

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_228523

UNIVERSAL
LIBRARY

مذلولو

کتاب
مستطاب و صامی
احضرة در بند منعمون
بایتهام بنده خاکی
محمد محمدی اصفهانی
مطبوع گردید

و امین

حمد و ستایشی که انوار خلاصش فاق و نفس را چون فاتحه صبح صادق مستلای سازد و شکر و سپاسی که
که در موقع شایستگی ضلعت لایزال و کرم و جید وجود جان اندازد و جناب قدس ماکت الملک تجی
واجب الوجودی را تعالی عن ذلک الفهم و الفیاض کمال ذاته و جل عزه بساطه القلوب جلالتها که چه بسا
معلول اول را از خزانه خانه کنت کثرتا تحفه فاجبت ان تعرف برون آورد و اوکل ما خلقت الله العقل و باز شخ
نور عقل فیاض کل نفس کل را بصبا صغ صمدیت بشکافند و بواسطت آن دو جوهر جوهر مجزوات و نفوس مفارقات
در سلسله امکان کنت تعدیافت و اجرام علویات و زمینان شوق انوار جمال و مطالع جلاله و هراکمال
او کو می صفت جسم جوکان تقدیر کردان شد بخت همه هستند سرگردان جوهر کا بدیدارنده خود را طلبکار
شع و اذا نظرت الى السماء بنظره فادى السماء نذل انك و اجد و اذا نظرت الى الكواكب نظره
فعلی الكواكب للکواكب شاهد و چون قبه نیلگون کردون برافروشت و بآلی کواکب و دراری ثوابت بشت
از تاثیرات حركات شوقی آن سلسله سطحات اصول اربعه با تضاد امرجه و اختلاف کیفیات و تباین قیامت در یکدیگر
پیوست و ترتیب ترکیب آشیان ثلاث در عالم کون فساد بطور آمد ترکیب اول معاون بود بصفات الوان و حیات
منصه کشت بر نوع از ان کونین کون ابائی واضح و بقیانی لایح آمد نیکین لعل و یا قوت آبار و اقطاع جوهر هر زو
بش غام و لله ملک السموات و الارض متشبه سبکی در ساو و قرص سیم ناب و درویشش زکر در

در انصاف ایما و سکر شعری کل کلمه ابد و دلیل علی الله و لحد بر چهره وجود و در ترکیب ثانی نفس سبانه
 از پرده توری عدم در صحرای ترانی وجود خرم سید و روی صفات معادن مجتمع آمد بطعوم درونج و قوی جذب
 امساک و نشو و نما و تولید مثل و تصویر نوع مزید تمایز یافت و سر جزوی ارزان بر وحدت صانع و موجودی و صفت
 بر بهیت زایدیت دلیل قاطع و بر مانی ساطع شد کبرک طری بخت سکر فی شعری علی قضیب الرزجد شاهدات بان
 الله لبس له شربک رسم کشید و صفات الواح و اشجار بقلم حضرت و نصرت از معنی نما شطین و دفعه الاجلها
 بخار بریریت قامت شمشاد و سر و آردا قامت صدق بدی که را با دان شعر الله اکبر خالق الاشياء و مکرر الاظلام و الاشياء
 و صبح و شام بهیات رکوع گرفت بهیت تسبیح حمد شمر ثانی تو می کند در کوه سکر یزد و برشخ کل صبا و در
 طور ترکیب ثالث نفس حیوانی پای و در آیه خستاع نهاد و خوس آن ترکیب در وی مستعمل و بهیتی دیگر از دایم
 شہوت و غضب کنت احساس قدرت و حرکت ارادی که غنچه جان و قوی بود مخصوص شد اصناف طیور و
 زوایای او کار بالان تر تم و تغرید و انواع و خوش و سباع و دخیای و جار و اجام بصیل و صیاح و تصویب و
 ضروب سوا تم و بهو ام و اجزای خاک و حجاب ایجا بکر الله خالق کل شیء و هو الواحد القهار کویان شد
 الاله الخلق و الامر ببارک الله رب العالمین چون نوبت ترکیب بدرجه رابع رسید معشر بشر که نوع الانواع
 بود از تربیت آبابی فکلی و اتمات عنصری در شینه ارادت براتب تکون و نشت بومافو ما خالا لخالک بکدر شد
 بعد از آنکه در کارخانه لفظ خلقنا الانسان فی احسن تقویم بیرونی جسمی او قابل صورت صورت کفر فاحسن صورت
 گشت او را در مقام لفظ انشاء خلقنا اخر فبارک الله احسن الخالقین مرتب و دیگر و آری این اظهار کرمت کرد
 و بصورت مزاجی نزدیک با عدل کمن و سکر نفس با طهر کرد و بهی و بشرق قوه عاقله که بذرک ذانه بلا واسطه و بهی
 صفت فاعنه اوست شریف و لفظ کرمنا بنی ادم ارزانی و نشت تا در مراح استکمال فضایل ذاتی و معارج
 استکمال به معرفت توحید باری عظمت قدرته بدرجه و بفکرون فی خلق السموات و الارض با شریات خلایق
 الکیل و الله ارباب کاد و لی الالباب ترقی میجوید و بهی نفس با بعد از تکلیف بهوشش تخلیه تمایه میدد چنانچه صورت
 موجودات را حاکی و در سکت طایف مقدس و نفوس مفارق و عقول مجر و بشرق انعام عالی شود و از حصول آن سه
 استیجا و بعیشی و دراز شایع زوال و عمری مصون از لافقه کمال و فرجی خوف ایتا و لذتی بی نعمت انقراض مال العین
 رات و کادون سمعت و لا خطر علی قلب بشر می باید که جنات نجی من نجها الانهار خالدين فیها و الله
 هو القابض و الممدد و تالی این پاس بینتها شامل رسایل صلوات و فوایح روحیات چنانکه مرسله
 حوران فروس از بهرت نسیم آن صورت مصحح تحرک فی بحر الحبب حمال کبر و در آشنای ثانی آن
 ثبات عرصه دل چون رخ و عارض بان کل و بمن بر دامن شعر علی المصطفی الوضاح و جمعا محتدا علیهم

کان چه عالی مای ملک آرای معنی پرورست چون این نسخه که موجب نسخ مصنفات را بایست معانی بود و آن جزیه چه بود
 آسا از سخن زلف حروف چهره حراوش بنمود الفاظ و معانی با عقول فضلا و بلغا عمل الحاظ خوانی در دلربائی آغاز نصیب
 و آن ابکار افکار بر بیک از زبان نشی و مملی آواز میداد لکوفسه میخیز تا سخن اندر سخن افتد با سخن اندر سخن استخوان استخوان
 من بحقیقت از سیاق این ترسل و منط سخن طرازی حسن ابداع و اختراع قضیات منثور و منظوم و تلویحات منظوم
 کلمه سبانی و حکم لغائی و خطب قسری را با راز شهابیست و در غیرت آن اشاع و یکبار در رعایت حقیقت و مجاز و محض ایجا و
 اعجاز و تناسب صدور و اعجاز در صورت تشبیهات نازک و تمثیلات مرغوب و ابهامات جایز و اوصاف خوب
 روان بی محمد خازن از کفست شعر دعوا لا فاصیص و لا نباء فاجبه فمأ علی ظهیرها غنم عباد و الی
 بیان منی بطنی اعنه بدع لسان اباد درهن افباد و مورد کلمات عطلت زهرا علی ریاض و
 فونی اجباد و ناریک آلا عبد الحمیدها و این لعیلا خبر فی ابی جاد ندامت افرو و و حبس یا زار
 اسباب جهانگیری و جهاندری و کمال بطش و سیاست و دفر استیلا و استعلاء و اروع میمون چکیر خان و ترتیب لشکری
 و دشمن کشی و آئین موافقت و مطابقت و شیوه شهادت و شجاعت ایشان که در هیچ عهدی برین سیاق معهود نبود
 و از هیچ تاریخ برین نظم مطالعه نرفته معلوم و محقق شد بدین منت عطا ملک را ملک عطا بر صاحب و ازین تمجید و
 دیوان صاحب دیوانین و حاوی مرتبین کشت شعر و اذاهما الجمعا لبقیتره بلغ من العلیاء کل مکان
 پس در نوبت خاتمت میمون و عهد دولت روز افزون پادشاه اسلام مالک رقاب نام یغان بکنده بهمت خاقان غلام یان
 امن و امان اهل یان خان خانان جهان غازان محمود سلطان خدا الله سلطانه که عراض ممالک عالم با نوا معدلت شامل او
 مانند خلد برین است کشت در باع دولت موروث از خاشاک کفر و ضلالت نود و اند ساله پیراسته کناس مجوس و معابد
 هنام را مدارس علوم و مساجد اسلام ساخت و اعلام دین بدی اغان آسمان بر فرخت طعنه دین محمدی از بد بگو
 دولت محمدی مزید پذیرفت و در خبا یای سینه مشرکان که مناسبت کیا کفر و کناه بود غنچه توحید و ایمان شریف و کمال الحار
 آواست قنوه با شیر اشته آقاب دیت تعد جابر بنول الذبان للذین آمنوا من خضع فلهم لیکر الله کشت متوالان و
 ملت خنفسی بصدق عفا و قدم گذاردند و در بکلیه کفار را ترار بر او شمار صاحب اسرار شدند و قالوا الحمد لله الذی هدانا
 و ما کنا لنهتدی لو لا ان هدانا الله بدین مقدمات مجموع حکایت غزوات و اجتهادات محمود و سبکبگین در دین پرور
 و او کسری که بطون مصنفات افاضل بکر آن مشحون است بر بارز استیفاء سراسر حشونمو و در شیوه جهاندری و
 کامکاری با صلاحت سن و نصارت غصن عمر کوی سبن از جهانداران جهانیده و خانان تجرب یافته بر بود و بلاد و عباد و دود
 و اکلاف بین فرست و حسن سیاست محمود و سرور شد لکوفه عالم از علش چنان با و خرم شد که فتنه جزو چشم خزان
 رخنه جزو در عهدش ان شعر الیوم انجرب الامال ما وعدت و اذکر المجد اخصی ما ثناه الیوم و دت علی الدنيا

نبوس

چکیر خان طابانی

بارس بل سنا صدیقی

و جلدس غازان مافوقی نجف

سنا برع و تسعین و شهادت

و از بدو استقال چکیر خان

استقرار سلطان

برسر

سلطنت نود و سه ساله

بِشَأْنِهَا وَأَرْضَى الْمَلِكُ وَالْإِسْلَامُ وَاللَّهُ بِهَامِ سَعَادَتِ وَأَفْهَامِ هَدَايَتِ وَرَحْمَتِ كَرَمِ سَبْدَةِ دَوْلَتِهَا لِمَقْصَرِ خُجْشَتِ
عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدٍ جَعَلَ اللَّهُ عُقْبَاهُ خَيْرَ أَمْنٍ وَأَوْفَى سَوْخِ خَاطِرِ وَطَرِيقِ انْجَازِ فَلَاحِ وَجْهِ فَلَاحِ دَوْلَتِهَا لِمَقْصَرِ خُجْشَتِ
بَدَائِعِ رَاكِبِ خَلْقِ فَضَالِ عَالِي سِتِّ حَالِ بَرَايِ تَمِيمِ حَالِ اَزْخَالِ كُنْدَارِ دَعِ وَرُبِّ سَائِلِ زَنْتِ خَلْقِ الْاَوَّلِ وَخَلْقِ الْاَوَّلِ
فَقُلْ نَسَبُكُمْ دِهْنِ رَسْمِ زَرْسَرِ شَمْعِ بَرَاغِ دِرْپَايِ غُنْجِ وَدَلَالِ سَيْكَشِ وَبَرَسْتِ طَبَرِ بَرَسَائِلِ وَخَرَوَادِ ایلِ مِی فشانند بَا
شَعْرَ فَمَا أَطْفَرُهُ مِنْ سَحَابِهِ وَلَوْ أَنِّي صَنَعْتُ أَلْفَ كَلْبٍ بَدَلِ تَجْدِيدِ ذِكْرِي فَذَلِكُ كَرْدَانِ دَوْرِ مَجْدِ نَامِ نِکِ اَشَا
مُتَوَدِّعِ وَاعْطَيْتُ جَمْعَ الْجَنَرِيِّ وَشَعْرُ مَنْ لِي طَبْعُ الْجَنَرِيِّ وَشَعْرُهُ وَبَعْضُ حَوَادِثِ وَقَالِعِ كِهْ بَعْدَ اَزْخَالِ اَنْ
وَزَمَانِ شَعْبِ فَلَاحِ دَوْلَتِهَا وَحَرِيفِ بَهْرِ سَهْرِ سِتِّ شَعْرِ شَبْدِ لِكِ الْاَوَّلِ مَا كُنْتُ جَاهِلًا وَبِأَنَّكَ بَا
الْاَخْبَارِ مَنْ اَلْاَوَّلِ بَرَقِ طَوْرِ رَاغِ نَهْ وَازْخَالِ كُنْدَارِ كِفَايَتِ اَنْ بَارِجَتِ اِلَى یَوْمِ بَدَا وَهَوَا وَخَسْرِ شَعْبَانِ سِتِّ سِتِّ
وَتَعِينِ سِتِّ مَاءِ وَبِأَنَّكَ غَمْرِي اِلَى اللَّهِ اَوْضَحْ اَمْرُ اَزْخَالِ مَقُولِ وَمَرُوسِ وَمَسْمُوعِ وَمَرُوسِ بِتَفْصِيلِ وَاجْهَالِ بِحَسْبِ قِسْمَتِ
وَقْتُ وَحَالِ دِرْسَلِ كِتَابِ نَهْضَامِ كِهْ دَمَسْلُكِ اِنْ كِفَايَتِ وَاحْدُثِ اِنْ رَوَايَتِ كِهْ اِنْ عَجَابِ شُورِ اَوْعَامِ سِتِّ
اِنْقِطَاعِ نَبِذِ شَعْرِ فَاَدْهَسَا عِدْلِ اِلَیَّ وَبِأَنَّكَ كُنْتَ بَعْضُ سَبَابِهَا فَاضْلُ مَحَلَّتِ وَبِقِلِّ مَدْرِكِ اَزْخَالِ عِلْمِ
تَوَارِخِ وَتَقْلَعِ بِمَقْدَمَاتِ وَمَعَامَلَاتِ اَمَمِ سَلَفِ وَنُومَنَاهِ تَاثِیرِ اَجْرَامِ عُلُوِّ وَاَثَارِ حَوَادِثِ عَالَمِ سَفْلِ مَهْدِ عَقْلِ وَتَجَرُّبِ
نَفْسِ كِهْ دَوْلَتِهَا فَحَسْبُكَ اَنْتَا اَنْتَا اِنْ فَمَا مَلَكَتْهُ لَفْدُكَ اِنْ هَذَا سِرُّ لِفْطَانِ وَحِکْمَتِ اَلْحِیَّ حَانَ قِصَاصِ كِهْ بَقَا
اِنْسَانِ بِالشَّخْصِ مَحَاسِنِ وَالْعُرْفُضِ وَالضَّاعَةُ طَوِيلُهُ وَالْوَفْقُ وَالْخَيْرُ بِالْخَطِّ وَالْمَضَامِيرُ بِرَسْمِ
مَقْدَمَاتِ شَرَفِ عِلْمِ كِهْ بَدَانِ مَجَارِی اَحْوَالِ مَقْدَمِ وَكِفَايَتِ اَلْقُرُونِ مَقْدَمِ لِقَدْ سَلَا وَخَرَا نَفْعًا وَخَرَا جَرًّا وَ
حُلُومًا وَتَرَسُّعًا مَعْدُومِ شُورِ مَعْنَى كَفَى بِالْجَارِبِ نَادِیًا وَبِقِلَابِ الْاَحْوَالِ عِظَمُهُ وَنُزُوحُ يَدِهِ وَحُكْمِ السَّعْبِ اِلَیَّ
بِغَيْرِهِ وَمَنْ اَنْتَ بَعْدَ سَبْقِهِ بَعْدَ مَنْ لَحْظُهُ نَعَابِ شَبَابِ بَرْدِ اَرْوَانِ دِهْنِ كِهْ دَرَجَةُ مَحَاسِنِ بَاشَدِ وَنَافِعِ
اَنْ جَمِیعِ فَرْقِ اَزْخَالِ دَمُودِ وَفَاضِلِ مَوْضُوعِ چگونگی شَائِلِ قَدَا اِنْ نَبِذِ ثَبْتِ وَغَرَمِ جَزْمِ شَدِّ لِمَوْلَاهُ لَقَدْ كَرْدِ
وَطَبْعِ سِتِّ مَرَا جِدَا كِهْ دَرِ قَلْبِ وَتَفَقُّقِ مَبَالِغِ نَفْتِ مَعْنَى كِهْ اَرْوَانِ مَعْنَى غَرِیْبِ بَاشَدِ بَا وَجُودِ تَفَرُّقِ جِوْنِ خَوَاطِرِ
وَعِنِ مَنَاهِرِ بَیِّنِ وَرَشِ مَوَاتِ كِهْ شَعْرُ لَطِيفِ الدَّمْعِ كُنَاوَنِ وَلَمْ يَطْبَعِ اَمْرِي وَلَا بَحْرِي مَالِكِ
وَأَنَا الَّذِي خَوِي مَدَّ الْعَايَا اِنْ بَحْرِي فَهَالِكِ دَعْوِي وَلَا تُؤْذِنِي حَتَّى تَعْلَمَ لِعَرِي بِالْاَجْرِ سُرْعَتِ وَهَالِكِ كِهْ پُوسْتِ نَهْ
بِرَقِ خَطِّافِ دَرِ مَنَاقِبِ مَعَانِ جَوَا كِرْدِی تَبْرَا كِهْ غَمِّ غَمِّ مَحْبُوبِ شَدِّ كَا تَمَّا فَلَدِ خَبْتِ شُعْلَاتِ الْفَاكِرَةِ وَلَنْفَتِ شُعْلَاتِ
الْهَادِرَةِ وَانْطَوَتْ حَقَائِقُهَا الْبَادِرَةُ اِلَى كَانَتْ سَارِبَةً سَاكِرَةً خَاطِرِ سَوَادِی اَزْخَالِ دَوْلَتِهَا لِمَقْصَرِ خُجْشَتِ
وَخَسْرَةِ سَهْمِ كَلَالِ كِهْ تَكَلَّفِ مَصْرَعِ اَمَّا بَحْرِ اَرْشَنِ تَوَدُّو شِیْءِ اِنْ سَهْمِ صَبَّارِ بَرِشْتِ اِنْ وَطَرِ اِنْ فَا نَهْ بَرِخَوَانِ
اِنْ اَسَابِ رَاوَدِ اَوْ اِذَا نَمِنْ بُوْدِ عِتِّ نَهَادِ چَیْنِ طَلَبِ غُرُودِ اَرْشَنِ جَرَسِ اَفْأَبِ خَشْدِ نَهْمِ اَفَاضَتِ اَنْوَارِ سَبْعِ نَهْمِ

این استخوان و استنارت دوم با برکاست شهاب بر گوشه صفت و داغ و رای پرده متحیده اینجا معانی را زیور تصویر بسته ام
 و سرعده سخن سنانی بدست مجمره کردن هوالیک ما کز نه بختو ع برکشا ده و در تخمین معانی و تولید نبات ضمیر
 اسرع من بکاج ام خیار جبهه سحر با نموده امروز دست زده خمول پایال اختراست باز آغاز سودای دیگر عفا ده قبل الهافقه
 فی شرحها طول لمؤلفه از مشکل غمهای تو فریاد ای دل آه همه سعیمات بر بادیل مانده طلب امید بیاصل تو
 جرخون بگرز دیده نکش دایمل چون از استنطاق او جز استکبار و استنکار فایده روی نمود با خانه ز روی دلنوازی گفتم
 ای مفسر آیات ضمیر و ترجمان لغات سرایای چمن پرایی صدقیه معانی و نقش بند کارگاه فی زمانه لطیف ربانی دل کارگاه
 و تکیه کن و پای ثبت بر جای دار و سودای طیش و خفت که در داغ مرکب داری ترک ده تا از دشمن و دوست قبیح ملا
 سر نشانی لمؤلفه با کلمات بختیم ای سخن پروازم ده شرح غم فراق بکشا ازم گفتا که نیم نیم من آسین سبک ممکن بود
 که من درتش سازم قلم چون ازنی بود انشت بخانید و بزبان صریغ افکار و مخرج فبشین کنون و قصه آن کوی و بخت
 در جواب گفت دین طریق دمی بر آوردن و تهمی گذاردن ثبت نبود که چون سسر زده سودای خاصه چون در ششست
 سخن آرائی مدتی تا ترجمانی ضمیر پریشان تو کرده ام و خاطر از دکان حواش را از شک و غنبر بالین و ستر خسته چل
 جریسه روی من بصفیه کاری تو چه بود امروز زمانه موسم رثا است شعر زمان را بنافیه کمال الحجاب و اجنب
 الاذنب فوق الذکر ای که بهنگام تحقیق لغت و بیان کمال بلاغت تا ثورات صمعی لغوی ناپذارد و منقولات هر وی را بهر منطلق
 خواند و جاحظ آنجا حظ از دانش خود نه بیند و کسائی کلیم بر سر ترهات پوشد نری رکب صفت قلا ده تعلیم بند و روبرو رخسار
 دارد و حصین بوی شرمساری اندازد و در کشف مسائل نحوی چون بلائند فیند اهلوا انحو یون سمع نجاه عهد رسا نهش نقاش
 صورت متواری کرد و دمانی را زنی نامد و تعلیلات مبر و بار و با زبان الجلب مجتوب شود و ز مخشیری رانج شود و فراتر برهن
 عمارتس پوسین بر دوان اعزای را حد اعزاب آموزد و احمال مساوی و مثالب او مانند لغات مختلفه در زبان کافه ام فیه و مجر و جل
 اقاویل صحیح و بر سقم نسبت دهند و عین نقصان را بر جبهه فضایل اوفایق شمرند و کلام چون بدل غلط بر زبان رسد به اقتضای
 مانند تبدل در طریق طرح استعمال کند و گاه و بجا از تناوب سخن و تکادب فنن بدلی کرم و دمی سر و کوبد بلیت و مینج
 با دبر آهین چشم من بسپا و بهمن ز کس و کل شد م که کشایم جز آب و با چشم و دهن شعر هذیه غاده الذنب و شیمها
 فلا ترجع فلان شکتیمها همچنین هر صاحب رای معنی آرای ماقه ذهن مافذ طبع که چون با مال استحال با طره پاکیزه و
 نظم بازی کند در شیوه رکب و طر و قریحه امرئی القیس قریح شود و در اسلوب مدیح طبع از هر زبیر از هر لطایف کرانه جوید و در
 اعتذارات خاطر عذر مانع عقد و تعذر گیر و دوا و صاف خنود و ذکر سرور عشی منشی کرد و در بعضی سلاست الفاظ و نفاست
 معنی و طراوت تکیب لبید را لبید و جری را جری و کزید فرزدق را فرزدق و بغیر کشت و سمر سمره را سمر تقریر زنه مخمری و بی
 نخر و معزنی را از عربیت معزنی و اند و معزنی را بهرات آیات معزنی کرد اما این سمار اسم جلم نگار و کثیر را از تغزل بقبیل و شیر

دم در جند و هر سه از کثرت معادلت زمان و قلت معاشرت اخوان حاصل عمر عزیز را بر تذکرات ابیات ابن المقرب مصروف خود
 کرد و شعر الاله انجی عیش من مکنکدا و اغضی علی الافداء جفنا مستهدا و کفاعد النفس النفی قد کفلا
 انی موعدا بالخلف جددت موعدا اذ املت بائی فی غدا ما یترنی و جاء غد فلما انذا وانتظر غدا
 و در بیدار روزگار بی سب یا دین شکایت را و در زبان ست لمؤلفه مرا و لیسیت چو نیا و کلمات حرب چو چشم یار و چو خسار
 بی آب دلی نمیده چه کفتم دلی چه کوزه دلی چو ماهی بر سکت تفته و طباطبای دلی صبور بخت دلی ذکوعا دلی نفور ز رحمت دلی
 عذاب دلی بافت بیهوشای چرخ سیر دلی بر تپش حرمان روزگار کباب دلی ز نیست نه نیست و نه بهوشیار و نه
 نه منبر جز عقاب و نه مستحق ثواب دلی که چون هوس بزم باشد شش باشد کهنی ز ناله رباب و کهنی ز آشک شرب
 دلی که چون کذا و یا دنیکیوان کردو چو حال خال مشوش چو چین زلف تاب دلی که بر دل او دشمنان بخشاید چو آرزو
 کندش و فو صحت ایجا غلط بهی کتم این نیست دل سپر غم است که محورش همه رنج است و فخرش طباطبای و بهر فاضلی که اظهار
 فضایل را مستطرفت و افاغین علوم را مستودع چون بلبل زبان بر شاخسار بیان در ترنم آورد و در گلشن بخان سبحان غنچه سیمین گلستان
 و در علمی معانی و بیان جرجا نیز اجزای نخواند و در عذوبت کلام الکفی الکفاة را از زمره الکاشفانه و در درایت و کلمات
 صافی و ضیق راضی داند و بناسیس تجنیس بسی اسغیه لیتی و بهنگام ملح و نواد را بوسعید رستمی را نواد درم شکند و در القای اول
 قبله را مملکت جواب ندهد سیرعت رویت قابوس را طاقی قابوس بنید و از قدرت حذف و هل ابن عطارا مانند الف و صل
 تنوین ساقط انکار و ای سب یا بغه و از روز امید شام شعر و بیت بلبل ساور و بنی ضیله من الرقعه انا بها
 الستم نافع رساند و در شب آرزو و طیفه شعر غنائی من الهم ما فذعتانی و اکلین صرف الیسا انا
 الیلب الذموع و عفی الجوع غنای غنای نضائیان ممرتب باید و بهر موزون طبعی که در معرض بیان عوارض
 عروض خاطر خلیل با تو غل کامل و تعمق و افراز شک توجیه الفاظ و اشباع معنی او و دخل نماید و یوسف عروسی که صدر نشین
 رسته عروسیان است در موهف غمزه را رنج باز نشاند و در تقطیع افاعیل چنان از دشت معطوع کرد که میان فاعلات
 رمی و مفاعیل هر جی است یا ز تو باید دایم روی و از بقیه محنت ایام متعیده و دور کن وجودش از زجاف نسیم و از جفاف نسیم
 هر سفاف غیر سالم و بهر مشکلی که در نظم تعاصیر اصول کلام حاصل محصول را چون تفصیل حاصل محالی داند و بهنگام شروع در شرح
 لغمان از خوان لغامی او نواله سازد و محمد ادریس در حلقه تدریس قلم بطلان بر سر در بست کشد و مالک ملک و احمد بختال حمید
 او معتدی شود با غوص او در مسائل عویص فقه قول غزالی ترانه و قفال دون القلتین نماید که کل را سره قنبیه و در دیده کشد و از به
 مناج حقایق یعنی لفظ حاوی او الفاظ و جیز یا چیز آید و در سباط بیضا و سائط بیضا و سائط بیضا و سائط بیضا و سائط بیضا و سائط بیضا
 و افا و فی لیس و مایلات خور حاف شعرا شاع باید و در ثبات حال قلت منال کسره و ممرش مندوب مستحب مال و مسافرا
 مستباح کرد و در حکمی محقق که اگر سر درج حکم یک دارد و به شعبه نای ثاقب لال حکم بهختن کبر و در کمال غیرت صاحب شفا را

الاله انجی عیش من مکنکدا
 من الف اول جمل بیتها
 الالف انجی عیش من مکنکدا
 علامه قمر العابدی در شرحی

با صطلاح اهل ابن بن مکرین
 اول از مصراع اول مطلع و حروف
 رکن خیمه از کوه سینه

رنجور دل گرداند و پشیمانی قانون اشارت راند و رساله الطیر را مقصود من الجاح سازد و حدس قیاط بقراطی بخرد و دیده حذات ثابت
 بابت قره نماید صفاء و بین این الکنی کند کی گراید و در ترکیب قیاسات منطقی نطق لایق بر میان غلطه ارباب نطق بند و علی الحقیقه
 راحت متن آسانی او در تخیل عالم چون خدیرون عالم عین محال باشد و حصول آمانش بر مثال جزء الیجری بالفعل با موجود است
 مانند جوهر وجودی بذات خود قایم و شادیش چون عرض محمولی غیر مقوم مردم قصه او قصیده مملو خوانند و در صغری و کبر
 از وی حسابی بر ندارند آشنا و بیگانه بر عکس مطالب و توقیر نماید و دوست و دشمن نقیض مصالح او را چون استنای از عین مقوم
 منج مراد است و نه شعران الزمان للناجی للأندل **بَعِ الثَّجِجَةِ لِلْأَخْسِ الْأَرْدَلِ** امر و فصل فضول و بیایع
 بدعت و بهر محض بی بهر نیت بیت بهر اعیب من کویم که من عیب بهر و انم درین عهد بهر دشمن در این ایام نادان
 و قات را که عین فصاحت فصاحت نام می نند و سخافت را می طبع سخافت زای نامی از نامی کفایت شمرده اند و بیاحت
 عهد مسمای تصور کرده هر که چون صبح نیت پیشه گرفت چون آفتاب تاج زرنگار بر سر نهاد و هر که چون شب پرده پوش خطا
 کشت شهاب آسمان و کد و دلش بر جگر راست کرد و دید علم حکم عجز و بهمان گرفت و علم علم انگاس یافته زمان و فضل غیری واری بود
 ادب و ظلمت تواری ارباب نطق معدود و از باب خون کوشی شمشیر و موج و کرون مرتبی چنین و در شعر **لَا مَكْتَ اللَّهُ**
دُنْبَانَا فَيَقْتُلُهَا لَسْتُ تَقِي عِنْدَ ذِي لَبِّ يَقْبِطُ دُنْبَانَا نَبَتْ عَلَى الْأَحْزَارِ قَاطِبَةً وَ طَاوَعَتْ كُلَّ
 صَفْعَانٍ وَ ضَرَّاطٍ که ام فاضل اصیل که خراسان شفقون اگر دش سپهر بی شفت را تبعد و واصل دارد که ام جابل نسیم که در
 عبق و صبح جام کام از راج فتح مالا مال دارد و چنانکه ابن لنگل بصری گفت زمان **فَدَنَفَرُغَ لِلْفُضُولِ هُوَ ذِكْرِي**
حَقِّي جَهْلُولٍ فَإِنْ أَجَبْتُمْ فِيهِ أَرْفَعَا فَاكُونُوا غَافِلِينَ بِالْأَعْقُولِ قلم این قصه پر غصه چون آب فرو خواند و شکایت
 بکایت میزد و تری به تریار ساید و گفت اگر من بعد الیوم خرد را بدست فکر جانسوز تو بله و هم و در طریق تالیف و ایضا قدم بر نه
 سین بیاض و سر بر خط مسکین تنوم **لَمْ تُولَفْ فَحِذِّعْنِي أُولَى بِنِي الْفُطْعِ مِنْ وَصِلٍ** دل شوریده حال از یاران تنیم
 که زمان شدت و رخا و میفات خوف و رجا جلین انیس و تیر صمیر و بهار و مساز و بود چون روی صفا و بوی وفا ندید و نشند و
 صحبت ایشان میکشیده و در بیت **الْأَحْزَانُ سِينَةٌ سَرَّكَتْ خُونٌ** از دیده می بارید و زار زار می سرشته بیت **بَا هِرْ كَرِ مَجْهَمِ**
 از من برید جز غم که هزار آفرین بر غم باد هر چند خواست تا خامه نیان بر دگر خانه و در بان زند و خاطر را از خاطر سر کرده
بَوَاعَتْ هِيَ النَّفْسُ مَا عَوْدَ نَفْسُ عَوْدٍ در بهمان می آمد و خرمن قرار و شکیبائی را با باد برید و میخواند شعر **يَا لَهْجَانِ**
النَّفْسُ فِي ظِلِّ دَارِكُ بَعُوزُهَا الشَّنَا لَوْلَا الْعَوَالِقُ آخر الامر دست در دامن الایرام و سیده التجاح زد و پناه با خجابه
 جنات آب عقل بر خوشترین تایش کرد و بدین کلام بیت کای حروف آفرینش را کمال توالف و اکملی زلاجور و سرمدی
 بر چهره لام بر تو و پر تو را می عالم آیت پوشیده نباشد که خیر محض چون فعل آن مقصود با لذات است آنرا بشاء بهر غرض و
 مشوبه توان ساخت و بر موصی دیگر محمول کرد و بیت **كِرْبِيرَانِ قَدِ بَسْرِي بِحِجْ** ندانند ای عقل خجل نیستم آخر که تو دانی

مقالات یاران که تیر باران شامت ملامت بود بسمع اشرف رسیده باشد خاطر سادگی خلیقه ساخته و جاشی الکسل احلی
 من العسل چهید و عانه مبلک میندر کابی براقش کل لون لونه ازخوده وانی زبان بدشتی برکشوده و بعد از آن
 زمین وزمان فرو میخواند و در تجا و ز حدتک بشعر طغرائی اذا انالتم الم عثالت دهری اصبت بها العناء فمن
 الوم می نماید و بالیم متبئی اذا انت الی اسائه من وضعی ولم الم المستی فمن الوم موم میگرداند و مبادا
 فضل کثرا و در تجا و ز حدتک و کل و نماوی در تعالی از قبل ان السقیه اذا الم یته مامور پذیرد مادیب و تندیب ایشان
 حواله بنور ارشاد و بدایت شامی روع ان صح منک الهوی ان شد الحیل باشد که این کرا بان باو یقنید و طوطا فان کعبه
 مجاز ترک ایدار باطل و انکار بلاطایل کیر ذوالامن باری زین منزل تک سینه جت اقامت جرون خواهم برود و چاکبیر
 بر صحبت ایشان زد و مصرع رفتم که مباد و میو خوش یک نفسم نفس تو امنه حاضر بود از غایت نسوزی بر جان دل شوریده
 در قف و شفقت حاضر سلمان و اطمینان زامی گفت شعر لا تزلحن فما ابقیت من خلیدی ما استطیع به تودیع و خلک
 و کلام من الغض ما اقوی الخبال و کلام من الدعج ما انک علی الظلال دل همچنان جادوت لوف نبوت وار در قف و صطراب بود و در زار
 خور و خواب چون عقل میلان نفس لوله و در لونی و در لونی شاده کرد و غر و مسکت دل سسته و تالم و تالم و تالم و تالم
 او بر قطیعت کلی تحقق دانست و سخن معقول بشبیه بر مقتضی من المعروف استماع کلام الله و لداری که از حضرت کرام غم
 زد کازنا متعارف باشد مبدل فرمود بطریق بضیعی گفت چندین جبری با چرا شعر ایا کسان تجحی مطلب فافه الطالب انصر
 حالی نفس را که شقیق شقیق آدمی دانست بر سالت بفرستاد و خاطر و خانه را احصار فرمود و پس از باول بهم با دل عاقلانه بر شاف
 و تالم ترغیب کرد و بر عیب استیجاش و تجت تجت تجت و تالم و تالم و تالم و تالم با خواست بیع و لرا از ک سکون جاشی بدید آمد
 خاطر باه صفا گرفت و غم پیونید و نا کرد و از و در مقدم تقدیم تجت را و از و او شعر سلام علیکم و العهد و الحاکما و قد
 جاوز الاسواق حد کما لها و لرا کرم بر سید و چون جان در بر کشید و گفت ما را غم بایر خویش کار خویش بیا و بیاد ما چه دراک
 شعر هلم الصیفة و المقله و اذر الجبر المفعه خانه نیز بمواقت سیرا و ت تجت بید و در منی اینی اذل من وید
 بدین و بدینی که وقتی استماع کرده بود و مثل نموده بیت چند که قفا خورم از و چون مسمار پیشانی من سخت ترا مدد کار تا باشد
 عاقبت از سیرت می باین همه سرش بر زار و در بار قدم بر جاده مطاعت نهاد و شعر و قال امشی من الاسواق
 فهاک ما لست من اوز و قراطیلا ملا خاطر با طهارت عفو و اغماض ابل فضل که ساحت معالیشان از طریق حوادث مسنون بود
 و نصایب فضال از تطرف زوال محروس شروع رفت و انرا تجربه الامصار و تجربه الاعصار مومسوم کرسیده لمؤلفه و همین
 حال و همین مجلس بهین ملک و بر بهین کاغذ بر یک نقش حکایات و میرک طلسم روایات چنین رتسام یافت که چون مگو
 قان در نه من و همین سیمانه با تخلص ملک منیری از قصی بلا و شرقی لشکر کشید و بر او غدا قبل بالکری جوار و عدت و سار
 بسیار بصوب قرین از مصافات مضافات مد و خاشی نامرود فرمود بسم و قرآن این احوال نوبت خایف و نجات پست

الام
 اند معنی
 شعریت که
 دیگر نفس
 کرده باشد بهینا
 درم صلاح و در لغت
 بمعنی قصد
 فرود آید
 به

چاکبیر
 کیر ذوالامن
 کیر ذوالامن

نشان
 نشان
 نشان

با خود بر کرده ام بد کرده ام از که نام چون کس خود کرده ام زیرا که آن گفته اند و کار است که مباشران آن جهت راسی و برکت سعادت
بی بهره باشند بهره غم خوردن و اعتما و بر دشمن کردن چو اول آب روی عقل بر دست و دوم مار و جیب پر و درون و در جهان خود را
ز هر یک و کسبت امید شد و شکر که بخت هر دو منند که بوقت خود در نیستی قابل تمنی بر و منند نکاشت لاجرم منکم ادراک پس
مربع و آرزوی انتفاع چون خط معنی بر سطح آب روان نکاشت چاره آن وید که بخاری که میان ایشان خسته است با شمشیر
تیغ فروشاند و مجازات خود در موقع وقوع سکر نعمت و آوازه دست فراوان نماید قصه خواندن صیت چون سبب وحشت و شست
و وسایط مکاتبت بختین موجب که ذکر رفت متوافق شده بود از طریقین ستعد و متحد گشته بر قصد یکدیگر ملوث و خسته
دورستم و پیروز بخت و لشکر دود و یاز و لا و وسکت و حرکت آمدند شعر گایب ما انفلت بحوس غائرا من
الأرض فذا جاسنا البها فافيا لقین المروری و الشناخیب دونه و جبت هجر ایترا الماء صاها
با عا و وعیدی که لطاق فضاء عالم از بهر آن تصایق میکرد و کوه را با همه سنگدلی در زیر سناکت با دایمان از چشم چشمه است
میر بخت در موقف مناجرت و شجرت شد و افراد و جلا و اجنا و بعد از طواف و عباد و طمان و طراد چون آسمان زمین هیات شعر
انجار ناس فوق ارض من دیم و نجوم بیض فی سماء قتار گرفت بر لشکر الغو چون چمن زلف خوبان من شکت افاد
و فوجی موفور در یک خط از آبروی غمزه زن کمان مقتول بیخات اسد و ساحر کشند بوقی که از نسیب تیغ آریغ مانده که مجال
میاید با شدن یافت سبک چون موسی خود اگر چه هم بر تیر میانی بود روی تافت و چون دست بهت پر خا شجوش بر شاخ
آرزو رسید چون سگوف شاخ انکت حسرت بدندان میکشید با که خار و بار در پای بخت شکسته دید و در شاه راه بخت خشک
امات ریخته زو پای کریر داشت اوصاف فروشی با چند نواقی شکر و متفرق شده و امداد بکس بدیشان بطریق الغو
نخیم خود معطوف گردانید و با جمیع متفرقان لشکر استیناف سباب مصاف مشغول گشت و در نصاریف آن احوال سدا می گشت
با امراء هزار و شکاری چون امواج بجا رسد تش می شد ندانستی آنرا بفال گرفت و ایشا را بخت و جلعت و ادراجت و درگاه
بالتیام پیست و کد خل مایه نظام یافت ان الله فریورا و جیورا و کان امر الله قدرا مقدورا چون بشکر ستم
یافت صف مقابلت راست و بار چون شیر خرم خورده و پلنگ خشم آورده گری نمود و بجایش جاس فی الهماء حق
رأبنا البر تحرا من سلالیح بعد از جولان شیران میشد و غا و مطاردة مبارزان میدان در غر و غوغا و نزول زبیران
نزاع و قدم مقدان مقام انتقام الغو بکرت نصب حرا و قطی حامل دارا و اعلی العاکر و بنفس خود حله و شیعی و جرد
من اغاده کل مرهف اذا ما انضنه الکف عاد هسپل رزی فوق منبه الفرند کائما ننفس فی
القین و هو صقیل اربع از اربع روز کار و غلبه خرم کامکار سر سیم گشت کوکب طالع راجع و برج انیت منج الطلع و من راجع
هستیم یافت چاکه ابن یکت شعر انا نشوان من خمر الامانی و نشوان الامانی غیض صاچ و ما هفت
فی طلب و لکن سل الحسناء عن نخت الفباچ لشکرش چون روی توقف میزدند پشت هر بیت با دود و دوش

بموافقت چون پستی یافت روی براف و سادای این حال این مذکورش جانش میرسانید موقوفه بخت زود دیده خون بارید و
 بر ملک جوانیت برارید و برفت چون دید که نیست چرخ را روی وفا اقبال هم قه بخارید و برفت ثبت و قرار غلب
 و خوف و هراس غلب شد و قال امیر المؤمنین علی بن ابی طالب علیه الصلوٰۃ والسلام لكل قضاء لطلب
 ولكل دل در طلب آخر کار بجز و خضوع راغب آمد عیان اختیار دوست و تیراقدار شایسته رفت بود لاجرم رکاب فرار کرد
 کرد در آن نزدیکی قبل از شکر می چون حادث زمانه بیکرانہ رواہ فرموده بود تا یزدیغ جواب تیرد و استکبار و سرتری قهر و استکبار و بجز
 دولت قبل از اقبال ندانست عازم خدمتش شد تا در باب اسباب مخالفت با برادر و موافقت با دشمن که درین دو قصه طرف
 نقیض اختیار کرده بود عذری که پدیدار پیش الحی فرستاد و معلوم بوصول و حصول آمد است از ماضی کیفیت مجاری قصا چون ما بر دور
 حکم رفت تا اورا از طرف بسیار و در و در موقوفه راست خواهی بی بلا کس ندید از ملک روزی بین الله بسیار شرف کشی
 یعنی مشول در حضرت کرد و در مثال اقرار جرایم را که موجب آن اعزاز باب اعراض بود و اعتراف کرد و در مواعید جلی مشول
 صفت اصلی مانع شد که برادر را برای استیفاء ملک آسیبی رساند بر روی بخشود و جان بخشد چه میت را ابتداء عهد آدم با برادر
 از بزرگان عفو بودست از فروستان گناه جناب شدن او مصیبت و شهادت را که لغت ایشان عبارت از ان اطلاق قتل است
 معین فرمود و او را با بیکت خاتون و معدودی چند که کفیل خدمتی ضروری کردند بی بدین یورت فرستاد و از متکلمت سلطنت
 بمقام کربت و غربت افتاده چهره سلوت را بنا خن تغابن می خراشید و از کرد و خود بر خود می چید چون از شراب عرو و سرشته
 ناکاه در خمار صحبت ماند روزگار چون آب بر روی فرو میخورد شعری و صبرا علی خبر الخمار و شتره بما ظلت اهلا
 للکؤس و مخرجاً عاقبت خمار سکن را یعنی و ذل الخمار الخمر من شربها و ما و شراب در خود هم و ما و شراب صفت متملی شد و جام
 قابلس بر سکت جفا ایام آمد و شراب روشن که جوهر شرف منته بود بر خاک ر حال ریخت و ذلکت فی شهر سته شان خمیس بنام
 و مدت خافیت او دو سال و نیم بود و از و پیری ماند و در نام بیت اگر سال کرد و بزار و دوستی بجز خاک تیره ترا جامی نیست
 نزدیکیست برین معنی فردینی که وقتی اتفاق افتاد شعری و غزل که لابد من آن بزل فان کان بوماً و ان کان الفا
 تمسیم ذکر چون این مکر بخت مسعود بیکت که در خدمتش بر رسم مکتوبات آن با اسم وزارت موسوم بود و در حایه محالی
 اعشار مکارم و آثار بر محال و مقصوم بخدمت الغوثاقت و شرف نگشتی دریافت و برقرار ملازم بن کی شد الغوث مظفر و کار
 لمؤلفه ایام رام و چرخ رهی و جهان بکام دولت مطیع و بخت مساعد زمانه یار در آخر شهر سته شان خمیس بنامه و در الایع
 بخت مملکت نیست و علم دولت از چهر زکش آفتاب بکدر نهد و پر غم ما در مبارک شاه که خاتون فراغول بود و بجز چنان
 با سنیلا در قید از دواج آورد و بغایت اورا دوست داشتی و اغدر هم اشقهم حبیبنا هر غم را و او خواهر بود یکی الجاسی خاتون
 که بهلا که خان اورا بر جیت قبول کرد و دیگری که خاتون صاخن خانی با تو بود و اتفاق است که نقش ندان با دایع بنوک ظلم خراج
 در میان مغول چنان در صورت بکال حسن و بایستی و زیبای لطف و شایستگی نمیخیزد اندر غم هر چند بتی خود پرست بود و درین سلام

میلی نام داشت و پسته نقشب سلماتان کردی اتار در کار میبخت بیت تو در دیار مسلمان زلف پهلوی چه کافری که
 کردی بی سلماتی و شیخ الشیخ سیف الدین الباخری رحمه الله علیه که مقتدی عهد قطب دور و شباهت علم لرغبت و پاکباز عالم حقیقت بود
 در شیوه تذکره تقریری چون بهمت خود بلند داشت و در توحید ذات و تجید صفات توفیقی چون وحدت دور از مانند معنی بدیع شریف
 که در ابیاض خلعت و آفتاب می شد و لفظی عذب لطیف که قطعه کاتب در صفت روانی ارشدم آن چون این روایات
 بیت اسی که با لطافت الفاظ عذب تو تشویر میخورد ز خجالت روان آب لؤلؤ چو قطره بود ز لفظ تو یاد کرد و در سرشرم غلظه
 خور و نهان شد میان آب در عهد الغنیمه و ارجی ازین سه ایچ ناپایدار بدار القرار ابرار مرید بیت جانان فریبستان
 چندین بنامند کس باز آیی که در غربت قدر تو نداند کس و ذلالت فی عاصور سینه احدی و شین و تماشای علی بذالغوا بسطنه
 درونی تمام و حصول مرام در سلطنت نظام روزی گذشت و بهر طرف که عیان می یافت مؤید و کامران با تبحر و اهل تبحر و
 ارباب مزاجت کرد ما که چشم بد روزگار در کار آمده و امارت ادب و آثار یک را شکار هر غنیمت هنگام وضع حملی ساعت بجزین
 از شراب ناب روح خالی گذاشت و قلم تقدیر روزنامه حال آید کازانست این مرثیه نکاشت لمؤلفه در بیخ منفقه و دو هفته
 در بعیت در کل فدان سر و فروخته و بعیت آن سبیل آفتاب شکن بکن از صدمت با و اجل آشفته و بعیت سری
 که همی شد تنش آرزو و جگر کفر فریاد که در خاک کدخفته و بعیت الغوچون خال او سوگوار و سیه پوش گشت و بعمان لاله لغمان
 عارضش چون لاله در محراب جان بی تن و پوش و در تذکره او میخواند این بیت باناله و خوش بیت بوی تو هنوز
 در چمنهاست رکت تو هنوز با سمنهاست دیدار تو با قیامت هست و نیکست ولی دران سخنهاست روایت قوت
 غضبی و غلبه و همی تجدی سبک حکم فرمود تا سمرقند و بخارا غارت کند و مسلمانان را که هر غنیمت مایل به مقصد بیان بود
 بریت گذشت یعنی دوستی او این طایفه را بروی مبارک نبود مسعود بیک مانع شد و قضا بد چون و علایحکان دافع وقتی
 کتفام لمؤلفه زمانک با سلمی قد تقصی سواک ان تخطب و توضح لمؤلفه خیره خیره چندی بر دل خود با رحمان
 همچنین بود بود و نام که بود که جهان بی خماری و دوری می دنیا که چشید زخم خار است و پس آنکه کل کذا رحمان بد آنکه
 الغویر حکم آنکه بیت هر زندگی که بقیه باشد مرکبیت بنام زندگانی پی هر غنیمت گرفت و بهمان راه در اوایل شهر سینه
 اشی و شین و تماشای روان شد و دست برد و دست رفت و یار یار شعر و السطع فی الخیر لک لک و هبهات لک
 الفیض الشعال سبحان الله ما یجیه خیر آفتاب آسما و که بلال و ارش از صوف بیت مصون می شمر و عاقبت در عده و سر
 ادب و بار پرده محاف و بار چون صبح دوم اندک بقا و چون سایه در وقت روزال با خیر شد غنچه و سحوت و سطوتش که بر قلعه کاف
 کبریا از مزاد و ت نسین استکاف می نمود بهم شهاب غراب البین عاده جغد خراب شین عدم کشت شیری اهر و شمش
 که ننگ جانستان و پلنگ پل افکن با شغال شغال تکلیف کردی آخر بر و به بازی فلک کفار عشو جاوید در خواب خوش
 بانه تخت کردون رتیش که تو ایم از انما کب جزا و قریه شیری جای بودی و ساره بسامش که از پسته سگر خند و طره چرخ و

ماهر و یان شکر یز و غیره می نمودی و در خاک خاک تیره چنان تخته تابوت بدل شد که این بیت مناسب حال مد شعری و لم تر فی
 الوصل الذی عاد نرفه و لم نعهد العرس الذی صار ما نمت ملک ادچار سال بود پس امر اتفاق کرده مبارک شد
 مملکت نیست و غیر از زمانه برخاسته لم توفه کای کرش چرخ چپ لاری و بری هستی زوفا و عهد یکبار بری
 شاهی چوبائی و زری بازار بی نامش دو صد جا و دوی سال بر بنامه بران بروی خرچ کرد و کوکب طالعش بدو
 عروج در موضع خود شرح شده آن ایراد کرده آید بمنه و طولی ذکر جلوس قبلایان چون خصم غایت و قید
 بوار گرفتار شد و کلزار سلطنت از خاکی پیراسته گشت تا مدت پادشاه را دکان و خواتین و امرا بدیل راست و قول درست
 خط و اندک قلم و در سر خط او امر قالی بدارند و در پید و پنهان صلیح و مساخته مرجم و مساخته و ایجان منقاد باشند و در اوایل شهر
 سنه ثانی و ثانی در شهر کنجا فواختی قویلی می بزرگ ساخته بود قتی که مطالع از مناصب مجبور و او تا دار بعد از نظر مناسبت
 و در بود اقباب بنقطه شرف اقران یافت از سقوط جرات ثلث دیکت نشود و جوش آمد و طیور با الالف بالوف در زمره جزو شد
 لوائح ریح حامل شاخ خمایل را بغرم بوس و کنار در صبح و شام مایل ساخت قوی باقی خواص افعال شخصی و فوئی در کار او و و غایب
 اطفال نبات را از مراد و دت و مخالفت پیش کاران چهار کانه تریب تربیت از سر گرفت حریف نامید و در استکمال اقطار جسم بر هیئت
 تناسب طبیعی دست صنعت بر کشاد که خدای موله اسباب تولید مثل حبس طبیعت قنیا کرد و نیک نقاش تصور و خامه از بی
 صفت برای برکت تصویر برداشت و روی زمین را بغرایب نقوش و عجایب الوان بجا داشت شعری کان عیون الترحس
 الفض بنبها شتاوی کوی اعناقهن موائله کان شقیق الی بر قین کولعب علیهن من صیغ الجساد
 غلائل و قد جمعت سوسانها فی خدورها و واضع الاینها فی حوامل و ضمیر خجل الصبران
 کانهما مراب فوق الهام منها اکال و نور قضبان الخلاف فابزرت اصابع لم تخلق لهن
 انامل تخال ازاهیر الریاض خلاطها مصایع لیل ما لهن فنائل و قد شربت ماء الغامد فانشت
 کما یشتی الشارب المتماثل فمن اتخوان نغره منبسم و ورد علی اکناه الصل جائل
 قآن خورشید طلعت کیوان ربت بر تخت کردن سایه عاصر پای خورشید صفت برآمد و عروس غایت که از عاقلان دست بست
 رسیده بود بحکم حصول کفایت و صدق صدق استحقاق و شهادت قضا و قدر و و کالت هو خیر ناصر و کفیل دست دوست
 او نمانده عقد زفاف بست و گفت لم توفه الدهر قد طاعتنا فانا قبلنا و الحمد قبلنا و ناعنه قبلنا تقدیر
 بطبیعی بین ماه لالی انجم و داری سحر و ثمار کرده شتری بر میز بهفت پایه طلیسان برانخته طیلسار بالقاب زاهره شرف کرد
 کیوان چون بند وئی حلقه در گوش چو بخت زنی قصر لوتوس را غل ماه نو در گوش کشید بهرام برسم قریب ان خاص کمر بریان بست
 زهره زبیرا بر بساط کوش و کردن بر لبه بالید و اینک بر کشید لم توفه کای شاه کینه بند است کرد و ان بد غایت تو چو طاعت
 میمون باد که با تو کسی چو صبح صادق نبود مانند شفق غرق شده در خون با و تیو بیروز الله خیر حافظا بنام قآن بر لوح محفوظ

تکریر کرد و تعویذ مؤلفه اعاد که من شکر الحوادث فی الدنا جراسه لطف الله ما طلع الشمس بسکت صبحم و زعفران
 غروب شفق بر باروی دوستش بت نامت شایر او کان کمر که زین حلقه میان بود جلاده کردن ساختند و بیرون اردو شاه تیار کا
 و داندون بارگاه پیش تخت ملک پایگاه بهفت نوبت زانو زدند بیت دولت نعم صباح کنان نوع و سوار هر بهفت کرد
 مردل او بیت در کشاد مرغی که نامه او صحیح سعادت هر نامه را که دید بهشتار کشت و در زبان حال شعر و قد نطق الاشياء
 وَهِيَ صَوِّمَتْ. وَ مَا كُلُّ نَطْقٍ الْمُخْبِرِينَ كَلَامٌ مُعْنَى بِنِ بِنِ اِطْلَمِی کرد میت کرد و غبار سایه تخت بدست خود
 عکس کو هر یکگاه است سیرتار کان نکست بروج بر کوشه و کمره بارگاه دوست سقا یا تو ت شفا
 مؤلفه وَ كَمْ مِنْ مَرِيضٍ قَدْ شَفَاهُ ارْتِشَاهُ بِحَسَاتِ و اَصْرَاحِ رَتِينَ بَيْنَ شَعْرِ عَقَارٍ عَقُورٍ لِلرَّجَالِ
 مُدَامَةً نَدِيمُ الْمُتَى رَاحٌ تَرِيحُ الْجَوَانِ مِی میوند و خواتین زهره عارض خوب شامیل و فیهن شکر اللطیف سکر
 مِنَ الصَّبِيِّ تَعَابٍ حُلُوْا لَلْفِظِ حُلُوْا لَلشَّمَائِلِ با بقا قیام تحمل چو هر که کوئی شعری شامی از طرف قمره متعال
 شد یا عقد ثریا بمقاربت بدیز میر سو کشت تاره تر از گل بر بار و لطیف تر از یاقوت آبدار بیت همه طوق بر بسته و کوشار
 بدست اندون جام کو هر یکار همه رخ چو سیاهی چنی برکت فروزنده و خروشد و شکست رویای زربخت چنی قبا
 همه پیش تخت شمشه بای ایاده و شافان لاله خنار چون سرو آرا که مشکاب و کل سیراب بار آورد و لمؤلفه
 برو پیش لعلش قبل بغول از آنکه بی کنه او سخت از نه کامل نسین برست غم زول بشاند چون بر حاست بهر کار آب
 از جهان بر طرف مجلس چن نیست در آن مجلس بهت آئین صراحی صفت زانومی زوند و ساعره و سر ایلط و سیوس بجای می آورد
 و ابیات ابو ترس مناسب حال می آمد شعر و ماضیه ناز خنده اُطْبِتْ وَلَكِنْ بِهِ قَلْبُ الْمُحِبِّ يَعْذِبُ
 عَنَّا قَيْدُ صُدُغِهِ بِخَدِّهِ يَلْتَوِي وَأَمْوَاجُ رِدْفِهِ بِخَصْرِ يَهْلَعُ ایاق شراب و قمر درخت و صفت
 حاکما مِنْ خَيْرِ لِقَاءِ السَّارِبِينَ وَأَنْهَارٍ مِنْ لَبْنٍ لَمْ يَنْغَيَّرْ طَعْمُهُ بر رسم دور و ایرکته و سواق جاربات و جوار قبا
 کیم هفته جین نوال جن و طوی بود و داندون سرگاه و بارگاه اکل موی و سبیل موی حور و شان پررنگ و نوی از نگاه عیش و
 طرب و لهو شاد چون فارغ شد ناپاد شاه عادل اشارت فرمود تا کرد و نهایی بالش زرد و نقره و خردار هم انواع شایب مذبت
 و معروف و مملکت از محلات اقطار و مهابت و رند و آقا و خواتین و امرار و حسیب مقدار و وفق استیصال حلقه متوقی و نصیبی موقر
 ارزانی حاش و بتجدید احکام و تاکید اساس یا سانه چکری خانی مثل بر رسم جاکیری و جهانبانی بر بیع ملک مطاع در صحبت
 ایلیان قمر میر با کاف شرق و غرب اطراف جنوب و شمال متوکل کرد و بنید و رایت معدلت عام و نصفیت نام بر محمدت ملک
 الافلاک بر فراشت و آیت بخش و نجشایش بکات شباب قیام بر ورق چهره آفتاب بکاشت بیت عدل تو ملک را
 پسری سخت نیجخت ملک تو عدل را پدی نیکت محبوبان از دست تو ندیدم کمر تیغ تو بلا بر کار تو کمر و کمر کج تو زیان از
 تاثیر عدل شامل و در دور و شبان کرگن شایب صفت کرگن کو سفید داشت و بارشیه الیف سینه تهورا از سره ناز فی خایه با وازه

او جزو عدوان صد منزل از شهرستان عدم آوارش غمناک و مستقیل عثرات زندگان بود مستقیل جرایم دور و نزدیک و ملک حکمت
 میشت بکثرت التفات بیست و بیست و صورت از هیولی منفر و میکرو و بیک رویت راسی غلغل را از غلغل امور جمهور زایل می نمود
 و نوع و سن ملک را اصل و اصل می بست سهم سیاستش واضح حوادث ششم نام و راجع جاذب استم ایام شد و جهان بر جهان ملک
 از آری غیث اند و در عهد و لش بکس خسته نشد ز زخم کردون کرد آنکه شریف بود و کردون لاجرم از اطراف برنج سکن
 که نام مبارک او را جز بر صفت و نفوذ ندیده بیکر شکر معش بطریق نقل نقل حریف دل و جان ساخته اند و مجرود اوقات را
 بخورنا و دعای سلطنت روز اندون بخور کرد و اینده جان شجاع و جان نسیم مکارم پادشاهانه او جان شد که جان باید طراوت
 آن آب کوثر در دمان آورد و نهال قبال از جویبار رشود نماند اصلها ثابت و فرعها فی السماء تا حدی سایه کشید که در
 راد چمن خلد ظل حسرت طوبی لمن ظل فی ظله بر چهره حال نیست از اطراف چین و ما چین فی کل زمان و عین با اطفال
 مصر و شام و منشی معرب حقایق متوجه ملک معموری شدند و بعضی عدل و بدل مغرور میشتند و عدل او شده باز سفیضت
 کلنک زامن او شده شیر سیاه یا شغال نه این فراز بر دور بر باد چکل نه آن دوازده در زمین بدین چمنال هر چند از محیط
 بلا و تا مرکز دولت فلک دارد و مربع مربع اقبال پادشاه عادل قان میرک ساله را هست ذکر تاثر و یا سا و عدل
 انصاف و فطنت و کیاست صواب اندیشی و ملک آرائی از شستیل خواه بقا و مشا پر تجار و محارف و مجازان آن دیار تا حدی
 استماع افتاد که سطر می از ان مفاخر و شطری از ان منافجی آثار قیصره روم و اکاسره عجم و خاقین چین و اقبال بحر
 و بنایه من و رایان هند و طوک ساسان آل بویه و سلاطین سلجوق تواند بود و شرح آن که نمودیت بتطویل موجب استعراق
 این اوراق گشت اما بگویم ان الفیل علی الکثیر دلیل بعضی از محایل داب و مضایل ذات او را بجهت ایراد کرده میشود
 تا از آنجا بر کمال محبت و وفور و نیاری است لال کینه از آثار و حکمت او یکی آن بود که با اهل فضل و حکمت و ارباب دانش نیک
 مناسبت بودی و ترجیب و تقریب ایشان را مبالغ و بر خلاف خط ایفر صطلاحی نو نهاده و استنباط خطی کرد صورت آن چون خط
 شاهان و پذیر و خط و ید و نور صمیر و بران خط فرمانها با طراف ممالک روانه فرمود و از آن چون صیت معدلت و نوشو کرد و
 و چون طبعاً مجبول بود بر استعمال قانون عدالت و استیجاب اسلوب ایالت هر چند آمد و انعام و فیض ارفا و سمیت
 لا مقطوعه و لا منوعه داشت بر اسراف و تبذیر اعراض معقول نمودی و با اعیان مملکت و اعوان حضرت تعزیر فرمود
 که چگونه مقتضی عقل باشد یا سعد و از قبل بل شخصی را بهر اباش صلت فرمودن و دیگر را بدست نومیدی سیفه نباش دان
 چه بر کس که در غیر موقع زیادت از مال یعنی صرف کند لایحه در موضع اتفاق از بدل یا یعنی متقاعد شود و کوئی مقصود از این
 اشارت قنبی بود بر حالت او کما قان و اسراف ادبی رویت و نخرت در جود جهان و باز بدین تأویل تمهید قاعده را
 تاکید کردی که از پادشاهان عدل عام و سیاست شامل استجب نظام عالم و مستعدی قوام بنی آدم است و عقلاً و نظراً پسندید
 و باینه و شایسته چون نور در عتقه دیده ملوفاً لان العدل بهم عوائد و البذل یخص فوائده

و اگر بهوشندی روشن مایه این معنی را متعجب نماید بیده عقل معلوم کرد که بجز مواد مالی استرخاصی چند اشخاص ممکن شود و در حق
 الناس غایبه لا نلزم و اگر کج قارون و ملک سلیمان و عمر نوح کسی اختیار شود و در موارد آن مدت و نمازات آن کنت
 ارباب حوائج و اصحاب توقعات از طوائف اُمم چندان تابع و بر او فایده که اگر غیر متشکل بل متشکل باشد و بر تقدیر فرض محال
 که افاضت انعام و اذاعت احسان شامل افتد باری در همه حال استیفاء مطایع انسانی معتذر خواهد بود و تحصیل مریضی
 خواطر غیر متیسر و نظر دست ارزاق خلائق باید کرد که اگر چه در ازل ازل مُتَدَرِکُشْت و بر قضیت مصلحت و حسب استعداد و اهلیت
 مُتَقَرَّر شده مریضی خوش حال بنور حله انّ الانسان لِرَبِّهِ لَکَنُودٌ می جنباند و مُتَقَلِّ مَنَسِفَالِ بایسته و کاد
 الْفَقْرَانِ یَکُونُ کَثَرًا میگرد و بل بافاضت عدل که جامع منافع ملک و دین و شامل بر مصالح حال و کمال است در حکم یک
 کلمه عالمی را امارت و اَلْعِلْمُ قَامَتْ السَّمَوَاتُ وَ الْأَرْضُ بِرِئْفَةٍ عَدِلَ جِلْوَهُ می توان داد و باز ذکر جمیل و ذیل الدّین
 و بعضی الحائضین میان عالمیان باقی و باید گذاشت دیگر از احدی ذکر جمیل و اعجوبه شریف و طریقی چنین حکایت
 کردند که وقتی از اوقات کی از اعزّه اولاد در شایسته و طرد و مضطاد با معبودی از افراد شکر جدا مانده و بیت چو
 و تن از ماضی کشت سُت فرو آمدن بر کسی ای حجت تمایز ایشان بر دینی از اعمال پیش بالغ افتاد است و اح رکا
 و استقام جانب لطف نزول فرمود و بواسطه تکاپوی و کف و تخویذ رغب و خوش حسیب و مَا جَعَلْنَا هُمْ جَسَدًا
 لَا یَاکُلُونَ الطَّعَامَ اَشْهَاتِهَا طعام و تنوره بعد شتعال یافته بود حکم فرمود تا بطریق نزل از مطعم کوفتی
 و از مشروب ظرفی نکلی مُتَوَطَّنًا از مطالبت کردند و بهیچ کم و بیش دیگر تعرض نرسید اتفاقاً و دیگر سال دوسه تن هم
 ازین جماعت که در خدمت رکاب شایزاده بودند باز بران موضع چون علی الحقیقه مجاز نمائمان بود که کردند و الهام
 کوفت و ظرف کفی تازه ایالی آنجا بخدمت قآن عادل میسر و شد و شرح حال از نزول کرت اولی و طلب نزل و عاود
 این طایفه در ثانی الحال و تجدید رسم غیر معهود عرضه میدارند یعنی اندیشه است که علی مرور الايام بر این رسم مستمر
 مانده و دیگری بر این اسوه حکم داند قآن روشروان سپرد اخصار کرده و چنین انقباض بر چنین اقباض و انقباض و بر زبان
 خُشُونَتِ باز است فرمود که سائس این قاعده ناپسندیده از سخت تو بوده و اَلْبَادِیْ اَظْلَمُ وَ النَّاسِیْجُ کَلَامُ اَلْکَرْتِ
 ناپوشایی تو مخفی شود و امور خایفت از تقدیر الهی مخفی ملک واری و حجت پردی را برین سیاق رعایت خواستی
 اکنون چون با سارا و کرد که در و بر زیر کسنان که وایع افرد کا ر عشا نه اند علی غیر المعهود فعل اندیشه ماروی راسته و تب
 روی بکت روی مقابل مصاف یا غی بناوری و برق شمیه مصقول آینه دول را از زنگار اخلاق و میمه صیقل ندی باز نظر در روی
 که آئینه اسکندری جز آن نیست فیدانی پادشاه زاده در مقام استغفار اترام نمود که بر غرم مقامت یا غی حمیه اقامت را
 تقویض کند قآن عالی بیت عادل پیش فرمود تا منتظر از صلی ارزانی داشتند و ترفیه خاطر و تخفیف مؤن و تاملین
 احوال بسیار مکتوب و ادخاک عاشیه بارگاه جهان سیاه را که متعین مثل متعین نبود و قبال بود در و دیده ساخت و زبانه

بایستد است دولت پادشاه عدل پرور کشت و مراجعت نمود از نمودار این کمرمت و تهاوت اگر در جهان صحیفه ذکر حاتم علی کریم
 زیان و باین انصاف و تصاف کرد و ان نویروان در غرق خجالت غرق آید چه سود لموت لطف زبایس تیغ نیلوفر شاش
 نیار کرد و سوسن ده زبانی بهمد دولتش بر گزیناند سحر در رطل داده و ککراتی بعون نصفتش با باروشاین کند گلبت در
 هم آشیانی عجب بود که از دیوان عدلش ساند کرک مسوم شبانی برین نمط و سیاق اطراف ممالک را بحفظ و سیات
 متناقص داشت و شجره یک نامی در چین ایام متناقص گذشت و چون پادشاه جانیکه خلیفه خان بعضی نواحی ممالک چین کشت
 و آنچه اصول و دارالملک بود هنوز زایل نشده است پادشاه بهر استخلاص تمامی آن مقصود کشت و رشور سینه اجدی و جبین
 و ستانه پانجه تومان شکر جان شکر چاک درین قطع کفتم لموت لطف جود اذ اهاجت لدی الرکض فسطلأ نقول
 لقرص الشمس حالک حالک تساوی علی الحالات عند صباهم ملک و مملوک و مملک و مملک
 و لا تمنع الاعداء من خوفهم سوی السیفین و کل ظالم علی
 علی بکت ابن یلوج بهرستا و العجب عجب آن بود که چون پایان بعینین میکرد اشارت را اند که از میان هم پایان کار
 چین بر دست پایان کفی کرد و چون آن شکر سبر خد و بار چین رسید نه خیمه کشیدند و طلال و دما و عرصات موصفات
 از سودا و آن آجا و در فرونی چون مور و جراد متمتع شد ماکا و اطراف بحر خیمه سفاین فاغ از ضغائن کردون و غافل از زمین
 و هر قومون جهت نقل غلات بهار الملک رسید و ما الدوله الا الانقافات الحسنه پایان بهر موصف که
 ممکن بود شکر در کشتیها رفتند و سمت شکر رفتند و خود با شکر از راه خشک قاصد انجا شد مراکی که با دبان لحام نیست
 بقا و دم شمال و جنوب و موکب بی احجام پایان بقا و دم پایان شش حرکت مسافت بین بحر محیط محمد آب و بیضا
 خاک قطع کرده بمقصد پیوستند و در وقتی که سمن زار آسمان و شکفیدن نسیم صبح روزیدن آمد و جیش جیش از جنگ
 خیل روم چنگ کشیده داشتند و بلغاریان روز بگاه شب زخمی چهره را بغارت داده با شکر سبر خراسانی درآمد فتنه زدند
 جوتون قابو و با وجه حضرت و اعیان بلطنت خیره و متحیر شدند و از هجوم آن شکر که مانده قضا و بدی طلال و طلایع از هر دو
 جانب فرار شدند و مضطر و منزجر جز تسلیم و تسلیم معربانی داشتند و استیمن ببا من ای بی و سیتلا و سیتلا و خلاص بجلا
 مناص خود نزد کتر شمرده برضا و رغبت ایل و رعیت شدند و منسلک در عداد طواغیت پایان مردی بهر شمشیر با فطنت و شتاب
 بود ایشانرا نوید امن و امان داد و اموال و دماغ طوائف از اطراف و اطراف محفوظ و مصون داشت و در سینه ارباب
 انجا تخم متابعت و شایعت پاشید تا و لهما همه با و کان نوبت و اخلاص و حسن اعتقاد و قرار گرفت مثل و بالقریب یسجد الخ
 پس قلع آجا که سیدنا نور خورشید بصحبت مدخل و مناعت معاقل مشهور و مشون با و در حال و شد و الحال و محتوی
 و خایر و خزان نامحسوس و اسی قلال از تسویر رفعت آن سنگ بر دل نهاده و شرفات آن باقرن الشور در مناظر آمده و دست
 نکان از مدینه خضر خوشه پرین چیده چاکه بخت زاسیب جنبر فلک اندر فرار او بر گنجه خمیده رو و مرد پاسبان

مستغنی شد و بولشکر باستفاح آن اشارت کرد و محافظان قلعه شتا چون ارگشاد و دارالملک چین و لشکر کشیدن بایان خبر داشتند
مقدم ایشان بری روزگار دیده بود و حلو و تر احداث چشیده و سر دو کرم یل و بنا کشیده مثل قذحلب الدهر اشطره
پیغام فرستاد که در زمان صبی چون نهال نورسته قائم بر کنار جویا عمر نیایی دهشت و کلبین بخت از شمال روح پرور نشانه
سماپی از ارض و لا تفعل سکلف فراغی حاصل و در مرتع بی غمی رفاهی شامل عید مغازلت و مناعات بودند
مغازلت و مناعات شعر سلوکی کان فی خلج العذار و فعلی کان من غیر اعذار از پدر خود شنیده
که فتح این قلعه بدست پادشاهی میسر پذیرد و تیر باید و ممانعت و مدافعت و مصارعت و ماصعت مفید و مانع نخواهد بود
لا یستطیعون حمله ولا یهتدون سبیلا اکنون چشم لشکر اصباح نیست تا ایلم و مطواع و قلعه و مایه ملک است
بی خست و نزع و قراع از عقب ریکش دند و از قلعه بشیبا شعر اذ اجاء نصر الله و الفیج هین علی
المی معسور الامور و صعبها خرائن و دفاین تسلیم کرد شعر ولا تغیر بالله خذنا فانه یحب
بلا معنی و بقلی بلا سبب در این مقام شمه از شرح عراض عریض آن ممالک و کثرت خلایق و انصاف لغیر
که رواه بتجار و بیات تقار حکایت کرده اند اید کرده شد صفت ممالک چین خراسی سواد اعظم ممالک چین است بکثرت
عرضها السموات وضعی طولانی چنانکه مساحت محیط آن قریب بیست و چهار فرسنگ باشد سطح زمینش مغشوش از
خشت پنجه و سنگ و اماکن مسکن از چوب افروخته و بنوق تمام تا میل جنوب پر خسته از آغاز شهر تا منتهی سه موضع یا
بسته و طول معظم اسواق آن سه فرسنگ نشان داده اند مثل برشت و چهار مرتبه متساو کل بنیان متعادل ارکان و حاصل
تغایر یک هر روز به قصد بالش میاوست و کثرت ارباب حرف تا حدیست که صنایع صنعت صیانت سی و دو هزار نفر
در اعتداده اند باقی را دولت الفیض علی ذلک به نقاد تومان شکر و به نقاد تومان غنیمت را شماره در دیوان عرض
و اوثاق و فائز ثبت گشته با آنکه بعضی قلعه آساست بر یکت مواج از کیشیان بی کیش و کابین بی دین و ویکر علقه
و خدم و عیبه او ثمان با شماع و اقوام که اسامی ایشان داخل شماره و عرض نیست و از عوارض و قلات معاف شده
و چهار تومان از شکری اهل جرات عیسایان که چون آفتاب در پس قیروان مغرب روی در کشید و شب چادر قریب
در سر عیاران چون خیال دایران شب روی آغاز نهند و طراران کند تاب داده چون طره معشوقان سازد و هند کرده
بر سر در بند باو محلات و مجاز کوچه و شوارع و کوشها در موضع معهود خویش با حیطه تمام نشینند و دامن جملنا
التومر سبانا بر روی مردم دیده که هند و بچکانند در قیاط طحیه پوشیده بپوشند و در میان شهر مسجد و صفت
موضع پول ساخته اند بر سر آبها که رودخانه و جلد غارت است منصب و منصب از دیاو چین انواع سفن و محابر
اجتاج چندین خلایق بر آب روان کرده که تعداد آن در عدد دهند سه هزار و پنج تا بقوه و خاصه و روزنامه محاسبان مستحق
چهار رسد و از دوام غریب اصناف اتم از کثافت چهار جهت عالم که برای تجارت و طواری حاجات و چنان کلماتی مجمع

و بصایح روایع و تالیف شریف استعد نمودار منع بچون انجا و جواب آن بایج عود و نقل بویا و اصقاع و نواحی بربا
طویان کویا انا حدیقه محمد علی بنایه نهی روضه الجنان و یقطر فی مباراتی عبیه الغیر
کاللا فی فوضه عثمان الفار فی مجمره نجاراتی یحترق کالعود علی النار و یبوی فی الریح عن ترخیص
مثالیث العود و مثانیها هدی بل الفاری بالاسرار کما فی ندل علی وجود الخلد بالاشجار الی بل بالتواطی
و بتقوه بمداخج نراهی کما فی البلاء انواع الطواطی و الله مشکور علی فیض النخاطی و اسدال ذیل
العفو علی خطیئات النخاطی ما طوی الکنب طای او وطأ الارض واطی دیگر در عهد دیگر خانان تختا
جملک خان بایع بود چون قبله آن و غایت مزید اقتاریافت آنرا باطل گردانید در وقتی که آفتاب فقط شرف پیوسته بود
شهری مرتجع با فرمود چهار فرسنگ در چهار فرسنگ کوی این اعداد بر وفق محالی هست می نمود و آنرا طایه نام نهاد و از باب
جرف و اسحاب صناعات از هر جنس بد آنجا نقل فرمود و باندک مدت از کثرت و از دو حام خلایق مصری جامع کشت و از نو
زیب و زینت نوری لایمیع و بر طرف آن شمع قرشی که بزبان ایشان تعبیر آن کلخ غایت و بارگاه سلطنت باشد بر مرتجع
چهار صد کام و چهار صد کام از الواح و خشتاب منی ساخت و در آن بهشت آباد قباب و مناظر که رشک عرف بیت معمر
و سقف مرفوع بود بر فراخت اعما و دکن صنایع رصین از جانب و از جانب افون ارشیش و انواع تکلف و ماشین تزیین
یافت عرصه زمین از اجاریش مفرش و در وقت صنعت و حذاق عمل تایل مضمون و طلسمات منبت بر آن مثبت
و منقوش و روان ارشمنش از نازکی و غرابت اقلیدسات متجرد و بهوش شبتاک شباک از زرو نقره و اطراف شرفات
ابو انش منازل چون طرفه و جنبه و بره و در زمین رشک خلد برین مشا به گرد و نمودار ارم ذات العباد
التي لم یخلق مثلها فی البالد معاینه هر کس که فصحی ساحت آن مکان و زینت زایش آن بنیان و دید شعر دای
الربیع رای الروض المربع رای الطود المربع رای هلال قدر کذا برین نسق امور دولت و اسباب تنعین
یافت و ابو و آراء خاص و عام بر متابعت و متابعت منطبق و چون آمد و عمرش از عشره و قافه بر کشته بود بل تخمین
سبعین کرده شعر فذ شارف السبعین من اعوامه و دنت منبته و حان حصاده و اسود مشرق
لونه و نضععت از کانه و ابیض منه سواده خواست که پیر همین الجملین نام بهم در حال جوده متصد
منصب استنابت و ولی عهد سلطنت گردانید در این باب با امر مشورت گردانید و او را در حکومت ممالک جایی و در بخت
خانیته پای بند ارکان حضرت و پیشکاران دولت عرضه داشتند که هر گز این فاعده معهود از و اب و یا ساع و یا
ممالک کشای چکیز خان نبوده که با وجود پیر متقلد امور سلطنت باشد مانند کان موبلکا و بیم که بر خانیته جملین بعد از آن
مصرع تا بر سر عر خط بطلان کشند متفق باشیم و او را در ابدان و استمال موافق بلی تقدیر مقدس و بدیر خان
بود که ولی پیش از نموتی در کشت و از بهوش تاج و تخت و تجرد و مزایع ناز و بخت سخت که عوض یافت شعر فلیکل

مَفْهُوجٍ سِوَاكَ مُشَبَّهٍ وَلِكُلِّ مَقْهُودٍ سِوَاكَ نَظِيرٍ اِخْوَانِ بَرْتَمُورِ سِرِّ عَمَلِ بِنِ تَقَاتُ تَارَهُ كَرْدَنِ چُونِ نَوْبِ رَحَلِ
 بَقَانِ رَسِيدِ وَاَزَايِنِ وَاَرَفَا بَعَالَمِ كِه دَارِ بَقَا اَنْتِ خُوستِ پُستِ اِيْمَانِ خُصْرَتِ رَا عَايِرِ كَرْدِ وِ كَفْتِ قُوِي نَفْسِ
 سَا قُطُ شُدِه وَضَعْفِ اَمْتِدَادِ سِنِ اِبْرَاضِ وَاَعْوَاضِ دِكِرِ تَوَاقُفِ نَمُودِه قُوتِ اَوْرُدِه اَنْدُ زَمَانِ كُجِ بِيُورِ مَوْخُودِ اَرَا
 يَزْدَانِ نِيكَ تَنَكِ دَر رَسِيدِه مَصْدُوقِ ضَمِيرِ وَخُجُوتِ خَاطِرِ اَكْشَفِ بَا دِكِرِ دُخْلَاصَه سِرِ اَرَا مَطُوعِيَاتِ اَنْدُ رُوقِ
 اَكِرِ رَخَايَتِ تِمُورِ جَبَاعِ اَفْرَادِ دَر سِتِ هَسْتِ جَبِ تَبَاعِ دَر سَلَكِ تَبَاعِيَّتِ اَوْ مَحَقِّقِ فَنُو اَلْمَادِ اَلَا كِه عَقُودِ عَمُودِ اَتَبَاعِ
 عَدَمِ اِهْتِيَالِ سَمْتِ اِخْلَالِ خَوَايِدِ يَافْتِ مَبْصَالِ جَوَابِ چَانِ نَزْدِكِ مَرَمِي نَايِدِ كِه هِمِ مَرُوكِيَّتِ اَرَا بَحْضُورِ كِي دِكِرِ
 بَا زَرِ اَنْدِ تَشَاهُتِ شَاهِزَادِ اَوْرَا بَا مَلَكِ اِيخُو وَ خَالِصَاتِ اِمْوَالِ اَسْرُ خَاكِه وَ اَز تَقْلِدِ قَلَادِه اِيْنِ عَمِدِ كَارِ خِي
 پَر خَطِ هَسْتِ مَسَائِي كِرْدِ و مَبَادِ اِبْعَدِ اَلْيَوْمِ تِمُورِ سَبُودِ اَوْ طَمَعِ سُلْطَنِ شَيْطَنِ وَ شَطَطِ اَعَا زَكَنِ وَ شُكْرِ اَز رِيْقَةِ اَنْفِيَادِ و
 اَعْتَصَادِ قَفَا دَمِي نَايِدِ و دَر مِيَانِ اُمُورِ دَوْلَتِ پَرِشَانِ اَنْدُ دَارِ كِه حَالِ پَرِشَانِ مَتَعَذَّرِ تَامَتِ شَاهِزَادِ
 وَا مَرَا دَر مَوْقِفِ عِبُودِيَّتِ مَتَقِنِ اَلْكَلِمَةِ كَفْتِ تِمُورِ مَسْتَعِدِ اَعْتَاقِ اَمْرِ خَا نَتِ هَسْتِ وَ هُوَ عَلِيُّ بْنُ الْقَسْقَرَاءِ يُشَبِّهُ
 وَا بَعْدُ اَز قَانِ مَالِكِ رَقَابِ دُنَايِبِ مَنَابِ و بَر صَدَقِ اِيْنِ نِيَّتِ وَا قِفْ مِنْ عِنْدِهِ عِلْمُ الْكِتَابِ مِيَتِ
 تَقْرِيرِ اِيْنِ بَخْنِ كِه هِمِي كُوِي دِيْنِ هِي دَانْدِ خُدَايِ بَلِ كِه شَنَاسِدِ خُذَايَا نِ دَر مَوْتِفَاتِ اِيْنِ اَحْوَالِ نَا كِه اِجَلِ كِيْنِ مَكْشَاوَدِ
 قَدَرِ اَنْشِيَّتِ قَضَايَا مِيَدِ اَفْتِ و دَر هِمِ شُكْرِ سِرِي كِه حَا جَزَانِ تَر مَشِي بَر اَسْتِي نَا قَدِ مَضَرَعِ چُونِ نَرِ اِجَلِ رَسَدِ سِرِ
 بِحَيْثِ دَر شَهْرِ سَنَةِ ثَلَاثِ وَ تَسْعِيْنِ وَ سِتْمِ اَقَانِ عَادِلِ و كَذَشْتِ وَا مَامِ بَكُوِي فَسَادِ اَسْعَدَ الْمُلُوكِ مِنْ بَعْدِي
 بِالْعَدْلِ ذِكْرُهُ وَ اَسْتَنْدَالُهُ مِنْ بَاقِي بَعْدَهُ بِحُلْدِ اَثَرِ سَعِيِّ مَشْكُورِ وَ خِفَ لِلْاُخْلَافِ
 بِلِسَا طِمْلِكِ مَعْمُورِ لَا بَيْلِي اِسْمُهُ بِسُوءِ صُنِيهِ وَلَا بَيْلِي عَنْ صَحْفَةِ الدَّهْرِ اِلَّا اَيَاتِ حِصَافِيهِ
 اِيْنِدِ كَا نَزَادِ سُوْرِي بَاقِي كَذَشْتِ مِيَتِ بِيَا كُوِي كِه پَر وِيَزَارِ زَمَانِه چِه خُورْدِ بَر وِ پَرِ سِ كِه كَسِرِي زُرُورِ كَارِ چِه بَر وِ كَرِ
 نَمَا و خَزَانِه بَدِكِرِي بَكْدَشْتِ وَا وَا كَرَفِ مَالِكِ بَدِكِرِي سِرِدِ نَهْ هَر كِه مَالِ نَبُودِشِ بَعَا قِيَّتِ نَهْ بَر سِيَّتِ نَهْ هَر كِه مَالِ
 جَانِ دَاشْتِ عَا قِبِ نَهْ بَر وِ ذِكْرِ جَلُوسِ تِمُورِ قَانِ هَر چِه اِيْرَا دِيْنِ ذِكْرِ مِنْ حَيْثِ نَسِبِ اَلْحَالِ وَ اَلْاَحْوَالِ
 دَر تَايِيخِ عَمِدِ بَايِدِ دَخَانِ مَلَايِمِ مِي نُمُودِ اَتَا چُونِ خُشْتِ اَمَامِ اِيَامِ قُبْلَا بِلَفْتِ صَبَاحِ دَوْلَتِ اَوْ مَقَارِنِي وَ شَتِ خُوستِ كِه
 عِلَاقَةِ اَمِيْنِ اَنْفَكَا كِ نَبِيْدِ و سُلْكِ اِيْنِ عَقْدِي وَ اَسْطَرِ جَنِي مَتِ اَكِرِ و چِه اَصْلِ وَ فَرِغِ بَا كِي دِكِرِ مَرُودِ جِ لَاقِي تَرِ حُلُولِ
 جَوْ هَر دَر مَحَلِ خُودِ رَا اَتِ تَرِ كَوَا كِبِي فِي بُنْجِ كَلَاكِي فِي دُرُجِ بَعْدِ مَا كِه قَانِ نَدَا عِ حَقِ رَا
 اِجَابَتِ كِرْدِ وَا رَجُلِيْنِ سِه سِه مَانْدِ كَبَلِه تَر مَهْ تَا مَوْرِ كَبَلِه كَلِكِ بُو دِيْعِي اَلْكِنِ و تَر مَهْ مَعْلُوقِ شَهْزَادِ كَانِ اَقَا دِيْنِي بَر جَسْبِ اَلْمَرَمِ
 اَوَا مَرِ فَا اَتِي تَا مَوْرِ اَبْجَانِي بَر وِ شَتِ و دَر اَوَا خِرِ شَهْرِ سَنَةِ اَرْبَعِ وَ تَسْعِيْنِ وَ سِتْمِ اَمَامِ جَمْعِ قَسَدِ اَرَا بَكِيْعِ اَفْدَاحِ اَز اِيْمَانِ
 مَوْصُولِ كِرْدِ وَا نِي چُونِ رُوزِ جَوَانِي فَرِغِ فَرَايِ و بِيَهْ كَامِي مَانْدِ شَبِ مَصْلِ غَوَانِي غَمِ زَوَايِ سِرِي و دَوْلَتِ رَا اُظْلَعَتِ مَلَا

اِيْنِي رَا دَر اَمْرِ
 قَانِ اَوْرَدِ
 نَمُودِ

خود نمثل حامل آفتاب گردانید و محاط بارگاه و محیط کردار مرکز و فود و لوشت ط ساخت شعر نفوج بالعباء
 فرق سوریه و جاز فوق الدهر فوق سیه شهزادگان علی التناوب زانوی خدمت بر زمین نهادند و قمان لغات
 مختلف دولتها و متفق دولت روز افزون را و عا کفند چون روزگار از تاثیر فضل بهار خرم و خوش بود و بادیه بروقی
 اندوهنا و در ان غش زبان حال می سراید این شعر و کفش شعر فالوردین مصحح و مصحح والزهرین
 مکمل و منوج والثلج بسقط کالتشار فقم بنا نلند باینه کرمه لم تمزج طلح البهارو
 لاح نور شقائق و بدت سطور الوردین نبغیح فکان بومک فی غلاله فضه
 والثلث من ذهب علی فیروزنج ساغر چون از نظاران بزم بهشت آئین خون در دل داشت صراجه
 استالت را بطریق مسارات لب برب اومی نهاد و چون نای چشم در ایشان کشاده بود و بر لب استراق سحر را گوش نهاد
 معلوم حاضران میگفت که اسرار ایشان رباعی رایع بود و کل حدیث جاو زایشین شائع لطیف
 از منل چو صبا حدیث بلبیل کرد بلبیل ز طرب نغمه زد و فغل کرد مطرب چو ترانه زد صراحی حالی از بهر عادتش نخل
 کرد چون غبت لمونستی شد و گوشه رایت هرل مخفی نامور قان روی بساختن مهمات آورد و بتجدید رسوم قان
 عادل که سر اسر محدث نام و در فابیت عام و مصالح بلاد و مناج طریف و بلاد بود و میرلیغ و او و پادشاه زادگان و نوینان
 و امرا را چنانکه هر یک بطرفی از ممالک و یورنی مغزو موسوم بودند بر فاعده معین و مقرر داشت و هر کس را علی حسب الرتبة
 و المقدار میرلیغ و بارزه و خلعت فرمود از مرکز را زد که محیط معالی بود و متوجه مقام و منازل خود گشتند اعیان امرای حضرت او
 او بجای جنگساکت و ترخان جنگساکت نمایان بخان علوی و عبداللہ بخان سمرقندی با شمس بخان ایغور بهر خواجه سبحین بودند
 امروز که شهر سنده خان و ستعین و شتاده است بقاعده انتهای بناج آبا و استهای با حیا رسوم گزیده اسلاف که طریقه
 منلی و درین علیاء صاحب و لسان و اخلاف اقبال یار بودند پیش گرفته و ممالک را بعدل و انصاف معمور و رعایا و
 لشکر را بیدل و مراعات مطیع و مسرور داشته و این نصیحت حالت کتابت زبان حال امل کرد لمو لقمه آباء و اظم
 ابا فرمودند و اجداد تو جداد جهان فرسودند امروز که جای خویش دادند بتو باید که چنان شوی که ایشان بودند
 ایراد حدوث واقعه بغداد بنیدکان جراید احوال روزگار و دانندگان مضامین محایف آجا که بنیدکان چهره بجا
 احدا ایچ بنایدکان نصاریف شهر و احباب تو کلام الله بن حنیة الواسعة چنین تقریر کرده اند که مدینه الاسلام و معدن
 و دلب خلغای نبی العباس دایم از نبوس و بابس فلک در جریم امن و امان بوده و مغبوط کافه سلاطین جهان یا دین و
 بیو مات آن با فلک اشر بهر ارشده و اطراف و الکاف آن بار و ضه رضوان و در زابست و طراوت آباز و در بهوا و فضا
 آن طایر امن و سلامت در پر واز و از الوان نعمت و راحت و اصناف نعمت و تسمات بی تعداد عقل بخت و مساز
 شعر مشرب الخضر ماء بغداد نار موسی لقا بغداد مہم مصر اذل من الف

الْوَصِيلُ إِذْ لَاحَ بَاءُ بَعْدَادٍ بَيْتِ كِنْدَرِ جِدْ زُخْوَانِ سَيْتِنِ فُلُحْ مِیَانِ حَبِ زَمَانِ مَادِخِ كِشْمِ
 مَدَارِسِ وَبِقَاعِ نَحْوِ عِلْمِی خَاصِ وَفَتْحِ دَرِ آنِ نِیَامِ دَسْتِ بَسْتِ وَپَایِ سَكْتِ وَكَلَامِ حَبِ مَنَاصِ اَرَبِ
 صُنَاعَاتِ وَحِرْفِ مُتَفَرِّقِ اَزْ غَايَتِ چَاكِي سَرِ اَرَشِ رَا بَرِ رُویِ آبِ سِیَالِ نَقْشِ مِی بَسْتِ وَدَرْ غِیْرَتِ صُورَتِ اَرَامِیِ خَانِدَانِ
 بَرِ رُویِ كَاغِذِ اَزْ رُویِ خُجَلَتِ مِی شَكْتِ چَاكِي قَاضِیِ اَبُو حَسَنِ عَلِيِّ بْنِ عَبْدِ الْغَزِیْرِ الْجُرْجَانِيِّ بَيْنِ اَبَا بَاتِ اِجَارِ كَرْدِ شَعْرِ
 سَقَى جَانِبِی بَعْدَادَ كُلَّ عَمَامَةٍ بِحَاكِي دُمُوعِ الْمُسْتَهَامِ هُوَعُهَا مَعَاهِدُ مِنْ غَرَاكِزِ اَنْشِ تَحَاكُفَتْ
 لَوْ اِحْطَلَهَا اَنْ لَا يَدَاوِي صَرِيحُهَا بِهَا تَكُنُّ النَّفْسُ التَّقْوَرُ وَتَعْتَدِي بِاَنْ مِنْ قَلْبِ الْمَعِيْمِ تَرِيحُهَا
 يَحْنُ اِلَيْهَا كُلُّ قَلْبٍ كَأَنَّمَا تَشَادُ بِحَبَابِ الْقُلُوبِ رُبُوعُهَا فَكُلُّ لِيَالِي عَشِيرَتِهَا مِنْ الصَّبِيِّ
 وَكُلُّ فُضُولِ الدَّهْرِ فِيهَا رَسِيحُهَا بِحَقِيقَتِ آبِ فَرَاتِشِ وَجِدْ وَجِدْ خُونِ دُرُودِ اَمْعِيْنِ كَرْدِ وَنَسِيلِ خَلْتِ بَرِ خَارِ
 حِشْمَةِ حَيَاكِ شِيدِ رِيَاضِشِ وَفَضْلِ بَارِ اَزْ صُوفِ كُلِّ وَازِ اَرِ جَنَاتِ تَجْرِیْ مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ وَرَبَابَتِ
 تَاكِ زَانِ عَاشِقِ وَارِدِ دَسْتِ وَكِرْدِ عُرْسَانِ لَبْدِ بِالَايِ نَحِيْلَاتِ اِذَا خَتِ وَبِرْ غُغْبِ شَرِجِ زَلْفِ مُجَدِّ اَكُوْرِ فَرُوْكَدِ اَشْتِ
 اَنَارِ بَا نَجْمِ مُبَارَكِ مِنْ جَنِّ نَارِ نَجْمَانَا رَا جَنِّ اَشْتِغَالِ نَمُودِ بَا دَامِ اَزْ بَرِ اَنْشِكِرِ عَاشِقَا رَا اَزْ خِشْمِ لَبِ
 وَلِدَا رَجَبِ دَادِ عَرَصَةِ اَنْ بَا عَرَصَكَا فَرُودِ سِ تَوَا مَانِ وَحَاصِلَاتِ اَمْوَالِ اَعْمَالِ اَلْاَكْسَالِ زِيَادِ اَرْشِ هَزَارِ تَوَا مَانِ
 وَهَذَا الْمَعْنَى قَدْ اسْتَعْنَى عِنْدَ اَهْلِ الْخَبَرِ عَنِ الْبَيَانِ وَلَيْسَ اَلْخَبَرُ كَالْبَيَانِ وَرَسُولُ رَسِيْتِ
 وَتَعْيِيْنِ اَشْتِ كَرَاوِي اِنْ حَكَايَتِ بَدَانِ خَاكِ عَنِيْ كُنْتُ رَسِيْدُ كَثْرَتِ عِمَارَتِ وَبَوَانِ اَمَاكِنِ وَفُضُولِ رَتَبِ وَنَفِيسِ
 وَاَعْمَالِ وَرَأْفِ هَرْ چَپْ عَشِيْرَةِ مَعِشَرِ زَمَانِ سَالِفِ نَمُودِ مَسِيْبِ دِيكِرِ مَشَا هِيْرِلَاوِ اَخَايِرِ مَمَالِكِ حَاكِي اَرْضِ بَرِ وَرَجَّتِ
 فَرُودِ سِ عَدَنِ مَبْنُودِ وَمَجْمَعِ كُنُذَاتِ وَاَنْشِ بِي عَيْنِ دُرُودِ غَرِيْبِ اَلْفَصَالِ بِكَمِ شَعْرِ هَوِيْ نَاقَتِيْ خَلْفِيْ وَقَلْبِيْ
 اَلْهَوِيْ فَاَنْيْ وَاَيَاهَا اَلْمُخْتَلِفَانِ اَيْنِ خِدْبِتِ مَنُظُومِ كَرُودِ نَقْدِ اَوْدَعُ زَوْرَاءَ حَلِيْفِ سَهَادِ
 وَاَوْدَعُ فِيهَا الْقَلْبَ طَوْلَ بَعَادِ اَسِيْرُ وَتَجْرِیْ مِنْ دُمُوعِيْ دَجَلَةُ اَرَقَ مِنَ الْمَاءِ الْفَرَابِ اَصَادِ
 نَقَطَ نَفْسِيْ شَوْقُ وَطَلَعْتُهَا اِذَا اَنْیْ رَاْنِيْ مِنْهَا اِلَى وَغَايَةِ قُوَادِيْ حَيِّمُ مِنْ نَذْرِ خَلْدِهَا
 وَصَاحِبِيْ شَوْقُ بَوَاوِ قُوَادِ مَحْوَلِ اَحْوَالِيْ بَيْنِ مَحْوَلَا بَعْدِ بَرِ مَبَاهِ وَاَخْضِرْ اَرِ وِهَادِ
 مَصْدُوقِ تَسْلِيْبِ اَنْتِ كَرُ خَلِيْفَةِ السَّعِيْمِ اَبُو اَحْمَدِ عَمْرِو بْنِ السَّنَدِ اَزْ مَرُوهِ خَلَاءِ بَنِي عَبَّاسِ بَرِيْزِ خَفِضِ عِيْنِ
 اَبَاوِ تَغْنَمِ وَتَرْفِ وَكَثْرَتِ اَمْوَالِ وَنَفَائِسِ خَايِرِ وَاعْلَاقِ جَوَاهِرِ مَتَا زَبُودِ وَبُشُوكِ عَظَمَتِ وَخِيْلَاوِ كِبَرِ مَشُورِ وَكُورِ
 شُرَفَاتِ وَغَرَفَاتِ وَاَيَاوِيْنِ دَارِ اَلْخِلَافَةِ بَاكِيُوْنِ تَقَابِلِ وَبَا سَاكِيْنِ تَا صِلِ سِيْمُودِ اَزْ غَايَتِ اَسْكَنِ مَبَاهِ بَرِ وَتَبِ
 مَرْتَعِ سِرْمِ رُفُوعَةٍ وَنَمَارِقِ مَصْفُوفَةٍ خُورَنَقِ وَسِدْرِ رَاغِرُوهِ تَشْوِيْرِ مِیَاخَتِ شَعْرِ وَسَامِيَةِ الْاَعْلَامِ
 لِنَحْظِ دُونِهَا سَنَا الْجَمِّ فِيهَا مُتَضَائِلَا نَسَخَ بِهَا اَبُو اَنْ كَسِيْرِيْ بَنْ هَرْمِزِ فَاصْبَحْ فِي

أَرْضِ الْمَدَائِنِ غَاطِلًا فَلَوْ أَبْصَرْتُ ذَاتَ الْعِمَادِ عِمَادَهَا لَأَسْتَأْخِطُهَا حَبًّا أَسَافِلًا وَلَوْ حَلَّتْ
حَسَنَاءُ نَدْرُحُسْنَهَا وَرَبَّنَا كَيْفَ بَنَى بَعْدَهُنَّ الْجَادَ لَا جَادَ عَادَ وَمَجْدُهَا وَمَجْدُهَا
بودند با آنکه محرمیت حرم با حرمت دار الخلافه انداختندی و بیج آفریده را از ملوک ایام و صنایع و نام و اشرف اطراف و اعلا
زمان در حضرت پیغمبر بودی علی پیش قیاب مجد و معالی را شکلی بشاید جلالا سودا انداخته و طاقی طلسم سیاه از مخرج بر
صفت استیسی فرو گذاشته از سلاطین و ملوک اطراف کسی که نبوده سدره طاق عزت و عقیده علیه خلافت تشریف جسته
آن استین را چون دامن کسوت حرم معظم زیارت کردی و آن حجر را بنامند محرابان بوسه دادی و مراجعت نمودی
شعی و اذ اقبلوا بابو ابیک التَّوْبَ رَاوُا الْاَکْرَامَ لَا الْاَزْغَامَا در عهد انابک سعید مظفر الدین ابوبکر انار الله
برای آنکه مولانا قاضی القضاة المعظم محمد الدین اسماعیل خانی را بر رسالت سوی حضرت امامت فرستادند چون پیش فناء رفیع
و جناب مینع رسید بر استلام حجر و استسلام الزام نمودند از غایت تنگ و تقوی مشکف بود پیش منی متخف شدن
شرایط تلیم رعایت کردن مصحفی در دست داشت آنرا بر سنگ و بران بوسه نهاد و معناد چنان بود که در اعیا و خلیفهم
رکوب فرمودی بر بسی براق صورت برق رفتار کردن بطوق زر و دستار جزمین و مطلق کرده و در ساخت و تمام مریض
مستغرق ساخته و از بطنان غیب در شان او زمزمه و عاء صابی جعل الله الخیر مقعدا صیدیه و الاقبال
غرة وجهه و اذ ذالک المطالب تجمل فوائده و نبیل الامانی طلق شدیه و فتح الفتوح
غایبه شاره و سلامة العواف مثنی عنانه بر خواسته سوار شدی و طبعانی مانند شب و یخور و روز
دولت فرو گذاشتی با فراز سادات و یکبار شیخ عهد و گویند نجوم سپهر خلافت که فلک بدیده دور بین کواکب در آن نیت
و تجمل تأمل میکرد و در خوان برای بخال خورا از بخار موبش غایبه استقراض مینمود لمؤلفه قضای زده خاک نسیم
سمندش ساخت و زیور و ید و خزان خیل رضوانی از مقبران روا نیست که خواص و عوام مخوجات و پجربا و عرف
نبوتات که بر ممر ماکب بودی نسبت مواضع که اگر رفتندی برای تعج و نظاره و کیویت احتیاط کردند از وجود شکری
استکراه سه هزار و نیاور فلان بیت لمؤلفه چه تعج کنی اسمی کار تو خود نظاره در جهان ماهی الا نیکد
غزاره مع الحدیث احتشام و جلالت و کمال قیادت و مهابت مستقیم رباده از آن بود که در این موضع استغناء هیچ
آن توان کرد و در آن تاریخ شصت هزار سواران پاره و رسوم از دیوان عزیز مؤلف و مرتب داشتند و قاید لشکر و
پهلوان صفدر سلیمان شاه بود و محمد و ح امیر الدین او مانی و مدار و ایرامو و جمهور بر دوتیان صغیر و کبیر و شرابی مقدر
داشت و زمام منصب وزارت بوزیر مؤید الدین محمد بن عبد الکت العظمی مفتوح و او فاضلی مبرز بود ناظم حاشیته
المنظوم والمنثور و ناصب رایتی المنقول والمعقول کرم جلی و ارحمتی غزیری داشت چنانکه مصدق
دعوی ابو محمد حازن می توانست بود شعی و زپر و مایع الجذانه وزیر علیه التماح امیر و

يُخَاطَبُ مِنْ فَوْقِ الثَّرَابِ فَخَرَهُ فَلَا يُجِبُوا إِلَّا الْخُطْبَ خَطِيرٌ در حال تحریر ذکر او دوستی این دوست
از ایشان و او را کرد و شعر و فالو افلان فی الوری لک شاتم و انت له دون الخلائق ممدح
فقلت ذروه ما به وطباعه فكل اناء بالذی فیہ یبضع اذا الکلب یؤذیک عند یبضع فذره الی یوم الفیض
مستغیر بدعت و راحت و تمتع بلاهی و ملاعب که عین بدعت و ضلالت باشد و در مذنب ملک فکف خلیفه
بحق الامام بن الامام المفترض الطاعة علی کل الانام منعود بود و این العظمی و خند و
و صدر و در احوال سید متفرد الالمعی الذی یظن بک الظن کان فدرائی و قد سمعنا
بل متفرقان حضرت امامت وزیر را دقیقه است و عایت میگردند و بر قانون ادب با وی سخن نمی رانند و بین واسطه
زده و از رده می کشد عاقبت الامر عیار اعتقاد او با خلیفه عهد متغیر شد و سبب اقوی در تغییریت و تمکید بر مورد و احوال
بود که پسر خلیفه امیر ابو بکر سبب تعصب و حمایت طایفه لشکر فرستاد و کرج را غارت فرمود و بعضی سادات بنی هاشم
ما سوز کرده و بنات و بنین در فضاقت و خلافت مصیوع جفاة عرأة حاسر الی غیر از خانها بیرون کشید
وزیر در شیوع مذهب شیعه بود بدین حرکت متاثر و متاثر گشت و این مکتوب از سر اظهار جنایا ان یخف
الضلوع داء درویش سید تاج الدین محمد بن نصر الحسینی که از جمله اکابر سادات عصر بود و فرستاد و از مریخی
این کلمات سحر آثار و مطاوی این معانی مغرور بر کمال فضل و فضال او استدلال می توان کرد و من رأی فی الشیخ
اشد فقد رأی اکثره وهی هذه خدم بدعاء لیلی و شاء عظیم من دلی و بنهی انه خدم بها من
التبیل الی سابی مجده الا شیل و مجمل شوفه یعنی عن التفصیل و ابان شدة الغوم الی شریف
تلك السیم و بنهی بعد الدعاء لا بایمه ولا اخلا لا الله من انعامه انه فذهب الكرخ المعظم و دین البسط
التبوی المکرمة و قد نهوا العنزة العلویة و اسناس و الحصابة اطاشیمه و قد حسن التمثیل بقول شخص
من غریبه شعر امور یضک الشفاء منها و یبکی من عوافها اللیب فلم اسوة بالحسن علیه السلام اذ ذهب
حریمه و اریق دمه و تم بصر نعه شعر امرهم امری من عیج اللوی فلم یستنبوا النصح الاضحی العبد و قد
اغرموا لا اتم الله غرمهم ولا یغناهم علی نهب الحلة و النیل بل سولک لم انفسهم امر اقص جمل و بنهی
الخادم اسلفهم الا نذاروا حل لم الاعذار و خاطبهم اسراراً و اسلمهم جهاراً شعر اری تحت الرماد و
مضنار و هو شک ان یكون لها ضرام فان لم یطفها عقلاء قوم یكون و قد لها جث ضام فقلت من
التعجب لب شعری عاقبات امیه ام بنام و کان جوامع بعد خطابی ان لا بد من الشیعة و قیل جمیع الشیعة
و احراف النهایة و تمزین الذریعة و ان لم تکن لکلامنا مطیعاً لجرعناک الحما تمجرباً و کلامک کلام و
جوابک سلام و لکن کنت فی بغداد اهل من الحناء عند الاصلح و من الخاتم عند الاقطع و لکن انهم مال

الفلاسفة فخطور اب الشراخ وبلغ اهل القرى اشرار الطباع شعر ويزرني من بابه وانتهى
 بطي رفاع حشوها النظم والنثر كما تنبع الورقاء وهي حمامة وليس لها نهي طاع ولا امر ولا
 لا ضلن لي كما قال المنبتي شعر قوم اذا اخذوا الاقلام عن غضب ثم اسبندوا بهاماء المنبات
 نالوا بها من احاديثهم وان بعدوا ما لا ينال بعد المنبات فليانبتهم بحدود لا قبل لهم بها ولا يخرجهم
 منها اذلة وهم صاغرون شعر ودبعة من سريال محمد اورد عكها ان كنت من امنائها فاذا
 رأت الكوكبين تقارنا في الجدي عند صباحها ومسائها فهناك ياخذ نار ال محمد طلائها
 بالترك من اعدائها فكن لهذا الامر بالمرصاد ورفق اول الخيل واخر صايد سهام الليل منحه للسيا
 اذ ارميت باونار الخسوع بصاب بها المقابل حيث كانت فتغذ بالجواشن والدروع
 بدین صایات احداث که از قتی افلاک باطش و بدین وسایط که ذکر کرد و از و شیب حیثیل و فریب برآمد تا چگونه
 خلیفه و سباع را شربت پاک تجرید کند و مملکت بغداد را متاع کرده است از متاع انتقام تقریر در مدارج ابن جال یا پادشاه ملک
 ستان ملکوخان در شهر بسند اربع و خمسين سنة از فتح بلاد ملاحده لعنه الله علی حده فارغ شد و تخریب سباع
 و قطع قلاع ایشان را سبباً الموت و الموت اشرف علی شرفاتها بمنجین جعله ذکراً متیرکت و روز مملکت صد
 بهشت و ساله صباحی صباحی که شکر پادشاه و شمنال خورشید و ارتع بر کشیدند بر وال رسید الجیاب را با یرلیغ متبر شمشیر این
 فتح نامدار با طراف مشارق و مغارب نزدیک اقارب و اجانب روان فرمود و مسامح کا قدام را با سماع آن بشارت و آوا
 بدان بشارت مشرف و مشرف که بهیبه و با سیصال آن قوم منقذ سال و طایفه ناپاک بی بان که با ائمه اسلام دم مبارک
 شعر بالشام قوم و بغداد النوی و انا بالرقین و بالفسطاط اخواني عصاة جاورت اذلهم
 ادبی فهم وان تمقوا فی الارض چرانی و ما اظن النوی برضی بما صنعت حتی تشارف فی قصور الخاشا
 میروند شتی عظیم و منجبتی جسیم مکان ربع سکون را ثابت فرمود مسلمانان که در رباع و صقلع از ترس کاروزان ایشان چون
 کاروزان حجاب پیشه داشتند دست رفاهیت بستر استقامت فرس کردند و در منتهی فراغ و رفاه است اقامت
 باز داد مولانا اعظم شارح علوم الاولین و الاخرین نصیر الدین محمد طوسی العارف لله العالم بالله الداعی الی
 الله احل الله روحه اعلی اجمال الفردوس و خصه بآیه من جلاله القدر من مقام الانس و تما در خطه منستان
 معروف بود چنانکه در مفتح و یا به اخلاق خلوق کلمت ماضی که بحقیقت نسخ اخلاق نصیری است و ترجمه کتاب الطهاره از
 تصانیف استاد فاضل و حکیم کامل ابو علی میکویه الحازن الرازی نعمه الله بقرانه بدان اشارت کرده و گفته اند اعتبار با
 سبب همین بوده که قصیده از منشآت خود بجزعت مستقیم فرستاد بن علیمی بر طهر آن مجلس و امر الدین مجسم اینها کرد که مولانا
 نصیر الدین بکتابات و منشآت با دیوان عزیز محمد و الله افکار کرده از غزلی و ثعالب او اندیشه باید کرد و امر الدین متبر شمشیر

و بعد ما که بنظر اجمال تعظیم و اکرام و تخریم جانب چنان علامه روزگار و حکیم بزرگوار را ملاحظه کردی و او را باز داشت فرمود و مع
وَالَّذِي يُجَلِّسُ وَالْمُهَنْدِي يُعْجِدُ درین حال که جهان دیگر شد و اعداء دین نه تر خلاص یافت و حضرت ایمن مظهر رسید
با نوع عاطفت و رفت محظوظ گشت بصفوف صلات و ارفاد مخصوص حکم بر لایع شد تا ملازم اردو باشد ایمن از هر گونه
در سواخ مصالح ملک و در دو قیامات دولت سوالات میفرمود و جوابی بر قانون حکمت و قضیت مصلحت در لباس تیشیل لایق
و تقیسی فایق بطریق کَلِمَاتٍ عَلَى النَّاسِ عَلَى قَدْرِ عَقُولِهِمْ و میگرد تا در بندگی حضرت و تعقی تام و محلی میبخت یافت
وَالْفَضْلُ لَمِيعَةٌ اَبَانُهُ مُشْرِقَةٌ اَنَانُهُ عَالِيَةٌ رَايَانُهُ ایمن بفرمود تا از مقام قستان جنیام و شاد روان بر قصد
بنیختند و با غم جرم و حرم خرم دل و شاد روان و دبشت کشت در وان شده قبال حضرت عیش و حضرت اوجی یافت
حضرت نصرت خسار در سبزه را ریشمیراوش به میگرد و کمال بطش و مهابت و نفاذ امر و قدرت یکی هزار شد و سلطان
و ملوک عالم از عجب یا ساء او بر شخ عمر چون برک بیدار شد با دخران لرزان بودند بلیت اگر قیصر بر هم اندر شست
بگرد و هیبت و کر خان بچین اندر نامیشود و او یکی خشم تو بر گیرد بجای خنجر و نیزه یکی نام تو بگزیند بجای خاتم و طعنه
ابن العقی در پرده خفا از سر خفا بارگاه خلعت سگوه رسول فرستاد و بعد از اظهار مطاعت و اخلاص عبودیت زمین
ملکت بغداد در خاطر ایمن و بقیع صورت خلیفه زمان فرامود که اگر پادشاه بر صوبایین دیار عمان غریمت سبک کرد
بی انکه شکر را بر تریب موقوف و تسویت صفوف حنیاج افتد تا بکلف مطاعنه مضاربه چه رسد ملکت بغداد تسلیم کند
و از آن مشوایه معقول مستحکم کرده ملاکوخا بجز این پیغام زیادت اعتما و نفوذ و نیز خصانت بغداد و کثرت اجاود و وفور اسباب
و اسلحه آن در بیضا قایلیم سبع شهری تمام یافته بود و مصافقت و ملاصقت و در و سیلک و مضائق در و ب و محلات از
جواز شکر نامعد و ایمنانی که فصحی عراض کتی از دطای حیول و خول و از دحام زخوف و زخاف مضائق میبود و تسبی طاهر
داشت و پادشاه جهان حاتم آخر الزمان او کتا قآن و مباد و جلوس و نوبت جو را غون را با شکری ناکت بی باک مغول
مانند شیاطین و خول و در عهد خلیفه الناصر لیدین الله فرستاده بود و دران تاریخ صد و بیست هزار سوار و ده و اعمل معین
مرتب بودند مستضر بدافعت و مقاتلت پیش آمد و جو را غونر منهدم باز کرد و سپه شمس امام عظیم الباس لوف
اَنْ بَاَسَهُ اَصَابَ بَلْبِيٍّ اَمَّا السَّقْلُ بِهِ قَطْرُ این اجار در مقعر سمع جای گیر شده بود و بر الواح اذ بان ایشان
یافته پادشاه رسول ابن علقمی را بنواخت و در استحکام مرا اثر اعتما و توکید مبنای عیضا و طلب و ثوتی کرد و علی التوابع و
لثقا و رسل موجبات بنظر حضرت و طیمان خاطر اشرف میفرستاد و پیغام میداد که سن اقطاع لشکریان چون جبال دفاو
حسن عید خود منقطع خواهد کرد و با خلیفه طریق مصالحت سپرد باید که بی ترانخی رایات بهای سپیکر نصرت اثر چون لایع
بر غم آن جبهه خفان باید ملاکوخا در تقسیم این غریمت و استیصاف آن ملکت از راسی مولانا نصیر الدین استکشافی کرد
از روی احکام نجومی استشارتی بعد از تیسیر طالع و تقویم کواکب و تحقیق نظرات و اتصالات شود عرضه داشت که بخواص آنجا

تخل مزید کلفتی بردست موالکب مضمور شیر خواهد شد و ذلت امامت و خلافت بر و اثر الوصول و وصول الاثر
 اگر صورت قضا و قدر موافق این احکام باشد از اثر میامن دولت پادشاه تواند بود و الا شغش اذیر بالجور و لست
 اذری و رب الارض بفعل ما یشاء پاکا و منزه ادا و بعلم خائنه الاعین و ما تخفی الصدور که در سر این
 قدیش اگر علماء مستصفا با وجود منیت خلق الانسان علم البیان هنگام استفسار و استیفا بر صغحه عارض جواب غایبه
 و الله اعلم بالصواب می کشد و اگر اطباء عیسی مخرج اند که فرمان ده مملکت ابدان و ارواح اند و عقب مواضعه و اشاء
 معالجات جلاب التانی بنو جلاب نعمت تحت میدانند و اگر مکره علم نجوم اند سیاحان عرصه افلاک و فمندان
 اقطار کره خاک میل ثقل تجرئه احکام خود بر نقش و العلم عند الله و عنده مفاتيح الغیب لا یعلم الا هو حساب
 نمی آورند بلکه کوخان بدلی ثابت و ضمیری منفتح استعداده و منضت و حرکت لشکر را اشارت راند و از همان الطی فرستاد
 استعداده حضور یکی ازین ستمگانه کرد و دیت و ارکوکت یا شربی یا وزیر یا سلیمان شاه ارکان سده خلاف محیی الدین
 ابن الجوزی را بغیر ستاند ایمنان و غضب شد سوغو بنجاق را از راه اربیل بشکری روان کرد که از جسد بگذرد
 و با تا بگو محلی شده از غریب بغداد قاصد شود و از عقب ایشان رایت بهایون در حرکت آمد و از آن طرف ابن العقیلی
 چون دانست که سهام مکیدت بغرض مقصود پیوست شیطان تسویل تفصیل را اشیان اغرا در از کرد و در حجاب حجاب
 باز در خدمت خلافت عرضه داشت که امروز بجهت الله و مینه الحکم الغیر سلاطین و ملوک اطراف داغ اخلاص و مطاعت
 امیر المومنین بر چنین صدق یقین برین دارند و صیت نفا و حکم و مقتدرت و بسط مال و کثرت حبش و دیوان عزیز از
 ازین و شمال بر برید شمال و صبا و صبح و مسام باقت کر که چندین سال بعلت موجب عساکر و قطع وجو
 و رتوت اجناد صرف کردن از مقتضی رای رزین و منکر و درین دور می نماید اگر امیر المومنین رضت فرماید زعمای لشکر
 هر یک بطرفی نامزد و بدو بشفلی منسوب گردانند تا این اموال خزانه را توفیر باشد خلیفه مصلحت این شور که همه شور جهان
 و خلاف صواب بود برای وزیر با ترویر منوط گردید مصرع وای آن کش غم کنه غم کنه که اذ اکان الغراب
 دلیل قوم فنا و یس الجویس لها مقبل و خود استماع الحان خوش و اجتماع با جوی چون درای
 و مشا به علان حرا و ش و تله ذبا نوع طایبی اشتغال نمود از تخریب کوا عب بصط لثور و بعضی قراضب پر دخت
 و بقبول قول راست از پرده سازی مخالف معرض گشت برکت راسی برکت عاقبت اندیشی از روزگار او کرانه کرد
 و فلک و قوت این شعوه و تضریب و رفو جام کار خود کران کرد و قال بعض الحكماء اذا اقبلت الدول حلت
 الشهوات العقول و اذا دبرت حلت العقول الشهوات بیت مؤلفه غریز مصر و جودی تو یوسف همت
 سخا و ایش از همت زینانی ابن العقیلی اصبت فلانم و وجبت فاعلم کار بست و چنانچه کفار را کفایت غرور و
 قال علیه الصلوة و السلام لا تکن کالصبیح تسمع اللیلیم حتی یصاد و تعزین کله و تشرید جمیع امرا و غیره

سعی پیوست باندک زمان اکثر شکر و ثواب و افراد را تفریق آیدی سبا حاصل شد و معلوم باشد که نظم شود و ختم ادا بقصد
صعوب دارد و فائده منطومات و تفریق مجوعات را زیادت جهادی بجای آید مثل صیاد که برآید رسیل حلت
که در حلیت دارد و دانه می باشد و دام می گستراند و خود بر مرصد کین می نشیند تا مرغان در هوای دام مجتمع و آرمیده
باز بجهاد کند و کوی و سستی افشاند یا بی سنگام آدرسی دهد و فقه از دامگاه رسیده شوند و سبیا ضایع و کدامت ذایع
مثل است الف صباد لا تقوم بحکمتش و احدهش اری الف بان لا تقوم بهادیم فکف بان خلفه الف هادیم
بلاکوفان بر میعاد و روزمان منتظر بطلع مسعود بود قبل موعود از اردو خود در حرکت آمد و لشکری شعی منجود
لنفس الذی فوج نجاهلها فی البرد خزا و الهواجر لا اذا از اطراف مملکت در پند کی رکاب فلک سا چون دریاء
جوشان و پلنگ خروشان روان گشتند آواره قصد شکرانی که امارات تکیل و عذاب آسمانی بود و عذاب در سبب
جناب داشت خلافت که غرس الید و وضع حارث زافت بودند چون دواتی و شابی حضرت امامت را بدان غفلت
و توانی و کسالت دبی خرمی ملامت کردند و بمبالغت تقریر که در عالم قوت غلبه و بطش شکر تا منتشر و مستفیض است
و مجوف اسماح شیخ و شاب از بدیهه جایگزینی ایشان باطنین مؤلفه بقولون و القلب اللیب مصدق فیض
عنی و لیسعه صم اینک غرم استخلاص این دیار کرده اند اگر این خبر تحقیق پیوندد و کان یقین شود بی شکر می توان
و استعدادی تمام مقامت در خیر طاعت نیاید و چون سیل از سر بر کند شت در کرداب تحیر دست و پایی زدن
سلامت نخواهد بود و مرغ زیرک که از فضا هوا در محسوس نفس افتاد چند آنکه در آرزوی فرجه فرجی سرش بر تقصیر
ماله و در هر نفس ناله غنا و ابتلا زیادت کرد و مؤلفه اذ اوقع المخذول لا یفزع الجهمد مصلحت آن نزدیک کرد
رعایت مهمات اجمال روا داشته نیاید و اطراف کار خود پیش از یودنی فهم گرفته شود که قوام مملکت و نظام است
و شمول امن و طراوت حال و فراغت رعیت بی شمشیر و اندیشه درست و رای رست و احصای طبع و کوشش تمام
ممکن نکرد و مشکل لکل امور اسباب و لکل دؤر احوال و عاقل توفیق یار و بهوشمند زیرک سار چون صطکاک
و متقیده در صاخ اوجای کیرش از تولید آتش بلند تر میهم پیش رکافضر کانه جمال حضرت اندیشه کند و چون
در شیخ سراب را مشاهده نمود پنهانی در یابی زرف و صورت موجب کوه آس در پیش خیال آورد و نادان مغفل و صاحب
مشکال تا نسب لب آتش بوی نرسد چاره خلاص بخد و تا در بحر عمیق چون نبات الله غوطه نخورد آرزوی معبر و ساحل
بر خاطر نکند راند پیش از هجوم ایشان بتیمه اسباب دفع و کرم شعث و جمع عساکر از نواحی و اعمال مثال باید واد پیش
قول و زراعتا و مکرو و یقین دانست که مقصود از شست شمل لاجمع الله شمله مواضع بوده و خلاف الاراء و بیخ
عدم النظام متمم پیش نهاد خود و شمرده و ترصد این دایمیه و هیاه و فقه و محاصر الله مکه پندار کرده هر چند نامحان
مشفق از سوره نایره شغان سورت این نصیاح دیر باز تر از درس آل عمران بروی میخوانند و ازالت التباس ان البقره شانه علیها

میکرد و آیه **وَلَا تُلْقُوا بِأَيْدِيكُمْ إِلَى التَّهْلُكَةِ** باز میراند اما فاتحه حکم است بقواعب تقدیر پشت اندیشه سست میبست و دیده را
از تامل و مضمون مذکره احزاب خود متغیر و میکرد و آیه **بَارَكَ الَّذِي يَدْرَأُ الْمُلُوكَ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ** خلیفه در
رقعت غفلت و غرور پهلوی بر سر استر فاه و سر و انداخته و کوش را از استماع نصیحت **إِذَا أَرَدْتَ الْكِرَامَةَ فَقُلْ لِلْكَرَامَةِ**
بنا بر زیر قرعه استسارت گردانیدن گرفت و دم فریب غافل اما را و بجان خرید مثل است که خواب پاسبان سخت بیدار و در باب
خاصه چون نور مایه تاب باوری کند و سهو و زلت طیب مرخصی مانی شود و کفایت در شب بجران **فَالْكَرَامَةُ**
بَعْضُ الْبَلَاءِ إِذَا أَخْبَتَ الْوَزِيرَ فَلَا تَخْشَ الْأَمِيرَ وَلَا تَنْفَعُ الْأَمِيرَ إِذَا غَشِيَ الْوَزِيرَ بیست چون از در ابرو
تقدیر و ادوی بمطهر و جو و خواب پیوست موجبات آن لامحالہ مصرع از چرخ بار و از زمین بر روی و حسن تدبیر و طبع
تکر مردم و ناو کثرت اعوان و زور بازو لشکر توانا نه چنانچه تاثیر تواند کرد و لامر و لفضائله و لا معقب حکم از احوال
الْجَنِّ حَارًا بن العلقمی این سخن باری وقع ساخت و با انواع شعوه ایشان را متغافل گردانید و گفت لشکر مغول را متغافل
با بعد از بچه وجه متغیر شود اگر عورت و حبیبان نارسیده از بام خانها با خشنه بخت بد لغت بخیزند همه را در مضائق و شوارع
مخالات تا جریا بنده چکر دهند بطر و نخوت و عجب و کبر مزاج مستقیم استیلا یافته و دست حریف عقل و دایت تافته
بر رفته خلوت رخ بر رخ ماه و شان کرده **جَدَّكَ اللَّهُ وَأَنْتَ هَؤُلَاءِ** وزیر نیز برانند بیدق ترویر و تصنیف منصوبه
احتمال مشغول گشت تا چکوز فرین بند حصین حصین ملک و دین بکشیای چه وقت بغیرس فراست و فیل تسویل او را شهادت
و بد پنهان اعلام و استعلام احوال خلیفه و کیفیت حالت و منازل پادشاه میگردانند و کاه خبر رسد که سوخو بخاق و تا بچو
علیفه از لشکر الحان پرولان **أُولَئِكَ هُمُ فَرَسَانِي أَنْفُكُمْ هُمُ خِيَارُكُمْ** از طرف غرب متوجه بغدادند خلیفه فتح الدین ابن الکر
و مجاهد الدین التواتی را با و همراز سوار ملافت ایشان را روان گردانید و چون میان عسکرین کارزار مبداء مصافقت
بجهد مصداقت رسید و مواجهه بهاجبه و مقابلت بمقاتله بد شد و اقل و بلیت لشکر مغول مندم شدند فتح الدین مرده
جهان دیده بود غبار و قایع و هر بر سر او نیشسته و روز کار کا فوروش در شب غنبر کون غنبر موی او را بشماره کا فور بخواب
مبذل ساخته گفت بهم درین مقام ثبات قدم باید نمود و از عقب ایشان تعاقب نکرد و با اعلام حال بریدی بخصرت خلافت
روان داشت و بطریق جوانی با شطط جنونی جمع داشت این امی را بنوعی از محمل حمل کرد و جواب داد که حقوق یادی و مصطاع **الْمَصْدَقُ**
بدین وجه مکافات میکنی که بیک روزه بد لغت با عادی حضرت خلافت ملالت و کسالت ظاهر کرد و بنید می مصلحت است
که علی الفور پیش از آنکه ایشان را مدوی رسد متعاقب شویم و خاطر از اندیشه ایشان فایغ گردانیم فتح الدین از فعالیت
راسی و جهالت نفس و خود را می و با و پیمانی و دواتی در غضب شد شکر را بر مساعت از عقب عقاب با کمانی تخریص کرد و در
حالی و جیل تعاقب ملاقات یکدیگر افتاد و عالی صف مجارات را تسویه کردند فتح الدین بر مرکبی که تطاطات من
خَبَلَهُ الْخَيْلُ وَأَرْفَعَتْ عَنْ ذُرِّ الْأَحْمَارِ عِبَارَاتِ الزَّيْتِ وَالْبَغْلُ اسْتَرْجَعَهَا بِرُكُوبِ سَوَارِكُتْ و با فعال
تعلل

ماء فخل عنك ملا لا صواب چنان شد که بطبع و رغبت بی تردد و بتقدامیر المؤمنین زد و برگذشت بلا کوفان رود
 که باعث بر حرکت ایغانی طبع در مال تحصیل رغبت تواند بود چون خلیفه بن دول و بعد از آنکه قواعد ستیاس بحسن و سیر
 بناء مطا هرت بمصا هرت مستحکم گردانیم و در تمهید اسباب تاسر و تظافر تو قرائیم تا دختری از و اوج خانت جنت
 خلف صدق امیر المؤمنین در رتبه از و اوج آید و زده از صف بجهامت در تقصیر از و جنت سپرد و بی نقصر منکلت شود
 و بدین مقدمات عرضه ملک و دین سم شاکت گیر و دولت سلطنت و شمت خلافت متحد گردد و در میان اموال و چنان
 هزار سالان محصور و محنون ماند و جاه و عظمت خلافت با سطرار پادشاه کامکار روز افزون مؤلفند **هَذَا تَرْيَدُ**
لَكِنَّ الزَّمَانَ ابْنِي سیلاب خوف و فرع در اندرون خلیفه چنان جاری بود که تیسری از باطل و فرق میان کذب و
 صدق بروی مبهم گشت چون ظاهراین کلمات بر تقدیر توافقی اسباب و حصول وسائل موافق مصلحت نمود درین قضیه
 تصور نقیض مقدم بر صحت نالی حکم کرد و اندیشه خصم را تصدیق لاجرم بر سخیف عقل که بلا به دشمن فریفت شود ملا
 سزاوار است و هر که جانب خرم و تحوز مهمل گذارد بنا کام فرجام کار از کرده خود اندوه زده و سوگوار خسته خاطر و دل شکلا
 کرد و از خود انصاف و بد کو بملقوفه فانی استحق و ذاك الحق حاصل چون روز دولت مستقیم شاعر عباسان دشت
 و رای او ظاهر فایده سخن را طایع و متقی بود و از روزگار بیچ سنجید و سنجی متوکل بر اسباب و نتایج ناموجود و مستفید
 غیر رایع و راضی از خلافت بدین مضامین و معتقد و مستطیر که تجرد و موافق مالی علی الدوام منصوص و بر مراد و در خواست بود و اثنی عشر
 ابن العقیلی مسمی و رشید کرد و از فایده سلطنت ایمنان چون مارون بیعت موسی مامون و الله هو الناصر المتقید
الْمُعِينُ وَالْهَادِي إِلَى الْمَنْجِي الْمُبِينِ روز یکشنبه چهارم ماه صفر سنه خمس و ستانه هوماء عبوساً فطر پر
 و شتر سحاب خاص و عام هوما کان شره مستطیراً با هر دو سپهران ابو بکر و عبد الرحمن و کولبه عظیم از علویان
 و انشدان و اولیاء دولت و مقربان حضرت و وجه شکر و خواص عثمان و خادمان غرم اسر کاب توجه جناب ایمنان
 کرد و طر فو کویان از شاه شریستان عدم یعنی درب بغداد بیرون شد **أَهْ مِنْ عَرْمَلِهِ بَغِيرَ ابَابِ** من حسیه علی الکربا
 چون نزولیت ریش که عبارت از ان بلغت ایشان کریم است رسیدند غلبه جموع را از دخول الخ شده خلیفه و سپهر از
 سه خادم بار دادند و در خیمه چون طرف زمان موقوف کرد و خلیفه با جو بیعت شعی فرشی **الْخَبَرُ وَالنَّظَرُ** ابایی
إِذَا مَا الْقَارِظُ الْغَبَرِيُّ أَبَا سلیمان شاه و دواتی و شهابی با چند خواص یا ساء یا پادشاه خصام یافتند
 صباحی که تیغ زنجانی را بر کنار طبع افق نهادند و دست مشعبه لمعان نور فخره و کواکب از روی نفع یما بی جریب ایمنان
 لکرها فرمود تا آتش نوب و تاراج در بغداد و فیمارزند **وَمَوْفِدُ النَّارِ لَا تَكْرَنِي بِتَكْرَنِي** با قول باز که از احکام
أَجْعَلْ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ رَدْمًا کایت میکرد و خند می که چون عور کر عطا عیسی بود با خاک شارع موازی ساختند بعد از آن
 مانند شاهین طایع که در کله کبوتران هست یا کرک عشوم که در ریبه غام را غایت تمام شمر و مطلق العنان و طبع الفیدار در شمشیر ایمنان

بِأَمْرِ قَتْلِ رَسُولِ اللَّهِ وَهُدًى مِّنْ شَيْءٍ إِلَى خَيْرٍ أَوْ مُسْتَقِيمٍ إِلَى قَتْلِ نَبِيِّهِ
 که از خون ششگان نهری بر صفت نیل از آب بقم روان گشت و هلاک الخرب و التسل بر اموال بقیات بغداد خواندند
 خزانین خاص و محرم محترم دار الخلافه را بکنه غارت کس کردند و بدقه قهر شرفات آنرا چون سرخفت زدگان در پیش انداختند
 و دور و قصور که را بیکت و غرف جان اگر شرم ایادین آن بقصور مقصور بود و از حلیت نرا بهت دور با خاک کوی برابر شد
 بزبان حال کوی ای کز تو گوا من جناب و عیون و ذر و ع و عیون و عیون بر خواند بیت پرو که او بر خوان زرین تره نهاده
 زرین تره که بر خوان رو کم ترک بر خوان و ند و شعر قلند وشی در ند به بر آمد از دوا بها شعر سنی عهد سعیدی چنگان
 خیمها بواکر انکار الهاد غماها و ان عز ترها و وسط ترها و او حش مغناها و اقوی مقامها تره چنان
 بر صفحات سطوح جدران و سقف آسمانهای هذلی منازل قوم شهیدم بالشرف و الشؤد که رقم می زد شعر جبرائیل
 جابر الیمان علیهم اذ جاز حکمهم علی الجبران فرشتا دغد و دند تب و موضع بکار دایره میگرد و می بر نژد
 نشینان حرم بزرگ که بیت سرفراکش کنیزانش بیا رست آورد لولو کا فروش تمام خود لا نکرد و در حرم محترمانه
 که بر پوشدکی دست مه کلفونه بر روی کل رعنا نکرد آفتاب اندر سرایش روی آمد شد شدت تا بتائیش ستم و اضع
 نکرد و چون زلف بنان موسی کشان در بر زن و اسواق بر آوردند و بهر یک دست خوش عفرتی از شکر تار شد و
 روشن پیش آن اقامت مکارم و محضات رشع فالان بر زن خدایا لما صیرت علی کلاکها ابدی النقی کلا
 در یک ساعت زلزله یوم القیام و در مدینه اسلام ظاهر شد مکی چنانکه شعر خاقانی سیروانی اوصاف از الانی می آمد شعر
 ذات العاد خرم خیر البلاد عالم بیت الحرم ثانی دار السلام اصغر بواسطه آن شکر آتش قهر صاعقه امار مصر
 سبب صفت و کفر من فریه اهلکها فاجاها با سنا بایانا یافت بجال سرور و مکان سریر خرابیا با بکد استند شعر
 فف بالذبار فنادها اسلام حیث من دمن و رسم خیمه کانت ربوعک للظباء اوالفسا ما بالظفار
 الارام عرب البین حش بر سر بر کاخی اعرابی و از فریاد شعر باد هر کیف اجنابی و ما صنعوا با دار این همبنا
 دار بادار در گرفت و از آن همه نعمت و اسباب و صاحب با تراب جزیل و ما بالذار دعوی و ما بهاد روی
 من واری نماند چنانکه سیر مغزی گفت بیت از روی یار هر کسی ایوان سی نیم تنی و زرقه آن سه و سی خالی می نیم
 بر جای رطل جام می کوران نهاد ستندی بر جای چکت و نامی و نی او از را غشت و غین القصه اطاب حدیث بغداد
 خراب و مملکت عالم به خایره و نفایس آن معمور شد مغولان اثاث و ادواتی زرین و سیمین که از مطبخ و بیت الشرب خلیفه
 یافته بودند در اطراف بقیعت سبه و در صام بفرختند و ازین جنس در شیراز بسیار اتفاق افتاد و چند کس بدان واسطه
 از خیف فقر و فاقه با وج ثروت و نعمت رسیدند لکن چندان نقود و انجاس از طلس و اکسون و محقق و دواج
 و مجلوبات چین و مصر و روم و خول عربی و بغال شامی و فلان رومی و آلانی و قفقازی و ساری ترک و خطانی و بربر

حاصل شد که فدا گشت آن در عقد محاسب و هم بکند و از بسیاری روز و چهارمین و نهایس امتعه و همش و فراش کلاز
خزانه خلیفه و خانه نواب و ارکان حضرت و اغنیاء و متولیان بغداد و بیرون آوردند زمین صورت **اَحْرَجَ الارضَ اَهْلًا**
گرفت و از تعجب چندان **مَا لَهَا قَالَ الْاَنْشَانُ مَا لَهَا** و خلیفه مصنعی جبهه آب قراح استبناط کرده بود و آنرا از زر نایاب
رنگت مغروب مستفرد و ناصطالان ساخته آنرا نیز بر داشتند و این قضیه مشهور باشد که چون خلیفه الناصر دین الله و عت
ارجعی قبول کرد و از وی دو مصنع زر ماند بنیر هشت مستفرد روزی با عادی که محرم آن را ز بود بر سر آن رفت و گفت
از احبل همین قدر مملکت میخواهم که این زر را بدست قلت القات اتفاق کنم خادم خنده زد و مستفرد بر آن
ترک او چشم آورد و از موجب خنده سوال کرد و گفت روزی در خدمت جدت ایجا آدم ازین دو مصنع یکی پیوست
پرنده بود و گفت دت زندگانی من چندان می باید که این را تمام و لال کرد و اتم از اختلاف این دو آرزو تعجب نمود
بایستی مستفرد آن زر را در مصارف خیر صرف کرد و جز نام بکت از آن هیچ باقی نگذاشت و از آیات خیر او یکی در
مستفردی است که امروز با اتفاق ام الدار را اتفاق است مقصود ازین حکایت آنکه چون نوبت به معصوم رسید بامیان
و دتی آن مصنع باز لال مال ساخته بود و در جرم عاقبت چون تحقیق آن مصنع شد و از معتبران روایت که چهار هزار جار و ا
غنائیم و انفال بنحیم را اندک بجای آن غلبس و شی کرده بود و مفروش شش اذاما اکلنا بقله و کسیره و بمناعرة
فَوْقَ جَبَلٍ مَّرْشِشٍ نَمْتًا اُمِّرَ الْمُؤْمِنِينَ مَكَانًا بِئِكَ الْغُلَاظُ وَالْحَصِيرُ لِلنَّفْسِ کا طان و آنکه در دنیا
نیافت از غم بیاخت بهتر و اندوه نستی از پیستی مولم تر نعوذ بالله من الحور بعد الکو نور روزگار نماید است و بیا
حل و ثور دور و درون ملک بی تمهلا حول و لا قوة الا بالله العلی العظیم بعد از دوسه روز خلیفه عید وقت ادا و مکتوبه
صبح تحریم نماز بست و بدایت آری **قُلِ اللَّهُمَّ مَا لَكَ الْمَلِكُ تَوْنِي الْمَلِكُ مِنْ تَشَاءُ وَنَزَعَ الْمَلِكُ مِنْ تَشَاءُ**
وَنَعِزُّ مِنْ تَشَاءُ وَبِذَلِكَ مَنْ تَشَاءُ کرد و چون از نماز فارغ شد رود و دعا و تضرع و زاری نمود
مشاهدان این حال و ستمان این مقال صورت نماز که بندگی محبوب و کثاست و معنی آیت که در حق ایمان و خلیفه برده ان یافته
بود عرضه داشتند هر چند درین موضع روایات مختلف است چه گفته اند حکم برین شده بود که او را از طعام ممنوع دارند
چون لطافت رسید از متوکلان طلب غذا کرد این معنی بسع اشرف ایمان رسانیدند و ایشانرا فرمود تا از آن عاشق رنگ
معشوق شیمت محبوب حیره مبعوض سیرت مایه حسد و معاوات و مادیة بغضا و منادات شعی نبأ له من خادع مما راق
اصفردی و جهنن کالمناقی طبق لال مال پیش خلیفه نهادند و بسبب شکر خنده قهری میزد و در مواج خلیفه میگفت شعر
يَا أَيُّهَا الْمَغْرُودُ مَالُكَ مَا لَكَ كَمَا لَكَ فَقَدْ ضَارَ الْعَدُوُّ مَالُكَ لَيْسَ او را گفتند اشرف پادشاه روی زمین بآن
جملت است که از این طبق تا ولی کنی گفت زر را چگونه توان خوردن ایمان کشورشای ممالک فرسای بوساقت ترجان فرمود
چون معلوم است که زرنه ستمان خوردن چراپشک و عوان تفرقه نکردی تا بغدیه جان خود و چندین خلائق را در آن مشارکت

خداوی تا ملک مورد و از تعرض چنین شکر جان سان خانه بر اندازد صورت غدا آسمانی اندام من مانی شهن
 مَنْ يَطْلُبُ الدُّنْيَا اِلَّا اَلَمْ يَرْزُقْهَا سِرٌّ وَرَجِيْبٌ اَوْ اَسَانَةٌ مُجَرَّمٌ دَرِيْنِ بَنِي كِه پاشی حکمت است خلیفہ گفت جواب شد
 و بادی چون کوره زرگران دم در کشید و از چاه دیده ستم دیدہ مِصْبَعِ بِفَوَارِجِ دَمْعِ هُمَا الْجَلُّ وَالْجَلُّ رِیاضِ ذُبُولِ یافِتہ خسار را آب واد یعنی بیت از گریه کار بمان نشود آخر کم از ان کتاب رونی شودم اینجا
 در نفی و ابقا و باطل از ان مفاوضت پست گفتند هسل اسلام اور خلیفہ رسول و امام بحق و حاکم برو ما و فروج خود میداد
 اگر ازین ورطه خلاص باید و حساب باشد که از اطراف لشکر تا بروی جمع شود و احتیاف هشتاد و او ستم داد که باز نداشت
 آن مهم را تجشم رکاب کرد و نهمی و تحمل کلفت صد هزار جان احتیاج اقتد و عاقل با اختیار فرصت یافت کرد
 و گفت امکان بنجیل معاودت از دست ندهد و در زمینی که خار و خشک پاشیده باشد توقع بیشک نداشت و وسینه را که باز نداشت
 خلیفہ بود از ان بوی و فاطمہ گفت تعذیب دشمن را محسوس بهتر از مطبوعه عدم کما باشد و تادیب او را تا زیاده لایق تر
 شب مفرغه فاصورت پیکر نبد و ملوفا فلا یبقین شایبک و اللہم مسعود فاکل مہسور یسیر ثانیاً پادشاه قبل
 او بریغ و او عرضه داشتند که تیغ سقاج را بچون متعصم رکنین نتوان کرد پس او را در نه چپید و بر عادت انکه نداشت
 اعضا و اجزاء تلاشی کرد و ایند و رونق امامت بدان صدمت لاشی روح و جسد و بصعد و مہبط آسمان و زمین و زمین
 و مدت مکن او هفتہ سال بود عاقبت اساس خلافت بنی عباس منہدم شد و لباس امامت خلافت یافت بیت
 ستم ہزار ہرجون او کسی فت درین برود ازین بازی رفت و بہ انھب الخلافۃ العلیۃ الی اعلی ذو الغرین
 اسلافہ الغرینارھا و اعلی علی المصنہن لئلا المنصبۃ اسعارھا و ذلک فی الرابع عشر من صفر سنۃ
 خمس و خمسین و ستمائہ وادی منادی لسان الحال بامن اراد ان یجمع روعۃ الملک و دعوۃ النفس فانھن
 و احدا تظفر بہ و الا نوا لھا اسب ظفرک و قد ذہل رحمہ اللہ ثم ان مال الاموال زوال و اعمال الایام
 خیال الملک صہد شرو و لا یصدہ کل صائد و الدولۃ طائکۃ شطباء لا تنقاد لکل فانی الخرم
 جنة العاقل و الکسل جنة العاقل و الرأی السدید فی سیاسۃ الملک من الجحد الجھید و حد الحدید
 و الفکر المعقول امضی من البانر المصقول و الملک اذا فرغ من استشارۃ الناصح و استقداح الرأی
 الصائب فهو جحد بر بمقاساۃ المصاعب من کان قدرہ و رابہ کالافلاک و الشمس سنۃ و سنۃ
 افضلہ ان یجری کالجمر قادا و سنۃ الا انما الدنیا اذا رمتھا رمتک و اذا اسقھا اسقک نعمھا ہبھا ہی الظل
 فاذا اقبل لہ المرء و لی و اذا و لی المرء علیہ یبعث لہ لیس السعد الا من تفکر الیوم فی غدا و لا الشفی لہ من یغفل
 و این با عی فارسی هم در بعضی وقتی حسب حالی نظام یافته بود چون وجہ تا مستبصر بود و مقرر شد بیت لمولفہ
 بر نفع فلک چو ز غم جنتیت دین مرکب روح از جنان تپت شتاب و امضاء عزایم زیرا کہ بعد مدتی روزگار شتاب جنتیت

چون شمع دولت عباسیان بسراستین فشرشته شد و روز بخت برکشته ابن هلقی توقع داشت که در معرض مساعی جمیل و کتب زبیل
 امداد نواخت در حق او از حضرت فایض گردد و مصاحح حکومت بغداد چون بر سینه از ناخوشی ناکزیر خواهد بود و او بکثرت توقف
 و بصیرت تمام و کیفیت صرف و ضرب طواری مناج و صنوف مجاری سوانح مخصوص است بوی مقوض شود همت ایجاب
 اورالتفات فرمود و گفت مطلع صلاح مطلع خلاص از وی برخاست چون بی نعمت خود را بداند بشید و اضعاف حقوق
 و اخفای عمد و مقابلت صطاع و تربیت او را داشته اند کج و دادن مارشاید چون اول کسی بشکرا ایجابی که بغداد در آمد
 علی باب در بود که دروازه حلیه را مشهور کرد پسید او را سیود غامی فرموده با سقا قی بغداد و ابن عمر از آنکه در مدت عمر آن اردو
 خاطر گذرانیده بود را حکومت ارزانی داشت چه در مدت محاصره و اقامت ایجابان بغداد مات پسندیده قیام نموده و لشکر تها
 از یعقوبیه مد کرده بود و صورت حال او بوقت مقام بغداد از طایفه ثقاته سال خورده تقصی رفت عرابت حکایت او را که از بغداد
 ایام است چنین روایت کرده اند و العبد علی الراوی که او از رعای التمس بود و در ازل و باس و فارغ از رفع و جر کیس
 کاس خدمت عامل یعقوبیه کردی و در نوع کتابت سیه سفیدی چند آنکه اسم سیه کاری و سفید دستی بروی اطلاق نوشتی
 کردن میدانت پیش از یک سال که چراغ آب کردش ایجابی بر سواد و یا عراق سایه انداختی روزی منوب او در وقت
 هوا بر و شدت طمانیز که از حرارت لیبب خورشید هوا آتش پرست و آخر آنکه گفتی و از سورت حریق جی سلسال و حلق صرا
 و دهن ساغر مزاج فعل غسلین کردی و تاثیر جوهر گرم پشیده نرم شدی بر سام مایه دال بر سه سختی قیل و را فرشتن سراج
 و استقامت کسره بود و پایداری در کربان عمران بناده شرط و لکن و تغیری بجای می آورد و ناکاه نیک شکر خواب چنانکه گفته
 شعن فذغشی التوم و یزدینی اذ فعه عتی و یسرن دینی و داسب بر شترستان و ماغ ابن عمران و خن
 و حواس ظاهر او را بسبب خن و تلیل باز و بر تافت حاکم رسید که موجب دست کشیدن چسبید و جواب گفت غلبه خواب بر حقیقه
 عادت اعادت سوال کرد که در خواب چه دیدی گفت بجای خیال چنان مشاهده رفت که بساط خلافت طلی شده بودی و شد
 دولت مسخیم غی و متعالید حکومت بغداد و بایر ها غور و اوجدا لا اله الا بل جیدا و رقبته ارادت من آمد چنانکه از
 تصور بی استعدادی استعدا و کند و قتیله استعدا و چنین حالتی بر طابع بیشتر مردم غالب باشد بای بر سینه ابن عمران
 زود او را از تخت کنسار در انداخت شعن و لیس لر حل خطه الله رافع و لیس لشی شانه الله دافع و از کربش
 چرخ شریف انداز سفید نواز و روزگار بهر دشمن جا بل پرور اگر پای لی سر سمدار و کردش شود و بساعت ساعد دولت
 محکمی او را دست خوش آید و حریف خرد و اند که قطعا انکشت بر حرف اعراض او را از توان کرد و چارین شیوه اردو
 مستغرب و مستبعد نیست باری هر دو آن قتیله را اضعاف اعلام بل مستحق اضعاف ظلام شمرند و آن حکایت بر طایفه
 نیا ن آه خستند و این حالت که ایجابان عالم محاصره بغداد فرمود ابن عمران نام خود بر تیریدی نوشت که اگر پادشاه
 بنده را از ظلمه استمد عاف نماید باشد که لشکر پادشاه را بجای آیم آن تیر را بدست خفت اعراق در کمان عراق کرده از

بطرف لشکر کا انداخت بعضی قراولان بر گرفتند و بقیہ عرضہ داشتند تیر تیر بر سر بردہ ف مقصود آمد و این سخن در دل ایمن گون
 سان مرقعی یافت ایچی فریاد و این عمر از اطلب فرمود چون سح حال وجود چونی محل مضایقت و منافست نبود با اتفاق
 کفند مصرع کنن ز بسبیلی از بعد او کم گیر اورا بیرون فرستادند و در بند کی حضرت عرضہ داشت کہ اگر حکم یر لبع شود من بند
 چریت پادشاہ را بتجاہد چہ داند باید مدد و ہسم ہر چند این سخن دواز قصہ یق بود و از قبیل محال می نمود اورا سحر
 دادند بر آنا پیر و وزیر زمینا کہ محل تورہ علات بود در نفس تعویبہ و حوالی و قوف داشت نمودند کہ پانچہ روز چربین
 یاسا و حوالہ بقلم خود شکر را تعار داد و اگر بدیدہ عہت بار کنرندی خلاف ایضورت تہ اقبال ایمن و خاتمہ خدا
 خلیفہ بود چون بعد از مستخلص شد قصاتی این خدمت را ابن عمران بسیر غایتی و حکومت مخصوص فرمود و حکم
 کہ ابن العلقمی را نوکر باشد از کردہ خود عظیم نام شد و حریف یاس خجست منہا دم مع ہذا مغولان درایت
 و اولال ابن العلقمی مبالغت می نمودند چہ روزی در ناکامی برسوی نکت و پولی میکرد و تخلصی می نمود و با ہر
 توسل طرف تعلقی می ساخت حتی استوفی عما قریب ما بقی من رزقہ و زرقہ و مصفی فی حزن القلب و حروفہ
 بنال کیت ازین جنس شمر دہد و بنیا و شرف و فساد بر این وجہ بیان بنا و زمان شمر کرد و قال المامون لبعض
 اولادہ ایاک ان تصنی لاسماع قول الشعاۃ فانہ ما سعی رجل برجل الا اخط من قدرہ عندی ما لا یلا فاک
 در حضرت او چون نام می برد می فرمودی ما اخطک یقوم بمقتہم اللہ علی الصدق و راست گفتہ اند چہ طایفہ را اعتماد
 نشاید و دی نغم باقہ و پادشاہ ستمکار و دشمنی کہ فروتنی سفار دارد و زنی کہ اظهار وفاداری و ثبات کند و عجز می کہ بجا
 دیگران برای مصلحت خود زبان کشاید بعد از ان سالما بر سطوح حیطان و صحایف ابواب بیتات و مدارس و اربطہ قلام
 مختلفہ و عفاہ متفقہ می نوشتند لکن اللہ من لا یلعن ابن العلقمی نمودند کہ یکی از ارباب موالات آن شیخ لفظ لارا
 این کلمات کشت کرد و بہت و چوب مجازات را بر وز میان بخول طریق محمود و عادی متحن است کہ ہرگز ایقان و سخن چین
 عہت برکنند و بظراعتما و برایشان نہ کردند و اگر اچانہا سببہ منفعتی یا کوشال معاندی ایقانی را تربیت و تقویت کنند و
 وی در کوش گیرند چون آن مصلحت کفایت شود و آن مقصود در ضمن بجایت او بصول پیوندد اورا ہنہ کلونہ مستجر بعد از
 استعمال جنی مستقد و ہنہ و سخن و عیشی مینہد کہ مثل الشہطان اذ قال للانسان اکفر فلما کفر قال لانی
 بری منک ویش قول مستمدا را اگر چہ بصدق قرآن باید مقداری نماند کلیف کہ انواع اغراض فاسدہ و فزون تر بات
 و کاذب ففلا یحکم بہتانا و انما مینہا فبتین کرد و و این قضیہ بشرعت نزدیک است از ان روی کہ چون کسی مقدر
 و مجروح شد شہادت او شرعاً مسخوع نباشد مدت چہ روز لشکر ایمن بقتل و عارت و تشدید و تعین و تحریب و دور و دور
 و استخراج اموال مشغول بودند پادشاہ بر جاشہ بقایا رحمت کرد و شکر را از قتل منع فرمود مصرع مہلا ففقد
 از بیت فی الخلو و امر او شکر را مضرب کرد و وصفی الدین عبداللہ من کہ با تو غل و فزون آداب فیما غور ثانی و مفسرات است

و مثالی و محیی هر اسم و دارس فن موسیقی بود مصنفات متقدما را متروک کرده و به اصول پرورانی عشر چند شعبه تفریح
 کرد و مرقعات اقامه مصیفات سلف باز نمود و در صورت عملی چون بالغان محیره از مشات و معمولات خود غزلی را در پرده
 نه آتشیدی بقول راست بریاط ابو نصر فارابی که بارگشت ارباب این صناعات بدست جای گرفته بودی و هرگاه
 که بشاطره زخمه زلف مرغول او آمار پیراسته گردانیدی طبع بار بد چون کیسوی چکت در پای افتادی و بر بطن صفت کوشال
 تعلیم خردوی و مثال و ف حلقه در کوش کشیدی و نامی صورت شاخص الابصار ماندی و بهنگام تکشاف علم نسیب و نام
 از حکم مطلق آوردان افلاطون مرموم شدی و در ضرب اصول از خفیف اول تا ثقیل ثانی فرق نهادی و از بقیه ذفرق
 تقریرش طاس فلک طینی گشتی و بی سلاح و ایقاع بر هیئت موزون خود در حرکت و دوران آمدی و در ساق این احوال تنبیه
 سریر دولت پادشاه شافت و از صدر التفات را وقت غروب نیز اعظم بیرون بارگاه فلک سگوده ایستاده بر بطمی نوبت
 و هیچ آنزیه نظری روی نمی انداخت چون حال او عرضه داشتند ایچان او را خوشتر از بریطا و بنواخت و زخمه بهار او دهستان
 وینا را از بغداد بطریق او را در ستا با لسانه مقرر فرمود و سالها بر او و فرزندان او آن عارفه مقوم بود چون ال جهان
 ووشن بر انداخته گشت و دیار و رباع و ما فیها کنده و برده و سخته و کار بروقی ارادت ساخته از حکم اشارت پادشاه
 اعظم نصیر الدین ریح الله روحه این فتح نامه که جان حکمت در سیکر بلاغت زنده داشته است در موبترین عبارتی و معجز
 اشارتی محتوی بر اعلان چنان فتح نام را و اظهار شدید سطوت و مزید قیادت و ترعید عطا ف سکان امصار و تحریف
 ولات و حکام اقطار و انداز بشوکت استظهار رشامات فرستاد اللهم فاطر السموات والارض بعلم الملك
 الناصر انتا نزلنا بغداد فی سنة خمس وخمسين و ستمائة فاسناسنا ما لکها و سائلنا و سائل فیها و لک
 و استوجب منا العدم و ضن بالمال قال به الامر لی ما ال و استبدل نفاس نفیسه نفوسا بذه خیسسه
 و کلن ذلک ظاهرا فوجدوا ما عملوا حاضر او قد قال الفائل اذا تم امر دنانقصه و نحن فی الاستراذم
 اما بعد بعلم الملك الناصر سیف الدین بن محمود علیه السلام و الدین القسیمی و سایر امراء الشام و الاجناد انا جند الله
 خلقنا من سخطه و سلطنا علی من حل علیه غضبه فلکم من مضه معبر و من قتلناه مزدحیر
 فاعطوا بغيرکم و سلوا البنا امرکم قبل ان ینکشف الغطاء و یحل علیکم منا الخطا فحق لانهم من بکنا
 ولا نرق لمن شکا فدنزع الله من قلوبنا الرحمة قالوا بل لولم یکن من جزینا و قد خربنا البلاد و
 ایتنا الاولاد و اظهرنا فی الارض الفساد فعلکم باطرب و علینا بالطلب فای ارض تحونکم
 ای بلاد ما و یکم فما لکم من سبوفنا خلاص و لا سها منا مناص خو لنا سوا حق و سبوفنا قواطع و سها
 خوارق و لو لنا سوا حق قلوبنا کما بحبال و حد دناکا لوما ل فمن رام اماننا سلیم و من رام حربنا ند م
 ملکنا لا برام و جازنا لا یضام فان انتم فیلم شرطنا و اطعتم امرنا کان لکم ما لنا و علیکم ما علینا

وَأَنْ أَنْتُمْ خَالِقَتُمْ وَأَنْبَتُمْ وَعَلَى بَعْضِكُمْ تَمَادَيْتُمْ فَلَا تُلُومُوا إِلَّا أَنْفُسَكُمْ وَذَلِكَ بِمَا كَسَبْتُمْ أَيْدِيكُمْ فَقَدْ أَعَذَرْتُمْ مِنْ
 أَنْذَرُوا أَنْصَفَ مِنْ حَذَرٍ فَاحْصُونَ بَيْنَ أَيْدِيهِمْ لَا تَمْنَعُ وَالْهَسَاكُ لِقَاتِنَا لَا تُزِدُ وَلَا تُدْفَعُ وَدُعَاؤُكُمْ
 عَلَيْنَا لَا يَسْتَجَابُ وَلَا يُسْمَعُ لَا تَكْمُلُ أَكْلَتُمْ الْحَرَامَ وَخَنْتُمْ الْإِيمَانَ وَأَظْهَرْتُمْ الْبِدْعَ وَأَضَعْتُمْ الْجَمْعَ وَاسْتَجْتَمَعْتُمْ
 الْفُسُوقَ وَالْعِصْيَانَ وَفَسَّافِكُمْ الْحَسَدَ وَالطُّغْيَانَ فَاسْتَبَشِرُوا بِالْإِلَهِ وَأَهْوَانِ فَالْيَوْمَ يُجْرُونَ عَذَابَ
 الْهَوْنِ بِمَا كُنْتُمْ تَسْتَكْبِرُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَبِمَا كُنْتُمْ تَفْسُقُونَ وَسَبَّحَهُ الَّذِينَ آتَى مِنْ قَلْبٍ بِغُلُوبٍ
 وَقَدْ ثَبَتَ عِنْدَكُمْ أَنَّنَا الْكَفَرَةُ وَثَبَتَ عِنْدَنَا أَنَّكُمْ الْفَجْرَةُ فَسَلَطْنَا عَلَيْكُمْ مِنْ بَيْدِهِ أُمُورَ مَدِيرٍ وَأَحْكَامَ
 مُقَدَّرَةٍ فَغَيْرَكُمْ لَدَيْنَا ذَلِيلٌ وَكَثِيرٌ عِنْدَنَا ذَلِيلٌ الْوَيْلُ وَالْخَوْفُ لِمَنْ هُوَ بَيْنَ أَيْدِيهِ طَوِيلٌ وَالْأَمْنُ وَالْعَوْنُ
 لِمَنْ هُوَ لَنَا سَبِيلٌ فَخَنُّ مَا لَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ شَرْقًا وَغَرْبًا وَأَصْحَابُ الْأَمْوَالِ سَلْبًا وَنَهْبًا وَآخِذًا كُلَّ سَفِينَةٍ
 غَصْبًا فَهَرَّوْا بِعُقُوبِكُمْ طُرُقَ الثَّوَابِ وَاسْرِعُوا عَلَيْنَا بِرَدِّ الْجَوَابِ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَضُرَّ الْكَفَرَةُ نَارُهَا وَتَرُونَ
 شَرَّهَا وَتَحْتَ أَوْزَارِهَا فَتَذْهَبُونَ مِنْهَا بِأَعْظَمِ ذَاهِبٍ وَمَا أَذْرَكَ مَا هِيَ نَارُ حَامِيَةٍ وَلَمْ يُبْقِ لَكُمْ
 جَاهًا وَلَا عِزًّا وَلَا تَجِدُونَ مِنْهَا كَهْفًا وَلَا حِرْزًا وَيُنَادِي عَلَيْكُمْ مُنَادِي الْفَنَاءِ هَلْ تَحْسُ مِنْهُمْ مِنْ أَحَدٍ
 أَوْ تَسْمَعُ لَهُمْ رِكْزًا أَفَدَّ أَنْصَفْنَاكُمْ إِذَا رُسَلْنَاكُمْ فَرَدُّ وَأَجَابَ الْكِتَابِ قَبْلَ حُلُولِ الْعَذَابِ وَأَنْتُمْ لَا تَشْعُرُونَ
 فَكُونُوا عَلَى أَمْرِكُمْ بِالْمُرْصَادِ وَعَلَى حَادِيكُمْ مِنْ اقْتِصَادٍ فَإِذَا قَرَأْتُمْ كِتَابَنَا هَذَا فَاقْرَأُوا أَوَّلَ النُّحْلِ وَآخِرَ
 صَادٍ وَنَحْنُ قَدْ نَزَّاجُوا هَذَا الْكَلَامَ وَالْجَوَابَ كَمَا يَكُونُ وَالسَّلَامُ عَلَى أَهْلِ السَّلَامِ

از بلاد حلب

این مکتوب در عیسی در جواب صد بر کرده منی از ثبات جاش در سوخ و عقاد و تهدید بمی و مثل و جاد و منی
 مکاشفت و معادات و اصرار بر مخالفت و مساوات الجواب و بالند التوسیق قُلِ اللَّهُمَّ

مَالِكُ الْمَلِكِ تَوَقَّى الْمَلِكَ مِنْ كِتَابٍ وَقَفْنَا وَاحْمَدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى سَيِّدِ
 الْمُرْسَلِينَ وَخَاتِمِ النَّبِيِّينَ مُحَمَّدٍ النَّبِيِّ الْأُمِّيِّ وَآلِهِ أَجْمَعِينَ عَلَى كِتَابٍ وَرَدَّ بِخَيْرٍ مِنْ الْحَضَرَةِ الْأَمِينَةِ
 وَالسُّلْطَانَةِ السُّلْطَانِيَّةِ بَصْرَهَا اللَّهُ رُسْدَهَا وَصَبْرَ الصَّحْحِ مَقْبُولًا عِنْدَهَا بِأَنْتُمْ مَخْلُوقُونَ مِنْ سِخْطِ
 إِلَهِ مُسَلِّطُونَ عَلَى مَنْ حَلَّ عَلَيْهِ لَا يَرْقُونَ لِشَاكٍ وَلَا يَرْجُونَ عِزَّةً بَالِكٍ فَدَنَزِعَ اللَّهُ الرَّحْمَةَ مِنْ قُلُوبِهِمْ
 وَذَلِكَ مِنْ أَكْبَرِ عُبُوبِهِمْ فَهَذِهِ صِفَاتُ الشَّيَاطِينِ لَا صِفَاتُ السُّلَاطِينِ كَفَى بِهَذِهِ الشَّهَادَةِ لَكُمْ
 وَأَعْظَمًا وَبِمَا وَصَفْتُمْ بِهِ أَنْفُسَكُمْ نَاهِيًا وَرَادَّ عَاقِلًا يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ لَا أَعْبُدُ مَا تَعْبُدُونَ فِي كُلِّ كَلَامٍ
 لَعْنَتُمْ وَبِكُلِّ فَيْحٍ وَصَفْتُمْ وَعَلَى لِسَانِ كُلِّ رَسُولٍ ذِكْرُكُمْ وَعِنْدَ لَجْرِكُمْ مِنْ حَيْثُ خُلِقْتُمْ وَأَنْتُمْ الْكَفَرَةُ
 كَمَا زَعَمْتُمْ إِلَّا لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الظَّالِمِينَ فَلَنْمُ اثْنَا أَظْهَرْنَا الْبِدْعَ وَأَضَعْنَا الْجَمْعَ وَنَكَّنَّا الْإِيمَانَ وَاسْتَجَبْنَا
 الْفُسُوقَ وَالْعِصْيَانَ لَا غَرْوَ أَنْ صَارَ فِرْعَوْنُ مُدْرِكًا وَهُوَ لِلشَّرِيعَةِ مُنْكَرًا أَمْرًا بِالْأَصُولِ لَنَا بِالْمُرْغَبِ

فَتَحْنُ الْمُؤْمِنُونَ حَقًّا لَا بُدَّ إِخْلَانًا عَيْبٌ وَلَا يُحَاضِرُ نَارِ رَبِّ الْقُرْآنِ عَلَيْنَا نَزَلَ وَالرَّبُّ رَحِيمٌ بِنَا لَمْ يَزَلْ حَقَّقْنَا
نَزِيلَهُ وَعَرَفْنَا نَاوِيلَهُ إِنَّمَا النَّارُ لَكُمْ خُلِقَتْ وَجُلُودُكُمْ أَضْرَمَتْ إِذَا السَّمَاءُ انْفَطَرَتْ وَإِذَا الْكَوَاكِبُ انشَظَّتْ
وَإِذَا الْبِحَارُ فُجِّرَتْ وَإِذَا الْقُبُورُ بُعْثِرَتْ عَلَتْ أَنْفُسٌ مَافَدَمَتْ وَانْتَرَتْ وَالْحَبُّ الْحَبُّ يَهْدِيدُ اللَّبُوبُ بِاللُّبُوبِ
وَالسَّبَاعُ بِالضَّبَاعِ وَالْكَلَامُ بِالْفِرَاعِ جُودُنَا بِرُفَّةٍ وَلُوتُنَا بِمُصْرَبَةٍ وَأَسْبَاغُنَا بِمَانِيَةٍ وَكَأَنَّا شَدِيدُ الْمَضَارِ
وَوَصْفُهَا فِي الْمَشَارِقِ وَالْمَغَارِبِ فَرَسَانَا لُبُوبٌ إِذَا رَكِبْتَ وَأَفْرَاسُنَا لَوَاحِقُ إِذَا طَلَبْتَ سَبُوفُنَا قَوَاطِعُ إِذَا
ضَرَبْتَ وَلُوتُنَا سَوَاحِقُ إِذَا نَزَلْتَ جُلُودُنَا دُرُوعُنَا وَجُودُنَا صُدُورُنَا لَا يَصْلَعُ قُلُوبُنَا بِشَدِيدٍ وَجَمْعُنَا
لَا بُرَاعُ يَهْدِيدُ يَقُودُ الْعَزِيزُ الْحَمِيدُ لَا يَهُولُنَا تَخْوِيفٌ وَلَا يَرْجِمُنَا رُحُوفٌ أَنْ عَصَيْنَا كَمْ فَنَلِكَ طَاعَةٌ وَإِنْ
قَتَلْنَا كَمْ فَنِعْمَ الْبِضَاعَةُ وَإِنْ قَتَلْنَا فَبَيْنَنَا وَبَيْنَ الْجَنَّةِ سَاعَةٌ فَلْتَمَّ قُلُوبُنَا كَالْجِبَالِ وَعَدَدُنَا كَالرِّمَالِ
فَالْقَصَابُ لَا يَهُولُهُ كَثْرَةُ الْغَنَمِ وَكَثِيرُ الْحَطَبِ بِكَفِّهِ فَلَيْلُ الصُّرْمِ أَنْ يَكُونَ مِنَ الْمَوْتِ فِرَارُنَا وَعَلَى الدُّلَى
قَرَارُنَا الْأَسَاءُ مَا تَحْكُمُونَ الْفِرَارُ مِنَ الدُّنْيَا لَا الدُّنْيَا فَهُوَ الْمُنْبَئِيَّةُ لَدُنَّا غَايَةُ الْمُنْبَئِيَّةِ إِنْ عَشْنَا سَعِيدًا
وَأِنْ مِتْنَا شَهِيدًا إِلَّا أَنْ حَزَبَ اللَّهُ هُمُ الْعَالِبُونَ أَبْعَدَ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ وَخَلِيفَةِ رَسُولِ رَبِّ الْعَالَمِينَ نَطْلُبُونَ
مِثْلَ طَاعَةٍ لَا سَمْعًا لَكُمْ وَلَا طَاعَةً إِلَّا الشُّوقَ إِلَى الْإِخْلَافِ بِهِ لَكَافٍ عَنْ مَطْمَعٍ بَصَرُنَا وَتَحْتَلُّ بِعَرْنَانِ نَطْلُبُونَ
أَنَّا نَسْلَمُ إِلَيْكُمْ أَمْرًا مِنْ قَبْلِ أَنْ يَنْكَشِفَ الْغَطَاءُ وَيَدْخُلَ عَلَيْنَا مِنْكُمْ الْخَطَا هَذَا كَلَامٌ فِي نَظْمِهِ تَرْكِيكٌ
وَفِي سِلْكِهِ تَشْكِيكٌ وَلَوْ كَشِفَ الْغَطَاءُ وَنَزَلَ الْقَضَاءُ لَبَانَ مِنْ أَخْطَاءِ أَكْفَرِ بَعْدَ إِيمَانٍ وَنَقَصَ بَعْدَ بَيِّنَةٍ
وَتَكْذِيبٌ بَعْدَ بَيِّنَةٍ وَطَاعَةٌ أَوْثَانٍ وَإِخْلَافٌ دَرَبٍ ثَانٍ لَهْدِجْتُمْ شَيْئًا إِذَا تَكَادُ السَّمَوَاتُ بِهَفْظَرْنِ مِنْهُ وَ
نَسَقُ لَارِضُ وَتَحْرُجُ الْجِبَالُ هَذَا قَوْلُ الْكَايِنِكُمُ الَّذِي وَصَفَ مَقَالَتَهُ وَصَفَ رِسَالَتَهُ مَا فَصَّرَتْ بِمَا
أَفْصَرَتْ أَوْ جَزَتْ وَبَالَغَتْ وَاللَّهُ مَا كَانَ عِنْدَنَا كَابُكُ إِلَّا أَكْصَرُ بِرِيَابٍ أَوْ طِينٍ ذُبَابٍ لَا تَكُ اسْتَحْفَفَ النِّعْمَةُ
وَأَسْتَوْجِبَتْ النِّعْمَةُ سَتَكُنُّ مَا فَاوَاوَا وَمَتَّطَمُّ مِنَ الْعَذَابِ مَدًّا وَنَلْعَبُ بِالْمُكَابَةِ وَالْهَدِيدِ الْكَاذِبَةِ
مَا كَانَ الْغَرَضُ إِلَّا أَظْهَارُ بِلَاغَتِكَ وَإِعْلَانُ فَصَاحَتِكَ وَمَا أَنْتَ إِلَّا كَمَا قَالَ الْقَائِلُ حَفِظْتُ شَيْئًا وَقَابَ
عَنْكَ أَشْيَاءُ كُنْتُ سَبَعْلَمُ الَّذِينَ ظَلَمُوا أَيْ مُنْغَلَبٌ بِمُغْلِبُونَ لَكَ هَذَا الْخُطَابُ وَسَيَأْتِيكَ الْجَوَابُ أَيْ أَمْرُهُ
فَلَا تَسْجَلُوهُ الْمَلِكُ النَّاصِرُ وَيَعْمُرُ وَعَدَاؤُ الدِّينِ بِمِثْلِ أَمْرِهِمْ أَوْ الْأَجْنَادُ لَا يُجَادُونَ الرِّبَادُ وَيَنْظُرُونَ صَهِيلَ
الْجِبَادِ وَالْإِصَارُ الْبَدَا بِلِ نَذَرُوا السَّعْيَ إِلَى الْجِهَادِ وَالْإِصَالُ إِلَى جَهَنَّمَ وَيَسُرُّ الْمِهَادُ وَضَرْبُ اللَّحْمِ بِالْقَتْلِ
الْجِدَادِ وَكَلَامُهُمْ بِالْحَرْبِ سَوَاعِدُ إِذَا كَانَ كَمْ يَقُولُونَ كَمْ سَمَاحَةٌ وَلَدَبَكُمْ هَذِهِ الْفَصَاحَةُ وَقُلُوبُكُمْ كَالْجِبَالِ وَأَعْدَادُ
كَالرِّمَالِ فَمَا الْحَاجَةُ إِلَى فَرَاغَةِ الْبَابِ وَتَصْنِيفِ حِكَايَاتٍ وَيَلْقَى مَكَادِيبَ وَهَانُ مَوْثَرُ الصَّغَرِ مَوْعِدُ السَّحَرِ
يَعْمَلُ اللَّهُ لِرِيشَاءِ الظُّفْرِ نَحْنُ مَا نَرَا جَوَاهِرُ الْكَلَامِ وَمَا نَعَدُ نَامَكَانَ الْمَلَامِ بَلْ فَلْنَا مَا حَضَرَ وَنَعَدُ مِنْ عِيٍّ وَحَضَرَ التَّمِ

چون جوینج پادشاه با اقتدار رسید آتش غضب موقد گشت و آب روی تنی بسکون برخاک ریخت خواست تا خرمن ستم آن دیار بر باد
 فنا و پدید بوقار باشد تو مان شکر کرا این بیت از کف کاتب مناسب مناسب ایشان شعر کاتب لما جرد و اسف
 قهرهم بصیرها الدهر العشوم کتاب چون قضاء مبرم و تزلزل و سیل غمرم در ترغیب به خلاص شامات روان
 فرمود و خود از آن مکان جنت شامات شین و شمار بر خواره حال ایشان جاوید ماند چنانکه در عقب این ذکر مسطور می گردد استخلاص
 حلب و تمسک ذکر شامیان از حکم بر لیس شامی و شیت بشکری کران شعر طوالح طرف انجو منهن
 خاسفی حسی و قلب الارض منهن فرعون استخلاص حلب و تحریب میان فارقین و حرکت آمد شعر یعنی اذا
 ما انساب فی مدینه من الخطاب لا نذر الا علی فضل و پادشاه از ملک کامل که سلطنت میان فارقین و شیت یکت در شام
 بود و فرمود که سیلی انطوفان سطوت در آن دیار بندد و بار خوار از نورق هیبت پادشاه بدیشان نماید و دوا بهیسی از شکر
 بر کشد سبب آنکه بوقت محاصره بغداد خلیفه از وی استمداد اجازت کرده بود و او شکری را استمداد اسلام را بفرستاد و چون موضع شام
 رسید که مفترق طرق و وسطه ناچنین است یعنی خلیفه و تخلص بغداد بشنودند از استجای صاغی و اعلام را چون رأیت بود
 درین عهد کنون کرده خاک از سر ملت پست حشرت بران پاشیدند و مراجعت نمود شامی و بوجوب فرمان برات میان فارقین
 لشکر کشید ملک کامل دانست که در مشد رنج با شرط رها نه و او فرمان داد و آن معاشرت باشد نه معاشرت و با عمار و تریاق کسب
 سموم افاعی را امتحان کردن بختن باشد نه قطب با خزان و حاشی بقلعه انکلیک و یاتیه که محصنه منع بوده و بدخایر و فرستاده
 تو تل حبت اما و نواحی و عمل که بر ممتد است و بر چه دست امکان آید از قتل مکان و تحریب مسکن و موطن و نبی باع
 بتقدیم رسید و آثار صاعقه در زرع و کرک در ره و سیل در امان و شش در شیه بنمودند از آنکه دوا عازم حلب شدند و بر بدایر
 نزول فرمودند و خود خوف و هراس در محل اهرار مکان حلول کرد و اما و پروزی سیرت حله شش خلق حلب من
 باسیدم و فلوهم لقد و جلت كالظائر المنحذر قطان انجا با کام در مطاوعت بر بستند و از حصار زبان نیکشاد
 داشت بهبات پشه با و عاصف مبارات گلیار و نمود و تپاچ با تیغ و تبر بکوه دست بر و نایه بعدا که چند روزی کوشش
 عاقبت بهر گرفتند مغولان شعر يوم نقوت المرفهات وقد غدت غرقا و نروى السموم و هي حيران
 در شهر ریختند و قتل همیاک را از کتاب نمود و تاراج و غارات و سبی و اسیر که عادات معهود ایشانست مشغول گشتند حلال
 جلال اسلامیان که از شاع ابن جلال از سواد ساید خود چهره را سپیدیه غل و جل می بستند چون قباب هر دری و هر جانی شدند
 و ساید که در از پی آن عمارت طواغیت روان عفاف ساریه سیرت عصامی عصمت آسیا سوده را در مجلس معاشرت با نده و عطاء
 کاس اقامت و اجلاس می کردند ای با صبا یا ماه و شش که سیاه گشتند و عواقب محلات را پیش براد و شوهر در بر من فضا
 آوردند باری چندان غنیمت نیستند که مغولان بسیاری و نیار و خواهر و اثواب و شیر و نفایس کثیر در میزان هستبار ایشان مین
 و زنی بدست خزان مشحون بقبا طیر زرد و سیم و عقود و جواهر و در نیم و قطع لعل با و در بر جزد بر جده و عقیق شقیق رنگ و با قوت با

و فرزند که در قلعه بود باز نرسید و فرزند کید بود و در قلعه تصرف و قید آمد و در تمامت حفاظ و حرس قلعه را بواسطه مطاع و عت و محبت
 کفار بی آنکه تیغ مصری را بیقین ندانی که مجاری آن اوجیه عروق است طوطی که در نهنه بخواب آید و عدم فرستاد و ایشان را از بالائی قلعه
 بشب انداختند و پیش ازین حال دمشق و حلب و مصافات و یار شامی از عدا مصر خارج بود چون ملک مظفر را و بیایچه صحیح حال بر قوم
 این فتح آرایش یافت گفت این دیار بزم تیغ آید از تصرف کفار تراعی یافته باید که مصاف ماکت مصر باشد عطوفی که عطف
 و الطاف و اصناف الاوارسین بین سنت ضنت تبراست سعی یک چاشت ماکت شام را که در آفتاب کرد و شش شمرتی
 موفور و در ملک مظفر از زانی و شت ذکر استخلاص میردین در بایق این احوال شاعر نوین از حکم بر لیغ آسمان امکان
 ایچان بشکری انبوه چه تخلص میردین و آن حدود و نامزد گشت در آن حال سلطان ملک سعید بود و سپهر خود را ملک مظفر در
 و بند می داشت چون قلعه انجا با قلعه سواد رفت هم رازی و با تده یکدور و مناعت انبار می میگرد و تبحر آن استظهار فرود
 و اسباب بدقت و تکافت را قیام کرد و سپه شاعر بشکر مضرب خیام و موضع مقام اختیار کرد و او میری بود از شجاعت و ترک
 بطور جلالت و فردیت ممتاز و با آنکه تیرا و مسافت سید قلات میر سید از منصف بالای قلعه کول میگرد پس سیک و قیام
 و تنویر برای ایچی میردین رفت و از زبان پادشاه گفت ماکت شرق و غرب که در مدت خروج این شکر گشته ده شد و اسباب
 و مار و بوار که معاندان و اماند گشته مذکری متعین و ما صحیح شفق بل مندری شیخ و زاجری قطع است چنانکه گفته ام شفق
 کفی لک انذار بما هو سابق من الغار و الشعواء و الموت سائق و ما سار فی الافان من صلیب
 تحث بالانار منها الخلاق فاعل جند و نبلل باسل و ما کل سف او تممل عائق
 بل القوس من نان و ذا النبل طائر و ذا النجل صقال و ذا الریح خافق سوف لا غنائی الخصور
 سوافک لئولها مانا الرجال سوا حی اگر برتر و اصرار نمایند و بجماعت سکی هر سه نهاده و پناهند و با غوری
 به مانع خوراه و پسند بجاقت شمره آن تحریب و یار و یضیع اموال و دوا خواهد بود و اگر با بی و نقیاط و تلقی کنند زن و فرزند و دل
 و خواسته چندین مسلمان و حصن امن و وقایه امان باند فاختر فاقصماتهنوا و منقلباً زمین بر در کد است
 بکیر بواطن سلطان سعید از ترعید صلوعی مخالفت و ابراق بوارق هیبت تزلزل و متقلل شد ایچان را تکمین و نواخت کرده
 عقده نهار یکش و دو در غدا و بر بست و براه مطاع و در آمد چون بر بندگی حضرت با انواع تحف و دایا تشرف جست و ارباب هیبت
 که فلک ملک او را اینکام تدبیر مثبت بهفت اختر سیه بود و در ورکار عادی را روز دفع مکائد بهفت اختر سیه بهای
 رسانید پس ملک مظفر از مجلس بانس سرور رسانیدند و قایم مقام پدر و قلمرم باج و خراج شد و تا آخر عمر کجاست پندیده و در
 آروغ میمون قیام نمود و با سقا میردین هم بران ایچان که نام ایشان در مقدمه ثبت افتاد و متحرکت ذکر موجبات
 وحشتی که میان هلاکوخان و بر که اغول واقع شد بو قی که پادشاه جهانگیر خلیفان بر ملک و حاکم عالم
 و مالک گشت و اطراف و کفاف را بر پسران چار کانه نوشی جتای و کتای نولو قسمت میفرمود و منازل و یوتبارا در چاسوی

تولی

نحوه

تعیین چنانکه مستخرج روزنامه و ما مستصوب شمامت بی فتنای او بود و تقاضای نواحی و بلاد و تاریخ جهانکشی مسطور و مذکور است
 جغای را عرصات منازل از حد و لغور ایغور تا تخوم سمرقند و بخارا متعین شد و مقام مالوف او پیوسته در جوار المالیغ
 بودی و او کتای در عهد میمون پدر چون ولعهد سلطنت خواست بودن هم حد و دایمیل و قو باقی که تحت کاه خانت و موزه
 مملکت بود مقام دشت و تونزایورت مجاور و ملاحق او کتای بودی و از اطراف قیالین و خوارزم و قصبی متعین و بلغار تا لغز
 در بند باکو به در طول با هم سپهر چین توشی موسوم کرد و سید و ماورای و برسد که آنرا در قفق کوسید و ایم موضع مشاهیر محمد
 که شتات لشکر او شد و احیاناً آنرا آن تا ختن میگرد و میگفت آنرا و آور بیکان نیز داخل مملکت و منازل ایشانست
 بدین موجب موا و منازعت و ادا و محاشنت از طرفین تعاقب گرفت و در رستان سته اشنی و سته تمانه چون زر که تقدیر رود
 بندر مانند سبکیه سیم کرد و سید بود و پوشتین پیاری شتابان از راه طول و عرض اطراف تلال و دایم لباس قاضی بریده و سطح هلالی
 مقدار یک نیزه چون خرابی مکتب مصمت شد و حکم بر که اغول شکری مغول ناپاک تر از غایت و غول زیادت تر از قطره باران آفتاب
 حاملی الجداول مستملین بالغدران بر آن آب فسرده چون آتش و باد بکشد و از صیل صیل جای و اجاب و طبقه سار
 زمین پر از صطکاک خروش رعد و لمان و برق برق کشت آتش شمش افروخته تا لب آب که بر باد بلا کوهان و دفع شر شراب
 بشکری آراسته پذیر شد شعش غداه لقوهم علمومه و دایح تغادر لالدض رکز و خیل نکدس بالدار عین
 تحت الحاحه یجزن جزاً بدبض الصفاح و سمر الرماح فبالبض ضریا و الشمر و خیل بعد از مصاف و مقاتلت سب از
 مندم کرد و سید و پیمان از عقب لشکر میکشید شعش هر بو اذ رکو اوان و قفوا خشوا ذهاب الطریف و الثالید
 در در بند باکو به باز عرضه محارب بستر و ند و اقام تمام فسرده و لشکر بر که بر که و میرا بقا رفت تا خلقی تمام بقتل آوردند و با
 مغلوب کشته بخان انهم را بر او دادند بلا کوهان لشکر را اجازت انصراف نداده و روی آب کیج گرفت و بوجوب کردی کاشی
 شعش کان جوارى المهابت ماء بعاودها المهندین عطایش فو لوابین ذی روج مفای و ذی رقی
 و ذی عقل مطاش همچنین روز بروز مراحل باغیان منازل لشکران میزد چون در عرضه ملک شهادت نزول فرمود و بر که
 اغول از انکسار و از جبار لشکر خود و غلبه و استیلا و پادشاه و دشمنان را به غضب افروخته شد حکم فرمود که تامت لشکر از هر جهت
 نفر متسکب شوند و مساجلت و مقاتلت را ترک بخانه بر سر لشکران رسیدند و راه میادست و مواضع بر بستند و دست
 مطاولت بر کشاد و تا عرضه دیار خود را از شوائب تغلب تقدیمی بیکان مصطفی و منزله کرد و سید شعش و صالوا صولة
 فممن بکهم وصلنا صولة فممن بکهم ایشا را از علاج کرده چند منزل از عقب محاقبت کردند چون پادشاه را عادی
 سبوح کراقبال خود فرسید اشارت فرمود و از آفاقان بر که اغول که در تبریز مهاجرت و محاصرت شغال داشتند و بجهت و قیاس
 اموال تامت را با بیارسانیدند و مال بکجه یافت خزانه را بر گرفتند و بسیار از آن جماعت بودند که پیش معارف تبریز مودود و
 و بضاعت داشتند بعد از سپری شدن ایشان آن لها در دست مؤتمنان ماند بر که اغول نیز مجازات رنجبار دیار مملکت خالی بقتل

آورد و جهان معامله با ایشان کار بست و راه صادر و وارد و مسافرت ارباب تجارت چون کار خرمندان بیکبار بسته شد و ایشان
 فتن کشیده زمین جنبه و درین نزدیکی قان ایچی و ستاد و شمار و بخارا نازده کرد و بنید از جمله شانزده هزار که در نفس بخارا آمده
 بودند پنج هزار بیا تو تعلق داشت و سه هزار بقوتی یکی مادر بلا کوخان و باقی بالغ قول یعنی دلاهی بزرگ موسوم بود تا بر سر از اولاد
 چکنیز خان که بر سر ریختن استوار یا بآنها نجاته حاکم کت این پنج هزاره با تو تا مات بصحراراند و در بان صفای مجین
 که برید منیا چه است پیغام آجال بر ایشان خواندند و بر مال زن و فرزند ایشان سیح ابقا گرفت و چون فاعده الحجب
 بتوارث و البض و انظر عقل قمدست بعد از گذشتن بر که اغول پسرش مشکو تیر قایم مقام گشت و با ابا قان سباط مخا
 قدیم مسوط کرد و بنید میان ایشان چند گزرت کرد و فراتفاق افاد و یک نوبت سی هزار سوار تیغ زن نیزه که از ازان با قان
 بوقت مراجعت و عبور بر روی آب اجزای یخ شلاشی شد و تا مات عرقی گشتند و حاصل ایام حیات را بر تخته یخ منقوش
 کردند بعد از ازان با قان را چون گزرت لشکر و جبارت ایشان معلوم شد ازین سوی در بند دیواری کشیدند و از اسبها
 کوئند تا مدخلت و کبارت آن شکر جهان شوب متعذر گشت و این معادلات قایم و دایم بود و تجت و تحریر زمین الجابین
 بر قرار تا عهد دولت کینا توخان چون نقای وارث مملکت مشکو تیر گشت بهرادرسل و تجاوب مراسلات راه تجار و ازان قان
 کشا و شد و اسباب سلاست و امن مجازان آماد و مملکت ازان از گزرت عرابت و برده و هب و کوفند و متوج آمد
 مناع و طرائف آن اطراف بعد از انقطاع چند ساله سمت اشاع یافت ذکر رصد مراغه چون پادشاه مملکت کیر بلا کوخان
 کار بفرمود و اعمال و موصل و دیار بکر را بکرم قاطع تیغ بغیض رسایند و آن نواحی تصفی شد و سرحد مملکت روم از سر حد و
 جد و جدت بمت پادشاه به متخلص و محفوظ کرد و بنید شخص حوی و حوی بالرائی و السیف مملکه فلیله حار و ولید من خلام
 و اطراف مسالک و اکاف مملکت را بقطاولان محابت کامل و قراولان سیاست شامل سپرد و لشکرها در هر لغری تعیین فرمود
 و ازین امور فراخی حاصل آمد مولانا سلطان الحکام و المحققین بغیر الله و الدین الطوسی و بنید کی تحت سلطنت کقواشها
 کانت علی فرق فرید عرضه داشت که اگر اسی غیب دان ایمن مستقوب بشه از برای تجدید احکام نجومی تحقیق ارسا
 متوالیات رصدی ساز و دوزی سخی استنباط کند و با صابت فکر و درین درای بند کشتی سیاط و ایلم را از اجوا
 مستقلات شهر و اعوام و احکام محالات خاتمه و عام اعلام واجب داند و تیسر طالع و تقسیم مطالع و توجیه سالها فواید
 کند و بعد از امعان نظر در دت و مایل و ذایل که عطا یاه کبری و وسطی و صغری بدان منسوب است و با رجعت سیلاج و که خدا
 و خدا مذمت و شرف و مثبات و حدود و خطوط و وجوه کواکب پادشاه را کیفیت امتداد عمر و حال نفس و سبب و بقا
 مکت و تولد نسل و آروغ و حقیقت آن باز نماید منین موافق مزاج و مزجین عتال ایمنی گشت و تولیت او قاف تا مات
 مملکت بسطید و نظر صاحب او فرمود ویرلیغ و او تا چندان مال که مؤنت استوار و کنت مصالح و اسباب آرا کافی باشد از خزانه
 بدادند و بکرم فرهان تمویده الدین عرضی از دیشق و خشم الدین کاتب صاحب منطق از قزوین و فخر الدین مرغی از موصل و قزوین

تجسس فرزند کینا توخان
 بهر سیاحت که شتافت
 از بند دیواری کشیدند
 و از اسبها کوئند تا مدخلت

تجسس فرزند کینا توخان
 بهر سیاحت که شتافت
 از بند دیواری کشیدند
 و از اسبها کوئند تا مدخلت

تجسس فرزند کینا توخان
 بهر سیاحت که شتافت
 از بند دیواری کشیدند
 و از اسبها کوئند تا مدخلت

تجسس فرزند کینا توخان
 بهر سیاحت که شتافت
 از بند دیواری کشیدند
 و از اسبها کوئند تا مدخلت

تجسس فرزند کینا توخان
 بهر سیاحت که شتافت
 از بند دیواری کشیدند
 و از اسبها کوئند تا مدخلت

مجلس اول در بیان کلیات نجوم و احکام آن

وقت ملاکو و جلوس اباقا

مجلس اول در بیان کلیات نجوم و احکام آن

رصد الکیم سام الدین ابوالکلام
وحد الدین ابوری و عبد القادر
فی مسئلہ الاسکندریه فی وقت
العید و یوم النحر

اخلاطی را از تفلیس احضار کرد و در مراغه از طرف شمالی بر سرشته رفیع رصد خانه بنا فرمود و در کمال آراستگی و دلکشی فی شهر سنج
و خمین و شمش و صنوف و دقائق صداقت و دقت نجوم و مهارت در علم بیست و مجسطی و ارساد و کواکب بجای آورد و تا مثل مشلات اطلات
و نه ویرات و حواصل و دوائر متوهمه و معرفت هطلاب و تقاویم منقوره و گفت که در منازل ماه و مراتب برج و دوازده کانه برپایه
ساخته شد که هر روز عند الطلوع بر توتیر عظم از ثقبه قبه بالائی بر سطح عتبه می نشست و در دوج دقائق حرکت وسط آفتاب
و کیفیت ارتفاع در فصول اربعه و مقادیر ساعات از آنجا معلوم میشد و شکل کره زمین در غایت دقت نظیر دایره تخت و شش ربع
مسکون بر افالیم سج و طول ایام و عرض بلد و ارتفاع قطب شمالی در مواضع و صورت وضع و اسامی بلدان و بیست جزایر
و دریاها روشن و مبرهن کردند و چنانکه کوی کتاب مملکت و مسالک از نسخه حاشی آن فراهم آورد و اندوخت و بیچ خانی بنام
پادشاه تصنیف کرد و چند جدول و نکات حسابی که در دیگر ریجات متقدمان چون کوشیار و فاخر و علانی و شاهسی و غیره موجود بود
در افزود و آنرا استخراج طالع سال از بیچ خانی نسبت مستخرجات ریجات قدما تفاوتی حادث میشد و سبب آنست که اوج آفتاب
از اول مکتب بر وجه و ایشیم حیح لا بوده و امر و در بیچ بتائی و کوشیار و دیکران کج مب اعداد می کنند و در بیچ خانی
کج بی چنانکه چهل دقیقه نقصان کرده یعنی بارصاد چنین یافته لاسکت در عمل استخراج طالع چهار برج تفاوت میکند چه حرکت
وسط آفتاب در شبان روزی درجه است تقریب باری هنوز عمارت رصد تمام نشده بود که اجل موعود از مرسد کین مکتوب و
بلاکو خان در شهر سنه ثلث و تین و شمشه خاک توده فانی از فراز تخت خانی عرض یافت شمس الانصاف هذا
الموت کف ارتقی الی حی قصه العالی المنیع الجوانب فمر علی تلك القابیل والفنا و جاز علی تلك
القواضی القواضی بر آیین مغول دهنه ساختند و زر و جواهر و افراسجا بر خیمه و چند دختر و زنان چون انحراب طلی
و حلل و کلبل و کلل همچو ابرو کردند و آیدند تا از وحشت ملت و دهشت وحدت مضیق مضیع و مقام و حریق عذاب و ایلام مصون
ماند و خواجه نصیر الدین طوسی رحمه الله در ذکر تاریخ آن گفته است چون بلاکو زمر اخبر زمستان که شد کرد تقدیر اجل و نبوت
عمرش آخر سال بر شصده و شصت و سه شکیبانه که شب نوروز هم بد زریح الاخر که شد آن کمال رعد و جبار
مزید سطوت و کامکاری و شمش شمش کشور کیر و کلاه کوشه نخوت آسمان فرسای نا حایل قضاء آسمانی و جابر معاد و یزدانی
کشتی یا چندان خزان و دقایق بغدیه در میان نهادی و یک ساعت تأخیر و مهلت یافتی بیت بر خیم تیغ جابگیر و کر قلعه کجا
جهان متخوم شد چون متخواری بسی حصار کشاد مکت کشادن دست بسی سپاه سخته مکت فشردن پای چو مرک
تا خنق آورد و بیچ سود نکرد بقایای خدایت و مکت ملک خدای جلوس خان عادل اباقا چون مدت عزاسپی
گشت و بر رسم مالوف روزها متابع روان او را آتش فرستادند و توفیق نصیبی از اولاد و مفا و ضمت و منادات
پیش گرفتند و دوازده سپهر که هر یک بر سیم خاقیت برجی بودند تا بان و در چمن شاهی سسی سروی کر از ان دشت اباقا شیمت
دستین مکتوبه یوز دار قفرا تائی جای کشی نمود و وار و شکب سیودار جو مغار چاکه کوی ملق افیه ها ما نامم خلقت للسلال

مذولوا وصنع اقدامهم للوطني بالشهد انا حاكم محكم ازل خاتم عدل وصارم فضل ميسار ودين بائين ويا ابا قاسم
 مقرون كروسيه بود و امارات ملك واري و محافل بختياري از انصافه ها يون اولامع ميمودار خون آقا بالهاي خاتون و ديكر
 خواتين و شهادت كان و نويان برنگر احكام چنگيز خان تو فر كرد و بعد ماكه اچمي بخت قان علام واقع و استعلام مصلحت خات
 راروان كرده با اتفاق خط دادند و هم وستان شد كه مطاوع او امر قضا و متابع زواج ملك مطيع ابا قاسم باشد بقول
 قان و تنبيه احكام منجهان در اواسط شهر سنه ثلاث و ستين و تمانه آبا قاسم راعتي چون طالع خود مسعود و زمانه مباح
 مسعود و پاي ملك فرساي را بر دست سلطنت و شكاه اقبال و كاه غم كه طرب فراي نماند شعش اذ اما خلاصه صدر
 الشيرين جري لثابه فلك بالخبر و الشير دائر عقل كل زبان بخت و فاش و دعاء فاتح بر كساده ميخاند بيت زاقضا عقل
 فعال آنچه صادر ميشود منهيان خاطر از ترسان آگاه باد صاحب جدي اربا شد با سان قصر نو اكن منزل و لو دار و كوش
 در چاه باد مشري و در بومهرت كردن ساز و چوحت هر دم از قوش خدكي بر دل مبخواه باد ترك خرج ار شمت راجح
 ريز و چون حل ميش زهر آلود عقب بر دوش ناكاه باد آفتاب ار چون اسد باوشناك و شمس است تا ابد بر تنگه و چرخ حارم
 شاه باد زهره كرم باد و ستان همچو ميزان رشت از نيب ثور ادير فلك روبا به باد تير اگر جزا صفت در خدمت بند
 خوشه او توشه راه مسيح اند باد و رقم ايك كترائي كند خرج كپت دار در طريق آسمان چون ميرد و كراه باد اس اس اگر
 پاي تو بود مشري با و اواج و رزق كرم و طيعت چو ريش جابه باد تامت شاهزادگان بنوبت كرم در كرون اندخته هفت كرت
 آفتاب رازا نوزد و كارتوي چون فردوس برين از جمال خواتين مانند حور عين كاشال اللؤلؤ المكنون راز است
 شعش و صوب فنانة التبريد ناظره بعين خطي نزيل التوموراء جرت ذبول الشباب البض حين مشك كالشمس
 مسيلة اذ بال لالا رقيق ناقوس دبري على شرف مسبح في سواد الليل غناء ساقيان ازان جوهر سليل
 انور من النار واصغر من السلسال بيت با و صافي تر از نوزد و در داغ كرفصت ساغش بكي جان بكي
 چون بفتح و ديكر از اتران شود ساحت خيم ارغوان مغرور و غميري بصفى و ساغر و طاسات و كاسات سيم و زرمي سموده
 شعش و طافن با قداح المدامه ببنام بنات مغول قد برش من الخصى و تحت دنائير شدند عقودها
 زنا نير اعكان معافدها سرور و مطربان خوش آوا و ريلان بسيل نوا از زبان سلطنت برين غزل بزمي ترتم كرم
 بيت زديوان هوا كرم چنان آمد كه من خواسم بميدان و فيارم چنان آمد كه من خواسم ز دقرفال متيدم چنان
 كه من بستم زرقه نقش پندارم چنان آمد كه من خواسم و اين رباعي طمع كه از كفا ريل و ديوار كل خوشتر و كفا
 تر است بقول راست تالي آن ساحت شعش الورد كاصداغ احباي بغوغ والبلبل في الروض على الورود و غوغ
 با و دست رسته خوش بهنگام صبح كرم طرب و با و دهام داد صبح چند روز به است كاسات دام و شاد به تان كل اندام
 شهباز عيش و عشرت در دام كام مي آوردند و روز مراد ياي شب انس و استيناس مي پرست و چون نماز و مبارك از نماز عشا

میشد و در تاج و یاقوت و سوزن اطراف شراب جوهر خونی و شمع و بوی شقایق و بهار و
 هار و دارت علمیه با کواکبها منیل الظلام مدبل الصبأ غزال من الزلزال حنوا القباء یدبر الغزال الحشو
 الاناء ترقرق في الكاس انفس الحزين وعذرا الجليع و غضا المثلج بمن ریا نظام تفرق بات النفس می گرفت
 و باز حال که خوس نرین بل صبح پرفی نه و برسم صبحی از قول ابن المعتز خروش شمع فقد نشر الصباح رداء نور
 وهبت بالندى انفس ریح و خان زکوع ابرق کاس و نادى الذیك حتى على الصبوح و من النای فی مطی
 و شوقی الی ویریکه فی صبح برادر داب کار دولت و کار آب عیش و مست را بیت پنجه ساقی گرفت مرغ صراحی بام
 زائش صبح اوقاد و ایل و لیا باب صبح همه جان چمی می به صفت چوچ جرمه شده خاک بوس خاک زجره حرب بدین
 و نسق طول ایام و لیل در مراد و کام می که شسته مؤلفه بمذام صافی و خیل مصافی و حبیب و اف و سعید و اف
 بواقت حسن آن جن مجلس بهار برکت رجویا رلاله نیر جام تبیین از اسکت بهار سحاب می کرد به و سوسن ساکنان
 بشارت نور و جهان اسه و زمیاد شمع اناک الربیع بطیب البکر ورق علی الجنیم برد السحر و خفت علی المله
 انوابه اذاراح فی حاجه اوبکر و یقریب الارض من جوهری فمنظم فیها او منشتر کل همه تن روی و بر
 همه سرچشم شده و سبیل و نقشه از غیرت و شک زلف و کیسوی از داب چشم اطراف سبل جبل از بنره و دریا صین نمود
 که رکا شتری و طیره ده خانه از ری سلسال غنیر حاکم عذوبت سبیل کشته و عصارت و نصارت باغ و داغ بریاض فردوس
 دی سبل فاحه بتجسس و تسبیح از کفسته کاتب خوش خسته شمع و ان الزبائن کفوج القاری و ان القواد کفج
 القماری پر از غفلت و عدشده کو سار پر از زکس و لاله شد جویار زلاله نسیب و زکس غریب زنبیل عتاب و زکهار
 زیب مشاطه صبا کابی زلف بفتنه را تاب میداد و کلغونه ارغوان بر چهره نوع و س اعصار و بیکر و زکس فحویستانه بیت
 تا کاسه پادشاه عالم کرد بر فرق زرزاب ساغر میداشت علی بدکار عیش بهنایت کشید و اسباب لهو و طرب بهنایت
 اینجا میدست کان بین دریا سیارانی فی شاهزادگان از با عوارف شاهانه و عواطف خردانه مخصوص فرمود و نوینا ز چون از کون
 و الکان پر شکو و برغان اغول و امیر سانس و شیرامون سپهر باغون و دیگر امرا و نومان سواره و صده و ده فراخور حال
 و اندازه مراتب بنواخت و اشغال و رتبت هر یکی چنانچه معمور و مسیت و طاغیت در صدد و معروض آن بودند مقرر و
 مسلم داشت و ایچان چون عتاب در پرواز بر نشیب و فراز و مانند برق در مسیر و جوار روانه فرمود و بار لعلها متعین نوینا
 و مکمل مزید احسان و بخش شمع مؤلفه بدیع به الاقطار شرقا و مغربا و یجری بهر یخا جنوب شمال و چرکت غور
 اطراف روم و بغداد و موصل و در بند متعین کرو و برادر خود شهادتین برادر خراسان بر جای خود نشاند و در ریاست
 ملک و محافظت رونق سلطنت و توفیر بر رعیت خایت و کمال انصاف و معدلت تا حدی مبالغه نمود که بیت
 بیان دید و داد و بیان رزم و زرم بیان خرم و غرم و بیان یکی خرم از خانان سلف و سلاطین کامکار حکایت کرده اند و در بیان

زمان بواسطه تأمین جهانیان و نشر نعمت راحت و امان بیت جهان چون بستی شد آراسته پراز رنگ و بوی و پیرا رخساره
 شمع و حلت ظلام الظلم انوار عدله **الانما مله هل یمنی من ظلم** در عهد خانیست او که تیغ روزنامه عدل و ار
 و عنوان رازنامه بذل و رش نمود چارتن معاصر نیت و نه در چهار فضیلت و معالی شصت و هفتی را در صفت جانی در کرمی مولانا
 نصیر الدین محمد طوسی که در کمال حکمت و علوم ریاضی و اخلاق و زریسطالیس و بطلیوس و اخلاطون یونانی در گذشت و بجز
 و زری چون صاحب دیوان شمس الدین که کلک زرین سیاهی زرین ریش بر دیباچه دستور وزارت شش کانی
 فيها غایبه بل آیه **کان فیها مبدعاً بل معجزاً** قسم رسوم عیسی نفسی در فن موسیق و الآنی ساحر البیان فی
 تفسیر الثالث و الامان چون صفی الدین عبداللهمن الارموی که تا جان شد ببل زبانها بر کلین زمانها نوای مصنفات
 او بقول است بر ساز شش **شک الثغوس و نزهة ما مثلها للطنین و عقله المستوفی** خواهند زد چارم
 خطاطی چون جمال الدین یاوت که بغیر الدی فی ارض القراطیس صفت بان اوزید و یزید اوبرون **الخط هندی**
روحانیة ظهورت باله جملانی می باشد سوخو سجاد نوین راز او نیابت و حکومت مملکت ارزانی داشت و تخصیص
 مقامات بغداد و فارس در نظر استقام او فرمود و انصاف میری عاقل عادل بود و در ضبط مصالح و ربط منافع امور فاعده
 که ذکر آن برورد و هو راف نشود و دست حدان روزگار با طراف و حواشی آن راه نیاید و منصب صاحب دیوانی
 مملکت بر قاعده زمان بلا کو خان بصاحب عادل شمس الدین محمد ابن صاحب الدیوان بهاء الدین محمد الجونی **قوله الله**
لهم و یمنی عزمهم تفویض کرد و او آبا عن جدار صنادید صید و اعظم اکرم و اکابر مشایخ بر سران بود شش و یکاد
من کرم الطباع و لیدهم بهب التمام لئله المیلاد و اذا المنطی مهلا فلیس بنیمه الا نشید
مدائح الاجداد بسات **بثونه شرف و اصالت اروه جلال و بناهت عرق کریم و زابست اصل نبل خاندان دولت**
 یار ایشان که محط آمل و محط اقبال و محط افضل و میرغ روائع فضل و میرغ بدایع علوم و مشرع حسن اخلاق و مضع طیب اعراف
 و منفرج محاسن استیجاب و مقعر ابواب استرفاد بوده عالیا زاملی بایرست و چون نور آفتاب از مطلع خراسان در آسمان اراکان
 ظاهر دستاورد بحقیقت در زمان دولت بلا کو خان که مشعل آتش سبیل و معول مصطفی تابشیر علیه بیکانکان بود و در محافل
 قواعد و نسیه المرسلین و از احث مواد و شروح حیات بینه اسلام ید و یصیان نمود و چون سیر خانیست بمکانت آبا فامزین شد
 سیور غامشی زیادت از مالوف و منتظر فرمود و نیابت تیغ تیغ آثار برقرار بر کلک بقرار عطار و مزار کو پرست را و
 داشت و زبان وزارت از الاء تهور و صنعت صن کریم می گفت **بیت** ز منصب ارمیکس با فروز شود منصب تو کی
منصبت از منصب تو منصب یافت بجز می ثابت و رانی صایب و جدی صاعد و تسالی مساعدا تمام تمام مملکت و استقامت
 خل احوال شروع سپریت و مقادیر جمهور را از رعیت باز عاده در نصاب استیصال و نصاب تحقیق ثابت و جاری گردید
بیت اصف ار آن ملک ضبط یخنین کردی که او که چرا کردی سلیمان مدتی آنکس می جناب او سلاطین و ملوک و اکابر

الجونی

کلی

خراسان و عراق و بغداد و شام و روم و ارمن و المجر و ما من شد و در زمان نشر صحایف جو داوود بن قاسم کتبی السیاح للکتاب
کشت شخص و لبت ابن قیس اخف الحلیم یمن لبصر حیا استخف بلما ولو طی رأت سماح بمینه طوط
ذکر خود فی عیدی ابن لحرما از کردنشان اطراف و ملوک ممالک هر کس که با وی دم مخالفت زد و قدم سطاوت از جاوه منابت
منحرف کرد پس سعادت ابدی و دولت سرمدی او را غریب بحر بوار و جریق نوا نبرد و ساز ساخت و آیه سنسند و حتم من خب
لا یعلون و صفت او نزل کشت شخص بقضی بنصر موالیه الفضاء کما یجری بکب احادیث المقادیر فالجود و الفکر
مذنبط بمینه معافد المملک مدود و مقصور و کل فضل طواه الذهر من ظهیر ابات غلبا فی الناس مشهور
و تمامت ممالک المجرانی از خالصات املاک نامید و اموال خاتمه دیوانی متفرد و نواب کا فی معتمد معین فرموده ابواب بر دهن
و انواع صلات و صدقات کشاده می و شتند و در تاریخ شهر سنه ثلاث و تسعین و شمانه که عهد دولت کیمیا نون بود بر او
محاسبات اینچ غشوری حاصل آمد حاصلات املاک صاحبی در سالی سصد و شصت تومان بود و مع هذه النجالة و العظیم
و اجلال ارباب فضل بوطه مضیع انما يعرفنا الفضل من الناس فی احدی مبالغت فرمود که بهر صبا تریش از هزار
علوم غنچه اما فی سر بر زد و ترشح زلال قبالش نال فصال یخ آورد و سبایک تر شد رفات اموات بهر بمعده ایا خیر سب و نیش
بنات کرم که مانند غنچه مغرب اسمته لجمع و جمعه لا یزنی صفت دارد و در معرض جلوه ظهور کرد و کوب دانش برین
درجه استعارت آفتاب خشنده آرایش سطر آرایش دلهامد و سبایه بهای آسایش و هطه آسایش عالمیان آمد انعام و الاکرام
از آرایش منت منزه بود و فاضل را از اول و حکیم از جابل و اخیل از خامل امتیازی که امروز متوقع نیست ظاهرت و ان
فضایل را رونقی که حالی موجب اذابت روح است و از ان معنی مانده حاصل قلم الف آسای چون نون و اوستم تبرک و تیرین
نموده و حکم انجبر اجدی من التبر و التبر بالبحر کرفت سخن ارباب هر که درین عهد و سبیه عقده شجن فیما ید و در سخن
و مان مقید بر سر بر تفوق عرض داد و شعری که چون شعر شجاری سحری دارد و شعری و از آبر فلک شهر تابان کرد و کاش و شرو هو
القوم هباء منثور از شره بر کند راس اجرام سماوی و از آراء لطافت طبعش کشفی حایل بود و مسلسل حیوان اشره مش
کلش بکدورت نال با عزارت آداب او و صنعت و رایت خاطر میکل قریب کلال و از سلاست الفاظ و صنعت کتبات و
الکفایتین دون الطینین سخن بی شوخ و طبع بود و تلخیص الطاف تفریح کتبایست معانی بهر اوقات فضل بدیع و جریب
از زبانت استعارت در بر فصل ربیع با فصل الخطاب ادا و افضل بدیع شعر لوفیه فضل ضلال الصب من دهن التبر
و صار کصب خصل فی سبب تقییدات و لغزش چون نقوش عقل در کلین جان جای گیر و صورت ترکیب الفاظ از ابداع معانی
و ابداع لطایف جان پذیر هر چند آفتاب را با قاصت تمیت متیاج بیفقه خواست که این کتاب از نساج قلم در قفس و تاج
خاطر طران صاحب قرآن عالی مانده بوقتی که بخت ضبط سلاک روم و مصالح آن مرز و بوم و قروم بدان دیار عنان غریب
گردانیده بود و لوفیه و کل شیء دولة حتی البقاع روزی در آستان مجلس زمی از غبار اغیار عاری مجلس تناسک

بترج کاس و مجلس الانس مخوف با کاس غبت نمود شغی و کائنات دعا الایام له یلسانی و انشی علیه النهر
 من شقیقه بیانی لازال المجلس المانوس مخوفاً با حذاق الرخس الفض الفانر و اطباق وجوه الورد
 البهی الناضر منینا کالجنان الخلود با غصان القدود و رمان النهود و شقائق الخدود مصرود
 لا فراغ الکس و الکاس و اسباغ الباس و الاپناس مقرر و نابشید منظوم کالورد المنور
 و نسبی منشور کالمنظوم من الدر علی زرائب المحور مشمولاً بالشمل یجمع الشمل و شمائل الارنیاج
 اصطبها بالصبوح مع الصباح الی الصباح ما غرد البلال من بلبل البال و ابسم الورد عند
 هبوب النسيم بالذلال و یلقی بامثال تلك الحال انشاده هذا المقال کالماء الزلال و الشجر الخلال مختصر
 اذ که امده نامی ببل ساز و بچمن نوا می غفل کوید زبان عقل کل بشوقینه صوت قفل دریاب که عمر بر کد است
 از سر و حقیقه سرور است و بلبل کل بر کن سار است و ز غنچه همه حدیث راز است ز کس دم صبح چشم باز است تا کیست چو او که میکش است
 باغست چو خطه عدل حاصل سرودست چو قد یار بل انس است بوقت صبح شال و زبا و شال خوشنایل کل بر سر عاشقان نثار است
 سوسن به ساز مان کشاده شمشاد و بای استاد سبیل هر لب تاب داده و ان مریم غنچه کبر زاده بکر که صباش پرده دار است
 باریک کلاب ابر افزار یا سوخت عکبر عکاظ تا هستش ده بار تا ما یار لب شانه کرد و دلا یا بوی نسیم فو بار است
 ایدل نشین به زخمه مویش سالوس مخوف و منور تقلید مقلدان تو میوش بیا رنشین و باوه میوش کت حاصل عین و گوار است
 امد کل درخت سوخته و زانده به چغم خورده در کش قح و قنیه می با چک و باب و بر لب و کین آب و بولوت با نثار است
 در هر چمنی است لاله زار هر فاخته کرده ناله زار بر کل شده ابر زار لاله بان دست تو و پیاله بار کباب نشاط بی شمار است
 زاهد بدست کوکب باشد و با شراب نیست میخفت به اجابت چو شد مگذر تو نیز فرصت است زیرا که جهان نه پدید است
 مانده مرغ شب بخیر چون ناله چک ناله کن تیز با عقل ز روی جل تبیز در ساعه عیش خن زریز کین وقت شراب خوش گوار است
 شد خسته زخم تیغ کردی کر زانکه شریف بود و کردی بهشتش بخرماده مقرون زیر که درین جهان دلون هر جا که کلیت خفت خوار است
 الکت نغم خراب است بنمونه اقباق بن ساعه و مان شراب ساق در فصل کل و شباق ساق دیوانه کسی که بهو شیار است
 سبز چو نبات کیوان است خرم دل که عیش خوش یار که عهد عمر شدست و امر و کره و نوبت است از دی و پیر یا و کار است
 پر زنگ و بخار شد ز بلبل بنوا زنده ترانه می صافی و راوق معانه ای خنجران برین میانه به کام کار جو یار است
 عشقت و صبح جوامد شمع است و شراب کلشن مطرب ز برای خاطر من در پرده است این غزل ن شعری که چو در شاهوار است
 دل در غم تب بقرای و ز شادی عیش کنای ای دیده ندیده چون یاری بی روی تو دیده شکبای فی فی عظم که دیده بار است
 لم قتل یواعث اشیائی و الذم جرت من المعانی روح نهست و انت رانی قد مت بصاحم الغزاقی
 و ان عشق هنوز بر قرار است ای با که نه تاوانی در بند کی خدا یکا پنه بیکه بخلصی رسا پنه ستم ظریف که از زمانه

در کوش خود چو کوش آراست و ستور تود مظفر محمد و مکریم فضل پرورد نظام جهان برای انور قیام کریم که بهشت کشور
از زمین پیش بایست پیوسته بکام دوستان در دولت و عز جادوان با نصرت باد بهمان باد و زناش قضا صفت ان
تا جرم سپهر آراست در چنین مجلس ساقیان سیم عارض با قوت آب شعر مژنین علی الاوساط فذ جعلوا فوق الرکب
اکالیا من الشعر شرابی خاص مروت کان صغری و کبری من فواقیها حصباء در علی ارض من الذهب بیت
بلوین مناده و مطربان بلبل الحان زهره را از افق طارم نوم کوش چادر کفش کشان در میان حلقه کشیده ناکه یکی از سیلان بصیرت
خوش وادانی کوش نغمه و لریبای و زمره جان فرای از اشعار سیرناشاکر دبا صد شمایل شعر بامن لعلت به شمول
ما احسن هذه السمائل حسن و شمایل این بیت خاطر کرشمه نامی صاحب بار بود در حال وجود و تراکم اشغال از راه قضا
و پیروی بر همان وزن و رد مصراع برداشت کفایت و کاغذ و فر فرشت شعر اعذب من الماء السائل و اللطیفین
نسیم السمائل العشق من اقرب الوسائل والدفع وسيله المسائل البال من الهوم بال لا
یکشفها سوى البلیل فرساق و سقنی شمولاً فالشمول من الشمول حاصل و الروض من الغناء عشا
من فرط تغریر البلیل و الانهر بالمياه ملای و الغصن من النسیم مائل و الفطر علی الجار
تهی کالدفع علی الحد و سائل نارج علی النضون بدوا باللیل کانه مشاعلی فی الطود ثلوجه
بواق بضاء کلبه الحواصیل بامن بهواک لم تصدق دعوائی و قلت ذاک باطل فی العین تسویتی بلیل
ها و جهک اوضح الکمال فی التجر رسالة طلبتم ها عنک ابلغ الرسائل للصد حبالة اردتم ها صدغک
اطول النجائل الظلم و نغمه و فوکه راح و فواقع و نابل فتم نابل کبان للبدر و للجوم حامل فالحال خال
عبیراً ما اطیب هذه النجائل فی فیک شفاء کل مرضی مرآة ذواء کل ناخِل ساق و مدامة و روض و الا
یکلین کامل من غیره لا ارید و صلا فالقلب نائی عن الرذائل کالجی سویی عظام ملک ما اختار لنفسه
حلال الله بفضل المرحی فذجع فیہ من فضائل علما و سماحة و فضلا ما اشرف هذه السمائل لا
زال ببابه قیاما جد و سعادة و نابل فذ صاع فریحی افتراحا و السائل مسرع و عاجل و الزاح نذبت فی فخر
و الروح بسترک مغازل و القلب تراکم عیاناً و الجسم مباشر الشواغل و العین الی الملاح نروا و الکفوف
الرسائل و الاذن الی الشید مضج و المطرب منشد و قائل بامن لعلت به شمول ما اطیب هذه السمائل
چون باره صاحب علاء الدین فرموده بود که خاطر بطالعه منشآت آن برادر متعلق است و نیز بسمع صاحبی رسید بود که صفی الدین
عبد المؤمن و بعضی فاضل بغداد و حضرت علانی تقریر کردند که چهره شعر غراء صاحب شمس الدین در لطافت بروی آب حیوان
ریخته است اما عمر عجمیت دارد و صاحب در قطعه از منشآت خود این بیت تقریر صفی الدین را ایراد کرده بود شعر عجمیت
شعری و صنفه با جاهل بالشعر و الشاعیر پس این قصیده را بجا فرستاد و بر عنوان مکتوب این دو بیت تحریر کرد شعر

بِمَنْ جَسِعَ الْحَسَنُ بَعْضُ حِفَايِهِ وَالْخَيْرُ مَوْقُوفٌ عَلَى نَيْبَانِهِ دَعَا عَنْكَ شَامِيَا ابْنُ أَحْمَدَ وَأَقْلَطَ
مِنْ غَضَبٍ جَنُودَهُ وَدَرَزُو مَبَانِيَهُ عَلَى هَذَا بَيْنَ عَالِي بَهْمِ حَسَنِ كَارْمِ شِيمِ وَكُلِّ كَفَايَةِ وَدَفُورِ دَرَايَةِ سَجِي
عالم بر نور عدل و علم زینت یافت و سواد استبداد و شرف و فساد از دماغ مفیدان تکیلی زایل شد اغنام دیت چند ساله از دُنب طلبان کینه
و تیر باز با شایین نظر محاشقت انداخت و بدین واسطه ذکر جمیل پاوشه بر چراغ سیه عین دبی رود کار بخت تا سید رقم زد چون مسند و زینت
بوجود دانش پرده او مشرف شد بکلمه بر لیغ ممالک بغداد و اعمال که مقدر از خلاف و مستقر بر امانت بود بر صاحب علاء الدین
مقرر گشت که مَطْلَى الْقَوْنِ بَارِيهَا وَوَضِعُ الْهَنَاءِ مَوْضِعُ الثَّقَبِ وادبها عده در بسط کف احسان و کف جرد و عدوان
و نیکو قوا حد فضل و تجدد بر رسم علم و ریشخ ارباب آن آماری نمود که در علیه معالی قصب التبت از متقدمان و متاخران بر بود
که بعد از واقعه مستعجم خراب و بارشده بود و بر نامیه حال غمال و اعمال رسم اختلال کشیده و املی از رفاهیت و ورمانده در آنک
زمانی بجهت عدل و شفقت او ابادان گشت و دل شکنان بفرسید و ناز قرم و شادان و از اعدا و خیرات عاقم داد و تبرات نامیکی
آن بود که در زمین بخت نهری هفر کرد و زیادت از صد هزار دینار احمد انجا صرف تا آب فوات که حلاوت رصاب غایات و عذوبت
سلسل عین الحیوآه دار و بشکوه روح القدس ساکنه او روان اراضی که از عمارات خالیات و از امارات مذابت عاقلات بود
با شجاعت و مملات و مساوقی جاریات عالیات گشت و اَلْبَاغِيَاتُ الصَّالِحَاتُ خَيْرٌ عِنْدَ رَبِّكَ ثَوَابًا وَ احْسَنُ اَمَلًا وَ
اِنَّ اللَّهَ لَا يَضِيْعُ اَجْرَ مَنْ احْسَنَ عَمَلًا النصف وادی غیر ذی رزق را خدا آتی و استحقاق کرد و سپید و خا
آن بسیار و فیاضی در عرض طلیح و قیصر و کل دلاله و بمن بر دیند بر جای نفاق و غیر زراغ و زغن و سجات و لغزب و فوج
قناری و لغزات و تغزید ببل و خزان آتی ماند چون این آب باروی کار ملک و ملت آورد و آب روی سلاطین متقدم و خلفاء و
که درین روز و خزان عالم بر باد و دانه و اموال جهان در خاک بختند بر خاک تحترق و ملت بخت ملوک و ملوک المکارم لا تعجل
مِنْ لَبَنٍ و تاج الدین علی بن الامیر الدقذی که از جمل فضلای عصر بود و از جناب صاحبی امور باستداث مرآت و استخراج فرا
رساله و دستبسط این خیر غیل و اجر آید این اجر غریل و تخلیه آثار و تابد معاف خرمش و امر ساخته الفاظ کسلسل الفان بیل
اِنَّ الْفَرَاقَ عَنِ الرَّحْمَنِ الْاَسْلَسِ وَمَعَانِيهَا بِزْدَرِي بِرَبَايُضِ الْجَنَابِ نمونه را این کلمات از انجیل
كَرُوبُثُ اصْطَبَتْ اَرْضُ النَّحْفِ رَوْضَةً غَنَاءً وَحِلَّةً زَهْرَاءَ مُوشِيَةً بَعْدَ اَنْ كَانَتْ مُوشِيَةً كَانَ ثَرَاهَا
عَبْرٌ يَحْقُوقُ اَوْ مَسْكٌ فَبُنِيَ بَسْتَبَ مِنْهَا رُكُلٌ لَمْ تُحْمَا الدُّرُورُ وَ بَرَقَتْ عَلَى اِبْقَاعِ نَضْفِي مَلَأَهَا الشُّرُورُ
فَسَفَّاهُ اِلَى بِلَدٍ مَبِيٍّ فَاجْتَنَبَ اِلَى اَرْضٍ بَعْدَ مَوْتِهَا كَذَلِكَ الشُّرُورُ شَعْرٌ وَالْمَاءُ يَبْدُو فِي الْوَقَائِعِ كَالْمَعَا
كَالْخَيْرِ مَعَ نُورِ النُّزَالِ تَشْرِقُ فَادَا اَنْحَلَّ فِي الْخَمَائِلِ خَلْنُهُ صَلَاةً تَحَادَرُ وَ قَعَّ نَضْلٌ يَمُرُّ بِرَافِضٍ اَلْاَغْصَانُ
مِنْ فَرْجِهِ وَ يَمُرُّ بِالْاَنْهَارِ وَ هُوَ يَصِفُّ فَيَاخْضَرَّتْ بِازْهَارِ اَلْحَدَائِقِ اَرْضُهَا وَ اَعْيَبَتْ بِاَنْوَارِ الْخَمَائِلِ رَوْضُهَا
وَ تَارَاجَ بِنَفَائِثِ الرِّبَا حِينَ نَمَاتِ الْبَسَابِيقِ طَوْلُهَا وَ عَرَضُهَا كَانَتْهَا حَفَائِبُ تِجَارِ اَوْ بَيْتِ عَطَارٍ وَلَقَدْ احْسَنَ

مَنْ قَالَ — بِأَنْزَهَةِ الْيَوْمِ الْمُطِيرِينَ الْخَوَرَنِيَّ وَالسَّيِّدِ وَالْمَاءِ شَبَهُ بَوَاطِنِ الْحَبَابِ مَجْدُوكِ
 الظُّهُورِ وَالطَّلُفِ فِي دَمِنِ الرَّيِّ كَالْبُكَرِيِّ ثَوْبِ الْحَرِيرِ نَاوِي إِلَيْهَا الْوُحُوشُ مِنَ الْفِغَارِ
 وَتُصَقُّ بِهَا الْمِبَاهُ عَلَى غِنَاءِ الْأَطْبَارِ فَبَعَثَ الْفَاحِشِي وَالذَّائِي فَائِدَتُهَا وَشَمِلَ الْحَاضِرُ
 وَالْبَادِي وَالطَّارِي وَالنَّائِي نَفْعَهَا وَعَائِدَتُهَا بعد از اقام رساله طایفه از سادات و فضلا و اکابر بروج
 بطریق شاد و راوا حرا ن بخط خود نظم و شری بنوشتند از آنجا این عقد فصاحت از زاده طبع محمد بن احمد الهاشمی الکوفی
 در سکت تحریر منعقد گشت شاهدان نظر من هذه الشُّطُورِ الرَّائِقَةُ عِبَارَاتُهُ وَمَبَانِيهِ الْفَائِقَةُ إِشَارَاتُهُ وَ
 مَعَانِيهِ الشَّرِيفَةُ مَرَامِيهِ وَمَقَاصِدُهُ اللَّطِيفَةُ مَصَادِرُهُ وَمَوَارِدُهُ الْإِثْنِي عَلَى مُنْشِئِهِ بِلِسَانِي إِحْسَانِهِ
 وَإِبْدَاعِهِ وَبَيَانِي نَظْمِهِ وَاسْمَاعِهِ رَوْضَةُ لُحْظٍ مِنْهَا الْإِبْصَارُ زَهْرًا فَتَقَطُّفُهُ الْإِذْهَانُ فَرَاهُ دُرًّا فَحَقَّقَهُ
 الْأَفْكَارُ فَيَجِدُهُ سِحْرًا فَلَا يَعْلَمُ أَشَاهِدَتْ رَوْضَةً أَمْ رَأَيْتَ بَحْرًا وَهَذَا غَيْرُ بَدِيعٍ وَلَا بَعِيدٍ عَمَّنْ أَبَدَهُ
 الصَّاحِبُ الْأَعْظَمُ وَجَدَهُ السَّعِيدُ الَّذِي أَجْرَى نَبِيْرُهُ الْمُصْلِحُ فِي أَرْضِ الْجَنَّةِ مَاءَ الْفَرَاتِ وَأَدْخَلَ فِيهِ
 الْمُنْجِي فِيهَا مَا أَخْرَجَ بِهِ مِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ فَجَدَّ ذَلِكَ الْأَرْضَ وَعَادَ مَاءَ الْفَرَاتِ نَجْحًا مِنْ أَطْوَادِهَا لَهَا
 مَكْرَمَةٌ أَحْرَزَ قُرْبَ أَجْرِهَا وَبَعْدَ صَوْنِهَا فَانْظُرْ إِلَى الثَّارِ رَحِمَهُ اللَّهُ كَيْفَ يُحْيِي الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا شَعْرُ
 نَاجِيهِ هَمَّتْهُ الْعُلْبَاءُ بِمَا نَكَصَتْ كُلَّ الْخَوَاطِرِ عَنْ امْكِانِهِ رَهْبًا وَاسْتَبَعْدَتْ أَنْ يَرَى مَاءَ الْفَرَاتِ بِكَافٍ لِقَوْلِهِ
 بِحَرْفٍ دَائِفًا صَبَا وَاسْتَكْرَتْ دُونَهُ الْأَنْفَاقُ إِذْ عَمَلَتْ لِمَكَانِهِ فَرَأَتْ أَنْفَاقَهُ عَجَبًا حَتَّى أَنَّهُ بَعْضُ مَا فِئِدِ
 وَنَدَى غَيْرُ فَسَهَّلَ مِنْهُ كُلَّ مَا صَعِبًا وَصَمَّمَ الْعُرُوقَ حَتَّى لَمْ يَمُتْ لَهُ وَتَالَمَتْهُ الْآيَةُ فِي بَيْلِهِ رَعْبًا وَافْتَضَّ
 مَكْرَمَةً بِكَرَامَاتِهَا وَلَدَهَا أَجْرًا جَزِيلًا وَشَكَرَ بِنَفْسِ الْحَقِيقَا وَصَبَرَ الْجَنَّةَ الْمُهْجُورَةَ بِغَيْرِ مَاءِ الْفَرَاتِ فَتَسْقَى
 النُّجْلُ وَالْعَبَا وَهَكَذَا الْكُوفَةُ الْمَعْمُورُ جَامِعُهَا أَجْرَى بِهِ الْمَاءُ بِبَنِي جَرْمَنِ ثَبْرًا لِأَنَّهُ خَلَّدَ الرَّحْمَنُ دَوْلَتَهُ
 بِرَيْدِ أَنْ لَا يَحْلِيَ مَوْضِعًا خَرَابًا فَاللَّهُ يُعْظِيهِ فِي بَابِ دَوْلَتِهِ وَبَسْطَ قُدْرَتَهُ شَمْسُ الدِّينِ مَا طَلَبَا ضَوْؤَانِ لَا أَنْفَاقَ
 شَمْسَانِ لَا أَفْلَاقَ لَا يَدْرَانِ لَا نَفْصًا تَجْمَانِ لَا غَيَا أَبَانِي صَاحِبِ الدِّينِ لَا بَرَجَ الدِّينِ الْخَنَفُ بِكُمْ لِلْحَقِّ مُنْصَبًا
 اللَّهُ قَدْ وَهَبَ الْأَسْلَمَ نَصْرًا لَكُمْ وَلَنْ يَسْتَرْدَّ اللَّهُ مَا وَهَبَ دُونَ بَطُونِ مَسْنَفَاتِ مَهْرَةٍ بِلَوَا وَمَحَافِيفِ سَائِرِ سَحَرٍ فَصَحَابُهَا
 ذَاتِي وَكُلِّ مَحَالِي أَوْ رَاشِحِي بِنْدَاسْتِ بَيْنِ مَقْدَرٍ قَصَارِفَتْ وَخَوَدِ بَيْنِ بَابِ عَطَابِ صِرَاجَتْ وَتَطِيلُ الزُّجْجَا بِصِلَتْ زُرْدِكِيَّتْ
 بَيْتِ دُورِ نَبُوكَيْنِ زَمَانِ وَجُلُوسِ حُكْمِ قُضَا بِرِزْبَانِ حَرْجِ وَنَسْتِ لَفْظِ أَشْدِ مِيرُودِ وَكَرِ حَوَاجِهِ بَسَاءِ الدِّينِ وَجَوَاجِ
 حِرُونِ ارْتِدَادِ وَاجِبِ احْصَا صَاحِبِ شَمْسِ الدِّينِ خَوَاجِهِ بَاءِ الدِّينِ قَهْمِ وَخَوَاجِهِ شَرَفِ الدِّينِ هِرُونِ بُوذُوبِ ابْنِ
 الْعَيْشِ وَشَيْلِ ابْنِ اللَّيْثِ وَغَابِ ابْنِ الْجَمْرِ وَشَاعِ ابْنِ الْبَدْرِ وَنُزَارِ ابْنِ السَّيْحِ الْوَيْجِ وَفُجْرِ ابْنِ الصَّبَاحِ الْوَضَاحِ هَمِ وَرَمِيدِ ابْنِ
 عَمْرِو عَمِيدِ بَابِ تَابِ الْعَيْشِ آيَاتِ شَامِلِ كَرَمِ وَامَارَاتِ الشَّيْلِ بُوَيْسِدِ وَاهْلَالِ بَيْدِ زُورِ نَاصِيَةِ مَسْمُونِ هَرِكِيَّتِ ظَاهِرِ وَاجِ وَخَفِي

و کبیرا حقیقت شعاعا غنائی المصنوعان اکابر و انرا فی المآثر اوائل واضح و لایح برادران بکلمه
 مصرع ازان بر سبزی هر چون بود و من اشبه آباءه فما ظلم و قرع الشیء غیر عن اصله در استحکام قواعد علوم
 و اثبات صور فضایل انسانی که حقیقت انسانی بحصول آن محت می باید در حلیه ربان تحصیل هم مکت بودند اما خواجه هر و ن
 مسابقت نمود و در فنون ادب همه و تجرید سرعت و کانی در استیلاج قضایا چون برق خطاف و لطافت طبعی در مبارات
 صفا بهر آشفاف رشکده مصاف نظم و شش افسانه اهل زمانه و حسن قیقع و ترشح ترانه اشنا و بیگانه با نمک با پیر
 اداب در تعلم علم موسیقی رغبت نمود و صفی الدین عبد المؤمن ملازم لیل و نهار شد و رساله شریفی را موشح بالقباب او در معرفت
 نسب و تالیف و تحقیق ابعاد مبتنی بر جدول تصنیف کرد و بارش دان استاد شهاب زبلد پر واز علم این علم و لمبل خوش اواز
 فین این قرن آمد اما خواجه بابا الدین در تمجیح نشو و نما حکم پر لیغ جانگشای متقلد حکومت صفهان و توهمات عراق بود
 شد و در وقت تاء علوم و اجتهاد ثمره فضل چید تا رک نبود و قری را یافت و قد قبل العلم لا یعطیک بعضه
 حق لا یضبط کلک تثبیت مقام اصلی توفیق احکام ملکی و اظهار قدرت و اعلان سطوت راسخیهائی کرد که مانع حکایات
 سلف شد از نیست باس و شیر عین تن بر و به بازی داده و از محافضت کمال او ملک اطراف و اکابر آیم در خیالات کمال
 صورت بیاک مشاهده کرده چون نفوس ابل صفهان من حیث الخلقه با ارواح بشره مناسبتی داشته است چنانکه شاعر گفته
 شعاع یا سائل عن اصفهان و اهلها فصبت النحوس باهلها و خرابها لا تعب انهم اهلها و هوائلها و
 لن یذی مطعمها و طبیب شرا بھا فحاسب الایفغان من احدا فھا و تحاسن البلدان من ان بابها
 بجلی در عفو و اغماض بر نسبت و پشت بهمت بر حریف شفقت و مرحمت کرد و اگر سخنی نه بر وفق ارادت استماع فتاوی تا بجا یوم
 صفا رو کبار چه رسد جانور را بر با بول خانه ای را بدست استیصال میداد علی بداحسب هزار تن با انواع قتل و تکلیف و شکر و غیر
 و احقاق و تادی مت حبس از محض معمولیات بوشت خانه مطهر و محاسن پیوسته از کان دولت و نواب دیوان
 و طوائف صدور و اعیان و سایر خدم و مقربان و کافه اهل صفهان در شب که بستر تسامت با فرش می کردند چون زمانه
 بر سر و جویزان بودند تا روز دیگر از خیمه قهر او چگونه خلاص خواهند یافت سبحان الله نفس انسانی برین صفت مجبور کرد
 که قوت غضبی او الی هی مظهر لسوق الغلبه و الانتقام و مصدر لشدید البطش و الاقتدام بان
 خدا تخدام نفس ناطقه کرده باشد که بر او عقل و حواسه شرع و مراسم عرف منزه و مرتفع نکرد و در حین نصایح و عطا
 استماع کند و شفاعت و ضارعت بیشتر نماید قناعت و عطا و دستشاپ و کجای زیادت قوت کبر و کائنات مؤلفه
 نزداد بالضرر بواسطه افراط در اراقت و عادات و ذوق طبع نباشد و اهل صفهان که مبارزه خود بخود محلات با
 محلات بی تیغ و کار و در یک چشم بر هم زدن صد تن را بیاک میکرد و خود در شب از آدابش و در نود و سترق در اسواق گشت
 جواز بر حقیقت به مجاز منفوق بود و لغت امن و امان بر یکمان منقش و شوب در اندک مدت چنان نهاد امر و نه عان طوائف

شدند که زراع و ارباب و بهجت و فلاح و شب اسباب حراثت و آلات حفردند و عوامل را در صحرا بکسل بطش و ریاست منظم
 آدمی سپردند و اگر کسی ایجا ناپهانی بعضی را از ان با خانه آوردی روز دیگر زرع حیات آن بچای پس فامحور کشتی بکوتنم
 بکوتنم و العصار جز من عصا و تقویم عبد الهون باطون نافع همچنین محافظت محلات را بر و سوا و افسار لاریان
 معوض کرده و حکم رانده تا اهل اسواق نیز شب و تا کین را با انواع استخ و اصناف اطعمه می کشیدند بی حارس بی حاشی
 و خود بجانها می رفتند و هیچ آفریده اجمال آن که در کولات خیس کفایت نفس تصرف و تخلیط نمودی از ثقات سماع فام
 که در آن آیرخ و رسود و اللیل اذ اعسّس طایفه حرسه بسیل عسل طوف میکردند شخصی ایشان بر دکان طفی گذر
 کرد و قرصی از ان برداشت و دو درم سیم که مضطرب من بود بر کوشه دکان نهاد و روز دیگر که قرص خورشید را بر لب
 افق آوردند صاحب دکان عوض نطف نفروخته را چون سیم دید چرند بسیار و ریاضت بر کار نشسته بود و سایان اخیان
 و یارانش نداشت چون سیام در مضطراب بدرگاه آمد و سیم را بجا نمود صورت قضیه بعضی رسید حالی فرمود که کفایت
 این حرکت کرده بود چون کشتی از معلق در آویخته است مردمانی رویت کشته چون کوفتند از برای چشم زخم سخت
 بسوزان گویند الله اکبر من نفس علف شططا مقت بلا سبب قتل بلا مهمل حکایت کردند که غلامی داشت
 نیک پی نام نیک محرم سر چوبینه اجار بودشی او را بفرستاد تا میان اسواق برآید و احتیاطی نماید تا جمعی که فطمت
 دروب و محلات منصوب اند طریقه حرم مسلوک داشته اند یا شرطه تیقت متروک از ایشان کسیت عاقل و بیدار و کسیت
 غافل و در بند از بعد از تطواف باطراف و آکنه جاده تفحص عرضه داشت که فلان شخص ایدم از مقدان اهل پاس
 کار و بیدار دل و بسیار دید بان غمش در داندیشه را بر و نقب استوار گرفته و کلبان خرمش باطلیغ غیب در اول کمن
 دو چار خورده و دیگری را یا فتم در موضع حراست نشسته ولی شکر جواب درو بام شهرستان و غمش محکم فرو گرفته و غله حواس
 الا تنجید اعمال معذور و کزیده و سد یک از مقام اجناس غایب بود و حتی عتاب زمانه عتاب روز دیگر چون نقاب
 لمعان آفتاب در بچه صبح را نقب زد و تیاق دامان سیاره در و تاق تواریخ سینه زد حکم فرمود تا آن سه کانه را بر یکی به قاض
 یکت چوب تا و یب را تقدیم کنند شیخ الاسلام جمال الدین تقریر فرمود که درین حال حاضر بودم از خدمت شوال کردم اگر این
 کانه سبب غیبت یا عدم حتما مستوجب عقاب شد آنرا از روی عقل محلی میتوان نهاد باری این شخص که بر احوال محبط
 و در کما محبت ط بوده و پهلوی استراحت بر زمین بسوده چون غالب مواجیب نواخت نشسته و چرا در زمره ارباب جرایم خرم
 یافته و در جواب گفت معاقت ایشانرا سبب همین تقصیر و اجمال است اما مواخذت این شخص که بر رسم محافظت قیام نموده
 جبت آن رفت که چون نیک پی در غلام لیل در دیده بر سر آوردت از سر اغفال و اما مواخذت نکرد و تقصص عالی و تنجید
 نمود که در اینوقت باعث خروج چه مصلحت بوده مؤلفه ان کان حکم الله العرش مثلك فی يوم الحکماء قضاء
 فی برتبه که بر تخی احب بنی الامام اذن بر دین حینه آورد و حجتش روزی غرم رکب فرموده بود در جلالت پستی که سلطانین

روزگار را آینه نبودی شخصی در زینت و بهجت او بر عادت عوام که بر دیدن شوکت تمام مویع باشند نظری بر کاشت بجانب آن
 بیچاره طفت شد و او را پیش خود خواند و سوال کرد که در چه نظری کردی زبان آن بکیا بگریه که منعقد شد از سرش فرمود تا چشم
 جهان بین او را بسته کار و از طبقه حد قد بیرون کردند و این دو بیت را بر تاج او شمشیر شمع ففان عیناً لخطی فیک
 منقها فکف تجریمی اذ اقبلت الایا عرک فابض روح الخلق حرفه فکمر من الروح فدان لک الایا
 این آیه مشهور است که طفل از اغره اولاد در کنار داشت نگاه بر قضیت حرکت طفل امل او ماست محاسن پدرش بایمان
 مغلطه نکست نمود که او را از معلق در آویزند چون از کبارانه و ملوک و اعیان دولت کسی را یاری شفع یا یاری شفع نبود آن
 طفل را در آری بستند و تصدیق یحیی را از معلق در آویختند و درین باب کفام بامن قسا فلما جفا العطف منه
 قد عفا فالتی الصطفی اولادنا اکبادنا طوائف صفیان چون بن جبریت و حمت و شفقت
 تحت اهر حق فرزند لبند مشایخ که در دجیره حیات یثان معتر و شمع عیش کمر میکشت تفاسیل انواع عقوبت و قتل
 شمشع و تهور و تجبر او تهور بالالت و علامت موتوی میگرد و اما سبب عیار و ایتا طمائلان این چند سطر در سلم آمد
 تا عامل و حکمت ولو کنت فظاً غلیظ القلب لا انفصوا من حولک نظری کنایت میا را موری که در کشت
 که جان دارد و جان شیرین شست و از تر فرموده من لا یحرم کلامی حرم بر اندیشد و برده هم اساس الادی می
 بنیان الله تا مجال جدد امکان باشد اقدام نماید چه افاقت چیزی که استدراک آن میسر و خیراقت را نخواهد آمد اساس
 آسان بی تائی و روت از مقتضی حکمت و حکومت باشد و رحم الله ابن العینی حبث قال خرج المال یوسی بالنعوا
 و الاخلاف و اما النفوس فلیس لا یلا فیه نلاف ترجمه سخن اردو شیر با مکت که از جمله ملوک اربعه بر کامت معمره
 زمین مکر کرده لا استعجل السؤل لمن عصا حتماً یکنفی العاص و اما اتصدی للعیدی بالصول و التصلی اذ
 کان یوم فقیهم القول الفضل العجب از بر کان صفیان رویت که بعد از وفات او در یکده میان ابا علی خصومت قائم شد
 و به قاتل آنجا مید نهاد و شکان کردند و بنفادتن زیادت از آنچه در دو و دو حکومت خواجه بهاء الدین از صحبت ایا مجبور شد
 بقتل آمد و انه قال التبی صلی الله علیه و آله کما لکونون یولی علیکم و سکت نیست تقدیم عید عاجل با عوام
 الناس که از موعده تحویف اجل تحریر نیستند عقلاً موجب محبت غیبت حال و دین و دولت مینماید و قاعده ما یزج السطرا
 اکثر مما یزج القرآن مصدق است اما از این قیدی محدود و شرطی مشروط تواند بود که افراط و تفریط در آن باب
 خلاف کار دل الالباب باشد و خبر الامور اوسطها هر چند در شیوه غلبه و انتقام مبالغ بود با صغاف التزام طریقه
 و عادت نمودی و اما در محلات و عطیات خصوصاً برابر باب و اب فائض داشتی و در تعظیم قدر و اجلال شان ملاحظه
 محل مکاشفی اوقات خود را مقسوم و متوزع کرده اند بود شمع مقابل بین افلام و الوبه مرد دین
 آفران و دیوان چون از صفه بار برخواستی ساعتی بساط مذاکره ادب باه الاخوان خبر من مغازله الغزلان

کستری و استرواح را خط با افاضل مذابج کاسات غفار شمع را حاد اذ انکنت حکمت من عجبها فوق الخدود
 طالع النور سنیاس کردی بی اوقات معروف انام تمات ملک و موقوف بر تکشاف احوال و تعرف عقاید طبقات مردم
 ساختی و اندک زمانی از شب قسم حرم و لذت استنامت بودی و دور و قشور با و مشا به فکاتها من حسنها و یهااتها بنیت
 قواعدها علی الافلاک ساخت روزگار چون میدانست که سرانجام چگونه خواهد بود و تعجب کنان بخواند شعش عجب القوم
 یجوبون بر ایهیم و اری بعقلهم الضعیف قصورا هدموا قصورهم بدار بقا لهم و یوالیهمهم الفصیر قصورا
 و مترجات که اراکیت و جمال و مراتع و ریاض فراوان عدنان از شک آن تصویر خوردن گرفت بر پاخت و با آنکه در عین
 مارج شمر و مظاهر غوارب مجد و استیفاء و این لذات و شکوفه فون تمات تا این غایت بود چون برادرش خواهر هر دو
 اسالیب آداب و قوالیب فضایل استبصار زیادت داشت با وی نوع حسد و غبطی می در برید و کف لا یلوا لقه و الادب ازین
 لزم من نسبه و اولی به من حسبه و ادفع عن عرضیه من ماله و ارفع لذر کرم من جماله مال ثقیب
 و جاه و مکنات مجازی که پائی زوال و تقال است و مقابل فضایل ذالی که در اولی و آخری نفس بدان زند که حقیقی باشد چه من زند
 مال و ده خطوط جسمانی است و علم ممد قوت روحانی پس چنانکه روح را بر جسم رتبت ترجیح باشد علم را بر مال رتبت خواهد بود و مال
 از تعرض ارباب غلب و اطلاع سراق و کثرت اتفاق شغبه آفات و محافات و علم از استلاب و انتساب بر قاصد مصون و مسلم
 و با سعت و اتفاق و اساعت کوس افادت ترازید و مستغنی مال علم کجا محال مجارات یا بد مال و ده است که در حرف کان
 و ذابل از خوف نیت و دلیع نیت و علم صورتی که از نتیجه عقل فعال بر لوح روح نقش پذیر و ششان بنه ما ششان ششان
 بدین مقدمات اگر اذ انوع غبطی بودی و در نمودی تحقیق این دعوی را بعضی اکابر فضلا و عصر شها با تقریر فرمودند که در
 بعد اذ فی یوم کان سماؤه مثل الحصان الابرش و کان زهره ارضه فرشت با حسن مفرش فسمائه
 ذکن الخرف و ارضه خضر الوشی دفع طالت را خستند که کلون کین ادر میدان عشرت بملوت جولانی و نه
 و سخط از حوادث ابلق کردن و تراکم از دعای عیار کناری جوبه فالعمر عرک ما حباک مسرة و الا فطول
 العمر طول عناء پیش از طلوع آفتاب منو چری چهر انوری بیات مسعود طالع بر تبه جرج ازرقی رخصه احضار بان فردوسی و ش
 و ساعه یای لطیف عضری و ادن برادران سه و دو فرقدین آسا در مجلسی سپهر آئین با چند محرم از اسب کرم و ارباب فضل و ادب
 بیت چون بجزری و صمعی و جاحظ و صابی هر یک که شعر و ادب و فضل و ترسل نبشته موصی چون بدایع و میده العصر بطایف
 آراسته و زربنگا بی نذر وایع حدیقه الحدائق بطرایف پسته مولفه فامطر الکاس ماء من ابارفه فانبث الذ
 فی ارض من الذهب و سمع القوم لما ان را و عجا نور من الماء فی نار من العنب سلافة و رشتها
 عاد عن ارمه کانت ذخیره کبری عن اب فاب سرور اعذب من سلسال السلسیل و اورد من
 نطوما لصاحب الجلیل موش اذکی من ریح الشمال و اطهب من قول من فال شعش بطیب

الشعرا لابی الفرج محمد بن
 احمد الغالی الدمشقی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 کسبِ اُمِّ نَوَاسٍ عَلٰی رِوَضِ کَظْمِ اَنَامِ
 رسائل مہابی و تراذہ رقاصان معمولات فارابی و واصفان حال کتبہ نصرا بن تیار الہودی شعر بنفسی اغدا الحاظہ
 تہذیب فی الذنوب الرخص بشوق کبدی اذا ما شدی و برقص قلبی اذا ما رقص بر جای خوشن کل رات
 اخانی و در عرض الحان لیل رات مثنی و ثلاثیم وقت شعرا ضعیف الغریز الجانی شعر فکان الاوقات فیہا کون
 دائرات و انشہن مدا م زمن مسعد و آلف و صول و منی تسلیدھا الا وھا م معازلات طریقا
 چون محاضرات راغب مرغوب و منافات حریان غذا جان چون قوت القلوب عیش می پستان زایا مات جان بخش
 کمال تجد کمال رسیدہ و سر و سر مستان زغرلیات شیر بھکت شیر پیوستہ و ملحق و پذیر خاقانی در کوش ارباب ہوش
 جای کیلیدہ اذا ما الطیر غنت للصباح اجب داعی معاطاۃ اللالچ بیت ہوا چرخہ شیرین صبح است
 بیا ران کریخ صراحی ارق فضلا لھا فا لارض غطل تخلیف ابوشی او و شاج بیت قبای صبح مشکین زن
 بوی زلف ترکان سلا حہم را کوش مستغرق نغمہ عود ساز و دماغ مستغرق بخور عود ساز و زبان مکرر این قول و لغز بیت
 ای یار عود ساز و نگارین عود ساز کیت عود ساز و دگر عود ساز بسوز درین مجلس مولانا صفی الدین عبد المؤمن و سبط قادہ
 انس بود چون خواجہ بہرون را قوت اطراب شراب شیر کر و از روی تہذات عیش و عدم تکلف حصول نہا تکلف اگر صفی
 الدین مارا از خان فصائل خود نواز و ہ و از زلال طبع لطیف علامہ نجمہ کھنہ بنض آن مستحق صورت ہمہ تن مہربان چہ شود
 خواجہ بہاء الدین بطریق باز خواست گفت با امثال مولانا صفی الدین کچونہ بجز و لعب و خطاب پسندہ کنی پس روی با صبا
 کرد و تقریری چون آب کہ بہا بہرون و خاطر دارو کہ چون من خلف صدق صاحب دیوان ہاشم و در ذرا صدق شرف
 خلافت و سبط زوجیت من منعقد و مرا و سپہم را نام بہرون و ناموست و خود جا حکم بخدا دم کہ مقرر خلافتا بودہ و فصائل بے
 مدہ اعدا و پس اگر بر عادت خلافتا و را صفی الدین خواندم مستغرب نماید خواجہ بہرون بانکہ شیم استعلا و شونت و منشا
 باد معلوم دشت در جواب بطریق کہ فنون ادب را سمع و منوف لطائف را شامل بود گفت ہر چند خواجہ حسین میفرماید
 چون این معانی صورت تقیہ و حبس حال است و انہا کہ بر زبان اشرف اینہا یافتہ با سیر حاصل عذر را مجالی نماند لقمہ
 چون کار او بواسطہ غایت ایمانی بذوق جلال رسید و نواد حکایات خیرہ کشی او و افراط در متع و استیصال بلوک عرق
 برای پادشا مکشوف میکشت از ابر کمال جودیت و دود صراحت حل میفرمود لؤلؤہ و عین الرضا عن کل عیب کلملہ
 و چند انکہ صاحب دیوان از غایت ولسوزی و شغف بر جان و جوانی فرزند او را ازین اقدام و استہناک منع میکرد و با دل
 عاقلا نہ و امثلہ معتلا نہ فرامی نمود کہ ہر سہ و حامت چندین قبل بی گناہ متوقع باشد موجب تحریک سلسلہ جلاوت و عیب
 استعجال نایز غضب می گشت عاقبت روزگار جو بہر خود را و استرجاع مواہب و ہستردا و غایب پیدا کرد و ستر لؤلؤ لغز

تَوَعَّنَ الْأَسْبَابَ وَالذَّاءَ وَالْجُلْدَ بِوَيْدِ الْأَعْرَاضِ مَرَضُ مُخَفَّفَةٍ قَبْلَ أَنْ يَسْقُمَ سَقَامَ مُتَفَادَةٍ رَوَى غَمُودٌ وَقَهْرُ مَنِ الطَّبِيعَةِ قُوَّةُ
 مِنَ الْقُوَى الْأَطْبَعَةِ فَضْلُهَا التَّغْرِيفَةُ بَيْنَ الْمَلَائِمِ وَالذَّائِفِ كَمَا تَبَرَّكَ مَالِكٌ قَالَبُ بُوْدَارِ مَصْلَحِ مَوَادِّ وَتَعْدِيلِ مَزَاجٍ وَرَبْطِ عَصْفِ
 عَاجِرِ كُشْتِ وَرُوحِ حَيَوَانِي كَمَا قَابِلِ قَوَاسِي جِسْمَانِيَّتِ قَهْرٍ بِدِرْفَتِ هِنُوزِ آيَامِ حَيَوَتِشِ عَقْدِ ثَمِينِ مَكْرَفَةِ وَشَبِّ شَبَابِشِ اِثْرِ صَبْحِ كَلِمَتِ
 نَافِثَةِ وَتَرْغَابِشِ حَوَاسِلِ پُوشِ كُشْتِ رُوزِ نَامَةِ عَمْرِ مُقَدَّرِ الْفُضْلِكِ رَسَائِدِ وَارِ سَجَلِ جِدَانِ خِلَافَةِ كَبِيرِ خُزْجِرِ صُرَتِ وَنِزَامَتِ
 بَاقِي نِيَامِ شَعْنِ ارَى النَّاسَ فِي الْمَاطِلِ فِي وَسَاوِسِ وَعَزْدِ وَهَاسِيفِ الشَّيْءِ بَعَثَتْ فَعَانِ زَاكَاةً فِي رَجَحِ سَارِجَتِ
 فَعَانِ زَكْرُوشِ اِنْ جَانِ شَكَا جَوْرِشِ كَمَا صَوَّرَتِي كَمَا بَعَثَتْ سَجُودَ كَاكُوهَرِي كَمَا بَسَمَلِ سَفْتِ خُشُوكِشِ يَكِي اِزْ اَبْلِ عَصْرِ
 تَارِيخِ وَفَاتِ اَوْرَادِ اِنْ دُوسَرِ بَيْتِ مَسْدُوحِ كَرُوَانِ بَيْتِ رَفِيقِ صَاحِبِ اَفَاقِ بَاءِ الدِّينِ اَكْمَدِ رُغْلِشِ حَارِسِ الْيُؤَانِ
 وَقَهْرِ بَانِ بُوْدَزِينِ جِهَانِ كُذْرَانِ سَوِي سَرَايِ بَاقِي دَرْ شَبِّ شَبْنَةِ وَبِرِزْمِ شَجَانِ بُوْدِ سَالِ بِرِشْمُودِ وَبِنِقَادِ بِرِشْمُودِ
 وَرَسِيَاةِ اِنْ كَا زَوْجِ قَرَمِ وَاَبَادَانِ بُوْدِ صَاحِبِ دِيَوَانِ وَغَرَقَابِ تَوَجُّعِ اَفَاقِ وَبِمَنْ بَرَكِ ثَلِثِ رَا بَقَطَرَاتِ اِسْكَتِ لَالِه
 كُونِ آبِ مِيْدَادِ وَازْ خَا طَرِ زَادِ خُودِ مِي خَوَانِدِ بَيْتِ فَرْزَنْدِ تَحِيَّايِ فَكَلَتْ هِنْدُ وِيْتِ بَا نَارِ زَمَانِ رَا بِهَا كَيْتِ مَوِيْتِ تُو
 پُشْتِ پِدَرِ بُوِي اِزْ اِنْ پُشْتِ پِدَرِ حَمِ كُشْتِ چَا بِرُوِي بَانِ بِي رُوِي اَكْرَهْ دِيكَرِ اَشْبَالِ دَاوِلَاوُشْتِ كَمَا هَرَكِ بِرِ فَكَلَتْ
 مَعَالِي بِدَرِي تَابَانِ وَدَرْ جَمِیْنِ فَضَائِلِ سِرُوِي خِرَامَانِ بُوْدِنْدَاةَ عَمْدَةِ اسْتِظْهَارِ دَرْ زَمَانِ حَيَوَةِ مَسْتَعْدِدِ اِحْرَارِ مَنَابِتِ وَتَهْنِئَاتِ
 بَعْدِ اَزْ مَمَاتِ اَوْرَامِي نَبِشِ شَعْنِ وَلَكِنْ اَلْمَنْوُنْ لَهَا عُمُودٌ تَكْرُحَا خَا طَرُهَا فِي الْاِنْفِصَادِ ذِكْرُ شَاهِزَادَةِ مِيْدَادِ
 وَشَرْحِ بَعْضِي اَحْوَالِ دَرْ زَمَانِ دَوْلَتِ اَو وَا خُتْمِ بَرَا قِ بِلَاوِ شَرْقِي قِيدِ وَبِهَرِ اَو كَتَايِ قَا اِنْ بُوْدِ پِدَرِشِ
 عَا زِي اِغُولِ لَمُؤَلَّفِ السَّبِيلِ فِي الْخَيْرِ مِثْلِ الْاَسَدِ پادشاه زاده عاقل عادل كامياب دولت يار بهت بلند خرد
 و در پیش دور از جدال فزع و قد صدق النبي عليه الصلوة والسلام العرق نزاع چون نوبت خانت بهان
 عادل قبل رسید و حرکات آریغ و ترم و الغوسقت گرفته بود کم فرمود تا لشکری ویرسون یعنی بسیار مانگا را ب آری
 در آید و تا مدت شاهزادگان را که در آن حوالی بجز پد وقت صورت استبدادی و کارخانه تخمیل نفس می کنند و به هط
 در بند آشتی می باشند از میان بردارند چنانچه اچیان قاتنی بی شاعل و اندیشه پیش پادشاه زاده بلا کو خان روند و آید
 قید و مستشر شده و مخالفت و عصیان زد و قدم در راه مجارات و مبارات نهاد و بدین حجت متمسک و مثبت شد که
 پادشاه جانگشای چکیز خان دریا سانه بزرگ مشتمل بر قانون بر رسم ملک کیری و دستور کلیات احوال جهان داری
 و حاکی از مواسم تقدیم و تاخیر امور و هادی به عالم توفیر و تقصیر جمهور سپید و روشن و صریح و معین فرموده که تا از نسل
 او که طفل رضیع در دایره احیا باشد از میان اولاد و بنیان سستی وراثت تاج و ریاست شاهی و والی بر توالی او امر و نهی
 او باشد بنا بر این مقدمات پادشاه زادگان بسیار و لشکری جزا برل شهن اشود و لیکن احراب عینها شمس و لیکن
 المصاف مطالع اشأوا و ماشأوا و نابأوا و ما بنأوا و كانت لهم تحت المنايا منافع زیر ایت حمایت او جمع

و افضله الافعال من وقت
سلام
کیا سی

و بر حد و تلاش و کجک و اثرار و کاشغر و بلاد ماوراء النهر سبیل یافت و در میان مغول ضرب الشل بر شجاعت و فرط استقامت لشکر
آوردند لمواقفه و اقحام الافعال من وقت حاکم و کوبید بر پادشاه را که لشکری متفق دلاور چون لشکر قید و شهادت
و عدلی و سیاستی بر صفت قبله آن و مراکب جیاد چون اسبان قحطی مملکت و زوال نپذیرد و تصدیق این تمیل تحقیق این تاویل
از اینجا متعین میشود که سالها میان او و لشکر قان منادشت و مقاتلت قانیم گشت و چند نوبت لشکر دیرسون بدو تهاجم
سوی او ششاه راه منهدر شدند چنانچه لشکر قانی از آن که از آن گلی خونند در بیابان پاشیده اند و آبیاران سحاب شبح
آب باران سیراب کرده اند و بناب آفتاب تربیت یافته تا بوقت زمان ادراک ریح که مدت آن چهل روز بیش
و کم تقریر کرده اند و وجه عذوفات و صفات از آن ساخته اند با وجود تحمل چندین شاق و پیودن راهها چون شب بجهر دلبران
در او دیر باز روز مرصاف منهدم و کمسور بوده اند و مساعی غنیمت گور و یک نوبت لمعان سپهر قبله در تاریخ اسب و بنفس خود
لشکر شیدا و را و تکیه کرد و کثرت لشکرش و تکیه نماید پس بر قتل او با وجود قدرت مبادرت نمود و او را پیش منکر
تیمور فرستاد بطرف قحطی قبله قان ازین حالت منزه و پریشان شد و آئینه خاطرش بر دم از غم تیغ لشکر او پر
زنگار آفتان باری منکوتیمور لمعان را سلامت با آئینی لایق بآزمینگی قان فرستاد و از او سبقت تقرب بدان حضرت
ساخت معصود که در جمله طغریه و را بوده و هر نوبت که نصرت یافتی آن نواحی را در تصرف خود گرفت علی بد آن حرم
خان بایع بزم ثابت و جید یغ مستحضر گردید و صفت لشکر او را این کلمات مناسب تحریر است و کاتب هنوز در
معروض هست و تشریح جیت تقصیر عندهم الفئال اقبال و العیلة دولة و السیف سبب و العالیة
غالبه و العائلة طائفة و الشانون الی مقارعة الاتصال کالعاشق العطشان الی المعارقة
و الاتصال یجئون محاجة الابطال فی حومة المکاشفة کشف الحب رضان المحبوب شفة علی
شفقة قبله نوح رماح را بقد رخ ملخ شناسند و صبح دلیران رجال شهید صباح قانات غیانت حسان اقصاء غلات
پندارند چنانکه گفته ام بیت نزد ایشان هشت در هیجا چو بخورشید کوس زخم رحم و شس و شس و باس و باس و فوس و فوس
با وجود این شجاعت و شهادت هرگز در محاربت و تصدیق پست و بی بودی الا که لشکر قانی بقصد حرکت نموده اند و اینک
مدافعت را از سر راه دولت خود مستقبل ایشان شدی و بنظر بقه از روی عقل بغایت مستحسن است و زبان شرع نیز بدفع مال
قایل لاشک گویند نصرت مواکب او را تلقی می نمود و ممکن بود و از روی علی ترقی می یافت از حرکت غانش با دولت تحریک
میگشت و در سکون رکابش آتش بلا ساکن بودی که حالت ناگزیر العود را فاد و مبارک شاه جای او گرفت چنانکه شرح داد
براق و با سار و مؤمن نیرکان جتامی که پدیشان ایسان تو بود و در حد و جانیان یورت معین داشتند براق با سماع این
حادثه شکرشید و مبارک شاه از مملکت ماوراء النهر منصرف و خود را منصرف امور سلطنت گردانید و در او زکند اوایل شهر
سه ثلاث و ستین و شکار بخت نیست و خزان العود و غیره را در تحت تملک آورد و بیت بسا که کج نهاد و در کمر آید

قانیات

چه معیبه که نمودند و عاقبت مردند بزرگ ملت میراث به یکس لکن بزخم قوت بازو و صفری بردند چون متید و بواسطه قوتن احوال
و انقلاب امور و قصد شکر قالی از تلاش و کجک و حرکت آمد براق خائف شد که مبادا قاصد بخارا و سمرقند شود و از تصرف
او استنراع کند بدین اندیشه مسابقه جت و بطرف قید و شکر کشید در مقام آب خنجد آتش اتمام برافروختند و باد
حملات چنان چنان شد که اجزاء خاک بی آرام گشت بیت رنگ تیر و چاکان شمشیر دریده و متفرق و زهره شیر
پس شکر قید و با اتفاق حمل آوردند که جانش کوه با شکوه امیبت آن چون ذره در هوا سبکبار شدی شخص و
تخوض بین صفوف و بیدار میسر بقیع عوج الاضلع براق غریمت بر بهر میت مقصود کرد و آید و باز بخارا رفت
و چون کو بر بخارا پناهی و ترتیب جنگ و ساختن ایستگاهت از سر گرفت و برین پیش نهاد چون از روز شمار جنبه شد
با ایالی و ستان خطاب سر شمار و تکالیف آغاز نهاد و پیش طایفه و پیشا فرستاد که ایالی سمرقند و بخارا اگر لقاء خود و سلا
زن و فرزند می خواهند جریده از شهر بیرون روند تا لشکر که بی برکت مانده اند و آید و آنچه داشته باشد عازت کنند
و کوپ غارب منابهضت را راغب شوند ایشان با اکابر و مشایخ شطاعت پیش آمدند و مقرر کردند که هر سه هزاره و کا
تفصیلی ششمی کنند و چندایش در بخارا رسانند تا در مصالح لشکر صرف کنند پس اهل حرفت را بشان روز سبا خلق سلاح
و مصالح آلات حرب مشغول کردند و آید بجزم آنکه باریک خود را بسیار نماید و در میدان تدارک جولانی نماید مصرع لموقع
تا بخت کرابو کرد و او دوست اگر سبوی آرزوی ارباب جوی جیت و جوی درست بیرون آمد و آب روی نیک نامی
بر قرار ماند فخر المرد و الا که از گردش طشت سر کونسا رگت طشت نام و نکت از بام شاعت بر سنگ ادا بار آید بطریق
دیگر بیرون رود و چون مورد طشت سر کردانی پیشه گیر و وسط اسلحه خود را حلقه در گوش خنجره در گوش سازد
مانند قنقار اغول با پنج سوار از خدمت قید و براه ایلی بر سید و پیغام آورد که براق با بطریق خود را می می سپرد
و عواقب کار را رانی نکرد و بر غم استیاف محاذات با لشکر ما خود را و ستان سمرقند و بخارا را متعذب و متغص و آید
از موده را از نمودن و اصرار بر حرص و پیشی و آزمودن کار صاحب و ولتان و پیوستن بدان بنود عیت چه شورید
دل و بهیودانی که داریم از موده آرمائی چکنیز خان سبب آن رکوب اختار و اجزاء قطار را تحمل نمود و مانند رایت صبح در
افاق شهر یافت و چون افق در جهان گیری تیغ زنی خستیا کرد و خلاصه معمرات زمین را در قبضه استیلا آورد
تا فرزندان مدتی که درستی جعلی یافته ایم بمسالمت و خوش خوی و رفاهیت و تن آسانی بسر بریم و عمر گذشت و ما هم
که اندویمیت چشم آن زبینه و بلائیت محنت آن افزاینده با سارت شعب لک الحمد فاسمیع ائینک ناصح مضمین
فاسح الیوم بنفع غلظت بیا تا جان را بید نسیم بکوشش همه دست نیکی بریم هر که غم جهان خورد کی خور و از اجابت
ر و تو غم جهان مخور تا زحیات بر خوری مصلحت مصالحت است و برای خست بهر که حکم آید و دار و بخشیدن و سرافراشته
مسالمت بیرون کشیدن تا با اتفاق علفخوار و بریت لشکر با معین کردیم و تکاپوی بی حاصل از میان برخیز و قنقار اغول

و شکست و جفا و قنات و اسوده گرداند در جواب و لکن کویا فرمود و بر تقسیم این غنیمت و تقوی این ای محرمین نمود
و بر یلغ فرستاد که شهادت کان احمد بوری و سیک پی اغول و بالغو باشکر با خود مساعدت و مساعدت و اوزار آب پنج آب
و معبر تره بگذرند و جواد و مبارک و قنچاق با قنچاق براق از کدرا تویه عبور کنند و کوا جو بزرگ و بانیا از حیوه که معبر خوارند
و کوا جو کوچک از کدرا منک کشلاغ در سینه و یکجا مجتمع آمده در ایستاد رایت براق باشند تا این غنیمت بتقسیم رسانند چون
مراجعت کرد براق با قنچاق و استعدا مشغول شد سخت میا فرمود که هیچ افریده با سبب اختای بر نشیند و چند انکه یا بند
جهت لشکر بنامه و چپچپان علق بر یک سراسر با هر روز بهفت من جو و کدوم و بند تا فریاد شود بدین و هطه خلای نام پیدا
و چندان کاوان که دران دیار نیستند فرمود از انکشتن و از پوستا سپر ساختن و از سپری که از پوست ماده کا و عجا بر سازند
نیکو دفع تیر حوادث لیا لی باشد بدین بر جبات خلایق در مصایق ناکامی فتاوند و کس را مجال دم زدن نی و بدین پسند نکرد
جهت ساحکی با یمنج لشکر و تعارفات ایشان فرمود تا بخارا و سمرقند را غارت کنند باز مسعود بیک که پیک مسعودی رحمت است
بود و را مانع گردید و گفت تحویب ولایتی موجود در قبضه تصرف پادشاه بتصور استخلاص ولایتی موجود خارج از حوزه
مقتضی خرد و کیا ست نباشد و همین قدر رعایت باید کرد که اگر این کار در عقده امتناع ماند و مراجعت اقدار بهمارا رخنه
و نزلگی پادشاه را مدعی توهند و ادب براق چون سخن حق بشنید و جواب نداشت در خشم شد مسعود بیک را بهفت چوب
فرمود و زنده اما دست از غارت کشیده داشت و او بر شوبت اعظم انجماد کلمه حق عند سلطان طایر فایر گشت پس از شنیدن
که بچشم بر یلغ قید و استعجاب براق را متعین شده بودند جواد و مبارک و قنچاق اغول بخدمت او پیوستند و امرا با بسا و بزرگان
و یا ساد و کوچک و مرغاول و جری التای همین سبیل دیگر شهادت کان خلف کردند براق صد هزار سوار عرض داد و در شهر
شش بیست و شش و شکار از آب آموکدشت و بخارسان آمد و از حد بدشان و کشم و شورخان و طالقان بند و مردوخ
مروشا بجان تا نزدیک میا بور مشهور گریه و از شعر و عصی در حق او کفر و بیعت زان موسی که بر پشت خود انداخته
زان موسی تو آمو می گیری بیگت در آثانی سحر این ذکر کی از حاضران این بیت اعلان کرد و در جواب گفتیم ازین سیاق نظم
معنی حاصل نشود بهمانراوی از قبیل *افق الشجر من رؤا الشو* بوده علی حسن ایهام و رابط الفاظ بدین وجه پسندید می
اقد بیت زان موسی تو آمو می گیری بیگت کان موسی تو بر پشت خود انداخته در تصایف این حال میان شاد بر او
قنچاق و جلار تایی گفتار شد قنچاق از ده گشت و جل موافقت که خود بمنبرم نبود کیست و پستی که همیشه از همه رو
بر روی دشت بنمود و باشکر و مراجعت کرد و در راه هر کجا رسید دست غارت بر کشاد و بخارا ازین چاشنی بی نصیب
نشد نهشت القصر براق بهوس استقصاء مملکت ایغانی عرصه تنار طول و عرض داد با شمشیر براق چنانکه برق در مکان اخرا
سحاب نفوذ یابد بر شکر شاد براده تبیین و دایند وایشا ز بعد نظر او دینا و داند کواکب که از انسلال تیغ یکت سوار و مرج
متفرق شوند منهدم کرد و سپه و در مبادی خروج کورکان ایلمی را پیش برادر خود کوا و اغول که در بندگی حضرت آبا قان بود

و ابتهی سحر

فرستاد و معلّم بداند که بالشرکی چون بجز آخر و توجّیح بر غم تفرّج ملک ابا قاجان آب آموخت و چویم کرد و آن دیار را معسکر بخت
 ساخت باید که آگاه از روزگار و مترصد کار بپیکار باشد خطرا در جوف قبلی تعبیه کرد و چون ایلمی تبلیغ الکواکب براق بجای آورد و از
 خبر رسید که براق از آب کدشت و بالشرک پادشاه و سنی جسم انداختند بل بسیار سر دغاگ تبیین در بر راه اقامت کرده و
 استمداد لشکر و استنماض رایت ایلمانی نموده پادشاه نیز مستعد کار و مستعدش حرب کشته بجد و در بایجان و عراق اشدّت
 بالشرکی موفور و ابتهی نامحسوس مقصد به سمت خراسان نزدیک تبیین و در شکر پیشین راروان فرمود و لوقفه نگا
 تحمّله ریح الصبا علی الجبل و با شش و شکر از اطراف مملکت معموره ایلمان چون آب زنجاب و آتش از اصاب تبیین
 صلاب جد کشند درین میان کمو دار از سر استعار بالشرک خود و کرمه راه که جستان گرفت و روزگار را خود چنین است شکار
 خواست که اول متداریک حال او شود تا عصیان و تمرد او چون امراض عادی به یکدیگر پادشاه را دکان سیریت کند شیرامون
 نوین را با آن قدر لشکر که ششم و حاضر بودند بر اثر او چنانکه جرم نجوم در عقب شیا طین ساری کرد و در نبرست و بعد که ملاقات
 فریقین دست داد و بیت خروشی برآمد زهر و سپاه بر فستند یکسر سوسی رنگاه مکاح و مکاح و در کشتید
 مصاولت بطلان و انتقام میدیکری بها در از امرای کمو دار حمله آورد و قریب پانصد نفر از اعدان شیرامون قریب مهربان
 کشتند باز شکر ایلمانی در آن کوه فریاد و فریاد و مظهر شدند و در توفیق ربانی در حلات متوالی سیکری بها در اقبل آوردند
 فوجی تمام از آن لشکر در لغار و مار کشیدند و برخی را در قید اسار گرفتند و کمو دار سامان قرار ندید با یکدیگر سوار در باطن کرجستان
 رفت و باد او ملک در استلا و استیمنان زود و خرد و را بوی داد و تا کمر بجا برت و مظاہرت ادا و غایب مخالفت نامون
 ماند فوج کرج را و خلجیل جنب عقیدت و حرکت آمد قصد پیوستند تا کمو دار را بپاک کنند از جرس کبدت پشان خبر یافت
 بتلین ملقن توفیق النار و لا العار و المیته و لا الذیبه بر خوانند و بقوام عقاب و جوانی لیل کلون العراب و فی
 المثل اللیل الخفی للویل خود را بیرون انداخت و ایلمی بخت دوان کرد و اندید و در مقام اعتدال زبان استغفار بگوید و عجا
 ایلمان تو تسل نمود چون شرف کششی را در یافت ابا قاجان او را نواخت و سیور غایشی فرموده بکم استمال کرد و عیب و پیرس و
 و باس از ناصیه حال او که گردان تغییریت و خروج از ربه طاعت منوال فرمود و عرضه داشت که از براق خطا و مشتل بر استغوا و
 و تحویف از جاده وفات و اخلاص هر چند عقیدت من بنده آنرا منکر بود و ایدر بها در و کوا کاسی مرا بران اقدام تحوّل کرد
 کیفیت اجری کما جری بر وقف عرض بر پست اگر در از اء با دره نیسان حقوق و نادره عصیان و عقوق تیغ عقیق کون تو چنان
 بچند قطره از عروق جبل الوردید محضوب میفرماید مصرع سرایت بزن تیغ فرمان تربت و اگر عاطفت بنده پرورش
 آیه غیر مغضوب بر منخوا و بملعت ابقا نه در املت مذاک آن دشت در نیک بندگی میداد از عفو کما سوز که شیخ مجرم
 و محرم بر داد خواه است غریب نمایه فالعفو عن الجرم من مواجب الکرم و قبول المعذره من محاسن الشیم
 بیت خرد را می بنده چشم را خوب کند را عفو شود جا را آب و من بک شوط همت به بعدا فبشني عطفه سئل

سهل فریب نجار و زو العنوبه منتهما فب دین یعنوک باوهوب و احسن ایتی احسن طلقی و اجوا ان ظنی
لا اجنب از اسامع عبارتی که ترجمه آن این کلمات بود بوعث مکارم پادشاهانه و دواعی رحمت خسروانه در هرت آمد و نیز
عاطفت بعد از عفو و قدرت مبدول و شت براسه حسن اعتدال و لطف مقال و ارتفاع ثمرات تاثیر عظیم دارد و او را ند
که چون نامون خلیفه ابراهیم بن مهدی را ماسور کرد و سپید قال له ایتی شاد و دت فی امرک فاشاد و اعلى يد ملک
الا ایتی و جددت فلدین فوق ذنک فکرها الفکل للاریم حرمک فقال یا امیر المؤمنین المسیر لشار
بما جرت به العاده فی السباسة الا انک ابنت ان نطلب النص الامحبت عودته من العفو فان عافبت
فلک نظیر وان عفوت فلا نظیر لک فان جرمی اعظم من ان یظن فیہ بعدد و عفو امیر المؤمنین اجل من ان
یبلغه شکر فقال المامون مات الخند عند هذا امراء صاحب فریب را که قریب شاهزاده بودند و دام نعت
در شاهزاده انداده بر تیغ بیدریغ که سید و کوه دار را بقورشی نوین که صورت کرطیعت مانند او صورتی را زنتار و کل و
قتل و قریغ و قتی بر نیکینجه بود سپهر و چون این شاعلی کفایت شد و این مهم ساخته کشت با یقانی وانی و اعلی شانه
و حکمی جازم و تدبیری حازم و رانی پیروختی جوان برای اخلاص و جمره سکین با بعضی متر و دفع عارض عیث براق باخ و نون
لشکر غریبیت بلاد شرق فرمود و ابائی نوین را با تو داؤن بهادر بیل منغله از مقدمه بفرستاد و رایت نصرت نکا را پادشاه
بردارد و قنقراتای و اجاسی و کش و کوه دار و هولا جو دامراء ارغون آقا دار غسون و ماروق احمد و کوحک و تیمور و الیناق و
سنسار و عجب الله سپهر تو لاک باورچی و اراجوک بر فال میمون و طائر همیون در حرکت آمد و لغز فحاش علیها البصر
وهو کلانک خرب الیها الشهب و یضی الی چون بساط خراسان بساکت مرکب لشکر الحانی بر بیسط محیط خلک سرافرازی
کرد و لشکر آه آن حدود و جمیع شدند اعلام حضرت رفت که میان براق و بیست بی مجامله محال بهار رفته و لشکر الحانی در
منتب کمال که براق آنجا اقامت ساخته از علاج و انزجار تمام یافته براق را و میر بهادر بود که روی رز نه بهادر بیست
سپاه صفندی و انعمید ایشانرا و هستند ی یکی را نام جلد رتای که کمان اویسین نه کمان چون چرخ فلک دست خود
بیج آفرید و کشت و دیگر مر فاول که با حصول شجاعت و فرزانی و کمال پر دل و مردانگی علم یایی یعنی استعمال لفظ
نیک و نستی و دعوی کرده بود که مقتصد و غیر الکتب بکسب الاراد و الاطلاق اطلاق کنم و الا برای اتهام لجام را از سر بران
فروکشیم و ندرین خشک نکردیم و پور بهادرین بیت از نصیده که در بیج صاحب شمس الدین نظم داده بود و او را خوا
بیت مر فاول فراق تو در ملک مبرک و بال لشکر براق بغارت برابری اباقا خان لشکر را بطرف برات کشید و
مقام آب سیاه پیش محاربت را روشن برافروخت بیت چو زبر سر کوه بر تیغ شید چو یاقوت شد روی کسبی
خسرو میر زبر جدی کوشه تاج مغروق را اسکار کرد و اسیم تیغ قورچیان ضیا حشر ستاره در مانع حجاب کرختند اباقا و
بیت چون جمید و ش و فریدون قریب و لشکرش تهنیل در ستم توان زمین را نیز از تعرض مملکت تصادم مرکب زمین

شود و روان گشت اما قاجان شعرکا لشمس سَلَّ السَّبْعَ نَبَا لِّلْعَدُوِّ وَالْقَرْكَانَ صَبَاحًا مِّنْ لِّجَا بَاهِ دَرَانِ لَسْكَرِ دُرْدُ
تیره با سان نیزه تیره می نمودند و با پیکان که پیکان آجال بودند از شکست شعرکا لشمس میزدند المَوْتُ مِنَ ظِلْمَاءِ اَوْ يَنْسِفُونَ
مِنَ الْخَطِيئَةِ نَحْنَانَا و در حوض کارزار راند و بر دشمن کارزار ماند شعر عوف لا يَطْبِقُ اللَّكْبُ فِيهِ مَسَاوِدَهُ وَلَا الذَّبَبُ
لِخَبَا لَكُونِي مَخَارِي وَ مَنَقِبَتِ الْيَمَانِي اِنْ دَوِيتْ لَكُونِي نَظْمٌ يُّشَانِدُهُ بَيْتٌ زَيْمٌ رِخْمٌ اَوْ زَهْرٌ خَوَاهُ اَيْدِي
بروز جنگ سیم رخ و پلنگ و ضعیف و ثعبان نفقه دیده و در چنگل نشانه بچه بر کردن نهاده زهره بر تارک گرفته معبره
در دندان عاقبت مرغاول ماکه ضرام اقدام و حسام تهقام بود و هب فغزرا و قنغر الا نك خوست بسنن تیر چرخ
از مرکب حیوة فرو داد و راند و از منبر بوار چاشنی چشاند جلار تازی نیز چون با وی نوکر بود و سپاه دشمن رشت و پاش
و بَلَغَ السَّبِيلُ ذُبَابُهُ و در دوزخ خبیث و بی ساری از براقیان در حوضه منازل غرضه حاکم شکست براق شاه را
لَا يَنْفَعُكُمُ الْفِرَارُ مِنَ الْمَوْتِ اَلَا كَلْبًا غَايَتُ غَنَامٍ وَ زَبَدُ مَرَامٍ شَمِ و بوقت آنکه در دست مغربی در بن صره غروب
نماند است شد و با بهیسی سیمین برج نفع نیلگون اشکار گشت از روی غرپشت نمود و از دست بر و سطوت آن لشکری
برداشت با دیده ریزان اشک حسرت دولی گذران در آتش غیرت بر آب چون کر بگذشت شعر لَاحُظُكُمْ ذُلُّ الْهَرَمِ
فَانْحَتَتْ فَنَاهُ ظُهُورُ اسِنَّافِمْ اَلَا خَادِعٌ وَ كَانَ لَهُمْ لَكُنْ الْمَعْصِفُ عَادَةً فَحَاطَتْ لَهُمْ مِنْهُ الشُّبُوفُ الْفَوَاطِجُ
سر پرده و خیام خاویه علی عروشها مانده نهره غساب و غنچه سلاب پادشاه کامیاب گشت لشکر با نواع غایم دست یازان
و چون باران و شکار تیهو نازان و دشمن در بادیه هوان و بادیه خذلان سرگردان پادشاه بر قرآین تبیین را با لشکر کرین
در خراسان تعیین فرمود و بر غم توجه بار دوی خاص فتح و ظفر برین سیار پویان و زبان نصرت کویان بیتی نیز
رکابش کر حلقه کوش آفتاب پیش غناش فکر غاشیه روزگار غمان بردشت چون بقرطالع میمون و شکوه دولت بود
افزون و مستقر غر و جلال نزول فرمود و مسامع قطنان اقطار بهارات این فتح نامدار مشفق ساخت و بر فاعده رات
عدل و انصاف را که موجب دوام پادشاهی تواند بود بر فرخت بیتی بکینی فتنه کی نبستی از پای اگر تیغ کوفتیش
براق از اطراف با مقداد پنجه را سوار در اضطراب و قلق بسیار و پریشانی کار مصیبت کونی که بود طره مشکین آن کار بجا
رفت آثار از جابر احوال او ظاهر و فو و محنت واد بار متکاثر و متواتر با آنکه از روزگار فلاحی ندید او را افلاحی لغو و بانه منما
بویسته بقطعه که در حوضه تیجا اتفاق افتاده بود و روی نمود و قوی محرکه از تحریک عصاب و اعصاب که حرکت ارادی بدان
متعلق است باز ماند چنانچه محققه چوبین جنبت مرکب ظلمت گشت مصراع بجای غانم عصاد و اسال پس دعوی کرد که فلاحه سلطه
مستقر شده ام و او سلطان غیاث الدین لقب نهاد و پلچي سجده قید و فرستاد و از خلف پادشاه بر او کان و خلف معاد
و تفرق لشکر و حال مضطرب خبر داد و قید و در جواب بیتی بروی نهاد و فرمود از شهر او کان جمعی که آمدند از دره مر جبت کرد و دیگر
دیگری آمد بودی همین صورت داشتی و دیگر او سخن خود را دیگر کرد و بویستی که با تفاق معین کرده بودیم خورسند شد با

لشکر را چون ناموس خود و رونق ملک ببا و خود کامی و او کما طلب العز و قوتی فصیح الأدبین با ایجاب بر لیغ فرستاد و تقاضا
و علوفات لشکر و معین کرد و گفت این فرسان در بخارا باشند تا بوقت قوریلانی چون آقا و اینی بهم رسم نسق کارا و کمره
براق آن فرسان در بخارا بسر برد و از هر طرف لشکر را بدو پیوستند چنانچه سی هزار سوار عرض داد و خزان موجود
گرفت و در محقه نشسته با لشکر طرف سیستان بیرون رفت و دوست که از پادشاه روان که در غم توجه بیلا و شرف
تقصیر کرده اند و از خدمت او متخلف شده انتقام کشد بدین خیال براق تمکیمی را روان فرمود تا احمد بوری را احضار کند
بر زبان براق تمکیمی رفت که اگر ترمز نماید و محاربت ضرورت افتد در جنگ کشته شود چگونگی باشد براق گفت آن راه
او باشد همچنین یا در بزرگ با تحضار نیکی اغول متبادر گشته اتفاقا براق تمکیمی در شکارگاه با احمد بوری رسید و با او
معه دوی اندک بودند چون استشارت از آمدن بخدمت براق تابی نمود و بوسی محترم خود روان شد براق تمکیمی از
عقب تعاقب کرد و مبالغت می نمود و احمد تیری بوی انداخت براق و جاب هم تیری کشاد و او در مقتل آمد و بر جای سرود
مصرع لمخولفه ای خرج کرم رو بهم از دست کرم و سرد و از طرف دیگر با او بخدمت نیکی اغول رسید و دست
اندیشه براق بر حصیت و ضمیمه و بر شتر مطلق مطوبیت یا سا و در بخارا سا بقیه خدمت با نیکی اغول متوکد و شت شایه
سوالف حقوق نعمت خود را بر سه مغول در ضمن این عبارت تقریر کرد که چندین مدت با خستاء غریه با برشته و جامها
هون پوشیده و طاسات مروق از دست مادر کشیده مگر مکافات آن حقوق را در داده اما را در کام اثر در هلاک
نی او استبعاد دارد و گفت مصرع قسم خواهی بداد و رو بدیدار که بجز استحضار مجبور هیچ کرد و کرده می و قوف
نیافته ام در و قبول آن بار او شایه منوط است او در کار روان این حکایت بود که نوکری از ان احمد بوری مخبر
از کیفیت وقوع واقعه او بر رسید نیکی اغول را قصد براق محقق شد با سا و بار زکشت و با لشکر خود مقابل براق نهاد
و بخدمت نرفت تا مدت شایه از دکان از قصد و انتقام او آگاه شدند متفرقت شدند و یا سا و روان با سا را مر مشغول شدند
و او را بدیدار کرد و متوجه خدمت قید و کشت نامت لشکر با ن سلا حاد و کردن انداختند و از بنجر و تهو و عظم و بی باکی برق
استعداد کردند قید و ایش از بنجر و ویرت معین فرمود براق رونق از کار و دور و خوشدلی از ساحت سینه مجبور دید با کام
با خاتون خود و کاسی و افراد خدمت مصرع فرود به از گردش چرخ دم بخدمت قید و پیوست لشکر چون کار از دست رفته و
بخت چون روزگار شفته و نوک مرگانش زبان انگشت این بیت وضع نمود و چون بجایت از نروید و بیاض چهره سرخی رقم زد
مصرع روزگار شفته تریا زلف تو یا کارن خاطر قید و از افعال نامرآه و متعل شده بود و زمام عفو و عاض از شکست غلبه
ادرا عقل خصمتی نیافت چه کنیوب آیه و العافین عن الناس اهر چند از معنی آن خبر نداشت بفعل آورده بود و نیز گفته اند از نو
از نمودن و پیشانی شیر شریزه را بتوقع منوشت خاریدن و دشمن را از قید فرصت رها نیدن کار و دیوانگان باشد عاقبت او را
شیرینی تجویح کردند که بدان جام عمرش بی شرب شد و میا با قبالش نموده شرب و حاصل روزگار و از گفته کاتب این بیت دین

کتاب شعر اقبال البراف و مضر فی ثلاثی جن سلمه العلو و ذکر فی شهر سنه ثمان و شین هجری
و مدت ملک ایش سال بود بیت چش چش چش چش چش چش چش چش چش چش چش چش چش چش چش
تمتیم حال این فکر از برق چهار سپه ماند بکیم تو باور با هول او ای بعد از آن سپهر انوار و قیام با شکری بدین
شد و چون در تصرف این حال بر میان رباعی مزید فیه کشید و اسباب مطابقت را مانند بناء مضاعف غم
کرد و اند با اتفاق با قید و مخالفت آغاز نهاد و از حد خجسته تجاوز دست تخریب و تخریب بر کشاد بلاد ماوراءالنهر که بعد از
بویطه جنایع پراکنده کان و ایلاف از خانه برفا و کان امید عمارت او یار و انتاش سکن دران دیار حاصل بود باز از دوا
عاطل گشت و مدت آن نوحه بن مجادیده الفیه بن و مکا و طرک کن از آن خوشدلی و فراغت و اسودگی که مستعدی تمدن
توفیق باشد مهور ماند و چند گشت میان ایشان محاربت افتاد و هر نوبت حکم جرم نصرت لشکر قید و منصور شد و مخالفت آن
تا در شهر سنه احدى و سبعین و شمانه صاحب دیوان در بندگی ابا قاضی عرضه داشت که میان فیه و دو کیم شتر او کان بویطه
بلاد ماوراءالنهر عرصه مجادلت مبهوت و هر کس که آنجا تگن و ستاده ای یافت بدماغ خود خیالات محال راه و مصلحت با تکرار
فرساده آن دیار عرضه تخریب کردن تا شاعلی طایل از میان برخیزد حکم ریلنج شد که نیکی بهادر و چار و دو آفتاب ترک
و فرسان هیکل چش صد و دهها با تعداد ها خنجر و تیغ و دوشها بنجار و دوشها و مثل آن لشکر در ایتام امرایوسف
و قرضه ای سپهر خیمه و جو غلای و ایلا بوقا بنجار از زم و بیکار کی آثار عمارت از آن حدود مطموس گردانند مثل است گز
دریدن بنای آموخت مصرع تو ما در مرده ریشون میامو بگم فرمان چنین شکری بکیران روان شده از وصول او از
لشکر مغول مسعود بیک بگریخت و بسیاری از باب بنجار و سمرقند جلا و وطن که در اطراف بیرون رفته و بیش خیال ملین
جز در خواب ندیده و باید و جوی مولیان این مر سده می گزارند و جلا و وطنی این فانی بک سابق من الذهر فلن یعمد
لنا کت البال سپهران خیمه به شکری بنجار از زم رفته و کرک کج که در الملک بود و خیره و قفس اقل تام و تاراج مفرط
بتقدیم رسانیدند و از طرف دیگر نیکی بهادر با لشکر هفتم رجب سال مذکور بنجار و آمده و هفت روز کش کرد و چنانکه ده هزار
ادمی در شکم زمین منزل آبادان گرفتند و بیرون از زدن و بیرون کشتن و رفتن و کندن و خوشن شغل ندانستند بجا
گونی این قضیه جواب استند مسعود بیک بود بوقت ملاقات صاحب دیوان القصد مدینه که مستعد او بود و در بیست
معمور خیمه چنان در سه کمال ارتکی نشان نمیدادند و قریب هزار طالب علم در زوایا و آنجا تحصیل علوم و کتاب
نفس اشتغال شده و در روز و دو غم از دوزان بفلک اثر رسانید و از گفت فردوسی می رسانید جمیع ستیزه
بجائی رساند سخن که ویران کند خانه ان کمن چون از قتل و غارت فارغ شد و پنجاه هزار عواتق ابقا و سپهر
لطیف و یار خوش گفتار کش رفتار آسته چون صد بخار اسوب دل بقرار رفته باز روز کار برده طالب آب آموخته
پس چو باوقیان بشکری از عقب بر سیدند و معمار نیمه از ان سیران باز گرفته و بنجار را رسانیدند و امانی ماوراءالنهر

دور

کتاب شعر اقبال البراف و مضر فی ثلاثی جن سلمه العلو و ذکر فی شهر سنه ثمان و شین هجری
و مدت ملک ایش سال بود بیت چش چش چش چش چش چش چش چش چش چش چش چش چش چش چش
تمتیم حال این فکر از برق چهار سپه ماند بکیم تو باور با هول او ای بعد از آن سپهر انوار و قیام با شکری بدین
شد و چون در تصرف این حال بر میان رباعی مزید فیه کشید و اسباب مطابقت را مانند بناء مضاعف غم
کرد و اند با اتفاق با قید و مخالفت آغاز نهاد و از حد خجسته تجاوز دست تخریب و تخریب بر کشاد بلاد ماوراءالنهر که بعد از
بویطه جنایع پراکنده کان و ایلاف از خانه برفا و کان امید عمارت او یار و انتاش سکن دران دیار حاصل بود باز از دوا
عاطل گشت و مدت آن نوحه بن مجادیده الفیه بن و مکا و طرک کن از آن خوشدلی و فراغت و اسودگی که مستعدی تمدن
توفیق باشد مهور ماند و چند گشت میان ایشان محاربت افتاد و هر نوبت حکم جرم نصرت لشکر قید و منصور شد و مخالفت آن
تا در شهر سنه احدى و سبعین و شمانه صاحب دیوان در بندگی ابا قاضی عرضه داشت که میان فیه و دو کیم شتر او کان بویطه
بلاد ماوراءالنهر عرصه مجادلت مبهوت و هر کس که آنجا تگن و ستاده ای یافت بدماغ خود خیالات محال راه و مصلحت با تکرار
فرساده آن دیار عرضه تخریب کردن تا شاعلی طایل از میان برخیزد حکم ریلنج شد که نیکی بهادر و چار و دو آفتاب ترک
و فرسان هیکل چش صد و دهها با تعداد ها خنجر و تیغ و دوشها بنجار و دوشها و مثل آن لشکر در ایتام امرایوسف
و قرضه ای سپهر خیمه و جو غلای و ایلا بوقا بنجار از زم و بیکار کی آثار عمارت از آن حدود مطموس گردانند مثل است گز
دریدن بنای آموخت مصرع تو ما در مرده ریشون میامو بگم فرمان چنین شکری بکیران روان شده از وصول او از
لشکر مغول مسعود بیک بگریخت و بسیاری از باب بنجار و سمرقند جلا و وطن که در اطراف بیرون رفته و بیش خیال ملین
جز در خواب ندیده و باید و جوی مولیان این مر سده می گزارند و جلا و وطنی این فانی بک سابق من الذهر فلن یعمد
لنا کت البال سپهران خیمه به شکری بنجار از زم رفته و کرک کج که در الملک بود و خیره و قفس اقل تام و تاراج مفرط
بتقدیم رسانیدند و از طرف دیگر نیکی بهادر با لشکر هفتم رجب سال مذکور بنجار و آمده و هفت روز کش کرد و چنانکه ده هزار
ادمی در شکم زمین منزل آبادان گرفتند و بیرون از زدن و بیرون کشتن و رفتن و کندن و خوشن شغل ندانستند بجا
گونی این قضیه جواب استند مسعود بیک بود بوقت ملاقات صاحب دیوان القصد مدینه که مستعد او بود و در بیست
معمور خیمه چنان در سه کمال ارتکی نشان نمیدادند و قریب هزار طالب علم در زوایا و آنجا تحصیل علوم و کتاب
نفس اشتغال شده و در روز و دو غم از دوزان بفلک اثر رسانید و از گفت فردوسی می رسانید جمیع ستیزه
بجائی رساند سخن که ویران کند خانه ان کمن چون از قتل و غارت فارغ شد و پنجاه هزار عواتق ابقا و سپهر
لطیف و یار خوش گفتار کش رفتار آسته چون صد بخار اسوب دل بقرار رفته باز روز کار برده طالب آب آموخته
پس چو باوقیان بشکری از عقب بر سیدند و معمار نیمه از ان سیران باز گرفته و بنجار را رسانیدند و امانی ماوراءالنهر

خاطری غم و قیامت عینیه سواه
وقت شعر لیس می امج عام

فی عبارت این
مؤلف
بمن آن کون المصنف
تقریباً
العناصر
فی عبارت این
مؤلف

فقد و غارت را آنچه تسویل و استیلا بکتابت ترکمان داشتند و اقباط بدکانی چشم ازین ترکمانی یک چشم بود و انفسها
لَبَّتْ عَيْنُهُ سَوَاءً مَوْلَى كَيْفَ بَقَا دَائِرَةُ ظِلْمٍ وَاعْتِسَافٍ وَحَرِيسٍ بِرَحْمَتِكَ عَوْدُهُ شَرٌّ وَاجْتِافٍ مَوْلَا دَائِرَةِ سَائِقٍ
بخارا و بعد قضا الله که سالها چون مسئله باطل مهمل بود درین نزدیکی نسیم آریاشی بشام متوطنان خوست پیوست و جرمه
انتقاشی کام آن ناکام رسید بواسطه دولت نفس این ظالم چون کلبه مظلم گشت برینه العَصِيَّةُ مِنْ الدِّينِ وَحُبُّ
الْوَطَنِ مِنَ الْإِيمَانِ و پس اهل شریف در شان مسقط رأس و پناه عمده خویشین مساعی پیوسته بیت فرزند خان
ریش پدریکه دست نشانی نموده دست باور گشت راست گفته اند که تکان پوی ست طایفه در تحصیل مطلوب امیدها
و صرف کردن عمر بر جوینده و بال اول مغفلی که تخم در شوره زمین پاشد و باوراک ریع مستظهر باشد و دم بی سعادت که بر آذخا
و استکبار حرصی غالب دارد و خود و دوستان را از منافع آن محروم کند و ستم نادانی که از نسیم پسرسل بدکو هر طمع
و فاد کند و حقوق بند و توقع حسن مجازات کند بیت زبده اهل چشمه بی دشمن بود خاک در دیده انباشتن
در شهر سینه اربع و تسعین و شمانه چو باوقیان و برتبان در آمدند و آتش غضب برافروختند و می زدند و می
و میکنند و میوخت تا وینا ری زو و کین غله بر قایم متوطنان میباشند بجز و شکجه و قتل و کمال میدند چنانچه هیچ
نمده استند از معلوم و معروض و ساز و سلب و فی المثال قد سلب من سلب تا هفت سال متوالی آن رباع از سنگان غالی
ماند و الکاف از اصناف حیوان عاری و برین منوال بود تا قید و حکم فرمود مسعود بیک ابن لیاچ که طالع و قابش
چون نام خود و پدر مسعود و محمود بود و آثار و مساعی ایشان در اشارت معالم و معالی جبرسین روزگار مسطور بخارا و سمرقند
رفت و از اطراف متفرقا از استمالت موهوب جمع کرد و مناهل احوال ایشان را از شوائب ذائب زمان تصفی کرد و سید و انوار
و منازل مبارک که صفت این است شعر لک یا منازل فی الفناوب منازل افقرنا لب و هزمینک اوایل بانک تنبیه
امال ترک و تاجیک گشت و مقصد طوائف از دور و نزدیک و روز بروز را و دهر و زری و سیر و زری تعاقب کرد و افراد
و راحت از رعیت توزی و مال اندوزی ترا و نمود و الحال هذه تا امروز مراجع ما و اراء التمهیدات است و عرصه
آن روضه فرو و سس سجد سجد بقال مهبون و اخر سجد سجد و رمان غایبات و آب عین الحیوة از حیون و کترین شمراند
طوائف احم و در آنجا مجمع و ارباب آن بصنوف تنوعات متمتع زمین از حلاوت الفاظ شکر سخنان قد ریز و هوا و عطش
زلف جانان بیا و صبا جان آویز بیت خوبان سبی قد سرفند که بزم یارب که چه خورشید رخ و زهره و شاند عاقبت
و ساعه کش و چاک صفاتند سیمین برو فرمان بردار خلق خوشانند چون لب بکشایند زبانی که بایند چون رخ بنایند
نفر که شان اند و بخارا تا بهست مجمع بخار بر طوائف و منبع زلال لطایف و مقصود کمال بلاغت و کارخانه کسوت فصاحت
بوده ارباب سیوف و اقلام بار و عت و طلاق و در بات شوف و جمال با ذوق و لباف بخارا اهل الووض
الذی لورعینه یجیب عن فکلی بذاک بخارا و این حکایت در تواریخ مسطور است و پیش ارباب متبع مشهور

و ش

که چون امیر نصر ابن احمد التامانی سقی الله ثریته بر باغ خراسان در آمد فحش عرصه و نزهت رقه و مستقر جات اماکن و مشرب
 ساکن را نیکو به پسندید و بآب و هوا آنجا مستروح و مستیج شد در صیف و خریف و شتافاقت نمود تا جوی دست فحش
 خاطر و زانو اند ما و امرا و کافه عک کر طالت و کلات فروز و میلان طابع بطرف مستطرف بخارا و عراض فردوس
 آن غالب گشت و شت شوق ایان قدیم کریان جا زاناب واد و ساقی محبت بمهر را از دیده محباب شعور و لولا
 هوای الاوطان ماحن نازح و لولا لعلی الالجاب ما ان معز در سواد شب شمع صفت و کد را بودند و به سنگام
 انجیر تابشیر صبح باب و صبا درین راز و با خاطر کاتب هم آواز بیت در صبح که کاروان جان میگرد و هر باد که بر کو
 فزون میکند و کوئی که نسیم نس از وضه قدس بر سر سله حور جهان می گذرد رسول عاشقان پیش معشوقان همه این شعر مستطاب
 انت و کبلی با نسیم الصبا فی کلم خذ بید فغیم الیک و عریضه متمنی شتاقان همیشه این خطاب
 مؤلفه سیرب الفنا هل من یخرجنا حله لعلی الی من یذ هویت طبر کوئی رساله الحنین الی الاوطان را از نغفات
 خواطر ایشان فرهم آورده بودند و از ابیات فراقی آن مجربان و عد و رباب خروش و ناله اکتساب کرده کاهی شعر
 جرباد فانی هر یک را در آرزوی اخبار و استخبار موافق آمده بهیت اگر نسیم هر که بدوستان قدیم سلام من بر ش
 جواب باز داد و ز شوق و جگر تمهیت شتای بروی کار من خسته آب بانارد سوادین شب محنت پیش دیدن برون بر جوی
 ز آفتاب بانارد بر و مجلس ایران فغان المان و آن نوازش چکت و رباب بانارد و ساعی این ابیات در تذکیر احباب و تودیع ارباب
 نمود مؤلفه فغان را بخند و من جل بالی و قل لیل عندنا ان بود دعا و لبست عشیان الحی و راجع عکله
 لکن جل عینک ننگ در خیمه با تفاق پیش رود کی شاعر که مودح خاص سلطان بود شفاعت کردند و زراعت نمود تا با شایسته
 مخمر سلسله عزیمت پادشاه کرد و بران شرط چند هزار و یار زر را مقبل شدند و آواز از اهرم در خراسان منکفل
 رود کی این قصیده را بانث و دانشا رسانید بهیت با وجوی مولیان آید همی بوی یار مهربان آید همی ریکت آمو
 دان در شتیه او زیر پایم پریشان آید همی آورده اند که سلطان بی تهیه اسباب رکضت از مجلس شادان این ابیات
 بر پشت با پیراهنی گما چنانچه جاه و داران موز و رافین خاص را بعد از قطع یک فرسنگ راه سلطان رسانیدند و سبب آنکه
 الفاظ این ابیات معرست از لغت عرب و دعیه شوق و طرب و مبنی بر سهولت معنی و وضوح مطلب طابع رهنما
 و طایفه افاد و طار بجناح الشهرة مکانه منقوش علی الحین القنده و بیشتر تحسین و تمجید را باب عصر معدود
 از باب نقد در حالت تعلیق این ذکر بعضی یاران مجا و به اثر الهام و معجرات را اقراح کردند بر حسب الما مؤلفه
 این ابیات هر چند از انیات فصائل آتیات اند و در هیچ صاحب دیوان محاکم شمس الدین جویی فظلم شد و چون
 در زمان حیات آن صاحب قران مؤلف این بهایع از سعادت مشول حضرتش محروم افتاد و این قصیده بر روی
 او که المؤمن حتی فی الدارین انشا میکند با تمیذ آنکه تمیز این دو قصیده طبع نفا و و خاطر و قاصدا و ندان فضل باشد

نصفه
القطا

دند

نسخه حال صمد

نام زیست از شایسته

محبوبان عرب که عاشق

رباب و علی الدوام شوقین

آن مشغول بوده چنانچه از روی گفته

حال من بنده و ز حال دیگران بود

حال و حدیثی تر باشد چو باشد بی با

و شاید اینجانی خواجده سلطان سادگی را

صد چون و حد از جهان

سودی با

چون و این فدا

غنیه

بیت لمؤلف

خوشتر از مشک بان آید همی
راله مر و اید سان آید همی
کاروان در کاروان آید همی
بوستان چون آسمان آید همی
بوی لعل و لسان آید همی
پیش من دامن کشان آید همی
داشک ناخوانده دوان آید همی
راحت و روح روان آید همی
افت دریا و کان آید همی
کا مجوی و کامران آید همی
با دجوی ملبیان آید همی

با دمسک افشان وزان آید همی
زانش کل ای که خاکش تازه با
خند ساز و نای مرغ و سه با
باوبان و بوی کل در خمی
وزدخس روشن کاچه
چشم شادی میجد یارب کمر
شمع و شش میوزم و یادش با
گرداناید میبد من زیار
اکم بانامش که ناجا وید با
در پناه بخش و بخشایش
این سخن کرار زویش خدرا

بوی کل چوید جان آید همی
آب باروی جهان آید همی
از نوای او نوان آید همی
کشتیم را با دبان آید همی
آسمان چون بوستان آید همی
یادم آن با مهربان آید همی
چون زبان بر زبان آید همی
اسک من باری روان آید همی
نام دشمن بی نشان آید همی
عالمی پیر و جوان آید همی
آب کور و روان آید همی

در سپیده دم نسیم مشک بید
از برای دست و کوش کعبان
از نقش و لاله سوی بوستان
از فروغ لاله هر شب و قشام
مفرجان اسوده میگرد
حبیب کیتی غم برین شد کجا
صبر چون خوابم گیرد از بزم
مهراد چون موج دستور جهان
اکم بادست کمر بارش پیش
سخت بیدارش بجا دم و دستان
اگر شنیدی رودکی کی گفتنی

مقصود ازین شو کلام هر چند چون شولوزنج افتاد است که امر و زبلا و ما و التهر از نرس
بهشت دارد و بهر مضمون است از نکبات و بهر دامن از نظریان قدر و در تحت ملک پادشاهزاده قدس است و در باب آن مقصد
اوسیم صبا بی جازانه حدش بر رخ غنچه نمی درو و بلبل از بیم خار تا ویش سودای عشق کل نمی پرو و ذکر ملک
شمس الدین محمد کرت مردی بزرگ همت صاحب بخت بود و وفون لواب توعل بهت جامعاً بین آدبی
الْبَيَانِ وَالْبَيَانِ فَأَيُّ الْفَيْدِجِ الْمَعْلَى مِنَ اللِّسَانِ وَاللِّسَانِ صَاحِبِ الْكَتِبِ وَالْكَتِبِ سَاحِبِ الْجُلُوسِ
لِلسَانِ وَالْمَرَاتِبِ وَفَارِ سَاعِلِي مَنَاصِبِ الْجُزْأَنِ الْمُرَكَّبِ لَوْلَفَهْ وَإِذَا الْهَنْزُ لِلْنَدَى كَانَتْ جُزْأً
وَإِذَا الْهَنْزُ لِلْوَعَا كَانَتْ فَضْلًا وَإِذَا الْأَرْضُ أَظْلَمَتْ كَانَتْ نَهْمًا وَإِذَا الْأَرْضُ مَحَلَّتْ كَانَتْ وَبِلَاشِ كَرْت
در عهد سلاطین غرور و عدا و امیر هفتسالاران معدود بود با حطی مجد و دو چشمی نامحدود و وائما و قابت و شت با سلطان شهاب
الدین که سر بهت را با سلطان محمد خوارزمشاه فروغی آورد و در مستاء جلوس منکوقا آن چون میان او و دلا و جفانای
اسباب منافرت متوار و شد و سکول منادات متعاقب یا سون منکوکا پسر صلبی جفانای بود بر غرم مقاتل مجتهد
کشت منکوقا آن شکری را بفرستاد که قراع بخت را سماع بخت پنداشتند و حدید را حریر و فولاد و شمشیر و نیش
راله بیکان غنچه کرد و اید و اسیر ساخته و سر پیش مغرور چون نرس با فسر است شعری و الله جیش کا انحصار عقد لله على
مُهِفِ الْاَوْ مَاحِي الْعَرَفِ پیش از آنکه دشمن شام خود برایشان خون شام چاشت شوند بعد از ابراق و دوازده ابراق
یا سون منکوکا و تکیه کرد و پیش با تو فرستاد و در خیال ملک شمس الدین محمد کرت مجموع بود و عرصه ملک منکوقا آن را از زوایا

خسوم خالی یافت بندگی حضرت شافعی ریلیعی که در عهد پادشاه کیستی سان چنگیز خان نهاد یافته بود شرف عرض رسانیده فرامود
که در مفتوح خروج بی داعیه ترغیب و واسطه ترهیب چنگیز خان آروغ میمون اورا از سر خلاص کویج داده ایم و سر بر استان
مطاعت نهاد و خیسار شهر و خوراکه بدستان اسم جنس آنت مارا دانسته اگر قاتان مقرر فرماید تا زکی شرایط نیکت
بر عایت پیوند منکوقاتان دشمنان او مخایل رشد شهادت تفرش کرد بر مقتضی آن احکام مهضارایریغ و با نکره شیر داد و در
و نیز و چند قصبات دیگر از ان نواحی دیان مضاف فرمود با سیور غایشی تام بخدمت امیر ارغون رفت و پدلاق لسان
و عذبت بیان چیت شامی و خوب خصائی دل اورا صید کرد و بنده عیایت در باره خود قید امیر ارغون تا کنا راب سبیل
معاطه در نظر به تمام او کرد و بر بنیاء مقلان فرمود بدین مرجبات ذکر او با وج استعمار و ذروه اقدار رسید و ضبط امور
و نظم مصالح بوجهی پیش گرفت که بجن تسبول و ارتقاء قاتانی مقرون شد و اطراف کیلمات و قصدار استلم کرد و بنده و تاسر
دلی راهبار از قطع امن و مطمئن در اداعت صیت معالی و نشر صحایف فضائل و تشییرات شجاعت و سخاوت مساعی
جمیل نمود و اشعار که تیاج طبع او بود در اطراف با ذیال ریح در صباح و دواح تلقی ساخت بوقتی که پادشاه کامکار
هلاکو خان برا کرا اقلیم ثالث و رابع استیلا یافت بسبی از اسباب قضیت رب الارباب متمر و مستوحش شد و در شهر
ثان و خمین و شمای لکری را نمرود و دود و ده عصیان و فرمود مقدم ایشان تغور و از عایت غضب حکم رانده تا
پوست اعضا شمس الدین را بکاهه و کهنه بحضرت فرستد چون از مضمون احکام و تحمیر عسکر خبر یافت این بیت را به تیری
نوشته پیش پای تخت ایلخان فرستاد بیت که هیچ خان بسوی کابل نیامد یا تو تغور از تقریب تمام بعد از ان در حدود
سیستان آن لشکر خان مبارزت کشاده کرد و بنده و از جانبین پای قدام و مقام حاکم نهادند مجاهد به دل بد کش
عاقبت تغور را هلاک کردند و معاطلی که با شمس الدین در خاطر داشت در حق او تقدیم فیت و چون برین حال متنی برآمد
باز در مرغزار شلین از حد و هراته باشکر ایلی فی مناجرت و مطار دت نمود بعد ما که رسل تر اهل کردند و بعاطفت پادشاه
دولتیار ستهلار یافت ایل و طبع کشت و بنظر سیور غایشی لوطی آید و خدمات مشهور و معانات ناو در بندگی حضرت
بکرات تقدیم نمود و در جنگ بر که در حد و در بند با کویه ملازم رکاب ملک فرسای و بلجی را شهادت و بهادری معلوم
کشت و بر سریر دولت از اخلاص و دلوری او سخن راند و حکایت کردند که چون ملک سیستان را بقتل آورد و به بندگی
هلاکو خان سربست از وی بازخواست فرمود که چرا بی حکم یرلیغ پیشوا و نیز و زرا بقتل آوردی و در جوانی را بروی شب خوش
کردی بی قیسم و تلخ گفت سبب آن تا پادشاه دشمن الی این سوال از بنده خود را از و کند نعم الناصر الجواب
الخاص این جواب که جواب جاری بود و فنون یکبار و انجا از عادی علی الفور ایلی را خوش آمد و عاطفت منیبا
مبذول و شت چون نوبت عایت با آقا خان اتصال یافت از مبادرت بصوب بندگی متخلف شد و بمثل لا ینک
ما حین التیب و ما غابا غلبت تمثیل نمود این دو بیت از سر نیک نیتی که داشت پیش صاحب دیوان فرستاد و بیت

دلی نو

احوال ملک شمس الدین گرت

۸۲

بسوی خسرو ترکان چین که میگوید که نیروی و طغانه پور نیست که از هبات شمشیر و کر و کاش بنیوز از افراسیاب ویراست صاحب دیوان برای استلانت جانب استمالت خاطر و این مکتوب که آب لطافت ازان ترشح است و میان فضایل بدن ترشح نبرد بیت فروغ ملک ملک شمس الدین محمد گرت تویی که پیمو ملک سرسبز به جانی مشتقی که ز بخت رسد بر دل من بگذر آن رسد و هم انسی جانی ز رازی روشن باریک بین تو الحق چنان سزد که چو این شوق نامه بر جان ز باد پای را که زنی آتش غمت باب حرم غباری که غیب نشانی چون عادت سپهر بی مهر و روزگار جفا پیشه است که مطلوب و محبوب را در حجاب تنوع دارد و مقصود دل و جازا آسان آسان بر سر هر حلیت و اجتهاد که ابناء آدم کنند زیاده تی رنج و غماست و در اختیار آرزو و امنیت هر چه تو سل جویند ماده حرمان و نفع طاع تَعَوُّدِ الْخِلَافِ فَلَوْ كُنْهَافَا لَذِيذُ و فَايْهَا حَصَلَ الْوَفَاؤُ الْاَلَيْتُ الْوَصَالُ بَعُوْدُ يَوْمًا فَاحْكِيْهِ بِمَا فَعَلَ الْفِرَاقُ مصداق این دعوی است که سالهاست تا گوش جان و جان گوش با آذنه جو محمد دوم ملک اسلام شهر بار ایران خسرو و بر بخت شمس اتقی والدین که روزگار را و امر و نواهی او را رام باد و جریان افلاک موافق مرام شتفت و فروغ گشته و بس که محمد بن قحط الجونی خواسته تا بصیر را چون بصیرت کند و چون نزدیک رسید که آن کام بر آید و روزگار بیک کام فریاد ننداز غیب تاخیری روی نمود که موجب خیرت با و بسبب خیرت دل به طاق شد و جان و دوازده فاقه الحکم پش محروم مثل معلوم است ازان معاد باز ماند بیت فرشته است بر این نام لا جورد اندود که پیش آرزوی عاشقان کشد دیوار در این چند روز قصا و دوزخ زاده محمد ازان جانب رسید و اجازت راجه جناب همیون و حضرت همیون رسانیدند خاصیت نفس مسیح و شت که بدان شده دل مرده زنده شد و باب احتراز و اجتناب از حضرت علیا شسته بر مسلم نشی که گشته بود از راه جبارت و کساحی همین قدر می نویسد که راه محبت و توهم مسدود نماید و غم این حضرت جیو خاور مکتوب این مکتوب در جواب صاحبی صادر کرد و چون ایام و لیل متواتر و متوالی در آن میگوشتند که هیچ آفریده بجای دل نرسد و هر اندیشه که دل بر آن نهاد باشد تغییر و تبدیل کنند پس سعی جهد مفید و منج غیبت و گوشش کش نافع و میرج نه سالها بود تا بنهار و روزه و استمدا بهم و در یوزه خواسته تا باز لقاء عزیز صاحب اعظم و سورا عدل اکرم مبارک الراعی و القدم شمس الدوله والدین زید قدره بیند و عثمان نو و کهن باز گوید فاما بیت بادشمن من چو دوست بسیار بادوست نشاید در کرم شست پر هیز ازان غسل که باز بر محبت بکریز ازان کس که بر شست از عنفوان ایام بسیار و ریحان اعوام و سنوت و شایخ اتحاد و محبت و اسالیب موت بین الجانین مکتوب و بیان یکا یکی هر موصوف و از رسوم و عادات مصلحت منون بوده و روی بقبلا حق آورده و ازان جانب هر روز مکتوبی صادر و حادث می کرد و دعا می تار و کفار و فجار میشود مصرع از تو نیندم که چنین بپندی اما از راه عقول سلیم نه بر مقتضی شرع مطهر بنوی و احادیث و احادیث و احادیث مصطفوی بیت آن به که خود من کناری کیرد یا گوشه قلعه حصاری کیرد می میجو ز دلب تان می بوس تا عالم

اشقه قاری گیرد در این چند روز بنزد محمد می رسد آنچه صواب باشد تا م رسد انشاء الله العزیز و العجیب ملک شمس الدین
 باین کل عقل و شجاعت و شمایل و شہامت تناول خمر الا فاجم را متعرض شدی و او را بسیار دو جینی است در صبح و بصر
 آن بر شراب اعجاب را این آیات اثبات کرده از قبل صنعت تحسین مستقیم بیت میخاره اگر غنی بود و غریب
 اش جهان پارس شود و در حق اهل ازان زمره دریزم تا دیده افغی غمگین شود هر که که من از سبزه طربناک شوم شایسته
 سبز حنک افلاک شوم با سبز خطان سبز خورم در سبزه ران پیش که بچو سبزه در خاک شوم در این حال تروی دعوی
 بدین شرح چون تیغ شاه بخون دشمن دولت سرخ شود و جابلان از سبزه سیاه روی سیر کردند این دو بیتی است
 کرد بیت با سرخ کل آن سرخ می می سرخ عذار تا سرخ شود روی طرب زد و بیار رخ زد و کن بسبزی از ارق چرخ
 و چندی سپید شد لیل بخار چون در میان او ملک ضیاء الدین کابل وحشت و مسافرت و مبارت بر مکان
 مبارت حاصل بود ملک ضیاء الدین این دو بیتی پیش او فرستاد بیت غوری بچو بکین کابل برخواست با بجمونی
 سخن بخوابد آراست تو شمس و من ضیاء و داند همه کس کاوردن شمس بر فلک بفرست فاجایه الملك شمس الدین
 رد علیه بیت ای چرخ از خوش نمک کن چپ و راست با بجمونی خصوصیت بهره جفا من شمس و تو ضیاء و داند همه کس
 کرشم بود هر چه در افاق ضیاء بعد از آن به بندگی آبا قاجان پیوست و مدتی ملازم درگاه دریا مقتدر و است
 آسمان دار بود چون بیستان مراجعت کرد بر مطاوعت بندگی حضرت و امثال مثال خانی تو فرمود تا از این غار غور
 بسبزی سرور پیوست ذکر سلاطین مصر بر حسب این مقالات از عراض وسیع اقلیم سبعة امرو ملا و مصر
 شامات است که بعد از شصت و نود و اند سال از هجرت پیغمبر عربی علی روجه افضل الصلوات و از کی الخیات
 ما هبب الزمان علی الانتصار الممات ثلاث و لغنی علی الریاض ظهور مغر دات بر جاده جده و دین
 پروری حسن اعتقاد ثابت قدم و صادق و م اند و حکم ان الله اشترى من المؤمنین انفسهم و اموالهم
 و ان لهم الجنة بقاليل و فی سبیل الله فبقولون و یقتلون و انفس کین من و سیدیه نوع و سنین
 ساخته و تخم محبت و دلاء و لا یطیع الکافرین و المنافقین در زمین صفاء طویت فثامه و از شجره طیبه ایان شمره
 ان الذین امنوا و عملوا الصالحات کان لهم جنات الفردوس نزلا اقطاف کرده و بر مطاف
 لا یسوی القاعدون من المؤمنین غیر اولی الضرر و المجاهدون فی سبیل الله باموالهم و انفسهم
 فضل الله المجاهدین باموالهم و انفسهم علی القاعدین مطوف نموده مال و جازا برای معونت انصار دین و کوشمال عصا
 ستم دین و فرق فرق حق از باطل لیسیر الله الخیر من الطیب المخطوطین الخیر معروض ضیاع و زهره و آوردن نیتی مرضی
 و اند و محافظت حوزه اسلام و حمایت حومه ایما را باشارت تعاونوا علی البر و التقوی کردن حتی مقفی شانس شعری
 لهم اوجه غزاه و ایدی کریمه و معرفه عدو السنه لند و اریبه خضر و ملک مطاوع و مکرزه سمر و مکرزه

لاجرم بدین قضیت برجله بلاد اسلام کنت تفوق دارند و شرف اختیار یافته اند و فقه الاسلام بلاد شامی دمشق است
 باتفاق اعم طرفه ترین طرفیت از جنات اربعه شعبه هواء کاتبان الهوی فرط رقیه و قد فقه الفیضان فیها العزله
 و ماء علی الرضراض بحری کانه صفائح یترقد سبک جداول کانی بها من شله البحر جنة فقد
 البسته الی الیاح سلاسل من خاکش از لطافت چون استین مریم و حصیات رضاضش در لطافت چون زاده یم اشجار طوطی
 و از خطوط طوطی مؤصل شده و زبان انباش از رشحات حوض کوشر محض و قال علیه الصلوٰۃ والسلام لو کان
 الجنة فی السماء فیه فوق دیمش و لو کان فی الارض فیه دیمش کعبه ثانی و قد ارکب جناتی بہت مجمع و از زوہ
 نقطہ نبوت کتبه و فیما صدق او سر و قرار باب مروت و فوت آمد و عقود عقیقہ ایلی بقراءہ اخلاص باو شاه لایزال
 انتظام کمر فقه و برکت ال و جہاد اعلا و شہار شرایع محمدی را بوجہی قیام نموده و را و اخر شہور سنہ خمس و ستین و خمسہ صلح
 الدین یوسف ابن ایوب برادر زوہ نور الدین شیرکوہ کرد کہ از وجوہ افراد و مقربان صاحب شام معین الدین محمود ابن
 بن قسقر بود بر قضیہ اسباب قضا و تلازم مسبات قدر کہ شعبہ بلا سبق حتی اولاف حق ما لہ بذل رفعا او بذل
 و ضیعا نمودار است بر مملکت مصر متولی گشت و العاصم الدین اللہ ابو محمد عبد اللہ بن یوسف ابن حافظ کہ از نسل
 مرد و اصل مذموم فرع ابو تمیم معد الملقب بالمستنصر بود و حسن صباح اطمار دعوت الحاد و محمد او کرد و بواسطہ سپہران
 و کائنات و از روستای داعیان بدعت و الحاد و متفجع بد و فوج ما منتفع ثمرہ شدیکی اسماعیلیان معروف بزارتہ غنی طاعن
 عراق و شام و قوش و خراسان و دیگر طایفہ مستعلیان مشہور با سماعیل مصر و متبیل ایام دولت او در گذشت و صلاح
 الدین انساب و اولاد او را بر تیغ گذرانید و مال وجود ایشان کہ در منابت این دین با منابت منابت زہر کیا و است
 بجای استیصال یافت صلاح الدین در حکومت و استقلال بذوہ کمال و متوقل جلال پیوست پس شعار دعوت اہمیت
 با نساب خلفاء بنی عباس مستطیر گردانید و در اول جمیع از محرم سنہ ست و ستین و خمسہ خطبہ و سکہ بنام
 التامر الدین اللہ بر مناکب منابر سایر اصناف آن دیار مزین و مروج ساخت و او باو شاہی مہرباط مجاہد کا مکار دین دار بود
 خزانہ موفور و شکری نامعد و حاصل و نوامی ہشتہ ہزار غلام تیغ زن نیزہ گذار و در قبضہ ملکات او معقود این بسطت
 سلطنت شجاعی بجای و مشفوع و شہامتی بسیار مقتون و نفس موجود در موقف جا و با کھار ایداء بنفست بخوان
 و پای در عرصہ منازلت نہادی و ہشتہ سپہر کہ مستعد و مستحق تاج و سریر مملکت بودند ہر یکی را بطرفی از اطراف ممالک
 فرمود چون آفتاب عمرش بغروب انقراض پیوست آن مملکت همچنان در دست ملکات اولاد او بماند تا بقایب او دار
 تا دبل و نہار بوبت سلطنت ملک صالح کہ از جملہ نوادہ زادگان بود و رسانید و بر قاعدہ سلاطین سلف تجرید نسل تیغ
 و ترتیب قوافل بیت اللہ را بمبالغت فرمان داد و در تقدیم مراسم و موسم جہادات و غزوات سجدی تمام حوض پیوست
 و عروس ملک را چون آن معقود بود برای پرانہ پیرایہ بست چون حاصل عمر سلطنت او با انجام رسید ممالک اطمار کہ ان نعمت

الظاهر
 ان من است
 و ستین و خمسہ
 لیت ایام ملک
 التامر فی ہذا النسخ
 قول الخلفاء المستفی کا جرح
 فی کتاب تبارک السیف ان
 الصلاح الدین خطبہ
 جمیعہ ہستم
 الخلفہ
 استفی و ہفہ
 الحسن بن
 ۸۴

پیش گرفتند و باید که موصوعه کرده ملک و مملکتی قزنا هم جایه کام و نام و صاحب سلطنت مصر و شام شد و اراکات مظفر خوانند
 و او امر و نواهی و امثال و مثل و طبع کشت از آن تاریخ باز کار سلطنت آن مملکت با مملکت افغان و طریقه من عین و سلب
 من غلب در میان ایشان ظاهر شد و لکل قرن قریب بر وقتی که اجماع افراد بر یکی قرار گیرد و او را پادشاه سازند و بر
 تخت مملکت نشاند و الی یومینا هذا این قاعده مقرر شده و سلاطین آنجا از استقلال که شرط اتومی و رکن و ثقی مملکت است
 منفرد آمده اند بلیت که راجع بر تخت شاهی باشد نخستش قضا نامه عزل خواند فلک کرده از بهر شان چنبری بر دهن فیه
 هر یک پی و دیگری بعد از آنکه بعد از فرمان مکتوبات آن و اشارت پادشاه رزاده بلاکو خان چنانکه در مقدمه مسطور گشت
 کید بوقا بشات لشکر کشید و از ملک مظفر و لشکر او دید آنچه دید ملک مظفر اگر چه چون نام خود بمقترب دولت و مستقر تبحر و عیان
 یافت اما در کار کار بدار پای روی نکرد و قضا خان صفت و شکری نمود و بندق دار که مملوک صالحی بود قضا خان را در
 خروج کرد و پادشاهی که کسوت عطیت و عیبت بر قامت باقیمت مستحقان خیاط را رفت شامل او اندازد و کلاه که هست سر و از
 بر با مته همت صاحب دولت و ثبات قدرت او بندق دار اراکات آن و او که به تیغ زمره سپهر سجاد و فشان عقین شایان
 روح او را از کان بخشان ارکان بیرون آورد و بخواند سلطان ملک الی زالی تعالی شانه فرستاد و بندق دار بندق و ابر
 عرصه ملک مصر فاتی شد و منصبش بی رالایق ملک ظاهر لقب یافت و بعد از کاف و ششامتی شامل و نمایندگی تمام و رانی قوی
 و غرضی ثابت و بهیمنی بلند در تنظیم مملکت و تمیز مصالح و معاری شروع و پیوست تیش و مضامین دست فتنه و قتل که در پیش
 در و کاب کو هر تیغ بر بخت پس برین استصفا مملکت روم باعث و سبب شد تا در زری توریه و پوشیدگی جاسوس و ارباب
 دوستی از خواص بروم رفت و احتیاط مسالک و احتیاط عساکر نموده مراجعت کرد چون به خطاط سکون و تحمیل شادروان
 سلطنت پیوست پیش با قاضان رسولی فرستاد و بواسطه سفارت یاریگری مرغ منقار که چون صغیر صیرافا زوطا و سنا
 خاطر اصل کمال در جلوه نشاط و طبع و طبعیان نشین قدس شکر شکن شکر شوند عظمی که بیک غوطه در بحر قیرینک هزاران
 لؤلؤ بین آبگون بر آورد و بی کوشی که کلمات خطرات او بام بشنود بی طول فکر از معانی که جواب بدی بر سر زبان دارد و شعری
 حکمت اطرافها اذان خیل و اذان الرجال لها مطابا غیاش خوبی پر خاشجی که اگر چه بخت او را سر نشسته
 و از پهلوی او تراشی و جب داند بضع باری جری القلب و جاری اللسان باشد الف صورتی که چون کاف کن از ازل باز
 بانون الف گرفته است ذوالنون مصری شمی که از تاثیر نقطه وحدت چون الف رستی و رستگاری پیشه دارد و قصبه پو
 که خطیب دار بر مبرسه پایه انامل طیلان مسکین بکسب و سطلی محمدی که از بد و طفولیت در پیشه شیران نشو و نما یافته مصر
 نسی که تا باشد از بهر مزاجت و مهارت زکات و روم در مکتب امیری صبح و شام در تحمیل آمده باشد محقق و دون بلوغ الزجاء
 که با لغات بلخ سخن چنانکه می بینی بر طراز اطلال او در سلسله تعلیم خوانند صفائی مزاجی از بنی الاصف که بصوت سحر او
 گوته زرد و تلخی دهن و زاری تن کواه است سخنی سوداگی سر کشاری و ممداری او بران دلیل مایع و بر بانی با هر نوبت سخن خود

کامل شد

بکلیت چشم زار قیروان مغرب بخط بلاد الشیخ رود حدیث سنی که هم در غنغوان داشت و انغوان نشو بر خاستن و چون
 میمان منزل شب جز بست نباشد حبه شعی بن بدی موسی و بکلمه فی المهد صیدا مثل عیسی تمام بنی
 الی اصحاب الیمین و کثرت فی الذکر الی الأسفل المهل و الغسلین مذکر کما تجلی نرداد فی الحنین و قلما
 یسقط عنه الحنین حاتم یبذل الطرائف فی محمد الطی مفی بعرف اسباب الرشید و الغنی مسکت بالسیف الی
 الصوة و الظلام مستحب بقضی بالحلل و الحرام الف یقطع الوصله الکیم فم یصح الکلام و هو سقیم و اجوف
 معقل الحال من مضاعف الحركات ناقص اذا کان سالما من کل جهات مقرون به افان الزهفات سیف
 برنی لمحبه اهل بنیه بالرقص حرف مرفوع بالابند آء للنصب و الخفض منزفه جلیله الاحوال فی حکم ثلثه
 رجال ابی لا یرک الا عند الغزل الطیش و الشطط و لم یقبل المطاوعه فی السیر الا بالسیف فقط شع ملان
 الحس لا وفاتها متعکف فی طاعه البای یعنی قسم غریبه این ذکر از پرده مکر کشوف کرد و نه که ما بنود غریب تفر
 روم را با مضارسانیدیم و اوضاع و اما کن آن بلاد بخط امار میرتدم و طرح شعاع البصار شد و دلیل بر آنکه این اخبار
 پیونذی دارد و در فلان و کان طباح که قطعه را فی شحاح و اصیف ابا ما و او تواند بود خاتم خود را برهن مقداری از طعام کرده ام
 چه تیر انداز از دست در آماج گاه نشانه اکثری بنادون توقع که پادشاه با سرداد و بیحال آن بدین جانب فرمان فرمایم
 تا بدین دست منت اکثری و ارکین جاز از انقبوش اخلاص الیمن سلیمان مملکت ارسته دارم بیت مؤلفه و
 طوع بک امثال الخوالیم شوم ابا قان از استماع این حکایت و استدلال بر کمال تهو و اتمام بندق دارد و مقام تعجب و
 استعظام دست بردن بنا و جبین حال با نامل فخرت خاییدن گرفت ایچی را با علام با جری پیش پروانه فرستاد و چون
 هتسار و شرط استلاب بر عایت پیوست قضیه بر منوال مشروح واقع بود خاتم قهرمان مملکت مصر بخدمت تخت تاجدار
 اقلیم خایت که کردن سرکشان کتی ابطوق استخدا خود مطوق می شمره و آوردند و باز بمصر فرستاد و سلاطین همداست
 شامت و جرائد احوال او حسابا بر گرفتند و بر فذکات مایه دیگران ترقین تبیین بنا و برین حال روز کاری زیاده نکشت
 که پروانه روم چون با ابا قان چندان معتقد نبود و کو هر نیت او و بر مطاوعه منفعده با بندق دار مرسله غار زند
 و تراب نفاق را بر اهل تسویل نیت داد و او را با ستصفا مملکت روم بعث و تحویل و حث و تسبیح کرد و فرامود که از
 مطولات مغول مل او مرکز و اکثر سامت و محیط رحل ذامت است اگر چنانکه رای صواب بندق داری مصلحت و
 و بدین صوب عنان کرامی شود ممالک روم را که مرام پادشاهان دولت را م است بی مقاسات طول مدت و تحمل
 و کلفت تسلیم کند بندق و از بنا بر داعیه همت نامی خود و اظهار ولا پروانه پروانه شدن شکر و تیه اسباب پروانه داد و بر غیر
 تنیت پای در رکاب رکوب بنا و عنان یکران ملک گیری بجهانید بعد از قطع مراحل و رعایت سرعت حوالی و بار روم با
 مرکز و آبرو عکس ساخت شع و علی خلیج الروم منک عهابه من خوفها بطان الشبار لا الی بدید از تهم

بِهَفْضَةِ نَحْوِ الْخَلِيجِ وَلَا الْبَحَارِ بِحَارٍ پروانه را دوا می استعاره و باعث خوف و شهرا بران و شست که حرام ممالک است
 گذاشت و بکسخت و تقصیر حسن عمد و میعاد را بکسخت بیروانی کسخت بندق دار بر تامت آن بلاد چنداگر ایلیان این دیار است
 مستولی گشت در طول و عرض **فَاللَّهُ تَعَالَى اللَّهُ غَلِبَ الرُّومُ فِي أَدْنَى الْأَرْضِ** چند ماهی قامت کرد پس باغبان مرغ
 و مساعی مشکور بصوب مصر که دارالملک اصلی بود تو جبهه مردم پس تامت خطوط پروانه که خط معنی و لفظ سخن عبارت از آن
 بودی پیش ابا قحان فرستاد چون ایلیان ازین حادثه که جاذبه انکسار خاطر و باعث غضب اندرون بود خبر یافت پند
 شیر خشتان و پلنگ مصور در قتل و اضطراب بشکر حاضر متوجه روم شد و شمع عمر و تبال پروانه ناک از نهادنت لک
 مصر با ایلی پادشاه پروانه داشت بسترستین قمر گشت و پشوا روم را بخطا مطالبقت و ابراهیم صاحب ایالت مصر در کتاب
 سلطنت بیک چین ابرو بر تیغ بندی که زیند و زینت کینه را از آینه خاطر مقصود کرد و در شهر شسته تسع و سبعین
 ستاره شکاری نامزد دیار شام فرمود تا صبح و اگر بکشد در روز دولت مخالفان بر ذوال سانه یعنی چون ایلیان فغفور
 کنت حاقان بت غریزی مصر بندق دارستم داشته است شاید که انقش طلب قیصری از دیوار مقصوده قصر و ماغ
 منجی کرد و اندک شکر از سیاب تخت خانت با دل که دست منتظر بر کشا و نه قلعه بیره را حصار داد و نه چرند موطنی
 بود و اساس ستظار ستکان بنه خایر و افر صین نزدیک آمد که قمره حرفت حرب یعنی مغول قمره معا لبت بر رفته
 امتیال مشد کرد و بنید و در قمار معا دست مذ بلفر خدایر بنه و قلعه عذر را را بی قمره تقصیب خضیب سان افتراع
 کند ستکان بیره تیره حال شد و باعلام صورت حال و پند و در حال ستیا حان عرضه ہو ارا یعنی هواری طیور و سلا
 اولی آنجه که جمیع اطلاق کردند و از آنجا تا قاهره چون ابراج طیور و قیمان و مراقبان این مثل موضع موضع قریب بود
 هم از این نوع رسولان را سال واجب و نهسته حکایت کردند و چون سیمرخ زر پیکر باشتیان نصف النهار پیوست آن
 بر پیرنده نامه بر نه بجزیکت فوادم مسافت عرض ہو ارا قطع کرده به تیج مالوف مصر رسید شاه باز قلعه معا
 بندق دار چون بر مضمون رسالت نامه برج فطنت و قوف یافت حالی جواب فرمود نوشتن که مخالفان قلعه ساکنان دل
 مستطیر خاطر باشند که صبح رایست دولت ما با در روز بهشت ما بر حوالی بیره طلوع خواهد بود و اگر درین میعاد بی تکلف
 افدیشان و تسلیم قلعه مرخص اند و اسلام پس و دوازده هزار سوار است **جُنُودُ دِلَاحِ الْأَرْضِ تَحِي لَوَائِقِهَا**
قَوْلُ بِنَا أَعْنَى الْكِرَاهِ فَوَلَّ فرمود تا ساختنی مسافت و محاربت کرده در حرکت آید و خود با هفت غلام بر مرکب
 در تعجیل تمام روانی شد و مشاهدان تقریر کردند که از قاهره تا بیره مبيت و هفت موضع با مبيت بود اگر چه ساکن
 ساکنان اول اغنی و بیکه منازل مبيت و شست می پاید شاه آسمان هفت و رت چهار روز منازل مبيت
 هفت کانه یا مات را بقوایم مرکب آسمان رفتار قطع کرده بقلعه بیره رسید سواری و ویست از نواحی جانجمت
 رکاب پیوسته خوست که ستکان قلعه را از مورد رکاب سلطنت اعلام دهد و چهره ایشان که از عکس تیغ نیلوفر پیکر

أَطْرَافِ الْقَتْلَانِ أَصُولِهِ قَرِيبَتْ بَيْنَ الْبَيْضِ وَالْبَلَامِقِ يُفَرِّقُ مَا بَيْنَ الْكَلَامِ وَبَيْنَهَا يَطْعِنُ بِسَلِي
 حَدَّهُ كُلَّ عَاشِقٍ فَأَشْكُرُ الْيَمَانِي فِي تَمُورِ دُرُوتَيْنِ وَتَوَادُونَ بَسَا وَبُودُونَ وَوَصُورًا بِلِسَانِ خِيَامِ أَقَامَتْ رَاغِبَتْ
 اسباب طعان و ضرب مرتب گردیده مجتهد مصری بر ایشان چون فضا بد که قابل زدن باشد تا ختن آوردند بهنگام
 اجتماع رحوف و اختلاط صفوف که تیغ خاطب حسا و روح بود و سنان خاند زن جریده عمر بیت از ادای اسباب
 و کرسپاه بشد و شانی زخو رشید و ماه ساره سنان بود و خورشید تیغ از آهین نین بود و زکریا تیغ بعد از محاکمه
 و محاکات و مطارحه و مطاروت و مجاولت و مساوت آن دو لشکر جان بیکر لشکر اسلامیان چون قلب و ساقه ایشان
 بچویدند و زوهارا محفوف بود و بختاب اولئك عَلَى هُدًى مِنْ رَبِّكَ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ مخصوص حمله آوردند
 چنانکه ریاحات جبال بزبان صدانامه و فریاد آواز نهاد و قالُوا رَبَّنَا افْرِغْ عَلَيْنَا صَبْرًا وَثَبِّتْ أَقْدَامَنَا وَانصُرْنَا
 عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ با من از خون کشته جیون شد و متغنی بدین بیات زخم ساز گردون شعر و قد
 ذَكَرْتُكَ وَالْأَبْطَالُ عَاجِزَةٌ وَالْمَوْتُ بِسَيْمٍ مِنْ أَنْبَابِ شَيْطَانٍ وَالشُّعْرُ بِتُكِّي دِمَا وَالْبَيْضُ ضَا حَكَّةً وَالْجُودُ دَاجٍ وَلَوْلَا
 الْمَلْفُ قُلُوبِ امراء مغول را با آنکه لشکر قتل آوردند و اسلحه و مرکب ایشان را غنیمت یافت و در خبرها حاصل کرده منصور مرسل و
 گردید و باز در شهر سته سبعین و شصت و آبا قاقان برادر خود را مسکو تیمور با امرای ایاچی و ارغسون و الیناق و سه تومان
 لشکر که زهره تیغ را بر خیم تیغ آتش را بآب میگردیدند و ذنب فلک با و تا به برج سر نیز ایشان سبک براس میخواندند و غنیمت
 و مقاتلت ایشان فرستاد و تا محکم مصر را ستخلص گردید و در قمر ایلی برنا صیه ایلی کشید و الفی با منین و الوف و درها بر
 بشکر ایمنانی رسید چون کار از دال و قاف مقال بوقاف و ثقیاف قاتل کشید و تیره بلا و هین باز کرد و مشغله بیکار استعمار
 مشغله و غوغا بعلت اعلی پوشت بیت زیتغ و درگز و زکوس و زکرو سید شد زمین سمنان لاجورد و همی چشم شن
 غنا زانید سپهر و ساره سازانید کمان منخی قامت و فی السَّارِ خَلْفَ الصَّوَابِ وَلَا يَمِينُ وَمَا يَضْرِبُ الْأَعْلَى
 و رکاش دست خوش و دیر کشت و بدعا رب اشج لی صدری و شیری لی آبی قیام می نمود و تسیر بزبان سوافر سودا
 أَعَارَ جَنَاحِي طَائِرًا فَطِيرُ الْغَايِ نَهَادَ شَعْرُ حُسَامٍ غَدَاةَ الرُّوْعِ مَا ضُ كَانَتْهُ إِلَى اللَّهِ فِي قَبْضِ النَّفْسِ دَسُولُ
 كَانَ جُنُودُ الذِّكْرِ كَثْرَتُ فَوْقَهُ قُرُونُ جَرَادٍ يَنْبُتُ دَخُولُ خُطْبِ دَارِ بَرَسَا بَرَقَابِ بَعَارَتِ فَضْلِ الْخَطَابِ آيَةُ
 أَنْزَلْنَا الْحَدِيدَ فِيهِ بَأْسٌ شَدِيدٌ وَمَنْافِعُ لِلنَّاسِ بِالْقَيْسِ سَكِينَتِ دُرُوءِ مِيدَانِ كَانَتْ مَرَّةً جُونِ كُوسِ كِرْدَانِ
 چو کانش توأم مرکب بود و صحرای معرکه که از جمیع قتل توجو دریا و شاد و ران تنهایی سر میزد و شعش فسيفسای لَهُ غَدْنُ الدِّمِ
 فَأُفِي وَطَرَفِ لَهُ مُبَاشِرُ جَلَالِ بَيْتِ هَمِي گرز بارید بر خور و ترک چو چوستان بار و از بید برک از رشق
 بنال رشق سنان و غرق تیغ بندی کهر مردان کار از رادابی قد و تر بیت کمان بدست کمر بر میان زره برن زره و
 سخته کمان کشته گر ناکاه از لشکر مسکو تیمور الیناق و ایاچی که حامی میمید بودند بر مسیر اهل مصر کف غانده دشمن را چون کشت

دست مساعد هم شست با تیغ چون زبان باز بسته و گرز با چون خرطوم فیل افروخته چون تعالی حجاب و چون اهل
هراس و چون رعد و خروش و چون دریا در جوش عمان چون باد بر شتاب و رکاب چون کوه بادکنک صمد بردند تا بر خوان صفای
از ایشان قبل آن جاشیت الرخوف جاشت قتل تاریقی سازند چنانکه بقیع لعان خورشید مفروق بام شکافه کرد و سب
مصریان متفرق و منهدم شدند نزدیک بود که رونق لشکر مصری و شامی که سامی مندر بودند دور کرده و شکست خورده
از ان حرب دست ملائکه ارضی فخرت الیه سجدا و نبکا اللهم انصر جوش المسلمين ولا تنصر علیهم
بسماع طاء اعلی رسانید بفرمان ارحم الراحمین چون حکم سبقت رخصتی غضبی سبقت یافته بود عقاب ببت بر سر
اعلاء دین و در پرواز آمد و بهای بخت بی بهمان اسکیان جلیخ فوز و نجاح بکسره و از سینه میثمنه شام با احتشام جمعی حماه و رقا
عرب که قاره را غرض ناکت تفریع می ساختند و بقلع رمج بر صغیر بیاض مجادله از حمره و آه اعدا ملوقه اعلی الممالک معنا
بنی علی الأسل و الطعن عند تحاها کالقبیل می نوشتند بر قلب مغول با قلت مبالات علی اجمعه حله آوردند دعا و رتبه
لا تدر علی الارض من الکافرین ذلارا حاجت مقرون شد و فتح الباب دین هدی ظاهر شد لشکر مسکو تیمور در تیار و بار افرا
و شهادت با قورشی از رعب و در هرب شاه راه هرب پیش گرفته ملائکه مسکو تیمور را تیری زدند که زبان سو فاش نامه اهل عرب
روان بروی فرو خواند باقی ابطال شام و رجال محترق و اعداء دین را مضرب بودند از بطون کمن چون وقت ظهور بود بر سینه
بطونها کنز و ظهورها خیزد و کوهها عز عبارت است بیت صرصرت پلا و کن صاعقه انکه کردون تن غفیت
دل که تحمل سوار شده بیرون آمدند و معنی اعتر مکان فی الدناسیج سیایج ساخته شده بیت بشمیه سندی کفیه
همی با این آتش فرو ریختند و تمامت لشکر را بران عرصه عرضه مرصعات ساختند و وحش و سورا و آن صماری از لوم
ایشان سالها جشن و سوره حاصل آمد قدرنا علیهم و ما کان لهم من ناصرین اقبال باطل یؤمنون و بالحق
بدخون فسبعلهم الذین ظلموا اتی مغلب ینقلبون اهل اسلام مقتضی الشاکر یستحق المزیذ زبان بنایش
الحمد لله الذی من فضله اثار زقنا فیک حسن المنقلب و الحمد لله الذی صرف الردی و
الحمد لله کشف الکرب بر کشادند و این فتح نامه را مطرز بطراز انا فتحنا لک فتحا مبینا و من یحب شعی
بارک الله ربنا فی خمیس ردعنا خمیسین الف عام بساوات که حر سها الله و ادا م سباده تمام فرستاد
لما کان یوم الخمیس الثامن من رجب المرجب لسنه تسع و سبعین و ستمائة حضر العدو و المخذول
الی ظاهر المحصر الحرسه فصرنا معهم مصافا دارت به رخی الحرب الزنون و کاتوا مائة الف
او زیدون و فوسفنا بین هدی الملیک العلام و کملت العون بالسهام و طار حمام الحمام و غنی فی
الزئیس الحسام و تقابلت الابطال و تقابلت الاقبال و کرب العدو و قلل نول عن و کادوا الاسلام ان
ان فهناک انزل الله سبحانه و تعالی ملائکته المسومین فانجدت الامه و انجزت من النصر بما وعدت و

الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى مَا نَصَرَ دِينَهُ وَأَعَانَ عَلَيْهِ فَلَمَّا خَلَا السَّيِّدَ الشَّرِيفَ حَظَّهُ وَالْمُسْلِمُونَ مِنْ هَذِهِ الْبَشَرَى الَّذِي عَظَّمَ
 قَدْرَهَا وَسَارَفِي الْأَفَاقِ ذِكْرَهَا وَاللَّهُ يُوقِفُهُمْ وَإِنَّا نَاوِلُ السَّلَامِ عَلَى مَنْ أُنْبِغَ الْهَدْيُ : قی احوال این ملک بطریق اجمال در صبح
 خود ایراد کرده و بعد بحول الله و قوته و شمول نعمته و وفور منته موضع تمیم ذکر می که تقدیم یافته و شرح
 متعلقات مساق آن چون خواجه بقاء الدین بن صاحب الدیوان زین السعدین غرور بر یا ض سرور شاف باندک
 ماتی چنانکه سیم لای انحلال دیده و ادنیایکی از عقب و دیگری جاری کرد و اما ضعف و دهن مردولت صاحبی را علی التوالی روی نمود
 و اما دو قایع متابع در رسیدن شمس شایع احداث ذالک الزمن ریزش و در کمال الفتن آری معهود از فلک بل
 ملک و متعارف از دواب روزگارنا هموار جزایده و حرار و ترشچ هزار و ترفیه از اول و تکریر فاضل صیت در زیر این بن
 کلشن با یاد عید غنچه کلی باید ست که داد ند که باز در پی حار انکاشش سنا و نه و جرعه شراب کامی را در کام سپید و در
 کجا ریخته که هنگام صبح او را بد رسد و خمار حواش مبتلا کرد و ند که ام روز آفتاب سعادت صاحب دولتی از فی
 مشرق مراد بر مخطرات ارتفاع بخت استوار پیوست که مدارات فکلی از ابر مخطرات انخطاط بکفیف غروب محبوب
 نکرد و نیز تا چو وقت نهال آمال معاحب کالی برب جویا بر نشو و ات و نصارت یافت که غم قریب بدو بار و بار و نگذا
 نکبت قابل قبول و جفا نکشت بیت بر جویا بر رفته است تا منم سر سبز و تازه بیچ نهالی نیافتم مهر منیر را و
 در مستند را بی و صمت محاق و زوالی نیافتم اول خلکی که تالی این واقعه نکشت مخالفت مجد الملک بود و او مردی سبیل بود
 مولود و محید او یزدان بقاء و ثروت و کنت متوجه بجاه جهشت و متوجه بدو و عتور فیت بر ارجع حال ضیق مجال است و
 ایام و پای مال حوادث لیلی شد و در عدا و و تلخا مان و خدم صاحبی معد و نکشت و بجوم کرم آن جناب که کعبه آمال
 و قبله اقبال و مطرح شعاع فضا و مسرج و فو و غر و جلال بود و پناهی در ابا اعمال فراخو حال منصوب فرمود و بعد از آن تعبیر
 عقیدت و فضول و کمیت و رختت حال فقرتس کرده عیار اعتماد و واقعا نقصان پذیرفت و بجناب و التفات خاطر می گستر
 رفت بار با بکارم بیدریغ صاحبی که واسطه ارزاق خلایق و رابطه توفی از بوائق بود و تسل جبت و شیخ نخیست و چاکر
 نمود و در نخیست و نکشت و از ریاض آن عوطف بوی استیناسی بشام امانی او نه پیوست با طالع بشولید و بخت نخت
 رفته و فلک نامساعد و روزگار رفته در مسارات میخفت شمس فان قیل لی صبرا فلا صبر للذی عذابیدی الایام
 نَقْلَهُ خُزْراً وَانْ قَبِلْ لِي عَذْرًا فَوَاللَّهِ مَا ارَى لِمَنْ مَلَكَ إِذَا لَمْ يَجِدْ عَذْرًا كَمْ كُنْتُ كَمَا كَانَ أَقَامَتْ وَتَصَوَّرَ
 آری و نه قدرت نفقه و الاعی که مسافرت و مهاجرت رنجبار کردی شمس فلا مجد فی الدنیا لمن قل ماله و لا مال
 فی الدنیا لمن قل تجده تیر سربد آت بهت و خاست نیست فرونی تو نیست آور و چه نظام از مالوف و انقطاع از
 ناز و مطبوع با طبع مولود و موج بهت ناکام بلیت و لعل و ما بغنی عن الخذلان لیل روزی را بشی می پیوست و
 رشته است لعل کون در رشتن این آیات را شمس اما فی هذه الدنیا کبریم بنزول به من القلب الهوم

آمنا فی هذه الدنيا مكانا یسرنا الیه الجار المقیم روان می بست ختلاف و ترددی پیش امر داشت
 و با ایشان سابق معرفت مستحکم گردانیده و پیوسته متخص احوال ملک و مال بودی و از علم استیفا و حساب محفوظ عاقبت کار
 چون نومید شد و گفته اند منصرع نومید شده و لیر بشد و غیره زبان بل بر ملک خویش خوش گرداند بیت بدان میام
 یکبارگی که جازا بگو شتم زیچا رکی و امن اذا عرفت فتوکل علی الله به ندان اجتهاد چیت گرفت و نطق الفرائض
 لا یطاق بر میان ضرورت حالت پستی و پای و در پای و قرب البحر یحذرو العواطف بنا و در شورسته ثمان و بعین
 ستمانه بعضی امرار که در باطن ایشان مخالفت و انکار صاحب می شناخت مروج نقد ناسره خود ساخت انتظار فرستی کرد
 و هنگام مقام شریک که شرا و باز بوی عاید خواست شد و او را به بندگی حضرت بردند شعی ناکم یالقول المضلل
 حاسد و کل کلام الحاسدین هر آینه حقیقت لطف جبرزه با حسن تقریر یار داشت و او آب خدمت سلاطین و و ابان
 و اداء سخن را بواجبی دانسته عرضه داشت که صاحب دیوان درین مدت که بدین شغل خیر متشعب است و بواسیل شریک
 در جلائل مقام مشبث بر کمال مملکت را بر استی تقریر کرده و تمامت ملک پادشاه را اطلاق خاتمه خود ساخته و در
 طرفی از اطراف دیوانی پرداخته و همچنین داستانی در و شایست صاحب علاء الدین علی طریق الاشباح باز نماند و عین
 سبطیه تشبیب را بسنج این مخلص کشید که خواجه بهاء الدین در مدت حکومت عراق بیرون از حقوق و واجبات دیوان
 ششصد تومان از اعمال استخراج کرده و دویاری از آن و وجهه بر کار خزانده و چربک منصور نمانسته مقدّمه من یجمع
 یخزل معلوم است و دوق غم و غل روزگار محسوس بر بی تعالی آنرا قبول در ولای ایلخان جایی داد و گوهر تقریر و چون غل
 بزرگتر بود و هر چند در نظر عقل نقدی نریت میزد و کوشش پادشاه بدان شفق گشت از کله اسعادت نسیم شعی
 اذا ضاق امر او نعد و مطلب فحند الله العالمین مباسط در روزیدن آید ایلخان نواخت و عاطفت زیادت از
 مطمع و اموال او از زانی فرمود و بدست خود دکان داد و تشریف خاص مبدول دشت و هم در آن مجلس سخن تمامت ملک
 پرسید و نیز تقریری و پذیر ملائم مزاج پادشاهی با وارسانید یر لیغ نافذ شد که مشرف ممالک باشد و میسبات چند ساله
 استراک کند و مطاق توفیرات و مواقع تقریرات اموال را انکشاف نماید و هیچ آفریده از شاهزادگان و خویشان
 امرایه مانعت پیش نیاند و برین حکام بایزه سرسیری داد که با عافیت هیچ سلاطین و ملوک انداده بودند عقیقت
 پادشاه با صاحب متغیر شد با حضور نواب و و کلاه از تبریز ایلخان عمان مساعت بر تافتند صاحب از تبریز باز
 مکاید الدانخصاص که در اول نشایه که گشاد و او نشانه مقصود را مقطس گردانیده بود و خبر یافت صورت و بدست
 که بالاجاج و عناد توأم اند نفس متولی شد و زاده فکر حکما اللجاج اقل الاشياء منفعة فی الحاجل و اکثرها
 مضرة بالاجل مناسب قضیه این حکایت مشهور است که هر دن الرشید روزی با کله مملکت و عقیقه دولت خود
 یعنی زبیده بلا عبت شطرنج دفع ملالی و تعییب عالی میکرد و مراهنه را شرط آنکه غالب بر مغلوب حکم نافذ و آن باشد و

هر چه اقتراح رود اسعاف لازم آن در دست اول بیرون غلبه کرد زبیده رفسه سودا پیراهن و کسوتی که بر قوام انسان
 حاوی باشد صنع کرده در مقابل نظر بیرون آتشید بایستد زبیده چنانکه استعفا کرد و مفید نیاید بنا کام تشال امر حرب
 مشروط بنود ثانی الحال زبیده غالب آمد گفت طمس است که با فائزه جشی که کمترین جاری بود جمع شوی بیرون آریما
 خلیفت و دامت صورت او الفت دشت شفاعت کرد تا در معرض این التماس از جوهر نفیس یا قوت آید از چند
 در حوصله آرد و کجند بر دوز بیده گفت اگر تامت خزان مبدول افتد و در ملک اشراک و بمقبول نخواهد بود بر مقتضی
 شرطی که رفته قیام و هجبت و دفع را محل غیر قابل هر چند بیرون در شفاعت بیشتر زبیده افصح الحاح و ادراج
 بلج که یوغر القلوب و یبجج الحروب صفت دارد زیادت کرد بیرون با فائزه مجمع شد بتقدیر الهی از قاروره
 اصلا اب او قطرائی که بفضل مبصر رایج مستعد آن بود که بقیه نوع را مبداء شخص و یکگر کرد و در مقهر رحم شوق یافت
 و قوت ماسک بمحافظت آن قیام نمود و ناء ثم جعلنا النطفة علقه فخلقنا العلقه مضغه فخلقنا المصغرة
 عظاما فکسونا العظام لحکما بر ساطع تاثیرات اجرام علوی آرا بر تبه انشاء خلقی دیگر رسانید
 فبارک الله احسن الخالقین بنکام میفات وضع حمل و زمان نفاس فایز ما مون میمون انفس از مضیق عدم درضا
 وجود آمد چون از حنیض رضاع بیفایع تمیز رسید و لال نجابت و شامل شهاست از حرکات و سکات او ظاهر بود مثلاً
 و انجود عنه فزاره شعاع ابقیت ان حبال الشمس تدركني لما بصرت يخط الابيض البقوف
 روزی شخصی متنبی ابجضرت خلافت آورده و بر دعوی باطل اصرار نمود و او را در عذاب عذاب کشیده بسیار سطوت
 صغری که کرد و چون تقدیب خبری تقدیم یافت بصباح و عدیل و نه به طویل و آمد مأمون در رشته برادران موضع خامل
 و موقفی نازل ایستاده بود متنبی را گفت فاصبر كما صبر اولوا العزم من الرسل بیرون از سرعت و کما و فطنت و ده
 و حکمت او متعجب شد و شفقت ابوت و حرکت آمد گفت صدق رسول الله صلى الله عليه واله وسلم اذ قال
 اولادنا اباكادنا بعد از ان یوما فیمو ما محبت و تربیت و حق او مزیدی پذیرفت تا مأمون در کل علوم بر اقران فائق شد
 و با داب و مراسم ملوکانه از فروستیت و میدان داری بر برادران غالب چون بیرون دعوت حق را اجابت کرد در بیه
 خراسان که محمد امین سپهر مدینه خلافت قائم مقام باشد اما نرید و آرد و لا یكون الا ما اید میان برادران بیکر
 محاربت رفت و در تاریخ و ولین کینیت آن احوال مشروح است چون محمد امین بقبل آمد و دعاء خلافت او را ملائکه
 من وافقنا امینه نأمنهم امین بکفند زبیده نفساء سرد چون باو خزان از جگر جو شیده بر کشید و گفت
 ما اتعدنی بهذا اليوم الا يوم فیا می بالبلج مع ایلخان نظم این حکایت و ترتیب این روایت حجاب ریست از
 محاذات البصار مرتفع کرد که معاندت و بلج و محقرات امون متعجب ناکامیها بزرگ و جالب معادات و دشمنان سرگشته
 و تلمف بعد از وقوع قتل و حدوث نایات زیادتی عمارت و ریج خواهد بود و حسرت و هجرت از عقب نوازل تصادف

اَسْمِعَ الْبَشَائِرُ سید نسیم غایت از قتب غیب در وریدن آمد و غنچه قبول بصباء رضا در شخیدن باب عجز و اعراض
عبارت سخن غیب را از صفی خاطر فرمود و امداد الطاف در حق صاحب تاره کردند و اینکیت ملک بخش معنی شعر اِذَا مَا اَتَى
مِنْ صَاحِبِ لَكَ زَلَّةٌ فَكَأَنَّكَ تَحْتَ لَازِلِهِ عُدْداً کار بست بزبان اشرف فرمان فرموده بود و نابود گشت ترا
بخشیدم و بر قدمت خدمت ابقارفت و مثل معهود مقرر داشت آمد باید که با سبقت داند زوی انشراح صدر و دل قوی بر قاف
کوچ دهی صاحب بکرم العصفور و دَسَمَهُ شِشْ غَفَاءَ عَاطِفٌ وَ هَمَامِي هَمَّتْ پادشاه بدید و ارجحه عبودیت مکرر
کردند و مطوقه صورت بطوق منت جانی از حضرت خانی مطوق گشت در حال ریل را چون هوادی حاکم که از ننگهای
دام خلاص بایستایین که از اوج هوا بسوی صیدا نقض کند با طراف ممالکت فرستاد و مکتوبی بجز از پرت عطف حضرت
پیش برادرش صاحب علاء الدین نوشت او خود بر جناح غریت بود بصوب بندگی و جواب این دوبیت مندرج کردند
سَعَى وَ كَيْفَ يُؤْتِرُ قَوْلُ الْوَشَاةِ فَذَلِكَ فِي عَرْضِكَ الْاَبْلِلِ وَاِنْ سَعَايَتُهُمْ فِي غَلَاكَ كَضَرْبِ الْعَقَابِ فِي جَنْدِلِ
و از نشأت صاحبی بشارت نامه اتفاق افتاد و مفتوح آن ترین بین آید و متضمن بدین بیت اَللّٰهُ قَوِيٌّ يَّعْلُوْنَ عِمَّا غَفَرَ لِيْ
رَبِّيْ وَ يَجْعَلُنِيْ مِنَ الْمَكْنُوْنِ عِلِّيَّتْ امر و در سجده انداخته فارغ دلم از دشمنی که از دل نکت من جز دوست نمیخند و بعد از شرح الطاف
و عطف پادشاهی و فیض انعام ناماهی در مطاوی آن ترجمه الفاظ در بار ایمنان کامکار بدین سیاق ایراد کرد که روز پادشاه
تا بتواتر اخبار تغیر غایت لذت خواب و غریزه تنقص و مکدر مآذره اکنون از اینجا در خدمت من مست شد باز خانه رود و شب
بازی فارغ و سینه مشتع دست و پای از سر نشاط خوش بجهان انداخته زد و بخت و دیر بر خیز هر چند در عاجل حال بعالج غایت
ایمانی ثوران مآذره مخاف صاحب را کنونی حاصل آمد و از بطش و طیش خلاص باقه بمبضب مورد و بکسب مستطیر گشت
اما مجد الملک در سعایت محمد و قصد و دوامان اودا که موجب داد و امان اهل میان بود بپستند بوسطه شرف قربت ایمنان و
اشراف ممالکت معینط اشراف اطراف عالم شد و در تامت نواحی و جویان برای رفع محاسبات اسرار کی بخواه ثقیل تو با
نصب کرد و در مکتوبات که از دیوان حضرت مقصد می گشت اول صاحب دیوان در طرف یمن و النبی کان مقفراً بپیمیده
نشان میفرمود و مجد الملک بطرف یسار مشرف ممالکت بلکاسی چسبان رقم میزد که تشعیر یا بلکاسی مانده خط بطلان
بر نام و نشان صاحب میکشد لاجرم استخفاف و استخار تیتا با دو دمان کریم و خاندان قدیم متعج نامی مستعدی سوخت دست
و دشمن باشد و این دوبیتی مجد الملک انشا کرد بیت در بحر غم تو غوطه خو هم خوردن یا غرق شدن یا کهری آوردن
خصی تو بنس تو بیت خو هم کردن یا سرخ کنم روی بان یا گردن صاحب دیوان رَدَّ اَعْلٰی و زَنَامُ جَمِيعِ الْفَضَائِلِ
سُخِّدِ بِیْ اِنْ دُوْبِتْ كَقْتِ بَيْتِ یَرُوْجُ بِرِشَاةٍ شَاہِدُ بِرِدْنِ بَسْ غَفَّةٍ رُوْزِ كَارِ بِاِیْدِ خُورْدَنِ اِنْ كَارِ كِهْ پَایِ دَرْمَانِ
داری تو هم سرخ کنی روی بان هم کردن صاحب بقوت نفس و بخت همت از ملازمت بندگی حضرت متغای
نیشد و امارات عجز و انفعال و اگر چه مرموع و موقع آن بود از روی آنکه شعر وَجَلَدْنِيْ لِلشَّامِئِیْنَ اِنْ يَهْتَمُّ اِنِّيْ

لَرَبِّ الدُّهُلَا انْضَعُ بخود راه نمیداد حکایت کرد که روزی صاحب استخار فرمود تا در پایه تخت با محمد الملک در باب
سخنی که بسمع اشرف رسانیده بود مواجهه کند علی الرستم هر دو مقابل یکدیگر زانوزند پادشاه اشارت فرمود که صاحب فرود تراز
وسی را نوزندش من کان فوق محل الشمس منزلة فلن یزید شیء ولا یضع در حضور دشمن معاند از دست ساقی بی غایت
پادشاه آن جام ناخوش کو را رو کشید معنی این سخنان را که انفع من برود الشراب وانفع من برود الشباب
کار می بست لمؤلفه وهی الواضع امان من اللطایح والتملق امان من الفرق والغافل عن بعض
الأمور یعاقب والناس عین بعضها تنکأ پس همچنین بقتیر کرد که در آشنای طوئی مجلس نمیش چون عرش
غم فرسای و شراب نش چون آب حیات جان افزای قیت خروشدین چکت و آوازهای دل می پرستان برده
زجای صاحب ته نوبت ایما را کاسه گرفت و قبول آن اعراض رفت در کمرت رابع از غایت جلالت و دفع شمت
معاوی را زانوزده عرض کاس کرد پادشاه از لوم که نص مرست آن در کتاب مجی محقق است بسیر کار و اورا آنگاه دادین
بوسیده التقام کرد بعد از آن ایما آن جام نوشیده جمع ایما تا فرمود که یکت متجدد و دست هر چند از او قبول
کاس اعراض فرمودیم اقبال بران زیادت نمود مع در اور خاطر بود که اگر آن تکه دار دکنده هم سیر این کار و دیده اورا
از حد قدی چون تکه برواشمی صاحب با وجود این مقدمات و آثار استکرا ایما فی بر صبارت مشارت مینمود و با امکان بدت
فلک سفل معاندت می فرود و همت نامی او با و از بلند از گفته کاتب میخواند چنانکه صدای آن در هم کردون می افتاد و شعر
بَغَرُ النَّاسِ لَعِبُ الدَّهْرِ طَرًّا وَلَيْسَ مَغْتَرًّا حَدَّثَ هَرَّ فَمَا حُبُّ الْوَلِيِّ بِمِثْرِ قَلْبِي وَمَا بَغْضُ الْعَدُوِّ قَطْمٌ صَدْرِي
وَلَا النَّسَبُ الشَّهْرِ بَيْنَ بَيْنَا وَلَا الْكُوبُ الْكَرْبُ بِشَيْءٍ أُمِّي فَسَأَلْتُ نَعِي عِنْدِي رَحْمَةً وَكُلُّ غِنًى لَدَيَّ شَبِهُ فَقِيرٍ
چون طلال بیج الاول سنه ثمانین و ستائیه بر بیطجین کردون نند ابروی مقوس و دلا ر مشانیده کردند صاحب علاء الدین
از بغداد و بر سید و بشرف مشول بارگاه آسمان شکوه تشرف جت از عرض عراضه و ترقیب طوی و کششی فارغ شده خزان
ز که مصحوب بود تسلیم کرد و در عقب بعثت توفیر اموال اعمال خزان و دیگر بعضی پیوست بی زمره حاد با فساد و کا مشغول
نایزه طمع ایما فی با و دروغ ایشان مضطرم و مشغول از تمامت ممالک خراسان و شیراز و کرمان و عراقین و روم و ادب
دو بار بکر و موصل و میا فارقین و شاه سعاد و کار آمده بودند و سیلاب خون و خطر و هول و قریح و دلا ز و هتایا جاری شده
ملوک و اصحاب مناصب بتقیج صورت و مناصب میان بسته و زبان گشاده بدین بیت شعر سیخا ذاد عَنكَ الْبَاسُ
حِلْمٌ وَنَحْنُ فِيهِ مَنْفَعَةٌ رَشَادٌ و ذکر بعضی از آن احوال و رموضع خود مفهوم مطالعان کردند و پادشاه محمد الملک
بنازی عرضه داشت که مدت و دوازده سال است تا اعمال عراق عرب و خراسان و مضافات آن بر سبیل منان صاحب
علاء الدین را مقرر و مقوض فرموده اند هر سال بیت تومان زر توفیر میروشته و بار دیگر اموال اندوخته در زیر زمین دفین شده
فی کل جاره هو الذین بعضی از ثقات و نواب که مشمول ایادی و مر بوب عوارف صاحبی بودند و از بهر دفع خصایم

داشته بود

تعیین کرده و قلم و معین و شسته عصابه و قلم بر جبین کمرین بستند و بوده تصدیق خصم مقوی کرد و شیخ لبس الصدیق
 الذی انزل صاحبہ ابندی النبی کان من اسرارہ کما وازونہ ولا تلبسوا الحق بالباطل و تکفوا الحق و لنکم نکلون
 منبر خمر گشت کوفی ابو الفرج بنده و از زبان آن صاحبان تمییز پس درین معنی منقولم کرد و دیده شعر الارب مؤکدا
 غزنی من عهودہ بمن علیہ صاحبی بمنہ اکابد منه ضد ما استحقه فاصدق فی قدی له و بمن
 هو عیب لا خلاف اللثام کانهم عن اکرم المعون فی شعی هو اخیمت و الحق لا یخفی علی کل جابر تقدیر انکه مبلغ بود
 باسم توفیر حاصل شده باشد رواند اخراجات و توفقات پادشاه زادگان و خواتین و امر او محصلان و دیوان نازک و
 رسم مد و منقحات پادشاه که از لوازم تصدی اشغال خیر و دنا به مقاطعات اموال دیوانی باشد علی الخصوص در جهان علی
 چنان صاحبی از وی قیاس توان داشت که اضعاقا مضاعفه خواهد و منکسرات مال بقایا و اعمال غیر مرتجی الحصول که سر حمله آن
 در جرایم کتبه در آید و بعد لکت پیوند و همین سبیل معلوم راسی اکثر متاقلان باشد و با وضوح این دلایل و رسال مقدم
 باسم توفیر اموال تام بخواند رسانیده بود و در از او بجزید عطف خصاص یافته چون در احوال مضایقت حکمت سکوی و ناس
 زمانه بانه جوی معاینه دید و کار و شایست و واجبی زیادت از قیمت مثل داشته بود و اختیار بخور و دل و شراب و سرور خاطر
 و متجمل دولت آغاز غارتها کرده و نعمت حوشی کار هر تلخ داشتی فرو گرفته اندیشه کرد که المال عرض زائل و ظل
 مائل و سحابه صیف تنقش و ذروره طیف منسجج بی انکه بمکالت و مجادلت ادوان و معارضه و مقابله حده
 مصغر شوم و سلامت عرض سلیم را توفیرات نابوده قبول کردن توفیری تام باشد و فاضل و جومات را در این و معین
 گردانیدن کفایتی بنام چه در آن یکد و سال بوسطه کثرت احالات و نازکی جواب مبالغ و جود از مستقرات و خاصه رسانیده
 بود و سبب استرفاه و خاطرهای و تخفیف اعمال و اعمال و چون استیلاج خزانه مال بود در جواب حدیث و نیست و عرض حساب
 و سیاق و جمیع و فذلک موقی نمی یافت آنرا نیز بقدر توان می بایست ساخت و دل از اندیشه پرداخت جماعت همد
 با خو گفتند اگر وجه فاضل را بر کار این توفیرت نه بروی ثقل نشیند پیش شاه بر رخ رفته تقریر پیا ده و دیگر فرو رانید
 و منصوبه بر سا خند که در شورش تسع و شین و ستاره چون بعد از مضافات بر سبیل امانت در ایستام و شست جمعی از
 امر اکسبه استرفاع و استدارک محاسبات کرده و دست و پنجه تومان باقی کشید نه و تا غایت ازان وجه چیزی بخواند
 رسانیده و آن مال بعینا متوجهت و باقی و لا ینفع لی فی شیه الزمان را فیه هم در آن تاریخ برای پادشاه که جای
 طلایع غیب و ناموس ممالک اسرار است کسوف گشت که بقایا و تعلق بمصرفان نواحی دار و استیفاء آن از دایره مملکت
 بیرونست و اگر ازین نوع خطابی رود و خرابی اعمال و تقصیر رعایا فایده صورت نه بند و از سر آن در گشت و کار نماند
 بار نامه در نوشت و صاحب علاء الدین انوختا فرموده بمعاودت با سر حکومت استجاریه داد و مصرع قصه چکنی
 سخن دار است از دهن و شاه در دهن پادشاه حکایت که تنقش فی الجرم شده بود و در عالم ملکات چون واردی از

در این پرده قضا بقضا ظهور خواهد آمد اسباب آن سلسله وار دست در یکدیگر دهد و حسن تدبیر عقلا در آن معرض جهان نسبت داشته باشد که شعله آتش بانی پوشند و با کوه الوند بقوت بازو کوشند و در یار با بنایش تن تحریف کنند و آفتاب و ماه را با ستره آل و عیب نمایند و یکبار بحث کلی و محکم اسلی برین مقدمات جنباج لکسر مضمور بود بحال چه در این خیال از حد و مصرخه رسید که **الْفِي وَالشُّعْرُ سَقُورٌ شَعِي فِي جَحْلٍ سَرَّ الْعَوْنُ غِبَادٌ وَكَأَنَّهَا بَصْنُ الْأَذْنَانِ** غم مکاوت را با اینان عالم تقسیم داد و اندک و شاد بر او مکتوب شود چرا که ذکر آن تقدیم یافت با شکری جزا نماز ایشان میفرمود و مثل آن بطرف بلاد شرقی نزد کیت پادشاه زاده ارغون روان میگرد و در بند با کوه سلوک طریقه احتیاط را استعدای نموده بودند و آن نیز علاءه شو غلش و درین میان رایات نصرت پیکر بر غم توجه بمشاه بغداد و براه اربیل و موصل نصرت میکرد و صاحب علاء الدین با تحریک رایات و تدبیر رایات از پیش بفرستاد و پادشاه در آن حوالی چند روزی سبب تفرج طرد و مصطاد بر کناره دیهی که از آن دیر سیر کوید از محل رفته است م نزول فرمود و شکر بر عادت مغول نزک کرد و چون کلهاء انواع و خوش با جروش و جوش در حلقه جمع شدند و بر ایشان مدار نزک سنگ آمد این بنفیس خود با چند خواص و اینا قان در راند و روان بهرام جور بران تا ختن و صیدا نداشتن آفرین میکرد و بیعت سو فادش زحیرت وحشی دنان کشاد شد چون زبان خنجر کرد و میرانش چون در اسد رسیدی چون سنبه سان کش از ضربت الف سان کردی چو سین و دلش تشریف ضربت او انواع و شیان تعلیم سکر دومی هنگام انفصال در یکلیط شیران شکاری صحافی را از و خوش برداشتند و موازی کوه بهر هم انداختند از کار صید فارغ گشته غره رجب براه بخار عازم بغداد شدند مجد الملک در راه هم در روز انفصال صاحب علاء الدین حکایت بقایا بازید و اینان داد و گفت **أَذْكُرُهُ أَذْكُرْتُ أَنْشَاءُ طَالِفَةَ أَرَامَةَ** بر عقب صاحب علاء الدین برای بحث و استفسار و کشف و استقصا و استخلاص مدعی چون برق از میخ روان کرد پس بصاحب رسیدند و فرمان بشنایند داشت که آن قصه نمودار کروش فلک است و کارایام و لیالی بی فتور جز بقید آمال و تقرب آجال رجال نیست بقضا رضا داده و جز این خود چاره نیست مصاحب ایشان بغداد شد و کافه خلق را از آن عاده بر چرخ فریاد و آوارگی کن با لوف موقوف داشتند با قول بنمود تحت تصرف داشت از زر تا از زیر و از ناض صرف تا صفر از خبات لالی مانند زواهر سعد و مستلانی تا زایل خرات و صفال محال فال از قریش عبقریات باریا تا حصری صر و باریا از تولد و طوارف تا خناس با طرایف از اوانی مذہبات و کلمات تا زنا اثاث از طاقات اثواب تا بظافات ابواب از جواری خیرات حسان و در آخر چشم بد حسان تا علان بیت القربا ^{مصلح} و از بیت النبوة بوق و طبل از صاهل و مابین مرد و ولایت از افراس و بغال خیس و غال ناله و جل جلدی و جل بیت هر که دارد نظر بکدی و جل از خاست چو کا و کدو نیست چون غرض میانت جوهر عرض بود و غرض در بسته عرض حاضر آورد و پشت پای **لَا بَارَكَ إِلَّا اللَّهُ بَعْدَ الْعَرْشِ الْمَلِيِّ** زمرت عالی چون کار دوست رفته بود بر مقتضیات نفیس و خیس زو عین منقود اثر منقود شد و بفضایع سحاب ضایع و مال پای مال و املاک موجب اطلال تفصیل بفضاات و دلائق

قرومات و جراید املاک موروث و کتب در بلاد عجم و عرب بیدر لا اله الا الله تعالی صیت لوح مکتبات را از پر
 اهرشی بر آن صادق بود و پیشو مثل ما بقی له فدعیمه و ما اراد الله فیه فدعیمه فکمه ضبطه
 ضاعت و کمه خلط و کمه فضه فضت و کمه ذهب ذهب چنانچه در سایل سلیه الاخوان از ایشان آن
 صاحب قرآن شرح آن سترنی آمده است و اگر جبار در جان خود همین یک عیب بودی که نعمت و راحت او بعد از عمر
 در طلب و تعب صرف میروید بگفتی و ثباتی ندارد و واجب نمودی که مرد عاقل دل بر آن ننهدی و از برای تحصیل بی حاصل آن
 چندین درخت و پوی و جستجوی نیایدی شعری علی آنها الایام شتی صیونها نذل عزیزاً او تعز ذلیلاً
 در حال اثبات این ذکر یکی از حاضران این و دویست از کفنه سعدی شیرازی رحمه الله علیه برخاست و بیتی که فرمودند
 اجلاف جانی بسند تامل خویش نیاز دارد و در هم نشود سکت بدو هرگز که نه زرین بخت قیمت سکت نیز آید
 و زر کم نشود ترجمه آن را این و دویست و سلم آمد حد و اجمد و الفاظاً بالفاظ شعری ان نال ندمن الانذال فقصه
 جاشی که آن بدیب النفس بالحقیر فالنیر من محمذ صادمکسیر فالنیر من و ما یزاد فی محمذ را این جبار خوش برادرش
 صاحب دیوان که ملازم بندگی رکاب اعلی بود و در بخت و تاملی ندید جازات خسته بخت او آمد و بسبب آنکه نوایر معاظمت
 و عواصف قهر الهیانی سکونی در کوئی پذیرد و مبالغت و جهاد و تحصیل مال و ترویج وجو مات بر اضحاف اعاری می نمود از خانه
 خانه خود و فرزندان جواهر و مرصعات و ادانی زر و نقره آنچه بود بپایان آورد و از تواب و وکلای سبیل متقاضی حسب
 استطاعت نقد و جنسی بست و بآن مصاف کرد و بد جمع اعاری از نقد و اجناس آنچه لائق عرض نیست حل کرده و منزل
 و جیل بندگی سر بر رخ کرد و چون پادشاه را اصناف آن متوقع بود و آن مقدار عشره عشره مبلغ مستور بر نمی آید هیچ موقع
 یافت و عرض حال صاحب دیوان نیز بوجهی رفت که بهمانه و میل موسوم شد و خلاصه مساعدت و مراعات او را مال
 خاصه مسلم سخط ایمان کشت قضا کار کرد و بودنی بود و تکاوی سود داشت و قتی این قطعه اتفاق افتاده بود لکن لقمه
 سپرد و قیمت عدلش کرد که ما هستیم بهالهادیم غم خوشی بعمان بضاعتم بهر و فضل و حکمت چه سود که مایه هست زیانم
 ازین بضاعتم بنویسب تن سانی که ممکن نیست بپادشاه سیم زهی اصاعتها برای آنکه فلک دارد و چوبی نه
 که کسی که کند پیش او شاعتها زمستند هم گامی در یخ داشته اند بهر سبب و دود داده شاعتها و بعد معرفتی
 دین الدهور اذن عصبت نفی جدالین اطاعتها یرلین که طفا چاریر غوجی با طایفه معاویان اولئک
 الذین جطت اعماهم و کان مصر و فایا خلل فواید الجلال اما لهم بخت او آمد و بنوی مواخذت و معات
 آغاز نهادند از آشنایان و بیکانه و اهل حیران بطایفه خانه کیفیت کنوز دوفین و جواهره شین که در خارج همین نام داشت استگش
 کردن گرفت کثرت بعد اولی بر باط و خانقاهی که مستعد او و دفن اعز اولاد و عشار بود و رفتند و مبالغت
 تمام در بنش و فتن و هم و کس تقدیم رسانید و چون هیچ در همه نبود همه هیچ نیافتند عاقبت او را از خانه مالوف که مانس

غزو دولت و نامن و فود راحت و غرس نال بهجت و غرس اقبال و جنت بودی نقل کرد و ذکر و بی را که سرگردان کردن فرو نمی
آورد و تاب کردن کشتن کتی بطوق نهاد و ایادی او مطوق بود و از غل و غل در غل و غل کشیدند و دوستی که از سر زبردستی کوش روکار را
بشفت قیت شفت ساختی بسلسله تنید سوار صفت مسور که پند دودیده فضل و معالی خواند می بارید و زبان عقل برزیده
عویل می سرسید شغل الدهر خطانی بعد النساء و کذ ستغنی فبی اذان اکتفا در حال که تحریر این ذکر شغال و شغل
قلم بر صفحه این اوراق نکاشت شغل ای شرب صفا بلا کدر ای خل و قابلا خلل دهر ناحین مال مقبلا
مبلا لم یکن بلا ملل و اذ اقد بناننا سخطا سخطه صوب سا کب هطل لا بری منه وجه ما زین
کل نذب سمدع بطل و اکفی فیہ جمع مطلبه کل تذلل مواجر و جل لا شیء بالزمان اذ معنا بلبع نرد
الحذو شال دغل کر چه بر اعضا ظاهر بود بموم محسوس میسر و سوم ثانی و قرار از دیار دل شوریده و از طموس و از سر جوی ابر
وجود از شغل و لو ان میای با بحبال هدها و بالنار اطفاه و بالماء لم یج و بالخلق لم یخلق و بالارض لم یکن
و بالشمس لم یطرح و بالبدن لم یلبس می آمد اما سلطان مملکت جراح بر سر رثبات مطمئن نمیکند بود و ساحت خاطر باید و صبر
طیحه نصر و مرجع نعم الاخر است مشون قال الله تعالی انما یوفی الصابرون اجرهم بغير حساب و فی الامثال
من طلب الرئاسة صبر علی مضی السبلة از سخنان علی بن بحین رضی الله عنهما روایت است احتمال الصبر عند النزال
اسلم من اطفأ بها بالمشقة شغل و لبس الفی من جبر الخطب صبره و لکنه من حار فی صبره الخطب از زبان
دران نامرادی مثل میردیر معازی شغل و ما ظلال اشرف فتنه با حبل للتوایب من قوادی بیت
بگذاشته ام مصلحت خویش بدو کر کشد اگر زنده کند او داند و چون نظر از باب اغراض نه بر محمد و خندان ملی بود ایچی را با خود بکار برد
و حکومت ملک بغداد را در وی تعین کرد و قید حدید برداشتن و در عوض آن دو شاخ محبوب از عدا و شاح در کردن او انداختند
مانند عروسی سه و بالا معانقه و معانقه را هر دو دوست در کردن آن سرفراز حایل کرد و دوران مایه باز رفتند از کفتر رومی
نیشابوری بر زبان چوین خود ادا کردن گرفت بیت دست من بل شکسته کیشب روز انکا که خم است در کردن کبر این قطع
در انجیل پیش برادر فرستاد شغل اسمع هذا الک النفوس قول فی ذل و دوه سوار د الخطر اشکو الی ربنا
و منعبنا جود زمان یحیی بالعبی کان منائی عناق هبفا کالبان ما البان کان من وطری
اعادی برین مرهله و قوف یافتند با یکدیگر گفتند اگر اوراق غرضی بودی طبع او در چنین حالی که از بغا و ارتقا در جبهه خلاص
چگونه بتلخیص معانی آتش شدی یا بنظم و شرموات کردی و قوت ذاتی چنیدین معانات شداید و معاسات میگوید که که از صفت
کاهشیم نذروه الریاح و الهیم یملوه الریاح کرد و دوا نمودی آن نادان در غلط جل و عدم عقل سرشته و شغل
کم کرده بودند بیت کار دنیا که تو دسوار کرمی بر خود کر تو بر خوشین آسان کنی آسان کرد و دواء القلب الرضا بالقضا
و اسئلهن الموت بهن علیک شغل لئن اشمس الحساد صر فی و رحلتی فما صر فواضلی و ما ان یحل الحمد

مَقَامٌ وَتَرْحَالٌ وَفُضِّلَ بِسَطْرٍ كَذَلِكَ أَعَادَهُ اللَّهُ وَأَحْلَاهَا الْكَذِبُ أَرِشْتَقَانِ أَوْرَاثُ رَاةٍ وَسَاءَ حَبْرٌ كَرْدٌ وَجَوَابُ ابْنِ
بَيْتِ حُرْنِ آبِ زَلَالٍ وَبَحْرٍ حَلَالٍ وَكَرْتُمُ اجَابِ بَاغِيحٍ وَدَلَالِ بَرُثِ شَعْنٍ وَبَيْتِ الْعَدَى أَنِ لَا لَيْلَ نَدْلًا لَصْرِفِ الْكَلْبِ
أَرِذَ الْعَجَبِ وَكَيْفَ أَبَالِي بِالْخُطُوبِ وَإِنَّمَا عَلَى مَنْ الْوَأَقِ الْحَفِظُ رَقِيبُ وَأَوْرَادِ سَبَاقِ ابْنِ أَحْوَالِ ابْنِ لُتَانِ
ابْنِ أَحْوَالِ شَارِحَانِ نَوَارِثِ بَعْضِ أَزْوَاجِ تَدْلِيَةِ الْأَخْوَانِ ثَبَتَ بَعْضُ بَرْلُوحٍ مَا نَفَظَ لُجَاوَادُ بَاغِيحٍ مَسْطُورِ ابْنِ قَصِيدِهِ رَاشَعُ
لَيْلِ نَظَرِ الزَّمَانِ إِلَيْكَ شَرًّا فَلَا تَكُ ضَيْقًا مِّنْ ذَاكَ صَدْرًا رِيَادَتِ أَرْهَقَاتِ تَنَازُلِ عُرْوَةِ فَضْلٍ تَوْشِيحِ كَرْدِ بَعْدَ النَّفْثِ
أَيَّامِ دُوسِ وَأَوَقَاتِ نَحْسِ نَجْدَتِ مَاجِيهِ بَرْدِ زَارِ تَوْشِيحِ قَاضِي غَزِيَّةِ الدِّينِ الْعِيقُوبِيِّ سَيِّدِهِ فَرْمُودِ وَالْمَوْسُوحِ بِذَلِكَ
شَكَرْتُ اللَّهَ ذَا الْمَعْرِفِ شُكْرًا فَجَزَانِي بِهِ فَرَحًا وَبَشِيرًا وَسَوْفَ يَجِيئُ بَشِيرِي بَعْدَ بَشِيرِي لَيْلِ نَظَرِ الزَّمَانِ إِلَيْكَ شَرًّا
فَلَا تَكُ ضَيْقًا مِّنْ ذَاكَ صَدْرًا وَلَا تَجْمَعْ لِحَادِثَةِ الْبُحْبُحِي فَلَطَفَ اللَّهُ لَيْسَ بِزَوْلِ عَنِّي أَخِي فَأَثَبْتَ بِقَلْبِ طَمَحِي
وَكُنْ بِإِلَهِ ذَاتِ ثِقَةٍ فَإِنَّهُ أَرَى إِلَهِي فِي ذَا الْأَمْرِ سِرًّا لَقَدْ جَرَّبْتُ أَحْدَاثَ اللَّهَالِي فَلَسْتُ أَخَافُ مِنْ رُشْقِ
الْتِبَالِ وَلَيْسَ أَلْهَمُ مَخْطُوبِي بِبَالِي زَمَانِي إِنْ زَمَانِي لَا أَبَالِي فَقَدْ مَارَسْتُهُ عَشْرًا وَخَيْرًا عَلَامُ تَرَاهُ
بِرُشْقِي سَهَامًا أَحْتَسِبُ أَنْ يَكُونَ لَهُ طَعَامًا وَكَيْفَ أَرَاهُ بِخَفْلِي ذِمَامًا وَفَدَّ عَاشِرَتَهُ سِتْنِينَ عَامًا
وَأَبَى ذَفْعَهُ حُلُوءًا وَتَرَاهُ فَهَمَّ طِبَاعَهُ هَجْرًا وَوَصَلًا وَزِدْتَ خُطُوبَهُ فَرَعًا وَاصِلًا وَمُنْذَرًا
حَتَّى صِرْتُ كَهْلًا سَلَكَتُ فِجَاجَهُ خَرْنَا وَسَهْلًا وَخَضْتُ غَارَهُ مَدًّا وَجَزًّا فَكَمْ مَنَعَ الْمَطَالِي غَيْرَ عَالِي
وَبَذَلَهُ وَصَالًا بِانْفِصَالِ وَكَمْ لَبِثَ فِي خَالٍ رَأَيْتُ الدَّهْرَ لَا يَبْقَى بِخَالٍ بِرِيكَ الْوَجْهَ ثُمَّ
بُرِيكَ ظَهْرًا فَمَنْ مِثْلِي هَلَى الْعُلِيَاءَ حَامِي فَأَدْرَكَهَا وَلَمْ يَحْشُ الْحَامِي تَوَخَّتُ الشَّيْءَ وَعِيفْتُ ذَامَا
تَرَانِي ثَابِتًا جَاسًّا إِذَا مَلَ جُوشُ الْحَادِثَاتِ عَزَمَ أَمْرًا فَأَقْصَرَهَا بِصَبْرِي وَالْعَطَايَا وَاجْعَلْ جَنَّتِي
صَبْرًا وَرَابَا إِذَا مَا فَابْلَسْتَنِي بِالزَّرَابَا وَجِئْتُ مَقْبُورَاتٍ لِلْمَنَابَا وَارْهَبَنَّ الْمَوْتَى خَوْفًا وَذَعْرًا فَقُمْ وَأَنْظُرْ
عَقِيبَ الْكَسْرِ جَبْرِي فَلَسْتُ بِخَافِلٍ بِصُرُوفِ دَهْرِي وَسَوْفَ يَشِيْعُ فِي الْأَفَاقِ نَصْرِي إِذَا حَارَتْهَا
بِجُودِ صَبْرِي مِنَ الْمَوْتَى فَكَيْسُ هُنَّ كَسَلُ حَلَا الْجَبْرِ عَنْ عَمِي تَحَايَا فَأَدْرَكْتُ الْأُمُورَ عَنْ عَشْتَهَا فَلَا حَ
فَلَا حَ نَفْسِي إِذْ مَنَاهَا جُودُ لَمْ يَزَلْ جَلْدًا صَبُورًا فَإِنْ شَاهَدْتُ فِي غَمِّي فُتُورًا جَلَّتْ عَيْنِي لِلصَّبْرِ زُرًّا
بَعِينِي لَمْ يَبْعَ لِلْقَلْبِ شُكًّا فَحَذَقْنَا وَدَعْنَا قَالِ إِنْكَ فَإِنِّي قَدْ عَرَفْتُ الدَّهْرَ عَرَفًا إِذَا دَكَّتْ جِبَالُ الصَّبْرِ دَكًّا
رَأَيْتَنِي فُتُورًا مُسْتَعِيرًا مُعِينِي فِي أُمُورِي صَوْنُ سِرِّي وَلَطْفُ تَوْسَلِي وَدَفِيقُ فِكْرِي وَلَيْسَ بِنِصَالٍ لِلْأُمُورِ صَدْرِي
سَوَاءٌ عِنْدَنَا نَوْمًا كَدَهْرِي فَكُنْ خَلَا وَأَمَّا شَيْئُ خَمْرًا فَأَقِيمَ بِالْمَنْزِلِ الْإِثْنَانِي وَمَنْ سَوَّى بِحِكْمِهِ بَنَانِي
وَمَنْ ضَمَّنَ الْمَطَالِبَ وَالْأَمَانِي تَرَانِي لَا يَغَيِّرُنِي زَمَانِي إِذَا مَا سَأَلْتَنِي مِنْ حَبْسٍ تَرَا وَذِكْرِي فِي الْخَالِ جَبْرِي

تَوَصَّلِي
نَزِيد

تمنی
نم

کویح الطیر فاح بکل قطر و لکن الزمان انی نکراری دهری بجای کل حرکان له لدی الاحرار و تر اسامیه تجب و تمجی
 و انظر من مجوز الفلاح متاسیدر لکل سؤل من نانی قصبه ابها القلب المعنی بکون ختام هذا الامر نصر لفسحها للواغی
 ای سمیع و لا تأسف علی ظلم و ربح لتقع من و شیء یک ای قبح و لا تک مثل حنسا ذاب ربيع و کن بالقلب فی
 اللآ واء صخر و کن لحوادث الدنیا کورا و شہد بالآوال علیک سوذا فقد غادرک من غاد الیو و
 و کن فی البوس و النعی شکورا لیک طامد ستر و جهر امل بغدا و بعد بغدا و بل تمامت طوایف در مملکت از مملوک و
 مکت از روی انصاف بدین معنی شعر اشکر کتمونا بجمعنا فی سور کف فلهونا اذ حزنتم غیر انصاف با صاحب علاء الدین مشارک
 ساهم این عمامه و لکن و تمجی ناوک من بود پس ایمان بر عزم توجیه بلاق بفرموده از دور کوچ کردند و ریایات عالیہ
 برافروشت و با داری عالیہ زلف پرچم پرچم شام زمانہ را ہبر الکن می ساخت و فرشتہ بیا منزل منزل الام بالام فرش بوقلمون سے
 انداخت گاہ رعد نوروزی از مقدمہ تیرہ زن کشتہ و ساعتی برق در شان چون تیغ تو چیان خاص عکس مینا انداختہ و با علم
 نشاط شکر بريح از برسوی افزائتہ عصای ضلال و فرقتہ از دال چون از ابداع عجایب غرور و اختراع اکاذیب صراح
 و دعوی جمعی کہ یکی زیور صدق نہشت بل کذب و ایمانکم بحطوابعلمہ جز خسارت ملی و مزاحمتی حالی حاصل نہ بندہ
 ہر چند پیر امن مکر و فریب برآمدند از شیخ و شائب و تردد فاجر حامل و فاجر کسی کہ از تعدی او حکایتی را ندی و شکایتی خواندی
 یافتند و بسبیل بطل و ارشاد حبت ما طلب و شاء بخیری اورا مکر مکر و اندید و بعلت خطاب زوائد اخراجات و نحو
 عوارضات چنانچہ از لواحق اعمال دیوانی باشد عرض اورا مکر مکر و اندید و بعلت خطاب زوائد اخراجات و نحو
 و اضطراب و قہر از ظاہر ایشان متغیر گردید و در مقابل اید و طایر و قصد شیخ متر صد مجازات ثبات فعال و معالج احوال کشند
 و در این اندیشہ ہستیناف اصناف خداع و استعمال باب حیل میں گرفتند روز بروز روز بروز روز بروز روز بروز و محض
 تلیق و تخیل برمی آمدند تا باریک بار بیک عقدہ فہ نہ را مبہم گردانند از اقلح آرا و استشارات انہو این مہرہ ترور بر سار
 افتاد کہ اورا بکارت و مرہلت بلا دشامی موموم گردید و برقم عصیان مرقوم مجہول را از قوم یہود باز دست کردند و بر
 کاغذ پار با خطوط ملون باب غفران و کفر فہاند طلسمات سحری و اشکال نیرنجی کشید یعنی از او میان قہشہ او ہنگام
 تعقیب یافتہ اند و سہ تن را از مجاہل عرب کہ با اتفاق امرا و شہکان بشایخ و مقدمان عرب در ہر وقت فرستادہ بودند
 حاضر آوردند تا بخویفا و ترعبا گلیلا و اما ملامت صدق اقاویل و محقق ابابیل و مروج لحد رفیق و متج لفظ مزخرف ایشان
 کردند و حال آن بود کہ در اول سال مذکور میان الفی و امراء مصری مخالفتی ظاہر شد و سفور شہر با جمعی از امراء ترک بخیر
 سحری جانب ملکی تاکد گرفتند و عیسی بن مہنا از امراء اعراب شام و آن نوحی با او دم موافقت زد و اسباب مصافقت
 مکرکہ کردہ و الفی در دمشق بتشی از دور و رش و شش ایشان مستعد مقامت و مقصدی دفع امارت فتن گشت و
 سیاق این احوال خبر رسید کہ فوجی از مروج اترک بجزی از مصادم و لشکر مصری نہر میت یافتہ بجزایر عانہ و حدیثہ

قہر از سحر

شده اند از روی خرم و جسطباط برای احترام و تحقیر عالی رسولی با اتفاق با ساق و امراء شکر فرستاده بود و دستور شهر و محله
 ابن قنار بر موفقت بنی که حضرت ترغیب داده و از مخالفت تخریب و تغییر واجب و نهسته اتفاقا انزام ایشان از اقلی متعارف
 رسول افتاد و بدان رسالت استیجاب نمودند و از ان الوکلت استظهار فرمود عیسی برادر خود را مصوب رسول بفرستاد و صاحب علاء
 الدین او را به بنی که حضرت علیاروان کرده و به صورت حال انکار و ایمان به پیغمبر افترا و تخریب عارف فرمود و برادر عیسی
 تشریف داد و زور و قله بر لبه و احوال کرد و در آن وقت شهزاده مسکو تمبر شکر را چون قطرات باران بیکران و مانند سیل
 که کردان بکمان فرستاده بود بر قصد شامیان شغ خیمش افاحی الشرقی نردم تختة و ترج منه آخر باب
 المغارب اذا خاض نحر لم یبق صدوره لا تجازه فی البحر نغمة شارب وان رام برآ لم یبدغ
 سر طانه لسانه فی البر موقیف را کبب بخدمت او نیز رسول فرستادند و اظهار مطاعت و انقیاد کردند و پیش
 میرودین همین ارسال و بهر همت رفت ایشان هر یک از مقام خود کیفیت حال اعلام حضرت کردند و حکم پر یغ شد تا مسکو
 تمبر شکر را باز کردند و از قصد ایشان منع کند اما باید و اغول از طرف دیگر به یار شام لشکر کشیده بود و غلبی تمام را بقتل
 معصوم و از این شرح است که خلاصه اندیشه ایشان جاوید محال بود و کاوید خیال لغو لغو و بکذب کالترباب بلای و
 فحسبه الوطاش زلال ماء بدین سو و از عقب ایمان فرستند و تدریجاً یافته و اغلو طنبوی ساخته را عرض کردند
 انکه هم محصلان چون مقوی حال و مسمی کار بودند ازین همت و نسبت که بعد از نسبتی مذاشت استکسائی غیر شافی نماید
 بنظر فرست که جام جهان نامی عکس لبعان المعیاد است از دیباچه احوال فصول فصول آیه افر بر خواند و با نامل فطنت از راه
 از دوار از دوار راه یکشت و با ستعمار صاحب علاء الدین حکم لغو یافت و ایچی فرستاد تا در بندگی سریر دولت لا
 زالت ثابته الکرکان کشف القناعی با شباع رود چون بفرستاد آمد از زمره متروکان انکه او را تحمل اعتماد تمام میدانستند
 فرار بر فرار اختیار کرده بودند و آنچه مانده از او و او شهادت زور نفور شد تا عادی را اندیشه افتاد که اگر او را تخلیس و تکیه کنند هیچ آفریده
 معاونت ایشان رغبتی نداشت تا میل سجد تمسیمی بنی متا ایچی را فریب دادند و او را دوستیار حقیال و دوستو حال خود ساختند و صاحب
 بهمنان با سلسله و توکیل میداشت آری لموقع از دور فلک تسلسل با کامی بدیع حل کل حال نیست و با ستحاله این دو مسئله
 کس ایامی سوال نه توکل بکلا بلیت ایرودی کرده و مقام تسلیم الحمد لله علی ما قضی و الخیره فیما بقضی الله ما شاء
 الله کان و ما لم یکن روزبان و سنج بیان ساخت و روزنامه رساند که عالی ترین مراتب نفس است بکرا اذ الله
 بکن نمازید فار و ما بکنو شمرخ کرده اند و علم رزین و فکر مستین او میخواند بیت اگر سپهر مکر و در جای خود تو مکر و در
 زمانه ساز تو بازمانده باز که برودی انقشاع غلام غموم را بسببی ظاهر شود فاصبح لا یمر اذناه الی الفرج و این
 بی که ضعیف و ثمن کامی عبارت از است فراز فیروزی فرارسد و جراح الدهر بعد البؤی بوی و دعوات باور
 اده است الی ان حسناتی من عطاهاک و سبتانی من قضاهاک فخذها اعطت علی ما قضت حقها

تَحْذَرُكَ بِذَلِكَ يَا اَلْهَى وَسَيِّدِي وَمَوْلَايَ لَوْلَا عَطَاؤُكَ لَكُنْتُ مِنْ اَهْلِكَ لَكِنْ وَلَوْلَا فَضَاؤُكَ لَكُنْتُ مِنَ
 الْفَاقِئِينَ وَانْتَ اَجَلٌ وَاَعْظَمُ مِنْ اَنْ نُّطَاعَ اِلَّا بِاِذْنِكَ اَوْ اَنْ تُعْطَى اِلَّا بِعِلْمِكَ وَاَنْتَ عَلَامُ الْغُيُوبِ اَلْهَى اِلَى
 لَمَّا رَأَى الدُّنْيَا جُرْأَةً مَتَى عَلَيْكَ وَلَا اسْتِخْفَاؤًا بِحَقِّكَ وَلَكِنْ جَرَى بِهِ قَلَمُكَ وَسَبَقَ بِهِ عِلْمُكَ وَالْمَعْدَرَةُ اَلَيْكَ
 هر زیرک درک کردین معانی اصغافی واجب وارو بروی روشن شود که هیچ خیر و شر و نفع و ضرر فضل و ارادت بند متعلق نیست
 جمله قضایا بقدر قافری مطلق است و امور عالم بمقتی او متعلق پس در مقام مبتلا به دشواری بروی آسان کرد و ببرکت
 توکل در صفاستی مزید نعمت و حسان و این مقدمات صورت حال او بوده در مبدأ و منتهی و الحمد لله فی البدء و
 الرَّجْعِ اُولَئِكَ الَّذِیْنَ اَشْبَهَوا الْحَدِیْثَ در سارعت و مباردت از عقب رلیات پادشاه تقاعد و تقاعس
 می نمودند و قریه نسویف و تعویق بر رفته اندیشه می انداخت رعاع الناس را در حقیه از کوشش باز دست میکردند تا ایشان زیر
 وایات خود گردانند و آن روایات بقول ما است بعضی رسانند و احادیث غیرا ثوران احاد با ساد ما هذا الا افاک
 مُفْتَرًی سلسل سازند قال الله وَكَذَلِكَ جَعَلْنَا لِكُلِّ نَبِیٍّ عَدُوًّا شَیْطَانِیْنَ الْاِنْسِ وَالْجِنِّ یُوحِیْ بَعْضُهُمْ اِلَى
 بَعْضٍ خِطَفَ الْقَوْلِ در هر بعد از چون خود مژوری دیگر بنا فقه چون یک نامی در مضمار این فکرت جولان کردند با حجت
 ایچان صاحب را عقید کرده عازم بذکی حضرت شدند و در آن سفر سفر صورت خواجه ببا و الدین علی ابن عیسی الار دسیل و
 نور الدین عبد الرحمن الشمری که منیع دولت و مربی نعمت صاحبی بودند و در وطن و اقامت هنگام تکبیت و سلامت مصاحب و
 مسطیف رکاب فلک ساسی و مجلس خدام را و شعاع کالیم ان سافرت کان مُصَاحِبًا وَاِذَا حَاطَطْتَ الرَّحْلَ کَانَ حَلِیًّا
 با آنکه چون ناله خود در سینه مقید بودند بر مثال اسکت از دیده روان گشتند اگر چه اسباب محاوره و محاورت و موافقت و موافقت
 دست فرهم نمیداد بر اسل و مشاوت نفقه المصدوری نوشته اللفظی بر زبان خانه و غویان که بصورت عثمان و
 میکند را نیند و بدان تاثیر عطاء شامت اعدا و اعطاء مسافرت و رشتت و بلوی بر خود آسان گذر میکرد و حکاکا اطباء نفوس و دوا
 انسان اند کما ان بالذی و آء براء سقم الابدان کذلک یشفی الذل النفس بصدقة الاخری و حق که صاحب سینه
 خاطر بهاء الدین علی نوشته بود و اور از قلق و اضطراب و ضجرت و کتلب منع کرده بدو تبت بیت چون در خوشای و این مقام
 احتیاج ایراد افتاد و شعاع نیت انک تجزع و تبت عینک بدمع تقشی و تبصیح باک و کلل هم تجزع من کل خطب جاذب
 حشام نفسک تجزع لا تجزع عن لیل و اصب فیصلک اتفع و در جواب بنوش شعاع لا و هلا اجمع و یظل طرفی
 بدمع و نکاد نفسی من مواصلة الجوی سقطع و الدهر قد انا علی فکف لا التصصع و الحال هذه و انوار
 مرکب و مراحل و منازل را بقرب عقیده ابا در ساند ایچا بر اوید ند چون تیر از رشت تقا و با قریه روان و بصفت با و در
 و فزار و پرواز مضیع لمؤلفه کاز بع طریق او مختلف باریق بعد از استسقاء و استقامت بقریه حال معلوم شد که در
 همدان پادشاه بر حالتی مشکل که ملوک و محالیک و جبابره و مصالیک از تخر و نقصان مدو توج و حدوث این همدان و اندر می

مطوایع و تحریک مارید که بعد از اجتماع ایشان سبزه چون ل غمزدگان از جای برخاسته بود و اطراف کوه در
از فرش میانی بایستد شعری که چون النجس الغض بنهها مدهن دیر خوشی عقیق اذ ابلیه الفطر
خلت دموعها بکاء جفون کلهم خلق از ذات وجودی و ابلیه اقصی بلغائها فانف
البلابل یلحس ابلا بل استماع افقا و اباء زمانه اغزل کاتب در زبان شد بیت از باد نسیم عبده آمد مانک زکوی
دلبر آمد از بوی چمن چو لعل خون مغز دل و جان معطر آمد برداشت قدح چلال یعنی بهنگام سید احمد آمد
زکس سوی تختگاه چون برفرق نهاده آمد تا گفت صبا بکل که خوبی او نیز بجنبه خوش بزم اینک تو
نامی بل از زخمه چک خستد از رشک وین یا غنچه در صبحد مش نفس بر آمد از لطف پروانه بزم
همچون غل شرف تر آمد از اقصای ممالک شاهزادگان و خوتین و نویمان و سلاطین در این بزم انجم صفت جمع شدند و
و قوریای ساخته که بدان ریب و ترتیب هرگز اتفاق نیافته بود قاعده طوطی چون فرش معدلت ممتد گشت بشن
فتح الباب سعادت نداء لؤلؤ لفلذ لذات لا یام حنا و لجه اذا ابلا لاله ادم دولة از زمر خاک محیط افلاک رسانید
احمد مؤیدیه و سلطان عادل قباء رفعت و بختیاری در دوش گرفته و تاج نتاج اقبال بر تارک مبارک نهاده روز
یکشنبه سیزدهم ربیع الاول سنه احدی و ثمانین و ستانه بخت مملکت بر آفرینی ساعده سجده بزمین سعودها زهر
الکواکب من خلال طالع شاهزادگان از سرش طکلاه برداشته و بقدیم عسرت زمین پای سپر کردند مراسم دمی
دولت روز افزون و شرائط تسنیت جلوس همیون اقامت کرده و مشکران نوای بزمی در لحن داودی بسقف فلک
بنا کون رسانید و در اوج کان الماء البسکلهها اکلیل منظر من لؤلؤ و در کاسه آب صورت بر دست ساقان
پری چهره رخشان تر از ماه و مهر لؤلؤ که فیض من یلیح الوجه میخل بالبحر یکس خفند علی خضر روان گشت فی بحیر
غاب عنه عادله نظر دینه الهی و بالطرب و الریق فی روضه سبیل دما او داجه جانی علی
الزکب خوتین و باکار چون باغ نوبهار و صد هزار رخسار است و بنفشه زلف در کوش هر یک بختیاری فروخته بیت
ای ترک نازنین که دل فرورده و شی ایاق و لرزانی و اما قایشی کاکل برالن تو چو مشک است بر من خوی بر عذرا
تو چون قطره بروشی کل کنکات بست حد چاک میزند بر تو چو دید زینت ترلیک زکشی افاده گشت برک قمر
نهاده بغافق آل برزبر چهره اش بموافقت آن بزم بهشت مار لالی افطار مطار از عقود سیاح بخت پش میخیزد
باد شمال چون کیسوی رویان غبر و سکت میخیزد شعری که تم صلح هاما لالونی من نور و ناکذرا لاهضام
قطرات عما و تجده عمده و انظروا الی انار و رحمة الله که یحی لارض بعد موتها در مال و دوا بسط
کرده و بطور بیانات مختلفه آیات و من بهد الله فاله من مضل و من یضلل الله فاله من هاشما و نموده و حبت
بعد از شور و سرور حاصل آمد و عده امور بعد از انصاف تمام یافت دین محمدی بدولت احمدی نصارت و

نازکی از سر گرفت انفس زمان بشر دعای سلطان مطیبت شد و خیم ایام با طاب الطاب مدیج او مطیبت احوال مبارک
 القاب فاخره چون شاح کلین شکفت و چهره سکه از شادی نقش نامش ناخبره الی ربهنا ناظره صفت یافته
 لوظیفکم مثل الورد الذی یزدها من ذکر کثیر المخرج کالتنقیر چون پادشاه زادگان از کشمشی کردن و کاسه گرفتن فارغ شد
 علی التناوب مراسم خدمات را بتقدیم تقی نمودند با قول باران جود و احسان بر پشت زارامانی قاصی و دانی فایض گردانید
 و تمامت راز و اخراعات و فواخر خلع و کرامات ارزانی داشت شعری خلع کائنات الربیع مدیح و موسیخ و معنی و مقوف
 مهربت عبون الناظرین و انزنت حنا بکاد البرق منه یخطف و خدایین را از نصاب عوارف و بحال
 ارفاد و اشبال خود نصیبی و افرقی ساخت بیت ابرنخت نیست فیروز شود در کجها کنن کشت حکم فرمود
 بقدر زو جواهر و بالشما و مرصعات تلید و طارف که از آبا و اقاء سیکه خود با قامده بود و سالها در خزانه قلعه بود
 اطراف معدن بیاورند و بر احوال و اولاد و اعوام و خویشان و کنات و بنات و اخوات و امراء تومان تمساره و صد
 دوده و کافه متجذبه قیمت کردند و از خزان بخران احد و شیه جمیل و دعای خیر دولت خود را ذخیره نگاشت شعری
 کان صوب یدیه فاعاد به عزالقطن فی الباقی موضع البیس بیت شد منفعت عالم دست تو
 که آن دست کانت و نه کانت نشاند کانت شد مصلحت دنیا هر تو که آن مهر جانست و نه جانست فزاینه جانست
 دل خاص و عام بدانه انعام در دام کام قید مرام خود آورد و من و جدا الاحسان قیدا نفی ابدین ویش
 و بخشش و استحقاق خزان و دوائین آیات مکارم پادشاه او بر صفحات جراید روزگار محورش و بر لیغها با طراف ممالک
 روان فرمود بشر مبسط گفت جود و نسی و کف جور و اذی و متضمن اشادت ارکان معدلت و استحکام بیان رحمت و
 پیش از شروع در کار مملکت بی تذکره مذکری لپی فرستاد و صاحب علماء الدین که بسته دام ایام و لیالی خسته سهام
 چرخ لا ابالی بود بر هم زده کارش از فرط نامرادی و دست خوش روزگار از مکاریه اعدای خلاص داد و از تقوی و صورت
 معنی بیرون آورد بخت بخشم رفته صلح کنان برآمد و حریف اقبال استقبال کرد و میبخت و چون غنچه در پوست میخیزد هذ
 الذی کانت الامال تَنْظُرُ فَلَوْ لَئِنْ اَفْوَامُهَا نَذَرُوا وقتی خاطر با جادوت این آیات سخاوت کرده بود
 درین مساق تناسبی دارد به بیت شب یلدا و مرشد ابر صبح یی یافت قفل غم از فاسخ صبح کلید گشت امید بخیزد
 بیک شب بکرم لطف شاخ شادی در کشاد قبولی بوزید کشتی عمر که در بحر فایض غرق شرط آن بود که نزدیک کنایه بر
 رنگ و نیزه نک اعدای همه از روی مثل بود بادی که کسی در شکم شیه و مید دل اگر خار جفا و دینه خدایت کرگشتان امل
 هم کل بک کام بخیزد در قح ناب معطر فتن و یادکن کر زود و دید من خون مقطر بکلید بر کفم جام غم انجام ز امر و شیه
 کردم دی زلف حادثه یک درویشید کر فلک کرد بعد از دوسه روزی تقصیر بختم امر و ز قضا کرد و از کینه کشید
 عیش خود خوش گذران مغرور فکر کم سوز که در ایام کسی بوی وفائی شنید با شارت سبخر نهضت و صفای مجملات

گرفته بهم بدان قید مقید کردند و با عوان صاحبی سپرد زبان غل از غل غل فلان فلان علی ان یجبت علیکم غدا با و کوشش
بی کوشش انداخت و قید یه از سره قدرانی عذر در پایش که نیک در بایست بود افتاد و دوشاخ از روی کرانی و چشم خود
بینی نه از سر از روی دل و کمرانی برو دوست در کوشش گشت در آورد و چند آنکه مساهر سرش میگرد و تقرب و توصل زیاده
فیروز و میگفت سر بر سر کار او و بار بر سر او هم نهاد تا آخر عمر از وی دوری نخواست بر حسب زاری و جو داد و صورت
فی سلسله ذرعهها سنبون ذرعا طمو یافت در دست افغان استوده و اعمال باز دوده خود چند روز
باقیه تکمیل بود صاحب علاء الدین از کمال ارجحیت ذاتی و حسن تجت مجبول خوشت که در زمان قدرت خلعت عفو که
بهترین خصایل و بلند ترین مراتب فضایل است از رانی دارد و از نتایج نفس قدسی حکایت حکمتی را منسوخ گرداند جمع
مخلصان و خدم و اعوان زبان تفریح در از کردند و حقیقت بر جای خود بود که آخر مشا به رفت در ازاء مصطنع و مواسب
جسیم این دولت ایشان خاصیت جوهر نفس او چگونه ظهور یافت و در آن حال جانب حق و خلق را سر موی مرغی نداشت
امروز چون پیر ارب خاف حفره و فح فها طواف میکند و از شجره دست نشان خود و ثمره مجازات قضا
عقل سلیم که را و او را که بر خست علمی معادین ظالم مظلوم صورت را خلاص می شعر لولف من الجبل ان یستعمل الجبل و
اذا شئت فی الجبل طرق المظالم و باز عالمی را در دست علم و عدوان او که قاضی شعر لولف علیک فی الجبل
نجد پی سلامه اذا کان حسن الحکم یفرضی الی الردی فوضع التذکره فی موضع السیف بالعلیاض فوضع السیف
فی موضع التذکره خست نداده اند که بر قتل دشمن مبارزت نمایند و تا مجال دفع و امکان نکر از کمیت او باشند آن طریقه را
الزام باید نمود و تا چون محقق دهند که اگر فرصت و قدرت او را باشد محال خبر بقطع و قطع رضاء بخواب داد و واجب است قریب
فایت نکرد اندین و روی زمین و حاجت خاطر را از خست عقیدت و اندیشه غایبه او پاک کردن چند روزی که در عمرتی
و اجل را تا خیره باشد آنرا پیوند صبوح شادمانی و سرایه فتوح زندگانی شادمان بلیت یکی شربت آب از پی
بد سگال بود خوشتر از عمر بهشت و سال و در این حالت خلاقی بسیار از مغول و مسلمان مترصد با تیغ و خنجر ایستاده بودند
تا چه وقت اشارت رود ناگاه اعوان صاحبی او را بیدار آورد و در یک چشم زد چون و با تیغ و قربانی که خلاقی بر تفرق
اعضا و اجزا و استسلا بجلوه و عصاب آن حریفان شدند از باز با کردند و خون او را چون خون بام بیک و دم می است
و اعصاب او را بر آتش می نهادند و می خورد و کل کیم بنف عن الحمره اولی به التا هراینه سر انجام و شایست و پایان
کار محاسن با و مود کرم و دودمانی که اولیاء نعم بوده اند چنین خوابد بود بعد از آن هر عضو از اعضا و بطرفی از طرف
مملکت فرستادند چون سرتر در بغداد بر آورده بود و در بان در باب ثروت نهاده سراد را آنجا فرستادند حکایت کرد
که شخصی صد و بیست و دو زبان او را بید و پش بیز برد اگر سر زبان نگاه داشتی در سر انجام سر را زبان نکردی صبح و
بنی حق بطول سخن من لسان بیت کر زبان تو را در داری تیغ را بمرت چه کارستی ورنه جستی فضل خاطر تو

بهران سو

این سرت را بجای دارستی پای او بشیر از فرستادن یعنی هنوز قدم سعایت آنجا ننهادی و چون دست بردی نموده بود و بپای او بی دست از پای جدا کرده و تنش پای مردی سران بهراق رسانیده و درین حال بپای الدین حامی بیت محبت میخواست که او دست رساند بفکرت و تنش برسد لیک و تنش برسد صاحب علاء الدین ابرجس فرمان پادشاهان الذین امنوا اذکروا نعمة الله علیکم اذ هم قوم ان یسطوا الیکم ایدهم فیکم و اتقوا الله و علی الله فلیتوکل المؤمنون الابه حق شکر و شکر حق واجب آمد و این رباعی که صورت حال دشت یکی از ایل عسرا نشان کرد بلیت روزی دوسه سه روز تیر شد جوینده مال و ملک و توفیر شدی اعضای تو بر یکی گرفت قلمی فی الجمله بیک بقیه جان گیر شدی درین آدمی ناکه بواسطه تحصیل حطام پنج روزه نفس خود را دران جهان حطام حطام می سازد و درین جهان بدو نیاید مبتلا شده و خیره بدنامی شود ناکه می می اندوزد لمؤلف الذین اذرتا لیس و کل قیها من الغم نالیف والزمان امداد المصائب و فی قتل الرجال له السهم صائب بیت گرفت که رسیدی به آنچه میطلبی گرفت که شدی آنچه آنچه میبایی نه هر چه یافت کمال از پیش بود و نقصان نه هر چه دادی بسته باز چرخ بینانی بلیت کی بدین خاکدان فرود آرد هر سری که سر سری دارد هر که جز دوست هیچ نماند هر که جز یار هیچ ندارد نام خویش از میان برگیرد کام خویش از زمانه بر دارد حکومت بغداد برقرار بکند و لیغ صاحب علاء الدین را مقروض شد و زیادت از محمود سلطان او را سیور غایشی کرد و غلبت خاص و پاره داد و در کار از کرد و چو عذر خواه آمد شمع و ما نیالی اذ اروا حنا سلیک بما فقدناه من مال و من نسیب فاما لم یکنسب و الشیخ اذ النفس و قها الله من عظیم چند صاحب رایت از داور خاطر موج میزد و نخواست که باز دران کار شگرف و دریا و در خونی پویند و مجازات و پیغمبر و مکافات خیال و جاه و دینی شوم و دردت فراغت با ستمان لذات و راحت مزخرف تقدیم نماید سخن مرتضی اندک فی آخر العین ما فالتک اوله کار بند و بلی پادشاهی بقریب عهد که بر سر سلطنت کن فیه باشد بی وسایل تشفع و سائل چندان عطف پادشاهانه و مراحم خردانه مبدول دارد و او را از دو غرقاب شامت و هلاکت خلاص دهد و خصم معاند و دشمن حاسد را با هر چه از اموال او گرفته و برده باشد و دردت حکومت حاصل کرده بوی تسلیم فریاد چگونگی زو سخن و منع فرموده او در مذنب عقل و عرف و حق باذن بود بدین موجبات از اعتناق عهد و تصدی آن بجناب نتوانست نمود و خود بر می تدبیر و عقلی نرمن و عادی مترنم است که آدمی را درین خاکدان و حاصل این بادوان بهنگام محنت بندگرا تیم دولت تن در جوش دهند و در روز شادی شب اندوه فراموش کنند و بیشک کار دنیا تا هست لمؤلف کطل فرنی مضی ام یلج بارقه ام جری عاصفه ام ضو مضجالی ثبات و قرار و زو که روانا پدیدار بوده خست مردوشی ابر بر سیم او بیم صفی که این عروس بیوفایم در شب اول زفاف از سر یک دلی نه دور ولی طلاق سه گانه بر گوشه چادر بست و در لیل اشیاء قناعت که کج خانه فراغت است غرم و از او شست قلم قدم از جا و عادت باز منبج مقصود سیم سلطان رو با صفت ممت ملک و تنقید مصالح سلطنت آورد و مثل فان بالدر غائضه و حاز بالصبید فانضه و ز طاعن

و اصفه و حصه از رزق مناسب آمده راه نیابت بسو غوجاق نوین تفویض کرد و منصب صاحب دیوانی برقرار شمس الدین
مقرر فرمود و رتی و قتی امور مملکت را برای زمین و سرک مستین و بازگذاشت لاجرم رونق مکت و ملت از پای معهود
زیادت شد و بلاد و عباد را بحسن ساعی و مین تدبیر خود آسین و معمور داشت و جهان را بحاکمیت عدل فریدون فراموش شد و
ریاض دین محمدی بنسایم عدل احمدی هر روز خرم و تازه تر میکشت و برقا عده اسلامیان پر یلغ را فرمان و ایچی را رسول
گفتند ایمان از شرب خمر معرض بودی و احیاناً تمیز را مستعرض شدی و شیخ کمال الدین عبدالرحمن الزاضی را بواسطه معرفتی
سابق سیور غامی ش کرد و در وقت قربت یافت و شیخ الاسلامی و تولیت اوقاف مملکت را از آب آمویه تا حد و مصر و نظایر آنها
افسر مود و حکم شد که مامت اموال اوقاف بر حسب شرط و اتقان بوقوف و حضور ثواب شیخ کمال الدین و ائمه کبار و علماء
نامدار بصیبت تحقیق رسانند و موجب رسوم و ادارات باطن و متجان بود و نصاری که در جزایه و دوا دین اوقاف بتجصب تحکام
هر وقتی اثبات یافته بود سقط کرده اند از مال قرامت عوض دادند و در تجنیز قوافل حاج و ترتیب من سبیل بیت الله بکمال
تمام احکام نافذ گشت و چنین معین شد که حاصلات اوقاف حرمین مکرمین با زاده الله شفیقاً و کرامه جمع کرده هر سال
بوقت توجه حاج بجا آورستند تا صاحب علاء الدین از آب بند کعبه و خزانه بیت الحرام میرساند و مستعبدات و مواضع منافع
بی نام و دیر بقاء نصاری را مساجد و معابد اهل اسلام سازند و برین مقامات دینی از خواص و مقربان حضرت به طرفی یکی را
ردان فرمود و ترجیب ارباب علم و فتوی و تطهیر اصحاب زهد و تقوی و مشایخ و متصوفه و احباب خرقه یکی هزار شمش و شیخ کمال
الدین عبدالرحمن ملازم لیل و نهار گشت صاحب دیوان در مبداء عوض القوان شد و غ در پایه تخت عرضه داشت که هر سال
هشتاد تومان زر بمصالح اش اردو باء خواتین و شاهزادگان و تغاریچک منصرف میرود و بکثرت بر کارخانه خواجہ فخر الدین
ایداچی می نشیند اگر یلغ شود از مال خواصه خود مسال آن مهم را کفایت کنم پسندیده افتاد حکم پر یلغ بنفا دیوست که خواجہ
فخر الدین ایداجی در کار اش دخل ندارد و بهمت صاحبی اتسال مصالح اش را بواجبی تمشی کرده اند و تقریر کرد که چل تومان زر
زیادت خرج نشده تا غایت آنچه تصرف نمود ما ند عرضه اطلاق و ضیعت بوده و سبب جشت صاحب با خواجہ فخر الدین
بود که سلطان و مبداء جلوس بنا بر سوابق خدمات و اواصر اومات که در بندگی حضرت نموده داشت حکم فرمود تا او صاحب
دیوان باشد بحال انصاف عذر این گفت که لظاق تدبیر من از اعطای بر کلی مصالح قاصر هست و با وجود افتاب از چراغ
بیوه زمان هتارت نمودن مقتضی کیاست نباشد اگر پادشاه سیور غامی ش فرماید بهمان اسوه قدیم و بیسون مالوف که
در بندگی اتقانی موسوم بود هم کچ هم و امثال او امر و نواهی را که بخدم سلطان استعفاء او را پسندید و عاقبت کار
اش بزرگ بود که در طه بایل و دریای بی ساحل بود بحال کفایت او تفویض فرمود بدینوجب که تقدیم یافت صاحب رتبه تری
با و در خاطر ظاهر شد و جز بدین تدبیر که فایده روح قدس امی شائست از الزام تشییت مصالح اش بحالصات اموال خود
مدافعت او را اندیشه روی نمود و در شهر سته شتی و تسعین و شمایه که تهر این سطور را رعیت سفر آن طرف افتاد و بدو آه

ترجیب نمود

خامنه

لَمَوْلَانِي أَنفَرُوا جَبَنَكُمْ لِكَارِمٍ سَمِعْتُ بِهَا وَالْأَذْنَ كَالْعَيْنِ تَشْفِي بِجَدِّهِمْ أَن يَكَاةً مُسْتَعْدَّةً أَنْوَاعٍ مَكْرَمٍ فِت
بصورت شخصی مصور و عالمی معالی در تحت همت نفسی مشر و دورتی چون آب روان روح افزای و لطف طبعی چون چهره باد
طرب زای و صیغت و صنعت در نظمی اعذب من ماء معین و در کسوت لطافت زیبا تر از گل و نسیرین جمیت جو
کفی عادل دل کی در قسمت زنجیل و ظلم نیاید نصیب والا که جام باده بساقی دهد بدست قبیح سهرزده کلک را که خطا
حالی که دیده بر آه عزا او کجاست شکی با بقدر خدمتی و لاجرم معرفتی که جاذبه مکارم اکرام و مستعدی خستلاط و منبسط باشد
ایمان و استیناس متعاقب شد و از بهر تطلع در کتاب فضائل علی حسب الاستعداد و غیبتی صادق و مبیل کامل فراموش
بکلمه آنکه هرگز رکوب غارب غراب و رکوب مفارقت دیار و اتراب و تحمل اسفار شاق و اتفاق نیفتاده بود احوال از کادای
ایام مهاجرت و حرقت فرقت احباب و وطن بین بیت شمع بزم النحل لا اهل ولا وطن ولا ندیم ولا کاس ولا
سکن تعلق رقی چون طاقات دست دادی باز آیم و ترجم شو اعل و عوایت در طلاق و جد و ذلاق لسان بساط لطف طبع
مبسوط فرمودی و بحسن مجاورت و اظهار تعلق خاطر و طیب مشاعر و معاشرت با او و شست و شوی مهاجرت زائل گشتی و در اینجا
آمال و قصاصات بدم و قدم کرم و تحشم نمودی و چون زبان عقد و عقد لا یطق و شست و شوی در آناه آن شمایل اخلاق و لطف
کسری کفایت بیت اسی تو غریب در جهان بنده غریب شمر تو از تو غریب که بود رسم غریب پرور و لیس غریب
ان نبال غلبا من المجد فزد فی الزمان غریب و چون استماع عزمه بسیار و بر مقتضی موقوفه و ما رغبتی فی عسجد
استفیده و لکنما فی مفر السجده نه در خور ساحت سماحت و علو همت او مشایده افتاد و بر خاطر گذشت که چنین شخصی منوید
تست سی سال در ملازمت حضرت پادشاهان کرد و در غلام بنظر عنایت ملحوظ بوده و مقصدی جلال اعمال ایشان شده
اگر آفتاب صفت نظر بر کتاب زود یار و شوی با چون سگوفه میل برکت سیم خزان عالم اودا حاصل بودی اما بهیات
مرد و موق عاقل روشندان که دیده فکرش کجای الجلاء بصیرت منجی باشد با شارت با صغیرا غری غری با غری غری غری
کجا بدین خاک رنگین چون طفل سانس کرد و بل ملتفت و از جا و حشمت این جهانی و صامت و نا طق خاک تو دانه فانی
الکتاب فکر باقی که حقیقت عمرانی جز آن نیست چگونه خست یار کند و اینکه زبان حال نیری رحمت قال شاید سی عدست که
بوسطه از پختنی جلی و نتیجہ کرمی اصلی در مدت اندک مصاحبتی بعد از آنکه ازین استانه غرور بمنزل جور پیوسته و از آن باز
و لغیم اودا و اعقاب اودا اثری نمانده و مجر و جریان خانه بر صفحہ و وطن کاغذ به در شخه لعاب مادی چگونه مطالعان
ذکر جمیل اودا از عریضه موقوفه ذکر الفتی عمره الثاني و حاجته ما فاته و فصول العیش اشغال بر میجو نیست مقصود
از اطاعت این تشبیه است که روزی جمعی از اهل فضل و مشاییر انصوب که مطیعان خدمت و محرم اسرار بودند در
مجلس نسی و المجالس اخلاصا حاضر شدند و لحظه مجال اعیار رسد و دوشند را باقیات الفاظهم از وق
من مرقبات الریح و روائح مطایبهم اطیب من الیسک التبحیق در آناه حکایتی که میرفت ذکر صاحب

شس الدین اَدْرَاللهُ عَلَيْهِ سَابِقُتْ طراز حله اخبار و واسطه عقود حکایات آمد و در این عسلیق از اسباب وحشی که حاضر در
صاحبی را با آن یکانه حاصل بود و در مقدمه اشارتی بدان فت منتطقی کرد و تعجب نمود و بملطعات قسم و ایمان نمود که حجاب
استباه از محاذات بصیرت بردشت و تقریر کرد که با خدمت آن صاحب قران هیچ و صمت محاسمت و سار محاشتی نبود اما
هر چند پیرامن کعبه تو و طواف می کردم و روی بقبله اخلاص می آوردم خاطر صاحبی انور تر می یافتم و اعراض و انقباض
زیادت مشاهده کرده می آمد خالصه فحاط و صافیه قشوب و اصله فقطع و با آنکه تعطف و در حلال
حال خود را در عقد تقدیر یافته و از غایت و موالفت و رعایت و مخالفت نومید شدم بدخواه دولت و قاصد جاه او نبودم
و در حضور و غیبت بر هر اسم خدمت و اطراوشنا تو فر می نمود و الدلیل علی لک در زمان اعتبار انکارش
برکت چون مراد معرض مواخذت آورده بود این دوسته بیت که در زیور پارسی بحقیقت از خلل خالیست و بیابح لطف
الفاظ آن جاری نشا کردم و بخدمش فرستاد بیت کن نومید ما را از آنکه نومید همه کس را بچشم خوارید خیزد بیدار
همه چیز خنبد خوابها ببارید سزد که مرد عاقل وقت فرصت که دارد دلی در کار بید این معانی در گوش صاحب
مضیع کما ظن فی لوح الحی پر دینا تاثیر نکرد و این قطعه با غایت ترکیب و لطف تمثیل از آیت صمت ناله آسمانی مثل
بر لطایف یونج و اعتراف بر جرایم هم قرینه انشاکت و ربیئه انشاد بیت لوری خوانده جوان میت بمت عفو از
سر تعظیم از کرم آیت و لکن ا بر خوانده زهی کریم جیم به تعظیم و کس این معنی گفته یستم چو دینم تو کریمی و کرو و کاکریم
راستی سبب کرده شد بدینیم با چندین سوابق اعتذر و قیام در مقام استغفار گما قال المذنبی واعلم انی اذا
مَا اعذرت اِلَکَ اذ اد اعذاری اعذارا اکت اسوط از معاذتگر صاحبی واهی گشت و هیچ وجه در بند
تدارک بری نشد بل دیگر اسباب را در زمینه شد چون این حکایت با داسپوست از حاضران که با حق بر احوال بودند همشما
کرد و هر یک داستان موافق این منط و ملایم این نسق بتقریر رسانیدند بعد از تسطیر سا طیر و فسانه و ادبای انواع احوال نانه
باز سر سخن رویم سلطان احمد در تمهید قواعد عدل و انصاف و اخلاق ابواب نیم و احجاف نیک مبالغ بود صاحب
تقریر کرد که چون پادشاه سلیم الاعتقاد در اعلام اعلام و اعلام آیت مثبت دین محمدی علیه الصلوه و السلام غنی صافی
و نیتی صافی دارد با سلاطین بلاد مصر و شام اظهار موفقت و اعلان بطلا بقت پیش باید گرفت تا تیغ خلاف از طرفین
در خلاف رود و راه تردد تجارت و ادبی تردد و منفعت گردد و مواد و مشوشات و اصول منارحات بیکار کی منقطع و منقطع
مقاصد السلاطین و بتوازی خطوط السنانین شهر و اذ اتقاربت السعود فعندھا بروج
الصلاح و نجس الاحوال و اگر دفع ناز را استادی رود بحکم اتحاد و در دین و اتحاد و مسلک یقین در مطابرت
و مناصرت بقدم جهاد ساعی کردند و شرایط مطاوعت و متابعت را راعی و با شتار صیت مشاکت و هشار ذکر مشارک
خاطر ایل اسلام در بلاد ایل و یا غنی و دیا مطاوع و طاعی بعبودیت حضرت زاده الله مساراً و محاباً با

کردن چون بن سخن مستحسن محض صحبت و موجب رونق و تاملت بود حکم برین شد و شیخ کمال الدین عبدالرحمن برسات
 و سفارت معین کرد و بنید بشیر بدخل سلطان در مسکات و بن و بهاج بانتهاج خطه یقین و ذکر اتصال و اب الین و
 بهتبع و از طریق نفا و شین بعد از ارسال و مرشد قضی القضاة قطب الدین الشیرازی و انانیت سلطان را با این مکتوب
 فرمود بقرآن تعالی باقبال قال ان فرمان احمد الی سلطان مصر اما بعد فان الله سبحانه وتعالى فی جواب
 عنایتیه و نور هدایتیه قد کان ارشدنا فی غفوان الصبی و ربنا ان الحدیث الی الاقرار برؤیتیه و
 الاعتراف بوحدانیتیه و الشهادة لمحمد علیه افضل الصلوة بصدق نبوته و حسن الاعتراف فی اولیایه
 و الصالحین من عبادیه و بریتیه فمن بذر الله ان بهدیه بشرح صدره للاسلام فلم یزل یعمل الی اعلا
 کلمة الدین و اصلاح امور الاسلام و المسلمین الی ان افضی من ابنا المجد و احبنا الکبیر نبوته الملك
 البنا فافاض علینا من جلال الطایفه و لطایفه ما حقق به اماننا فی جزیل الاله و عوارفه و جلاهدی
 المملکه علینا و اهدی عقلنا البنا فاجتمع عندنا فی قورینای المبارک و هو الجمع الذی تنقح
 فیهِ رند جمیع الاخوان و الاولاد و الامراء الکبار و مقدمی العساكر و زعماء الاجناد و انقضت
 کلماتهم علی تنقید ما سبق به حکم احبنا الکبیر فی انفاذ الحکم الغیر من عساكرنا الی ضائق الارض و
 من کثر بهم و امتلائت القلوب رعبا لعظم صولتهم و شدید بطشهم الی تلك الجهة بهمة تخضع لها شمل
 الاطوار و عزمه تلین لها الصم الصلاد ففکرنا فیما تمحضت عنائهم عنه واجتمعت احوالهم و اراهم
 علیه فوجدنا زبدة تلك الخلق لما کان فی ضمیرنا من انشاء البحر العام الذی هو عیاره عن تقویة
 شعار الاسلام ان لا یصدر عن او امرنا ما امکننا الا ما یوجب حقن الدماء و تسکین الدماء و یجری
 به فی الاقطار رخاء تسیم الامن و الامان و تسیرح الملوك فی سائر الامصار فی مهاد الشفقه و
 الاحسان تعظیما لامر الله و شفقه علی خلق الله فاهمنا الله تعالی اطفاء تلك النار و تسکین النفس
 النائرة و اعلام من اشار بذلک الراي بما ارشدنا الله تعالی الیه من تقديم ما یجری به شفاء العالم
 من الادواء و ناخیر ما یجیب ان یكون اخر الدواء و اتنا لانج المسارعة الی هذا النصال و لا نور
 الصنی للنصال الی عند اضیاح النجاة و لا ناذن الی بعد تبیین الحق و ترکیب النجاة و قوی عرضنا
 علی ما راينا من دواعی الصلاح و تنقید ما ظهر لنا به وجه النجاة اذ کار شیخ الاسلام فذوه العار
 الذی هو نعم العون لنا فی امور الدین فاصدرنا هذا الکتاب رحمة من الله لمن وعاه و نفعه علی من
 اعرض و عصاه و انفذنا قضی القضاء قطب الملک و الدین و الانانیت بهاء الدین الذین هما
 من ثقات هذه الدولة الزاهرة ليعرفاهم طریقتنا و یحقق عندهم ما یطوی علیه ليعوم المسلمین

هدی
نزد

جَمَعَ بَيْنَنَا وَبَيْنَهُمْ اِنَّنَا مِنْ اِلَهِ عَلَى بَصِيرَةٍ وَاَنَّ الْاِسْلَامَ مُحِبٌّ مَا قَبِلَهُ وَاَنَّهُ تَعَالَى الْفَقْرُ فِي قُلُوبِنَا اَنْ
 تَبْتَغِ الْخَيْرَ وَاَهْلَهُ لِبَشَاهِدِ وَاَعْظَمَ نِعْمَهُ اِلَهِ عَلَى الْكَافَّةِ عِمَادِ اَنَا اِلَهِ مِنْ تَقْدِيمِ اسْبَابِ الْاِحْسَانِ
 فَلَا تَحْجِرُوْهَا بِالْغَرِّ اِلَى سَالِفِ الْاُخْوَانِ وَكُلُّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ فَاِنْ نَظَلَّتْ نَفْسُهُمْ اِلَى دَلِيلِ بَسْمِكُمْ
 بِسَبِّهِ دَوَاعِي الْاِعْتِمَادِ وَجَهْ يَبْعُونَ يَهَامِنْ بُلُوْعِ الْمُرَادِ فَلْيَنْظُرُوا اِلَى مَا ظَهَرَ مِنْ مَآثِرِنَا اِنَّمَا اسْتَهْمَرُوا
 وَغَمَّ ارْتِهَاقًا اَبَدًا يَتَوَفَّى اِلَهِ تَعَالَى بِاِعْلَاءِ مَعَالِمِ الدِّينِ وَاطْهَارِهِ فِي اِيْرَادِ كُلِّ امْرٍ وَاَصْدَارِهِ تَقْدِيمًا
 وَاِثْمًا نَوَامِيسِ الشَّرْعِ الْمُحَدَّثِ عَلَى مُقَضَّيْ فَاُنُوْنِ الْعَدْلِ الْاَحْمَدِيِّ اِجْلَالًا وَتَعْظِيمًا فَادْخَلْنَا الشُّرُوْ
 فِي قُلُوْبِ الْجَهْوَرِ وَعَفَوْنَا عَنْ كُلِّ مِنْ اَجْرَحَ سَبِيَّةً وَاَمْرَفَ وَاَبْلَنَاهُ بِالصَّغْرِ وَفَلْنَا عَفَا اِلَهِ عَمَّا سَلَفَ
 وَتَقَدَّمْنَا بِاصْلَاحِ اُمُوْرٍ وَاَوْقَافِ الْمُسْلِمِيْنَ مِنَ الْمَسَاجِدِ وَالْمَشَاهِدِ وَالْمَدَارِسِ وَعِمَارَةِ بَقَاعِ الْخَيْرِ وَالرُّبُ
 الدَّوَارِسِ وَاِبْصَالِ حَاصِلِهَا مُوجِبِ عَوَائِدِهَا الْقَدِيْمَةِ اِلَى مُسْتَحَقِّهَا وَشُرُوْطِ وَاَقْفِهَا وَمَنْعَانِ
 يَلْمَسُ شَيْءٌ يَمَّا اسْتَحْدِثَ عَلَيْهَا وَاَنْ يُعْتَرَّ اَحَدُ شَيْءٍ اَمَّا قَرَّرَ اَوْ لَا فِيْهَا وَاَمَّا نَبْغِطُ اَمَّا الْحَاجِ وَتَجْهَرُ وَفِيْهَا
 وَتَأْمِيْنِ سُبُلِهَا وَتَسْيِيْرِ قَوَائِلِهَا وَاَطْلُقْنَا سُبُلَ الْبَحَارِ الْمُتَرَدِّدِيْنَ اِلَى الْبِلَادِ لِلسَّافِرِ وَاَحْسِبِ اِخْبَارَهُمْ
 عَلَى اَحْسَنِ قَوَاعِدِهِمْ وَحَرَمْنَا عَلَى الْعَسَاكِرِ وَالْقَرَاغُولِ وَالشَّحَانِي فِي الْاَطْرَافِ التَّعَرُّضَ لَهُمْ فِي مَصَادِرِهِمْ
 وَمَوَارِدِهِمْ وَقَدْ كَانَ صَادَفَ قَرَاغُولُنَا جَاسُوسًا فِي زِيِّ الْفُقَرَاءِ كَانَ سَبِيلُ مِثْلِهِ اَنْ يَهْلِكَ فَلَمْ نَرِ
 اِهْرَاقَ دِمِهِ صَبَانَةً مُحَرَّمَةً مَا حَرَّمَ اِلَهِ تَعَالَى فَاَعْدَانَهُ اِلَهُمْ وَلَا يُخْفِي عَلَيْهِمْ مَا كَانَ فِي اِنْفَادِ الْجَوَاسِيْسِ
 مِنَ الضَّرْرِ الْعَامِّ لِلْمُسْلِمِيْنَ فَانْ عَسَاكَرُنَا ظَالِمًا رَاَوْهُمْ فِي زِيِّ الْفُقَرَاءِ وَالشَّاهِدِ وَاَهْلِ الصَّلَاحِ قَسَا
 طُنُوْنَهُمْ فِي بِلَادِ الطَّوَاتِفِ وَقَتْلُوْا مِنْهُمْ مَنْ قَتَلُوْا وَفَعَلُوْا مِنْهُمْ مَا فَعَلُوْا وَارْتَفَعَتْ الْحَاجَةُ بِحَمْدِ اِلَهِ تَعَالَى
 مِنْهَا اِلَى ذَلِكَ عَمَّا صَدَرَ مِنْ فَحْشِ الطَّرِيْقِ وَتَرَدُّدِ الْبَحَارِ وَغَيْرِهِمْ فَاِذَا اَمْنَعُوا الْعَكْرَ فِي هَذِهِ الْاُمُوْرِ اَمَّا اِلَهِ
 فَلَا يُخْفِي عَلَيْهِمْ اَتَمَّ اَخْلَاقٍ جَبِلَّةً طَبِيعَةً وَعَنْ شَوَائِبِ التَّكْلِيفِ عَرَبَةً وَاِذَا كَانَتْ الْحَالُ عَلَى ذَلِكَ فَقَدْ
 اَرْتَفَعَتْ دَوَاعِي السُّقْرِ الَّتِي كَانَتْ مُوجِبَةً لِلْحَالِفَةِ فَانْتَهَا اِنْ كَانَتْ بِطَرِيقِ الدِّينِ وَالزُّبِ عَنْ حُزْرِ
 الْمُسْلِمِيْنَ فَقَدْ ظَهَرَ بِفَضْلِ اِلَهِ وَبِمِنْ دَوْلَتِنَا التُّوْرَ الْمُبِيْنِ وَاِنْ كَانَتْ لِمَا سَبَقَتْ مِنَ الْاَسْبَابِ مِنْ مَحْرُ
 الْاِنْ طَرِيقِ الصَّوَابِ فَانْ لَهُ الزُّلْفَى وَحُسْنُ مَا بَ وَقَدْ رَفَعْنَا الْحِجَابَ بِفَضْلِ الْخَطَابِ وَعَرَفْنَا
 مَا عَزَمْنَا عَلَيْهِ نَبِيَّ خَالِصَةً لِّلَّهِ تَعَالَى وَاَتَيْنَاهُمْ بِاسْتِثْنَائِهَا وَحَرَمْنَا عَلَى جَمِيْعِ عَسَاكِرِنَا الْعَدْلَ اِخْلَافَهَا
 لِيَرْضَى بِهَا اِلَهِ وَالرَّسُوْلُ وَيُلُوْحَ عَلَى صَفْحَاتِهَا اَنَارَ الْاَفْبَالِ وَالْقُبُوْلِ وَتَسْبِيْحَ مِنْ اِخْلَافِ الْكَلِمَةِ
 هَذِهِ الْاُمَّةِ وَبِحَلِيِّ بِنُوْرِ الْاَبْيَالِ طَلَمَةُ الْاِخْلَافِ وَالْعَمَّةُ فَيَسْكُنُ فِي سَابِيغِ ظِلِّهِ الْبَوَادِي وَالْحَوَاضِ
 وَيَقْرَأُ الْقُلُوْبِ الَّتِي بَلَّغَتْ مِنَ الْجَهْدِ اِلَى الْحَاجِرِ وَاِنْ وَقَّ اِلَهِ سُلْطَانُ مِصْرَ لِمَا فِيهِ الصَّلَاحُ الْعَالِمِ

وَأَنْتِظَامُ أُمُورِ بَنِي آدَمَ فَقَدْ وَجَبَ عَلَيْهِ التَّمَسُّكُ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَى وَسُلُوكُ الطَّرِيقَةِ الْمَشْلِيِّ بِفَتْحِ
 أَبْوَابِ الطَّاعَةِ وَالْإِتِّحَادِ وَبِذِكْرِ الْأَخْلَاصِ بِحَبْثِ تَعْبِيرِ تِلْكَ الْمَمَالِكِ وَالْبِلَادِ وَتَسْكُنِ الْقِفْصِ
 النَّائِرَةِ وَتُعَدُّ السُّبُوفَ الْبَابِرَةَ وَتَحُلُّ الْكَافَّةَ أَرْضِ الْهُوْنِ وَرَوْضِ الْهُدُونِ وَتَخْلُصَ رِقَابَ
 الْمُسْلِمِينَ مِنْ أَغْلَالِ الدَّلِّ وَالْهُونِ وَإِنْ غَلَبَ سُوءُ الظَّنِّ بِمَا تَفَضَّلَ بِهِ وَاهْبِ الرِّحْمَةَ وَمَنْعَ عَنْ مَغْرَمِ
 قَدَرِ هَذِهِ النِّعَةِ فِيهِ شُكْرُ اللَّهِ سَاعِينَا وَمَهْدُ عُدْرَانَا وَمَا كُنَّا مُعَذِّبِينَ حَتَّى نَبْعَثَ رَسُولًا وَإِنَّهُ
 الْمُوقِنُ لِلرَّشَادِ وَالسَّدَادِ وَهُوَ الْمُهَيَّمُ عَلَى الْبِلَادِ وَالْعِبَادِ وَحَسْبُنَا اللَّهُ وَحْدَهُ وَكَيْفَ فِي آخِرِ
 جُمُعَتِي الْأُولَى سَنَةِ اِحْتِدَادِ ثَمَانِينَ وَسِتِّمِائَةٍ وَأَحَابِ غَرَضِي لِلْكِتَابِ الْمَقْدَمِ ذِكْرُهُ مِنْ لِسَانِ
 السُّلْطَانِ سَهْفِ الدِّينِ قَلَاوِنِ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ بِقُوَّةِ اللَّهِ تَعَالَى كَلَامُ قَلَاوِنِ إِلَى السُّلْطَانِ
 أَحْمَدَ أَمَّا بَعْدُ حَمْدُ اللَّهِ الَّذِي أَوْضَحَّ بِنَا وَلَنَا لِحَقِّ مُنْهَاجًا وَجَاءَ بِنَا فَجَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ وَادْخُلَ فِي دِينِ
 اللَّهِ أَفْوَاجًا وَالصَّلَاةُ عَلَى سَيِّدِنَا وَمَوْلَانَا مُحَمَّدٍ الَّذِي فَضَّلَهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ نَحْبِي بِهِ أُمَّةً وَعَلَى كُلِّ نَبِيٍّ
 تَأْجِي وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ صَلَوةً تُبَارِكُ مَا دَجَى وَبُرَّ مَنْ دَا جَى وَالرَّضَى عَنِ الْأِمَامِ الْحَاكِمِ يَا مَرْيَمُ أُمِّ
 الْمُؤْمِنِينَ وَسَلِيلِ خَلْقَانِهِ الْمُهْتَدِينَ وَابْنِ عِمِّ سَيِّدِ الْمُرْسَلِينَ وَالتَّخْلِيفَةِ الَّذِي يَتِمُّكَ بِبَعْدِهِ أَهْلُ
 الدِّينِ فَإِنَّهُ وَرَدَ الْكِتَابُ الْكَرِيمُ الْمُسْتَقْبَلُ بِالْكَرِيمِ الْمُشْتَمِلُ عَلَى تِلْكَ الْعَظِيمِ مِنْ دُخُولِهِ فِي
 الدِّينِ وَخُرُوجِهِ عَنْ خَالَفٍ مِنَ الْعِتْرَةِ الْأَقْرَبِينَ وَمَا فَتَحَ هَذَا الْكِتَابُ فَاتِحَ الْخَيْرِ الْعَلِيمِ الْمَعْلُومِ وَ
 الْحَدِيثِ الَّذِي صَحَّ عَنْ أَهْلِ الْأِسْلَامِ وَأَصَحِّ الْحَدِيثِ مَا رَوَى عَنْ مُسْلِمٍ تَوَحَّهَتْ لَوُجُوهُ بِالِاتِّعَافِ
 إِلَى اللَّهِ سُبْحَانَهُ فِي أَنْ يُثَبِّتَهُ عَلَى ذَلِكَ بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ وَأَنْ يُثَبِّتَ حَبْثَ هَذَا الدِّينِ فِي قَلْبِكَ كَمَا أَنْتَ
 أَحْسَنُ الثَّبَتِ مِنْ أَخْسَنِ الْمَنَابِتِ وَحَصَلَ النَّامِلُ الْأَفْضَلُ الْمُسْتَدُّ بِذِكْرِهِ مِنْ حَدِيثِ اخْلَاصِ النَّبِيِّ فِي
 أَوَّلِ الْعُمُرِ وَغُفْوَانِ الْبَقِي فِي الْأَقْرَارِ بِالْوَحْدَانِيَّةِ وَدُخُولِهِ فِي الْمِلَّةِ الْمُحَمَّدِيَّةِ بِالْقَوْلِ وَالْعَمَلِ وَالنِّيَّةِ
 وَالْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى أَنْ شَرَحَ صَدْرَهُ لِلْإِسْلَامِ وَالْهَمُّ شَرِيفُ الْأَهْلَامِ فَحَمْدُ اللَّهِ عَلَى أَنْ جَعَلَنَا مِنَ السَّابِقِينَ
 الْأَوَّلِينَ إِلَى هَذَا الْحُلِّ الْعَالِي الْمَغَامِ وَثَبَّتَ أَقْدَامَنَا فِي كُلِّ مَوْقِفٍ اجْتِهَادٍ أَوْ جِهَادٍ كَمَا تَرَى لَزُلْ
 دُونَهُ الْأَقْدَامِ وَأَمَّا أَفْضَاءُ التَّوْبَةِ إِلَيْهِ فِي الْمُلْكِ وَمِيرَاثُهُ بَعْدَ الْوَلَدِ وَأَخِيهِ الْكَبِيرِ وَأَقَاضِهِ
 هَذِهِ الْمَوَاهِبِ الْعَظِيمَةِ عَلَيْهِ وَتَوَقُّلُهُ الْأُسْرَةِ الَّتِي طَهَّرَهَا بِإِيمَانِهِ وَأَظْهَرَهَا سُلْطَانُهُ بَعْدَ أَنْ
 أَوْثَقَهُ اللَّهُ بِرَاضِطَفَائِهِ مِنْ عِبَادِهِ فَصَدَّقَ الْمُبَشِّرَاتِ لَهُ مِنْ كَرَامَةِ أَوْلِيَائِهِ وَعِبَادِهِ وَمَا حَكَاهُ
 أَجْمَاعُ الْأَنْوَاعِ وَالْأَوْلَادِ وَالْأَمْزَاءِ الْكِبَارِ وَمُعَدِّي الْعَسَاكِرِ وَرِعْمَاءُ الْأَجَادِ فِي مَجْمَعِ قُوَّةِ لِقَا
 الَّذِي يَفْعَلُ فِيهِ زُنْدُ الْأَرْزَاءِ وَإِنْ كَلِمَتُهُمْ انْفَعَتْ عَلَى مَا سَبَقَ بِهِ حُكْمُ أَحَدٍ الْكَبِيرِ فِي انْفِغَادِ

السَّائِرِ إِلَى هَذِهِ الْجَوَانِبِ وَأَنَّهُ فَكَرَ فِيهَا اجْتَمَعَتْ عَلَيْهِ أَرْثَمُهُمْ وَأَنْتَهَتْ إِلَيْهِ أَسْوَؤُهُمْ فَوَجَدَهُ
 خَالِفًا لِمَا فِي خَمِيرِهِ إِذْ قَصَدَهُ الصَّلَاحُ وَرَأَاهُ الْأَصْلَاحُ وَأَنَّهُ أَطْعَمَ بِلَاكِ النَّائِرَةِ وَسَكَنَ بِلَاكِ الْفِتْنَةِ
 النَّائِرَةِ فَهَذَا ضِلُّ الْمَلِكِ الْمُتَّقِي الْمُسْتَفِيقِ مِنْ قَوْمِهِ عَلَى مَنْ بَقِيَ الْمُفَكِّرُ فِي الْعَوَافِ بِالرَّأْيِ الثَّاقِبِ
 وَالْأَفْلُوْرِكُوْا وَأَرْثَمُهُمْ حَتَّى تَحْلَهُمُ الْعِزَّةُ لَكَانَتْ هَذِهِ الْكِرَّةُ هِيَ الْكِرَّةُ لَكِنْ هُوَ لَمْ يَخَفْ مَقَامَ
 رَبِّهِ وَنَهَى النَّفْسَ عَنِ الْهَوَى وَلَمْ يُوَافِقْ قَوْلَ مَنْ ضَلَّ وَلَا فَعَلَ مَنْ غَوَى وَأَمَّا الْقَوْلُ مِنْهُ بِأَنَّهُ لَا
 يُحِبُّ الْمُسَارَعَةَ إِلَى الْمُقَارَعَةِ إِلَّا بَعْدَ بَيَاضِ الْحُجَّةِ فَإِنَّ اللَّهَ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى وَالنَّاسَ كَقَافِهِ قَدْ
 عَلِمُوا أَنَّ قِيَامَنَا إِنَّمَا هُوَ لِنُصْرَةِ هَذِهِ الْمِلَّةِ وَجِهَادِنَا وَاجْتِهَادِنَا إِنَّمَا هُوَ لِلَّهِ وَحَبِثَ قَدْ دَخَلَ
 مَعْنَا فِي الدِّينِ هَذَا الدُّخُولُ وَزَالَتْ الدُّخُولُ بِجَارِ نِفَاحِ الْمُنَافِرَةِ تَحْصُلُ الْمُظَافَرَةُ فَالْإِيمَانُ
 كَالْبُنْيَانِ شَدَّ بَعْضُهُ بَعْضًا وَمَنْ أَقَامَ مَنَارَهُ فَلَهُ أَهْلٌ بِأَهْلٍ فِي كُلِّ مَكَانٍ وَحِرَانُ بَحْرَانِ
 بِكُلِّ أَرْضٍ وَأَمَّا تَرْتَبُ هَذِهِ الْقَوَائِدُ الْجَمَّةُ عَلَى إِذْكَارِ شَيْخِ الْإِسْلَامِ قُدْرَةِ الْعَرِيفِ كَمَالِ الدِّينِ عَبْدِ
 الرَّحْمَنِ أَعَادَ اللَّهُ مِنْ بَرَكَاتِهِ فَلَمْ يَزَلْ يُولِي قَبْلَهُ كَرَامَةً كَهَذِهِ الْكَرَامَةِ وَالرَّجَاءُ بِرُكْنِهِ وَبِرُكْنِهِ
 الصَّالِحِينَ أَنْ يُصْبِحَ كُلُّ دَارٍ لِلْإِسْلَامِ دَارًا قَامَةً حَقٌّ يَتِمُّ شَرَايِطُ الْإِيمَانِ وَيَعُودُ شَمْلُ الْإِسْلَامِ مُجْمَعًا
 أَحْسَنَ مَا كَانَ وَلَا شَكَّ أَنَّ الْكَرَامَةَ أَيْدَاءُ هَذَا التَّمَكُّنِ فِي الْوُجُودِ وَأَنَّ كُلَّ حَقٍّ بِرُكْنِهِ إِلَى نِصَابِهِ
 يَعُودُ وَأَمَّا أَنْفَازُ اقْتِضَى الْقَضَاءِ قُطْبُ الْمِلَّةِ وَالدِّينِ وَالْأَتَابِكُ بِهَاءِ الدِّينِ الْمَوْثُوقِ بِقِيَامِهِ فِي الْبَلَاغِ
 رَسَائِلِ هَذِهِ الْبَلَاغَةِ فَقَدْ حَضَرَ وَأَعَادَ أَكْلَ قَوْلِ حَسَنِ مِنْ حَوَالِي أحوَالِهِ وَتَطَارُفِ خَاطِرِهِ وَمُنَظَرِ
 نَاطِرِهِ وَمِنْ كُلِّ مَا يَشْكُرُ وَيُحْمَدُ وَيُغْنِي حُدُوثَهُمْ مَا فِيهِ مِنْ مُسْنَدِ أَحْمَدٍ وَأَمَّا الْإِشَارَةُ إِلَى أَنَّ
 النَّفْسَ إِنْ كَانَتْ تَطَّلِعُ إِلَى قَامَةٍ دَلِيلٍ يَسْتَحْكُمُ بِسَبَبِهِ دَوَاعِي الْوَدِّ الْجَمِيلِ فَلْيَنْظُرْ إِلَى مَا ظَهَرَ مِنْ قِيَامِهِ
 فِي مَوَارِدِ الْأَمْرِ وَمَصَادِرِهِ مِنَ الْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ بِالْقَلْبِ وَاللِّسَانِ وَالْقُدْرَةِ بِالصِّلَاحِ الْأَوْفَافِ
 وَالْمَسَاجِدِ وَالرُّبُطِ وَتَسْبِيلِ سَبِيلِ الْحَيِّ إِلَى غَيْرِ ذَلِكَ فَهَذِهِ صِفَاتُ مَنْ يُرِيدُ مِلْكَهُ الدَّوَامَ فَلَمَّا مَلَكَ
 عَدْلٌ وَلَمْ يَلْتَفِتْ إِلَى لَوْمَةٍ مِنْ عَدِيٍّ وَلَا لَوْمَةٍ مِنْ عَدَلٍ عَلَى أَنَّهُ وَإِنْ كَانَتْ مِنَ الْأَفْعَالِ الْحَسَنَةِ وَ
 الْمَثُوبَاتِ الَّتِي لَمْ تَسْتَطِقْ بِالِدَّعَاءِ الْإِلْسَنَةِ فِيهِ وَاجِبَاتُ تَوَدُّتِي وَهُوَ أَكْبَرُ مِنْ أَنَّهُ بِأَجْرَاءِ أَجِيرٍ
 غَيْرِهِ يَفْخَرُ أَوْ عَلَيْهِ يَقْصُرُ وَلَمْ يَدْخُرْ إِنَّمَا يَفْخَرُ الْمَلِكُ الْعَظِيمُ بِأَنْ يُوْنِي تَمَالِكُ وَأَقَالِمُ وَحُصُونُ أَوْ
 أَنْ يَبْذُلَ فِي تَشْيِيدِ مُلْكِهِ اعْتِمَادُ مَصُونٍ وَأَمَّا تَجَرُّمُهُ عَلَى الْعِبَادِ وَالْقَرَاغُولَاتِ وَالشَّحَانِي بِالْأَطْرَافِ
 التَّعَرُّضِ إِلَى أَحَدٍ بِالْأَذَى وَأَصْفَاءُ مَوَارِدِ الْوَارِدِينَ وَالصَّادِرِينَ مِنْ سَوَائِبِ الْفَتْنَى فَمِنْ لُغَا
 تَقَدُّمِهِ بِذَلِكَ نَعَدْنَا أَيْضًا بِمِثْلِهِ إِلَى سَائِرِ التُّوَابِ بِالرَّحْبَةِ وَحَلَبِ وَالْبِصْرَةِ وَعَنْتَابِ

وَبَقَدْتُنَا إِلَى مُقَدِّمِ السَّائِرِ بِأَطْرَافِ نِصْفِ الْمَالِكِ بِمِثْلِ ذَلِكَ وَإِذَا اخْتَدَّ الْأَيْمَانُ وَانْعَقَدَتِ
 الْأَيْمَانُ تَحْتَمُّ هَذِهِ الْأَحْكَامُ وَتَرْتَّبُ عَلَيْهِ جَمِيعُ الْأَحْكَامِ وَأَمَّا الْجَاسُوسُ الْفَقِيرُ الَّذِي أُمْسِكُ وَ
 أُطْلِقُ وَإِنْ تَسَبَّبَ مِنْ بَيْنِ بَنِي الْأَجَوَّاسِينَ بَنِي الْفُقَرَاءِ لِقَتْلِ جَمَاعَةٍ مِنَ الْفُقَرَاءِ الصَّالِحِينَ رَجَمًا
 بِالْظَّنِّ فَهَذَا بَابٌ مِنْ ذَلِكَ الْجَانِبِ فَحُجَّ وَزِنْدَقُهُ كَانَ قَدْحُهُ وَكَفَرْتُ مِنْ بَنِي الْفُقَرَاءِ مِنْ ذَلِكَ
 الْجَانِبِ سَمَرُوهُ وَإِلَى الْأُطْلَاحِ عَلَى الْأُمُورِ سَوَّرُوهُ وَظَفَرَ الثَّوَابَ مِنْهُمْ بِجَمَاعَةٍ فَرَجَعَهُمْ عَنْهُمْ السَّيْفُ
 وَلَمْ يَكْشَفْ مَا عَطَنَهُ خِرْقَةُ الْفَقْرِ بِلَوْ كَيْفَ وَأَمَّا الْأَشَارَةُ إِلَى أَنْ فِي تَقَاقُ الْكَلِمَةِ يَكُونُ صَلَاحُ
 الْعَالِمِ وَيَنْظُمُ شَمْلُ بَنِي آدَمَ فَلَا مَرَدَّ لِمَنْ طَرَفَ بَابِ الْاِتِّحَادِ وَمَنْ حَجَّ لِلسَّلَامِ فَمَا حَادَ وَلَا حَادَ وَمَنْ
 شَرَى عَيْنَانَهُ عَنِ الْمَكَافَةِ كَمَنْ مَدَّ بِدِ الْمَصَالِحَةِ لِلْمَصَالِحَةِ وَالصَّالِحِ خَيْرٌ وَمَا كَانَ مِنْ تَشْيِيدِ الْأَحْكَامِ
 فَلَا يَدَّ مِنْ أُمُورٍ بَنِي عَلَيْهَا قَوَاعِدُهُ وَيَعْلَمُ مِنْ مَدْلُوكِهَا قَوَائِدُهُ فَإِنَّ الْأُمُورَ الْمُسْطُورَةَ فِي كِتَابِهِ
 هِيَ كَلِمَاتٌ لَا زِمَّةٌ بِنَعْيٍ يَهْأَكُلُ مَعْنَى وَمَعْلُومٌ أَنْ تَهْتَأَّ صُلِحَ أَوْ لَمْ يَوْثَمَ أُمُورٌ لَا يَدَّ وَإِنْ تَحَكَّمُ فِي سِلْكِهَا
 عَقُودُ الْعُهُودِ يُنْظَمُ فَيُجَاهِلُهَا لِسَانُ الْمُشَافَهَةِ الَّتِي إِذَا أَوْرَدَتْ أَقْبَلَتْ أَنْ مَسْئَلَةً حَمَلَتْهَا النَّفْسُ
 وَأَحْزَنَ تَهَاصُّدُورَ الرُّسُلِ أَحْسَنَ مِمَّا تَحْزَنُهُ سَطُورُ الطُّرُوسِ وَأَمَّا الْأَسْتِشْهَادُ بِقَوْلِهِ تَعَالَى وَمَا كَانَا
 مُعَذِّبِينَ حَتَّى نَبْعَثَ رَسُولًا فَمَا عَلَى هَذَا الشَّقِّ مِنَ الْوَدِّ يَنْسَجُ وَلَا عَلَى هَذَا السَّبِيلِ يَنْهَجُ بَلْ لِفَضْلِ التَّقَدُّ
 فِي الدِّينِ حُقُوقٌ تَرْغَى وَإِقَادَاتٌ تُسْتَدْعَى سَمِعْنَا الْمُشَافَهَةَ الَّتِي جَلَّتْ لِسَانُ أَقْضَى الْقَضَاءِ قَطْبُ
 الْمِلَّةِ وَالْدِّينِ وَكَانَ مِنْهَا مَا يَنْسَبُ مَا فِي الْكِتَابِ مِنْ دُخُولِهِ فِي الدِّينِ وَانْظَامِ عَقِيدِهِ فِي سِلَاقِ
 الْمُؤْمِنِينَ وَمَا بَسَطَهُ مِنْ عَدْلٍ وَاحْسَانٍ وَسَيَرِهِ مَشْهُورُهُ بِكُلِّ لِسَانٍ فَاِلْمَنَّةُ لِلَّهِ عَلَيْهِ فِي ذَلِكَ فَلَا يَشِينُهَا
 وَلَا يَشِينُهَا مِنْهُ بِأَمِينَانِ وَقَدْ أَنْزَلَ اللَّهُ عَلَى رَسُولِهِ فِي حَقِّ مَنْ آمَنَ بِإِسْلَامِهِ قُلْ لَا تَمُوتُوا عَلَى إِسْلَامِكُمْ بَلْ
 اللَّهُمَّ عَلَيْكُمْ أَنْ هَدَيْتُمْكُمْ لِلْإِيْمَانِ أَنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ وَمِنْ الْمُشَافَهَةِ أَنَّهُ قَدْ أَعْطَاهُ اللَّهُ تَعَالَى مِنَ الْعَطَا
 مَا أَغْنَاهُ بِهِ عَنْ امْتِدَادِ الطَّرَفِ إِلَى مَا فِي بَدَنِ غَيْرِهِ مِنْ أَرْضٍ وَمِنْ مَالٍ فَإِنْ حَصَلَتِ الرَّغْبَةُ فِي الْإِقْفَا
 عَلَى ذَلِكَ فَلَا مَرَجَاصِلَ وَالْجَوَابُ أَنْ تَمَّ أُمُورًا مَتَى حَصَلَتْ عَلَيْهَا الْمَوَافَقَةُ ثَمَّتِ الْمَصَاحِبَةُ وَالْمَصْدَقُ
 وَرَأَى اللَّهُ وَالنَّاسُ كَيْفَ يَكُونُ تَصَافِينَا وَإِذْ لَا مُعَادِينَا وَإِعْرَازُ مَصَافِينَا وَكَمْ مِنْ مُصَاحِبٍ وَجْهٌ
 لَا يُوْجِدُ الْآخَ وَالْأَبَ وَالْقَرَابَةَ وَمَا تَمَّ أَمْرُ الدِّينِ الْمُحْمَدِيِّ وَاسْتَحْكَمَ فِي صَدْرِ الْإِسْلَامِ الْأَيْمُنَاطُورَةُ الصَّخْرَةُ
 فَإِنْ كَانَتْ لَهُ رَغْبَةٌ مَصْرُوفَةٌ إِلَى الْإِتِّحَادِ حُسْنُ الْوَدَادِ وَجَمِيلُ الْأَعْضَادِ وَكَيْفَ الْأَعْدَاءِ وَالْأَضْدَاءِ
 وَالْإِسْتِغَادِ إِلَى مَنْ يَشْتَدُّ بِهِ الْأَزْوَغُ الْأَسْنَادُ فَقَدْ فُهِمَ الْمُرَادُ وَمِنْ الْمُشَافَهَةِ أَنْ كَانَتْ رَغْبَتُنَا
 مُنْمَدَّةً إِلَى مَا فِي بَدَنِ مِنْ أَرْضٍ وَمِنْ مَالٍ فَلَا حَاجَةَ إِلَى الْإِقْفَادِ الْمُغْتَبَرِينَ الَّذِينَ يُؤْذُونَ الْمُسْلِمِينَ بِغَيْرِ

فَائِدَةٍ تَعُوذُ فَاَجَابَ أَنَّهُ لَوْ كُنْتُ كَفْتُ الْعُدُوَّ مِنْ هُنَاكَ وَخَلَّيْتُ لِلْمُسْلِمِينَ مَا لَهُمْ مِنَ الْمَالِكِ
سَكَنَ الدَّهْلَاءُ وَحَقَّنَ الدَّمَاءَ وَمَا أَحَقَّهُ بَانَ لِأَبْنَيْهِ عَنْ خُلُقٍ وَبَانِي مِثْلَهُ وَلَا بِأَمْرِ شَيْءٍ وَبَنَى
فَعَلَهُ وَقَوْنُغُرَانِي الْآنَ بِالرُّومِ وَهِيَ بِالْأُفُقِ أَبْدِيكُمْ وَخَرَجَهَا تَحْتَ الْيَكْمُ فَقَدْ سَفَكَ فِيهَا وَفَكَ
وَسَبَى وَهَنَكَ وَبَاعَ الْأَجْرَارَ وَابْنِي إِلَّا التَّمَادِي عَلَى ذَلِكَ الْأَضْرَارُ مِنَ الْمَشَافَهَةِ إِنَّهُ حَصَلَ النَّصِيحُ
عَلَى أَنْ لَا يَبْطُلَ هَذِهِ الْأَغَارَاتُ وَلَا يَنْفَرَنَّ عَنْ هَذِهِ الْأَثَارَاتِ فَبَعَثَ مَكَانًا لِيَكُونَ فِيهِ الْإِقَاءُ وَبَعَثَ
اللَّهُ النَّصْرَ مِنْ بَشَاءٍ وَاجْأَبَ عَنْ ذَلِكَ أَنَّ الْأَمَّاكِنَ الَّتِي اتَّفَقَ فِيهَا مُلْتَمَعُ الْجَمْعِينَ مَرَّةً وَمَرَّةً فَدَعَا مَوَارِدَ
عَنْ سَلَمٍ مِنْ أُولَئِكَ الْقَوْمِ وَخَافَ أَنْ يُعَاوِدَهَا فَعَاوَدَهُ مَصْرَعُ ذَلِكَ الْيَوْمِ شَعْرًا كَانَ أَحْبَبَكُمْ عَامَكُمْ
فَعُوذُ إِلَى حِصْنٍ مِنْ قَائِلٍ فَإِنَّ الْحُسَامَ الصَّعْبِلَ الَّذِي قِيلَ لَمْ يَهْ فِي يَدِي الْقَائِلِ وَوَفَتْ الْقَاءُ عِلْمٌ عِنْدَ اللَّهِ
لَا يُقَدَّرُ وَمَا النَّصْرُ إِلَّا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ الْغَيْبُ الْحَكِيمُ لَمْ يُقَدِّرْ لِمَنْ قَدَّرَ وَمَا تَحْنُ مِنْ بَطْنٍ فَلَنَّهُ وَلَا تَمَنَّ
لَهُ إِلَى غَيْرِ ذَلِكَ لِقَنَّهُ وَمَا أَنْ سَاعَةَ النَّصْرِ إِلَّا كَالسَّاعَةِ الَّتِي لَا تَأْتِي إِلَّا بَعَثَهُ وَاللَّهُ يُوقِنُ لِمَا فِيهِ صَلَاحُ
هَذِهِ الْأُمَّةُ وَهُوَ الْقَادِرُ عَلَى إِتْمَامِ كُلِّ خَيْرٍ وَنِعْمَةٍ وَكَيْفَ فِي مَسْمُومٍ رَمَضَانَ مِنَ السَّنَةِ الْمَذْكُورَةِ
چون باختلاف سبیل موافقت میان طرفین مفتوح شد پادشاه را و کان و امر از اشتباک و اشراک سلطان با ملوک مصر و فتح
مصادقت میان ایشان متفکر و پراسان شدند و از ظهور قوت اسلام و اسلامیان برخود بجا و بهنگام جلوس سلطان احمد پادشاه را
ارغون با اتفاق دیگر برادران بخانیت اقامه و حکما و او بود بعد از آن عازم سغور لوق شد و باغرا و جمعی امر او را خاطر او و بخانیت
پیدا گشت و امارات مخالفت بهوید و در بند ساختن اسباب یافت و پر و همتن ابواب معارفت فکر با پادشاه را که در سغور بود
کثیر آید و لا عجب از آنکه بصری شکل الشی نور سنجیل طغاجار اکوس و اعلام داد و میر تو مان کرد و آید و لشکر و او ناس که ناس
ز ناس و در میان مغول از ایشان بی بکت تر باشد در عدا و ایتام و آید مذکات تغییریت و تبدیل عقیدت او را در خدمت سلطان
عرضه و ایتد الیناق که مقدم شکر گرج بود و بصغدری و بهادری مشهور برادره رسالت نامزد شد و ایتام از حکم یریلغ با استحضار و اتفاق
یافت چون بخدمت شاهزاده رسید عاطفت شاهنشاهی عتق و دل پیو قاء او را که امید ثبات از او چون کبریت احمد و اکبر عظیم
عظیم الوجود بود بجا جل ابدال و مشغله مضطاع مقید کرد و ایتد الیناق بهنج افزید کا تر شاه که ایتام همت مومن و مشرک باطل
ان مطوق همت قسم یاد کرد و بر یکتا دلی و خلاص در عبودیت و موافقت شاهزاده و موافقت مستحکم حاجت و او چون بندگی
سریر دولت معاودت کرد و در باب توجه ارغون بصوب حضرت عذری سقیم تر از عمره و دبران با و از سانیه غدت گشت
السَّقْمُ مِنْهُ جُنُونُ الْحُسَّانِ وَدَلِيلُ أَوْهَى مِنْ نِطَاقِ صَبْرِ الْعُشَّاقِ فِي مَقَاسَةِ الْهَجَرَانِ صاحب
از ماجرای معادله اعلام کرده بودند از تزلزل و لرزش حرکات ادایت موضع چون آب فرو خواند و خویشتن ظاهر و دلیل
باطن باشد و زبان ترجمان احوال سران و الظاهر عنوان الباطن در بندگی حضرت بعد از تهجد مقدمات عرضه داشته باز و او چو خیر

سلطان کو چک نام الیاقی را بزرگ کرد و اندویرلیغ خواست و عاقبت و علاء مرتب و مکانت او نافذ گشت بدین جن تبریر
 یخ مخالفت را از ساحت سینه او قطع کرد و موده و حش بدین محالجت عاقده ارتداع یافت غمغیم شهادت ارغون جوشی
 برابر دود سلطنت فرستاد و معلوم بداند که در زمان ایقانی مجد الملک و اتفاقاً نوایر غضب ایقان و تراجیح گوکب دولت صاحب دیوان
 موبلکا داده بود که هر چه سمت تملک دارد از لطف و جنس و ضیاع و عطاران پادشاه است و بهنگام اشارت بی قطع و قطع و قطع
 اکنون التماس از دست سلطنت است که در مصاحب جوشی ایجاز ستد تا آن سخن پرسیده شود و آن مصوت بغض رسیده
 و نیز چند ساله تصرف در مملکت پذیرد که مانده و هرگز حسابی مثل بجمع و خرج مملکت رفع نکرده از هم جوابی گوید و سبقت
 منتقم بنماید باعث بر سال این الوکات مطیع مالی بود چه در وقتی که واقعه آبا قان شایع شد بران منوال که شرح داده اند که
 علویان از راه غلبه غن و این بعض الظن اشم می گفتند صاحب دیوان برای تخلص برادر و نظر بر آنکه مجد الملک چون
 اینکار فارغ شود با سرفراخ او پرواز و با بعضی خواص و ایقان حضرت مناصحه کرد تا پادشاه ماستی نافع تجریر کردند و وفات برادرش
 مسکو پیور سینه هم در آن نزدیکی واقع شده بود بدین روایت مسند کرد و ایندین این اخلوطه در خاطر شاهزاده استحکام یافته بود و پیوند
 دیگر اسباب و حش شده سلطان نیست که زنده مقصود و معیت و این التماس نه ریت در جلاب تعبیر کرده و تیغ خیز در زیر
 پزینان بهنقه و صورتی که در پیرایه دلکش و ملاس منتش حبله داده آرا جواب این فرمود که تامت اتمات ملکی دمالی و نظر
 و عده صاحب دیوانست اگر غیبت کند مصالح در معرض اجمال و هتلال افتد و در دیوان حضرت کسی که قائم مقام او تواند بود
 بتیست امروقیام نموده و او را چگونه توان فرستاد بر رسول و مرسله اتفاقاً ننمود و بر رسول و مقترحات عتادی نهمود جوشی تمام
 کرده با جوشی تمام و ناخوشی پیغام مراجعت کرد و جمع تحفی چنین این مدافعت ضمیمه منافرت گشت و معادلات اند
 قوت تجریر نعل پیوست برسان ساز کار پی رده مخالفت را اینک بلند تر شد بل کار از پرده پوشی بگذشت و در مطا و می این طوا
 سپهر فضائل از علاء ماند و در کار و در علاء خود رجوع کرد و چنانچه شاعر نظم در آورده بهت یکانه همه اتفاق صاحب دیوان
 علاء دولت و دین صاحب دین و زمان بسال ششم و هشتاد و یک شب شنبه چهارم به ذوالحججه در آنان این حبس
 دینی بخت سراسی عقبی خرامید و جهانی معالی را با خود در خاک ضیق ساخت مصرع ای خاک چه دانی که چه بدستی
 دیده فضل خواب می باشد و در ذکر بنا حق حشره الهی میخیزد و زبان حال ز غایت سوزناکی میگفت و سیر استغیر
 المرد و یوان الفضائل عطلت لفقذانه اقلامه و دفاتره کثرت مضمی حامیه لبس بسته سوا و
 کاکسیر الذی عجز جاره لبکی علیه خطه و بیانیه فذامات و اشبه و ذامات سلحیه بیت مؤلفه
 و لما زجر غرقه دریای دیده اند جانها چرخ بسل در خون پییده اند دانی سبب که صیت چو آه و شعله برفق طاق قیصر
 کشیده اند بدری ز آسمان و زارت اول یافت سردی ز بوستان محالی بریده اند صاحب دیوان در مقام عزانست
 صحن سرحه صحر با بیل خون آلود و سرکش شیت بر عادت خور از خواب جدا ماند و در خور بود و شمع کرد و ارادت ریزان

نجاح سم

کلام اوصاف
انوری

رخ زرد و مانند صبح جا به دران دوم سرو این بیت جان کدرا نگردد سیکر و جیت کونی من وادو شمع بودیم بهسم کیت شمع برود و کیک
 میوزد شمع و من تر اهل الارض ثم بکی اسی بکی بچون تنها و قلوب چون هنگام ترقت غزا و غم کفاح بود و موسوم
 غزا و نیاح سلطان اورا خلعت خاص داده با نواع سیور غامشی تسلیمه خاطر مبذول فرمود پس بدبیرا استدراک اسور و روع ما و
 مانج و تسکین بحر مانج فقه که زمان از زمین برانجته بود مشغول شد از غون یر لبع فرستاد با طراف که احاک صاحبی با با تصرف
 اطمینان و ثواب و هند و کلاء اورا شروع در استیفاء متوجات ممنوع دارند و بدین مصطفی پولاتا مور را بعراق روان
 کرد و سبب آنکه بنفس خود دران حالی بود و ارباب عراق آتشبار داشتند بصرف قوت بعضی را در تصرف کردند و در مانج
 اختلاف و وسایط معادلات علی الحالات و العلات سلسله وارد است در هم چوست در هم که کار جهانی را برسم زد
 نال شاحت پرخ بری و شاخ برنایرسانید من بزج الشوک لم یحصد به عینا و بکرات بهنگام جماع شاخ را دران
 آتخما را بقوریمای اطمینان علی السابح تسارع میوزد و ما زاد و الا الشبا عذ من جانب السلم و الصالح
 هادوا الی المقارعة و الکفاح چون تصرف تقدیر بر سرست و کان تصاریف مصارفه فصول را درست مغربی
 بمیزان ملک برکشید و بر قسطاس نامه کف و اللیل ان طال غالی الیوم یا القصر مایل شد وکیل روز کار جا بهاء و سبر مستغنا
 که اشجار از کسوت خانه بیج عاریت گرفته بودند بدست تجدد و فصل بارخواست کرد و خیاط خزان در بیضا خانه هجران و دران
 غصان ثاب احمد و صفر بردوش عروس چمن افکند و روح نامید از تربت نباتات عاجز آمد قوت موله را و عرب غایب
 گرفت جیت ما در باغ شتون شد و دران بکداشت چکند نامیه عین و طبیعت غریب سخن مسعود سعد سلمان ملایم
 وقت و زمان آمد جیت چون کشت باغ پیرینا کشت راز او چونانکه بود سپید آنکه که به جهان آری جوان و پیر بهیمن
 چنین بود که این راز خود بدید کند و او کند نهان در بوستان بجای کل دلال و سمن آمد ترنج و زکری و مانج بی کران کران غون
 ز باغ بشد بیج باک میت می خواه ارغوانی بریاد ارغوان میزبان زمان از بادوزان برکت ریزانان مرکب خراز از نبوی
 برکی بنو میاسحت و نامی بلبل ناطقه نوای جیت برک ریزان بهمه حال فرو باید بخت بقدر آنچه از و برکت و نوای
 طربست میواخت باغبان در صحن چمن از زیر درخت کل و ارغوان و سمن رخت افامست نزد یکت سرو سایه افکن کشید
 چون آیام نصارت سبزه و کل و طراوت و طلاوة یا سمن و سبل مانند عمه و دستان سبیل و موهلت غایات بی ثاب منیع و
 لم یلفه شب وصل تو عجب زود کرد ز بود مکر سببی دشت شب وصل تو ما روز شتاب ذکر شکر عمد و وفا شمع
 للآس فضل بقاءه و وفائه و دوام نصرته علی الأوقات الجوافه و هو لخصر و الثری یس و یهد و باض
 الوریات بر ورق متحده خاشه از تسامع و لنواز قماری و حمام و تغزید و زمره عفا و دل و مجلس باغ آواز زارغ و لحاق غریب
 غراب بدل ماند و ابل زمین بدیده تعجب کران و زبان ریان حال طعه ران کویان فلک تاکی ازین تجذات حال و دندگاه
 چند ازین کروش با تری مر ازین حرکات دایم چه بخواهی و برین تعلقات چه بنیاد می نسی جیت تاکی طفا کرد جهان میکرد

روزان و شبان بر این آن میکردی خاک آدم کشت و آدمی خاک شدند در دور تو همچنان میکردی نه نیم نوبهار و غصه
 ریاض از سیم مصبف مصون میماند و تبرک و بارستان تابستان از ترک تا زحریف خریف امان می پاید و نه خرمای طن
 خزان خانه خزان از سلب و نوب مدست شاست می بنید جنت ای جانت برخی لمؤلفه آوار پریر بود و وی
 تموز امروز خزانست و شود فردادی و درین میانه روزگار برای فذکت شهر آشی عشر حلالی و شج تاثیرات و بهر
 بشر از آب پاسبیاء طبع آتش سرعت مؤلف که دشمنان را چون آتش پرسی محرق است و دوستان را چون نیم عراقی
 این کلمات مؤلف نمیکردند بخت زود بود که وقت اعتدال جهان چون غروسی با جاست تاثیر اروی بستی
 بجانها میرسد روح بهشتی به خدا و ما را خست می داد کمال نشو عالم کرد آباد بود اندر تیرا و ج خورشید
 شود خشان از رخسار سپید زمره است بهر داد با حور بطل خوش خوش آن کام با حور بشیرت سبیل آید پناه
 همی تابنده همچون جهت یار بود و مرده نوبت خزان بر باد و بران برکت رزنا بخوبی چونکه آمد ماه ابان
 بخاری جوی همچون ماه تابان با نور شده پایی از زمستان زحجر فقل کن سوی شبنم چو آمد باد سرد و قلب دیار
 تو هم قلب شاد و جام میخوار چو شد بهین زمین در ماهین می اندر جام چون جانت در در سفندار مذبار و قد جبر
 و ما فیروز مثل الجبر و الشمس چو آمد پیچ و زویده بی طیش بدزد از عمر خود روزی بی عیش ارغون غرم توجه بغداد
 مصمم فرمود و نواب مدینه اسلام را چاشنی اتقام بچشاید خزان موجود بند و بعلت بقایا در سالها که شته مبالغ
 موجودات را معین کرد و سپید و متخلص رفت شیشی بخشی و یولامور و طعنا جار در ساختن مصالح و خوض در سوانح مهمات
 سعی پیوستند چون از تحصیل مال فراخی حاصل شد و را و ایل شهر سته آهین و ثمانین و ستار با لشکر حاضر قوا آینی و دانی
 و السیر خلافة فوجی الی بلخ و قلبی الی کینج برخانده عازم بلاد شترتی شد شعر و ماسر فی بالیا و الاکذکر لیا
 به اهل الجبیب زوفا در تدبیر آنکه چو به تختگاه موروث از دست معادی دولت بیرون کند و دیده بخت دشمن پر خون
 روزی شبی می پیوست عی الله ان بانی بالفتح او امر من عنده چون اندیشه ملک گیری بی معاشرت رجال و مساعدت مال
 محال مینمود و بخت بر تحصیل این اسباب که موقوف بودی بحصول مطلوب مصروف ساخت در آسایش این امور امیر علی جلین جمع
 کتب تعلیم بعضی امرا در خدمت سیر شایزاده فقیر کردند که صاحب اعظم وجیه الدین زکری الفرومدی ابن الصاحب السعید
 غزالین طاهر بیت طاهر آن ذات مظنه که سپارش گوید صدر طاهر که و صاحب طایر نسبت لمؤلفه الظاهر الایام
 و الاکتفاء و الاذاب و الاکواب و الالاف که روی بده مکارم و ممالک و معالی و تاج تارک ملک و اکرام و عالی بود
 نراست عرض شریف او چون ترکیب آسمان از عیب مصون و جلال قد منبش مانند چهره آفتاب از کلف تکلف نامون
 در مدت حکومت اعمال خربان و مضافات آن هر سال نماند بجا نماند تصرف کرده مصکع و نغیه الله مفروق به
 الحسد انواع اکاذیب و افانک در زیور تر ویر بجلوت جلوه داده لمؤلفه و الحزن منحن با و لا الی التنا و از اثر مشورت

سید ابو الحسین محمد بن عبد الله البیاضی رحمه الله علیه که بواکیر ثار آب و آثار زهت اولی الالباب است این کلمات فصیح
 می نماید عادات الاغنیاء من عادات الاغنیاء ولان الغنی اعترافه الى الله واعتزله به یصنع الله والغنی عا
 ومن عادی معانا عاداتها لانت ما جان بوده از سفاف نظران و سافل کمران نکایت بار باب مجد و قدرت
 و خداوندان بزرگویت سرایت کرده شعر ذاقه قدیم و امر غنیمت بدیع جزوا الثمان علی اهل المروان
 شذاه و عواذت و توکیات او اشارت را ند چون هرگز طاهر نسب طاهر چرب زاکی محمد سامی منصب برکات و حسن
 ن در ند و هسکام تو رط امواج بلیت و تعرض افواج نکبت امارات تذلل و تفضل از خود نماید و هر وقتی که در غلاب
 که رافقا و بر یکد بلا کندی لعلی بالحویضه مضرب حال شد دوست اهتمام در عوده و ثقی صبر و تحمل زنده و سهام
 ایام راجحه اوقی از ثبوت و استقرار پیش دارد و جانب مذنب و حیرت که مادی پیشانی و موجب سختی و ملامت
 و ثانی باشد فرو گذارد و متابعت نصیحت این آیات را واجب شمر و شعر لا تظهرن لعاذیل او عا ذیل حالک الشرا
 والقرآن فلو حله المیرحمن مراده فی القلب مثل ثمانیة الاعمال و جیه الدین در دفع این حادثه که منصوب بود
 ناموار و باریخه فلک و وار بود و مصالح و معاش را در خاطر راه ند و بخواتین و امرا التجا نمود بلیت چون شجیه نیاز
 زوست تو یا و کیست ترس از کین مدار و پناه از طغان فخر و دل را قزاق وار غل اندر کلین تن پایاله و اگر بر میان فخر
 که در دل قوی شود کو تاب بفرز این کلشکر مجوی و زان دان اما ناصحان دولت و پروردگان حضرت بر عدم تواضع و
 التجا و قلت شهدا و ارفوا و امرا باز خواستند مشفقانه میگرد و در شیوه مهادنت و توصل مبالغت نمود و رعایت
 خاطر ایشان را بطو غان قستان کتوبی نوشت و این قطعه مضمتن را ایراد کرد بلیت چون ز تو فارم جوانی که شکر کرد
 سگ من کا و کشت و از غوغا شد زیر آه من سر دست چون باد خزان بود عجب چون بهار عمر مارا در سید ایام تیر ماه و مهر و تیر من
 سخت بد مهر و افتاد اسی مسلمان فغان از جوراه و محضیر قامت چون تیر من حاجی کاشان یار و دوازده از نزدیک خود را
 چو تیر کوشال حاو تم داد گردون چون لب همچو چکم لاجرم می آید از کما نفیر انکه با من کرد و گردون کرد و با بکس با دوا
 میر بود و در بانگاهی صاحب اعظم جیه الدین بهم دیورن ملک را فرامده و شاه ممالک را وزیر ز نهاد که نجا از بر دفع
 روز پنج رنج من ز میفرود و ز نبودم و سیکر نمیکه بر مال کسان هر کسی چون من نکرد مال من چون مار کشت من سان با کیر
 چون غریز من بودم خوا کشته همچو خاک از من و دور فلک که عقل دار سی پند کیر سر بر آوردی بدولت پامردی که لطیف و تیار
 داد خدی قفا و کاز دست کیر کین همان و هرست که شاه اردوان بر بود تلج وین همان چرخست که نوشیروان بست سیر او
 جواب این آیات مندرج گردانید بلیت سالما جام جم بدست تو بود چون تو نشا خشی کسی چکند که بر شپراغ بودت لیک
 چون خود انداختی کسی چکند اسب رهوار بود و میدان خوش چون تو بدنا خشی کسی چکند برده بودی و نقشت آمده بود
 چون تو گر باختی کسی چکند حاصل در جواب این مطالبه و عتاب میبخت پادشاه حکم فرماید تا مراد محض امراء حضرت

چنانچه در این کتاب
 مذکور است که
 در این کتاب
 مذکور است که
 در این کتاب
 مذکور است که

کتاب صاحب وقوف محاسبات را استدراک و مستخرجات را انکشاف نماید اگر چیزی بسبیل تخلیط و تطیل یا تخلیط و تطیل اصول
اموال چنانکه رسم و الایه اطراف باشد بدین طرف عاید شود هر دیناری هزار وینار عوض هجدهم علیکم السلام
اَبْنِ اِذَا النَّفْسُ اشْرَفَتْ عَلَى طَمَعٍ لَمْ اَكُنْ اَنْ اَكْتُرَ مَا وَالَا بَرَّ اِيْ يَدُوشَ هَ كَهْ اَمِيْنَهْ جَهْلَ صَوْرَغِيْبَ وَطَلِيْعَهْ كِتَاب
اسرار ایتام است تمویه ارباب اغراض و تزویر صحاب اطماع روشن شود و چنانچه همت بی مانند شاهنشاهی قضا فرماید
مجازات سوء افعال و حسن اعمال ایشانرا حکم راند هر چند پیوستگان حضرت و پیشکاران دولت شاهزاده بعلم این
میدانستند که اگر مستوفیان عطار و رای دیوان که مشرف بودند بر قانون خبرت و ناظر در امور تجربت در بیاض
نهار و سواد لیال روزنامه چنانکه از اقل کردندی و تهریر و تعلیق و تصدیق و تحقیق حسابات اشتغال و شتندگی ممکن بود
که در مقابله معاملات و محملات و مفصلات حرفی بازخواستی شد که محاسب عقل آنرا قلم لایحیزی راند و از فذکلت مجبور
فطانت و کمال رزانت او و جوی باقی طلب دار و اما ارغون زرمیخواست نه جواب بر قانون صواب در عوض زرخن
رزمین مقداری نداشت و طالب در هر یو اوقیت نوادری اوقیت المواقیت و فواید و شاح دمیته القصر را چنانکه قولیم
بخاری با بولوفان انشیراز کریمت ارغون پیوسته بودند و مملکت شیراز را در نظر شاهزاده جلوه داده بموقع افتاد
ایشانرا سیور غایشی فرمود و قوام الدین بخاری را منصب آیتفاد و دیوان حضرت ارزانی داشت و در مراجع این اوقات
امرا و ابرسالت پیش خواجه وجهه الدین فرستاد و تقریر کرد که ایچان طمع در مال مستحکم کرده و ما و ده شفقت و محبت کم
لغین کتب و تحریض بر استدراک بهانه است برای توصل بمقصود و مراد از ایت عرض جمیل و صیانت اصل نبیل را چنانکه
که بر این مبلغ مصالحتی که ده آید و مسامحتی طلب داشته شود و از برای قضیت خورسندی طرح و افرج را کار بند
و حکایت صاحب علاء الدین که این خطاب نقدیست منصوب بران عیار و کسوفی فرایافته بدان بود و تا در دوی هم
از ان دن و ششم هجدهم از ان میل باز یاد ضمیر آفتاب پر تومی باید آورد و بعد از اختلاف سفر و تردد نصحا بران مقرر شد
که پانصد تومان بخانه تسلیم کند سیصد تومان نقد و دو سبت تومان پولشی و غلات و اقمشه و آلات یکی از ثقات توابع صاحب وجهه الدین
در اینحال جوهر نفس رویه را اسکار کرد و ثعبان صفت زبان و شایب بیرون آورد و گفت دستوری مشمل بر دو کار اخایر
ذخایر و نفایس جوهر درین چند روز مصحوب یکی از خواص خود بطوس فرستاد مصبع و کاتالطوس انشاءم من خلوص
تا بطوقی و دیعت پیش فلان معتد بسیار و حالی ایچ را بدین مسم روان کردند در موضع میعاد ایچ را با حامل و
و موصل آن پیغام ملاقات افتاد آن دستور برگرفت و از سرهای مرجهت کرد چون برگشت خراش و نقود و فابن
عشور حاصل شد از مقتضی تقریر و قبل که دو سبت تومان را مویشی و اجناس و دیگر کول و با فرمود بنا کام آداء با قصد
تومانرا طهرم شد مشا بدان تقریر کردند که دیگر و فریب سه هزار من زر عیار موزون و منفرد گشت و شمه و امر تصعات
و ثیاب از خزانه فیروز کرده و هرات و مردود دیگر خراش بیرون آورد و تسلیم کرد و شعر و اعدا دانه زخرا لیکل مله

وَسَهْمُ الرِّدَّاهِ بِاللَّحْظِ مُؤَلَّعٌ وَمِبَالِحٌ وَجَوَاهِرٌ بِعَوَارِضٍ وَخَرَاجَاتٍ سَمَتْ اَلْعَاقِبَاتُ بِئِىْ اَكْمَرِ فَوَاتِ اَنْ كَمَرِ
وَتَهْمُ اَعْمَا كَرِهٍ وَقَالَ الْحَكَمَاءُ بَيِّنَى لِلْعَاقِلِ اَنْ لَا يُفْعَلَ سِرُّهُ بِمَا ذَالَ عَنْهُ وَقَانَهُ لِأَنَّ السُّطْرِيَّ الْفَائِزِ
بِضَلَالِ الْعَقْلِ دَر بَارِزِهِ دِيَاً وَيَا نَامَى خُوشَانَ بَرَكْتِ هَتِ كِهْ جَزَرْ تَجَرِيهِ شَعْرِ لَا اِتْمَا الدُّنْيَا مَنَاعُ
عُرُورِ وَإِنْ عَظَمَتْ فِي الْفَيْزِ قُصْدُهُ بِخَطَرِ تَرَادُتِ كِهْ مَصْرَعِ زِيَادَةِ الْكُفْرِ فِي دُنْيَاهُ نُفْضَانُهُ مَنَاعُ هَتَمَاعِ اَوْتَكْرِيهِ
وَلِ بِمَقْنِيَاتِ فَايَاتِ اَوْسَمَا دُو بَر جَانِ نَا زَمِيْنِ چَارِ دَر مَحْنَتِ وَشَقَّتْ كَمَا وَحُبُّ الدُّنْيَا دَا سَكُلِ خَطِيئَةٍ
وَرَزَمِيْنِ سِيْمِهْ نِيَا شِيدِ دَارِ تَعْلُقِ الْكَذْبُ بِدَهْبِ بَدِيْكَ شَا دَمَانَهْ بَاشِيدِ وَمَعْلُومِ كَرْدَنِ كِهْ شَعْرِ غَنَى النَّفْسِ مَا
يَكْفِيكَ مِنْ سَدِّهَا فَإِنْ زَادَتْ سَاعِدَا ذَاكَ الْفَقْرُ زَادَتْ صَدْفُ خَاطِرِ بَعْضِ حُكْمَاتِ الْعَاقِلِ لَا يَهْتَنِي مَا يَفْقِدُهُ
لَا أَنْ كُلُّ فَائِدَةٍ نَالَتْهُ وَكُلُّ نَازِيَةٍ هَالَتْهُ وَوَكِيْرِيْ اِيْنِ جَوَابِ حُكْمَتِ رَا بَرَكْرِدُنِ نَوْعِ سَخْنِ بَتَّةً اِنْ
كَتَبْتَ جَزْوَ عَالِيٍّ مَا ذَهَبَ مِنْ بَدَنِكَ فَاجْزَعْ عَلَى مَا يَبْصُرُ إِلَيْكَ شَعْرُ لَسْتُ بِأَوَّلِ عَلَى الْأَمْرِ بَعْدَ مَا يَفْقَهُ
وَلَكِنْ عَلَيَّ أَنْ أَفْقِدَ مَا بِهِمْ أَوَّلُ اِزْدَانِ شَيْءٍ وَتَكَا بُوِيْ اَلْكَتَابِ فَارْعُ شُدْ دُو اَخْرَازِ حَسْرَتِ وَدَامَتِ رِوَالِ كِهْ لَازِمُهُ وَجُو
اَوْسَتْ خَلَامِ يَافَتْ كَفَالَتِ مِنْ عُبُوبِ الدُّنْيَا اَنْ لَا يُفْعَلَ وَالْآخِرَةُ خَيْرٌ وَأَبْغَى صَاحِبِ دِيَوَانِ شَمْسِ
الدِّينِ بِسَمَاعِ اِيْنِ شَيْخِ زَحْمِ كِهْ چَرَهْ اِقْبَالِ رَا حَالِ خِلَالِ بُو دَر مَتَاسَفِ كَشْتِ چِهْ سَبَبِ فَرَا بَتِ وَوَصَلَتْ مَصَابِرَتِ مَتَا كَشْتِ
بُو دُو سَا طَعْلُقِ مَشَا بَكْتِ مَنَعْقِدِ دَرِيْنِ حَالِ رَسُوْلَانِ فَرَسَا دُو بَحْطِ اَسْرَفِ تَسْلِيَةِ نَامَهْ نُوْشْتِ وَفَرَا مُوَدَّهْ دَرِيْنِ وَاقَعِ
بَا وِيْ اَشْرَا كِ دَارِ دُو رِصْبَاحِ وَمَسَاهِمِ سَاهِمِ اِيْنِ تَمِ جَانِ كِدَارِ وَكَارِ هَرِ سَمِ اَسْتِ لَوْ لَقْدَانِ سَلَكْتَ نَفْسُ خَطَا لَدُنْهِمْ
مَصْرَعِ دَر دُو كَسِيْ رَسَدِ كِهْ دَر وِيْ دَارِ وِشْعَرِ اَبَقِيْ هَذِي الْخَطُوبُ كُنَا نَدُّ وَصَبْرًا فَنِيْ هَذَا الْفَطِيْعُ لَنَا سَخْلُ
اَلْمُرَّانِ اَلْمَالِ وَالْحُجْدِ وَالْعُلَى اَمَانِ مَعْنَى تَحْلُمِ بِهَا وَجِبَا الْعُسْلُ چُونِ غَرَضِ شَانِ بَرَا وِهْ اَزَانِ عَرَضِ بِحُصُولِ مَوْصُولِ
شَا وَا تَشْرِيْفِ اَوْدِ مَحَلِّ كَرْدِ وَا بَا كَرَاهِ بِرَقْدِ حُكْمَتِ خِرَاسَانِ اِلْزَامِ فِتْ وَفِيْلِ حَقِّ الْوَدَّ بِرِ عَلَى الْمَلِكِ اَنْ يُعْطِيَهُمْ نَفْسِهِمْ
ثَلَاثَ خِصَالٍ وَبُعِيْهُ عَنْ ثَلَاثٍ فَاَمَّا الثَّلَاثُ الَّتِيْ يُعْطِيَهُمْ اِثْنَاهُ فَرَفْعِ الْحِجَابِ عَنْهُ وَاقْبَا اَلْوَشَاةِ عَلَيْهِ وَفَقْدَا
اَلتَّيْرَةِ اِلَيْهِ وَاَمَّا الثَّلَاثُ الَّتِيْ بُعِيْفُهُ مِنْهَا اَنْ لَا يَمْنَعَهُ اِذَا مَالَ وَلَا يَطْعَمَ فِيْهِ اِذَا اَبْرَ وَلَا يُجْعَلُ عَلَيْهِ اِذَا
سَخَطَ وَرَطِيْنَتْ وَطَبِيعَتِ مَعْمُولِ بِطَرِيقَتِ بَغَايَتِ مَذْمُومِ اَسْتِ وَبَسَافَتِ مَوْسُومِ كِهْ چَرَكْرِ نَوَابِ وَوَزَارِ اَرْصَدَتِ خَطَابِ
عَقَابِ اِيْشَانِ سَلَامَتِ نَخْوَا يَنْدِ وِيْدِ وِچَا هَ سَالِ حَقُوْقِ خِدْمَتِ عَاقِبَتِ بُو حَا مَتِ اِنْجَامِ دُنْيَا كِتِ بِنْدِيْهَا تَهْزِيْبِ
مَقْصِدِ وَتَقْرِيعِ حَاسِدِ نِيَا مَنِيَا كَرْدِ مَصْرَعِ چِيْنِ بَا يَسْتِ بِسَمْتِ كَسِيْ كَشِ غُغْنِيْ بَاشْدِ بَارِيْ جَلِ وَعِلَا اَوْدِ قِيَا قَتِ كَبَرِ
فَرَاغَتِ دِيَا وَسَعَادَتِ اَخْرَسَتِ بِرُويِ حَالِ يَكْمَانِ كَشَا وِهْ دَارِ وُو وِيْدِهْ بِصِيْرَتِ هَمْدِ رَا كَجَلِ مَعْرِفَتِ جَنَابِ رُبُوبِيَّتِ كَمَلِ كَرْدَانِ
تَا مَدِيْنِ زَاغَرِ پَا يِ نَا بَرِ جَا يِ سِهْمِيَّتِ فَرُو نِيَا رَنْدِ وَدَسْتِ اِيْنِ حَطَامِ فِيْ نِظَامِ بَارَنْدِ وَمِنْهُ التَّوْفِيْقُ وَالدَّلِيْلَةُ اِلَى سَوَاءِ الْغِيْرِ
وَكِرْ حَادِثُهُ قَمْعَرَا مِيْ وَفَاتِحَةُ مَكِيْدَتِ اَوْ سُلْطَانِ اَنْبِتِ نَسَبِ سَابِ اَسْتَابِ دَرِ عَالَمِ مَلَكْتِ اَبْجَا وَبِ حَوَادِثِ وِلَاوِيَّتِ

تشریف آرد و العبد
والی است و موصی العبد
الشیخ

النَّبَیُّ

مَصْبُوحُ الْخَالِجِ وَالْخَالِجُ الْفَلَدِ خَالٍ وَمِثَالُ بِنِ عَقِيدَةِ مَلِكِ زَمَانِ دَاتِ خَمِيرٍ وَجَبَ نِشِدُ وَدِیْنِ اَزْدِوَه نامی سلو شامی میریای
عیاض نامی بقول نامی شعرا هَمَّ عِنْدَ بَنِي وَصَلَانَا وَدُبَّ اَمْتِه اَحْلَى مِنَ الظَّفَرِ چون از خایت موردت سلطنت نامول
خراسان سبیل بنایه میگرفت بهانه را ایچی فرستاد و التمس توامات عراق و شیراز که اکثر بانجو خاص خفصا من شوت در میان اندخت
و بستر شت اشارت شعری سَعْلَمَ لَبْلَى اَيَّ دَبْنٍ نَدَبْتُ وَاَيَّ عَرَبِيٍّ لِقَا جَوْعًا سَرُوش غزار از سر طبق عرض برد
خلاصه آنکه چون سریر دولت پذیرد بیکو آخفاقا او اتفاقا مانند بیکو سلطانی را میباید بهر آنکه مار نیز هم طرفی باید تا مصالح لشکری که
در نظر است از آنجا ساخته کرده آید شعری لَسْتُ رَضِيَّ اَنْ اَكُونَ مُصْلَبًا وَفَلَكْتُ اَنْ اَكُونَ لَكَ تَبَقُّ اَكْرَمِ در آید التمس که
اگر قبول مشا به واقعه و آنچه بخاصات بخو تعلق دارد و مبذول هر یک میان آقا و اینی طریقه مشایعت و متابعت مسلوک نام
و منسل مصا و فت و موافقت مورد و الا که از احاف این مفتح منافی و مستغنی است شعری اَلرَّحْمَةُ مَبْنِي لَآ الْقَضَاءُ خَالِدُ
وَلَا النَّصْلُ خَوَانٌ وَلَا الْمَتَمُّ ظُلْمٌ راسا زو برکت کن و ممانت و ممانت را برکت چه بعد الیوم در عوض سریر مملکت
و اکیل سلطنت بیت مرا تحت زین باشد و تاج ترک قبا جوشن دهن نهاده برکت سلطان چون این پیغام شن و قهر
که داعیه پتیماش بود معلوم کرد و گفت شعری عِنْدِي جَوَابٌ لَوَ اَرَدْتُ لَفُلَانُهُ لَوْ فُلَانُهُ لَمْ اَبْقِ لِلْمَصْلَحِ مَوْضِعًا جَابِي
ازین پرده و شیوه اختصار فرمود که پورت معمود و ملک نالوف و عراض خراسانست و از روی شفاق و ایتها هم بحال و مقدر و شایسته
اگر التمس دارد که طرفی را از طرف بدان مصاف فرماییم بقوی قیاسی حاضر شود تا چنانچه راسی انور که کیت دوه ز نورش قبا
صواب بیند بعد از ششام رنجا بهوا و ایراء زندا را عا طفت و عارف در یغ مزاریم و اگر برقا عده راه غوایت خواهد بود
و نقش ایلی از دیباچه لوح یکدلی بختی سر شعری لَقَدْ بَصُرْتُ عَلَى الْقَمَادِ فِي النَّبَیِّ وَنُورٌ قَلَعُ الْجَهْلِ الْاَخْلَافُ فَرَمَانِ فَرَمَانِ
ناموجی از دوماه محبط یعنی فوجی از ششم منصور که نصرت ازلی غمان کش غرایم و سعادت کلی را نید بدایت ایشانست بدان
صوب آیند و از غمزا بالشکری که بوجوایشان در بند شستی جلا شستی گمان پاییه تخت کیان نیست هارند و منسل لَمْ اَمْدَحْ غَضَلًا
و اَسْرَدَنَّا غَضَبَكَ مَا بَدَّ كَيْفَ سَعْلَمَ اَزْدَا دَرْتُ رَحَى الْحَبِّ بَنِينَا بَرَاغَ بَنَانِي اَمْ قُنَانُكَ اَطْوَلُ بِجَوَابِ
و تندید عیغ ایچی با کر و سید و امید صلح و صلاح چون دامن در پای افتاد و مدارک کارمانند استین از دست در گذشت سلطان
با قول در او از شهر سخته آئین و ثمانین و شمانه امر او قرا و ناس را موافقت فرمود و ایچی فرستاد و بغداد و امر او نواب شراؤ
از خون را طغا جار و جاغر و طولادای و ایچی و ابای سپهر سناسی نوین و جوشی و جفا تو کتوف و کتوف صنوف نباتات گردانید
و مانند دل فظان و رب کرد و ازین میان کینا تو اغول با تاجی قبا جی و فوجی قلیل از خوف فکات و غا و حریف زمانه بیوفاه مضر
اقامت برچیدند و از رخ کعبتین طوبین و منصوبه روزگار مقام راه طویل خراسان پیش گرفت و از حکم بر یغ جو نغیر ایچی راهش
اتاکت یوغشا و فرستاد تا بالشکری تمام مستعد و شکرده شده محافظت آنکند و نماید و بهنگام هتاشاد و میعاد سعاد و چرکیت منصوب
از موضع خود در حرکت آید و صاحب دیوان لیل و نهارا بساخن مہمات چرکیت از دور و نزدیک ترک و تاجیک شغال نمود و با

مخافت ارغون باسلطان

۱۶۶

ای آفتاب منقبت شعرا و انبیاء قبل سباعه النجاشی هوالک وهی الحلال الشیخ ا قاصی وادانی را مطواع و بذمان ساخته اسباب
 سلاح و استعداد آلات حرب مرتب میکرد و اسب پس برینج با شکر کباب کمر نغذا یافت ارباب مساجلت و معا جلت کس از جا
 خوب تنبیه هذت مقاتلت قیام نمودند و دو هفته جهولا جوش را و ده و با سارا غول و الیایق که موسوم بود با مارت و قیادت
 لشکر منصور و مشهور بصغدی و عمده استنها جمهوا با ارغون و کتا وین احمد و اشغان اسان اسان متوجه خراسان شدند
 منبرج قبل من حدید لوفدنت به صرغ الرقمان لما دارت ذفا چنانکه صفت ایشان گفته ام بیت ترکان کچو
 دروغا بجز و شدند در صلح بعشرت و مادر اکو شدند که در صف رزم بچو بختی شدند که در کف برزم بچو ساغر نوشند و از طرف
 شاهزاده ارغون چون از معاودت ایچی بمنمون ضمیر سلطان وقف گشت و در عقب کجا تو کر نیخته با خبر مواخذت اعوان برید
 و نشت که آب از سر چنانکه مصرع کارا لب خشت و دیده تر بگذاشت از تمام ساز مصاف بلل تحصیل آلات قتال
 و ساختن مصالح لشکر و نوختن هر میر و صفدر فارغ شد بعضی از قوادق را و ناس عرضه داشتند که اگر مانع باشند با شیم متعبد
 که این یک تومان لشکر باده تومان معارض کنیم چون تمامت اقوام ایشان حاضر نبودند باستحضار و دیگران از امان
 ویرتا ایچایزاردان فرمود تا بی تابی و تابی لوفدنا یانی قرا دی و از و اجابیم هر کس از مقام معلوم در عقب ایات چون
 و نصرت مساعت نمایند چه زمان جمال توقف و انتظار میکنند پس یولانا امور و جور خدای و بولوغان را نوکر ساخته بکلیه
 خاص بطریق منظمه از پیش روان گردانید و خود بقول علامه نجوم غره صفر سنه ثلاث و ثمانین و ستانه که سلخ عمر مخالفان
 دولت بود با امر اما کاجی و تقای باز غنچی و تا و تاسی و قازان سیر قلع بوقا و باتمیش قوشچی و سرتاق و الخود و لا وای و قدغان
 و انغان و مقدار چهار هزاره سوار آباء پیکار شعر عفا نبت قری بالنها اب لدی لوفغا و قدیمی العفر نبت بالنها اب لدی لوفغا
 حرکت فرمود چون با و مان هطات مراکب نواحی و مغان محط شعاع ابصار ایشان شد خبر آوردند که الیایق نسی ولایت ری
 رفته و دیار و امانی و اسباب سوخته و کشته و رفته و ساری لار که ایچار غون بو و خراب کرده پس تمامت اوزان را بغارت برده
 با و با یکان فرساده و اوزان تجاسر فارغ و از و از غضب ارغون را بر ناره سوختند چون شیر زخم یافته و اضطراب اندک قسم نگذاشت
 که در از آه این جنایت جنایت را اتهام کنیم تا بی ترجمه بزم تیغ غافلانه تیغ سزای تحریب ساری در کنار و زکارا و نسیم از سجا
 انتظار وصول نگذاشته شب رشب و روز را روز نخفت و دو منزل ابکینرل می پیود تا در صحرا قواجه اتفاق ملاقات
 عسکری و منارت فریقین افتاد و از دوسوی روی با قتال آوردند و بوقی که از کردش مغرور کار فام بلیت بر آوردند
 زرین حسام فرورد و صد و پچو سیمین سپهر صف مناجرت آراسته شد از طرف ارغون یولانا امور و اما کاجی در میمنه بودند و
 بولوغان در میسر و تا و تاسی در قلب چون مرکز اقبال او ثابت و از طرف سلطان جهولا جوشا نهاده در قلب ساکن و با سارا
 اغول حافظ میسر بود و الیایق قائم لشکر و رائد طفر در میمنه ایستاده و دل ابطال در غلیان آمد و سواران از اطراف
 در جولان شعرین کل متشیخ الاخلان مبلیم للخطب ان ضائف الاخلانی و الجمل ببعی بالبرق الا انه فرس

ای باب است که در این تاریخ
 عبد الواعظ بن طبع النجاشی

فِي صُورَةِ الْمَوْتِ إِلَّا أَنَّهُ بَجَلٌ نَلْفَى الرِّمَاحَ يَصْدُقُهُ لَيْسَ لَهُ ظَهْرٌ وَهِيَ أَجْوَادُهُ مَا لَمْ يَكُنْ لِمَجْسُ رِزْمٍ رَأْسُ بَنَاتٍ جَنَّتْ تَرْتَدُّ
 سَانِ أَوْتَارِ سَرَّانِينَ رَاوِرِ پَرْدَهٗ هَجَازِي صَطْحَابِ مِيلِدُ وَصَلِيلِ نِصَالِ وَحِصَامِ خَفِيفًا وَثَقِيلًا اَصُولِ ضَرْبِي مِيمُو بِرَاوَايِ كُوسِ اَعْرَافِ
 جِیَاوِ كِرَاوَالِ عَادِ بَاتِ ضَبْحًا فَالْكَوْنِ بَاتِ تَلَكَّصَتْ وَهَشْتَنْدِ پَرَايِ كُوفْتَنِ اَمْدِ سَا قِیَانِ قَضَا بَجَانِ سَرْمَا شَرْبِ بِلَا بِلِ دَا
 بِلَا كِتِ مَسْمُومِ وَدَحْرِ بِلَانِ آبِ وَذَانِ تِغِ اَرَنْجِ جِلِ اَلْوَرِ دِ چِرِهٖ رَا كَلْعُونِ مِیَاخِ وَچِنَا كِمِ فَرُودِ سِی كَفْتِهٖ اَز مِر كُوشِهٖ دِلَاوَرِ
 دِ بَرِ بَرِ طَرَفِ كَمَانِ وَرِی وَصَحْوِ اَعْبَرِ دِ بَیْتِ یَكِی چَرِخِ رَا بَر كَشِیدِ اَز سَقَاحِ كُوفْتِی كِه خُورَشِیدِ شُدِ دِ شَرَحِ سَرِجِ كُشِیدِ
 بَا زَكُورِ دِرَانِ هَر چِهٖ بَدِ مِغِ پَرُو زَكُورِ هَوَا پَرِ زَرَبُورِ شَدِ تِی پَرِ خُذ كِی نِ تَنِ دَاسِی نِ شِی تَر زَكُورِ اَنِ هَر كُشِ كِه اَسْجَا كُشِ
 كَا شِ چِنَانِ مَدُورِ اَنِ هِنِ وَشْتِ مَكُرِ كَرِ كُشِ وَ اَلِ شِثَا قُتَدِ پَرَا زَرِ پَرِ كِی كَرِ بَیْتِ چُونِ اَبِرِ كَمَانِ تِی رَا بَرَانِ كَرُو شِخِصْتِ اَكِرِ
 اَز سَبَزِهٖ رَا زِ خَجَرِ كَلِ دِلَالِهٖ بَشِخِصْتِ بَیْتِ زِ پُولَا دِ سِی كَانِ وَ تِرِ عَقَبِ سِی كَرُو هٗ دَرِ شِشِ تِرَا قَبَا اَرغونِ سِیَاوشِ وِشِ
 تَمَنِ تَنِ بَرِ هِیَوْنِ سِی كَرِی كِه اَز فَرَا هِیْتِ اَو مَنَدِ خُوشْ خَرَامِ كَرُو نِ بَشِ عَقَالِ عَجْمِی نُمُودِ بَیْتِ جِهَانِ نُورِ دِی كِه مَرِ دِ
 اَر بَا كِی مَرِی بَعَالِیْتِ رَسَا نَدِ كِه اَمْدِ وَ فَرُودِ شَعْرِ وَ كَلِ ذَوَا بَیْتِی دَا لِسِ خُودِ كَمَنَتِ اَنِ تَكُونُ لَهٗ سِی كَا لَا هُوَذَا لِبَشَرِ
 لَوَا مِی حَذِیْبًا اِذَا لَحِقَا لَحْدًا بَدِ لَهٗ نِیَا لَا سَا كَشِیْتِ مَصِیغِ كَا كَمِ سَرِجِهٖ بَدِ اَوْضِرَا غَا گُورِ دَر مَدَامِیْدَانِ چُونِ نَوْبِتِ دُورِ
 بُو شَعْرِیْدِ زِ بَا طَرِ اِفَا الرِّمَاحِ عَلَمِ نَمِ كُوشِ اَلْمَنَا بَا حِثِّ لَا اِشْتَهَى اَلْخَمْرُ فَلَکِ هَرَا چِشْمِ بَرَانِ نِزِهٗ كَدَا رِی وَ مِیْدَانِ
 دَا رِی وَ خَجَرِ كَرَا رِی بَا خِلَاصِ اَیَّ وَ اَنِ كِلَا مِی خَا مَدُورِ بَانِ سَوَا رِ چُونِ نِیَزِ اَنِ عَجْنِ رَهْتِ مِی رَا نَدِ بَیْتِ شَا هٗ بَرِ سَبِ
 سَلِیْنِ خِ كَمَنَدِ پِلَا كِتِ رَا شِیْرِ فَلَکِ چُوكِتِ بُو دَاشِ پَا دِهٖ شَمِزِی هِی كَا مِی كِه كَمَانِ جَا چِی رَا مَانَدَا بَرُوسِی بَانِ دَرِ سَمِ
 مِی كَمَنَدِ قَمَرِ دَر قُوسِ مِی اَمْدِ وَ چُونِ تِغِ اَشِ كَرُو اَر صَا عَقَهٗ بَا بَرِ فَرَقِ اَعْدَا رَهْتِ سِی كَرُو رَا كَمِی كَفْتِ شَعْرِ شَهْمَنَهٗ وَ اَلْشَبَقُ فِ
 لِقَمِ بِالْبَدَا اِیْلَ بَلَبِ اَلْبَرِ هَر چِنْدِ لُكْرَا رِغُونِ مِیَا نِ شُكْرَا سُلْطَانِیَا نِ كُوفْتِی قَطْرَهٗ بُو دُورِ بَا سِی مِی حِطِ یَا فُزْدَهٗ نَسِیْتِ اَجْرَا مِ سِی
 اَمَا شَا بَرَاوَا مَقْدَارِ یَا نَصْدِ سَوَا رَا مَانَدِ شِیْرِ شَا رِی كِه كَلَهٗ اَبُورِ اَنِ غِیْمَتِی شُورِ دِ بَا كِه تِی لُورِ اِنْمَقَارِ مَخْلَبِ شُكْرَا لُحْطَهٗ بَرِ قَلْبِ وَ سَا
 بَا طَرَفِ حَمَلِهٗ بَا سِی شُكْرَا مِی كَرُو مِی كِشْتِ وَ مِی تَاخْتِ وَ بَرِ صَدَهٗ سَرَا رَا چُونِ كُوفْتِی دِرَا كِ مِی اَمْدِ خُتِ تَنُورَهٗ حَرْبِ قَسِیدِهٖ كَشْتِ تَجَاوُزِ
 دَمَاغِ پَرِ دِلَانِ اَز دُخَانِ سَوَا اَوْتِشِ غَضَبِ اَمْتَلَا رِ سِی هٗ بَیْتِ فَرُوسْتِهٖ دِرَانِ غُوغَا یِ تَر كَانِ زَبَا كِتِ نَا یِ تَر كَانِ یِ تَر كَانِ
 بَرَكِ سَرُو رَا نِ سَرِ بَرِیْدِهٖ زَمِیْنِ جِیَا سَمَانِ دِهِنِ دَرِیْدِهٖ حَرِیْرِ سِیخِ بَرِ قَمَا كَشَا دِهٖ نِیْسَانِی بَا قِشِ دَر فَاوَدِهٖ مَغَا فِصَّةٗ اَلِیَا قِ اَز مِیْرُوسِ
 زُورِ حَمَلِهٗ اَوَلِی وَ اَلْصَبْرُ عِنْدَ الصَّدْرِ مَدَا لَ اَلْاَلِ بُولُوعَانِ مَنَزْمِ شُدِ وَ سَدِ شَا تِشِ مَشْمُورِ هَمِ اَرَا سَاجَا سَرُ خُوشِ رَا هٗ لُكْرَا هٗ عِلَاطَانِ
 دَر پِشِ كَرِ فِتِ یُولَا مَورِ نِزَا مَا كَا جِی اَز مِیْمَنِهٖ خُودِ طَرَفِ مَعَا بِلِ رَا حِلْمِ بَرُو نَدِ بَا سَا اَغُولِ بَا سَا رُوشْ كَرِ عَانِ فَرَا رِ بَا شَعْرِی كِتِ اَلْاَلِ
 فِی اَلْهِنِ بَیْمِنَا فَوَلُّوْا وَ فِی اَلْشِمَالِ سِیْمَا لَا یُولَا اَمُورِ اَتَز دِ كِتِ قَرُو نِ اَز عَقَبِ بَیْتِ چُونِ اَوَا دِ رِیَا فِتِ زَنْ فَرِغِ
 اَوَا بَرِ دِنِ اَوُرُو دِی كِه كَا زَا چُونِ كَر كَانِ كُو سَفَدِ اَزَا غَارِتِ كَرُو اَز طَرَفِیْنِ قَلْبِی شِیْعِ وَ نِخَالِی فِطِیْعِ فِتِ وَ هَر دِی هٗ دِلَا یِتِ كِه بَرِ قَمَرِ شِشِ
 اَفَا دِ شَعَارِتِ زَا نِ فَوَا جِی نِجِی كِه نَهْیِدِ نَدِ وَ بِنُورِ اَنِ دِ یَا رَا جَا لِ مَهْمُورِ نَفْثِهٖ چُونِ بَرِ دُشْ كَرِ بِی كِه مَخْلُطِ شُدِ مَتَصَرَعِ دِرَانِ كِی دُورَا

من انوری

بجالی بدت کا ندو بودا

غافل

و در دوران کروفر ارغون با قتل فوجی از قبیله مذکور آمد و گفت دَهْرُكَ قُلُوبُ فَخَلَّتْ قُلُوبُكَ هِيَ مَيَاةُ نَوْشِ تَوَ
 گشته بیش مرکب سامان توقف و مجال لبث ندیده براه فرود گزیده روان شد و اعدا لشکری که در خدمت رکاب بودند بمسیر
 سوار نمی کشید در خاطر داشت که بشکر قراوناس پیوندد و دیگر باره استیاف مقاتلت و استعداد محاکات فرماید و بهایای
 لشکر چون از حال شایسته پیور بودند تا مدت متفرق شدند فریقین نطع محاربت در نوشتند و دست از جنگ کشیده داشتند
 چون سیمغ زرین بل اقباب غم آشیانه مغرب کرد و غراب شب حاکم از جگر ابراطراف سهل و جبل کبیده و آوازه افتاد
 که ارغون پیدائیت اتفاقا لشکر قراوناس در رسیدند چون از حالت شکرده خبر یافتند مراجعت کردند و در راه بی راهی
 که عادت ایشانست آغاز نمانده دست بکشت و فکند و تاراج معطر بر گشادند و دامغان و حوالی با آتش غارت
 زدند جهان در لرزه و غروش افتاد و از تعرض آن دو لشکر در دلها دلوله و جوش ارغون بتجلیل با شکر میرفت چون دو دو چنان
 هنگام نزول مجال طبع برود راه از خدمت سلطان ایلمچی رسید و پیغام داد که ما الباق را کفنه بودیم که با ارغون در عرضیه
 جولان نماید حکم بر لیخ چنان بود که ارغون ببارگاه سلطنت که آنجا شیخ نعمان ابطال و تصهل فرج و نفع حاجات شود
 قصاص شد حاضر آید تا بعد اللیاء التي و مجلس استیاس کیدم بحاس ملام بر بیل معاقرت و یا شمشیر داد و استطراب داده شود
 باید که ارغون راه تجت و نفرت مسدود و عقد تجت و تقرب مسدود و در دو معارضه توهمات و شوائب خطرات را
 و لغات نمکند و با عقایدی صافی و محالستی وافی بحضرت توجه نماید ازین جنس سخنی چند متعلقه و اعطای طهارت و قتلای فرامرد
 ارغون قلعه شاه نوین و لکری کور کار از خدمت سلطان فرستاد تا پیاده هم از این نوع در جواب پشیمان و تمهید معذرت
 بنماید لکری در مسامات صورت حال از تفرق جموع و قتل لشکر شایسته و استشاریه بیا شرح داد و گفت اگر استدرا
 که ارغون درین حال مهمل باشد چون لشکر قراوناس بوی متصل شود صورت آن فرصت باز در سپهر اینگونه مشایده نتوان کرد
 که مهمات نازک توقیف گیر و ضرورات ملکی خیر نپذیرد و عاقلان گفت اند توفی از تجات زمان نمانده کیم آزاری و لطایف
 جیل دست دهد و نقد وقت را ملقی باز در روی و خوشحالی کردن بسلاست نزدیکتر نماید اما در گذشتہ باز نتوان آورد و تیراز
 شست زفته بیش از قبضه امکان نیاید بر بندگان گزارد و لازم مناصحت و تقدیم مرهم وصیت و ارشاد آنچه بغیر از
 مخدوم باز کرد و مستعین است بیت اندیشه صایب شنشاه در گرم روی چو میخ باشد در یاب که و العیاذ بالله
 گرفت شود در یخ باشد بعد از فوات قدرت تهنف و حسرت مرج نیفتد و تکاپوی فکرت منج نکرد سلطان با وادار
 توان بشکر بیت سواران کرد و افکن شیر کیر خروشنده با جوشن و تیغ ویر در حرکت آید شع جیشا کما
 الْجَظَّاهِي الْمَوْجُ مُصْطَبٌ يَصْقُ عَنْهُ سُهُولُ الْأَرْضِ وَالْأَكْمُ بَعْدَ وَابِهِ الرَّجْحُ حَسْرِي فَهِيَ السَّقَةُ
 رَسَفَ الْمُقْبِلَةَ لَاسْتَعْنَى بِهِ قَدَمٌ وَيَصْدِفُ الشُّبَّ عَنْهُ وَهِيَ حَامِيَةٌ مِنْهُ فَنَاءً شَبَّ الْجَوْزُ دَحْمٌ فِي رَحِيلِ
 بزرگ حرکت راعض داد و لشکری بدان است و استسکی و استت و پیرشکی در یخ مطالع زفته و بر طرف که

پیش

ممرایشان می افتاد و دست ظلم و غارت دراز میکرد و خلایق را در مغارات محن و تعذیب می آورد و تخصیص دامغان و نواحی
 لمؤلفه فشاخ من البکوی علیها التوائج آیه سَنُعَذِّبُهُمْ ثُمَّ قَرَّبْنَا بَرَانَ بِيَا رِيكَانَ خوانند و هر آنچه از گرت اولی قبی
 گذاشته بودند و در برودند متوطنان و یار و رعایا بسیار بوقت عبور سلطان قتل و استعدا و نفور و هتاهت کردند و فریاد و ملامت
 رَبِّكَ مُهْلِكَ الْقُرَى يَظْلِمُ وَأَهْلُهَا مُصْلِحُونَ بر آوردند سلطان رجوع آن مصححی ب صاحب دیوان فرمود و عرضه داشت
 که چرک را در چنین حالی از امثال این حرکت منع نتوان کرد تا دل شکسته نشوند چه ذوات الخالب هر چند معلّم باشد بصید و در آن
 باب تمرین یافته ایشان را از دادن با بی چاره نباشد و این اندیشه صاحب دیوان را مبارک نیفتاد و بزودی ملک و سلطنت را از آن
 فارس سید شعیب و الظلم نار فلاح و خورشید جاذبه نار الحرقه بکذا سلطان در راه شاهزاده طغایم و بوقار انظر
 و کجا تو اغول را و منزل کعبه و جامه بار و دود سلطان آوردند از طرف دیگر الیاق چون معلوم کردند که ارغون از لشکر جدا
 مراجعت کرده است بایک تومان لشکر خود شیران برزین که چون آتش برزین می خروشدند از عقب روان شدند چه در حالت
 انفصال آن شیطان از حضرت سلطان التزام نموده بود که من بنده ارغون را در پیش تخت سیده رفعت بدارم ارغون با غوغا
 که رفت از لشکر مستردا و اشری ندید و از امان رخص و هراغ بیشتر سواران ایثارا و اجبارا تکلف نموده بودند پس بقلعه کلات
 با کمانه پنج کلاه از آن توقع نداشت پناهی و آن قلعه هیت در رودخانه کاسه میان مرخص و ابیورد و طوس افتاده از
 حصانت دور و بیشتر عمارات آن مطموس و ابوالنصر محمد ابن عبد الجبار العیسی در کتاب مینی از صفات آن قلعه چنین تعبیر کرده
 وَهِيَ الَّتِي تَحْفَى الرِّيحُ بَيْنَ نِعَافِهَا وَتَزِلُّ الْأَبْصَارُ دُونَ رِوَا سِهَا وَسِعَافِهَا بِمَقْدَارِهَا
 از سره اینافان و سایر خدمت انجا بماند نکرت بر خاطر استیلا یافته و دست صبر و تاتی بر تافته که خود پیمان این کار بی نیجای
 باشد و کجا و کی و آخر الذّ و آء الکت باز رجا عرصه چهار اتساع میکردانید و با خود می گفت ممکن باشد که هم روزی لمؤلفه
 نیکو شود از رحمت او کارها بِنَقَادُ دَهْرِي طَائِعًا او کارها الیاق بعد از سه روز انجا رسید اتفاقا شزاده بشیب آمده
 بود و برای تفحص از کار لکزی کورکان چه با خواه آوازه در انداخته بودند که او اتفاقا هندو و بیکی بارور کاریار شده اند
 و اردو بلغان خاتون را که محبوبترین خوین بود قصدی پیوسته الیاق بخدمت شاهزاده آمد و التزام طریقه ادب را با بسی
 حنک کششی کرد و با یکدیگر بر قلعه رفتند و هر نوع سخنها گفتند الیاق در شیوه لطیفی و تحویل بر سلوک جاذبه طاعت فصلی در
 پادشاهزاده نازل بلا متطرق دید و امر او شکر چون دیگر اسباب خوشدلی مستغرق بخر نسیم را بی بیرون از توکل پناهی
 نیافت بالیاق از قلعه بشیب آمد و راضی بگردش چرخ با شعوره و فریب در مقام غوجان بار و رسیده او را از جانب سیا
 در آوردند و کمر از میان کشاد و فلک از خاطر زاده و تحریر برهتی میخواند بعت چون که بکشودد خورشید از جزایر بر
 ببرج عریب آمد چون که بر رخ زلف بست سلطان در خانه که شکل مستدیر او موازی دایره فلک و مثل خلد بر
 بود و حامل آفتاب سلطنت شمع کانه نجات من فضله خیریت و نیت بدنا پیوه فاصله ان لربل کفی البیران

سَلَاكُهُ اَوْجَادُ غَيْثُ فَلَنْ يَهْشَاهُ طَلَّةٌ وَبَعْرِفْ عَجْمَ اَنْزَا حَرَاكَهْ خَوْنِ بَرَسِيرِ دَوْلَتِ شَيْسَهْ وَبَابِ حَسَنِ الْمَلِكِ تَقْوِي
 هِمُومِ اَزْ لَوْحِ سَيْنَهْ شَيْسَهْ دَلِ خُوْدَرَا بِنَا بِبَابِ خَطَا تَوْ قَدَمِ سَهْرَاتِ رَحِيْبِ وَتَا هَيْلِ كَرُوْهْ نَظَرِ اَنْتَقَامِ وَدَلَالِ اَسْتَعْلَا كَهْ
 هِنَا كَمْ فَرَسَتْ اَزْ مَقْصِيَّاتِ زَوَايِلِ نَفْسَانِي وَبِرَوَا عَتْ قُوْتِ شَهْوَانِي بَاشْدُ دَرْكَارِ اَمَّا شَارَتْ كَرُوْمَا بِمَجَالِ دُخُوْلِ وَهَتِيْدَانِ
 چُوْنِ عَرَضَهْ اَمَانِي بَرَا رَغُوْنِ تَنَكُّ كَرُوْدَانِيْدَهْ وَاوَدَا دَرْ مَعَارَضَهْ دُوْ اَقْتَابِ بَارُوْدِ اَيْ كِيْ اَقْتَابِ سَهَا كَهْ تَبَاثِيْرِ سُوْرَتِ طَلِيْ اَزْ اِيْ
 اَتَشِ اَقْتَابِيْ مِيْكَرُوْدُ وَدُوْ كِيْ اَقْتَابِ عَنَا كَهْ نَعْمَتِ زَنْدِ كَانِيْ وَتَمَتُّعِ اَزْ عَمْرِوْ جَوَانِيْ مَانْدِ سَايَهْ دَرُوْقَتِ زَوَالِ اَجِيْزِ مِيْكَرُوْدِ هِنَا خِيْ
 اَزْ اَنَكَمْ فَرَا شِ تَقْدِيْرِ تَذَلِ بَرِ عَزِيْزِ وَتَقَرُّرِ دَلِيْلِ سِرْ پَرُوْدَهْ ظَلِ طَلِيْلِ دَوْلَتِ جَبَهْ اَرغُوْنِ وَارُوْغِ مَبَارَكِ اَوَا فَرَا شَهْ خُوْ اَكُوْدُ
 وَبَدَسَتْ اَحْوَاثِ رُوْزْ كَارِ مَبَانِيْ جَانَانِيْ دَرْ عَهْدِ سُلْطَانِيْ اِنَا شَهْ چَا نَكَمْ دَرْ قَرَعِ وَهِنَقِ اَزْ كَلْبَكِ طَرِيْ كَلَابِ تَرَشِّخِ كَنْدِ
 اَزْ عَارِضِ سَمِيْنِ بِيَا هْ شَا بَزَادَهْ عَرَقِ چَا نِ كَشْتِ وَزَبَانِ اَزْ شَكْسِيْ چَا كَشْتِ شُدُوْدِ اَزْ سَبْكِيْ حَالِ مَتَحِيْرِ بَرْ كَرُوْدَهْ خَا كِ خُوْ اَشِ
 طَعْمَانِ اَزْ غَايَتِ شَعْفَتِ دَوْلِ سُوْزِيْ بَرِ خُوْ اَسْتِ وَپَشِ اَوَا تَا لَحْظَهْ بِيَا يَهْ چِرْ خُوْ شِ تَابَشِ اَقْتَابِ رَا اَزْ كَلِ سِيْرَابِ سَايَهْ پَرُوْدِ
 چِهْرَهْ اَوِ مَحْجُوْبِ كَرُوْدَانِيْدَهْ اَزْ زَمَانِيْ بُلْعَانِ خَا تُوْزَا دَرْ خَرَا كَهْ رَا هْ دَا دَنْدِ سُلْطَانِ اَوَا تَرَحِيْبِ كَرُوْدَهْ كَا سَهْ دَا وُ چُوْنِ هَمَا يِ
 مَقْصُوْدِ اَوَا دَرِ اَوَامِ كَامِ آوَرْدَهْ بُوْدُوْ شَا بِيْنِ اَمَانِيْ رَا بَرِ بَابِيْ مِرَا دَاتِ كَامِ يَابِ يَاقَتَهْ بَرَا يِ اَطْعَامِ وَتَطْيِيْرِ شَكْرَهْ خَا شِخَرِ
 كَنَانِ دَا مَنِ كَشَانِ بِيُوْنِ اَمْدِ بَرِيْقِيْ قَبْهْ تَا جِ وَتَا جِشِ اَزْ سَرِ رُكْنِ كَلَا هْ كِيُوْنِ دَرْ خَا كِ اَمْدَا خَهْ وَازْ طِيْرَهْ قَبْهْ مِرُوَا رِيْدِ رِيْزِشِ
 اِيْ كُوْنِ زَكْشِ مَحْمُوْمَا هِ سِيْمَا بَكُوْنِ شُدَهْ دَرْ حَالِيْ اَرُوْ سَاعَتِيْ جَا نُوْزَا مَدَا خَتْ چُوْنِ بَخْرَا كَهْ مَعَا وُ دَتْ كَرُوْدِ اَرغُوْنِ رَا اَوَا زُوْدُ
 دَرِ رَفْتِ دَزَا نُوْزُوْدِ مِرَا سَمِ خَدْمَتِ كَمَا هِيُوْ مَعْمُوْدِ هِمِ اَقَامَتِ كَرُوْدِ سُلْطَانِ اَوَا رَا كَرِ كَرَفْتِ هِرُوْ وَصَفَا تِ رَخْسَا رَهْ اَعْلَا كُوْنِ
 بَلَالِ دُوْرَا سَكْتِ رَحْمَتِ وَجْهَتِ مَرْتَعِ كَرُوْدِ لَوْ اَقْبَا كَا نَشِ فُطْرُ الْمَرْزِيْ وَجْهَ شَقَا اَقْبُوْ پَسِ زَبَانِ سُلْطَنَتِ نُوْمِدِ دَا كَهْ
 خَرَا سَا زَا بَرِ قَا عَهْدَهْ اَمَّا قَا خَا نِ بَرَا رَغُوْنِ اَرَزَانِيْ دَا رُوْ دَرِ مَسَا تِ رَ اَقْلَمِ اَسْعَا فِ بَرِ جَرِيْدَهْ اِعْطَا فِ رَقْمِ زَنْدِ وَاَزْ جَا يِ
 بَرِ كَنْ سَمْتِ مَسَا هِمْتِهْ وَتَا سَمْتِ سَا زُوْ هِنْدِ وَتَرْكِ شَرِ مَكَا شَرْتِ وَنَصْبِ مَنُصُوْبِهْ مَنَا صَبْتِشِ كَرِيْدِ اَلْبَلَقِ عَقُوْدُ
 اَلْاُمُوْدِ وَبَلَنْتِمِ جُرُوْحِ الْجُمْهُوْرِ وَبَسَكُنِ الْقُلُوْبِ الْمُفْلَقَلَّةَ وَتَبَا لَانِيْ اَلْجَفُوْنِ الْمَا رَفَةِ وَ
 تَصِيْرِ الْعُبُوْنِ بِالْمُشَاهَدَةِ فِي الدَّعَةِ نَقَرُ فَقَدْ قَالَ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ دَعِ الْقُلُوْبَ نَقَرُوا
 خَرَا كَبِيْ مَفْرُوْدِ تَعْيِيْنِ رَفْتِ اَرغُوْنِ اَزْ رَغُوْنِ لَشْكِرِ بَارِيْ دَرَا نِ رُوْزْ كَهْ صُوْرَتِ عَسْبَا رِيْ دِهَشْتِ اَيْسِ شُدَهْ وَبَا اَمْدَهْ دَوْلِ
 اَشِ دَشِ اَشِ كَشْتِ خُوْدُوْ بُلْعَانِ خَا تُوْنِ دَرَا نِ مَقَامِ دِهَشْتِ وَدِهَشْتِ سَا كُنِ شُدَهْ اَرُوْقِ بَرَا وُ بُوْقَا بِاَ چَا رَهْ اَرِ سَكَمْ
 چُوْنِ كُوْ اَكَبِ كَهْ پَرَا مُوْنِ خَرَا كَهْ اَسْمَانِ دَرِ سِيْنِدِ بَحْوَالِيْ مَحِيْطِ شُدَهْ زُوْدُوْ كِيْ رَا حَالِيْ كَهْ خُوْ رَشِيْدِ جَمْشِيْدِ وَاَرِ بِتَخْتِ مِيْنَانِيْ تَا
 سُلْطَانِ جَبَتْ مَوْصَلَتِ تُوْدِيْ خَا تُوْنِ رُوْدَانِ شُدَهْ حَا طَرَشِ بِيْجَانِ اَوِ چُوْنِ جُوْ هِرْ بَرِ كَرِ هَصْلِيْ بَا يِلِ بُوْدِ اَلِيْنَا قِ رَا تَعْيِيْنِ
 فَرْمُوْدِ كَهْ بَعْدِ اَزْ نَهَضَتِ رَا يَتِ سُلْطَانِيْ اَرُوْدِيْ جَا تِ اَرغُوْنِ رَا كُوْ چِ دَا وُهْ نَبَزَلِ بُوَا رِ رَسَا نْدِ وَخُوْدَا مَا اَزْ دُخْتُ نُوْبَرُوْ مَالِ
 تُوْدِيْ بَرُوْدِيْ كَلِ بَحْتِيْ اَجَا كَنْدِ دَرِ تَعْيِيْلِ تَا مِ حَرَكَتِ فَرْمُوْدِ بِلِ نَوَا يِ عَقْلِ مِيْكَفَتِ اَزْ زَا وُهْ طَبْعِ كَا تَبِ بِيْتِ طَرَا وُ تِيْ نَدِيْدِ

اکنون بود

سعی باغبان هرگز چو دست یافت بر اطراف کستان تودی تیغ میانگون را با ساغر عقیق رنک معا و خمر زود و وصال زمان از
 صیال تیغ زمان نعم البیدیل شناخت بطون عواقق را بر طهور عاق اختیار کرد و بر شمع ثغور لطف از مگاشته ثغور اطراف از مگاشته
 اطراف غافل ماند از بهر نوش نشوئی آئینه عمار جانرا پیش پیش عقاب فدا کرد و ایند در هوس انکار و عوان انکار عوازا و اموش
 فرمود و معارف و بر هر بر معارف لکتر ترجیح یافت و مناظره حد و بعضی منفعات مناظره حد و بعضی مهربانها ناچیز انگاشت
 صیاح و لیران و غنا نشنوده و صبح و لیران یغما یل شد و راری عوالی سیوف را در میدان رزم مانده و راری عوالی
 شوف در ایوان رزم توقع کرد و مصرع هیهات تضرع فی حدید یار در در خلوت سراسی مقصود بر کوشه تخت سلطنت
 بیت عروس مملکت آن در کنار کیر و سنگ که بوسه بر لب شمشیر آید و پداز سرخفت و طیش چون در لیل منضح خواست
 خفت برای یک ساعت سلوک مسالک عیش تبرک ملوک و ممالک و چند جند و جیس بخت چست جام مرام بود و در
 سر خیال دلارام فارغ از گردش ایام بدرام و یخچار از ایلام این ملام بیت زودی دام و دشمن گرفتگی بلام بکش
 خیره زود و مبر آید نام از رزنا مکت دولت و نعمت حیره مقدر بود سلطان سیف در وقت خود زمانه و الوقت سیف بر خیزد
 و در انتها ز فرصت و اغنام زمان قدرت قدم عزمیت در طریق فلائذ ل شغلتک الایها ننهاد و لاجرم دشمن از مرصد
 آنکه عدو ک من یایها در آمد و یوم تبدل الارض غلبه لایوض معاینه کشت و لقد صدق من قال
 مثل ما کل فرسه نبال ولا کل غنم نقال بوقا بظا هرت برادرش آروق که در حضرت سلطنت رتبت و رتبت
 و اعتباری تمام حاصل دشت و شدتی یافته بود و از پایه معهود در گذشته با شاهزادگان و بعضی امرا مشاورت پیوست که احمد
 از رخ چنگیز خانرا مستذل بل متاصل خواهد کرد و مسلمانانرا بتعلیم صاحب دیوان مرتب و مقدم دشت و از برای کمر و
 لکتر کرج را در اهر تمام ایماق مقرر گردانیده و او را بمنیت استظهار و اعتقاد از سایر امرا و ایماقان برگزیده صاحب
 و حصاف چون بهت تغیر عقیدت دشمن در ناصیه حال بحکم سپهنامه فی وجوه معاینه دید زود اطراف کار خود فرستاد
 و بدفع شروغ وجود و تلقی نماید و آنرا روزنامه تا یخ سعادت و بهنگاه توفیق و هدایت شمر و چه اگر بطرف اغفال و اجهال
 گراید و پیرامن تذبذب و تحیر برآید تا کار از دست چون تیر از شست برود و آب از سر چنانکه فرصت از پیش بگذرد
 در خون خود سعی نموده شد و در این جهان و آن جهان مغذور و مسکون بوده شعش و کف بفتح باب المرام و قد
 شدت علیهم من الاغفال افلاصلحت الوس و چرکین آن باشد که بهولاجرا بخانی و احمد را از سر سلطانانی برداریم و آن
 مقدر باطلاق ارغون منوط است تمامت را این اندیشه صواب نمود میعاد کرد که چون روزگار مانند دل گناه کاران سیاه گردد
 و لکتر روزی بزرگ و سپاه این غرمت بتقیم رسانند هر یک از مقام خود متر صد زمان موعده و مترقب او ان میعاد شدند
 بلیت چو چرخ بلند از شبه تاج کرد شما به را کنگ بر لاژورد و رایش فلک زده بهر آفتاب را از میدان آسمان برین
 ناخنه و او هم شام را شام مو شخ بد ز بر انداخته بنات النعش کرد و قطب شمالی گردان شده و فرقدان دیده بان دارد و دیده بان

لیالی کاریده ز مهره ناشطه ترک بزم عیوق کفته و بهرام سیاف کوشه خور کفته تیر و بیر خانه انداخته و چون مشتری طالب توس کشته
 و زحل فروت سر را دلودر چاه حیات خاکیان افاده با خود میکفت **وَلَكِنْ اَلَيْسَ دَلُوكَ فِي الدِّكَاةِ** لمؤلفه نه خه ثریا
 چون مهره تقدیر مشعبدی شده چابک دست کوئی دختران ثوابت چکی بستگان بودند از ورای پرده کلمی نظاره استی
 ناگاه بوقا پیش خرگاه شاهزاده آمد و دامن خرگاه را چون حجاب شرم و آزره برداشت بعد راکمه از حکم یرلیغ اورا برای
 فرستاده اند ارغون از مضجع وشت مضطرب برخاست هواجس اندرون در کجا پوی آمد که همین لحظه با صد درد و داغ درد
 و داغ روز جوانی از ساغر المی القیوم سبب و ذایع تجرع نماید بوقا دست ارغون گرفته بیرون آمد شهادت و استیلا
 میکرد و استغفاری می نمود پس صورت مومنه و قضیه امر کن میگون و مصاع غریمت شبنون و اعلو طه نامیل هولاجی
 تقریر کرد فرمود که با بولوغان کنکاج کرده برویم بوقا مانع شد گفت راسی زمان در چنین مقام مصلحت بین و صواب دن
 نباشد مبادا کارهای ساخته متلاشی کرد و در زمان فرصت ناشی مشکذا اصبت فالزم و وجدت فاعلم با هم دیگر روان شد
 ما و راسی پشته امراکب مسروج طعم بکجه غرم و محروم بجای زیم غرم بسته بود چون تیغ نخون اعاوی تهنه تشبه کنان بدین
 بیت بنات عراب الویه ولا حق و اعوج سنی تشبه سید پادشاهان چون آتش سوار شدند آب ناموس و شرف سلال
 ریخت آروق و هولاجی در تبر بر سر با سارغول رانده و اورا با چنچه خواص مست خفته یافتند و از جریده احیانام ایشان محو کرد
 ارغون دوقا عازم یرت الیاق که خضر الدوباب احد بودند آن نمرود شمر و از اندیشه نیش شش شعش من کل سائله
 الحظوم طاعنه لا یجیب السیف من رها و الا کلله در پشته خانه پهلوتی تم بر بستر رحمت سوخته بود شعش یارا اقد اللیل
 منسی و دابا و له ان لم حورث فلبطرق اسحارا با تیغها در رانده و اورا با پشته خانه پاره پاره کرده بعضی تیاق داران
 دست به تبر کشا و دند بوقا و از داکه تا امر و زیاسا احمد کوچ میدادیم و کردن انقیاد بر رقبه مطاعت می نهاد و اکنون بیاسا
 هولاجی الیاق که شستم ایشان سلاح میذاختند و از انواع خدمت بر زمین ضراعت نهاد و فرغ روز اگر در شب مشا به کرده
 و خروش و زلازل در منازل افتاد بیتی همی تا بگردانی انکشتی جبارا و اگر کون شود و ادوی شعش و بین نعطی شخه
 وانصرافها ثقل حالات و کشف عجايب هم در آتش با آرمیانه واقعه و هما با ذیال غلام نکست نموده بر بر
 فرار سوار شد و از عقب احمد چون بادی که گرد پیاده و ان شعش اللیل ذایح و الکاش نذیخ فی مخا براسیه
 فقد و فی احمد چهار فرسنگ از اسفراین بل هزار فرسنگ از سرحد امکان معاودت با میریر و افسر ملک که شده بود و بر
 این مضامین بار اقدانی لیل غفله انبیه فالصبح اسفر من و راء حجاب ما را جادیه فرار و سکه حیره از خیر
 ضبط بیرون رفته بر سیه قصه حادثه فرار خود و اطلاق ارغون و احوال شیخون قتل اعوان برخوانه و بکواهی آن دعوی سیلاب
 است حسرت از هر دو دیده و بر وجه برانده و لغز فاعله نظهرن اسرار خالی و غنیمتی من شیخا و بیانی صحت
 ز فی و انحرار مدامی و صفه لونی و اخر اوقچینا بین خبر موش و پیغام مشوش دل سلطان در قلع طایفه

و جان در مضیق بیجان اندوه پیمان هر چند احمد با چندان اسباب منع صرف از رکابت و عساکر و خزائن و ذخائر صورت لایق
داشت با تصور و مصرف شد و اعلام دولت مخالفان علی الابد و مرفوع کشت بکمر قهری و دواوری چرخ سپهری بجمع قهری
اختیار کرد و بقیعزالان باز آمد خشت و غیبت بر ضمیر مستولی شده و شکر حیرت و ضحرت بنگاه همبار را تاراج داده و ترود باطن
ظن هر حالش شوش کرده و اضطراب بالمش در مغزش اندرون آتش برانگنده از اینجا بر غم اردو مادرش قوتی خاتون عیان
بصرب سراب معطوف گردانید و خودانی کا به کسراب بقیعنه بحسبه الظمان ماء حتى اذا اجاءه لم يجد شيئا و در غم و
میداد راه امرا و قواد شکر و ملوک اطراف مختلف می جستند و منزل منزل از وی با میماند و احوال صورت خلاف میکرد
بقیت المولفه بهر کامی رگامی و در میماند ز غیبت آتی مسطوی بخواند صاحب دیوان نیز در زمان مراجعت از خدمت چشم
خیل و خول و مرکب و جناب جدا نموده مصیغ کالتشمس تجناب التمام بقصه بایک کمال چای بجا جرم رسید بعضی خواهان
شیراز که دهر اسان بخدمت ارغون پیوسته بودند و بعد از مفاقت و انذار ام شکر چون کار دیگر نمود و احوال مشر سلسله انطباق
بکسته بطرف اردوی احمد آمده از تملیج آن فتنه و تلب آن ناره در مهله مهلت و فیانی دهشت پویان بجا جرم افتادند
صاحب دیوان از ایشان یکد و سرالایع بسته و بحقیقت سر بر جهان و کار و اولاغ است و بازی و مغرور بموت بای مجازی آن
دریم بید در چهار میخ مجازی شعش عرف اللہالی قبل ما صنعت بنا فلما دهشتی لم یزدنی بها علما چون حریف بخت
بعینا بود و اسبک تول مخالف را نیز کرده ساز پرده عراق کردن نسبت لایق نموده عازم صفهان شد و وقتی که از حائل
فلک تیغ صبح بر مفرق شب تیره رست گردند شعش فلذ قولت زهر الجوم و قد بشر بالصبح طائر الاسحار
اما ارغون در آتش که بمطافرت بر اعدا روز بدر بود و بمساحدت اولیای شب قدر چون کار دشمن بسافت و دل از نوا کینه
بر دخت شب بهر شب چون بخت خود سیدار بود فلما نعر الصبح من حله الدجی و غمضت النمل من طول
لماسه عارض صبح از شکن زلف شب درخشان گرفت و شما مهله کا فور بدل شما بهر اطراف چرخ خضر بختند
شهرزادگان و امر انجذمت آمدند و لغمت حیات و دولت و قهر عادی سلطنت را بعد از قطع امل تنبیت کرد بقیت
چه خوش باشد که بعد از نظاری با میدی رسد امیدواری بوقا که بعد قضاء خدمت جان سلطنت بر ارغون شب کینه
بود بوره را بر جازه بقیت بایل بیونی تیز و اندک خور بسیار رو از اهل جوان برده کرده و در پی و در ماضق سوخی لوق
روان کرد تا شکر و اونس اعلام کند و راه احمد نگاه دارند و اللمش قوشچی پیش قوشچیان فرستاد و فرمود که در راه شمشیر
از نوکران احمد دینغ نذارند و بهر موضع که مصادفت افتد بجا هر که کینه ایکت ارغون با پنج تومان شکر خواهد رسید بعد از تنبیت
این مصیحت شهرزاده نیز بر غم اقصا صید مطلوب و قضا ص از دشمن مغلوب حرکت فرمود چنانکه در این ذکر شرح داده شود
از القاء این اخبار تا مدت اردو است نقر قوشش عکس گرفت طایفه کبری و در او دنیا واقع شد و فطاعت آن هرل
و فرغ و شاعت آن خوف و جزع تا منقرض جهان سمر بند و خضر شد بالشها و زرو سیم و اوانی مرتفع و زنده زنده شایب

مع
نیمه

و باج و پریان چون سگ و خاشاک بر خاک افتاده از غایت رعب و هراس التفات بدان میکردند شیخ فکرمه دلاص علی
البطاح ساقطه و کجایان علی الحصباء منتشیر خراید که غیر خلد برین و حور عین بودند و او هر فرایده که بایستد لال شیخ
و بپنمن عن در نقلند مثله کان التراقی و تحت بالمباسیم ضایر مناطم مباسم ایشان بود از کوش و گردن چون
قطرات است از دیده روان می انداختند و پیاده ازین ویسار میدوید و در دیاد و اغار می خزید و از ترس نمون بود
که اینفع مال و لا بنون صب حال پیرو جان افتاد بیت آما جان رسم دست بردن داد دست بروی چنین ندان
یاد سوخو بجاق با غروق سلطان و خزانه و احوال و احوال راه سبلی گرفت و از زبان حصیات و اجراء خاک می شنید
ملق نعم البک طریق الرشید غیر مسلم غرم داشت که از عقب سلطان سب آب رود و در راه مغافقه طایجو قو شچی
و کتبوغا با فوجی در وی رسیدند و برا غروق رز و از طرفین جنگ در پیوستند ماکاه از ششت قضا تیری بر قتل برادر
الغو قو شچی آمد و بر جای خود سر دشت و مرکوب سوخو بجاق این تیر رز و خزانه را باز کرد و اندید و در مسلمی بجاق فطت آتی قیام
مینمود سلطان چون برود و ما در رسید از انچه کار و واحد و روزگار که ماکاه چنین فتنه می انگیزد و ما بیوسان نگویند
رنگها می آمیزد و خبر داد قوئی گفت معلی باشد هم اینجا بودن و امر را که ملازم اند با خود و منطبق متفق گردانیدن چشم
نهان برین عرصه بوقلمون مصرع تا خود فلک از پرده چادر بیرون و در آن حال کیفیت واقعه بر هر کس متبیس بود
و بر حسب غلبه طنون و اختلاف عقاید در پیدا و نفث هر کس سخنی می گفت روز دیگر را چون رباب تا تاثیر صبح صادق از
چشم خورشید آثار انجا نمود و روزی کسی را مانند این چنین بمصدق المعان برود و قرائتای و شکو علی التسم بخد مت
و از وصول پادشاه بر جناح تعجیل بی ربت لشکر و زینت اسباب سلطنت سوال کرد و گفت از غور گرفته سپرده ایم ما ایم
تا الاغ و ازوق جت چرک معین فرایم بهیات بیت مقراض فراخ روزه چندان بزرید کین سوزن خورد کام
بتواند دخت نمایان بیرون خرگاه نشسته بود و این مغافضات استراق سمع میکرد و آواز داد که قضیه برین وجهیت
شش سپهر و شصت امیر با ریخون عقد معاصدت بسته اند و چهره مطا و عت احمد را بجهت فخر و انکار خسته و او کر نجی
آمده اگر بقا و مملکت و ناه دولت و نظام امور و تهافت حال لشکر مطلوبست و او را محافطت باید کرد زهی باد پیمان
عالم خاکی و صورت پرستان زمانه جانی هر لحظه چون شاخ بید از هر بادی لرزان و هر ساعت چون شمع بر خود کلا
چون حجاب اغترار از محاذات بصایر و البصار مرتفع شد و قراین حالی از تفرق عساکر و تبلیل ضمار و اشغکی طایر بجزیر
آن معانی اشعار کرد از خرگاه بیرون آمدند و کناره و ثاق سلطان را محافطت نمود و خود و مختصرب قرا و ناس باعلام بود
در حرکت آمده و هر جای غارت و تاراج آغاز کرده و آماج رسیدند رسیدن جهان بود و برابر و زون همان چون سباع
و ضباع که مغافقه بر سر طبا و آرام مصامت کنند آن بایم سیرتان نمک آساده و آهوان خیکی و جو و ز چشمان مقصود
فی انجیالام افتادند و مل و ملا بس را خلع کرده و بگارت دادند و تمامت فرارش و بساط و زور و سیم و ثیاب و قبا

بریدند

که در اردو یافتند القاطر رفت قوتی واپرایه از کوش و گردن جلد و موزه با از پاریون کردند و هر چه از ناپاکی و بی باکی ممکن بود
 بتقدیم رسانید بهمه و از یاسا و مغول است که در هرج و مرج هر چه خواتین و بنات باشند از نقره سادات و مطالبات مصون دارند
 و بدیشان آیینی رسانند تا در این حال شایعین مغول چنان از شیشه ضبط بیرون جسته بودند که بقول بیچ لاجل مترجمی گشتند
 و مشرفه چنان از زمین و زمان بالا گرفت که از آن متصرع باران دو صد ساله فرو میسند عاقبت سلطان را گرفته و باهما
 بیرون کرده در خرگاه نگاه میداشتند تا ارغون چون استبداد کار سلطان را غم استرکاب نمود لشکر از الیغ باز ماند کی
 داشتند و کله یا بکوشه مارفتند بود و انتظار تحویل اسباب و مرکب و استبطا در آن موجب فوت
 مطلوب نمیداد مقدار سیصد سوار چون دائق بود و معاونت و آنجا و آنجا و نصرت و آنجا و مواعید فتح و تانید غنای
 ملک سرعت بجایانید تا بک یوسف شاه لرو شید عمار الدین ابوالعلی از خدمت سلطان در غلغلای نهم ام و محبت
 کرده بودند و مشرف کشمشی یافته در این حال ملازم رکاب اعانهای بودند هر یک با یک کونالچی و بوقا شید عمار الدین را
 مرتبی شد و بواسطه تربیت او محلی هر موق یافت و ذکر آن در موضع خود اثبات خواهد رفت انشاء الله تعالی چون ارغون
 بنزدیک مسلمی رسید بیت زهر سوپاه انجمن شد بروی یکی لشکر کشن پر خاشجوی قرانهای و شیکتور با لشکر قرا و ناس
 سلطان را بسته بر گرفتند و مستقبل شد آئین مغول باشد در سیاق سابق و انشا و مراهنه و سنا صد که چون غالب و ظافر کردند و
 افشاندن و با آواز بلند لفظ مریو گفتن عالی که نظر ارغون بر دشمن افتاد و او را بدان صفت دید با امر از سر شتابت و دیرامی
 گفت هم آنجا کار گرفته و با سردشمن غالب اکثر که شر شر او با سره با سر او عاید شد و در یک لحظه مالک مملکت و مسرور
 و مطیع مطاع گشت تنیت گفتند محقق شد که در غلبه و تغلب اعصار و تبدل روزگار این حال بی تویی نمونه معتبر است شاید که عقلا
 انرا دستور تجارب اختیار و معیار اختیار احوال سازند چه در تواریخ مستقدمان و مستغفات سلف که بظلم و شر مرتب و بدین
 گردانیده اند چنین حادثه که معاینه گشت بتجربه دوش نیامده و برین منوال داستان با حادثه تواریخ روایت کرده اند **هَذَا سَمِيعٌ**
بِمِثْلِهِ الْآخِرُونَ وَمَا شَاهِدًا لِّلْأُولَى بَيْتٍ چنین عجایب ملک با لاه و دراز نه کوش و هر شینه و نه چشم دوران دید از غنای
 چون از تادیب خایه **لَا يُلْنَعُ الْمُؤْمِنُ مِنْ خَيْرٍ مِّنْ بَيْنٍ** متادب گشته بود و برای العین میدید که فعال سلطان چگونه مشرک نامی شد
 در تاجیل و اعمال و چگونه از عقل خصمی یقی سپهران قنقراتای تیمور و بیدر فرسود که تا مور را از او دوستی گیند ویرینه پادشاه
 گردانند و بدان تشفی جویند متصرع را آنجا که خسته هم از آنجا طلب دوا بقصاص پدر سلطان پشست بگستند **فَاللَّهُ تَعَالَى**
وَجَزَاءُ سَيِّئَةٍ سَيِّئَةٌ مِّثْلُهَا علما تفسیر آورده اند که درین کلمات با عجز از لفظ سینه ثانی در معنی نه آسائت است چه بموقع خرافا و
 پس مذموم نباشد احمد را در قرآن مجید و آن موضعیت دفن کردند **وَاللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ عَذَابٌ بَيْنَ هَمِينَ** است رسم سنجی سنجی
 یکی را بر دو یک را در بجای شغل کان **لَمْ تَكُنْ بَيْنَ الْمَخَاضِ وَخَارِجِ كَلْبٍ بَشَعَيْنِ الْفَلَا وَحِبَامٍ وَمَا لِلَّهِ إِلَّا**
دَوْلَةٌ مُّتَّصِلَةٌ وَلَا الْعَبْسُ الْأَصْحَى وَسِقَامٌ محمود عاقبت انکس تواند بود که نفوس جان ناپایداری بجوی نخرود دوم

این فروت، عمارت کبکیش ناچار جادو و طلسمان پرورش بانی تا تل در دغم و در و سر و خار و عقب است نخورد بر خود پرده
صبر و قرار نبرد و بطن بر مژه و صورت مزور او که مار کین عبارت از است سکر و یقین داند که سلطنت و دولت و مال دنیا
و لذات و آسایش این جهانی مانند جمال امرو و فاع غایت و موعید غید و ابر و آستان و آفتاب زمستان سر سر عشو و غرور
و محال و زور است و بهوشمند زیرک و سعید کامل بحصول آن که وجودی کم از عدم باشد مستر و ارباب و بیاب
درویش که لازم حال تواند بود مذمت و ضحوت نیفزاید ایاس و ایاس و با ساد و پاس و او را کیسان شمره ملولند و
سپهان چندی بخل ایل و وجود و مسابیت و صیت نه رحانی را درین دو حالت قاید عیان پادشاه و منج اسباب سعادت
خود داند قال عز و علا لک الانسا و علی ما فاتکم و لا تفرحوا بما آتاکم چه از راه عقول و نظر مستقیم این مرد بهوش
نمی آرد و این حلا و زهر آلود کر آمد چندین و دوست و این قطعه که گفته ام لمعا یست از برق این بیان بیت زور و کار
اگر کام خوش برداری بر آفتاب اگر نام خوش بخاری اگر ملک ساسانیان سی و کیان و کر خزان سامانیان بدست
و کر جانت شو شود چه کند و کر بخر و فزای علم زجاری چه سود عاقبتش بسپری و بسپاری درین کار خزان بکند
و بکداری جلوس ارغون خان بر چار باش خانیست چون معاند دولت را کار ساخت و خاطر از دوا و دوا و
دشوا غل مخفف و مرثه کرد و اندام مضاعف عزایم با و شاهانه را که آثار دولت یاران مقبل و ماثر بخیاران عاقل خزان نباش
در تعزیر خانیست تعجیل فرمود پیش از آنکه فساد خیالات و مواد احتیالات و تجار و بیف و داغ و سود لایزال و اقران کن
یابد و قوت و قوت و جلالت و دست تباعت و طوعیت بر تابد و اگر چه بواسطه غیبت بعضی با و شاه را دکان اطباء و اطباء
که اجماع کلی بدان صحت پذیرد دست فهم نمیداد و بانی و نفسی خاتون و امرا و بوقا و شکیو و طعنا چار توافق نمود
ارغون از بجانی از سر مهر جانی بر غم الف حسود و جانی خط دادند و در هر هفتم جمادی الاول سه شتاب و ثمانین و ستاره
بوقایع بود مختص اشکال السعور و له و التفر و التفر و الجذ و طواع. در مقام فاسیون که آن موضع واقع است میان
بهشت الزود و قربان شیر از منازل مشهور ایشان سنگام سیلاب بر سریر دولت روز افزون بدایع ارادت چون
مستقر شد و فلک نوسن خوی با شال ادا و دواهی قلم و مقرا و فرزند کی و بخت برفق نهاده و در کار کفایت و تقوی
فرش نهم من یکی موی از ماه شعش متوج بالعالی فوق هامیه و فی الزوی ضخم فی صور الفرمیت زمین
با پا و تمشس نخواهد خاک اسکن جهان بکوشه تا بش نکوید چرخ را و الا شهادت و خونین شرابها و یاقوت رنگ و کاس
که بانی سپیک ریخته برکت بر صفت نهاد شعش و دار علمهم بالمدام منطلق بزنا و حلو السما و ایل و الفندنج
سلاف الفخر فی عبیدیه فوج فی همنه کالکوکب الفرد و دوا و سازان که دوا و سازان عالم روح اند نغاتی که رسم
التعنه نطق و دوا حی بران صادق می فاد و نسبت الایقاع بسبب الناس فی الامتین حسب حال میکشت ایل
مجلس را سماع سماع میکرد و جهان نیز مانند بارگاه ملک شکو خوش و قمر بود و روی زمین غیرت مرغزار را مایه

کلی اوری

اعتدال هوا جبهه خوشی افتاده و ترکس هر مست در پای سرو آرا در سر ناده و با همه شوخ چشمی از گوشه چشم حراوشان چشم افغان
تَسَاكِرَ عَنِ النَّجَسِ الْغَضْرِ فَأَمَّا كَيْفَ يُجَوِّدُ الْخَيْرَ الْعَيْنِ مِنْ دَلِّ بِرْكَاشَةِ دِرْطُفِ رِبَاسِ حَاشِرَانِ نَيْسَةِ لَدَا نَدِ حَسْرَتِ
وَسِرْ وَكَانَهُ قَدْ وَجَّاهُ مَلَنَ فِي أَرْخُفِ دُرْ بَارِ بَدِينِ نَصِيحَتِ چُون آب روان گردانید که بیت بصحن باغ بجز زیر سر
نشین پیش خویش بجز یار سر و قد نشان مشاطه نماید شاخار با چون نوعرکان و سر کشید و مشک بیدار نیمه چمن
جیب حوریان بدید بربل جویبار سبزه خط سبز زد و شکوفه در تعجب بیت با این جوانی و جمال حساب از دین حال
نوگشت زمین را و زمارا نکشت شاخ بدندان گرفت شعر و گان از بیج بچلو عرو و ساوگانا من قطره فی نیشار
بلبل اغیرت فاحه در غفل آمد چنانکه صراحی بشافند ساغر در قفل و دخت آب غصارت کشید و زمین آب نصارت کشید کلی
نقاش ربیع بر صفحہ سلسال جاری بجایه سخاری غزلک دلا ویر کاتب نقش بسته بود و هو هذا ایک وزان شد
بهاری از فغ کوسا ملأ العُقَارِ بیت از طرف بنان در صبح بشنو لمن بلابل جمع قماری از شعر غرا و ز جام
مطرب چه خوانی ساقی چه داری ای سخن گیتی جانی نمونی یا باغ خدی یار دوی یاری باغ از صبا شد چون جیب خوبان
پر عبیر تر یا مشک داری از دوی و زلفش داریم حال شیم آذاری شتم آذاری در سپیده دم قمری غمزدگان و دوری با
بدین رباعی مجانس میگردانید لمؤلفه ایدل تو پیش ملاست سپری ناکی ره اندیشه باطل سپری تاجیه
ببال عقل و احساس پری می نوش که میشود جوانی سپری سحاب نیسانی سایه بان بر سر خیمه گلزار بدشت و اطراف
کیتی را از لطف و خوشی بیج باقی نگذشت شعر نَظِلُ الشَّمْسِ تَرْمُقْنَا بِلَحْظِ بِرْطُفِ مَذْنُفٍ مِنْ خَلْفِ سِتْرِ تَحَاوُلِ
فَقْتُ غَيْمٍ وَهُوَ بَانِي كَعَيْنٍ يُرِيدُ نِكَاحَ بَكْرِ در چنین فصلی چند روز نشاط اندوز و عیش آموزد و در سر و در جوبور
کسی بر بطر زنده و کاه طنبور کسی ستان بدند و کاه محو کسی ساغر زنده و کاه چوکان کسی دستان زنده و کاه دستان جان بچمن
باشد کاه و بیکاه دران کشور نبود اندوه یکماه کسی آه پور مانید اندوه کاه کسی از دل مانید ندانده برین صفت درین بیت
چون زلف و رخ خوبان بشی خوش بر دمی پویستند و با غانی و غوانی شراب ارغوانی در یکشید پس ایجان روی بساختن مهتاب
و نظم مبدلات و تسامات جانب و تلات اقارب و اجانب آرد و باول در آراء آن مواهب که از سرادقات قیوم قدیر
بعد از نایس کلی دباس تمام و عدم معاون و قلت عدد و عدد و قصر دت و تقصیر مد و فائض گشت ریلغ عالم کشای از
آب آسویه تا حدود بلا و مصر مصحوب الیجان نبرست و متضمن بسط جناح یافت و متضمن جسم مواد مخافت مشعر با شاعت
مأثر معدلت و معجز از اسافت کوس نصف و حرمت و طایفه که بهنگام انقطاع شکر فرمان مطاع با متثل و ملازم رکا
آسمان دوران بودند و در تخطی خط رجولیت قدم مصابرت راسخ داشتند و ناصیه و فاجعیت را بر چهره حسن عهد عبودیت
شاخ اقبال وار سر بر آستان خدمت نهادند و سر رشته حقوق پادشاه و لایعنت از دست ندادند بر یکت را پای بلند و در جبه
بی مانند ازانی داشت و بختای مهلت و اوج علیا و دخت رسانید ای بسا کله بان که کله دار و جان بان شد و بسا اسیر کله

باستاد عمر و سلطنت پادشاه جوان بخت نزار تاج و تخت کشاده بجهنم عتق و معاودت کرد و خلائق نعمت حیات او را مرگ
 و لوازم سپاس داری با دارسانید و نذورات و صدقات بوفالغبار نیکمغه بواجون دید که باز صاحب دیوان بقاعده مبارک
 معهود خود بود پادشاه را با بقاعه و ملائمتها کرد و تا کید نمود تا کید او را سپید و از اجمال جانب قهر با کید پس گفت از کسی که بد
 نیکو ایمن را با چندان سوابق تریخ و تربیت بداندیشد توقع نیک بندگی چگونه توان داشت ثبات دولت پادشاه و فاجعه
 دیوان متلازمانه ایمن هنوز از اختلاف عقاید متر و دورای بود معمل که بارها صریح و معنی این معنی از افواه استماع رفته بود و در
 سلطان احمد مساعی صاحبی در ترتیب اسباب چرکیت زمانه آن تکررات می شد و علاوه آن تغییرات می آمد چون در اینجا
 از مشیر موافق و مخلص مشفق چنین مبالغتی یافت حکم بر لیغ نافذ شد که امر او را بخود قداغای داد و کتبی سخن پرسند و بجور
 برسد صاحب را در مقام یار غول لغز موافق الخوف والبأس والکفر حاضر آوردند بر این ایشان چون سردستار او
 در بستند فریاد از طوائف ترک و تاجیک برآمد که چرا در اوراق خلائق می بندند در جواب حمل مغریات و القاء مفرجات
 از باب مساوی و تقصیرات من بنده آنچه را بلباغراض سبب اشرف خصما الله بالمسار رسانیده اند با امید عفو پادشاه یکی را
 صد اعراف می نامیم اما از نسبت این خیانت و همت قصد دل نعمت خبر ندارم بعیت نه بر زبان گذرانیده ام نه در خاطر
 نه در عقیدت من بنده هرگز این بودست کار بخداقت جان و لباقت بیان فرایسته بود مصرع با حکم قضا و سیم جا
 چکند حکم شد که بنیاد فضل و معالی اضراب گرداند و سر چشمه جود و مکارم را سرب در موضع موی نه نزدیکت ابر حلا و قهر با
 افعی زهر صاحب را بیست کا حاضر آورد و از دیده اختر خون شفق می بارید و زبان عطار و نفیر کنان در هر که کیس و کنان
 می رسانید بعیت تیغ نیوروی آخر چه کند برتن آن که طالش می از از ایچ نیلوفر دانست که روی خلاص نیست و تاجا
 او که خشنه مکرمت و مطلوب پادشاه است در معرض چنید بهانه باقیست هتاشت کرد و اما لحظه امان دادند و بهم بجا غسل
 و طهارتی کرد و بوضعی که دشت تغافل نمود پس وصیت نامه بفرزندان و این رقعده با فضل تبریز نوشت چون بقرآن تعال
 کردم برآمد ان الذین قالوا ربنا الله ثم استقاموا تتنزل علیهم الملائکه ان لا تخافوا ولا تحزنوا و
 انشروا لجانحکم انکم کنتم توعدون بی تعالی چون بنده خویش را در این جهان فانی نیکو داشت و هیچ مرادی از او در
 خواست که هم درین جهان بشماره جان باقی بدو رساند چون چنین بود مولانا محی الدین و مولانا فضل الدین و مولانا شمس الدین و
 مولانا بنام الدین و شایخ کبار که در هر یک بطویل می انجامید و موضع جمال میکرد بشارت رسانیدن و جب نمود تا دانش
 که قطع علایق کرده و دانه کشیم ایشان نیز بدعا و خیر مدد دهند چون از تحریر فارغ شد در مقام تسلیم بر زبان نام مصرع
 هر چه از تو آید خوش بود خواهی شفا خواهی الم و مرشد عقل مکلف شعرا با احسن الصبر ذلوا لى القلوب بها و قل اننا جبه
 با انفع السب فلن طالع الشمس غایبه و لک غایبه لشمسین لم یغیب نماز و یکر از روز دوشنبه چهارم شعبان ش
 ثلاث و ثمانین و ثمانه چنانکه ماظم این ابیات ذکر آن حال در سطر تاریخ بدین منظر تر کرده است بخت خورشید ملک صاحب

فصائل

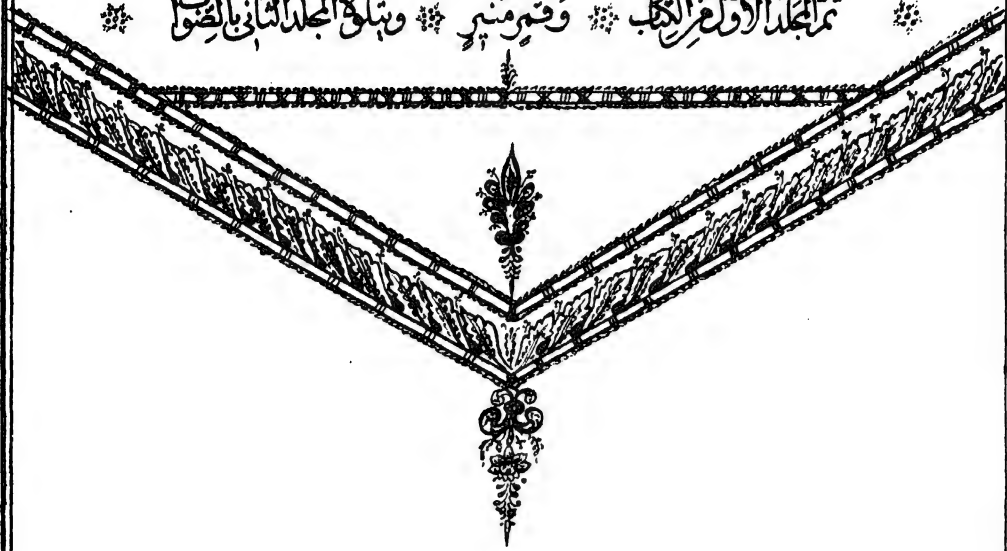
دیوان شرق و غرب بخش زمانه چاکر و گردون مریش در سال خ چویم بفاکت متصل زان پس که در مدت عمرش مدید
وقت نماز دیکم اندر صد و دوا هر روز و شنبه چارم شعبان شهید شد به واسطه خیال فاسد غره بیضه او را که بفضیه عراء صبح سعادت
بود و بچشمه خضرا تیغ بر ساره غبار زمین چون چهره حمه اشق گردانیدند و چنان صاحبی که ار حاکم مایه کیتی از اظهار مانده او مانا جای
عقیم ماند بکواهی تیغ استشهاده کردند بقت کوهی بود و او که دروشن بنادانی شکست کوهی کوتا بدین کوه پشکن بگریستی
آتش و آب اربدستی که اریکیتی چفت آتش از غم خون شدی آب از خون بگریستی و این دوستی که زاده طبع کی از فضلا
عصر است صوره و معنی در صنعت مراعاة نظیر حق و اربابی نظیر آید بقت از رفتن شمس از شفق خون بکجده روی بکند و
زهره کیسوبرید شب جا سیر کرد در آن تم و صبح بر زلفی سر و کریان بدید خبر این واقعه بآیل و دوا پیه مشکل برطرف
از اطراف مملکت که رسید خواص و عوام الیف و عطف این چنین گشتند و اکابر و اصغر باسلطی انسان العین بکشد و ند
فصول سهام الناثبات حداد و ملبس ابایی لمن حداد خطوب اذا ما سافر القلب ببنها فلبس لها
غیر التفع زاد سلام الى يوم المعاد معاده الى من بداه للعفة معاد شیراز با وجود آنکه هرگز
بین قدم صاحبی مشرف شده بود االی بواسطه خیرات جاریه او که بر وفاء و غنی و فقیرا فایض بود شکسته بال و پشیمان
حال شدند و جنت ناله و دروغ گشت لمؤلفه البیاض ای چرخ دون کو صاحب عالی منش آنکه میسازد شازار خون و کبر
منش صاحب آفاق شمس دین و دولت آنکه بود روی دولت با فروغ از نور رای شوش مسند اربابی تمیاش
کردن فراز و بعد از این حشو باشد معنی او از میان بیرون کنش و قلم بی دست او خواهد که کرد و در فشان شاید ارباب دوست
تیغ قاطع سرزنش بعد از واقعه صاحب دیوان تمامت املات او را در جمیع مملکت بایجو در آورده و اساس آن خیرات
منهدم کردند و آثار آن مبارکند و آتی نعیم لا ینکدره اللهی و لا داور ایچی و فرج الله و سعود و ناکت که نجوم سپهر کم
و نهال نورسته حدیقه نبات و جلالت بود از عقب پدر فرستادند و بر آن طفلال بی گناه حمت نکرد و بر پخال چون مد
بگشت آروق خواجه هر روز بقتل آورده محمد الدین شیر که از اکابر عصر سبغت و ثروت موصوف بود و معروف و بخت
و شامت مذکور و مشهور کان سعایت آروق درزه آورده بود که از اعمال بعدا و مبالغ مال بجای تصد تصرف نموده آروق نجوم
آنکه خواجه هر دن با دمی دین و بخت بهم راز است و خود سوابق مخالفت و مکاشرت و لواحق معاذت و مهاجرت در میان
ممتد بود بی حکم یرلیخ هر دورا به تیغ گذرانید لمؤلف یعنی ز سر بریده ناید آواز و مقابر صاحب و اولاد در جواز است
تبریز است در شهر سته آئین و تسعین و ستانه مائل این جبار آنجا رسید زیارت راسا عی در آن مقام روح انکیزه موضع سعادت
بخش است و اح رف شعر عطفنا فحمتنا مساعیه انما عظام المساعی لا العظام البوالیا مرزبانیه فاستوفش
و سومه کما استوفى الروض الظباء الجواریا و فقا فارخصنا الدموع و دما نکون علی سوم العظام غالی
ولما نجاهشنا البکاء ولم نطق عن الوحید فلا عا عا البکیا هر دو برابر با هفت پس بعضی درجه شهادت را با سوادت بنما

مواکبه

خود

بایستی بازو کم کار و بار گیر چون روزگار کس ندیدند آدمی خوابی که پند گیر از روزگار گیر و الله یجعل احوالنا
مقرونة بحسن العواقب وخیر المآخر و یعصمنا فی العلم والعمل عن فباله الرائی و یخطی التدبیر انہ
علی ذلک لقدیر و یا لاجابہ جدیر و صلی الله علی محمد بشیر و نذیر و هو فی دہا جبر الظلمہ انور من سراج
تم المجلد الاول من الکتاب و غیر منیر و یتلوا المجلد الثانی فی الضوال

جلد دوم از کتاب
مطاب و صفا
در بندر معسومین
مطبوع شد

هو

المون

جلد دوم کتاب مستطاب و صاف

بسم الله الرحمن الرحيم

عَلَى اللَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ تَوَكَّلْ وَفِي كُلِّ أَهْوَالٍ عَلَيْهِ مُعَوَّلٌ فَرَحِ تَرِينَ لَوَائِي كَمَا مَيَّ مَرِغَ زَمَرِهِ مَرَايَ زَبَانِ
 بَدَانِ وَسَمَانِ زَنْدِ وَدَلُونِ تَرِيَا دَكَا رِي كَمَا بِسَمِيرَا رِي كَلَكَتِ سِرْكَرَانِ وَكَافَعْدُورِ مِي كَا رِي پَرِ شُودِ سِپَا سَلَسِ افْرِ كَا
 جِهَانِ دَارَنْدَه زَمِينِ دَا سَمَانِسْتِ دَانْدَه افْرِ وَفِي دَا سَمَانِسْتِ نَا مِيدَه رَا هِ رَا سْتِي بِهَمِ رُوشَنَارِ وَيدَه بِنَا اَزِ يَا كِي هَسْتِي جَاوِيدِ سَا
 دِ سَرِ كَشْتِكَا كِي تَبِي نَا مِي دَا رَا دَرِ اَنْدَه وَشَا دِي وَنَا زُودِ كَا زِي مِ وَاعْتِيَادِ زُودِ جَلِيَّتِ هَرِ چِه آن جَوَاوِسْتِ كِي مَرِغِ مَرِغِ وَپُوسْتِ
 اَوَسْتِ يَا بِهَمِ زُوسْتِ پَسِ بِهَمِ اَوَسْتِ هِنْدِ مِي فَرُوتِ كِي لَوَا رَا چُوكَتِ زَنِ بَامِ بِهَمِ اِيوَانِ كَرِ وَانِيْدِ وَجَرِ جِيْسِ خُوبِ
 پَاكِ نِهَادِ دَرِ چَا رِ بَالِشِ اَبَكِيْدَه خَا نِه شِسْتِ رَوَانِي كَلَكَتِ وَفَرِيَانِ رَوَانِي دَاوَرِ كَتِ كَتِ خُوي جَنَكِ جِي بِهَامِ رَا شُجَا كِي
 پُچَمِ كَرِ وَخُوشِيْدِ جَمِيْدِ وَشِشِ رَا دَرِ كَرِ زَرِ كَشِ بِرِ كَشَا طَارِمِ چَارِمِ اَفْسَرِ فَرِخْدِ كِي اَزْدَانِي دِهَسْتِ نَا مِيْدِ پَرِ وَه سَا زِ وَشُودِ
 وَ مَسَا زِي دَرَا هِ كَا مِيَا بِي اَرِ غَمُونِ نَوَا رِ كُشُورِ سِيُومِ كَشْتِ تِيْرِ وَبِرِ خَا نِه زَنِ نَا مِه سِيَه سَعِيْدِ رُوزِ وَشَبِ وَشَا رِ كُنْدَه كَرِ وَشِشِ
 رُوزِ كَا رِ شَدِ مَاهِ رَا كَا هِ دَرِ كُوشِ كَرِ دُودِ كُوشَا رِي مُوْدَه وَكَاهِ دَرِ رُويِ مِهْرِ چُونِ اَكِيْدَه خُوبَانِ مَقْنِ زُودِ وَه وَازِ رَكْتِ اِيْمَرِي تَشِشِ
 وَآبِ وَخَاكِ سَرِ چِه رُوزِ كَا رَا رِ شَكْتِ نَا رَا خَا نِه اَبَكِيُونِ كَرِ وَچِهْرَه كَلِكِرِ كَبَلْغُونِه زِيَا بَانِي بِرِ كَا خِ شَاخِ اَرَا سْتَه كَشْتِ لُغِي
 پَرِ تَابِ سَبَلِ بَدَسْتِ بَتَانِ پَرِي اِي دِه بَا رِ پَرِ سَتَه سِرِ وَبَلَنْدِ بَا لَارِ اَشِيُوَه خَرَامِيْدِنِ دَلْدَا رَا دَاوِ وَبِرِ كُوشَه وَكَشَا مِي
 چَسِنِ دَرِ اَرِغُوَانِ دَلَالِه وَبَسْمِنِ مُوْدَه رَكْتِ رِخِ وَرِ خَسَا رِ يَا رِنَا دَوِ صَدِ هَزَارِ دُودِ وَآفَرِيْنِ مَشَكْتِ اَنْدُودِ وَكُلِ كَلْتَانِ
 اَفَرِيْشِ وَرُوشَنَانِي دِيْدَه بِيْشِ اَسْمِيْرَه رَاهِ نَامِي دَا كَسْتِه كَرِه كَشَا مِي وَخَا نِدَانِ وَپَرِيَانِ اَوَرَا تَا خَرُوسِي كِي پَرُودِ
 وَكَاهِ رُفَا مِي جَانِيَانِسْتِ وَمِهْرِ وَ مَاهِ بِرِ چَرِجِ كَرِ دَانِ تَابَانِ وَخُشَانِ دَرِ مَجْلِدِ اَوَّلِ چُونِ ذِكْرِ جُلُوسِ قَبْلَا قَا نِ وَ مَبَادِي وَ مَقْدَمَاتِ
 اَنْ دُخُوْتِيْمِ حَالِ هَا كُو خَا نِ وَخَانِيْتِ اَوَلَا وُجُوهَا دَرِ اَقَالِيْمِ ثَالِثِ دَرِ اَبِجِ وَخَا سِنِ تَا زَمَانِ دَوْلَتِ اَرِغُونِ خَا نِ كَرِ دِه شَدِ

و سرکش نشین

تند

واحوال ملوک اطراف و صنایع و دیدار ایام و عهد ایشان بر حسب قوف و تعلق این حکایت و اقصای وقت مسطور گشت درین مجلد
 شرح تجذبات امور ملک سیدان فارس از مبادی انتقال سلطنت به دودمان کریم سلغری و بعضی احوال غایت آرد و میمون نیکو
 تا آخر عهد ارغون خان آنچه فاده و باب حکایات اجمال تفصیل و تفریع و تأسیل ایراد کرده میشود و در همه حال توفیق رسد
 و هدایت صدق و صواب در قول و عمل از حضرت قیومیت خواسته میشود **إِنَّ خَيْرَ نَاصِرٍ وَمُعِينٍ وَلَا تَمْنَامُ مَهَا قِرَ**
الْأَنَامُ كَقَبْلٍ وَهُوَ حَسْبُنَا وَنِعْمَ الْوَكِيلُ معلوم مای بلاغت آرای ارباب حقایق باشد که محور و منشا این
 از تسوید این بیاض مجر و تفتید اخبار و آثار و تفتیق روایات و حکایات نیست فحسب و الا خلاصه آنچه این اوراق بذکر آن
 استعراق یافت در موجز ترین عبارتی **كَالْحَبَّةِ الدَّالَّةِ مَصُونٍ لِّلْإِطْلَاقِ وَنَحْوِهَا** اشاره ای کسکسالی الزلال بی زواید
 شواهد و امثال مجر شده ای اما نظر بر نیست که این کتاب مجبور عذ صناع علوم و فہرست بدایع فضایل و ستور اسالیب بلاغت
 و قانون و الیای براعت باشد و اخبار و احوال که موضوع علم تاریخ است در مضامین آن بالعرض معلوم گردد و چنانکه فصل
 صاحب طبع کتب که روی سخن در ایشانست بعد از تأمل شافی انصاف و ہند که در رسالت لفظ و سیاق معنی و حسن
 مواقع تعین و لطف مراتع تحسین و تزیین برین منط و در عرب و عجم مسبق بغیری نیست بل اگر با ذکر کتب معارضه کنند از آنجا
 آبی بروی کار باز آید **مَضْمُونُ مَا شَهِدْتُ بِهِ الضَّرْفُ** و خود در علم بیان بدرجہ تبیان رسیده که ایجا و ملایمت
 در بدایع کلام قسیم یک گردند و استعمال این دو قسم برانند از مقتضیات احوال و اوقات ممدوح و مندوبست چنانکه ایجا دارند
 شب و صبح و لیلان کوتاهی و پذیر نیست اطباء نیز در آن باب چون زلف پر تاب خوبان چندان که دراز تر و دلوار تر و
مَصْرُوعٌ سَرَّاهُ عَمْرٍو و از اولیہ و من کہ **قَوْلُ الْمُتَكَبِّرِ إِذَا انْخَصَرَ الْمَعْنَى فَشَرِبَهُ حَاكِمٌ وَإِنْ لَمْ يَسْهَلْ بَأَنِّي**
الْفَيْضُ بِاللَّيْلِ بنا بر این مقدمه اگر در متساویات و متساویات عبارات ازین نوع سلوکی کرده شود چون تمہید عذر است
 کمال فضل حسن انصاف مطالعان آنرا بنظر قبول و غضا ملاحظه فرماید شعر **وَلَكِنْ أَطَلْتُ فَقَدْ أَطَبْتُ فَإِنِّي رَجُلٌ إِذَا**
أَصْفَا لِمَا عَنِ الطَّبِّ عَرَضَهُ ملک شیراز صانعها الله بوائی الزمان و وفاها طوارق **وَلَكِنْ أَطَلْتُ فَقَدْ أَطَبْتُ فَإِنِّي رَجُلٌ إِذَا**
 بل مربع ربع سکون و ملک سلیمان علم حاضر آن در سواف ایام و سوابق اعوام و تصرف آل بویه بوده بی توسط
 و تعلق تلقی اگر بسط معجورہ چهار نسبت بشخص انسان توان کرد و سواد شیراز **مَصْرُوعٌ** چون مرد و کت چشم جان بین باشد
 و اگر کریم خبر از اقبیہ خضر خواهند که تشبیه کنند قصبات فارس اجرام روشن آن کرد و اگر هیچ طیب اکمل را بجز از منہ
 اعمار شاید گفت این ملک تو بهار شد و مانی و زمان و دستکامی و دستکافی بل روز جوانی و شب و صبح جوانی خواهد بود و اگر
 بهشت موعود و کفها ما ششہی **الْأَنْفُسُ تَلْذُّ لَهَا** حاکمی است در دار دنیا توان یافت اسواق مترجہ و اطراف متوجہ
 آن در فصول از بعد از کلهاء تازه و ریاحین که ناگون و اصناف فاکہہ میباشند **بَخَرُونَ** بیشک نسخہ زینب فردوس
 برین باشد حقیقت غیرت مشرقات کر میسر و جلالت از دیده بغا دروان کرده و طراوت ریاض سر و سرش بر سر قفا

عطف شود

برکشته طاقچه نیان نهاده و عروق عراق را بیشتر شک خورده و در علیه ریان لطافت ثمال شک افشان منصفی
 او کشته و ساحت حدیقه ارم و پانچ بهشت بارون باغ بنفشه اوار قافیه بنفشه شک تر نموده چنانکه کفلام بیت معطر
 چون جیب عذرا مصطفی آب اوجون اسک و امتی نمی خوش کند چون عمر نادان هنواری رصفت چون بن فاسن بنویش
 بصفت آب از آتش خلیل برده و خاکش بجا صیت غبار غیرت از آب خضر بر آنجه و آبش بطافت کرد از باد مسیح بر آورده
 و شراب باش که در حق و حقیق و شقیق و عقیق و صفت و در در قوت اطراب به بلبله بی مبالائی آب ردی جوهر روح
 جرمه جرمه بر خاک مذلت ریخته داین دو بهی در وصف آب رکنا باد از انشاء مؤلف رکنی آباد یافته بیت از شک تو
 پر آب کند مقلذات جوید لب جوی تو یک قبله ذرات از باد و چو بشنید حدیث لطفت افقا دسبزر شک در و جلد ذرات
 ناظران در قفا صیر اجار و نا صبان اعلام تواریخ احوال بر جراید مآثر خود آیند کار چنین اعلام کرده اند که چون بجهان
 تقادیر صفت حال آل بود به را این دو بیت مناسب آمد مؤلف ملک بنی بویه نقضت و کان فوق السماء ستمه
 غابری و انظروا و قولوا سبحان من لا یزول مملکه در شهر ستمه ثمان و حسین و اربعمائة سلطان الب اسلان
 محمد بن جوی بکت بن میکایل بن سلون بشکری مؤلفه مند در عین بالوس لا اللوس و ذاکین علی الجهاد
 لا الجهاد و منقلدین بالخوف لا الشوف شع و یصیق عنه الجوحش و جرت فيه الرياح و سفن شقیق
 عثمان بصوب فارس مطلق گردانید و بعد از استخلاص لوا و سلطنت را مرفوع کرد و مدت هشتاد و پنج سال از انرا ایام دیالیه
 تا ظهور رایت دولت سلغریان و رفقه ملکات سلاطین سلجوق که منبوق کامکاری از عمده عیون بر گذارند چنانکه جراید تواریخ
 بمآثر و مخاخر القاب و انساب و احوال آن دولتیاران موش و مزین است و در انیت هفت تن از زیات ایشان عالم
 بوده اند اول فضلون شبا نکاره فيه يقول القابل فضل من الله العزیز و نعمة کف فضل النبی من فضلوا سلطان الب
 چون تخلص کرد بطریق ضامن فضلون را مقرر کرد پس عاقبت ضامن اجل بود بطر قد نظام الملک متقاضی آمد و او برود
 و در بیت روح اضطرار از می مؤلفه ضمنت و لم یقبل زمانک ضامنا و انسلدین الحین تو ما مطالبه شرح حال
 فضلون در موضع خود گفته آید و دوم رکن الله و له خاتمین که از انشاء دولت سلجوقی بنالی بود و لب جویدار بیت ترشح یافته
 پس از محبوب صرم قهرج هستی او مطلع شد شعر لکن کانت الایام شولک تبدل من بعد ترشح غراسک تبدل
 سیوم انما یک جلال الدین جاولی سقاویه و قمع شبا نکاره از فارس بدست او مسیر پذیرفت هب کنت فی الدهر فرد انت
 تمملکه الیس شانک ان نفی و نیکه چهارم انما یک تراچه مدسه در شیراز بار کرد و در در همدان کشته شد بیت
 کشتی تو کشته ترا و انکه ترا کشت بهم کشته شد اگر کوشش ایام سر بنجام بودی تو و بر دند زو و انکه زو برود برود ازو
 حاصل ایام بنام کام سیم انما یک سکوبرس در جوار مزار اتم کشوم مدرسه ساخت و مرقد و انجاست مؤلفه بنوا قصورا
 و فی تحت الثری سکنوا اما بال ملکهم یحییهم الکفن و حرم او را دیده خاتون که زنی عابده عالی بت بود مدسه

عصمتی بآورد شعردارینا هاعصمه و توابها تقوی و کل الکن منها فضل و امر و کجی تولیت شرعی بیت ائمه
 موالی فال است لا اخلاها الله من ظلال افضالهم و بی توسط صفات متصف که نوعی باشد بکلفت در این عهد که از مریدان
 ائمه و افاضل خلف من بعدهم خلف اصناعوا الصلوة و اتبعوا الشهوای پای در افتاد و از بزرگان پسر منزه پسر نو
 این بیت یادگار مانده بپیت کوی آن قوم خادمان بودند که یکی از باریشان بنامد اگر نه این مد رسه بواسطه تعلقی و اهتمام
 مولانا اعظم رکن الملة و الدین ابوبکی اسمعیل دام ظلّه با فواد علماء حاق محقق و طلبه علوم حریص مجد مجتهد و اقامت مرا
 خیرات و اشادات مبانی عبادات و ادا امت و رواتب افادات و فصل حکومات شرعی و قطع قضایاء دینی مزین داشته
 اندی و از کثرت تکرار طایبان و نکات مباحث مفیدان بطریق صد ابر اللاح سطوح ایامین آن حروف و الفاظ علوم
 نگاشته تھا که از فضل سخنرانی نمایی و شرف علوم بکلی نامعلوم کنی و حال بقعه برد بیکر بقاع وقف که اطلاق عطل است
 قیاس زقی ششم اناکت برای پادشاهی عادل منصف بود و بصدق و اخلاص منصف مؤلفه و لا بد ان تلقاک بومما
 حنیة سواء علیهما ان تجور و تعدلا پر دست ملک کشته شد در روز عمر و اقبالس کشته شد لمؤلفه چنین بود بروی
 قضاء و ثبته بهنقم ملک و از ثرو سلاطین بود و بعد از کشتن برای یک سال رایب دولت را برافراشته چون مدت
 سلطنت سلجوقیان سپری خواست شد و معشوقه بی وفا ملک از ایشان سیری نمود و چند افواج ترا که چون امواج بخورام
 از نواحی تفحاق مندر شدند یعقوب ابن ارسلان الافری با قومی انبوه قصبه خورستان را اختیار کردند و بنفقین مودود
 السلفی در عرض کوه کیلویی به مقتضی اشارت شعر خط الرحال اذا صادف متبعاً خصباً مریحاً و لا یخرج
 با غفالی فالروض یضک المدام السحاب و الماء یطرب و یلذ ا کجیر الی خایم اقامت برافراشت در شهر سینه
 ثلاث و اربعین و خمسه بیه بر ملک شاه خروج کرد و کوب طالعش بدو و شرف عروج صف مناجرت ار استن
 همان بود و انهم از ام شکر کشایی همان اناکت مطهر الدین بنفقورافه سلطنت بر سر نهاد و ملک شیراز را در مصطفی
 شد لمؤلفه النصر لیس باجناد مجتده لکنه بسعادات و توفیق بنظام ملک داری و شیت مهمان بکار
 قیام نمود و رسوم عدل و انصاف تازه کرد و یعقوب ابن ارسلان از خورستان بارها لشکر کشید و میان او و اناکت بنفقور
 محاربات رفت عاقبت یعقوب منضم شد افری از طلب افری کرانه جت و بیش خیال معاودت و معاهدت را
 در مقدم و داغ راه نداد و امر و از رسوم آن پادشاه عادل را بطی موسوم بنام او معمور است با موقوفات تمام و طلبه
 علوم باقیاء فضایل و اکساب کجالات مشغول مدت چهارده سال ملک مجازی و سالک مسکک نصفه
 رفت بود و در سینه شان و خمین و خمسه عام ملک را در نخست اعقاب کرد و خود از شرف سریر بفرز و ابرو
 و صحبت خربان بچگون فهمان اساور من ذهب و لؤلؤ و لبا سهم فیها حریب شافت و لله ملک
 السموات و الارض لمؤلفه مصی الا و ایل و الباقون یبتهعها کما تشارد ذات من السلاک لو کان یبقی

ملوکاً و إنما لکھم فلیس نفی البتة و لکھم چون او در گذشت برادر او اتابک مظفر الدین زکی بن محمود
 قائم مقام گشت دولتیاری روشن روان بود و باری پر بخت جوان آیین داد و دوش پیش گرفت و ستم و استوب در عهد او
 سرخوش چار و ده سال عرصه مملکت را بنور معدلت خوشتر از رخسار خوبان بیاراست فقضی افزه و استوفی غنیه و دله
 فی آخر سنه اصدی و سبعین و مسمای بیت درین سلطنت و مملکت و تاج و تخت و کین که باز ما مذکور با کام از طغان و کین
 گرفته روی زمین نیشان بدشا ولی چو پس از مرگ رفته زیرین اتابک مظفر الدین محمد بن زکی و از
 تخت و تاج پدر گشت و در حفظ مملکت و ضبط مصالح بر شیوه ستوده آباء گرام استوار نمود و عمر الدین بن محمد را در
 مدایح آن پادشاه قصاید غرست این دودست بیت از قصیده ثبت کرده شد هو الملک قال الفرقدین دعائهم هو الملک
 عم الخ فین مکارمه نقره بالافاق تکلہ شأهنا فلا من یجاریه ولا من یقاومه النش و کل المکرمان
 بنانه النش اکل النایات صوارمه اما الشعب فی حال العطاء عبیده اما الشعب فی حال
 المضاء خوادمه اغراض ابلوا السیر منوجا تمی الثیاب انهن قوائمه در اوایل عهد سلطنت او اتابک بهوان
 استوار فرستی کرد شیراز را خال یافت و لشکر آورد و قتل و غارت فرمود و دولت فی شهر سنه خمس و سبعین و مسمای پس
 اتابک محمد جراحات آن عاوده را بر سر شفت و مرمت مند مل کرد و ایند چون مدت بیت سال آیت جباری
 از صفحہ ایام برخواند و رایت جبابانی را عالی افروخته کرد و در اول سنه اصدی و سبعین و مسمای متقاضی مادم اللذات
 برسد و ناکام انچه از مملکت و سلطنت او نفیس تر بود و بود لیا فدا ذامضی احدی بولوا له احد و هکذا کان
 حکم الله یطرد الکفر یسطحنا تم یقبضه و الام یحل یوما تم یعقد اتابک مظفر الدین طغرل ابن سنقر
 پادشاهی هر روز بنهر برورد و اتانیا و تانیدی داشت و شیریه روز کار با اهل بهرام روز به نیست چنانکه گفته آمد و لیس
 معاداة الدنا لا ولی النھی حدیثا و لکن قد نوبت مع الدهر بر تکه و فعات خروج کرد و از عراق شکر آورد و هر
 نوبت چند ماهی امر حکومت را معائن شد عاقبت الامر و روحه قال ماسور ابطال شد و صحیفه عمرش بقلم اجل قابل ابطال
 و لکھم حال بعد خالی چون نوبت دولت سلجری بر حسب تقدیر ازال و حکم ملک لایزال با اتابک مظفر الدین ابوبکر
 سعد بن زکی رسید اما شمامت و شجاعت او در اقطار ظاهر شد و محافل اقبال و نهایت او عالم را با کبریت شمع فلما
 یحل من استمانه عود منبئ و لم یحل دینار و لم یحل درهم یقر له بالجوید من لا یوده و یقبض له بالسعد کلیم
 و وزراء او رکن الدین صلاح کرمانی بود و اولاً و عمید الدین ابو نصر سعد برزی اخرا و او علمی راخر و فضلی بارع و جاهی عریض
 داشت و سنه اشعار آرد و تازی و پارسی موجود است شعر و رسائل فیدت الی اطرافهم عبد الحمید بن قهر حمید
 بهمن شامعین من طرب کما هزلتیم سماع ضرب العود بوقتی که اداه رسالت را بفرست سلطان محمد خوارزمشاه
 رفت و او را اعزاز و استیاس فرمودند و بر کرسی زرین ابلاس چنین گوید که سلطان روزی در شاه مجلس بزم اول این

معدت

وصفت مطابقة انشا کرد بیت در زم چو آیم و در زم چو موم بر دست مبارکیم در دشمن شوم بر بیل استخوان جوم
 عمیدالدین اباتام آن اشارت رنبر بدیهه گفت بیت از حضرت مابزند انصاف بشام و ز هیبت مابزند زانبار
 با آنکه بنبت با کلمه سلطان این مجری السبیل من مطلع الشهیل نمود زبان سلطنت سایشا فرمود و آرد و بر ساز این
 شراب نوشید و خواجه عمیدالدین با سادالبشره خواجه امام فخرالدین عمر از ازمی موالات و مراسلات آغاز نهاد و این دوست
 در مدح آن جناب بجا بختل قصه سلامان و ابسال که تشبیه است بدیج احوال و شکل نفس طایفه ایدان حضرت فرستاد
 شعری سلامان منی غدوة وعشبة علی ماجید و المکاریم انشالی ولم اکادری قبل شوقی و فضلیه
 حدیث سلامان قصه انشا بک سعد بادل جام و دستکانی در سلطنت و پیشین دست طبع در شطرنج مغالبت مملکت
 که باز استخلص کرد و نید و مقالید سلطنت انجا بید اورزاده خود محمد ابن زیدان سپرد و وجهه محافظه بیفته آن ملک در تمام
 او لشکری را چون تیر دشمن انداز و چون نیزه کردن افزایم سکت حمله در حومه کارزار و تهامت خشم افکن سپهر بخت
 کالاسد فی الصبیل و السبیل فی الفتال معین فرمود چون مدت چهل سال بود تا به طاعت
 احوال سلامان اختلال تمام با مومر کرمان احاطت یافته بود بوقتی که اباتام بک با قطب الدین سنجر یا یکی از بنده گان دیوان
 که ملک خوزستان بود و مرسله و پیغامها شفا با ادا می فرمود تا در موقف مقدس خلافت عرضه دارد نسخه حکایت آن از
 انشا و عمیدالدین وزیر مطالعه رفت که در وصف الحال کرمان و نصرت اباتام یکی بدست انجا بد و رقم آورده بود و انتھض
 انخادم رضی الخاش فوی الضبع الی کرمان الی قهی بلدة شاعرة و انشاب التواب الیها فاعره
 منذ اربعین سنة من تحشیر الحادیل قرا غری سافلها و اعالیها و جوم الفین و الحین من قبلهم فمابین
 اهلها بعد ما ارتفعت عقیرة اهلها الی السماء فنهضت لذلك بحی و علم ادم لاسماء الی اغانی
 اهلها مطهر انکافها من ارجاسهم و جافاتها من انجا مقصود از این حکایت آنکه حاصلات کرمان بمصالح سلطنت
 و مواجب لشکر و فامیکرد لا حرم بوقع اباتام یکی عشری بر ملک در افروزد و از نوافیه المملک نام نهاد و ابالی از
 وضع آن عریضه تهاشت رفع کرد بوقتی که لشکر برآرد و بار لستان کشید و بر زمره طغاة نصرت یافت و در کار در
 تسلیت طغیان بخت مطرب سماع برکش مساقی شراب ده ایام را بال و ملک اجواب ده افلاک را
 علام سکت کوی خود نویس تعریف نامه شرفش رین خطاب ده در فتح نامه که بکرمان می فرستاد از منشیات عمیدالدین
 با بطل این رسم محدث حکم رفت و تا شهر سنه سبع و ستانه مملکت کرمان در تصرف اباتامی باز پس نصرت الدین
 روزی محمد ابن زیدان را اعرا کرد و او را بال فریب داد تا قدم در راه استعصانند و بر چهره حال خود ملولند و کنه غور
 بهوی الذی قد استمر کرد و نید و کرمان که خطا و کوکعت عبارت از است بتمن نجس فی زمن نجس
 بفروخت و حقیقت آن خود خطای بزرگ بود چون از تثبت او متترع شد در قبضه تصرف دیوان سلطان اظهار

بیست

یافت و اما بک پیوسته بر ساز بهت پادشاهان نوری عراق ساختی و با شکر حاضر آمد و همدان است و روح را بعد و بت و طاعت
 آب و هوای آن حتی شعر لویت الی العراق عنان مهری کبکی سودا و اشید مجدا و خیم فی ذری اردو
 شعری و حق الزادان الی قضا و حقیقت زلال زنده و دوازده کوشی نمودار بست و نجات نیم خبر باش همدان از شمل
 معشوق یادکاری در فصل ربعی ازین مدت قریب العهد که راوی این حکایت بنواحی همدان رسید مرغزاری دید متوجه
 از ریاضین و حقایق و در ضلال آن ریاض آبی چون هوا جانان طبع را لایق و موافق شعر و جری السیم علی زبانها
 سنججا غضا و وشاها الریح مفعولا ابیات ابیوردی بر خاطر گذشت شعر هی الجته المشتهی قریها و لکن
 فرد و سها ماء شان و کالراج امواها و البعیر ثری أرضها و حصاها النجان کان تعانق اشجارها
 و للریح فی هزین افشان نناجی الجبین اصنامهم هوی ما لهم فی الاهلوان و للطریر ما بین اغصانها
 افغانی بشد و هین الفیان لطف صایح بدایع آفرید کار را بگری مقابل داشت و انگاه این دودست بیت بقرم ارتحال با آنکه
 بهنگام و حال ارتحال بود بر لوح مذکر بهشت شعر و جدت نسیم الخلد من همدان و جدت بدیع و هی للملک
 فقلت ابار و ضانیمأ ممرعا بعدب مباء و اخضر ارجنان فبلغ الی مشیر از سقبال لریها نسیم بلیغ و تعنی
 و حنان و تعرض سلاما را و مثل هبویه من الشرف المموم کل اوان و این رباعی فارسی را تا لی انشا و آن خست
 بیت بر غم خرد می چو آتش می گیر و در دست و دلف مشوش می گیر بر روی ریاض با چین آب و هوا چون لب
 نگار کوشه خوش می گیر و صهمان خود از مشاییر همدان اقالیم است و مسال میاه و لطافت هوا و دلگشا و ادبیت نسیم
 و نسیم خاک و در از بهت و زناست شامل و فاکمه و افرط نکاست حاصل غبار و امن خاکش بیست سره و دیده
 لمدان و رفته سباعتش بقعه نشاط مان حصیات زنده و در مدب لطف در و مر جازا پیغده خصل داده و جات
 و نی را و جات عسات آن دوزخ طرح نهاده و در مبارات بهی سلب کافوری او که جسمه غناء الجیم و الجته
 راحة الروح صفت است و لبس علی الراج کالنفی شارت بان با زار نسیم زنج بان گشته و از بارین سقطات
 آن بارین بغداد چهره بخون ترشته بر کنار زنده و دود و فویتی را از کفقه صاحب عبا و خاطر الاء کرد و شعر یا اصفه
 سقی الغیش من بلد یازند و دسقی الغیش من بلد یازند و دسقی الغیش من بلد یازند و دسقی الغیش من بلد یازند
 رباعی ای دل که زنت نخت جان و روان و زار خست بریدی مان از دیدن زنده و دسقی الغیش من بلد یازند
 کردیده خواب زنده و دسقی الغیش من بلد یازند و دسقی الغیش من بلد یازند و دسقی الغیش من بلد یازند
 سمعی اذ اشاهد و الدمع یجری فاین الزند و دسقی الغیش من بلد یازند و دسقی الغیش من بلد یازند
 خالی کدشتی و توقع استخلاص و یکدیگر داری و دسقی الغیش من بلد یازند و دسقی الغیش من بلد یازند
 بدین واسطه و مشهور شده است اما بک از بک بن پهلوان با کچلی قاصد شیراز آمد و غارت شعرا و فحشاست شفا و نمود

نقد
نقل

غزالدین بخره راست وین حال شعس الالهات السلاف ولا تَجْهَ فَقَدَرَجَ الْأَسْفَى فِي الْقَلْبِ زَجَهَ وَضَاقَ
 عَلَى مَنْ أَسْفَى إِهَابِي لَعْمِي طَرْتُ لَوْ صَادَفْتُ فَرْجَهَ نَعْبَتِي حَجَّ بَيْتِ الرَّاحِ حَتْمًا وَأَبْنِ طَرَفَهُ حَقِّي
 أَجْهَ لَعَلِّي إِنْ طَرَبْتُ ذَهَبْتُ غَمًا تَعَالَى النَّاسُ مِنْ فَنَكَابِ كُلِّهَ أَطَالَ غِلَابُنَا جَنِّي أَذَانَا وَأَلْفَتْ سَالَنَا
 مِنْ غَيْرِ جَهَ وَصَادَرْنَا فُلُونَا أَطْلَسْنَا بَحْرًا نَجِدَا خِلَاطَ عَجَهَ لَيْسْنَا بِالْبِلَادِ وَلَا بِبَالِي بَيْلِ الْمَاءِ مَنْ فِدَا خَاصِي
 وَقَالَتْ أَلَمْ يَكُنْ نَحْنُ فُلْنَا إِلَى بُلُوغِ الشَّعْدَةِ وَبَارِدِ السَّهْلِ شَيْنِ وَشَمَاءِ سُلْطَانِ غِيَاثِ الدِّينِ بَشْكْرِى جُونِ مَوْرِدِ كُتْرِ
 وَمَضَارِ ائْخَذَارِ مَوْدُوْدِ اِهَابِى شِيرَارًا بِأَنْوَعِ كُنْجِهَ وَعُقُوبَاتِ مَصَادِرَاتِ اِلِيْمِ وَمَطَالِبَاتِ غَنِيْفِ كَرْدِ هِرْصِ يَاقُوتِ بَرْدِ شَتِ
 وَارْمَالِغَتِ وَاسْتَقْصَا رَيْشِ قُتُسِ بَهِجِ بَاقِي كُنْاسِ شِيرَارِ حَالِيهَا سَا فُلْمَا نَدُوْشْكَرَ اَزْ مَنُوبَاتِ وَمَتَاعِ اَغَارَاتِ
 قَا فُلْمَا وَرَقَا فُلْمَا اَنْدِ سُلْطَانِ غِيَاثِ الدِّينِ اَزْ قُلْ شُكْرًا مَنَعِ فَرْمُوْدَهَ بُوْدِ اَزْ اِيْنَ جَهَ اِيْتِيْ نَرْسَانِدَهَ بَعْدَ اَزْ تَقْدِيْمِ نِيْ بِاَكِيْمَا وَكُنْ
 بِاَلْعَيْنِ الشُّكْرَى عَلَى ذَلِكَ الْغَنَاءِ بِاَكِيْمَا بِاَلْشُّكْرِ عَا زَمِ خُزْسَانِ شَدَا نَا بَكْتِ بِاَحْيَانِ قَصْدِ اَكُمِيْ سُوَيْتَنْدُوْ وَهَسْنَا كِه
 بِهَكْمَتِ اَزْ غَنِيْبِ اُدْرَاهِمِيْ يَافَتْ هِنُوْزِ بَرِيْكَرَانِ قَمَرِ قَارِ هِيْوسِ جَبَانِ نُوْرُوْمِيْ مِيْدَا شَتِ اَكْرَهَ كَوَهَ وَقَا بُوْدِ جُونِ مَحْرُوجِ خِرْ كَرْدِ
 عَا لِمِ كَشْتَنِ اَرَزُوْمِيْ كَرْدِ سَهْ اَرْبَعِ عَشْرَ وَشَمَاءِ نَا حِدِ دُوْرِيْ عَا نِ رِيْزْرِفِ وَدَرِ خَدْمَتِ رُكَا بِ مَقْدَارِ مَقْصَدِ سَوَارِ مَرْدِنِ
 كَا رُوْا فَاوَا كَا رَا رَا شُعْشُعِ بِاَفْرَسِ سَابِقِ وَرُخِ طَوِيْلِ وَدِلَا صِ ضَعِيْفِ وَسَيْقِلِ مَحْمُومِ بُوْدِ دَرِ خِلِ بَرْكِ بِيْ مَبَالِغِ
 بَرِ شُكْرِ سُلْطَانِ تَحْمِيْنِ زُوْشُعْشُعِ اِيْذَا مَسَا سَارِ سَاوَرِ اَوَا وَهَشَانِ مِنْ طَمِيْ وَغَنِيْمَتِ دُوْرِ صَفِ اَزْ شُكْرِ سُلْطَانِ
 مَنُزَمِ وَتَفَرِّقِ شَدْدِ اَوَا وَرَقَبِ اِيْنَ مَقْدَارِ شُكْرِ جُونِ شِيْرَانِ جُكِيْ شُعْشُعِ بِاَلْبَدِيْمِ بِضِ عِيْنَا قَا نَهَا مِنْ اَضَاوِ
 صَقَقَتْهَا شَمَاءِ اَزْ بِيَارِ بَرِيْنِ حَلْمِ مِيْكَرُوْ سَوَارِ اَزْ اِيْشْتِ زِيْنِ بَرُوْیِ مِيْنِ مِيْ اِيْذَا خَتِ سُلْطَانِ شَاهِدِ اَنْ جَبَارَتِ نِيْ
 بِاَكِيْ مِيْكَرُوْ وَتَعَبِ مِيْنُوْشِ شُكْرِ اَكْفَتْ اَجَا زَتْ مِيْنَتِ كَا اِدْرَا خِرِيْ زِيْنِدِ وَشُكْرِ كَرْدِ شِيْشِ اَوَا رِيْدَهَ مَوْجِبِ تَهُوْ مَعْلُوْمِ كَرْدِ
 كِه چَا پَرِوَانَهَ وَارِ خُوْدِ اَبْرِ شُعْلَاتِ شَمْعِ عَرْضِ مِيْكَنَدِ وَپَشِ كَرْدِ اِسْتَقْبَلِ عَوَا صِرِيَا حِ مِيْشُوْ چُونِ كُوْ هِرْ بَرِ تَبِغِ جَا مِيْ طَلِيْبِ
 چُونِ مَاهِ دَرِ سُرْعَتِ مَبَارَتِ مِيْرَخِ مِيْ پُوْنِدِ وَشُعْشُعِ لَوْ اَقْدَمِ دَخَلَتْ غَا بَ اَسُوْدِ غَا بَ مِنْكَ حَيِّ وَانْتَ حَسْبُ مَا اَدْنَاهَا
 شُكْرًا وَاَدْرَا حَلْمِ كَرْدَنْدِ نَا كَاهِ بَكْمِ اَكْمِ وَكُلِّ جَوَا دِ كَوَهَ اَسْبِ خَطَا كَرْدُوْ اَزْ سَنَدِ رُوْزِ زَمِ بَعِيْنِ زِيْنِ جَبْدَا مَانَدِ وَرُوْكَارِ
 تَمِيْدِ مَعْدَرَتِ مَكِيْفَتِ جَبِيْتِ خُوْرِيْدِ دَرِ اَنْ لُحْظِ چَا خَا كُنْشَدِ تَا سَا بِاَلطَفِ حَقِ بَرِوَا فَاوَا مِيْ عَا قِبَتِ اَوَا بِخَفَرَتِ
 سُلْطَنَتِ بَرِوَا دَرِ اَوَا حِيْ اَقْدَامِ سَوَالِ فَرْمُوْدِ مَرَا سَمِ خَدْمَتِ اَقَامَتِ كَرْدِهَ جَرِيْ الْقَلْبِ وَكُلِّ اللِّسَانِ كَفَتْ مَعْلُوْمِ نَدَا شَتْمِ كِه
 اَلْشُّكْرِ سُلْطَانِ حَالِمِ سَبْطِ مَطَارُوْتِ رَا سَبَبِ بِيْمِيْنِ بُوْدِهَ حَسَنِ هِيَا تِ وَنُظَرِ شُكُوْتِ وَابْتِ اَوَسُلْطَانِ اَزْ قُلْ مَانِعِ اِيْذَا حَسْبِ
 اَوَا دَرِ خَا كِيْ مَعْرُوْشَاتِ رَفْتِ اَعْيَانِ حَضَرَتِ دَا رَا كَانِ دَوْلَتِ بَجْدَمَتِ اَتَا كِيْ تَقَرُّبِ مِيْ مَنُوْنِدُوْ بِيْ اَطْهَارِ اَزْ جَارِ دَرِ حَضَرَتِ
 وَوَقَا رِ سَبْرِ طَرِ مَرِوْشِيْشِ وَنِيْرِ سُلْطَانِ دُوْ كِرَا مَرَا تَرِيْجِيْ مِيْدَا تِ مِيْكَرُوْ مَضِيْعِ سَحْبَةِ نَفْسِ حَرْمِ مُلْكَتِ كَبْرَا سُلْطَانِ حَكْمِ
 فَرْمُوْدَهَ اَبَا بِ اَوَا اَزْ خِيْمِهَ وَبَارِ كَاهِ وَاَوَا نِيْ بَحْسِ نَمِ وَفَرَا شِ خَا نَهَ وَطَمَخِ وَكِرَا بِاِيْتِ حَاجِ وَانْزَالِ طُوْكَاهِ مَرْتَبِ دِهَشْتِ خَا نَهَ حَضَرَتِ

چنان سلطان جهان در حق چنین مهمانی با فرو مقدار لایق و رایت می نمود تا مدت را برابر اهل سلطان بخت او نارسید و قسمت کرد
چون این سخن بحضرت سلطان رسید بر کمال ایجاب و نهایت اصل علم و بهت او استدلال کرده او را در مجلس معاشرت حاضر
فرمود سخن قضا فاعلمهم بالمدام مهفیف اذا ما س مال الغصن تحت ثیابه توذکون من الزاج چین
بد پرها و استبدلت من زاجها و صا و رات حرکات و بکلمات او در آستانه مجلس بزم چون آداب مواقف میدان
بزم همه در قالب سلطنت ریخته بود و بر قانون مصلحت و دی عقل پرداخته پس ملک نوزن و سبط شد و قرار بر آن افتاد که آنکه
سعد و خیر را ملکه خاتون که در کمال صدف شجاعت و نهایت بود و در سمط زوجیت سلطان جناب الدین منعقد گرداند و سپهر خود را
زنگی بر رسم نواد حضرت بگذارد و هر سال شش از محصولات ممالک فارس با قلع و صخره و اشکنان که مدار اس جد
و سرطان بر مسامته آن دوران و هشت دیوان سلطان را مقرر و مفوض و دارد و این نکته مشهور باشد و در بعضی تواریخ
مسطور که چهار هزار سال صدای کوس نوبت از قتل این قلع بقوه فلک رسیده است و سخن فردوسی بیت بسبب که ان
و صخره کرین نیست که شاه ایران زمین اشارت بدین دو قلعه است که با قلعه یکسره هر سه مقابل افتاد و از بدین شرط
اجازت تخلیه و انصراف یافت سلطان او را و در ارض مطهرت و او را در مصاهره تبریم گشت و قوا و اعتدال
و مجامعت منظم چون سپهرش آتاکت ابوبکر صورت مصالحو و تزیوج ملکه و تزیوج ارتقاات حصه موضوع و التزامات
پدر را معلوم کرد و از اندیشه تشبیه سلطان که بسبب آن ملک موروث در معرض تشبیه افتد بخوشید و رای پدر بر حلال
و خطا محمول و نیست با چند خواص موضع کرد در حال که مستقبل رکاب آسمان سرعت می شد با تیغ و شکر پوشید
بر شست چون هفتبه مابین مابین پدر و سپهرش حایل نماید آتاکت ابوبکر لشکر را از این طرف پایان پشته در بکن ممکن شد
چنانکه لشکریان منهد می شدند برایشان می زد و می انداخت تا از جمله هزار سوار خوارزمی که سلطان در خدمت رکاب آتاکتی
رعایت جانب اتکا و اتمام مقدمات را روان کرده بود مقدار صد سوار بقتل آمدند و خوارزمیان در خدمت آتاکت
سعد استغاث کردند که مگر نقض پیمان و نکث میثاق بر حسب اشارت دست آتاکت ایشان را نسکین خاطر می فرمود و خود را
با فوجی خواص و کردان لشکر مساعت نمود تا موجب آن تهور و تودرت معلوم کند آتاکت ابوبکر بوقت ملاقات شمشیر
از نیام لا ارحام بین الملک بر کشید و سیر بخت قتل مبالات حجاب حرمت آتاکت که و انخفض لها جناح الذل و الخوار
مبتین است با آداب نبوت بل قوت از میان برداشت مغافسه پدر را زخم زد و صفاست لباس باغ و وصول لباس
آتاکت سعد چون عصیان ظاهر از سپهر دید غضبان اسفاً بر خرم گزید و سران شیر جگر را از زمین بر ساپره زمین انداخت
و با عقل او در قلعه اسطرکانها من الصخرة بد الصخر اشارت انداخت و بنگاه غر و دولت خرابید و ملکه را با زنتی که فواخر حال
ستایل حضرت سلاطین بودی بفرستاد و تلمذات را با اشارت اذ اقلت فی شیء نعم فائمه فان نعم دین علی المؤمن و جلت بوفار سینه
و اسباب مناصرت متعقد شد و از مشاهیر آثار و خیرات خیرات و نفس شیر از بیرون از کام فاعده حصن ملک کلا

من

بالعدل باروی حصین افراشت و مسجد جامع جدید را چون عزم گزمت خود باو عت و بر مثال همت مقبلان عالی ارگان
 بنا فرمود و اسواق مرتبه انانکی مثل بر دکا کین مصطف و بیوت مطبق متلاصق و مناصب یکدیگر استحدث کرد و چنانچه ارباب
 انواع حرف متخاد و اصحاب صنوف مناعات مختلف بکاسب و مباح احتال دارند و در هیچ قلم بازاری بدین نیست
 و ترتیب نشان نداده اند و در مصفت سوق کبیر که هم از مستقرات و مستحدثات آن پادشاه معیه است این ایات کوسظم
 پوشده شعش سوق تراها فی الفصول اریحیه مثل التسم علی الریاض اذ اسری طرد التقیغ غصه
 فکائنات اخی بها صنع الجیب معطر او ترتبت بخدود تقاچ و آغین نو حسن دل نری ان تقری سوق
 اما فی النفس فیها جمعت وهوی القلوب بها باع و شری و بر سر راه تبریز باط شهر الله بنا فرمود و قری و مزارع و بنای
 و حمام و اراضی بران وقف کرد و هنوز آن خیرات مستمر و جاریست و روان او را روز بروز مستدعی و مستغفر از حضرت ملا
 باری چون بر بدایتی را نهایتی مقدر است و بر قبالی از والی منو جل و لکل امر دجل و لکل وقت اجل بیت زیلا
 در سره ملک سلیمان سکه و خطبه را با القاب را بهره و اسماء فاخره ترین معنی کرده اند عاقبت در احدی الهی و دین من
 سه ثلث و عشرين و ستائید در عوض کوشه تحت سلطنت مغرش خاک را بر سر و نهالی ساخت شعش نعد المشرقة و
 والعوالی و تفننك المنون بلا فتال و ترتبط السوابق مقربات ولا یخین من جیب الیالی و من لم
 بعشوق الدنيا فدیما ولكن لا سبیل الی وصال بیت جانا غامش چکر دار نیست به و دل سپرد
 سزاوار نیست او را در رباط این دفن کردند و در نذبه ملک او را در کان ملک با اتخاذ قوی و هفای اجزا
 بزبان ویل و عرب و یغما ندوه و کرب میکت شعش ذهب الذی غدت الدوائل بعده و عش المتون کلک
 الاطراف هلال فتم سبفه فی قبره معه فذاک له خلیل و اف بر صفات فرامین ابن طغرای او چون
 نظریه زلف بر عارض خوبان این بوده و ارث ملک سلیمان سلف سلطان مظفر الدیاء و الدین تهن سعدان انانکی
 ناصر امیر المؤمنین و توقیض التدریس انانکی مظفر الدین قلغ خان ابو بکر بن سعد چراغ و دوده سلف و وسط قلاذه سلطنت
 آن خاندان بود حکم وراثت و استحقاق علی الاطلاق ملک تاج و کین گشت و رایت پادشاهی را بتائید الهی بر قمر مرزین
 نصب کرد و صیت عدو شان او از بعد از شارق مستنما و مغارب بر سید و صیب احسان و عافش غبار فقر و فاق
 از افاق فرو نشاند کوب دولت این دودمان و در عهد و بذروه استعلا سوت و آفتاب اقبال آن طایفه در نوبت میمونش
 باوج ارتقا اقران یافت مؤلف شعش فالدین مستبش و الحمد مبین و العرف منی هم و الملك مفتح و در ناکبه و عایم
 عدالت و تاسیس مبانی ایالت و حفظ شرائط ملک گیری و شرط ضوابط دین پروری و دولتیاری آمار می نمود که ذکر
 آن تا منقرض او را در مختار اعمار دست زده عثمان و پائیل طریان نکرود و پادشاهی مبارک ذات میمون عطا و بود
 و تا حدی در تقویت دین محمدی و اطهار شعار هلام مبالغت نمود که در زمان او هیچ آفریده بطاهر در علم حکمات و حدیث

و منطق که میزان محض است شروع بیا رست کردن و بر کمال عاقبت اندیشی و احصا بتدبیر او این نکته دلیل قاطع است که چون پادشاه
 کیستایان چنگیز خان بر ملک و ممالک مالک شد و غالباً از آثار باس و سطوت لشکرتا معلوم گشت چنانکه با تصور مناسب
 او از شوق مناسب جهان داری سلاطین السلاطین صورت قضیه آمار سر کینا دلی اظهار ایل کرد و قنقات و عراضات را بر
 صحبت برادرزاده خود تهنیت بیدکی او کتا فان فرستاد و التزم خراج داد و ت نمود تا آن سیور غاشی را بر یغ بالغ قلب قطع غا
 ازانی داشت و سلطنت ممالک موروث بروی مقرر فرمود و بمیان تهنیت و حضاف او حافات ملک شیراز از حافات
 و آفات آن لشکر در موتقات اوقات و مختلفات احداث سیم و محمی الجواب ماند و با قول که در کار مصالح ملک نظر انداخت
 صاحب سعید عمید الدین اسعد را سقی الله مشواه بواسطه موجبات خوشی که از دور خاطر داشت مواظبت فرمود چه او در سلاطین
 بادیه ان عزیز محمد الله و اما بودی و در اطراف شهری تمام یافته و سلطان محمد خوارزم شاه او را تهنیت وزارت داده بود و بل
 مبالغت تقدیر کرده و او در رد و قبول آن تردیدی داشت علی الجمله بدین دسائل تسلیج و تسلیج طبع خویش را بدین سلاطین مظهر
 و مظهر داشتی از آن جمله این قطعه را در تهنیت سلطان بخلعت امیر المؤمنین طراز تصدیق لباس این تقریر ساخته است
 وَ قِيتَ الرَّدِّيْ بِأَمْنٍ بِأَفْعَالِهِ عَدْلًا لِّوَلَاءِ الْمَعَالِي وَالْحَامِدِ عَالِيًا وَأَضْحَى بِهَرُوضِ الشَّرَائِعِ نَاضِرًا أَمْسًا
 بِهِ صَدْرُ الْمَمَالِكِ حَالِيًا صَوَارِمْكَ الْبُيُوتِ غَادِرَتْ دِبَارَ الْأَعَادِي مُقْفَرَاتٍ خَوَالِيَا غَدَا لِمَعَالِيهَا
 الزَّمَانُ مُوَالِيَا مُطْمَعًا وَ أَبْنَاءَ الزَّمَانِ مُوَالِيَا وَ فَاحَتْ خَيَالُ مِنْكَ تَحْكِي غَوَالِيَا بِهِ ظَلَّ أَمْنَانُ
 التَّنَاءُ غَوَالِيَا وَ جَاءَتْكَ مِنْ دَارِ الْخِلَاقَةِ خَلْقَةٌ بِعِلْيَاكَ نَالَتْ مَخْرَجًا وَمَعَالِيَا كَذَلِكَ لَتَنَازِلُ
 مِنَ السَّمَاءِ إِذَا مَا حَلَلْنَ الْبَحْرَ حَيْرَانًا لَّيْسَ فِي دَارِ الْبَحْرِ مِنْ رِجَالٍ إِلَّا وَاعِيًا لِمَا شَاءَ وَ هَضْمَاتٍ رَاجِعَاتٍ تَأْتِي
 فَرَسًا وَ رِبَاعِيًا اِسِي وَ ارْتِجَاجًا وَ مَلِكًا وَ فَرَسًا وَ نَجْمًا خِدَائِرَ الْجَبَانِ وَ مَرَسِدًا بِرَمَاهِمَ كَمَا جَاءَتْكَ تَأْتِي
 بِهَيْمُونِ الْفَيْسَا دَامَ بِرَبِّهِ سَعْدٌ سِرًّا وَ ابًا سِرًّا تَاجُ الدِّينِ مُحَمَّدٌ دُرِّ قُلُوبِ السَّكُونِ مُقْبِدٌ وَ مَجْنُونٌ كَرِيمٌ وَ الْفُطُورُ
 أَبْنَاءُ نَظَرٍ وَ أَمَّا لِلْغَائِبِينَ حُسْنٌ فِي الْأَقْفَاسِ وَ دُرِّ مَجْنُونٍ قَلْعٌ قَصِيدَةٌ حَسْبِي مُطْلَعٌ أَنْ مَنْ يُبْلَغُ جَمَالُهَا
 بِبَطْنَاءٍ مُتَعَابٍ بِسِلْسَالٍ وَ خَضِرَاءٍ مُوَسَّى بِصُوفٍ بِدَائِعٍ وَ لَطَائِفٍ وَ مَجَرَّبَاتٍ بِأَنْوَاعٍ وَ دَائِعٍ وَ تَأْلُفٍ أَنْشَاءً كَرِيمًا
 كلمات آن غیرت لغاطات صاحب التهنیت شد و از آن مجازات اینی در کسوت عبارات ریش روان ارباب حقیقت
 بحقیقت مستحق ذوق گشت و از ارزوی مشا به چکلی بنگان الفاظش دیده ادراک اهل فضل منتظر بر منظر شوق
 وَ إِن جَلَّ عَمْرٍو عَنِ الطُّوفِ چون ادوات تکرار کاغذ و دوات تقدیری داشت اظهار میکرد و سپهرش از ابر
 سطوح دیوار با ثبت کرده یاد میکرد بعد از آن طالع و روح او را از نفس قلب تجوید جان فرستاد و ذلک فی سنة
 سنه اربع و عشرين و ثمانه بوقتی که تاج الدین محمد خلاص یافت این قصیده را سپیش امام المتبحرین سقی الدین ابو الفیر سعید
 ابن ابی الفتح السیرانی ابن خال الصاحب السعید رحمه الله تعالی روایت کرده و بعضی ابیات تقدیم و تاخیری بود و

علاقه لفظ در ابطن معنی معلوم نمیشد آنرا بحسب امکان مرتب کرد و ایند و فضلا و بقاء اطراف بطالع و ذکر آن بختی جدا و قرا
نمودند و مولانا معظم فلب الدین محمود بن الامام المقدم صفی الدین مسعود که در فضل و تقوی یکایک عصر است آنرا شرحی شمع
ساخت و وجه و دلیل صرف و سخن و نظم و صبح و فصیح و فصیح از روی معانی و بیان بیان کرد و بلاغت و رعایت و کثرت شد
این قصیده غزابل خرید و زهر از مزید فصاحت و بیان میان اباء زمان متغی است مضی عن الطباء عن التخیل بالکمال
و تاکت در سلوک طریق احتیاط چنان مستقیم بود و وجود مال انکیزی را چنان مستحفظ که کلی و جزوی اعمال و شغال بعمال و متغی
و کتب خود تفویض فرمودی و در وقت استرفاع محاسبات بخور فیل و فیسط و صفاق و مراق رسیدی و هیچ وزیر و نائب را
گفت و استقلال آن نبودی که بی مرجهت بحضرت یا اذنی بر اتمام ادنی مصطفی جبارت نمودی و اگر چه از شراب خمر محبت بود
در بارگاه او مجلس بزم ساختندی و ارکان و امر از شراب خوردندی و مطربان خوش الحان تفسیر زناات مثلث و مثانی
اشتغال کردندی و سبیل خراج رسماً بالسانه سی هزار دینار زرر کنی که حاصلات محقر ترین ولایتی از اعمال شیراز موزی
آن بودی هر سال بستر خا حضرت خان میکرد و اندک عراضه از مر و اید و دیگر طرایف بان منظم می کرد پسند و هر سال
پسرا اناکت سعید از برادرزادگان کی رجب حضرت فرستادی و ششکان مغول از روی و در بستی که عاقبت منج عاقبت بود
و بیرون شهر مقام داد و اسباب و باحتیاج ایشان بر حسب مصلحت مرتب فرمود و معتدرا بر یکماشت تا متفحص باشند
عوام را از تردد و نزدیک ایشان نفع و زود و کسی را استطلاع بر احوال نکات میسر نشود و برای این مصلحت کاخ اقامت را
در بستان فیروزی که دست نشان دولت و مستغرس اقبال تابکی بود خستیار کرد و ارکان دولت در حوالی آن خانها برافرا
و هر روز وقت آنکه کینه آفتاب بر گوشه تخت افق قدم نهادی با سقاان و امرا و کبر و ادعایان مملکت و کاخ متجده غلام
لشکرگاه شدند و بعد از آن سالاران ساطعش و کانه ام الجوم و نمانعوت کواکبها و ذالابغرب او
عرض دجله فی النوال بملة بنارها او موجها المحدث را چون بساط دولت او بکشیدندی پس هر کس موضوع خود در حبت
نمودی ایالی فارس پهلوی دفا هیت در محله امن و امان بستر عدل و انصاف بسپودند و در خواب پوشین خوش لغتود
و از اعداد خیرات جمیه و امداد صدقات عیمیه یکی آن بود که در اجتماع مدارس و مساجد و معا هد خیر و احداث خانها و اسواق
در دروازه ملک و اطراف اعمال غنمی کامل داشت و قری و مزراع و بایتن و طواحقین در هر جای وقف فرمود و در نفس ملکات
و ارالشغالی در کمال استسکی بر پادشاه و اطباء با تخذق که از باب طلب بطاطسی و حدس بقراطی و انقاس مسیحی بودند آنجا بکشت
تا در فصول از بعد بوجوب تکلیف اخلاط و انمرجه بعد از تشخیص امراض و تجربه اعراض و معرفت اسباب و علامات و نظرد انمرجه
بهرات که کلی قانون و قانون کلی طب آنست مرضی و محروبن را معا لبت می کند و عمل طب لمن جت و جد لمن رد
بجای می آورند و علی مقتضی الاحوال و الطبیائع و ان فی الطبیعه عجائب انواع اشربه و اغذیه و ادویه
و معاجین و اقراصه میدهند و مراتب و ادواء غذائی و غذائی و دوائی نگاه میدارند و در جوار آن بتانی ستراس فرمود چون

شود بر وجه استمداد کردن لطفاً و عنفاً طوعاً و دَرُوعاً پس دارات و طيارات و نفس دار الملک و اعمال وضع کرد
و قوانین بر دخول اصناف قهشات و عشور خيول و جمال و غنایم و حمیر و بقور معین گردانید و متغایا و انواع مطعومات
الاجود و کدوم بریده کشت و اراضی و ضیاع که در تامت و لایات مشارب آن از مسیل اودییه بود و حاصلات آن ایل استمار و ^{فین}
و بنار اشاع و منها بنصف مقاسمه فرمود و املاک ارباب را از قنات و طوا حین و دو الیب و سبا تین منبت اشخاص حسب
مواضع ربع و خمس و سدس عشر بالنسبه و العشر غار نهاد و استخراج حقوق دیوانی از مزارعات و اشجار شمرات بر محاسن
و تقدیر و خرص و تقریر منبئی ساخت و در قری الا اعلی شیراز چون مصتب نه اعظم بود و عراض آن نواحی از تفرق و ^ل
آن طیره باغ ارم دیوان لوح را تقسیم مقاسم و ضبط افراد اجزا داد و ارباب مشارب تا کیدی زیادت یافت و در
باب تقصین بلا حد و جرعه آب قراح نیز در مذاق اهل تحقیق و لک انا س شهر هاتم منقص کشت مثل است که اگر کسی را
لقمه در مجری حلقوم بکشد معالجه آن را بتجرع آب معالجه واجب دانند اما اگر آب در کدو کلک گرفته شود و وجه تدوی بهنج
نمواند جست و دست از نعمت حیات بایست شعر بنادای عیال من بعض بلغه و کف ادا و ای اذ شرف عیال
مثال علی بوضع امثال این مقدمات نهاد و مثال یافت و فقیر و فطیر بر صفحات و سائر و قوانین نامه ملک این رسوم
ارتسام اموال عالم بجزانه اتاکت عاید شد اما عماد الدین میراثی میراث بدنامی برد و انواع آداب مشتبت و بایسا
نظم و شتر مستب بود و در عهد اتاکت سعیدین قطعه متضمن شکیات از غزل به صاحب عمید الدین فرستاد شعر لیسیده مولانا
حلی و نایج و ذلک نحر للعبد و نایج و نحر لا ادری دواء لعلی و ان من لی داء و ساء مزاج
انوصی بکون العبد معزول فارسی و منه الى ارض العراق فاجاج بوزمباغ و هیکال تنج و لقصوی القلب کان رواج
عمید الدین در جواب او قطعه بران وزن و ردی فرستاد از آنجده این دو بیت در قلم آمد شعر و قد ینفق البتی الخنفس
مهابة و بعدد البتی الخنفس رواج و لخنزات الردل سنی مواضع و موضع و منض الجواهر نایج الحق انفس
افاضل میل بوضع منویات و منویات بخبران طوائف نایق است و مذموم و السقفه علی الملوك سووم خردمند
کفته اندیچ چیز پنج موضع ضایع افتد و و حامت آن شایع چراغ و آفتاب و خضاب و شباب و تواضع و رستان و اسرار
کفنن با زمان و شفقت بر کار سلطان چون اتاکت بر نصرت مشیران حضرت از کوس سال رعایا بتجرع بل کمرع کرد و در
شب غفلت از قبول نصیحت مصرع فرداء قیام کرم روزیت کن تمنع نمود علی التدریج نفایس املاک و
نوامی ضیاع و عقار اکابر سادات و مشایخ هر قضاه و جمایرا عیان و کفاة با حوزة دیوان می گرفت و صاحب با در معرض
احتجاج دیوانی و باز نهت سلطان می آورد لا اله الا الله بیت عتاب چون توفی اندر آناه طاعتین حدیث علم
شیرست و حیل و روباه حکایت ابو منصور الخلیفه نمود و حال او آمد من لم یسبغه خلافة الله فی الارض لم یسبغه ضیاع
البی و الساکنین و قتی این بیت کتم شعر فامولدا نارا الغیرک صووها و باز ارباب را و الغیرک یحسد

و در این

حصان آن از حضرت التماس ابقا رفت و معاف فرمود و آن قلعه است شما در نواحی نوبند جان نمودار قسبه قلعه سمار
 مفرق کوهی از صخره صما بنا کرده بطاریح سکاها فقه الجوزاء و بناط و عولها قرن التور الخضر عذرا
 افترعها من فدیهم الذهیر لیس نسیم و لم یخرج الوهم البه الا یزفاه و سلیم محلق العقاب دونه
 و ما اطل السحاب مؤنه بیگت است از مطالعه ارتفاعش دیده زر فاکند و از اوضاع معادل فهم قل خیره
 و از چاره بر فسن فکر و انا قاصر و از اندیشه فرو آمدن ای زیرک اهر بیت لمؤلفه بنده مثل از ابر بر فقه تر که بدیش
 از ابر بر فقه تر و ای صراط آساند بار یک بران ممد و بقدر آنکه میسوار راجال و مجاز و آند بود و بالای قلعه زمینی مسطح
 مستطیل قریب یک میل جای زراعت و فلاح و منابت اشجار نرین با انواع فواکه و اثمار و در سالی تعداد اشجار مثمره بجا
 گرد و چهار هزار و چهار صد و چهل و چهار بن درخت انجیر در شمار آمد و باین و سائل آبی صافی تر از روان عاقل لثاب بکله
 مثل ناء المفاصیل کالجای سرت جنبها بابل کسسال الجوف و جرت علی و جنبها بکله رصاب العظای
 حلاوه و بدی علی خطابی الهوا و فرق قلعه جاری و سائل و سیانی بدان آب و اثر و از تیغ کوه با نظرف وادی متحد چنانکه
 صوت متحد آن از سطحا ک معدن و روزی مسیر یک میل راه خبر میدهند اما بک ابوبکر از اایم بخزان افایز و خایر مشون و
 و مستحفظان این و کونالان معتمد آنجا کاشته و آنرا پیش جادو روزگار و مملی مکن معقل حصین میسر و دهر سال از ارتفاع نفس قلعه
 نواحی نوبند جان غلات و نقل بجا از قلعه رفتی و آنچه محو بودی بر شکر باین دعوض ثانی پاره قسمت و فروسی بدین بیت آنرا
 خواسته است بلیت در می بکه بدنام آن در شغید که ایرانیان را بدین میسید و امر و زور بلا و مؤمن و طاعنی ایل و
 یا غنی محضه بدین حصان و آسکی نشان نمیدهند و اغراق و شباغی که افاضل و بلغا بطم و ثمر و شرح اما کنین
 و معادل منبع کرده اند صفت حال این قلعه است و آنچه صاحب علاء الدین در تاریخ آورده در وصف شارح قلعه
 ارسلان کشی که ابو الفضل بهقی در تاریخ ماصری بطریق افسانه آرائی ایراد کرده که شخصی از اعادا شکوه دارا سلطان
 بوقت مراجعت از سونات اژدهائی را بکشت بر در قلعه غرین پوست آنرا فرمود کشتن سی کز بالای آن بود و عرش
 چهار کز و اگر کسی این سخن راستوار نداند بر خیزد و آنجا رود تا پوست آن که بر در قلعه چون شاد و رانی او بکجه است مشا به کند
 در نیم مقام باری جدیت از چهار لیت و در حقیقتی از مجاز و نفور هر کس که در اوصاف حصان آن اریابی دارد و خود را از
 بیانی میانه نداند بر خیزد و بنظاره رود و مصلح کر نیت با ورت زمین انیک بر بین تا فکالت البروج را مهابت و ناخ
 جبال مشا به افقد و منبع و جلد و فوات را از ناب سیال چشمه آن خون در جگر استاده یا بد حکایت بکنند که اما بک پیوسته
 قفا خر کردی که در ملک من و چیر نیست که با و شان نامدار را در ستر و ستر از ان کزیر و جردان کزیر نیت یکی حصنی چو قلعه
 اغنید و دیگر نر هتکای چون شعب بان و وجه دلکش ترا صدیق ریاحین و طارم خلد و با غنچه ارم و نر ترین طرفی
 از بهشت چار کانه عالم در اسرار بهاران اجناس طیور مختلف بر انواع اشجار با صناف اصوات مؤلف

جاکش

این کتاب در کتابخانه
 مجلس شورای اسلامی
 تهران

اغانی این معنی ترجمه می کنند شعر معالی الشیخ طیبی المغانی بمنزله التبع من الزمان چون سلامی شام
در خدمت رکاب دوران حرکت عضد الله و له شعبه بان رسید با شارت عضد الله و له در اوصاف اطراف زیست
و طراوت آنجا قصیده تشکر و از آنجا این جذبت تحریر مناسب متناسق نمود و اشرب علی الشیخ و احلل روضه انقاد
و اذ فی حسنه فاوردنه شغفا اذا البس الیهف من اغصانه و دقا و لقن العجم من اطیاره شفا و ثم رجعت
الاعضان مغموره من بلوغ فرط اولایس شفا و الماء یثقی علی اعطافها از رکا و الترحی فی اطرافها
شرفا و الشمس تخرق من اشجارها طرفا بنور هافیر بناخها طرفا من قاتل لنبج ذریع مفضضة
و قاتل ذهبت اوفضضت حفا ظلت ترف له الدنيا بحاسنها و تسعد له الالطاف
و الشفا من عارض و کفا اذ بار فی خطفا اوطا اثر هفا اوسا اثر و ففا ذکر شاهزاده
سلجوق شاه قراندش خان بن سعد و چو کی حال او چون صولت برادر و کثرت و ساوس خاطر او میداشت
از بهوس و دلت در مال و ملک و امور شکر کشی بخی اعتنا کرد و او شاهزاده ادیب ارب بود و صورتی جمیل و میری فیل داشت
طبعی زاهر چون زهره زهره و خطمی و کش چون خالیه چهره حورا و از آن روی که بیت جهان نمی زهر نیک نامیت
و کریم زهر شاد کاست شعور هما و هما لیس شئی سواهما حدیث عتیق و عتیق و حقیق و اقی من
لذات عجمی لغایع یخلو حدیث عتیق بیرون شهر از طرف شمالی سرایستانی را چون از یک خلد و روضه نعیم ساخته بود
و از آن صبح آباد نام نهاده و نصیحت ابن المقفر را بکوش جان استماع نمود و شعر قیاد و باایام الشرف و فانها صراع و ایا
المموم بطاء و خل عیان الحاد ثاب لوجهها فان عیان الحاد ثاب عناه و در شب و روزی روی نمیت
روی شاهان پاکیزه رخسار کرد و از جهان بنشین چاک و بهمدی جام خستیا رکاه و مستی پیش غنچه و بان خوبان که با حسن
آن صبح از دم سروی برخود میخندید و چون سمع از دل گرمی میکشید و باز در آناه مفاد و ضات سگر ریزبان که با شیرین
سمع فرما و وقت او نمود چون غنچه خندان میکشید مجلس او ایم باشد اشعار ابدار و نکات چون در شاهزاده و نوشاوش
ساقی و بریق چهره ترکان یلایاتی ملاقی بود و در جهان متمس او همه انکه بیت درده می لعل ارغوان ای ساقی کز غم نیم
رسید جان ای ساقی تا بکه خراب کردم و باز هم کلیم ز جور این زمان ای ساقی در تعلل ثقل ساغر و تمیل نقل شاعرین
ابیات که موجب بهرج و افروهر و کامل و نشاطی بسیط است در وایره حال او متغارب نموده شعر و ما العیش
مع الغایات صبا لوجه ذوان الطرز و شرب المدام بلاء الغمام و عرف القبان بوفد
التحر و انجار سر و یمیدان اس و شاه سقر غرض النظر و یب خلی و قشر و طح و طیب زکی
شایب عطر هذا النعم و کل الشکر و ما دور هذا هبت کد زمانی بیاری بند قاسی و لر باکی گشاده و هر زلفی شکسته و ساعی
بیاری حلقه کوشاری کشیده و کره طره باز بسته هر دم ملاح نشاط در دریا و وصال بهوب شرطه مراد سفینه آرزو را بلب

کهناری رسانیده و قیاط اقبال اندازده پیرایه تپید بر قامت مقصود گرفته و وصلی در افتاده در صبح آباد بیا و عشرت شب
دوش باشد بدوش بروش غم دل گویان و در شب از غلوائی بر نائی داو طرب داده این بیت سرایان بیت عمری
ای شب اریه پایان نرسی جان منی صبح اگر بر نائی و روز کار باز دور چشم بد دور می گفت و کوه پنهانی را بالاس خرد می گفت
شعر فَاثَرُ الْفَنَى فِي الدَّهْرِ خَلَّ سَاعِدُ فَإِنَّ فَائِدَةَ الْخَلِّ الْمَسَاعِدُ فَالْخَمْرُ كَارٍ أَوْ بَرٍّ مَنَوَالٍ مَطَرٌ وَبُودُ وَكُوشِ هَوَشِ حَرِّ
سقال رسترق و دیده عقل بدان منته بیت بر روز شب بکف بنید روشن که از بنید شود مرد را کشته که چه کفر
نزدیک خلق کیان نیست و روز که کن طرب داده خورشید و شب که چو کعبه محمودیت بیکاری شراب و سبزه و دل
در دو شب به سه شبی که تماشای عاقلان باشد موافقت کن می نوش و ز پشیمند چهار شب روز مظلوم است شو
برون ز خانه و داد خود از بنید به چوچ روزه خمار است روز پشیمند شکستش را در دوش هم زاده زده چو کار خانه کار است
روز ادینه و عاصم باش و کان نشاط کن برزه اگر بود بکفم سیم و در اجل خیر همین کنم که تو کفتم ای سپهرتد وقتی درین معنی
این کلمات را بحسب انس کی از دوستان فرساده ام کَتَبْتُ سَبْعَ عَشْرَ الْيَتَامَى وَدَفَعْتُ الْكَاسَ وَاجِدًا لِأَحَدٍ أَهْدَى
النَّدَامَى بِالْإِدَامِ وَمِنْ شَرِبَةِ الْإِيْنِ فِي الْأَوْجَةِ الْجَامِ وَمَنْ شَرِبَ الْإِيْنِ حَصَلَ لَهُ ثَلَاثُ عَشْرَ رِفْعَةٍ
وَالْأَرْبَعَاءُ يَكْبَرُ أَوْ بَعَا عَلَى الْهَوَمِ إِذَا دَارَ كَأْسُ الْعَفَا فِيهِ وَالْخَمْسُ لِفَلَكَ الْعَيْشِ طَبْعُهُ خَامِسَةٌ شَعْرٌ قَرَفِيْنِ
فَبَلَّ الصَّبَاحَ الْمَرْفُوعُ يَوْمَ الْخَمْسِ عَلَى طُلُوعِ الشُّرُبِ وَالْجُمُعَةُ جَامِعَةٌ لَوْ سَاوَى الْعَرَسِ وَالْعَمْرُوتُ مَرْتَضَةٌ لَزَوَافِ
الْكِرَامِ بِإِيْدِ الْكِرَامِ أَعْنَى الْخَمْدِ وَإِذَا الْفَيْجُ جَمْعٌ لَمْ يَكُنْ الْغَبُورُ عَلَى الْخَمْدِ وَجَوْنُ دُرِّ شَاءَ إِذَا مِيقَاتُهَا سَمِعَ بُودِيْ خَطْوَتِ
عُشْرَتِ رَاسَتِجَ دُرِّ شَبْرَتِ نِزَاقِ نَجْمَتِ نَاصِتِ إِذَا الْعَمْرُوتُ مِنْ شَعْبَارٍ وَلَتْ رَا كَارِ بَسِي وَارْتَفَعَتْ كَاتِبَتِ لَعْنَتِ
بِمِيتِ سَاتِي زَمِي نَابِ كَمِ كَلُونِ كُنْ وَانْدِشْتِ تَقْلِيدِ رَسْمِ رُونَ كُنْ عَشْرُونَ چو رُشْبَانِ شُدْ وَكُلْ جِهْدِ نَبُودْ دُرِّ شَبْرَتِ
اِذَا الْعَمْرُوتُ كُنْ شَعْرٌ فَلَا بُدَّ لِي هَلَالِ الصَّبَامِ تَخَسَّرَ عَلَى الْكَاسِ وَالْبَرِيْطُ هَسْتَالِ رَمَضَانَ رَدِّ وَرَبِّكَ اللَّهُ تَعَالَى
وَبِمِنْ نَعْمِ الشَّفْعِ الْفَرَاغِ تَسَكَّتِ نَمُودِ هِرْزِ جَزْوِي بِجُحْفِ جَبِيْخَتِي غَيْرَتِ لَوْلَا مَسْنُودُ رَشَكِ كَلْبِكَ مَطْوَرِ شَبْرَتِ
وَكَبْعَةُ مَعْقَرِ فَرَسَاوِيْ اِيْنِ بَذَلِ مَشْهُورِ بَشَدِ كِ نَظَامِ الْمَلِكِ صَفَا مَانِي خَطَا طَرْدِيْ طَرِيفِ فَاضِلِ بُودِ وِ دُرِّ مَعْرُضِ طَرِيفِ
وَلَطَافِ طَبْعِ اَوْجَحِمِ رَفِيعِ مَاجِمِ اَوْ لَانِيْ دُرِّ مَضْمُونِ كَسَا حِمِّ وَهُوَ كَارِ شَاءَ عَرْمِيْمِ ذَبُولِ بِذِيْقَتِيْ دُرِّ مَضْمَانِيْ سَجْدَتِ اَوْ
وَارِ سَبَبِ اَوْ مَانِ تَحْوِيْرِ سَوَالِ كَرُوشَا بِرَاوِهُ فَرَمُودِ كَمِيْتِ رَا نَحْ سَدِ هَكَ هِرْ سَالِيْ بِخَطِ خَوِشِ سِيْ پَرِهْ قِرَانِ بِخَفَرَتِ كَعْبِ اجْلَهَا اللَّهُ
فَرَسَمِ نَظَامِ الْمَلِكِ دُرْجَابِ بَرِ بَدِيْهِ كِفَتِ چُونِ شَا بِرَاوِهُ بَاوَامَرِ كَانِ كَارِ مِيْ كَنْدِ بَا زَا نَهْ صَاحِبِ فَرِهِنَادِ نِ اُولِيْ بِشَدِ اَوْ
رَبَاعِيَاتِ لَطَائِفِ اِيْنِ هَسْتِ كُلُّهَا خَزَنَةُ مُقَفِّفَةٍ وَغَرْلَانِ مُعْشِفَةٍ كَالْخَلِّ رِبْقَةٍ وَكَالْهَوَاءِ رِقَّةً
مُتَمَتِّنِ صَنَفِ كَلَامِ جَامِعِ وَا مَارَاتِ سَلَا سَلَا لَطَافِ اَزْ دِيَا حُذِ اَنْ لَامِعِ اَمَا دُرْجَبَتِ مَقْبَلَانِ وَتَكَا بِيْ نَدِ هَسْتِ
شَعْرَتِ صَانِعَةِ قَائِرِ زَمِيْ بِهَا مَعَ فَضْلِهِ وَخَوَانِهِ وَكَالِهِ الْاَصُوْرُ وَوُجُوْدِهِ عَنْ جُودِهِ لَا غَيْبَ لِلْخَلِّ الْكَرِيْمِ كَالِهِ

خودنویس

لاجرم از مقتضای شعر الکهنه لکن ای بی بی املاؤها ففرغ الکهنه حتی نملأ الکسا بازمی اندیشید و در دام ناک می
 پیچید و بر غم و بر خاک رهم از باده آبی بر غم آتش فعل می ریخت و در شکایت فلک دوار و در کارنا هموار از طبع آید
 یعنی می گنجیت بیت کای صبح بگوش تو خورشیدم آزادم کن که لایق بندیم کر چشم تو بر بی هنر و نا ابل است
 من نیز چنان ابل و هنر مند نسیم و با آنکه جوامع ضمیمه او چنین مشغوف بود بر استیفاء لذات و تمتع از عیش و شهربان مقصود
 بالذات می شود و در خیال او مجال تمنای حکومت عین محال بود بلکه بر ملک ملک سجری جریه جام ساقیان را ترجیح نهاده
 اما بیک هنر و از جانب او ناهن بود و نظر اهنام و شفاق اخوت بر حال او نمی انداخت محقر و لایق که حاصلات آن سیم طربان
 و جایزه شعرا در با عین مجلس وافی نبودی چون از رانی دشتی ماه و سال بر نیامده به مکدر و تقصیر اسارت راندی و از امر او
 اگر کسی ایام را که بطریق خدمت یا یارانه بجلین و جانب او حاضر شدی با وضوح این دلایل و قتی از اوقات بسامع انابکی رسانید
 که سلغور شاه و صبح آبا و لشکری را تعبیه داده و با بعضی امر از مرز بعضی و امر اتفاق کرده که معافه و تعبیه تعبیه مقصود و قصد
 پیوند و بعضی به غدر عصایه ضلال دیده اقبال از بند و بدین نیت باطل تهمت حاصل که تهمت صاحب دولتان نسبتی شد
 هو جس نفس آتاه عنان کش آمدن بی اماره و دلیل با جمع اماره و لشکر در صبح می چون نسیم صنع من را آسمان شکفت و صبا
 حرکات موزون خود مشام ایام را منته ساز آمد چنانچه ابی الفرج موفق گفت شعر لفظ بکتبتم نصر الصبح من فلفله
 وَمَا تَجَمَّعَ الدُّجَى عَجَلَانِ مِنْ فَرْقَةٍ وَصَفْوُ الدُّنْيَا اَلَّذِي لَقِيتَ عَيْنَاهُ فِي هَذِهِ الْاَظْلَامِ مِسْفِيَةً
 بر نیست و صبح آبا در اچون بکین در حلقه گرفت ساعتی توقف نمود چون مصدق تغیر تمام بی نام حرکتی مشاهده رفت
 و اثری یافته نشد یکی را از بقربان و راندون فرستاد تا از چشمش رکاب اعلی اعلام کرده و ز دیده نظری کار و پوششیده
 آورد شخص در رفت و تاملت خویش و ندان و حریفان را از زامست کاس مدام مست افتاد و رفت و سورت عقار زمان
 عقل همه را در حلاب خیرت انداخته بیت لمؤلفه صباح و صبح و زمی قلقله کل کلین و بلبل بلبله مطربان از با
 دم بسته و مست و ساقی نزدیک صراحی افتاده چون ساغر از دست رطل شکسته و می ریخته و شاه خراب و عقد گردن گنجینه
 دف از طایفه خوردن می سوده و دیده نامی میغسب لغوده چک کیسوخته را چون دلبان بوقت عتاب روی در دیوار و بلبل
 از شاخار به شاه غزل ابدار عجب که نکرده بود خستگان را بیدار بیت در چنین صبحی که باشد شامست و زوم
 با و صبا شامست چشم بر کس از شبانه در رخسار غنچه مست و سون را زامست چک مست و نامی مست و لاله
 مرغ مست و صبح مست و با مست عاشق آنم که او بر خوست دیر بنده آنم که زود افتاد مست چون دل مست و
 ذرات کون از شراب لایزالی است سلغور در خانه خلوت سر بر کن میغی نهاده بود و جاده بیرون کرده از جامها
 طمان که خورده طایف افتاده خادمی از برای تنبیه او در فرستاد و شعر و ترجیح خذ اظراف الزمان کا افضی الشیو
 عَلَى نَبِيٍّ وَنَسَائِهِاتِ ابیات قاضی بچی این اکثر موافق آمد شعر فقلت خذوا لکمی لا نسا عدنی فقلت ثم

پایان

قال رجل لا والله اني انعمت بالناس في فطرتي كما اني سلبت العفل والدين بغير ذكرك تام وبريم
باب سرد وحمضات اندك افافقي يفت بايكنا جا به برون رفت وستانه مراسم خدمت اقامت كرد انما بكت چون اول
بران هيات وديشيان شد واز سخن قتل جان سلغور شاه صفا باطن خود را چون باطن برادر مقابله كرد و دوش در خيان آمد
و از تصاعد بخارات مواد و دوان يافت قطرات عبرات را بر صفحات وجات ريزان كرد و نيزه و بارگشت انما بكت عانا
بحيم اقبال تافت و سلغور را فروض تام بوسط قتل و خلك و كشت خراج جمع شد و ازان جمع خاطر پريشان ببيت
المولعه تا ببرد اش غم ميكنم من كآب في جسد ازان چو اش بر آب كآمن از مطلقان مجلس ببيت كه صباحي در
صبح اباد باطلح و صباح از سر مست و ارياح اقداح راج را بر غم قدح برقداح در گوش او رده بود و يا قوت
هآب صرح از ویده پراب صراحی چون اين سخن روان كرده ببيت رنك گشان بهج و ابرك و نواي تازه بين محمد
زمان صبح را ساز و نواي تازه بين رنك بشد زمك شب تيره مانند لاجرم باز را بكون صدف غايبه ساي تازه بين
و مطربان بر اين آينك نوا بر كشيده ببيت هر كه او با و صبح خور و فلكش دولت و قوت و داد و انكه قد صبح
شامد ايزوش تو بوضوح و داد مي خور از اخلاقي و جل كنج قارون و عمر نوح و داد چون كاسي چند تا و ب كرو
و ديب شرب قوت مطربه را كآب وقت چاشت در آمد خواست تا على الرسم بخدمت بارگاه انا بكي رود
خاتم عرض و شست كه جاعلي غمما لا غمما بل غمما شيش سده ميمون دعاء دولت ميگويد و نر عيش
شاه پاده چون وجوات خود مي جويد در خزانه زر و دست بجز ساغر شست ببيت زربانك كه ضرب شاهي دارد
محبوبه چه دانند كه فان قيل توصيت اريكت كرايه و لطف سحبت پادشاهانه از خلف ميياد و مطل مراد و سلغور
بر جويي كه بدخل آن معين بود استكاف نمود و غم ركب ازان كرو بطل فرمود و شعر ذال الهوم يفهمه عذر
و امرج بنياد الزاج نوذ الماء لم يترك منها تفادوم عهد ها في الدن غير حشاشه صفراء
پس فرمود تا بدین اشارت ببيت دركش كه بار آمد و شد بهين دوی جام و قدح و صراحی شيشه می برکشيد
سرو و بنواز و بزنجك و دف و چارپاره و بربط و فی اهل طرب بدستاري كيد كه چند ساز را با هم ساخته كروند و
سافيان دوست كانيها و رطلها و كران در دوران آورند و پاده پرستان در مقام هلك من من به عفا بر مي
بليت ساكنيني بكه دادند كه خور و كه شد و ركف كعيت كه دار و كه بمن واد بيار غرما چون مجلس را يك گرم و يث
وزيره از تربيت ان در خوي شرم داد و دست و طيفه جام و صراحی شده و كفت و شيد لب كوش نای و دف
مفوض كشد و شت صفت ازان نزدیکی دور شدند و چون چشم بد مجور سلغور شاه را از تفرق ايشان خبر دادند در
حال جايب كشد و با خواص خود متوجه خدمت شد انما بكت در مجلس بزم نشسته بود و مطربان در پرده سازي
در و نوازي آمد سلغور را كفت بر حسب حال از نتيجه طبع خود بدينه انشا و كن تا اين پير خميده پشت رعا و بر بسته تن

دل اندر وارا بشکست اشارتی بنوازند هر چند راه طرب براوسته بود و روزگار با او اینک جانیتر کرده و در مقام سیرت بنشیند
 جان روشن چشم او تار شده و بر دل کوهسایه صطحاب او تار حالی این دوستی است که دوازده طربان است و طبعیت کرن
 چو تو بخت بهمنش دشتی با بخل همیشه سرکین دشتی زینسان که قوی و تو هر میداری کرین ندی تر چنین دشتی چون
 این باغی او درخاست از دیده کوهر یکی که تالی آلی آن الفاظ را می شامیت بر چهره روان کرد و برخاست اما بک گفت سلغور
 آیه شکایت میخواند و در پرده موسیقی سخن بر پرده میراند حاضران صورت تراکم قروض و شدت غم را عرضه داشتند از خزان
 عجله الوقت را ده صره زر و ده سخته جانه و از اصطبل خاص ده سرعاق جیا و بفرستاد و نوید داد که وجوه قروض را از خزانه
 شود و قطاع بر قاعده مقرر کرده آید هنوز بعضی نرسیده بر مطیعان و خواسته گان تفرقه کرد و بعد از مدتی در عوض اسباب
 مطلوب و انجاز موعود او را برستی نفع تجریر فرمود و سبب بد کانی وجود او را که در کرم رکنی سالم بود چون شعر منزه قطع
 جان و تن او را بجهت افلاک و مرکز خاک رسانیدند و روزگار از گفته او تقدیم مرثی را این رباعی میخواند بیت بس
 بیل باغ طرب پاک نهاد کایام و را چو خار و خاک نهاد ای بس مصدق در معانی که فلک بر گوشه صند و قنچ خاک نهاد
 بعد از آن سالها چون موسم ربیع در رسیدی هر بلی بر سر شاخ کلی از زبان او شعر تیز ابوالحسن البلی می سرسید شعر و لکن
 وَغَيْبُ الْعَيْشِ وَهِيَ مَعْقُودَةٌ وَهَزْنُ غَضَنِ الْأَنْفُسِ وَهُوَ وَطْبٌ وَشَقَقْتُ جَنْبَ اللَّهِوِي صَدَّيَالْمُنَى وَلَقَدْ
 لَشَقُّ مِنَ السَّرْوِ جُيُوبٌ وَاجِبَتْ هَانِفًا الصَّبَاحَ بَعِيرُهُ أَخْبَى لَهَا فُلُوقُهُنَّ حَبِّبٌ وَلَقَدْ نَارَةُ النَّشَاطِ مُجَبَّلًا
 بِلسَانِ زَبَرٍ وَاللَّغَاظُ خُورٌ دَرِينِ كَرَاهُ خَاكٍ چاره نیست چون همه راز نیست و دلها در تن بقید این محنت نیست و او
 نعلی بر لطف جان نازینا نازکین میکند فی در جو و جفا خوان کم این میکند این قطعه و قی گفته ام بیت نباشد شادی بی
 محنت و غم که در عالم کل و غارت با هم درین مجلس چرا خرم نشینم که خود عیش مدام دوست یکدم تن آسانی ز دنیا کی تواند
 که تا زخمی نزوختها و همسم و سالتش فرایند غم و درد شب و روزش گزاینده چو ارقم سعادت کسی بر داز میان
 که پیش از مرگ مرد و زیست خرم مقصود ازین لطاب و اسباب صفت کمال حزم و احتیاط و وفور تحفظ و بیفتادن او شاه
 و از قوت نامدار که در زمان دولتش میسر شد و روزگار بدین بشکست فتح جزیره قیس و بحرین و طیف بود و ذکر آن قوت
 چون بقدر احتیاج داشت تقدیم آن واجب نمود هر چند بعضی از آن روایات بر بجا و زمد و افراط در مبالغت محمول است
 اما چون با ضفاف از شایر ثقاته که در کتب دیده اند و از معتبران تقصص نموده شنیده اعجاب و اغراب راز اعتقاد و تصدیق
 در قلم آورد و فخر تصادف و ما کذب و خواجه ابا طیل معتقدات ایغور و محالات فرعونات آن طایفه که در جاهلشی
 مسطور است بنا هم بر بعضی بوده و باشد که از فایده خالی نماند آن مطاوی و العهد علی لزاوی و الصلوة علی
 مَنْ يَرْسُدُ كُلَّ عَاوِيٍّ وَيَبْدُو كُلَّ مُنَادِيٍّ مَا يَنْبَغِي لِحُجْمِ الْحَوِيٍّ لِحَقِّ الشَّحْاحِ خِرَارِ فَارِسِ
 جزیره قیس که امروز از معظفات خیرای فارس است و در سبط افاق ذکر آن بر هر زبان سائر و در هر مکان دایر محبوبات طایفه

هند و سند و اقصى چین و ترکستان و معرض فرض آن عرض میکند و غرایب و طرایف و نقایس و نایف مصر و شام و قسطنطنیه و آن در سینه من یزید آن رونقی می یابد و وجود کما سبب امواج تبار و برار و بحار و نظام و زینت بقاع و استقاع بوجود آن در خیر حصول می آید و در قرون ساله و عموماً سابقه قطع زمین خراب بوده در میان دریائی مانند حوادث فکلی فراوان و چون غور اندیشه عقلانی پایان نیست فی دیوبلی چهاره بر طول آن گذشته از غول بی قلاؤز در عرض او چمیده هیچ حال همگیس در هیچ عهد اشرعاری در آن جزیره چون عین محال در آن نگزیده و جز صبا و دوبر صا و در وادی آنجا قدم نگذاشته در عهد ملک توران شاه بن عماد الدوله قاور دین جبریک که مملکت کرمان در تحت تصرف او قائم بود آنرا فرضه سواد حل ساخت چه در دولت آل بویه معظم ترین فرض و جزایر معموره سیراف بود شهری با فضیلت رقبه و وسعت بقعه اصناف خلایق از آنجا متحقق مستحق و علماء و مدقق متفقد و بلاء بلاغت آرای و فضلاء میثاق ربی و فنیاء صاحب مروت و تبار بسیار ثروت در آن تدن کرده و مدینه فاضله شده از جمله افراد علماء و متقدم سیراف است که در شرح کتاب سیبویه بقدم تحقیق سیری وافی نموده و از فضلاء متأخر مولانا صفی الدین ابو النجیر مسعود و جمیعهم الله تعالی و ترتیب ابنیه و اکنه و اسواق از کثرت و ازدحام حاصل بود که دکانین و محلات و رباع مصطفی مطبق منی و ثلاث و دبلایع بنا کرده اند و طبقه که بر فرش زمین منبت شده است عاتم مشاع بین الاناس و الانعام و احیاناً سلطان معظم ابو شجاع عضد الدوله قاهره و شمشاه سیراف را خیمه عز و قبال و مرکز رایت سلطنت و جلال خود ساختی و از تاج همت آسمان فرسای آن پادشاه بانی فیض ارکان منبع بیان فرموده و آنرا فیل خانه عضد گویند و هنوز آثار و اطلال و دوا بر آن در گوش متایلان فرو میخوانند ان انا و ما نلدک عکیننا فانظروا بعدنا الى الاشاره و در مابند که دیسیت از جانب شرقی سیراف بر ساحل بحر بانی و دیگر باکیان همراز است و آنرا ایوان مابند خوانند و قصر ایوان ملک جمشید در جزیره قیس بود و آنرا است و بینهما بعدان ما و لا اکسدر عری لا کنته القصة در آن تاریخ از امام جد سیراف ماضی بود قصیر نام اندک بفاعت بسیار فاعت سوسش متبع بقاع شعری عتانه نقیبی ان لغت فاعنی و لیس بغیان لغت الماکل بوقی که قصه جو در از میر بان روح پر داخت و ملاج تقدیر سفینه عمر متدر را بسا جل ممت رسانید از وی سه سپر ماند ممترا نام قیس بود در املاف و تبتیر نصیحت پذیر الیوم و هذا الخلق للبلوی نذیر کاست اند و خنده پر در اندک متی بر انداختند و با قتل مال و رفقت حال بشر است طبع و شکاست عادت که و اعید لغرت و عداوت باشد موبوم بودند ایشان سرمت بخدست خیری فرو می آورده و نه بخد نام ایشان و یکری رضا میداد و سکان سواحل و قطان جزایر ایشان را و جرایه سراق البحر صحیح السبب میسر و ندان اسباب دست فراهم داد و خورشید تنوع بمنع تنوع چهره می پوشید بضرورت جلاء و وطن و دواع اهل و بکن بایست کرد و مومله و فساد با در پی که داشتند باز گذاشته یکت جلایه سماکی بر گرفته و بخزیره قیس نقل کرد و از شیب شجاری و خاص و نقصان نخیلات سطله ساختند چنانکه در بایض نما حایل تاب آفتاب بودی و در سوا و شب مبت و منزل استرح از سماکی بلعه کفانی و وصله مساحتی

حاصل میکردند و در مقام شهر و ضیاعان دنیا بقوه و شمله و شرفه مآه گونها منکسر سالت می نمود برین حال ایام و لیالی بگذشت هنگام سفر جازات بحری معتبری از نواخذ سیراف عازم بلاد هند میشد معهود عادت اغنیاء آن طایفه باشد بوقت نضت مسافر و رکوب معابر از عجزه و ضعفها هر اندک و بسیاری بطریق بصاحت شدن تا دعاء و خیر و تعلق خاطر از باب ضعف و استکانت سفیرال و خیر حال ایشان باشد بعد از آنکه حسن یا بی اتفاق هست صاحب بصاحت و بسبب استبضاع فائده رسد نا خدا از مادر بنی قیصر محقر بصاحتی خواست عجز حاضر شد و ایمان مغلظه یاد کرد که از زرتا ارزیز و از حریر تا حدید طبوس و مغروش منقود و موعود و حصین و شین چیری ملک الیهین ندارد مگر کر به نا خدا از غایت کرم ناب صنعت حال او آثار خجالتی پیدا نشود گفت عرازه و کرامته از ابا خود در جبار بریم تا عالی دفع حسرات و موزیات مکن و چون بملاطت مرحبت افتد در مقابل آن تفقدی کرده آید عجز کر به بفرستاد پس ملا حازرا بفرمود تا آنجا که مسمار افتاد جاز است از قهر و ریاضت و یخ شکیبائی از ساحت سینه مجبوران منقطع گردانیدند و دول را چون رایت دولت برافراشت و با و بان برکشید قائم بایست از پیش و ان و توفیق آسمانی رفیق تا بران دریا **بِسْمِ اللَّهِ مُحَمَّدٌ وَآلِهِ** عبور کردند بعواصم متعاقب و عوصف مختلف بر ساحل از قصاء بلاد هند انجرا انداختند و در سالها علی الله در جازای بدان ساحل رسیدی نا خدا پیش از حمل الثقال و نقل احوال انواع طرایفی که شایستگی حضرت ملوک و شت بر گرفت و متوجه آن سواد شد چون اومان خطوات و در انجط خطه دار الملک رسانید شهری دیدار معظلات مدین خندقی عمیق تراز غایت او با هم بدان محیط شده و ما و رای خندق باروی عالی بنیاد که راسیات جبال در موازات ارتفاع آن سر و حوضین تشویر میمالیدند در حوض آن شهر اما کن مرتفع و تصور و دور متکلف افزاشته و قصر خاص سلطنت و کاخ کیوان اختصاص مملکت بصنوف صناعات هندسی و مخنون تنوعات اقلیدی نگاشته و تمامت ثمرات از زر خالص مسبک و بنفایس جواهر و یاقوت ثامن تر صیغ یافته شهرت کما نماند لک الفصور عرائس و الروض جلی فی فی فی ذوق غنی فیان الطیر فی ازاجها هزجا یفیل له الثقل الاول از حجاب اجازت و دخل و بول بارگاه آسمان مثال خواست در پایتخت عرضه داشتند که باز رکاتی از منتهی حد و وفارس در مقام خدمت و موقف استیذان است فرمان شد تا او را با غار تلقی کرده بار دادند قدم در صحن برای نهاد عرضه دید با فصاحت چون صدر کرمان سقوف آن غیرت آرا یک جان و ازو شمل و چاکت هاکی رفوف خضر و عنبر و جلیستان و در صفه بار تختی بی نظیر از نظار انداخته و چون سقوف فلک بینائی سحاب لالی و غرور در موشح ساخته چاک برید و خشتک من سبب و یلبا و یقین و حضرت صاحب دعوت هب لکم ملک لا ینبغی لکم از تقریر و طعاعش عظیم صاحب سلطنت ملک مبارک و معرض خجلت آوردی نا خدا شرط خدمت الزام نمود و بعد از ترجیب و تکریم شرف و طرف بعض رسانید پادشاه به واسطه ترجمان از مولد و محمد او و داعی غرمت و کیفیت بصاعت استقامی کرد بر حسب وقوف و وقوع مجمل و مفصل سخنی میراند چون ساعتی بر گوشه بساط نشست و حجاب یکدل داخل شد

از پیش برخواست پادشاه حاضر از او دید صفای روحی حسن او را و لوله های زرین نهاد و خواست تا از موجب آن تنجاری و جب و دنا
نظر کرد و در زوایا و اطراف بارگاه کهنه موش میگردید چون خوان نهادند بعد و پیشوی که برآمده حاضر بودند یکی ایستاده چو
درست گرفت و موش را طرا و میکرد و دست که سببان حمایت است از آسیب موش پس موش شد و با خود گفت هماغه
دعای آن عجز با ضرر و مسکنت بجای بجای بر نشین اجابت طیران خواهد کرد و بدین وسیلت بقیة عمر را خود و فرزند آن از مضایق
بیماری بفریخت تغیر و اسودگی شعله را از آوازه بغاث پیغش و جابر العظیم الکسیر المهیض چون از طعام فارغ
شدند ناخدا اجازت خواست بر عادت ارباب سفاین بارسر خدم و قماش آمد روز دیگر را چون طلح صباح بادبان تابش برآمد
و زورق زرین آفتاب بر بجز خضر آسمان روان گردید باز رکاب فرمود تا که به در او نفسی بپاشند و متوجه قصر پادشاه شد و در پای
تخت که به مطلق گردانید چون چشم کرد بضیاء و بر کثرت موشان آفتابش حرص و شره افروخته شد و باعث طبیعت در
حرکت آمد بیک لطمه البصر چند تن را بصدمت و صولت ناب و چنگال بخواباند موشان حدت اناب کرد که به که زهر با
ایشان بود نیافته بودند و احترازی نمی کرد که به نیز سبال بر مالید و کالدیب الضاری و زبیل الکفایا خنی میکرد و بهر سو می
و میکشت و میخورد و میخست تا که در قدم او سر ببالین عدم باز نهادند بقایا که حالت اشیاء و نظایر میسرا به که رند و از دست
حکلات و فرط صولات او چاشنی گرفت پای کثان در زد و ایا سوراخ نکشید که به بهیچن در اطراف قصر طوفی میکرد
و در عقبه که از موش احساس می افتاد و چنگال فرو می برد و چون شیر عری می غریب پادشاه با جاذبان تا نیمه روز تفرج آن کرد
پلک صولت شیر دل میکردند و رغایت بنیشت از باز رکاب سوار فرمود که این چه نوع حیوان است بدین جلالت و جلال
در که ام زمین باشد نا خدا از سر و جد و جد بعد از شام و دعای سید خد خدمت بر زمین نهاد و گفت این حیوان عدوتش
و برایشان نیک چیره و غالب باشد نام او با پرسی کر بپست و عرب آنرا سوز خورشید و مکیل الفار و عقلمنا لستنا این چون
سنا نیر اعظم با قامت دلیل محتاج نباشد و در اکثر بلاد برع مسکون این حیوان موجود است و دافع موش اما این بند
نمی بویسد که بجاک این درگاه متجی خواهد شد یا مثل چنین حیوانی در حساب آمد هنگام نصبت پرزنی آنرا بجای فرستاد
تا که در عرض آن محقر فایده رسد پادشاه آن تحفه را بقبول مقبول فرمود و اشارت را اندازد تا رسم دخول و خروج و دیگر تکالیف
از اقمه جاز او مستقط گردند و او را بهر ارایف خلغ و فواخر صلات مشرف گردانید و مقربان حضرت علی حد موبهستی
فواخر حال از رانی داشتند نا خدا بصاعت خود را بفراغ خاطر زیادت از قیمت مثل بفروخت و متع که لاین فرزند فاکر
و بصاعت اطراف این دیار بود بخرد و تا موسم مراجعت بهیة اسباب و تحمیل طرایف مشغول شد چون موسم سفر در رسید
و از ترتیب زاد و ابست مصالح فارغ گشت و جارات را مکمل کرد و سپید و فطاسها که او انی آب باشد چون دیده
عشاق از اشک لال ساخت بخدمت پادشاه شافت تا دستبوس و داع کند با خود گفت منستی بهمت آن ضعیف پیدا
که چه مقدار باشد و باضعاف او را از خاصه خود خوشنودی توانم جست اما چنگورت حال بمابع علیا رسیده و متاع او

رواجی که در خیال نبود و در حساب نمی آمد یافته تذکاری واجب باشد اگر علی التخصیص انعامی فرمایند بفرموده حضرت
من غیر آنکه او اگر استر شده او با من حواله کند از جمله عظیم قیوم و کرامت مذورشاسم چون در موقف تجارت خدمت و
زمین بوس کرد و گفت ذات مبارک پادشاه در مسکن و رفت و جلال الی یوم التناهد بل ابدا لا باد باد بنده بر جناح
سفر است غیضی از فیض انعام و فضائل از نواله عطایا عاتق بدان عجز رسد نذایا فضل میرات پادشاه بر شخصی خصاص
خواهد یافت فرمود که باز رکان باز کرد که او را چیزی تعیین فرمود ایم و در ساحل آماد و تا مصاحب چهار بمقصد رسد چون
نا خدا بساحل آمد یکی از تجارب بر عقب بر سید و جاری مشون بطایف بضاعت و غایب کرامات و نغایس محبوب
افطار و ذخایر مرغوبات مصار و جاری و داری بیات و انواع دراری غیر کثرت با علان قوی هیا کل که جت اعمال
جهاز هر یک بشعنی معین منصوب بودند چون ربان و شتیام و سکن کیر و مجدافی و ملج دران جمع کرده تسلیم
مصاحب سلامت کنوف خیر و سعادت بمقصد و مقصود پیوستند سالیان غایب قایلین الحمد لله رب العالمین
نقل کرده اند که چون چتر زرفشان خورشید از لشکر که افق بر افراختند و طلایه شب دیر باز از بیم تیغ زمان بام بگفتند
از سوال سپید مهره بشارت روند نا خدا او با او با لا بترک حویا کویان بمقام ماکوف و مقطع ستره و مرجع مهر
نزول کرد و انراف سیراف تنهیه القدوم بر شتافتند پیره زن نیز که بر مرصد ترقت نشسته بود و برقت و سوره سینه سلامت
بازار کار دران سفر بر آفت خواسته هم برقت مستطیر بر آفت حق تعالی بعد از زمانی پرسید که بضاعت مزاجه این ضعیفه
بیج منتهج فایده شده یا هیده بضاعتنا دلتنا صورت حال است در جواب گفت جاری مشون با انواع نعمت نامحدود
و محتو با صناف قیمت نامحدود آورده ام و در ساحل داشته عجز ربانی از دل شکسته ترکفت هرگز هوس کردن بر عجزه از
عادت مرضیه و اخلاق زکیه شما معهود نبوده بهمانه نکاس طالع و شور بختی این بیچاره او را بدان میدارد متصرع بدین مین
ز بخت چندان گفتن باز رکان استعدا کرد و غایب با الله پس گفت برخیز و جاری که مایه بخش بنیاری او و اعقاب تو
بود مشا به که چون این حالت سم تحقیق گرفت مسرعی را بجزیره قیس فرستاد و از مساعدت بخت و اقبال و حصول
امال و نظام حال بعد از احتلال اعلام کرد سپران اجته الطیور را عاریت گرفتند و بهم کثرت با و عاصف و برق خاطف
سپران نعم نامتناهی و نمودار صنیع الهی رسیدند پادشاهی که بهنگام دوست نوازی لعاب عجبوتی را احجاب ساحت عصمت
و سر پرده و فایت حایه برج محبت و عفا و قاف نبوت ساخت و نیش شیه عرجار اکنت از باق روح نمرود و تهره
و او و منذر و ذره نهاد را با الهام یا ابها التمل اذ خلوا مساکنکم لا یحیطنکم سلفیمان وجوده
هم لا یسعون منهم که دانید تا در حضرت سلطنت و نبوت سلیمان شرف مکالت یافت بنی قیصر را بواسطه کرب از کرب
فکر کرب خلاص داد و بلا بس نعمت سنی و عطیات سنی تحلی کرده اند سالیان در کثرت خصب و رحمت و ریاضت
و دولت شمع و بر خور داری و تقم و کامکاری که هست کرد و مشرب عیشهم عذب و طاب و لکل مع نفعه

بیت آنچه در آینه جوان بیند پیر و خشت بهم چو آن بیند متقاضی کرم و دواعی ساحت شرم محض شد تا آنکه
شال داد و سواصل ایشان را از رانی داشت و بود و ما بود یکسان شد **لَوْ لَقَدْ سَوَّاهُ حُلَّ عِنْدِي أَمْ نَزَحَلْ** چندانکه فرستاد
در قید تصرف آورد و اندازد هدایه و مقدار پاییه خود متجاوز شدند و از اجتماع معنی **رَحِمَ اللَّهُ أَمْرًا عَرَفَ مَذْرَعَهُ وَلَمْ يَبْعُدْ طَوْرَهُ**
تصامیم نمود و در معاصات حضرت فارس التزام طریقه ادب مهمل که شد من استخف **مَلِكًا اسْتَحَفَّ هَلْكَاهُ** وزیر عرصه داشت
که ملک کیش را تنهیی واجب باشد و تنهید بی لازم آنکه آنکس ستور بدان التفات نفرمود ایشان بران شیوه استمرار نمود
و آن تطیع بفرسودگی قوت طبیعت گرفت و تقو و بعات مبتدل شد چون ملک سلطان بر قاعده اهلان قلت
مبالات پیش گرفت بتمت آنکه یکی از اعضا بران ترک ادب **الْفَتْ** داشت نه است که باز یانه تعفف نفس جمیع
او را امر تا ضی کر و اند و انداز و مقدار او را و نماید که **كُلُّ شَيْءٍ عِنْدَهُ بِمُقَدَّرٍ** تا انفا و شکر و تقیذ این م م بی یارب
جهان و معبر تعذری داشت سخت کتاب باب از در بحر فکرش با نه غوص نمود آن تدبیر از قوت بعضی نامه و بیرون
اندیشه بر لوح متفکره تمیم و تصویر نه پیوسته صاحب هر موج سیف الدین ابانصر علی ابن قیباد از سوء الغایه تا یکی با ملک
کیش خبر یافت رسول فرستاد و اظهار مطاعت و شایعت کرد و عرض داشت که در عرض قیس لشکری مرتب و معین
و ملک آنجا در غور و سخت و خیل و غفلت روز میگذارد اگر بر ماضی تا یکی مستظهر شوم و تلفات خاطر را هر او متحصص
انجا سولتی تمام دارد **لَوْ لَقَدْ وَذَلِكَ أَتَى عِنْدَنَا هَيْتَن سَهْلًا** و قال **عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ** اود **لَقَدْ مَلِكًا كَانَتْ**
الْأَهْلَ إِلَى الْهَيْلِ بل عمده است و اوزیده است و دانست که مثال فرماید تا امر او را میرات بوقت آنکه از قیس است
لشکر و استیلا در آنجا سواصل نمایند و دندهند و در نفرستند که ایک من از مقام خود جازات را برودان بجا مستعد بکار که
چون مایهی در آب غوطه خورند و مانند بط ساحت کنند و بوقت ساجرت چون باد خود را بر آتش زنند مشون گردانند
قاصد آنجا خواهم شد و بعد از آن خلاص چهار دانگ قیس مضاف ملک فارس باشد و دشمنی و مقابله این خدمت چون محافط
آن طرف از مایهی معتمد و خدمتکاری مخلص ناگزیر و اند بود پسند را از رانی فرماید تا آنکه بدین پیام استاج فرمود از
مخایل رشد و اقبال و دلائل توفیق و هدایت شهر و رسول را خلعت داد و سیف الدین ابانصر را استالت کرد و دقیقه و بگو
بجا آورد و برین شرائط مکتوب فرمود و توقعات با طرف سواحل فرستاد و بمبالغت و تنهید و تعقیف و تاکید که چون قیس
پایه کار با جرت طلبند بخلاف معتمد و مانعت کنند و اعلام دهند و الا در عوض قربان کیش خا جبر را سیم تیغ و خا جبر
هشتم منصوب گردانیم سیف الدین ابانصر بر حسب معاهدت و میفات معاضدت و مجاهدت جازات را مرتب گردانند
و با لشکری رجا له جاشو که با کشتی کشتی گرفتند و بر آب چون جاب سپر کشند با قبضه شمشیر دایم در مصافحه و با سپر روی در
روی بر یکدیگر **لَوْ لَقَدْ وَذَلِكَ أَتَى عِنْدَنَا هَيْتَن سَهْلًا** و قال **عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ** اود **لَقَدْ مَلِكًا كَانَتْ**
استاجرا انداختند و دست فکرت و سفالت و نش و پیش کشا و تیغ مظلوم بر کشید و قدم تمام بفرستد و روز سه شنبه داد

جمادی الاخره سست و عشرين و شمله ملك سلطان ايجتل آوردند و اتباع و اشباع را تكميل با شباع تقديم نمود و خورشيد دولت
بنی قيس باقی غروب کعبت تحقیق گشت و شعله اقبال بتند با محنت منطقی لمؤلغه تو قصر قصیرش انکار و دارا کسیر
چه سو چون کند هیچ آهنگای بقا چون این فتح نامدار که شایان کار مکار در بجز آرزوی آن غوطه با خورده بودند و کوه پیر مراد است
ایشان بنیاده بردست سیف الدین ابانصر بی زیادت کفقی و مساس آفتی میا گشت و با حلاق جواهر و خزان وافر و نیا
جزایر متطا هر شد شیطان غرور او را و سوسه داد و غوغاء ان الاقان لیطغی ان زاه اسغنی در دماغ افاد خواست که
بافراد و استبداد ملک کیش و جامع مراد خویش شود و نزدیک زیر کان محقق است که نه هر مشاطه همتی چهره عرو حال
بکلفه احسن عمارتیش تواند داد و نه هر دست نهمی ز شاخ سر فراز و فامیه مروت تواند چیدار خلف الوعدین
خلیق الوعد بیت از اسکر که ذوق فزون آید مرد در عهد و وفا مگر که چون آید مرد از عهده عهد اگر برون آید
از هر چه کان بری فزون آید مرد از تسلیم چهار دانت کیش که مقتضی التزام و مشروط زمام بود و قیام بموجب آن
منذوب شیمت کرام امتناع کرد و بر نقص وفاق و نقض ثبات و ارتکاب شیوه اضداد هر ار نمود اما بکب خبیاء ضمایر او
که محتوی بود بر مکارید مکار بدت و دخل عقیدت و قوف یافت از جریده همت عالی معنی ان الله یحب معالی الامور
بنیض سفسا فها در تصور رای ملک آرای آورد و صورت معنی نای شعر لله ذر عصا بک امو تیکر خطبو الممالک
والسبوف مهور را بر کلین عزیمت پاوشا نامه نقش کرد و هر چند تسخیر آن سهل الماخذ و قریب المتناول نمود اما در
حذاء کار مکاری و از اعدا و ولیاری خود لچ آن در یار را چون بجز عرض بی آب میشرد و بتصور اسباب شوکت و او تا دو
نصرت رکن دولت خیم هم در اول و همت چون بیت محزون سر زده می پنداشت و فاصله کبری در بعد با بین صغری
میداشت و کل یبشر لما یخلق له سخت فرضاء سوجل را بصرف حکم جازم و تصرف حلم عازم از ثبت او شتر را
کرد و در تدبیر کار و تسیر لشکری جزا ریشها و من غلام را در طول فکر بدست سر بر جیب سحر و دخت و اسباب و مؤنث
سفاین از اطراف جزایر می انداخت حکم آنکه شعرو لقا فلک احوال و الحال فوضه و لکده اوفات و للوف حد
دت یکسال بران کذبشت طایفه از نواخذ کیش در عهد ملک سلطان دوباره بنوع سفری از معبر طرف بلاد بنده
برده بودند چون مراجعت کردند و در ملک سپری شده بود و عوس بیوفای ملک از وی سیری نمود و بهجارات نقل بضایع
کردند و حال متاع و وجه استماع بر سیف الدین ابانصر عرضه داشت فرمود تا چنانکه در عهد ملک معهود بود شرائط معاطه
بجای آوردند ایشان قماشات را که لایق مدینه اسلام و نهند بدان طرف روان کردند و تا مدت امرا و بفرقتند
چون بضایع بخیریدند و بهوس رحلت بر اقامت غالب آمد در اثناء مرجع در خاطر ایشان بسببی از اسباب اندیشه استحکام
یافت که این جبارات را در حضرت انابک فارس و سیلت قربت و ذریعت رفت خود سازیم در خورشید جارات بر
بناصل کذب استند و آنچه نقود و طرایف بود و حملان کرده و دار الملک شتافتند چون قضیه بمسامع انابکی انهارفت و صورت

جهاز که مجرب اسباب مقصود و مروج نقد مطلوب بودست عرض یافت آنرا از بنا شیر مسیح پنج و دلائل حصول مستثنی و نامول دانست
 اریحیت آماکی از قبول زردخوستانه متاثری شد جهازات را بسبیل تحفه و عراضه قبول فرمود و نواخذ را بشرف صلات و کرامت عطا
 بنواخت و تا غایت این وقت سفاین و اسباب بی عدد از نواحی جزایر معدده داشته بود پس شکری را آراسته فرمود و از
 اکراد و الوار و شول ویش را در زیر رایت ایتام صلاح الدین محمود که از اعیان درگاه و سرافراشتگان حضرت بنوید غنا
 مستثنی بود کرد و نواخذ را یعنی بر عجز و بجز بخواه ایشان کسی واقف و صاحب تجارت نیست با لشکر بفرستاد چون دولت در کار و قابل
 یار و دیده بخت بیدار بود و نسایم الطاف غایات ازلی از مرتب توفیق و تائید کلی در هر ت آمد و عوهم کسب ابدی فخالفا
 خاک استلال در دیده اقبال ریخت و آب تطغیه بر آتش استعلاز و با غرور فرو نشاند قریبک فایما ینک علی نفسیه
 سیف الدین بانصر در عرض ملک کیش ملک خویش مشا به کرد و ذلک فی یوم الثلاثاء الرابع من محرم سنه ثمان و عین
 و ستمایه ما یفیع الله للتاس من رجمه فلا تمیک لها و ما تمیک فلا ترسل له من بعده و هو العزیز الحکیم
 بدین فتح که مفتاح ابواب مفتاح و ملوح اسباب مناجح و یتیمه سحر مآرب و یتیمه سحر مطالب و آب رخسار دولت و رونق بازار
 سلطنت بود عظمت و اقتدار و شوکت و استظهار آماکی یکی پیرا شد و خزان بسیار بشما معمور و نامدار ملوک فدا لبحر و بر تبحر
 ما یح نوری لکم کل الا نام عیالا قیس را دو تن خانه نام نهاد و حقیقت خانه دولت او را عمارتی بود از جنل عاری
 و آتش اقبال را زانودی واری طیب و اریسل مذاقت مواذ فساد حیات و اهل عمارت از انجا مترع کردند و جبل شورش
 منقطع و اعیان امرا و کتاب دومی الالباب بالشرکی کریده از رجال ترا که و لو و اکراد و سواران نشینان انجا معین و مرتب داشت
 و موجب و نام پاره موفر و موطف و روز بروز تعلقی خاطر شاهنشاهی که ضامن کفایت مراد و مرلیم کفیل اتمام هزار و دو کام
 بود در باره محافظت آن مضاعف میشد شعر ضمان علی الاقبال ما انت طالب و هم علی الاکام اناک غالب
 درین حال سلطان کنایت جهت حیاچ ایشان باسان با دینک برق رفتار بر غبت منقاد و مطوع شد و رسل با طرافت نجات
 آماکی روان داشت و الترام خراج نموده شجده قبول کرد و تا سال بسال مال موهبه با دایمیرسانه با وجود آنکه در شرک شرک معتقد
 بود و آفتاب ملت محمدی علی صاحبها افضل الصلوة و السلام الابدی دران دیار پر تو طلوع ناموده خطبه بنام آماکت فرمود
 و ناخر عید او این حال برین منطرا در داشت و الحاله یده و طغراء منشور آماکی بعد از بسبیل نبوشتند و ارث ملک سلیمان
 عادل جهان سلطان البر و البحر مظفر الدین و الدین ابوبکر سعد ناصر عباد الله المؤمنین و تو قیض انکم تده بود و الحمد لله
 العلی الفاد در چون نهایت مطالب دنیوی سلسله و اربابیت و دیگر ملزغب مربوط است و حصول هر سببی از ان اسباب تبعه
 و اعینه غیر آن منوط چنانکه زبان صدر صفه مصطفایین کو هر شب افروز بیان در سلک حسن اجا رکشید است الحکایت لو کان
 لا بن آدم وادیان مریضه لا یبعی الیه ما نالنا و لا یملأ جوف بن آدم الا التراب همت بر استلاک و دیگر جزایر
 و اشرفان احرار و حرایر مقصود کرد و سبب شعر نژادها کما از دنا غنی فالفکر کل الفکر فی الاکثار

و بدست یاری دولت و قبال و پامی و می توفیق ملک متعال جزیره اوایل سال که بحین خورشید در قلم دیوان عزیز استقیم شد
مقرر بود و هر سال دخل و خراج از ارباب معتد خلافت بی دخل آفت و مد و خلل مخالفت جواب می گفتند ضمیمه فتح بحر و بطریق عظمی
و توأم را ده شادمانی و پیوند تیسرانی ساخت **مَرَجَ الْخَمْرَ يَكْفِيَانِ** و امیر محمد ابن محمد ابن ابی ماجد را اخراج کرد و مال
و منال عرضه تاراج تفرق این جماعت و جماع فرق آما یکی در در جمع سوم و می آنچه چو ثلث و ثلاثین و شمای اتفاق
افاده و جزیره طغیاف منبع بود و در قبضه استیلا و تثبیت اعراب بدوی افاده و اختلاف و از و حامیشان آنجا بسیار
شده از آنچه استخلاص آن مقصود است مدت و مستعدی اتفاق مزید مدت کشت آمد فصل ربیع شهادی و البین شهادی
لشکر فرستاد و اول قلعه طاروت را که سکونت افاده در ناف جزیره و حصاتی تمام دارد بکشد اندابی عاصم ابن سیرعان بن محمد
ابن عمر و ابن سنان را که از وجه عرب و مشایخ و ارباب مجد شایخ و کرم باوخ بود بقتل آوردند و طغیاف مصطفی و مهتبی
کرد اند چون از غلبه قبال عرب بسیار رفزون ترازمور و اقامت عسکر در آنجا میسر نمی شد و هر سال بار سال اجا و دستیار
ایست و عطا و معادلات و عطا و احتیاج می افاده ای شاهنشاهی که انارت عقل کل از شعله انوار آن مقتبس بود مصلحت دید
که با اعراب بطریق رفی و هسلان در آید و آن **جَنَاحَ الْمَلِكِ فَاجْتَنِعْ** لها را کار بند و از برای تثبیت حوزه ملک شتاب
روضة فراغت مقرر کرد و بنید که بر سال هنگام قیام تحولات طغیاف و قطاف ثمرات آن یعنی موسم انهدا عرب روزه
هزار و دینا مصری و افنی بطریق فائده با امر و مشایخ و وجهه عمار و فضایل و مشوب و قبال رساند و زیادت ازین مبلغ نفی
نرسانند و توفیقی ندارند اعراب بدین موضع راضی شدند و تا امروز هنوز آن قاعده مطرود و آن اساس متشدد و سم
مستمر و وی منهر چنانکه مصون از شوائب تشخیص و محروس از دواعی تقصیر **لَا يُؤْتِرُ فَيْدَهُ كُرُورُ الْجَدِيدِينَ وَ مَرُورُ الْمَلُوكِ**
میرسانند و چه جای نگذیر و جنباس باشد بل اگر در وقت استیفا اداء و اطلاق آن نه بر وجه اداب و طلاق کنند جواب
حاضر بزبان سیوف و اثر اطلاق و تفضیح این دلالت و توضیح این مقال است که یکی از زمره اجاب که شغل کتابت
فرضه موسوم بودی حکایت کرد که روزی کوکی سیاه دون حد البلوغ بحسب حواله سید خود طلب و دو دینار زر و کرباسی
گرد و کتبه در اطلاق آن حالی عذری گفتند شیری حامل دشت کمینر الماء صفاء و هبیل لنا و مضاء و کسار الجحش طاسو
بر کشید اشارت بدان کرد و گفت **هَذِهِ الْفَيْلَةُ الْيَمَانِيَّةُ إِلَى بَطْنِ مَكَّةَ أَنْ لَا نَأْخُذَ هَآلَ الْإِبَالِ يَفْتَعَصُوا مِنْ تِلْكَ** است
که ایشان طغیاف را ملک البین خود میدانستند و این فایده فدیته و ادایه من می پنداشت برای صایب آما یکی ثوران
استیماش اعراب باکن شد و طریقه انقیاد و متابعت را سالک گشتند و در سنه اربع و خمسين و شمانه حکومت آنجا و نظر
عصفور ابن رهد بن عمیر و مانع بن علی بن ماجد بن عمیر مقرر داشت و سالها متوجهات آنجا بخواند عامه فارس میرسد و حقیقت
ماه رونق دولت و نما و بسط سلطنت آما بک از تملک بحر طاهر و مستطاب بر شد و صیت قدرت و شوکت او در چاه
سوی کسی سائر چون سی و شش سال تحت شاهی را که مانده موسوم کل ده روزه میفرود آیتام السور و طغیاف طبریا

بوج و شکوه شماری زینت و آهت داد و بصحبت و هزار فریب ماهی عمر و شصت بقا و افاد بخت چو شست آمد
 نشت آمد بیدار چو بقا آمد افادالت از کمر شعر آناخ السبب ضیفاً لافزده **وَلَكِنْ لَا أَجِبُ لَهُ مُرَدّاً رَدّاً**
لِلرَّذَى فِيهِ دَلِيلٌ نودنی من به یوما تزد در شهر سنه شصت و شصین و شصه منسلطت او بدست منی تقدیر
 شد و غنی طی شد و بهار عمر دی و جام غم انجام کامرانی بی می و الله البانی و لیس کماله شفی بیت چون دید که من
 شد و فارغ نیست کیر و اجش دست که بالانهای مزاج همه دولتها با شوب مشوب است و اساس بر اقبالی و معرض مزاج
 اعدا بلکوب مکتوب عرصه که زخارف راسحت ساری دنیا نام نهاده اند و محل بواق و طوارق را راحت ابا و جان
 خوانده با دیران در قفس کرده عمرش می پسندند و آب یزان در غزال ریخته امانی می انکارند و میض برق غلب را دولت
 و آسایش میگویند این با دبی بنیاد قطعاً کون پذیرفت و این آب و دراز حسن الماب یا چه کشت و این برق بیک چشم زملا
 شد **سَخَابَهُ صَيْفٌ عَنْ فَلَاحٍ تَفْسَعُ بَيْتَ جَانِ** چون من و چون تو بسیار دید سخا بهی با کسی آید تا کی اربوب
 و تا چند با زرب و در نیار بشکود **بَيْتَ جَانِ** بهانه به مهر و بد کوهی که خود پرورانی و خود بشکری مان ای خانه سودا
 مزاج تا کی سالک مسلک مجاز باشی و از روی تحلف پرستی و صورت بینی بر منظره تعلیه چشم بارگاه کاه قیاسات عقلی و برین
 حکمی و دلائل اتی و لیس نصب العین ضمیر ساز و بدیده عقل آمل کن و از نی لا لبسوا الدهر فانی اقلب الدهر منبر شود
 نیز چون تو در قید تسخیر تقدیر مقدر و صانع خیر است خردمند روشن ای از عظام بودی کل طری میبوسد و از پنجه تنی چار زرب و
 توقع کند مکر و دلی چون انکور از شاخ سبید امید بهی دارد یا سکت حوصله چون غنچه از باد الهامس پرده داری کند و از نرگس
 که در صده و تجاذب طبایع مختلفه و تنازع امور مادی اند چشم دوام و استمرار داشتن خطاست **بَيْتَ** این آدمی که زنده ادا
 مینهند پیوسته در کشاکش این چار و ده است بر مان این بیت است که اعتدال حقیقی و رباط مجموعه ممکن نیست چه اگر متعاد
 قوی مساوی بودی مرکب چون بجزئی از اجزای میل کردی ترجیح بلامرجه بودی و هو محال که اگر مایل بودی لا محاله
 هر بسطی را علی الافراد بجز طبیعی خود چون ممانعت و معاقبتی نیست میل لازم آمدی پس هر یک بجز معمول میل کردی
وَلَا لَكَ اِنْ كَانَ الْمَطْلُوبُ بِالطَّبِيعِ مَرْدُوداً بِالطَّبِيعِ مِنْ خَيْرِ فَايَسِرْ وَهُوَ مُحَالٌ و بوجی دیگر است نیست که مات فک العمر
 عالم کون فساد است و قاعده کل کاین فاسد ممتد است پس کس که فساد پذیر است که باشد بحقیقه وجود آن چیز است که بود باشد و ممتد
 این قضیه را منعکس کرد و این معنی مقابل محمول را موضوع سازیم و مقابل موضوع را محمول برین شکل کل کاین فاسد را کل
 لا فاسد لا کاین عکس باشد و برای متاخران عین موضوع را از مقابل محمول مسلوب کردیم تا عکس کل کاین فاسد
لَيْسَ كُلُّ لَا فَايَسِدُ كَايِنٌ بیرون آید پس ازین مقدمات مبرهن شد که هستی خاستن شخصی هستی خاستن است و هستی
 ما خاستن او نیستی خاستن او و ما هذا الاظن کاذب و وهم خائب و محال لیس له فی العفل محال و اگر برخلاف
 این نسق صورت بستی و از هزاران یکی را امکان ثبات و بقا بودی دولت خود از جمشید ارجمند و فریدون بهمنند

ما حسن قبل قارب قریب زنده
 نفسی شد که با در قفس توانی
 از دل اتی و لیس نصب
 با لعل الی الفی و به از عین
 و از دل اتی و لیس نصب
 و لعل الی الفی و به از عین
 و از دل اتی و لیس نصب
 و لعل الی الفی و به از عین

بدیکری منتقل نشدی و بیدمان که با کمال ثبوت سرسلطنت او بر جناح و سخن ناله الیه بخری یا میره و خا خشا صاب
روان بود چون فرمائش برانسان جان در مقام قمار بکر یا آتیا الناس علینا مطلق الطیر نطق می کشاد و بدین خاصیت
زیادت و آشی بیتی نه خود سرسلیمان با درستی و بس که بر کجا که سریریت میرود و بر باد تطویل ثقیل بجا می رسد
عکس طالتی بر دیباچه طبع مستحان اقد چون آتاک ابوبکر بجلایر قدس و بجاورت بهشی پکیان عالم انس پیوست
مکملش محبت گشت و رسوم خرم و ضبط مسقط و از ان تاریخ تا امروز روزن بلا فراخ تر میشود و عقده امور مشکل تر میگردد
شعرا لا یحب الناس من هذا هم انفسهم و انفسهم انفسهم و انفسهم انفسهم و انفسهم انفسهم و انفسهم انفسهم
باسم نوا حضرت بلا کو خان رفته بود و در شام به جهت مرضی غیر مرضی روی نموده در شهر طبره توفیقی وفات پدید در ضمیمه
وراثت تاج و تخت بوی سید بیت دیدار و لارام بهنگام وداع ماند بجلایر که دران زهر و بند شعره من بشتل
الوکان فی کل منزل فلا بد ان یلقی بشیرا و ناعیا نقدی که القاب او را زهر چهره سکه آن ساخته بودند بوی نمودند
چون نزدیک بود که شمه فاسطان جانش را از تنگناه قالب دور کند و بجهت تابوت رساند بادی غمناک و دیده نمناک
گفت روزگار اکنون نوید ملک میدهد که جان شیرین می تواند بجز آه پدر توجع و تاسف نمود و بعد از شده روز از جام
پادشاهی جرعه نوش ناکر و صاخر صبر مرارت خنجر مذاق از دست ساقی و طعن آتاک ایضاً در کشید قال الله تعالی
ایماناً لکونوا یدرککم الموت و لو کنتم فی بروج مستند فی نعیم که نده و دولت پسر و ده جهان سست پیمان سخت
و امید و در انداز و از در گت و ناز و انباء زمان بیت افسوس زهش بگت و تشویش فراخ آه از عمل دراز و گونا
عمر المیت فخلل عینی الایمیه در حال کتابت اکاتب ایام و روزگار با فرجام مغرورترین اقلام از ویک
جوش ضمیر این کف برانداخته شد و این کفه پر خست لعل کفه سگوه مملکت سلطنت اگر چه خست چه پنج روزه چه صد ساله
چون بیاید مرد خزان و روز لطیف محبوبست ولی چه سود که با خویش تن شاید برد تابوت او را به درسه عضدی شیر
که مستحش ترکان بود و نقل کرد و سپهرش آتاک محمد هنوز در منزل صبی بود و او را بر تخت مملکت نشاندند و مادرش ترکان
همیشه غلام الله و آتاک یزدنی را می زن با فطنت و فن بود و نظم ملک و مصالح پادشاهی قیام نمود و رعایا عت
و کف راحت و رفاهیت داشته و اطراف بر و بجز را بدین صنعت از صنعت و ایلان امان الساعه که روید خزان
که آتاک ابوبکر سعی و توفیق بیشمار در مدت سی و اند ساله سلطنت اندوخته بود بدست عدم القات بدل کرد بعضی
بصدقات و انواع خیرات صرف و تقصای روزگار خود همین است یکی رنج خور و دهند و دیگری کنج برد و و دیگری فیا
در بانچه و دیگری نمانده متع یافته یکی بی نظار و طلب محفوظ و دیگری روز و شب با تعب و محروم بیت از آنکه
داده اند هم امروز داده اند و از آنکه نیست و عده بفرادش میدهند و خواه نظام الدین ابوبکر را که درجه اشرا
یافته بود بمصبوب وزارت رسانید و در صحبت رسولان تمنعات و خدمات به بندگی بلا کو خان فرستاد و اظهار صدق

پیر ابو نصر جو یکی کرد
آتابک ابو بکر بود که

آتابک بن
الاسمری قال بعد من
لیلی لیا و درال خیار منی فانی
و درایا و کتو قریب باغ و دروید و کتو
الغیر

اقل هذا الشعر البتة وقال
و یاریج الریاض لها و لکن
منه ما فی الارض طیب

همی

و طاعت در او امر و نواهی کرد و از حضرت ایجانی بر حکومت و سلطنت پیرش آتابک فخر یلیغ آوردند و بمجل ذکر و مخم قدر در
اشاعت کرم و افاضت سجال نعم و استبقاء رسوم معدلت دار تقابرا فی معالی همت قد مو فورو سعی مسکور نمود و سبک
امیر فخر الدین ابی بکر بعد از وقوع واقعه آتابک چنان بود که در حال باغتیا رخو و بخت ترکان شافت و گفت من بنده زمینم کرد
نظر بادشاهم و برآورده و نعمت پرورده این درگاه بعیت بکدشته ام مصلحت خویش بدو کر بکشد و کر زنده کند و او
و کلت الی مولای اموی راضیا فانشاء الجنابی و انشاء اهلکما و اوانها فی ایزن خاک توده فانی بمنزل جاد و او
رساید شعر آرد و الیخو خبره عن عدوه قطب قراب الفیر دل علی الفیر حکایت کرد که چون دل بر پاک خویش
کرد از تعادید بازو بسند کا فدا پاره بیرون آورد و بدندان ریزه کرد و بخامید دانستند که کج نامه آتابکی بوده مصرع
بس کج که در کج زمین پنهانست شعر این الا کایسه الجبارة الا ولی کنز و الکنز و قافین و لا بقوا اهلای شیراز
ترکان را بشامت مقدم منسوب کردند یعنی بعد از آنکه آتابک ابو بکر او را جت پیر خطبت کرد و او ادو انواب متناوب شد
و غراب البین الکبات متجاوب و نیز شمس الدین مباق که از خواص غلمان و اتراک مالیک آتابک سعد بنید و رست
و قربت معروف و موصوف بود ازین کل دولتی بنفشه موئی چون سهر و سی قاپوش و چون ماه درخرا خوش عارض کا فورش
عارض شکر خبی و قامت و لبندش خوش شمایل ترا حرکات طوبی ابرویش پیش سلطان جمال جی سیکر و غیره کانش از درگاه
ملاحظ و دلال بر رسم چاشی چشم بردار دور باشی شکفت شعر و حر دمن لوان حظه حساما حمانه یفنج عارضه
و دایم بلائی رخس و دعبه خادمی با میان بسته و بازار و سپکر را از رست کر چون چن قبا بسکته و از زبان مردوزن
در کوی و برزن موافق می آمد این سخن بعیت یارب این بچه ترکان چه نام میجوهند که همیشه دل مادر ابله میجوهند
روز سب و زره و تیغ و دگر می طلبند شب شراب و قنچ و نیز درو نامیجوهند و ده منی که ز چار دست بی اندازند
یک منی ساغر در حال فرامیجوهند اگر طوائف بعلیه الطن یجطی و یصیب و اورا بنجیات با حرم حرمت مالک القبا
شتم کردند و این حکایت افسانه زبانه باشد و ترا مجلسها گشت تعو بر اذل و او غاو با و چه بد آنچه خواهند
بی مباله لغوه کنند و بخصائص نقائص از خاسر توهمات تزه بخوبند هر چند این کمان از حقیقت دور بود و از صدق
فرست مهور شعر قد قبل ذلک ان صدقنا و ان کذبنا فما اعینا ذلک فی شئنا اذا فلاحون مت دوسال و هفت ماه و از
دولت آتابک فخر درو شک ارحال و سرعت انتقال لمؤلفه روزی شب و شبی روزی پیوست بواسطه سخطه از بام
قصر که مشعر بود بفضله القبر هنوز از شجره سلطنت شمره پنجه و از شراب کام جامی پنجه بمنزل باقی نقل کرد و غنچه جاش
از کلین ایام نامگفته فرو ریخت و ذلک فی شهر سنه امدی و شین و ستاه بعیت کل مسجد می بخود بر پشت و بر
باباد صبا حکایتی گفت و بر بخت مد بعدی و هر بین که کل درده روز سر بر زود غنچه کرد و شکفت و ریخت ابو خوار
رست طال التلکف علی هلال استر قبل ان یفر و یغضن هصر قبل ان یثمر ترکان کسیدی شکست رنگ را چون

چنگ در پایی نداشت و رباب وارد کشاکش محبت فراق حلیفانه زار شد بیت دستش ز زلف شکست پراکنده بر قمر
چشمش زانکست لاله روان کرده بهین آن خون که ریخت از مرثیه فراق او ساقی بهر نوح نریزد ز خون دن در ماتم ماه روی
خویش صفت لباس ظلام پوشیده میخفت و بالاس مرده در پی چون این شعوری میفت لمؤلفه این چه باو بیست کرد
غوغا پیشکش بر ریخت وین چه سلبیت که بر کند زین شادام از سر خاک تو کر لاله بروید عجب که بیدارخت از خون لبش دام
یوسف کم شده من قوی بستی تو کنون بیت الاخوان دوم کشت فرج آبادم چون تو در خاک شدی ای بصفت آب جات
تا که من خاک شوم بمیو در تشن بادم بعد از تقدیم مراسم عزای جان که چون امور ملک از خیر ضبط بیرون خوشت افقادت
با ارکان دولت و بزرگان حضرت مشاورت پیوست رای بهمان بران قرار گرفت که محمد شاه سپهرشاه و مادرش
باشد و مالک بر برهی و داده بر این اندیشه بر سریر ملک پایی نهاد و دست احکام در نقص ابرام بر کشاد و خراین و عساکر
در عقده ضبط و او امر آورد و او در رجولیت و فرزانی بهمال نداشت در واقع بعد از ملازم بندی ملک کو خان بود و مرد و کنهها
نموده و ایمنان آثار شجاعت از وی دیده و بهیچ پسندید و اینوقت که مالک ملک کشت تنگ و انهامک پیش گرفت و
ولغو و مرعوب و شرب خمر و استماع از زبان سیم اندام در بام و شام مشغول کشت شعر و لاجن المجدد فاقه
فما المجدد الا السیف والفتکة البکر و نصرت غنائ الملوك وان نوبی لك الهیوان السود والعسکر المجر
صرافی صفت مدام لب بلب جام شراب داشت چون او تا رسته اصحاب چنگ و رباب بود بطون کو اعتیاد
از قمر سلاسل مطهره نعم البیل شمر و در عوض منازل ارباب طعان و ضرب با مخانیث و قباب معاشرت و با
اعتیار کرد با عوانق و رعنائ و غنائ و بین یدی المرح مع الحجاز و التاج در صبطح روز میگذشت شعر و لاجن فقی
الفینان من حل هم صبح و ان امفی بفضل عبون ولكن ففی الفینان من راح او غدا لصیر عذی و الفیقع صدیقی
درین حال برادرش سلجوق شاه در قلعه اسطخر مجبوس بود و تخلص خود را با آنکه بن از محمد شاه زیادت بود شفاعت نماید
قلم آورد و این رباعی در آن مندرج کرد بیت در دو غم و بن بدن درازی دارد عیش و طرب تو سر فرازی دارد بر
هر دو کمن تمی که دوران فلک در پرده هسنه اراکون باز می دارد و از حبسیات جمال الدین مسعود و خجندی این دو بیت دیگر میسر
بیت کی باشد ازین سکت برون آمدن نایست ازین تنگ برون آمدن کوئی مگر از سکت برون می آید پروانه از
برون آمدن در جواب عشوه نوشت و بساط مهر اخوت فرو نوشت و بکار عیش و مناهی مشغول و مشغوف شد و با این
خصایل بی طایل خون بی خطا چون جرعه صبا میریخت و بخار نفرت و عداوت از هر طرف می ریخت و اگر چه سلغم خنجر
ترکان را در جبال نخاح آورده بود بقول ترکان التفاتی نمیفرمود و بر دلمتسات و نفی مقرحات او تو فرمی نمود و قال
عمر الخطاب ان الرجال ثلاثة ذوا یمی و عقیل فاستشیره و رجُل اذا اضر به امر ائی ذار ایمی و عقیل فاستشیره
و رجُل حاسِب ما یز لا یأتمر و شداد و لا یطیع امرا ترکان با امراء شول و تراکه موضع کرد و دستبر فرست شد

چون آتاجک محمد شاه بجوم درآمد از مکان مستتر بلباس خرب و سکرده بالالت خرو ضرب بیرون آمدند و آن شاه
شیردل انگاه برو باه بازی ترکان آهوشم و ترکان پر از آرد خشم در خواب خرگوش متعبد کردند و این مثل صادق است که در
صدق و صفا و از ترک علم و حیا و از زن عمد و وفا چشم نتوان داشت شعر در اینجه اعطتک اللبان فانها لغیرک
من خلاینها سئلین و از حلف لا یفص التائی عهدھا فلینس لخصوب البنان بمن اوراد صحبت معتد آن
ایمن فرستاد و عرضه داشت که او بر شیوه ملک داری قیام نتوانست نمود و در قتل بکینا مان برخلاف سیرت شایان
قلت مبالا پیش گرفته بود و لا محاله این مقدمه مستعدی خرب و یار و اطراف و تغلب اذ ناب و اشرف بودی این
سخن موضعی بیع یافت و پادشاه این خدمت را بقبول قابل گردانید و مدت پادشاهی او چندان بود که ابلق گردون بر
عرشه دوران چار نوبت نعل پلال بندخت چون محمد شاه را بدین افلوط مانند کودکان باریجه خرید در شهر آذینها فرمود
و نداد و ادن که پادشاه سلجوق شاه است امراء سؤل را با بعضی خواص بصوب قلعه روان کرد و وصول ایشان و خلاص
سلجوق شاه از موضع عقاب معارن یکدیگر افتاد و بی مجال قتل قال و احتیاج بمعاشرت و قتل بشارت سلطنت بدادند و در
خدمت رکاب بقره دولت شاتقند چون بر سریر حکومت نکل یافت و افسر شاهی بطاعت خورشید اضواء او نور و نوا
گرفت منظری رایج و جامی بی مثال دشت ایالی شیراز سلطنت او هر چند پیش قی یافت مستبشر شدند در مبداء جلوس معمر
از امر که خار گلستان مملکت میداشت از میانه برداشت و ترکان را عقد ترویج بست تا مگر پیش کرد مکر فتنه انگیزی نکرد
و خزان و دفاین را در تخت تفرق آورد و او هم پادشاهی عجاش مهیب بود چون شجاع و لایف دماغ او از تاثیر اطراب
باد و ناب متمسک شدی بعقاب و عقاب بر کس شارت نماندی بی بر کوشه مجلس نرم بهشت آئین چندان او ز کجی نشسته و غلامان
زترین که بر رسم خدمت ملوک صف بسته و شاقان پر پی رخسار و ساقیان لاله عذار بلیت مثنی چون عهد و ستان
تلخ چون عیش عاشقان بلاق بر کف گرفتند بهای مجلس از بخار بخور و کلاب جور چون غالیه عبیر بخور و معطر شه
و زمین بارگاه از کل و سنبل و ریحان طیره ده حدیقه جان آمد بلیت قدح پر باد و گردان کردیشان چنانکه اندر
منازل رخشان هوا بسته زود و مسک سوزان برکت و بوی و زلف و لغز و زان زکیسو مطربان بالنده بر مل و دگر
بلبلان نالنده بر کل زلاله هر کسی بر سر نهر زباده هر کسی بر کف اختر از زخمه سازی و رود نوازی مطربان بارید
نوا و سیلان داد و داد و در پرده راهبوی و حجاز روان عشاق چون کثیر و غره و امری القیس و غنیزه و غره و عفره و عفره و وفا
و لیلی و مجنون و شیرین و فرهاد و ورق و گلشاد بر سر مجلس در پرواز آمده بل اعداوت روح را قابل و دمساز و نشاند
مقابل از قول کمال الدین سحیل بین غزل قایل بلیت اسی در محیط عشقت سرشته نقطه دل و بی ارجحال رویت خوش
گشته مگر کل زلف تو بر بنا کوش ثعبان و دست موسی خال تو بر زخمان یاروت و چاه بابل دورسته در دند
چون از رخت بنابد کوفی مکر تر یا در ماه گردنزل نوازش او تا رمیبت و چهار گانه برفقت باد و با قوتی نسب مزج

تو بکمال الدین
می نو

کمال الدین
عشق غنیزه و غنیزه
عشق غنیزه و غنیزه
عشق غنیزه و غنیزه
عشق غنیزه و غنیزه

عزیز بن خرام صاحب غفر

ابنه محمد دکان جنون مجنون

العامری انود جامن سبانه

نوی بضر بکانه

و شام شب حاضر و روز ناسته را مرتب و مطیب داشته و عکس نور عارض ترکان زهره جبین صوت
روح را برود و دیوار نگارخانه خیال نگاشته نگاه سلجوق شاه را خیال ترکان دهن دماغ بدست استیلا حکم
نمود گرفت و اندیشه ملامت لایمان کریبان جازاتاب داد و اگر چه مشغوف شغفها
جست و مشغوف جمال و مصروف وصال و از عشق پریشان چون زلف و خال ادب و آتاکان در بیت
خود وجود سامان تثبیت شعری ثبت لذا ذایت و تحننی غوائل فحق کیکر نشانی و هی خیر ع
از مولد آن عثمان نظر بر زکی قوی بیکل انداخت که در صف النعال خدم میستاده بود صورتی انقل من لایث علی غایت و جبهه
چون زلف و بلران دهم و قاضی مانند شب مشافان در از چشمی دشمن روی تر از دیده رقیب و شکلی هولناک تر از جهران مجب
و جلیب او را اشارت فرمود تا ترک چنی ترا درومی رخ را بتبع هندی سر از تن جدا کند حکم فرمان شاه آن دیو سیاه
ماه پری رخسار از حرم سلطنت سلجوق شاه بی تماشای گرفت و سر او را کشته فتنه و آسوب جهان در شسته طیف خیال
پست برید آنرا در شتی زین نهاده پیش شاه فلک پاکاه آورد و روزگار سخن عثمان ابی ربه مکر میکرد و شعر آن من اکیبر
البحار عنیدی فنل حسانا غاده عطبول کین الفل والقال علینا و علی الغایات جلاله و
از پروردگان دایه صدق و دوایه که هر خواب که بهاء هر کی خراج مصر و شام بود و همچون زهره و مشتری از عارض ماه
چهارده درخشان در گوش داشت سلجوق شاه بحد ممانته انا مل برود و گوش او را که سامعه نصایح داشت با کوشا جدا کرد
و پیش مطربه مجلس انداخت آن شب تا برود بدن سترت شرب بر عقیق را از سرب عذب رحن عوم ساخت و چهره
ترکان را که مقبل شفا به طاعت و خورشید سپهر مملکت و کلدنه چمن قبال بودی و علی صفیه الملاحه خال جبر و
فضائل جام کرد اندیش مثل سب که از سر بریده آواز و مرغ پریده باز نیاید اما چون سر ترکان در شست نهاد و شست شست
از بام آهنگار در افتاد و طنین آن نامحذب طاس نگویند فلک بر سید معنی لوقه دفع الطس غیر منکر لکن لایع و تکرر
مثل فاریاست بیت در درین شست زبانه نگاه تا سرت از شست گوید که آه فلان دانی اتی فلکانه ندیده
علیه ایضا عینه سلجوق شاه چنانکه رسم بید و نمان باشد از اشارت مکن موضع رجالت قبل مسیک و نامل غایبه
فصلک قبل مسیک نامل ماند و قدر کلام مرصعی قدر فی العمل نبح من الذلل ندانست و در مبادی مدخل عوب
مخرج تصور کمر و شعر فیهالک و الا مزال الذی ان نوسعت مولد و ضاقت علیک و نکلر آن وقت اغلبک و قطع تکلی
از حکم یرایع هلاکوخان بر ممالک شیراز باسحاق بودند روز دیگر چون قضیه امر ضیه فاش و فاسخه ابواب استعاش شد اما
بدین حرکت انکار کردند و با آنکه در ارتکاب این جریمه سلجوق شاه در حضرت ایمنی مجازیر مقبول مشتک توانست شد هنوز
در سکر غرور بود و از طریق صواب اندیشی نفور چون باسفاغان خدمت آمده ایشان را تو بهی افتاد که سلجوق شاه قصدی
خواهد پوست بی اجازت بر ملاکب سوگشند و روان شد سلجوق شاه را از مرجهت امر اخبر کردند از سرطیش و خفت

ابو الخطاب عمر بن عبد الله بن
ابی سعید بن العاص بن ابی
ابن عمر بن محمد بن قیس بن
القاسم بن الحارث بن العاص بن
مکین بن قیس بن شمر بن ذریجه
الفرج و النوار و الوفاء بن
الادب و شمس بن محمد بن
الاحمر اکون شمس بن
فی حدیثه و شمس بن
و شمس بن شمس بن

که بذاشت و سامت بزدند و الجملة اخ التدامه بل فتح المسامحة باکی پیراین که معهود کسوت شعاری باشد
 گزنی زرین در دست داشت بر جنبیت درگاه یک سواره از عقب ششمان بر کفن الجیل برانند نزدیک و ثاق بٹان اول
 با غلبت رسید و است که شایراده چون شیرغیر شعر و قد و طی الحصابینی بدو در صفا و ما فتن من التمام
 قاصدا دست خوست که تیغ اکنون را سلول گرداند از دعت و دهشت بشت بعقل تخرسکول اند سلوک شاه بقوت
 بازو کرزیک زخم را چنان بر قله سر وی زد که نقش چهره او را از لوح وجود پاک بستد و حالی از پشت مرکوب جدا گشت روح
 بخازن نیزان سپرد و مرکب و جناب نیز بر اثر رسیدند نایره غضب شایر شعده بر گره ایتر کشیده بود و دست تقدیر ایلا
 نجوست بر طالع او گشاده اقدام در مملکت عو صرا یام سر وستی شمر و از صفی روزگار جز این شعر خوش خوان برخواند ماصفوا
 عیش المراء الا فرصدوا القین ایضا لفظ اشارت راند تا لکتر هم از سرهای و عوام الناس از هر جایی با سکت فلاخن و قاروت
 لفظ و آتش که مسکن ایشان در آمدند و خانه را چون جگر مصیبت زدگان بسوختند چه خانها و دودمان خود را بلکه عالمی را
 بر باد داد و من اطاع غضبه اصاع آدبه حاصل در یک ساعت مناطه قوف آن ابنیه با ساطع خبر زمین مونس
 ساختند و قلع بیکجی را بر عقب نوکر بفرستاد و قدم چشم را از زن و فرزند رینع و فطیم سقیم و صبح صبح و قبیح بر تیغ گذرانید و دنیا
 اخیال میاق کریمه عازم بندگی حضرت شد و استعصاء سلوک قتل کما شکان پادشاه در شیخ تر صورتی عرصه دشت ملاک خانها
 مجاهد خلاف که از آماکت و اخلاف او معهود نبود معلوم شد محمد شاه در آن نزدیکی سیور غامی و اجازت انصراف محسوس
 شده بود و به سطر این اخبار را در ابیاسا رسانید و حکم بر تیغ شد که التاجو و تیمور با شکر مغول بشیرا زاید و آتش فتنه سلو قی را که
 موقدان با دینخت و عجب نفس بود باب تیغ که سکون بخش نایره شرخر آن میت فرو نشاند و از صفیان ولرو ویزد
 و کرمان و ایک مد و فرستند التاجو بصفا مان رسید از روی کیا ست و انتهاج طریقه خرم پیش سلو شاه ایلی فرستاد
 و پیغام داد که ما بیکم بر تیغ پادشاه روی زمین بشکری انبوه که اجزاء که از سکه ایشان در زلزل فتنه شعرا بنبأ قوم ناک
 علی حقیق لا یسعون اضر الله انفع لغرم آن دیار داریم اگر برادره سوسنیا نیا دره تپه و طغیان افرامی آورد و از
 غایب میخیزون بونام باید به هم ویدی المومنین جناب میکند تا از حضرت ایما فی شعر هی الحضره العلیا نه نظر
 و زیدی بانواع الربیع المبح هالک لاندا لرجاء المبح بکتاب و لا باب العطاء و عریج خلعت عفو و سعت
 استعلا کسیم و اگر هنوز از غایت ضلالت رعایت ملک و جان و اموال و دماء مسلمانان مصلحت نمیداند و نیز دانسته باشیم سلوک
 شاه شعر انا الفریق فما اخفی من البلیل بر خوانده ما زاده الا نفور و انسبکار چون از اطراف لشکر جمع شدند التاجو
 با سلطان کرمان و علاء الدوله آماکت یزد و ملک ایچ نظام الدین حویه شعر و شهباء بکنی الشهب کنا نجوها
 اذا فارعت و الکت شهباء لدهنها شهدت لها فی روضه ابلق لقا بکمال الظل اغوارها و جودها در کت
 آمد از آواره و وصول او سلوک شاه بشکر حاضر خواند که بود بر گرفت و بطرف خورشید بیرون رفت و چند روزی آنجا توقف کرد

قرغان و ترسان و از باد خبر پسران شعله را بدایه تو بهی قتل کرد و از خادان خاص یکی را بشکلی موسوم کروانید یعنی اگر از قتل
عاجز آید چهارات بر روی آب عجره کند و آبروی غیرت بریزد و خود را بطرفی اندازد شعر عسی الله یفنی بالسلامة بنتا
وَجَنِّم بِالْحَسَنِ فَيَفْنِحْ بَابَا خود تاملت اهو و لشکران از دور و نزدیک پیش از مصارعه و معارفه اختلاف یافت
چه دانستند که چشمه خورشید بکل نمویه اندون مقفی خرد نباشد و باخن شواخ جبال را کندن کار خرد و شعری میگوید لَا يَأْتِيهَا
طَبَاعُهَا مُطْلَبُ فِي الْمَاءِ حَذْ وَهَاهُ كَرَأْسِ نَجْتِ تَرْد و دیده امید خیره شده باشد هر آینه خیره میخافد عیسی جل
تیغ باران خود کشد چون التاجو بشکر شعری قَوْمُ إِذَا لَيْسَ الْحَدِيدُ كَانَتْهُمْ فِي الْبَيْضِ وَالْحَلَقِ لِلْكَأْسِ تَجُوم فرار زیند
امیر مقرب الدین مسعود و قضاة و ولایة و اکابر و مشایخ و اعیان و معارف فوجی با علام و مصاحف و برخی با مطار به معارف
مراسم استقبال و لوازم انزال رعایت کردند و از سیلاب قدر طوفان آثار آن شکر بخودی بهیمان پناهند التاجو پیش از
استمالت کرد و لشکر را که برای قتل و غارت استین بر زده و دامن در چیده بودند از تعرض ممنوع فرمود و عازم سواحل شد
تا صیدی که مر تا بود و در قید آور و سلجوق شاه از خور طبع در خور سیف بود از خورشید بر غزم قتال و انماض کفره از خطه
سماکت محروس غان غزیت بر یکمان مرحمت معطوف کروانید صبا حی که از صدمت لشکر نور سپاه بیا بهوش شام
منهزم شد و کارزون ملاقات افتاد بعد از ترتیب موافق جدال چون مجلس رزم را از طرفین بهنگام گرم شد شعری
أَذَارَتْ سَفَاةَ الْبَيْضِ وَالنَّعْمِ بِنَهَا كَوَسَّ الْمَنَابِاحِينَ عَنِّي حَذِيدُهَا سُقِيتَ فَلِيلُ الظُّلَمِ مِنْهَا مُوسَعًا
فَرَاهَا وَهَاتَا لِكَمَا هُودُهَا غَامِ أَمَّا ضُ السَّيُوفِ بَرُوقُهَا لَدَيْهَا وَأَزْدَامُ الْكُحُولِ رُعودُهَا
روی هوا از غم قائم بسته یافتند و راه که و دارکش و از طرف التاجو ملک ایت خان محالیه مطلق کروانید سلجوق شاه
در فرویت و میدان داری و شجاعت و نیزه کداری در پی داشت بصفت اولی شخص او که بر مرکب حیوة سوار بود پیاده گردید
پس لشکر مغول چون موج بکار زخار در جوش آمدند و دفعه واحده حمل آورد بیت سیل اگر سکت را بگرداند چون بدربار
رسد فروماند لشکر شول و لرهم در مبداء حال متفرق شدند سلجوق شاه روز دولت را چون شکر برشته دید و شربت
ماند طلایه نکبت معاینه لحظه با چیدن از خواص ترکان و ممالیکت تک و پوئی کرد و بیکلیک از جوه خواص و افراد ممالیکت
سلجوقی در آن روز شجاعی نمود که روان رستم و تان بروی آید و آنچنان که خواندن گرفت مانکا مرکوب سلجوق شاه چون
اندیشه او خطا کرد یکی از غلامان پیاده گشت و سب و جان خود را پیشکش شاه ساخت چون سوار گشت با بیکلیک و چرخ
غان بر تافت و پیاده با محاصره مسجد و محضن بجن جوار مرقد قطب الاولیای شیخ مرشد قدس الله سره برود و باران
بستند و از اندرون و بیرون تیر چون نگرگ ریزان گشت لشکر مغول بر مدار مسجد حلقه کرد و از استناد و غریب و دهشت
مؤمن و مشرک در یکدگر پیوسته سلجوق شاه ببالین مرقد مبارک مرشد می آمد و بیکت صدمت دست صندوق تربت
بشکست و دور انداخت و گفت شما کار به تک آمد و نام به تک بدل شد بهنگام محو و مدد هست روایت کرده اند

و صفت بود

کَیْفَ دَوَّخَ اللَّهُ بِنَسَائِمِ الْقُدْسِ دُخْمًا جَازَتْ دَاوَهُ کِهَرْدَقُ کِه دِه کارزون حادثه نازل کرد و امری مایل روی نمائیک
 رتبت اورا از جای بردارند تا همت شیخ دافع آن واقع گردد برابر باب معنی که دل ایشان آینه دار محاذی شمع انوار لاهوتی
 و جمال لاریب غیب معرا از سمت مدوشت در آن جلوه گرفته پوشیده نماند که تا ثیرات نفوس و امدادات ارواح حقیقه دارد
 چه مبداء اول که منبع فیضان نور است بر جمیع موجودات علی الاطلاق و احاطت علم او بر کل سبب وجود ممکنات شده در
 عقول تأثیری میکند چنانکه عقول و نفوس و اجرام سماوی و ادراکات دوری اختیار می شود که بیکدیگر
 بِالْعُقُولِ وَاشْیَئِنَا فَالْهَآ پس اجرام علوی مؤثر میشود در عالم ماتحت فلک القمر عقلی که بفلك فرمخص است بقیض
 نور است بر نفوس انسانی از مشکوه بکاد زینها یغنی و لَوْ لَمْ تَمْسَسْهُ نَارٌ نُوْزَعُ عَلٰی نُوْزِیْهِدِی اللَّهُ لِنُوْزِهِ مِنْ نَّارِ
 نفوس سماوی وارضی درجه برتبه و در اکتیه و میان عالم کبیر با عالم صغیر نزدیک محققان محقق است پس غرض از زیارت و
 است که نفوس زائر هر چند بجایب ابدان متصلی دارد و لحوقی با شوب جسمانیات و ادراکات حاصل است و چون بقوت سبقت
 فطری از ارواح گذشته گان طلب خیری یا دفع شری میکند نفوس مزوره را از برای تجوهر بجا هر عقول متشبه باحوال آن
 بقدر استعداد مستعد تأثیری و امدادی ارزانی میدارد و اما درجات استعداد متفاوت افتاده و سبب نفسانی و جسمانی از
 استعداد و در اول خلقت و اعراض از تمایز امور مادی و تصرف در قدس و جبروت و عالم ملکوت و ملکات نفسی
 و اعراض دیگر چون صحت مزاج و موهبتی که متاهل بر فوق نور حضور باشد نیک مختلف چون نقصان کار کرده بود بیشترین
 اسباب که تقدیم یافت موجودند و خاطر پریشان شهوات و پریشانی و شامل بر شوآب شبهات شیطانی و قبیح آله من
 الْخَلْقِ وَالْخَلْقِ الْوَرَقِ وَالْجَلِ رَدَانِ شَخْ نیز بموقت قضا معاذتی کرد و بشامت بیکلیت از ارباب عیان مستثنی بود
 پیش بگوشت آمد و گفت زیادت ازین توقف مصیبت نیست صورت حال چنین مجال و قدر شکر چون عذر فراداد
 شَعْرًا لَبَدَّ الْقُرْبَانِ أَنْ یَفْقَرُوا یَوْمًا یَعْدُرْ قَلْبُی وَعَدَّرَ فِیوَانِ مِنْ بَنَدِ مَعْتَدِ مِشُومِ کَنَ با چند سوار چند انکه مسیر
 از لغو و جواهر هر چه داریم و از تیار دیار محنت خود را بسلامت بر ساحل امان اندازیم باری چون عروس ملکات و طبیعات
 ملت در عوض کابین خواهی داد بر جان عزیز که غلبه بر نفیس و موهبتی بی بدل است چار بکبر نتوان زد سلجوق شاه ضحاک
 جبه از اسیراع و سون تعجیل مانع آمدنی فی مدت آجیل بسرآمده بود و طومار اعمار پیاپیان رسیده در جواب گفت اگر خود
 وجه خلاص توانی اندیشه کردن اجازت هست بیکلیت و سپهرش با چند معدود از خزانه انچه لایق حل بود برده باشند
 و سخا فست چون ننگان دریائی و پلنگان جراحت یافته از گوشه بیرون تا فتنه شعر علی ضرب جار الزباج علی ففا ففا
 دَرَهَا حَرَّتْ وَخَلَقَهَا عِلَاءُ الدَّوْلَةِ بِشَکْرِی اِزْیِی اَوْرَدَانِ شَد بیکلیت آواز داد که در چنین روزی مرد از افرین
 مقامی آسان آسان باز نتوان کرد و اندید باز کرد و بباد هوس کرد و تمسکی سپیدی و بقدیم خود مستقبل قضاء بدمشو علاله
 مستظهر بود بکثرت عدد و مد و سخا هست که لائق شرف نباهت نباشد آغاز کرد و گفت میدار کند شیران جان کجا برد

دبغات الطیور از چنگال قهر بازی بازی بیرون زد و بکلیک در جواب کجوب تیر که پیکانش مسموم بود از پشت کشاد و در
و بر و تش آمد حقیقت جوابی چنان مکت بود که تا روز نشور خامیت نطق از وی زایل گردید شعر و بجهل ایدینا و بحکم
و اینا و کشیم بالافعال لا بالکلم چون باز گشت جیب جوش چاک شد و بدان زخم هلاک بکلیک بسلاست و کف
شامت مال و جان پرده عازم بصره شد و از آنجا بلا و مصر پیوست و نا آخر عمر مر حبت و کرم زندگانی گذشت مصرع
چون عمر هست جا به و تحمل کجا رود بکلیک که ناب احد و باب اشد و مرد نام و ناموس و قاد در بر دباس و بوس بود
چون از سلجوق شاه جلالت لشکر مغول قوت کردند و در مسجد آمد خلایق بیار از ترکان سلجوقی و امانی کارزون و بجهل
شهادت رسانیدند چنانکه امروز چاهی که در جوار رباط مدفن شهید است از بس یوسف پیکران که آنروز کشته گشته اند
بقه و دمنوبر شمائل و خد و دنا ز پروردایشان که برود و طری خنده سختی می روند انباشته شده بخت بر سفلای جان
ناکس مهر کسل با تانی نعل و نباشی غافل بس زلف چو مکت از دست در نافه خاک بس روی چو کل گزوست
پرده کل سلجوق شاه را گرفته بیرون بردند و در پایان قلعه سفید روز روشن را پیش جان بن شاهزاده سیاه کردند
و آفتاب عرش بزوال رسانید و مدت مملکت هفت ماه و مصرع بگذشت چو روزی و همچون شب دوش
و ذلالت فی آخر شهر رسنه اصدی و ستین و ستانه کار در کار نیست و در روز بخون کامکاری با خیر سعدا چتر آفتاب بر آید
لَوْلَمْ يَدْخُلِ الْيَوْمَ فِي الرَّيْسِ كَانَتْ لَمْ يَدْخُلِ الْيَوْمَ كَانَتْ لَمْ يَدْخُلِ الْيَوْمَ كَانَتْ لَمْ يَدْخُلِ الْيَوْمَ كَانَتْ لَمْ يَدْخُلِ الْيَوْمَ كَانَتْ
از بی جرمه دل دانه ایشان را منور گردانید و هست و شام ارواح بنیم سعادت ابدی معطر در مبادی افعال و مفاخر اعمال
عواقب و خواتیم ابد را از عواید و غوایل منتظر پیش نظر آورند و در بدایت اجتناب از هر امل نهایت اول الفکر
الجز الحکمل فراموش نکنند و منافع و مضار هر قسمی در مقابل یکدیگر بدارند تا کدام طرف راجع نماید پس در توتل و توتل
بنواید مرغوب طریق سهل نمودی بحصول مطلوب پیش گیرند و در اجتناب و احتراز از تبعات محذور و محظورات باب لطاف
حیل و فنون تصفات عقلی مکت جویند اولئك اصحاب الجنة هم الفائزون و فکله و طافله که رایب و جودشان
از پیرایه فطانت و زرانت عاقل است و قیاسات عقلی و تجربت نزدیک ایشان علی التحقيق باطل بی تائی و رویت در میان
و قیاسات ملک و وقت شروع کند و از غافلانه و کون من السجیل الزلک نیندیشند و بر استانه الثانی باب التسلک
رخت قامت فرو گیرند عاقبت الامر چون امواج بلا در حرکت آید و آن غریق بجهل غفلت بسا حل انباء بپزند و بخیال
امانی را در هم شکسته یابد و بغایت عمر که بهترین سرمایه است مانند خضاب در ثباب و شنه نزدیک سراب ضایع اولئك
الذین طبع الله علی قلوبهم و سمعهم و ابصارهم و اولئك هم الغافلون و کما ناله فی ظلمه
الجهنم من حویرین مقام کی از کارم غفلان الصفا و حله اخوان الوفا که انسان عین جفا و واسطه عفت و صفا قابو
نمیشد این فرد بیت از گفته فردوسی بر زبان راند بیت بهشت نهمکان که شستن بر آب که در کار کردن شبانه

بخت سعدی کی بخت کربان
بخت سعدی کی بخت کربان

مؤمن و مؤمنه دفع کرد و الله ذو فضل علی المؤمنین چون آتش آن شوب و آشوب فرو نشست و بطوفان حوادث غبار
 قته از روی روزگار شسته گشت برین حال سال آخر کشید و در بنده شهر سته شخص و ستین شتاده شادی میگی و در مجده آخر
 خزانه و ضبط اموال سالیانه از حکم پریغ قدر نفاذ بشیر از آمد و حکومت اشغال نمود اما بواسطه عدم حاکمی مستقل شوش مأمور
 می یافت و اختلال مال لازمه آن می شد تا در شهر سته سب که بکمر ابا قاسم خان انکیانو بارت و حکومت کل و یا سایشی بود
 ملک فارس منصوب شد و او ترکی مهیب عظیم بود با ذکا و فطنت و کمال خلعت و کیاست مصلحت مال اندوزی و تنظیم
 و طریق ولایت داری و ملک آرائی بوجهی پیش گرفت که هر سته یه ی بران سته و خود را انقصانی تمام یافت باز آنکه
 اطلاع و استطلاع کماهی سود و زیان مملکت و معرفت درجات و طبقات بنیه و حامل حاصل کرد و پس در شیوه
 ایالت سیرت عدالت را التزم نمود و ارباب اشغال اصحاب اعمال را بر حسب استیجاب و استیصال از تلقاء فرستاد
 تعیین می فرمود و بقدر رتبت هر کس از باسفاق و عمال و کتب تشریف و نواخت میداد و بر رسوم مقرر و جا کلیات
 معین مزید می کرد و دلیل گفتی که معتمدان را چون کفای المؤمن و مزاج القدره دارند محل اعتماد و مستحق عقضا و بنا شد بر
 بامرت گرفته و خیانت و تخلف را رخصت و مثال داده و چون علمای معین فرمودی تحت سندی که طریق امانت سپرد و سیرت
 و انصاف و رزق و عیال را از حمل اعباء و تکلیف و خطاب زد و اید توجیه مرده و منزه دارند و اگر سر مونی از قنبرات و شرایط
 اخلاف رفتی بر سر هر بخود سخن از موسی بار یکتر پرسیدی و در فصل امور یا رغبتی تغیر عاقلانه موسی معنی شکافی بدین موجبات
 اموال موفور و محفوظ و اعمال معمور و مضبوط گردانید و دست متغلبان و مستاکله کوتاه کرد و امر احکام را علی بن الاحول
 و تفاوت المعادیر در درجات و پایه خود داشت و تمامت از بیم بطش و هیبت او در مضیق زندان بودند و او در مسایل
 عویض و معافی دقیق چون و صحت واجب الوجود و صدق بعثت رسل و علوم برهانی با علما و ائمه و مشایخ خوش می پرست
 و اگر جوابی غیر معقول از کسی استماع کردی بخطابه های عظیم او را مخاطب فرمودی حکایت کرد که روزی در خدمت
 الشیوخ المحققین کف الواصلین نجیب الله و الدین علی ابن برغش رحمه الله علیه که در عهد خود مرکز و اثر معرفت و محیط
 حقیقت و معنای ارباب طریقت بود و حقیقت هسان و رتبت او سوال کرد مقولی بر وجه معقول از منقول شیخ فرمود و در
 درویشان مسافران سفره از در یوزه باشد اندرون را بدریوزه حضرت عزت میفرستیم تا بطریق کدائی نداء و تبنا از اول
 علیکنا ما نلک من التماز و چندی که از آن آستان رسد نصیب سبایل خواهد بود فلما تقضی ساعده من بهای فرمود یک سفره
 غیب رسید چنان نمودند که مثال عالم ملک و مملکت و طبقه صدف است و کوهر نایاب آن وجود انسان و وجود انسان
 از آن کوهر آن صدف خواندیم هم صدفی است و کوهر آن صدف دل او که سلطان سریر جوارح و قهرمان مملکت قالب جزا نیست
 و دل و انانیت صدف نیست و کوهر آن عقل قیاض و با عقل ثابت صدف دارد و کوهر آن نوریت که بدان صدف
 باری عز و علا و مقربان حضرت او مربوط است شعر سبحان من جعل العواله کلها مجموعی فطره الانسان

بعیت از بنم عشق خاک آدم کل شد صفتش و شور و جهان حاصل شد سرش عشق برک روح زنده بقطره فرو چکید
 نامش دل پس سوال کرد که نور صدف عقل که آلت معرفت اسرار ربوبیت است در وجود حاضران موجود است یا مفقود
 شیخ فرمود که اگر جماعتی حاضر باشند و از میان ایشان یک کس چراغی برگیرد و دیگری شمع و سه پیشه چنان اسم نور مشرک است
 همه را علی الاطلاق صاحب نور توان گفت اما چون آن نور بر نسبت نور چشمه آفتاب بی وجود نماید ازین تمثیل روشن شد که نور
 دل عارف را مثلاً به اشعه آفتاب نورانی تصور باید کرد و از آن دیگران بمثابت انوار چراغ و شمع و مثلاً چنانچه درین
 مقطع رسید انکیانو برخواست و بحمیل از خدمت شیخ بیرون رفت و کس فرستاد و تمهید معذرت برین عبارت فرمود که اگر
 برخاستن بر قانون و با اتفاق افتاد اما از قوت معنی این بیان داعیه ایمان در خاطر رسوخ یافت اگر لحد دیگر و مجلس نشی
 میرفت از دین آداب و تبراه است که **وَمَا اخْرِجْ هَذَا الْكَلَامَ اِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ** ^{عقالات} **الْطَّيِّبُ** معصوم و شرح تفسیر
 و کیاست انکیانوست بدین وجه بمشروع حکومت ممالک شیراز شد و تقویم متا و دو تنظیم متبده و اصلاح مخلات و تصحیح
 قیام نمود بعد از مدتی کلید ریسی از اسباب استیضاح باز داشت کرد ممالک انکیانو و اعوان او غلظت کردند و با شکرهای انوه
 حوالی خانه انکیانو درآمد دانست که بی سرن را معنی نباشد و بی سرور شکر را رونقی نماند سبقت را **وَالَّذِينَ يَسْتَفِئُونَ**
 اشارت فرمود تا سر کلید را بفتح ارتن جگر کردند و از بلا عقبه قصر بسوی شیب متدحرج کردند و در لمانسکران منبر
 و بر بانها متبلج چون فطاعت احوال و فصاحت احوال مشاهده افتاد و تمامت از سر تا کامی بقدم خیمت مرحبت کردند و هر
 بزبانی از دل شکسته تر سیکفت **وَقَدْ اَوْفَدَتْ لَاحْزَانُ نَافِثَاتِ** شکسته دل بر آزان ساغر بلوریم که در میانه خار کنی
 زوشت رها انکیانو ایش برین حرکت بازخواست کرد در جواب گفت از حکم یرلیغ برار ائت دم و اوقدام نموده آمد پس
 یرلیغ را عرضه کرد و از اسطفی نوار غوغا و عنان گیر مخالف گفت آرا ساخت بعضی از اکابر و طاعت که درین مشورت باو
 بهمدستان بودند متغیر حال مستشعربال گشتند و کریمه عازم خدمت حضرت ایمان شد بعد از انکشاف از بوعث
 توجه عرضه داشتند که انکیانو در شیراز باصاعت مال و تحریب ممالک مشغول است و هوس تلک و سلطنت در و باغ نمکن کردند
 و نقدی که در عهد حکومت او مضروب شده بود و او در شیب نام پاوشا بخط خطانی علامتی نقش فرموده تصدیق این مقدمه فرمود
 و دورتی که بر جمع او پرداخت بودند که از دارالملک و اعمال نجافته و متعلقان چه تصرف نموده و چه مقدار اخراجات و انکشاف
 عرض ف چنانکه از قراطاق قطار و از قطره تا سجاد و رسالت **لَا يُعَادُ صَغِيرَةٌ وَلَا كَبِيرَةٌ إِلَّا لَهَا شَيْءٌ يَسْتَلِ الْغُرُ**
يَجْمَعُ عَنِ الْفَطْرِ اِلَ الْجِبَالِ لَنْ تَكْبُرَ عَنِ الْخِيَالِ مَوْفَعِ موصوع چو قطره سیل شود که بها بگرداند از این تاریخ باز میگردانند
 شیراز با قاتی شمرتی مبلغ نیستند بعیت بسا نام نیکو پنجاه سال که یک نام شش کند پایال در امثال ابوز جهمیده
 مرغرف بالصد و جاز کذب و مرغرف بالکذب لیخبر صدقه ایمان بانظر و ارتداع او یرلیغ و او چون بحضرت پیوست
 او را در مقام یار غوغا حاضر آوردند سخن پرسید که گاه بروی ثابت شد و تخم حقه و بقضایات در جواب خصام خصام بفرود

اینجا از این انکیانو
 در این مجلس نشی
 و در این مجلس نشی
 و در این مجلس نشی

کلام انکیانو

این عبارت جست که انا تقریر ال ایچ اند و خدام و در تحت تصرف باقیست از ان پادشاه است و العبد و مملو که کان ملک
 من بنده بمشابت خازنی ام هرگاه که اشارت رود بدیکر بنده کان سپرده آید و اما نسبت ایهال و غفال و تمسیت مهات بنجا
 ایچ ساخته شد میان دولت روز افزون ساخت و ایچ در عده نقد افاقا و سبب آن بود که من کوچک بنده ام و شیراز و نوب
 بزرگ مملکتی اگر آناه سلطان از احاطت بر حقان مصالح و وقایع سوانح تصانیف گرفت پادشاه عفو فرمایند قال الاستناد
 ابابکر الخازنی فی کلماته الفصار الی هی واسطة القصار ان ولایة المرو توبه ان فصر عنه عی فی
 و کان الی علی بن خذافت و کیاست خود از عقبات عقاب خلاص داد و حسن الخیر از یکبار و غار و یهمل الا و
 از حکم بر لیغ ادرابر سالت حضرت قان مامور گردید یعنی بعد ماکه تحمل اعباء این سفر نموده باشد از اوساخ جایست و امام
 پاک شده اگر اتفاق معاودت افتد مستحق رتبت معهود است بل مقام محمود و دو این قاعده بنسبت اطرا و دارد
 که اگر از امر و نزدیکیان حضرت کسی بر کتاب کنایه منسوب شود و او در خلعت ابقا بخشد حد مجازات و کفارت جریمت
 ادا آن باشد که او را بر سالت حضرت قان که سفری شاق است یا بمصاف یا غنی تکلیف نمایند پس سوغو خاق نوین جته
 نسق ممالک فارس و تانکه قواعد مال انگیزی و تهید مرام رعیت پروری در شورش سبوعین و ششماه بشیر آمد با عظمتی
 تام و شوکتی موفور امر بزرگ و نواب کاروان کافی که بنور فرست نقش حوادث فردار از صفح لوح حال بر میخواند
 و برزانت رای فایت دی را با حاصل امر و منضم میکرد در خدمت او مجتمع بودند و صاحب دیوان خواجش الدین
 حسین علکانی را بر اه الف تنیک و اسد اک محاسبات و استخراج توفیرات بفرستاد سوغو خاق بعد از تمیيع و تعرف احوال
 و تحقیق و تحصیل اموال و بشمار و استعمار اعمال سایر ولایات را بر اصحاب و ملوک بلوک قنمت کرد و بطریق مقاطعه از ابتدا
 معامله سینه احدى و سبوعین و ششماه خراجی بشرط آنکه هر یک حاکم مطلق باشد در بلوک خویش و باساق و عمله خود فرستند
 و بوقت اداء مال خانی بر حسب اطلاعات و احالات دیوانی جواب گویند سید عماد الدین ابوالعلی که در شجاعت و شجاعت و شجاعت
 حیدر کرار و حاتم روزگار بوده درین حال بلوک گرفت و باساقی ملک بمحمد بیگ و تونیاق و بولو خان مقرر فرمود و من
 عجایب الاحوال در اول این سال محمود و شوالیقات که جزیره است از هر روز تا اینجا بجزرستان مسیر یک دور روز را خرو
 کرد و چهارات را شون بر جال مرتب کرد و بنید و جزیره قیس یا مغافصه در قبضه استیخا آورد و سودا و استلاک و باغ
 او را و سوسه داد و سوغو خاق نوین ایلیا را با بادهم غان بطرف بحرین و خورشیف و دیگر نواحی جزایر فرستاد و باساق
 و دویجات را ترتیب کند و در بند خورشیف معذوا ند و خود با عشا و شکر معول مسلمان و تینه ساز حرب شغال نمود
 چون هوا بریغ و جنبش آمد برین برق برق از شرکاه آفاق شکار شد و دست تصادم طبقه جوانی کوش کوش و عدایا
 شکر کان اصطلک الرعد کض فوارس کان یزید البرق فی یض فوارس در مصارعت بحریف دی ماه چار پنجه استخوان کشاد
 و از بیم ترغ آفتاب نیلوفر سپر آب فدی را نهند خنجر ایچمه زبانه از قهای سوسن بیرون کشید و دست بادباری در پا

قبلا

دار ملک

آب زنجیر کرد و نامیه از ششم دور و فی کل ساغر لاله بر سنگ زد و شراب ارغوان بر بخت و از زدن و خوردن چکت و شراب
 خون در میان صراحی و قینه افتاد و کل ارغینه خار ستریز جامه بر سر چوب کرد و عقل اگر چه میدان رزم در پیش بودند ایوان نرم
 یعنی بدین رباعی خوب **جمیت آمد کل و شد چمن چو فردوس برین** بلبل بفغان آمده کای عاشق بدین بروی زمین بروی
 کل ساغر کبر خدا که شوی نهفت در زیر زمین با سقا فان و امراء مغول و لشکر فارس و ارجل عازم سو محل شدند
 محمود قلما تی نیز چون تیار بلار و در موج آورده بود و نایره مارافروخته مستعد پیکار گشت از طرفین مرکب سفاین را بر سطح میدان
 آب در جولان آوردند و پیمان از خروش کوس رعد او و قهر دریا آرمیده شدند و شکران از لعلان تیغ مصقول خود
 بر لجه سیاه یافتند تیر حرج و ناوک و بلارک خون ریز چون غمزه خوبان ختن جان کنار آمد و قواریر لفظ ماند تش دل
 عشاق روز و دواع دل که در از بهول آن دار و گیر تب لرزه بر اعضا آب افتاد و غره غره لالی لالا در جوف صدف کمر
 با صفت رنک یرقان گرفت ناکه بهبوب ریح مختلف روی دریا چون دل در دواع مجوران بشوید تلاح تغیر
 سفائن سحاب هر طبل اباد بان بر کشیده بر معبر سطح هوا را ندن گرفت و از بطن امواج کشتیا لحظه بر محذب فلک اشر نمود
 و ساعتی در مسفر طبقه شری از افواج صواعق بجار شواهی امواج ز قار در در اراج بوارق ثار امارحان کشت صعوت کشت
 صفت حشر اکبر داشت اما و در خش بجز خضر بود و صراط غیر مستقیمش تحفه معبر لؤلؤ لعل اکبر من یوم کد هبلاء و یوم کد
 فخره اصفوه للاء فادنه اعینهم ابدی التیمال اذا نهذه الموج من علو کد هبلاء بعضی جازات لشکر فارس شای
 بنیکی شمس الدین محمد بن علی لور که نایب خاص نامک بود و چند امراء چند و افراد ششم غرق شدند **جمیت بس**
 زور قاکه بر سر غرقاب این محیط سرزیر شد که تر نشد این بنر بادبان نزد یک شکوه بوائی در تیار قهر غوط خورد و شکر قلما
 قل هانوا انهم انکم انکم صید بخر خوند چه جاشو هر موج با هر موج و صاعقه چون سواران چاکت بر مرکب فایه
 مستعد بودند بخلاف لشکر فارس که بر زمین سهل به شکاری قدم می نهادند تا بدان چه رسد که دران کرد اب بلیت شادی
 و دلاوری نمایند **بلیت** این بدیدست در جهان باری کار بر مرد و مرد هر کاری سوخو بچاق تحریص شکر از ساحل در
 میان آب رانده بود و بنظر اریستاده بیرون آمد و بر سر پشته از سر کلاه برداشت و بر فاده ایشان در حضرت بنشاند
 پرو فاجروار آئیده جراید امانی مسلم و کافر تضرع نمود و گفت اگر چیکه خان بل رست یا سا یا سنا ده بر او غ او کجا کسی نایو
 توان کرد **لا اله الا الله** از سر برده معطت **اهل من یحب المصطر اذا دعا دعاه و دعاء اوراد لیل اجابت** لا محش
 و آمد و نصرت فارسیان بغال نیک ساخت **لؤلؤ لعل و للاح النصرمثل البرق نوراً و عاد الفع مثل البحر** و توفیق لاهی
 جازات قلما تی از خیم تیر باران لشکر فارس منهدم شدند و خلائق بسیار از ایشان کشته گشت روی دریا از خون لؤلؤ لعل گما
امنح العفار یصفو ماء لاله کون شد فارسیان بدین فتح میسور با فرواء مشور در کیش رانده و دو تانخانه را از
 تصرف بیگانگان مستغنی گردانید باز و ولت بدین سرت چون غنچه مستقیم شد و بی تبلیل درین وقت بلبل اقبال بر شاخ

جزاران

مراد مترتم سوغو خاق شكري تام از سواره و پايه در عرصه كيش ماده فرموده پاره و اجري مجري دشت و با سعادت غان
 در غان و با طفر ركب در ركب دار الملك معاودت كرد و محاسبات دو ساله و خزانه را بر گرفت و در خدمت محمد كو هر كار
 آفتاب دارا نيك بش بنيت سعد بصوب بندكي حضرت توجه كرد چه در زمان والده اش تركان اين ذرة و شاح حلا
 شاح سلطنت را با كوشه تاج خايت و نهال چمن خسروي نيكو تيمو عقد مناهكت و مراد جيت بيه بودند و بعد ما كه از جابن خج
 و چا ا مطالباني مطالباني مطابا منسل شده عوض مهر و شير بها را چار دانك بتان فيروزي و نوزي و اسواق خان ملك
 باهشتا و هزار دينا را ز سدس اهلان ملك و موانع اهلان كبريكم يرليغ هر سال تعيين فرمودند و از اصول
 اموال ممالك فارس فرمودند **مَنْ جَلَبَ الْحَسَنَاتِ لِنَفْسِهِ اللَّهُمَّ كَحَمِّ شِرَارِ بَقِيْعٍ** و داعي حسد و مناداة عرضه مجاولت و مقاب
 بستر و نذ و ديقع صور و تيج شالب يديكر تصانيف مي پر خستند **وَالْقَرْيَبُ زَنْدُ الْعَادَةِ وَلَا دَاخَةَ الْحُسُودِ وَلَا دَفَاةَ**
لِلْوَلِيِّ وَقَالَ حَكِيمُ الْحَسَدِ دَاخَةُ مَنْصُفٍ بِفَضْلِ فِي الْحَاسِدِ أَكْثَرُ مِنْ فُضَيْلِهِ فِي الْحَسُودِ هر چه در مطاعه
 بلوكات تو فرات جيت بود و برر عاينا نيز بعلت كشت اخراجات و استردا و عوض عوارضات زدا و تكليفات و قسمت چو
 متوجهات و واجبات معين ميگردانيد اما اسراف در اخراجات محصلان نازك و استسلاف اموال با ربح مفرط از نازك
 و ترك جهه خزانه بزرگ و تنسقات و عراضات امرا و نوئينان و ديكتاج سفرار و ترتيب تحف و توفقات بي حد
 با ضعا ف روي مينمود و تقديم خدمات و بر طيلات را كه براي مقصد و رديده ميگردم مي شدند بدین اسباب منصف
 ميكشت و تقاياء غير مرجو الحصول كه در ولايات و اعمال بواسطه تقلب امور و تغلب جمهور كنن و نوبت بهسم مي افتاد و خود نهايت
 مذشت هلم جتو آدين كه شين دين و عين فبن دينا بود در كردن مي ماند و ارباح و مكاسب آن كه چون تصاعيف و
 شطرنج از ضبط محاسبان چيست و مهندسان و ابي خارج بود جمع مي آمد و موجب پريشاني و نوحيت و رجعت محبت و شانه
 و منج تواني در ساختن متهات ديواني مي كشت مصراع **وَقَالَ يَضْرِبُ أَحْسَا لَأَسْكَ لَا جَرَمَ وَاَدَاءَ مَالٍ مَقَرَّرَ لِقَصِيرِ**
 با نفعال ظهور كفايت و وجوبات ارباب حوالت تجصيل نبي پيست و احوال ملك از سمت عمارت خالي مي ماند و در عاينا خانه براند
 و مساصل مي كشت و حكام مستحق مواذت و محاقبت شديد مي شدند و دليل واضح بر صحت اين مقدمات صورت حال ملك
 شمس الدين محمد ابن ملك است كه صاحب ثروت جان بود و مفرط ملك زمان مستبضعات و بطريق تجارت از خاور ان
 تا قيردان مغرب روان و از غايت شهرت و دجايت و شرف قربت در حضرت خانان تركان هميشه پادشاه عاتون و جلال
 نگاه آورد و با وجود انكه صبح شيوخت اوطالع شده بود و شب شباب را شب رانده و در كار بروي شرا بوبكر خازن بسبيل
 خوانده شعر **كَلْبٌ غَمُورٌ أَسْوَدُ اللَّوْنِ رَاضٍ عَلَى صَدْرِ سُوْدٍ لَذَائِكِ عَيْبِ اجْتَبَا إِلَيْهَا مِنْ مَعَانِفِهَا الذَّبِي لَهُ نَجِيَّةٌ**
بِضَاءِ فَوْقِ الثَّرَائِبِ در شهر سته ست و سبعين و شمانه ممالك فارس را با نفرا و استبداد صاحب مطاعه شد و از حكم
 يرليغ ملك و حكومت مطلق دشت و ارباب بلوكات جواب متوجهات منماني باو ميگفتند در مدت ده سال زير بار جوايت

لهم كحمتي شيرار بقية
 و داعي حسد و مناداة عرضه
 مجاولت و مقابله
 بستر و نذ و ديقع صور و تيج
 شالب يديكر تصانيف مي پر خستند
 و القريب زنده العادة ولا دافعة
 للولي وقال حكيم الحسد دافعة
 منصف بفضل في الحاسد اكثر من
 فضيله في الحسود هر چه در مطاعه
 بلوكات تو فرات جيت بود و برر
 عاينا نيز بعلت كشت اخراجات و
 استردا و عوض عوارضات زدا و
 تكليفات و قسمت چو متوجهات و
 واجبات معين ميگردانيد اما
 اسراف در اخراجات محصلان نازك و
 استسلاف اموال با ربح مفرط از
 نازك و ترك جهه خزانه بزرگ و
 تنسقات و عراضات امرا و نوئينان
 و ديكتاج سفرار و ترتيب تحف و
 توفقات بي حد با ضعا ف روي
 مينمود و تقديم خدمات و بر طيلات
 را كه براي مقصد و رديده ميگردم
 مي شدند بدین اسباب منصف
 ميكشت و تقاياء غير مرجو الحصول
 كه در ولايات و اعمال بواسطه
 تقلب امور و تغلب جمهور كنن و
 نوبت بهسم مي افتاد و خود نهايت
 مذشت هلم جتو آدين كه شين دين
 و عين فبن دينا بود در كردن
 مي ماند و ارباح و مكاسب آن كه
 چون تصاعيف و شطرنج از ضبط
 محاسبان چيست و مهندسان و ابي
 خارج بود جمع مي آمد و موجب
 پريشاني و نوحيت و رجعت محبت و
 شانه و منج تواني در ساختن
 متهات ديواني مي كشت مصراع
 و قال يضرب احسا لاسك لا جرم و
 اداء مال مقرر لقصير با نفعال
 ظهور كفايت و وجوبات ارباب
 حوالت تجصيل نبي پيست و احوال
 ملك از سمت عمارت خالي مي ماند
 و در عاينا خانه براند و مساصل
 مي كشت و حكام مستحق مواذت و
 محاقبت شديد مي شدند و دليل
 واضح بر صحت اين مقدمات صورت
 حال ملك شمس الدين محمد ابن
 ملك است كه صاحب ثروت جان بود
 و مفرط ملك زمان مستبضعات و
 بطريق تجارت از خاور ان تا قيردان
 مغرب روان و از غايت شهرت و دجايت
 و شرف قربت در حضرت خانان تركان
 هميشه پادشاه عاتون و جلال نگاه
 آورد و با وجود انكه صبح شيوخت
 اوطالع شده بود و شب شباب را شب
 رانده و در كار بروي شرا بوبكر
 خازن بسبيل خوانده شعر كلب غمور
 اسود اللون راض على صدر سود لذائيك
 عيب اجتبا اليها من معانيفها الذبي
 له نجيته بضاء فوق الثرائب در
 شهر سته ست و سبعين و شمانه
 ممالك فارس را با نفرا و استبداد
 صاحب مطاعه شد و از حكم يرليغ
 ملك و حكومت مطلق دشت و ارباب
 بلوكات جواب متوجهات منماني
 باو ميگفتند در مدت ده سال زير
 بار جوايت

في سقسي الاشال ضرب اغنيا
 لاسك اسن اي غنمه و تقاطع
 لاجل اسن سى جمع حرس
 سدن من اطباء الابل اسك
 بالكرين الورد في افناء الابل
 ان يقطع غنمه و ترو اسك
 و اسلان الرجل اذ اراد سفر
 بعيدا عودا و اذ الصبر على العطش
 فانه يترقي بهاءه رجائي افلا
 حتى اذا فوز بها يعني اذا ركب
 بها الفار فمرت منه حين
 الى الابد سقسي غنمها
 على سبل الذئب
 يها في سقسي غنمها
 لاجل اسن سى جمع حرس
 سدن من اطباء الابل اسك
 بالكرين الورد في افناء الابل
 ان يقطع غنمه و ترو اسك
 و اسلان الرجل اذ اراد سفر
 بعيدا عودا و اذ الصبر على العطش
 فانه يترقي بهاءه رجائي افلا
 حتى اذا فوز بها يعني اذا ركب
 بها الفار فمرت منه حين
 الى الابد سقسي غنمها
 على سبل الذئب
 يها في سقسي غنمها
 لاجل اسن سى جمع حرس
 سدن من اطباء الابل اسك
 بالكرين الورد في افناء الابل
 ان يقطع غنمه و ترو اسك
 و اسلان الرجل اذ اراد سفر
 بعيدا عودا و اذ الصبر على العطش
 فانه يترقي بهاءه رجائي افلا
 حتى اذا فوز بها يعني اذا ركب
 بها الفار فمرت منه حين
 الى الابد سقسي غنمها
 على سبل الذئب
 يها في سقسي غنمها

من ابداء الكلاب
 في سقسي غنمها
 لاجل اسن سى جمع حرس
 سدن من اطباء الابل اسك
 بالكرين الورد في افناء الابل
 ان يقطع غنمه و ترو اسك
 و اسلان الرجل اذ اراد سفر
 بعيدا عودا و اذ الصبر على العطش
 فانه يترقي بهاءه رجائي افلا
 حتى اذا فوز بها يعني اذا ركب
 بها الفار فمرت منه حين
 الى الابد سقسي غنمها
 على سبل الذئب
 يها في سقسي غنمها
 لاجل اسن سى جمع حرس
 سدن من اطباء الابل اسك
 بالكرين الورد في افناء الابل
 ان يقطع غنمه و ترو اسك
 و اسلان الرجل اذ اراد سفر
 بعيدا عودا و اذ الصبر على العطش
 فانه يترقي بهاءه رجائي افلا
 حتى اذا فوز بها يعني اذا ركب
 بها الفار فمرت منه حين
 الى الابد سقسي غنمها
 على سبل الذئب
 يها في سقسي غنمها

هجوم شکر نمودار بفارس

۱۹۹

الشَّجَرُوعَا وَكَذَلِكَ أَمْسَهُ الْخَيْرُ مَنُوعَا
از ابتدا و عهد است چون نقاشان کارگاه فطرت بقلم انعام کل شیء کفایت
یغدد بیزکت بیزکت نیشامی رزنده و طغرائان مشور کاف و نون بشارت الف ستهفام البصر الله یفاد
علی ما یشاء کچهره حال مبدعات را برای صرف عین الکمال لامی از لاجورد و تاشید می کشید تا غایت امکان بقا و
زمان و مکان بهر وقتی از اوقات و قرنی از قرون سنت الهی چنان اقتضای کند که جت بیست عالم ملک و نظم
عام طائفه را که در مقابل ادا و نعم نامهای بواجب و عجب در تبک حتی باینک الیفین قیام نموده باشند و در عت
ادامه و نواهی فاذکر فی الذکر که ذکر کفری و لا تکفر فی متقد تقاصیه تقصیر بوده و نصیحت اخذ و انظار التعم فاکل
شاید بجز ذوق از مغم غیب استماع نکرده باز باینه اذین ربی فاحسن نادین تعریکی بیغ نماید و زمام مطایه جهت
و کسالت ایستار باز نشاء راه رسد او و در شاد و آود و تا فیما بعد در استیلاج شکر پروردگار و التزام طریق جودیت افرید کار کرد
و توفیق نمایند و عیار رفت قلب ایشان زر صفت و در بونه حوادث بجاشنی طقس توبه خالص کرد و لیوذا اذ الیما ناعم ایما ناعم
و نفس جمیع موزب و مرئوس شود ان الله لا یغیر ما یفوع حتی یغیر ما یمانیفهم قد لکت این مجموع و مفصل این مجمل قصد
نمودار است مملکت فارس را در شهر سبعة و سبعین و شتایه صمیم قلب شاکر قلب آن مطلوب طبع بود و تلال و جبال طفله
بوری را از قرطه دنیا فی عوض یافته شعر کائن سقیط التلیح فی جنبانها حکائف کافور علی طود منبیر از کرمان بریدی که خبر اوبر
بدی حال شیراز شمل بود و برسد مندر از هجوم شکر نمودار اسکندهم الله ذار الیوکر از بطون سیستان بر قصدین دیار محمد رسیده اند
و ارباب کرمان بعد از تحقن بقعه اعلام راجع به شعر خطاره عبت الشری زیا فانه نطس الکلام یذات خف مبینم
روان کرده و در عقب اخبار موش متابع شد و آثار آن ماده منغاب و متوال بران منوال و اذا اراد الله یفوع سوه فلا
مردله و ما لهم من دونه من وال اما بسند عا و استنامن لسكر و سندا الات حرب مشغول شتند و ابل را بر حمار
و مرمت بار و نصب مجانیق و عادات تحریر فرمودند و محافظت دروب و محلات و نظر و ایهام ملوک و حکام کرده
شوارع اسواق و مضایق طرق را با خشاب استوار کرده و سبند و شیخ و شاب در تفرع و کلیاب آمدند پس شکر منقول
و شول و تراکه و افرا و اکراد و سب بر متجده عرض داده متوجه کربال شدند و الکربال الیه هم در خاطر چنان بود که آن اخبار را
حقیقی نباشد و بنا کام ناسر حد کرمان که تحت حکم سلطنت است باید رفت و استجا از ترتیب و زمین که فرا خورام راه بزرگ
و ملوک ماندار تواند بود و ناگزیر باشد بدین اندیشه با خزانه تمام و اسباب سفر از قریش خانه و مطبخ و زرا و خانه و ملاس
بهی بساط عبقری و علامان پریش و راقیه مغرق و ترکش زرکش روان شدند چون بکر بال رسیدند شب بهنگامی قرار
لشکر فارس که طلیح اشکاس طالع بودند مسک حیات و ملکه اقدار از کف اختیار بیرون رفته بر سیدند و تهریر کرد که میسر
روزه راه یاغی را گذارشته ایم و جاز را بر پشت مرکب نیجا آورده و غمان ناکالت در خلاب و دشت و حیرت انداخته
رحب و هراس غالب شد و امن و قرار غایب و لکده غایب و مولع بر ذال الزحما چون شب تیره بهنایت کشید و با و

وصف

ای از انصاف شکر
است با علی تقی که در
مکتوب فی الفوج قبل
منو بعل غیبه و بعد و
بارغ علی الانام
از جمل خلق و نیز از انصاف
الشور فی الدلائل علی
مغنون بعد و لعل نقایس
ایستماع الاخبار را فیمن
نفس بود علی بن منصور
التهذبات و لا یكون مسوقا
بالمدة و لا بالماودة کالغول
والکومات و لا یكون مسوقا
بالماودة و دن الدت
کالافک و الحمد ثات
ما یکن مسوقا بالماودة
بفهم و بسخ القیاده و طمان
بالرسل علی ان الله علیه و الله لیراد و الیها
بالسبل مع الامم بانه و الیهم الیها
فان

سجده بجا نرود

مَجْلَلٌ يَهْمُو الْعُقَابَ عَلَى الْعُقَابِ وَيَلْفِي بَيْنَ الْفَوَارِسِ أَجْدَلُ وَجَدَلُ خُوبَانِ مَرُوقِدٍ بِلَبِّ جَوِي نَفَقَةٍ كُوْنِي أَمْسَهُ
 تَدْبَادُ سِرْدَمَائِي بَسَانِي اِز پَای دَهْت دِه اندوزبان جویاریا بی جاری از شعر قاضی نظام الدین اسمعانی فرو خوانده قَبِیت
 نه آخر در کنار ت پروریدم بود کم سایه روزی بر سر آرمی یکی بزخم تیغ از خون جل الودید کردن بند لعل بسته و دیگری را تیر در سینه
 چون غمزه یار در دل خلیه از همت ترا عقیق خدای آب چون با ده کلر کنت بود و سر با کشتگان بران کردان چون جابجایی
 تشنگی خاک رزم در روی او دواج خورد بر کف ارواح مرکب تیغ چو ساق کشت هر چه از ان پس برید تیغ مشتی برید هر چه از ان
 پس شجیت کر ز کریم شجیت وَوَقَعَتْ بِلَاکِ الذَّاهِيَةِ الذَّاهِيَةِ وَالْوَقْعَةُ السَّابِغَةُ السَّابِغَةُ سَبْعِينَ سَبْعِينَ
 کوئی فلک از بهر تیر برکت عید جانم از نینا ترا بو عید آن شکر بی کیش قربان می ساخت بدین صفت قتل و کشتن مغرور و مقتدر
 رسانیدند تا عیان یا عیان یا عیان با عیان سپهر افراشته شد و چندان غنایم از اسلحه و مرکب تازی و بجان نامی و نفوذ و اجاب
 و ادانی ز رفته و منتفات خوب و معتقبات مرغوب حاصل کردند که بطون این قصه شرح آزا کافی باشد و خاصه صاحبان
 زیرک و دایمان چالاک در عقد سر جوی آن بی توجیه ماضی تواند بود چون نظرایشان بر انواع طلعه مختلف و تقیفات و سبب
 سطح و صنوف مشروبات و حلالات افتاد و آن فی الفلایا بالایا بسجده و استند با یکدیگر می گفتند هر آینه هر کس بدین تقیم و ترفه
 معتمد باشد و از چنین بستر و این مضجع برخیزد و روز میدان و هنگام حمله شیر مردان در صف مبارزت برین بیات خفتد
 مَتَادِعُهُ الْمَلِكُ وَيَا لَذَّةِ الدَّعْوَى... در روز عرض شکر فارس چون ترکان جو را که هر منظر و علامان ماه روی با کلاه
 مکمل و قبا و زاندر زرشعی و کجیل فی خَصْرِهِ مَنَاطِقُهُ مَرْجَبُ سَيْفٍ وَجَمَلُ بَكْوَسٍ کَانَ مِنْ فَوْفِ سَرَجِهِ صَنْمٌ
 فَلَاسْتَرَفُهُ فِي غَوْدٍ فَرَسٍ بَرِّمَرَاکِبِ اَکْشِ زَادَانَاکِی در طرف میدان جولان مینمودند طرفاء اهل ارباب طبع و فضل
 میکشیدند اینان زبات جمال اندازد ارباب معالمت رجال و لایق رنیت شب زفاف اندازد موافق رنیت روز مصاف بلای
 و اغوشی کردند و عارض او خبر بلایان و اغوش زرسیده باشد از کجا روی بمنابر جزت و مبارزت آورد و سر بازی میسازد
 دستی بلوری که تا بوده جرگوشه ساعره عقیق نبوده چکونه و مضایق رزم و حرائق معرکه تیغ زمر دین را بنحون ابطال بجا کون
 تواند کرد و اندامانی که از غایت لغوت و نفاست مانند کل طری قرطه مقل پوشیده و بر وجه نسیم سحری است و روح نموده
 بهیبت که تحمل بوس و مکاشفت و کلفت لباس لبوس از وی توقع دارند سری که سوخته در کشته ناز طرف کلاه مغروق را
 بر سر شسته باشد و شوش دلال بر چهره چون روز این معانی فرو کند است که شعرات الملاحه ان یَفْجَحُ جَنْهُهُ الْاَبْقَدُ
 کَبْتُمُ الْکَرَّ فَبِحَکْمِهِ سَمِعْتُمْ دَرِ اَوْرِدُوْکُمْ شَرَّ کُنْکُنِ شَعْرَتِکُمْ فَوْسًا بِالْحَوَاجِبِ وَانْضَى بَعْدَهُ سَيْفًا غَارِضًا حَمَائِلَهُ
 صفت دارد کجا از کیش کرنا و ک کراری و تیغ هندی که هر خون خواری کند شکر کند و اگر که امراء صدشان لباس از اگر لباس
 و مرکب از خشاب و خشان جلاد از جلاد و لباد بودی چنان شد از جازات چندان غرایب غنایم که کونا لچیان جامها و
 و بدر با بهارند و نیاز نمست کردند و شیر از کان زرد و بکر که هر دروخته طرایف بلدان و فرشته ساحل عمان لقب نمودند و نیم

در حال قتل و غلبه فوجی از صحواء معرکه بر غم چسبیده حسانت دار الملکت و استلاب آنچه در ایند و تقدیم هر چه بتوانستند
 با جنیت کش شمال بهمان ساقیه دور یک شب سی فرسنگ مسافت قطع کرده مصباحی که لجام زرین بر سر سبز خلت کرده و کن گردن
 و نسیم صباغان بچینانید بقری الا عالی رسیده و از بسیارین آن حوالی مقدار سه هزار اخته ازان امراء مغول و جمع حکام و سایر ملوک
 از برای کله بانی خویش در پیش کردند و اسبان لاغر که و لیده نسور و عقاب را در خور بودند بکشد ایلی شیراز را با هما مشاهد آن
 احوال بودند و غافل از حادثه روزگار محال عوام الناس نیز در حوالی مرکب ممدول یا عیار امید یزد و میکرفتند و از آن بزرگ
 غایت نعم البدل میسر و هم در در کیفیت مقاومت عسکرین و اندام لشکر اسلام تواتر معلوم شد فرغ یوم اکبر صغیرا و کبیرا مشاهد
 افاد بناله ربنا لا یزغ ملکونا بعدا هدینا متاس شد و یوم یفترک فیما بیننا و ایامه و صایحه و بقیه
 صورت حال خال و غلبه شد و در شب بر تمامت دروب و بار و شمع و مشاعل فروخته و شکاریان و طوایف ایلی به صلاح
 مستعد ایستاده و مشاعل ایشان در اجزاء کوه صدانداخته یا عیان چون داشتند که شیراز را محاصره کردن مقدور وقت و میسر شد
 ایشان نخواهد بود و زمان ثبات و مجال قرار از ترس لشکر مدو طرف مضیق است و اگر بشنید فوفا یا الویل و الذل برایشان
 خوانند و سوفوا فی الهون و الغلظت خطاب کنند پس کربال با بغارت دادند و بنین و بنات مغول خرمه را که با متوکلان رسانتی
 سبب تادی مت اقامت مخالطت و مصاهره داشتند برده کرده رتبه و کله و رحل و نقل در پیش کردند و عازم مقام خود
 گشتند در آن راه مراجعت ایشان مایلی بلاد اسلام و نواحی بقدر توان بر روی مسلمانان با باز میخیزند و تفتید اسار و رشخار خلاص
 داده بمغیرس و منبت حریت و معررس و منبت مهنت میرسانید و جایز موبات و متوکل بقرات می گشت و چون دس صفا
 مرز و آمانی که عبارت از آن لال علی فطر بود بر سبزه زار سپهر بی مهر مشا به فت بدین مثال بخت فدا کوئی
 در فرس نیکن که قص زساق لعبت رفاصه نیمه ظلال شعر فلان نفضت دولما الصیام و قد کثرت سقم الحلال بالصد
 نیلوا لیتما کفای غر شریه یفتح فاه لاجل عنفود خواس و عوام قبه الاسلام که از خوشدلی و آسایش میروز
 بزودا به بودند و عید ایشان بود عید آن شکر از لذات و راحت بعید بصاف کا هفتقد و تعدد کشتگان که در آنچه طاهر شد و
 از هفتصد تن جوانان ماه روی سلسله موسی بر رخ نطع مبارزت نفیس نصر کو در سلط الله علیهم غدا البقیل در اول مذبح
 شهادت گشته بودند بر کس کشتگان خود را دفن کردند و در شیراز بجزاء اعزاء و داء فراق اودا مشغول گشت شعرا فالچی که
 کیف انت فلان علیل سهرزد اتم و حزن طویل دران بهای بجای سبزه خط از خاک مهر کیا به بر مید و از خون کشتگان
 بی کاه لاله زار بکشت بفتنه خمیده پشت سر طرقت از زانو حسرت بر داشت و ز کس یرقان زده از روی پرمانی خورشید
 بر فور نداشت کل سرخ از غم بر خوشتن پرده در بود و نیلوفر در آب دیده تر و بر زبان نسیم سحر این رباعی مروت کمر
 جمیت هر شاخ کلی که در چمن غنچه کند از خار غمی دل مراد بکشد از استی نایم چون کرد چار برون هر دست با دم بچکند
 شراب صفت سراب گرفت و طراوت سبزه سبزه خاطر شکر آب الزلج و فی ثوب ریح و علی ذلک کان قبل الولید

ایشان تفرج کردند میبخت خود چنانچه بر تغییر و غرض او که تفریح و کیش سهام ملام و سهام حسام یا نقدی و نقد
 حکمت و شوکت بطش و مقام شکر مغول و استمال صواب خطوب و استلال رقاب خصوم و ترقیب مرهم و مواسم محاربت
 و تدبیر موافقت و متابعت اعوان از شرح مستغنیست فی رؤیه الشمس ما اغناک عن محاربتهم قدرت باولی جود و انوار
 یافت با نفس صبور در طلب ارفع من الغلب و در طوعیت خان رسانده جان برب در روز و غاشگاه فنده قلب
 اسد و بجمالات اتفاقی کاسریشانی سد و روی که نصر بن سید از علماء ترک کرده مصداق این کلمات و برهان این مقالات
 میتوان بود و روی آنها میقولون یبغی للقائد العظیم الخطر ان یکون فیه من اخلاق البهائم و الطیور و عسر
 خصال جماعه الدیان و نحن الدجاجه و قلب الاسد و حمله الخیر و صبر الکلب علی الجرأه و حراسه
 الکرنی و کباسة الغلب و حد الغراب و غارة الذئب و سکون الخیرین معانی هر چند در صورت دعوی و غرض
 کلام جلوه گری میکند اما از راه انصاف و روی مسامت معلوم میگردد که آیت جاکیری و دشمنی برین طایفه منزل است
 و مطاوعت احکام ایشان و اجتناب از غلامه طغیان و قایت خان و ما را در نظر عقل لازم و متعین لکم ذنبکم و لیکن
 والله موفق للهدی والخیرات وهو عاصم عن سوء الفضا و فها هو ان و صلی الله علی روج نبی افضل صلی
 و کجمل نسلمات تمیم حکایت فارس در شهر سنه ثمان و سبعین و شتمائه از حکم یرلیخ ابا قاسم خان سوغو سنجاق
 نوین بازجه تحقیق محاسبات و دفع غلامه طغلات آثار و تحسین بقایه متوجات از دارالملک بر وجه و مضامین برسد و نوا
 مملکت را مرده رافت و امان رسانید و در استمال مذهب و جبر حال شکسته دلان بمبالغت شروع نمود و بغیر طکیاست بمن
 اصابت رای استطلاع امور و استرفاع حساب جمهور آغا زنها و بنفس خود استماع سخن مجرب و شتم بافتکان کرد و حقیقت
 میری عادل زیرک بود و بناتق و سخنان سخن پرسیدی از دلائل فطنت او حکایت کرد و مذکور روزی در خدمت او و شخص
 حاضر شد ندیجی بر دیگری استعدا کرد و گفت بر مرقع عام خرده پاره یا قم سی و سه دینار زر در آن بسته این شخص در طلب صفقه و
 مساوی کرد و کبابه در آش دینار بجای نظر از زانی دارم چون مقدر شدم و زر را باز دادم بعد از آنکه از مقتضی الزام کول کرد
 بر من دعوی آغازید که قطعه لعل مسوح غیرت لب نوشین و رخ رنگین و لدار کالتقی بر پها و دمع المسو و صفاء
 و زوفا و سفة الملاج و ضابا و زینفا در میان زر بوده لا محاله ترا از عهد ان تقضی باید نمود سوغو سنجاق لحظ
 شد پس آن شخص را که باینده لعیط بود و لکل سافطه کلف بغلاط ایمان مستثنی توانی شد که هیچ لعل در آن میان
 گفت آری بجای من جعل الایجاد العالی تعالی شایسته و بیکر روی سوسی باشد ضاله که و گفت همچنین سوکنید یا دینار
 کردن که لعل و خرده معینی بود و چون امانت تسلیم کرد و آنرا بر گرفته آن شخص بی تکلیف بتغلب راغب شد حاضران از قطع
 این مدامی و فضل این نزاع عاجز شدند پس فرمود و تواند بود که آینه نه از آن این شخص باشد و در قضیت که باری تعالی
 باینده را مقدر کرده و مدعی را بر روی پیچ و دعوی نه چه ممکن است که معا ویران زر و صره با ضاله آن شخص متوافقی آقا

و لکل سافطه لا قطای کل
 کله تسقط من غیر ان طین
 نفس تقطعها یضرب فی
 القسان ای برافیش لیا
 من سببا و قطعا فاما
 و قال

بدین خذاقت کذب مدعی ظاهر شد و خلاص منفعت مدعی الیه حاصل بعد از آن شفاعت متوسلین بنا صفا آن زر را برود و متین
 کردند و این حکم با شریعت مطهر نسبتی تمام دارد و تمام ائمه مجتهدین این حکومت را پسندیده داشتند و طریق العقل و لحد
 از اطراف ممالک و اتحاد اعمال استخار را یا و استکشاف جنایا فرمود و ارباب و بهجت و صاحب مسکن که سالها در زیر طعن
 تکلیفات مضبوط بودند با انواع حیات و زوائد بر طیلات و قصات معتدب و معاقب استعداد نفیر بفلک اثر رسانیدند
 وقت منال و عت اختلال و ضعف حال خود و جور جایران و ظلم ظالمان بعد از آن تقریر کرد و بر حکام و ملوک مجازة و مجاز
 خلوتی نمودند و سفاهت کار می بست و ایشان از ترس آفتاء سرایر استرشاء طوائف رعایا و آزدگان در رویا بجای می آوردند
 بعد از فراغ محاسبات که محاسبات القوم و کذلکهم نتیجه دارد واجب و مستوجبات و ما واجب و مستوجبات را در جمیع ارباب بلوکا
 مسجح گردانیدند و وجوهای احتمالات را در فذلک مجوی داشت مبالغ عالم اموال خانی که در وجه تقریر آن جزو غر و افلاک
 بنود برایشان باقی آمد و در اینجا کف تمام بیت کمولفه امید باشد بر بارز یقین همه شش و زان حساب غم عجیب شد با
 سوغو بخاق نوین از ملوک در خشم شد و مقاطعه بلوکات را باطل کرده مطالبت بقایا را بیکل و تکمیل ایشان اشارت راند چون
 بنسبت دیگران بلوک خواجه نظام الدین معمور تر بود و انوفظ زیر کی مال دیوانی دست نیت کمتر بازیده در رعایا را رعایت کرده
 او را بوزارت موسوم فرمود و تمام بلوکات را در نظر اتمام او کرد و نیز در باره او حسن عنایتی حاصل و هت و او را کشتی
 مطاع و بر آورده تربیت و عاطفت خود می شمر و من عرس حسن شعر عندی حدائق ریغش انعمک فلدشها عطش
 خلشون من عرسا نذاذ کوها و فی اعضانها و رف فلیس یحی الخضراء العودان بیلچون از تنسیق امور مملکت و بر
 مصالح دولت فراخی روی نمود و بتقلید بعضی نواب خواست که در باب قضاء ممالک فارس مصلحتی اندیشد و مولانا قاضی
 القضاة السعید ناصر الله و الدین عبداللہ از وی الله صده و جعل الجنة مثواه که در علوم نقل و عقلی قریح و در ویکان نظام
 و مقصداء علما محقق بود و جراید مصنفات آن امام عظام که خراید فضایل و فتوی و فراید ماثر و تقوی است در تفسیر و شرح
 احادیث و فقه و اصولین و حکمت و امر و زور و رفتار بلا و اسلام کبار ائمه و حکامیر ائمه ازان مستفیداند و ما انقضاض زمان
 و ذکر آن سایر و بر زبانها و اثر خواهد بود و محورها از اعطاب در شان آن مجتهد بالغ بی نیازی می باشد منصب قضا تعلق سازد
 بدین سبب محفل مزوحم و جمعی غاص فرمود و ساقین از قضا و سادات و ائمه و فاضل و شایخ و اعیان یعنی تا افراد و نوع
 جمیع و منطبق نشوند عقد اجماع که اسباب اقواء و تعلیل بدان مترتب باشد درست نیاید بعد از تجاذب ارباب مشاورت
 و تنازع اطراف مباحث طالع را اسی بران قرار گرفت که مباشرت این منصب خطیر استیست منزل در شان مولانا
 قاضی القضاة الاعظم سلطان الامیر فی العالم شریح عهدیه و نعمان و زمانیه و شافعی و درانه ذکر البیله و الخ
 و الدین ابو محمد بنی علی الله شعار الشریع المحمد بن محمد بن خلیفه و نصر حدائق الدین بن مال
 شمول قوله و کمال علمیه و کمال ید بران صورت نه بند و جمعی نیز بهر استان شدند که قاضی القضاة الاعظم ناصر الله و الدین

بتفرد در فنون علوم مشارالیه است و درین شغل معتمد علیه خاطر دقا و دقیق معانی بگرد و طبع منقادش مخترع مبان فی فکر شوقش
 نقاش براینج اسرار کلام الله و نفوذ و منش بشارت علماء ائمه کاینجا به بنی سلسله بهم تقاضا مناجات کلیم الله بی ترد
 مناسبت تقدیم و حکومت اوست مصلحت وقت چنان اقتضا کرد که تئیس امور قضا بطریق مشارکت بمسئلت و ارتقاء این
 مقرون گشت و نشو و نما ریاضت احمدی بدو نامیه مساعی آن دو امام متقلاء روز افزون اما تقدیم علی الاطلاق قاضی
 القضاة الاعظم رکن الملة والدين را بود بعد از اتمام مصالح ملک و ملت عازم بندگی حضرت گشت و ملوک و ارباب
 مقاطعات راجه اخلاص بقایا مصاحب خود گردانید سید عمار الدین را با خواجہ نظام الدین وزیر مخلفی وایم قائم بود و ایسا
 آن بین الجانبین برور شور غمت شده درین حال که اورا نایب مناب سوغو خاق می دید و معنی فیک الخضم و انست
 الخضم و الحکم معین می یافت در راه از خدمت سوغو خاق تخلف کرد و بدار الملک میگرد و مراجعت نمود چون جای آید
 بود از غایت تهو و در یادلی سید سوغو خاق طلب و باز یافت اورا بناگید و تعین مکتوب فرستاد و امر باسحاق ادا
 مواخذت کرد و در خانه خواجہ نظام الدین مجوس و شتند در عالم صورت هیچ بلیت ماورای ثبات دشمن نیست و هیچ
 ترتیب مولم تر از رحمت حده و ارباب غنا و نه چنانکه این معنی را نظم داده ام مؤلفان ایشان عندهی ایمان لعضمه
 و هم الحسودینا لاله العذر مثل است که طایفه دوستان بعبادت ابی عباد و رقتند فاولوا اما انتم هی بالابا عباده فقال
 عیون الزبیا و آلین الوشاء و اکباد الحساد باری بخ مخالفت بقهر شری رسید و شاخ مخاشست تا قرن الثور بالاش
 و هر کس که تخم پشید زمان حصار و رع آن توقع کند و هر آینه مساجرت را مابع و مناقص در پی خواهد بود و الدینا دار الکفا
 و دبر الخافاه و مقیم القبض و البط و منبضع الخیر و الشکر چون حرکات افلاک براسد است و اوضاع و احوال
 وایم بریک قرار نمی ماند لاجرم تاثیرات سعود و نحوس و نیایج ثواب و سیارات منبست اشخاص بریک نفس استمرانند اردوگاه
 آدمی را و سطون اسر ابتلا و مطعون تاس غناست و کاه بر غایت امانی فایز و کامیاب و بر غایت مستحضر غریق فرح و اطرا
 بیت لمؤلفه روزگار را توقع مکن دوام و قرار که گاه کج غنیمت و گاه کج و عذاب چو آفتاب زمستان و ابر تابان
 ثبات نیست جهان را چه در ثواب و عذاب بعد از انقضاء ایام بوس و انشاء زمان نحوس چون بپایان نفس شریف از تحمل ضیم و
 ظلم متمتع باشد و بجز سفساف تن درند و میان سید عمار الدین و شمس الدین ملک و سائل مصداقت و موافقت لا یحب علی
 بکل لیغض الحوائیه دست فراهم و ادوا سباب مطابقت تمهید یافت با اتفاق مبدکی حضرت خانیست توجه نمودند و مخالفان
 سجدت سوغو خاق انما کردند که ایشان در بند امارت فتن و ثواب زمین انداخته راک کار پیش از فوات لازم است
 و اقامت فرس و در زمان قدرت حکم جازم هیش از بجز و مشغول باید کرد و بمناطلبات مالی معتمد و مغلول سوغو خاق چسبند
 زرد برایشان حواله کرد و بتحصیل آن کرگیان خاص بفرستاد که در عوض مالش که بپند باشد زربستانند حساب و قریه نیست
 که نه هنگام تنفع و تذلل است و زلزله که به بفرشیدن پای ساکن نکرد و دو ملاطم بحر با بشتن غاشاک منفع نشود و اذ کان

خزما كان الخرف رفقا چپه مقتضى شامت وعظمه من عنان رجال بشد باشرت وفي الترخا جهن لا ينبت
لخسان نزديك بو فارفت وادورا جمال در عدا وخرانه چيان معدود بود و در قربت مجدد و بعد از التزام خدمات و عرض و
برکاي هي احوال ملک قصد سوخو سنجاق و تصرفات فاسده اودا و اموال ممالک عرضه داشت و قدم افلزم اذ او جدت فنگ
فانجري بالظفر حربي و الهائب خائب و الخائب للعدو كاسير و در مقام اين اقدام نداد بوقا خاطر ايجان في را
برقيش احوال و استخراج اموال عظيم موع يا قه بود و نيز در ان نزديكي تسويل مجد الملك در حق صاحب ديوان رواجي زيادت
قيمت مثل مشايه کرده بر غبتي صادق سيد و شمس الدين ملک را و سبليت گشت و بطول ايشان از اشرف شمشي حضرت مکت
رسايد و الترتوه دشا الخا جله عا طفت و نواخت بي نهايت يا قه سيد عماد الدين نيز بجواز مملو لفظ لفظ جدت
مکان القول ذاسعه فان جد لينا نا فالف لصوره توفيرات ملک و طماع سوخو سنجاق و اهل نواب سيما نظام
الدين وزير را من المطلاع الى المقطع چان تقرير کرد که در ضمير مبارک پادشاه موقعي ميع يافت و تکریم شد که دوست
تومان زير بيرون از مال مقرر بوجه توفير بر کار خزانة نشاند پادشاه بدست زر بار خود کاس عمار داو و هر دورا پايزه و ير ليغ
سيور غايشي فرمود و اعطاهما العرف الجمل فانه سيجته حزينتها الدهر حکم شد که طعا جبار نوئين تحصيل مال
و تقويت اين حال و اذلال معاندان بشير آيد و از جناح اقبال او تيو بر صفت باز سوخو سنجاق از تخلف بر خود و مي چيد
نفس زدن داشت اذ انقد ستم القضاء عليك من المنة لمولفه بحبت مرغ ز دست و رفت شيرت چو سوگر تو کون شت دست خواهي
در مقدمه بعد ايسا المي را چون سيل در انحدار و شرراش و انصعا و بشير از فرستادن نظام الدين وزير را در خانه سيد عماد الدين
و المكافحة في الطبيعة و الجبة چون ضرب طويل مقبوض داشتند آسي بيت اگر بکني کيفش خود بري نه چشم نماز
سجواب اندر دست برايانا نقش برين بسوز برندان اذ ياب اندر دست در عقب طعا جبار و صاحب عظم صدر ايد
احمد الخالدي بر سيدند و شمس الدين ملک و سيد عماد الدين و رخصت ايشان آغاز استرفاع محاسبات چند ساله کردند
در رفعت و شان و طول باع و اطلاق عنان و حکم طماع فتح احساب خواجه نظام الدين مقدم داشتند و الا يستفصلا في
الحساب هو المناقشة اکا ربسند و قدم بخي و لا بخي جاري کردند و ديگر حکام و امراء حشم چون از سمع کار سوخو
الغنية حال تصور کردند و در تمامت ولايات و اعمال توفيرات نسبت احوال ميان جمله مقسوم بود و بکنا زار بج و بخش سعد
و بخش يکدگر معلوم روزها و شبها جمع مشاورات ساختند و بجولات مفاد و صلات پرداخت لمولفه همه چون ساز ملاحه
شده باهم و مساز درين انديشه تا چه چاره سکانه و کعبتين خضم اچگونه مالند بولو غار نيز و دام و دانه داوند و دام جربزه نما
که سيد معتد اخراج و وسيت تومان ز ر شده لاسکت چون از محاسبه و استخراج نظام الدين که در و با و خلعت و عطا
خطا و در بروي زاده خاطر خود مي پوشد و از نور ذکا و ادين ذکا استقر اض اضواحي کند فراغي يافت در محاسبات ديگر
بناوب خوض خواج پويست و با سقا فان و امراء مغول را هم از ين دن دروي چنانيد و از ين سلسله حلقه جدايد

خبال

شیراز نمود و بر هر صد هزار چشم نهاد تا باریکه با زورای پرده تقدیر چگونه آشکار شود لعل الله یحدث بعد ذلك کثیرا امر
حشم نیز برای مصلحت وقت با وی بهماستان شدند و مدت یکسال ایلیان سلطان را تکلیف نکرد و محصل آن که تحصیل مال دستخوا
اومی آمد مدفن قبل و من بعد چون طرف زبان ایشان را موقوف میداشت و هاست ممتنع اجازت انصرف نمیداد
و در تکلف از توجه بحضرت چون نطق صبر مشاقت عذری واهی میگفت و ایلیان را بخدمت شاهزاده مارغون چون آمد
انفاس علی التعاقب می فرستاد و مملکت فارس و سهولت وجه استخلاص از اعز و سوار جلوه میداد و اسناد و لشکر میکرد و هر
چندی ایلی را چون خطه خوبان فرود از راه خراسان نامزد کردی و مضمون ریلغی بر حسب متمنی ایلی را اسماع و دوران حال
شده و بین التصریح و التلویح اظهار مخالفت کرده بود و لوکات بلوغان را بمواقع احاطه مقرون میداشت و بدان نیک
بندگی شایسته میفرمود و تملکات و تحریض میفرمود باری بدین سبب که تقدیم یافت روز بروز تکلن او در حکومت زیاده
و جهالت و رذیلت تضاعف می پذیرفت و بعد از تعاقب ایلیان و تهدید سبکران این فرمان از پناه صاحب
دیوان استال امر آه حشم را بفرستادند امر آه حشم فارس بداند که حال فتنه که بلغان و قوام الدین آغاز نموده اند
و از سبب کنایه که دارند و مالی که برده اند میخواهند که ممالک فارس را خراب کنند و زن و فرزند مسلمانان را در دست
مغولان و دشمنانی که بر سر ایشانند اسیر کنند و تا خبر این فتنه حادث و شایع گشته از طوک و امراء کرمان و شبانکار
و لر بزرگ و لر کوچک ایلیان متواتر رسیدند و اجازت یافتن و در آمدن بدان طرف کرد اما چون باری بقالی منیر مارا
مِنَ الْمَهْدِ إِلَى الْعَهْدِ نَزَّ تَوْحِيدُ أَفْنِ شَرَحَ اللَّهُ صَدْرَهُ لِلْإِسْلَامِ فَهُوَ عَلَى فُؤَادِهِ مِنْ ذِبْهٍ مَسْنُونٍ وَصَدَّقَ أَقْرَارَ بَرْتَوْتِ
محمد مختار صلی الله علیه و آله در ظاهر و باطن مامور گردانیده بکلمه ان جاء کفر فاسق ببناء فبیتوا نخو استیم که
پیش از تفتیش و شکشاف از سر سرعت و کراف حکمی که موجب ضرر موری باشد از حضرت ما حادث کرد و اکنون
که حوزه ملت احمدی بمکانت ماطرا و قی و دودعه اسلام را از نسیم الطاف با نصارتی روی نموده و دور و نزدیک و زن
و تاجیک آنچه که فرمض و طاعنی یاغی بودند چون بوقا اقا و توکا منکو و شکر آه ایشان دارباغبان مصر و شام و اعراب
جمعا طوعا لا کر یا سر در بقعه اسلام و مطاع وعت و متابعت آوردند ایشان که تا غایت جزیه و اداری و بندگی
و اخلاص هیچ نوزیده اند و جریمه از ایشان در وجود دنیا مدینه نهان که بزخارف اموال ایشان مغرور شدند و دین
و دنیا در متابعت شرف منزه ان یبشعون الا الظن و انما هم الا یخضون هباء منثورا گردانیده و چون بنمبر
علیه الصلوة و السلام نصیحه فرموده است واجب بود این جمال الدین را فرستادن تا با تفاق نظام الدین مقرب
این فرمان را بشنوند و ایشان را بصراط مستقیم و عت کنند اگر رهنمای سعادات دیده ایشان را بکمال هدایت روشن
گرداند تشریف خطاب کتب دیکو علی نفسه الرخصة انه من علی من کتبه سنو بحکم الله ثم تاب من بعد و اصلح
فانه غفور رحیم بر سهوات و در زات ایشان پوشاند صاحب دیوان را که منقل بر آه ساحت ایشان شده است

فان الله سبحانه العفو عن الذنوب
استدراج بکلمه فیس شایه ای بجهت
والله سالیح من عاقبت ان یستب
فقیه صدق من کذب و قیاد ان العفو
منع الی الله و تعالی و تعالی و تعالی
عنه که حقیقه نزل آیه الا ان الذین
این ایلیان بعد از رسول الله صلی الله علیه و آله
بی اسطیغ فخر جالبه و زیاده
عاده فی کاتبه فتنه انهم توکلوا
ان رسول الله قال انهم من بعد
و کان الله سبحانه یغضب رسول الله
این خبر و همسر رسول الله صلی الله علیه و آله
فی خیر و جمع

آخر از سبب باز عیال از کین من
الله و در عیال او هم و عیال او هم
ثم الله سبحانه الی الله علیهم و کذبهم و عیالهم

فرمود تا مکتوب نویسد و سو کند یا و کند آنرا فرموده ما دانستند و از آن تجاوز ننماید و سبب التماس و لباس قنوه فرمودیم فرمود
در سال کوسفند آخر دی ایچ نوشته شد چون تفرقه و سبب التماس بر کدشت و لباس سجده افراط انجامید
حکم یرایع که با قضا و قضا کیتی به مضامین مجاریات می نمود یافت و قضا للفقهاء قضی مشتمل بر آنکه طاشمکو حاکم کلی شیراز
باشد و بولو غانرا از عاج کرده ممالک و اموال محفوظ و متخلص گرداند و حکام را نکین کند و اگر احتیاج افتد مجازات
اتاکت یوسف شاه لربا بلیت سپاهی و لاد که گاه سینه ره مرک پویند راه کریز با اتفاق او بشیراز آید طاشمکو
مقتله از اصمغان حسام الدین سپهر محمد علی لربا که نایب دیوان اعلی خاتمه اتاکی بود و از افراد رستم دلان روزگار و تفرقه
و ابایی با ایچین نبرست و مسلم از مضمون احکام و مندرج بشارت و لایا نینهم یجود لا یقبل لهم بها و لخرجه هم منها اذ لک
و هم صاعر و ن بولو غان بر غرم سفر خراسان بیرون شده بود و حمایت و روعت او در خوف و مانع افزون نموده
عظمتی کرد و شکریر از عوام الناس و رجاله بجا صره خان حسام الدین فرستاد و ونفس خود تا نیم روز کوشش بیع کرد و داد
رجوئیت و فرزانی بداد بر بام خانه طوف می نمود و از هر روز و پنجه تیر می انداخت و چنکس امجور میگردانید و مردم را
کمان بود که جمعی از خدمت او اند چون ریل آجال و بریدان سبل ارواح رجال مانده و سیارات برج قوس از مصالح
تشریق با نقض و بهبوط پیوست و جزاء به دوست آن شیر حمله جو زهر دار از تاس رس و ذنب تیر تین بر دهن عقرب
پیکان مانده کشت حشریان قوت کردند و بجانه درآمده او را دیدند بایکت غلام که هنوز با تیغ کشیده چون تیغ خور حدت
سرو داشت مانند صبح سپهر در برابر او گرفته پیش بولو غان بودند در حال سخن با او زبان تیغ راند و ایچیا را مجال دم زدن او
تبارکی سودا آقا مت و استبداد حکومت و خیال محاکمت در سر گرفت این اجا چون بطاشمکو رسید با ستحضار اتاکت
یوسف شاه ایچیا روان کرد و بشکر می تمام و ابیتی نامحدود و در قصر زد بوی رسید با ستحقان و نوکران بولو غان از تجمعات
عصیان و غایله طعنان و متابعت خطوات شیطان که جالب سطوات سلطان توانستی بود اندیشه کردند صبا حی که
ترک یکت سواره چرخ از دروازه افتی بیرون خرامید بولو غان با اتباع خود بر غرم تفرج و حسیط از دروازه بیرون رفت
با اتفاق ایچیان سلطان و امراء چشم دروازه را محکم بر بسته و رجال تمام بمحافظت تعیین کرد و شعر لفظ صدقوا و انصروا
الی المنی بان مودایت العدی لیس نفع ولو انی داریت عمری حیة اذا امکنک یوما من اللسع نلسع
این اغلو ط چون کشوف شد بولو غان در خوشدلی را بر خود چون دروازه بسته یافت و سینه از دروازه بارک بلا خسته نیام
مقامت با طاشمکو داشت و نه امکان دخول یا قامت با کوره آمل را با کوره احوال معاوضه کرد و از جریان این روزگار خزان
که جزیان او غا دنی بر دو جزای روی امجادنی برد و سید اجرت سرگردان شد با خواجگان قوام الدین بخاری و سیف
الدین یوسف خزان بر گرفت و محبت شیراز را چون دیند و خرابه دل و ولایت نماند به راه خراسان روان گشتند
شعر چار بیضا للوی شط مناز لکم فلبس یلدر کها و خد و لا عنق بعد از آن با ستحقان و امراء چشم بخد مت

در استقبال طاشمکو مبارت نمودند و بدین خدمت از اصرار بر عصیان یکساله بری التاجه گشت تا بکشت یوسف شاه مرجهت کرد
و طاشمکو بشیر از آمد و بکومت اشغال نمود و بر سر کتوبات احمد آقامی نوشت و در یاسا مغول بنامه که اسم خان برین بول
نویسد پس خان بکران طبع مشرخی کرد و بنید و متعلقان بولوغان و موافقان او را با انواع مطالبات و مصدرات مبتلا
کرد و در وایع ایشان پیش بر سر که بود تقشیر نمود اموال بی نهایت بجاخته خود حاصل کرد و مدت یکسال چون سپری شد حکم
یرلیغ لغایف که انانک ابش حاکم شیراز باشد و جناح بخت بهای آثار را بر بقیه ملک آبا و اجداد گستر و در اثناء طالع
طاشمکو با خزانة موفور متوجه بندک گشت حکام و ارباب بولک مصحوب او تا سرحد فارس برقتند با همدا علی انانکی بجا
ملاقات افتاد و طاشمکو از فایت حماقت و تدنغ و خرف و تنوع که در مزاج مغوی و طینت قوٹ مرکوز و مجبول داشت
بخدمت انانکی تشرف بخت و در شب کوچ کرد و روان شد امانی شیراز بقدم موکب منصور و ایترازلو و منشور
کافه دولت و مملکت رایت پیشا بر سر پهرین فرشتند و تمامت محلات و اسوان را اودین بستند و قصور را چون
ارایک غدر برآستند و مطار به دار باب لهو و ملاعب عوالتی و کواعب بر سر آن فرستند تا یکماه شیراز غرق
جنور و سرور بود و وحشت و اندوه چون چشم بدور بگذرند طبعه و ذوق عفو و مهربانی انانک در کاح سلطنت چون
قمر در برج و کمر در درج و روح در تن و کل در چین و جور در جان و عافیت در جهان شعر و التمشیر فی رد و الضحی و البدر
فی خیر الدجی و المانی خیر الصدی و العین جاد علی التری و المری بخلق فی الرئی و الورد و حنه التدی
و الصبح بقدومه الصبا و العین فی زین الصبی و الدهر یبعد بالنی و البر و عین الصنی و البشیر من بعد
البل و الود فی اثر الفلی نزل فرمود میرر مملکت سلغری از رواء طلعت میمون و قرطالع جیمون زینت و بخت یافت
و چهار کن مملکت فارس از حکم گیر گشت بی بهانه و طینت نوبت سه کاه اداره است و راز بهشت بهشت گشت قورغانه آلا
و چشم محمود ترکان و پیرانی دود گشت کرد در گن زلف خوبان یابست حکم در دیوان اعلی جند او نه داده جلالت
الدین ارقان ابن ملک خان ابن محمد ابن زکی که شرف انما و اعتزاد است باد و نه رأسی اصل نامی فرع آل سلغور مقرر فرمود
و وزارت دیوان اعلی خاصه بکلم حقوق سابقه و مساعی متاسفه بنحو اجه نظام الدین ابو بکر لغوی فرمود و در ساختن مصالح
ملک و تصرف مال مشروع نمود و در بندگی حضرت عرضه داشته بود که بسیاری از خالصات املاک اما بجان بیضی
الله عترت نهاده در حوز دیوان است اگر با فراد و افراد از آن سلطان ملک بخش مرافراز یرلیغ و به اینجو باشد و از حاصل
آن بعضی انانک را امتداد و با صاحب دیوان مقرر کرده که آنچه حصه انانکی باشد ازین املاک بسبیل مشارکت نواب
طرفین تصرف نمایند چون احمد در تدبیر ملک و سیاست جهاداری مهارت و درستی داشت بغور نارسیده برفق
تمس یرلیغ داد انانک از هر ولایت بر حسب ارادت قری و مزاج و بیاتین و تقاضا با جو بیرون آورد و نواب
و متصرفان مفرد بکاشت و تصرفی فاسد کردند و باستظهار آنکه دو فرزند از اروع پادشاه داشت و تمامت خواص و عوام

شعبه کدر عهد سابق
پادشاهان پنج نوبت و امر آن
نوبت تقاریر می نمودند و از جبار
نیز شعر از نوبت

شیراز از جریده بندگان درم خرید و می پنداشت و ملک را ملک موروث می نگاشت از اصول مال نیز مبالغه خرج کرد و حقیقت
 او بخت طبع پادشاه و وساحت نفس بکانه او تا حدی بود که اگر حاصلات بجز و تر فارس با در یک روز برزایر و سایل قسمت می
 هنوز مستقر و مستحی شهر و می شر و آن سکا با جوده مثل جوده ها سکا ب علی کل الشا ب لک فخر بدین موجبات و جوی
 کمتر بخواند رسید سید عماد الدین غایت انابک را در باره خواجه نظام الدین بدرجه کمال یافت و عاقل چگونه از دشمن غافل
 نشد و خیف که کار او را در معرض ترقی و شکانت باید و در روز بروز قدرت و شوکت زیاده بیند مراد دست از دامن اندیشه
 دور و دراز گواه کرد و بی اجازت عازم آمد و شد سر کفر خفت عی فال لیلاد فسحة وحسبک عاذا لای عنک رطل
 در قضا عیف این حال میان سلطان احمد و شیراز و ارغون محاربت و مقاتلت واقع شده بود بدین موجب که شرح آن
 یافت در یک لحظه تا سورسور و منصور مقهور گشت و نوبت سلطنت به ارغون خان رسید بوفاه و معاون سید
 عماد الدین گشت و در بندگی حضرت در تربیت او به مخالفت سخن راند بنظر غایت لطوط و بهضاب عارف محظوظ شد
 او ضاع و اشکال سپهر دولابی بر حسب مرآت شخصی اتفاق نماید حرکات و سکنات او دلائل صباح مهلت و دسائل مصباح
 هدایت و کیمیا نقد سعادت و واسطه عقد ارادت کرد و شمایل و شامت او ایمانی را خوش آمد احوال تصرف و تنبذ
 انابک و تواب او در ملک و مال و بعضی خلوات عرضه داشت از حکم بر لیح حکومت کلی شیراز از بجز و تری معارض و مشاک
 بوی تقدیر رفت و دواعی رتی و فتن و مناجیح حل و عقد بهواید و منوط گشت و نصب و صرف مرآت چشم مصیبت چو
 سید موقوف و بیایر شیر شیر و کر به سیر و غایت یافت و بر لیح شد که انابک در حال که بر مضمون احکام و وقف کرد و
 غرم توجه به صوب حضرت مصمم گرداند و بیسج تعلق بجز و تات و کلیات امور را رد او او ش و پر کید را با استقامتی
 التماس کرد و تقدیر پیش روزگار برستی می پیورده این عیاس بیت چون غنیمت را مشا بل کرده شد با اینی
 عقل سی روز و طمع مای بود را سابرش از کتور رموز حکما التهوره افه و کل الناس مؤلاها و الخول لعمه و کل الناس
 بوقوفها خواجهکان قوام الدین بخاری و سیف الدین یوسف بعد از آنکه دو سال ملازمت بندگی پادشاه و درضاسان کرده
 بودند و ترک اوطان مالوف داده و باین والوف قروض هر سیم افتاد و دوا بهما و مایول و مخوف پیورده و در حالت
 مواخذت ارغون و انذار ام شکر بطرف او و دوا احمد التما نموده بودند بجانب ایشان التفاتی نرفت سید بداعیه که محمول
 طمعه لا تتریب علیکم الیوم بر زبان راند و هنگام فرصت در مقابله و قصد و معاوات لطف و صوالت تقدیم کرد و
 اینها بر عادت معهود و خواجه سیف الدین را مقرر داشت پیش از وصول سید شیر گز تواب انابک احوال دانسته
 صورت احکام بر لیح اعلام کرده بودند و از زبان او نقلی که موجب استیجاش خاطر باشد بمسافع شاهنشاهی رسانید
 جماعت حاد و فرقه اصدا د آن نقل را شاخ و برکی می نهادند و فارغ از نیت سبک من بلعک در قیج زین
 و جی عرضه میداشتند و بر رفع او و تحریف میکرد و سید چون بجد و فارس رسید استرفاح محاسبان غایب داشتند فکات ملک

نکرد این سبب با دیگر اسباب وحشت انعام یافت و این کوهر در ملک اخوات نظام انابت متغیر و متغیر شد و نایز شمشیر
 تا حدی در التهاب آمد که رطوبات جلیدی را تحلیل کرده از نایز شمشیر روان گردانید شمشیر فاعطر لؤلؤا من نرجس ففت
 وزدا و عصفت علی العنایا بالبرکات و شایسته و اباب سعایت اولئک الدین اشتر و الحیوة الدنیا بالکفر
 فلا یجفف عنهم العذاب ولا هم یضرون قلت مبالاة و کثرت نخوت او را در خاطر پادشاه زیاد
 وقع انداختند و انابت را بدان مدارات و قتل منع کرد و گفت عماد الدین علوی کمر بسته این درگاه دولت پادشاه
 از کجا گشت این جبارت یافته بعد که در اردو قصد اخراج و از علاج از ملک موروث پیوسته باشد و چندین طلسمات
 تزییری و هرسم بسته اگر رای شایسته بی بجز و حکم یرلیع که بنا بر موارات و موارات و تقریرات بی طایل و مقدمات
 ناسنج اولغا و یاقه بر عذرات و بهفوات چنین اقوال و افعال اغضا میفرماید بیشک داستان این عجز و قصور چون ملک
 خائیه و مان و مانند ملک شعبه بنان پیرو جان کرد و بلکه مضحکات نارسیده باشد و پس چرخه و دوک تا با بانا و بنا
 ملوک چه رسد و بیکبار کی از رونق کار سلطنت مصصر پس این طشت خواه و دست بشوی تلفیقات و تسخیریات
 چنین رای زمان عطار در در خلط و هم اندازد و عقول عطار اخیر که روانه دران میان ای زمان و هفت
 نایضات عقل و دین چه فن زند بقیس ملک ایشانرا خطاب با ایها الملائة افونی فی امری مخاطب فرمود فالوا نحن
 اولوا فؤره و اولوا بائس شد پدید و الامر للنفیضه تقریر و صفاد و تدبیر که تقویم معجون مزاج و تصحیح سقیم معتقد و در بسته
 بمعالجت السبب ما حی الذل و صورت زبند و محضی موشح شهادت حکام و اکابر و ائمه و سایر طوائف نویسنده
 مدارج آن منطوی برین ذکر که عماد الدین علوی در حق خلایق بداندیش بود و بقصد اعراض خواص و عوام فراموش
 و حاصلات ملک را در وجه اباب قروض خاصه نهاده طوایف اهلی اجماع کرده برای بقاء رونق ملک و نظام
 مصالح جمهور او را بقتل آوردند لا محاله از بهر یک نفس ملکی را عرضه تخریب نخواهند فرمود و هر چند نازکی یا سواد یا یکی
 کا مغول بر انابت پوشیده نبود چون حکام و امرائش و ارکان دولت بر این اندیشه مطابق و موافق شدند و هر
 بخط خود پایان محضر مزور را چون نامه اعمال مستود کرد و نیز دوز مجازات و من یقتل مؤمنا متعذبا جزار او جهنم
 خالدافها و غضب الله علیه و لعنه و أعدله عذابا عظیما اندیشید و نیز بدان رسد او و مترصد قبر
 کار و شمشیر در کمن امارت نارسیده از غایت استظهار بحال غایت ایمنی هر چند مستغان دولت و ناصحان بی غرض
 سلوک جاوید و تعظ و انتهاج منج تحفظ محض میکشند زیاده التفاتی نمیکرد و بالش اغراض را متکاء حال میساخت و منبه
 غفت از گوش خود بپیر و ن می کرد و سره تنه درویده تدبیر نمی کشید نصیحت نیز نصیحت عثمان که اذا نصحت لاحد
 فلم یقبل منك فتنه به الله نسیه با مخالفان او اظهار موفقت کردند و در پند ناکام آمده قبل لبعضهم انک
 لکن فقال ان الدنيا املاک مکاره فوجب علی العاقل ان یملأها حذرا در غلواء این بوی خبر

رسید که در کرمان سوادش کنگر و از طرف سیستان دیده اند و هر چند راوی غیب این بیت باشد و میرساند بیت
چشمی که در لکر حسن چکیت وز خط و خال او سیاهیت تهرس بی از ترس و هیت ایشان تلبه در احوال و تبه و در اول
طاهر شد سید بخت آنکب پیغام فرستاد که آوازه حرکت باغی فایض شده و ما را با اتفاق امر او ایلیان بمصالح متباد
و استعداد و قال و دفاع قیام می باید نمود و سرحدش کشتید باید که آنکب بقلعه اسطر و و و فارغ البال اینجا قیامت فریاد
ما ازین مصیبت فارغ شویم و این شاعری از میان برداریم آنکه ترتیب اسباب نهضت توجه بصوب حضرت کرده آید
این الزامه علاوه منا واه و متم ماده معاوات کشت که آنکب عموالدین علوی ما را در قلعه محبوس خواهد داشت شعر بالیت
شعری آخری ما نطقیم ام منبه النفس لا لئسان ذوقا جواب فرستاد که زریب ما بخت کند و اسباب مالا بدمعده
دارد تا شاه بر قلعه و ماه بر فزوده رود و در سیاق این امور سید روزی از پیش ایلیان بجا از محبت میکرد و گوئی عظیم از فرسای
و رجالت با دوی در میان اسواق معده و دوی چند از ممالیک آنکب بوی رسیدند و گفت فرمان بران وجه است که ببارگاه
شاهنشاهی حاضر شوی چون سخن ز برشت او ب شود جوابی سخن گفت مقدم ایشان در دوی او بخت بصرف قوت
هر دو از مرکوب جدا شدند سراج الدین فضل لکه در هفت با انواع قطع و کرامات سید مخصوص شده بود و ارجا ندارد
قائد حبش می شود و با دل ضربی زد و خاک در دیده میاقانید شعر کذاک الیالی لا یجدن یطلب لثقی کل یفین
علی العهد چون مضیق تهر جمال مطارده و مجازیه داشت و آنچه حماه و حکما بودند با اعدا همدستان و رجالت ایشان
روان تمامت چون سیاه روزین متفرق شدند چنانکه کبرک آزاری بر وجود هیچ آورده نماند در حال سوار و را
بر زبان تیغ خونخوار جد کردند و تن نازنین را که جان مروت و حمیت بود برهنه در میان خاک و خون بکشد اند
و ذلک فی الحادی و العشرین من شوال سنه اذ کور شعر عظیم لا یسرین ان یام عظیم بال علی و الاکانام سلیم
و لکنهم اهل الحنا و الطلی فمهم لیلای الزمان خضوم ممالیک آنکب و عوام انعام و شاد و او باش قلک شکر
اد جتمعوا غلبوا و اذ انصر فوالله یفرقوا و انقود بالله و سنم صفت و صفت حال ایشانست و چنین وقت را غنیمی
بارده و نعمتی فارده ندارند در خانه او بختند و دست غارت و تاراج برکش و دنفه و منس و فرس و اوانی را
کنس کرد و ممالیک و دواب عرضه انتاب کشت و منابر و محارز غلات با دیال ارذل پر داخشد و بر آن سید
میمون سر برت که تهر سرور و سروری از اسیر حبش منلای بودی بدرگاه بردند و بصدمت پای اودان چون کردند
و اودان کرد و شاعر فضل لا غور الدجال هذا زمانک ان یمنی علی الخرقه و زکار کرده خود سرکش است
بر عارض حیرت می بارید و ابیات خاقانی میخواند و میزاید بیت ازان کا قباب سخا بود و چرخ رزوی نین
سایه برداشت جازا همین یکت جو اندر بود خلک هم حسد برد و نکند شش پس تا مین خلایق را در شهر نکند کرد
که چون عموالدین علوی توفیرات نابوده را التزام نموده بود و ممالک خراب در عایا مستاصل خواهست شد اودا

از دست بر گرفتیم باید که هر کس بصلت خود مشغول و دور از قبول باشند عوام محلات با اعلام و مطبول شادی کنان فرج خود
میرفتند و قهر دشمن را شرايط تنیت و سرت تقدیم میکرد و کی از ابل فضل که پیوسته با نعام جیم آن سید کرم مغرور بود
بنظر احسان منظور این دو بیتی اشاکر و دور پای تحت اشاد بیت شایارخت از شاد چون اعلی باد تحت تو فرزند کنده اعلی باد
هر سر که نه بر مراد و رای تو بود بی تن چو سر عمار ابوعلی باد و چون کاتب را حقوق ترشح و تربیت آن سید عالی مرتبت بر تو
حسن و ظالام بود و وسایل خلاص و نعام از قدیم باز ماند و حدوث و احوال این مرثیه نظم و ادب و شعر و لغت و لغت و لغت
نَحْنُ الْكَرْبُ غَرَالَهُ وَعَنْ سِرِّ الْاِقْبَالِ مِنْ قَبْلِ لَثَرٍ اَبَادَهُمْ اَيْقَانًا يَا اَكْبَ عِنَاكَ فِي هَدِيمِ الْمَارِ بِطُلُو
فَكَمْ مِنْ حَسَنِ مَالٍ نَابِ تَجَرُّ وَاَبْدَانُهَا الْبَيْضَاءُ بِاللَّحْدِ نَلْصُقُ وَكَمْ مِنْ مَلُوكٍ فَلَمْ يَضَى وَبِكِي عَنْهُمْ سِرٌّ وَكَلْبُ
رَدَا وَجَوْسُقُ عَلَى ذَاكَ اَوْ دَى الْمُرْتَضَى الْاَعْظَمُ الَّذِي يُوَانِدُ فَتَفْتِ دَمْعِي وَفَلْيُجِجْ عِمَادُ لِدِرِ اللَّهِ وَابْنُ كَا
بَيْتِهِ بِنَبِّهِ بِهَ بَاهِي الْعَلَى الْمَنَاقِقُ سِرِّي عَمِي ذُو الْعَوَارِفِ وَالْقَهْمِي كَرِيمُ وَمُفْضَالُ عَلَى النَّاسِ مُفْضُو
شَهِيدُ حَيْدِ الْمَرْهَفَاتِ مُعَقَّرُ لِقَاءِ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامِ مُعَوِّقُ اَبَادَهُمْ فَدَسُوشْتُ حَالِي بِقَبْلِهِ وَابْنُ تُوْذِي كَا
لِلْاَنَامِ وَالْخَرْقُ خُدُو الْعَلَى صُكَّتْ يَفْعِدُ جِيْنِهِ وَجِبَالُ الْمُنَى مِنْ ذِي الْمَيْتَةِ تُخْرِقُ هِلَ الْغَضَنِ فِي الْبَيْتِ
يَفْعَزُ بَعْدُ وَهَلْ بَعْدُ بِالْغَمْرِ تَوَسُّرُ سِرِّي اِلَّا صَحْلَتْ عَيْنَاهُ دَمْلًا فَلَمْ يَكُنْ عَجِبٌ لَنْ يَأْنِسُ
عَبُورِي نَارِقُ اَمَّا حَيْثِي السَّبْفُ الْمَرْبُ صَبَابُهُ مِنَ الْمَجْدِ اِنْ مِنْهُمْ دَمٌ يَرْفُقُ فَفَلَهُ السَّبْفُ الدِّمَاءُ وَقَبْلُ
ذَا يَجْدُوَاهُ جِدَالُ النَّاسِ جِدَا بَطُونُ وَدَاخِلُهُ مِفْتَاحُ كُلِّ مَغَالِقٍ فَلْيَزِجْ لَهْ بَيْنَ الْجَنَادِلِ مَغْلَقُ عَلَيْهِ
بِكِي جُودِ وَبَاسُ وَدَوْعُهُ فَلَمْ يَنْفِ فِيهِ اِلَّا نَ مَاءُ وَرَوْنُ سَفَى اللَّهِ مُنَوَّاهُ وَلِقَاءُ رَحْمَةٍ بِهَا غَضَنُ طُوبَى فِي الْفَرَادِيسِ طُوبَى
بوقی که اتفاق زیارت تربت آن حاتم دل فا و این دو بیتی بر دیتی بکسوت نظم مکتبی کست محاط با نایاه بیت
ملکت همه در زیر کین بود ترا اقبال ہی جهان رچین بود ترا دیدی که چه کرد و عاقبت در حق تو کروون که و شان کمرین بود ترا
چون تیر تر ویر و شاة در خدمت شاه هدف عدوان پیوست و روح سید بغرف جان سید جمال الدین محمد ابن عم او که بود
و تقوی مشهور و مذکور بود از کمال حمایت انا بک با حظ موفور و فارغ از اندیشه آنکه او را آسبی رسانند از عقبه علیه اما بکلی تحصنا
او که دینی تدبیر و نظر بدرگاه مبادرت نمود و جانب خرم که سست ارباب کیاست و وفیات است مهمل ماند اما بک باکی
از شیران حضرت و کفاه عرضه مملکت در نفی و اثبات او مشا ورت کرد آن بزرگ رخصت قتل او را درین عبارت مندرج
ساخت که سید عمار الدین ربطت نال و صحت حال نبود بمحض تنور بر خلاف مقصی عقل در کار با اقدام می نمود و با خدمت انا
سابقه و خشی باعث بر معادات نداشت و حضرت ایما فی کار خود را بدین مشابست رسانید که مشا بدیه ذلت جمال الدین با کمال
تمول ظاهر است و بر زانت ثبات و عقل مستظهر و چنین ظنی بروی رفقه که در طلب انتقام عقلا و شرما مطعون و ملوم نباش
باقی را می شایسته ای اقرب الی صوب الصواب و الباقی بالاصاب و فی کل باب این تقریر بعینه افشا و ذوات

زمان حکومت سید صد وینار شیرازی بادشت مبلغ یک هزار و دویست دینار اگر امکان یافت بودی در پرده ظلام سیح و
 گردن می و منت صلت بر شتر ثابت دانستی مثل است که جانرا بهره خرد رایگان باشد نژدیک بود که حکایت محل
 که ابونصر عینی در کتاب مینی ایراد کرده صورت حال ایام کرد و اکثر حقایق در بریغ بفضا اوجراد مسکه حیوة می ساختند و در خلیف
 بنیج و بنایج سد الرمتی حاصل میکرد چهرهائی را که غیرت لعل مسح بوجو بصافیت بشرد و طراوت سحره منسوخ شد در زوایا
 بیوت و مصافق کوها و میان محلات و اسواق چپ تن از مردوزن افتاده و در آرزوی نان جان داده تمامت اغیا و متمولان
 پایمال فقر و فاقه گشتند و آبا و اجدات اولاد احرار را در معرض اندک مقدار قوت منبخر گشتند بلیت آرتست این که
 همه چیز چنین نایاب است از کم کن تو که نرخ همه ازان کرد و کار دیکه تو دشوار گشتی برخود که تو بر خوشین آسان کنی آسان کردی
 شعر هون الیک فان کل شد بدیده ان لم تشد دها علیک نهون و یفین ان الذی هو کائن بالکفره
 منک و یا لرضا سیکون علی هزار باره از صد هزار تن انفسن از الملک دولایات بواسطه عدم غذا اسر در حجاب خاک کشید
 و جاعی که ایش را قدرت ریزه بود در کلی احوال رنجور دل شکسته خاطر بودند و لذات استراحت و تناسل بریشان مشکدر
 از زبان مردوزن در کوی و برزن اگر چه قوت در تن نداشتند و کرمان چو آب جاری بود اعادنا الله و جمع المسلمین
 من عذابه و در فناء هلاکت و اضمحلال قدرت لاریب چون خواهد که ساکنان خطه خاک را در مقابل تقاعد از مراسم
 تادیت عبودیت تا وی کند معنی و لتبلونکم فی شی من الخوف و الجوع و نقص من الاموال و الاکف و التمرات
 و رشان ایشان صادق و لاحق گردد و حسب قضاء وقت و مصلحت ابناء عصر از حضرت و الا جواز نامه لا و ا متوقع شود
 و امداد و بوس و ضلک متوقع شود و الا در آلاء سرافات الاله الخلق و الا تمید و اجی نهند و دیده بغفلت
 ایشان که در مدد قدرت باشد بکل الجواهر اعتبار مکمل نشود و حجاب اشتباه از محاذات ضمیر کسب کرد و ورور کار خود نیست
 مجازات اعمال بشر را بشرو خیر بهویدا و بستر که اجتهاد است الناس محیر توبن با غلظت ان جنه کجهر و ان شرفا
 از تقادم عدا دم تا این دم هر کس که نبی صالح و فعلی جمیل یا خیری در باره غیر می تقدیم نموده نقیض آن بر صفت مذکور افلا
 مثل است و چون حامل آقاب خارج مرکز ثبات گشته و اگر بر خلاف آن ایذا و اضرار وجودی از وی در وجود آمده
 یا بفد و حالی رضا داده و مصلحت خود را در ضمن آن توقع داشته هم در عاجل نجات آن بوی مایه شده و سحر زبانه
 علامت و سببه عبرت خلائق و غیرت خالق آمده و لا تحالفة یوم نبلی السرائر از شاخسار ساء خار ه فتن یعمل
 من قال ذنوبه شتدا یومئذ من الذاق علقم مطعم تبعید از رحمت حق اعوذ منه الیه اقطاع خواهد کرد و بر بان این
 دلیل و تبیان این اقاویل حالت سید مغفور عما والدین و قاصدان اوست چه سالها کسوت وجود آن جماعت در
 زیر حجب راه ایام و لیالی و لکد کوب فلک لایابالی بی آرتوان و پودا تشاکش بود و در معرض سخط و عتاب پادشاه و
 از تجاذب محصلان خزانة و غنا حلاوت حیوة را بمرات ممت معا و منه زدن معاطی با بنج و اکتابی بی ریج میشت

مانند آب در زمین مخفی و آتش صفت بر ملک مصدق می طلبد یعنی نفقار فی الارض فی السماء عاقبت مرد
 همان چنبر برون کردند و بیایا ایلمانی موسوم گشت و صورت چنان بود که پیرش هنوز درجه بلوغ نیافته با بعضی
 نواب و خدمت کریمه قاصد روشد شعر و کان النوی بکفر لفتن شعله فکفنا انکان النوی والکواستخاشت مجت
 بوقا بر آتش غضب او که قابل اطفا نبود بر فلک شعله کشید و بر فوات سید که مرتب غایت وضع دولت خود می شمرد
 متأسف گشت و لطفان تعصب حمایت بر میان انتقام بست و او را در زیر جناح عاطفت و جهر مطاع و تربیت عا
 کرد و ملازم لیل و نهار خود گردانید و در بندگی حضرت عصیان و تمرد انانیتش و تجاوز از مقتضی فرموده و تخاصم
 بر قتل کاشته پادشاه عرضه داشت و تفریر کرد که بایزه را بخلاف ایسا و حکمیه جان چون دل ملهوفان شکسته اند ویرایغ را
 چون کسوت سبر مشاقان پاره کرده اگر باین حرکت مسخر غضارود و این جبارت را بعفو و اقامت مقابله فرماید دیگر
 شاهزادگان و خواتین که براه و رقت از وی زیاده باشد از منج طوعیت عدول نمایند و بتقلب حکم ایسا مطالب و
 رغایب خود را طالب گردانند ارغون و در قهر شد و تغییر در مزاج مبارکش ظاهر شد با دشمن او خست که کرد از زمین
 زمان بردارد و منبع آتش بآب دولت مخالفان تیره گرداند عاقبت رومی زلت بخشش شایسته حسن تدبیری کار بست یعنی
 با حصار انانیت و مخالفان سید تنقید فرمود و بر ارتکاب آن جریمت بلا حد نهید و با ولجای حاتون پیغام فرستاد
 که همانا بش کنکاج شما حکم بر لیغ را دیگر کرده و کاشته ما بقتل آورده و طریق عصیان پیش گرفته باید که بر فرفع برقع تر
 که بر چهره پنداشت او پیداست مشغول کرد و دشت دشت و خست او را از قالب استغفار در گرداب او آب انداخت
 او لجامی ازین نسبت استغفار کرده و در ضاعت تمام جواب فرستاد که در یار غوغا بزرگ حاضر شود چنانچه مقتضی حکم
 ایسا باشد تقدیم رود و پنهانی الوکهای خشم آمیز با انانیت فرستاد و ملامتها کرد و در مسارعت بر بندگی حضرت لغت
 و استعجال نمود و طبعی چون شیر از رسید کوفی بیک جرعه آب رگها باد آتش بیجان او فرو نشست و احکام بر لیغ فراموش
 گردانانیت کرد و استمال خاطر او بر آمد و بصلات و عطیات او را با خود یکی گردانید و محضراً و مزین نمود و معابر
 اجماع طوائف متمسک گشت و شغف و اعتراضات را مصحوب محتملان خود بخدمت امر او خواتین فرستاد و بمجاونت
 ایشان و مسکنات او لجامی که معتبرترین خواتین بود تو تسل کرد و پنداشت که بدین اندیشه طراز مندرس را از وی
 کند و از حضرت ایلمانی مستحق عفو کرد و صورت محض و پای میر خانیست چون شرف عرض و آنها یافت هشتاد
 و غضب ایلمانی و عناد بوقا متضاعف شد و تخلف توقف انانیت بر صدق مخالفت و تحقیق عصیان جل رفت
 فرمان شد تا طولادای یار غوغا و حسام الدین قزوینی بخص خون بی گناه سید و اتحراج اموال خزان
 و اخراج انانیت بی بهانه در شیراز آمدند و خواجگان در سلسله و دو شاخ کشید و نفقش و شکشاف محاسبات و وجو
 اعمال و استجاث امور و استجاث اموال پیش گرفتند اما با انانیت بسبیل خونت حکایتی نمیتوانستند کرد و چه عروس

نما بود و اسم سلطنت و شت و خواجگان با و کا و فطنت خدیو و تدارک غفلت و معتلات احوال مشغول و از طرف خصمان
کسی که استیصال معارضه و مقابله داشتی حاضر نه اخوان اقا بکی خدمات پسندید و تقدیم کرده گفتند اول وجه خزانة تحصیل
باید رسانید و محاسبات ممالک پرداخت بعد از آن ممد جزا منطقه انابک با اطمینان بصوب حضرت روان خواهد بود
براستی سخن پرسیده از جواب حکم بسیار کار بند شوند و چون این سخن موافق غبطت مال و مصلحت حال نمودن و شت این
مهمات را مقدم داشته خود ماکه قان اقا حجامی از بندگی حضرت مانند عقاب در طیران برسد با ریلغ شستل بر نگاید
و انداز و حل از راز اصرار و ضلع عذارا عذار و حکم شده که مرکب ابش را جلیو گرفته از شیران بیرون آورد و بگویند و بگویند
دیارا کن تراها بعد ذلک لا یفزع الی اللیل فی حال الکرمی قان از مرکب فرو نیاورد و سر برده میهن انابک
بجرا آباد نقل کردند و محال عذر و تسویف و رکت آمیزی و تصیف شک آمد و دیگر را و داع ملک موروث کرد
بیرون شد رفت بعد از هفت که است سفر با تمام هویت چون اشک از دیده روان گشت شعر بگفت و ذلک
عَفَلِی وَ زَاپی لِعَیْکَ نَادِلِیْ اَنْ اَیَّ اَسْیَرُ اَسْیَرُ اَلْهَوٰی شَارِدَا فَزَیَّ اَمَاپی وَ زَاپی وَ زَاپی
امرا و اطمینان بزرگ و جلال الدین ارقان و حکام شیراز و خدمت رکاب اعلی بود و چون به تبریز رسیدند
بوقافه کران خود را با مالکیت عمادی بفرستاد و جلال الدین ارقان و خواجگان را گرفته در استخفاف میان اسواق بر آوردند
و انابک را از عرض عراضه و خدمت کششی مانع آمد و هر چند او بجای خاتون شیخ شد بجهل قبول نیفتاد و انابک
در وقتی که کیتی چادر فیر کون در کشیده بود و لیس فیهِ الا شهاب و لا بدانی الا خیال بیت نه او ای مرغ و نه پرنی
زمانه زبان بسته از نیت و بد عازم خدمت بوقاشد تا بطریق عذر و استعالت او را ازین تعصب بگنج باز دارد و در مقدمه
خواجده سرائی ازان شاهزاده مکتوبه را اعلام وصول انابک را برفت و خبر داد که سرودین چنین سایه می کشد و ماه وین
انجن طلوع می نماید بوقا چون خبر یافت بر آئین مغول تقدیم مراسم تعظیم را از خرگاه بیرون آمد و او آب تلقی را بتوضیح
اقامت کرد و زانو خدمت بر زمین نهاده کاسه گرفت پس خواجده برای ماهفت چوب دیا فرمود و زدن یعنی چکونه
خاتون خان را در شب هنگامی بخانه من چون میری فرا جو آورد اگر بجز من مصطی بود اشارت فرمودی تا بخدمت
شما قسمی بکمال کیاست تقصیری در صورت تعظیم کار بست و علامه مقصود آن بود که انابک در التماس رفق و مدارا
بیاغت نرmaid چون روز دیگر بقیه بر سماع کوس و بر رقص خروس خرقه بازی در میان بنمود صبح بر بخت شب
سپیدی شد پدید چون عیار آسمان بنمود صبح تا برار و یوسفی از چاه شب دلو سیمین ریسان بنمود صبح یوسفی قبا
و ارادوی آسمان بر مندی طلوع نشست و یا سا و لان اشعه ضیاء انجن خشم را جلیو می کشی که ده متفرق گردانیدند
حکم ریلغ شد تا انابک در بار غوغا حاضر شود بانهت سلطنت مانع آمد که با جمعی بندگان خود در موقف بار غوغا
او بجای در حضرت تشیع نمود و عزم داشت که عروس خان با او ان چگونه بهر نشیند اگر از وی کنایه می صادر شد چو

آن اغراض باب اغراض تواند بود جلال الدین ارقان اشباح لمیت و از دواج عصیت با ایش دارد از قبل او در بار غو
 حاضر کرد و حکم یرلیع جلال الدین و خواجهان شیراز و پسر سید را احصار کردند و اناکت موجه که حکام برآت تحت
 خود را بشرف عرض رسانیدند و در مبداء سوال و جواب خواجهان قوام الدین بخاری و سیف الدین یوسف و شمس الدین
 حسین هر یک را به حق و کتب حکم در مقابل او قرار از سر آزار بر موضع از آن زدند و مالکیت عبادی بر سر جلاوان موقوف شد
 تا ابقا و محابا زود ایشان بقوت جلالت و کمال شہامت و معرفت ضرب ثبات نمودند و معترف نشد پس جلال الدین
 در عذبات عذاب کشیدند تا در بساط یا رغوبیا طرطوط از ان احوال استغاثی زد و اناکت نهائی کس فرستاده بود و
 نصیحت کرده که زنهار به حکام ثبات و مردانگی و اظهار کمال و فرزانی است چه در آئین مخول اضطراب و بلبله را و لیل ثوب
 جرایم و استعصای صبر هدایت فان الصبر منجی و من و داء ظلام اللیل انشا بهیات این تقریر که مقصد آمدی کار جد بود
 و ایلام ضرب بی حد و بین الحکم و الاخشاب بنو ملک جلال الدین سایه پرورد و قنعم و بدعت و راحت متعوض
 سه ضربه تقدیم یافت زباز بسایب و مشامت در از کردانید و قذف و لعن افاضل و بتقریری مسلسل و بیانی مفصل
 اظهار محجوات ضمیر و شرطیات محقق را برین سیاق کرد که با اناکت موضوع کردیم که علوی را از میان برداریم و با
 سلطنت او را خاضع و طایع باشیم اگر ایمان عتاب فرماید که وقایع معدت با بیجا و قبول پیوند و خلع ربقه انقیاد
 و نزع قلاوه متعال واجب دانیم و بصورت مجاہدہ عصیان کنیم و برای مصلحت عواقب شخ را بر جزیره قیس کشیم
 و عمارت قلعه و استحسان پیش گرفت محض مدعی خصوم بشمار و دیوم نبغ من کل امة شهید علیهم من انفسنا
 مرقوم شد هر چند دیگران کندیب کردند که خور طبع و فرط حین و عدم تحمل او را برین افترا اغرامیکند اما مصرع بس بود
 خاصه زخمان قوی اقواری روح سید مظلوم بالای سر در پر داراده با دارینجا مذمتی سیلفی الشائون کما لقتلهم
 در ان موضع میان آن جمع تیغ که تفریق مقتضی طبیعت اوست بیک ضرب او را بر تخته خاک تصنیف کردند بصیغ
 و هذا قیمه الفداء المتناح بنو دین قسم باری در شمارش و دیگران بعثت آنکه بقایام بلوکات برایشان متوجه بود
 و عهده توقیرات کرده بجان امان فیتند پس حکم یرلیع شد که اناکت و موافقان او پنجاه تومان مال در عوض قروض
 سید با و لا و او رسانیدند و بیست تومان بایام سید جمال الدین و ایلمی معین شد و یرلیع بر تسمیه و تفصیل مشروح و تبیین
 که هر یک از ان طایفه بر حسب جریمت و اندازه ثروت چه مقدار وجه و بند تاهمت مخالفان در کشاکش نکبات و غیر
 مطالبات افتادند و معاملة خیر الدنیا و الاخرة عالمی را معلوم و محقق شد و علی التدریج وجه آن احوال با صراف
 مستحسن و عرض و مال عرض بجا و هدد و ما الحذر و لا حان الفذر تا زمان دولت کیمیا تون ایمان نازک بیل
 بقایایمان وجوهات میرسیدند و مصراعن بیات برایشان میریخت و الظلم عافیه و صغیر و مان بکظایم برین حال
 چون یکسال و چند ماه بگذشت اناکت بش را اراض مقلعه روی نمود و قدمان روح جوانی از تدبیر ممالک قالب قاصر

گشت و پیش از پنجاه و هفت ماه سلطنت از افاق مراد و کامرانی بجزوب وحشت و ظلمت پرست کلبن دولت ملحق
 به تندی با و حواش بشیم شد و روز سعادت چون شام بکبت بهیم و عاقبت آمانی و جیم کوئی روز آن دولت برقی و میمن بود
 که در یک ساعت متلاشی گشت یا ابری که زود بگذشت متصرع بگذشت چنانکه بگذرد باد بشت و این بیت که چون عرو
 حُاسَتِ اَزْ کَفَّةِ خُصَا صَبْ عَالِ شَدْ شَعْرَانِ الزَّمانَ وَمَا نَعْنِي عَجَابُهُ اَبْقَى لَنَا ذَنْبًا وَاَسْتَوْصِلُ الزَّانِسُ اِنَّ
 اَلْجَدَّ يَدِينُ فِي طَوْلِ اِخْلَافِهِمَا لَا لِنَفْسِدَانِ وَلَكِنْ يَفْقِدُ النَّاسُ وَاِذَا جَرَّ ذَابْ بَرِّ زَبْرِ بَرِّ سَمِ مَغُولِ هَرْ جَدِّ مُؤَمِّنْ وَاَعْلُو
 جهان بود و فن کردند و او آوازی زروسیم ملان شراب لعل با آن حقیق ساغر خوبی ضمیمه ساختند و ذلک و فَعِ فِي سَنَةِ خَمْسِ
 و کمانین و سَنَاءُ مَتِ مَلِكِ اَوِ مِیْتُ و دو سال بود شعر که عین مَقْبِلِ التَّوَّاجِی کَجَلِ بَا اِجْدَادِلِ وَاَلِوَمَالِ وَا
 اَفْجَعُ مِنْ فَعْدَانِ رَابِنَا فَبَلَّ اَلْفَقْدُ مَقْضُوذِ الْمَثَالِ وَلَوْ كَانَ الْيَسَاءُ كَبَلِ هَذِي لَفَضَلْنَا لَيْسَاءُ عَلٰی اَلْجَمْعِ
 زهره زهرادرین مصیبت کا سبله بر آید و سحر بکلون بر انداخت و حلقه های کیسور ابرجیه کف لهنیب شجیه و ان بنات
 نَعْنِ فِي دُجَاهَا حَرَّ اَنْدُ سَاغِرِ اَفْجَعُ حِدَادِ بُو فَنِي كَنْعِي اَنْ مَلِكُ عَصْرٍ وَا فَدَ مَلِكُ وَا عَقْدِ سِلْطَنُ وَا عَقْدِ اَلِ
 سلفه بخت و مملکت فارس رسید محتر این کلمات چندی را بر نوظم متقی گردانید بیت سخت را که رنجت بودی که
 شدی شه زو جلد تاج را گردیده بودی بر پیش بگریستی وارث ملک سلیمان رفت در خاک ای دیغ کوسلیمان تا به آن
 بقیس خوش بگریستی چرخ هر ساعت بچشم کوب و اسگ شفق شاییدی که در غم آن ماه و ش بگریستی کوس نوبت که بگذرد
 ناله ایندم در خورست جام مجلس گو که در تماش بگریستی کل با دیوی و چون چرخ خون الو و کرد شاید از کس بران چشم
 کش بگریستی در شیراز مر اسم غراء چنان پادشاهی بقدم رسانیدند و آه و دوا سا و صغیر کسب بزرده فلک اشریت
 ملوک و امرا و ائمه و کبریا اسگ بقم کون چون شب کسوت نیل پوشیدند و حقیقت روزان بود و در مساجد و محافل
 سه روز ختمات قران و خدمات با نواع جهان بکای آوردند و مشروبات از آن حقه روان شایسته ای فرستاد و در این حال
 اختیار این چندی مشنوی در حلیت الفاظ پاری اتفاق نشاء افتاد بلیت بیالیدی سال در باغ بان که از باغ
 باشد جدا بجان با بام و شاما که در مرغزار بالذرشوق درون مرغ زار بسی در چمن گل باشد صبا که بر رسته باشد
 گل از خاک ما بس آب در جوی که در روان کند ناله بر شاخ مرغ نوان که اسی رفته در خاک با دی بیست را کرده
 ناکام جای نیست کجائی که کلبن بار آمد است دم باد غبار آید است شده ارغوان باده و لال جام لب غنچه آید
 شده بجام چه خوش آنکه بنشیند و پوشید و خورد چه بایست بگذشت با داغ و درد خنک آنکه انداخت و خنک
 ز آنکس که جان سوخت آسا خنک جان پر فوس است ای پر خرد فوس جان پر خرد کی خرد کرد در جهان چشم میس و
 که خود کارا و بچو ساغر دمیت جان ساغری دان و با باده خوار ب غر دمی غم بغم گذار بخش و بخشای و مقرر ابرین
 که یابی ز جان افزین افزین جو بر زیر دستی ترا هست و ست کون و ست کیش که در دست است بیکی گرای و پی بدمد

بر آید

مَعَ الدَّهْرِ إِذَا مَا خَطَا وَأَجْرَ مَعَ الدَّهْرِ كَمَا يَجْرِي نَادُوهُ بِتَرْبِيتٍ وَغَايَتُ طُغْيَانِ التَّجَانُوتِ بِأَرْبَابِ
 وِسْطِ كُتَّةٍ دَرِ بَنَدِ كُتَّةٍ بَشَرِ كُتَّةٍ سَائِدَ عَرَضِهِ وَكُتَّةٍ كَرِ كُتَّةٍ مَمْلُوكِ بَرِ كُتَّةٍ بِبَنَدِ كُتَّةٍ مَقْضُودِ بَنَدِ
 تُوْمَانِ زَرَّازِ بَوَاقِي اَمْوَالِ چَند ساله و بمواقع توفیرات با تفاق بخزانہ رسانیم بدین تقریر حکومت ایشان برلین نافذ شد و موکلان
 و او ده ساربان و جوشی را برای تحصیل و تسهیل وجوهات و مهمات التماس کردند طوغان نیز فخر الدین مبارک شاه را از نیابت
 خود بر او بکلی با ایشان بفرستاد چون بمقدود فارس رسید قوام الدین بخاری که راه آقانی و تقدم و پشت جهان باقی را از
 شیراز عرض یافت و با صد درو دروغ خاک در دیده امانی زد و فیصل الدین بر بدین معویه ما افرز شیعی قال
 الْأَجَلَ فَبَلَّغْنَا أَبَدُ بَيْنِي قَالَ الْأَمَلُ وَقَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ إِنَّ اللَّهَ يَأْطِئُ طَعْنَاتِ لِلْأَمَلِ وَالْكَفَالِ مَذْنِبَاتِ الْكَفَالِ
 بعلیت دستور خراسان شده کیره شده کیره یاکری ساسان شده کیره شده کیره دشوار جهان اگر زن می پرسی
 بر خود همه آسان شده کیره شده کیره خواجهان شمس الدین حسین و سیف الدین یوسف و نظام الدین ابوبکر با زکی در وقت
 امر تجدید الزام کرده بشیراز آمدند و مستدرک از انصاف فرمود و در کار بحث و شکاف امور و اعراض غمازان و تحریض
 ساعه شروع پیوستند در دارالملک و اعمال آنچه با سقا قان و متعلقان ایشان براه خدمت و عراضات و علوفات امر
 انداخته بودند در اجتماع آن سعی کردند بلی غیر مشکور و اجتهاد نمود اما از نمره و منفعت دور علی بد از توفیر بجز بزرگوار
 تقصیر چهری روی نمود و همین تنوید اوراق و کمبهر شقاق بر نام جاہل و تخویر و تخویر جمع و من و لکت و باقی فایده داد
 بعلیت سرمایہ حاصل جهان بزرغم نیست من و لکت مہبت و ذمت باقیست حاصل از تحصیل با پند تومان چون
 تحصیل متعجبی حاصل بود اموال بقایای بلوکات که در صدایق خزانہ مختوم با سببی بر صغایف و وفاتر بالوف و مین و غنای
 و دوائیق و قرار یط مرقوم کشت ساربان و جوشی با آن مقدار مال که بطریق شفقت و عدوان از هر کس حاصل شده بود
 متوجه بندگی کشتند و فخر الدین مبارک شاه اجتهاد تخلص تمامت اموال و افراغ محاسبات بگذشتند وجوهات که در خزانه
 خانه و هم نموده بود و قفل تحالت بر ز و بخزانہ پادشاه چگونه نقل نویسی کرد و تخریب و تذبذب بر نفس غالب شد او نیز
 و دارارات و مسامحات تقصیر حاضر کرد و روز ناچار خود را بزرگ بدنامی متوجع گردانید با حکام مہانت و توانایی پیش گرفت
 وَجَلَّ بَيْنَ الْعَبْدِ وَالْزَّادِانِ بَرِین و ہتان سال بزرگشید سعد الدولہ بکرم برلین حاکم کلی ممالک شد و ملوک اطراف و ہزار
 ایام را مستاصل میکردانید چنانکہ در موضع خود شرح آن اثبات رود چہ نسبت کار شیراز جوشی و شمس الدولہ و بجز الدین
 مظفر عمید را بفرستاد حکام ملک تا اصغمان بر رسم استقبال تقی نمودند و از غایب بازخواست ایشان با انواع خدمات و تحف
 توفیق بست اما لم یلقہ و لا بدفع الذہب اذ صادف لاجلہ عشی و راو ل طاقات بعلت تقصیر در احوال و مہار
 و مدارات با ارباب بلوکات فخر الدین مبارک شاه و محمد الدین رومی و شمس الدین حسین و پسرش کہ چون کرک سیف
 بی کمانہ بود بر شیر کدرا نید و خواجہ سیف الدین و خواجہ نظام الدین برای میانیت نفس و تعزیری و قتل با زکی

والصفت الزكاه
وانما كانت في
الشيء المودود له
في الملك والغير
شأنه في الشيء
من قبل البسم
المودود له
لادى شئ من

من کفر نفسه اذل فلسه موع بر سنین عمار و ازین برکته بود و طفل آسا در عرص و اغراض بانگ و کین روزگدشته برادری
طعام من لم نطعمه فانه مین بر خاند و بر کوزه آب فون و من نیرنه فلین مین نقش کرده و رسوال سائل از انواع طعمه
جواب و کف نظم من لو نسا الله اطعمه شعر ریف فی الجلب علیه فحل و حراس و ابواب مینعه
رای فی بینه یوما ریف فحال لصفیه هذا و دبعه در حالت طبع آتش و تقیل غذا بیرم فاعت فرمودی و قد
بما فلت لوم و صبتا للیم من فصر عن الواجب من غیر ضرر فی بدیهه او فصور فیما لذبیه بهکام مین
فسات منسقرا مفا ما و تجرع و یس الشراب و ساءت و ساءت من رفقا خوان کالون لیتحط بشر
کردی و ساط سماعون لکذب یطایر فرمودی شعر خوان کالمصاحف للیضاری علیه انجز امثال الصوری
در وجه سیم مطرب سماع مرتب و شتی و جاریه شعرا را اجازت جواز موقوف بر کوشه مجلس و شراب آسانیدی و حریفان
از زجاجی بصرا و کباب خوری و خدم از پهلوه خود و کلبه لقمه مکمل کل ما اوتیت فی حفص عیشیه و لا تخش یوما بر یلک کل
کریمیات شیره او دیدی چون موش از شیره کریم کریمتی و اگر کسی از کونه آداب قراح قراح کردی آب روی در پیش روی
برخی و قال المرتضی علیه السلام ظالم المال اشد من ظلم الماء و شیخ غنی اضر من فقیر شیخ شعر و من یسک
الساعات من جمیع ماله مخافه فقر الذی فعل الفقر در باستان و شمن شمن با با بود تا چنانا رقص و درازان
میرساند و درستان محب و رصه آقاب که رایگان مالکیت او را حیه زربفت می پوشاند شعر باجامع المال من اجله
نیت و یضیع فی ظله سبوحذ منک غذا کله و کسل من بعد عن کله چون بیچاره مستقرض تلف و روزگار
ستلف بعل بل اجاره پیش او آمدی با وجود وین و ضامن و کفیل و الزام خدمت در بان و متوسط و وکیل عازن ترا و تو خیم
ا طرلاب و کرام الکاتبین دست بد عابدی پس منت ملت و عطا نادی و بهکام تقیاده و در مطالبه بر ایضا
شب و روز را بد قاین و توانی حساب کردی قال النبی علیه الصلو و السلام شر الکتاب کسب الزبنا
و کفر اند شر المال ما اکرمتک اثم مکسبه و حرمت اجر انفاقه شعر جیونک فاعلمها و اس مالک و مالک
ان عقلت فزیج ذلک و کل ان شئت لب التریج منه فان الدهر یاکل کل راس مالک زحافه
استماع افاد که چون در برابر می گرفتند آن محروم مرحوم را احصا کردند و مردوزن و روزن آن بظاره ایسانده و در مقابل و زرا خنده
وزر بر باد داده چون ترا و سکت بر دل نهاده و چشم حیرت کشا و دهنان زرد آهین میکرد و حکام در آن حرکت قفا و نیمه و آیه
ولا تحسبن الذین یجولون بما اثمهم الله من فضله هوجیرا لهم بل هوسر لهم سبطوفون ما یجولوا
به یوما لفیمصد حق او و شرح یافت شعر هذا الثمان مسود کما تراه غشوم المال طیف و لا یحس حول
اللیام محوم منعنا الله و یا کما یما اولانا فی اخرنا و اولاهم سبت کما عفل المجانین ببول باروری دیدند از شرع
طرق و مواضع خریه کلخ و سکت کرد و میکرد سوال کردند که انجم کردن آن نظر بر حسب کف انجم کثر الا اسطفا را بری و از حصار

سائل تعجب بل افسوس کرد یعنی کج از سیم و زوایت و در نهند از جگر و در کوی و در کدر بملول خند زو گفت ایان که چنان
خزاین و دغاین نهاده اند و در صندوق دل را بعلق محافظت آن قفل غم برزده چون خود از آن آفتاح نمیکند و دیگر از آن حتی
نمیرسانند با سنگ و خاشاک عاشاک مساوی است بل در خاک فایده متوقع و منتظر است و در جهان زرو جا هر دو فواید
منفعت متصوره قال الله سبحانه و تعالی و الذین یکنزون الذّهب و الفیضه و لا ینفقونها فی سبیل الله فبئسهم
یعلیب الیم و قال ارسطاطالیز الفیضه نبوغ الاحزان و قی این دو بیت اتفاق نشاء افاده شعری نیست آن
نحلی بذل العشر حاضر فکل کل ما نؤتی یمرک محض لمن نفع الاموال مالک فانبیه فانک فی الدار
لا شکت نفیر از روز جمهر پرسیدند فرق میان کریم و یم حیت قال الکبریم من استوی عنده الذّهب و الفیضه
و سایر الاموال و اللّیم من استوی عنده الذّهب و الفیضه و سایر الاموال حکیم آن باشد که پیش همت بلند او از روی
استحکار زرو خاک کیسان باشد یومیم که در نظر قاصد و حوصله نکند او را راه به نظام خاک و در معادل نماید این کلمات چه در
صورت بطریق تقریر و تفسیر در ذکر ذات همت و لوم طبیعت او تحریر یافته اما این فایده با شامل است که اگر بهوشمندی و حق
نقد این تجربت را در محل تدبیر و حکمت تفکر نند معلوم کرد و اند که در معیار مستقیم اعتبار صدق عیاری حاصل دارد و بدان تقطع و متنبه شود
و بر حرص و انکار کما طب القیل اقبال کند و عروس از را کما طب الول استقبال نماید چه دنیا نازیبا فی دنیا پوش و کندم های جو
فروش است چنانکه گفته ام نهی فی الفناء لا نودعنا ما لم نودعنا و عهدی بالدهر لا دناؤه اذا دنا و همما
لنا الیه و اشرکنا به ما بعنا او ابلعنا مال یا سعادت و دجانبیت دسارنده اسباب صورت در عالم فانی چون در دست و
مقبل آید بدانی که از عمر مقدّر مملنی باید اول توشه آخرت و الاخره خیر و کافیه بردار و اعتاب خیر
خیر می گذارد پس خود و دستان و زیر دستان بدان متمتع و محتفل باشد و حقیقت کفایت مهمات آدمی را و در حکمت
عمل بواسطه خاصیت صداقت یکدیگر مشروط است و نظام مصالح عالم بدان موقوف روشن گردد و چون از
غور که نوش و میش اواند کسیت و مال و مالش او یکی فیهما مشعر عن نعمتها و صولها نابعه لدولتها بقام مع
پیوند و میان عالمیان نام نیکو می گذارد و قال رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم ان لك
من مالک ما اکلک فافنک اولبت فابلیک افنصدک فابقت و ما یوی ذلک فلیفیرک
شعر یغیر المعین علی المرقه للفتی مال بصون عن البذل نفسه لاسیما انفع
للفتی من ماله یقضو حوائجه و یجلب ائنه و اذا رمته بذل الرمان
بیسهمه غدت لذارهم دون ذلک توشه صاحب ثروت بخیل شعی محروم است و عالم مظلوم و مجرم
مظلوم چه در دنیا با وجود قدرت و کمت ترثه و تنعم ندارد و دایم در غم محافظت و اندیشه استلاب سالبان و غصباب
غاصبان بنجور دل و منقسم خاطر باشد و بعد از وفاته سرایه فایت و لذت و حیرت جاوید بل حقیقت حال زبون غریبی را فی نیست

پیوسته غم و اندوه و نا کامی و پس درین حال این بیات زبان خاطر اطلال کرد بلیت بسم در شده بهر طفلان مغرور بوی گند
شوی میر و صاحب افسران اگر دواب بر زخمی شدی قنایک و قنای فرج هزاران تراست عمر غریزی که کرد
فغیضی توان خرید و صد ملک شاه بخواران چو بجز از سر سوزار برادر نفسی شود چو جیب عروسان جهان معطر از ان بر
ز سدر می هر چه هست در دنیا با بروی قناعت که خاک بهزاران نعوذ بالله من مال اما لئلا عن صوبیا لا یشفیع و قن
اما لئلا یوسم الضیاع فی هذها الکلمات غیره لئن نظرها و غیره و مزج لئن و عی و اذکر و گاه به لئن و غیره
فها بالربانی لتبدید و ذکر لئن کان له قلب اوالی السمع و هو شهید جوشی چون تحصیل اموال و شیت مال
و قتل بچال و غارت و اذلال فارغ شد با طرف ممالک فرستاد و بر ولایت فرستی مبی بر املات اینخوار قری و مزارع و میا
و دوالیب و طواصین و اراضی سیوح و بجنس عود و نجوس و تسلیم آوردند و تمامت شجار بسیارین از مشمرات نخلات و میلات
که خانیل اگر مواعنتکم الخلفه فانها خلفت من بقیه طینه آدم حاصل و شت تا کرد و مکرمت لمو لقیه بنیت الکریمه بنیان الکریمه
نتیجه پاک است و از غیر مشمرات چنان روید و عیشام و عرعر تعداد کردند تا در حضرت ایمنان ظاهر کرد و که بر جزویات احوال
ممالک تا بدین حد و قوف حاصل کرده چون بر عزم توجه بقری الا عالی شیراز نقل کرد و خواجهکان سیف الدین و نظام الدین
که تیر و بیر فلک از تیش درایت و تفتح سیاحت ایشان بهنگام تمام مصالح جمیع و کشف معضلات امور از روی انفعال
رقم لایجری بر فذکلت ذهن و دکان و خوشیدی و بر تقریر باقی محاسبه بی محاسبه عجز و کسار در وجه بنادسی و در انرا و
کتاب ایشان عبد الحمید کاتب را از تشبیب تا مخلص مستیاری شخص محصل نکستی بر گوشه این خاکدان عرضه تیغ خون قن
کردند و سر بای ایشانرا از لکزه دروازه دار الملک فرو و تخت و چندان کمال کفایت و فطرت درایت مفید و مزج
نیامد و رای دور بین عاقبت اندیش گمبایاب وافع و مانع نکشت و بر ذهن آید کان حقیقت مضی قبلنا قوم و جوان که
بفوقوا بلا تعب عینا فلم یفوقوا مستقوم ماند و حق خواجه سیف الدین تاریخ آن روز را ایراد کرده اند بیت لمو لقیه و قن
صاحب منعم سیف دین یوسف که لفظ و کلش و ستور ملک و دین بود و شنبه بی ریح الاخر تاسع عشر بهال شماه تسع و
ثمانین بود و نیا دام غفلت و باز چرخ محنت و کبت است و در کار بیدارند و فتنه و شور و محنت و مقنن بدان دایم از
خوشی دور و بغم نا کامی و اندوه یافت رنجور قال الله تعالی یا ایها الناس اتقوا ربکم و اخشوا یوما لا یجری و الد
عن ولده و لا مولود هو جاز عن والده شهما ان وعدا لله حق فلا تفرنکم الحیوة الدنیا و لا تفرنکم بالله العزیز
شعرا لان دنیا الفیل الودیعہ جمیع امانتک فها خدایه فلا تعزرو بالذی نلت فها فها هو الاسراب بقیه
پس ای دل ازین حالات و علالت یکی متباکیر و دیده بصیرت باز کن و ترک چندین نیت و از بگو و بصفا و بیضاء و چون
اطفال خورند مباح و بخل و مریش پیش مذاق همت متغیر مکران در خواب حرص خیال ارزو باد و از چپد بینی و از برای
خوش آمد جان بر مرصد معائب و کیران نشینی شعر فاحش یغیر و الم و فتنه و لکن له من سائر الناس عاذر

تاک

مقنن

از سر جالت چندین ستیز و چون صبح پیری دیدم اگر چه در جواب گفته طباطبای خواهی خواند فقالوا لی استنبط فضیلت لا یخ
فقلت لهم طبیب الکرمی ساطع الفجر از خواب غفلت برخیز بیتی بر دمی و هنر آدمی کرم شد چو بر تو خود کشیدند این رسم
برخیز تو کیستی که بری نام مردمی بشین تو چستی که زنی لاف از کرم برخیز سخاوی آن که چو که قفای کرم خوری کو بپن
سرو از مردم برخیز الهنا الله توفیق حیده و آردند نا طریقی ر شده و در فنا هدایه التحقيق مر عینده یحیی
محمد و سوله و عبده الذی خلص الامة من الضلاله بجهده و جدیه و الصلوه و السلام علیه و علی
آله ما فاح الیر باض بزم موضع ذکر چون ارغون خان صاحب دیدار اذ الله علیه شایب غفر له بیاسار ساید بوقا
که تیر این کمیدت از شست او بود بر خاستن این فتنه از شست او بکلم بر لیغ از آب امویه تا حد و مصر که قریب هزار فرسنگ
باشد در قبضه حکومت آورده و از حضرت بلقب جنگناک موسوم شد و حکم نافذ که تا یکماه بزرگ ارتحاب نماید و در
یاد غرور پا و شا کسی سخن او نرسد و بی التماس او احکام بر لیغ را مسموع ندارند و مکتوبات او را بی نفاذ بر لیغ مطاع و مستع
شاند بیتی لطف بسوی عالم خاک را نظر کند از بید عود سازد و از ذره خو کند اکسیر اعظم است حقیقت
غایتت زیرا که بمن خاصیتش خاک زر کند جلال الدین ملک سمانی و حسام الدین فروغی و فخر الدین مستوفی براهینا
و هم کتابت ملازم درگاه او شدند و بنفسه و ترکی منیب قاتل بود فکری بعد المرمی و تدبیری قریب المرام و دشت ضبط
مشوشت امور و تنفیذ احکام و تثبیت مصالح مملکت را قاعده نهاد که در آن برجیده سیه سفید روزگار تا مختتم اودا
پایدار خواهد بود از تاثیر عدل سیاست او باز را با تهنو نظر معاشرت قناد و اوضاع عالم بساط مازجت و مسالمت کسوف
بیت که بخوابد سیاست نکند دیده باز ایشان حمام مسالک ممالک بسط را بقا و لان فرط مهابت و قوا و
صیت شهابت خود مهمی و محرز دشت و آیات باس از زمین و زمان را طاعت پرشت کوئی خیاط صنیر کسوت این غنی بر است
او صاف بریده شعر بکنش سما المجدد و دفعه دینا فافوق لثما ^{سبیل} نظریه روا و عدل و تعلیه بآء یاسا و ازالت
جاست فتور و امانت جاشاک شرور و قطع ابد و طمع و رفع حجاب سفه تا غایتی مبالغت نمود که روزی یکی از نویس
اصطبل خاص سیدی از طرف دکانی برداشت بر مقتضی ضیق حوصله و عادت طباع اهل سوق و السوفیه کالکلاب
السوفیه و اکثر الفسوق السوفیه مانعی رفت قوت شیطنت خربزه را بران دشت تا چند بی رسمی تقدیم کرد و مستعد
تظلم خدمت بوقا بردند حالی فرمود تا او را بیرون کریا کس که عبارت از ان رخصت است بیغ ضربی کرد و تقدیم
مصرع تو گفتی کرده شد سیدی بدینم حاضر از فرمود که اگر امثال چنین کسان را بخصرت نوا در افعال و محقرات بواور عا
مواخذت نرود و گیران که در صد و خطایم امور و جلال خطوب باشند کسته مهار و خلیع العذار شوند و چون از مذاق یا
و سلاب چاشنی کبریا نگاه ربط و ضبط از احوال برخیز و خلط و ضبط شایع کرد و چنانکه باز فکر عتلا با لاء و باز
اطراف ملا فی آن سایه نواند کند و حاکم محکوم بد بیرب فی از قطع و فصل آن سخا صم و تنازع عاجز آید بیت لموضع

عجب مدارگران عدل شامش این حمام را دیت چند ساله بازده برین منوال بابتدا و استقلال در کارها ملک مستعد
 نمود و امراء حضرت و ارکان دولت از پایه خود منقطع گردید و چون ارغون خان بعد از این مشیت غمت بها و مکتب
 بدرجه سلطنت ازین معونت و حسن اخلاص و بیشتر و بیرون اسم خایت آنچه از لوازم کار پادشاهی و نفاذ او امر و نوای
 بود بوی تفویض فرمود و مصالح هر یک بزرگ و سوانح احوال حضرات و خواتین نیز باصابت را می مصلحت نامی او تسلیم
 لاجرم حد و غبطت که بر طباع اکثر حلاق مستولیست از اطراف در حرکت آمد شعر الخندق فی الناس مثل النادر فی البحر
 لکنها یا قذاح الذئب یشتغرا مراد و بندگان نصب جایل متبیل و رفع شکایت اعتیال شدند و خیال رنک آمیزی و فتنه انگریزی در
 گرفتند شعر لعلهم و کف بظلمه فی الفلبین و سیف بطینک للأعداء مثل کونی از معترت روعت او غاشیه پست
 بر دشمن زندان بود و هر مونی بر اعضا تیغ بران و سایه برایشان سوختی جان ستان و با وجود غایت ایمنی خود کرا
 یا را بودی در راه مخالف او قدمی نهادن و در روی مکه شفت و می دادن بفرورت و معادلات مدارات میکرد و
 خون جگر سرد گریبان میخورد و ترقتب وقت فرستی میبود و مبداء تغییر اندرون بوقا حکایت اینخو فارس بود و چه نصی
 مغفور فخر الدین جن رحمة الله که از کبار رساوات شیه از بود در زمان ابا قاسم خان سالها ملازمت خدمت شاهرا و ارغون
 کرده و بارها با مسماع همایون رسانیده که نواحی املاک بسیار از اعمال شهباز ملک الیمین حداد فاضل القضاة السعید شرف الیه
 بود و از دختر سلطان عضد الدوله بطریق ارش یافت و اتمامت ابو بکر از در حوزة دیوان گرفت و بخصب و جور برینا
 حقوق مساوات رقم ابطال کشید و بر تصدیق این دعاوی و ثانی و حجج شرعی و فرائین مطلق از عهد عضد الدوله باز میر
 الملک متجل سبیل قضاة وقت مرقوم بشهادت بعضی شاهیر ملک و ملت عرضه داشت و تقریر کرد که اگر حکم یرلیغ باغراج
 و ابراز آن نفاذ یابد اینخو پادشاه را ده باشد ابا قاسم خان یرلیغ داد و باز مشایخی را بدین مصلحت پادسی بفرستاد چون بشیر از آن
 ملوک و اکابر را در معرض تعذیب و تکبیل و تنبید و توکیل آوردند محمد بکت با اتفاق دیگر با با قاسم خان رعایت ملوک
 و مملکت را بدفعت پیش آمد و تمشیت آن مهم مقیم شد سید فخر الدین مراجعت کرد و بر ملازمت پای مصابرت
 بغیر و مرقوم طلب شیئا و جدد و من فرغ بابا و حج و حج کار بست و اوقات خود را با انواع طاعات و عبادات
 مستغرق داشت و در خلوات ذکر آن آتازه میکرد و در دل شاهرا و کالتعش فی الحج مرسم میکرد و انبید درین حالت
 که سر در دولت بفر و اکتبت ارغون زیور بست و بر منکاه خایت مرقوم نیست حکم یرلیغ شد که برو فی صرح الملک و دیا
 بی تمتع و تاتی حکم شریعت و داعی و بیت آنچه مشروح نوشته از املاک و ملوک و آنچه دستمردان آمده تسلیم دارند
 و نظرم بن و حیف و تصور لم و کیف نکتشع و ان ملکنا فافین و فضلہ لکا الدهر لا عازما فضل الدهر
 سید فخر الدین ملوک و اکابر سیر از که در آن تاریخ ملازم اردو بودند حضار میکرد و بتوکیل مطالبت عین استماع
 و استرداد ارفاعات چند ساله میمود بوقا بر این معنی باز خواسته قول کرد و گفت شیار و توابع با سر با در قبضه ملک پادشاه

کده و لاسه

تخصیص بی طایل تحصیل حاصل بنا بر صیت لاحاله چون بعضی از اعمال مفروض کرد و علی مدہ بتعین عمل و تسبب جنای افتد
 و اصاعت اموال و اشاعت جنال از لوازم کثرت تواند بود ای طغان با فرد و تشخیص و تسمیه و تخصیص آن املک میلی تمام داشت
 صورت ملافت بوقار پسندیده نفرومود ویرلیغ داد که او در میان کار رسید فخر الدین و مصالح اینجو در سباید و محو
 اینجو در قطار مملکت بطعنا جار نوین تو بیا شیشی فرمود پس بکلم بر لیغ یول قلع پیدار غون اقا با سید فخر الدین جبه
 استخلاص املک بشیر از آمد و چون هیچ آفریده از ملوک و قضاة بجواب عرفی و شرعی مشغول نتوانستند شد بر حسب
 دلخواه مقدار ربعی از قری و مزارع و بساتین و قنات و میاه و طواعین و سایر اعمال فارس مفروض کرد و سبب نه چنانچه
 امروز ارتفاعات دیوان اینجو بمبلغ ششصد هزار دینار ریج بسبیل مقاطع مقرر است و بر جماعت ارباب و ملکان
 که صد ساله املک موروث و مکتب و تصرف و دشت و عادی رفت آرا نیز علی فلد و ما بقضیه الفیض فیصل
 رسانیدند و بعد از هشتده روز رسید فخر الدین از وحشت سرای حکومت اینجو بجائی بریاض قدس و مشربیات فرد
 پیوست ما احسن الصبر لولا ان النقة علیه من العز یول قلع پیش از انقضاء مراسم التقریه ثلث حلف صد
 ادراسید قطب الدین احمد که صندوقه معالی و قنوج و طبعه نبوت بود و تشریف ای طغان پوشانید و تمثیل مصالح املک
 و تحصیل اموال مشغول گردانید و این حال در شهر سنه خمس و ثمانیه تیسیر پذیرفت بدین موجبات بوقا تغییر
 در خاطر خود راه داد و سر جمله معاندان او طغان بود سپهر طرای غای شمه قمتان فایق بر زمره ایما قان خاص و هوادگی
 من ابای و ادھی من قیس نهر المعبره ابن شعبه و غیرین بقوت رای و مصاع و کاذب و ذلالت و بقاء او در میان
 نشان نداده اند و با این خصال در علم ترسل و استیفا و شیوه بلاغت و سیاحت خوض دشت و دشتی از افاضل و اکابر
 شیراز حکایت کرد که در وقت آنکه سید فخر الدین او را جبه و عادی املک حاضر کرد و اندی سبب غنا و انکاری که میکرد
 امرایا رغوبروی حتمی گرفتند و فرمود هفتده ضرب چوب بیابا بیرون کریاس تقدیم زد و خواست تا بالقاء بنخی طایم
 طباع و مطیب حال خود را خلاص دهد گفت ثبات دولت روز افزون را اگر به میری یکت چوب مساحت فرماید
 چه شود چون احتیاط کرد و اعدا و ایشان زیاده از هفتده بود تا مدت قسم کرد و طغان در میان بدو منتفت شد و آن
 بیت انشا کرد و بیت اذ اکت نبوب اللبت لا رزده فلا ظنن ان اللبت یبکم تقریر کرد که از سرعت جواب تمثیل صواب
 او ما سکه قرار بر خوشتی دیدم و تعجب کرد که البته متنبی را در حالت اختراع اینخی این حسب حال و مناسبه ایراد و در
 خاطر و اثر نشده باشد مقصود ازین تمثیل شرح کیا سن و سخندانی است حاصل این مقدمه بوقت انتها فرست و
 اجلاس زمان خلوت بشرف عرض و انبیا میرسانید که بوقا بر عکس او امر و نوای حضرت جلالت مملکت و تمامت
 شاهزادگان و خواتین و امرای او را بالطبع مطاوع و متبع تا از مازجت غیرت و فکر ت او چه آید و از مزاجت
 عنایت ای طغان بسوء عطا و چه حادثه را یارین قضیه را مختصری باید گرفت و از خبث ضمیر او اندیشه پاوشا کافر موبار

در مستفی مال از کشتن من باری
 افکن راسی از خلاف بد فعل
 غیر از طغان کجا قال فیل این
 گفت قال تا ای جدت مغان
 جبه واحد و سبع پنج گفت
 حب علی طغان را از باعد و
 من طغان واحد و بعد و سبب
 طغان کجا قال و در ابا سبب
 اندکی نزل قضا العبر لعمرون
 عبد الله بن شمس و قسیر کتاب
 علی نادر سبب
 ادبی من قیس میرمن الدما و
 الکا والبصارة بالار و قیس
 سیدی حبس من دما و
 ترسل و غطفان و معد الزنج
 ابن الزباد فکره ثروته و عدد
 فقال له انیک ما یسر الناس
 فقال لا ولكن مع الرده التام
 و الباغض ومع القله التام
 والنوار و قال انک و صرنا
 البغی و فضحات العذر و فلتا
 الرج و قال اربعه لا یطاون
 عبد ملک و نذل شیخ و امه و
 و قیو زوجه و قال المفق
 و بسمت من تقطع

میرمن الدما
 ابن سبب
 فی باعد و
 فی باعد و
 فی باعد و

موضوع

تکلیف

خاطر اثرش ایلمانی که راوی اسرار غیب و نقاد بهر و عیب است آورد که احمد در اشقی دولت و محرم سلطنت
 و پیشکار مصالح جزو کل میسر و نابغارت و رسالت پیش شایده فرستاد با وی خیانت کرد چنان کارها ساخت با
 آنکه در آن عهد زیاده قدرتی نداشت امروز اسباب و خزانق و شکر دارد و بوقتی که او در اردوی آید احتیاط میتوان کرد
 که حوالی کریاس از سناکت خیول چگونه صفای از حوام می یابد و چون مرجهت میکند صفت قاصصفا بیکر و شص
 عَجَبُ لِي لَدَيْهِ بَيْنِي بَيْنَهُمْ فَلَمَّا انْفَضَّ مَا بَيْنَنَا سَكَرَ الْبَلْغَامُ ايمان استماع این تقریرات را از مقتضی خرم و غم شمر
 اما در مواردات او بر موضع حسد و حقد نیز حمل فرمود تا وقت مقام الاطلاق روزی در حضرت ایلخان نشست
 خمر مشغول بودند چون سورت شراب قوت غریزی را اغرا کرد میان بکنا و بوقا سوال و جوابی رفت و بوقا سخنان
 خشن را ند چون انجمن سمت تفرق یافت طعنا جار و اعوان بجا هر خلاف آغاز کردند بوقا در بندگی حضرت بنده ایح
 رایع مشید قواعد و وسائل متداول مؤید معاد و اسباب اقربا مبرم مبانی و ابواب استجاب محکم معانی و محال اغلا
 سابق خبرت و شامل خصاص لاحق اثر متوسل و متمسک بود خود را زیادت اران میداشت که با ایشان دم تقابل
 و تکافی زند و راه تساوی و تضایی سپرد **اَهْلُ الْبَلَدِ بَابُ مَنْ هُوَ الْعُقَابُ** خواست تا بدیری اندیشد بسبیل قطع
 و اساسی افکند علی الاصل پس بعثت و جمع مفاسل تارض ساخت و مدتی از تردد و طراست اردو متعاقب شد و بوقا
 شایه را دکانا بهولاج و جوشکب و قرانقای و کنشو و طعانی تا مورد و غیره چین و امر آروق و قورمشی و تدری ملکت
 کرستان و ماجو و طغلق قرا و ناس و غیره بمسکند در آورد و با خود متحد اللفظ گردانید و مترصد زمان فرصت مهمل
 وقت غفقت شد چون آفتاب دولت او غارب خواست گشت و سپهر اقبال ایلخان مشتری طالع را تا بج زمان
 نور و مغول که آنرا کیونکلامی خوانند در رسید جوشکب شایه را به رسم معاد و بحضرت پیوست در مقام اران و صورت
 ماجر و کیفیت مواضع و اتفاق و تعیین موضع و زمان میعاد و شبح و بسط مکشوف گردانید خلق بدرجه یقین پیوست
 و خبر عین عیان گشت جوشکب سیورهای میی یافت و در شب شکر حاضر را به تیه اسباب بکوب اشارت رفت پیش
 از آنکه تیر و بیر فلک مشور تا شیر صباح را مانند ماه ابرار عرض کند و شب سیاه دل را چون فوج کناه کاران از
 درگاه پادشاه برانند جمشید زمان و زمین آفتاب صورت در که جزانی تیغ تیغ اثار بر میان بست و لشکر پوشید
 بر نیست و همچنین از حوالی مسالک **لَبَّيْكَ اللَّهُ دَعَا عَلَى الْخَوْدِ لَدَيْكَ** تو قازا از استغفار خاطر از هر دو استغفار لشکر خبر یافت
 با دوسه معد و دگر بخت و بار و دو الجا خاتون التجا کرد و راهبار ابکم بر لیغ سپرده بودند قراولان پیش آمدند بوقا
 برایشان زد که موجب اقامت اینجا چیست جواب دادند که قراولیم گفت قراولی که من از یقین آن خبر ندارم چگونه جانی
 نشیند رعب و خشیت او در صمیم دلها چنان مکن یافته بود که ایشان را بیش قدرت مکالمت بودی تا به جانفت چو سپه
 این بجفت در وان شد چون پادشاه بکنا رپل رسید شمشیر خاص از نیام بر کشید و روز کا همچون تیغش بدین بیت زبان

برکت و بهیت ای تیغ ملک درکشانش بهمانا در چشمه حیوان درق زهر کانی پاوشه باینا و ناماست شکر را بکنند
بعد از آن خود بخور فرمود و پیرامن مجیم بوقا فرو گرفتند چون از کنار بحر خضر آسمان بادبان ضیا برافزاشتند معلوم کردند
که صید مطلوب در دهکاه نیست ناگاه از پیش الجای حضرت پیغام آوردند که بوقا اینجا است تا حکم بر یلغ بر چه وجه نفاذ می یابد
پادشاه با لشکر متوجه اردو خانو کشت او را گرفته بهین آوردند هم آنجا نزول فرمود و بخود سخن پرسیدار اندیشه عصیان
و نسبت کفران متناع کرد چرک از انخوان او در مواج کفت فلان روز مرا فرستادی تا در دور حسیا طکر و لشکر کشیم و همه را بکیم
بوقا گفت سهر که ده من تعزیر کردم که عرض دشته همه را بر داریم یعنی مقصود از موضع و تقصص حال دفع فدا ما بود بهیست
بدین تمویه و فریب چگونه مرمت کا محفل و معاشرت مزاج معطل کردی جو شکب را نوء خدمت بر زمین نهاده الهامس کرد و ناماست
خود سرا و از مصاحبت کردن و در کند پادشاه مبدول فرمود پس بزبان حدید آیه این بطش دلت کشند پند بر خواند شعش
يَا مَنْ عَذَّبْنَا جَلَدًا فَوْفَى الثَّوَمَى هَلْ يَجْلِبُ الْكُفْرَانُ الْاَلْمَانِي حَكَا كَفَّةً اِنْ اَلْمُلُوكَ اِذَا خَدَمْتُهُمْ مَلُوكَ وَاِنْ لَمْ
تُخَدَمْهُمْ اَذَلُّوْكَ اِنَّهُمْ يَسْتَعْظَمُوْنَ فِي الثَّوَابِ رَدَّ الْجَوَابِ وَكَسَتْ فُلُوْنَ فِي الْعَفَابِ ضَرْبُ الرِّقَابِ لَسْكَرُ اَزْمَانِ
تایرت او را غارت کردند و اقوام و اتباع چون ماجو و طغلق قرا و ناس و طغلق و اسکت طغلق و سونا و نجشی و نوشکنا با تو
حسام الدین قزوینی و امیر علی ملک تبریز و اولاد و اطفال مشرد و محول سحره تیغ جلا دان ساختند و جل نسل ایشان قطع
و بنات و خواتین را بر شکر قسمت کردند و حکم رفت که از جنت قتل پشته سازند و موکلان بر کما رندا وقتی که ایناب و یاب
و کلاب از آن لحوم کامیاب نکردند و بر عظام صد و در امر کبار و صد و عظام و سوسمی باقی باشد اجازت برخاستن نیستند
بیت وَهَبْتَ لِعِصْيَانٍ لَفَاظَهُمْ مَّهْمٌ وَلَسْتَ بِهِ لَوْكَ الْفَضَاءَ بَجَلًا وَزَعَهَا بَيْنَ التَّوَرِ عَنَمَةً صِفَا فَا وَنَعَمًا
لَهَا وَفُصُولًا مَدَنِي زَعْنُ وَرَاغُ بَرَاغُ وَرَاغُ اطراف راغ نزلی بنوایا فند و فباع و فباع و راجد اب و اتزع شباع
و در کشت و ند شعش کلید و جری به جبار و انیری یلم انری لک نهمید الیوم ناصی این ابیات از کفنه حکیم انوری و جری ایان
و اعدای خاک را مناسب آمده حادثه در زور و در فتنه در شطرنج پنج بد سگالت را حریفی آب دندان با فقه زلف وارش
سر زن بریده جلا و اجل بر دل هر که از خلافت خال عصیان با فقه هم زبیم لمعه تیغ تو با سوس ظفر مرک را در چشمه
تو پنهان یافته سالها بر خوان رزم از میزبان تیغ تو وحش و طیر و دام و دود را چرخ مهمان با فقه بعد از آن هر کس که با او
ادنی تعلقی و کمر بستگی داشت در مقام یاس از با ساء یا ساء صولت زهر آسا پادشاه نکالی تیغ می یافت چون برادرش اردو
غائب بود و روزگار بهستی او نیز غایب بایش توشیحی را با استغلاب او نامزد و یار بکر فرمود تا او نیز از عقب راه جهنم سپرد
و که درت نفاق و جنت شقاق با خود برد بعد از انکشاف در صحراء کشف بایش مغافصه بر سید آروق غادر بر فرا
قادر شد بقلعه آنجا متحصن گشت و نزول نکرد تا میثاق گرفت که پیش از وصول بنیدکی حضرت او را ایستی نرساند چون بار
رسیدند و در مجلس بوار و در جوار با و رسیده بود جام مالا مال و مار از دست ساقی فرمان یگان تجرع کرد و رقبه قورشی سپند

و اینگونه که نسبت موهبت و قربت و دشت قرب ششیر و چنان شد و سرهای بوقا و آروق و قورمشی را که بحقیقت بریده
دست مکیدت و جنب عقیدت ایشان بود بر سر پل جان دفع چشم بدار از روزگار دولت فرو و بختند بخت بر آب
کردنیکه چو پل نزدیکان هر کس که اعتماد برین آگون بخت سبحان الله لطف و عفو روزگار برین قیاس است و مهر
کنید بدین اساس بخت از جهان و بوالعجب بازی او بس پریشان نماید حال من کل ما لایف بکوا انما
لینت شعری هذه الدنيا لمن رویت مکر و غدر رخس و ذایل و خمس محایب و مثالب است و عاجلا و آجلا مجازات
و انتقام را جاذب و جالب بخت و بالی که طاعی ز کفران کشد یقین دان که کافر ز کفران کشد لاسک هر کس که تخی کا
بوقت ایمناع و درک ارتفاع ثمره هم از ان جنس بر دشت بخت اگر بار خاست خود کشد و کمر پریشان است خود شسته
مغرب این بیت لفظا بلفظ نیست لکن ریعک شوگانک ذارعه و کان فینک خزانة غارله پادشاه از غایله
خدا و جاذبه غا و آن خون خوار خدا سلامت یافته یلیغ با طرف ممالک فرستاد که چون آیت بوقا و معروض کمال طغیت
و احسان ایمانی کفران نعمت و طغیان خدمت ظاهر گردانید و در مکافات اجلال قدر و عظام شان قصد شنیع و غدر
انید و دولت روز افزون بل اف و رحمت یحون و ارباخیل و خول و زن و فرزند و اقربا و احب مقهور گردانید و خیر
و اموال ایشان که از مواهب و عوارف روزگار بهامیون ماند خسته بود و بدان کردن تقوی افرخته و چهره متوق
افروخته عرضه غارات و غنیه تاراج چرکیت منصور ساخت و مانع صور از حکایت او دیگر آیند کاز انفسه غریب با طوف
عجیب پروخت بیت لمؤلفه ای نسیم لطفت را بطینیل نعیم وی سموم سخطت واسطه ویل عقاب بشکند روبر
از تقویت پنج شیر بر کند صغوه چون سخطت بال عقاب روزگار لعبت بازیست که در یک لحظه صورتی را هزار نام نهند
لباس در نظر بنیدکان جلوه دهد باز از ابرهم زند و در صند و قچه تعطیل باخیر گرداند چون دولت نماید و حشمت زود خویر
و نعمت پر زده و حکومت سبک عنان ادرین وجه یا قه اند عاقل باید که امارت او امارت خذلان داند و وزارت
وزور و صدارت صدور از سلامت و خلاص دور بخت جاه او چاه و پند او بندست مردنیک بد و نه خورند است
ثمره قربت لک و حیات نایت بغیت در حضرت ایشان جز این بین و ذلک هو الخیر ان المبین قال و باذنه انی
یوما لا احیایه من انعم الناس عینا قالوا لا میز قال قولوا لا میز و اصحابه نه قال کلان لا عواد المیز لفرعه
و ان یفقهه الحام الخیل لروعه و لکن انعم الناس عینا رجل لا یعرفه ولا یعرفه له صنعته ثم یؤنه فان ان عرفنا
اسمه نالینک و انعبنا نهاره و الزمنا هلاکته ایمان بهستی و هویا تعرف و تبع میفرمود
و هر کس که تمت متابعت و تمت شایعت بوقا و موافقان او دشت سخن پارسید به تجریع زهر و تقریج قدر و تقریج نکبات
و بر شعر بدو کل ساکها غیب طویل الفجر منتبج بال میفرستاد و خلق بیار از مغول و سلمان پشت زمین را و داو
گرد و در ربیع الاول سه شان و شانین و شصت و نوزده سپهر ارغون آقا که خورشید فلک شامت و شیر شیه شجاعت بود از قو

قصص

بر احوال بوقا و موافقان او مستعسر گشته یکسو کشید و یا غمی گشت و با شکر خود عازم بلاد شرقی و تتمه ذکر او در موضع خود مخفی
شود بعون الله و توفیق و تسهیل الحق و سلوک طریقه و متی الله علی خیر خلقه محمد و آل ذکر احوال سعد الدوله یهود
اخراج الله تعالی مالک دیوان انشاء بنشور قدر و قضاء مغراء بقول الله ما یشاء در هر وقتی از اوقات و قرنی از
قرون چون خواهد که ساکنان خطه سفلی و بستان چار طایع انسی را از خواب ارباب اقبای و دبد و بعضی را بسبب وزر
عقیدت و آن بناهی شیب میا طسوط تا دبی کند در عالم ملک که مطیع عالم نفس کلیه است و او منقاد و عالم عقل
کلی عاجز اندازد و از او را موجب ترعید کثاف و عطف جمعی و و هبطه ترفیه و ترغید اوقات طایفه سازد و لیکن
من هلك عن بینة و یحیی من حیة و یتذکر من آت و قات قدرت فاجعل الله لکل شیء قدراً بر صفت حال کلمات مع
کرد و حقایق حکمت لثقی الحق و بطل الباطل ذرات ملکات را ناصع تا قباب شعبه از محامدات صور انکار مرفوع
شود و صفوت نیات بنیات توحید واحد مطلق جل شانه و عظم سلطانه مشفوع ممتد این مقدمات و محله و این جبات
سعد الدوله یهود است پیر صفی الدوله اهری چه بعد از انقضاء شصده و هشتاد و اند سال از هجرت شاه رفته نبوت و باجه
فوت محمد عربی شمره هذا الذی تعرف البطانه و طاننه و البنین بفرقه و الحل و الحرمه علیه التیجات الزکیان
علی میرا لا وفای که قوم یهود در بادیه ذل و هون پویان بودند و بر بان مکت باضعاً امت محمدی ایما ان تعذب و
ایما ان یتخلفهم حسننگریان ایسا را بر مقتضی جنب ربوی لانساهم فی المجلس و الجوههم الی اصبیح الطر و فان
سبکوهم فاحذرهم و ان ضربوکم فاقبلوهم در ممر طریق بی تبعید و تضییق جواز نه و سلام را بی تعقیب و تقلیب جواب نه
مملکت اقم مالت و رابع استیلا یافت و چون دست دست ادب و در بر دوستی دست فلک زیر و بالا را برافت سر فروانی
ایالت او فرزند فرزند شکست و کین کشای غرم بر شش بر مسافران صبا و و بور راه مخالفت بر بست و ما و فرود مسلمانان
حاکم مطلق گشت مکی مصون و مستم از نقص مناص و نقض مناص در مکانی نامون الساعه از خست مشارک و خست
معاوض و مبادی حال چنان بوده که در زمره اطباء حضرت انحراف و هشت و در مدینه اسلام ساکن بودی مستطبان هیم
او ابتدا ز فرست کرده سماع ایمن رسانیدند که سعد الدوله در بغداد دست فراغ و من در دهن الذین یأخذ فیها الخضر
و الذعه زده و سر از جیب لباس العافیه طراده لایبلیرون کرده و ما ملازمت بندگی لیل و نهار اختیار کرده ایم و
بعانات کرو با سفار و مقامات خطوب اخطار مبتلا گشته چون در افاضت انعام و صدقات عمیمه پادشاهی با ساسم
در ملازمت عبودیت حضرت چگونه شرط مشارکت و موفقت بر می نذر و این نیست تمیست اقبال و نیست رواج حال
او شد و این سعایت سی نوح بود و تحصیل امانی و آل مصرع لمؤلفه نیافت کام و نشاندن از ان مجادله کم عسے
ان نکرهوا شینا و شوخبر لکم اموز العالم مغلفه بالوساطه و الاسباب و یحیی فی قلوبها اوفنام و ذی الالباب
بحکم فرمان سعد الدوله ملازم اردو شد آداب حضرت سلاطین و اسباب خدمت و مذمت باکیاست و کفایت جمیع و

بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله الذي هدانا لهذا
الذي كنا لنهتدي لاه
والصلاة والسلام على
سيدنا محمد وآله الطيبين
الطاهرين

امراء بلاد متوسل نشوند و در بندگی عرضه داشت که سبب قوی در تندرست مال و تخریب دیار و تفرقه دیار ارسال ایچان است
 که در طلب وجه خزانه ولایت و رعیت را از ورز و خدمت میرسانند و زوایه علف و الاغ می ستانند با سقا قان و ملوک برآ
 این مصلحت باشد که بهر سبب خود بی آنکه تقوی بر رعایا نیشیند یا از آن شناعی برخیزد اموال خزانه تحصیل رسانیده مستحب ثنای
 و انصاف بصوب حضرت متوسل دارند و الا از وجود ایشان چه فایده متوقع باشد این سخن را چون محض کجاست و متضمن مال اندوزی
 و رعیت پروری بود ایچان پسندیده داشت و حکم بر لیغ درین باب بنا کرد تا مافذ گشت و بلاد و عباد بدین تائین تحقیر
 مستیج و ذاج العرش و حقیقت حال و الحی لا یجنى علی کل حال در عهد و مشارب تسویعات و مناهل اودار
 و صدقات از شوائب کدورات مصفی و معنی بود و مستاکم و متعدیان در لگد کوب ضعف و پائس معذب و معنی معنی
 این بیت صورت قضیه جلیت در عهد تو باز اگر چه بیمار شود از بیم نواز روی تهنی کند شعراء عرب و عجم و افاضل
 و بلغاء عصر در اطراف مدایح و اغراق اوصاف او بطون صحائف و دساتیر مشون گردانیدند و بعیایا و منیاج مخطوط
 شد و چون اطراف آداب را مستجمع بود و تقریب شوار و نظم و تائید او با نثر اشارت راند و در مدت دو سال کتابی مکتوب
 بغزالیات شاعر و محتوی قلام افکار آراسته با صنایع لطائف و پیرایه با انواع تائیف مسطور گشت مطیعان خدمت ایشان
 بنام او موسوم گردانیدند و امر و آن نسخه در بغداد موجود است و دیگر قصائد شتات و مقطعات بتات در صفت او زیاده
 از آنست که چه در این بیاض بدان مسود و محرر توان کرد و یاد من عرض نفیس این سخن که طهارت استین مریم دارد و بغبار ذکر
 آن معطر ساخت اما از روی تخیل این و دبیست در قلم آورده شد شعر لا زلت با مولی الزمان و اهله فی الناس
 رب مواهب و منالیح سعد السعد و لکل داع خلص و لکل مرئیس کسعد الذابج بید و آن قوم یهود و زادهم
 الله نیکل و کان علیهم من الما خط کبلا فیکدا و کفی بالله و کیدا لقب بقلب خود را بر رسم آل بویه بدو
 اضافه کردند اما نه اضافی معنوی کوئی کسوتی بود بر قامت ایشان لکن بریزیده هم در نوی شعر با دله لیس فیهما من
 شطیه نوبی فانت لا علی الیکام مقفون و استعلا آقا زنده و بدو با ستمات و هتراه اسلامیان زبان کش و یکی رست از
 فضل بعد از شعر یهود هذا الزمان فذلبنوا مرئیه لا یزالها فلت الیک فیهما و المال عیدهم و فیهما
 المنشار و الملیک با معشر الناس قد یصحت لکم یهود و اذ یهود الفلت فانتظروا و اصبر
 العذاب لهم فتن فلیل ترهم هکذا ایچان بحلیت خود در سبب الدوله داد و در زمان خلوات و مسارات بعض
 فکر او در معرض اقبال قبول و حسن ارتضای اقامه و در مدت دو سال که مباشرت آن شغل جلیل بود با سبب تدبیر و رای سیر و نفا
 حکم و عدم معارض خلایا چند ساله را تدارک کرد و در خزانه هزار تومان زر معد ساخت و هر روز در کمال قدرت و نفا و مکر
 ترقی ریاست یافت و بسور غایشی تازه و عاطفت بی اندازه مخصوص می آمد و با وجود تقدیر شغال ملک داری اگر لجه از بلاد
 بزرگ مختلف شدی حکایت و تفقد الطیر فقال ما لی لا اری الهذ هدا مکان من الغائبین بعینها واقع

کشتی تقریر کردند که روزی ایخان بلاعبت نزد باد در خلوت دفع طالی میفرمود و سعدالدوله پایی کشیده بود و توجان در آمد
بر آن ترک ادب باز خواست کرد و گفت هر چند از حضرت رفت بخش و خود عاطفت و بتیناس متعاقب است چگونه در بندگی
چنین خانی که فلک سرکش دست خوش احکام بندگان اوست بی مبالا پایی کشی همین قدر جواب گفت باعث بران حرکت
و جع مفاسل است و تجاوز از فرموده پادشاه روی من خلاف رای میتین پادشاه بنظر و کل ما یفعل المجرور محبوب
ملاحظه کرد و بگویم جَدِّکَ مَنْ لَا یَعْبُکَ آن عذر لکت را برابر ایوار می قبول فرمود تا مدت نوینان و امرا بر رتبه مملکت
چون نقش زیاده ای بلا جسم و طلسمی بجای صل می نمود طوفان پیاپی بر دفع و قمع او تحریض میکرد و در خلا و ملا بصیرح و کنایت محمدر
سعایت بر بساط اندیشه می انداخت و طاہرترین تشبیه معادلات ادا آن بود که چون نوروزیاعی گشت و در بلا و خراسان
شروع شورش افغانانده بود از نیروی کار آن طرف چون زلف و لبران شوریدگی تمام دشت طغان عرضه دشت که اگر پادشاه
سیور غامی می کرده مصالح استجاکفایت کم بروق متمسک بر یغ شد وصول او بخراسان و رفتن نوروز بیکت معامع افتاده
و کاتهم کانا علی منبعا چون از آن مهم فارغ شد و بر حسب معذرت مصلحت استجا مضبوط کرد و نیکو از نوروز بیکت
کرختگی بوی می شد با تفاق بر بندگی حضرت معاودت کردند سعدالدوله بر غارب رفت و جلال را کلب شده بود و بر روی
حجت گرفت و کر بنه بخشی را اگر کرد تا بعضی رسانید که الاغ زیادت از تعیین قرائت بر نشسته است بر این اخلوطه او را
هفته چوب یا سا فرمود و زن طوغا نهال کینه سعدالدوله را در جویار ضمیر غرس کرد و از فواره دید آب میداد و با امرا
موضعها می ساخت و قصه بومی پرداخت تا میل تا میل او کردند و بقتل او قتل نمود و اما کم آن شروع و زوایا به سینه مخفی شدند
و سرشته کار بدست روزگار فرامیگذاشتند پس شمر شاخ قنچی تال را برای اشتباک طرفین و اتحاد جانبین خواستاری کرد
و از امدادی قوی و رکنی و پشتمن و هر آنکه خردمند روشنایی در دفع دشمن بمعاونت دوستان توصل نماید و بموافقت و
مطابقت ایشان توصل جوید چه بجمیعت اعوان تفرقه عادی دست دهد و با تفاق کله اخوان اختلاف آراء را با
ضغائن میسر کرد و در کتاب کلید و دمنه حکایت که بران و مطوقه معروف و مشهور است چه با آنکه مبانیت ضغیبت
و مغایرت ضغیبت حاصل بود بیکت معاودت و عقصام باذیال موافقت چگونه خلاص از کمکایه خصام دست داد و
گفته اند دوستانی که اسم محبت برایشان طلاق توان کردند صنف اندیخی دوست موافقی دوم دوست و دوست نیوم
دشمن دشمن و طایفه که از کمر و حقد ایشان اجترار اولیست بهم سه نوع اذ اول دشمن منافق و دهم دشمن دوست
سوم دوست دشمن و شاعر این معنی نظم داده بیت از دشمنان دوست حد کر کنی رویت با دوستان دوست ترا
دوستی کم است اندر جهانت بر و کرد و ایمنی مباد بر دوستان دشمن و بر دشمنان دوست سعدالدوله تشبیه آیات کرم و تسبیح
روایات نشر نعم و تعظیم فضل و فضلا و کرم علم و علما را در بیاض صحائف مقاصد و کوه صفا حارب ساخت اما شاعر
من زهزه و الفنی بعصفل اباد لسنی الزووع طاهر طاهر و باطن باطن مشابیه داشت در رمضان

سنة ثمان وثمانین وستمائة این مکتوب بنیاد و فرستادجه تبیل سبل حاج و هذا انجمنه امر او شین و ملوک و صدور و توب
و نظار و حفاظ و کتاب و قضاة و سادات و کافه رعایا بدین اسلام خاتمه الله و دعاهم اند که بحضرت آسمان ر
و بارگاه سده طاق سلطنت لا زالت من العلو بمزید چنین نهاد که طایفه کبیر و جمعی غیر از اکابر علماء اسلام و امثال
مشایخ و بلدان و اعیان زمان بر غرض زیارت کعبه معظمه اینجا جمع شده اند و برای احترام احرام در بیت الحرام و اعزاز اسلام
و مناسک کرام و تطواف مواقیف مبارک و مقامات متبرک نفوس و اموال را در معرض خطر و بدراورده این مثال لا زال
مطاعا فی العورد الخلد و الترتیب و صدور کردیم تا در اخلاص نیت و صفاء طوالت قضاء حج الاسلام را مبالغت واجب
چه در اسم جا بلیه و اسلام پیوسته قوافل حاج و زوار بکجه موصول بوده و مراکز سمسک بنا سکت آن مبرم و مقتول و قال
عليه الصلوة والسلام من حج البيت خالصا خلصا ولم يوف ولم يفسد خرج من ذنوبه كيوم ولدته امته
و چون دیده را بسجبال کعبه محفل کردند و مراسم اسلام تقدیم نمایند و ران شارع مندوب و شاعر مبارک دولت روز
افزون را به عاء خیر بگویند و معنی ان السلطان ظل الله في الارض و مسلم اليه مفايد الخيل والعقد
و الايام و الفخروت نكاحه منجمله و فاسخ لوح مذکره و نوبه و چمن فکرت و غنچه گلشن فطرت سازند از ان قبل که تیسیر
خبر ایل و تیسیر قوافل و تکبیر می فل عرفات بواسطه تائین زمان معدلت باروی نمود و مشایخ بنی خواجه و جمعی که بامارت حاج
موسوم بوده اند و ترجیه و فدا به تمام نمایند و ملک نجم الدین محمود الزکرم کنند تا وقت نزول قوافل در مرهل کوفه و منجف گذارد که
کسی از آنجمله مصحاب فاضل رود و زوائد سلمه و ابریشم و لفظ و محالیک خطانی و جوارى و سیراری برای فروختن با خود بردود
برین سوال کمالی طوایر آن مرتین بقبول صدق و بواطن محفوظ بصنوف استهزا و ملق در تقییر آورد و محض یکا نخی را بسجبل فانی
نمکده لیس من اخلاق المؤمن الملک سبیل کرد و زبان روزگار سبکت ان هذا النخس الجبس ابدی من يلفاء نفسه
الخسنة مشبهه مصالح العباد و نعطيه العباد الى ان يمكن فساد و اذا تولى سعى في الارض لم يفسد فيها
و بهلك الحرب والنسل والله لا يحب الفساد شعر باذ الذي ركب الفساد و عنده ابني اسود اذا
فسادا اخلت رابت غامدا او ناسيا من الذي ركب الفساد فسادا زحمة معجزات نبات احدی و مقامات نامات
محمدی یکی آن بود که بر زبان آن بدین موجبات تکیه قوا عد شرعیت و اسباب تشید و عایم ملت بی ارادت او صادر می شد
لیظهره على الدين كله ولو كره المشرك و اول و اول دمی قهده ستمه و ثمانین و ششده حکم کرد تا غر الدین جلال تاریخ مکتوب
نویسد ازین معنای حاسدی چون غمزه معشوقان بنمازی مشهور و چون طره و لبران بر پشت ن کاری و دستان معقل ناقص
ذات و لیس علی الاعرج خرج لفي مفرقون بمصاعف فساد و صبح تپسی و زمره اولئك هم شرا البرية و مسلمان
نامدی که خون حاج را در جریم کعبه چون مصحف لقب خود حلال شد و می بدین سبب عقد های مشکل بر امور ارباب حاجات
افتاد و حقه فقرا و مساکین در پرده تعویق و تعذر مانده چون هر دولتی را زوالی مقرر است و هر بدایه ای نهایتی مقدر هر بدی مسلم

محاتی و هر وصلی مستمع فراتی هر میثی رهیشی درنی و هر فرودنی آستین بی بیت هر قمره بام بارگاه بی افتاده زحل بارگاه
 آری شعر ندبا باشد از عقیب نوا اذ بدیل من قولنی و اها مصرع پمانه چو پر شود بگردانندش سعدالدوله بجا
 جاده و ایالت مزخرف مغرور گشت و سخت و جبریت فرعونی اظهار کرد و بار بار در صورت اساطیر اولین بر خاطر ایمان عرضه داشت
 که بنوت از چنگیز خان بطریق ارشاد بی رسیده مثل است که یثی العرش ثم انفس علیک و بدین عقل معلوم است که تمهید
 قاعده ملک و مل و ترتیب رابط وین و دل و وسط تیغ جها و شیر پذیرد چنانکه تغییر عربی صکوات الرحمن علیک صحابی و
 مجاهران را بمقامت و غزوات تحریف میکرد و بیک روز چندین تن را سر و خندق فرمود و بریدن تا قدر و قسر قلاوه مطا
 بر رقبه استسلام نهادند ایمان نیز اگر متقاضی تمت عالی را نصب فرماید و لطف فایض و عطف قابض و حق ارباب موت
 و تصدیق و صاحب مخالفت و کذب بجای خود تقدیم نماید ملتی متحده و دولتی متحد و در کار باید ارکاد و هر که ساغر صورت
 سر بر خط انقیاد و ناز و از جرمه بریزی خون او دست کشیده داریم و هر آنکه از کمان مطا و عت و پیروی چون تیر دوری جست که
 وارش بر تیغ جای دهم ارغون خان خود بسبب حبال و شمن جان مسلمانان بود و حکم برین شده که هیچ مسلمان را بمرآت
 احوال و یوانی منسوب نگردانند و ایشانرا از مذلت و رار و مسموع دارند صاحب دیوان صدر جهان شفا فرمود
 اثناء آن احوال روزی که نواثر طهارت سهام شرار بر مسام جرباء آفتاب پست رست کرده بود و در آنکه با سعدالدوله ملاقات
 افتاد و از وی طلب مشاورت و استقراض رانی تفرش کرد و ماکاه از روی استرواح قیلوله را لحظه نزول کرد و سخن بخلوت و پیوست
 بعد از تقریر مبادی که بشروع و در مطلب مؤذنی باشد محضی بنمود و مثل بر مقتضات و نیایج بی حاصل مصدق و آنکه رتب
 بنوت که آخرین مراتب شبر است و باقی نفوس ملائکه متصل الکتاب است و نفس انسانی قابل سیاست ربانی افتاده کمال
 حکمت حکیم قادر قضا میکند که در هر زمانی صاحب قرانی ناموس الهی باشد و وجود مسعود و موجب نظام و التیام عالم کرد
 و علی مقتضی الایام و مصالح الانام شعار شرعی و هاس طریقی سپید کرده و بدو داعی اتیناس یا بر ذاب جود و باس خلاق
 بهائس مشایع و محمد مطا و عت خواند و از جناب تدر و جناب دور دور راند و محافل این فضا و شامل این خصایل در
 وجود ایمان عادل موجود است و در پایان محضر زور که عین شرور و غرور بود و چند تن از افراد اسلام و مشاهیر ایمان
 دولت تصدیق آن دعاوی و تحقیق آن دعاوی را اسامی خود ثبت کرده و تصدیق و تلویح نوع شهادتی در مسلم آورد و به شخص
 یکی از اکابر علمای خود الناس علی دین ملوک کفیه رقم زده هر چند این کلام موقع ایام بود و باشد که در معتقد خلاف
 این معنی بوده و الله یولی الشرائع صاحب فرمود که بر مستل و محتم ابا لیل لیل و ضایل و مقدمات نافر جام و مزور یا
 بی هنگام عوثر افتاد و بمفاج غیب چون متعجب عیب درون و درون او معلوم گشت که شعرا فی فضل و کمال و لا
 ادب و لا حیا و لا دین و اینها کلماتی است که بر آنجا چیزی نویسیم از بنیاد آن تسویل و اندیشه آن تحیل و حق ساحت عالم
 برود و خود مضیق زندان یافتیم و در جواب بی و شست حیرت بالهام ملهم بایست که تم سوایق حقوق مودت و صفات و صفات

مهاجران

عمود منی لست و موافقات از قدیم باز مؤکد است و برابر بر این قواعد استظهار می شد شعرا از احام و دُر دُر و ناله لرحم الهی
 لَمَّا نَسَتْ وَجَلَّتْ أَنْ يَطُوفَ بِهِ الْعِصْمُ قَبْرُ پادشاه که مکار بدین صفت از نیام نهادم آخته و خاطر را از دوا عی رقت و رحمت
 پرداخته اگر از متع و ابابا خبر کرد و توقع عقوبت و آماج چون سپید بقا در عالم فاسد سخیل باشد نیز بکارا مقرر است که من بنده بر
 عادت و اعتقاد و مقلدانه قراوند اگر سر از دست برود پای در ورطه این نوع محذور و محظوظ نهم و بر این دوستان و دشمنان
 نه هم مامول که در این سرجریه رفته نامی بر سطر باید داشت این مفسد کشته تا مده العزم که هر صدق و لارا در صند و قهر سینه مودع
 سازم و فاسد شازار فاخته زبان کرد و انهم و اگر مقصود از القاء این حکایت حجاج و بهانه است بقت چه اندیشم این چاره
 بیش و کم و آن الحُصُونُ و آن الحُكْمُ هَالِی که تقریرات و پذیر متشخ از خلوص ضمیر باورید و قد قبل الکلام اذا
 صَدَّ عَنِ الْقَلْبِ وَفَعَّ فِي الْقَلْبِ وَاَنَا أَقُولُ الْكَلَامُ اِذَا وَدَّ عَنِ الْقَلْبِ لَهُ الْقَدْرُ بی که در تنی که
 در خاطر او نیست از سر این قراح بر خاست و بختن سودا و باطل مشغول است و چاشنی که تفتاب میختن متصرع لمؤ لفه
 ای سوخته این دیکت متناخاست علی الجحد بالیمان متفر که در کعبه را معبد صنایع بی نام ساز و دوا بل اسلام را از عبودیت بجا
 بعبادت او مان الزام کند بر این اندیشه مرسلات با اعراب بیو میثیه گرفت و در ساختن سبب توجه بکده و انفا و شکر فیما
 اعلام و استعلام واجب شد و جهت نصب این تائیل استمداد و بهاب الفیل را کنی معمر نیست و الله جعل کبد فی ضلایل
 سُنُّن بیا در در استلام فرمود ساختن و هشاب و الواح از بساتین تیامی و دور خلفاء بنی عباس بریدن لاجرم آن شمار
 جبرند نامش بود و مار در کار و خری و خندان قوم دبرا و شر و او و لَکَ کُلُّ الشَّيْءِ اَنْ تَمِثِلَ هَذَا فَرِین نزدیکی خواجیه نجیب الدین
 کمال را چون هم کیش آن کیش صورت بدکش بود بخراسان فرستاد تا اعتبار احوال کند و تفصیل داد و با سامی و دست نواز عیان
 و دماة و ممتولان اینجا تا ایشان را از فصاحت معموده حیات بطلت بطوره همتا فرستد و جعفر طفت و شربت و قدمت خاندان
 و مکتب ایشان را هیچ جریمیت نبود و همچنین تفصیل با سامی همد تن از ائمه بزرگوار و اکابر نامدار شیراز پیش شمس الدوله فرستاد
 تا خاطر را از ایشان برپا دوزد و سر و فقر معاندین بروفق حشرات و دین و جبارت اندرون پر کین و حسب خشت نفس نفس جال جبال
 محال در همه حال در دل پر دل بر رسم گردانید تا طبع طبع فسر و دما و دستان عالمیان ش حکایت کرد که ارغون خان و دما و
 جلوس بر سریر دولت کار قتل را کاره بود چنانکه روزی در شب طوسی نظر بر کثرت و باجی انعام اندخت از کمال رقت قلب فرمود
 چندین حیوان را بی گناه برای لذت و تقب عزمه مر هفتا کردن از لوازم مساوت فلو لب هُنَّ علف و رد و لب
 اخلاق و میمیر تواند بود علی هذا وزیر و شیر پوخته چندین مستقیم و ترین سنگره و اشتغال داشت و میبخت کلزار دولت را با بجان و از
 از خا و انکار پیرستن و شارب مارب را از قاذورات مخدورات مصطفی و شین از مقتضی کیاست و فراست باشد و خود ترک شتر
 معاندان که و هبطه انخرال ملک و مال دوا عی زوال رونق سلطنت اند چون کند متصرع پادشاهان از بی یک مصلحت
 خون کنند از دوسوسه و اغواء اودل لیمان بقتل بی خطا چون غمزه کا فردل حو بان ختن جریص شد تا غایتی که بانگ تو بهی با

کنند

مختصر جرمی صد جان را بر باد میداد و هر آنکه مخالفت جلیس السوء و معاشرت اشرار همین نتیجه دهد. قال بعض الحكماء: **مُحِبَّتُ الْمُحِبِّينَ**
الْأَشْرَارُ فَإِنَّ الطَّبَاعَ تَفْعُلُ مِنَ الطَّبَاعِ وَأَنْتَ لَا تَذِدُّنِي حِكْمًا رَافِضًا که خلق انسانی و هواملکه تحصیل للیقین
تَصُدُّ عَنْهَا الْأَفْئَالُ مِنْ غَيْرِ طَلَبٍ وَتَكَلِّفُ مکتب است یا طبعی محققان حجت الکتاب را بشکل ثانی از
قیاسات منطقی مشکل کرده اند و گفته اخلاق با سربا محسب نام و مکان و اخوان متغیر میشود و هیچ از امور طبیعی قابل تغییر نیست
پس نتیجه دهد که هیچ خلقی طبیعی نباشد و فروریوس و جماعت رواقیان برخلاف این مدعا و معرض تخالف و تنازع اند و باید
حق را ای جالینوس است که بعضی از ایشان من حیث الفلعه از روی استدلال و بنا لطاعت اختیار می شوند و وجود این طایفه در
عزت و قلت است و برخی بجهت اشرار شریر میگردند و **الْأَشْرَارُ يُقْضِيهَا طَبَاعُ الْكَثَرِ الْخِلَافِ وَاللَّهُ كَمَا**
أَعْلَمُ بِالْخَفَائِقِ شک نیست که مصاحبت عاقل کثیر سعادت جاوده نیست و مقارنت غافل تفسیر شقاوت و جهل
شیخ سعدی شیرازی است درین معنی مثلی لایق **بیت** کلی خوش بوی در حمام روزی رسید از دست محبوبی بستم بدو
گفتم که مشک یا عیبری که از بوی دلاویز تو بستم بگفتم من کلی ناخیر بودم و لیکن مرقی با کل ششم کمال بهشتین و من اثر کرد
و کریم من همان خاکم که بستم تعریب این ابیات و قتی کرده بودم **لَوْ أَنَّهَا إِذَا هُوَ فِي الْحِمَامِ طَبِيعٌ مُطِيبٌ تَوْصَلُ مِنْ أَيْدِي**
كِرِيمٍ إِلَى يَدَيَّ فَفَلَنْتَ لَهُ أَنْتَ مَيْكُتٌ وَعَنْبَرٌ فَإِنِّي مِنْ دِيكَ سَكْرَانٌ مُعْطِي أَجَابَ يَأْتِي كُنْتُ لَهَا
مَذَلًّا فَجَالَسْتُ لِلْوَدِّ الْيَتِيَّ مَعْهُدِي فَأَتَرَنِي خَلْفِي كَمَالُ نَجَالِنِي وَالْأَنَا الزُّبْلُ الَّذِي كُنْتُ بَعْدَ
چون بوی کلی و کلی این اثر دارد و نفوس نوع نمی که جزو کل آن از یک نشاء قدسی مستفاد است چگونه بجاوردت طبع و مستفاد
و تعلم اخلاق متغیر و متاثر شود **بیت** یک روز کار از درازی که هست همی بگذرانید سخن را از دست شست فضا الهی
ناوک حوادث را از قشای فلاك کشاد و او بر هف ماصبت آمد ایماز در بریر مرضی مریج روی نمود و از اینجا غنیمت موقفا
کرد و چهره طعل شبلید کون شده و سر و قامت از نزاری شکل خیزران گرفته و اخلاص کاتب از اطلای طبع او میخواند **بیت**
پَرْمَانُ جَوْدِيْدُ حَرْجٍ وَرَبِّ حَالَتٍ جَوْدِيْدُ لَشْرِ بَصَفَتٍ تَبَالَتْ فَلَقَالَ حَالَكُ رَبَّنَا وَالْحُسْنَى حَلَّتْ بِعِيدَاكَ
وَعَنْكُمْ خَالَتُ مَقْرَبَانَ حَفَرَتِ دَرِيْنَ مَسَاوِرَتِ مَسَاوِرَتِ پَوِستند و در حدوث این حادثه حادث راسی جلد بر آن
مقصود گشت که تا جیل بقا و تعجیل عافیت و شمار اصدقات فاضل باید گردانید و تجلیت محبوبان و تجلیت محبوبان شارب
شَعْرًا وَذِي الْمَنِيَّةِ أَنْسَبَ أَطْفَالُهَا أَلَيْتُ كُلَّ نَمِيَّةٍ لَا تَنْقَعُ سَعَادَةً وَلَهُ زِيَادَةٌ أَرْوَاكِهَا مِنْ مَنَتٍ وَرَجْوَى وَنَمِيَّةٍ
با هزار ناله و خروش بود و از بر و شفاء ایمان آیس و دو حامت عاقبت انتظار و مترصد زیاده از یک ماه و در غرقانیت
دست و پایی میزد و از تغییر نیست و اندیشه آخطا ندست میفرود باز بافاضت راحت و جزای التماس با نساء ممالکت
کرد و در یک روز بهنگام و مکتوب متضمن اشارت کشف غلام غلامات و دفع غلام مهمات و انفاق مبرات و طلاق صدقات
و اثبات ادارات و تجدید تسویغات و تسبیح محبوبان و تامل ایوان مصدر گشت از جمله مبارک و خصل صدقات سی هزار و سی

ابل بغداد را اطلاق کرد و ده هزار وینار بفضیله نساک و فقره شیراز آمد و همچنین برکات ممالک نسبت علی الانفرادی و
 فرمود حکم شد که حرام است بر قربان حضرت خواتین و بیا و بنات اطهار و چهارمین اموال کم بیش چیزی سازند و
 ازین عارف نصیبی دهند چون محالست که در حکم قضا تقدیم و تاخیر صورت بند و او تا و عباد قاء دولت یهود را از حضرت
 معبود سبقت در خواسته بودند و بشارت اذ غوبنی استجب لکن دلائل اجابت ظاهر آمد ماز صلات و عطیات فائده حاصل
 شد و مرض شد و یافت قال اقل اطن الحکیم الارض کوه و الانسان هذف و الا فلانک فی فی و الاجرام
 سهام و الله هو السراپی فاین المضر از برای غیص اهل حبس چون متفق حال شدند از جمله شاهزادگان و فرات
 سپهر شملت در کوه مقبوض بود و او را با جولا جو و جو شکب در کوه و دماغان کاس فاجاشانیده بودند اما را با رغور و دزیر و غیر
 از اولاد و فلا و خلیه خان بکرم و مشاورت سلطان ایدچی هم خواجهم و از نصف اچیا کم گشته بودند شعر ظلت سیوف
 یحیی الله نونوشه لیل ارحام هکذا کمزوف فاما کفقد متدا و عرض مرض را موجب قتل پادشاه زادگان است ارغون
 فرمود که سلطان ایدچی را برین تحریص کرد بعضی گفتند توفیق خواهرزاده جو شکب شعر اغن اذا اسملت و حی جوفیه
 حدست من النور المین کبابا و اغتید لو حاضرته فی سجوفیه لود مشبب الارضین شبابا صورتی که تشبیه
 ابداع بحقیقت در حق تصویر اسیح تقصیر کرده بودند و تحریر کسان که راه حسن التقوم در تقویم اباض و اجزاء و کلی و دقائق حسن
 رعایت کرده ارغون را سحر کرده اند و حکم من قتل بالتحریف بالانفس را کار باید سبقت نرسد و اسیح و
 و غیره فغارش فیکو کمرشمان لکن سحر هو النعته و التحریف من ایدیم و بعد و را با دیگر خواتین حاضر کردند و در آخر
 محرم سه تسعین و ششاد سخن رسید ازین نعمت توفیق استبداد کرده شعر حتی بفسحه عن و رده عنم و صبت دز و
 الباقون من شیخ بان الان حصص الحق برکشا و کف بهین قدر معلوم که بر عادت زنان بتجارب محبت اینها را تقویم
 نوشته ام اگر جان من و قای جان او میساید و زندگانی بفریاد در معرض قبول می افتد شعر و حتی فلا لک لا لعد و بی بلک
 ان الشیخ و فایق لکافو نیت هزار جان کرامی تحت جان بی اگر چه نیست کرامی فدای جانت باد ای جان چند
 مانند غمزه او تا توان بود با طیب لب نوش بخش و سحر غمزه عاشق کس را در زبان صدق محبت می گفت فان کنت مطبوبا
 فلا لک هکذا و لکن مستورا فلا لک الی غیره با تفاق کلام آن آتش چهره را بیا و دروغ مفسدان خاک را در آب انداختند
 ساعتی در شست زلف مانند ماهی اگر چه در صحن بی بود و نظراب نموده جان در سر کار محبت کرد و سخن کثیر مصداق حال آمد
 شعر صاب الودی من کان بهوی لک الودی و حین اللوائی فلن عزه جئت هنیئا کسرا غنیرا آه بخار میر
 لغز من اغراضنا استغلیهم درین حال از حضرت برین رخسار آن بیکجا محاب بقال اسکت باران بر عارض ریاض باریدن
 گرفت و در از تنگ دلی در ناله آمد برق از دل سوزناک آتش افتابان گشت و در صفر سال مذکور سلطان ایدچی را بعلت آنکه لیا
 راه بد نموده بیاسار رسانیدند و در بیحال کار از دست درمان در که گشت و هیچ آفریده را در کارگاه بار نبود مگر جوشی و سعد الد

و چشم خود مرکب مجسمه معاینه میدیدند و از دست ایتام چه سرمملکت در یکشید سعد الدوله نمائی ایلمی بحضرت شاهزاده غارخان فرستاد
 بود تا کار در یابد و در مبادرت بر سر تخت مملکت توقف ننماید و اندیشه آن بود که مکر پیش از وقوع حالت یا انتشار حادثه سازد
 برسد و ایشانرا از زیر شمشیر مخالفان براندازد امر معلوم کردند که باز ندادن بر حلی منطوی است و مغاسد را محنوی اتفاق کردند
 تا جماعت اینا قانرا که تا غایت موجب امارت فن و فساد و سرشته شروعا بوده اند از دست برگیرند بدین مواعلات
 در خانه طعنا جارترب طوی کردند تا میربان اجل همان روح اعاوی را از آباء عمرا با آموزد جوشی دارد و قیارا انجاست
 هلاک چنانند طوغان قوجا زبرد در و واروک خاتون بیک ضربت از عقب برادر و دیگر رفقا روان کردند پس
 و قورمشی سپر لایق و قان اقاچی سعد الدوله را که کوکب سعد و لیس راجع منمو و کرقه سلخ صفر سه تسعین و ششده بجانه
 طعنا جارا آوردند عاقبت کار خود که عین فا بود بعین الیقین میدید صاحب دیوان صدر الدین فرمود که در آن شب برود
 قاضی رنجان این رفته پیش من فرستاد بخدای لم یزل لایزال که این بچاره تا بوده با دوستان ایشان دوست و با دشمن دشمن بود
 و الله علی ما نقول و کین یعنی اگر در عمر منتهی افتد بهم برین نط طریق خلاص مسلوک خواهد بود بیت کفرم که اگر
 رحم کنی باز برهم از غصه این واقعه کفای که اگر الملق بالیقین الحالی محال روز دیگر بخیا ط قدر بخیط ایض قواره زکس آقا
 بر طلس نیلگون کردون دوخت اولیاء دین احمدی از خزانه لطف احدی قباء بقا پوشیدند و اعداء ملت محمدی اربیت
 الشرب قد صدی کاس فنا نوشیدند معجزات نبوی بر آفاق و نفس لعان یافت و دست بیک و عدوان بر ناف سعد
 الدوله منخوس طالع مملکت اتر منافی صورت مازق سیرت را شاعر و شکیو سخن پرسیدند چون برزگرین انا م و اوارا جود
 مرد و او بود تیغ شرا و از جهان یعنی سر او بر پشتند شعر و از غم الله هوما من یخینهم ان لا بدوم لها عهد ولا ذم
 مغول و مسلمان کل دستة صلوات فاحات بر روضه رضا بخش و قبه ضیا پاش ساکن خاک شرب می فرستادند الحمد لله
 صدق وعده و نصر عبده و هنرم الاخراب و کورمان نزدیکی سپرس بین آیه استمد کرده بود و اسلک لله دیا العالمین
 اما دانست که با سنا و انوار این معنی فلک ذک بنفعهم ایمانهم لئلا یؤا کوا سنا هنوز و غلظت صلوات است ارغون خان
 حال چنانکه لیکت گفت نیک به حال سخت نیست قوی ضعیف بود و مختلف طعیان حضرت و اینا قان دولت جبر پرسید
 غیبت ایشانرا عذری گفتند دانست که با ایشان چه معاملت رفته روز ششم ربیع الاول سه تسعین و ششده طوطی روح ایلمی
 از قفس قلب بیکت مجاورت طار و سان سرای بستان علوی کرد و کلین جاست سبوم حادثات پرم و کشت سخن حکیم کرد
 حق بکنند و روی گفته بود مزید وضوح یافت امانت هذا کثیرا من الناس لئلا یموت فانت بیت چنین است این چ
 بلند کمی بان شط و کعبی با کردند یکی رجا بچند بی گناه یکی با کله بر شند بجاهه سر انجام هر دو بجاک اندرند از تحریک
 متعاک اندرند بعد از تقدیم مراسم غزیت و خمره او را در کوه شجاس که بلغت ایشان ادبیر گویند ترتیب کردند و امر او را هر با
 یعنی و به خاص که ملازم خان باشد چون ترفا و کک ت سه روز علی معهود عادت هم روان او را اسش فرستادند و عجب عجب

بل صراح اعجاز محمدی صلح صفر سال مذکور و نفس دار الملک شیراز شب را بی تعلیم معنی دارش و مرشدی مانگاه از گوشه بامی تپشی
برافروختند و دیکری موافقت کرد و علی بن ادریس ساعت مختصر بلایت لطف البصر از تاهمت خانه حاکم و محکوم و غنی و فقیر و صالح
و طالح شمع و مشاعل و آتشها و لبند افروخته شد مشایخ و کهل و شبان و صبیان و عوانق و بکار و عوان بر استراحت
روشنی مویع بودند چنانکه در چند خانه با اختیار آتش و احتساب و احتیاج کناس زدند شیراز چون قدیل با سبب تاهان شد و چون
دل عاشق روز و داع فروزان و شعر نصرت یا شعر ذلت لیل کفر لیلی سوادا شقی حیلایها علی الارض ناد
و نوری الارض کالتما و فکل قد بخلی خلایها انوار یشار کانهن نجوم و نجوم کانهن شداد
و روز زبان روز کار رسایق حوال دار الملک از مشاهد آن حالت عجیب خائف گشتند و ظن افتاد که موجب آن وصول خبر
بایل است یا هجوم شکر بیکانه و هیچ آفریده را سبب آن معلوم نشد و هرگز در شیراز این صورت غریب روی نموده بود و پیران
روزگار دیده ندیده و شنیده ناسته شب برین بیت آتش میگردند مولانا اعظم قاضی القضاة مجتهد الزمان رکن الملة و الایة
ابو یحیی ناظم امور المؤمنین دام ظلّه با محرران مقالات و صدر این رسالت شفا با تقریر فرمود که در آن شب جمعی ملازمان
مبالغت نمودند تا لحظه بر سطح بام خانه آن حالت غریب مشاهده کنم و آن احد و شکی که هرگز معهود نبوده و موجب آن در خط
و اذیان نیامده تفرج نمایم بعد از الحاح تمام بر بالا رفتم روی زمین مانند قضاة آسمان از دوا هر کواکب مستحالی بود اشارت کردم
تا شمع که بامارت مجلس قایم میزد و شعر شیفه قد صطلی النار و اسها و بکی یذبح المسئام المیتیم بیت المولفه
بر چهره اش انگشت خون بیانی جاری بر سوز و لش زبان بلیلی روشن بر طرف بام نهادند و در خاطر آمد که سبب این حادثه حاشی
نازک و امری خفیه تواند بود تا ریخ از اربابت کردم بوقتی که این اخبار بجهت اقران یافت پیش از و روز که چراغ دولت یهود
بر مرتب مصر فاکت شدی در شیراز آن آتش افروخته بودند و بیضیه های بنین لاشبانه بر دانه ای مثلهم ککل الذی کف
نادا فلما اضاءت ما حولها ذهب الله بنورهم و ترکهم فی ظلمات لا یبصرون از زبان آتش رس
شد بر صاحب بصیرت که در هی صورت بیدیه قدرت تدقیق نظری و جب داند معلوم کرد و اندک عوصف فیهما را چون در
حرکت آید بیک لحظه عالمی با بر خاک ذلت اندازد و نسائهم کرم و شاعل و لله الطاف خفیه هر وقت که بر چمن زمین و
کھستان جان و زو غنچه امانی و دو جانی شگفته کرد و وما ذلک علی الله یغفر لک رات این فتح نامدار و اشارات بفتح الباب این
مواهب بزرگوار و اطراف ربع مسکون مشتبه شد و در تاهمت بلاد اسلام قوم یهود را شمع ترکالی مستدل و مشاعل میگردند و ما
ایشان را بر با و غارت میدادند شعر و ما الدهر الا نعمة و مصیبة لا الخلق الا الامن و جوع و بدین اسلام زیاده از
صد نفر اعیان یهود با ثروت مال و فصاحت حال پایمال ممانت و اولال گشتند و برین حال امام عابدین الدین علی ابن صاعد الواعظ
الدشقی دام فضله این قصیده که سلاست آب حیوان و نفاست روح و روان دارد و بر وزن و ردوی قطعه که بر رتبه تقریر تعلیم
بافند علی فایلهما سخن شامها انشاء کرده و تمجید این را با القاب زابره ملک اسلام جمال الدوله و الدین غرضه و شرح کاف

شمر خندان دار بایمه افلاک هندی اليهود الفرو دندهلک و فارن الخرس سعد دوله هم واقضوا
 فی البلاد و انهنکوا و شئت الله شمل ملکهم و بالجمام الصفیل قدسکوا کم حکموا فی البلاد و انهنکوا
 و انکوا الوفا و انهنکوا انکاهم الله عاجلا اسفا من بعد ما فی زمانهم حکموا سفاهم خف ساد
 خسب فاملا ن بالجمام الشک و اسخضوا المال من دیارهم و لجرهم الحرار قدهنکوا باله
 الکفر و الضلال لقد داریکم فی جباله الشک بالخب الطیر یا بغاث لقد صارکم فی الخب
 الشک فانتهم شرا من سلف و انتهم شرا من ترکوا عبدتم الفل دون خالفکم فضل ذاک الایام لکن
 مهذب هذبوا بقلبه جماعه فی البلاد قدنکوا لما و راسه قه یطاف به و قد علاه القنم و الصمک
 فجعل الله روح خیرهم الی جمهم ظلامها هک فی العذاب المذاب فنجوا و فی الحدید الدید قدنکوا
 فاعین و اسادی نصرهم ثم انل یاذ البیان قدنکوا طغاهم هذرنکونهم ذاک الهام الحار لیل الملك ابکا
 جوه بصارمه و ما علیه فی ذلکم درک اشاره الشیخ هم ظهر لما راهم بهم فکوا جال بن ال
 سینا ذاک الولی المؤمن الملك الزاهد العابد الخضع لکن ذاک له فی بحارها التمس هجوههم لکن
 هجوههم جته خلد یزنها الیک و غما لکن فال فی قصده یهود و اند یهود افلاک و فخر الدین ابن الطرح لکن
 که صد کوفه و سرور کافه افضل عبد بود و کرم حاتم زمره کرام و در جماعت حاتم بطال ایام در جواب هجوه ایشان خذلتم
 برقع جریب و ترغ با این امت نصرهم انداین دویت نظم داده شعر قل للیهود المدفنین الا انکسوا ان الکبر
 ابا الحسین المریض بالجنات اعاد جزیتکم کما بالتیفا بذاها الحسا الملتصی و هم درین حال بن
 موالیایش جمال الدین و تخرانی فرستاد چون مذهب الدوله را محسوس کرده بود شعر جمال دین العلی بالملک و یا ملک
 عجل فک صید الفی صایدیه فی اهلک عجل یقل المذهب قبل ان یقتلک و انظر الی صاحب الدیوان و محمل الملك
 اما در شیراز بواسطه آنکه شمس الدوله از روی کبایت و خوشین داری و غایت تدبیر و غایت اندیشی خلق و موساسه عادت گرفته بود
 و با وضع و شریف طریق مجاهد و رفیق می سپرد و در ترجیب و مکرم ائمه و علما مبالغت می نمود بوی نکاحی سربت مکرم و مکمل
 و یکرم حکم کجا تو خان مباشر حکومت گشت چون شیراز توابع را بطریق امانت متصرف بود و با سقا فان و محمدان از حکم یاسا
 تجاوز ننوا پسند کرد و بی سعی سعی تمام در مال ظاهر بود و از نیر غمان باز خواست مشرعی کدشت و با ملک و متصرفان اموال
 زیاده مضایقه و منافستی کرد و قال علیه السلام رأس العفل بعد الايمان بالله مداره التا حقیقت وجود
 تجربت و امور مملکت فارس مصالح را بواجبی می ساخت و در بیاض نهار و سواد لیلال تمیشت امور و یوانی و ساختن مہمت بی توانی
 اشغال و شت و طلاق وجه و ذلاق سان با آن بار لاجرم آنکه خلایق بموافقت او مایل شدند و دعوی میکرد که ملاو
 اسلام را مقلد است و او است سنت سبب مصلحت و فت غیما جمعی از سادات کرام و ائمه عظام مبر صدق مدعی او

توصیف رکن الدین

۲۴۸

کوهی دادند و حضور و غیبت و عاشقانی که قند و تر جیب و ابدال و جمال و جمال بود که در رسته خدام او منوط بود و منوط می گشت اللهم
مکرمولا نا اعظم شایع فی الزمان محمد الدوران رکن الله و الدین لا زال دگا دکننا للذین انعموا کما رزوی غیرت و
نعتب دین و حمایت رونی هلام باشارت با اینها الذین امنوا لا تتخذوا اليهود و النصارى اولیاء بعضهم
اولیاء بعضهم دولت عدو المسلمین تا مقطع احوال ایشان در خدا و ملا و مخالف و کجا را طهارت میفرمود و از سلطنت
بنوی و در زمین طاری و دی و نصرت فرق حق و ابا و ت معشره و غیرم هنرم جیوش عدوان و قصد خصد خوشه طلعیان سرسره
کم میگرد و چون او استانت و تخلف آن طایفه برای طراوت ریاض شریعت و انما عنال قت میفرمود و دین حینی بزبان حال
و ما اللهم ابدد کفی فلیله فیما ی و فو مجدی فاته مجدی بقله کردون و طارم نیلگون میرساند و روان مطهر سینه
المسلمین علیه صلات الصلوات المصلوات بران حسن اعتماد و کمال جهاد و رزانت راسی و برعت تقوی آفرین می گفت و با کلمه
صورت استعمار و معادات او در زمی بقیح و نصیب بعد الله و له انها کرده بودند و سهام مکا و بر و تر و بر نهاده بل از مغفوق
نفاق کشاد و ده و چنان عمدی که در بد عهدی بود و بیج خسارت مالی و جایی بوی تو استند رسانید بیت هرگز آن
حق حصار بود و عینکیش زده دار بود باری تعالی چنانکه او اوقات خود را در شکل نوع انسی و استبصار نفس قدسی مصروف
داشت و تعزیر حقوق و مصائب نصیب و مضان استیجاب قصار امنیت و این و قصوی مقاصد عالین داشته و او را با غره
اولاد و اعقاب از دولت جا وید و براعت شامل متع و ما و بار قام اقدام تقوی برای ایشان حدائق شریعت الی یوم
النشاد مرشح و غیر علوم و زهر فضایل تقوی راسی تارک دین موشح مصیع و هذا دعاء للبریه شامیل و لا ینجح صلی
السلیم کاف کاف کاف اگر کسی عن بدی الزامی در خاطر او که مقرر این حکایت از روی اخلاص و منو و تی از لی که با آن دولت ایشان
موفصل آسان دارد و اطراف اطراف و کاف اغراق اوصاف هر چند از آرایش و غایش بر مقل پیشرید مستغنیست مصیع کما
استغنی التیاب عی الخضا و جلالی میکند پس شرط انصاف رعایت نموده از میل بطرف اولیای کلا طریقی فصد الامور
ذمیم احتراز کند نور عین از حجاب کمان ساطع کرد و عارض صدق از معاطف اصداغ التیاب حشان شود که بعد از زمان
خلافت خلفاء راشدین رضوان الله علیهم جمعین دیگر خلفا که سالک سالک یقین و مالک مالک تقویت دین بودند با وجود
آنکه از عهد میمون نبوت پیغمبر قرشی مدنی مدتی قریب بود و جماعت اسلامیان بعضی معجزات را برای العین دیده یا از مشاهد
شنیده و شرف خبر اکتبی قریشی نم نم بعد هم نم نم بعد هم نسبت اطوار یافته و سلاطین ایام و ملوک عهد و سلطنت طاعت
تباع ایشان منحوظ آمده و از بهر معاونت مسلمانان و حمایت مسلمانان تیغها و خوریزها فروخته و شکر باء جزا با عدت و هدیه بیا
و اطراف بیجیده و ساخته مساعی ایشان در استخفاف مرا ترملت و استقام قواعد دولت و اشدات اساس شریعت و ابا و
اہل بدعت مسکومیکشت در چنین زمانی که دور مهاجرت بقرب هفتصد رسیده و ذکر احادیث مروی کبرج علی الفجار و خرمها
جسوت نموده مالک روی مین و قبحه تسخیر بیکان افاده و از راه فقر و مضطر را بجا طلت و مطاعت ایشان سرست فرد

میاد آورد و در هر یک کلی ما یعنی به المنة نقسه کتب له به صد سیر شخصی بهایون غیرت میمن نقبت صافی نیت صادق بود
که در نیت مصالح دین و نظم مناجح مسلمین بین صفت جهاد نماید جز محض تأیید ربانی و توفیق لطف یزدانی نتواند بود و بر کافران
محمودی واجب و لازم باشد استقامت این نعمت و تهنات این نصرت کردن و بانفاس مبارک و میامن بهم آویزگ نمودن و در
مغضلات امور و مشکلات احوال از نای او کرکشت فی طلب و شن و یقین و شن که کو برانجید از سفته الماس خاطر و رسته
فصاحت و خورشید سپهر حصافت علیه الصلوة و السلام لو کان الذین عند الثربا لکننا و له رجال من الفرس
در سبط کریم خلال این امام مقدس و خلیفه مجتهد منظم دنیا و دنیا آخری الثموس علی التموج چون کلاه کوشه دولت یهود بلکه کوب
حوادث فکلی شکسته شد و باد و بخت و خیلای ایشان فرو نشسته شگرت و طغیان جانی و بکما مکتوبات با طرف فرستادند و بهر جا
از جانب مملکت حاکمی را معین کردند تا بهنگام تعیین غانی امور مملکت منحل نشود آنگاه جهان در اضطراب بود و مستطبات احوال
در صدد افسار و دلهاء ترک و تاجیک متصرع چون زلف یار خویش پریشان روزگار هر صاحب طریقی بتبدلی بی
استعداد پیش گرفته و خیالی محال نصب العین ساخته و از عجایب آن حالات یکی حکایت آنابک افرا یا بلر بود صفت
حال آداب بجان لر بر حسب این کتاب آنابک یوسف شاه بن آنابک شمس الدین الب ارغون ابن ملک نصره الدین بن
صف و ختر آرد سلطان رکن الدین سلطان کرمان شهبازی صاحب مروت کامل بخت بوده مالک رقی و خرق ملک
و تیغ و دست و دلش تاراج دهنده دریا و صیغ طره پرچم دلیر از اظیره زلف پر خم دلبران دانسته و در زبصال افرا از اشب
وصال و پیکران شمرده بهنگام میدان داری و عرض آداب سواری از کوی زون و نیزه کراری بختینه الفضلاء و الکفر
فادری بیت ساله لعب نماید ملک چوکان قدما چو توشا سواری سوسی میدان آرد روز نشاط صحرای و تصبیه و نظیر
جوارح و نظیر بیت چو کیران تازی برون تاختی زاهو یکی دشت پردختی ولایتی معمور و عیشی مسرور و چشمی موفور دشت
و بیست هزار سوار تیغ زن کندا کفن خنجر کرار در زیر رایت اقتدار که بهر چه فرمان شدی در مقام صدق طواعتی گفتند بخت
بخدمت هر تن میان بسته ایم بفرمان و رای تو نمائیم و باین حضایل و شمایل ترجیب و دشمنان بجهت فرمودی و با اهل
حکمت موافقتی تمام داشتی در عهد میمون آثارا با قاخان بغنون عا طفت و نظر عنایت محظوظ و ملحوظ گشت و او را یوسف شاه بهاد
خواند سبب آنکه چون رایت شیر پیکر ایلمان بر عزم مستضافت حیلان با مالک فیض و تفتح حصانت نوحی شان نصرت کرد و در آن
مصافحت و محافل و شتاب و مداخل که ذوات النملاب بابی دلیل بر امانی و مصاعدان مطار میسر شدند و سیول در سخته رازان
مصابت و عماوی و غیاض و آجام تخر نمودی شکرشید بخت دران شیب و بالای مرز و دشت زناهی بگم ویدی زنا
پشت و یا سافر مودتا شکران هر یک تن از جمله اسلحه تبری با خود برداشتند و انواع اشجار که فغان آن بیشه دار و دست در
و مانند تیر در جعبه بیکدیگر ملقف شده می بریدند و در ضیق ازان تنی چند از لشکر چل جنگ را چل جلی معصم ساخته و دو کمر از
سرجون و خبل پنهان شده بخت فحشاء و برون آمدند و حوالی پادشاه فرو گرفتند چون پایاوه را گذر متعذر بود و سواران سجا

وقعا مروت و وفار بسیلی غدر و جفا مجروح گردانید جلال الدین بی کناه را بر خیم تیغ از شریستان و جو بسیر و ن کردن نقض
عهد و ادبست و عاقبت هلاکت قزل بر دست افراسیاب خیم کم ازل مقدر بود شمر دما من بدلا لا بد الله فوفه و
ما ظاهرا لا سبیلی بظالمیت لمؤلفه نکرد بد که بدوید کیش آخر درین نصیحت نیکو بین و یکی کن پس افراسیاب
در احوال قرار تا و ن پیش گرفت و ایلیا را جواب درشت در قتل القات و فرط تخریب میگفت و متابعت رای جوانان را
ندیده را از بندگی حضرت تخلص میبخت و جانب امراء بزرگ مهمل میماند تا خبر عارفه ارغون خان بوی رسید ایلیا که تحصیل
بود بی فکر و تدبیر قتل او و در بر عصیان مجاهره و اصرار نمود و عنقریب خبر واقعه ارغون شایع گشت و تمامت راهها حسب
یاسا مغول قریب یعنی بسته کرده بودند متی در صحبت صادر و وارد خبری متواتر شد با ندیشه که دکانه و فسانه خویش و بکانه
خاطر مخمّر گردانید که دور دولت مغول سپری شده و کاس سلطنت این طایفه بنهایت کشیده و از روی احکام بخوم پاوشا پسین
خروج خواهد کرد و انتراع مملکت از تصرف مغول او را میسر گشت چون از اطراف نشینان حوزه اسلام بوفور قدرت و کثرت
لشکر او مستثنی است لامحاله مراد از آن صاحب دولت اشارت بوجود اوست و کسوت این بیت کوئی بر قامت حالت او دیده ام
بیت لمؤلفه بردار که بود وقت کبکی از چرخ بوقت انکه رسد روز دولتی بزوال بود مناسب آن کار سخت و اعجاب بود
مخوض این حال طیش و استعجال در تصاعیف این حال قزل با شکری بدر اصفا مان شد ندو ایلیا فرستاد و اقرباء جلال الدین
وزیر را طلب داشت تا ایشان را از عقب و بمنزل باقی رساند شهنشاه با بد و بود صرطحا جان نوین از قبول این حکم منع کرد و دور
آن جماعت جوابها می چشم آمیز و تهدیدهای هول انگیز فرستاد و خود با فوجی دفع جبارت منکرش را از دروازه بیرون راند
معاوضه سوار می چند لرزه می تماشای عیان ریز بر سر میاید و دهنده و او را قتل آورده سرازین جسد گردند باقی ازان
بی باکی و تهور مستشخ خائف شدند و بمنزله مر حبت گرد بعد از ان قضاة و ملوک با شعاعت و ضراعت اشاعت طاعت عطا
پیش آمدند و گفت ما را دایمی محاربت و مخالفت با قزل نیست بیت بر تیغ چو زینت و ز سر خویش چو موی بشیم و
بر خیزم اگر فرمانی قزل برادر خود را سلغور شاه بشهر فرستاد و شکر کر که بگویدان در رفتند سلغور شاه در خانه خواجها بقاء
بر بخت نیست و سکه بر بنام افراسیاب نقش فرمود و در شهر منادی فرمود تا مذکر که پادشاه افراسیاب است و ملک شجاع
او و این حالت از جمله عجایب آتام بود شعر بآلک من قمره بمغیر خلا لک الجوبه بقی و اصغیر و تغیری ما
سلب ان تغیری فلنذهب الصیاد عنک فانیهری و ارفع الفح فماذا احدثی لا بد من اجذک يوما فاصبر
جمعی از او غادر و در نو و صفهان که سالها بر مرصده چندین فتنه انتظار کرده بودند کمره سواد و منسلک در عدل و رشده
و ایشان را بر معادبان خود تحریض میداد تا قتل بسیار کردند و درین میان چند تن از اولاد کن الدین صاعد چون کوکب
طایط بود و ساعد بخت مساعده از رسته اجا دو گشتند سلغور شاه بعد از چند روز شهنشاه را معین گردانید و خود با شکر
بیرون آمد یعنی از امور آنجا فراغتی دست داد و بیت را بر تیغ طرفی و یکطرفه باید کرد و قزل لاف زمان بسپهر خمر می

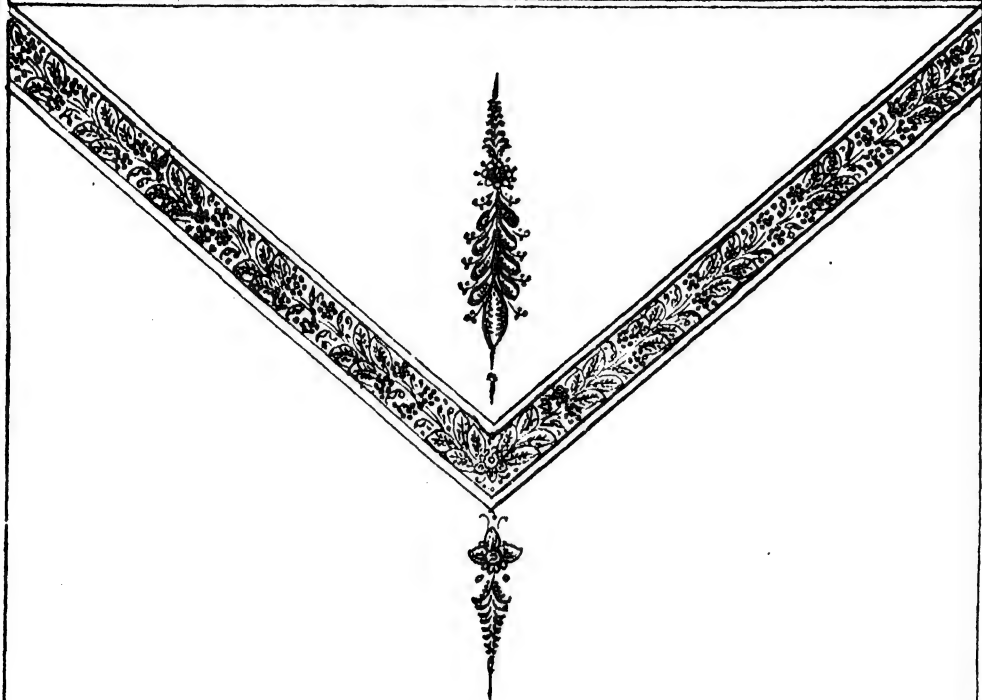

اگر لشکر را فراش حملات کردند و بقایا از زیر شمشیر آید از من کونم الطبع خسته مجروح خسته بیرون بسته راه
لَنْ يَنْفَعَكُمْ الْفِرَازَانُ قَرْنٌ مِّنَ الْمَوْتِ اَوْ الْقَيْلُ اِذَا لَا تُمْنُونَ ^{فَلَا تَمْنُونَ} جازا بر کفن الجیل دکت پای پیش افزایاب بودند
و از طرف دیگر انا بک یوسفشاه یزد نیز در آخر عهد ارغون خان سبب شیب و فرازا امور و بیقراری احوال شیوه تا پی در آوا مال
ورزیده بود و بگم بر لیغ سیوار رفته تا او را گرفته با اقربا و قریبا مقررین فی الاصفاء بخت جهان پناه رساند به پنجم صول
سیوار مرسم پیش کش و انزال لائق الترام نمود و از طریق لطف و ترقی بطرف تضرع مجاوزت کرد تا بروی ابقا کند پیغمبر
و بندی مصاحب او ببلند کی حضرت رود البته فایده داشت او نیز تکلید و شمامت که در چنین حالات عقل فخص است
و از روی عرف و شرح مرض در کار آورد و طبیعت شبی چو روز فراق بان سیاه و دراز دراز تر ز امید و سیاه تر ز نیاز
اعتبار کرد و در دروازه اعتبار خانه را محاصره داد و او را با تمام خدمت و چشم بقبل آورد و هر چه داشت غارت کرد و
مشهور است ز بنور خانه را چون بر خود آشفند مجال تمام نماند جماعت اربابان که بر حسب احالات دیوان حضرت و حیات
مستخلص کرده بودند با طایفه یهود متمول تمام را قتل فرمود و مالها و ایشا را بخواه نفل در اینجا مخدور بکیت در خراسان که
و فرقی مینمود و وساطت مصاهرت و موهبت حاصل داشت با خزانه تمام متوجه خدمت شد چون بخراسان رسید نورزیک
بطرف سیستان پیوسته بود و بر لشکر نکو دار حکم شده سامان توقف بیداری نوروز مسعودی گرفت شامت این حکایات
و شکایت این حکایات که در هیچ عهد و دوران از امثال ایشان در حساب نمی آمد بار و رسید هنوز بر سریر دولت خلعت تبت
جلوس خانی اتفاق نیفتاده بود اما اطفا و نایره شتر و سگین ده فسا و را عطا فای ایداجی بایک تومان شکر بفرستادند
شعر قوم بعد حد و البیض حنظل من الدماء علیها ذات نورید نخلها و هی کابن العیم صافیه
کائنات ما رجبها بنت عنقود لا یسفر لباها فمهی راحله من الجون الی هلم الصنادید
تا افزایاب و یوسفشاه انقطع و جمع کنند و بنیاد موافقان ایشا را از سا هرز زمین قلع و حکم شده تا از صفایان و شیراز
او را لشکر مغول و مسلمان بودند چون خبر وصول طولادای در صفایان صحت یافت شمع لرزه موافقان ایشان که بمحافظت
مرز و مرزور بودند چنانکه و حتران نفس از لغو سیان شاع خورشید کربان شوند متفرق شدند و بیعت در خیدن
چندان بود که خورشید رخسده پنهان بود و سخن ففد یطن بجاعا من به خرق و فدیطن جباناً من به دفع
با ستاقان شیراز سبب آوازه قصد لرغمش لشکر مستعد حرب شده چشم شول و ترکمان و چرکین جریه جمع کرده بمحافظت
فارس شعر کز آن حافانها عین الحافان محرق و انجاها بالرحاء و الی الحافان ففد حرکت آمدند و پیش از وصول طولادای
بعضی لشکر انا نزد استخلاص بزرگ کردند چه از آنجا و خدمت یوسفشاه بی تقی نامی که پیش منوب ثقی تمام داشت دروازه بار بسته بود
و دست تقدی کشاده و بر عصیان قدم ثبات فشرده لشکر سه روز بر ظاهر یزد و نزول کردند و جنگ در پیوست از بار و
بقوت بازو تیر و دکت فلاخن کران نکت ترازا با بروجان بان چون رابطه غم ایشان روان میدهند و از طرف غیر غمزه ناک

و تیر از گوشه ابرو و کان پر تاب میرفت چنانکه صفت آنرا این بیت مناسب می آمد بعیت چو شکران خزان و صوف ز سیم
یکدی در شیب و یکی در فراز از تنگی علوفات و استبطا و مدت نقل آن از اطراف لشکر برخاستند و بخدمت حکام و امرا پیوسته
با اتفاق عازم سور فیروزان گشتند و از طرف سپاهان طولادای بشکر رسید اول لشکر فارس بمجا صره آجا قیام نموده چند آنکه آقا
سرکشکان با دوی ضلالت را بمعبد مطا و عت و ترک مبادت و مناعت استعارفت ربه از بکلمه خلاف و مجاهره
عصیان چون تیر و ناک بکشد و در واز پا چون کار خود محکم بر بستند نه اخلاط فاسده مزاج ایشان در بجان طغیان و تبیر
مادوی عقل قابل نفع بود و نه مسامع و مجلس تذکیر مصطفی جوئی مصنی قایل نفع ناکاه طولادای بشکر میخشد کار از ارسال
ناصح و مستجاب در مصالح استعمال تو حسب و مناسل و مواجبه مکافحه و مناسل آجا میدر مدار آجا حلقه زده قدم مصابرت
ثابت داشتند **اللَّهُ عَلَىٰ فَلُوهُمْ وَعَلَىٰ سَمْعِهِمْ وَعَلَىٰ أَبْصَارِهِمْ عِشَاءٌ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ** و شبانروز از اندرون و پیر
در سکاوت مبالغت نموند روز سوّم را چون از واز واز فیروزگون افق ترک زین کلاه آفتاب طلعت نورانی بنمود و صحن کنی
مانده آسینه چینی یزد و در واز با ما چون دندان سین رخسار خنده کرد و از بار و چون صورت لام بر تپیم کار ستم شستنی
سَبِّحْ لِلذَّيَّانِ فَهَلْ يَكْفِيهِمَا أَحَدٌ أَمَّا لِلذَّيَّانِ يَكْفِيهِمَا أَحَدٌ حال آهنگها بشکر در شهر رانده و دست غارت و قتل بر گشود و دعا
رَبَّنَا اطْمِسْ عَلَىٰ أَمْوَالِهِمْ وَاشْدُدْ عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ در حق این بیچارگان که مظلوم غیر ظالم بر نفس خود بودند با جابت لمی شد و بجز واز
وسیم و انواع ثیاب و قمشه یافتند و در صورت تهدید و وعید آیت و کذلک آخذ و تیک اذ آخذ الفری و هی
ظالمه ان آخذ الهم شدید زبان تخیل و تکلیف بر ایشان خوانده ارتقاات ارباب آجا که اثبات احوال کرده بودند روایت
که سیرده هزار نفر از نبات و عین پرده نشین چون حور عین برده برده بودند القعه سور و فیروزی بشیون و ناکامی بل
شد و باز آنکه مدت ارباب شیراز و صحنان و دیگر بلاد اسلام بر دو کار از از مغولان میخویدند و باز بوطن مالوف میفرستاد و زیاده
از پنجاهار مومن و مؤمنه در قید سار و در هر دیار مستغرق بماندند و از نتیجه موافقت و معاونت لرولایتی چون سور و فیروزان که
همین باغ زمزم و قطعه رقه خلد مستطرف طرف بلاد و هنر نزهت خلایق و سراب زباب زنده و بود و از سالها با
مخزن الوان زر و نعت و محصون از نواب رز و نعت مستحک و خراب شد و دنها از خواسته و خواستار عادی الهی و خال
السیر ماند و هنوز نظام مناجج و از دو عام خلایق بقرار اهل بزمه طولادای چون از استخلاص و غارت آجا فارغ شد افق آجا
لشکر کشید و راه اتفاق محاربت با قول فاداو یک منزل محبت کرد و آفراسیاب از سکنه جوی با دلی کرم و دمی سر و بازگذاخت
سروا مشیروا **لَقَدْ نَفَّسْنَا فِي الصَّيْفِ لَكَ نَهْرًا وَكَلْبًا حَرَبِيًّا قَدْ زَمَّ هَيْرُكَ شُكْرًا** و مسلمان فوج فوج بر تاناب چون
لغاب موج در رسیدند و مقابلت آفرینانند نیز با سورت **لَا تَنْفُخْ لَكَ صَدْرُكَ** چون آب بر خواندند و تینا در سرت
و وضعنا عنك و ذلک تقدیر کردند و کر زبای کا و سر ستر الذی انفض ظهرك با طهار رسانیدند کمانها این و
دفعنا لک ذکرک بر آورد و تیر با چون با سانی با کمانهای سخت پشانی مدانی بودند صورت فلک مع الحیر فیران

تَبَعْدًا لِّقَلْبِهِ بِأَسْفَلِهَا وَلَا يَفْدَحُ نَارَ الْأَبْعَدِ لِتَأْخِيبِ ذِكْرِهَا لِيُنْجِي حِكَايَتِ جِلْدِ عَقْدِهَا دَلِيلِي وَافْجِ وَرُشْدِي نَارِ
 نَادِرِ سَوَاحِجِ مَحَالَّتِ أَرْتَبِعُهُ اسْتَبَدَّ وَاحْتِرَازَ نَمَائِدِ وَعَاقِبَتِ كَارِهَا بِأَبْدِيدِهِ فِكْرَتِ دَوْرِ بَيْنِ نَظَرِ كُنْدِ وَخَيْرِ وَهَابَتِ وَبَيْنِ وَكِتِ
 وَرُضْعِنِ وَاقَامَتِ وَسَلَمِ وَحَرْبِ رِيفِ وَبُشَيْنِ كَرْدِ وَوَلَا يَتَّبِعُهُمْ هَمٌّ لِّشَيْءٍ إِنْ شَاءَ اللَّهُ تَعَالَى وَخَدُّ
 قَدَّمَ الْمَجْدَ الثَّانِي وَيَسْلُوهُ الْمَجْدَ الثَّلَاثُ كَمَا يَسْلُو الثَّانِي عَقِيبَ الثَّلَاثِ مَت

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي خَلَقَ الْإِنْسَانَ الْجَمَاءَ الْمَسْنُونِ وَأَنْشَأَ الْأَشْيَاءَ إِذْكَافُ أَمْرِهِ مَسَّ النَّوْنُ فَدَدَ
الْحَيَوَةَ وَفَهْمَ الرِّزْقِ وَحَكْمَ الْمَوْنِ اللَّهُ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ إِذَا فُضِيَ أَمْرًا فَمَا يَقُولُ لَهُ كُنْ يَكُونُ
رَفَعَ الْجَبَانِ السَّمَاءَ وَفَرَسَ بِسَاطِ الْأَرْضِ فَبَالَهُ السَّمَاءُ وَسَبَّحَ لُفْلَكَ فِي الْمَاءِ وَسَبَّحَ لُفْلَكَ فِي الْمَاءِ وَسَبَّحَ لُفْلَكَ فِي الْمَاءِ
إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالْخِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَالْأَنْبَاءِ الْبَرِّ وَالْبَحْرِ مَا يَتَّبِعُ النَّاسَ وَمَا
أَنْزَلَ اللَّهُ مِنَ السَّمَاءِ مِنْ مَّاءٍ فَاجْتَبَاهُ الْأَرْضُ بَعْدَ مَوْتِهَا وَبَثَّ فِيهَا مِنْ كُلِّ دَابَّةٍ وَصَرَّفَ الرِّيحَ وَالْجِبَالَ
الْمُحَرِّبَةَ السَّمَاءَ وَالْأَرْضَ لَا يَأْتِ لِقَوْمٍ يَعْمَلُونَ يَنْظُرُونَ بِأَفْئِدَتِهِمْ إِذْ دَبَّ الدُّرُّ عَلَى سَاهِرٍ الْبَرِّ
وَبَسَّحَ بِجَهَنَّمَ فِي سَافِلِهِ الْبَحْرِ إِذْ يَسْبُحُ النَّوْنُ ذَلِكَ اللَّهُ رَبُّكُمْ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ فَاتَى نُؤْمِنُكَ
وَصَلَّى اللَّهُ عَلَى النَّبِيِّ الْأُمِّيِّ الْهَاشِمِيِّ الَّذِي أَنْشَأَ الْخَلْقَ وَعَلَّمَ الْخَلْقَ بِقَوْلِهِ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ الْكَلِمَ
مَنْ سَلَّمَ السَّلَامُونَ مِنْ لِسَانِهِ وَيَدِهِ وَالْمُؤْمِنُونَ هَيَّيْنَا لِيُنْزِلَ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَلَهُمْ أَجْرٌ
غَيْرُ مَمْنُونٍ ثُمَّ الصَّلَاةُ عَلَى خُلَفَائِهِ مِنْ بَعْدِهِ السَّالِكِينَ طَرَبُوا رُسُلَكُمْ خُصُوصًا عَلَى عَلِيِّ الرِّضِيِّ الرِّضِيِّ الْوَلِيِّ
وَعَلَى السَّيِّدِ بْنِ السَّيِّدِينَ الْأَمَامِينَ الْهَامِينَ الْحَسَنِ وَالْحُسَيْنَ وَعَلَى عَمِيهِ خَزَنَةِ الْعَبَّاسِ أَهْلِ الْإِسْلَامِ
وَالْبَاسِ وَعَلَى الْمُهَاجِرِينَ الْمُهَاجِرِينَ لِأَعْدَاءِ الدِّينِ وَعَلَى الْأَضَارِ رُبْدَةِ الْأَغْوَامِ وَالْأَعْصَارِ وَسَلَامٌ تَبْلُغًا
دَائِمًا جَمِيمًا إِذَا حَرَزْنَا فِي الْجُلْدِ الثَّانِي سُبْحًا وَلَعَامًا صَادِرَاتِ أحوالِ فَارِسٍ وَذِكْرِ السُّوسِ وَالسَّائِرِينَ
ذُبْلَانَهُ يَتَقِمُ سُلْطَانُ رَعُونَ خَانَ وَذَكَرَ مَنْ وَفَاوَحَانَ ابْنُ دَاءِ نَافِي هَذِهِ الْأَجْزَاءِ بِأَجْرَاءِ ذَكَرَ كَيْفًا نُوْحَانَ
وَشَرَحَ حَالَاتِ فِي عَهْدِهِ جَرَتْ مَجَارِبُهَا وَمِنْ بَعْدِهِ إِلَى الْإِخْرَاقِ لِكَيْ يَجْدَدَ لِمَدَارِبِهَا وَمَجَارِبِهَا وَمَجَارِبِهَا

الْمُجَاهِدِينَ

وَمَا أَكْفَرُ مِنْ أَصْحَابِهِ
نَعْمَ بَلْ

وَحَاذِرُهَا وَالْمَتَّ فِي شَرْحِ الْأَخْبَارِ بِنَهَائِهَا بِنَهَائِهَا وَنَعَا فِيهَا بَعْدَ زَحَاثِهَا رِغُونِ خَانِ
چون مدتی امور مملکت سمست پریشانی داشت چنانکه از پیش شج آن تقریر افتاد امراء عظام متفق الکلمه گشته لکری کوکران بخت
شاهزاده کینا تو فرستادند معلم بوقوع حادثه و نزول نازل و بشیر نبوت سلطنت بی رحمت معارض و وحشت متعرض شعر
فَالْعَيْنُ بِالْكَيْدِ وَالسِّنُّ ضَالِحَةٌ فَخَنُّ فِي مَا يَمُومُهَا وَفِي عَمْرُسٍ دَر تَوْجِه رَايَاتِ فَرْخَنده آيَاتِ بِمَقَامِ سِرِ دولت سُو
اقبال و خانت استقال تام نموند چون اوروان شد را بیا در خیر خلاف افتاد و بر قول خود نداشت و بخت افزو و د و سخن حکیم
راست گشت شعر **لَمْ أَتَدْرِكْ عَلَى مَا لَمْ أَفَلْ وَفَدَنْدَنْتُ عَلَى الْكَلَامِ لَمْ أَتَدْرِكْ تِيرِ جَسْتِه اَرِيحَانِ** سخن بر دین
از دهن مستعمل باشد طعنا جا گرفت اگر کینا تو خان باشد اعوانی که در مدت اقامت روم ملازمت خدمت نموده اند و تحمل شدايد
رو و کار کرد و حکم لَوْ لِقَهْدَانِ الْكَلَامِ اِذَا مَا اسْهَلُوْكَ كَرُوْا مِنْ كُنْ بِالْفَهْمِ فِي الْمَنْزِلِ الْحَشَنِ حَاكِمِ مَطْلَقِ باشد و کار دیگران از رونق
دور ماند شما غرض توین این معنی را تصدیق کرد و **لَعَنَ اللَّهُ الْخَاطِرَ بَعْدَ الْمُنَاطَرَةِ** ایتلاف و اجتماع آراء اعوان و اخوان نزدیک
ریزگان بر مثال عقد لالی است چون یکدانه از عقد عقد انحلال یافت در دیگر اخوات بجا و درت سرایت ظاهر شود و طعنا جاری
میل داشت که باید و اغول را بر سر سلطنت نشاند و استعطاء شهزاده کینا تو جسم داعیه تو بهم این معنی شد باز بر خلاف راستی
اتفاق مکن و بایزاد ابرو م فرستاد که باید و راجحی بر داشتیم تا کینا تو دانسته باشد تا قضا قضیه و تباین نیت ظهور یافت بایزاد را
سکجه کرده سخن پرسیدند صورت حال امتیال کیفیت تغییر عقاید امرا با سامی در پایه تخت سامی عرضه داشت شهزاده بامش
با مقدار کیتوان شکر از پیش روان گردان و سادوس از خاطر منفع کرد و ماده فساد و فساد و مرتدع از طرف امرا نیز طی
فرستادند بخدمت باید و اغول و فرامودند که غانی راه است از روی تقدم و آقایی بی توقف بخدمت باید کرد که سریر میمون
همایون را مرتع نیسته و تاج شاهی سر مغاخرت افزوده و عروس مملکت آراسته و نقاب بر انداخته شعر **كُلُّ الْمَادِيَا**
تَرْجُوهُ يَحْضُرُنَا سَوَى حُصُونِكَ فَانْقَمِ بِالْمَادِيَةِ و شهزاده سلیم النفس سلامت جوی عاقبت اندیش بود و از خیانت و فتنه
امرا خائف و بچان بر خویش چنانکه در قرآن قدیم حکایت موسی و قبطی آمد **أَنْزِلْ أَنْ تَقْلِبُنِي كَمَا قَلَبْتَ نَفْسِي** حَامِ دَاوِدِ سَاحِقِ
خانت و یسار چکیر خان سپردار دیار در با وجود ایشان هر دو را باین طلب پر تعب و تعب چه کار است و نیز جواب پدر
نیکی خود چگونگی و هم که ای ملک را پل زین ساخته اند و اقارب و اجانب را جوار بران و قدیم و تاخیر مقرر کرده پس
موجله امرا در صحبت تو ملا کوکول شش پیش کینا تو فرستاد و دیگر الوکات و مشاورت خانت او و خود و مردود و از یقین
وَجَلَدُ بَوَاحِشِي حرکت میکرد و تا بقران کا شیراز رسید از آنجا براه کوید داغ یعنی چشمه سرور و ان شد و از طرف
امرا شرایط تلقی و خدمت استقبال بجای آوردند چون و بخت رضا داد و امر در مقام تردد و تخریبانند و خوف و مثل بخت
مسئول گشت بعضی غزیت روم را بصواب نزدیک و نهند چون تریغ و ماتی یکی و قان اخاچی و باب این طایفه موجب
اختلاف مذهب شد فقیه نال کریمه جغت انکار بلا طاق رفت توکل توکل بفرج کرج کرد و طغان از سر طغان انکت غزنا

سپه طراغی میره با کینا
سکه

براه عراق بر ساز غزیت تیز کردند چون از غنم نواز قضا و را نوای نذبه جاری خواست شنوید را و از پرده بیرون تنوایست
 بازگشت بر شکر بسیار بود مسکروا سجانه بلار غوغا و در آنجاست امرا باز آوردند و در ماه رجب سنه تسعین و شصانه ایلمی رسید که بر
 رغنم فلک کس سال شاه نو غرم که نودارد باید و اغول و دیگر شتران و گاو و گوسفند را بر غرم استقبال مسافت حب
 دانستند و در مقدمه قمان رسید و طعنا جار نوین اما خود کردند چون پادشاه بختگاه پیوست عرصه دلهای طوفان چون ساحت صحن
 عرصه که محاسن شده بود فرش صنع و هو الذی یُرْسِلُ الرِّیَّاحَ بُشْرًا بَيْنَ يَدَيْ دَحْیَةِ حَتَّىٰ إِذَا الْكَلْبُ سَاحَابًا يَنْفُكُ
 سُفْهًا لِّبَلَدٍ مَّيِّتٍ فَرَشَ بَوَاقِیْنَ رِیَّاحِ رِیَّاحِ مَسْکُونٍ بَسْمَةً وَكَلَّمَا دِرْوَاجَهُ مَسْکُونًا رِیَّاحُ مَسْکُونَةٍ بِرِیَّاحِهِ مَسْکُونَةٍ
 مَعشوقان کرشمه متانه می نمودند و شمشاد از سر نواز چون جارات حسان مجارات را قامت بر ایتی عرصه میکردند از غوغا و
 خجست پیش جام لاله ناب میشد تا مصرع لمؤلفه مانده جرحه شرابش خوانند سلسال غنیر خود را و سلسله میکشیدند
 مصرع لمؤلفه دیوانه آن زلف تابش خوانند سوسن بدست صبا صنفه خساره یکون ای ندود مصرع لمؤلفه
 باشد که مکر عذاریارم باشد سحاب نسیان در آرزوی روی کل قطرات باران بر ریاض می باشد مصرع لمؤلفه باشد که چشم
 انگبارم باشد و طبع کاتب این فصل بدیع دلکش از بهاء فضل ریح نمود از فضایل فضل ابن التبریع میخواند ازین موسم که مشاطه نام
 زلف ریاحین را شانه میزند سُبْحَانَ اللَّهِ عَظَّمَ شَانَهُ نَوْعُ كُلِّ خُوبِ رُوسِی رَا بِرِیَّاحِهِ شَا خُوبِ جَلُو مِیْدِ پِیْدِ هَارِو سَا
 بعد و ستان و ستان عشق فرو میخواند و لبس در زمره و خریش کلمه استیاق میراندان فاس صبا و صبح غالیه می ساید و دل صبا
 نظران از شمیم شامیل آن خوش می ساید درختان کسوت در فرف خضر و غفری حسیله پوشیده و اعضان جام بلان نشو نوشته
 بعیت آرزو میکندم با تو می دبستان یا بر کوشه که باشد که تو خوبستانی با تو که در مصیبت مکی سخن را ند طعنا جار و
 هر یک سه چوب یا سا فرمودون و تومان طعنا جار را با یکی ستادول داد و تومان قبح بال را بیکتور نوین و تومان توکل نارنج
 تو شامی یعنی تعویض فرمود و حکم بر لیغ شد تا طعنا را با ولاد جوشی دارد و قیاسه دهند و بوجه قصاص پیران خوش و در ایاسا
 قَتَلَ الْإِنْسَانَ ظُلْمًا وَقَتْلَ فَإِلَهُ حَكْمًا وَكَذَلِكَ ذَكَرَ فِي الْكِتَابِ وَلَكُمُ فِي الْفِصَاحِ حَيَوةٌ يَا أُولِي الْأَلْبَابِ
 پس شاه بر لیغ با طراف ممالک مصحوب ایمان که کوئی بروق خولف برناکب ریاح عوصف را کب اندروان کر و اند متعین
 بشارت بکمن ایمانی در سره مملکت و حصول اسباب سلطنت و قدرت و نشه صحائف سیر و سیار و طی سباط ظلم و خسارت آقا
 منجمان که مناس کو اکب ناظر بر سیر خانیت قدم نهاد و خطایان تقریر کردند که نام ایمان برای طول بقا و دوام نصرت
 و ثناء در بر لیغها و مکتوبات ایرنجین تو برچی نویسد و بر چه سکه بین نقش کند پادشاه حکومت ممالک و راه نیابت و دوا
 مصالح حرکت بر شیکتور نوین ارزانی داشت و شاهزاده انبارچی را نامزد بلا و شرقی فرمود و چون عهد خورشید پیروز جنگ در
 خرچک افتاد و بتاثر مزاج فصلین صناع باغ ایجاد از صیغ صنع لا باغ و لاعاد انواع ثمار و فوا که را نکست لمؤلفه
 میوه چو بانوی ختن در پس جلمه از زاع چو خادم شش پیش دوان کاکری زاع نبخار بیکجا پاپان خنده زنان چرخان بارز روی مهر

کشت سوز

عقود زین رزید ناباعاب ترسیع پذیرفت و هم غیب از لفظ ابن عباس میگفت شعر و جبهه من عیب طفلهما
 یجدها العفودی التراب کانهما من بعد یبزی لها لؤلؤة قد نقت من جانب شکل سب شعر استه با
 المشوق خمره نصفها و بالعاشق العفود نصفها سب بی رنج تیغ غنچ با رانج می آورد لؤلؤه سب
 مجری زرز خرده عود مسیان کرده برای مجریش از کفیده مکرری به چشما عکان زده بر رخ سب غالب سب بر سب ناف بین
 دم از عطری بسته نغمه فرستیده بی خلاف ز دستانه خیز فی حق علاج که غلبه ترکیب زمره و لعل لب خنده و عونت نموده
 شعر و کرات نبر فی عضون سفر جل مثل الانامیل شبت یصاوح لؤلؤه شمامه این وفوه قلب و
 نعل مدام اذاما یقل علیه من اللبنا ناره و حیمه الانس میل التجمل له سوره و ان اعکانه کاعکانه
 نوب مضدل لکل القمار ینادی یحی لادی الاضمار یملی لکل انار القوا کسب الجفیه و لکن انا لسنی بجم و فصل
 اگر چه از ترس با خزانگی کردی بر چهره حال دشت آب لطف آتش کنارش کین نکرد و با جان چمن طبعیت یکت لؤلؤه ابی
 اگرش آب بودی بودی کا خرزق خویش بریدی یقار با دام بکوشه چشم با خیال نکس با کرشمه لؤلؤه یارب بغدای چشم
 مست با دام آغاز ینهاد و متفرجا را بیت چشم با دام درج کنار زلف انکور بر خدر رنج از اجزاه حسن معشوقان خبرید
 ای سبایتین که در سبایتین سوره تحمل را تفسیری شیرین میگفت شعر و کما هو فی ذی اعصابه قطع التضار اذ اهرقن مدمر
 و یقول ذایفه لطیف مدامه الله اکبر و الخلفه جعفر درج بسکون انار از رست عقیق لب دلدار در دوران دل پاره
 صفر می شبت و حجاب دقان لطاف کانهما سوار د با قوت لطف عن القدر انجون جکر بیت سیکر و رنج خوشی
 کبر با سب بر شاخ ینا کون صفت شعر سلاسل من زبجد حلت من ذهب صفر فنا دیلا متصف ینا رنج و با
 خضره اوراق غلظه شمس عقیق فی قباب زبجد امار الیخ صفا امکنه مؤدب و سبویه بویا شعر علیها من الوسی المحتر
 حله و فیهما من السلب الکی نسیم بست با شمال زمین و شمال مجره عجزین سیکر و نیک کجا تو خان بدایع عقود و میان
 مستصبات مشاهد و مخرم مخرج مستم فرمود عث صلی بران نصت آن بود که بعضی از نواحی روم در آن نزدیکی از جا و بلی
 و در شده بودند و با شکر لجانی مخالفت ظاهر کرده خواست تا بدست ماوسی حسام از دار و خانه مقام سوادی مزاجان ملت
 از بلی نافع و ثوران ماده سودا را مسل مسل وافع ترکیب کند و معنی شعر و قد علم الروم الشقیون اننا اذاما نکنا
 انهم خلقنا عذرا حتی ایشان واضح کرد و آن بجای را بنصت رایت عقاب سیکر چون بجای الطور مستقر گردانده بود
 نصبت پادشاه ارجیف از سستل افواه خاص و عام و مقرر صلاح را یافت و تغییر با در خواطر ظاهر شد یعنی چگونه پادشاهی جوان
 کامران با قرب جلوس و عدم هتاهار مملکت هنوز از لب و انوش عروس سلطنت کامی نیافته مسیه و ما پاره از مرکز اقبال محکم
 خاص دور کرده اما از خدایت امر اکملوا من قبل ذلك اندیشه میکند و خود او ساطع الناس با ذاب چه رسد بر
 مثال آن بختی عقلی محتاج کرده تکلیف چون خلاف عقاید قاید زمام اهر با باشد لاشک با مذک زمانی طایران حکایات

بکنج ریاچ در فضاء چار سوی ممالک طیران کرد و از حافات اطراف ار جافات را کبرس دست و پانی نهاد و شیب بالای داد
 و فارغ از شتر و خیری خیری گفت و خبری خست بدین اسباب حمایه سودا و فاسد و معیش و باغ شاهزاده انبارچی بایستد و هر
 هوس سلطنت با بعضی چون طلحه لشکر شتاب کرد و بهای شدت سرما و سرما و القی و الم فی الحسب عیبه غریب بلا و شرفی که
 بدان نامور بود بدلی منفع منفع کرد و اندو در حد و دوری بمعاطاه جام می و مواطاه نامی و فی مشغول شد و شکیور نوین بکم و تصد
 مال و ملک که بکر متصدی آن شده بود و مشغول گشت و در تمامت ممالک از کثرت احالات و خیال محالات و تواتر اطمینان قیام
 محصلان و لاه اطراف و متصرفان اعمال و عذاب الیم بودند و از استعمار و لایست و استعمال تدبیر و مصالح رعیت دل چسبند
 سکه اغول را حکم شده بود تا با شکیور نوین بهم باشند و نیز درین مساق عنان سوی اردوی خود یافت و در شاهان این بنا و کج
 هماغ آباء و رماز اطمینان گردانیده بود و کمالدراک ایلم علی بیج یعوب طوی غنجریه غراض البوادیه و قهار الشیبه
 برسد بشیر نظام سلطنت ایلمانی و محب از قمع اعدا بصره و تائید یزدانی و خلاصه آن بشاره انکه پادشاه مظفر منصور عیبت
 لمولفه فغور جا به دارش و کجروش غلام احتاجانش قیصر و خاقان روزگار بمولفه با سعید فال و الجود حال و انکه
 عیبت و انعم بال آرزوم تار فرود نشاند و از نوم میرسد و ترجمان طبع ناپید لطافتش میگردد ببت لمولفه چون
 این آرزوم جمله و فاسم و جام عیش رفته قضا شعر اذ انا بلغ الذی کنشاهی واضعافه ألفا فکلک فی الحسب
 شزدادگان و خواتین و امر مستقبل رکاب آسمان ساسی شد و شعر حق بدامن فوق الجود سیاح ان فال فک التیج فاه
 یصفیه یحک التحاب طلوعه فضله من عید و مسیره من بر فی چون زبان روزگار در مدح رکاب از سر غبار کجا
 تعصیر کرده بود و از سخات مناقب فارس بی وفاء فاموسوم آمده مملی قدر در شاه مرکب از سفته ضمیرا بومضور التالی بی شعر
 باز میراند شعر لوانتی انصف فی اکرامیه لجالال اکبره الا لمی لکلک فکلف غیر مضیق و
 التباب لجلید البرقع و فضله حب الفواد کینه و حکت و ربطه سواد المبع شکیور نوین طغا جارا رحلت
 انکه در غیبت پادشاه دلرا دگر کرده بود و گرفته با مقدار دو هزار سوار در مقده به بندک فرستاد و صدر الدین احمد الخا لدی الذی
 لو اذ که صاحب الرئی لقال انا فادیم لیدخک و الفاف خاء لدمی در تبریز چون در دصدف و دل در صد
 و انسان العین در حدقه و خرد و دماغ و جان و بدن موقوف داشت شعر فالو احلیت فکلت لکس بضا و حبیب و
 همند لک فکلف عا طعت و رافت جلی پادشاه بر خلاف تصور و توقع طغا جارا در تکیه فرموده سیور غامیسی کرد و شرف و شرف
 از رقت محمود و از زانی و شت ببت لمولفه لطف برآب سایه احسان کر کجند بر جای رالده ابر سبار و دور و کمر و خلیص
 صاحب صدر الدین شارت را ند شعر عادت سلامه و ظهره و ندیم المنیب و توبه المستفیض شاهزادگان و امرا
 که بر قضیه الیمی شوش تامت ناخوش میش و اندیشاک بودند باستین ایناس غبار تغیر از صفه احوال نایل گردانید
 و با خلاص در عبودیه خضره فائل بهنگام محبت از روم ایلمانرا عارضه روی نموده بود و چون بالا طاق بیست مرمن کشی یافت و دمه

متمم شد تا مست عطا و اتمه اسلام در بامین و جالمین و اساقفه و حکمای پیور حاضر کردند تا علی بن ابی طالب و
 الخلفاء لا اله الا الله استبقا و عمر و است ایام بایون رابیات عالیه شریط صدق و خلص تقدیم رسانند بکلمه کلام نبوی
 که لا یزید فی العرش الا البشیر بر بر و فاجرد ملک بجز و بر از فاضل صدقات سجال نوال ریزان کشت قنات
 مدبره طبیعت غلبه نمود مرض در انحطاط افتاد و کوب مزاج مستقیم حال شد و خورشید جلال از حجاب کسوف را به انوار
 آمد بر زمین العلوه بوزن السیف المجلی و فاز بالعیافیه فوزا لفتح المجلی و زبان اقبال از نشأت متمنی می شد
 شعرو ما انضکت فی بزم یتیمیه اذ اسلیت فکل الناس قد سلوا پس در جمادی الآخره احدی یتیم و شکار
 که از تأثیر وصول تبر عظم بنقطه اعتدال ربیع جهان محرم و تازه شد و دوما محقق و شادمان بلیت شایخ چو آدم زنده
 زنده شد و عطسه کرد فاقه الموحان گفت که جاویدمان اذ نکته الروض عطره و عین التحاب ماطره و الخ
 مایطه لا یصدع الثبات و الاغصان نایطه کفاره النبات للماء مزاج الکون و الحدائق من هیه
 الخلد اثر قد قد علی فدا العریا لاس الضایه و اخذ النرجس علی خذالریاض کاس الضایه شعر ما ان
 فضب الریحان لایسه حسنا یسجد العنود للحاسی و عزت خطباء الطیر علی منابر من فی
 و من آس انفس الانوار لیمیز عن العیر و یسمی الانوار علی الاشجار اذ بکت السحاب المطر مرسل
 الصبا کرسائل الصبا یی ذکر لاریاب الصبا به عهد الصبوح معارج الهوا کما لفاظ الصاحب طایح الغلب
 یحاجل لثفا یلوح الانوار من دریا التحاب کالدرد الزهره و علی غریب من الزهر الغر الغر انهم التمالک
 بهب الارواح للاشباح و الشفایق اذ اما انفتحت لکف البلبل و الارواح بالبلبل و الافداح لولفتم من
 محبه و ظل یسبح و غمامه سح و روض رفرف و علی الجبال من التلویح کاکلک و علی السماء من التحاب
 بلیت خم آورده از بهر شاخ سمن سمن کشید و بزمین شمن و در اطراف و کاف چمن بلیت شد و مطر اگر پیرین هر دو و او
 دست و در کردن سحر و ابرام و بر داشت بعد لا بگری کردی که نشسته بود بر امن هر دو ظاهر محاسن آن بیج چون الفاظ ابرام
 ابی ریح سوره قلوب و قره ابصار بود شعر و کان مولی الی ریاض ضرایر و فی خضرها علی الخضراء فدا برزت زهره
 و اذینت و نظرت و تبرجت للزانی و النور یخبر الفناج کما بدت للتاظرین محاسن العذله و التبت
 قیان الهو و مانل شرفی محاجر زهره بالما ارباب حکم نجوم بهیلاج طالع میمون کردند چون سعود فطر و خوش ازاد و
 ساقط یا نقد با و شاه دولت یا طرف کا و آسمان پناه را مستحکم و خوش ساخت و زخمه ساز روزگار بقول بهت در کوش جاد و کاد
 عدل و کرمت نوح بلع سبل الطیر زبانه و بخی انار حیاتش هر دو کان و امر او مقام خود آید و دخترین با چار
 زهره پشانی چون جان و جوانی عیش و کامرانی هر دو را روی یکدیگر چون اوراق کلک طری نشسته و خاطر را و کاش
 در حق هر یک کسوفی لایق با لاهی مطابق ستم افاده شعر عینده انضرت فی اللکاه چمن بدت من زینت طریقه

و لا ابراح فضله

شد و شکستور و طعن جارا و انور حسن و طایع بواسطه ملازمت روم و قربت اینا قی با اتفاق حاکم اینچو ملک گشتند پس تعیین
صاحب دیوانی که شوار و احوال را در ملک انعام نظام دهد و بعلایم قنات و جلایل قنات ملک وقت قیام کند شاورت و شاد
پسوند تفصیل اسامی جمعی اکابر عصر که ملازم اردو و حضرات خویش و خدمه امر بودند و ایشانرا مستعد تقلید این منصب خطیر و
تقصی از لوازم آن امر جلیل میدانند عرض افتاد و دوران جریده ذکر صاحب اعظم صدرالدین احمد الخالدی که واسطه قلند
معالی در رابطه شوار و مکارم ذات میمون او بود رقم نیافت چون مقرر آن دیوان تقدیر بملکت ازل بر صغیر مقادیرم
مبارک او را اسما خوانند بصاحب دیوانی ثبت کرده بودند درماده نورانی خاطر الخانی نقوش این معانی از لوح عقل فعال منعکس
بی لافحه تذکیر مذکری یا برترین جلوه کرمی مصرع به تناب چه حاجت شب تجلی را بر لفظ کبر بارفت که علی السجده درین تفصیل
نمی بینم که کسوت وزارت مابرقامت شامل و چست آید در جبت و جوی مصالح اکیتری قدم تقدیم گذارد و کما بملکت برای
رزمین اوستنسق شود و مشاتم در کار بر دواج عدل و انصاف اوستنسق لایق مباحثت این کار جز صدرالدین احمد نیست شعر
فَاحْسَنُ وَجْهَهُ فِي الْوَدَى وَجْهٌ حَسَنٌ وَابْنُكَ كَيْفَ يَهْدِيكَ مَنِيْمٌ وَاشْرَفُهُمْ مَرْكَانُ اشْرَفِهِمْ وَكَثْرُ الْفُلْ
عَلَى كُلِّ مَعْظَمٍ چون تفسیه طریق العقل واحد پیش از باب عقول واضح است جمیع شواهد کان و خواتین و امر انموذین
خاطر رحمانی را یک کله گشتند و او را بصاحب دیوانی و لقب صدر جهانی مخصوص فرمود و انواع سیور غامیثی که نتیجہ طبع سلطنت
و فراخ عادت کمرست چنان پادشاهی ملک بخش باشد و لایق استیال چنین صاحبی روشن راسی جهان آراسی و ریاست گان
عطیت بمذول افتاد و آل زرین و توق و کرکاسی با یکت توان شکر مصناف آن مواهب فرمود و بدین وزارت و امارت
جمع بین المصنبین دست داد و حکم بر لیغ فرمود که از آقا و اینی و خویش و امرای بیخ آفریده ملک و مال فلک امر کثر تعلیقا
و سخن آن بشرف عرض نرسانید و از مقتضی راسی روشن ادو که عین صواب و محض صلاح جایاناست تجا در بخیزد صدر جهان نفاذ
امر و علوشان و مزید اقتدار و کمال رتبت بغایتی رسید که صیت آن تا انقراض عالم باذیل ریح فی القُدُوه و الارواح در
الکاف شرق و غرب متمبک خواهد بود شعر بقبیل و جلایه رجال افاهم بقبیل فی الدسیب الرقیع انامله
جناب مبارک او مبارک مطایه آمل و مراتع بایع نعم و مکان همکان کرم و عطا صناف امم و صلب سبیل فیهال و حریم
امان و منی منی عالمیان و مرا و مرا و افان کشت شعری و ذلک للعفا مناسخ هطک هطول الذیمة الوطیاء
و مواهب و منایب و مغایر و ما یزاد ذلک علی الاخصاء ابراز شرم دست کو هر بارش در عرق خجست غرق بود و این
حیامی نهاد و کار از در زیر بارش بی منت و انعام بی منت او خون در عرق می فشرد و انزال العل و با قوت منجوا اند شعری
رَبِّی الْمَجْد مِنْ كُلِّ جَانِبِ الْبَيْهِ وَ خَلَّی كَاهِلَ الشَّكْرِ ذَاتُ قُلْ بِعَفْوِ الْكَدِّ وَ صَفْوِ الْبَلَدِ وَ جُودِ الْبَلَا
و عدو و عدو بلا در مقابل به هفوات مجربان بسوط از و بساط کرم و در جواب سوال زوار و سوال معمو از و افانست نعم شعر کرم
لَا يَوْمَ الْعَطَاءِ كَمَا تَجَبَّأَتْ عَطَاءَ الْغَنَةِ السَّكْرَاءُ بَلَّتْ زَغَايْتُ كَرَمَ اَنْدُزْ بَانَ تَوْنِي فِي دَرْعِهَا

ز نصف تو ز بس ویر و در کثرت غشوم طلب کند بیانی بر آه دیوانی ایمان بدست شوت مرل بود و از حقیقت دیت
 ساعه او دشت خزاناً طویلاً فارغ درین باب شکست و انهمک پیش گرفت و بر چند ازین کشید پیش خورشید گرفت
 هی النفس ما حملها تحمل از سورة شهوة او کوئی آید وین للتاسیر حب الشهوای من التکاء و البنین بطن
 طلاق انهم الکمل علی الخرج و در شان او منزل بود و بر مصداق سخن باخرزی فیصل تقول بهم وین فلتک ما همین
 به بنات و بنین دست تهمت و نهمت و از کردار پند چون پادشاه سلیمان قدر بود و شاقان که طاس یا من جن و حمار بر
 صباحت و صوطی هندوستان ملاحظ بود و قدر او جبراً استجد فی الخلوه من ههذه بانست شد الفقه مریت
 چو دال و نون همه خم شد قدان زبکه کرد الف در شکاف کاف همه بدین حرکات نیز پسند نمی کرد تا بر سر ملک
 از کیفیات آن اسرار اخبار کردی و صورت کلام اللیل یجوهما لکنها و در سر و صحر از صفو خاطر فرمودی بدین مقدمات
 از تیر ملک و مال اعراض کلی کرد و صاحب دیوان ملک بر مال و مملکت کشت و بی مشاورت امرایا مرعوب بجهت علیا
 امور جمیع می ساخت و در وزیر و زعمایا و بدرجه استقلال مزید می پذیرفت بهم در اوایل قامت امرایا و ساقان که با طرف
 رفته بود و مصروف گردانید و نام حسن و قیاس از مکتوبات ساقط کرد و ایشانرا از تصرف اینچو مملکت صرف با دله عاقلان
 اینچو را با دلا مصاف فرمود و این امینا را از میان برداشت و مملکت سلیمان فارس دلا و اینچو بر و بجز از مبتداه شهر ستمین
 و تسعین و شصت و چهار سال مبلغ یکصد و تمان بر شیخ الاسلام جمال الدوله و الدین ابراهیم بن محمد الطیبه که در ورع و تقوی
 و سبقت اموال و مقیبات و رفعت شان و نباهت ذکر و مزید و جاهت و حضرت خانان هدیم المثال عمد بود و چون آفتاب
 از اقامت بنیت بنیاز مقرر فرمود و اخراجات مقرر بی اتفاح کرده هر سال مبلغ صد و چهارده تومان مقاصات و مؤامرات ال
 داد و از حفرة بعد از انواع سیور غایشی و لقب ملک اسلامی اجازه نوبت سه کاه یافت و عقل سلامت جوئی است میبخت
 از آنکه چار کوشه غارت میسر است کو نوبت پنج کن که سه بهت کشور است نواب ملک اسلام مال مخاطبه یکساله بسیل تقدیر چند
 سوغات و عراضات و تقاضات خاصه پادشاه و خواتین و امراء حفرة تسلیم کردند تا بواسطه مطالب مالی و نواتر و دوار و ایمان
 بر رعایا بعمل تلقی ننشند و حکم یرایع شد که چون مال بسیل ضمان و در تصرف اوست با سقا قان و کتبه دار الملک شمه و نواب
 با عمل و نواحی نفرستند و ملک اسلام و نواب او را بواسطه استقبال امراء بزرگ و ایمان حضرت مطالب کردند بدین موجبات
 ایاالی شیراز میا من ایالت و حکومت بی شاکت آن تلقی الحجب نفی الدیل در کف من و اما ن سترج و مرقه بال شده و
 دست ظلم و تعدی متاکله و تسلط با سقا قان و متعلقان ایشان بکرم مقطوع به بر تافت و آن خود مقطوع بنو و شهر و انحراف
 من الشهادت و عیون و اطاعت جوامع متناعه و امراء این نایب اللذات سفا لک ما کنت الا فرجاً
 کلک عودی بما کنت لنا مرفه فحن ان عذبت عیبد لک اول میسر نه در عقب نواب ملک اسلام قرغان لمی
 تلقی و اغرا و عزالدین مظفر عمید که مشیر و وزیر صاحب دیوان بود بشیر از رسید و یرایع نافذ شده که صد تومان زر و کهنه را و با

مروارید بر شیخ الاسلام جمال الدین از باقی مقاطعه بحر و توفیرات چند ساله متوجه است و مدت ده روز بازند لمؤلفه و لکن
 حدیث النفس غیر ضلال ملک اسلام صیانت عرض شریف و سلامت عرق کریم راسی تومان زرا از خالصات مال خودیم
 کرد و در آن نزدیکی بازیرینج سیور غامی و بطلال آن مطالبه برسید چون مبالغ مال که به تجارت و تجارت چند ساله در بلاد و عجم
 و اطراف بر و بحر حاصل کرده بود بر کارخانه نشاند و استیفاء آن از اعمال زفته بصورت شش و مع طرم تمام نمود و در آن
 زرف غرض فرمود لمؤلفه در کار جهان بوی به بود و خلاص هر روز بوسند با حکم تر و در ذی قعد سته شین و شین
 و ستایه امرا حسن و طایب و دولتش و جمعی از معارف تبریز اگر کردند و کان و شایست را بسهام سعایت صاحبی عراقی و کما
 اهر عرصه و شستند که صاحب دیوان اموال مملکت را بجماعه خود بطریق تذبذب و اسراف صرف میکند و مصالح چرک و این
 خواتین مهمل و مختل گشته و در خزانه هیچ نقد و جنس نمانده و تشبیب و شایست را بجمع تغلیر و اعمال آن موصول ساخته
 کرد که هشتاد تومان اصل مقاطعه آن معین کرده و زیاده از سی تومان موضوع ساخته و از اسجالات خاصه و عوض
 و مصرف رسانیده لمؤلفه فتولوا باکایب و محترقه و ذوق و از خوف اقاوال زینب و شاه فلک بت آفتاب شش
 پاش و دریا عطا کان نوال آن سخن کما طن فی لوح المحرر ذباب در سمع مبارک جایی نماند چون صدر جهان
 رسید طلق الوجه و ذلیق اللسان از سر کمال عنایت با وی گفت ایقان در غیبت چنین تقریری کردند و مسامح مارا
 بهذیانات مول و شست بفرست پادشاه به صورت آن نزدیر معلوم رای آفتاب انارت لمؤلفه که چهره غیب بر کشید
 شد آن شونده را نامشونده انکاشتم وایشان را از آن دوزخ و مملکت با صاحب دیوان بخشید و حکم بر لیغ تنقید کرد
 هر کس که بعد ازین بر خلاف او سخن عرضه دارد ما پرسیده عرضه تیغ یا سا کرد و لمؤلفه فال مال مالک تقهرا و میند لا
 و الزای ذلک فی دوزخ و صاحب دیوان بی احتیاج بکلف عذر و جواب و تحقیق براءت ساحت چون از حضرت
 مرحمت یافت در بندگی پادشاه عطف زمین بوس کرد و چون بیرون آمد عادی کر قمره محبوس بعد از آن احمیت طبع
 و کمال درع با هر صاحبی لا اخلا الله الا باهم من مبلان مکارمه و مایه ایشان را اسالت کرد و بهنگام قدرت غفور و
 که بهترین فصلی است کاست مخالفان نیز بر اقرار جرایم عترف کرده و در عرض استغفار و مقام عذار سر نهند و شمس
 شد ثم ان ربک للذین عملوا الشوب بها لهدا بقا بوا من بعد ذلک و اصلوا ان ربک من بعدها
 لغفور رحیم ابو حفص شهر زوری است ینسوجب العفو الفنی اذ اعترف بما جناه و انهای عما افتر کون
 نفا للذین کفروا ان ینکھوا بعقرهم ما قد سلف تا کی حکم بر لیغ نقاد یافت که از آب اسویه ما بعد مصر که
 تیغ مرکب پادشاه بدان میرسد و در نظر اتمام قوضه حکومت صد جهانست امر او با ساقان اطراف تمامت منصرف شوند
 نا هر کس که او مصلحت و اندب تقصیت استیجاب بشغلی موسوم کرده و اند و بعد الیوم هر کس که نبود و ما و بر چهره بیاض رقمی متعین
 رز و از حضرت خواتین و امراء با فروع کلین کرانه جویند و در زمره خدم صاحبی مجتمع شوند و شهر و کان و امر اباب و زمین ایوان

بعلت وجود آتش و تغار و موجب و قطع هیچ تعلقی نماند کار فحاشی و بیهوشی و جلال صد جهان در طول باغ و عرصه قدره بغایتی رسید که زلال کفیه مستقی در رخ اوصاف او صاف نمود و شعر فقالوا اهل ببلغك الثريا فقلت نعم اذا شئت استيفاك و وقت مقام ابر حکم این بر لیل باقا و این دو خاتون و امرار ساندید و از اینجا به طرفی از اطراف ممالک بر لیجها نوشتند و در صحبت ایمان استیع من الرج العاصف روان کرد و العجب با وجود اینها و حکم و کمال بسطت جلال الدین سر که در عهد ارغون خان بدالت و معرفت ارماتی در آخر بلوک شیراز دوسه ولایت را بمقتضی طعمه گرفته بود و از باقی وجوہات دیوانی که بروی مستوجب شد متب بکرم بر لیج ما خود و مغول کشت و بعلت فرزند و کثرت و کار فوق طاق معلول و بارها غنای تواری بر توانی خستیا کرد و در این مدت هنوز با حوادث در کار و مدارفت گذارستینه می نمود و شعر کا لفرقی بخلق بکل شبی و العاشق يطوف بکل حی در شب و غی بر نوبت و بر بی مصی و آخر الذوال النکستی بامید آنکه حصول مقصود او بچگونه روی نماید یا کی بخدمت امراد و جناب کبر اتوسل میسجت و باصالت و نیابت در کفلی و جزوی مدخلی می طلبید تا روزی که کار فراخ گردانند و دست نیت بشاخی اصلی زند و مژده بامزه کامی کر چسبند بدین تصویر بیکت و بدو درشت و نرم و ریش و تعلق می ساخت و در طلب سلامت و بقامت در هیچ مقام سلم نمی بود و لباس احدی المرحین بر خواند و دول از جان برداشت و سر در سر پستان کونی کرد و مثل علی المرء ان یسعی الخسین طایله و لیس علیه ان یساعده و انوک نوشت سلسله سیر سراسر از سراسر و دلائق هر دم سری شعر بری لذت کاسر از الرجا حله لایحی علی العین منه الصفو و اللک خطرت ضمیر را بمطهر عرض جسد و داد و نقض الجوابی کرد یعنی چربی سعی زودتر بنیاد عمرش خرابی میکرد و یا عملیات حاش مرتضی نمی پذیرد قال المرتضی علیه الرضوان یلک الانسان من اللک خطی لسانک لا نقول فینک ان الابداء موکل بالانطق خلاصه آن بدویرات که از ابتدا تعیین صاحب دیوانی الی یومنا بدیکر تو مان مال بر جاده و بی ثابت گردانم و بر کارخانه و چرکت شام شعر فلما بد اللک من نور من کذ خلجی احم و لذت غیر ما و چندین دیگر پیرایه سند و صلا لکذیبر فرایقه بود و دو عطا دی آن دج کرد و مصی و الشفاء بالیق مؤلف تفسیر نکما و ایصال لکما هم سعی و تحریض بعضی امراد که حسد دولت صاحبی بودند هر چند پادشاه دولت یار ان فاول اعتباری اما بخت بهمت صاحبی خواست که چهره خورشید صدق از حجام غلام بیت کشف کرد و چشم بکاید از روزگار سلطنت مصروف شد اما ایحال از بندگی خضره التماس کرد تا امرایار غوغا بنشستند و با معان سخن پرسید بعد از استعطاق بعضی اکابر اربابا بهمت و شاکت خود و اختراع این منصوبه و ابداع این کذب و بهمت نهادن جحد و نکول و اصرار بر انکار اظهار کردند گفت شعر برتشت من لا یسلم انکان دالک انک لا یزالوا شون عقی کافالو لعلوم رای یکنان کشت که از القاد این با دره مقصود خلاص نفس خود داشته از غلاب محنت و غرقاب بدیه پس بکرم یا سا اور شد که رند و هذا یستحق عیله و من نیکب خطیله اولما کفر برم به بری خطیله یفنا نا و انما مینا ایمان برقرار نام تمام حل و عقد و کف کفایت صد جهان نهاد و خوشبختی اقتراح راج و مشا به ملاح و صباح متمتع شد و دست فیاض زرباشی چون ابرباری و باو خزانگی برکش و چنانکه گفته ام شعر

إِذَا نَادَتْ لَكَ الدُّنْيَا وَجَادَتْ بِالْيَاسِرِ نَشْرَبَ بَيْنَ أَرْهَارٍ عَلَى صَوْتِ الْمَزَاهِيرِ وَلَا نَهْنَمُ فِي أَمْرِهَا
 الْقَهْرُ ذُو ذُوْدٍ وَاسْتَعِ نَصْرَ الْهَوَا بِقَوَائِمِ الْقَوَائِمِ شَرَحَ اسبابی که صادر شد در وضع چاه و ابطال آن رزاق
 کریم و خلاق حکیم تقدست صفائمه که منزهان چهار دیوار طایع انسی و محبوبان شش جبات اجرام سفلی را که در این لایحه
 خدمتی بغیر انعام بی منت مخصوص میفرماید و گاه بی سابقه صد و جریمتی از ریخ آلاء بی منت ممنوع میدارد و بسم الله
 لَا يَغْنَبُ عَنْهُ مُنْقَالَ ذُرِّي فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ نقش هر پرده کمال عظمت پادشاهی اوست چنان خواست
 که بعد از وقوع حادثه از غن خان و بایستی شش در دره و کله مغول فاد که بلغت ایشان یوت خویند بدین سبب که
 اطراف راستی بغداد و موصل و دیار بکر و خراسان مواشی سقط شد و در خزانه بتبدل احوال خانان و فقره مال بر عساکر چو
 نمانده بود و بصورت ثانی این قضیه آمد و کرم ذاتی و سماحت جلی صدر جهان و بستر ضاء کافه طوائف و بحاف مارب از نایب
 ادرات و افاضت انعامات بدین دو مقدمه مضاف شد ثانیاً لایحه و قلت مبالغات ایجابی بخشش و پیش
 استحقاق مقتنیات فانی که عبارت از ان اطلاق و صامت است رابع اربعه کشت و فی المثل الخمس مع الخیر جرم در مدت دو سال
 که صدر جهان مباشرتاً که وزارت و حکومت مملکت بود فریب پانصد تومان زر قرص کرده بموجب قریل بلیکا بر کار بار حاجت
 نشاند چنانکه امراء بزرگ کیفیت آن واقف بودند و روزی از زبان آن صاحب استماع افتاد که سعد الله در درانی کار
 مملکت را تمشیت میسر کشت که هزار تومان بل در خزانه بزرگ معد بود و اقوی سببی در جمع آن کمال ضبط و محقق ارجو
 خان بود و در داخل و خارج مال چه بی قریل بلیکا اطلاق تغارات حرکت و وجوہات اس اردو و خواتین تقدیمی و دست
 ایجابی کان بسیار در بدت چیل روز از بورت و لبر صین با مقام کام و پاری چیل و کیتومان خواتین و و شافان حضرت ایام
 دولت را بخشش فرموده بشعر اذ اطلقت الخمس و لافس و ان سمحت فلا تجر و لا مطر و وجه شش بارین در زمان
 اباقا خان و سلطان احمد چیل تومان مقرر بوده و هنوز منتصرفان و ایداجان از قح قاح و طعن طعن و لوم لوم نمانند
 عهد دولت زو از افزون صد شصت و پنج تومان درین وجه از انقض و وجوہات بر اعمال محضصر کرده ایم و هنوز نداء بل من
 میزید در میدان و شواکان و خواتین بارخواست میفرماید و بحکم و شجب می گرایند معصود از تقدیم این مقدمه آنکه خزانه
 من کل الوجوه استیاج بوجه بود حاصلات اموال مملکت در سالی احتیاط رفت مقدار یکصد و شصت تومان برآمد و مصاح
 و اخراجات مقرر می فرموده تومان باقی ممتات ملک و عطایا و مناسج پادشاه را معتقد و کانی نبود صاحب دیوان موضوع
 ممالک را خصوصاً بغداد و شیراز که وسطه قلاؤه بلاد بود و ایامیشی فرمود که عبارت از ان تقیج است هنوز در موازات زو از
 بنک حضرت حق با صفت لولفها فان الحلاله لا تشیع داشت از ان تقیص تارک حال و فانی خصال صو
 نسبت پس عزالدین مظفر بن محمد بن عمید که قبح صوره و ذمامت وجه و منقصت نبوت و سماحت خلقت او نتمو شمل سیرت
 او بود و الخلق فی اکثرا لا خوال تابع للخلق مدلی دارد و ملازمه حضرت صاحبی نمود و مشیر و وزیر و صاحب یاسی و دیگر

بل نذر رخا و تر ویز و در خوف و رجا بروی دار تغیر و تقریر از سر و آست نفس که منافعی مصالح جهانیان و معادای خیر صلی باشد خوا
تا پنج بدنامی او میان عالمیان مؤبد ماند و الی یوم القیام بدف سهام لعن و طعن کا فدا نام کرد و و تقریر کرد که از انواع
و جوب مال پنجه نیش و و زشت و خوب خندان را بال جهت باج ظاهر و زوائد احالات و در و اند محالات
یوماً فیوماً صیغاً علیاً باله متوکل و مجال استقراض بعد ازین هم تعاقب پذیرد اگر قضاة با استد و استرکاب چربک ضیاع
افتد وجه تدبیر و تلافی مستعد ماند و تضریب و تفتیح ارباب اغراض و شعبه و قعبره و دیو مردمان مفید که امر و کار کاست نفعال
رواج یابد و مساعی و اجتهادات که در سده ثلثه ملک و انتهای رشد و ثواب اندیشی مندرج افاده و در صورت تقصیر عرض پسند
و لا محاله بقبول معز و ن کرد و چون صریحاً بوضع غاری مفرد یا قفوری محب و واغرائی را اند بار عایا خطاب رود و موجب تغیر
خاطر و تحریب دیار و اماکن خواهد بود مصلحتی که از قیعت هر ساعی مصون باشد و تدارک فحلات را بر دوی مکمل و منافع
فرق را شامل چنین در خاطر می آید که بر مثال بلاد قاتان در بسط ممالک ایلیان نیز جا و در عوض زر روان گردانند اما ابواب
معاملات بدان مفتوح گردد و مال با بهره با خزانه عاید و خسران و نقصان با ابواب المال هیچ آفریده راه بنا قه باشد بدین
مقدامت و همی صاحب دیوان با اتفاق پولاد و جنگناک ایلی قاتان سخن عرضه داشت چون ظاهر این تقریر منتهی فحش و
شروت و تحقیر مئون ارباب تجارت و ترفیه و خطرات ارباب فقر و مسکنت بود و عن بادی الزاری و در نظر متاقلان عین ثواب
مینمود ایلیان یلغ و ادحکما جزماً و حاکماً مقضیاً که در سایر ممالک هیچ جنس از نقد و مبیعت و معاشرت نکند و
شیاب مذتب بر منوال مصحف آن نسخ فرماید مگر چند امکه کسوت خاص پادشاه و خواص امارا اینده باشند و از صنعت کفایت
اوانی و بهر جرعتی که موجب ابطال زر و نقره باشد جهاب نمایند زرگری و سیم پالایی بزک چهره و شک دید و عاشقان با کذا
علی الجبل متوسل و اعراض تضرع و اغواء آن ناس صفت ناپاک که ولی نعمت خود را چنین وصیت پسند و با طراف ممالک عرف
عرب و عجم دیار بکر و ربیع و موصل و میافارقین و ادربایجان و خراسان و کرمان و شیراز میری بزرگ بدین متم بر خط نامزد
و در هر ملکی چاه خانه بنا و کرد و متصرفان و بیکیان و خزانه و دیگر عمل معین و در هر طرفی مبالغ مال و در مونت چاه صرف شد
باشتمار احکامات طوائف اعم در خبر جریب چنان بل چنان بود ملوکاً فذلّ اماناً لکشاء سرعه و قلب لسمیه
بالفاریق توسعاً لیهات و صورت چاه بدین منوال بود پیرامن سطح کاغذ پاره مربع مستطیل چند کلمه بخط خطی که محض خطای بود
نوشته و بر بالا آن از طرف لا اله الا الله محمد رسول الله که سبکی نقد و واسطه فرایده عقد و طغراف صحیفه منشور و متم نامم
آن سحر خسته و فرو رازان ایریمین تورچی تحسیر کرده و در میان دایره کشیده خارج از مرکز
صواب و از نیم دهم تاده وینار رقم زده و بشیوه مسطور و قلم آورده که پادشاه جهان و نایب
سنت و تسعین و شتمانه این چاه مبارک را در ممالک روانه گردانید تغییر و تبدیل کنند را بازن و
فرزند بیاب رسانیده مال او را جبه دیوان بردارند و چاه نامه بشیر را آوردند بغایت مطول و متصل شجلا

مفصل در آن اصول متوهم آنچه جواب بر عقب ایراد کرده و نیز آن موجود است و ذکر آن بطوری غیر نافع باشد بل مقل مسامح زید
تقریرات آنکه چون چا و مبارک در عوض در مانده است مجران جاری شود فقر و فاقه و ضرر و سکن از میان خلایق مرتفع
گردد و غلات و حبوب رض پذیرد و غنی و فقیر در درجه تساوی گیرد و شعرا و افاضل عصر در مدح آن جرب میلان خاطر باد
و صاحب دیوان نیایج فکر خود باطن را رسانند نمودار این بیت از قطع یکی از افاضل ثبت کرده شد بحیث چا و اگر چنان
ردان کرد و رونق ملک جاودان کرد و چون حکم رفت بود تا مات ارباب حرف که زر و نقره در انواع صنایع
استعمال میکنند تارک شوند ایثار از چا و خانه مبارک متدارک کردند و بر حسب استحقاق حکام ملک مواجب و ادراکات
مرتب و موظف گردانند و هرگاه که چا و صمت اندر اس گیرد باز چا و خانه ببرد و هر ده بین را نه دیار جا و مجد و ستانند
و تجار بکار ملک فارس را که مسافران و مجازان بلا و یاغی اند از خزانه زر بپسند و جا و ایشان بستانند مادام که درین باب بی
هتیاط مرعی افتد و اجازت و جواز ایشان مقدر بوقوف نواب و نظار دیوان باشد ازین جنس کلمات درج کرده بودند فرد
شروع در غرضی کان مقصود می رسد هزار باره زکر کردن است ناکردن بر تقدیر فرض مستغ و وجود محال اگر این شرط فاسد
و بواسطه تغلب احوال و تنقل دول و تبدل امور این احکام از تغییر مصون اندی و خلایق بی تردد و تبدل به اخذ و عطا راضی و راضی
شدند می ممکن که بعضی ازین مقدمات منتهی افتادی اما از روی قیاس عقلی مالا کلام جنس این فصل هر نوع که اندیشه میرفت عرضی مفارق
و لازمی غیر متقوم مینمود خالصه که ازین مقولات و وضع این توهمات نظر بر آنگذین خزانة پادشاه و پراکندن اموال عام بود و منکر
منازل السیلم که مینه و دیه و خود در حکمت عملی بر این مقرر شد که ز ناموس صغیر است و مقدر مقام و یرایان و مشدعی نظام جهان
و اندک آن متقابل بسیاری از دیگر اشیای افتد که نقل آن مؤدبی باشد بطول رحمت و ثقل تمام و بواسطه رزانت جوهر و متانت
هرگز آفت عدم بر و نطق ندارد و با غرق و احراق و رس و دق و قطع در ض قابل نقصان میشود و این معنی از بیان معنی است
هَذَا مُقْنَضِي الْحَكْمِ مِنَ الْبَالِغَةِ وَ زُرْدِي أَفْقَارٍ وَ ضُطَارٍ بُوْجُودٍ وَ سُفْرِ نَسَبٍ لَوْلَا التَّقْلُتُ لَقُلْتُ حَلَّتْ قُدْرَةُ
يَافَةِ وَ الدَّاهِمُ مَرَاهِمُ لِيُجْرُوجَ الدَّهْرُ شَيْ شَوْبَ حَيْثُ كَرَزْدِي مَرَاهِمُ كَارِي چو زردی
از بی زریست کار که چون زردی شود شعرا منسل اشرف فی التجاح مِنْ أَبْضَ مَدَوْرٍ حَاجِ وَ كَرِ كَاتِبِ الْمَلِكِ
و نوادر بلغاه عرب و عجم که در خواص و منافع و محامدان نظم داده اند و بر لوح حافظه مسطور دارد ایراد کردی این کتاب را از باب
الدَّهْبِ نام شدی و غرض مطلوب نام و مع هذه المناقب اگر نه زرد باشد اهلل فرق سلاطین و مکار و سوار و گوشوار دست و
کو حب و با کار از چا بازند کل طری از شادی شتی قراضه زرد که در حبس کرده بود و در رخ باد خندان میکرد و دو شکوفه بی
سیم بچو ستظار در پیری تقدیم شکر بیج نمودی ز کس سر مست در خواب بچو بخمال زردیده را بسینا میکرد و اندل سکنین چیم که با
از زردی اکتساب از آفتاب زرافشان خون در عروق منجمد میشود با کاغذ چکونه متقابل و معادل تواند بود که بشری خرد و خا
گرد و با نکت بادی چون بنات الهوا طیران کند بشکل صورتی مائی کرد و در کردی متلاشی اجرا شود دلاف و کراف از خدگشت

از تو بیات و تشبیهات طالت افرو و در ماه ذی قعد به سنده لث و تسعین و ستاره در تبریز چاوردان شده و موجب عقد دل و
 عقد روان بضرورت صیانت نفس مال را با انواع طعمه و تهغه خسیس معامله بی مجامه آغاز نهاد و بعد از سه روز ملک تبریز که مصر
 کوچک عبارت از آنست مانند صخره صیر مشاقت می شد فرو بهی از دیار دور گشت و پهلوه امن و استقامت را فریبی نداد و کاین
 واسواق صورت بهیونته خا و بی یافت ابواب معاملات را مسدود کرد و سبب نیکینان دیناری راجع اگر میفر و خستند بایند
 راجع بود و با نفع مسامح دوستی از جمله طراف اطراف تفریز کرد که در مصایق آن حال در سوق الجول تبریز نظاره بودم بیا جان کین
 سبب را که پانجه دینار مضاعف ثمن معتدل بود و خاصه در وسط تیاران حوادث ببلغ صد و پنجاه دینار چا و معین گردید و شد
 در معرض استراحت ثمن یعنی فراغت و نشاط و مسابقت اسواط مرکوب عرض میداد سبب را بر شست و بر کفی سریع از میان
 دایره بازار منسرح شد تا از خدا و ابصار نا بدید گشت و زبان حال بجمال سکفت لولف و اضع الجا و لغاوی و لمایز و بیجا
 ماله کل کلایه المسایه نفیر و زفر و جوش خروش خلیق بفلک البروج پیوست و حکام و شکر از اطراف طالت
 عوام الناس روز جمعه در مسجد تضرع و اقبال نمودند و بهیامره و مکار به نظر آغاز نهاد و غزال دین مطفر را با جمعی که با شاد و شاد
 این دعوت و شته سینه منسوب بودند لغت کردند من سرتبته سینه فله و زدها و وزی من علی بها الی یوم الفیله
 پس قصد کردند تا اورا با موافقان بقبل آورند در میان انجمن گردن بستند و جاز را با نام بدید و بر دوار باب فضل و شعرا مصر
 تبرک داشت و بهیامور از زبان برکشادند چنانکه یکی از اهل عمر گفته در وقتی که از حضرت صاحبی عمید الملک لغت یافت
 بنیوس و دل عمید الملک ملک را بهیامو آب و رنگ است ریش شومش که ششم سکت بارز و در تناسب چو طلسم کلک است
 کار فرمای او مشاهد کن که چه امر و زجده الملک است دین قطعه هم در آن نایخ بر رفته نظم و خست آمد قطعه غر
 دینی و ظل جهانی جبار هستی تو نیست و زخور از آن کبر و مسلمان و بهودی پس از تو بید حق و الله بکبر همی خوانند و زور
 تضرع نیز حضرت دارای داور خدایا بر مراد خویش هرگز مبادا و بهیام که میم مطفر در شیراز تخصیص مقدار پنج تومان بد
 بمصلح چا و صرف شد که غذا که اسباب ارباب هنر بود چون جمل صفت روانی یافت و کس ایام را که پنهان از تو آب چا و
 یک طبع کا غد بفرستد مبادا نام او را چون زربنی نشان گردانند و آن حال این رتبه یکی از اخوان الصفا نوشته بودند که
 و اغراب را ثبت کرده اند کلک اما فی فلان بر صفت سماج جاری باد و الله حیث حکله لك جان اعی محسن مشق
 متخصص قلم اسامی منطوقه تو و در بر میان بسته زبانه شاد فایح و دعاء فاتح کساده میدارد و چهره بیاض مصافات را بر قوم خلک
 می نگارد و عرصه اشتیاق بهجارت نیست که احلی من حیوه معاده صفت دارد و آن طول و عرض گرفته که بسنده قلم در آن
 و شکل مسطح کا غد دوری لولف و الیوم ذلك الغفاء معقد مسافت از مساحت توان گردانید و نیست تا طوابعان زین
 پر بن کافلام و یا ا کافلام کس اس لا قالتم ز بهیامو سکنین نعم ا کافلام لک و ان لدوات بر شین سین الیاس و یاض
 الا لفاظ طیران نموده و غیران انباء معنیات از قیر و آن مغرب بقطعه نیم روز خبری نباده و اگر خاطر بلیغ مکرری بفتح ذکر

مساحت میکند بجایه منقره بر صفا متجدد ثبات میاید کرد یا بجزه است بر سواد دیده ستم ویده نقش کرد و سید توقع که بچندوا
از ان بنس که پیش داعی جزو کران میرود کالاف و زان خلوة و میل تراشیا لکوا غیب مصفولة کالتوراد
بترج و کالصیع الصادق اذ انبج زبان شایه قلم سر زود و رند و اگر چه این امنیت در حجاب امتناع مستور
ماند همین قدر مایه که کاکت سکوا تظلم را پراپنی کاغذی در پوشد و غیر صغیر بند و کاکت پیرو بر ساند و اند زبان عاقان معانی
خاقانی شیردانی گوید بلیت از دست یار پیر هنی کاغذی کنم کوا خذ و سر قلم از من دریغ دشت بفرست چون شکایت
زمین و زمان باستان رسید و کار بجان و کار و دستخوان سیل زبان امر او نوینان با اتفاق صاحب دیوان عرضه دشتند
که اگر این حال چند روز دیگر فرار ماند دست از رونق ممالک میاید شست و بعد از ان طریق تلافی و طاقی با طراف مدارک
نخست مصر عواذ اذ ان طلاع قلنا انک لکم بر لیغ بغا و پیوست که حال را بطل کند همچنان بقطع مایه شر و قطع
محت عام با طراف رواه کشند و بفضل حق سبحانه و تعالی این واسیه و ما اذ ذلک ما هیة نار حامیه منفع شد و خواطر جها بهر
خلایق مبارک این قوح عزیز جو رسور و خاص عام قول و ذکر الحکذ لله الذی اذهب عنا الحزن ان ربنا لغفور شکاک
تمتة حال و کیفیت مال کنجا تو خان بر عادت معمولی شرب خمر و محاورت ولدان و حور در اوقات مشغول
و از لهور و سورد و می نیاسودی شبها بی افلاق صبح از افاق جام خوشید را طلوع میداد و لولف فی اللیل تطلع بالصلیة انما
و کس الکبیر شکر الوصل لئلا و روز با اذیال لیل را بچوب صبح می بستند و بنظر شاعر مشاعر شاعر از طلوع صبح صبی
اخبار میکرد و لولف فی اللیل فاستبق الصبح بلذت تشین الکرمی و الصبیغ فی انبلاجه علی صفعات الذلک
هان معروا شربا لکعبیه کبا ما کله به بلیت زبنت مجلس بر مش چو خرد و گفت بجهان خسرو و وزیر کربا
نرم مطرب خامش و غزل نازید زهر و قمر از ان پده مسازد پیش خاچن شمع تا پیش عقل مانند و در جهان با به شمس فین حال جان برسم
و بجز بقیل که خانه بر اندازد دست ساقی که شد ساز غز و خشان خاک امان چو خردین طب و آرد و در مقام الاطاف امان بی شربت مشغول و سهل
چون مساکت عیش ابر کف الخیل کیت می بود چون دمیب سورت شراب در طبع لطیف و عنصر شریف اثر کرد و بجز و تحیل
باید و اغول چون چشم خوابان حبه آغاز نهاد و از سر مستی است طعلی را فرمود تا او رشتی زو شعران الشراب یجی الشعر
فتونه فی الشعر و انشرب المیا فی عنصری گوید بلیت چو شادول را بچیزی نایبستی همان چیش آید سبب
روز دیگر از باره شانه و فعل ستانه نامی علی را اعلام کردند بران حرکت ناکمشت و حریف ستامت را مادم باید و را ستم
فرمود چون بخدمت تخت رسید سیور غامی و تنیاس نام مبذول فرمود و از سر قدر کلاه خاص برداشت و بر سر و نی
پس مادی خارا اشارت را دتا سابقان مجلس صبح را بر استند و حریفان این غزل از مشات مؤلف از مطرب خوش
خوان در خواستند بلیت در صبحی قوح باوه دوشین بگیرد و در دست تو دست بت بهین بگیرد ساغر ز که بر لعل
مذاست بیار مجلس از پرتوان در زد و در کو کبر صیلم بر طرف باغ چو نوشی می صبا سح قمری شود و صوت دف و نمر مکرر

چا و نه

من هر سحر

صحنه یارچو هست و پستی مجلس جرعه جام شراب مدد کو گیر آب بر آتش غم هیچ کر خواهی زد جام چون آب و در و با چو آن کبر
 با و ده با و ده بتقلید مقلد مکرو در جهان خواه هر مومن و خود کا کچر ایجان بین طلاق و فکاست بساط معذرت مهند کرد و سب
 شود آن اعتذار چرخ ناپایداری کفیت لمؤلفه همیشه ناکه ز خاصیت طبیعت خود بود منازع الباب با و ده احمر شراب نوش
 طرب ساز و کامران و بیاب ز عمر و دولت جاوید حسته او فر باید و اخول شاهزاده با و ده قار بود عیای راعتقا و متغیر کرد و سب
 و صلیت را اظهار کرد و درت و انکار نکرد و چون تامت امر از بخت محارم و قصد فضاح و اصاعت نام و نک و اراقت آب و
 منبر خیر حال و منکره بال بودند با اتفاق موضوعه کردند که سال دیگر شاهزاده از جانب بغداد و در حرکت آید و ایشان در اردوگاه
 مستعد و و شکر ده باشند برین اجماع متفرق شدند و تامت شاهزادگان بار و ده خود عثمان رحمت معطوف کردند و آیندند با و
 سپه خود را قتیق بلا زست بندگی حضرت اشاره فرمود صورتی که بحقیقت جان خوبی را در سیر ملاحظت زنده داشته بودند عقل
 مجرب و دلف و لطف مجرب را با یکدیگر ترکیب کرده و آن شامیل خوب بر پنجه شعر و گان یوسف فی الجمال آقامه لِنُوبِعَنَّ
 خَلْفَهُ مِنْ بَعْدِهِ وَكَأَنَّمَا كُنْتُ عَلَى وَجْهِهِ عِدَادٌ صُنْعُهُ وَلَا يَدُ عَهْدِهِ اراطراف با نام آن
 منصوبه قیام نمودند بوقتی که جدی مرغزار کردند و درین رابلرب توره خورشید آوردند و قوس ناری از قوس پیل تافص کرفت بیت
 اودیم آب چو گشت از دم هو کینخت فرمودند خاک از نم هوا کا فور نار ابرطباشیر شد چو کرد دید امارت یرفانیم
 تر کس نمور شعر جاد النعام یدمع کالین جری فجد لنا بالیخ اللون کالذی خیر خریف بد م سر وی مواجه خاک
 پیش گرفت و فیکت مهرهای بر طرف سبل و جبل توده توده بلور سوده با شید حقیقت الاضواء تبردانی التدا و التی
 یجد فی اللہی یجد فی اللہو اوه شعر یفغفغ الاسنان فی الهم و اکنذون مفاصلنا من بریده و الزواجب
 بر ساز و زکار و تار و چمدان ساز شد بیت در اضطراب شدت سردا آب کیر مرغان آب را بسوی بایزن سب
 زهره در خرگاه او کن آسمان بر بطرانو ازش بدین الفاذا غار کرده شعر اقبل اقبض فدمضی و راسنا فهدا جاد صین یغنی
 یغنی لشدل مداحی در گوش ارباب هوش و شامان مدبوش فرو خوانده بیت لعل داب نوش توار آب مخد چون
 آب ز تایش همین سبیل آرد و بر کیت طرب بند زین مبع کین بنر خاک بدک افلاک توسن است سطح زمین چو گشت
 ز بلور سوده پر پیش آرا که نیمو بلور بلون است پر کن ز جبره منقل و میوز عود خام خامی کن که وقت می خام خوروست در
 خلق ریز خون سیاهوشن جام جم کر غم فضا و دهر مرا چاه شیرست و آب سخن جان نواز فردوسی که خاکش مناسیم فردوس
 معطر با و در قلب شاه ارباب طبع تحیف آن سر گرفته بیت چه خرم کسی کو به کام دی نهد پیش خود آرد و مرغ و
 بنی نارستان بدست آورد که بر نارستان بخت آورد مر که برون آرد از کج کاخ کا آرد شکوفه برون سر شاخ
 مصحف کتاب چون تجنیسات ابوالفتح شعر و لا یفتح الا قوام بالالی المنی کتاب شرایب و کتاب کباب در خور افاده
 مردم را بتوالی کافات ابن سکره هاشمی کن و کین و کانون و کاس منلی با و دیگر اخوات منیاج ظاهر شده و این باب حلال

رائق نموده بیتی شراب مروتی حریف موافق لطیف است بر روز و بروت لائق اگر کل برفت و شقایق چه بکست می لعل
و آتش کل است و شقایق اینجا را صورت منصوبه امرا و موافقه باید و اغول معلوم گشت چه عربی از طرف بغداد و ایلچی فرستاد
بود و سامی امرا و مسلم آورده و مقام کاواری ابدار و قنچ بال و طول و داس و توکال و ایلچی رسد فرمود چون یکجا
که صانع دولت و رب نعمت پادشاه بود و عرضه داشتند که چون خیانت ایشان ظاهر شد زود تر روی زمین از اجاثش نفس
ایشان پاک باید کرد و بنید و در مواخذة و مجوس داشتن و سرپوش از طبق حال بر انداختن چه فایده مستقر است طعنا جارین
که سلسله مواطاة را متحرک او بود و سر رشته این سراسر بدست ارادت او و ثبت ذبی اخیله بیذا لولا لهما و فی عقیده
عن و ذها جفف قل ایشا را مانع شد بدین ترویر که اولی ایلچی را باستحضار باید و اغول اندر مع من السیل علی الوضو ان
کردیم اگر میباید درت بصوب حضرة تعظمی مشایده فیه یا نوع خلافی متفرس شود و رفتی و البقا ایلخان عالم مالک است و خدمت
قائم پادشاه بدین رای همداستان شد اما را هستوین بالفیو و بطعنا جار سپرد تا ایشا را در قلعه تبریز محاصرت نماید و ایلچی
باستحضار باید و اخبار و تعرف امور آن جانب روان گشت و بر فوات فرصت پادشاه و البقاء او بر زمره اعدای عقل است
حیرت در ندان گرفت اما چه سود لولفه فلک نتیجه نمود و رفتی کرد سپرد و بودنی و کرد کار فرمان داد چون با
این فتنه و واضح این منصوبه طعنا جار بود پنهان ایلچی فرستاد و بخت بدست باید و کبی ترو و غریمیت مقاتلت با مصارساند که چون
مسافت مابین بحد قرب رسد با اتفاق امرا و لشکر چنانکه باید و شاید باید و القات فرموده باشد کار و ساخته بهم
بدین پیغام باید و بالشکر خود و حرکت آمد و ایلخان بجمع لشکر و استعداد و ایلخ و او از مقام اردان بالشکری موفو غاتم
بر بر شد صاحب دیوان در تبریز از جماعت از تا فان بطریق سقراض چند تومان از جبهه ساکنی اسباب چریک بستند
که ملک اسلام شیخ جمال الدین مبالغ مال بعت ضمان ممالک تبریز داده بود و بواسطه رفع و کشف عزالدین مظفر میکال
اقامت در اردو نموده سی تومان زر قرض کرد و تسلیم و امور خلال و دلهما اختلاف یافت و خواطر لشکری بدو طرف میل شد
و پیش دید ما پرده قضا حایل متصرع بل بدیده فردی بلد تقصا پرده ایلخان بتباقی را با پنج هزار سوار در مقدمه بطرف
همدان فرستاده بود و آقبوفا طعنا جار را با دو تومان لشکر از عقب روان کرده و در ظاهر همچنان بتباقی بقرا و لان لشکر باید و
رسید و میان فریقین مقاتلتی تمام رفت و از لشکر باید و فوجی گشته شد بتباقی انتظار مد و لشکر میکرد ایلخان روز سه شنبه
سوم جمادی الاولی سنه اربع و تسعين و شمس از رودخانه اهر که ترشتر اهر ذانایب اشکارا خواست شد
با خواست حضرت و لشکر حاضر حرکت فرمود و کائنات منقش حوافر خیلہ للناظرین اهلہ فی الجبل و حال آن بود
که چون امرا بالشکر و در روزه راه قطع کردند سپیده دمی از بورت طعنا جار مطرب مجلس عیجا در پرده مخالف کوس را بنجم
چو کان در نالش آورد طعنا جار بالشکر بر نشستند و روان شد چون حرکت هوا منضبط از مصامت قارع و مقروح خویشت
کوس را بمقصر صلح آقبوفا رسانید و تقدم و عدم التفات معاینه دید و تعجب نمود چون نزول کرد بطریق بازخواست کسی را پیش طعنا

برسم منفذای سحر

فرستاد و از موجب تقدیم که خلاف معهود بود شکاف کرد طعنا جار و جواب گفت بیت علف سنگ بود اندران جان
ازان برهماون کشیدم پناه تناب را در کوب سبب بین بوده آقبوقا آنرا محلی ساخت بیت چون تابش صبح
دگر علم نور از افق برداشت در یورت طعنا جار باز لکولفه برآمد خروشدن طبل و کوس شد از کروشگر زمین ایوب
بر طریق دینه کوچ کرد و روان شد ترودا آقبوقا زیادت کشت پیغام داد که چگونه در کوچ کردن برخلاف یاسا مبارت نیاید
این نوبت مصطفی دید که سر رشته باز یک قصه فراوانست وی و پدر و نقاب ارباب از چهره عجب حال بردارد و جوابی که شراب صبح
تصحیح از جام جهان نای آن نمیدود و عروس معنی از زیور کینایت و تلویح عاقل بود و در سنگ این تقریر آورد که تا امروز کجایم کینا توخان
آقبوقا بر تاهمت ممالک میر بود علی النون از حکم بر لیغ باید و بتقدم و میری مخصوص نمم چون یلجی جواب آورد خوف و دهر اس
مرزاج او استیلا یافت و شکر بطرف طعنا جار چون سیل در آنجا روان گشتند آقبوقا خود با چند نفر معهود و بقیه با دلای
او غم شدن کرد و روان با سرشکی که از چهره بخون تر میشد تا صحن روان شد تا ایما را از سجده چرخ جرح افزای تیر کرد
عنایت جگر کند و از روز کار روز کار روز کار بر تافت اعلام دهد چون به بندگی رسد مصرع بر دل شاه رسد انچه رسد
لکولفه زبیش و چشیش چنان خیره شد که کوئی جان پیش او تیره شد از گردش این فلک دولابی که پیشش از با جبار
عشوه دروغ خود بر کز است مباد روی اقامت سامان و سکون ندید و بر شکر عطا و داشت حسن و طایب و نیز سرخو و گرفتند
و در روز کبیت یکدم تلب کردند شعر فحشا لا یبنا الزمان فمالهم سبیحة آخراد و طبع و قاف و باقی عساکر بات لشکر دار
متفرق شدند کینا تو شعر که پیشه قبا الیج سافطی لا تشقر علی حال من الکلک با مقدار بیت سوار بر غم اردو و جود
مرحبت کرد بیت همی تاخت کرد و بد بگذرد سپهرش گزیری نپسرد و ملک سرکش بنانی جاری ترازم کب بر منقذ
که غبار ترزد و دست صنعت این تردید مشروح می نوشت شعر اقصت عقودا افاضت مدافع و هذا دموع انفس
هو امع چون نقل تو انم مراکب بوغان رسد کجانی الاسیر فوق الظرایب مکر و اور و خاچه خاچان زول کرد و من
عجائب المخذور فخی بال و طولادای و بکران که در تیرز فاسور طیش می پداشت و خود با سوره و عیش بودند با شارت
طعنا جار خلاص یافته بر غم غارت اردو با استجاریه چون از وصول کینا تو بر تو ادم انزام خبر یافتند چون بیک زخم یافته
بی رحم بر روی اعالیدند و او را بگرفتند ساعدهی که گمراه رویان قبا پوش بودی که صفت در بناد آوردند و سپهری محراب
ریده خون می بارید و می گفت لکولفه خورشید گرفته شد بالی نیست جیفت کاین شاه گرفتست چنین مقطع اوزار را
از آزار دوران دور از دور و دور و دور از دزل از دزل روان می ساخت موصل ثانی یا مرکب غم غالب صدمت بر عرض
خاطر با سانی می تاخت موصل ثلاثی نیز ملک جفا شمر بکرنا جش شکافه موصل باعی لیکن کسیر مقدمه بنده
مکر محبت منفذ نفیس بسته شعر یک بنی حق لها بکها و ما یغنی البکاء ولا العویل مرعات و شفا
و شفا که بعد از بودنی فایده ندارد پیش آورد و و آردی فعل لنا امی شفاء فبقعوا لنا انذر ففعل غیر الدن کانا فعل

مجلسه اهل میز و میاست **لَوْ لَمْ يَنْفَعِ الرُّوحَ بَاذَ الْحَرَمِ وَالْوَلَدِ مَصْرَعٌ** نوشد که پیر زکریا و مقتدر العرش قبل الطیب زیان
خواست که اگر ابقار و دهر شعلی که نامور کرد و دشمنان ناید چه در میدان کار بسوس تعلد سلطنت نداشت سخن امر الزام نمود اگر این عت
از خانی دور میکردند مطاوعت واجب میدادند آن کفره کافر نعمت خدا بطریق استیانت و شامت و شامت جوابها و بی ادب
میگفتند عاقبت او را در حیمه که حکم کفین داشت برودند و بر همان آن تیر قامت را در خفیه خفته کردند **بیت** دمی چند بشمار
و ناخیز شد بخمر جهان گفت کلونیزه فحفا لدهر ساودتینی همومه و شلت بدالایام شتم نطق در عالم آسا
اعتبار فراوانست اما دیده عبره بین نیست و الا تامت خردمندان ازین یک داستان روزگار پرستان نصیحت پذیرند و
گیرند **مؤلفه** ای فلک ناکی از جفا مایت چند این گردش غم افزایت بهیچکس رایگان نهد روز و شبها عمر فریاد
همه امروز تو روی تبر است تا چه بسینم خود فرودست فلک چنبری سیکر چنبری را ماند که همه را دشمن و دوست کد در بر پادشاه
دیروز قباء دولت یاری بردوش کدام صاحب کلاه بخت که باز امروز از غایت تعدی او را وحید آورد بمقراض گشت
پوستین نبردست یا کرا بر تخت مملکتی تیج بخت و اقبال بفرق نهاد که عاقبتش در تحت مملکتی لکد کوب حوادث مگردانید اگر سالها
خطه خاک بعزاء او اظهار خزع و اجاش در فرع مگردند خراگاه آسمان بنوی لباس ارزق پوشیده ماه کبریا زرش را برتن خود
گرد عطار و گلکند و ذقر بر طاقچه عطلت از تحت زهره بر گوشه طارم سپهر بنوای بی نوالی است این ترانه **بیت**
شایم عمرت همه از جام برنجت کبرک حیات نیکام بخت خوبی که برنجت از حد و خجرت او دیده دوستانت ایام بخت
بغاث زرین خور از فرق الفخ خاتون گردون بغیا و کمر با تیغ از میان رن کین نوز قیچم فروکش و دشتی محض زول
عمر و سلطنتش را برقم و کُل نعيم لا محالة ذائل مرقوم گردانید و ذلک فی الجمعه السابغ من جادی الاو لی سنة اربع
و تسعين و ثمان و مده ملک او چهار سال بود از دسایط خلا ید حکماست **اِذَا كَانَتِ السَّهْوَةُ قُوْنُ الْقُدْرَةِ كَانَتْ**
هَلَاكُ الْجَيْمِ دُونَ بُلُوغِ الشَّهْوَةِ مقتضی **اِذَا اَقْبَلَ اَقْبَلَ وَاِذَا اَذْبَدَ اَذْبَدَ** چون کجیا توخان مانند اردوی تان پیوسته ازین روی
مصرع که شه را نیز باید بخت با تاج همه روی در پشت داشت و معنی **لَوْ لَمْ يَنْفَعِ الرُّوحَ بَاذَ الْحَرَمِ وَالْوَلَدِ مَصْرَعٌ** اقبال خود
ساخته بطن و طهر امور را بدیده خیرت ندیده و از زیر و بالا فلک زیر بالا و حیرت حسابی بر گرفته و در اجایا شلت غمت
و دلوع در طاهی و مناهی که امانت امانت ملک داری بود اوقات شریف را مستغرق گردانیده تامت امر از ان شیوه ستوه
شدند و روی در روی آورد و هم پشت گشت تا سلطنت پادشاهی نیز محبوب او یعنی پشت بنمود **وَالْمَرْءُ مَرَجِبٌ** بصد
داغ و درین مقام پادشاهی را شب خوش گفت بل شب جوانی رسیده **وَمَا لِي لَمْ يَغْدُفْ وَهَذَا اِنْ يَفْهَمُ لَكَ فَاَتَيْتَ** رسانید بر عاقله
ارباب غفلت که دست حوادث از دامن کبر کمال ایشان کفوف باد و امابیت بر طلیعه افکار موقوف پوشیده نیست که در
عالم تمیل پادشاه مانند شان است و جمهو خلاقی چون نه کوسفند در کف حایت و حوزه حایت او و برگاه که بر شان محاف
مصالح چراگاه و اشخو را مرعی مرعی ماند تا ترک کلی چه رسد نظم حال مویشی شای گرد و دستخو سخره نمیت وای و خود چه جای

تقریب و وثایت است و تدرع ضلالت و او در قبضه اندوه و هف اند شعرو من ز غمنا فی ارض سبعلہ و نام
 غمنا نولی نعلها کاسد فال نبی علیہ الصلوٰۃ والسلام کلکم راع و کلکم مسئول عن ذلک منینات معلوم شود
 که اسراحت و مباشرت امور سلطنت حکم خداوند را بخیانت دارد و لذت یاع و ذلک کثیره الخطاب و الملک سلع کثیره و انکلا
 و در حکمت مدنی محقق شده که مصلحت منزل و سیاست اهل سکن نسبت بیک شخص چنانچه استحقاق تدرج داشته باشد و امور معاش
 بوجه اتم و اکمل انتظام گیرد و مفیض است بطول فکر و عدم فراغت و جناب از ذات و بذل مجبور و طلب مقصود و تحصیل
 اقتضا بر این شخص از افراد نوع که متعلقات تمام مقامات و علایق و متکفل نظم مصالح جواب کرد و واجب است که عقل و فهم و علم و ادراک
 عقول و افهام و اعلام طوایف باشد و حسن مسامح و فرط اجتناب و انکساب اسباب ریاست و تحصیل ضوابط سیاست بازاء آن
 توان داشت که ناچه حد و حساب آید پس چگونه عقل سلیم را و دارد که کسی پاسبی بردست سلطنت نهد و در سر سودای ملک و کما
 و جهان گیری فخر عاقبت با وجود این اعتقاد و حصول این پیشیناد بغفلت و انماک و لغو و سرور و لهو و فجو مشغول گردد و در سلطنت
 و کسالت که از ارباب بیالت محذور و مسکور باشد تن در دهد و تلذذ و تامل و شارب همتی و توصل بمنافع شئی که از طریق پاوشی
 بعد المشیقین دارد نماید و موجب ذهاب و قمار و حشمت و جالب جبارت خدم و حشم شود و اختیار کنند تا در ضمن آن بنای مصالح
 ملک مختل و عقد مهمات دولت منتحل گردد و انلاب سر آثر و انتکات مراثر نتیجه دهد یا دشاہ عاقل مؤید بتوفیق باید که ربات
 سیوف را بر ربات شوف ترجیح دارد و میان تحلیل ربهفات و وصال معضفات فرقی تصور نکند سوا و کیسو و پرچم از رواج
 خاکسار سازد و کلفونه چهره فتح و ظفر از حمزه مواقع شمشیر آید از ترتیب و بدایت باید ملک چو آب حیات نوش کند
 اگر ز غن عدو پر کند ساغر او فلک شام کمی خوش کند بر می آید که خاک معرکه باشد غیر و غیر او عروس ملک گرامی تر است که
 سرود برون ز کوه بر شمشیر زیور او بساغ تیغ بجا و در کت جرمه پیمای اعدای الشریک دم اعدا فکر و دور و بر و نفس
 است و راج جسم را استطلاع کشف ابرو الظل ظل الزمخ واجب داند و اطراب قوت شجاع از سماع اطمین
 الاغانی یضاهل الجیاد موقوف گرداند و کوش جانرا بدین سخن از زاده طبع حکماء مقدم معطر دارد که لا ملک الا بالحق
 ولا رجال الا بالمال و لا مال الا بالعمارة و لا عمارة الا بالعدل و الکثباته و مدارج و مراتب
 این کلمات از گفته استاد ابوبکر الخوارزمی در نظر عقل مقرر سازد الناس بالاحسان و الاحسان بالسلطان و السلطان
 بالانمان و الانمان بالامکان و الامکان علی قدر امکان چه نامست احکام جاگیری و جهانداری و مصالح اطلاق
 گذاری و حق کنزاری و دین کلمات مندرج است و اگر افاضل حکماء عالم در شرح منافع و تفریع اصول این فصول خوش نمایند ظروف
 دلالات از مطابقت و التزام و تضییع می گردد و کوز و رموز اشارات و عبارات آن نامشئی و لو کان البحر مدادا لیکمل انکته
 اول نعمت عدالت و نصف براقصی و ادانی فایض دارد و از ستم و جور و میل و محضرات امور را بدین فایض بصرع اهلله
 چنانچه صیت این موهبت و ذکر این منقبت همگان صبا و دوبر و شمال و جنوب با طرف گیتی رسد و تمام دنیا قبول بندگی و طاعت

وموالیات او میلی کامل فرمایند چه اگر پادشاهی بهمت را بر تسخیر طریقی خارج از دایره تملک مقصور دارد یا رقاب شکری بکایه بطریق
 طوعیت خود مطوق خواهد آنجا بترتیب صد هزار عیان و سنان منفق گردد و در اوقات خزان و نزل اموال چاره نباشد و بعد که حاجت
 با تمامت لشکر در معرض خطر آورده بود ممکن که بعضی از آن مرا بوصول موصول کرد و دانا هرگاه که موافقت بر قانون معدلت و شیوه
 و نهضت عادت کیر و بی تحمل این گفت و ارتکاب خطوب و تصدی اخطار مقصود چه یکشاید و مراد در کنار می آید و اگر بگویند
 حَبْرُ مِنَ الْقَبُولِ چون بین صفت قلوب رجال میدگرد و از آن بقید و حسن قید نظری بر حال نال و نال منال کار و فال قلوب
 لَا تَمْلِكُ لَكَ سُلْطَانٌ لَمْ يَكُنْ سُلْطَانٌ رَاكِبٌ حَسْبُ اَيَّامٍ بِرَجَسِ اَعْمَالٍ وَسَوَاحٍ مَهْمَاتٍ وَمَصَالِحِ مَلِكٍ بَاشِدٍ وَبَاشِدٍ
 مال از مدخل حق و وجوب بخزان رسد و تحصیل و جمع آن سیرت صدق و مومسات که ناظم احوال ملک است رعایت رود و
 اساس غایب قطع کرده باشد و در تطمین سطح صرف جمیع از رعیت شمی که مایه ربودن دیو اکند و بام اندود و بعد از جمع
 در تفریق آن بواسطه تصویری که از آن غایت بذل و استعمار مال نهد و از نتیجه معالی بهمت پند و تندیر و اسراف نماید و دفع طماع
 مسأله از حاشی سباط دولت فرض عین شمرده چه اکثر مصارع العقول عِنْدَ بَرُوْفٍ لَا طَمَاعٍ وَفَدَكِبَا بَرُوْفٍ اَلَا
 شَمْرِيَهٗ وَهُوَ فِي حَبْسِهٖ لَا تُؤْتِيَنَّ عَلَى جُنْدِكَ فَيَسْغُوْا غَنَاكَ وَلَا تُنْصِفَنَّ عَلَيْهِمْ فَيَضْجُرُوْا اَمْنَكَ وَلَطَمُ
 عَطَاةٍ مُّقْصِدًا وَكَمْعًا جَمَلًا وَوَسَّعَ عَلَيْهِمْ فِي الرِّجَاءِ وَلَا تُؤْتِ شَيْءًا فِي الْعَطَاةِ
 و این کلمات از دیکت نظم حکام تریل جیث فال غزو علا و لو بطن الله الرزق ليعباد به لبغوا فی الارض ولكن
 يُزِيلُ بِغَدَمٍ اَيُّهَا اِنَّهُ لَيُعَادُ خَيْبَرٌ يَنْصُرُ چه اگر درین باب ایهامی در و متودی باشد با خذل حال و ظهور بشود و عدم مطاعت
 عدم و باطراح حرمت و شمت و تقاعد از رسوم خدمت انجامد و شاهین چون به باطنی کامیاب شد ترک عادت معموله بشود
 کند و دست بردارک از تهاش با من تلافی فاصر گردد و وزیر کترین غایب آن باشد که چون پادشاه مضطرب خزان نمکند بدواعی ضرورات و تهاش
 مهمات طمع در مال رعیت بمسکرم گرداند و ظلم و عدوان لازم آن گردد و الملك یفقی مع الکفر و لا یفقی مع الظلم و بهر حال جناس
 عطا و حسان از خزانه خاص پادشاه و ممدوح ترک دست مال رعیت دراز گردون و چون معلوم گشت که اسراف و افراط و قلت
 ضبط و احتیاط در اوقات نال مذموم است در مقابل آن اسماک و تقبیر همین چاشنی داده بل متابعت نص قرآن مکملی بلوغ و فو فی
 رفیق شمر و لا یجمل بک مغلوله الی غنقک و لا یسطرها کل لبیطا که جان جناس فضایل عدالت است و آن بهیاست
 که نفس اماره شود تا در التزام طریق فضایل آنچه حقیقت فصلیت باشد از وی صادر گردد و بی درمجا و آن نوعیت در تحت شجاعت که از
 تمذیب قوت نفس سبعی حاصل میشود اگر بطرف افراط اندک میلی رود و محافظت عالت ما و سبب قوتی از وقوع در طرف تفریط
 لایق تر چه بر آنیه توقع افاضت عوارف و ترصد عاطفت و جهان از طوک علی اختلاف طبقات الخلاق با ضفاف تواند بود
 و بخل و دماء از غم الکاس کوهید است و شبه نیست که با نهایت سلطنت شاعت این روییت زیاده باشد و اندک آن
 بسیار نماید و ازین قسم غل احوال ملک زود تر و شینا تر از قسم که شته سیرت کند شعر و عیب ذری الترفیل الذکر و ذکر

ملوف

وَعَبَّ فِي الظُّلُمِ الْمَغْمُورُ وَفَوْفَهُ الظُّفْرُ نَحْيَ مِنْ جَارِهَا وَمِنْهَا فِي سَوَادِ الْعَيْنِ سَهْوٌ مِنْ مَصَالِحِ مَالٍ وَ
 رَجَالٍ بَيْنَ وَجْهِ دَسْتِ فَرَاهِمِ دَاجِنِ تَبِيرٍ وَعَدَلِ شَائِلِ كَمَا بَطَلَ مَنَاجِحِ مَلِكٍ وَفَتْ هَتِ آيَةُ صُورَةٍ مُقَاصِدِ وَغَمَوانِ نَامَةِ مَطْلَبِ
 سَارِ خَاصِ خِصْمِ وَاجِيانِ عَمَوانِ وَكَافَرَةِ ارْكَانِ رَا بَقِصْتِ اسْتَعْدَّ وَبَعْدَ زَهْمَانِ وَتَجَرَّبَتْ رِعَايَتِ وَاجِبِ دَانِدِ وَبَقَرِ قَوْهٍ
 اسْتَطَاعَتْ رَجُوعِ اَعْمَالِ فَرَايِدِ قَسِيلِ عَنْ بُونِ جَهْمِ كَيْفَ تَقْضَى مَلِكُ بَنِي سَاسَانِ وَمِثْلِكَ فَرَاهِمِ خَالِ اسْتَطَاعُوا
 فِي كَابِرِ الْاَعْمَالِ إِلَى صَالِحِ الْعَمَالِ اَلْاَمْرُ إِلَى اَلْمَعْمُورِ بُوَدِ تَقْوِيضِ عَمَلَاتِ بِاَلْبَابِ جَسْبِ نَسَبِ اصْحَابِ فَضْلِ وَادِبِ كَنْدِ زِيَارِ
 نَا اَحْسَا وَاوَا زِلْ اَزْ مَبَاشَرَتِ اَمُورِ دِيوانِ مَنَعِ دَارِ دِيانِ صَدَهُمُ الدِّهْمُ لَا الْكُرمُ وَغَضَّ هُمُ الزَّوَالِ لَا التَّشَا
 وَقَبْلَهُمُ الصَّفَرُ وَالْبَيْضَاءُ لَا الْمَجْدُ وَالسَّنَائِسُ حَرَمَتْ حَقُوقِ بَنَدِ كَانِ مَخْلَصِ اَبَاعِفَتْ وَافِرِ وَتَرَبَّتِ شَائِلِ مَقَابِلِ كِرَادِ
 جَرِيَّتِ وَعَقُوقِ طَاعِيانِ دَعَا غَا زِلْ رَا وَاجِرِ عُسِيهِ وَزَوَاغِرِ تَبِيدِ لَا زَمِ دَانِدِ وَبِهِنِجِي رَا اَعْتَبَارِ كَنْدِ شَعْرِ لَا مَنِ الشَّرِّ مَنِ الْخَيْرِ
 صَوْلَتُهُ وَلَا يَنْالُ اَلْمُنَى مَنَ ظَنِّ بِالْذَّيَّاهِمِ رُوْعَتْ سُلْطَنَتْ بِرَقَرِ دَرْدِهَا مَسْكُونِ بَشِدِ وَبِهِمِ مَحَالِ اَمَالِ بَرَفَتْ وَحَسَنِ مَجَارَاتِ كَرِ سَلَمِ
 صَدَقِ عِبُودِيَّتِ بَسْتِ مَنَفْعِ مَا نَدَفَعْدَا فَالْ بَعْضُ الْحُكْمَا اَرْوَجِ الْاَخْبَارِ بَسِيكِ وَأَجْدِ الْاَشْرَارِ بَسِيكِ رَا مَآوِزِ
 كَلِمَاتِ مَرْتَضَى هَتِ عَلَيْهِ سَلَامِ حَبِيبُ عَلَى اَلْوَالِي اَنْ يَنْفَعِدَا مَوْرَهُ بِنَفَقِدَا عَوَانِهِ حَتَّى لَا يَنْجِي عَلَيْهِ لِحْسَانِ
 مُحْسِنِ وَلَا اِسَاءَةُ مُبْغِي تُفَرِّقُ لَا يَتْرُكُ اَحَدُهُمَا بِغَيْرِ جَزَا فَاَنْتَ اِذَا نَزَلَ ذَلِكَ نَهَاوْنَ الْمُحْسِنَ بِجَزَائِلِهِ
 وَفَسَدِ الْاَشْرَارِ وَاضَاعِ الْعَمَلِ دَرِ عَارِضَاتِ اَمُورِ وَاَكْرَحِ مَحْقَرِ مَا يَدِ بِنَفَرِ اسْتَعَارِ وَتَصْنَعِ نَكْرَ دِي اَهْمَالِ تَقِيهِ دِي وَفَتْنِهَا بَرِ
 اَزَانِ تَوَلَّدِ كَنْدِ دِي وَبِيلِكِ مَخُولَانِ اَمَدِ كِهْ تَامِرِ وَزِيرِكِ خُورِ اَبْدِ نَيْشِدِ نَيْكِ نَبِيدِ وَكَارِ بَا وَخُورِ اَبْ مَعْقُورِ نَبِيدِ وَكَوْكَ اِهْتَامِ
 اَنْ جَدِ وَهَمِي نَا يَدِ سَانِ بَرِي دِي وَكُفْرِ مَسْوِ الْظَنِّ شَعْرًا نَزَلَا الْخُرْمِي فِي شَيْءٍ مَخَاضُ فَاَرْسَلْتِ قَالِ الْخُرْمِي مَنِ بَا
 اَنِسَتْ كَلِمَاتِ مَصَالِحِ مَلِكِ دَارِي وَجَزَوِيَّاتِ وَبِكِرِ كِهْ تَفْصِيلِ اَنْ طُولِي دَارِ دَارِ زِينِ كَلِمَاتِ هَتْبَانِ دِي اَنْ كَرِ عَلَيِ الْيَقِينِ هَذَا
 بَيَانُ لِلتَّائِسِ وَهَذِي وَمَوْعِظَةٌ لِلتَّقِيْنِ وَصَلَّى اَللَّهُ عَلَى خَيْرِ خَلْفِهِ مُحَمَّدٍ وَآلِهِ اَوْ كَرِ جُلُوسِ مَابِدِ
 خَانِ چُونِ اَمْرِ كِيَا تُوْجَانِ رَا اَهْلَاكِ كَرِ دَنَدِ وَدَامِنِ اِنْفَانِي اَوْرَا بَسْتِ فَاچَاكِ مَخْا جَارِ نَوِيْنِ وَوِكِرَا اَمْرِ اَبْجَرَتْ بَابِدِ دِي بُونِ دَنَدِ
 سَجَايَتِ اَوْرَا مَلِكَا دَا وَدِي سَلَسَلِ مَطَاوَعَتْ وَرِهْمِ بَسْتِ دَا رَا طَرَفِ پادشاهِ رَا دِي كَانِ وَخُوِيْنِ وَشُكْرِيَانِ اَبْرِبِ خُصْرَةَ اَنْ مَقَامِ خُودِ
 تَوْجِهْ مَوْدِ بَسِ اَقْبُو قَا وَتَاچِي وَبِرَتَاچِي اَبَا جَمْعِي كِهْ اِيَا قَانِ كِيَا تُوْجَانِ بُوْدِ اَزْ حَكْمِ بَرِ لَيْغِ بِيَا سَارِ سَانِيدِ دِي وَطَاچِي اَوْرَا بَسْتِ كِيَا خُصْرَةَ اَبْرِبِ
 كَرِ دَنَدِ وَنَحْنِ بَرَسِيْدِ پادشاهِ فَرَمُودِ كِيَا تُوْجَانِ چندانِ قُرْبِ وَكَنْتِ بَخْشِيْدِ وَنَهَالِ تَرَبَّتِ تُوْجَابِ مَهْطَاعِ بَا لَاسِيْدِ وَثَمَرَةُ غِيَايَتِ اَوْجِيَا
 خَا بَكْشِشْتِ تَا اَوْرَا رُوِي بَكَا رَانِي دَرِ زَمَانِ شَدْتِ اَزْ رُوِي مَرُودِي وَمَرُودَتِ يَكْلُوطِ بَا وَثَبَاتِ خَمُودِي اَزْ تُوْجِي كِرِي چِهْ تَوْجِهْ دَا وَاوْرَا اِنِزِ
 اَزْ عَقَبِ وِكِرَا نِ بَرِ مَوْضِعِي كِهْ مَرَجِبَتْ مَحْكُونِ نَسِيْتِ رَوَانِ كَرِ دُوْحَسْنِ رَا بِيَهِي كِيَا مَهْوَ اَخَذَتْ فَرَمُودِ بِي جَانِ اَوْرَا بَخْشِيْدِ اَيْتِ طَهْلِي كِهْ دَرِ اَلَا طَاچِي
 حَرِيْدَةُ كِيَا تُوْجَانِ بَكْرِ فَرَا نِ بِي اَوْبِي مَوْدِ بُوْدِ رَا رُوْجَا خَا شَكْسْتِ جَوَابِي دَرِ شَتِ وَشَتِ بِي دَرِ شَتِ وَكَانَ مِنْهُ اَلْعُزْلُ اَلْمَجْدُ
 حَرَضِ دَشْتِ كِهْ اَزْ رُوِي كِيَا تُوْجَانِ بَرِ نَحْتِ خَانِيَّتِ مَحْكُونِ بُوْدَا كَرِ فَرَسِلِ اَقْدَامِ مَرُودِي هَتَالِ وَاجِبِ بُوْدِي دِي وَجَامِ نَا مَحْكُونِ اَمْرِ دَرِ زِيْنِ بَنَدِ

بسم الله

پادشاهم اگر سیور غامی می فرماید و بر سینه خود بنیم جان منته باشد با هر که اشارت رود و همان قهیب و دوجب دایم پادشاه جواب
معقول است پسندیده فرمود و آنجا قضیاتی که آن کذب بیجی فالصديق انجی صادق انجی فکاک المرو فی الصديق
و قال الوانقی القوی الموقر اسرع منه المصير سیور غامی فرموده بخد منی که تا غایت مباشر آن بود مشغول گشت
و خوشی که صادر شده بود و وجه خلاص از آن متعذر می نمود و سلیت قریب و موجب فرید عطا و شد پادشاه در ماه جمادی الاول
در حد و دهمدان فرار سریر خانیست مبارک بار است در وقتی که از تأثیر اعتدال نمان این بیت چون در وصف صاعف درو
زبان سپید و جان بود شعر را بنیادها باطل بمنزجا کانه اخذ خویش بالعرف نسم و فضاها لیس
و توبتها کانهما حین بالغ الجوی و بامی جان کز یک لمؤلفه پیران چک پست و جوانان چک تلف در چک جام ماه
و در کوش با یک چک ز باب چشمساران چون انگ دید و عشاق بر روی خاک بکشد و سکوف و شکفت از سر سبزی بهار و دمان
تسبیح غیب کرد و قمریان آبک شاخ چار و بی شعر و حجاز العلاء یضیق فوها بهما فی الصدیق و من جیفه الفراع
هم صبح و هم شام کثین غضا فلن الی شام زمین میارنگ و زمان میوش گشت و انفاس مبارک چون بهوس دیوار و عبید
خوش و عاشقان را این بیت از گفتار بنده از نسی و لکش بیت وقت در دشت که جان پیوسته روح می صرخه که کل سرخ بار
بسته عذرا جو یا رفو و از خط یار بد مید و بر شیوه قامت و لدا و سر و آواز بچمید و غنچه در وقت شکفتن میبخت و در زیر لب میخندید
بیت چون کل کنند از باد صبا پرده می بلبل کشد آبک بلایات دری بر روی کل آن با غر کلگون کش چون غنچه که با غنچه ایش
دری و طبع مشتاقان از روی باد پیاپی در آستانهای بهنگام بهوب نسیم باد و مصرع که دایم رسول دل خسته باد این شعر چون
آب و تیش می نخفت بیت این باد و سبکبوی از آن کوی دلبر است زیرا که چون شایل حوری معطر است لاله یک ستون زمره کون
چرخ فلک را معکوس نموده که در اطراف و کلاف از ارغوان و سبیل و آذین و خار خانه بگلگون گشت میاه و تصنیف و هر هر در
آمد تکلم در مشافه و مواجبه و شجار و معالقه و معالقه و طیور با آلف و در وصفه و طایفه و سوسن و سیم سیم و در زیر و قوسها الهی و کسنت
اللسان یعمل فیهها تقول الا البشر فایود و و در طوطی است چون فردوس برین شهزادگان و خواتین بکین
و ترین بریا رویین شینند و سابقان کاسات شراب مرق که لمؤلفه که بگذرد پری شبانه شعاع آن از چشم آدمی تواند شد
نمان در داند و از ادارت البان تمیز صوره و لا ارض من کاس الکرام بضبط معلوم گشت شاید آن مغول ترا دو ماه و دمان
چون سر و شمشاد و در جلوه کرمی و دلبری پری با از دل بری می خفته شعر آباد به الاغراب اهلیک انتی بیادید و کلام
نظمت معالی و دارک بالجل العیون فانتی شحفت بذک الفان المصنوعه و این غزل قمع از لغات ایشان مناسب است
و منافات می آمد بیت ای کامل سگین تو خان مملکت خسار تو در حسن کسان مملکت بر برلج خوبی رخ خوبت شدت ال
تا خان شده بر بره خوبان مملکت بغاقت تو خورشید فلک سب سرائع قد خوش تو سر و خزان مملکت بخشی سر زلف تو کرد و آنچه کرد
در چنان جفا می مخوان مملکت نیا غمی عشق تو زهر که کشته بدون جنت بلغاقت شد این کار پریشان مملکت کیت تاره زینول دم صحرایان

تا بادشود مجمره کردن ممالک در خیره کشی چشم توهم خوی طغاجار در فتنه گری رلف تو طوغاگان بزمین کشد ملایمت جوینش
 و زمین بر غوغا خان ممالک برین منوال چون روزگار مجلس بزم نهش و متبع یافتند شیر لیغهارا در صحبت یلچیان تمامت بلاد
 ممالک فرستادند که چون کجا تو از ترتیب اسباب ملک داری اعراض نمود و یا ساء چکنی غانی و کر کرد با اتفاق آقا و دینی و خویشین
 و امرا و ارباب بر کوششیم و اینهم مصالح ممالک و انعام مهمات عباد را بر کنین عرایکم با پادشاهان کجا شستیم و ادارات و
 مسامحت که بدان نیکو مادر ممالک معموره مقرر فرموده اند بر قاعده مصفا و ارتضای بدن پوست بی تغییر و مکر بر بصافت
 رسانند و ارباب مل و مذاسب را تفریق نمود و در کف رفاقتیت بداند و از قوی بر ضعیف حیف و غبن و زور و خمت نکند
 و اوقاف طبقه اسلامی را از خطاب دیوانی مأمون و مصون شمرد پس طغاجار نوین را بیکبار یکی ازانی فرمود و زمام مصالح
 مال و ملک و چریک و رقبه اراده آنها و قبحی نال و تو کمال و توداج و لکری کوکان و چچاک را با او کر ساخت و جمال آید
 و تجردانی منصب حکومت و تصرف در مال یافت و او تفاعل القاب صاحب دیوانی بسم وزارت هنبال کرد و برای دوم
 مملکت و قوام سلطنت که مفید نیفاد بر طرفی از اطراف ممالک و نظر و اینهم یکی از امرامعین کرد و سید یعنی اختلاف عیال
 درین منقبات احوال مختلفات امور سلب آن بوده که پیش از آن تصرف و تعلق مالی و ملکی مجبور داشته و در زمان سیمون باقا خان
 چون هر ملکی و ناحیتی مفرد در عهده محافظت و رعایت یکی از مقتبان حضرت بود احوال منظم و امور مجتمع و مواد مشوش
 مسند فاع و شکر و مطیع و متبع بودند بر این اندیشه بغداد و اعمال اسجد افیر تا بر توداج و مقر و است و دوم و دیابکر و منا
 یضاف الیه با طغاجار نوین تقویض رفت و توهمات عراق عجم و لر بالو حق طولا و ای ایداجی را تو سایشی کرد و قبحی نال را
 بر شیراز و شبانکاره حاکم کرد و اندیشه طراکم هر یک با استقلال بی مشارکت غیری و تمشیت مصالح کلی ملکی که بدو حالت فتنه
 حمایت و رعیت داری با ظهار رسانند و مصالح و مقاصد انجا بسامع همایون یلچانی و چون ملک هلام شیخ جمال آید
 هنوز دارد و توقف نموده بود شیراز را برآ و بجزا بر قاعده زمان کجا تو خان بسبیل مقاطعه و نظرا و مقرر است و بران
 مقامات و یرلیغ و بآیز داد و سیور غامیشتی فرمود و حکم شد که معاندان او را که در غیبت حد آن جناب انقضای
 سعایت کشیده اند و بکمر بخون المال حبا حتما و اموال دست تصرف کشا و کوفتوی سپارند ملک اسلام نیز
 استیفاف اخراجات از مد و عراضات واجب شمر و در کف حسن المآب کامران و کامیاب عازم شیراز شد و در مقدمه
 یلچیان فرستاد و از حکم یرلیغ غرالدین مظفر را که در آخر عهد کجا تو خان با سدر اک و استخراج چند ساله آمده بود و قورمیشی کوکان
 جبه تعویت تمشیت امور با خود آورده و بکومت و مال بی عده و علقه تعلق ساخته و تصرف نمود و عقیده کرد و مذموم مطالب غایب
 چنانچه در موضع خود ذکر جعل و تحصیل آن ایراد کرده شود بعون الله و مشیت و درین حال از حکم یرلیغ قدر نفاذ سلطنت مملکت
 بر شزاده کورد و چین مقرر گشت و چون این مملکت از مشاهیر ممالک ایران زمین است و سلاطین انجا پرست متعجل ذکر معظم حال بود
 و در مضامین آن اوقات عجایب و وقایع و تعلق دل بسیار تان آقا و با شجاع ذکر می فرمود و تصدیق کنیم تا بر مبادی و مقاطع احوال

مطلع شوند چنانکه از عقب این فکر ایراد کرده می آید لمؤلفه ای که همیشه عرضه آفتی در عرصه تن زوشت غم شمتی از نامه
رفته محو غم زایران مامتر مضمی و فاسیانی یابی ذکر سلاطین کرمان بر حسب حال این کتاب ^{طین} در عهد
دولت بوقتی که سلطنت کرمان فارس و قصبه شیر عزم الملک ابوالنجا الرزبان بن سلطان الدوله بن بهاء الدوله بن عضد الدوله ^{بن}
دشمن صد دعویس المفاخره علی سهریر الفضل یوشاح هذا المعنی الضراح شعرا الناس من فی بحری ردی وند
ظنن قدیلا القطرین امواجاً فارات دولة منلی لماعضداً ومارات مله منلی لها نالجابود و مستقر
دولت شیرازی از ابناء و دلم نام امیر بلام بن لکرسان بن دکی نیابت در کرمان ممکن گشت عمار الدوله قادر بن حمزی
و او بن میکیل بن سلجوق که فوامین طغراء سلطنت او را قریل ارسلان بن چغریک رقم زده اند رغبت اخلاص انجام نمود و
فانک اراک که زاده زین و زین میدان بودند بانی به بالیده و بانغ دست در کمر خسته و در جوش جولان نموده و نیز ضعیف الشدنی
الاخت الفنا بل والنا التهمیری ولا عرفوا العظام الا تحت قسطه الفطام او علی صهوة الاعوجی شهرت
لبنیاد موطنا و موافلا و تقیا و صم الزماح ظلالا و فواضبا و عواسیلا و فوارسا و مقایلا مذد و بنو عا
بهرام در برده شیر فوجی عجزه و یالم دشت از بیم صولت شیران جنگی در شهر بست و با علام حال و استمداد خدمت با کالنجاری
روان گرد و تا وی تده انتظار جواب و توقف با کالنجار در اعانت و بها و مرخص آن شد که مصلحت خود و رعیت را بی محبت
قال منله ولایت تسلیم کند و کم و کیف گوید و دختری را برای توکید معاهد عماد و حکام مبنی اعتقاد و در بقدر نجات قاور
اورد و اثنای این اندیشه با کالنجار بر غم نهضت را و اخذ مار و استخلاص و یار ممالک از غبار غبار غبار اریات مضمون را بر صوب
کرمان خافق که رسید بهرام صحائف آمانی را بنقوش خیالات مظهرت و مصاهره قاوروی نگاشته بود و از دماغ خود
با دانه بهوس با و پیانی افروشته از حسن وفادت و وفا بادی نعمت متفادی شد و حقوق صطناع و تربیت راعقوق و
کفران مقابل دشت ^{شع} الالعن الحن من صغر النعم کس فرسا و دکنیک را از خویش حرم محرم با کالنجار بهال متعال گردید
تا امارات نقصان عقل و دین ظاهر کرد و با کالنجار در امتی نافع داد که هیچ تریاق نافع نیاید در خاب از جناب این خاکدان
فانی سوبی جات عدن که حیات باقی عبارت از است تحویل کرد و شعر از اعدت حسنا اوفت بعد ها و بعد ها
ان یاد عظمای شکر با کالنجار از شدت شکمت و شوکت قدرت قاور و مستشر گشتند و حیات اقامت القویض کرد و ذکر ما را
بقاورد و تقویض کرد و انجان مملکتی که معبر سلاطین کامکار و منظور التفات کرد و نگاشان جهاندار و لوقلعد باض منیل
فرزدیس کما حور و ولدان فصور فاضرات الظرف فی الاطراف مفسور حسان بن نبهانری للبان الحالا وین
بخینه عاقل الناس و در مصفی و متخلص پس در دفع قوا عدت و احجاف نصب اعلام عدل و انصاف کوی سب از ابد
و او اخر بود و از محایل عدل و شمایل عقل ادیکی آن بود که نقودی که در زمان دوش چهره القاب را بره بر است عیاران
معیار است بر سایر نقود و ضرب اچ آید و در المعتمد قاضی کرمان ابو محمد فراری بود که و نفس شیراز مد رسد باکره و صباغ

فَوَاسِثُ مِثْلِ الصُّفُوفِ غَرَمِ اِجْمَالِ كَرْدِ وَهَجْدِ رُوزِ خَابِرِ شَهْرِ بَرِ وِ سَیْرِ رَا مَرِ کَرِ اِجْمَالِ دَوْلَتِ وَنَجْمِ مَرِ پَرِ وِ سِلْفَتِ
 سَاخْتِ سِلْطَانِ اَهْ جَرِ اِسْکَاتِ اَمْنِ نِیَافِ وَا زِ سَرِ سَطْنَا رِ کِبْرُتِ اِجْوَانِ وَا مَنی نَوِ اَسْتِ کَفِ اَرْسَامِ عِلَامِ دِلْخِیْتِ بُو دِ بَا مَانِ مِغْلَطِ
 تَسْکِتِ جِسْتِ کِهْ شَرِ اَعْرَاضِ مَحْرَبِ کَنْدِ تَصْدِیقِ یَمِینِ اَیْکِ بَرِجِ کِهْ بَرِ طَرَفِ مِیْدَانِ بُو دِ وَا زِ اِیْرَاجِ فِیْرُورِ کَفْتِ دِی خَرَابِ کِرْدِ وِ دِ کِر
 تَقْرِضِ نِزِ سَایِدِ وِ مَرِ جِهْتِ فَرَمُو دِ مَحْکَمَتِ کِرِ مَانِ دَرِ تَقْرِیْفِ اَوَلَا دِ قَاوِرِ دِی بَا مَذِ تَارِ مَانِ سِلْطَانِ عِلَاءِ الدِّیْنِ مَحْمُودِ کُشَا نِ اَللّٰه
 بُو هَآ نَهْ بَعْدِ اَزَانِ دَرِ اَخِرِ نَوِیْتِ سِلْطَانِ جَلَالِ الدِّیْنِ بَرَانِ وِ جِهْ دَرِ جِهَانِ کَشِی مَسْطُورِ یَسْتِ دَرِ تَقْرِیْفِ بَرِاقِ حَاجِبِ اَقَا وِ
 یَکِ اَزِ اَفْرَادِ دَوْلَتِ سِلْطَانِی بُو دِ بَرِاقِ فِی بَا کِ سِلْطَانِ غِیَاثِ الدِّیْنِ اَبْعَا دِ اَزِ تَوْثِیْقِ مَعَا هِدَتِ وِ تَوَکِیْدِ مَعَا صَدَتِ هِلَا کِ کِرْدِ وِ سُولِ
 بَدَا اِلْخَلَا فِ فَرَسْتَا وَا زِ اِسْلَامِ خُو دِ جَبَرِ دَا وَا زِ سَدَهْ عَلِیَهْ دِیَوَانِ غَیْرِ اَلْهَاسِ تَشْرِیْفِ خَطَابِ بَلْعَبِ سِلْطَنَتِ وِ نَوِیْتِ کِرْدِ وِ سُلْطَمِ
 سَوَابِقِ حَقُوْقِ کِهْ دَرِ زَمَانِ سِلْطَانِ خَوَارِ زَمِ مَنُو کِدِ کِرْدِ اَسْیِدَهْ بُو دِ اَزِ جَنَابِ اَمِیرِ اَلْمُؤْمِنِیْنِ تَمَسَّاتِ اَوْرَا مَبْدُولِ فَرَمُو دِ مَدُو
 قَلْعِ سِلْطَانِ مَوْسُومِ شَعْرِ کَرِیْمِ بِهَآ اَلْاَلْفَا بِ لَقَابِ لَقَبُو اَلْعِیْزَهْ هُوَ اِیْطَرِ مِیْنِ اَعْلٰی اَلْمَمَاءِ نَوَازِلَا دَرِ اَنُوْقِ کِهْ سِلْطَانِ غِیَاثِ الدِّیْنِ
 اَزِ صَفَا یَانِ غَرَمِ کِرْمِ کِرْمَانِ مَسْتَمِ فَرَمُو دِ تَرِ کَا زِ کِهْ دَرِ سَلْکَتِ سِرْ سَرِی خَاصِ نِظَامِ دِهَشْتِ وِ تَعَقُّبِ خَاطِرِ شَا هِشَا هِیْ خِصَاصِ نِزِ کِیْتِ
 قَاضِی اَلْقَضَا رُکْنِ الدِّیْنِ صَا دِ فَرَسْتَا وَا اَنِ وِ سَطْلَهْ عَقْدِ مَلا حَتِ رَا چُونِ کُو کَبِ وِ بَرِجِ وِ کُو بَرِ دَرِجِ نَخَا بَدَا وِ بَعْدَا زِ دَقْعَهْ
 سِلْطَانِ غِیَاثِ الدِّیْنِ عِلَاءِ الدَّوْلَهْ مَحْمُودِ اَنَا بَکِ یَزِ دِ شَکْرِ فَرَسْتَا وِ تَرِ کَا زِ کِهْ اَرَا هْ اَزِ رُکْنِ الدِّیْنِ صَا دِ بَسْتَدِ وِ بَرِ دُورِ دُخَالِ
 بَسْتِ کِهْ بَرِ جِهْتِ تَقْرِیْفِ نَا یَدِ جِیْتِ چَوَا سَرِ دِنِ بَاغِ کِرْدِ وِ دِ تَمِی کِبَرِ وِ کِیَا جَا یِ سَرِ وِ سَهی بَرِاقِ تَشِ طِیْشِ وِ شِشَا
 بَرَا فَرُو خْتِ وِ بَا فَرَطِ اِهْتَا مِ وِ شَکْرِی بَا مِ مَتَوَجِّهْ یَزِ دِ شِ مَسْمُکِ بَیْنِ حِجْتِ کِهْ سِلْطَانِ غِیَاثِ الدِّیْنِ بَا دِ شَا هْ جَا کِیْمِ خَیْرِ خَیْرَانِ
 مَخَالَفَتِ مِیْمُونِ کَا رَا نِ سَا خْتَمِ وِ یَا سَاءِ مَغُولِ شَرِطِ اَسْتِ کِهْ اِیْمِهْ مَخْلَفَاتِ اَوْبَا شَدَا زِ نِ وِ فَرَزَنْدِ وَا مَالِ وِ قَضِیَهْ تَقْرِیْفِ مَن
 کِنَا رَنْدِ بَعْدَا زِ تَرِ صِیْفِ اَقْلَامِ وِ تَخْوِیْفِ بَا یِلَامِ وِ تَوَا رِ دِ سِلِ وِ تَقَا طَعِ سِلِ کَا رَا زِ حَدِ رَسَالَتِ بَا حَدِ حَدِ وِ جَدِ حَدِ خُوسْتِ اَقَا
 شَعْرَا اَللّٰه اَلنَّبِیُّ یَقْضِی سُوْلَا اَبْرَ سُوْلَانَا فَرَسْتَا اَبْجَا دَا لِیْسَانِ اَلْمُنَآ صِلَا سَمَانِ وِ رَفْعِ زَدَنْدِ مَسْتَقْوَمَانِ حَلْفَهْ سِلْمِ وِ نَجْ
 کَرِفِ وِ لِیْسَانِ اَلنَّصِیْحِ هَضِیْعِ قَاضِی اَلْقَضَا رُکْنِ الدِّیْنِ شَفِیْعِ شَدِ وَا زِ اَقْدَا حِ اَرَا وِ اَسْتِ شَارَتِ عَقُولِ خَاطِرِ کِمَانِ دِیَانِ
 فَرَا کَرِفِ کِهْ عِلَاءِ الدَّوْلَهْ تَرِ کَا زِ اِیْرَاقِ حَاجِبِ دِهْدِ وَا وِ دِ خَرِی رَا دَرِ بَلْعَهْ نَخَا حِ عِلَاءِ الدَّوْلَهْ اَوْرَدَا بُو اَسْطَهْ اَتَشَا حِ اَلْحُوسِیْتِ
 وِ اَشْبَا کِ قُرَابَتِ مَنَاجِجِ اَطْرَافِ مَرْعِی مَذِ وِ تِیغِ خَلَا فِ دَرِ عِلَافِ رُو دِ بَرِیْنِ نَسِیْقِ بَرِاقِ رُکَانِ بَسَنْدِ وِ بَا زِ کِرْمَانِ مَرِ جِهْتِ نَمُو دِ
 اَوْرَا زِ تَرِ کَانِ مَرِیْمِ تَرِ کَانِ دَرِ وِ جُو اَمَدِ وِ قَدَرْتِ وِ اِهْتِیْلَا وِ رُو زِ رُو زِ رُو یِ دَرِ تَرِ قُوتِ اَشِشْتِ وِ بَدَا وِ حَکْمِ مَعْلُومِ کِرْدِ کِهْ رُو رُکَا
 رُو دِ بَا زِ اَوْلَتِ اَرْوَعِ مِیْمُونِ خَیْمَهْ خَانَسْتِ وِ بَعْرُوَهْ اَلْوَقْفِ مَطَا وِعِیْشَانِ نَسْکِتِ بَا یَدِ نَمُو دِ شِشَا وَا نِ حَالِ طَا یِرِ بَا وِ رُو حَسْبِ
 اَمْرَا وِ دِ کِرْمِ کَرْمِ اَوْتَا قَا نِ اَشْکَرِی کِهْ شَعْرُ نَمِ اَمِ نَحْنِیجِ اَلنَّبِیُّ اَسْدَا نَهْمُ مِ فِی مَعَا کِهْ اَغْضَا بَا نَقُولُ لَهَا اَلْعَدَا ؤُ اِذَا
 تَوَلَّیْتِ اَلَا یَا لَیْسَا کُنَا کُتُوَابَا اَبْتِمَلا سِ نَوَاحِی سِیْسَانِ رَقْعَهْ بُو دِ نِ اِلْجِی فَرَسْتَا وِ نِ اِیْرَاقِ اِهْتَا وِ کِرْمَا وِ جَوَابِی فَرَسْتَا وِ مَضْمُونِ
 اَخْلَاصِ وَا نِظْمِ وَا صَمِیْرِ مَصَادِفِ وَا مَطَا بَقِیْتِ بِنْدِ کَالِیْنِ دَوْلَتِ رُو زَا فَرُو نِ وَا مَظْمَرِ شَدِ کِهْ مَنِ اَشْکَرِ خُو دِ کَا سِیْسَا زَا کَلِیْبِ کِیْمِ

الناصر الدین محمد

تأمنت بخدمت شمس جهان گیر باشد و چون ضعف بنیت و امتداد سن حاصل است و بر نقل و تحویل قادر نه صرصر خان پری طراوت
چمن حیات را با تاج داده و افغان و غصان تجارت طرابی برکت و بار بگذشته و حس با قسط و جوش مکرر گشت آنفضا للملکان
ظهوری و آنفضت فی لیت و کعل عمی شعریه شفاء العی فی الشیب الفی عی عی مقامه یفناء ذابک سپر خود را بینه
قان عادل میفرستم و یلچایرام اسم نواخت و ترجیب اقامت کرده خوشدل روان گردانید عاقبت بر آن جلالت که زبان ده
بود و پیغام فرستاد و وفادار کرد و سپر خود را رکن الدین با نواع تحف و طرف بار و دو قان فرستاد و هم در آن نزدیکی اورا حالی که بزرگ
ضایق است و قدر مشترک میان انسان و پادشاه و درویش در رد و دفاع آن یکسان روی نمود بیت سخت شپش خیمه
شود چو خرسیند چو رنکار تراپشت دادم بر خیر عروس مملکت که ما را چون نه بمر مهر خرید و بود بل بصورت سپید ممره قصر
در خود کشیده بنا کام طلاق نه کانی خلق و حجت بکفت بیت اگر سال کرد و فرزند از هزار هجین است روز و هجین است گاه
یکی بکند نیک پیش آیش فلک بنده بخت خویش آیش یکی جز به یکی جهان سپرد یکی از ترندی فرو پرمرد یکی اندر اردو گذرید
کسی که چرخش بی سپرد یکی از خاک سیر بر شد یکی از تخت کیان در کشد یکی را بجا بخت بنگا یکی پر کنه بر شا ند بجا
یکی بر فراز یکی در شیب یکی با فردی یکی با نهب برادر داده و قطب الدین مملکت را از معارض و منافع عالی یافت سود
سلطنت در سر و بر سرافسر گرفت و خزان و شکر را در تحت تصرف و بر قه طاعت آورد و تر کار از دست از دواج خود نظام
و اعجاز ذالک التظم المثلث کیف بند ذاه فلیه هذا لدهر کف نود ذل رکن الدین بنور میده غایت نرسید
بود که غنی وفات پدر است طعم راده او بوی رسید ماسکه قرار مسترخ شد و تجمل تام روان گشت چون بحضرت رسید و را می بار
قانی را بر صورت خلاص و خدمات پدرش و قوف افتاد بمکارم پادشاهان و در انوخت و بلب پدش قلع سلطان بر لبع بود
و سلطنت کرد ما را بجمک وراثت و مقتضی استعدا نفسا فی ارزانی دشت و حکم شد که قطب الدین متوجه هند کی کرد و او با طاعت
استان آسمان متدار کند قطب الدین از تغییر حال و احوال مرکز قبال اکا بی یافت تر کار با دو همیشه خود بر گرفت و متوجه حضرت
قان گشت سلطان رکن الدین در تفر سلطنت نزول فرمود و بدلی فارغ و رویتی صافی اطراف مملکت را در حیر ضبط آورد و شعر
الانانی هو لها قبل ان اعرف الهی ضاد ف قلبا لیا فمکاد از آن طرف قطب الدین بکم آنکه یک جندی جریه گامی
چشیده بود و چهره مرا می دیده در مجلس حوادث فلک و دوجو از ساقی زمان نوش کرد و عهد راحت و رفاهیت که زیر کعبه خضر عزت
کبریت احمد و ملک بنی صفی دار و از ساحت خاطر فراموش قد نوات بها البلدان و الاسفار و بعت عنه الاوطان
والاوطاد و صافات علیه الا فطان والا فطان شعروان جیمات المغانی منوطه یسئو علی
فی بطون الاسا وید چون بولایت نخب رسید نخست با شیخه استخار از بوقا تألیف و تالفی آغاز کرد و همیشه را که
در دج عصمت و زهره برج شهرت بود بسبیل منکحت با او با نر بعد از مدتی دو درش بهوار از آن صدفه بجز نبایت یافته شد
سلطان شاه و بخشی بوقا و عقیده دیگر را بصاحب حبش عمید داد که مشهور لافق بود و بکثرت تمول و تقرب در حضرت قان ویش

عمید به اسم ازان قبه تاج لاحت روزگار و عطیة کرامت کرد موسی خواجه و ابوسعید خواجه در وقتی که سلطنت کرمان بکمان گشته
 ارادت گشت این چهار پسر که تحت سلطنت را چهار پایه و جهان دولت را چهار عنصر و خانه اقبال را چهار در بود سبب قلب مهر
 و انسجام احوال باز گردان آمدند و ملازم حضرت تکرمان و چون قطب الدین بمثل حضرت شرف شد حکم فرمود تا بجای رود و در
 خدمت صاحب محمود یلواج باشد بر ملازمیت مصابرت نمود و تا وقتی که ملک فغان بر سریر عاقبت استقرار در روزگار بقدر و ولش ستمنا
 یافت و موافقت صاحب یلواج بشرف بنکی شرف شد فغان در حق وی شفقت و سیور غامیشتی فرموده بر لیغ و او سلطنت کرمان
 و با سقا فخر اجهت اتحراج مال مقرر و اتا و مقدر معین فرمود بر غم مملکت موروث چون بگذرد و هرا رسیده و توفیق یابد و اقبال
 بود و در بخت دشمن تاریخی فرستاد و پیش از وصول بمقطر اس و مقام غزو استیضاح بر دل مخالف دولت کاس باس سپاه داد و اورا
 امد دیس بنامید و در غام را پیغام نواخت ایلمانی که قیصر جمعت آسمانی بود برساند ایلمانی که برهان دولت قطب الدین بود و بخیر
 آن بختوان مرض کتب رکن الدین چون بکرمان رسید و ساوس و بهوجیان مذکور عنان حرم و تدبیر اورا در غلاب تر و داخبت و در غلاب
 نه خمین و شمشاد و استالت کرده باز گردانید و خود غما قریب مرکب فرار را بکرمان سبا بهم تکت و بهمنان ساخت و در کاف
 خود که دام صفاء زلال بگذرد و در وی مبتدل شد شعر اذ انت لک قسرب مراد اعلی القندی ظمیت وائی الناس
 تصفون مشا چه وقت کل اوزار خارجا دمل از غما مستلم بایماند لمکلفه خیاط روز کار بیالای بیچکس پیرایه نذرت که
 قبا کرد نقدی ندا و دوبر که عالی و غل نشد نقشی باخت چرخ که آخر غما نکرد کرد و در اقباب سلامت کر نشاند کاخر صبح
 آتش اکت بقا نکرد شادیش با بدیت که در جوف شیشه دمنده و اندوه فغنی عسکر که بی امید افتاح بر دل در دمنده شعر و آیام
 اللهم مقصصات و آیام السور و نظیر طبر سلطان قطب الدین فارغ دل و منفسح امل و کمال عطفت و اقبال
 بمقر سلطنت و شکار و اقبال خرامید کلی وید بی زهرمتی باب آن میا و کوس رفاغه فمنا و کذا لک یفعل الله ما یشاء انا
 رکن الدین چون از کرمان بیرون شد لیکت طیش افتاده در جاده و قار و روز و لوش سیاهی اندوخته از شب قار سیر حد فارس رسید و
 فرستاد و بخدمت انامک مظفر الدین ابوبکر و از استیلاء خضم و از حاج از مملکت موروث اعلام کرد و التماس بجکم شعر و اذ
 الکرم بنبی آیانه لم یستغش الا بعوز کبر و چند روزی چون کبوتران حرم و حریم کرم او حسن و مطمئن روزی شب
 یا باری بی ثبات دشمن جانب لب فالشرف بین الاکثر فی نسبه و لجة و ذمما و حرمة و العظیم لنوا العظیم
 و ان اختلف مولدا و افترق شعر فاعن عن الخطب العظیم فانما یوحی العظیم لدفع کل عظیم
 انامک از غایت عاقبت اندیشی و صیانت از بته بی دولتان مندی گفت چون از دولته فارس و زن فخر یافت باز
 روان شد و دل بر غمت فارضیته و غم عامی و فحید عاقل و بهیشت الخضم الرمان و بیست الشقیع الحمران و بیست الرقیع الخمران
 از نیر و خا بر زاده و حلا و الدین با والدش بدلمش شد پس از نوار مخافت بر کن شیخ دار الخلافه متبی آمد تا بمعونت مستصحب رسید
 کرد و چون هر دو از خانلار قوم مأمون از دیوان غریبا تمسک خود را چون عهده عهد غایات و امی یافت بی مکرری و قس بعضی

باید گفت که این کتاب
بشد که بوی زلف از آنجا
بگفت چون در کتب دیگر
و باین کتاب و در باب

از نواحی دوق را غارت کرد و متوجه بندکی قان گشت و تن در حدوث عوارض محن و صد و نود و فتن و او شهر خطی من العیش
اکل کله غصص مؤلفانی و من کله شرفی بتمیذ من الایب بحریف از و یکفت مصراع باشد که بجوی رفته باز آید
و روزگار صورت این جواب را از دیده بندگان میفت شعر و فالو ایوود الما فی النهر بعد ما عفت منه المادو
جفت مشاعره فقلت ان یرجع الماء ثانیاً و بل سوا فیه تموت ضفایع در رمضان سه احدی خمین و ستامه در مقام
المالیع بندکی مشکوفا آن رسید و وصول یحیی قطب الدین که تفتیح صورت او را در عقب فرستاده بود معارن افتاد و قطب آن
نیز بهدایت اقبال و الهام سعادت در آن نزدیکی بهحضرت پیوست چون در بندکی پادشاه عادل پش نراسخن پرسیدند قطب
بدواعی عنایت و کمال سورعایشی مخصوص شد و بیان دولت با حکام حکام یرلیع مجد و مرموص و الوب لا یبلغ الا
بندنج و ندرب و لا مذک الا یختم کلفه و نصیب از حکم یرلیع رکن الدین ابوی سپه زندانی درین الف امتیث او را
پسره و او ملت با ماه نفی و لا یغنی السیف الا الولیل و انفسلوب کرد و بید و باقی یعنی نیست و من کی حال او شد و ذکر او
او را چون رکن خری مطوی کردند بدین علت که و الی فی حین بیت جهان خرمن بسی دانه چنین سوخت مشعبد نباید
بازی اموخت که امین سرور او او بلند می که بازش خم ندازد و زمندی که امین سرخ کل را کوپرورد نداش عاقبت رکن کل
سلطان قطب الدین ببال استحال چنان میدان کرد که از طیران مساعت معمود بود و استقلال در نصب و خضض امور مملکت کاملاً
بافت کامقل و قد یغری العقل ثم یوب و یغری للبت ثم یوب و یذهب الحرف ثم یعود و یفسد الامر ثم
یصلح و یضاع الزمان ثم یستندک و یستکلم ثم یصحوا و یسکند الما ثم یصفوا روز بروز درجه است
او فرید می پذیرفت و چند نوبت سعادت مشول بارگاه فلت شکوه با کوخان مستعدت چون قتل بی گناه موجب شمع و آسایش
نباشد و هر کس که صلاح حال خود و زمین فب و دیگری تصور کرد و روزگار تصدیق میکند که هرگز صورت مراد در خواب تخیلی نبیند و
آن و ما را روزگار را و بر آورد و وقتی از اوقات و معاقل جبال تفتح شکار فرمود و ماه جوارح قصا بملق فخر روح او را شکار کرد و کشت
که کرک رتبه حیات او بود و او را سر و سی زو و الف قدش بدان زخم دال شد و اکثر الی الضاد دال و دشو رسنه است
و ستامه بر باض غمی غریب و اکثر امال النفوس کواثر و زکا رچندان مواهب زبان به ترجاع باز نوبت فرمود و فرد
کردن چو سکت بفضل خود باز گشت کرد و بجا به او که کارش آن وفاده بود جمانا سر سر فستونی بد بتو نیست مرد و خرمند شاد و
باز می تانند بایست خود ندوی و چون می بشکروای کج خود ندوی رباعی چون نیست زهر چه هست بخر باو است چون نیست چه
نیست نقصان نیست انکار که هر چه هست در عالم نیست نیدار که آنچه نیست در عالم هست فلت زار در هر روزی حیل و زور ظاهر
و با هر رازی او را آزاری با هر شعری نیست ان خطی جوده شهینه و ان لا طول الومان و لا بلا علف هذا لذه حیر
لنا و ما یتمز علی الحبوس یوماً بلا لای توقع ثبات از و عین بی ثبات نیست و امید کام یافتن در وی صرف ناکامی
بعض الحکما اذا کان لعدو حافاً فاحرص باطل و اذا کان الموت لا یؤمن طرفه فاعلم ان هذه الی الذین الحق

بعد از قطب الدین ترکان که کافله ملک و کافله عصر بود بر سر سلطنت تکی یافت و بتدبیر صالح ملک و تمشیت مملکت خلایق مردود
 قیام نمود و بیچ کر متعنه که بر تاج سلاطین رجمان داشت چهار سوی کشوری که بدیده نوبت سه کانه اش کوش آفاق را مطمن و شسته بود
 محفوظ و محروس کرد و اندوایم خدمات و عرصات بجزرت خانان متوسل و شتی و بالتفات نظر پادشاهانه مخصوص بودی از
 سلطان قطب الدین و و سپرماند حجاج و سور غنمش و دو دختر ترکان و پادشاه خاتون چون نوبت حاکمیت بابا قاجان رسید
 پادشاه خاتون را خواستار شد و تحف و هدایا و صلوات و عطایا علی ظهور المطایار و اکشت علی مقصق عادیم ایمان و اختلا
 آمدند و از طرفین محفوظ بصنوف عارف و الطاف تا از دواج سلطنت کرمان بدری تابان با خورشید خانان جمشید
 عقد ازدواج پذیرفت ترکان او را در زینتی که هرگز فلک نپراوریده و رتبه دوران خود بران صورت مشاهد نکرد و بود و بود
 ایچان روان کرد چون غنچه دیماری و چون آفتاب بر باره کردون رخساری ابا قاجار با وی نیکو گفت بی کلفت حاصل شد و
 بر دیگر خواتین مرتج و شتی و این مشاکبت مستغنی سلطنت کرمان و مستغنی معاشرت بویکر سلاطین جهان آمد ترکان سی و اند
 رایت پادشاهی با بفر آئی و در خضع و پیش رفیع کرد پس تقدیر مملکت داری را بجهت توفیق فرمود و او در همتا و آن شتم
 اقتصاد و مهمل کند است با آنکه در مبداء و جلوس مقرر شده بود از روی مصلحت بی کشف فانی کوخا لفظی شهابی خلافت ما
 وَصَلْتُ بِهَا يَمِينَهُ إِذَا لَقَطْنَاهَا وَلَفَّ لِي يَمِينِي كَذَلِكَ خَوَّيْتُ مِنْ يَحْيَى وَمَعَ ذِكِّكَ بَرَكْتَ مَرْضَى وَصَابَ وَدِيرَ يَمِينِي
 در کارها شروع نمود ترکان قصد روع و نفی او کرد و در نتیجه بولایت دلی رفت متر و در میان امید و بیم و زبان حالش مکیفت
 مصرع منم امروز و دلی زانده گیتی بدویم در کربت غربت و حرفت فرقت بسیریه و حق فنی امره و اسوفی غمره
 ترکان محافل و دولتیاری و شامل دولت داری در حرکات سیور غنمش نفوس کرد و در تاریخ ربیع الاول سنه اصدی و ثمانین و شش
 تاج و تخت را بفرق و قدم او نور و نواد و حقیقت در طریق رعیت داری و شیوه کامکاری از سلاطین دودمان خود شرف تمام
 یافت و دل ترک و تار یک بخت و دلا و امر چون آمد و بگمک ریع شنده کورد و چین را و دختراناکت بش خطبه کرد و خورشید
 خانیت را که از تنقی نسل سلغور طالع شده بود بهر شرف کرمان فرستادند و سیور غنمش در دهه و از دواج سلطنت لاف
 بقد و مضع الظلام علی نصیب که کوشه تاج باید و اغول قرین ساخت عرصه آن مملکت بوسیله مصاهرت و وفاق با روع میسر
 استظهار و ابواب استبشار را ده کوش و دیت شعر و عالی علی الاخران عتاد و رفعة و نصر و انبعاذا و زهوا و مغنزا
 چون امور خانیت بر کجای تو خان قرار گرفت در اجلال و ترجیب پادشاه خاتون تو فرمود تا از دیگر خواتین بقدر منزلت درگذشت
 حکم آنکه مدت مملکت مورد راندیده بود و حب وطن بی شک و وطن خان کش آمده حکم بر یلغ شد که یکجندی جناح همت
 آثار ابرج را صیغه کرمان کسرو و مصالح و مفاسد ملک مورد و کتب خطا معان بکند و بدین شارت ایچان سارع نمود
 معلوم از مصلح مدد عالی که چون قبه کردون بزوا هر جواهر متلا بود ملیت جناح حصمش از سلطنت با نور جانب نفش از قریب
 والا با ایت و استعدوی که روان بعتس را در خوشی خلعت عرق میکر و بهیه فحیط بر احوال او فرآله و خرد گویان بی شتاب ملیت

در

جای است بنوم که بجان

ناوک عصمت بدو چشم روز کر کند در سایه چترت نگاه پیش همدت چادشان بیرون کنند آفتاب و سایه را از شاه راه
 برامید آنکه از روی قبول رفت چتر تو یا بد جسم ما پوشد اندر عرصه کاه هر خوف کسوفی چون کسوف چترت بیاید
 امراد ملک و حکام اطراف چند روزه راه با فنون انزال و انواع خدمت استقبال امباورت نمودند و سعادت مشول در
 مقام خدمت یافته در فاف عوارف آسوده به حال عطف پاوشا بهانه مخصوص می آمد چون با و مان خطوات مرکب عرش
 کرمان چون چهره و لطف حسا و حسان محط اشعه ابصار و محط سواد غبار مرکب شایسته ای گشت و ضیع و شریف حامل و بنیه
 مقدم میمون او را مقدمه کجاح آمل طلعت فرخنده اورا طلعه دولت و اقبال شمرند و شهر و برزن و عشاق را بیاب تلون
 و طاقات متفرق چون سبائین بشقایق و ریاحین یا اریکه فروس ارجمال حوالین برآستند و در مسکنان برقصه و ننده بطلان بر
 شایع مخلصان زمره بنو برکشیدند خطبه و سکه بالقاب او که خداوند عالم پادشاه بنی آدم علم حاضر دشت زینتی فرادان در و نفع
 بکران یافت بعد از نزول در کاخ سلطنت و بعد بر سریر دولت سوختن اگر گرفته بقعه فرستاد و خود بنشر مطویات عدل
 احسان و منم منتشر است رفت و صفت و جمع و تفریق مال و ایراد و تصدیق احوال بد پناه بهت و جلال و کفایت مایل
 مشغول گشت و دلهارا بدانه حسان و دام بهام سید و رائما تحوم الامان حیث الرغبه و تسقط الطیر حیث یثقی
 الحبه شعر کذالك لا یضطاد ذوالرائی و الحی محبات حبات القلوب بالحب خود بی استقاح آراء و قیاس انما
 از غیر می تویم معوجات عالمی بدینیه خاطر و مریخ ضمیر او بوده و کیف لا و العوان لا اعلم الحمره کفی چون بر درار که بر دوا
 قطار قطار باشد داشت و در ترحیب علما و اهل فضل جمع و قیقه مهمل که گشت بارگاه او منتهج مراح طراف و مرتجع ارجام
 افاضل ایام و موضع نهاد و شعرا و محفل اسناد و استناداته و علما گشت او را الطاف طبعی که زهره زهره از شرم بر خود مذاب
 و طراوت خطی می که از حسن ترکیب آن غبارشور بر خط خد خود بان می نشست و محقق قلم نسخ بر قاع سحر با بی و توقعات صاحب
 ری میکشید نفسی که بر غالیه عذاره رویان نسخ نمی آورد و یا چاکه بر رخ ایشان حکایت غایبه میکرد و شعر بطور سواد فی بیاض کانه
 خطوط غوال فی خند و غوانی و بعد از لغت و علم عروض بهره مند بود و بمشاعره و مکالمه ارباب فضل دایم تاسنوس
 و رزاده خاطر او کلام الملوك ملوک الکلام و در انصوب سائر و مشهور و بر زبان خاص و عام و اثر و مکرر بود و در این قطعه از
 طبع زهره می شایسته که نام خود را حسن شاه ایراد کرده بود و الحسن علیه شاهد العقل و فیض ثبات اقامت
 من آن زخم که به کمار من کوکاب است بریز متعنه من بی کله دار است درون پرده عصمت که کیه گاه است مسافران چهار کدر به شوار
 نه هر سری بدو که متعنه است که بانو نه هر کسی میان در خور جهان است کلاه مرد بلند از وجود متعنه است که از سر کله دیگرانش بیار است
 بجه که متعنه بخشم سر که او کیده چه جای متعنه تاج هزار وینار است طاب چنبر زن کشته با متعنه که تانان ز سستری و چو کاب است
 حسن شرم نژادشان الفی ترکان ز ما بر نه اگر در جهان جانه است سیو غمش از کینه خواهر برآز غیرت میخفت و در قید و کید و کد و کد
 از طیش او خایف بود پادشاه خاتون در تو کید و تو کلیل او دنیا و دماغی نمیفرمود و با بر شطار بکمال عظمت مقصدت خوش او نیز با ستا

قال جلیه و امی شایسته و العالی
 و کلامه و تفسیر و تفسیر و تفسیر
 و تفسیر و تفسیر و تفسیر و تفسیر
 و تفسیر و تفسیر و تفسیر و تفسیر

بنی صاحب تفسیر و تفسیر

و سرور از اشراف ممالک قالب مغول گردانید مصرع لمؤلفه یعنی سر بریده نماید و از بوقت آنکه باید درایت خاتون بزرگوار
چون دختر سیور غمیش شاه عالم در سلک زوجیت یلجانی منقوط بود و شهادت کرد و چین متعاقب نفیر نامه و هتدوا الماس اقصا
عنه میداشت و هنوز از قصد پادشاه خاتون بر جان خود لرزان بود و چهرین اندیشه از کرمان بصحرای مشیش که منزل لشکر او گوی
نقل فرمود و بیلست و آلت شهر لیس الشفع الذی بآبک منیرا مثل الشفع الذی بآبک عتیا نا ایمن برینج واکران
شیراز و شبانکار به شکر کنند و پادشاه خاتون را که راه تدریسده و نقش طواعیت از صفی خیمه پاک سزده به بندگی حضرة بر بند
در مطاوی این حالات از صوره کار و بازیچه روزگار خبر داشت به جمع شکر و ترتیب بر صعد مشغول گشت و در وازار الحکم
بست و خود محافظت جانب خرم و احتیاط را باز قلعه کسب کج نیست و چون کج در کج آن مترصد بود که از پرده تقدیر چه
بیرون آید و غم جرم فرمود که نامقاومت ممکن باشد کوشش نماید و الا عاجز مباد و شر فی شود ایلیان حضرت با باسقا قان
و شکری ابنوه متوجه کرمان شدند چون حوالی عراض آنجا مخیم ایشان گشت شیرامون را که روی رزده خدم پادشاه خاتون بعد
با علی ملک برادر نصره ملک بکر قندایشان تخلص خود را عرضه داشتند که مابعد کان فرمان علی الایم و متعاقب و با خلاص و عیون
و کوچ و اودن متعارف و معتمدات غایت مماوتی که در صوره مطاوعت اودت و مواساتی که در محافات مخالفت احکام برینج
اتفاق افتاد بنا بر ضرورت حال و تعدد وقت بود و تبیان مقال این معانی شهر شینان یحیی ذوالوفا ضیاعها و ایلیان
و اماده الصلیان عاقبت با اتفاق کس فرستاد که حکم برینج را از اسماع و تمام چاره نباشد آرا چوکی جواب فرستاد که ایلیان
حضرة بی لشکر درانید و مضمون حکم برینج را بشنوند در اثناء این حال یولاک شاه چون روزگار شیوه غداران را و ملوک فخر الک
ادی حرا فان لم یصدقوا فبالتیله لونی علی دجل حید از خوف تدر و عصیان و نسبت اتفاق و نطق پیش ایلیان است
و اساس بناء معرفت برین نصیحت نهاد که ایلیان را تنها در قلعه رفتن مصلحت نباشد چه پیش از جواب تیغ جواب خواهد بود بدین
نارزه حرب افروخته شد و دیده مصالحت و مسالمت بر دخت از اندرون و بیرون دست به تیر و کمان یازیدند و در میان
چند تن مجروح و بی روح شدند چون ایلیان چنین دیدند امانی را از اصرار بر یکدست تحذیر کردند و با حذر و استغفار و استغاثه
زلف تحریض و تقریر که سلطنت کرمان بحکم برینج بر شاهزاده کورد و چین متر است و خلاف حکم بابا و معاندت با چرمیک
نامستور اگر با دوی سعاده ازلی ابر است و قاید توفیق و سلامت عنان کش بر جو و جنباید و در یکشاید چون این سخن رکن اتفاق
داشت کله تقریر در میان افتاد و از جکت جکت به شنیدن تا یوترا الکلام المفعول است و تا یوترا الکلام المفعول
پادشاه خاتون اندیشه کرد که مقاومت ممکن نباشد و مواظبت بعد از لحاج موجب بنمایش مکر دور شهر را برکش و تا ایلیان با
لشکر درآیند پس او را کرکه از قلعه شیب آوردند و چون ماه از دزد و بجنیف بریت در خانه سیور غمیش بود سه جوانی که
خدمت ضروری را تکمیل کردند و موقوف گشت و شهادت کرد و چین بر سر سلطنت بکانت و عظمت موصوف قومی در دغم
باناله و فریاد و فوجی بر بساط کاه خرم و دشا و طایفه را بهد ف مقصود پیوسته سهم صائب و جمعی که کوب صد مات لشکر مصائب

سیو غمش شکری آورد و بهاء الدین ایاز را از حاج کرد و اسباب او را عارت با چند و پنج پناه با جزیره قیس برد و بجوار محرمت و
غل تربیت ملک اسلام شیخ جمال الدین توکل نمود بکلمه انکه العَصِيَّةُ مِنَ الدِّينِ وَ لِعَانَةُ الْمُنَافِقِ مِنْ سُنَنِ الْمُلُوكِ مورد
او را با عزاز تلقی فرمود و معابدت استحکام پذیرفت و او را با شکری و کیش حاجی داد و هر سال دوازده هزار دینار را حرام ارجا
لشکری را از مال خاصه تعیین کرد پس بمطاهرت ملک اسلام لشکر کشید و مسعود را بعد از مقاومت منہزم کرد و سید و بطرف
جزیره لارک و جرون از سرخون بیرون رفت و چون دست که و کیش شکری مانده مغافسه عطف کرد و شکری را کشت
و دست عارت برکشا و وزیاده از دوست تومان زردا بر ششم و دیگر قماشات از اموال ملک اسلام و تجارت ارفاق حاصل
کرد و باز چون با دبر روی در یاروان شد و کار او بدان غنیمت رونق یافت اما کلب طالع مسعودی چون قمر در طریقه محقر
بماند از طرف هر موز خجرتیج آثار ایاز زبان دراز کرده و از طرف قیس لشکر کیوان رقت ملک اسلام قدم مقام شمرده
بهاء الدین ایاز با طالعی که سعد کرد و دوشتری سعادۃ او بود و زهره خنیا کر شاخوان نصرة او بهر موز رفت و خطبه و سکه
ملک معظم فخر الدین احمد بن ابراهیم الطیبی مزین کرد و سید و حکومت اشتغال نمود و طریقه مطاعت و معاشرت مسلک
دشمن در شهر سمنه شمس و شمس ملک اسلام برای احتیاط مصالح انجائی عازم آن طرف شد و من الاتفاق میان
ملک معظم فخر الدین و بهاء الدین ایاز بواسطه ناقلان دون القلتین که ورتی و تغیری روی نمود چون بهاء الدین ایاز تفرس کرد
که در بند قصد او اندیشا فیه و سر اسلحه اظهار خلاص و مطاعت میکرد و می گفت ممکن نیست که حقوق نعمت و تربیت اسلام را
بجغزان مقابل گردانم و من بنده خود را در رسته عبید و مذم و زمره مخلصان می دانم اگر برخلاف توقع قصد راجع خود را
مشاره کنم ناچار جانب جد و سعی مهمل گذارم و در نظر حاکم عقل و عرف معذور و مشکو به شمس چشمره فلو کان فی داسان
اَلْقَلْبُ فَاِلْحَادًا وَلَکِنَّ دَاسًا اِذَا نَالَ اَعْظَمَ اَیَّتِ سِر در خطر است نیست بازی کاری در جان سخن است نسبت کوچک سخن
و نیز ملک معظم فخر الدین را مصححت نباشد با عتقاد لشکر جاشو با من محاربت اختیار کردن چایشان برخلاف ارادت من
نفس بپارند زدن تا به تیغ زدن چه شد و کن بکثرت لایتم لثغاف لخوا لثانی فیکذا بتریا فی لذبہ فحجب باری این نصایح
هیچ تأثیری نبود و از طرفین شکران دایم سعد و تحاط آمده و شد و داشتند در میان روزی ناگاه بعضی از متجده جنگ در پیوستند و
دوستان قبل آمدند و طرفین را کار چون تیغ در کردن افتاد و طبل حرب درخرو شدند و مردان کارزار در کوشیدن لشکر
جاشو چون کوکبه ایازی را از دور مشاهد کرد و تیغ غدر در لشکر ملک اسلام بستند و خلقی بسیار تلف و علف شمشیر کشید و با
راه هزیمت گرفتند و این حالت در روز ششم ماه رمضان این حال واقع شد بهاء الدین ایاز با وجود قدره برفاعه بمعهود و بعد
ملک اسلام پیوست و مشعل لشکران خود را که فتنه در سر داشتند فرو نهادند و حرمت حق و نعمت را با شرط ادب رعایت
کرد و با آنکه در مباردت بمقامت با وی نبود و تواضع و تخشع نمود و ملک اسلام را اجازت انصراف داد و در شهر سمنه
و تسعین و شمس ایچون از حکم بر لیغ مقاطعه بر و بجرمالک فارس بر ملک اسلام مقرر گشت حکم رفته بود و با چرکت مغول و

از اینجاست که در این کتاب
بسیاری از اینهاست

بهر روز و دیار که دعوی ایالت و استقلال میکند و در گردن الدین مسعود با ستاع این جناب مستبشر گشت و بخدمت
 اسلام پیوست و تقریر کرد که او فایده شکر باشد و بگم آنکه هو اعرف لیتمس از خضبه این مهم را و کفایت تواند کرد و در
 او مضحک و آنکه گفت که ایاز که تواند خواند و آنکه بدید بصلح این سخن رقم ارتقا یافت و بدین الهم
 موجبات چندی که هنگام قصد دولتخانه سبقت گرفته بود نیا متبشر گشت بها و الدین ایاز چون از مطابقت و موضع دشمن قدیم
 آگاه یافت رسول فرستاد و در نوشتها که بخدمت ملک اسلام ارسال کرده بود از درجه تو اضع بخدمت شریعت مجاورت نمود خلاصه
 پیغام آنکه مسعود لا اسعده الله بخدمت آمده و تلخ و تلخ شراب لغو را شراب لهنو نموده زینهار با و اعتماد نفرماید و چنین سیدی
 که بیای خود در دام آید غنیمت شمرد و او را مواخذه فرماید تا بنده بصبوب خدمت مبادرت نماید و همان بنده دوستدار و مخلص
 قدیم باشد و چون داعیه فدا و از میان منقطع شد بهر چه مقتضی اراده آن جناب باشد که مثال بند و این سخن که محض عقل شایسته
 و صفا و صدق و خلاص بود بر غرض فکیرت او حمل افتاد و با صفا و شکر مغول و چشم شول و ترکمان در جالایچ مشغول
 گشته و ریاضه از بیست تومان زرد و مصلح انفا و حرکات صرف شد و ملک اسلام لشکری از راه خشک بهر روز فرستاد و خود حاکم
 دولتخانه شد تا از طرفین او مشغول دارند بها و الدین ایاز چنانچه مقتضی خرم این حال باشد مستعد کار گشت و دیجات فراوان از
 جاشو تعبیه کرد و در خیابان و چهارات معدوث و متوتل بعبایت ایزدی چشمت مرابست همان بغير الله فی طلب
 فان ناصر عجز و خذل لان سعاین با بر روی آب روان کرد و بر قاعده بر زبان رسولان پیغام طاعت همیز میفرستاد و در
 سیاح که مستلزم پنج باشد مگر چون متمسک با محاب مفرون نشد دل بر بودنی بنهاد و مناجرت رستعد شد بحیث بدان کوش
 تا جنگ باز کنی و اگر چند دانی گشای بگنی و اگر از آنکه افتد با چا جنگ بگر باید آنجا و حتی و یک در میان آب مقابل جبارات و کمر
 ملک اسلام که بر ساحل ایاده بودند لنگر انداخت و نزدیک بود که نغمه شکر بایان و سپری شود اما که اطراف قس و دو چهار چمن
 با نوع قوت جنگ ملک اسلام می آوردند هر دو را معافیه بگرفت و بعضی معتقدان جبار قتل کرد و با آنکه از روی تقال از
 فائمه نصرت شمرده و حالی از جبهه ذخیره فراخی حاصل آمد شکر بایان ملک اسلام از تنگی قوت و رحمت بودند و از اطراف و لای
 علوفات را نقل با بیت کرد و از انجبه بعضی تلف کردند و برخی کر خیمه باز بوطن فرستند پس ملک اسلام اسارت فرمود و لشکر
 در قمره مکاحوت شروع نمایند چون جبارات بر روی آب روان کردند ملک بها و الدین ایاز شعله خوق تکاپی بخیل الله
 خطفها من الحین حتی لا یزالی القهر من الله که گرفت چند آنکه جباران و مضیق خور را ندید پس دیجات را که در سرعت سیر بر روی
 آب فراغت جایا و سوابق دارند مصحح میگردانید معاف از عقب ایشان چون فوج موج مغرق در راندن بی محابانه
 مجال مجاورت یافتند و نه مکان مکاحوت و نه امکان حریت تمامت جبارات را و سیکه کرده و اکثر آن لشکر بمشیر آورد
 و بنیش عصب مثل خنجر خون ریز بر سر را در جوف بطن الحوت بپوش و از جای داد و بران پسند مکرده هم در حال قاصد
 گشت و سه روز غارت کرد و بعضی آنکه بقصر سپاسیده بودند و خزائن فاخائیس اموال آنجا برده محاصره و او پس فرورد و کامیاب

مستلزم

برضا ضرر با وی غائب و نادیده میخواند و امر و رشوکت و بعد از وفات و استقلال و با ضفاف معهود و حاکم شمر می فیله الاذنین مرغی مشرق
کتاب فی الاقصین مرغی غایت خورشید نیم در گذار تو بود بر بحر گردون بجا تو بود که بار در سوی جهان آید محمود بکین باز تو بود وصف ملک
بطریق اجمال و ذکر ملوک معبر با اتفاق سایر اعم معتدل ترین بقاع دنیا و نزه ترین رباع عالم و یار بندست و
آردی من الهواء و هوایها اصفی و بالصفاء نزهت عرصات آن نسج روضه رضوان و ذرات خاک کانهن الالباق
و المرحان بعضی مفسران در تفسیر قصه آدم علیه السلام آورده اند که چون البهائم را بهبوط از ریاض فیها ما تشبهی
الانفس و لهذا لا یعین مقام کلین سفلی خواست پیوست رحمت شامل الی سبطه و بعضی که بهاء سربذیب ساخت که شبست
اعتدال و لطافت آب و هوا از گره خاک امتیاز داشت چه اگر فضل از صد بصد و فقه اتفاق افتادی موجب تلاشی مزاج و تفرق جزا
شدی و خود نزهت اطراف و لغوت بهوای آن دیار بالوان نعمت و زور و جود و مهتد فوخر از شرح بی نیاز است و
و قشور اشجار و خاک و گیاه و حطب آن قرض و سنبیل و عود و صندل و کافور و مندل است غیر شمشیر فصالحه و نیل و قش
عالیه و کلغونه عالم خار و در منتهی صحاری معتدل ماده الحیوة و معاصین با منفعت در فنون معالجات کسکیکها و دهر ارباب
جهدا و کرده مومیاکی و مزاج تجاره آن نمود و خاصیت کیمیای طافات بر جوش از تاثیرات انجم خففت طراوت و حافاة
اقطار بهم خففت طلاوت و طبعش نجسته سواد شتاب و دایه فلغش بر آتش نشاند خال حمیره احباب حصیات و احباب
سیلانی و بدخش مانند عقیق لب و لعل رخسار و لسان نور بخش روایا و انجا همه کان زرا اما مضروب و خزان و دغابان
اماکن دریا و پیکر بکین مشقوب اشجار دایم نصیر و طیب و نسایم بهوش بوی اور طیب مرغان شاخس طوطیان شیرین
و تذروان ریاض طایر و سان خوش خرام طبعیت اگر نشان جهان در بلاد دهند عجب مدار که هر کس جهان چنان بود
و اگر کسی این صفات متناهیات را بر تاج و حلیه حمل کند و کتاب را مفرطی مطری پذیرد و بعد از امتحان نظری از خاطر خود
استفسار نماید مملکتی که من لدن ادم الی هذا العهد از افق شرقی خاوران تا قوس غربی قیروان و از منتهی طویل
شمالی تا منتهی مطالع جنوبی زر و سیم و بصلایع و طرائف باج نقل میکنند و در عوض آن خار و خاشاک و کل و سکر برده و انواع
عقا قیر می سازند و هرگز از آن دیار بصافت را بر هیچ موضع نفرستند الا ماشاء الله هراینه این حکایت را از اراطر
و اند بل بن اوصاف بوجه انصاف انصاف استحقاق شمر و مع به انصاف و التماثل اشاع عرصات آن کج تمتد
عرضها کعرض السموات اشاع افاده و ما پیش از تقریر آن وضع اقالیم سبع و صورت معبره زمین که مساحت ببطان برین
هندسی و اشکال اقلیدسی در کتب این فن محقق شده بطریق حکایت باز نایم هر چند زیاده مناسبتی با این کتاب ندارد اما مقصود
آنکه مطالعا را نسبت فصح آن مملکت با مسالک ربع مسکون معلوم کرد و سطح گره زمین بدایره مشرق و مغرب و دایره نصف
النهار که هر دو بر روایا قائمه متقاطع شوند بچار ربع مساوی منقسم میکرد و ربعی شمالی مشرقی و ربعی شمالی مغربی و ربعی جنوبی مشرقی
و ربعی جنوبی مغربی و ازین چهار ربع ربع شمالی مشرقی مسکون است شش بر اقالیم و ازین ربع مسکون نیز آنچه نقل دار بطریق

در این کتاب
از اراطر و اند بل بن
عقا قیر می سازند و هرگز از آن
کند و در بعضی کتب
نصف النهار و در بعضی کتب
نصف النهار و در بعضی کتب

در این کتاب
از اراطر و اند بل بن
عقا قیر می سازند و هرگز از آن
کند و در بعضی کتب
نصف النهار و در بعضی کتب

چهارم

شمال از غایت سرء مغرور ارگاه حیوان نیستی و از آنچه تعلق بطرف جنوب گرفته از فرط حرارت محرق همین سبیل است
 بسط صدوسی و دو هزار هزار و چهار صد و شانزده هزار و دو میل است و مساحت معموره بیست هزار هزار و صد و چهل و نه
 و سصد و بیست و فرسنگ است که بیست و چهار هزار هزار و چهار صد و بیست و نه هزار و نه صد و شصت میل باشد و هفت
 هزار هزار هزار و نه صد و چهل و پنج هزار و چهار صد و بیست و نه هزار و نه صد و چهل و پنج هزار
 هزار و دو صد و بیست و چهل هزار صبع و بیست و یک هزار هزار هزار و صد و هفت هزار هزار و چهار صد و بیست و پنج هزار هزار
 و چهار صد و چهل هزار شعیر و الله اعلم طول و عرض و تعداد مشا بر بلدان از کفاته مجازان و ثقات مسافران که متاع عشاء آقا
 اکمال انداخته اند و رایت نفیس و کشف افراشته برین و جلیق ریافته که طیارا ز حد کهور تا خط کولم مقدار سصد فرسنگ
 زمین است و یوله از مبتداء کبائت تا حد طیارا زیاده از چهار صد فرسنگ باشد و سواک صد و بیست و پنج هزار پاره شهر
 و بیست و مالو هزار هزار و بیست صد هزار و نو دوسه هزار قصبه و دین است و تعداد ده و تاریخ بیان این کتاب سی سال باشد
 که پادشاه مالو بقدر خیال فی الارض و التماه لواء سلطنت فرو کشود و در دل خاک ضمیم شده و میان سپرد و وزیر سبط
 سعادت کسره گشته و بعد از مجادله و مقاتله بر یک طرفی را از ممالک بدست فرو گرفته اند و هر سال از بیشتر اطراف هند بیا
 تا خن میرند و اموال و نعم و قند و فراخ شاخ و برده کرباس غارت میکنند و هیچ تفاوت بدان راه نمی یابد کجرات که کبائت
 هم علم نیست بغنا و هزار پاره ویه و شهر است تمامت معمور و مالی غرق نعمت و سرور و در فصول اربعه درین دیار بقا
 نوع کل زمین برابر جلیت ز اعتدال هو حکم جانور گیرد اگر نبوک قلم صورتی کند بخار و العجب دیگر انواع ریاضین بی
 در یاضین تطلب موجود باشد و همچنین جلیت دی و بهمن و آذر و فروردین همیشه پر از لاله بینی زمین هوا خوش و گوار وین
 پر بخار نه گرم و نه سرد و همیشه بهار رزاعت غلات شوی را بید و تاجره که شبنم نام پاری است میکنند و بعد از آن
 و امساک آن عمارت صیفی آوازند و از ترشح مائره ابرار تربیت دهند و تاک میانگن کرم در این مقام در سالی دو بار
 بدر اعقاب تر صبح یابد و وقت زمین تا حدی باشد که شجره لعطن چون سب و چارچ آرد و شایع گشته شود و سالها متواتر شود
 و اگر فارغ دل باشد که همت بر استقصاء آنجا مستغرق گرداند و از معتبران و ممالان اخبار باز داند و روزگاری بخلق و تفتیش
 و تبصیر صرف کند از آراء عجیب و غریب یک طرفه از آن دیار مقتضی نتواند شد تا بدان چه رسد که کتاب این سطور اند
 هوس بر حسب الکلام یجتر الکلام فی کل نادیه نادیه و ادیان و ادیان از هر کسی استعلام کند و اجالا برای اعلان صنایع
 و اعلنا ربایع نا قنای می متا ملازرا تخریری و تذکیری واجب داند و القیاس علی الباقی یقولا ما معبر عنه آن از حد کولم است
 خطه نیلا و در قریب سصد فرسنگ ساحل در طول ایشان پادشاه خود را دیور گویند و معتبر است این لفظ بمعنی خداوند دولت و پست
 طرائف قصی صین و ما چین و روائع بصایع بلاد هند و سند بسفائن برکت که از احکام کونین ائمان الجبال تجرئ بجناح الوبح
 علی سطوح المیناء آنجا سوار مسل باشد و معموری خرابه و خوارس خصوصاً و زب و رگمت و بوی دیگر بلاد و عموماً از عراق و خراسان

مکانت تجارت در مارت که مثل غارت گفته اند تا حدی که بصاغات قبی چین و بلاد هند بعد از آنها فرص چون بغرض معبر آوردند
و کلا و کاشکان او خواهند هیچ خریدار خوشتر بوی و شری نتواند بود و چون نفایس و بصایع حاصل شد بجهازات خاصه و تجارت
و نواخذ و یار بد و تخایه قیس فرستند بکجا نیز هیچ آفریده را رخصت نباشد که معامله کند تا نواب ملک اسلام بختاب اجناس کنند و
حسب اختیار قماش و ربیع آورند پس از آن هر چه لایق معامله فرضه و نهند طوائف تجارت را اجازه خریدن دهند و بواقی را بکمر
و پشت سفاین و دوات بجزایر بحر و بلاد شرق و غرب فرستند و با ثمان آن از آن مواضع بصاعت و صناف قماش که
طایم این دیار باشد محمول سازند و متاجرت و معامله بدین وجه که بازار کافی بصاغات از قصاص چین بیاورد و در فتنه مغرب
صرف کند در جهان نشان نداده اند بیتی از خطر خیز و خطر نیر که سود و چیل بر گیر و در بر سدا خطر بازار کان و چون فتنه
قدر و بنا بهت ذکر و نفاذ امر و بسطت هشتم ملک اسلام جمال الدین ملک اعظم تقی الدین در اکثر بلاد هند با ضفاف این
همیشه ملک آن اطراف بمولات ایشان متعاضد و متغایر هر بوده اند و رسل و مراسلات و راساء طمست و مقرعات متوار و
این کموت در شهر سببع ماه از زبان ملک اعظم فخر الدین احمد بن ابراهیم بختاب سلطان علی بن نهر بالدین بنوید و
تقصی اسکره و سایر طایفه از معتمدان او در مدینه اسلام کاتب را اتفاق نشاء افاده بود درین موضع ثبت کرده است
سَلَامٌ بِعِطْرِ أَنْفَاسِ السَّمَائِلِ وَبَشَرِ كَهْمَلِ الْجَانِلِ وَبِحُكْمِ رِيَّاضَةِ الزَّاهِرَاتِ تَسْمِي الصَّبَا جَاءَتْ بِرَبِّهَا
الْقَرْفِئِلِ وَنَسَاءُ بَنِي عَنَانَ الْعُمَرَاءِ ابْنِ وَكَجَمْعُ بَيْنَ الشُّوفِ وَالشَّافِقِ ۵ بِسْفَطِ اللُّوْی بَيْنَ الدُّخُولِ حُجُولِ
وَبِحِثَاتِ رَجَاءِ رَجَاءِهَا وَلَمْ يَغْفُ رَسْمُهَا لِمَا تَجَمَّعَ مِنْ جُوبِ وَشَمَالِ تَقْصُرُ لِدَائِحِ وَمَحَامِدُ كَطْعَمِ مِنْ رُحْمِ
مُحْطَرِ الْوُجْهِ الصَّاعِدَا هَا نَمِرُ الْمَاءِ غَمْرُ حُلٍّ عَلَى الْقَامِ الْأَرْفَعِ الْأَعْظَمِ وَالْوَفَا الْمُقَدَّسِ الْكَفَرِ
لِلْإِسْطَارِ الْبُخْلِ الْأَعْظَمِ مَا لِكَ رِفَايَا لَأَمْ شَعْرَمِيَّةُ مُقْدَامِ وَمِنْهُ فَاوِدِ إِذَا أَخَذَ لَسِيفَ الصَّفِيلِ
الْعِلْمِ الْجَاهِدِ الْمُرَابِطِ الْوَيْدِ الْمَطْمَرِ الْمَضُورِ إِلَى نَفْخِ الصُّورِ صَاحِبِ الْخَطِّ الْمَوْفُورِ مِنْ مَوَاهِبِ الْمَلِكِ الْغَفُورِ
فَاصِمِ الْأَعَادِي فَاصِمِ الْأَبَادِي حَازِزِ الْمَائِزِ الْمَلِكِيَّةِ الذِّبِّيِ أَذْعَنَ لِأَوَامِرِهِ وَتَوَاضَعَ لِحَرَكَاتِهَا فَلْيَكُنْ
الْبَازِلُ الْخَلَّاطِلُ الْبَاسِلُ الْمَسَاجِلُ الْفَرُوقُ الْهَامُ الْبَحْدُ الْفَقَامُ لَيْثُ الْوَعَاغِي النَّدَى نَاجِ مَفَارِجِ الْأَعْلَى
شَمْسِ شَارِقِ الْعَالِي أَوْدَعِ الْمُلُوكَ وَأَعْلَمِ أَمْرَ الْعَصَادِيدِ وَأَفْضَلِ حَاوِيِ أَسْمَةِ الْفَضَائِلِ وَخَوِيِ
الشُّهُورِ فِي شَارِقِ الْأَرْضِ وَمَفَارِجِهَا حَافِظِ بِلَادِ اللَّهِ وَعِنَادِ عِبَادِهِ مُنْفِذِ الضَّعْفِ عَنِ الظُّلْمِ وَبَسِيفِ
جِهَادِهِ وَجِهَادِهِ نَاطِرِ الْخُلَفَاءِ الْمُجْتَمِعِينَ فَامِيعِ الْخُلَفَاءِ الْمُتَرَدِّينَ الْمُسَارِقِينَ فِي الْمُلُوكِ إِذَا نَعْدَ الْكَارِ
وَالْفَاحِ الْمَذْكُورِ بِالْعَادِلِ عَلَى دَعْوَةِ الدَّانِي وَاعْوَادِ الْمَنَابِرِ شَعْرَارِ مِنَ الْعَارِكِاسِ مِنْ عَلَى نَفْخِ
بَلْبِهِ دَفْنِي عَارِ مِنَ الْعَارِ لَا زَالَتْ رِيَاضُ الْمَالِكِ الْبَسِطَةِ مَرْمُوعَةُ بَعَوَادِي نَفَائِهِ وَهَوَاطِلِ إِحْسَانِهِ
وَمُلُوكُ غَدَاةِ الْقَبْرِ مَرْوَعَةُ بَسِيرِ كَابِهِ وَسَيْرِ عَانِهِ وَمَارِحِ مِنْ شَمُولِ أَنْصَافِهِ كَدَرُ الْكَذْبِ مُبْدَكَ

اربع
نصف

مُرْعَة
نصف

بصفاته وحقاقه معوضاً بوفائه واکتاف المجد الموقل محوطه فی کاف کفیه ونونه وفاته مافاح فی
 المجالس العود الفاربی وناح للجلل علی العود الفاربی المبعث فی حق علی ربه ما ینفد زناد البین من ربه ان
 المعارف روحانیة والقیامات روحانیة سابعة الايات کالایات بالبرهان العقلیة الزعیة الی هی شریعة مجله
 لامعة الاثار بالبحر الثقلیة الشرعیة الی هی عقل مفصل والمصافیه بین النفوس فی عالم الاستباح
 فایم من نایر تلك المناسبه الواضحه فی ازل الانیال بالقدرة الناج علی حب هذه الکلمات المنجیه
 ونسب المفدمات النجیه لواعی نوافر العبد المخلص الی شمس الشیاء الی ظلال المصیف الی انعام الی الهی
 انعی الا کمال بلا لا عثرته والاسید عارید علیا حصره لا یشرجهاد ربه فلیم ولا یکتفها صرامه کلوه
 یفصر عن بیانها بلاغه الصادقین بل ابن ساعد و ابن وائل و یحار دون بلوغ امدها افهام الا و اخر
 والا و ایل و کف یندرج عشر معشر و یلیه من الاشواق المبرحه و الموده الصادقه فی مدارج الکلام
 ولوان مافی الارض من شجره افلام وقد صدرت هذه العودیه الفاعه زیاتها اللامحه من طبع
 اصداغ الاخلاص مجتاهها المطربه فی کوش التوداد و حباها او اخر ربیع الاول و لیس الامینه و علیہ
 التوفیق و المعول و الامور بمن الله و ایدیه الباهره و مباه من تلك الدوله الظاهره مناسیغه اللامحه
 علی نرادف الايام و اللیالی و طرار حلتها و تفصل جلیتها و طوره جهتها و غره بجمها ان المخدم الا
 ملک الاسلام جمال الحق و الذین خلدا لله دولته و فرن بالذوام مدته اخص من خصره الا انما
 و الشده العلیة السلطانیة الفارسیة ما انتفک عندها مجدده جهاه الصادق و مقبله کشفاه
 السلاطین و الملوک الصید شعر یا حسن رجب و اکمل تأمیل و ازون فیه و انی یجیل و بعد
 ما افرله اعطاف العواطف و افاض علیه بحال العوارف فوض الی حسن فهمیه مفاہد بما لیت
 بعد ادخا فیهما سهلاً و خراً و اضاف الیهما حکومه شریذ و ما یضاف الیهما نرا و بحر و الله تعالی
 محمود علی نایب الالاء و ندافع اللکواء و اما ما اشار الی انقاز بارنی علوی الکره فی المنظر ذکی المنظر
 مرضی الاثر اذا اقلت عن الفید غاض الصید بالابد صعوده لا ینزل الی الصود و ضامن و نزول الی الجلال
 فی صعوده کما من فلفد نغذنا بالطار المیمون للسلطان المیمون طائر طائر فی مطار الیشیر
 مائر بارن کانه یطیر یحتاج هینا الی الفلک الشما و یخلق بالصید المرائد عن مفر السماء لا یسلم
 العقاب من غفاب صولیه و التشر الطائر و فی شبکه خلیه یرفی الی اخره کالسحاب من الدعا
 و ینزل الی القبره کما زل القضا یدرک کالرأی الصائب ما ینغیه و ینور بالافیاض الی اتم ربه
 نحالبه لبنا الجواینه النایا و مطارها مرصد البلیا معلم اذ طیر فهو العادی بلا یاسمهم

الجلال ربه لئن صاد الطور من غير حجة بحجته كما فلت شعرا شهب باز يخطف الصيادوا كما كطفه
اصداغ الحبب فوايدا اراه لدى الافلاك من قرط سرعه كسب نذاكر او كسرى ساريا وجنت له
عينا كقطرة زينى وصدر اعرى الوشى الممنح حاكيا اذا ما بدى بلوا للفا محبته شهابا على اثر السحاب
ساريا ولما انطى ابدى الممالك خلته كهرير على فوق المنص حاليها هذا حاله قبل الشرف وثير
مرصده ولكن حين تمطى دسبانه بنفض مصرع كما انفض العصفور بلبله لقطر لشرقا بيد الهى
لغت اليفى والغام وما انبسط الا لاغناء مفرق لا انبسط الا لفرح حرام فلان وان بضاع لاجراسه
الجرام الفريد ونحاط فلتونه من حير ملحة العينين وبمنى حاله الاسر طوع بالماخوذ من لجنه
التسوين ولا يصيد جند الاسود الفلك ولا يختار لظفمه غير روح الملك هذا وانتهى العبد الى خيرة
المخدوم الاعظم جمال الحق والذين اعز الله نصره وابد بالسود عصره في مرافقه احوال الطواشي وكما
صيانته ماله عن تحلبط واشى وانفاذه بالسرعة الى صوب جنايه بحيث ينفط من انجاد الرجاء انجى به
ان شاء الله تعالى ولما مول من مكارم السلطان ان يستخبر عبده على الحالاب في سوانح المهمات
ويسترفه فخلع المراسلات والتفدات حتى يطرز بذلك اكلام مفارقاته وبه تعطس مناخر شهوره
واعوامهوا سلام على نفسه الكاملة واخلافا لفاضله وصلى الله على النبي محمد وآله وصحبه وعترته
طيبين الطاهرين رجواب مكتوب مقدم الرعدن درين الفا حزين غور كوعم شمر شوردا ورد الله
المسار متممة ومكلمة وانواع الاستبصار مفضلة ومجمل على الجباب الكبريم السامى المعطى الا وحدي لا اله الا
العالمى العالمى الاروى والورى المجاهدى المحاطى الفخرى فخر الدنيا والدين محمدا اسلام والمسلمين
عساكر الوجودين فذو المحمدين والمجاهدين محيى اشرايع مصفى مودها والمشاريع مقيم الملك مؤيد
القول وجيد الملك عضد الملوك والسلاطين معقد امير المؤمنين الذى نظم الله بنديرهم سلك
الممالك وانا رعى صباح رايه في ليل الخطوب خدس الممالك وجعله جملة حساب ذوى الاحباب المتبر
وهم المنصباى المعبر عنها فذلك كباية الكبريم المشمل على الفضل العظيم المنطوية مطاويه على مثل
ضوء الاضباح مطرزا بالليل البهيم فهو اطيب منا جانيه لنا جيه نعم الكليم واطب مدا وانجيز
نايته يوسى به الفهم الكليم فالقول مخيرة والالباب متفكرة اسعر هذا ام نحر عظيم ونش هذا
امر حكمة حكيم مضمنا شرح التوفى الذى هو بعض ما عداوا والبرهاه التى تهيج كل يوم فلفنا و
نبعث وجدنا الى حضرة الجباب السامى التى هي مجمع الاكس بل لو نشاء لقلنا حضرة القدس لا
عليها من ابهة الجلالة وانا والهداية الموضحة للسريدين سبل الصلاة ولما نلت علينا

مكلمة

الملل

الملل

جواب مکتوب مقدم

٣٤

لنبار للملک الا وحده جمال الحق والدين عصمة الاسلام والسلمين ادام الله يدوامه عظم الملك الحقيقه
ومد باسناد ايامه ظل الشريعه المحمديه وما اخضع به من الحضرة العاليه الا لمخانيه والسدوه
المشرفه العاوانيه من وسع الرحب وزلفى القريب ولطف اللطائف وانما ربح العوايف
نقوض مقابل ممالك بغداد اليه بخدا فيرها ونفي حكمه شهراني بدبه وجمعها له ونوفرها
فما تلك الا الهامات الهية وعنايات سابقه في الازل وافضه سماويه اريد بها نصره هذا
الحبيب وافامه مناره العالي النيف وما ضل من اخضعها لخص وما غوى وما نطق كتاب نعليه
له عن الهوى ان هو الا وحي يوحى ولقد نبه به الامور عزمها واستغنى فيها عمرها وقد الرشد
التوار وقد السيف الفوار شعير يند يبر الامور وحامل من الكل ما لا يحل التمس كاهله و
لا هو في الدنيا محل ضربه ولا عرض الدنيا عن الدين شاعله ولقد هزئت لذلك فرهه اغنياء
كما اهن تحت البارح الغض النضر وحصل لنا به نشوه كثره من دارت بهاميه الخمر وما هو الا
اهنا انعام للجناب ولنا ولا سلام وما اولى الملك الا وحده جمال الدين بذلك وانه لبركه
الملك والملك والممالك وقد وصل البارز فاهلا به من طائر ميمون ومن اهله فما اوفعه
على الاغراض وارشد اليها واهله مشفوعه بالبعده الساميه قد راعى الى الخال المسفحة ان
يكون التراب جامها وسرحها الهلال وان يخذلها من ديباج الروض المدوم للقطعة والجلال
ولقد كل لسان الفلم وحصر عن حصر هذا الطول ونفذ الفال ووصل خاد من اذكي الدين
ذكون ناس من محاسن انعام الجناب واحاسن اكرامه ما نفى له الحيا طرفة حياء ونجل الروض
نباه فيقر له بالفضل اخيا الاريا فاردت اسباب محبتنا للجناب ناكدا وعاد ثوب الموالاته
جديدا ووقفا على مکتوب الجناب اليه يحقق انه قد حصل بارئين اخيرين فكيف السبل الى الجمع
بين الحسين واخبر الشيخ الجليل الكبر المشبل النبيله التپيل شرف الدين ابراهيم بن الحسين الخوا
المندوب خضره الجناب عند وصوله الى ابوابنا باعذار الجناب عن الشفوعه بانه تركي ليلادون
الجهات الحارة لا توافقه ولا تكاد فقر فانه اذا كان ايام الشتاء وحصل صدر الى عدن ان شاء الله
وحق ايضا ان الجناب ودعه ان يقر فبا بارتن في تلك الجهة من اجناس الطور وما ليتم الخرج واه
الشواهن وانا ان رغبتا الى صديريش منها حصله الجناب وصدره فما اغرنا بكم شبهه وما اتي
يعين كرمه ومجوبنا ان يكون العناية الى ذلك مصروفه والهمه الساميه الفخرية عليه حتى حصل
مؤوفه فان سماعتنا لذكر هذه الجوارح الى الرؤيه لها دعا فامضي والاذن نفس قبل العين ايمان

الاغراض

العزيزية
كبرياء

مقدم

وصار لنا نولع بممارسة الصيد والفص اذ هو لخوا الحبيب في التماس الخديج وانها زالفص وله لذات في
اوقات الظفر وما يشبه الصيد اذ انهم وانكسر الا بالفرن اذ انهم وانكسر الا بالفرن اذ انهم وانكسر الا بالفرن
العريه الكريمة والهمم الملكة العلية فان حصل الاسعاف بالاسعاف من الجباب بها طلبناه فهو الذي
من معروفه عرفناه والمتمس من الجباب ان يكون الموصلات مستمرة وقاعدة المراسلات مستمرة فان
بها صفا بما راها الود واستصفا الحجاب لفريق لنا جاءه وان حصل البعد وتفرقا بجوارحه ومثاله
ولا يجرس مثاله واما الاخبار فلنا فان الامور جارية بحمد الله على المراد والكلية متمثلة في البلاد
والعباد والعدل منشور في كل حاضر وباد ذلك من فضل الله علينا حيث هبنا الانساب والوفاء
وحقق المراد فحق شاكرين لا لانه معترفون بعبادته وهو حبيبنا ونعمه الوكيل كنهه في شعبه بسلطانه
سبعائه والحمد لله رب العالمين وصلواته على النبي واله الطيبين الطاهرين وذريته حجة سابعائه
اراد ان يكتب مکتوب مطوّر مثل جواب طبعي متاع طرک التماس ان قد بد لا ذال الشاحة العليا والخضر
اعظم للسلطان المعظم والملک الاعظم كاشفا العتمة ملاذ الامة بحجی الملكة مؤيدا لسلطانه فابع
الجارية فاصير الفياض افضل العلماء اعظم الملوك الفضلاء الفهم الفهم الفهم الفهم الفهم الفهم
سلطان افضل الهدى ناصر سلاطين الدنيا غيث سما الجلالة لئلا غابة البسالة الفضائل لوالیه
المغوار على اعادته شعر عار الردى نای المدی ساری الندى سيف العدى وسوف كل الواهب
الحق والدنيا والدين الملك المؤتمر نابيد الملك الحق البين غوث الاسلام ومعين المسلمين حامي القران
الموحدين ماحي الظفائر المهددين غرة ايام الملوك والاکاريم والاعالي طرزا كلام المالك والکارم والکارم
اول ملوك الخافضين واعادك عظما الشرفين جشيد الزمان في جلاله اسكندرا العهد في ابا له
مقبوط الا بادي في ايامه وبذله مطبوع اوتش وان في صفته وعدله ملقى البؤس الى فابوسم مديج
محقق فاحسبنا والخير في نفع مساعيه بوغود النصر والتأييد معمرة وحافانها بحال الافضال
معمره ورياض دولته القراء بحايب العواطف مطورة ورايات اقباله براح الظفر منشورة واما له
ومبايعه في الدارين محصلة معمره وما برح شريف رايه بقوم سنا والمالك وصائب نذيره بهتف
مناذ السالك وعدله المبين تجلوا ظلم الظلم عن صفات الايام وفيض جوده بزري على هائل الزها
مانلا لا على بحر الفلك عفود الثريا ودارت في الارض كاسات المير القين مع حلوا الحديث ديا ويقول
هانفا الفناء غير ذاك غامر هيتا مير يابتيه وذويه اما بعد خذ من الجباب المعلى حصه الله بكل سائر
وحجاب واصل اليه ميامن كل دعة نجاب بعوديات سلاله مؤالية عن الصلوف متعالية تتلوا

در جواب طلب متابع طرب

۳۸

مسأله

سُورَ الْإِخْلَاصِ كَمَا حُطِّ الصُّبْحُ عَلَى الْأَفَاقِ وَادَّعَيْتُهُ صَاحِبَهُ فَاتَّخَذَ صَاحِبُهُ بِلِسَانِ الْوُدِّ وَالْوَفَاقِ وَنَجَّيَاتِ نَهْنَتْ
 مِنْهَا أَنْجِيَاتِ الطَّبَعِ السَّلِيمِ وَنَظَرُ عَرَفِ الْجَحْلَةِ عَمَّ حِينِ الْمَاءِ الْمَعِينِ وَزَلَّالِ التَّسْنِيمِ هَذَا وَالْأَشْيَاءُ وَالْأَلَا
 لَتَبَاعِ مَنْ صَفَوُ الْمَصَافَةِ وَخَلُوصِ الْبَيْتَةِ وَمَحْضِ الْوَدَادِ وَصَرَافَةِ الرَّوْحَانِيَّةِ إِلَى ذَلِكَ سُؤْلِهِ وَأَخْرَاجِ مَا مَوْلَاهُ
 أَعْنَى الْوُصُولِ إِلَى الْجَنَابِ الْأَعْلَى الَّذِي هُوَ مُصَدِّرُ الْأَمَالِ وَمُورِدُ الْأَمَانِ مَصْنَعٌ يَجْعَلُ عَنِ التَّوَعُّلِ فِي الْبَيِّنَاتِ
 وَالْأَلْبَتَةِ الْعَلِيَّةِ فَإِنَّ بَيْنَ الرُّزَادِ وَالْمَرَامَاتِ نَظَرُهُ فِي مَرَاتٍ دَعَاؤُهُ بِالْأُمَامِ وَأَوْزَمِي عَنْ فَوْسِهِ
 عَمِيدُهُ وَوَاحِدُ ذَلِكَ الْمَرَامَاتِ وَلَمَّا اشْتَرَفَ الْحَادِمُ لِيُطَوِّرَهُ سَاطِرُ الْأَمَانِ وَابْتَهَى مِنْ نَفُوشِ مَا بَنَى
 الْفَضَاهَا أَصْلَبُ لِلْقُلُوبِ مِنَ الْحَاطِطِ الْعَوَانِ وَالْعَبَاسِ كَعَلِ الْهَيْمَةِ وَقَلْبِ الْهَانِ مُنْقَمِنَةً لِلطَّائِفِ
 نَتَائِفِ وَعَوَاطِفِ وَعَوَارِفِ كَالْمَاءِ سَافَاً وَابْنَالِ فَرَاغَاً وَالْعَيْشِ بَقَاً وَالْأَمَالِ بِلَاغَاً حَاسِبًا مِنْ خَلْقِ
 بَلَكِ الْإِخْلَافِ الْمَلِكِيَّةِ نَاسِراً لِمُرَاطِبِ الْكَرَامِ الْمَلِكِيَّةِ شِعْرَةً كَانَ مَكَانَ الْعَيْنِ مِنْ فِرَاطِ عَزَمٍ وَحَلَّ حَلِّ
 التَّوَجُّعِ مِنْ حُسْنِ مَوْجِعِ سَجْدِ اللَّهِ شُكْرًا وَحَمْدُهُ خُذْ وَقُلْ الْخُصَّ نَافِثِ الشَّطْرَانِ الْمُعْظَمِ بِسَلَامَةِ
 الْجَلَابِ بِمَجْدِهِ الرِّبَابِ وَسَعَادَةِ مُعَادِهِ فِي كُلِّ حِينٍ وَأَوَّلِنَ وَعَاقِبَهُ صَافِيَةً الْمَشَارِعِ ضَافِيَةً الْمَدَائِرِ
 بِكُلِّ رَمَانٍ وَهَبَّا لَهُ أَهْبَةَ السُّلْطَانَةِ وَأَبْتَهَةَ الْأَحْيَانِ مُنْقَمَةً إِلَى رَوْعَةِ السَّبَبِ وَبَرَاةِ الْأَقْلَامِ فَلَهُ
 لَا زَالَ كَذَلِكَ فَادَامَهَا اللَّهُ عَلَيْكَ وَمَقْدَرُ ضَعْفِ هَذَا لَكَ وَأَمَّا الْإِسَارَةُ إِلَى تَحْصِيلِ سُفُورِ عَالِي
 الْأَطَارِ بِفَاجِئِ الصِّيدِ فِي أَطْوَارِ الْأَوَطَارِ فَتَدَفَّقَتْ أَوْلَا بِتَحْقِيقِهِ وَقُلْتُ سَبْفُورُ السُّلْطَانِ بِمَا يَرِيدُ وَبَرِيدُ
 وَيَصْنُبُ شَاكِلَةَ الصَّوَابِ فِيمَا بَوَارِدُهُ وَيُورِدُهُ وَأَقُولُ ثَانِيًا لَا يَنْجِي عَلَى جَلِي رَأْيُهُ الَّذِي يُورِثُ الْأَصَابِعَ
 سِفْطَرِ نَدَاهُ وَأَبْرَاقِهِ أَنْ سَبْرَابِ أَتَامِ السِّتَاءِ فِي الْجَهَاةِ الْحَارَّةِ وَدِبَارِهَا أَصْرِيهِ مِنْ نَحَابِ هَوَاجِرِ مَعَمَّةِ
 الْقَبِيفِ مَسُوكَرِهَا الْفِرْزِ وَمَقَارِهَا وَكَيْفَ وَسَبَاتُكَ التَّلُوجِ رِيَاضُهَا وَمَاءُ الْفَوَاصِلِ فِي شَوْهِي الْجَالِ
 حِيَاضُهَا بِالرَّمْهِ يَرْتَفِضُ وَفِي التَّلُوجِ يَبْرُوحُ كَمَا أَنْزَلَ نَحْوُهُ أَصْرِيهِ لِحَرْتِنِيمِ دِبَارِنَا بِالْإِشْبَةِ إِلَى الْكَا
 عِيهِ الْأَصْلِي بِهَوْمِ بَحْرِ الْأَكْبَادِ وَيَكْبِدُهَا أَظْهَرَ كِبَارِهَا وَلَا شَكَّ أَنَّه لَا يُوَافِقُهُ وَلَا يَكَادُ وَلَكِنْ الْحَالُ
 يُحْصَلُهُ لَعَلَّ مَبَايِنَ ذَلِكَ لَدَوْلَةِ الظَّاهِرَةِ الَّتِي تَبْزُلُ الظُّلُمِ مِنَ السَّمَاءِ وَيُخْرِجُ التَّمَكُّ مِنَ الْمَاءِ نُورِي
 بِهَا الصَّخْرَ الْجَامِدَ وَيَرْتَقِي لَهُ الصَّخْرَ الْمَارِدُ وَيُكَلِّفُهُ آمِنَ الشَّرْبِ صَافِي الشَّرْبِ قَوْمِ الْفَوَارِدِ وَالْحَوَافِي فِي بَرْنِ
 السَّلَامَةِ وَالْعَوَافِي وَيَصْنَعُ ذَلِكَ الْجَنَابِ بَعْدَ حُسْنِ الطَّلَبِ صُنَاعَ الطَّرِيقِ رِيَابَ الْمَهَارَةِ وَالْأَلَا
 فِي عِلْمِ الْوَسْطِ فَا لَعَادِلِ رِيَاضِ الْأَيْسِ وَيَلَايِلِ بَسَائِنِ الْمَرْسِ وَحَامِ أَعْصَانِ الْفُتُوسِ الْبَرِّ بِشَمَائِلِ
 الرِّخِيمَةِ يَرْفُخُونَ الرُّمُورَةَ الْأَنْبِيَّةَ وَيُلَاطِفُ طِبَاعَهُمْ وَحَسَنَ انْفَاعِهِمْ بِتَوْفُونِ الثُّقُوسِ الْفُتُوسِ
 كُلِّ وَاحِدٍ مِنْهُمْ لِمُصَوِّرِينَ ذَلِكَ وَعَمِي وَالْقُرَالِ ثَالِثٌ وَكَبِيرُ صَوْمَانِي وَتَشْهَدُ بِصَدِيقِهِ الْمُنَافِي وَالْمُنَافِي

الأوتار

الفاصل

تكون

یَسْلُبُونَ بِطَبِيبٍ لَا غَائِبَ وَرَسِيلَ الْمَعَانِي مَرَّاسِيلَ الْغَوَائِي لَا يَتَحَرَّكَ الْفَلَكَ الْأَعْلَى الْأَعْلَى خَرِبَ ذَلِكَ
الْأَصُولُ وَلَا يَتَنَبَّجُ الْقُفُوسُ الْكَامِلَةُ الْأَعْنَادُ الْأَمْعَانُ فِيهِ بِلْدَتُهُ الْوُصُولُ وَفَدَّخَقَ فِي عُلُومِ الْمَكَاشِفَةِ
وَعَيْنِ الْمَشَاهِدَةِ أَنْ الْقَعَّةَ نَظَرُ رُوحَانِي وَالْأَسْمَاعُ بِالسَّمَاعِ لِلتَّفُوسِ سِرِّ سُبْحَانِي لَا بَصِيفُهَا إِلَّا لَيْسَ
الْوَجْدُ وَالْحَالُ وَيَقِيلُ بَلْ يَكِلُ فِيهِ الْمَقَالُ وَالطَّبْعُ الشَّرِيفُ السُّلْطَانِي يُؤَيِّزُهَا لَتَيْمِمَ الْأَشْوَاقِ الْغَيْرِ تَبَيَّنَ
وَيَكْمِلُ لِلذَّاتِ الْغَيْرِ فَايَنْتَهُ بَلَّغَهُ اللَّهُ تَعَالَى إِلَى ذُرُوفِ الْعَارِيفِ وَأَفَاضَ عَلَى نَفْسِهِ الْفَاضِلَةَ سَابِقَ
الْعَوَارِيفِ وَلَمَّا وَصَلَ الشَّيْخُ شَرَفُ الدِّينِ إِبْرَاهِيمَ نَلَّاعِلُ الْمَلَأِيَامَاتِ مَكَارِمِ طِبَاعِهِ وَكَثَّرَ عَلَى مُفَضِّلِ
مَصْنَعِ عَدَدِ ذِكْرِهِ أَنَّ الْحَلَاوَةَ فِي الذِّكْرِ شَمَائِلُ قَوَاضِلِ اصْطِنَاعِهِ وَمَا كَانَ إِلَّا كَالصَّبَا بَشَرُ مَوْلَى الْأَنْبِيَاءِ
الْمُخَاطَبِ أَوْ كَالصَّبْحِ الصَّادِقِ يَجْجِي عَنْ لَعَانِ بَابِ الشَّمْسِ وَهُوَ صَدَقُ قَائِلِ فَتَلَتْ كَمَا قِيلَ لَا غَرْوَيْنِ الْبَدِ
أَنْ يَلُوحَ وَمِنْ الْمَسِيكِ أَنْ يَفُوحَ وَالصَّلَاةُ عَلَى الرَّؤُوحِ الْقُدْسِيَّةِ الْمُحَمَّدِيَّةِ مَا لَاحَ بِذُرُوفِ فَاحِ زَهْرُوقِ
نَاحِ طَيْرٍ وَسَاحِ فَكْرٍ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَصَلَّى اللَّهُ عَلَى خَيْرِ خَلْقِهِ مُحَمَّدٍ وَآلِهِ الطَّيِّبِينَ

ذکر و بی سلاطین و بی بطریق اجل حسب تعلق این مقال و بی از بلاد جنوب در شرف و مکانیست بنیاد و این
و دیگر جواب چون جوارح و اعضا تمامت سخنان آنجا مسلمان پاك اعتقاد و معتاد بر رسم غزو و جهاد حاکم حاکم از ششم شمال و بی
منبت آن واهی طبیعت اعتدال و آبی بر آتش مسطور بر لطافت تنیم و ریاضی اطرافش مقصور بر طراوت نعیم شکری مجاز
افزون آنسید هزار و عزمه منفتح تر از ساحت اندیشه مهیب و دارش پیر بلدان بر حسب آنکه مشاهدان تفریر کرده اند
از طرفی که فاصل است میان خراسان و هندوستان چون از پنج آب یعنی آب سند و آب جیم و آب لهما و در آن سلطنت
و آبلیج میکنند بنیزو جب است بنیان که جو دلاهور کوچه سوخته کوچه و در چالند رحه که کز حوت مولیان از جاسی سرسیل
تمام تر بنده سامانه تجریر کپران ماکو در و از طرف دبی چون متوغل میشود بر بواطن بسند بدین منوال عوض بدوون کرده مکسور بهار
سرتک ملت لکنوت و هر یکی ازین مواضع بر چند پاره و میشل است و قلاع حصین و اعدا و قصبات و نواحی معموره خود
زیاده از آنست که درین موضع خیال تقریر آن توانست و زبان خانه را به تفریر تفصیل آن کشاد در سنه اثنی عشر هجسمانه بر مشاه
ابن مسعود و نوبت سلطنت غرین یافت و مدتی برین گذشت لمؤلفه چنانکه عادت این روزگار فرنوت است مداوم و
و باز داده استند علاء الدین حسین ابن الحسن قول لکوک غوری و می خروج کرد و مملکت بدست فرو گرفت باز بهرام شاه که تری نمود
چون علاء الدین بر عزم اجلا او در حرکت آمد بهرام شاه فرمان یافت و پسرش خسرو شاه کلاه شاه بر سر نهاد و وزیر
مقاومت با علاء الدین بدست سرخویش گرفت و بجای دیار بهند رفت علاء الدین غزنی را عارت و قتل فرمود و آن ممالکت را
استغنی شد و در دبی مقام ساخت خسرو شاه و در سنه خمس و خمیس هجسمانه بدست کرد بدست پنجه چو ترا شکست اگر پنجه تو می شکند
الحسن مع غنین که و یکبارگی طمع از دولت غزنویان قطع گشت علاء الدین بهادر اذ کان خود را ابنا بهرام ابن الحسن ابن غیاث

ابوالفتح محمد و شہاب الدین ابوالفتح بکومت نصب فرمود چون سلطان غیاث الدین درگذشت سلطنت آن ممالک با افراد در دست
سلطان شہاب الدین غور آمد در پحال این دو پتی از دل بر زبان خار روان گشت رباعی لکھنؤ ناپذ خوری غم و کشتی بار چنان یکسان
ای دوست نکل و غار جهان بر خطه کی اردو دیگر مرد و بخت نیست کو نیا کار جهان تا زمان سلطان محمد گشت که در شهر سمنه اشی و تماش
بروست چند ہندو فدائی گذشتہ شد بخت او نیز گذشت ازین گذر گاہ دان گشت که نگذر و بر این پاد چون طعم مار اعمار او تسلیم
منشی آجال بپایان رسید و خلفی داشت قطب الدین ایک مملوک او و حکومت متقال یافت و غزوات بزرگ و کارها خطیر و عظیم
دولت او بسیار پیرفت چون ملک مستعار را ترک گفت و فرزند یارینہ داشت غلامی می کش نام بجای قطب الدین ایک
گرفت و سلطان شمس الدین ہندوستان و اقطاع کشمیر را بہت یافت و غزوات و فتوحات او بسیار بہت شعریہ و لہن
یَنَابَہُ وَهُوَ فَا نَعِ وَ مَوْتُ لَہِ یَقْشَاہُ وَ هُوَ مُفْتِیْ لَہُ نَفْخَہُ اِنْ جَادَ سَبَّحَہُ سَبَّحَہُ وَ اٰخِرَیْ اَیْہَا اَلْغَاظُ نَجَاہُ اِنْ عَزَّعَ
مَدَنی مید در حمایت حوزہ مملکت می ظلت امین سلطنت امارت و بسالت و محی نعل حسن ایالت باطنار رسانید چون از منزل قاف
کوچ کرد از وی دو پسر و دختر یارند جلال الدین و ناصر الدین و ضمیمہ مالکیت او الخ خان و قلع خان و سکر خان ایک خطائی و
نوبت و مرد او شمس عجی بر جلال الدین غلو کردند و حقوق و آئی نعمت را بکفران مجازات نموده راہ ترو و عوایت سپرد و دم بہتہا
و استقلال از جلال الدین کر بختہ در شہر سمنہ احدی و حسین و تہما و متوجہ حضرہ منکوقا آن شد قلع خان و سکر خان یار نافع خان جیش
شدہ بر عقب جلال الدین روان شدند پس الخ خان ہمیشہ جلال الدین سلطان رضیہ کہ شیمی رضیہ داشت بر تخت سلطنت بگذا
و خود را قی و فائق و حاکم و مشیر امور مملکت بود از اطراف منکوقا آن در بارہ جلال الدین سیور غامیسی مہنایت منہول فرمود و
برایغ واکہ سالی بہادر ہاشم کہ در آخذ و دندہ و دہندہ و اورا بجزوہ ملک موروث رسانند و کلارا از آزار خار و خاشاک بر جان
مالکیت آذنا ب حیرت و شگفتہ داشت و در پیراستہ کردند جلال الدین مرحمت کرد و سالی بہادر با سکر ی تمام مصاحب او
تا ولایت حجاز کہ سرحد دی بود از آنجا پیشتر تہمت رفتن مرحمت کردند پس جلال الدین حد و کو با ڈور و کوچہ و سوزہ را کہ اہل دیار
بودند و تصرف گرفت و بجزوی از کل مضطربہ آخو رند گشت بخت آنجا کہ مرادست رسیدیت مرادی و آنجا کہ مرادست مراد
رضیہ نیست بعد از مدتی الخ خان سلطان رضیہ را از فرار رخت در کنار نغم الخائن الغیر بجای داد بخت از خاک بر چرخ بر نیل
کہ سرزندہ آن چشم بکوان بود و زلف دلبران از خاک کہ جلاب کئی ہم روا بود از بکہ خفا اند و در سادہ پکران پس دامادش ناصر الدین
کہ دختر او در قید زوجیت داشت کلا سلطنت بر سر نہاد بخت جہانرا چنین بہت ساز و نہاد زیکست بتدبیر کرد و چون دیار
بآمد با آنکہ ہم سلطنت مجرد داشت و حکم رد قبول یاراد الخ خان منوط بود باز عرق غدر کہ چون خلق و خدو زلف جہد برین ناست
ناض شد و داماد خود را بہت آورد و دو پتی کاتب حب حال بہ بخت ہر روز کند چرخ فلک بیدار و ہر خطہ بہین غم گذار و
این شاہ ملک خوش عروسیست ولی ہر روز در اغوش شد دامادی الخ خان چون عروستہ ملک را از معارضان پاک کرد و خود بر سر
سلطنت پائی نہاد و اورا سلطان غیاث الدین لقب داد و وزیران ہشکر در حرم ضبط و قید فرمان آورد و برین حال نیز خدی متصح و

کرده خاک برآمد کردن طمع بست که مگر شکست سرکش در عهد و امان خوابیدند یا عوس و دوسیر بد پیوند ملک در کنار مرام او آرام
گرفت تا که بیک گشای اجل تا خلق آورد و جواب تمامت قصد های او که در اینست دیگر از اندیشیده بود در کشادگی ملک و قضا
لا مَرَّةَ لِفِدْرِهِ بَدَا چون تیر بر تاب و از میان احباب و ارباب و در انداخت و ذلک فی سَورَتِهٖ سَت و ثابین و سَما
حاصل ازین عالم فانی همین بود بعد از چندان سعی و تکاپوی موفور و ذخیره جهان باقی چنانکه فرمود ان الله لا یحب کلَّ خَوَّانٍ کَثِیرٍ
پس و ارث تخت و مهر و مالک بر ممالک ملوک شد و در مراجع احوالات از حضرت پلاکو خان برینج بر ستیغ ملک ناصر الدین
و فاکت که حاکم سند بود و نفاذ یافت چون آنجا رسید ملک شمس الدین کرت و خداوند را ده بر غنای بوسطنه با دره هشتاد و او
مشمم گردانیدند و در تصحیح حال او مبالغه نمود تا او را چند مملوک و پیوگان بیاسار ساینند و در احوالات ملک فیروز که از جبهه ناصر الدین
بامارت خلیج موسوم بود توهم نموده عازم دلی شد و بر سلطان غیاث الدین را ملازم و بجای پندیده تقرب جست و او را غلبه
مولان که سرمدیت نامزد فرمود تا مجال غلبت لشکر مغول مسدود دارد بدین خدمت چند کارهی موافقت نمود چنانکه عادت اهل
حسد و نفاق باشد با شریک مصیغ و نفاق کثیفان لَهٗ نَفَاقٌ او را بمبادنت با مغول تهمت نهادند از دلی او رسد و تفت
ملک فیروز رحمت نمود و از خدمت سلطان خائف میبود چنانکه فرمودت هَآ اِذَا الْغُصْبَکَ مَتَّهَمًا کَرِهَ جَدَّ اَحْمَدُ اَوَّلُ
می آورد و تعلق میکرد و وزیر سلطان از تسلیف و تحلف و تقصیر و توقف او در غضب شد با معبودی چند روان شد تا اگر با و اجبار
احضار او کند در راه بی مصادقت اتفاق مصادقت افتاد و وزیر سبب تعاد و توانی و مبادرت بخدمت تخت سلطان فی بازخواستی
پریشان کرد و ملک فیروز جواب او را بر زبان تیر شمشیر حواله کرد تا حالی جواز نماند راه عدم بروی خواند و همچنان عنان بریز فروراند تا قهر
سلطنت فاذا نَزَلَ یَسْلَحُہُمْ فَنَاسًا صَبَاحَ الْمُنْذَرِ و ران حال که خدمت درگاه پناکده بودند و مراجع سلطان حامل عرض مرض شش
شماست بجای آورد و زمان فرصت که چون آرزوی مستندان ویرسد و مانند شب وصال و لبران زد و گذرد و فایت نکرد و
او را بر بزرگ ملک کر و تسکین جاش و دفع بر خاش شکر یا زاری پرسی نارسیده از آن سلطان بود چند روزی بهم سلطنت فرود بر روی
نهاد و پس شکر را در برقه طاعت آورد و شعرا غداه الدفتر طوع مراده و فی بدله الحاد ثبات و تیر را از عقب پد فرستاد
تا خبر بر دکه بیت زان قاعده های صل در کوی مہد تا چشم زدیم برسم آثار نامد ملک فیروز ملکی فیروز یافت و بر سلطنت
نامتصور قرار گرفت و ثغر مملکت را بکفایت انجام و محفوظ داشت و از سر عصمت و خضری سپیری بیت زلفش خلاف قامت قاض
خلاف زلفش ضد میان سرنی ضد سرنی میانی نتوان داشت وین از زلف تا نباشد از لفظ او دلیلی در خنده ترجافی در حال انجام
بر آور زاده خود علاء الدین که در بحر خفا و تیر بیت یافته بود آورد و حکومت عوض و بدوون بوی تعویض کرد و فی آنجا استقلال یافت و شکر
آرامه بروی جمع آمد پیش او حکایت کرد که رای چند را خزان بی نیایت مشون کجا هر مار و لالی شایهوار هست طمع در استیلا زد
که هر دو تخلص کشور او محکم کرد و سپس بر کاشت تا بوقتیکه شکر رای بی نصبت بعضی خصوم مشغول بودند اعلام سلطان کرد و علاء الدین
اقتام فرصت کرده شکر شمشیر مضاعف شد و شکر شمشیر فحیح پادشاهی شکر بایند و وفود حضرت داد و رحمت او بر تیر قیام

و تاج کوش فلک جدر هم گشت و از غبار مه اکب چشم روشن دیده آنکه نمود شعر عجاایع العفیان فيه كان الجح
وعث افخباد چون صراف تقدیر دست مغربی را و گفته افق شرق نهاد و شما هم که نور بر طبق نبی بر آنکه صبح موسی و در سپهر
و اعوان فرعون غلام منبرم کرد و سپید بساط محاربت فرو نوشتند نقایای غوی بقل آمده بود و بکنا و بکیده شده نور و زنا حد و خرفان
برفت و شهادت کشور را بجا بشارت ویر لعلها نام اومی نوشت پس شایراده جهان که با حادث سن سکندر ظفر و تهن تن و فرید
و جمید بت بود باز عجاج او شکر کشید و در ایگان طوس اتفاق ملاقات افتاد و بزم بیان جان تان او سکان راجع اهل میشد و باز
تیغ تیغ انتقامش دیده خورشید احوال می نمود و بیت چون شاه گنبد بر لب چالش و دشمن کنازل چو نالش نوروز و است که
پای آن حمله نازد و مثل است که مل رجوت و شجاعت حریف و وقت شادین است مصراع و اصل اللع عرافان الحریف
و از نایده قوا به گشت من رفق بخاک از عن بخاره و من فخر حاکم عن حیا فلا لیسنا عن براف و لشکر خود و صیانت گشت و بکشد
بشکر یکو چون تیری کاست و از آنجا تیغ عقین کون بر آید چنان بکشد شهادت و پیوست و اظهار صدق عبودیت کرد و پیوسته غایبی و فراموشی
ویر لعل شد که یسوی شکر می که ما و آب آبی می مقام داد و بهر وقت که نوروز است و کند مطیع و متقا باشد و لشکر سیستان را در نظر اتمام او مقرر فرمود و در آن
سیلاب خوف و باس نوروز در دلهای جان جاری شد که اگر مواشی در آب خوردن متفر شکی گفتندی که مثال نوروز دیده ماند
و دیگر با شکر می چون کوه همه تن جگر عزیمت خراسان نمود و باز عرصه مجاولت بسط کرد و حوالی طوس را بغارت داد و غنایم فراوان
حاصل کرد و در آن ارنگل خرم مثال شاد شمع جوعه البازبی و تم نومه القطا و ملویل الاغصان اخضر فی المفلانم و در
نیشابور می گشت شایراده عالم شکر می تمام در نظر اتمام امر اقلع شاه بکایت و غار ان بهادر و قلع تور پسر توامی کرده
روغ موده فساد و در قجاده خا و او در ارغان فرمود هم در طوس عرصه بیجا را طول و عرض دادند هر دو طایفه از کوفه متعاقب یکدیگر
مخلف شده اند و ماه غار ان بهادر نوروز را چاقی زد که اگر بگوید راندی تب لرزه دریا بر آید و صخره صفا پدید آوردی بقوه تجدد خود و نگاه داشت
قوچی نوروز قاریو تیری از شست کشاد و بروی زد چون جشن و شست آبی بوی رسید نوروز را در اهفت چوب یا ساز و یعنی چون بد
که جشن پوشیده دارد و سب را تیر زدی که او خود جان بزدی پس نوروز غار ان براف و باز مشوجه و یار سیستان شد و شبدر غار
و دیگر قصبات را عمارت فرمود و ابالی را بر راعت و فلاحات تحویل و در غیب نمود بانک زمان غلات چنان خص پذیرفت که
یکم و اگر کنم را به چهار درم سیم آمد و تمامت طوائف از شهری و شکر می مطیع و متابع گشتند و بر شکر نمود در مزید هم و دست و عجات
و پرولی او چون افتاب خراسانی مشهور بود و وصیت اسلام پروری و ملت ارانی او مانند صبح دوم و در افق مذکور شعر و گفت
بصعفی الا فقام بیئنی لذلحناج التهازی الی دلیل برای تقویت اسلام ارتکاب اسفار و در کوب خطاه او چون متفرجات
جان و مترجات رضوان شمرودی و تهر و اح و تهناع بدین حالی نمودی شعر و لعرض اللوفاج الصم تهری و انصب حو
و جعی الحجیر و متعارف از ادب و اب او چنان بودی که چون مقصدی پیوستی بطرفی شکر کشیدی در بیاض نهار خیمه او سپر
نیلون آسمان بودی و در سواش شب هفتاد را بقادیل کواکب و صباغ در آری که از ماده و در درغن و قلیله نیاز بود و مقصود نمودی

و وقتی پای در دروازه اتمام کار زار نهادی که غراب خدا فی شب حاکمت خود را بر اطراف مسالکت بین بکشد و گفالت فایله
 و فضل المنام و رکض الظلام حتی نال و غائب العظام و کائنات غنی به التبتی حفا صاده و وجانا طفا سحر و کفر
 ظلام البیاض عند لیون یختران الما نوبه نکتذب برین جمله تنها با طرف تا سخن می آورد و هر وقت لشکری جزا
 بر غم منادات و تسمیه معادات بدیار خراسان میفرستاد و سرری می نخت و رخی می نخت تا اوایل شهر سنه اربع و تسعین و ثمان
 از حضرت قید و سوش شد و با او رکنموشه راوده که هم شاخ نوروز با شجره مصابرت او مثل بود معا هدت کرد که نواحی
 حوالی آب امویه را از نواصب لشکر قید و مصی کر و بند و خط نصرت اسلام بدان موفی ایالت اشاعت یافت و رکنموشه و نوروز
 که یکموشند و سلسله موفقت چنان انقطاع یافت که باز موهلت تیره نشد بالشکر خود بر جرکت یاسا و روز دهنه تنوره حرب تفتید
 و عوصف حلات بجنبید هر چند نوروز بنفش خود آن روز حلهاء جان شکر و قصد های صف شکن میکرد و سواران بر غم اسنان
 از اسبان سان می افکند و رقه میدار از خون دلیران تیغ ز مردمین پیکر لالستان میکرد و بند شعر کلاختر ساجد الک داس
 منه خفا ل سیفک الله اکبر و روان فردوسی میباید طیت که شیری نرسد ز یک شت کور ستار نما بد فراوان چو مور
 چو اندر هوا باز گستر و بر ترسد ز چنگال او لک ز بعد از چو حسن جبهه و قبال بر سر اسم قتال و جاد چون اعدا و لهای باشت
 مصافقه لشکر نوروزی بود طاعت سقاوت نیارند و فاکر لشکری پایده ماند پس تلف مصلحت دید و بهرات آمد شعر بهی با
 الکمهره اذ قد علا عن ان بهی عن هراها و کف بهی الذنبا جمعا بنا حیه من الدنيا الخواها
 بر یغبار ابا نام او رکنموشه با صقاع و جانب میفرستاد و نوروز سورنیدین بران تم میزدا تا باس او باز شایع شد و جام و دست کا می از دست
 ساقی دوران سایع بهی صره نیشا و لشکر کشید و محاربات متعاقب فایلی نیشا بود و پرده نما و نت بر نوع مصالحتی امان خوا
 و رسوخ این حالات جمعی او رکنموشه را از غمات نوروزی خائف گردانید که او قصدی خوا به پیوست و رامثال فرس بهی آمده است
 لولفد الکبت یفیدان لا یفترن فنه و لیس یفید دفع الخوف من غیره بعضی نزدیکان و مشیران خود اندیشه السبق لیسف
 بر طبق عرض نهاد از بطانه خانه او رکنموشه نوروز را از کیفیت مشاورت حسن اعلامی و جب میداند و قوی بهی که از غول جانین
 مروجب و مستعدی انفصال سر رشته موهلت میکرد او رکنموشه را بشکر خود و مراجعت میکند نوروز مقتضی اصابت رای بکار او را و از آنجا
 برادر ایچی به بندگی شاهزاده جهان خازان میفرستاد و مستحق ابواب نفع و مستحق بابا صلح بل لعی بجا رفت و بهی سحاب عا طفت
 پیغام داد که تا چند ظرفین جوین نمد و انتقام بشیم و از بلبله حاجت بجام و خا جرجه خون شکر باین بشیم وقت آمد که شاهزاده
 سخا و روزگار رقم تجا و زکشد و موجبات وحشی تا که فلک مقتضی آن بود بصبح جمیل مقابله فرماید تا مرکب را ازین طرد و سوق دایم
 استقامی از زانی داریم و لشکر در گوشه مجلس و فاق از سر شوق و کام جام مدام با حصول مرام نوش کنند چون تیغ دست در که تکانند
 و پیش چون تیر از یکدیگر بجان باطل دور می نهند که روزگار حریفی و عاست و دیاع و سیو فاولاشک چون عنایت شاهزاده و فاکر
 من بنده اتفاق انعام یابد در زمان حرکت کتب بلوغ الفتح مع الوفاق نواهد رکاب اعلی را خدمت استقبال جب و اینک

سكون عليه بالاثلاف بنيت التلاف حشرنا چون اين مغلله كه غلغه صدق آن صد و رخم طاقديس ملك انراخته بود و حضرت
شاهزاده شرف عرض یافت هر چند سوابق ذرايح مخالفت بلواحق منافرت مقرون بود حسن مطاوعت واستدراة اورا با من ميان آثار
دولت خود از موجهات فتح الباب هدايت و مقدمات نتايج تائيد و نصرة شمره و در ليغ باستالت و عاطفت و اقال عشت بست
پيش بوقايلحي روان فرمود و بوصول اواز غايت رجاحت عقل انار شمره و نطق ظاهركر دانيد چون تها و می اخبار و تعاطي مرهلا
عواصر خطرات ركونی پذيرفت نوروز بيك عزم بندي شاهزاده عالم كرد و نزد يك قصبة لغسو كه مغولان آنرا مری شيوخان كوین
بشرف كشمش مشرف شد و بی توسط و سيطی وارشا و مرشدی بجولات او هر دو نام برابر قسم دایمان مبرم كشت مشروطه كذا
ملك بقا و دوقدر كشت مكران نوروز جاوده هلاص و رجوع و ديت حضرت خايت مسلك دارد و پادشاهزاده جوان بخت كردن
بعقود عقيدت اسلام ريت و بد وقت كند كه در الاء شعاردین خفي ساعی باشد و متابعت نصائح نوروز كه موجب نظام ملك ثبت است
بر همت كرم پادشاهانه واجب و لازم داند و دبت مخالفه دعنا الى مخالفه و معاسره دعنا الى طيب معاسره
پادشاهزاده جهان عاطفت و سپور غامیسی سید فرمود و لشكر ياده نوروز را كه از محاربت ياسا و نریاس آورده و مذخلعت و الاغ و تعنا
حوالت كرد و در پناه دولت روز افزون ارتياش و تهاش با مقتدر شعرا قول لوزار الامير برخلوا فمن زانه من لاجله
فهو را يك وان زاده الفرسان كنت كنهلم بان برجعوا و الخيل فيهم جيشا اعوان حضرة بدلی صافی ارغوان
و عقيدتی با كبره راز عارض بان پرورش روی در روی حریف موفقت كرده و دشت و مجانبت با من موافقت مبدل شده و يكصد شعرا
لقد اقبل التير و الخيلان فاسعد و اركنت مسعودا كما كنت فاندود و ذق كوس الرايح خمر السيل
عن اليم في حيا الحسام الهديت لمولفه حديث مغف و تنع و زركسيه عقيق ياده از ان ساغر بلوی ده باد و كهن مضر
بنوروزی زپای كل بشايم عقد های كره و جوبشكر كرايش است شعرو جوه كاكاد المحبين رقه و لكها غدا الحيا
صخور در عوض قبضه شمشير كوشه ساغر كلون شعر كشاع في هوا يطاماه العيون هي في الدن جنين وهي في الارض
كرفتند و بر جای اتصال جايه در موافقت قال و غدا غدا و نبات و بنين استماع كرو القصة بنوروز زمين بخيل اوقات ليالي و نهار جاي
ست اعدال گرفت و بان مصالحت و الصلح خير و من يوم السلم سلم مصالح عالمان بمصول پرست شعري اطش
عراص الملك و اغنيك فنانته و اسناد الحل و الحرم و صلى الله على من امر بالطواف على العرفان
الذي من لذي طبعه العرفان و كرموجبات نهضت رايه پادشاهزاده جهان خلد الله و
چون بايد و خان كجا تورا شربت فاشايد و خايت بايدست فرد گرفت بليت لمولفه دين خود فامده بود كه او نوبخا
تا جاست چنين است جانا بنياد پادشاهزاده فریدون فرسكند بهمت بران حرکت ثبت نوانست فرموده نوروز بيك
باب مشاوده و كنجاج كرده و الترام نمود كه من بنده شاهزاده ابر سرير دولت روز افزون كامكار بنشانم و بايد در ابر شكريا
واعوان كه چون طراز جايه بر سياره چون حجاب غرا زميان بردارم مادام كه شاهزاده مغلله قلاوه اسلام شود و هذا قال

الملك
نصير

اَوْدَشِيرُ بْنُ بَالِيكَ الَّذِي لَوْ كَانَ حَيًّا لَمْ يَكُنْ إِلَّا ابْنُ بَالِيكَ الدِّينِ وَالْمَلِكِ تُوْأَمَانِ وَالَّذِينَ أَصْلُ وَالْمَلِكِ
 حَارِسٌ لَهُ فَهُوَ مَهْدُومٌ وَمَا لِحَارِسٍ لَهُ فَهُوَ ضَائِعٌ بوقت مقام فردوز که بیل زبان شاهزاده بیل
 خلاص کلر علیقه توحید سرسیدن گرفت و در یک روز زیاده از دویست هزار شکر متمرکک و موعده کشند پس بعضی بیت
 دولی ثابت و رانی متین در بهار شته اربع و سبعین و ششاد که ایام شعر لهما العیش و زنده من حایم و سلاف بینه معشوق
 و معذ من الثمال علیل و شاح من الریاض ابنو و جان من الرذاذ بنیر فی مرفج انراهن خلوف
 مصدق بود بشکر حاضر منت فرمود و نور و غازی مشیر و امیر و قائم عیش در اندک تیر بود چون حد دوری تخم حرکت منکشت
 ایلمی فرستاد پیش باید و خان گفت معمور از یاسای چکنیه خان بود که امر او را جواب دل خود را دروغ را تعرضی رسانند اکنون جمعی امر ایلمی
 قتل کرده اند التمس نهت که ایشانرا اینجا فرستند علی التقیل تا سخن پرسیده بر دوقی با سنان قضیه را فصل کند مقصود از ارسال ایلمی
 انکه لایق اهدان نفع الفول الجمیل و الا یقع السیف الصقیل پس هر طرف را اطراف ایلمی را جبه تحصیل مال بقیا
 روان فرمود از جمله صد تومان زر بر پنج شیراز حالت فرمود ساربان میر و ولایت بود و ملک هلاک جمال الدین حاکم مال ایلمی
 باید و خان ایشانرا نکین نکرد و از رده مراجعت نمود و اندام دجی را که بر تومان عراق حواله رفته بود سبب قرب حرکت
 بعضی بحصول پوست و درین میان جهان پرفتنه و آشوب بود و خواطر از مخاوف و زیر لکدوب ایلمی و اراء مختلف و اسباب
 سخر و ترود و مؤلف چون باید و خان بر مضمون رسالت و کیفیت عفا و دقوف یافت امر از فعال خود مستعشر شد و پادشاه را
 بر مخالفت و معادلات تحریض دادند و ایلمی جواب که گنجا تو امور خائیت و احوال حرکت با مهمل داشته بود و با فعالی که لایق
 بنا بهت سلطنت نبود اقبال منمود از حکم یاسا و چکنیه خانی ادا برداشتم ایلمی چون جواب با صواب شنید معاودت کرد و امر جمع
 حرکت و استعداد اسباب معالمت مجبور و مبدول داشتند و از حکم بر لیغ توکل با هزاره محافظت طرف شریار نامزد شد
 تا آنجا خیمه اقامت زنند و اعلام و استعلام طرفین واجب دادند شهادت و جهان و نوروز با مقلد شش هزار سوار ایشانرا شمره صوفوا
 چاد که و اجلو لبوکم و جدد و اللقی البتل و الشکر لکاکا بستند در ماه شعبان بن سال بهنجام انکه قرص زترین خورشید
 تنوره معدنه زمین نهان بود بشیر و یاز رسیدند قراولان طرفین در یکدیگر او کشند و در باد حمله از تیغ انکون آتش بلا بر سر هر کس نهند
 لشکر شاهزاده تیر باد آتشی را در کمانها چاچی اغراق کردند و بزبان سوار در یک ساعت زیاده از دویست تن اجازه نامه
 فاذا و توکل از به حال کریمه عازم بنکی شد چون تیغ خورشید سر از تیغ کوه برداشت و جبار با نقوش لمعان چون خورشید
 و سیر بر بخت شاهزاده ایلمی فرستاد و بخت ایلمی و از وصول خود حیا ز شرف کششی را و ما جزا شاه که لشکر را بی معرفت
 و اجازه اتفاق فاذا و اعلام کرد باید و خان نیز جوابی متضمن اشفاق و قبول معذرت و تلقین خاطر و تیج و وصول و قرب ملاقات
 و میعاد رفت که آقا و اینی لباس مصدق و مجدد و اساس موافقت شو که گردانند و سخنی که باشد تا مکرده شاهزاده متوجه اردو
 خود شود چون از بهتان صبح شیر با شیر بچشید و در بهتان افق شکوفه نور بید عیت نقب برد و از مشرق بروی صبح خست بنیان

تیج سحر

در این کتاب
بسیار از
تاریخ و
جغرافیه
و طب و
فلسفه
و غیره
مذکور است
و این کتاب
بسیار
مفید است
و هر کس
بخواند
بسیار
فایده
برد

زان میان آمدن هر دو شاهزاده بر رفته میعاد حاضر شدند با لشکری آراسته شهر قوم اذالسا و درگاه و فذکضوا فتنه
فصل فی ذالک الموضع ترکان چه ملائمت رخ و دیوانه در دست بهم خنجر و ساغر دارند در برزم کمر زحل که بر پند در زرم کسی تیغ
بازند رعایت حرف احتیاط و دفع سوء الفطن را بر دو بانی چند معدود از پیش لشکر برانند و بواقی با سلاح بر جای خود توقف نمودند
افادای یکی که بشرط اعزاز و رسم خدمت تقدیم کردند و از برهنش کلیات ملکی را حکایت شناده سخن ایچو فارس و عراق که با خون
نقش داشت تازه کرد یعنی چون کل ممالک در تحت تصرف باید و خواست مضایقه در باب آنچه معدود است از عقاقل اطاک
موروث بر خلاف توقع می نماید ایجان یکاب تمس البریق قلق زبان داد و گفت ایچو ملک است هم سمت مشاکرت
همیات زبان حال شهزاده این بیت تشنه و میکرد لکمه مطالبت زلبت بویشی کردم ولی جو غره مرا تو مطالبت داد
آورده اند که چون کثیر غره این بیت از قصیده مشهوره شعر فقه کل ذی بن فونی غره و غره مخطوب معنی غریبه
بعد از آن غلامی از آن کثیر با بضاعتی تمام بر اطراف آید عرب بطواف نمود من حیث الاتفاق بقی غره رسید شعر لکمه
لخص دیارها بخت او و افد بها اود فانی التادی بل کل اطلال علیک الربی بل کل انجا وینک
الوادپی در اثناء مسافرت بی سبق معرفتی با غره معال که در چون خون مال عاشق بر معشوق درنده هب عشق حلالی حبیب
مستطاب باشد و آواز مدح گفت میزد کسی غلام را بر کیفیت حال غره تنبیه کرد و روزی غره را گفت و الله لقد صدق سید
قال فک فاکند البیت پس غلام را با مال تبار که مرا بجه آن مرسته در سول دوست بود شعر با حنن و جند و جند و جند
الرسول یحب وجه المرسک پس کثیر مرجهت و قصه را حکایت کرد و او گفت انک خر لوجه الله و المال کله لک لعترو
غره و ابصال البیت این بیت بدین واسطه مشهور شد و بر صفت ذکر معاشقت ایشان در افواه و رواه افاد و طبعت همچون گل
نورسیده از دست بدست در مجلس انس می گردانیدند فاروزی زوجه عبد الملک بن مروان ام ابنین همیشه عمر ابن عبد العزیز زچین
که ام ابنین بواسطه این کلمه چهل رفته را از قید رقیبه آزاد گردانید و گفت لیکنی لک افلها که مکره عمد و عقیده حرم خلاف بود و غره را
حصار نموده از وی سوال کرد و ما هذا الذی یطالیک به کثیر فی شعره فالت وعدته بقبله و لک اذاف بها فک
انجذبها و علی انهم لک لک لک ای روز مطالعان بدیدار و خوش افسانه نایز چوب خوش کدشت پس فرار بران افاد
که فردا کارطوی را ساز دهند و سر حقه طمس باز کنند برین سخن عیان بار و آواز خود تا فتنه و خطرات در اندرون ظاهر شد و امر
غرم انکه در طوی شاهراه بر شاهزاده دهند و دهنه و دومی دهند و اندیشه که در طی ضمیر دارند در طوی ساخته کردند تا فتنه
فضل کرد و کارطوی و تفت اقبال منادی باشد هر اینه از ممالک ان باید و مخالفان و قاصدان هر چند صاحب قدرت و
شوکت باشند یا مال مناست و اولال کردند شاهزاده مؤید بآیة عقل و نور و زیر حرکت از نسخه حال تفرس کردند که عقاید
مخدول بر مکاره منطوی است و ضایع ایشان فنون اقبال را محسوس و نیز در عالم ملک هر کاری را وقتی و مقدار می موقت و
مستعین است و کل شیئی عندی و عندی و در هر مکاری بزانی مخصوص قدم شروع در میان نهاد و تقدیم و تا خیر بی بهنگام موجب مذمت

و مراثیات و المود و مودنه بالاقفا بتوفیق ربانی و کلمات سبحانی عظام نموده مرا کب غنائم را بجام جهان فحیم گردانید
 و در یک شب سه منزل مراجعت کرد و شعرش بندا الصبح فی جنبایه کالما یلمع فی خلال الظلم چون بیت بنمود
 ز قاف چرخ چارم سیرغ سپیده دم پرودم ایمنان از مرجعت شاهزاده که عین مصلحت موافقان دولت او دست عی معاطب
 مصائب مخالفان سلطنت بود خبر یافت برافات زمان فرصت و اصاعت اوان خلعت که باز روی آن در آینه نخل کوا
 وید ضحرت بجای صل فرو و شعرش غفل الخیر ادعی کفه ندما و استغضاک النضر من ابکی الشوق شاهزاده از راه
 ایچی فرستاد و فرمانمود که با باید و خان لکیلی و سیمسری و شیم با عث بر غنیمت از خراسان خلاص و دلاء ایمنان بود بلی چون امان
 افسان امران شاهزاده گردانید و مرجعت بر اقامت غالب آمد ایمنان بکثرت لشکر و نظام حال سلطنت مغرور شد محل فالت ری
 فتور تبیر بدلتلف کرد و خود در غلطی عظیم بود پس بر لیغ داد که ملک هلام جمال الدین حاصلات انجوه فارس که در مقاطعه او
 با ایمنان شاهزاده رساند و سال دیگر را طاک بنو اب انحضرت تسلیم کند و مرجعت ایمنان معتبر مقدم ایشان امیر بزرگ کو به
 آن بر لیغ بشیر از رسید و شهر از نیر بهید و تشدید بر لیغ فرموده بود که وجوه بوجه حاجت طلب دارند و عذر نشوند و محلت سید
 و زربستان چون ضمون حکام را استعاج کردند ملک اسلام هم در مجلس بر لیغی نقیضه آن عرض کرد و مثل برانکه چون مال مقاطعه
 سالیانه از مقاطع در وجه چرکیت و خزانه بموجب مناصبه بال استخلص شده ایمنان شاهزاده مطالبست و جو بکنند و اگر چیزی گرفته
 باشند بهتر داد نموده با بقا قان ملک ایشان را از ولایت بریون کنند اما منادی قبال پا شاهزاده مترجم و ارباب معتمدان میران
 لا نشور کالسیف الشهور و الجدا المصور و الجدا المصور ایمنان نیز مصلحت وقت را موا ساه پیش گرفتند و با علام نقص حکام
 نوکری را به بندگی خضره شاهزاده فرستادند و در خیال بر زبان کا فخر طوائف در بیط محاکم روان بود که پا شاه غازان
 و باید در شیوه سلطنت مینی باز در و از روی حکام نجومی نمود که او را ثباتی باشد چه ششم درجه خانان بود اما چون نوبت پا
 بشاهزاده جهان غازان رسید سالها در سلطنت و جهاداری استمرار و دوام یافت و بر اسم نشر محبت و نظم مملکت و اعتماد و تقویت
 دین اسلام بوجهی قام ناید که تا انقضای زمان میت و بدیه قبال و آثار میامن دولت روز افزون او باقی و ایدار باشد
 و القال علی ماجری چون از عالم غیب داردی بخیر ظهور خواهد پیوست پیش از حدوث و وقوع حکم که الاذواج جو و مجتهد
 الحدیث اثری در خواطر ظاهر میشود از کلمات شیخ ابو نصر بن مکیان است اذ اذ الله امر اذین سبابه و مهتدا و
 و اتم له الدایعی و اما ط دونه العوائق و العوائق نوروز در تضاعیف این حالات بر راه رسالت بخضره باید و جان
 رفت سبب تمام منبئات و مقصود کلی آن است که بر خجرات منام و مستورات سر اثر و قوف باید و بعد از آن چنانچه بهمت بلند
 عقل بی مانند او قبضه کند مصلحت امور پیش کبر و تقریرات ملائم وقت خود را جمالی حاصل کرد و در پرده باطلجا جاریت است که هم
 پشت کرد و دیوان دولت باید و در چون زمین پشت کرد و اند چند روز اجازه انصراف نمی یافت بعد از آن تبصیر و نقلی غازان
 کرده بغلطایان تمکنت ساخت که غازان را بسته در بندگی خضره بدارم باید و خان بدین باز بچه چون محال فرقیه و شیعه شد و سیر غایب

نقشه جهان و احوال
 و احوال

کرده با سعاف متمسات روان کرد و نوروز مرکب را با یکدیگر انصاف معانی ساخت چون بخت شاپهراوه رسید و از کیفیت حال و شرح
حیل اخبار کرد و تصدیق بهین با غارانی بسته پیش بادیو خان فرستاد و پادشاه و امر ازین بهایم لطیف و سخنه و اور تعجب نمودند اما کار از دست
رفته بود چون تیرا شست و از آن طرف چون بر سر خراسان خالی گذاشته بودند لشکر کثرت ازین ارمال و انبیا را از آب جیحون
عبه کردند و حوالی هرات را محکم ساخت از حکم شاپهراوه نوروز غازی شرفی سیفیه امضی من الموت و حله و لا یبقی منی
طبی غنایر جاح تجیل بشکر خاتمه متوجه خراسان شد و از دوازده وصول ادبی اینجا مقام نزال آن بلامنفع و آن متمکات
و تامت الفرائی و فیه ظفر غنیمت مفرز پندش در بنمت و الجبل العنای عوایس و اکلث و البیض الزفاف و
صدع نبیح النصر لیل جوم و کیف بقاء الیل و الصبح صلو چون ازین شو اعلی دل پر دخته شد بی آنکه ندانید بر جنان
خشت کرد و ندیدی غان معادوت بر صوب خدمت شاپهراوه دست قاید صبا و شمال سپرد و الحمد لله ما یجلاو اصحاب الظلمه
تلاؤ الصباح و الصلوه علی روح نبینا محمد ما تنفس عن جوب الرباحین زبا الراح موضع تمیم و کر
در مبداء جلوس پادشاه حکومت ممالک روم در نظر طعنا جازوین مقرر شده بود و صاحب دیوان صدر الدین بکرم بیرغ از راه
نامزدان و بار کشته بی در توجه بود و حصول موافق تاخری می انداخت چه جمال الدین و چه درانی که در طه درارت یافته بود و مال
قدره از بیاع خمول و ج ارتفاع پیران نموده و ستاد و بکر خوارزمی رست لا صغیر مع اولادیه و العالیه کما لا کبر مع العطله
و البطله و اما الولایه اننی یصغر و تکبر یوالها و مطیه حسن و یبعیم مطیه و اما الصدد لیل یلید و
الدنس لمن یجلس فیه و اما النساء بالرجال کما ان الرجال بالاعمال بواسطه خاست نفس و لم طبعیت و در
معرفی شرفاع و استدرک آورد و همان صاحبی را در عهد کینا تو خان کرد و اورد الله تعالی خلعت جان نبشیده تا مال چه رسد و حاج
وقع آرد با سوت مقابل کرد و ندید و از اشارت صاحب شریعه احب جیدک هو اما لعله یصبر یصبر یوم اما و ان
بفصلک هو اما لعله یصبر جیدک یوم اما غافل ماند و مبلغ صد تومان زرد و در حوالات ناک بر مال و
مجات و بعضی نواب صاحبی با او دمسار شدند و سان و قات و در عرضی نمت در از کرد و نب عفا علی هذا الزمان فاکتله
زمان عفونی لا زمان حقونی و کل ربی فیه غیر موافق و کل صدی فیه غیر صدنی و پروردگان دست
بجایه معادات پیش گرفتند و سابق تربیت را با حقی تحلیه مجازات کردند و نمید با ستاد و در یک مصنفه مجازات جماعتی که ایشان
و خیره چنان روز می پندست خود خیره تر دشمنی بودند و دینی که بار بار از مشقه العام او سوار مست ساخته بود و دوی حریف مروت
و فاتح جبار کربد شربا قومنا لا یضیعوا و اما کل جمیم و لا یخلو احواد یکل فی فیه و ذکره و النفس حد یقول و یحکم
لانی اخاف علیکم عذاب یوم عظیم جمیت مرو خرومند هنر شاپهراوه و بایستی در پشمار نازکی تجربه امتی در و کبری تجربه
بردی بکار سنگ نیت در انبید حسن عهد و وفا و مردمی و مروت و کرم اعز من بعض العنونی و لا یلقی العنونی و لا یلقی
الغریب و الکبریه لا یحرم و الغریب لا یحرم اما قد قال الله تعالی الذین ینقضون عهد الله من بعد ميثاقه

و در این روز که
عمر و بایست و این روز که
عمر و بایست و این روز که
عمر و بایست و این روز که

وَيَقْطَعُونَ مَا أَمَرَ اللَّهُ بِهِ أَنْ يُوصَلَ وَيُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ أُولَئِكَ هُمُ الْخَالِسُونَ وَرَعْلَاءُ أَنْ مَالِ غَرَابِ
 مسطر عمید بار و رسید و مبالغ وجودات غایت صاحب دیوان را در شیراز متصرف بوده متصرف و جوی در وجه علوفات مرکب
 بر روی حالت کرد و مصلی یافت صاحب دیوان مقتول دیده ام اما صاحب دیوان مغرول نشیده همت صاحبی که بهای مطای
 معالی بود بر امثال آن صادرات سایه القات نمی آفکند و زبان حالش این معانی نگار میگرد و شعر شریف علی الفندی مآله الک
 مَعَارِفَةُ فَيُفْتِنِي بِرَبِّي وَكُنْتُ أَذْمُ صَرْفَ الدَّهْرِ حَتَّى عَرَفْتُ بِهِ عَذَابِي مِنْ صَدِيقِي عَجْرٍ وَتَلْبِلٍ نَجْوَاهُ
 و در دیوان حضرت بتقریرات مبرهن و دلربا و جنتی معین بکباب مشغول گشت و بر مقتضای التمسک الشریف و دیگر
 وَلَكِنْ مَنَى اخْمَلَ عَلَى الشَّيْرِ أَزْكَبُ تَقْرِيرُكَ وَكَهْ سَيِّدُ تَوْمَانِ مَالِ جَمَالِ الدِّينِ وَتَجْرَوَانِي وَرَأَيْتُكَ مَتَّ بِمَاشَرَتِ تَفْ كَرُو
 و اخراجات بی وجه انداخته عاقبت باری تعالی کار او را بی معونت غیری کفایت کرد و بر حاسدن بد که هر دو دشمن و ارون اختر
 طغرافت اِنْ عَلَى الْكُرْهِمْ وَاقِيَهُ مِنْ فَيْضِهِ وَلَهُ حُصْنٌ حَصِينٌ مِنْ فَضْلِهِ فَإِذَا زِلْتُ بِهِ التَّوَابُ زَلُّهُ وَصَالَتُ
 عَلَيْهِ الدَّهْرُ صَوْلَهُ أَفَانَهُ بِدَاخِصَانِهِ وَانْتَرَعَتْهُ مَكَارِمُهُ عَنْ مَخَالِبِ زَيْنَتَا دَرَانِ رَوَّكَارِ رَوَّاجِ كَارِ رَاوِلِ
 و ثام و در روزگار معادی افضل و کرام بود مصحح اُمُّ الْكِرَامِ فَلَيْلَةُ الْبَيْلَادِ چند روزی تثبت نمود و از استقامت
 روم لغت داشت چه کمر بنده خود را سابل مباشرت آن می پنداشت و پشت دست شعر و کسب اَروم و اَروم و اَروم و اَروم و اَروم
 فَكُلُوا مَا فِيهَا غَيْرِي فَلَسْتُ كَذَلِكَ بِرُودِي حَالِ زَدِهْ بُوْدَا وَرُودِ مَصْدَرِ آن پریشانی و مخدیان بسیر و سامانی بر عزم توبه آنجا کوسل
 فرو گرفت و خیمه اقامت بر کندیس از راه عطفا کرد و عازم جیلان شد با تمامت جیل و خول و خیلان و من بهای غریبی سبیل
 اللَّهُ يَجِدُنِي لَا فِضْلَ لَهَا كَيْفَ لَوْ دَوَّ مَنَزِلُ بَاهِ بَيْتِ نَزَلِ مِي مِي مِي و هیچ مراد کیت لمح توقف نمود چنانکه اگر خدمت مختلف شد
 و از اودان سرعت باد بامان خاک را شعر فهد کَلَّ مِنَ الْوَحْدِ الطَّابَا وَمَلَّ الرَّكْبُ مِنْ طَوْلِ الشَّهَادِ پادشاه جیل
 و وجه اکابر بعد و م مبارک صاحبی تیج و تیج نمود و دستار و تهنات فرود و بخت مات پسیده که فراخ و همت آسمان رتب چنان
 صاحبی ابر پاش بجزش باشد تقرب جسد فکل برقع مانوس و مملک محمدریس چندان اقامت نمود که مات خدمت بد
 ملحق شدند هر چند نیت اقامت در خاطر و ریاضت موج میرد عاقبت غریمت بندگی شاهزاده جهان فازان غلده و دست
 مصمم گردانید شعر اَهْلُ الْبُحْرَانِ دَسْتُ وَإِنْ سَرْنِي فَوَكْبَةُ الْأَقْدَارِ وَالْتَعْدُّ مَرْكَبُ فَمَنْ يَبْلُغُ أَفْلَاكُهَا أَنْ
 وَبَقَا بِمَامُ وَزِيَا بِي مَعَا جَرِ كَيْبُ وَإِنْ مَنَابَا الْحَيْرُ مَنَنْ شَفَى وَارِطَابَا الْيُضْنَ مَنَنْ يَكْسِبُهُ عِدَّةٌ وَدَسْبُهُ وَارِشَرَفِ
 تمشش و نصاب سیر غامی در یافت گفت بیت باین همه تدبیر می فلکون چه فردانه بدید و دی برقت اکنون چه
 وقت است که شزاده کیران تیر تار عطل با عده عقال تو هم کشاید و ازین کرد و آخر اچال بیرون برده برین فکر زین تر تین بدو
 بمکه حکم حکمت فحکم کرد و در سطح میادین تدبیر کشیده پاشی شایرت در کاب مصابرت هنوز کرده دست جلاوت از زمین
 سعادت بیرون آورد و چکان شامت در کف کفایت کرد و دغان غریمت فرو گذارد مصرع تا کوی را و خود میدان که برود

وَالْأَعْوَامُ فَيَا طَبَّ عَهْدَ وَأَوَّانٍ وَحَسَنَ مَبْعَاثٍ وَذَمَّانٍ فَدَعَا النَّاسُ سَائِلِينَ مِنْ نَوَاصِبِ الْحَدَثَانِ شَاكِرِينَ مِنَ اللَّهِ
الَّذِي جَاءَ دَاعِينَ لِدَوْلَتِهِ خَانِ إِذْ مِنْ خِفَتِهِ بَأْسُهُ وَخِفَتُهُ اسْتِنَابُهُ وَاسْتِفَامُهُ بِنِعْمِهِ وَسَلَامُهُ طَبْعُهُ سَلَامٌ مِنْ أَسْمٍ وَفَرَسٍ
كَفَرٍ وَسَادَ مَنْ جَاءَ مِنْ نَفَاذِ الْخَدِّ لِلَّهِ عَلَى ذَلِكَ فَوَيْلٌ لِلْحَصْرِ وَالْتَفَادِ قَتْلُ قَرَابَةٍ بُوْدُورِ قُورِي نَسِي دِكِرِ خَانِ
وَدَرْ نَوْبِ اَيْنِ جُلُوسِ بَهَا يُونِ غُلُّ فُلِ ادْعَاوِ الدِّينِ زَعْمَتُمْ مِنْ دُونِهِ خَوَانِ دَرْ عَوْضِ مَعَارِفِ مَصَاحِفِشِ كَرَفَتُمْ
بِرَجَائِ زَمَرِ وَخَمَرِ تَقْدِامِ وَتَرْفِيهِ زَيْدِ وَعَمَرِ كَارِسْتِ شَعْرِ فَبَشْرِبْ لَكِنْ فِي النَّاسِ مِنَ الْمَرْمِيِّ دَحَقًا خَوَابِيهِ الطَّلِي وَالْكَرْبِيِّ
وَلَيْمَعِ لَكِنْ اَلْعَمَلُ مَعْدَانِجٍ وَبِكُنْ لَكِنْ الْكُنُوزُ مَنَافِئُ بِشِيرِ اَيْنِ قَمَحِ وَنَصْرِ اِيْمَانِ بِشَاهِ يَرْ لِيْعَاءِ اسْتَمْعُ
مِنَ النَّجْمِ فِي انْقِصَابِهِ اَبَاطُافِ مَمَالِكِ رَوَانِ شَدْنِ وَجَانِيَا زِيَادِ بَوْلَتِ جَاوِيْدِ دِيْنِ مَعْدِ تَمِيْنِ كَفْتِ شَعْرِ بِاَفْرَحَةِ الْاَمِيْنِ
بَعْدَ اَلْبَاسِ مِنْ فَرَجِ بِاَفْرَحَةِ الْاَمِيْنِ بَعْدَ الرُّوْعِ وَالْوَهْلِ اِسْلَمَ قَدَمُ وَاَبْقَى وَاَمْلِكِ وَاَتَمَّ وَاَسْمَ وَزِدْ وَاَعْطُ وَاَنْتَعِ
وَصَتْرُ وَاَنْفَعُ وَصَلْ كُنْ بِرِ اِسْلَامِ بِكَرَامَتِ دَوْلَتِ رُوْزِ افْرَوْنِ اَتَبَتِ يَافِتِ وَنَقُوْ دِمَالِكِ اَزْ اَنَامِ وَالْعَابِ بِاَدِ شَاهِ اِسْلَامِ
سُلْطَانِ مَحْمُودِ غَاذَانِ اَفْرُوْخَةِ تَرَا اَقَابِ كَشْتِ بِيْنِ سَارَتِ اَكْبَرِ رَجَائِ كُوْهِرِ شَهْوَارِ عَقُوْ وَحُوْ سِيَا رَهْ شَاكِرُنْدِ دَرْ خَوَرَتِ
وَمِي زَيْدِ وَنَشْرِ سَكْرَايْنِ عَوَارِفِ رَا اَكْرَدِ عَمَاءِ دَوْلَتِ قَاهِرَةِ دَرِ اَقَالِيْمِ سَبْعِ عَقِيْبِ صَلَوَاتِ خَمْسِ بِيْدِ اَنَافِسِ وَوَرُوْزِ بَانَ
كَرْدِ اَسْتِ خَلِيْقِ هِنُوْزِ اَرَا اَوْ حَقِ اَنْ مَقْصَرُ خَوَابِ سَهْنِ بُوْدُ سَايَةِ خَرَسْمِ اَسَا اَيْنِ بِاَدِ شَاهِ بِاَفْرُوْ دَا دَسَالِهَانِي مَحْصُوْرِ سَايَةِ بِاِ
مَعَارِقِ اَمَمِ بَا دُ وَاَكُنْ بِرِ اِيْ عَالِمِ فَا نِيْ شَالِ شُمُوْلِ عَاطِفَتِ شَامِلِ وَبِشْرِ نَشْرِ شَمِيْمِ مَعْدِلَتِ فَايِيْضِ چُونِ رِيَاضِ وَكَلْبِ خَرَشِ
خَرَمِ چُونِ بِاَطُوْ دِيْنِ پُرُوْ رِيْ بِيْنِ اَيْنِ تَرِيْمِ كَرَفَتِ دَرْ تَبِيْرِ اَمُوْرِ دَوْلَتِ وَتَقْرِيرِ نِظَامِ مَمْلَكَتِ شُرُوْعِ رَفْتِ نِيَا بَتِ چُوْ كَسْتِ
مَطْلُقِ دَرِ مَمَالِكِ سَبِيْطِ زَا دَهَا اَللَّهُ لَبِطَةُ وَكَارِ چَرَكِيْتِ بَرْكِ نُوْرُوْزِ بَكِيْتِ تَفْوِيْضِ فَرَمُوْدِ تَا چَا نِيْ مَقْصُيْ كَمَا
رَزِيْنِ اَوَسْتِ دَرْ نِصْبِ وَخَفِضِ وَاَخَذِ وَرْدِ وَتَقْوِيْرِ وَاِنْفَاقِ وَجَبَسِ وَاَهْلَاقِ حَكْمِ فَرَايِدِ وَتَمِيْنِ رَا بِبَا تِ اَلْ كُتُوْبَاتِ وَبَا نِيْجَا
اَزْ مَرْتَبِ بِاَسْتَدِيْرِكِ فَضْلِ الْاَشْكَالِ سَهْتِ وَشَكْلِ الْكِرْمَةِ اَبْدَعْنِ قَوْلِ الْاَلْفِ اَنْتَقَلَ فَرَمُوْدِ دَرْ مِيَاْنِ سَكْنَةِ اَلْ لَا اِلَهَ اِلَّا اَللَّهُ
مُحَمَّدٌ رَسُوْلُ اَللَّهِ نَقَشِ كَرْدَنْدِ دَرْ سِرِ كُتُوْبَاتِ دِيْوَانِ خُصْرَةِ اَللَّهِ اَعْلَى كِهْ تَقْوِيْمِ اَوَلِيْ بُوْدِ مَقْدَمِ دَشْتَنْدِ دَرْ اِيْخَالِ خِرَاسَانِ
دُوْرِ اَزْ نَظَرِ وَخَالِيْ اَزْ شُكْرِ اَفَا دَهْ بُوْدِ طَوْلَا دَايِ رَا بِاَشْكِرِيْ كِهْ مَحَلِّ اَعْتِمَادِ بُوْدَنْدِ بِاَنْطَرَفِ رَوَانِ فَرَمُوْدِ وَتُوْ كَالِ كِرْمِيْتِ كَبْرِيَا
كَبِيْجِ پِيُوْسْتِ بُوْدِ وَعَصَايِ عَصِيَا نِ بَرْجَبِيْنِ سَبْتِ لَسْكَرِ فَرَسْتَا دَا وَا رَا كَرَفْتِ بَا وِرْدَنْدِ نَا پَر سِيْدِهْ بِرِ تَبِخِ كُذَرَانِيْدِ وَتَقْوِيْ نَالِ وَا لِيْدِ
وَا لِيْجِيْ وَچِيَا كِ وَتَا مَسْتِ اَمْرِ اَجْمَعِيْ دَقْلِ كِيَا تُوْ خَانِ سَاعِيْ بُوْدَنْدِ اَزْ عَقِبِ كِيَا كِهْ بِجَهَنِمِ مِيْ فَرَسْتَا دَا زِيْنِ اَدُوْبِ چُونِ فَرَاغِيْ
نَمُوْدِ وَشَرْطِ نِظْمِ شَاتِ مَمْلَكَتِ بِرِ عَايِتِ پِيُوْسْتِ پَا دِشَاهِ عَا زَمِ مَسْأَلَةِ اَدَا نِ شَدِ دُوْرِ مَاهِ صَفَرِ مِنْ هَسْتَةِ اَلْذِكْرِ وَخَبَرِ سِيْدِ كِهْ
بِهَسْتَانِ مَصْرِعِ الْكَبِيْلِ جَلِيْ فَمَا نَنْدِيْ هَمَا لِيْلِدُ بِچِيَا نِ طَوَارِقِ رَا زَا دَهَنْدِ دُوْرِ مَعْدِ خِرَاسَانِ شَعْرِ يَكَلْدُ اِذَا اَتَخَصَّنَ
اَلْوَمَانُ مِيْخُوْدُ مَحْدُوْدُهُ فَمَا نَلَمْ فُطْنُ لَدَايِهْ دَرْ سُلْطَانِ اَللَّهِ عَلِيْهَا اَيْنِ دَايِهْ بِجَهَنِمِ اَزْ رَضَاعِ وَتَرْبِيْتِ اِنْمَاءِ قِيَامِ مِيَا نِيْ
حَاصِلِ تَقْرِيرِ اَكْذَاهِ جَايِ بِهَرِ بَرَقِ بِاَشْكِرِيْ كِهْ سَا كِهْتِ اَعْيَانِ مَصَافِحْتِ وَاَنْدِ وَحُوْ دَهْ حَرْبِ دَرْ بُوْنِ رَا طُوْ يِ وَسُوْرِ مِيْشِيْ بِدَا رَنْدِ

شعر بکل شدیدا لشاعدين مجرب لدى الحرب خفيم المنكبين ضبايه از آب آموي بگذشت چون شیران غیر شعلی
 فاموا بالعبور لاخذ ناري و انقاد التواثر في القنال و شکر پادشاه که در خراسان بودند پای اقامت و شهادت
 داشتند و از بندگی هرة هتفارت و سباحت و دو ستیاف و ستیاف عد و کرده اند چون متعین بود که خبر مهابت نوروز
 و میری را و این حمد نمادند و شعر و کفیف یغود الجش و هو عزم و کفیف یلبن الطبع و هو یلند و کفیف یدل
 الیث و الیث ملید و کفیف یعم الجرد و الجرد مزید کفایت آن مژم مژم و دفع آن مژم مژم بی اشارت فت
 شعرنا الفین لکل فرین مفیل انتا البشیر لکل فح ذان لك عزمه بهرام یمن اتباعها لك همة کتموا الی کوان
 فاذا رکت صفت کل امان للناضین و تبیل کل امان ان الفوج علی یدیک شایب کتابی الاوانع فی نیل
 حکم بریغ فاذا یافت تا زمانست ممالک لشکر متوجه بلاد شرقی شوند چون وجوهی در خزانة بنود چه آن سال و در مدت هشت ماه
 بر کوشه یکت تحت جلوس سه پادشاه اتفاق افتاد و دو نوبت در چهار سوی مملکت رکوب حرکت بزرگ دست داووداچار
 بر بیشتر اعمال ممالک خصوص فارس خطاب تقدیم و ناری رفت و مواشی را از ده و دو که نقد ازین جهت خلیل تمام باحوال غایب
 و حشر راه یافت نوروز بحسن کفایت و تبریز از طوک بطریق استلاف و استیاد و چند تومان زر گرفت و در سرعت کالطائر
 الخاف فی البر فی الخاطیفة عازم خراسان شد شکر ادجای تا مازندران آمد و بودند و قتل و غارت با فراط کرده و اکثر کله و مواشی
 شعر حتی بکون من الجیب صواعق و یکون من فیض الدموع غدیر فیعل صایداهم و یوزر عیساهم من فیض خوف
 اذمع و ذقیر از ادا و از باس و سطوت نوروز در گریه و نفیر روی بر تاقند شعر و هل یسفر ضیاع الفلانة اذاهن
 لخص لکین فیما لهما نوروز و در هرا به ایشان رسید هنوز شکر اطراف بخندش متصل شده کماه و ارباب قال انهم
 هر صده خراسان معکروا شدند و مقداری که مصاحب بودند شعر و کتبیه سفع الوجود و اوسل کالاسد حین تدب عن انبیا
 جمع کرده ترتیب مصاف داد و او شجاعت انصاف چون مردان جنگ نایز هر حرب را مصطلی یافتند و کاسه و دماغها از
 حریق غضب و شوق انتقام مصطلی پر دلان جلید نبع قصد طعن کردند و بدولان بلید طبع بسج طعن کتب ابطال ابطال جریده
 قلم رشق برداشتند و سده اجال و ایل ارجال بازخواستند نوروز غازی بر غار ع حلات اقدام بیکانخا از ارمقام
 اقدام متزعزع گردانید و بنیاد و تهور و تروا ایشان متضع جمیت همی نمود و روی حسام خون عدد و چو آب شکر از روی
 ستمه زنگار زترس چنبر گردون بایستاده ز دور ز بیم چشمه خورشید در شده بغار حسام بران و در سر معدن و انش سهام بران
 در دل بوضع اسرار صغوف جمع بر عزم اندام و قصد حجام مشر و کشتند شعر با نکل طائر و اخین فال و اسو و منقلب
 و اذ در احوال شعر اذ انفلتک هم یکاب فحیت لادری التحاب و حیت لا یزنی فلاح و حیت لا یزنی ماب
 و همچنان در عقب عنان باره بادرقار اسپرد و تا در شش و طردایش از آب بگذرانید شعر بکا یدیب الیهم فانه خیدها
 فیمنه من ذلک برب المثلک چون عزمه خراسان را از شایسته خندان ایشان پاک گردانید صاحب معظم نظام الدین عیسی با نیابت

احسن نفعه

اللهم

نصب کرد و بر سر مکتوبات اثبات فی دیوان الوزارة رقم زد پس لشکر را یا سایشی فرموده انجا بایست و خود بی توقف بندگی خضر
توجه نمود جمیع تیغ تو قطع و فصل کار دشمن هر جا که گرفت سرخ رو باز آمد بتانگی کمال سیور غایشی و فرید قدرت و جاه
یافت و بر لیغیا با طرف ممالک فرستاده بکجاست او بر مکنایی مستقل نصب فرمود کجاست سبکباز صاحب پیش
خراسان که بانسلال تیغ غر و جاد چون آفتاب شدت یافته بود تا صاحب دعوت ثانی مید و مراسم جهان بانی و جاکیری نمود
صاحب دیوان صدر الدین را مصروف کرد و انید بعلت آنکه در وقت اتفاق باید و خان چون پادشاه اسلام بنور بر سر
خانیست مستقل شده بود مکتوبات بنام خود و حسب طرف فرستاده وجه مصالح ملک و اطلاق مواجب چرکیت و با آنکه سعی تمام
نمود در محافظت حوزه مملکت و تأمین خلیق اخلاصت موجب تغییر خاطر نور و رشید پس جمال الدین و سجودانی منصب دار
و نیابت در دیوان حضرت ارزانی دشت و مصالح حل و عقد امور دیوانی و آل بزرگ در نظر و عهد برادر خود حاجی بکیت نمود
و نام ناصر الدین مالمش را در آخر مکتوبات بالبراه صاحب دیوان پروانه ایراد کرد و بدین شرط که مملکت را توأم بدست
و لشکر را برای حراست لشور ممالک رو نخست ایمان حکومت روم بطحا جار نوین تفویض نمود و او را بی شکر بجا آورد
چون مکالمه نفس و اسارت فتن و ارتکاب تهورات او درین مدت معلوم المیعة ثاقبه شایسته بنیاد الله تعالی
در آنکس خانی بود و ایچی فرستاده او را بسیار سار ساند و عاقبت مجازات افعال خود و اتحال بر قتل و کمال مشاهد کرد و مصر
بکرو و بجز آنچه فروشی بهر حال علی فذلک ما یکسوم الذکر تبلیب مقهور شدن بعضی عادی دولت قاهره
بشما الله تعالی چون کار خراسان و غلبت نور و زبیک صبطی صورتی نمى بست با لشکری موفور عازم انجا شد و هم
یر لیغ شاهزاده طایجو و سکا و بر لا و چند امر اماند و کشند تا در صحبت نور و روان کردند و بر من خراسانرا محفوظ دارند و تعزیر
ایزدی چنان بود که بواسطه تقویت اسلام و رونق کار مسلمانان جمعی را شیطان تسویل از راه وفادة و طریقه مشلی سعادت منحرف
کرد و انید تا مرصع کرد و بد که پادشاه عادل و نور و غازی را چشم زخمی رسانند بر اندیشه این مواطاه میعاد کردند که شاهزاده سوکا
و خراسان از در و کینه نور و زشتی جویند و دستمزد سپهر قهرتای دارسلان کون با لشکری که در ایتام ایشانند در اورد و قصدی
پویند و تا مدت مساجد بلاد اسلام را با معابد و صوامع اساطفه در زمین سازند و پیش از وصول نور و بنجر اسان شاهزاده
ایچی فرستاده پیش طایجو شاهزاده و او را برین مطابقت اغرا کردند و از روی مصیبت بموافقت ایشان زبان داد و نور و زرا این
حادثه اعلام کرد و کیفیت حال شیون و زمان مسیاد باز آمد چون بخت بیدار و دولت حریف و بار بود نور و زبجل خرم و سبک
مشهور و وزیر قبه و او را ز زبان متنبی میکرد که اگر شهر و غیر فواد پی للخوا پی رقیمة و غیر بنانی للزجاج و کتاب
و کتاب لا طرفی الفنا کل شهوة فلیس لنا الا یهن لعاب و قتی این دو بیت در اصداف الاوصاف از موفات کتاب
که بر طر کتاب قیمته الهی و مینه القصر بحسن اشعار بلفظا حصه شونست ایراد کرد و هم و در عقب این تر نوشته اول فواد پی
و مینه القوانی و ان فلی فی فواد فی الزنج و انی و لا ترک الزجاج الا بنانی و لو ان الزجاج ترک جلی

شاهزاده

ثبت شد

وَالْإِغَابَ إِلَى الْأَيْقَانَةِ مَدُّدِ الْكَعْبَابِ وَالْعَقْلُ يَصْدِقُ النَّبِيَّ بِهَذَا مَا أَغَابُ دَرْبُ خَيْمِ غَزْوَةٍ خَالٍ كُنْشَةٍ
 و با دلیران لشکر در مکن مترصد شد زمره نفاق بهنگام آنکه دو لایه از زمین از اطراف بقعه خضر را وختند و شمشیر خورقی را
 بلا جود غلام مخرب کرد و اندک شغال و ارپای در بیشه شیر شجاعت نهادند و بر شش و شش خیم و اطراف را پاره کرد و هیچ آفریده را نیافتند
 سر پیدا و در دروازه خواست شد از کرده خود نام و سکون و سلوت را عادم شدند و آثار انفعال ظاهر گشت تا گاه نوز و گاه
 کشت و در راه بجای ایشان بر بست و بر خیم تیر و تیغ و کمر بعضی را بقتل آورد و برخی را ماسوگر گردانید سوکا از میان عاشره فرار گرفت
 شمر و کمره اطراف اقبال احد سلاخیم فيه الفزار مضاومنا بی الاعضاء فيه لا دوسم با دجلیم غبار
 روزه بگر که پرده شب از روی کرده ایام بر گرفتند و گرفتار زایار غور و تفصیل اسامی مواضع انهن بودند صورت حال مشوف چشم به
 از روزگار دولت مصروف گشت در حال برادر فقار از چشمه اخضر تیغ جرمه فاشانیدند و ایلی را بجسمه روان کرد و معلوم بود
 حادثه و کیفیت مواضع از طرف دیگر بنمونه و ارسلان کون احوال اعوان خود معلوم کرده پیش از آنکه آن را فاش شود
 و طلوع آفتاب موجب احتفاء خفاش مستطیر شوکت و متوقربت لشکر کشیدند و در کیزه مسافت اردو با فوجی قزاقان لشکر
 ایمن جانب در پیوستند و بعضی را قتل کردند و باقی را منهدم کردند و خود بهیم آنجا نزول کردند و پادشاه اسلام را چون قبیله شهابیه
 معلوم گشت حکم فرمود تا پل جفاز را خراب کردند و با حصار لشکر که در آنجا محصور بودند از زمین و بسیار ایمن روان گشته
 شعرا لا تحس من نادرها وفده اذا دام جددك اخمادها فلما التمع ضياء النهار سافض واغدودف
 اللیل عاجر الدجال و در حدیقه حدقه خضر از کسیده روشن بهفت و زبان عقل قبیله ستان بنایه را میخفت بیت خیر
 که تیغ میزند ترک سپریخ زن از می پیمو بر تیغ لشکر عقل شکن لشکر از طرفین در حرکت آمدند شعرا لقی العسکران فی
 حومة النقع اسود علی الاسود محو محاسنی بولک و قتی بی بکت شعرا لقی النهار له والنقص منعه و لیت
 شمس غیدها الفیم هذا عجاج فاین الافق وهو فناء و نلک خیل فاین الارض و هی دم از هر طرف لشکر آمد
 حخته فال در سرعت و جلال چون فیض فضل و جلال میرسد حتی غادوا الی الحضرة عودا الی ابواب الی اواهیها و الا
 بر اینها و النصول الی اجفانها و الیهام الی کائناتها و پادشاه بطالع اسعد و طاهر این ارتخت مکتب بر
 بیون میل شعر بندد کخند و فوالو لیدامته ننابع کفیه یحیط موصول له ابطال الجنی و سافانامه
 و از آنجا سر جان و نفرین بقدر سوار شد و در ساعد سلطنت از مدتی پیش سوار بیت ای شمشیر که از بهر جاح سب تو بهی
 اضی پوست بنداز و یکت بربری از نینب کو به این آب کرد و در زجبت کر نو این پوشی و بر کو به این بکدزی سحرش از داری
 نام تا با جوشی ابر کو به بار داری نام تا با جوشی عاقبت حق بر باطل غلبه کرد و نور ایمان بر ظلمت کمر استیلا یافت و بنمونه در اقبال او
 با چند امر که آن غنیه انچه بودند باقی لشکر دست از جنت کشید پای اندام بر داشتند پادشاه لشکر فرستاد و در روز یک
 تا مت وجوه مخالفان را گرفته می آوردند و هر را عکلا او بهلا او بهلا از شرب تیغ و بئس الورد المور و سیراب کردند

در این خط

إِلَى جَهَنَّمَ وَيُشْرَى الْمَنَادُ مِيزَةً وَشِعْرَةً وَوَاقُودٌ مِنْهُمْ وَأَوْحَى فِي الْمَدَارِ وَالْأَشْبَاحِ فِي الْقُلُوبِ رَدَّاقِ
 بعد از وصول ایچی نوروز و عرض صورت حال تفصیل اسمی فرو شفا و طبیب کما فرستاد و اورا هم آنجا که دریافت بیایا
 و در مدتی که از طرف پنج شاخه برده و سی و هشت میگردید تسمیه ایشان تطویل بلاطایل نماید با مبالغه لشکر باده پادشاه و فرستاد
 و رفت اقامت از منازل خود با سافل و درخ کشید و بر کس که اعتدائی بدین طایفه داشته بود و اغتراری بقسویات ایشان نمود
 علی التدریج بخریدن مانی یافتند بیت تیغ تو بصورت ارجا بی گشت بس سرگردان آب فرو خواهد شد بدین فتح که کما
 قوج سلطنت و غنوق صبح دولت و مرداح ارواح دین و ملت و صباح صبح بهشت بود شا هر بهار و بلدان و جواهر طاقان
 سمون جان صدقات و نذر و بارسانید و من عجائب الأخد و ثیقه درشت و طهور این قصد و کما صد حساب
 باچندان دلائل با هر و شواهد ظاهر در احوال بندگی و ساقبت بخیره علیا بمنابت و وضوحت با محالان دولت موسوم
 و مقصدیان احوال دیوان از شعور و احوال قله سعاد و تصرفات فاسد خود در اموال ممالک مصدق این طنون متجمل محقق
 ابا طیل مفصل گشتند استادانوری که شاه ملک سخن و سیت خوش گفته بیت من توانم که گویم بد کس به غیر نتوانم که
 بخوبی مراد و در کران در امثال حکما آمد که شخصی را با حکیمی اتفاق مجادله افتاد حکیم را گفت مبین اشعار را خوشی نور
 ساخت گفت شنو سر فار و در صماح را به نام تصادم مصمت گردانید گفت کوی قفل صموت بر در ورج نطق زو گفت ما
 حکیم را پیش احتمال نماند گفت این قسم مقد و نیست معذ و فرماید بدین تمت اورا بگرفتند و در توکید و توکیل و تحویف و تعقیب چند
 روزی انواع تعذیب تقدیم نمودند پس حکم بر لیغ شد تا تبع ناکرده بیغ یا اساس مکارم و معالی را منهدم کردند
 شفا با از لفظ در بار صاحبی اتماع افلاک و ششی چون حوس ظاهر در کالات بر کوشه شتان عطلت و بطالت از احوال محصور
 بازمانده بود و روح و نفس مطمئنه چون دو آتیه منجلی روی در روی آورده و بنقوش عالم غیب متعلق شده بدیده خیال چنان
 ملاحظه رفت که روز جمعه آورسته بسیار نگاه بردند در میان بیته محوف ناکه شخصی نوزانی از میان بیته بیرون آمدی ششی
 در دست گرفته و صاحب را از ان مقام حشت عذاص دادی و اورا گفتی رخصت هست که این قضیه را با بهفت تن از
 دوستان محرم بازرانی روز دیگر بادی مستفی از مشکو یقین و سینه مشح بایات صدق مبین اظهار معذ و بل مرتضه انچه متوقع
 از نور شود حق و سر و مشور بر اسرار و سبب میکرد و صورت آن رؤیاء بی بار را با بهفت تن از مخلصان شرح بهشت چون روز جمعه
 جوسب مشاهده خواب او را وحید و فریده و برهنه در بشینه بردند و اکتشف اهل مابری مستک و شخص بر سر موکل بودند حکم
 رفقه تا کار او را و بهانه الکلا و موکل بالانباء ثم بالاولیاء ثم بالامثل فالامثل و الذی یؤمنان مینو و
 فرمود که موکلان را در عهد کما تو خان بمنابت فرزندی قبول کرده بودم و در حق ایشان انعام و مطناع نموده وقت شام در ان مقام
 کربت علی صهو الذابنه داشته بودند و سبب سبقت حق سالف بر اجراء حکم سابقت میکردند و من در ان حال از باز یو ملک
 محال و عاوده در محال بیک مرتقه بال بودم و قنظر و شانی معهود و شانی موعود ناکاه آن شخص بران بیات که بر صغیر

نرس

ارتسام یافته بود با شمع افروخته محاذی نظر آمد بخود از طیران شوق حضرت باری و جذبات واردات عالم غیب غشی نمود و از پشت مرکوب بی اراده بر زمین افتاد موقوف بر آن مکان شد که از خوف باس تیغ خود را انداخته در بحال پور قداق کارگاه شاهزاده ساخته مراجعت نموده بود چون بران طایفه گذشت از حال صاحب تنفساری که در صورت حکم بر لیغ و فرستادن او بکشتن کا تقریر کرده حالی و دوسوار فرستاد که هشتاد و محافظه کنند تا سخن او در پایتخت اعلیٰ بشرف عرض رسانیده آید چون از آن سکر افاقی یافت آن دوسوار اوید که شایست راحت او بیکروند لکن لطفه چون بشاره همه نیست که الموت یرج پس کسی بچنین حال راحت باشد روز دیگر که از سطل نذرین آفتاب آب روی ریشان ریخته شد و پشیمانی سپین بلب از عجبکوت این سطرلاب معنی در هر روز نه آنجه برامی ظمت زوای سلطان طلسم کشای تفصیلی که بر سامی مخالفان و اردون آهسته تر شده بود عرض کرد و بجا مبراب و از شتم آن اونا رو و ذنوب بوائه الذیبت من دم این یعقوب دعا محرز اللهم لعلنا علی حمدک و شکرک مؤقنین و فی ملائیس لطفک منفعین و لا دایمه عبودتک فامین و یا فاضله نعمتک غامین و عن نجات بک

لفظ اجابت گشت پادشاه او را سیور غامشی فرمود و پورت او را در جوار اردو تعیین کرد و بناد گرم و سماحت بعد از اعوجاج عمار و ظهور میا و غیرت از مذات الصار آمد و برید انفس سائر مرم را و عاده دولت قاهره خیره حال و هوایم الزاد و الحمد لله الذی جعل الصاحب فی العباد کالصاحب ابن عباد و ذنوب بخوده اطراف البلاد بطراف و بلاد و نعم حساده و غیر فی مخاض الشوائب من یعاد به و درغ فی مبالغ الاثن من یبزره و بوالیه و صلی الله علی نبی نبیه بعث للانذار و النبیه و علی اله و ذنوبنا به و صحابه موضع افرا و نوکر در مادی مجلس مبرور در هر ملکی حاکمی مستبد مستبد بدلائل تجارب نصب نرفته بود بدین سبب رحمت و رحمة در صد و تحلیفات و رواند حالات مضطر میشدند و سیما ملک سلیمان فارس از سیما و عدل و رافت محبوب بود و کارکنان مستعد بر شغل منصوب و بواسطه شکر ایمان حضرت که در زمان باید و خان تحصیل اموال انجام داده بودند و بحصول مقاصد مراجعت نموده خاطر مبارک ایلخانی بخارکراتی شست پور قداق از حکم بر لیغ بشیر زآمد تا با سامی مالک کند و بتقریر دل نایز عز الدین مظفر استدرک شیخ الاسلام جمال الدین مبالغتی واجب داند او خود محافظه و تلمایه و کیش و منازعت بهاء الدین ایاز را عازم طرف بکرشته بود چون آغاز استخراج بناد و ابتداء مواخذت ثواب و متعلقان فضل ایزدی و دفع قضاء بدشت و حکم بر لیغ با سمالت و سیور غامشی ملک سلام با تشریف خاص در محبت محمد جوشی رسید و در احتضار و مساعت بصوب حضرت مبالغت رفته بود محاربت هر روز و لشکر ملک اسلام بواسطه غدر جاشوری نمود و بغیر اختیار و ره مسوز توقف افتاد چون در آن حال رکن الدین مسعود هر روز بهاء الدین ایاز محاربت و مطاوعت با ملک اسلام بصلحت عواقب نزدیک تر وید و بعد از استقالت از هیوات و اظهار ضرعت و اعتذار در زمان قدر با تصرف ملک اسلام رضا و از اجاب و تلمایه رفت و با خزانة موفور و استعدای لایق بشیر زآمد و ایلخانی از خدمات پسندیده تقدیم کرد و مسوز به بندگی گشت و وصول او بارود و غزل ملک شرف الدین

مخلص الملك التسماني معان افقا و بعد از سه روز جمال الدين و سحر دانی را بپاسا رسانیدند و در اول محرم نه نیست و تعیین شد
که پادشاه اسلام صدر جهان را سیور غایبی فرمود و صاحب دیوانی و منصب جهان بی موسوم شعر لایح ذو فضل و بکند نام
و بیج ذوق و تکلیف حاسد آب باز روی کار دولت آمد و خسار مروت و فوت نصارت بی انداز یافت دل دیوان
بصدر جهان تازه و خوش گشت و صاحب جهان تازه عاقل و چون چهره بان منقش شعر لایح حسن العذر اما جبه
دندان و فاعبد ما فدا جفا و ائمر و واصل اینها را الترفید و استغفار بالیقین لیل المی بل طاعه کاتب بر کتب
سید حسن غزنوی که غزنوی یافته بود و زمره این قضین ادا میکرد جمیع آنرا و کلمه باز روی خوشتر رسید و اینها را خدای
بودم مین رسید دل رفته بود و جهان شده منت خدای که بواسطه محبت پادشاه روی مین ظل الله فی العالمین و سکانت و نیز
دو بار بکمال و کین و دستوبافرو نکین او مصرع آن دل بسینه آمد و آن جان بتن رسید و این و دینی علی الارتجال حسب حال
گفته شد جمیع با صدر جهان فلک چو مساز آمد شهاب ز سعادتش پرواز آمد تا هفت روز و بهال کند اقبال
صبح کنان باز آمد کافه طوائف با احترام کعبه جلال صاحبی و بستند از اطراف و نواحی و المطایبا الامال و المذبح الامال
و العذله الاصلی و دل ظلم از عدل او چون زلف یار تاب افقا و وقت چون ترکششم و لدار و خواب جمیع آنرا
امن تو چنان عام شد اکنون که نماند در جهان خبر و بخت تو کیت تن بیدار بسیار تو بین خرد و فلک گفت ترس بین تو
و هم هر چه مر است بسیار هتس باکت بر آورد و که داراوب کان مین از بسیار تو همی آید عار شیخ الاسلام بمشورت
و مصلحت دید او شرف کشمش یافت و در جوار اردو بارگاه می نمودار شاد و روان کرد و بر فراخت و ترتیب طوسی و نسقا
بوجهی کرد که از هیچ سلاطین و ملوک عصر محمود نبود از جمله ده وعاصات هزار خت اولی می کرد و دو مدارید خوشاب و مملکت
حریر و ذببات ثياب و دانه ها که گمانایه و اصناف اولی زر و نقره و طرائف قصی مین و هند ما لایح و لایح
قبول و ارتضای یافت و ایستاس جلاس و احترام تمام از بندگی خضره مخصوص گشت و التماس نمود که پادشاه بنهن عزالدین
مظفر را که چنان القاء محالی کرده استماع فرماید چون او در مقام یار غوغا عظم حاضر آوردند و از مجاری احوال استفسار فرمودند
مقال او چون بیاض نه اشاعت یافت و رموز باطل بر صفت حال اذاعت حکم بر لیغ شد تا او را شیخ الاسلام سارند و ذکر آن
حالات ازین رساله که حسب حال را دران خبر بعضی فاضل شیراز صادر کرده معلوم میتوان کرد و هی هذین یغنی عن
من آمن بالله لیس الله الرحمن الرحیم الحمد لله المجد لا ولایه البعد لا عدایه والصلوة علی محمد
الله الذی اوى اهل الطاعة تحت لوائه انما زالوا له والذی اوى الذنوب جلال الذنوب مستظهر و نه
یشاعله واعماله و علی الیها اخطایه و ذنوبه حکم من کان لله کان الله ثبت فی عتیب الاسباب و اراوت
بمعون رب الارباب تفاصر عن تقاصیر کلایه غاس انلیل الا وهن قدسی مشاء و ذات مدی ایشان شخص اهلیت
هذین من ذکها منمنی کروانید و در بد و فطرت بقلم قدرت رقم و هدیناه القدرین بر نامه وجود مسعود او

خط نسخہ

نگار خانہ

برائیتہ جامع ہم عالمیہ وسوانح آراء زاہرہ او مصروف عبودیت خالق و موقوف بر نظم مناج خلائق تواند بود و صادرات اقبال
و صادرات اخلاص اخلاص خیرات و مبرات راستا بل ملائق و در مقابل آن چون بنادسی بار واد و ادوات و مخاب من و کمال
بر دوش انداخت و نفس اورا مستغرق مواد فسق و عدوان و مستودع امداد و کفایت و بہتان ساخت تا کام خطرات خاطر
بی خطرش داعیہ افساد مزاج عالم و اخلال مصالح بنی آدم کرد و دو حرکات و سکناش ملا و عباد و را غیر ملائم و در اجل و عاجل
مقت باری و شتم دشمن و لوم لایم اگر مستزید می این بیان را عیان فی خواہد و بر این دعوی برانی ^{غیر مستقیم} بیانا اگر مستقیم بر سبب
مقتہ اولی اشارہ است بوجود وجود فرین نفس با داد و دین مخدوم معظم خدیو کرم ملک اسلام شیخ الانام ملا طرک الہ
و البحر ثمال صنادید الشرق و الغرب خلیفہ العرب و البحر جمال الحق و الدین ابراہیم بن محمد الطیبی و جوامع القایہ الہیۃ
ادبی علی التمس لذلک و سناہا شعر سناہا لہ ہذہ معرفہ و ایما لذلک ذکرنا ہا نصر اللہ موالہ و کتب اعادہ کلام طرک
و رفون نسک و تقوی افتاب را بنامی و ماہ را برہ و منی شوب میداند و باطن مطمئن عقیدت نکش در علاء کلمہ حق تہجد
قاعدہ صدق این بیت از ابکار انکار کا تبشیر لفظ داد فی الاسلام حسنا و بھجہ بدولہ ابراہیم دین محمد از تحسہ
وقت بمطہر فعل میرساند امروز در قطار افاق از ملک زمان عائدہ العام و جهان او غیر نموست از ازل و غین فیض فیض
و نوازش در برابر و کما مشرب عذب یامی و اراہل از نصاب انصاف او جزوہ اسلام مخصوص است بنصیبی وافی و اللہ اعلم
لا عفا یما الخیر ^{مکتبہ} ما مقتہ ثانی مصراع قلم بجا رسید و سر شکست شد کمال التور و فی الخیر لمؤلفہ ذہب الکبد
و انی الکبد استی است منزل در شان ثانی و دشمن مطر و و معاذ مرد و وادان مورد حقد و فساد و مصد بل حاج و عفا و مصور نگار خان
تسویل محرکار نامہ تمجیل معدن و موس خناس انسانی در صورت ناس ترجمہ الذی یوسوس فی صدور الناس شخص
قبح مناظرہ فحین بلونہ حنت مناظرہ یفج المنظر قال المرتضی علیہ السلام و یل لیس حلفہ فہج صاحب رویت
احادیث مغزی ناصب بایت اکاویب مذوری لکائتہ عاصد فاسد کمر کشہ تعوذ بشر مقبہ مودی نظر دشمن جمع بشر شعر
هو الکلب الالانہ فی ملائکہ و سوء طرائف ما ذلک فی الکلب تنکری مباحی کثرت شر و مباحی تباہی اندر روش بر دین از حد
تاہی لمؤلفہ فاضلی از فضول به خواہی عالمی در علوم کماہی مستبصری در ضبط جابل اجبال و مستطہری بغیر شعبہ مجال
لمؤلفہ کا فذ صفت دور و بی دنام چون قسم همچون دوات کشہ کاش علم شعر تراہ معید الخلاف کانہ بریم علی افضل
الضواب موکل فیہ کل مودی طبعاً مستوجب وجب قتلہ شرعاً و فیما یرقیسا علی الہی مہترہ بر عید مطہر محمد
علیہ مر اللہ ما یستحق طرازا این حد و تفصیل این جملہ اگر بعداً للیتا و الینی چون در زمان سلطنت ارغون خان از کرد و کرد
موجب حکم قرا متھا در معرض از ہاق روح آمدہ بود و اموال دیوانی شیراز بطریق نیرنگ و تخطیط تصرف نمودہ جواب ناظرہ
ورکشہ و دستا در معانی کربت و روا یا اجتناب با نہ چون نوبت خانیہ بکجا تو خان معضی شد جل و شین حمایت و تربت ملک اسلام
با نواع تسویل متوسل ساخت تا سخن او بموقف عرض و انما و موقع احواد و ارتضا رسانید و از خالصات اموال خود مبالغی صرف کرد و

وَقَدْ آمَنَهُمْ جَزَعُ عَيْتٍ بِذَلِكَ تَخَلَّتْ دُرُودُهُ مِثَاقٍ بِشِدِّ وَجْهِهِ وَأَوْفُوا بِالْعَهْدِ إِنَّ الْعَهْدَ كَانَ مَثْوًى
 رَابِعًا خَلْفَ أَوْبَارِ الْكَارِخِ أَسِيدُ رَجَا بِالْعَيْبِ مَحْسِنٌ رَاوِزٍ يَرْغِبُ جِلْوَهُ وَادُّونَ كِرْفَتٍ وَسِرْبًا بِضَاعَتِ مَعْمُوكِشَادُونَ شَعْرًا
 اِتِّمَامًا لِأَيَّامِ ابْنَاءِ وَاحِدٍ وَإِنَّ اللَّيَالِي كُلَّهَا أَخَوَاتٌ فَلَا تَطْلُبِينَ مِنْ غَدٍ يَوْمٌ وَلَيْلَةٌ خِلَافًا لِذِي مَرْثٍ بِإِلْتِقَائِ
 وَالْعَجَبِ دُرُوقِي كِهَامِ الدِّينِ وَتَجَرُّوَانِي وَرَجِيْعِي بَيْنَ سِرِّكَرْدَانِي مَهْمُورِ زَرْشَرَبِ اِمَانِي بِمَسَاجِدِ اعْظَمِ صَاحِبِ صَاحِبِ قِرَانِ حَاوِي
 فَصَبَّ لِسَانِي فِي حِلْبَةِ الزَّهْنَانِ عَنْ نَوْعِ الْإِنْسَانِ نَاشِئِ الْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ بِإِبْطَالِ الْجُودِ وَالْكَرَمِ بِزُهْنَانِ الْإِنْسَانِ
 وَالْبَنَانِ شَعْرُوكَ كَانَ أَصْفَ حَبَاكَانِ مِثْلًا مِنْ نُورِ آدَانِهِ فِي اللَّيْلِ نَبْرَسَا اعْظَمِ صَدْرُ جَانِبِ طَعْمِ حَبَابِ
 وَمَا دُشْتُ كَسْرَهُ بُوْدُ غَاظِ الشَّرِطِ شَعْرُكَ الْآنْتَ عَادَيْتَ أَمْرًا بَعْدَ خُلُوقِهِ فَدَعَّ فِي فِدِّ الْعَقْدِ وَالصُّلْبِ مَوْضِعًا وَفَارِغَ زَرْ
 جَرَاءِ يَوْمٍ تَجَرَّيْ كُلِّ نَفْسٍ هَامَكَ نَهَاؤُ اجْهَارِ الْآبَارِ كَلَّ اللَّهُ فِي لَيْلِهِمْ آسِينَ مَعَادَاتِ بَرْزَوَهُ وَأَقْدَامِ اِمْرَارِ دُرُومِنِ خِلَالِ
 كَشِيدِهِ غَمَزَتَامِي چُونِ اِطْعَامِ نَامِ سِيكَرِ دَاوِنِزِ بَرَقِصْتِ جَنِيَّتِ كِهَ عِلَّتْ ضَرْمُ بَاشِدِ عَلَى الْاِبْتَدَاءِ وَلاَلَتِ رَفْعِي مِيزِدُ وَبَاشِدِ
 خُورِ اِمَصَافِ اِلِيهِ نِيَاخْتِ وَنَصَبِ تَائِلِ هَيْدَالِي بِطَرِيقِ اِضْاارِ عَلَى شَرِيطَةِ التَّقْيِيْمِ مِيزِدُ وَاَزَا اِسْوَابِ اِنْوَاعِ صِطْنِاعِ وَفَتْحِ
 وَجْهَاتِ لَوَاحِ قِشْرِ تَرِشِخِ وَتَرَبِيتِ بَامَوْفَاقِ الشَّيْطَانِ سَوَّلَ لَهْمُ وَأَمَلَى لَهْمُ شَعْرُ عَلَيْهِ الرُّوْحَانَةُ كُلِّ يَوْمٍ فَلَتَا
 اِسْتَدَّ سَاعِدًا وَمَا بَاقِي مِنْهُ مِثْلُ كَيْسَتِ تَادَانْدُ اِوَصَاحِ وَشُكَّالِ ضَاكِرِ تَعَالَى اَلَاؤُهُ ذَاتِ مَلَكِ صِفَاتِ مَسَاجِدِ رَاكِرِ اِمَشْكُوكِ
 قَدَسِ سِتِيرِ سِتِ وَبَذِلِ وَأَقْوَصُ اَمْرٍ اِمْرٍ اِلَى اَللَّهِ اِنَّ اَللَّهَ بِصَبْرٍ بِالْعِبَادِ مُسْتَجِيزٌ اَزْ غَايَةِ شَرِّ حَسَادٍ وَاضِدٍ وَدَرْكُفِ كَلَامَاتِ
 وَحَرِيمِ حَايَتِ خُودِ مَحْفُوظِ وَشِئَةِ مَعَاذِ اَنْ مَكُورِ اِبْرَسِ اِهْرَهُ غِزَاوِ زَمِيْنِ اِشْرَاكَ اَشْتِ وَخُورِ شَيْدَا قِبَالِ اِمَارِ اِفْرَاقِ اِمْرَادِ جِلْوَهُ دَاوِ
 قَالَ اَللَّهُ تَعَالَى يُرِيدُ فَنَ لِيُطْفِئُوا نُورَ اَللَّهِ بِاَفْوَاهِهِمْ وَاَللَّهُ مُتِمُّ نُورِهِ وَكَوْكُبُهُ اَلشِّرْكُ اَوْ لَخَالَهُ هُذُنُهُ
 تَابِسِبِ مَضْمُونِهِ كِهَ بِنُوِي وَرَحِي مَلَكِ اِهْلَامِ بَرِبِ اَطَانْدِشِهِ هَتْنَبَاطِ كِرُوهُ بُوْدُ مِصْدَاقِ مَنْ تَنْبِيعِ حَجَلِ صُورَةِ اَنْ تَقِيرِ
 وَرَضِيْعِ صَغِيرِ كَبِيرِ جَاكِ كِرَاذِهِ رُوْخِ شَيْبَةِ هَاشِمِ قُرْمِ سَنَةِ سِتِّ وَتَسْعِيْنِ وَتَمَّازِ چُونِ رَايَاتِ فَتْحِ آيَاتِ نَفَرَتِ نَخَارِ طِفْرِ اَنَارِ اَكَا
 ذَالِكِ ذَوَاتِهَا بِالْبَيْنِ مَنُشُورَةٍ وَمَقَاصِدُهَا بِالْفَتْحِ مِيسُورَةٌ تَسْبِيعُ شَا اِهْرَاوَهُ جَانِ سُلْطَانِ مَحْمُودِ اَعْلَانَتِهِ مَلِكِ مَقَامِ
 سَپِيدِهِ كُوهِ مَنَصِّتِ فَرْمُودِهِ بُوْدُ دُرُوبِنْدِ كِي حَضَرَتِ اِيْمَانِ قَضَا قُدْرَةَ قَدَرِ قُوْتِ كِهَ دُوْنِ رَفْعَتِ خُورِ شَيْدِ طَلْعَتِ مَشْتَرِي سَعَادَتِ
 كِي اِيْوَانِ رَقَبَتِ عَطَارِ دَوَابِيتِ مَرِخِ صَوْلَتِ نَابِيْدِ عَشْرَتِ دُوْرَانِ مَدَةِ زَمِيْنِ وَفَارُورِ يَادِلِ كَانِ سِيَاَرِ كِهَنْدِ رُوْرُكَ رَاوُشَا اِهْكَا
 بَقِيَّتِ فَاوْدِ بَكْمِ بَرِهْمِ كَسِ اَسْمَانِ صِفَتِ فَالِصِ سَجُودِ بَرِهْمِ كَسِ اَقَابِ دَارِ حَمِيْدِ زَمِيْنِ وَزَمَانِ اَلْفِ خَانِ سُلْطَانِ مَهْمُودِ
 جَاوِيْدِ اَزْ تَاجِ وَتَحْتِ وَفَرُوحَتِ وَفَرَاذِ مَوْفُورِ شُكْرِ نَا مَحْصُورِ اَمْرِهِ وَشَمْنِ سُوْرُوْخِ اَتِيْنِ جِيَانِ اِفْرُوْرُوْ دُوْرَاوِ مَالِ اَنْدُوْرُوْ
 وَشَا قَانِ پَرِي سِيَكِرِ دَايَا قَانِ جُزَا مَنْظَرِ قُوْچِيَانِ تِيغِ كِرَاوِ اِيَا قِيَا كِسْمِ مَذَارِ مَشْتِجِ بَادُ وَدُوسْتِ تَصَارِيْفِ عُدَّانِ وَتَجَدُّدِ
 لِيَالِي دَايَا مِ اَزْ رُوْرُكَ سُلْطَنِ وَدَوْلَتِ وَكَامَرِشِ مَنَعِ بَايَغُوْكَرُوْ دِزْ شَنْشَا اَوَاوُ دُوِيْنِ مِرْصَنْدِ لِي شَيْبَةِ وَفَلَكِ اَزْ مَنَابِطِ
 پِشْتِ بَرَفَا شَمْعِ كَالْمِزْجِ بِالْاِسْعُوْدِ وَهَوْلِهِ خَدَمِ كَامَنَالِ الْكُوَاكِبِ وَفَقْدِ مَلِكِ اِهْلَامِ رَا سِيُوْرُ غَايِشِي اِجْلَاسِ اَشْرَفِ

شدن

مضامین اسوه و یوسون داده بود پس کی حضرت رفع کردند و ذکر قرائت که سعد الدوله در باب آن سخن میسر بشیر از فرستاد و چون
برازد مبرز کرخت و آب روی نیکامی در مبرز کرخت باز اندر نفس سیاه شهاب از چهره چون آفتاب اَصْدَقُ صِدْقٍ وَالْكَذَّابُ
کیسود اعجاز من نبوک علی الله فهو حسبه اِنَّ اللهَ یُبْرِغُ غَمَّ اَنْفٍ حَاسِدٍ کَذِبَ وَرَقِ مَلِكٍ اِسلام چون صبح صادق نیاید
وضوح یافت شعر فذلک ظهر الحق ساطع البرهان و اشهر الصدق لامع النبیان الحق اَبْلَغُ وَالْبَاطِلُ اَجْلَحُ شعر الک
تَوَاتَرَ الْحَقُّ نَفَاحَهُ الْبَاطِلُ وَانْكَ نَفْیُ الْبَاطِلِ الْقَوْلُ الْجَمْلُ حَبِیْتُ پادشاه جهان که فرمایش بر جهان چون قصار و آن با
فرمود پادشاهی چون ارغون خان که در این محافظت مملکت داری طلسم کشی بکنی رایت پای رود میزد و بر مستطبات
و مستخرجات تدابیر جمید نیل تکبیل میکشید مملکتی را بمقاطع معین فرموده باشد و بدان مفاسد بال داده توجه سکت با سبکی کن
بکام شنیده را ناشنیده بخاری و مردارید ندیده چون اسکت پیش دیداری در حضرت ماکه روز بازار انصاف و موعود
زور و آزار و احجاف است دروغ فروغ نمید بخار و زو عدول از احکام پدر سیکوی مادر نظر شرف عین محال نماید و ایقان آفاق
متقی شده و نکال حَبِیْتُ بر ثبات تو عدل است دلیل عدل باشد بی دلیل ثبات نورین یا رغوی تصدیق و تائید کرده عرضه
دشت که سخن او ارغون خان تام فرموده فُضِّلَ الْأَمْرُ لِلَّذِی فِیْهِ تَسْقِیْتُ این یا رغوی چون شکیب و آقوب و طعنا جازنین
استماع کرده اند و شاعت قصداً قاصداً مانند کفر طبع ظاهر بوده استیاف آن موجب طلال مسامع همایون استماع است
تواند بود فاذا فرغت فاصب حکم یرایع شد که او را ملک اِسلام سیور غامی فرمودیم تا مال خود را مستخلص کرده مجازات نماید
او بدو رسا ند و قل جَاءَ الْحَقُّ وَذَهَبَ الْبَاطِلُ اِنَّ الْبَاطِلَ كَانَ ذَهُبً حَبِیْتُ چه بد کردی مباحش ایمن زافات که واجب شد
طبیعت را مکافاة حالی چند غلام بر بنجیده محافظت او از زمین و شمال ایستادگی نمودند اگر چه دایم فنی و اودعوی و دوزبانی
چون بیانی زبان شد امارات خندان و غبار طغیان بر ناصیه ماصواب بدید آمدنیل باغی و قصم خصم باغی را زجل تبلیل ملائکه
ارضی بسمع طلاء اعلی و سبکان قمر قبه بالار سیدری شعر الذُّهْرُ کَالذُّهْرِ الْاَبَدِیِّ وَ الْاَبَدِیُّ کَالنَّاسِ وَ النَّاسُ کَالنَّاسِ وَ النَّاسُ کَالنَّاسِ
اول در دیوان حضرت او را حاضر کردند تا فاصیل وجوه هست و دو تومان زر که از آنجمله پانجه تومان را حجت مشروع داده بود
کند و انت که مصرع اینکار بتدبیر نمی آید است و انکار و اقرار او با حق و عافیت ایمنان خاقان غلام که در باره ملک
اِسلام متوالیست حکم تسوی دارد و زبانی از دل گشته ترکفت بموجب وثیقه و حجت حاجت بحج و بغیش نسبت این وجوه بر من
موجه است و دکلاء ملک اِسلام را حق مطالبت معین اطلاق موردت و کتب در شیر از اعمال و عوض اطلاق و او را در دست
مقرر را مبلغ صد و سی و چهار هزار دینار بفروخت و دیده از او زد و بر دوخت و گردن تسلیم نهاد و بخط خود وثیقه مفصل براسا
صلیع و اد سبحان الله حَبِیْتُ بی بدیدم و یکت قد از زو بگرد لباس حج مرادی رنگ پنهانی چون زیاده ازین در میان
مملکات نقد و جنسی و ملک و مالی داشت ذرات کاینات از زبان عقل تعال میکت تأخیر را در زمانه تعاست در فاء او از
مای و بصیرت و دانست و ذلک الخیر الکثیر من أجل النیر الفلیل شرکیز شعر و ان جوه المرء بعد علقه و ان

نیکو و شریف از کان الطباع طباع سوء فلینس ینافع ادب الادیب و قال رسول الله صلی الله علیه و آله
 و سلم داس الحکمة نود ذال الناس چنانکه خبر صادق و در این بیان لباس تحقیق سفید بر بان عقلی نزع عطار روشن و مبین آمد
 که تدبیر معاش زمره هنر و سیاست اسباب مخالطت با ابتنا جنس بی معونت و مطابرت بهدیکر دست نمیدهد و از پنجای
 سنجوب و قیاس در معنی الانسان مدنی بالطبع گفته اند بهر شخص کار کنر صتیاج افند تا نانی نجه شود و عمل هزار و یکم آن
 باشد که تا نان سر نخند نتوان خورد پس معلوم گشت ازین قضیه بی نیاز نمی که تود و تو تضع دهنیه اتیناس و ایستاد است
 و نظام مصیلت عالم فنی بران و کبر و تندر و هسط استیجاش و اخلافت و اختلال تلاشی امور بل نف نفس اشارت بدان کرد
 فرض کرده شود که کسی هزار دوست مخلص شقی و یاد و محرم رفیق باشد و الصبیح الاکوف یباع بالاکوفیک نفس در راه شتاب
 و منادات او قدم گذارد البته و هلا مضرت و محرت دشمنی این یک تن بر نفع محبت و مخالفت آن هزار تن در معیار اعتبار
 سنجید و هیچ حال و هیچ منزلی از اندیشه عالمه که و حدیث و قصد و نیت آن دشمن ساکن و آسین تواند بود و مستش و خرین منصف
 و عکسین روزگار گذارد چنانکه گفته اند شعرها یکپرا الفخل و صلیح و ان عذوا و اجد الکثیر مقصود کمل مقصد اصل ازین اعتبار
 و اسباب قنیه و تدبیری است از باب فطنت را تا از قصد و ایذا و قصد و بغضا و بهتان در باره اخوان برای خج روز و نیت یز
 و نیازی و مطامع و بی کر و دوز و دست نیاید و دیر و دیر نیاید چنانکه بیع لازم و نهند شعر الا ائمتنا الدینا کطل یحایبه
 اظلمک یوما ثم غنک اضمحک فلانک فراحا بها حین کفک ولا نکت جزاعا لها حین و لک و یصح حکیم
 انوری را عله قوت مذکر سازند بیت در جهان با مردمانی که چون باید گشت الله عمری که یابد مردم آراورد و گاهینا
 در غم او ترکند از آب کرم فی المثل که بگذرد بر دامن او باد سرد و بقاء کتاب لذات و توصل با باب حصول مقاصد حسن معاشرت
 و موافقت و مزید مودت و موافقت ننند تا بر افتاء ذکر جمیل و استناء ابر جزیل در دنیا و عقبی ظافر و فائز گردند بیت
 چون خاک باش در همه احوال بر دبار تا چون جرات بر هر کس فادری رسد چون آب نفع خویش بر کس همی رسد تا بهنجوشت
 ز جهان برتری رسد و دوی فی الاخبار ان الله تعالی اوحی الی عیسی ابن مریم ان یدان اعطیک جناحا تطیر
 به مع ملائکة السماء فی السماء فال سیدی له لا ازیذ فال کن فی التواضع مع الخلق کالارض تحت
 اقدامهم و فی السجادة کالنهر الجاری یرفع کل عقی و یغیر و فی السقفة کالشمس تطلع علی کل و یضی و یبهر
 و فی الجلم کالاب السیف علی و لک البیون چون ضمیر الانصاف منجوس عادت از سعادت دنیا مجبور است و در مرض شفاء او را
 شغالی عاجل حاصل شد و متعبد آن نسبت الخیر و الشر مفر و نای فی قرن یصح آید و ایضا یضمر الله و یصح قرین
 رقیب حال زمره حتی شایده افتد و وفود و مغفرت و وفور سیورغاشی از حضرت و حق ملک اسلام علی امرا لایام و اللالی متعاقب
 متوالی شد نخست اینها قان ضرة لازم لیل و نهار دیوان علی گشت تا صاحب دیوان مصالح ملک اسلام را بر سایر مهمات ملک
 مقدم و مرتج دارد و بعد از فراغ حسابات و تخمین جمع و دهکات و وجوآت و عوض بروات و مؤامرات او را احد و هفتاد و توان

پیکرِ بک

فانسل جچپره دستیر محاسبات رقم اثبات یافت و فرمان شد که از متوجبات اموال مقاطعات و سال نو بتفکند پس ممالک
عرب که از روی عزت و عزت محل غیرت خلفا نامدار و سلاطین کامکار بود و با بصره و واسط و مدت سه سال بسبیل مقام
تالی این مکرمت و بانی مبانی و کبریا رفت ساخت و شانکاره و شیراز و لای و انچه پیر و بجز درجه و الثالث خیر و ده ساله
کرده مؤامره و معاصاة بال داد و شعر فاجذ عزت او عیشا ناضر و علی و دوله خفته ناضر و ناپید و بجلعت حاتم و کجا
که قواره زرکش آفتاب طراز اکام آن نزد شعر خلع کما ارنذا لفرند صفیحه اهدی القفال لها کف یون
باشمیری خسروی آثار خصاص فرمود و پنج عدد بایزه سر شیر بر بیت فضل الاشکال و نهو المصدیر که کوئی شمس چرخ اثیر از برج
اسد طالع شد است مصاف آن مواهب شد و از اسکره خاص سفوری همای پروار که سر طایر و مطار معالی از محاذات او
او در شبکه تشویر واقع مینو و سیو غامیثی کرد و چپت آسمان مار که برقع چهره آفتاب را میساید بر سران عوطف و عوارف
ارزانی داشت فی بکله بیک نظر عنایت الیافی در مده دو ماه نوبت سه کانه در چهار سوی مملکت بغداد و شیراز و دولته
قیس و بحرین تا قبل بند چون فرائض خمس بر درگاه دولت پناه ملک هلام موقوف شد و بانهت قدر و نقیض شوش جات
عراس سبع چون هشت بهشت مشهور ضرب الله فبابا قبله فوق الرقیع التاسع و سلط علی اعدائیه الاغنی اللاسع
و حقیقت این آیات از خاطر زاده کاتب مذکور آن مجمع میباید بود و شعر طلیات ختم الیمن اذ لیسر الخیر و من هیکل
الیمون قد لیسر الخیر و سیفک سبب للولی یشره و لکن لسانیک الا باده و الفهر و فالت مسعود و نال
یه المنی و طبرک مبنون بصاد به النصر و ائت ال الملک ال مجددا به وجهه امال الخلاق یحمر و یا
ینزع السلطان شمس طلعت و من یتها نبذ و اوفین بها الله و لخص من هذا غنایه خالی القصر و التانیة و الخلق
باری تعالی این ملک آرای ملک صفات را با جمع اعزّه اولاد که شال غاب شامت و نجوم سپهر معالی و وسایط قلائد
مکرم اند تا فهای عمر آدمی زاد و دوست نوازی و دشمن کدازی از کمال نصرت و دولت و مزید حسمت و رفعت تمتع و خورده
و با اعاذ الله الینا ما یوجب و سائل رحیمه و اعاذنا عما یو فینا و شبا نیک نقیبه محمد و غیره بملو قبه
رایات منصور بر غرم ایلاق بهمان در ماه جمادی الاول سنه ست و تسعین و ثمانه چون مزاج روز کا تحفه الی الله
و بل بر سر شاخ کل در درواز و بدین شارت رکشد و از شعر آفرین بود و اناک المبتکر یزاده و سعاده و دوام
و انشیر خصل الیسع نفا به من نظیر منهل بشاره قوه فصل ببار بشارت کل را ب من عارضان ریح و خاک با
باد مشک داری از دماغ کلبه عطار فرو نشانده جلیت ز شاخ خویش من یافت چون ساره روز بزباغ همچو شب از روز
عمیه و غراب نوع و س باغ کل رخ و یا سیمین غدار شد و طره مغبرش بنفشه تا بار بادا چشمش در ساز کرشمه و ترک تازو
سوسن زبانش به زبان در گفتن راز سر و قامت بلندش از اهتر از نسیم خوش شایل تمایل و غنچه دمان تکش تعجب سبحانک
ما خلقت هذا باطل لایل کشت در صبح و شام ماسطه غیر باس مباطره و زلف او را میزند شانه و نفس نامیه در نفس

الرفیع

ینیر

کویان ما الحسن الوض و ما اللف نكاسیم سیم شكوه جائزه دیح بلبل میرسانید شعر انوی نعمة التما على
 الاذن وشكر الناض لا مطارد ارغوان ارغوان و بکله فخره چهره استارت میکرد بیت کربنوی کش از تو مست
 وادی چهره فرغ ارغوان بنفشه بنفشه شعر کا نفاق فاما لا ضغف بها اوانل النار في اطراف کبریت شیوه
 مسکین دلدار گرفت شقایق که صفت خسار یار ولون عقیق عمارت بر زبان باد بهار عاشقانه پیغام شعر انی رب علی
 و بعدا لثاق حرة مثل السقا حرة فی الکاسیدا نیلوفر که نیلوفر بود بهار شربت حریفان در کار آب ارجام آفتاب بی روی
 کار خود بازی آورد بیت نیلوفر آفتاب کلک بر آب سپر فخره بی بخت افغان در اطراف چمن بر یاد دورسته نوش
 لبان سرودن تعجب سفید گردانیده می سراید که لطفه پیش لب و دندان که جاست و جفا من این دندان چو جابم
 چشم مرزکوش حکایت طراوت مرزکوش جان ستار کرده و کل بر بار در پوی دلدار میگفت عاشق وار مصرع بی روی تو
 بانجست باغم باغم موسیقار منقار بلبل ارشعبه نوروزی در پرده فیروز بی قول لؤلؤه بترج الانهار و الوض غنا
 مضيق الانهار و الماء جان زبان جاری میکرد و فاختگان چون نوا موشکان از سر شاخسار بید و چارین زانه
 بانوا ادا بیت بلبل راهوی در ساختنای کل جلد حسن میکند در همه جای دیوای غم افاده ایم از لطف
 ساقی به پیاله دستگیری فرمای میفرمود جو انان نوحه استه چون سبزه برفش بولگون شراب مرق ارغوانی و سلع مرق
 ارغوانی در زمزمه و غروش نوش و کوش میکرد و در قبول این نصیحت غم نابوده و بود فراموش بیت بهار تازه زمزمه
 کرد لاله ستان برنک لاله می از بار لاله روی ستان جان جان شد و ما هم چو اوجا نا نیم می جان بجان ده دین بهار
 بشا و کامی امروز او خویش به کجاسی که ز فردا پذیرد از تو صنان پیرانی که ایشانرا دست ارمی جان قدح کیر بودی از پیری
 کیر شده و مشک ناب شایب به بنیه کا فور فیضوری شیب بل کسه طواصین ملخ حیوة یعنی دندان فرو بر بخته مصرع
 که مریخ فلک نان دهم دندان که بابیات ابن القرب که مزاج افلاس صبا دارد و تختیل و تذکر خضره عیش صبی و ربیع
 تمثل منیر شعرة الشبا عصى الشبا فلم بعد ذا خضره اذ کل غصن اخضر فدا و ذک عمدا لایحیام قفا
 شعب الوحال و قد داسی اغبر انی سلوت من الشبا کما سلا غیری و لکن للحرین تذکرات منصوره از بغداد
 بر غم همدان براه یعقوبیه نهضت فرمود دوران حوالی ایمن بر غم توجه شکار یک ماه به نریش و یا سا فرمود که امراد
 صاحب دیوان در اردو اقامت کند پس آوازه شایع شد که جاسوسی را گرفته اند از ان نوروز مرسل بجای مصری و مکتوبات دشت
 منصورش مرز و فحاشی ممتوه بد آنکه نیات صالحه مامور فست با علاه شکار اسلام و اذلال معاندان دین محمد صلی الله علیه
 و آله و سلم باید که سلطان مصر و امرا و مجتهدان و یارین مخنی را مطابق باشند و معاونت بخیه اسلام را موافق پس سبب
 قد پادشاه بمواظبت برادران نوروز حاجی و کزنی و ساطع که نایب بود و سایر اعیان و متعلقان حکم فرمود و سخن ناپرسید
 همه را سحره تیغ یا سا کرد و به چو دران نزدیکی شاهزاده جان غم زنده اغول را به شکاری بصوب خراسان روان فرموده بود

ان نوروزی انصافت اربع
 آ نوروز القبا و همدان
 نوروز العرب انصافا
 نوروز اسل چمن الاور
 نوروزا و همدان انصافا

وقت امر ابقا مورستای و ہر قداق را با دو تومان شکر شمع و شکر بظیف الصواب و مبرق تحت الغبار و بالصواب
 سر عید آنجا فرستاد تا نوروز را کہ از خاک برداشته رأفت و رحمت انجانیست و با فلک رسیده از عنایت خورشید تربیت
 غازی چون امارات خذلان و آثار عصیان و تفرق افتاد و حق نعمت و تربیت پادشاه اسلام دین پرور بکفران مغالطہ کران
 ایالت ولایت وجود و تصرف مملکت حیوہ معزول گردید و خاطر عاشر شاہی ازین دغدغہ شاغل فراغت یافت
 صاحب کلبہ اذ اعرف الملک ان رجلاً یطلب السوادہ فی منزلہ والزاوی والحمہ والمال والشیع فہم
 فان لم یفعل فہو نوروز چون از وصول امر آکا ہی یافت بالشرخ و بکریخت پس با جو و قماء اورسیدند و غارت کرد و سپران او
 احمد و علی بقتل آوردند تا چون داستان احتیال و کارنامہ خدایاد شہرت یافتہ بود رفتن و عقب موافق مصلحت پادشاہ
 در اندیشہ مرمت و استراک کار خوضی می نمود و خود و غنیمت از حکم ریلغ بیت قلعہ شمشیر زن شیر افکن رستم بکشت و دل
 تن بشکری دجوش چون تیغ ہمہ تن آہن و موغز چون رگس ہمہ سرفسر برسیدند و از عقب اوران شد و اولان در رابطہ شک
 بست مصاف شد و ہر دو شکر در ناحیت جام معالمت و پیوستند نور و کار خود خام دید بفرجام در جام جام جام جام
 ساقی اہل خود کشید و چون راہ التجا بطرف قید و سد و بود و چنانچہ وسایل ہمت ارد و حضرت پادشاہ مردود با فوجی شکر
 خاتمہ عازم قلعہ ہرہ شد تا بان تحسن نماید و جوہ شکر بعضی قلعہ و حصار مغول سمت عزمہ صورت و عرب نیز کفہ
 حصون العرب الخیل و السلاح شعیر و سواد الفلان کم بیوت تخصیها با طرف الرماح مصلحت نباشد خورد و قلعہ
 محصور کردن با قوتہ در تن و من و در جان با قیست کوشش غائم بعد از ان تسلیم فضا و قدر و راضی بد آنچہ آید از خیر و شر کردیم نوروز
 بدان التفات نکرد و بامداد دوی اندک باندرون قلعہ رفت بہت ہر آنکہ خشم آورد و بخت شوم شود شک خار بگزار
 اورد فی الحکایات ان سال عمر بن العاص عن معاویہ با امیر المؤمنین اذ ان اعرف انک یجاء امجا
 فقال عن سباع اذا ما امکنک فی حصہ وان لم یکن فی حصہ فحجبت از ترجمہ کلام و است اذ احضر وف الثانیہ انی
 التمر حجب کان الحزمینہ یحاش روز شکر پادشاہ محاصرہ دادند پس فخر الدین بنیہ ملک شمس الدین کرت کہ با شمشیر
 نوروز ترغان حاجی شرمیانہ الغیل الخ الطبی فاربہا بل ذبہ الغیل الخ الصبیح التی سلت مذابح مؤکد داشت
 نوروز بروی عتقاد و عید بر عادت روز کار حک جوی اورا چون بہانہ بگرفت و با اعوان چون دل در دندان در بند داشت شعور
 فلک و قید ما کان عز جابہ و لان قید ما کان یمنع حانبہ بنی عمان او ہند کہ باوردی شید دل و صفہ ری ملک جہ
 بود باروش چون چشم خوامن تیغ زنی متعود و کر شکر اند کردش ایام بکار شکنی متغیر و دیگر برادر رسید و و برادر دادہ محمد سلاح
 بر خود راست کردند و چون دود بر ہیون تش حرکت شعرا ن تفریع الطود الا شتم فاجدل او ترکب البحر الخضم فون
 سوار شدند و خود را از شہر بیرون انداختند و بر میان شکر کردند و چون باد بکشد شد و جگر دیش ن زدند تا با برادران
 اراعی غازیان و مملکی بوقا در خدمت تیمور شاہ ہر ادہ پہلکان بودند میان شکر و ازین جہہ میا نا جان و دین و سر بر گردن

کرفاری قتل نوروزیک

۳۴۳

نور

روز هفتم را قتل شاه نوین برسد مواخذت نوروز را مصدق نداشت ملک فخرالدین تصدیق سخن و تحقیق ظن را سر رمضان کاتب
 ابو بسیل حق القوم از بلا و قلعه شیب انداخت و خسرو را بر تیغ گذراند و خسر ذلالت پس در عقب نوروز را باز قتل نمود
 میر میران فرستاد و کاتب را چون نوروز در موقف ملت صورت یمنی در مجادله نظر فاکره که استاد اسناد و معانیست اسناد
 بیت انکه بادوست تفتی ز سر خرم شب بسته دستش بر دشمن نگذاشته بود نوروز شفاعت کرد تا بجفت پادشاه رسید
 و سخن پرسیدن بروی ابقار و دیهات وقت شامی که صبح دولت پادشاه خردمند میدید قتل شاه بدست خود چون حکم قضای
 را از دشمنان و در ارتعنا خاک تصفی کرد و دو گت فی الثانی و العشرین من لیلة سنه تسعین و ثمانه سرور که با دخانه غرور و سوسلا
 و اشیا نه در و تحلیات می نداشتند بجدا برد و بر در زندان ابد سالها اعتبار خلایق را آن سرور دار و او کینه در حال این دوستی
 بزبان حال چون قصا کار کرد و ملاک روشه بیت با عیش شطایع تو آینه باد و زخو تو خون عدو بخت باد هر سر که نه همسر
 باشد همچون سر نوروز در آینه باد چون روز کار تیر کی آغاز شد و بخت خیر کی پیش آورد شجاعت شجبان و شجاست پر دلان
 چه کار کردن یغیر که الله فلا غالب لکم و ان یخذ لکم من ذالذی یغیرکم من بعد مصیر و یلبغ ربیب الدنیا
 بالکافیه الجکله زبردستی تقدیر کفایت خردمندان و تدبیر فرمانخان کما فاع افتد چندان خیل و عظمت و فرط معایت و کمال عت
 که سرگردون کردان فروغی آورد و تپش بزبان صدق نش و میگرد شعر الدنیا من حدیض صای علی حذر و الموت یوعد
 خوف من میکانیت بدو خدمت و آفتاب کمندم در اردر کردون عقاب خدی که از شست بیرون کنم دلیران و شیران
 جگر خون کنم چون روز نکبت و زبان او بار در رسید دست خوش معد و می مرو و شد شعر بک المیض و النور العوالی
 و لست نعوها فمن نعو بک الخیل موله و لکن بکها جین بندک الصیل لموله فی المشوی
 کما یذ شیران و پوران کیو میلان کوان نامداران نیو چو برین چو تها م بافرین چو رستم جاسفید کرین جازا جهان پهلوان
 بدنه همه مرد و شیر میدان پنهان گزارد و در جنگ پیش پهل فروزند و سر زد و کوبال و یال از ایشان بجزیر گشتی نماند بریشان بخور
 و خشی نماند و کرنا که ماندی از ایشان بسی بنودی از ایشان که می کسی و از عجایب احوال المولود و هل کان فی الايام
 عجم عجایب یکی آن بود که در اوایل یغی شدن نوروز از حفرة ارغون خان ملک فخرالدین در قلعه بالائی قیسا از مملکت غور
 بگم پدرش ملک شمس الدین حال که حالی ملک غور و غوجان و آن نواحی است و بیضه ملک را حامی و رسوم جوردا جم
 مجیس بود و دست و کروش بقیو و این مسور و مطلق مادرش مقام در قلعه داشت فروزانان هر روز و نوبت بطیخته
 خذاء او ساختی و در صندوق متقل نماده بر دست معتمدی روان کردی و آنرا دو کلید بود یکی را خود داشتی و یکی سپهرش
 چون از تناول فارغ شدی سر صندوق را باز قفل نماده پیش مادر فرستادی برین منوال روزگار که احرا را بسته در بی کلید است
 و غور کار او پدید هفت سال او را در آن مجلس خلاف جوری الکلس ساکن گردانیده بود نوروز بار با پیش ملک شمس الدین
 شیخ شد و خلاص او را از مجلس التماس نمود پدرش پیغام میفرستاد که در نامه او احوالی چند متفرس است که اگر مطلق گردد

ولات چنین نامبر

علی الاطلاق نہ شایان ملازمت پدرباشد و نہ ملائم خدمت نوروزی و ہر سہ روزی افغانی تولد کند کہ موجب بشود کی
احوال طرفین باشد شعر و ایما دجل الدنیا و اجدھا من لا یقول فی الدنیا علی دجل و حسن ظنک بالایام مجرہ
فقط تشرکت و کن منہا علی و حل آتش فسرہ را نخلانیدن و دریا ساکن انشورانیدن و دو در خواب رقتہ را نیا غالیدن سلامت
جواب نزد بکرست نوروز را عادت التماس الحاح میکرد و وسایل مروت را بیفیع و وسط می آورد چون ابساس و حماس بہا
از جانبین نہایت کشید پیش نوروز فرستاد کہ اگر اطلاق اولاد بہت و در عواقب آن البتہ نظری نمی نماید نوروز بیک التماسی
دین باب بنوید و بخط خود را بجا ذکر کند کہ اگر از وی شری زاید یا خلا فی آید نوروز بختی نهند و دل مانکی نہاید بل کہ در دنیا و عقبی عید
آن بروی باشد نوروز مکتوب مشروط بشروط مذکور مرقوم بخط خود و فرستاد ملک شمس الدین و اخلاص داد و بخدمت نوروز
شد و خیر برادر خود را ترغان حاجی در عقد زوجیت داد و در ملک فخر الدین فی نفس الامر صاحب بت و شہامت بود و در
باقوت و شوکت حکم جنسیت و تشاج مصاہرت اسباب مفاہرت در ہم سہبت تا آنچہ در ازل بکنون قضا بود اکنون بظہور
داین و دہبت انکر و یوشان یا و کارانیم و ما ابن ادم الا ذکر صالحہ و ذکر سیتہ یسری بہ الکلم اما سمعت بدھربا
ائمہ جئات یا بخنار ہار من بعد ہا الامھون ملک فخر الدین این خدمت بجای آورد و از بندگی حضرت
التماس کرد تا او را بروقت از تجسم حضور در او و شاہزادہ و خدمت امر معاف فرماید و بقاعدہ ایل مطیع باشد و کوچ
و بندگی کند اسعاف تمس او را بر لیغ صادر شد پس خیال بہتہ و در داغ او را یافت چہ ہر اہ حصانت تمام و بہت داد و ستھ
بار و فضیل و خندق سعی بخیج کرد و ہو و حوالی قصر خود را ہم خدقی فرمود و ساختہ چل کر عرض آن چنانکہ بر ورق عبور بہت کرد
و بہت ہزارہ و شکری در قلم عرض آمد عرض کہ چون بخصانت موضع و کثرت اجنا و مستطہ شد و آء مال قرار تقصیر و
پیش گرفت و عذر ہا می گفت و مطالبت لشکر قلع خواجہ و تقرضات ایشان تعلما بیند و در روز بروز تو قل او بذروہ استقلال
برقی اقبال تصاعف می پذیرفت ہیت چو داشت بہت عالی بمقتب مردی برای زور دولت و کوکرمی سخت و کر
صا در شدن بعضی احوال لمؤلفہ و الدھر بخلی من سنلھا لانھا لا تخرج الا فائزین ہا لانھا جہ مال کار نوروز
کفی کشت و تکفی ایام بوجہ عدل کہ خلیفہ اللہ عندہ است مکتفی باو شاہ جہان و تعظیم شعار شرع مطہر و تعظیم امور دین غیر مبایع
زیادہ فرمود و بر شیوہ عدل و رفت تو فرمودہ ہجام کہ بجان مروت بود متوج کشت ہیت دستار چو سہ داری و روی
چو مہ زین روی ترا سلمہ اللہ گویند و امرا و مقربان حضرت موافقت باہری ارباب تنگ متزین شدن و حکم بر لیغ شد کہ بچ
تجک بکجا مغول متفلس کرد و بدین منطہ و تقویت و تثبیت امور شریعتی تطاہر زیادہ فرمود و اشارت با انھا الذین آمنوا
لا تأکلوا الرزقا فاضاعفکم بر لیغ بچو اب ماکت روان کرد تا تجارت را نفاغان حضرات و مہناف خلایق کہ از چند
سال از معاملات کردہ اند و قبالہ دین و دوائی گرفته ہکشاف و تحقیق کنند و در سالی مکاسب معاملات را و دوازہ مقرر
دارند و ادای آن اگر حتی شرعی پیش ارباب تجارت ماند باشد استرا کردہ با وجہ را نہ بمقتضی لعل اللہ البیع و حرّم الرزقا

مشرقی

فهریم سپارند و دمت ادا از تحمل اقبال القروض علی النفس نقال وان کان میثقال مبر سازند و الحال هذه
 بسیار باب معاملات که غرامت کش غریم شدند و مایه بانی تسلیم و سلم و جوه چون خرقة صوفیان در وجه و حالت پاره کرده و بگفتند
 مصرع میرایه ریانه است ازین سود مرا بازورنه ملت و سجا نه برلیغ بقطع کلی مرجات نافذ شد و ایچان بر دیار ساریا
 استقمارفت که رهن مسکن و اجاره حوانیت و مقدار سکنی و مستغل چستیای میکروند و گرایه از اصل رمانت حسب میداد
 و مستغل از اس المال وضع میرفت و تفاوت استر و اد میکروند و اتفاق می افتاد که مستقرض و مستاجر را بر معترض و موجر بران
 ابراء و دمت و جوهی ثابت میشد و در هیچ اجناس مختلف همچنین دعوی خسارت آغاز نمادند تا قضاة مانع کشتند باری آری
 ربا که در ثروت کشت نمادند مصرع لؤلؤها کما ان الیلال یشار الیه و در فصاحت مصرع کشت کش عیظین
 کشتند و الحاد کشت محل الحاد ای یار غافل بل مغرور جا بل تا چند و طلب بیشی کم منفصله مالی را کم و بیش کردانی و کوه
 بی عوض را از بهر خاک رنکین فانی بر خاک تیر و فانی بیت هستی که بخیایش نیست یکدم آن هست بود بر سر دم
 چرا لذلک الکتاب بخنی از کدورت زوال صافی و از سمت ملال متجانی تا ترا بکلی مژده و نعمی مقدر سازند مصرع جهانی کاندرو
 دل که بینی پادشاهی اللهم کسیرنا الفرج الی ذریع العارِف الحَیة اللّهُ یُبْدِ و بعد ناعز یجبت لذلک موضع البیاض
 و اکثر خارف الناس و یبینه موضع تذنب فکر بعد از وقوع حالت نور و رسمع اعلی رسانیدند که در خدمت
 شهزاده طایجو یکی از مجرای هیل متسلان از روی نظیر و فال بل اسر مالنچو لیا و خیال تقریر کرد که تا چهل روز دیگر او خان شد بدین
 القاهره اجس باندرون او راه یافته و باز در یکجا برین مواطاة اساسی افکند و حالی بگرفتند ایشان برلیغ صادر شد و شهزاده و جوه
 امر او ایاقان که در آن مجلس این سخن شنوده اند با جا بل ظالم بر نفس خود و دیگران که بی ریاضت نفس و تصفیة خاطر توقع
 انباء مغیبات و افتاء کرامات میداشت بسیار رسانیدند بیت درون تو از غیب آگاهیت بدین پرده اندر نرایا
 و قد متنی یطیحه فوق دیمه و صار کلما یکلام کلک کلام و العلم لله العظیم العلام این کلام باطل حاضر قاتل
 قاتل و قابل فنا چندین شخص شمع و رب کلام بحر الحسوف ای هو شمند باریچهار روز کارا کر نیده بهین ذکر
 ویده بخوان بیت طشت هست این سپهر زمین خایه درو کر علم طشت و خایه ندسته بد آنست بکار و ریح بزرگ
 پل سفینت نه کار و زمتاب زردبان هم درین نزدیکی پوشایت طایفه امر اصد الدین صاحب دیوان را بعت
 آن خداوند که چند آنکه توان گفتن زر نکرقت هست زرا نکرقت راوش آرام مقبوض کردند بعت تصرف مالی و آنکه از امر او بزرگ
 نورین نوین و قلع شاه نوین بخلاف راستی در سبکی حضرت سخنی رانده بذات لسان و وضاحت بیان در معرض جواب
 لیکن باز از جبر زده و مغالطه درین عهد همایون کسی دی یافته بود و نسبت تمویه و تعمیه چند ساله او در نظر اشرف پادشاه عالم کوفت
 القاع کشته این نوبت قصه اسمانی بودند امور و بانی تا تقریر بیاقت و ترشح کفایت و درایت و تدبیر رای منیر بمثل قبول پستی
 لؤلؤها و انفذ فدر الله المناج فی المکروه و المناج مع القول المعقول فالقضاء لا یزده تدبیر

الْعُقَلَاءُ وَالزَّمَانُ إِذَا بَنَا بَاحِدًا لَا يَنْظُرُ إِلَيْهِ إِلَّا لِشَفَائِهِ بِيَدِ مَنْ كَرِهَ سَاسَ رُؤُسِهِمْ سَبِيتَ وَدَوَّمَ رَجَبُ ابْنِ سَالِ الْأَحْكَامِ
 قَتْلُ سَاهِ نُؤْمِنُ بِدَسْتِ خُودِ أَوْرَابِيَا سَارَسَانِيدَ وَخَتِ اِقَامَتِ بَمَنْزِلِ حَبِ آنِ جِهَانِ كَشِيدَ وَذُلَّتْ فِي أَوَّلِ شَهْرِ سَنَةِ سَبْعِ
 وَتَسْعِينَ وَشَمَارُ شَعْرَتِ صَنَائِعِهِ الْيَحْيَوْنَهُ فَكَانَهُ مِنْ نَبْزِهَا مَشْهُورُ خُونِ أَوَكِهِ كَلْعُونَهُ جِرَّةُ مَكْرَمَتِ وَخَاوَتِ وَطَلُّهُ
 رَوْنِقِ مَجْدِ وِثَاوَتِ وَصَفَاوَةِ سَلِيلِ شَهَامَتِ وَبَسَالَتِ بُوِخُونِ آبرُوِي هَسَرُودِ فَا بَرَفَاكِ رِيخْتِهْ شُدَ دَا زَرَسَكْتِ اِبْنِ حَنْ
 عَقْدَتِ رَا كَسِيخْتِهْ قَبِيَّتِ كُلِّ مِشْدُ وَبَا مَبَاشِ بِمَامِ ابْنِ بُوِ كَا خَا زَهْ حَاصِلِ سَوَاسِ اِبْنِ بُوِ مِشْكَتِ مَبَاجِلِ كِهْ اِی رَا
 مَارَاجِهْ كِهْ حَاصِلِ اَیَامِ ابْنِ بُوِ اَرَبَابِ حَاجَاتِ وَكَارِاقَا دَكَا نِ دِهَرِ بَرَفَاكِ كِهْ دِرِ سَوَاخِ مَهْمَاتِ بَا عَمَّا دِجُو وَوَرَفَتِ
 تَمَثَّلِ بَدِیْنِ اَبَايَاتِ مِیكِرُوْدُ شَعْرًا اِذَا مَا لَقِیْنَا اَلْحَدَّ بْنَ مَجَاشِیْعِ وَاحْدُ لِّلْهَمِّ الْمَرْجِ فَا رَجِ نَظْفَا لَدَيْهِ بِالْكَذْبِ نَعُوسُنَا
 وَلَمْ تَكْتَفِرْ فِي النَّفْسِ الْحَوَاجِ بَعْضِ مَمَاتِ اَوْ خُطُوطِ قَطُوطِ بِرَمَوَاتِ اَمَالِ وَا مَا نِي مَالِیْدُ وَبَرَاثِیْنِ اِیَاءِ اَوْ نَوَاحِ وَنَدَبِ اَخَاثِ
 مَصْرَعِ نَاجِثِ اَوْ جِهَانِ اَزْ صَدْرِ دِیَوَانِ بَرِ شَمَاسَتِ شَعْرُكَانِ لَفْكَ نِ حَتَّى سَوَاكِ وَلَقِیْمُ عَلَى اَحْدِ اَلْاَعْلَیْكَ التَّوَالِجِ كَا
 لَنَجِیْتِ فَلَكَ الْمَرَاثِی وَذَكَرْهَا لَقَدْ حَسَنْتِ مِنْ قَبْلِ فَلَكَ الْمَدَاخِ دِرِ اِخَالِیْنِ كَلِمَاتِ مَنُظُومِ وَكُوِ هَرِ مَكْتِ
 اَزْ وِیْدِهْ كَلَمَاتِ مَشْرُوكَتِ شَعْرُ لَوْ لَقِیْتِ لَقَدْ تَمَلَّ اَلْاَبَا مَجْمَعِی بِالْهَجْرِ وَبَزَادَا سُوْفِی كَلَامِ مَعْنِی بَحْرِی شَرَكِ حَرِی
 مَذَرَحَلْتُ مَوْدِعَا وَبَزَحَلْتُ صَبْرِی مَذَرْتُ اِلَى الْفَبْرِ ثَوَى كُلِّ قَلْبِ وَسَطِ صَدْرِ حَفِیْفَهْ وَمَثَوَاكِ اَلْقَلْبِ
 اَلْكَتَبِ اِیَا صَبْرُكَ سَفَا لَكَ اَلْعَرْشِ مِنْ ثَوْبِ مَسْكِی بِلِی وَنَعِیْ قَطْرُ رَا دِشْ قَطْبِ الدِّیْنِ اَحْمَدُ كِهْ اَللّٰهُ قَطْبِ جِهَانِ
 جِهَالَتِ بُوِ وَفَرِیخِ عَصْرِ لَكِنْ دِرِ عِبَاوَتِ بَا قَوَامِ الْمَلَكِ هَمِ دُرُورِ كِشْتِهْ بَعْدَا زَكَا مَهْ بَا نِ رَا هِ رَا وَ اَنْ كِشْتِ سَاكِ الدُّنْيَا
 وَلِجَلِّ اَلْاَنَافَسَهْ دَوَا حِلِّ اَیَّامُ مَعْرُوضِ اِیْمَقَامِ بَا هَمِهْ طَالَتْ اَزْ ذِكْرِی ثَبَاتِی رُزْكَارُ رُزْمَانَهْ مَكَارِیْنِ چَنْدِ مِیْتِ رَا حَاطَرَا
 اَطَاكَرُ دَا مَطَا لَهَا زَارُوشَنِ شُودُ كِهْ عَادَتِ سَهَرِ بِهَرِ چُونِ زَلْفِ تَبَانِ سَرَا سِرِ چَا حِیْتِ هَسْتِ وَآخِرُ كَارُ رُزْكَارُ چُونِ عَمْدِ خُوبَا
 وَرَوِیْفِ اِبْنِ مَعْرُوبِ اَبَرِ هِجِ لَمْؤَلَفَهْ اِی حَاصِلَتِ نَاصِلَتِ اِبْنِ رُورُكَارِ هِجِ اَزْ رُزْكَارِ هِجِ تَوْقِی دَرِ اَبَرِ هِجِ كِرِ هِجِ بَرَقَرَا نَا عَجِبَا
 بَرِ هِجِ هِجِ حَالِ كَمِیْرُ قَوَارِ هِجِ اَزْ هَرِ چِهْ مَاصِبِ مَرَادِی كَرِیْمِ دِیْمِ وَبُوِ دَكَلَهْ اَنْ شَمَارِ هِجِ ذَرَاتِ كَا نِیَاتِ سَمِ اَمْدُ
 دَا خُزْوَ پُورِهْ كِهْ نَا یَدِ بَا رِ هِجِ دِرِ مَجْلِسِ زَمَانَهْ مَشُورُ وَدَسْتِ اَزْ كَرِ جَرِی شِشْ نِ یَكِ سِی خِرِ خَارِ هِجِ رَا حَتِ فُخَاوِ هَمِنْ مَجُورَا كُنُودِ
 دِرِ خِیْرُ وَجُو اَبِنِ خَارِ بَا رِ هِجِ كُوْنِ كِهْ حَسِیْتِ حَاصِلِ عَمْرِی بَا یَسِیْنِ كَا نِ ذِجَابِ اَشْتِهْ اَمِ رِ قَطَارِ هِجِ وَلِحَمْدِ اللّٰهِ الَّذِی تَعَالٰی
 وَحَمْدُهُ وَالصَّلَاوَةُ وَالسَّلَامُ عَلٰی مَنْ لَا نَبِیَّ بَعْدَ مَوْصِعِ ذِكْرِ تَقْوِیْضِ نِیَا تِ وَوَرَا
 اِلْحَا فِی خُلْدِ اَللّٰهِ سُلْطَانَهْ اَزْ مَوْجِبَاتِ فَتْحِ الْبَابِ مَوَاهِبِ اَلْهَوِ اَمَارَاتِ دَوَامِ نَصْرَتِ وَشَاهِنشَا هِیْ دِلَالِی نَا كِهْ اَسَا
 جِهَانِ دَرِی وَشَمَاطِلِ ثَبَاتِ دَوْلَتِ وَكَامِ كَارِی وَرَا اِیْ صَاحِبِ اِیْ مَلَكِ اَرَا اِیْ ثَاقِبِ ضَمِیْرِ صَابِیْتِهْ بَیْرَانِهْ كِهْ طَلَا یَحْ بَدَا یَحْ تَبَرِ
 اِیْ شَانِ بَیْكَتِ لِحْ سَهْلِ وَخَرْنِ مَمَالِكِ اِیْ دَرِ تَحْتِ قَدَمِ فُكْرَا وَرُزْ وَجَمَلِ وَتَهَا صِلِ مَصَالِحِ عَالَمِ وَمَنَاجِحِ كَا فَا بِنِ اَدَمِ بَا مَعَانِ
 نَظَرِ مَاطَلِ كَسْنَدِ جِرَاحَتِ رَسِیْدِ كَا نِ دِهَرِ پَرَا فَتِ رَا هِمِ اَسْمِ مَرَا حَمِ نَسْنَدِ وَبِهَكَا مِ ضَبْطِ ثَعْوَرِ وَدَفْعِ خُصُومِ اَزْ رَا اِیْ غِیْبِ وَنِ

سکر جرایر آراسته گردانند و قلب و ساق و میمه و سینه از انزبات خرم و سیاق عقل و پیا من تدبیر و میا سر تجار تب
وهند بنا بر این مقدمات سعادت نتایج و تاریخ سه شصت و تسعین و شصت و شصت نیابت جهانبا فی منصب صاحب دیوان
برای بازو اوروت بی ریا و تدبیر و بخت جوان و دالت کفالت و ولایت کفایت و همت بی مانند و شهامت الهام یون
مخ و دم اعظم ناظمی مصالح العوالم و صاحبی الفرائد سلیمی ذیل المفایر علی الافران فقهیدی فک الجلاله
غظن فیه غلبه البساله حایمی ثور العید و الحصر میاجی رسوم الجور و الخور باسطی العدل و الانصاف
کاشطی الظلم و لا غشاف غیثی کتاب المکرمة فیقوئما المنقبه معیلبی اقدار السلاطین خلاصنی الملاء
والظلمین مسیری طیل الله فی الارض رشید الحق و الدنيا والدين وسعد الحق و الدنيا والدين لمؤلفه شید
بور الحق للحق برشد و سعد لکل الخلق بالخلق بعد هما ابناء جنة المحب و العلی و عندهما روح الکما
تجد باصف دوران یباجی ممالک یصاحب دیوان بفایر سودد فذاک لفیض العدل عفل شخص
و هذا الریض الظلم بصل مجدد فذاک لفاون الممالک سائش و هذا لکانون الممالک مجد رسوم
سغار الدین منه مجمل و خدع و س الملک من دامورد و من حله قد ففس ففس بطائش و من
جود ذانی الدهر بخل معبد فلو بخل من سکر له من له فم و لم یخل من یض له من له ید اعز الله فی الدن
العهو نصرهما و ادام لهما الفناء عصرا فها مفوض شد و جان فروت نبوی نور و نوا کرفت و حقوق هر
کارمکان استجابت پیوست تسویش فاند مکر و سکن کامل ترکان و فقه برخواست الا از میان شیت طره بنان و لکرانی و
منج ساغر و دین و بس و ناله و فریاد از سینه چک لب نای شنیده فحسب این بنده را در صفات را بهر و محرومان قصاید
که هر یکی حاکی بعضی محافل و راوی شده از شمایل حضرتان تواند بود از انجود این دو قصیده پارسی اینجا ایراد کرده اند یکی از
بقلا ند مج و طلیب بفرش شام و محمد و م عظم صاحبقران عالم رشید الدوله و الدین عزت انصاره که دارد و اثر مصالح
مملکت و مناط ربیت سلسله سلطنت برای غیب نای و فکر کرکشی او مقصودست و در بندگی حضرة قول خجلا فعل بی
و رای صواب اندیش و اندیشه و در پیش محل اعتماد و موقع و ثوق تام بافت و بی التزام عده و تصرف در ملک و مال
و نصب کاتب و نائب در باب طلسم کشای توفیرات خزانه و ضبط اموال دیوان و نسق مصالح ملک عقد حیرت بر خرقه
عطارد و امانت و بر کلیات اموال ازاله مقنن و خراج و فجز معین و اطلاق پادشاه و رعیت و مراسم مثال و طوبی
و تربیت یامات و بنا من مهات و بکهار عمارات و تقریر بلوکات و رفض نفوذ و معهود و اداء مال خزانه مشروط بر
موجود و ستوری مطول برداخت و نسخ آن دستور مبارک رقم که مخترع آن دستور مبارک قدم است باطراف ممالک قریا
لمؤلفه و القصیده بده ای زنده بسوی قلمت ملین کما از رای توارسته دوران کما دوران ممالک بمرطوب کما
ای چشم بدان دور و دوران ممالک مشاطه کما چنین خوب ببار بر روی جهان لف پریشان کما از نفوذ ملاق توبی قوه نامی

درویشی شکر غنچه بستان ممالک از رای تو در عهد شد مشکلی نیست جز و شکر کل ترکا ممالک شد منتظم احوال جان از چه زلفت
 در دولت سلطان جهان ممالک طبع پیچید برون برده کجیها از شش جنبه عالم و ارکان ممالک مستوفی کردون قلم از دست خست
 ناری تو شد ضابطه دیوان ممالک بر نامه اقبال شد منشی تقدیر القاب تر از یونخوان ممالک جز فارس غم تو بچوگان ممالک
 کس کی بر دست زمین ممالک خورشید که از حازن کانت بیست بکت که چون تیغ تازگان ممالک چون دید ز باب سرکات تو خرد
 نیست مکر چرخ جهان ممالک چون تیغ تازخون عدو سرخ برآ کفتم مکر نیست بخشان ممالک بی عون نصیرت نهند حکم بر شیا
 عقلی که بود مالک فرمان ممالک در ره زشم ابرشت از غل بقیه در کوش کشد قیصر خاقان ممالک کلزار معاویت زدی و مصون
 تا بلیل طبعت شایان ممالک و دیگر قصید مشتمل بر صفات مجلس انس در دعای وطن مخدوم جهانیان و وزیر جهانیان
 سعد سپهر وزارت صاحب سلطان نشان آصف مخبر سلیمان امکان سعد الدینا و والدین قلعه قنده جلاله و مختار ما ذلک علیه
 ابوجهل لاله که آفتابک بسیر و پای مثال خدمت را بر حاشیه بساط غبار خوانسته است بدین صن سیرت وین نقیبت و انار
 رای و اصابت مکر در جانت عقل و افاضت عدل و خلاق فاضله و الطاف شامه و اعراق طاهره و کارم ظاهره و کمال
 و بلونی و فرط خوشنوی بهیج وزیر در صدر رفیع وزارت نیست و هیچ باب متعلق حکم نیابت نشدست اثبات یاقه لمع لطفه
 و ایم ترا بکف می چون آفتاب باد در کوش تو از شش چکت در باب باد در مجلس سپهر شکوهت بوقت بزم یربمال بام و کواکب جاب باد
 ساقیت کفرخی که کل باخس جند از شرم هار شش کل پرکلا باد مطرب نوکری که اگر زبیر و دم نه بالطف طبع او زنجالت طاب باد
 شاه سپهری که بود با طعش پر خاک فرقش و در دست آب از جره عیز ز ساقی بزم تو در صبح این بزم فام خیمه مغرب طاب باد
 بهیت صباح چو شب کنی صبح در دست ساقیان افق آفتاب باد در حضرت که هست جواهر نازل الفاظ مدح خوان تو در خوشای باد
 از رای صاحب تو که معمار عدل او بنیاد ظلم و فتنه بختی خراب باد تیغ که هر کجا که رود سرخ رد بود بهم از رقاب دشمن تو در قراب باد
 بخت که هست را نه تائید کرد که بر هر چه رای و عزم کنی کامیاب باد کرد روز کار دست ز پیمانت و کشد یربوست او ز نه همیشه نصای باد
 هر دل که نیست بخط مهر بنیاده چون زلف نیکوان بهر برج و تاب باد در نیک و بد هر آنکه نباشد معیت منحت و با چوخت و غدرش صفا باد
 تا هست کای چرخ شتاب و در نیک بهر دین عیش تو در شتاب باد روز و شب همیشه زیاب خوشد خوش چون شب وصال و چو روز شتاب باد
 دائم و مآه دولت تو سحاب بود دائم و مآه دولت تو سحاب باد ذکر بعضی مجاری احوال فارس خصوصاً و سایر
 ممالک عموماً چون از حکم یرلیغ برای تیغ محاسبات ممالک و تشخیص جمع و تلخیص مذکرات و لطفه و لک الله تعالی
 حساب و لیس که سوی البیوی ملوک اطراف با نواب و مستوفیان احوال مکتوبات و حج و برودات حصار فرمودند و رفع و کشت
 حساب نو کون راهتاف در آخر شهر سنه سبع و تسعين و شانه هلالی استحضار ملک سلام جمال الدین رفت بنده کی حضرت رفیع
 جست هر چند کمال عاطفت و سیور غامی و پشاهی روی مین بر حسب معهود مشایده افتاد اما مزاج امراء عظام و ارکان حضرت
 بروی متغیر شده بود چون در دیوان علی اعلا الله تعالی نخست محاسبه و ساله و عرض موامره و برودات رفت بر طبق محالفت ذکر کن

کشی

پند

بخت

الاحاطیه

و محایب بعضی نواب او که بر وفق قول مؤلف هنگام تناسلی شعری لغبتنا سانی الایام فی کل مطلب و ذکر یک لدفیر
 کل شکر لصف و اشتد وجو بات فاضل که واجب و حکم نافذ شده که از مقاطعه دو ساله سبع و شان خراجی ستیفا کند مجری
 فرمودند بعلت آنکه صاحب دیوان صدرالدین کناه الله جلایه بایب الرحمه والرضوان و اذرع علیه شایب الروح
 و الغضبان با او موافقه ساخته بود بی تحقیق حجت داده و اخراجات مقرری نیز موقوف فرمودند شعر بگویند خلا هذا لک
 فله ارفهم و قیا و کن فکمن خلیل و سفا به فکان و کان و لا یسکن و یرجع مقاطعه با نفی مندر
 کرد چنانچه در منزل چوقی پانصد و چارده تومان زر بروی بقی کشیدند و در بندگی حضرت شرف عرض یافت تحصیل آن شایست
 فرمود و حکم شد که بی تنید و تعین مال مستخلص گردانند اما دست و زبان بوی رسانند چند تومان را از موجود مستقرض حسب
 احالت او کرد و بکرات در باب سینه کعباده عن جمع منقر فان المقادیر و تعریف مبلغها رسم است و اعاده
 نظری در جمع و خرج از بندگی حضرت التماس یافت تا اخراجات مقرری را چون از حکم برلیغ و موامرت با رباب تحقیق رسانید
 بود از وجوه باقی منقطع کردند و بعد از اقامت دو ساله در او و وقوع اخراجات بی منتهی برون از آنچه در او و بالتون معاویه
 بود و چهل و پنج تومان باقی ماند شعریا ضیعه العز لا لما ضیعه شفیقه و کاصحت علی علم من الیایه و این مقدار بر اعمال شایست
 متوجه بود مصیح و لکن لیس مرجو الخصول حکم شد تا مواجه کرد و مال را روی دل دیده مستخلص گردانند و باز داد و عطف
 از بندگی حضرت متصل گشت شیخ الاسلام از قبول حکومت و مقاطعه سال نو تبراجست و متعاقب کرد و چند آنکه از بندگی
 حضرت بمباغت حکم صادر می شد و حکام دیوان علی اعلاه و الله و لام جلال من یوکه مرغیب میفرمودند بهتافت و الحاح
 بر ترک زیاده نمود پس حکم برلیغ محاکم بر و جرشیر از رابر شایسته بود که چون شکل مل قسمت کرده در مدت سه سال ابتداء آن
 شهر سه شان و تسنه الملایه مبلغ هزار تومان از مقاطعه موامره بالتون بلیک و مفا صاهه بال و داوند و از
 و مسامحات و مواجب هر یک و عمل اعمال بشا و هزار بنیار تقیص فرمودند و از باب شیراز در باب ثبات و اسقاط آن بود
 عرصه منازعت و محاصرت بسط کردند و از حکم برلیغ مقرر شد که بیت هزار فدان در سایر محاکم جبه دیوان خالصات خاصه
 پادشاه را در آورند از آن جمله سه هزار جغت و در بعد و اعمال مقرر گردانند و سه هزار فدان در ولایت شیراز بر کارکنان
 فحت بلوکات و تمهید آن حسب الامکان و امکان در روم و عراق و آذربایجان و دیار بکر با تخم و تقاوی و مؤنث آن بر
 سازند و در سالی هر یک فدان را عوض ارتفاع شصت و یکدینار و چهار دینار منفرد و با دیوان خالصات جواب گویند بیت
 از شصت غنیمت بیکان یکی تیر رسید افتاده نمیشد از آن شصت یکی و هنگام انقضاء مدت مقاطعات فدانات و تخم با
 فلاح و سایر مؤنث عمارت بی نقصان و خسارت سلیم دیوان عمارت خاصه کند یا چنانچه در خرج ایشان از مجری شده باشد
 هر یک که وجعت با تخم و تقاوی صد و هشتاد و پنج دینار بدار سازند و مال خزان را بقسط مقسوم در سه سال معلوم بی تعلل
 و فردا طلایه جابر و نقره طلایه تسلیم نواب خزان دارند هر شالی طلا مساوی چهار دینار رایج و هر شالی طلایه موازی و دیناری

و تعیین ضرب این نقود در سایر ممالک ایجابی نسبت عموم یافت و حکم شد تا عیار هنافس نقود از زر و نقره که میان خلایق متداول
 و رایج است بدین نسبت معین و مقرر گردانند و در معاملات جاری باشد و بعلت صرف و مبادله مجال زیاده و نقصان این
 نه بنه و ارباب ملوک شبراز چون ولایات را مقاطعه کرده اند اعمال را زود و رحمت نرسانند و خطاب تقدیم و تسخیر را جای نهند
 و بعد ماکه در او یکی از امراء بزرگ با ارباب شهرت و ثروت بکفالت و ضمانت ملوک و اهل اجازت و انصاف و قدرت
 یافتند و بدین حکومت مشروط بدین شرایط که اگر بحسب اراده موجود بودی هیچ صاحب فطنت عاقبت اندیش متعبد
 و مقرر تسلیم و انشای مقهور و سرفراز شد و نصیحت عاقلانی را القات نمود و طبیعت چون غرغزل است غم زور
 چون فقر است دم مال مل من پس امارت و باسقا قی ملک از حکم بر لایع بر سادق ترخان مقرر گشت و هر چند وجو بات
 مقاطعه و محاسبه صاحب ملوک بموجب التون بلیکا مستغرق شده بود و مصارف معین گشته و حکام را از تغییر و تبدیل جمیع
 خرج و تقدیر برودات و تحریر محاسبات فراغت داده ملک معظم شرف الدین محصل الملک سمنانی بر اهملی حکومت معین
 گشت تا گذارد که از مقاطعان بر رعایای ستمی رود و بقلیل و کثیر در مال تعلق سازد و بحقیقت در مدت این سه سال که زمان مقاطعه
 بلوکات بود مباشرت بوجهی نمود که صورته نفی معنی اثبات در آخر این دو قریه بطریق طرد و عکس شده فساد و لاجرم کم
 خود زبان ملک بنویزد تا بآن شرح آن و الله اعلم بالصواب **احوال ملوک مصر و تصاریف ایام ایشان**
 تا سیاق این اقوال در شهرت تسعین و شصت و یک ملک منصور سیف الدین قلاوون المعروف بالفی داعی فی التوفیق لک
 لیتک یا من حکم حکم گفته بریاض فردوس خرامید و مده مملکت او هشتاد و سه سال بود و التوفیق و ما قال ذوالالباء الماضی فی
 مضی احدینهم فقد عد بالالفیرش ملک اشرف و هو الاشرف نفسا و لقباً و الاروع بجأه و سجا حاد و
 ادباً شرفه لا یحب الزاد الا من التفی و لا اکثره الا من فقه و سیوف چون صاحب دولت و نجات بود بر سر سلطنت
 ممکن شد و در تصدی اعناق ایالت و امارت رای و رویت اناری نمود که آثار آن تا اتمام ایام متظاهر باشد و هم در او بل
 قلعه سلطنت همت نامی را بر تخلص قلعه طرابلس از دیار فراعنه و فیکت مصروف ساخت و در کم از دو ماه متخلص گردید و آن قلعه
 قمار را الی الشار روان کرد و اولئک هم اللعنه و لهم سوء الداء اساس قلعه منهدم و اما عمارت منهدم ساخت و بر کنار
 شهری بنا فرمود و از اهرام بطرابلس موسوم کرد و مسکن اهل اسلام گشت و امر و از آنجا مشایب حصن حرم و صحن اهرام دارد و بیت
 در باغ هزار گل بر وی لیکن از شوره الکلی بر آید عجیب است چون بمغایح توفیق و این فتوح مفتوح گشت مقبوضه فاتحه این سعادت
 با خلاص غرم متخلص حله فرمود و آن معتقل رفیع و موثقی منع و قلعه عذر او محصنه از صوره صما بود زیاده از دویست هزار کفره و کجا
 و از سالها و از باز مستودع خزائن عالم و از مکایه چرخ و دست بردیالی مسلم و طراز مشایب سکنان بنیعی هم شعر لایجلد
 یحمله من بحیره منیع یزد الظرف و هو کلیل و سا اصله تحت الثری و سملایه الی النجم قریع لایناک
 طویل نیمه اساس آن در قراره بجزایر پامان راسی و نیمه دیگر بر سر راه ساحل راخ و در پیش آن خندق عین که عابرو هم در غربت

چون آب بود

آن غاص شدی بریده و بارونی محض مجرباوشته و دروازه را درمی از شبانک آن مقدار سه هزار من چنانکه بر منوال قفس طریقه
 جز الثقیل بر می کشیدند فرو گذاشته ملک اشرف لشکری را مرتب گردانید که افواج آن بر امواج بحر پیشی گرفت تَمَكَادُ السَّمَوَاتِ يَنْفَطِرُ
 مِنْهُ وَتَنْشَقُّ الْأَرْضُ وَخِزْ أَلْجِبَالُ هَذَا از آنجمله سیزده هزار محالیکت خاص بودند ترکمانی که از بیم کشتار و تر
 ایشان سماء خلک چون سیل لرزان بود و از کزار کوسان ایشان شهاب بر خود کدبانان و به قصد جانب فحول خیل و اعراف
 اعراب پولاد هم برق ترا که در فراست با برق و باد مسافت میجستند و در ضحامت با کوه کردن افزای میگردانیدند
 روان چون نزدیک عکه رسیدند آن ملائک عین الزمان سوادهم و خرق اکباد الجبال عنادهم
 با نوح فرعون و ثروت فارونی سَلَطَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ رِيحٌ عَارِدٌ و صاعقه ثمود و خشفه قارون و بلکه نمرود از سر استغفار و از نوا
 و استهانت و مر از باران مصدر قافورات قدف ساختند و بحصر حصین که نیچار الشدا لا سکندری و سوغا و بونا و
 الجبال بیونگاسفت داشت پناهند و بر رفع و بصر دعاء جاثیق و نصب عماد مجانیق و شق ناوک و بلارک و چرخ دور
 پرتاب و قدف قواریر لفظ و آتش پرتاب معجب و مرتاب شدند و روزها مدافعت و محاربت را و سنگر ده بودند و دل بر برکت
 خوش کرده ناگاه روزی در آتش محاربت آن مدبر اسیری را از مسلمانان که در حبس ابد میباشند بعضی سکت و منجیق تنها
 پرتاب کردند هنوز در فضا هوا بود که العباس و کالعهین المنقوش متلاشی گشت بعد از آن ملک اشرف را از شهاب
 آن حالت دو قوف بر استخفاف و جبارت ایشان نوره حفاظ با عصیت دین آفر خسته شد بمو کدات ایمان شدند
 مواثیق تسک جست که تا خاک عکه بر با و فغانده و باب تیغ آتش قدر ایشان نرزد دست از محاربت و پایی از شهابت
 کشیده نادر پس حکم فرمود تا محاذات بار و ستادان مرد و نقابان جلد چند جای آغاز خف نقب کنند تا وقتی که از ما و از خنجر
 اجتناف و بر زیر بار و در سندان زلجده خشاب و اطباء بر بندند و بهنگام اشارت با اتفاق قامت را منهدم سازند و نگردد
 قصر دولت ایشان را منخرم نقابان را اساد در سام زمین راه می بریدند و از طرف دیگر فرمان رسانید تا چند خانه از چوب
 بساختند بر شکل مربع مستطیل و از چهار طرف ستها بر کار کردند و در میان آن گرد و دنا تعبیه رفت و ظاهر از در و ستها و کا
 گرفتند تا از آسیب ننگ و تیر نمون باشد و از شکر تیر اندازان و نقابان را کزین کرده در آن رفتند و از آن چون گشتیار
 میرانند و جنگ میکرد از ساختن این باب چون فراخی روی نمود یا ساگرد تا هر تن از لشکری تو بره از مل باور شد
 رفت و دوسیت هزار تو بره حاصل شد یکبار در خندق انداختند چنانکه عمق خندق اباشته گشت پس فرجه باز و دایه از ارم
 بر مل و خاشاک در آگندند بدین تدبیر آب بصحر افتاد و راهی گشاده و هوید شد و شکر را عبور مستلم و مهیا و در مدت قامت
 پنجاه و دو روز ترتیب این طلسمات و ساختن این جلیها در تقصیر مضائق و فتیج مغالطی و هم دثائق و سدم خادق و ست
 تا این حال نقابان نیز از نقب فارغ شده بودند شب جمعه که حقیقت روز و لغز و دولت بود و بر عارض ایام زلف خیر فام
 نصرت آتش در آن چو بهار زدند که دعائم و قوائم بارو بود لا محاله در یک ساعت ابراج مشیده و جبال موطئه ایشان را طغنه

شد چنان غایبها ساعدا شمرند چنانچه طول روزها قتل فی البنا اهلها و نزول کفره عکة چون هی و شب که
 و مضطرب مانند خوف و فرغ و روع و جوع غالب گشت و امن و خوشدلی غایب فاخته نام آن زن بود
 جالبین لکرمصری از هر طرف قوه کرده و دوغان ریز در انداخته و آتش بران بجا رکان سخت فرو تکانان حاکم بشمار
 بر روی آب جست چنان روزی معده داشته بودند چنانکه تو استند و گرا و اجل تا خیری بود دوغان مساعت فوات دادند
 فلما احتوا بانسا اذ اهتم منها و کصون ریا و دانیسی هزار کار فرسیر کردند و قتل مفرط بقدم رسانیدن عرفت
 صباذالاسود و لکن عرفت صباذالاسود و من الشماخندان خرابین و جواهر و متعه غنیمت یافتند که ضبط آن را شمار محاسب
 و هم خارج افتاد و از جمله مرایب سالها بود تا قرب و دهر از مسلمان را از بر زمین مقید داشته بودند دوری آهین بان محسوس
 حافظ و حارس آن کلید را بخدمت سلطان تحفه می آرد و از باران و فرزند و خواسته و متعلقان از زجر و بی و اسرو نفی از آموخت
 و آن مجربان که از نور و صبا و نسیم صبا مجبور و مجبور بل زنده و زنده بودند خلاص و راحت بل نشاء ثانیه یافتند ای ساکوت
 که در جبهه خطا رسیده بود و جوان بنزل کمالت پیوست و کمول در مرحله شیخوخت با عمر فرو گرفته باری چنان ملکی که مرگ و مرگ
 سلاطین سلف بنوا حی و اقطار آن رسیده بود و خیال ملک آن بر سطح منجلیه هیچ پادشاه کمکار نگذاشته مستخر و متیر گشت و
 بشارة مزید رونق اسلام و قوه دین محمد علیه الصلوة و السلام را در این فتح با صبا و دوبر با طراف عمران و عمران جهان و آن
 و ذلک فی شهر ربه ثمان و این قصیده در شرح این فتح نامدار نشاء یحیی از فضل و عصر مثل حسب احوال مدت محم
 و کیفیت اقبال چنانچه از پیش تفصیل آن گفته شد ثبت افتاد شعر الحمد لله ذلک العقب و غیره بالتردین المصطفی العجی
 هذا الذی کان لا فلاحاً لو طلبت و بدی فی التوم لا استجبت بالطلب ما بعد عکة اذ هدت فواعدها
 و سدت علیها کف مغنوب لم یبق من بعد هالککم اذ حربت فی البر و البحر ما یجی سوی الهرب کان تجملها اما
 و نری ان التفکر فیها اعجب العجب اما الحرب فکما فدا انات فنا ساب الولید بها هولا و لم یسب سوزان بر
 و جرحول ساخنها دار اذ اناها نای بر العطب خفاء امتع سون بها و حصنه غلب الکما و افوا علی التوب مصفح
 صفا حوله سرف من الیواح و ابراج مر الیلک کما تامل بریح حوله فک من الجانی بری الارض بالشهب
 فاجلنها جود الله تقدمها غضبان لله لا للملک والنسب لب ان ترذ الوجه عن ایم بدعورت البعل
 سحانه یاب کرامها و دماها قبلها ملک جم جوش فلم یظفر ولم یصیب لم یلهه ملکه بل فی اوائله نال الذ
 لم یسله الناس فی الحب لم یرض منه الا الذی بعدت للجز منها ملوک العجم و العرب فاصبح و هی فی جزین
 ما بین مضطرب نار و مضطرب حبس من المزلک ترک الحرب عندهم غار و احمهم صوب من الوصب خاضوا الیها
 الرزی و البحر فاستبهر الامران و خلفا فی الحال و القصب تقوهم فلم یزل بنائهم فی ذلک الا فی جزین
 منقلب نسلوها فلم یحل الرقاب بها من قتلک منهم و کف شهب امواجها فلم یفزع و قد سوا عنها منا حقیقهم

شينا ولم يلب يا يوم علكه قد انبت ما سفت به الفوج وما قد خط في الكتب لم يبلغ النطق بعد الكفر هيا كما عسى
 تقوم به للبحر والخطب كانت ثمايلك الايام عن ايام الحمد لله شاهدناك عريب وطلع الله خزن النصر وابندرت
 حلاليع الفخ بين التمر والفضيب واشرف المصطفى الهايدي البشير على ما سلف لاشرف الشيطان من قرب و
 سارني الارض من الريح سمعته فالتبر في طرب والفرح في حرب وخاصيت البص في بحر الدنيا وقما ابدت من البحر
 الاساف ونحصب وقاض من القاني دني اغنيهم كانتا طنن هوى الى قلب نوكت وهي ندي من حوهم
 فزادها الري في الاشران واللب لخرى الى البحر جبر من دماهم فراح كالريح اذ قلده كالجب وذاب من جرها
 عمو حديدهم وقدرهم به نغريد الوهب تجلت فسط فيهم فواضها فداوعف كحاويها عن السلب كواثر
 جلا كما الطود قد طلت حواسه قد كالنيل الخرب كانته وسانا لرح يطلبه برح هوى وذا كوكب اللهب
 لبرك باملك الدنيا قد شرفت تلك الممالك واسطعت على الرب اغصبت غدا عسى اذ انكلام لله ابي رضى في ذلك
 الغضب ما بعد علكه اذ لانت عركتها لذيك في نافية على نصيب فانهض الى الارض فالتب ابا جمعها مدت
 اليك نواصيها بالانقب كمددعت وهي في سير العدى زمتا صبا للملوك فلم تسمع ولم تجب كبتها باصلاح الدين
 معقدا بان ظن صلاح الدين لم يجب اسلت فيها كاسالت وما وفهم من قبل اجازها بخرام الذهب اذ ذكر
 ثار صلاح الدين اغصبت من سطر طواه الله في اللب فضنها بالساحر الخريف امام اسوارها في جميل
 لجب وجنهما بجوس كالسول على انا لهابين اجامير الغضب موعود نصوا الخافها قلت للبحر والكفر فيهما
 كل منصب فعدت صفحتها بالتحف فاصطربت دعبا واهوت بخديها الى الرب وعنت البصر في الاعراق فل
 ارجاوها لبت منها مع اللب ولطحت بالذو الاسوار فانبهت طيبا ولولا دما القوم لم تطرب وبرزت
 كل خود كا عير ثرت لها الزوون فقد سفت بلا طرب بانك وقد جاوزنا ناسرا فعدت طوع الهدى في يدك
 جبر انما الجنب فتوا بروح البيوت لثم نعلهم فاستلهم فلم تظن ولم تهيب واخرنهم ولكن الشيوف لكي
 لا يلجى احد منهم الى الحرب وجات الثا في ارجائها وعلت فاطقات ما يصدر الدين من كرب اغتبا ابا
 لهب تلك البروج فقد كانت يعلفها حماله الحطب وقلت البحر من من جبر من ملهاه من يومه بالويل والحرب
 وممت النعم العظمى قد ملكت في صور بالحصير ولا نصيب لثان في ان كلامها ما جمعت صليبه الكفر لا لثان
 في الشب لما رات اخنها بالامس قد خربت كان الحرب لها اعدى من الجرب ان لم تكن لم تكون فطام نصيغا
 بهنم اليها والاسر الهب فانه اعطا الملك لبر وابندرت لك السعادة ملك البحر فانقب من كان
 مبداه عكا وصور معا فالصين دني الكفرة مرحل سمالك الملك حتى ان قتله على الثريا قد
 ممدوده الطنب فلاربحت عزير النصر مبهما بكل فيج فيرب الميخ سرفني

فَخَرَجَ الْأَكْرَامُ الذِّبْنُ السَّخَرُ لِمَكْرَةِ الدَّقِيقَةِ وَالْإِنَارَةُ الْمُصَوَّنَةُ هِيَ لَا تَهَارِعُ الْحَرَّ وَلَا الْبَرْدَ وَلَا الْهَيْمَةَ لَهَا أَهْلُهَا فِي سَوْنٍ
بَارِبُهُ بَارِئًا لَنَا سَمِ رَبِّكَ ذِي الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ جَلَّهَا فِي السَّعَادَةِ وَالْخَوْسَةِ لَهَا لَمْ يَكُنْ
وَالْفَسَادُ مُوْتَرَاتٍ وَفِي الْمُنَاجَاتِ وَالْإِتِّصَالِ ابْعَدَ مَدَارِجَ الْأَبْرَاجِ لِلْخَصَائِصِ مُوْتَرَاتٍ فَتَرَى
الْقَمَرَ فِي وَسْطِ نِظَامٍ الْكَلِّ عَلَيْهِ لِكَرْ الْجَدِّ بَدِينٍ وَتَطْلُعُ الْفُضُولُ مِنْهَا مَعْبِلٌ كَمَا أَنَّ الْوَالِدَ
الْثَلَاثُ إِلَى خَيْرِ الْخُصُولِ تَكْسُو الْكَوَاكِبُ مَلَابِيسَ الْبَهَاءِ وَالْأَنْوَارُ وَهِيَ بَيْنَهَا كَأَنَّكَ ذِي الْأَمْنِ
فَالْشَّرِّ فِي مَمْلُوكِنَهَا فَاضِي مَحْكَمَةِ الشَّرْعِ الْأَمْرِ لِلْأَصِيلِ وَالْفَرْعِ بِالْعَدْلِ وَالْإِضَافِ
وَالْوَبْعِ وَالْعَفَافِ وَالْمَرْخِ قَوْنٍ رَأْسُهَا صَاحِبُ السَّيْفِ السَّلُولِ ذُو الْأَيْتِمَامِ وَالْأَحْجَافِ وَالْكَوْهَةِ
تَحْتَ مَنْظَرِهَا مُؤَلَّفَةُ الْأَحْجَانِ ضَارِبَةُ الْبِضَارِ وَعُطَارِدُ الْفَارِدِ كَلَابُ الدِّيَوَانِ وَمُنْشَى
الْحِكْمَةِ وَالْبَيَانِ وَابْتِغَاؤُ الْمُتَرَفِّعِ هَرَمَانِ الْعِمَارَةِ وَمَرْزَبَانِ الصَّبَاحِ الْخَافِظُ الْأَسْبَابِ الْفَالِغِ
عَنِ هَيْبَةِ الصَّبَاحِ وَالْفَرْقِ إِلَى الْأَكْوَانِ صَبَاحُ الْأَلْوَانِ فَارِسُ الْمِيدَانِ وَالضَّلُوقُ عَلَى نَبْتِهِ مُشْرِقُ
عَلَاكِ الرِّسَالَةِ وَعَلَى صَاحِبِهِ الَّذِينَ خَصَّاهُمْ بِقَوْلِهِ أَصْحَابِي كَالْجَوْمِ بِأَيْدِيهِمْ أَفْدَيْتُمْ أَهْلَهُمْ وَسَلَّمْتُمْ قُلُوبَكُمْ
مَسَاحِنَ سَاعَاتِ عَمَلِكُمْ وَطَعَانِ بَحَارِ عُلُوبِكُمْ وَالْقَلَمُ حُفَّتْ لَكَ مَحَابِلُ كَتَبِكُمْ وَتَمْدِيرُ تَوْبِلِ وَضَرْبُ
تَقْسِيمِ وَكَتَابَانِ وَسُطْرُ عَامَّةٍ وَهَيْبَةُ تَقْوِيمِ وَاسْتِدْكَانِ مَازِجَاتِ سَعْدٍ وَنَحْسِ نَحْوِمِ وَشَاسِدِ كَانِ رِيكَاتِ وَادْخَالِ سَمِيرِ زَرْوِ
مَعْلُومِ أَعْنَى اسْتِدْكَانِ حَاقِقِ وَنَهْجَانِ فَاتِقِ دُرُوسِ صُنَائِعِ الزَّمَانِ وَتَوْجِيهِ الْأَوَائِلِ جَنِينِ أَدْرُوهُ مَذْكُورِ قُرْآنِ نَحْسِينِ بِأَتَمِّ نَحْوِ سِتِ
زِيَادِهِ بِاسْتِدْكَانِ مَعَالِدِ وَتَرْجِيحِ فَكَيْفِ جَوْنِ ضَعِيفِ حَالِ بِاسْتِدْكَانِ دُرُوسِ مُنْقَلِبِهِ يَدُودِ اسْتِدْكَانِ دَارِجِهِ بِأَبْرَارِ مَقْدَمَاتِ
رُوحِ حَسَابِ نَجْمِي دَرَارِجِ رُوزِ شَبْهَةِ شَبْهَةِ سَمِ مَاهِ رَجَبِ سَنَةِ ثَمَانٍ وَتِسْعِينَ وَتَمَّازِ مَعَارِجِ دُرُوسِ بُوْدَاوَلِ كَيْفِيَّتِ
عَمَلِ قُرْآنِ وَصُورَتِ رَيْجِ وَدُخَانِ أَفْلَاقِ بَرْدَانِ جَانِبِي بَارِئَانِ نَحْمِ تَارِبَابِ ابْنِ سَعْتِ جَهَنَّمَ أَنْ مَعْلُومِ كَرْدِ انْشَاءِ اللَّهِ فَمِ
الْغَبْرِ أَرْدْنَا طَالِعِ الْفَرَانِ الْبَرِّجِ وَدُخْلُ فِي مَحْجَبِ سَنَةِ ثَمَانٍ وَتِسْعِينَ سَنَةٍ كَانَ زَحْلُ فِي حُكْمِهِ وَالْمَرْخِ حَرَكَةُ قَعْلِهِ
عَلَى هَيْبَةِ الْبَرِّجِ لِأَنَّهُ اسْتَرْعَ حَرَكَةَ فَخَصَّلَ أَمَّا دَقِيقَةُ سَاعَةِ الْجَدِّ وَنَقْصَانُهُ مِنْ سَاعَةِ يَضِيفُ التَّهَارِيدَ
هُوَ وَكَوْنِ وَيَقْنَى نَامِبِ وَهُوَ سَاعَةُ الْفَرَانِ ضَرْبَانِ فِي يَهْ فَخَرَجَ سِرٌّ وَهُوَ الدَّائِرُ مِنَ الطَّلَاقِ مُنْذُ طُلُوعِ الْقَمَرِ
إِلَى الْفَرَانِ أَخَذْنَا جُزْءَ الشَّمْسِ لِأَنَّهُ نَهَارِيٌّ وَقَوْمُنَا الشَّمْسُ بِطَلْعِ الْفَرَانِ مَكَانِ حَمَا مَطَالِعُهَا يَصْلُكُ بِلَدِّ
الْوَبْعِ زِدْنَاهُ عَلَى الدَّوَائِرِ فَبَلَغَ مَرَكِبُ وَهُوَ مَطَالِعُ الطَّالِعِ فَوَسَّنَاهُ مَطَالِعُ الْبَلَدِ فَخَرَجَ طَالِعُ الْفَرَانِ بِرَجِ
الْشَّرِّطَانِ رُكُومُ نَقْصَانِ مَرَكِبِ مَطَالِعِ الطَّالِعِ الَّذِي هُوَ مَرَكِبُ فَمَقِي نَكِبِ وَهُوَ مَطَالِعُ الْعَائِزِ فَوَسَّنَاهُ بِالْكَوْنِ الشَّيْخِ فَخَرَجَ طَالِعُ الْفَرَانِ
بِرَجِ الْحَوْلِ سَمِ أَخَذْنَا مَطَالِعِ الطَّالِعِ الَّذِي هُوَ مَرَكِبُ أَخَذْنَا نَظَرَهُ مَكَانِ سَمِ وَخَذْنَا مَطَالِعِ الطَّالِعِ فَخَرَجَ نَكِبُ فَمَقِي نَكِبِ هِيَ الْأَعْيُنُ
فَخَرَجَ بِرِضَا عَفَا فَبَلَغَ لَدُنْهُ الْخَزَائِنُ الْمُنَافَعَةُ مِنْ رُكُومِ وَهُوَ مَطَالِعُ الْفَرَانِ الْمُنَافَعَةُ مَضَامِطُ الطَّالِعِ الَّذِي هُوَ مَرَكِبُ وَهُوَ

سائیکہ القرانی
لیدلم

آمینہا عن القلب تفلح و چند افراد و کبار علماء نامہ دریافت فرماتے کرتے کہ
 ان الله لا يفيض العلم انما اعطيت من الناس ولكن يفيض العلماء حتى اذا لم يبق علم اتخذ الناس رؤسا
 جنها لا فيسئلوا فافوا بغير علم فسلوا واصلوا المولفين ولا تنفع الاذاب والعلم والحي وصاحبها عند
 الكمال بشو كمان لقمان الحكيم وابنه وكلهم تحت التراب صموت ودرضا عيف جروفاة مولانا علامہ
 العلماء العالم فخر اللہ والدين احمد بن ابي عثمان الشهور بالفضل والجود والاحسان اسكنه الله
 تعالى بخوجه الجنان بشير رسيه محمدين طورين تقریر نامہ بعد مست مولانا اعظم قاضی قضاة السدين
 ركن اللہ والدين دام وساع واريف طيله وعوارف وبيله وطلحه وجمع موالي قال ردهم الله اليها
 قال اصدر كروم وشح بغير ربح الخ و الخ نادر و ايامهم بها والقلب بها كاورد الطويحي الجني والوحي الهيمي البغوي و
 هي هذه متبقة النظام كاللائق شعر اعز الله انصار الموالي كما برئاده الود الموالي وينفي ركن وفضلهم
 وجمعهم على الايام والي ويعل قد من اخي كرمي به يحيى لنا علم الادالي ويطع بين فادهم سراج
 به يخلوا لنا ظلم اللبالي فيهم يحيى عمر المايه ومنهم يقيني زهر المعالي شعوس شرفها افان فضل
 بجور فضها من صوب حالي سفاهم في صدارا واوراد ملك لفظها كيه العرب غيا ثامن زمان كنت اذ
 بعثت الاوبيا وبيدي العرب فصوت اذ اصابني سهام تكثرنا اتصال على الصلالي الداعي لردا و
 دوله من الراعي الزمام صبغهم بلمع عبوديه ودعا اصفى من الزاج الثمول صفت برنج التمال وبعرض
 اخلاصا امني من ورد الخدود وبيت بالبحر والدلال ثم التراع والالتباع الى الالاجههم وروا
 لا يمع للاعلام رصفه ولا لدوي الافهام رصفه والحال انه في بحر كوش اشواهم ورجع ذكرا خلاهم
 مصي كاهن من ربح الضامير شارب وفي الاستيناب صفو وادهم ووصف غمورهم مصي كافان بالمر
 في الدهر طالب وفي معاناه المفار في جنابهم مصي كاري الجنان في دل عالج وفي التكلف على الصل
 عنهم مصي كنوحه الرضى بغير عالج لا يشم على الافق الا وبيض برقي من جانبهم غير عراب ولا بستم من
 اناس الصبا الانيم عراب كرم معصع وما بعدا اعنيه من عراب ان خطر في خاطره سوى تذكر ضايلهم
 قال هذا جان وان تمثل في ناظره غير تصور تخاليفه خال انه خيال اما بعد مما اتفق للعبد ان
 كان من اتفق فيها من الصمعه يفيض على فدى الزمان في رمضان الفراق وبوفد القلب بنايا الضا
 من مضى الاشيان ورجي لبلة بناسير عدا ورجي قلبه رعدا فيما نبي عراب حوشيم بانكرها ب
 لو تش عليه القلوب لا الجوب ما يطاب شعر قلده الزمان بار جوان وعاد سبابه خيل احبلا
 بان بحر الفضل نصب مائه ودوخ الكرم ذهب مائه شعر مضى من اذا فكرت في الخلق كله من

وَمَا تَنْظُرُ لَهُ يُشْبِهُهُ مَضَى مَنْ إِذَا مَا أَعُوذَ الْعِلْمَ وَالنَّدَى اجْتَنَابًا جَمْعًا مِنْ يَدَيْهِ وَفِيهِ انْخَفَ بِلَدِّ الْعِلْمِ فِي
 اسْفَارِهِ وَابَادَ عَمُودَ الصَّبْحِ فِي اسْفَارِهِ نَكَ جُودِي الْجُودَ وَالْجِلْمَ وَانْفَرَضَ عَالَمَ الْوَرَعِ وَالْعِلْمِ
 انْكَسَرَ عِلْمُ الْعُلَمَاءِ وَكَسَدَتْ سُوْنُ الظُّلَمَاءِ وَالْفُضْلَاءُ شَعْرَ وَجْهِكَ بِأَنْجَانِ حَوَالِي وَابْجَبَ بَابُ عَنْ ثِيَابِي
 وَالْأَطْفَالُ يَعْنِي بَوْلِي الَّذِي يَعْنِي قَدْ غَضَى مَوْلَانَا السَّعِيدُ سُلْطَانُ الْعُلَمَاءِ الْمُخَفِّينَ بِمَالِ الْأَيْمَةِ الْمُجْهَدِينَ
 كَاشِفَ عُلُومِ الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ فَخْرُ الْمَلِكَةِ وَالَّذِينَ نَحْبُهُ وَأَعْنَاضُ عَنْ مَضِيهِ الدُّنْيَا تَرْهَهُ الْخُلْدُ وَجَبَهُ
 شَرَكَايَ لِمَا حَلَّ سَمْعُ نَفْسِي نَضَلْتُ وَفَهَّمْتُكَ مَسْنُونُ الْغُرَارِينَ فَاضْبُ إِذْ كَلَامُهُ مَهْمٌ فَهَيْتُ فَتَضَحَّوْا
 فَجَعَلْتُ مَصَابِيحَ الدَّمْعِ الْمُرْقُوفِ وَلَطَى نَارَ الْفَلْبِ الْمُخْرِفِ بِنَايِمِي عَنْ ذِكْرِ التَّبَاءِ الْعَظِيمِ وَانْكَسَرَ عِلْمِي بِالزُّلْمِ
 فَضَدْتُ لِإِنْسَانِ الْعَيْنِ الْفِيضِ وَالْبَاسِلِقِ وَمِنْ أَسْبَلِي هَذِهِ الْجَمْعَةِ أَنْ صَادَفَ الْبَابِ يَتَوَكَّلُ عَلَى سَيْدِ
 الْمَلَأَانِي وَمَسْنَدُ الْمَعَالِي وَبَعْدَهُ حَقُّ الْبَكَاءِ وَالْأَسْفَى مَطْلَبِي بَقِيَّتِي إِلَى الْخُرْنِ وَأَوْبَاوَعِينَ الصَّبْرَ غَايِرَ ضَلَّتْ فِيهِ
 وَلِغَيْرِ شَعْرَتِي فَيَا مَنْ بَرَى عِلْمَ الْأَصُولِ يَا أَيُّهَا أَوْدَى أَصُولَ الْعِلْمِ وَالْإِنْسَانِ بِجُرْأَتِهِ مَا لَحْنُهُ وَبِي الْقَدَى مِنْ
 جُودِ الْفَضْلِ فَدَخَلَنِي مِنْ خَلْفِهِ وَحَلَفَهُ بِبَدْوَانَا مَا لَمْ يَكُنْ فِي صُورَتِ الْإِنْسَانِ أَنْشَانَ لِحْنَهُ الْعُلُومِ
 لَمَّا مَضَى كُلُّهَا أَتَشَابِي لَوْ كَانَ بِيْدِي صَوْبُ مَنْ هَاطِلِ حَسَانِ فَمَدَّحَ بَنِي عَسَانَ هَاتِي تَمَامَ أَوَّلِ رَأْيَا أَذِيرُ
 وَمَا لَإِنْ أَبِي عَسَانَ لَيْتَ شِعْرِي بَعْدَهُ إِلَى مَنْ تَبَالُ لُورْدَا وَالْفَضْلُ وَفِيهِ هَلْ خَنَاءُ عَوِيضَاتِ الْعُلُومِ فَضْلُهَا
 اسْفَاعِلُ حَلَاوَةِ مَكَاهِنِهِ وَطَلَاوَةِ رُغَائِيهِ وَتَرَاهُ تَبَاهِيهِ وَفُصُوصِ فُضُولِهِ وَفُصُولِ أَصُولِهِ وَتَارَ بَنَانِهِ
 مَبَانِيهِ وَزَوَايِرَ بَحْرِهِ وَزَوَاهِرَ بَحْرِهِ فَمَنْ أَيْ شَفَائِي بِدَهْنِ ذَلِكَ الثَّمَانِ قَالَ مَا هَذَا إِلَّا شَفَائِي الثَّمَانِ وَوَالْهَمِي
 مَقْطَعَاتِ كَطَمِجِ الرُّوحِ جَادَهَا عَيْلُ الطَّرِيقِ وَرَسَائِلِ كَرَسَلَةِ الْعَبِيدِ خَالِطَهَا النَّدَى وَالْغَبَرُ وَغَايِلَهَا نَسِيمُ
 مَيْتِ كَلَامِهِ الْيَوْمَ بِالْحَقِيقَةِ صَارَتْ كَالدَّرَةِ بَيْتَةً وَأَبْكَاتُ أَضَافَةِ الْيَتَامَةِ شَعْرَاتِ الْمَعَالِي وَالْعُلُومِ يُؤَيِّدُ
 صَلَّى الْمَعَالِي وَالْعُلُومِ سَلَامٌ وَخَفَى فَا تَلَوْنَ لِلَّهِ خَاشِعُونَ أَنَا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ وَلِجُوعِ جَبْهُمُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ فِي الْغُرَارِ هَلْ يَحْطِ
 إِلَى التَّمَاكِلِ الرَّاحِ سَنَهُ وَاصْبِرْ فَإِنَّ لِلَّهِ لَا يَصْبِرُ فِي الْأَجْرِ دَرَايِنَ مَتِ نَوَالِي الدَّرَابِ فَجَحَّ إِلَى فُجْحٍ وَمَلَجَّ إِلَى جُجْحٍ وَتَدَوَّجَ
 فِي كُلِّ دَارٍ أَنَّهُ وَزَفِيرُ دَرَجَاتِي نُوْحُ مَرَاتِي وَدَرَجَاتِي كَاشَانِ غَمَّ خَاوِ وَدَرَجَاتِي اَزْلُوعَتْ مَصِيبَتِي نَعَى وَتَضَعُ نَفْسِي
 يَدَهُ وَدَرَجَاتِي مَتَابَعَتْ جَانُوزَ مَرَسَمِ خَمَاتِ مَرُوكِ شَدَّ وَارْتِعَادَتْ مَرْضَى طَالَتْ وَسَامَتْ فَرُودُ وَدَرَانِ مَيَانِ مِنْ بَدَنِهِ مَهْمُومِ
 مَحْمُومِ حَسِيرِ اَزْضَابِ مَصَابِي كَطَمِجِ طَلْقِ مَصَابِ وَاشْتِ بِي نَصِيبِ نَحْتِ بَقِيَّتِ بَرُوحِ مِنَ الْأَلَامِ بِحَرْفِ فَجْ طَطْرِفِ
 بِالْيَدِ مَا تَقْضُوجُ لَوْ قَدْ وَصَبَ فُلْبِلُ وَخَرْنِ طَوْبِلِ وَفَعْلِ طَاطِسِ وَفَقْرِ نَدَى وَفُجْ مَرَمِ كَمَا كَشَ نَسَامِ حَسْتُ سَعْفَادِ
 وَرَدَّ نَشْ بَقَاوِيلِ مَخْفَرِ مَتَوَرِّدِ زَيْجِدِ بَسِيَّتِ وَدَوَّمِ ذِي قَعْدَةٍ سَهْ ثَانِ تَعِينِ وَشَاهِدِ اَزِينَ نَحْتِ سُرَى نَابِلِ بَقَرِ
 اِبْرَارِ وَالدَّرَارِ فِي مَقْعَدِ حَيْدِي غِنْدِ مَلِكِ مَقْعَدِ تَحْمِيلِ كَرْدِ وَكَاتِبِ رَسْمِ بَارِ بُوْجُودِي بِدَلِ وَأَلَابِ رَبِّ خَيْرِي

وَالرَّبُّ رَحِيمٌ شَرُّهُمَا الْأَبْلَا الْأَبْ مَاعَاسٍ لَّابْنِهِ وَأَبَّ لَهُ طَبِ الْجَوُّ إِذَا بَلَىٰ بِزَجَارٍ وَكَمَانٍ
 پذیرفت بعد از این هنگام خضرد باب کرکشان امور از برای کدام مشق سبطلع تدبیری کند و اگر اتفاق سفری افتد توقع ابد
 همت و دلجوئی و خبری سفری که نمائند که بفرمانه ابن دله الی مائیه الی بعد هل له سئل اضاف به حال ط
 له یَدُ اَوْ خَوَهُ نَقَضُ اَلَمَدَهُ فَضَّلُ از کجا دارد خاطر تر از باب روتیت دور اند و خاک محنت بر سر از روتیت
 و در آتش سحر افتاده و با و هوس کرد و محال پیورده از ابرودیده شعر سجا لا و نهنا نا و بلا و دبه و سحا و نکنا و
 نَمَلَانِ خَوَابِی باریه و اعلا میکرد و خوش خوش می زارید شعیرا بعرض فضل الله کان مؤفرا سَوَاءٌ عَلَیْكَ فِی الْجَوِّ اَوَ الْوُ
 وَبَعُولُكَ الْجَمْرُ فِی الصَّدْفِ وَالْفَقْی بِالْیَسْءِ الْاِخْلَاصِ فِی اَرْفَعِ الصَّوْتِ عَلَیْكَ سَلَامُ اللَّهِ بِاَعْلَانِ الْمُنْ
 اِلَى اَنْ فَضَى الرَّحْمَنُ لِلدَّهْرِ بِالْوُتِ و چنانکه ذکر از محمد الله در دل فَمِنْ كَاِلْحَا اَوَدَّتِ الْعَمْرُ سَمِ خَوَابِ
 این آیات برکت تربیش نو و الله فبره منور کرد و ای الله ادر فیه فی عرف الجنان سرور او سربها و رب
 کَلَامِیَا فِی صَغِيرًا چُون بوقت ادراک ارتفاع شمع جدوبت بحصب راحت بل شد و آن و با قطع پذیرفت و بخت
 الْأَصْفَرُ اِلَى الْجَهَادِ الْاَكْبَرِ تَامَتْ طَوَائِفُ اَزْأَرْفِ تَاَسْفِافِ و مضایق عذاب و حرائق عقاب افتادند و د
 ولایات سایر رعایا از گمراه صاحب بلوک و خطاب شعیرا و کسا و فله در معرض انواع محنت و بلا بودند و ایچان که از
 دیوان علی جبهه هر گونه مصالح و اسامع احکام با عمل میرفتند از اجات و علفات و توقعات ایشان از حاضر رعایا واقع
 میشد و اولاً نوکران حکام که جبهه کشف و نبش و قش و انبار غلات و کوشمال را باب حکما فرستند و سعی نامنجه منج زخات و خور
 عوالت نمودند و آیا برای ایصال حکم تغییر نمود و تعیین زر و ثا سبب اسامع مضمون حکم بر لیغ کرد و تامت دیها و موضع
 اعمال مساجد و حمامات باکنند رجا جبهه استر داد و استجماع اسلحه از جمله تازیکی جبهه چربک منصور و آن خود سلاهی تمام بود
 تحصیل مطامع محصلان و چون حکم بر آن جمله بود که بیرون از مغول دیکر طوائف هیچ از انواع اسلحه با خود نداشتند و که عمل سلا
 بودند از اکتساب زمینها و پیش حکام تهاش کردند و نیز در راهها از فساد و زوران و قطاع طریق جوار مجازان متعذر شد
 حکام بطلان آن حکم کردند تا بعد از آن صورت حال و وجه تعدد و رندکی عرضه دارند و همین فایده داد که آنچه از سلاح حاصل شد
 درست محصلان باند و مبالغ زیان بر کس رسید خامسا و الخمس مع الخمین مستخرجان و مسترفهان بر ولایت روان شدند
 تا از رعایا استخراج محاسبات سنین مضیه جمعا و خرجا کنند و محصلان با ایشان مصاحب تا اگر توفیری بیرون آید در تحصیل آن
 نیفتد و چون شمس شیراز ازین محاطات مخفف حال بودند و نسبت دیکر رعایا با ایشان بیرون از قیج و مقرر خطابی نه
 تا حکم قضیه عام باشد چنانکه در مقدمه از روی احکام نجومی شرح داده شد و بسطه خامست و مخالفت ترکمان و مثل و غارت
 و افساد و در بعضی نواحی که ممر ایلاق و شلاق ایشان بود جنایت را تهرم پانجه تومان زر شده بودند تا برابر اء شمس افت
 هم محصلان استر داد سلاح تحصیل این وجوه نمود بودند و باضعاف مستخلص شد و اقوام حشم بسیاری عاجز و مضطر و اگر سمدان

نود آمد و تکلیفات که بی حکم برین بار عیایا خطاب رفت معلوم شد که حضرة شری برسانده و دهنده امکان ابقا بودی احوال رعایای
 و چه بود اما ارباب بلوک را انور غنکسار و از باران نه جرات روی نمود لیس البلاء علی حنیف و لحد کاسپان چون
 حتی مطبقة و فالج مشکل مرضی امر جو البر بود چه بر کثیر جمع مقاطعه و تقبل خرج مقتری با صنوف الزامات بامید که غدر بهر مانند سال
 گذشته باشد رضا دادند و مصراع بوی سود سفر کرد و بسینان آورو و چون مهال مساک باران نبود و ارتفاعات شتوی کام
 حاصل شد و دو داکت خلایق اللہ بواسطه قحط و دبا سپری شده بودند و جلاء وطن کرد و خرواری کند که در سال گذشته
 بمبلغ سی و نیار یافت نشد شش و نیار و در خزانه بر مردم طرح میکردند و نفیر لطمه بکشت میرسد لاجرم بهنگام طلب طعم
 طلق غم و حل روح حساس می افتاد و در مقام ضرب و تنبیه بی اصول از غایت بی بسکی خلایق نوای زخمه محصلان همه آنکه
 لمؤلفه من فان جیرم الطن ایچون ایتم من دریم من الیم و رواند اخراجات محصلان از مملتانه و خدمات و علوفات
 که ایشان را در هیچ شاری نبود و نایب دیگر نقصانات میشد و در مصامت طرف آمده است که دزدی اگر قتمی برود تا سلب کنیکی
 او را گفت اقدام بر کار کی موجب چنین غایب بود چرا کردی گفت اسی سلیم معذور دار که اول در خاطر بود با بیک پای کبر و غم
 و او بخشن در هیچ حسابی نبود و در حق این طایفه کفایم حبسیت لمؤلفه تبارک الله ازین خواجگان بی حاصل که کشته اند بیا که
 اهل بلوک همه شقی شدند کان در ازل همه مخوس همه فلک زدکان تا ابد همه مغلوك نه ازادات بهر شان بجز دوات و سلم
 نه در طریقی کرم شان بچگونه سلوک نه هیچ باز نشاند صاحب انصوب نه هیچ فرق توانند مالک افکون بجل و محقق و دناست بخل خشت
 مثل زندار اهل و رای چرند و دو که او طلا چرند از زهر ضرب و بطن غشتان سیم غم شده بسکوت جزاشک حاصل و در نیست مردم
 که عشره مطلبند از نکتی صلوات یکی شده بفساد و خزانین پیا یکی زکون خری جل عتس متوک یکی چو ضرب بیطصل جو دادا صل
 یکی چو شر بر جنت حد او شیک کجا که رای زندان عتی مهمل کجا که روی نندین ولایتی تروک شده با سیم کی رسم خوجکی سیم
 شده بچو کی راه مدی سلوک چویم این اجرا که نیت کس یشو چویم از اجرا نیت یکت خ روک و ما بھو نیت فالتجو فیکت
 مدح کنی خالک فی ذالزمان ان یجھوک استغفر الله من عثرات الافلام و هفوات الاوهام و بخ
 صدور و اعیان و اعمال و متصرفان بودند بعلت توفیرات سالها گذشته و معرض ادا و نواب و صد و صنوف بلیات از جمعی
 اکابر شیراز و بندکی دیوان حضرة بشرف عرض رسانیده و موکلکاه دادند که شیخ الاسلام جمال الدین از مقاطعه معاذ سب
 و ثمان و تسعین و دویست و هشتاد و سه تومان ل جواب گفته از خارج مال مقاطعه در دلا و انجوسیت و دو تومان با سیم و توفیر
 کا خزانه نشانیم و در سنه اثنین و ثمانین خراجی ملک شمس الدوله متصرف شیراز بود و سبب وقوع حادثه از خون خان و سبطه
 جلوس کجا تو مال قرار از بخزانده رسانیده و رفع محاسبات نیز کرد و باز در سنه ست و تسعین خراجی جلوس پادشاه هلام چون
 از راه نیابت سید قطب الدین مباشرت حکومت نمود از رفی که داده و هفتده تومان تفاوت است آنرا نیز مواجه کرده و در
 خزانه تحصیل رسانند برین تفصیل بر لیغ نفاذ یافته بشیر از آمدند و در عقب حکم التون بلیکاح سعد الدین حبس که حبس بخش و ارباب

سیرت

داشت برای نمیت این فہات و تحصیل وجہات مقاطعہ بلوکات و توہرات نوکسن برسید متصرع یا بیا کہ درین دفعہ
تومیانی ہر کس کہ در این معاملات مذکور بر جریدہ و فار دیوانی نام او اثبات یافتہ بود با سہم تصرف یا عہدات و نوعی از کتابت
بعد از استحضار و تحمل مضار مالی و عرضی و حث لیلۃ القبر و دہشت یوم الحشر معاینہ می یافت و چون دعوی توہرین بقیہ
بود با ستروا و عوارضات رائدہ و تکلیفات بیغایدہ الزام قبول توہرات میرفت القصہ بیت در عہد توہرین ذرہ ہست
دل خوش و زساحت خوشدل جہش دل خوش وانی کہ چرانشان نمی نیم انان سیرغ و وفا و کمیاش دل خوش و درین میان
ملک جلال الدین کردستانی از حکم یر لیغ قضائہ و برای کتابت قانون دارالملک و اعمال و تعیین خراج و ہستہای مواضع دیوانی
کہ در تصرف ہر کس باشد بر سید و در مساحت مواضع دلا و بیخو ارباب و اوقاف و انکشاف آب و زمین و کیفیت تصرف و
انتقالات چند سالہ و تفحص کلیت محصول و ارتفاع شروع نمود و مطلقا و ثانی و قبالات و تحصیل اخراض خود بی مبالغہ پیش
گرفتہ و با وادولایات جمعی انہو از عہد کہ عہد صورتہ و معنی و ہشتہ میفرستادند و مجانبی محابا ملاک مسلمانان را برای تحصیل
مطامع مشوب و طوط میکروانید و با قباس ارتفاعات معتمدان سیکاشت برین نسق در مدہ دو سال ارباب و رعایا
شہر و ولایات را خارج از حکم یر لیغ سلطان و فارغ از بیخ نعمت سبحان بیت نہ اندر دیدہ ہم از شرم یزدان نہ اندر سیم
از ترس غازیان فریادہ از صد تومان اخراجات ادا نداشتند و بعلت وضع قانون رسم قانون دفع کرد و قانون محنت در دہستانان
و با شاعت آن شاعت شدیدہ و اندازان طایفہ را حکم یر لیغ نقادیات و بر تقطیل فہات و تکثیر اخراجات و خطا و تحکات
رفت بری از دولت اعمال نامت و از ہستہاک ملاک را سامت فرود و درین وقت کہ داو محنت ہفتہ رسید و مردم چون محنت
نزد شدہ را بتلافی و غنائین رسالہ حسب حال اسجودت یکی از محمدیم فرستاد رسالہ السکوی لم توفہ کذب و افلاہی من الشوف
تخرف وانی من اخلاص و ذلک تخرفی سلام کہیم دار السلام ارج نہاہ بقبل ملاک جودہ و اب الخدمہ اباہ
و یزکی صفاء اللہ و انا الغیرہ من مجاہد بختل لطافہ صدغ النفع علی خذ الورد الطریق و نباعی القرب
الشملاء فی الروض البصری بہر مناسیل الخور علی الخور و یحل بانفاہل النحر عند النحر من السور و یطر
بقواہل الشمائل ارجاء الخافین و یجہنی انا میل الانس جہی الجنہن بیت شمس روح را محبت زانی
نیرس در لطافت سحر کاری مثال خلق یاران شک پاشی چو لعل و لہران غبر ناری علی الحضرۃ العلیۃ مرئج العبد
و مجہم الزوار مرئج الفضل و بیع الندی ہذا الریج دعبہ و ادنی موالہا الریج ابو الفضل عجب العجب
البہبہ الخدومیہ الفائر بالنعس القدسیہ الحارث لکما لاث اللذیہ الذی شعراہ سراجی نال فی العبد
مربہ نفاصہن ادراکہا کل طالب کلامہ یسکر القلوب کما یطرطرب و یووج الاولیج کالقطر الوہبی و
یلب السواک لیسر الیابی و یطرب الالسماع کالحن البلیبی زلفات لفاظہ ارق و ارق من مرقبات الہوی
و لاذکی و لہب من السک الہوی و النیر الہی بدائع مشورایہ کالفرج بعد الشدہ و کذا نفع مظلومانہ کما

يَنْظُمُ مِنْ نِيرَانِ اللَّيْلِ سُدَّ حَتَّى بَلَغَ أَشَدَّهُ وَأَمَّا الصُّلُومُ كَزَهْرِ الْجُورِ وَالْمَسَائِلُ كَالْمَاءِ السَّائِلِ وَالْعَابِي كَيْلَ
الْأَمَانِ يَكْفُرُ فِكْرُهُ بِلِيَانِ الْفَضْلِ وَالْإِفْضَالِ وَدَهْجَتِي الْحَسَنِ وَالذِّكْرُ لَمَعَ الْقِيَانِ نَفْسِي وَكَالْحِمَارِ أَنْفَحَ
تَشْرِبُ بَعَابَارِئِهِ وَيَسْرُجُنَا أَسْعَارِئِهِ مِثْلَ النَّسِيمِ نَارُجَ وَكَالضَّبَّاحِ بَيْلَحَ خَطِّ مُشْكِينِ لَفْظِ دُرِّ كَيْنِ أَوْ مَصْعَعِ
شَبِّ قَدَرِ بَانُورِ صَبَاحِ بَهْتِنِ وَطَافَتِ سَمَافَرُ بَيْنِ قَضِيئَاتِ جَانِكُمْ مَصْعَعِ بَرِّ شَاخِ سَمْنِ وَتَهْ أَيْكَلُ سَبْتِ لَابِلِ هِي
وَلَحْسُنُ وَلِلْفُلُوبِ نَهَبٌ وَأَفْسَنُ جَعَلَ الضَّادِينَ فِي الْبَحْرِ مُضَادِينَ لَمْ وَابْرَ الْبَيْدِ فِي بَحَارِئِهِ عَمْدٌ وَابْرَ الْجَمْدِ
فِي لَهَابِهِ غَرْجَمِدٌ وَالضَّبْحُ فِي التَّفْيِيقِ صَبِيحُ وَالْبَيْكَالُ عِنْدَهُ عَبْدُهُ بَلَعَهُ اللَّهُ تَعَالَى أَفْسَى دَرْجَاتِ الْكَمَالِ
مَصُونًا عَنْ عَيْنِ الْكَمَالِ وَأَدَامَ لَهُ مَوَاهِبَ الْغَيْرِ وَالْجَلَالِ وَأَمَّا التَّشَوُّقُ إِلَى شَرَفِ الْمَوْلَى وَغَيْرِ الْقَبُولِ فِي ذَلِكَ
الْجَنَابِ بَخَاوَدَ عَنْ هَذَا الْحَصْرِ وَالْحِسَابِ بِمِثْ شَاتٍ بَانَ حُصْرَتِ حُلْدَاسِنِمِ جَوْنِ غَمِجِي بِاصْبَحَ وَجَوْنِ تَشَبَّاهُ
لَكِنْ الْحَادِثُ جَنَّةٌ وَالْأَوَّلُ لِلْفَلْبِ غَمَةٌ وَمُشَاهَدَةُ الْحَالِ نَبِيٌّ بِإِلْمَالِ وَمُجَاهَدَةُ أُنْبَاءِ الزَّمَانِ يُقْنِي عَنْ
أُنْبَاءِ اللِّسَانِ وَشَامَهُ هَذَا الْعَيْلُ الَّذِي كَانَ شَامَهُ شَانِيَهُ عَلَى صَفَافِ الْحَالِ نَارُكَ لِحْفُضِ الْعَيْشِ وَرَغْدِ
الْبَالِ دَلِيلُهُ لِنَفْسِي لِنَقِيلِ وَأَضَاعَهُ الْمَالُ وَأَسِطَهُ الْأَعْرَابُ أَطْلَعَهُ جَانِبُهُمُ اللَّهُ بِالْبَيْكَالِ لَا تَجْعَلْ عَلَى رَأْسِهِ
الْمَوْلَى وَلَا كُفْرَانِ بِيَهُ تَعَالَى شَعْرَةً أَسْتَوِي شَرَفُ الْأَعْلَى كَلْفٌ وَلَا مَفَادِنَهُ إِلَّا عَلَى لَهَبٍ وَفَادَتِي مَا
الزُّمُورُ فَصْدًا وَصَدًا عَصَبًا وَنَهَابَ صَانَهُ لِقَوْلِ الشَّاعِرِ تَمْرُ لَوْعٍ مِنْ نَفْسِي سَاعِدُهُ ذَلِيلُهُ أَيْدِي غَمْرُكَ لَا لَا لَا
وَبَعْدَ خَرَابِ الْبَصَرِ وَخَوَاءِ الضَّرْمِ مِنْ وَجْهِ الْأَسْرِ قَرِاضِ الَّذِي هُوَ مِقْرَاضُ الْأَعْرَاضِ وَوُفُوعِ الْأَخْرَافِ الْمَرْبِيَةِ
عَلَى حَسَةِ الْأَلْفِ وَمُقَارَفَةِ الْأَوْطَانِ وَالْأَلْفِ وَمُقَارَفَةِ الْأَحْنِ وَالْخِلَافِ وَالْأَمُورِ مِنْ كُلِّ وَجْهِ
وَجْهِهِ وَضَعَهُ الضَّبَاعِ عَجَابَاتٍ غَيْرَ مُوجَّهَةٍ رَجِينِ قَبِي وَجَدْتُ الصَّبْعَ مِنْ لِبَاسِ الظُّلَامِ قَدْ تَمَرَّى وَالرُّوحُ
مِنْ هُبُوبِ النَّسِيمِ نَارُجَ وَالْعَنْدَلَبُ فِي السُّوْفِ نَفْسِي وَالتَّجَرُّعُ فِي التَّكْرِمِ لَفْظُ يَهْتَزُّ الْأَفْصَانُ كَيْبَارِ فِذْ
الْحَبِيبِ وَنَضِيقُ لِيَاءِ مَسْرَةٍ كَالْعَارِشِ إِذَا غَابَ عَنْ عَيْنِيهِ الرُّبُوبُ الْخَضِرُ فِي الْخَضِرَةِ تَمَرَّجَ وَالنَّظَرُ فِي
النَّظَرِ وَزَنَعَ الْوَرْدُ فِي الصَّوَادِعِ ذَوَاتُ زُرْنَانٍ وَتَجَاعٌ وَلِبْلِبْلُهُ وَالْبَيْكَالُ تَجَرُّعٌ وَتَجَاعٌ وَالْبَيْفِيقُ فَالْتَمِيزُ
الشَّافِ بِالسَّافِ وَالْوَرْدُ مَوَاجِهُهُ لِلْوَرْدِ كَالْقُرَابِ مِنْ وَجْهِ الْتَقَايِ وَالْأَخْوَانُ كَسْمُورُ الْعَوَايِ مِنْ
حَسَنِ الْأَشْيَانِ وَالْأَشْجَارُ مَعَ أَمْرِهَا فِي نَجْمَةِ الْأَعْيَادِ وَالْأَعْيَادُ وَالْأَسْرُ لِلْفَلْبِ الْمَهْمُومِ وَالْكَاسُ
كَاسُ نَوْبِ الرَّاحَةِ لِلْمَهْمُومِ وَالْأَجْوَانُ أَرْجُو أَنْ يَدْقَبَ مِنْ خَمْرَةِ الْجَلَّةِ وَالْوَرْدُ بَكَادَانُ يَجْلُ عَلَى مَنْصَةِ الْجَلَّةِ
وَالرَّاحُ فِي الْجَامِ كَانَتْهَا نَارُ خَامِدَةٍ أَوْ مِثْلُ هَذِهِ الْعَابِي الرَّكِيَّةِ إِذَا حَطَرَتْ فِي الْخَوَاطِرِ الْجَامِدَةِ وَالْأَنْوَارُ شَوْ
إِذَا انْطَفَأَ فِي الرِّيَاضِ سُوفُ الْوَرْدِ الْحَسَنِ وَخَطْبَاءُ الْأَطْيَارِ شَلُّوْا عَلَى صَوْنِهَا فَانْطَوُّوا إِلَى بَارِدِهَا اللَّهُ كَفَرُ
يَحْيَا الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا وَيُطَيِّبُ نَفْسِي الْمَدِيحِ مَسْغُولٌ وَرُوحُ الْقُدْسِ نَفْسِي شَوْ وَنَفْسِي يَمْلِكُ وَالْعَارِ كُ تَشْدِيدُ

بیت لمؤلفه خاک چمن مثلث کافور غیر است بر لالہ لاله کمر لولو تر است از استین نشان مبارک سپید دم چون جیب غنچه دامن کتی معطر است
 کافور صبح و شکت شب مشکای باد خورشید بین کہ بر صفت باون نسبت مشاطہ نفس کل شدہ کل نوع و س باغ قمری نشید خوش دلی لکرا
 در انتظار جلوه کل از نسیم صبح بردست ساقیان غالاہ ساعت بندہ بنفشہ وارہ بر رازوی فکر ت دارد و لالہ مثال باولی سوخته
 برج فسدہ اسکت حسرت بارد و بادہ زبانی چون سوسن صمغ کتان حوث و با وجود صاحب نظری چون کرس در باز بچہ روزگار متعبر
 و مہبوت ہر چند سر و کردار آردہ فطرت خاشاک وار باد پیاپی بندہ ہر خی و اگر چہ مراح صورت پاک اندرون افتادہ چون
 ساغر ہر دم سنجہ دست ہر نا کسی می ارغوانی مذا و جز در ساغر دیدہ وزیر ارغوانی نمی شنود الا نالہ زار از دل جوشیدہ در زیر کتبہ نیکو
 از کشتن امانی غاری میند و در عوض شراب محضری و در سر و خار کاہ از تکی قباہ بقا غنچہ کردار سنگلی و کاہ لالہ صورتہ شیشہ نام و
 زدہ بر سنگ و کل خوربان کش بید شکل منویری دل را بیا و سپر غم سپر غم ساختہ بیت و زجلہ خوشیاء جانم تو جراب روانی
 اندویدہ و مع آنہ عند لب دیاض و لائک و بلبل آفتان نساء ک و عفتا فاف الفنا عذ و نازنی مطار السلا مہ
 کالقصور لیسو کربہ بد غنچہ و کالحنائس لاری فی التہار وجہ الخیر لمؤلفہ زردم کہ بدست غم مہربانہ اند یا چکن کہ ہر
 زدم ساختہ اند فی فی غلظہ قطرہ شکم کہ مرا از دیدہ دوست و دشمن انداختہ اند و لاخر و فخذ الخفق عند العقیل التسلیم قول
 الحکم انما یطیع علی الذنون و صحبہ از بابہ رجلا ن اما رجل ہنال حاجتہ یفخرہ و سرفیہ و تسلیم و تسلیم
 و لا رجل مہین مفضل لا یحسدہ احد و لیکن چہ چارہ لمؤلفہ میستم من اچین میستم کاج اردومی تاز رفت
 خود برادج کیوان سودمی ہم در اینخی خاقانی رست بیت امروز شوخ چشان آسودہ خاطرن من شوخ چشم میستم ای کاج استی
 امروز ہر صاحب ذیل زوری صاحب خیل و وزیری شدہ ہر سیدی صدری و ہر بی نظری ماضی و ہر فسی دیوانی فسی دیوانی
 و ہر مترسل الکلابی مترسل الکلابی ہر جلی منصب طلبی و ہر ناشناسی با ساز و اساسی و ہر مردودی مودودی و ہر مقامی مقامی
 و ہر مغفولی فاعلی و ہر معمولی عاملی شعرب اللہ ہر فی تصرفہ و کل احوال دھیر ناعجب بعائد الذہر کل فی
 ادب کا تماناک امہ الادب ہذا زمان بران الظلمہ فیہا ظاہر و دلائل العذوان علیہا انتظا ہر طار
 العدل مطویہ خواشیدہ و رباط الفضل و اھیہ غواشیہ الامن طاریہ عفتا مغرب و السلام عجبا ہر ناخج
 اذبال الظلال ہم من مغرب و مدن سیکنی فی ہذہ الا یام بعض من اهل الفضل و علان الصفا و هو واسطہ عقیل و ک
 شیء یعلق من الاشغال یضیل و عال فکلت لک تسکس اعلام الافلام و انہم ابوان لدیوان و طوی کاب الکاب
 و خرب اعمال القمار و صافی ممال الامال و انفع حساب نا و الی ولایہ الضرب و مشرف لایستبا
 الخاصۃ فی الجدل و المزل ناظر فی امور البطالہ و مسنوفی بوان العظم و التبرک لاکالہ و مستحظ مسای
 الکبتہ و العمالہ و تحنہ احداث الدھر و من لم یجد فی فی فاعلمی کل العی لہ فقال حینئذ لک لظنہ
 السلطنہ و منقبہ الریہ ہنیت بئغل لا یخاف غزالہ و اوتیت بملک لا یجئی زوالہ

باعث برتصدیر این مطلق و شرح این مفصل و الاشارة کلا فیه نقشه المصدور است و عرض لواج احتیاق و موجب
حرمان از حیات شرف سده سده طاق و ثانی امتحان طبع طول و خاطر غیر ذلول کردن تا درین قمع مختص و طرز متبع چگونگی
عجمی نژاد ان شیرین حرکات از روی آنکه طبیعت شادمان پرسی را خود جمالی و یکسر است چشم جان از لطف ایشان و خیالی که
بر جمله انصاف اللغات پورچه من الاحاطیم فی ذی الاعاوب عرضه میکند و عربی نباشد و فی البداهة حسن غیر محکوم
را وایت و رایت در می شب افروز بر کردن می بند و هیچ نخل بند سخن سرود بان را در یک چمن با یکدیگر جمع کرده و چو
باوید و نوکل غادی را بر سر یک شاخ نظر ازیده این خود رعوتی است شاعرانه و نایشی متکلفانه اما لکوه اگر دران تو بصرین
کمری زانست محاسنها تا حسن الفس نال دولت صد بهار تازه و بر و مند با بدین صفت خلاق عم کش و غنچه و از مقام
در احوال چون از وطن مالوف دور و آواره بودند و طراف کتاب بر آفات و محافات سده تسع و اسیان سازند و مناسبات
و کان الصديق يزور الصديق و عرف القيان و صار الصديق يزور الصديق و لبنا الهبوط
و شكوى التمان درین ماکامی برید شمر و کرب نولی اذ نولی و کما خطب جلالهین جلالهین
بل شی در شی می پوستند و مرکب معتدرا نام حیوة مقدمی نند آدرهیند کان چهره عروس تریل و پیرایه کان سر و چمن نایل
سقى الله ثوبهم آورده اند که چون زمره منافقان سهیل من نبوت را با جمع صحابی بعثت قلت سامت و ما طعن تعبیر و یو
کردند و اس ریاض قدس جبریل علیه سلام بفرمان پادشاهی که مغنی و مغفر غنی و فقیر است لغا لسانه عن الخلق و دل کرد
و کلمه بشارت ان مع المرئی ان مع المرئی در استین ریحان بتان عصمت صی زوجه روح النجایا نهاد و کرد
سیر بر سبیل شیناف است بخلاف عمری ان مع المرئی بر پس طوطی ناطقه نبوة بجفت و الذی نفی بی
لو کان المرئی جبر لطلبه المرئی بدجل علیه سکر خاست حکم حکم آیات هر کس لا یانیه الباطل من
بین یدیه و لا من خلفه صفت خاتمه دست هر صوبت داند و که با بقاء دوم رسد باید که با ضفاف آن خایا الطاف
الهی را توقع کند و از مرده صبر و هو حبس النفس عجبت المشائی و ضبط القوی الفضیله عن سیده الثائر
بالمکروفه بی بهره نماند و بمقام تسلیم رضا و هو مسالمة النفس للعدو و الفضل و بخت که نیاید که نیاید بل بیهیج بها
ترقی نماید تا ماه چنان که کل از خار و شقایق از سنک و نوش انیش برید می آید از عین نباتات حصول مقاصد چهره کثیم
ان الامور اذا لوت و لمقدت و لک الفضا من السماء فخلها و الله مقدر کل خبر و دافع کل
شیر و الامر کله ببندیه و التوفیق منه و التوکل علیه بحرم شکر و ابر صوب شیر رحمانه من طرق
الافات و حدوث المنافات چون تی بود که تا قلع خواجه سپرد و با پنج تومان شکر جان شکر لولع فوم هم
الافات فوک سر فوجها و جلودهم نفی عن اللامات قوم اذا سئد الحروب و فافهم و بانها هم بر روی علی
الوئیات حوالی زود خانه ارغن توانا از توابع ولایت غزنین معک خود ساخته بود و روایت استبداد چون کردن استعلا بجا خفته

چون که

نمودار

و ولایت غزنین و سیستان بلخ با مضافتش شبرخان و جوزغانات و چشان و کشم و طایقان و در سیوف و دری کر و فر و کر و گوه و علی
 و ملک آباد و مرد و بالواتی آن اندوخی و فاریاب و طالقان و مرد و جی و پنج دهه در قبضه قلع ب آورده و هرا و در میان خود عرضه تجار
 و هفت تاصل افتاده که شکر پادشاه اسلام را خاضع و طائع و کاه از روی اضطرار ایشان را متبع و مطاع سپوسته لشکر بار
 با طراف سند و هند و دیگر جوانب می فرستاد و غارت و کرک ربانی میکرد و نادین نزدیک که کنبات را دست بردی بنام نموند
 و قتل نام کرد و غنایم قراوان یافت چنانکه از حصول خزان زر و دینار و جواهر و ثمرات و بنفایس اقمه و متعنی پر خستند
 بر انواع ثياب ملون و اصناف مفروشات مذتب نمی انداخت لاجرم قوه و قدرت و کنت و نعمت با قند و هیچ طرف را
 تعرض و از علاج ایشان و حرکت نیامد و راوی از بر دفع موافق و خود میدیدند و در شهر سست و تسع و تسعین و ششاد که رایت
 رویت پادشاه اسلام *ثُمَّ نَبْتَغِي بِالْقَبْضَةِ عَلَىٰ أَهْلِهَا* و *فَلَا تُشْئِي بِهَا أَلَمْ يَجْعَلْ لَكُمْ فُلُوقًا أَنْ تَضْرِبُوا فِيهَا* متصاف ممالک شام
 نهضت فرموده بود و سخن فردوسی **بیت** چو بیشه نی کرد و از تره شیر شغال اندر آید بیشه دلیر موافق حال آمد و مکتومان شکر
 بی باک را در حکم امرا ایچی کورکان و تو بای و بقایر غوجی و قرغای و نکودر بهادر و موچاک و نامیتای کرده بمالک فارس فرستاد
 و چون سرحد حازمیان یا غیان و حوزه فارس کرمان بود و دامالی آن بلاء ایوبی یعنی عصیان محمود شاه و اقامت کسب لشکر
 شریع و خانه بر انداز شده و ساحت آن از راحت دور مانده و حوالی از صلاح و رعیت و فلاح والی خالی گشته آن لشکر نیز متعاقب
 بی اندیشه و باک در آمده و متغلا ایشان مقدار و هزار سوار در تنگ ترین میان جریت و بم هزاره او غایان و جوارید
 و مقدم ایشان تیمور بوقا بود *وَلَمْ يَشْرِكْ فِيهِ فِي الْحَاجِّ لَوَاعٍ* و *وَالْأَعْوَجِيَّةُ فِي الصَّفُوفِ صُفُوفٌ* کار چون تیغ در کون
 افتاد و ایشانرا چنگ اجل در دامن ضروره رخوف منادشت و مناجرت بر آهتد نخست سفر تیغ میامد آجال را گوش
 گذاری میکردند و بحقیقت در آن مرسله موسی مشکاف باشد که لشکر او غایان چون کمان خود در پی کینه کشیدن سختی کنند
 و مانند تیر از جریت عافیت دوری بخنید اما مفید نبود از طرفی فخرزبان طعنه کشیده حدت و جگر خاری میکرد و از سوزنی
 کرر سر کرانی و ناهمواری مینمود و کار در دست همگان میگشت عاقبت از برای توسط تیغ در میان آورده تا بعد از آن
 درازی قضیه جنگ را حکم طاع میان ایشان چنان فصل کرد که یا غیان مسئله تسلیم کردند و اندام غایت مبتغی شد و چون با
 دست از کر موافقت هم میکرد بشتند ساده سیاه با کوه بردند و غایان پان بسیار غنیمت یافتند و چندان تشکر کردند و از
 از سیدن یا غیان راه *مَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ كُلًّا خَبِثَ فَوْقَهُمْ شِعَارُ الذِّمَّةِ* سپردند چون از اسیران نفخس احوال یا غیان رفت گفتند که روز
 تا سه هزار سوار بطرف بیوتات شمرقه در حساب است که این ساعت خاطر را از آن کار فارغ گردانیده باشند ازین سخن
 حیات ایشان مسترخ شد اسیران را پیش کرده بر عزم اغرقه خود روان شدند چون بیک منزلی موافقت رسیدند
 بوقتی که **بیت** صبح چراغ ملک افروز شد کل شب قرمز می روشید معلوم کردند که دست قضا کسوت بسی وفات
 خانهای ایشان در کارخانه بافت بافت وزن و فرزند و کله و رتبه بر تها بافت یافت این مصائب ثوف شدند مکر خان

تاخت لسكر و ابلكت فارس

۳۶۹

نور

تیمور بوقا که مردوار بکیت رویش از رسیدن او غایان هر دین رفته بود تیمور بوقا با لشکر حاضر در شب بر قصد شیخون در حرکت آمد
 راه کم کرده شب همه شب از رفتن نیا سو و ند چون خورشید بر مثال آینه اسکندری از کناره بحر خضر آسمان چو نای شد خبر آوردند
 که هم در قرب بافت یا غیان نزل کرده اند حالی غیان جان صوب دادند و بناگاه از طرفین مقابلت در پیوست آفتاب از غیا
 پنجه نقاب کلی بر بست و نیزه در خون کشته غرق گشته چون تین در شفق پنهان شد جیت دل تیغ کفتی یا باله می زمین
 اسبان باله می در این روز پسرو غان جوانی که سنین عمرش بر ماه چهارده چهارم صحت در افروده بود بر سبی مصری ترا در جوار
 می نمود که فلک مجره شکل دفع چشم بد را بر آتش خورشید همه بهمن میوخت کاه بر اندن حسام رونین تن و کاه بگردن بر پیل
 افکن صفدر یبانی میگرد که اگر سهراب هم نبرد او بودی بر و استان پیش رستم و ستان از زلزال آن حمله طعننا زوی انشکر
 تیمور بوقا سبب آنکه مراکب راسته روزه راه رانده بودند و استقام ناکرده پشت بدانداری یا غیان حاصل کار چون از قسمت الجا
 فارغ شدند نه هزار سوار بقصد کمر میرت شیراز راه جویم گرفتند باقی بر عزم دارالملک اسلام در حرکت آمدن اجبار جوش
 مشوش بر سید و در شیراز بر مت بار و دو ساختن عدا و اجتماع سلاح و التزم طریق حرم و احتیاط مشغول گشتند یا غیان در راه
 بهر کجا میرسیدند بنا در قتل یا مباد میسند تا هر کجا غان تا قتل یا لی امان یافتند و هر چه دیدند بر چیدند و در تاراج و غارت
 بخت نازا غیان اسفلت و علف و ماء السلامه نزلت و غارت بیج دقیقه از کوشش و جد ممل گذشت فراوان
 لشکر اسلام منزل بنزل از کیفیت هجوم و حرکت ایشان اجبار میگردند تا کاه یا غیان بر باد پایان چون ابرودان بر سیدند و یا
 هم آنکه علی اشرفی بر خواند شب و شب سیم جاموی الاخر من انسه لا یراه ذلک الا ذلک و انا بالاسنة سیل آسایان
 به پایان پل پانصد شدند و آتشاء فراوان فروختند در شیراز لشکری بنود و مجال عشا و زمان تعداد نیز چون خست
 یا ماه اتفاق از مال خزانه امیر بزرگ سادق بکل نهایت و شهادت منت ابقا بر تامت اهل شیراز نهاد و بر محافظت سواد
 که عظم مهتت عالی بود و فرمود بکار شفاعت سانی الا جهاد نافر اعن سانی الو لخرة و الو فاور خست نداد که شیرزنده از لشکر
 و مسلمان که مقدار تلف ایشان بلف میرسید سودا خروج و اندیشه قاتل و قراع در دماغ و دل جای دهند مصصرع فرمودند
 از اندیشه روانش دور پس فرمود تا در شیراز تامت با مها آتشها بلند برافروختند چنانچه قبه الاسلام چون قندیل با سبب فروزا
 و چون اندون هار بکداندان شد دوران بتم شاعل از مشاغل کوش فلک هزار دیده را که ساختند بوقتی که سبیل زلف
 از عارض نسین میماه روز بر گرفتند و دست مشاطه تقدیر کهنه نور بر رخ رنوع و س فلک اند و یعنی جیت چو خورشید
 تابنده بنور خرامان درآمد بخت سپهر جوانان تیر که کمان را چون ابروی خوبان نقشگر شمه در زده آورده ترکش بستند و اگر چه روز تمام
 معاناه بودند مجلس مناهاه و هنگام جان بازی می نمودند وقت نظر بازی زمانه از غزل کاتب رعایت قافیه را این بیت میخواند
 لموتله اگر چه دست خوشم کرد چون کان غم تو کان مبر که دل من بیان دهد ترکش چون بعزم دارالملک روان شدند مقد
 پنج هزار سوار از آن کفره انداه کفره پنهان درآمدند و هزار سوار بر دماغه شهر غان بر راه داده باندیشه آنکه چون اسلامیان را

سرفاب سحر

نظر بر قلت اعدا و ایشان را قدسکر محاربه بیرون روند و دیگر مجاوران را میکان پشان محیط شود که چشم زخمی رسانند لکن سلام بهام
 ملک علام مهم بودند و با وجود حسن فراست بر سر صدقت و امثال بهم باری از طرف جنوبی بر سر پشته علم ایاجی برداشته و لکن بر که
 کائنات الطافی لایسوا بایست و نه چندان از لکن ساداق جمال هتقرار و صطبار یا فتنه بر غم تفرج بیرون رفته و با بعضی یاعیان
 بر عرصه امتحان مطارده نموده چنانکه لکن سلام بر سر بار و مشایخه میکرد و شعر و ششنان مابین خالها جملاد الا سوز
 وَلَقَبُ الْقَزَالِ پس و سته تن از یاعیان از مقام تسویه صفوف فراموش آمدند و تیری ناگه از باطن شهر نیز در جوب
 کین چو تیر روان کردند چون آفتاب قصد غروب کرد بطرف قبله بیرون رفته و حوالی قری الا عالی نزول کرد و در کار از ایشان
 در کوشانی تماشایی کفایت حوالینا و لکن لایعیننا ساداق بیک یاسا فرمود که شب در دارالملك هیچ آتش نماند و با
 داران و مجتهد و محافظان که بر طرف بار و اندازند مصلح تا خود شب استن ازین حال چه زاید تمامت اهل را حق نشد
 بود که چون آفتاب تیغ ضیاء بر فرق افکند و طلایه داران شب ویر باز از بیق صبح منهدم شوند لا محاله یاعیان طغی بکشت
 اقلعوا انهم بر سادامی حمزه شهر گناب الله سلاقمها آهنگ جنت بلند خواهند کرد و کار بجائی رسیده بود که ناگه دکان نارسید
 غم جرم داشتند که رعایت نام و نکت و حمایت حریم و حرم را تا توان درین و همچنان در جان باقیست کوشش نمایند و تیر تیر
 و کلونج و حجر انصاف از دشمن بستانند و در عرض وادرو می به هند باری از فضیلت جواد و محروم نمانند خود فضل الهی برکت دعا
 سحر که بی مصلح که از زمان نبوده و جاریده و میامن ابدال و تا دیرج اولیا شرا عدا کفایت کرد و اندیشه آن قوم ناپاک را
 عرضه البطلان کفایت چون بیت صبح از افق علامت مصقول بر کشید در آسمان شمایه کا فور بر رسید براه کارزون
 روان شدند و در مصافق آن راه با دافرا و وفراز پرا حرا از و شیب با آسیب که وحش از ان تماشایی باشد و خوش خوش مکررند
 بل که از ان معادل و بهم عاقل متغیر کرد و چنان شکر انبوه بکشدند هم در ان راه طایفه از پادگان عبودنی را میانشان گرفتند
 بزخم تیر باران چند سوار انداخته و میری صده رقتل آورده پس بجای رزون رفته اهل آنجا چون قتلج و متهور اند ثبات قدم
 نموده اند و طرق محلات را محافظت کرده میانشان خود متعرض و خول شدند و مواشی که در صحاری یافتند گرفتند و در ان پریشان
 امروز که بهاء جره و مور کلها امر اکب نامی و چنگان و یوکت آهوک کوسرین خیزران دم ندان هم کوه بیکل بیون شکل
 آتش منعقت با و پجای زمین نور داب رفتار بر تاز و ریا کنار که از دنها باز کوشیشان جلجل بجام بشنیده بود و پشت چاس
 تاس نمرین کرده لولفیدان للاح ملک آدمیه لاهیکل اوعز ملک اسایج اهل جلد نخاذل الاطراف فی اذاکم
 و بخافیه التاظر المسائل برانند و بدان بظلم تمام یافت و از انجا و اطراف کرمیرات قشر شده اند و نیشاد
 لجراد فی الزروع و انصاب لولای فی القری اطراف و ششنان و زیدان و خورشید و از دیگر جانب تا دورق و حوالی تیر رفته
 و پنجه یافتند غارت کردند و درین محالها لا یغنیان و را دل و دلت که آوازه هجوم آن شکر سیدت یکماه اکثر چشم شیراز
 رتکان و کرد و شبانهاره و شسته و کوه مره مواشی را در محافل کوهها و مغارات و جابها حصین محفوظ داشته اند چون آوازه یافتند

بود و از نگی علف چهار پايان عرضه تلف ميشد بقدر آنکه اين آوازه ارجاف بوده بر طایفه عازم مقام معهود شده اند بعضی در
کوح و بعضی در نزول مصادف و مصادم ميشدند و مواشی وزن و فرزند و رقبه سبیل و رقبه استلاب ایشان ميانمزد و درست گفته اند
الکافر من ذوق حکایت کرده اند که بزار شب را در بزرگوار کرد و در حالی جاسوسی رسيد که چشم ترکان در حوالی جویم با موشی
در مقام خود ساکن اند و از طلایه و پاس فارغ و آسمن بی توقف روان شده اند و در یک شب قریب سی فرسنگ رانده بودند
سرخیل چشم ساره بر چشم طفت کین نوکشا و بر سر آن چشم رسيد مانند تامت را غارت کرده و اسیر گرفته و چند قوم از ترکان
چون زن و فرزند و آنچه داشتند در دست بیکان خان مشا به کردند با ایشان روان شدند علی الجمله خرابی تمام بولایت که غرض
بود راه یافت و بسیاری از چشم متاعل شدند و خود به بدیه عقل انداختند چنين شکری انبوه بی برکت انداهی دور بعرصه ملک آراستند
و بغیر از خاطر مدته و ماه از مبداء وصول بسرحد تا حکام در جهت اطراف و انحاء آن آغوش گشود اگر بر مقتضی با ساعده و علف
و احتیاج گرفته باشند مبلغ آن در ذلک محاسبان و اسی بخند خفیف که تلافی را انصاف غله را آتش میزند و از کوفته می
و از کاه و می کوشی میگردانند و باقی بر جای میگذارند و بعضی در آستان آن حالات سقط ميشد مع بد چندان غنیمت یافتند
از اسب و شتر و کوفته و دراز کوش و فراخ شایخ که هر یک سوار از ایشان بمانی شدند و بوقت مراجعت در هر مورد جمع اند
و بر موزر امحاصره داد ملک بقاء الدین ایاز که شمر بنو الهجاج خفاح البیض ظننه و الجومین لب الطغایب صنها و لشکر جا
با ایشان بساط محاربت گسترده و مبالغی از ایشان بقبل آورد و در مدت اقامت از آنجا بجزید نامی چیزی نبردند و از اطراف بیرون
را تهاجمه هر روزه هیچ نخوردند و در پست ناکه اندالتیف انصاریه مصحیح و ما کل سفیر الانام حکون ترونا و ک اگر چه باول
هوا گرفتند آخر بر زمین افتادند و هر چند قصاص صورت بی باک درآمد عاقبت حادثه و از اساحت صاحب دولت آن پست بدو
شمر بنو الظفیر نلک الکاه عظیم کلا فکک بالفتح نلک النوا فل بوقت مقام اردو در شور سینه آهین و سباجه چون مجلد
سه کاه و در بنکی مخزن شرف عرض یافت و ذکر تخلص در شرف بدست چرکت منصور مهمل مانده بود و بر سبیل امتحان اشاره طالع
فرمودند که در کسوت الفاغی غیر مغل این حکایت مثل کفیت دقایع باخوات و کمر طعن کرد و اندک پس بر حسب فرموده اینده
در محفل غاص بفرج علما و ائمه کبر باشد در سائید و ارباب فضل این دو بیت شعر و لولا انی رجل عظیم شمر بنو الظفیر
کاسا و العطار و لولا انی رجل عظیم نشت علیه الطبا فی النصا و از روی ارجحیت طبع خواندن کردند
سبب توجه را یات همیون بر غرم استخلاص و یار مصر و هم چون پادشاه آفتاب مغرب همیون سایه که سایه
آفتاب پرور و آفتاب دولت سایه کسرتش آفتاب و سایه متعاقب اند پائیده و مانده باد و غرات ملک سر عرش سبک
کلی را مانده و سخ جهان کیش ا جریان قصاص و حرکات ملک مطیع یا بنده بر سریر دولت روز افزون نیست و غلظت این
نشاط از چهار گوشه کیتی برخواست لکولفه ای که مثلث هرگز از دوران نکشت در جهان نماند و سلطان نکشت آنچه حکمت
در جمله جهان برگز از دست سلیمان آن نکشت بدان وجه که شمع واده شد و تقطیع و تقسیم شمع شریعت و تجمل و تامل درین عالم

یہاں فریمنسٹر

مباغت و اجتناب میفرمود باول پیش سلطان مصر یلیغ فلک دوران فرستاد و از حسن اسلام و هلام پروی و نصرت دین پیغمبری
 سخنان آن دیار را بشارة داد و در ضمن آن اشارت رفت که اگر پدران نیکوی ما برای تیسیر مقصودی اینجا را تیسیر شکر آن دیار را
 میشد موجب آن مخالفت و ردین بود امر و در سجده بگویم **لَا تُؤْمِنُونَ كَالْبَنَانِ يَنْدُبُ بَعْضُهُ بَعْضًا لِكَيْ يَكْفِيَ بَعْضُهُ بَعْضًا** و مخالفت
 بمعاونت معوض باید که فیما بعد از اندیشه قصد چرکیت جهانگیر **وَصَرَّ هَلُمَّ لَلَّهِ** فارغ سر و متغلی خاطر باشند و تجار جانین علی الحلات
 متواتر و متواتر و بر خلاف سوائف اعوام مطاعمت و متابعت که مستقمن صلاح ملک و دین مستتج ثبات روق اسلام است
 از مخال سعادت ابدی باشند و یقین تصور کنند که جناب این دولت امر و نسبت با اقالیم جهان قرض الطاعه است سیما
 و یار مصر که ملک آن از ملوک باحالیست افتاده و میان اذناب و ذوائب فرقی برستی نمانده و سرعت ولایت و عزل انجاها
 مثل دار و که شعبان چاک دست صنعت غازی بر لحظه در زیر حقه مهارت صد عمره را تعبیه کنند و چون دست برگیرند و
 پاک و حقیقتی ماند باحالیست بازان صورت پرست که در آید پرده تحیل انواع صور مختلف را در نظر بینندگان جلوه دهند و حاصل
 آن جز آرایش و نمایش نباشد و کذلک **يَصْرِبُ اللَّهُ الْأَمْثَالَ لِلنَّاسِ وَاللَّهُ يَجْعَلُ مَا يَشَاءُ** که حکمت علی که سیاست مدنی شعبه از دست
 مبرین شده که ملک تعلیمی با استقامت صورت نماند و خفیف که راه غدر و ران کشاده کرد و همواره مکر و فساد و آلوده چه میان
 رئیس و رؤس و مالک و مملوک قدر رجحان و قیاس نماند و هر کس از این طایفه در طلب سلطنت کوشش نمایند تا بهرج و مرج در
 مدینه شایع شود و مضی کرد و بر فرض نظام سلسله و خلیل حال ملکیت با برین مقدمات اگر زمام مصالح ایشان در قبضه
 و اقتدار پادشاهی مستقل عادل باشد **مَصْرَعٍ** پدر تا پدر پادشاه تا با دم هم از روی شرع که عقلی خارج است **بَحْتُ قَالَ فِي صِفَةِ**
الْكَافِرِينَ حَتْمٌ بَكْمُ عَمِي قَمٌ لَا يَعْطَلُونَ و هم از راه عقل که شرعی و اصل است چنانکه فرمود **فَطَرْتُ اللَّهُ الْفِي فَطَرُ النَّاسِ كُلِّهَا**
لَا يَنْبِذِلُ لِحُلُو اللَّهِ ذَلِكَ لِدِينِ الْفِيمُ شرع عوام و فواید آن پیدا و پنهان چه در اجل و چه در اجل هم بصورت هم معنی از طبایع
 مستغنی نماند چون یلیغ بدیشان رسید با شمع این فصاحت که رهبر طلیعه صواب و قاعد زمام رشا بود و شایست و ابتهاج نمودند و
 مطاعت و انقیاد و اگر و اما آن معنی از قوه مبطل فعل رسید و بنا عده غرور استقلال سلطان مصر را غلوطه میداد و پادشاه با وجود کامل
 دولت یاری و اشاعه عزم قدرت نخواست که برای تهافت علی شکر فرستد و در میان اموال و ثمن چندین مسلمانان مغربه افلاک
 و اوراق آید بر تعاضل سخنان آن دیار سایه التفات **فِي دَاخِلِ هَلَمْ جَعَلُوا** در شهر رسته بیع و تسبیح و تسبیح که نوبت سلطنت چنان
 رسیده بود از مصر چهار هزار سوار مرتب گردانیدند تا میردین و در اس العین و حوالی با بامیردین دست بردی نمایند امثال مطاعت را
 با لعین و اگر اس گفته روان شدند پس نزدیک سواد رسیدند و مددی از ایشان بر نی مغول تیزی گشت و شعار ایشان برداشته عازم
 شدند محافظان شهر را گفتند بلا می رسید و اینک در مقصد اعلام آمد ما می بی تحقیق عالی در کشاده اند و ایشان در آمد از عقب
 فوج فوج در رسیدند علی بداهت و در شهر ریخته و بهنوب غارت و قتل و تاراج مشغول گشتند سلطان نجم الدین ازین تعبیه متعجب ماند و
 محافظت قلعه تدبیری عالی دست نداد چون شکر مستعد حاضر نبود از نا پاکی ممکن بود تقدیم پرست چنانکه در پیشگاه جاسع

بجای قذیل ساغر برداشته و بعضی مصحف چنگ در دوف زود و عفاف و حریر و اولاد احرار مسلمانان را در جریده سیاه و ذیل
 رقیق و مقاسات رزایا آورد و دستهای که جز در عبودیت و ایستادگی تعلق یافته بشارت فصل لیلک و الخضر بهم رسانده
 بودند و قید اسر و خسر مشایده رفت و کرونائی که در اطواق اشواق دین داری حق کراری نعمت باری چون حایه و قاصده
 شعری مصلحتی در اینجند قصه فقال لطف منها یا فیض الله داشته بود و در خلال اذلال کشیدند و همچنین در سس العین و حلی
 و عربان از توابع دیار بکر قتل و غارت شوایطریق ضبط عشو کردند و حریم مسلمانان را سببه فضاحت گردانیداری و ضمن هر
 جزوی از کمونات کونات وزیر بزرگوار علل و معلولات کائنات بزاران هزار دقایق اسرار حکمت و حقایق باار قدرت
 و مصالح عالم ملک و ملکوت و جامع صنایع عرشی و فرشی مندرج و مقیاس و کس ابران نه مجال اعراض و نه یار و چون
 لمؤلفه هزار نقش بر آرزو زمانه و نبود یکی چنانچه در آئینه تصویر است این اخبار در تابستان کاه مبارک شاه فلک پاک و پاک
 ازین جبارت منکر و حرکات شیخ و غضب شد و عصیت دین و رعت سلطنت که بنزد بخت ملک و فرسای را بر خاژان
 مظلومان تحریض کرد و درین باب از اکابر علماء و ائمه اسلام استفا فرمود و مشورت خواست با جماع کفایت و تقصیرات فاسد
 از حریم بلاد اسلام بر پادشاه عادل که بر داشته قدرت رحمانی و رکن میشد جهان بانی است واجب باشد خواست که رایت بفرست
 فرماید و عقب ملاطی می فرستاد که بچاق و بکتمور از لاجین کریمه متوجه بندگی حضرت اند چندان توقف فرمود که ایشان و مجرور
 بغداد و شرف مشول در دست عبودیت یافتند و در پایه سیر یافت مصراع کر رفت بروج شریا با دوا عرضه داشت که ملک
 مصری پای از جاده رستی بیرون نماند و بدین شرط اسلام و مراسم اسلامیان قیام نمی نمایند اگر یرلیغ با تنهاض رایت نصرت
 آیت سلطانی و استکباب چرک یک جهلک خانی لغایا بداند که آن متحد می شویم که یکدیگر دیا شام و مصر را صاف مالک فخر که انیم ملک میردین سلطان
 بنجم الدین نیز سبب سوابق اندر برین معانی بهداستان شد و تصدیق تقریرات قچاق و کیفیت تبید لشکر و تجنیر مصالح و قیام در باقی حرب و هر
 و استبطا مشر و طبرانی موقت و مکانی معین دلائل واضح تقریر کرد و بخت راسی پادشاه که بمندقی تمدق قلب الاسد از افق کاجونان الی
 شب آرد و بقوه طالع ساح جان شکر انکوشه حلقه کشید که آن سنان و اسان کرد و بخت تا سلطان قاهره را که بدعوی صدق عقیده سیلابت الکیس
 لی ملک مصر و هذه الانها و بخیر می بخند و در خاطر جاری دارد و بیک رخصت در زمره طاعت کشد و در قبه الاسلام
 و مشق تخت سلطنت را بجلوس میمون زمینت و بدیرلیغ با حشاد و استعداد لشکر لغایا یافت و یاساسد که چرک از هر ده نفر
 بر نشیند و هر نفری از لشکریان پنج سبب با ساز و وقت تمام دازوق ششما به مرتب گردانند و پنجاه هزار نفر شترجه نقل سازند
 و محل علفات ساخته دوازده اطراف در دیار بکر مجتمع شوند تخت مقام اردو با در خواتین تعیین فرمود و نورین نوین با لشکر
 معهود بجا فطت طرف موغان و در بند با کویه و آن حدود نامزد کرد و فارس و کرمان تا سرحد غرین و سیستان و نظر اهما هم
 ساداق ترخان کرد که بکمال شجاعت از اقران مستثنی بود و خطه روم را بقاعده و تصرف اشباع مقرر داشت چون
 ازین امور فراخی روی نمود در مقدمه لمؤلفه میرزا جان شیرریان قلع شاه که از و ملک خان سبب بکام و لغو رخ

انعی صفت حلقه برایش شب بکشد که از زلف بان بی گزاه تیراوهست بریداجل دشمن ملک تیغ او هست کلید ظفر نصرت شاه
 بانه تومان شکر روان گشت و علم بزرگ که نصرت هم علم آن بود با هزاره خاص و نظر العزم تر شد و پادشاه در بیت و ششم صفر
 سنه تسع و تسعین هجری که سعدکروان بدان طالع تفتال میکرد پای بر مرکب کرد و حرکت که حامل آفتاب سلطنت بود و در آورده و در
 بندی رکاب اینا فان حضرة کورتمور و ترسار و ناولدار و جتو و طلا و امی اقاچمی و قنچتای و طغای پسر تاسی با بهادران کرای و قلع
 قبا و بلاغی و غمش و یوسف بوکا چون امداد فتح و ظفر و دین و تانید روان شدند و امراء تومان و هزاره ساتمیش میرزاده و ملائی الدین
 و تاسی و سلطان جیلای و بقا مور و قوریشی پسر لیاق و تیناق و ایلباز مش و جهاک و طغریه و برطاسن خان متصرف چار بزرگ
 و چوبرق جهان از یسار و دین در حرکت آمدند رایت پیمن از تبریز برآه انچه مراغه و از آنجا برآه کروستان که راه زکلی و مرکب و جتو
 و همچنان تا شد اربیل و جانب کشف نصرت فرمود چون دیار بکر ختم شاه و روان سلطنت شد با شغور و بهادر و در کتافها و در انظر
 روم بالسکری در رسیدند و در مقام نصیبین و دارا سلطان ماروین نجم الدین شرف کشمش باقیه بر اسم تد و عراضه قیام نمود و
 صاحب تهمینه کرد و چنانچه از سلاطین عهد معهود و بود و لشکرا تغار و دارا و آنجا تا معبر اس العین و قلعه جبریز و قلعه تاهمت
 لکرمینیا و مرتب ساخت و خدات مقبول تقدیم کرد و معاطف و عاطف پادشاهانه در سیور غامشی و اوتار زیافت چون کنار آب
 فوات مسکرحرکت مظفر و غیل شیران جنگی گشت پادشاه و دریا دل کان بخش و جلد پیش بلاغ و غول و اما و سلطان دین
 باده هزار سوار معین فرمود تا بهم آنجا خیمه اقامت مطب کردند و اگر از اطراف ملک خبری رسد و با علام حضرة حلیا احتیاج
 و صحبت مسرعان آنها کنند و الا آن مهم را ایشان بر حسب مصلحت و دید میسازند و در خیال محمودان آصف صاحب قران و صاحب
 آصف مکان مشیر فرخنده رؤیت و رویت و وزیر عالی راسی رایت عرقه همتا مشورت پیوستند که چون بر شایان
 ابر بهار و اید و نیول و قطار آب فوات زیاده کرد و بهنگام مراجعت لشکر بسیار از مجبور کردن خدمت رسد مصلحت آن باشد که
 درختها و چوب فراوان جمع کنند و چکما و باد و میدیه را چون زمینان برهنه تن که بر آب شنای آموزند بهیت چوبی که بستر
 رنجوشن کند چوبند و که آئینه روشن کند دمان بنده و رنجیر با از و طرف محکم کردند و آنان معبری سازند که موافق بهر
 فکرت تو که طالع بحر ما بر معبر خیال نیار و گذشت از ان سلطان میردین انا م این اندیشه صایب را که بر آن نریدی صورت
 نیست متکفل شد پادشاه مبارکی از آب جبره فرمود و عقل این قیاسات شغری را منطبق میگشاید و چون آب این شعر خواند
 فرو میخورد متصرف من بجهنم دیدم که برابی بگذشت لشکر را آنجا عرض فرمود و خواستند نو در هزار سوار در شماره عرض آید
 که با تیر و کمان چون تیر و کمان پیوسته بهم بوده اند و تیغ زنا فی چون آتش که به تیغ آبگون خساره فیروزی را چون تیغ زوده و لطف
 تیغشان ساعزت و میدان بزم رخ سپر نره قد و اوست غم از ان مقام قلعه شاه نوین و ملائی منفعلی روان شدند
 و پادشاه از کنار آب فوات در مدت سه روز بموضع جیل از نواحی ارب و طاعت اهادی را کشاده بود نفس لوازم نزل
 فرمود و آن قصبه است بالوان نعمت و انواع خصب و راحت آراسته و در در آنجا مقام ساقدار لشکر این تهر بخند

ابلی رام و حلب و خلب از پیش چون صیت غائب این کاتب برخاسته بودند پادشاه کوه و قاراجا بر سر پشته رفت و قلعه حلب را
اعتیاد می فرمود و در محاصره و عدم التفات بدان را بیا مختلف شد غنیمت همیون برین قرار گرفت که ایشان را از تفرص بامون
چه همت بر ساختن اصل مقصود است که فرج بدان متفرع شود و نظر در پرده خستن کفایت که خود جزوی بطلعت حاصل آید
و هم برین حوالی لشکر را باز عرض فرمود و آن روز از میانه تا میسر از قلب تا جاحین بساحت خطرات برین کرد و چون ام
سمیود و نظر اشرف همه را مطالعه فرمود و برین حال چو پان نویان مبارزوی فطنت کوی این معانی در خم چوکان اندیشه آورد
و گفت نظر پادشاه در رسته عرض بر مرکب بندکان افتاد اگر سپور غامی فرماید هر یک از اسبان برگزیده با و سپا
ا بر تاز که در چنین روزی بجای پادشاه را بر نشانی این بخت و ابی که بخت شب تیره که تیر شافعی بخت روز بخت
در یافعی اگر بخت نکر فقی و اراغان بهنجوست جستن برون از جهان در کشید تا مت اما موافقت را با اسبان نامی کشمش کرد و انداخت
روان کشته بخیل السحاق که مقام اسماعیلیان است رسیدند و در حوالی حرمین نزول فرمود حالی جاسوسی یافتند و از وی تعقیب نمود
تقریر کرد که طباطبائی امیری از امراء آن دیار است تا از خبر وصول لشکر بگریخت و در راه قرا سنخور میر حامد بطریق
شده پیش سلطان رفته اند بطرف حمص و صورت چنان بود که ملک ناصرو متجذبه مصر با و از حرکت پادشاه روی
زمین دو ماه بود تا ترتیب مصاف کرده و در مشق عرض شکر داده بودند و در حوالی حمص متظر و مستعد گشته یکی از ثقات
مشعریان حکایت کرد که بوقت مراجعت زیارت بیت الله دمشق رسیده و چون عالم در اضطراب و لشکر از دو طرف
حرکت و استرکاب دیده توقف نموده در ایحال اردو ستی سوال کرد تا از سواد لشکر مصری و کیفیت اُتبت و عدد و تعداد
ایشان اخباری کند در جواب گفت همانا سال ازین لشکر فلاحی نیاید چه مشاهد رفت که بعضی از امراء لشکر خود یکدیگر را
عاریت میدادند تا در معرض عرض بگذرند و راست گفته اند بخت از لشکر مستعار فتنی ناید و ز داعیه خلاف خدان آید پادشاه
چون بصره العمان نزول فرمود سکنان آن دیار نیز جلاء وطن کرده بودند و شعر معری شعر لعل فواها ان نزع شطونها
و ان یجلی عن شموس دجونها بنامن سعدی الیچیلدیکانها اذنا بلنها عین سعدی و سنبها صوره معنی
از زبان هر یک مناسب حال آمده ازین مرحله بیک منزل بجا هر حالو لکن سلام علی من یرید من حل یا رسیدند قلعه آنجا نیز
از تفرص مصون ماند پس منیان خبر آورد که سلطان مصر بالشکر پیرامن تربت خالدا بن الولید مقام کرده و آنجا می است و از
نصیر میخواند سبب آنکه در انوضع ایشان را دو نوبت بالشکر مغول اتفاق محاربه افتاده و با عراب شام مقدم ایشان عیسی بن منا
مواضع کرده بوقتی که فریقین یکدیگر محظوظ شدند با عراب از راهی لشکر مغول و آمده و کیش را در میان گرفته بدان تعبیه با شش نفر
چیده اند و صورت مرادی دیده و از ان تاریخ با رتل نصر را بغال گرفته اند قلع شاه نوین گفت مصلحت چنان باشد که هر صفت
و لا یغدر کل منی و لک جانی و یکرا اتفاق افتد و تل نصر را بدیشان کوه خدلان کردیم پادشاه سلطان با ساول را با یک
لشکر روان فرمود و تلوار آبی ایشان را محظوظ نمود و بر فرار قار در بنا شد چنان طرفی آب عاصی بایل بود و ما و را سی ایشان آتش

من وادار غازی

غاضی حایل یعنی شکر سلطان بعد از آنکه ازین تدبیر فراخی حاصل شد روز دوشنبه بیست و ششم ربیع الاول من السنه بمصدق صلوات
 تَقْضِ صَلَواتَهُ الْفَدَیْ بِسَبْعِ وَعَشْرِینَ دَرَجَهٗ کَرَامَتِیْ لَئِنْ لَازِمَ لَکَ اَنْ تَرْسُکَ کُوهرِ آن حکمت بالاس لاماس سغه جگر میکرد و پادشاه
 فرمود تا مات امر و لکریان علی الخلیل الدین بخانین و صورت باب حسن المآب شرط طهارتی بجای آوردند و سر و اسرار و
 عبودیت بقدم راستی ایاده در یک مقام بر مثال مجمع عرفات صف از سر نیاز بجای آمد و مسماع عرش از پیر
 اللَّهُمَّ اَنْصُرْنَا وَلَا تَنْصُرْ عَلَيْنَا مَقْرُطُ کَرْدِیْ بعد از آنکه مکتوبه پادشاه روی زمین آفتاب وار روی شمع بر زمین صفت
 بنا و نطق اِنِّیْ تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ فَرِحَ بَیْانِ صَدَقِ یَقِینِ بَسْتِ و از حضرت که جبهه بخت فزای ماه و مهر بر فراز سپهر کرد و
 خاک در سجده عبودیت اوست و اگر میر با نوا و اگر مور میز است در جود و محتاج جناب ربوبیت اوست که بر لوح زبانها
 حرف اول نام اوست این همی گوید آید و آن خدای آن گزری آنکه عار و دزدان عقربش را شمشیر اوست بر اقطاع کلک طری
 جَلَّ سُلْطَانُهُ وَ عَزَّ بَرْهَانُهُ اَسَدَ عَاطِفٍ وَ قَدَرَتِ وَ اسْتَعَدَّ وَ کُنْتَ وَ نَصَرَ کَرَامِ الْکَاتِبِینَ و بر سر خوانی و ملاک در وقت
 باین آمده امارت فَاَسْتَجَابَ لَهُمْ وَ تَقَبَّلَ مِنْهُمْ بِرُحْمَةٍ وَ اَرْسَلَهُمْ غَیْبِ خَطَابِ وَ لَا تَهْوُوا وَلَا تَخْشَوْا وَاَنْتُمْ لَافْکُورِ سَمَاعِ افاد
 و در مساق این حال چون از دامن سیر و بعد مسافت بیاری از اسبان چرک سقش و دواتی منزل و ناتوان مانده با مرکب
 خاتر معنی شعر و سخن نجاف هَذَا السَّهْرُ الْجَوِّیُّ وَلَا یَسْتَوِیْ مِثْلَ الْقِیَاسِ اَلِکُمْ فَاِنْ کُنْتُمْ مِثْلًا فِیهِمْ فَاِیْسَرْنَا
 وَاِلَّا وَفَقْنَا فَالْسَّلَامُ عَلَیْکُمْ بَرَزَانِ بِلِیْ بَانِ میخاند چرک پیاو در موقف بندگی سر بر زمین نهاده حال عجز و
 عرضه داشتند پادشاه توفیق یافته سیر کشت بدیهه رای این عقده بکشد و فرمود که در حوضه مقالت و عرضه مساجلت هست
 چرک پیاو جَبَتْ کُنْدُوقُ لَفِیْهِ سَوَاسِیَةٌ فِی الْحَرِّ بِرَجُلٍ وَ فَاَرَسَ فَنَحْفُظُ اِلَیْهِ الْعَرِشَ لِکُلِّ حَاکِمٍ اَنَّهُ دَرْمَنِ اَیْنِ تَدْبِیرِ کِهْ نِیْجِ اَیْمِ
 ربانی و لطیفه غایت رحمانی بود مصلحت کلی مرعی افاد اول خاطر چرک پیاو بدین جن عاطفت مستمال کشت و تجر بیضی
 لکسر بر موقف موافقت ایشان خوشدل و مستطهر شد و بر طبقه سرانندازی و جان بازی ثابت نمود و لطیفه و دم آنکه مصریان
 بغایت و نجابت اسبان برقی مشاعر بچون لَقَمَیْنِ الْجَوَلِ وَ کَحْهَ رِیَاحُ ثَلَاثِیْنِ الْفَوَائِدِ اَنْبَعُ فَاِنْ نَصَا هَذَا
 فَالْخَوْذُ سَوَاکِبَ وَاِنْ نَسَابِقُ فَالْبَوَارِقُ طُلُعَ و در غرور و پند شتی عظیم بودند و تصور داشت که مرکب لشکر منصوب
 در یک لحظه بنا بکثرت خیول ایشان پی سپر خاکشت پادشاه از سر و ثوق کامل بجلاست حق و تعویل و توکل بر حضرت بجایند
 مطلق این فرمان رسانید چه هم صورت عجز و فروتنی داشت و در حضرت بیاری این متاع رواجی تام دارد لاسک بوهان من
 نَوَاضِعَ لِلَّهِ دَفَعَهُ بَاہِرُ شَرِّهِ و سَرَّاحِدُ شَعْرُ عَلَوُهُ فَوَاضِعُهُمْ عَلَیْهِ وَ فَوَاضِعُ الْهَوَامِّ عَلَیْ غَرَرٍ و ربط
 عالم سائر که ستوم آنکه لشکر مصری در مایت و منافلت همارتی ندارند و در حملات متوالی به تیغ و کرز مقارعت رستار
 بینا بد چون شکر پادشاه بر عرصه مجالوت پیاو شده و لا محاله از انواع اسلحه باستعمال هیچ سلاح دیگر مشغول نتواند بود و الا
 بیز و کمان که دو همکام و دشمن از مسافت دور بدین قسیر می شود شمشیر هم لَفِیْ اَلْخَضِیْ مَدْمُونِ سَهْمِهِ و اَلرَّیْحُ نَوْمِ طَلَانِهِ وَ حِزْنِ

نرکان

وَلِلَّهِ دَعْوَعَى الَّذِينَ الْمُنَوِّسِي حَبْتُ فَاَل سَهْمُ اَصَابَ وَاَمَّا هَازِي سَلِمَ مِنْ اَلْعِرَاقِ لَفَدَا لَعَدَتْ مَرَاتِلَ
چنانچه درین موضع شرح آن معلوم گردد و بی تکلف اگر اسکندر کشاکشی قباخ با زجان آمدی و بسند کی پادشاه قبا دهمت حبشید غلام
بین تدبیر که از تیر است ترقه بود مکان صوفا پست خدمت و واکردی و آواز زه بکوشا رساییده مانند پیکان از دور زمین بود
واجب دانستی و بر زبان راندی بهیت نظاره تیر او شدم و در تحسین چون زاع کمان باند زه دهم رایت منصور از انجا آمد
حرکت آمده چنان راندند که بین العسکین یک منزل مسافت ماند هم آنجا خیمه طفر اطباب تانید کشیدند روز دیگر چهار شب بهیت
د هشتم شربع الاول سنه تسع و تسعین و ستایش که احتراق میخ بود و نامه دولت پادشاه را اسباب فتح عنوان و آیات طفر یار
بوقی که سبز خیمه آسمان از نور تابا شیر صحرای طباب کشیدند و خوشید برین کلاه کبابی و قبه دخانی پیکان مطلق و اجرام مطلق و شب
اکنون و طشت سر کون قدم نهاد و بکلم رلیغ تا مدت لشکر بغیرم جنگ سلاح بر خوراست کردند چون در یابی از این کت
دجوش آمدند زه همدن دیده شد تا صوره فتح پادشاه مشاهد کند و نیزه کردن بلند افراخت تا بغور حال رسیدن و خوش
نامه اقبال صوره زبان و شت و چهره سپرد مقابلت شام چمن گرفت تیر چون فرزند ناخلف و در می محبت و کمان چون باد
مهربان در ناله و چنین آمده میخاند شعر قودت جَبَلُ لَعْنَتِ وَاَمَّا لِمَنْ اَنْ کَلْبَیْ بَنَیْنِ کر زبردشمن با وید سر کلاه
و شت کند و میان بر خود میچید و کوس در استقاء طبعی از اندون می نالید چون نزدیک آب بایک رسیدند که مغول از نادید
گویند پادشاه فرمود که امروز چهار شب بهیت جنگ کردن مصلحت نباشد لشکر هم اینجا بکمر و زنی استراحت نمایند بکمر فرما
تا مدت فرود آمدند بعضی سلاح جاسیه و نکرده و برخی اسبان را مشتمل گردانیده و چندی بدیکر ضروریات عالی مشغول
تاگاه قراولان بر سیدند و کفنه ایک سلطان صربا لشکر سابق نموده از عقب میرسند و باعث بر مبادرت بهمن بوده که
سلطان یا ساول با لشکر دیدند که بر طرف یسایرون رفت از تقاعل ایشان نوع جبارتی یافتند و درین غرور از مقام تفاق
نصره محترم می پذیرفته و گشتند و غرضی که از علاج ایشان و حساب بود و بوصول پیوست پادشاه و دولتیار بشکر قول که
قلب و در برابر مقابلت ثابت باشد و نیزه صفت در کارزار همه صد نشین کردند و هنگام مفارقت چون تیغ بر سر آیند
معنی مصیح اَنَا بَنُ جَلَا و طَلَا عُ الشَّيْطَانِ سِرَانِد بر پشت میمنه و میسر که در اتمام طلای و قورش بود و هنوز نه پیوسته
بودند و ایشان دورتر مانده چه میعاد زمان حرب و مقام اودان ضرب معلوم نداشتند مشایان حکایت کردند که چهار نفر
عرض مواضع چرکین بود و طول خود در دایره اشعه ابصار نمی آمد بدین موجب بعضی امارات خلف افتاد و اجنا مصری مقدام
چهل هزار سوار با جگر باء چون بنفیه فلا و همه در این مصقول پنهان شده و بر مرکب برقی ترا و سوار شده گردانیدند و سر
کاسر میسران را که کشت خارا از خدمت آن زندک شدی و از بهیتش مغفرا سر و جوشن از بر بل عرض از جو هر منفک از
فرموده زمین در مقتر بوسه کین بر آوردند و چون در پایا نشین و که آهین بر قاعده ایشان عنان ریز از پی یکدیگر در متوج و تدحرج
فروراند خود را بر شکر قول نمودند که مقدار ایشان نه هزار سوار بود و حملات از طرفین مترادف شد بهیت کمان چینی ابرو

مسکین بخت سنان جان سنان صفدر ازین بخت زبسن نیز با بیهوشه شده بود مرگ را تیر بران کوا قضا جا به عاقبت چاک کرد
اصل بر سر زنگی خاک کرد و خروش چون دعا ابرار با سنان رسید خون از تیغ مانند باران از تیغ بران شد پا دشا در قلب چون کوه
ثابت القلب ایستاده و از طالع دشمن دل مخالف را تا تیر قلب عقب می نمود چون نزدیک آمد که اقدام شکر منصور از مقام مست
مصریان تزلزل شدی هزاره یمان و طفرجه و برطاس با شارت پا دشا که مکار از صهوات مرکب بر مناکب زمین قائم شدند
و یکبار کشا و زخم یاسج ترکانه بریشان داشتند بخت تو کفنی هزار آله باردیسی بخت اندون لاله کار دیسی بیشتر خول قبول است
ایشان را بیشتر بلاک مغولی عروق کشا دند شهر شفا کا کما الحیون دخی بها العنای فوسل الجبال لفرون و نظار
أفلاذ الکباد کاکها من کل ناجیه نقول خذ فیه دین کرد و فرار هزاره قلعه نوین قای کوس برآمد مصریان بآن
طرف بیرون رفتند و پنداشتند که علم خاص است قلعه نوین فرمود تا شکر پا دشا شود هنوز تمام از سب فرو نمانده اشارت شد
که سوار شوند بین الزول و الزوب تراخی فادورین میانه شکر مصری حمد آوردند و ایشان از مقام خود منزع شدند اما تیر بران و قلعه
چون اندیشه ما صواب در دل اعدا کرد و میگرد و چون سواد فاسد مغرا شوی می نمود و زبان حال میخواند بخت تیرت چه حدیث تیر
دشمن با زین کوش درآمد و زان بریدن شد پس شکر منصور چون فیض فضل ملک متعال مترادف و متوالی در رسیدند مصریان از زخم
تیر باران چون گمان پشت بنمودند مولای و قورشی از نیمه و میسره با شکر خود و بر صفت خورشید که در جوش میخ جولان کند بخت
شاه ملک جنبیت خورشید عرش بیت بهرام کوه زهره جریس بحر خجرا بر و خش برق بحر نکت بکان قطب مکان نیره بهار لیکر
جمید سام صولت سام سپر سطوت دارای الیه تبت نال نامه داور از قلب بر عقب روان شد لوفیه کاستیج البازئی لوفیه
کما غضب لوفیه لوفیه فرائش در برابر حلات به تیغ خورشید و شاحاد شخص عادی را نمود و در کبریت بضائع الادب
سام و الفیضی هسابلها فی المنیع و ما یعی فی کانه الحدال اهنع مبارز الایمال جال و العفل فی حومه النیلا
ضال و فی عسائ من التسال بال لوفیه نیز چون عضو نقش لزان تیر چون مرغ منزع بران دل مفرد و طر
ولما که وقت صبح بود بران سرزنش نمود تیغ دوروی مغر کوبی نموده که کرکران خیل جلی هیل زن و زخون خنک شمر شده گمان
اندامان کیر و دار حمله آبل آمده سر برهنه جامه دران حلقه های زره زلوک سنان شده حیران چه چشم منتظران استلای غضب لوفیه
رکت تیر بران بخت در فورا تیغ ترکان شاه در خول کرد و چون عروق خون سیرا تا در جمل روده خانه آب حامی ایشان را بدین صفت
براندند زیاده از پنج هزار نفر از مصریان قتل آمدند در حالت اختلاط هر دو لشکر اعراب شام نیز بر حسب مواضع معبود از طرف
بادیه ظاهر شدند تا شکر پا دشا را در میان گیرند چون این منصوبه معلوم رای مشکل کشای پا دشا هفت کشور بود و شکر افرموده
تا در مقام حرم و یقطه ماسم تصور و تحفظ بجای آوردند حالی که سواد ایشان محازی نظر اند که تقعا با چهار هزار سوار با ایشان مقابل
کرد و از میسره قورشی نیز با جاک مدود و اکثر آن لشکر را دیکت لطف از جریه ایا دور کرد و پسند بوقتی که نور خورشید بر افق غرب
چون طلسمی نبود آب غفران نخچینه پا دشا فرمود تا لشکر از قراع و صاع دست باز کنند و جبال و سیرع را بنزول و تیر حجت بل کنند از انظر

تیر نمود

چون سلطان مصر و شکر منظم بدرجی رسیدند باکی گفتند بهیر باصیت در جواب گفت کار ما در کون شد هر چو که که تواند میان
نفس مال وزن و فرزند واجب و ایندین بخت و عیان بر او و او چنین گویند که چون بقاهره رسید هفت سوار صاحب و هشت تن
چون بیت فرخ و دلهما چون رکن شمر از آنجمله یکی بگری را چون قافیه ردیف خود ساخته و موسیقان ایقان در گوش هم شنیدان
نوازش شمع لیکل نمایان دو که در جال نعم لیکل بجال ممکنه و جال روز دیگر که ایمان اردو آسمان بر چرخ بالش افان
دیگر جزائی برآمد بهیت چون فرانسور کریزان شد بهاء استغفور دید بان سرگرد صبح کرک بیان کوکب از انبساط تیغ قوچان
کران که رفتند ارکان دولت و امر ابرین فتح حضرت سلطنت با تنیت گفتند و کشمشها کرد و امر که در صف قبال بهادری و مصدر
کرد و بدو بدصلات و سور غامی مشی مخصوص شدند و فتح مار با مصحوب ایمان با طرف ممالک روان شد و درین حال بنده دولت
روز افزون لباس مناقب این کتاب را بطراز ناز را بر و مناقب این بشارت متطایره مطرز و مذتیب شاعر لولها فتح
بجلد دوله المحمود والنصر عند الهنا المعبود وللا لال انان نصراته غازان فلد بطال مجسود ملک اذله
نود جوده نثر التما سعودها لبود ملک یبغی من ذملاء عدوه فی وجه ملک صبغه التوبید هنر
الجوش و کلها مصریه لیرقی سبغ من غار هود لحد الدشق و قدحی طرف الحما سبلین فاهه برکیز
جود دفع المنام لکی بنال ممالکا مجدود بیض لابیض خدود بسائر الحرب الزبون علی الهوی ولما
البیض علی ابنه العفود الفی الماح التمل الملاح و قد نبیل لابنال فدود ملک تضغف ملک جده
سابقی مجدی جده و غیبی حدید قرن الممالک من ناره فایه بالعدک والنابید والنابید چاکر از مروت
کرالبر فخنس چهره خورشید رزو و سر شک شفق سرخ و دل فلک و خفان است از نهاب شمیر آدش نبال دولت سر بر و حال
دشمن سیاه و بنیاد فقه ویران پادیر عقاب اندازش قد شکاف و قلعه کشای است سان زده گذارش ملک دوز و ساره و پای باد
بیت کردن غلامستان از خطر خورشید جام است از کمر کیران جامست از مغر برام سیکان بهیم دین روشن ایامت از دولت کوه
است از ملک با نامست از ملت بهمان بهیم فی القصه چون تقصص رفت که مصریان که کدام راه در پرده انزمام
بارگشت مخالف ساخته اند تا بصب ثقیل کر از اصول تروایشان را منقطع کرد و اندک و اندک که سلطان با فوجی اندک و خونی بسیار از
بعلبک بجانب مصر رفت و امراء مصری که خانهاء ایشان در دمشق مانده بود آنجا فرستند و خانهها بر گرفته از عیب سلطان عسرت
کرده اند از حکم بر لیخ امرا طای و سلطان و جاکت با پانزده هزار سوار پی سلطان گرفتند و دران راه هر کس ماله از لشکر شای
یا فتنه بقتل آورد و طایفه از مصریان که براه و دمشق رفته بود بهم مصروف این لشکر شدند و پروانه وار خود را بر شعله تیغ لشکر
پادشاه که شمع مجلس طغر بود زو اکثر منتقل شدند یا براه حیرت منتقل شدند همچنین تاراج کنان تا غزه فرستند که هشت روز مانده
از آنجا تا مصر بر کنار ریل پس خبر فرستند که سلطان با دو هزار سوار و در ریل بر عزم مصر چون آب روان شده است پادشاه دوز
و جمیع مقام کرد و دوز آشن و غنایم و ملاشی که از مصریان یا فتنه بود بر لشکر قسمت فرمود از آنجا براه و دمشق منتقل کرد و روز سوم

راقی

واقیان

صایب

ایمان و مائتة صاحب فخر الدین بن الشرحی و سید زین الدین شریف و قضاة و سادات و معارف و مشاهیر با اعلام و سی پادشاه
 کلام الله و مد و عراضات لائق و انزال و ترغیبات لایق با استقبال بیرون آمدند و از عاقله سائقة الزلال و عارفت سائقة الاطلال
 سر پرده سلطنت و جلال التماس ارواد و ایدو کردند و بجان بان طلبید پادشاه فرمود که ما بی داعیه ابتیلا و سابقه استیذان بر لیخ دادیم
 تائقة عفو پادشاه کاس دار استیاس بر سر ستان و شق و نواحی و اثر دارند و صوادی بواطن همه را بر لال انصال میرب کرد
 پس جیو غوما می رانصب فرمود تا نگذار که هیچ آفریده آن طایفه را تعرضی رساند ایشان صاحب رکاب علی بنحوه و شق که
 عبارت از خطه بیشت رفتند که موافقه کنی بر رخ تو گشت جنت فی یک جنت که بیشت جنت اما می الجنان الثمائیة والوان
 آجت الفردوس آ و جنت النعم آ و جنت الفردوس آ و جنت المادیة و دار السلام و دار المستقر و دار المقام و دار العزت
 و در مرج زنجیه نزول فرمود مصعب بن نفیسه الملبانی بهما سوف فتح از حکم بر لیخ قلع قیا و قیچان و کبکمر و الملیک بد شق رفتند و تا
 ابالی را مبالغه واجب و بشت قلع قیا بجنگی موسوم آمد و بلا غور بر سر غارات منصوب و قیچان بجکومت و شق مشغول گشت
 و حکم شد که از جمله بیشت در ب که و شق را بود در ب بغداد را بکشاید و بواتی را چون و عظم و نقدی در عهد پادشاه عادل و در
 منصف او در بند با دل حال محاطت در ب را بجمعا و تو لکا بخشی معین فرمود بعد از آن عرضه داشتند که ایشان بوجی شریط محاط
 مرغی نمیدارند چرخو می را فرمان شد ایشان را چوب یا سازه بیرون کرد و خود بدان مصلحت ایستادگی نمود پس ایمان و شق
 عرضه داشتند که چون پادشاه بکند بیشت نعمت امن و امان همه را سامان فرمود با اتفاق جمهور طوایف صد تومان زرجه
 ترتیب کنیم و بخانه رسانیم بدین سید قطب الدین و صاحب صدر الدین ابروی که با سارت مخدومان را وی بکفایت بود
 معین شدند و کافه طوایف را اتمالت کرده بر آفت و محنت بندگی حضرت قوی دل و مستطهر گردانید و سبا حقن و جوبات
 مشغول گشت در مدت بیست و بیشت روز بعضی ساخته شد و در اثناء این حالات پادشاه اسلام به حاجت حرکت فرمود و حکم
 تا قلعشاه نوین برکت اقامت سازد و قلعه و شق را مستخلص گرداند و بجای فطنت لشکر و مصالح کلی قیام نماید و طایفی را بکثیر
 لشکر بخره و آن مدد حاکم ساخت و حجاج را بشکری تمام بضبط و شق و آن دیار نامزد فرمود و از و شق تا محصص برامحت
 در نظر قیچان کرد و ملک ناصر الدین بجای سپهر جلال الدین طریقه صاحب دیوانی آنجا موسوم گشت که صاحبی ده لیا بیست فقی
 ملک الطباع و فقهی فلک لا ینفعا و حکم شد که اموال در عده او باشد و از محصص طرابلس و کله و سلامیه و معره النعمان که از
 شام وسطی خواهند با یکی تفویض رفت و حلب و حما و غتاب و جبل التمان و بیره و رجه الشام که از شام سفلی گویند بکثیر
 شامی سلاح دار اندانی داشت چون پادشاه بکمار آب فوات رسید آب بغایت رسیده بود بر معبری که مخترع اندیشه محمودان
 عز نصرما بود عبور فرمود سلطان میردین باز طویلیا کرد و انواع خدات را التزام نمود و احوال انزال و اقامات جبهه تا مستلک
 ترتیب داده و متلاحق و مترادف ساخت و بفرید غایت پادشاهی که خیمت کبریت احمد داشت ختم خاص یافت اما از نظر
 شامیان و در باب قلاع چون از حرکت رایت طغریکار ایمان با قلع خبردار شد اندک جبارتی یافتند و بسبب پشیدان

بر طرف بیرون می آمدند و اسبان شکر را بر او دیده می برد و از عجایب احوال یکی آن بود که چون قلعه ها و نوین با تخلص قلعه و مشق
 که در حصان کوفی نسیم باو بیت هیچ یا رست شد از فزایدان حصان لخصت فزایدان استحال نمود و سادی منجیق
 نام در علم جبر الشیل کامل و ما هر شده التزام نمود که از چوب صورتی منبی از مغزی و الف نیا فها و خلک که در عرف لغت منجیق
 بر کار کند و قلعه را با سانی مستغنی و مستخلص کرد از تحصیل و ترتیب خباب و آلات مشغول گشت و نزدیک شد که عمل با تمام شد
 حافظ قلعه بروی زینک جان دیده بود و وقت صنعت و صداقت آن شخص و دین حرف معلوم داشت با قوم خود مشا و رت پو
 که احوال برین سوال است که اگر دستگیر نماید اجزاء کوه بصائبات سنگ منجیق زیر و زبریل زیر و زبریل و این قضیه بکما منجیق است
 که برای ابتغاء ناموس محصنه اسلام و استیفاء مشوبات در عرصات یوم القیام شر او را منفع کرده اند صره زره که محضت بنوار
 و دنیا را و با شد و با ضعاف آن ثناء و ثواب از حضرت قاضی محمدری روز جزا از زمره اشاع شخصی صاحب شطارت بود از بالای قلعه
 آمد و متفحص کار و مستتر زمان اقتدار شد شبی محافظه خود را مجهول دارد خانه او انداخت و در کوشه مخفی بود و با که اسناد و اهل
 عمل کرده بود بخانه معاودت میکند پای در خانه نهادن همان بود و در خم بر مقل خوردن همان چنانچه متفقی تهور و بیایکی باشد
 سر او را بر میدارد عورات و طحال غلغله و غیره کنان او با کار و مسلول قصد فرامی کند لعل غله چون در دفت مشغله با سنان
 قاتل طرف یافته با و سر یکی سرخوش سلامت یافته بردوش و یکی سر و دشمن بریده از کوش تا کوش بقلعه مراجعت میکند سنان
 قلعه غلغله بقلعه افلاک میرسانند و در بهائی پیری که در دست من یزید جوی نیریز هزار و سیار و هزار و سیارین سار کرده و سار و
 بر سر نیزه از سر نیزه برافراشته و سادات را قلع قلال آسا و حصون حصون ارجا زیادت از آنست که بر تقدیر تخلص قلعه و مشق و
 در احوال آنجا هر شدی آنچه مشا هر قلع است و از معبران آن حدود و استماع رفته بدین تفصیل سقسط سنگ کرک سنگ شقیف
 و مشق سبید جنگ روه عکر بهکنت جماعت ستم شیزر مسید بوقیس صیقون بلا سلاطین قصره شفر شفر لبس بقراس تبرک
 رنده غشاب قلعه از دهم حذب بره بسا کر کر کتتا هر یکی ازین محصنه عذرا و قبه فرو و اودا و مار شیری دیده پاش دیده
 با هم هشت ملک و پاسبان چوبک زن بر اصول زمره ملک بر چش آسمان بنیت کوکب بعضی تو هنب و اطراف آن از برین تیغ و
 شغل سنان مطالع شش ثواب شحون مبعده حال و محره جدال ابناء سیوف و رماح و اخوان جلا و جراح اکنده با سوال سلم
 و ذخایر و پر اکنده از حصان نعم او هام و سمار قیاق نیز و مراجع این امر عیب رعقیدت بگردید و پیش سلطان مصیغام
 فرستاد و گفت توجه لشکر کاری آسانی بود و دفع و منع آن مقدور من نه چه در زمان سلطنت لاچین این مقدمه تمهید یافته بود و کوه
 از آن تقدیری داشت اما در محافظت و مشق و کعبین تعویق مالیدن و تخلص قلعه آن لطایف حیل را کار بسته ام بدین ترمیم
 عذری میهد که دایه و سلطان بدین غرور خورند گشت چه قیاق ملوک پدرش العنی بود پس در عقب رایات عالی شاه
 نوین رسید و محضر و جوی از بقایا و طرقات و ما شقه بیا و رو و لشکر طمان که در آن دیار بجا فطت اطراف امور بودند
 خان مرجهت برآه دادند و بوقت عبره فرات چکما سمت انداز ساقیه بودیش نزار حمت رسید و از عاده و هر بولون

حلیه حق و دارالت امراض و ذایل نفسانی و محافظت مزاج بر طریقه کتاب معارف روحانی عیسی و اراجی زانک المیزان الالکة و الالکة
که عباد از ان تجلی دیده بصیرت و ازالت شبهات شوائب با شد اظهار کنند و نفوس مردم با بلدات ابد و نعم مقیم سرمد و لذت
نایند نسیم حقیقه که طلبه علوم دینی با عادت و اعتقاد و اصول بر مذہب امام معظم اوجیند و به آئده الله الذی بالخف مشغول
شود و هم عرض مانده که معنی و بشیرتوں من گامی کان نزلها کافور و غنایا یشرّب به علیا و الله یخبرونها نخبها
چون صورت آفتاب در آب ظاهر بود و از هم بیت التیاه مستقر طایفه که لیذ هب عنکم الروح اهل البیت و یظهرکم ظهور
پرایه مناب یثابت و در شیراز با ندازه این اماکن بهشت ترکیب بسط و زلالی که از برین نقوش سلالی نوار و تمارق مصفوفه و
میشوئمشوئند ساخته گردند و چون بساتین ملون با لون ریاحین پرواخته شد از غیرت آن نقش بندی و رنگ آمیزی نقاشان
ارنگت و مصوران چین و شمع صغارا قلم صنعت و در کمال رست و در محادات آن مفروش منقوش رونق استبرق و دیباچه چین کالعهین
المنقوش نمود و هزار و دویست رنج و باراجه جنبه و اماکن اضلاع و توابع و مرفق آن که مجلس خایه و فحش ابوابها از غیرت
در خوشدلی برخود بسته و صیرش زمره سلام علیکم طبعم فادخلوها خالذین کوش زوار میرساند در شیراز و سایر اماکن
استعمال رفت و بستان و قصر عادتیه بر بیانی پرواخته شد که از هندسه اشکال زوایا و عمد فائز آن اوضاع سپهر و عاده غیرت می افتاد
و برول بیت محمود روزنه تعجین از ابواب تصور منفرجه بساخت و قوس فاق و در مسامنه آن سهم تجمان با فقه از جملت و بر
کشا و در جنب آن حیب فک صبح بدامنظر النظائر فی العیون و القلوب منور و میگت طاق کسری ازین عمارات صفت گری
شد و از آراستی صورت و غائب نقوش آن روح آربت که چون خامه خود سرگردان با ند خورق و در خورق و تعمیر و سد بر مشبیه و بدلیه
و این ابیات از خاطر داده مؤلف مناسب تحریر شعری با فقه با هت یک الملوان هرمان غند بلوغک الهیمران یا
شام منها فادبعنا علیک اعراف خلیدیه ریاض جان ثانیات فی الدنیا عیدیم منیما بانیک لم یوجد له من انما
ابقی سائیه العمار محوطه الاطراف و الاکناف و البنان لازل بانها علی افق العلی
بالعز و التاید و السلطان و نسیم تاریخ بتلقه و ضلع متور با سوا سائیه شایسی از انشاء بعضی ایل عمار بر صفات آجر زرب
سیم صفت از استعلاات بها و ده جبهه کتا نقش گردید است لک الحمد لله القدیم الذی بقاءه دائم و وجوده و لیسیم
الکبریا الذی نماؤه علی العالمین قناض وجوده صاحب الصانع الذی دلالات وجودیه بدارع الاسباب و
الغرائب و ابات جوده صناع الالاه و سوانع الرغائب الفادیر الذی رفع التماز منزه بنیه الکواکب
و دعا الارض و طدها بمراسی الاطوار الزواسی الزواسی و ذینها یا نوار الاینباء المجبی منهم محمد المصطفی
البعوث الشارقی و المعارب صلی الله علیه و آله ذوی الکرام و المناقب ما طلع طالع و غیب غارب
حمد لیسیم حالب و لفضله و کرمه جالب ثم الحمد لله نایبا علی ابد الذین و اعز الاسلام و المسلمین کا
یسلطه من هو کافل لادنائی العباد و حافل دذالاموال لاجنای البلاد و صارت عینها العینه مقبله

بِإِغَاةِ الْعَاطِلِينَ وَأَصْحَفُ شَيْءٍ سَطَوِيهِ عَلَى سَمَاءِ الْمَلِكِ يُجْمَلُ لِلْبَاطِلِينَ وَصَبَّحَ رَأْبُ سُدْنِهِ الْمُبْقِيَةِ
 مَسْجِدَ الْجِبَاةِ وَأَمْسَى كُلُّ نَعِيمٍ مَالِهِتَهُ مَوْرِدَ الْإِفْوَاهِ وَهُوَ الْفَأَنُ الْعَظِيمُ الْإِلْهَانُ الْأَعْظَمُ مَوْلَا هِنِ الْهَاطِلِ
 مَا لَكَ رِفَافًا لَأُمِّ سُلْطَانِ السَّلَاطِينَ ظَلُّ لَيْلٍ فِي الْأَرْضِينَ مُطَاعُ أَهْلِ الْبَطِينِ مُحَرَّرُ الْمَلِكِ الدُّنْيَا لَمْ يَنْتَهِي
 كَلِمَةُ اللَّهِ أَلْبِنَا الْمَشُورِينَ لِقَاءَ الظُّقْرِ عَلَى الْأَعْدَاءِ كَفُّ لِقَائِهِ لُطْفُ اللَّهِ فِي الْخَافِينَ النَّاصِرُ لِدِينِ اللَّهِ
 الْفَاهِرُ لِعَدَاةِ اللَّهِ حَافِظُ الْأَرْضِ بِالسَّبْفِ وَالشَّيْنَانِ شَامِلُ الْخَلْقِ بِالْأَمْنِ وَالْأَمَانِ بَانِطُ بَاطِلِ الْعَدْلِ
 وَالْإِحْسَانِ مُعِينُ الدَّوْلَةِ الْفَاهِرَةِ مَبْنِي الْمَلِكِ الْوَاهِرَةِ نَصْرُهُ الدُّنْيَا وَالَّذِينَ غَازَانِ مُحَمَّدُ بْنُ الْفَاطِمَةِ
 الْعَظِيمُ الْإِلْهَانِ الْأَعْظَمُ أَدْعُو خَارِجًا لَهَا أَنْ الْمَعْظَمُ الْإِلْهَانِ الْعَظِيمُ الْبَاطِلُ خَانِ حَرَسَ اللَّهُ ظِلَالِ أَيَّامِهِ
 عَلَى الْفَرْبِ وَالْبَعِيدِ وَجَبَلَ النُّصْرَ وَالظُّفْرَ حَافِينَ بِلَوَائِهِ عَنِ الْيَمِينِ وَعَنِ الْيَمَالِ مُبْدِي تَحْمَدُهُ ثَالِثُ الْخَلْقِ
 مَا وَفَّقَهُ اللَّهُ تَعَالَى لِنِسَاءِ هَذِهِ الْحَرَابِ وَنَاسِيسِ هَذِهِ الْمَنَارِ الْمُصْطَلَةِ الْمُحِيطَةِ بِهَذِهِ الرُّوضَةِ الْعُلْيَا
 الرَّقِيعَةِ الْبِنَاءِ الْمُبْنَعَةِ الْفَنَاءِ الْوَاسِعَةِ الْإِنْبَاءِ كَالْقَبَةِ الْخَصْرِ حَتَّى اسْتَصْفَرَ فِي جَنِينِهِ الْهَرَمَانَ وَاسْتَحْضَرَ
 لَدَيْهِ النَّسْرَ وَالسُّرْطَانَ الْمَحْوُولَ شُرَفًا لَهَا كَمُضَوْرًا لَا فَلَكَ مَنَازِلَ وَأَبْرَاجًا وَعَوَاطِفُهَا مِنْ أَنْوَارِ النَّبَرِينَ سِرَاجًا
 وَهَاجَا أَوْجَهَا يُسَاوِي لِيَتِمَّاكَ وَفُطْرُهَا بَضَاهِي الْأَفْلَاكَ بَلْ هِيَ رَوْضَةٌ مِنْ رِيَاضِ الْإِنْجَانِ
 فِيهَا مَغْفِرَةٌ وَرَحْمَةٌ وَرِضْوَانٌ فَلَا تَنْقُ الْأَيْدِيَاءُ بِإِنْسَاءِهَا فِي أَوَّلِ شَهْرِ سَبَابِ الْأَتِ
 زَيْنَتِ أَنْ جَدُّ عَدُوِّ قَادِلٍ وَلَكِنْ زَيْنٌ وَسِينٌ يَرْتَبُ فَرْمُودُهُ زَجْرُهُ أَنْ قَدِيلِي بوزنِ هِرَاسِغَالِ زُرْطَلَا بُوْدُ كَقَدِيلِ رُوشِ كَنْدُ قَهْ
 آسَمَانِ كَبَاصْطِلَاحِ عَجْمِ آفَاشِ خَوَانِدِ دَرْ سَوَارَاتِ أَنْ جِرَاحِ دَارَةِ عَجَايِزِ مُرُودِ وَجْهِهَ غَالِيَةِ عَارِضِ بَعِيَاءِ سَطِجِ وَكَمِيلِ چَشْمَا نَقُوشِ سَمِيدِ
 لَازِ وَرُومُوحِ حَاصِلِ كَرُودِ وَازِينِ مُنُودَارِ دِيكَرِ بِمُحْتَاجِ رَا از اَنْوَاعِ تَتَوَقَاتِ وَتَتَوَقَاتِ وَتَلَفَاتِ وَتَلَوِينِ وَتَذَهِيْبِ وَتَرِيقِ وَتَرِينِ
 قِيَاسِ تَوَانِ كَرَفِ پَسِ دَرْ عِرَاقِ عَرَبِ وَعَجْمِ حَاصِلَاتِ خَالِصَاتِ وَنَافِئَاتِ ضِيَاعِ دَرِاصِغَاءِ بَرَّانِ وَدَقَفِ فَرْمُودِ وَتَفَاصِيلِ ابْوَابِ
 الْبَرِّ وَمَصَارِفِ أَنْ خِرِ وَدَرْ جَرِيدِ وَفَقِيتِ ثَبَاتِ بَاقِيَةِ وَتَوَلَّيْتُ شُرْعِيْنَ دَوْقِ اَرْحَمِ كَرِيعِ بَسَارَتِ وَتَوَلَّيْتُ الدَّانِ بَانِيهَا بَرِيْ
 وَفَكَرِ دَوْرِيْنَ مَحْمُودِ عَظِيمِ صَاحِبِ قِرَانِ رَشِدِ الْخِ وَالَّذِيْنَ غَرَضُهُ مَوْضِعُ شُدُورِ دَرْ عِمَارَتِ مَبَارَكِ وَدِيكَرِ مَوَاضِعِ كَقَفْصِ الْفَصْلِ
 اَزَانِ دَرْ عَقَبِ سَطُورِ خَوَانِدِ كَشْتِ اَزَا غَايِرِ مَمَالِكِ اَفْرَادِ وِلَايَاتِ مَفْرُودِ وَتَقَرُّشِ چَانِچِ هِر سالِ زِيَادِ دَرِاصِدِ تَوَانِ زَرْ مَشُوحِ
 اَسْتِ وَدِيَرَانِ عِمَارَتِ چُونِ التَّغَاتِ خَاطِرِ اشْرَافِ بَدَانِ مَصْرُوفِ بُوْدِ بَرَا هِتَامِ مَحْمُودِ مَانِ شِيْرِ حَضَرَتِ وَدِيَرِ مَمْلَكَتِ خَلْدِ اَمْدِ
 وَوَلَّتْهَا دَامَرِ دِيكَرِ كَوْتِ مُنُورِ وَتَرْتِمَا مَقْصُورِ سَمُودِ وَدِيكَرِ دَرْ بَارِسْتِ ثَمَانِ وَتَسْعِيْنَ وَتَسْمَا اِسْتِمَارِ شَهْرِ سَلَامِ اَوْ جَا زَا اَسَارَتِ
 تَا كَلَخِ حَوْلَتِ وَسَرِ اِسْتِ مَمْلَكَتِ بَا كَرُودِ عَقِبَتِ هِمِ اِسْتِ اَنْ غَفَا دَرْ سَايَةِ رِيَا مِيْنِ هِمِ خَوَانِدِ خَرَشِيدِ دَرْ سَايَةِ صُنُوبِ بَرِ صَنِيعِ
 پَرُوِيْنِ بَلِ بَرِ سَطَاوَرِ بُوْمِشِ فَنَاءِ كَرُودِ دِيَارِ خَطِ مَحْمُورِ وَاسْوَاقِ مَحَامَاتِ مَشْرَبِ كَرَا نِيْدِ اَتَا مِ عِمَارَتِ بَرِ زَرْ دِيكَرِ چَانِ
 مَحْصَصِ دَرْ مَقْصُومِ مَحْمُودِ وَحَرِيْكَتِ بِيَا خَتَنِ سِيَا مِيْنِ وَوُورِ اَوَا دِيْنِ وَكَشِيْدِنِ دِيَارِ اَوَا فَرِشْتِنِ بَا زَارِ مَشْغُولِ شُدُودِ بَا ذِكْرِ تَت

تیسر پذیرفت و امر در بهنگام آنکه سرآمد و یابی را صولت بکند و طایع لشکر بریج در جنبش آید آنجا در اقطاب سلطنت مخیر
 سادات حاکمیت باشد چنانکه بنده دولت خواه بعضی ازین صفات در این ابیات مندرج ساخته بحسب
 شهر اسلام تو نا خط او جان باشد بصفت جمله مملکت چون او جان باشد آب و اطرب و خاصیت داده بود خاک
 او را شرف لؤلؤ و مرجان باشد در بهاران چو در باد بهاری بر دل روح پرور چو هوای رخ جانان باشد بوی الوان در میان
 وی از جیب بیاض بادکاری زخم زلف پریشان باشد خدای باغ ارم باغ چه گل خلدی که در او لطف حق و سایه فاران
 باشد شیر دل شاه بی ابو که کند انس قزاقی مرغ و خش که آتش غزلان باشد همه سرسبزی جان باد کرد منزل قمر چین و سیه
 کل و سر و خرامان باشد سایه شاه چو طوبی هست کرد و صحن جان منزل حوری و زهرنگه رمضان باشد چون ملک قدر تو
 که هیچ مجسمه کرد و زحلش بنده چو بک زان ایوان باشد این تختیک من بنده و ما و م کویم عرصه ملک تو چنین شد و چنان
 باشد شاه چون عدل کند ملک چنین افزاید کار چون بخت کند این همه آسان باشد پس در مرتبه اثبات و هوکله
 خنجر قصص در شهر سینه اثنی و سبانه برینع شد تا دارالملک تبریز از خالص اموال خانی حاکمی رکن و دیار و محسن
 سازند تا روی و آرنالی دیگر آثار پسندیده پادشاهی کرد و چون هندس های زمین خط اساس آن بر نقشه بنحید
 خواست کشید فرمود که دار آن دایره بر حسب مذاب و مرخاب و بیان که و قامت بسایتین و باغات محیط با یخ
 دیوار ده کرد و مساحت طول آن پنجاه و چهار هزار خطوه است که تقریباً چهار فرسنگ و نیم باشد و از شش جبات بار و پنج
 دروازه عالی مقام است هر یکی بر سمت شارع ملکی چون بغداد و عراق و خراسان از آن مرفوع گشت و سمت دروازه
 کوچک دیگر بر مابین در و ب پنجگانه جهت قرب مسافت صادر و وار و موضوع و حکم شد که هر کس در فضا اندرون آن
 بناء خانه و استخرس کند هیچ آفریده مانع نشود و در جریه نکات ادبی نشویش منازعی مقرر دارند تا قامت طوائف حیا
 موات و استخاث قنات و استنکار سواد و استعمار آن رغبت نمایند پس وجوه عمارت و کارکنان بر اطراف ملک
 قسمت فرمود و مستعدان و محصلان مستعد شدند در استیفاء وجوهات و اختصاص عیله و اجراء دیگر مؤنات از دو باب
 اسباب ادوات آن اجتناب نمودند و در عمل که مستعد الاینها و محجود الاینهاست شروع رفت مؤلف حرمت بکر و کز
 خاک از خطی کشد هر که بگردان نرسد صدمت من و چون امانی فارس از معاودت لشکر و لا یدفعهم الله ولا یدفعهم
 در بهم و پریشان بودند و استشار تمام داشته و بارود شیراز سمت اذهن البونیه یافته از بندگی حضرت الهام کرد
 که مقرر بر ملک سلیمان از دست برد و دیوان دولتی در پناه حیا طتیکه و در و استشار ایشان از آمانه دولتی مانع بخت
 مبذول فرموده عرفی از عارف شامل که با شامل غایب سائی میکند نسیم شام آرزوی ایشان گشت و حکم برینغ نفاذ یافت
 تا بارونی رفیع و خدقی عمیق کنند و چون زمان پانز بود و جمال عمارت مضیق عجلاله الوقت را پنج تومان زر از متوجبات شهر
 سینه اثنی و سبانه با شان آلات و استمال عمل صرف کند و بعد از آن اعلام کمیت مصالح کرده حکم مطلق تهر و جوه رود

و درین حال تصور تمام آن غیر و تقدیر سکون خاطر از قیام خاطر بنده دولت و زافزون این باب بر منظم ارتسامت بعیت ملک سلیمان تو سرزمین نام با قیام
 منتفی ام یافت از انعام تو هر که در سبکبید کعبه قبله یقین سلامت بر که ملی داد اخلاقی شایسته بیضا باطل خاخر روضه هلافت با ندی علی چون بی ادب و
 بعد دولت نازکی احکامت غم خطا سوز تو قاهره تو کرد نان مدوت و غن غلت بر شامت کعبه ثانی شان بنی دیر بر که بر این بیان کنست احرامت با محاکمات
 ملک ساعری غل غل ان دور او جام غم نامت که بر که گدازن بگر و چا و در نه کا فوم اچون تو شاه کرش ایامت عمر تو پنج ملک با و نموده که دهر غزایا
 اوزده اعوام یافت و ویکر عمارت بسیار در اطراف ممالک با فرمودت تخصیص خاخانه بهمان که امروز آرام جای مقیم و طاری و قدیم
 مسافران و مجازان آفاق است و اما در تعافات موقوفات آن علی مر الزمان خوان یطعمون الطعام علی حبیبکم و یطعمونکم و یطعمونکم
 ساد و سفره خدمت پیش آینه و روزه مغول و سلمان چون چهره کریمان با صلا کلوا من طیبات ما ذرنا کما کثرت و ویکر سا
 قانون و وضع خراج ممالک فیما منی بر احکام دستور ملک آرای که موجب رفاهیت عام و مستلزم مصالح شعور و اعوام بود و مکتب
 فرمود چنانچه پیش ازین در موضع خود ذکر آن مسطور گشت حال آنکه بدین نتیجه عقل و دیا چه عدل و ضابطه مال اندوزی و فضول اندازی
 طوائف رعایا و کا فو برای از خطاب کثیر در حرز و تعزیر و تفاوت تقدیر و زواید تغییر و اخراجات و موقوفات معتد و سر دیر که تا غایت شری
 عمارت بود و انواع تسلط و حکم مساج و حرار که حقیقت جزا رتبه مال مزارعان نمید و خلاص کلی باشد و باز از احوان ایقاق و عوان
 یکبارگی کاسد شود و زواید حالات بی وقت مرفوع و اندیشه محالات از ضمیر مد فوع و اسم شجعه و عامل چون رسم باز جهان بر خیزد
 و قاعده استی و دستکاری چون نقش در سنگ بنشیند و عالم آباد و مغرور و رعیت و لشکر مسرور کرد و و مال خراج و جود العین بقسط
 مقدر و غلبه بخش معتربنی دعوی عجز و قصور و تصور بخش کسور با ضعاف معهود با خزانة عاید و ارغون نوار و روزگار بر سار آهنا رخسار
 این لشکر بلند کرد و سید بعیت وضع قانون تو قانون مکارم جنوت در همه گوش و بدانت جهانزاده ویکر از حکم پر یلغ نعل
 چون عقیدت پادشاه تمام عیار در ممالک جاری گشت و بی تکلف آجهان بوده و جانیان بل جانیان تا فکر با کرده اند هر که در
 هیچ عهد بدین صفت نقدی مضروب نشده نقد و خلفا و نامدار و سلاطین کا مکار که سکه اعتبار یافته بود با چیر گشت مومنی بکار
 مضروب شد و یوسفی خطاب یوسف اعرض عن هذا یا ف مستصمی از تعرض قبح مومن گشت و مصری شیش بر رواج
 مضروب شد و مصری و افی مصری جانی نمود و سبکه ایاکی در شکر بخت اند شعرا و اذنا نبیر امره رخصت علی اطفاله
 خلت فلان لیل و شرح فواید و منافع آن در مصلحت معاش و معاد و عوائد و منافع آن در آرایش عباد مصرع چه حاجت است
 بمشاهده روی زیبا و شاید که اینی بر چهره آفتاب زر که بقم تیر و نقش پذیر شود فی انقاب طلا صوره و ما بطلع صفت مد
 دارا لضراب آسمان نیابت این نمود و اچهره افروزند و در بو غیرت سوزند لمو لطف نقد عدل تو چو میزان خلک بر خیزد بوده
 یازده افزون زعیار جو رشید ویکر درین ایام همیون که ابداء عنوان تا ثروست یاری و تانج مفاخر جانداری با دیا ساء یام
 بتخیل بوجی معین فرمود که در تمامت ممالک نامیه از در آب آمو تا حد و مصر بهر چهار فرسنگ زمین ایهان یام فجم و مسروج
 دالانچین و منهبان و فیج مشتمل الدیل با ساختنی تمام ممتا و مرتب گشتند چه در وقتی که رکاب نذین از ابله کنی کردون در او خیزد با

و چه هنگامی که اتفاقاً شام لباس مجرّه را پس از آخر ادهم روز کار ساخته و حکم بر یلیغ بنا کید یلیغ نفاذ یافت که هر سواری و شایز
 شست فرسنگ و هر مسرعی چهل فرسنگ اعلام بلام بی تصور عیب و آلام بروند و مکتوبی که با یصل آن
 نامور باشند مهر خاتم مسکن نهاده بر سر آن بیاض رنگ کنند و متعاً و بنابر صورت سوار یا ساعی بر زنند و بسطور بنویسند
 که فلان الاغی یا ساعی درین تاریخ بدین ساعت و وقت ازین مقام روانه گردید تا بعد از وصول ادیا میجان یا مات هتیا
 کند اگر بزبان منوع و هنگام معهود رسیده باشد و مثلاً مساعت و استعجال و مبادرت و جهال بجای آورده در زیر صورت
 بنوک قلم دایره کشند چنانکه قطری از اوج بکر بگذرد و بخصیض رسد بدین صوره ① و اگر بیک ساعت تاخیر و تاخیر و تقصیر
 نکاحل نموده باشد نشانه تقصیر اقطر و ایره بر بیات خط مشرق و مغرب کشند برین هیات ② و چون یا میجان بر چنین اجمال
 و تاوان عموماً نیستند اعلام حکام کنند تا سخن نرسیده و او را بسیار سازند و دیگری عالی را بجای او نصب کنند و اگر حکام تمیز
 حکم یا اجمال نمایند ایشان نیز مستوجب یا باشد که گرفت شکست و باس خلفا و بنی عباس که برید ملکشان بهادی محام
 بود و اکثر مسافت و منازل ایشان از مفصل موصل تا خط بغداد و با آنکه از روی حقیقت نظیر آن عین کبوتر بازی بودند تا غایت
 ملک طرازی شاهین شاه خود را بالای کره اشیر ایشان میساختند و مانند طاس و چرخ ملک جلوه مباحات میکرد و غنای
 سر از فاق نگبر می افراخت و دیگر اگر باز بجان آمدندی در رسم آئین و قدرت و قدر و استحقاق سلطنت و نفاذ امر و ضمن استعجال
 طرف و بلاد و تائین اطراف و ترفیه عباد و دستور سیاست پادشاه جهان کشای و همسخن رای صواب آرای و زبانه ثاقب
 صمیم و نسخه گرفتندی و استنباط و توقف و احتیاط بر احوال ممالک مشاهده کردندی که پادشاهی در سره ملک بر گوشه سریر سعاد
 بخش قرار گرفته و از اقصی اطراف ممالک که طول و عرض آن زیاده از هزار فرسنگ باشد بدت یک هفته روز بروز ساعت
 بساعت اجازت متواتر ببدکی حضرت میرسد و بر سوانح و مصالح و دعات و ملات مالی و ملکی جزوی و کلی وقف و مطلع میگردد
 و مؤنات و اخراجات چندین یا مات و الاغچیان از خالصات اموال خود مبدول دارد تا با رسال گو کینه ایمان و خرمنه متعین
 و تکالیف رعایاء و یار و مطالب الاغ از راه گذریان قطار حیاچ نیفتد بید غنّه و علیّه غنّه و لغو لغه دیده و عهد و زور کما
 و صد نوز و نوا یافته ملک تواز عدل توصد نوز و نوز و دیگر بمصدق فصوص نصوص آیات مجید بکنونک عن الخیر و الاکسر
 فلهما اثم کین و منافع للناس و انما اکبر بن نفع ما حکم فرمود تا طایفه اسلامیان از مسکرات سیاه که حمیه و شیره
 و ماده عوار و عور و موجب اصاعت اعراض اموال و تعرض نکال و احوال حال و مال نیست محنت شوند و بتصور بیجان اندک
 اطراب که لازم در دو دوار و پنج خار است خود را در مضرت عقاب روز حساب نیندازند و اگر کسی از سر حجابرت رفتی و سدا و مجاز
 فسق و فساد کند بی توقع احداث و جایت او را باز آری بسیار بر سر باران اما را اعتبار او را لا ابصار کردند و حد و تقریر اقا
 کرده بر شایع عام با درختی سر و بالا که در عرف شیر از عروس متانش خوانند معانی سازند و سلسله ادبار که زلف بی زلفت بچین
 شادی باشد در گردن وی اندازند تا داند که مجازات چنان معاشرت جز معاشرت چنین جریغی نیست انصاف باین شریعت

و اسلام پروری - عجب اگر چمن پیش پای لاله برکت نیرد و زکس محمود که ساقی مکر خان ربع است ساغر زدن از فرق بیدارند
 مبارکت ارغوانی اترار مشابیه از چهره ارغوان است و او کند القعه از خشت حبیب غازی لمو لقه مست جز غره و لاله
 ندید است کسی صوت بر لب نشیند مکر از نا بید و دیگر در شورش نه احدی و بجای حکم فرمود تا امثال مرو ز نوای الفسطاط
 المستقیم را در اطراف مملکت تسویه موازین و تعدیل قنات و مجات و مکنیل کند تا موازین معاملات موازی معیار معدن
 پادشاه طیار باشد و بانه آن چون بان بل صدق است بهار دیوم نبلی الشکر بهرام عرض محاسبه بکنیم بیا الله
 در عداوت بل للمطففین الذین اذاکنا لواعلی الناس یسوفون و اذاکنا لولهم لوفوهم یحییون و باین صفت بر
 ثقات روان شدند و متعاطی مفروضه کردند و خارج اثواب و سکما آهین بر شکل شمن از منوی تا قاریط و مکنیل اصناف
 جوبات مختلف چنانکه بر ده کیل موازی تعاری باشد علی حد متعین گردانیدند و عدل غازی که عین آن ال است بر منظم اعلام
 سکه و اربدان نقش کردند لمو لقه آهین از عدل تو با سیم از آن سر بر است که تر از وی ز رست چنین روی سفید و دیگر حکم مطلق
 که امرا و با سقا فان مملکت و ایلیان و صادر و وار و در خانه هیچ آفریده از ارباب و رعایا فرو دنیا یند مکر بطریق استر و سکر
 او کما خاص و عام طبعا لا تطعنا بندگی حضرت را طالع شدند و عقل کل مشایع این انعام شایع تخصیص شیراز که دوران انعام
 سکنان فارغ و کوچا از کوچا و مولان مکر بود و چون که شاعر گفته شعرها لیرنا ضافت خوف نزلیم کانا بهودند خلوا لبا بحکم
 از نازل نزل مصون کشند در سواد شب یغنی انعم الله مساک و و بعد عنکم ما ساء که نمیا یافتند و در صبح صبح من اصبحت انما
 از جام کام نوش کرد و مضاعفا و ارا مل که کجاست و در هر روز بنماه غیری می پنا بیدند از رنج بهمانه موافق بر اسودند و دعا و لیت
 پادشاه که لا محاله با جابت مقرون خواهد بود و چون در مضاعف که از ششم صبا شگفته کرد و تازه گردانیدند لمو لقه تا دل کفیند
 نشود و رحمت و رحمن بر نکشد دست صبا بخوبید و دیگر از مخترعات ضمیر غیب و ان و مستحبات فکر مشکل کشای غازی وضع طای
 عدل بود که تا طشت کون ملک دوران میکند و آب روی نیک نامان چون طبل بر خاک صنعت میریزد باری این سبب لطیف
 از هیچ سلطان عادل لابل از هیچ خلیفه کامل نشان نداده اند و صورت چنان بود که چون در هر دیوار بوسط تنازع و تداعی شرعی
 و فصل حکومات متخاصمین و کلا و متداعین و کیلان دارالقضا بطریق نا انصافی می سپردند و بسبب کوا بان بر تراشیده و و کیلان
 نتراشیده و عدول فارغ از لایم و عدول ارباب طمع از راستی عدول میکردند و بتذویرات و دعای اطل مولع بودند و این شی
 سایر و افسانه مشهور است که القاضی محکوم لیشا بدین لاجرم حقوق مستحقان ضایع میماند و اطلک مسلمان مشوب و مطعون می
 مثلا شخصی ملکی فروخته و بتاریخ اقبل تملیک غیری کرده یا ربانی و اجاری نمیکند یا وقفیتی مؤبد بدان نوشته و بعد از مدتی بمیرد
 یا فرزندان او کا غم زور بیرون آورده و دعوی اطل آغاز کرده یا انتحالات با یح بدست وارث افتاده و آنرا بهر وقتی طراح
 دعوی مقتضوی و مصباح و بعد از حقوقی ساخته هلم جتر این نزاع و دواوری بر و ایا تم حکام میکند و قطع نمی پذیرد
 و اتباس و شکوک در خواطر ظاهر میشود پادشاه انصاف پر و ظالم کش مظلوم برادر که تا جان باشد انصاف ده و مملکت ستان

برایینا با طرف ممالک روان فرمود مشتمل بر آنکه در هر محله شرع در بر دار الملکی و در هر شهری طاسی عدل بنماید مگر کسی مکی فرستد
قبالات خرید و منتقلات جریده که در دست یایع باشد در آن طاس چون دست از نارا استی فرو شود و مباحثت نماید عالی شود
و سبیل کرده مشتری را و دهند و مشتمل بر او بر دار القضا فی نصب کند تا شرح و بسط و کیفیت آن بیع و شری در روزنامه حال ایشا
کند بعد از آن اگر ازین نوع که شرح دادیم ترویجی ظاهر شود و بر کسی دعوی باطل رود قضاة اسلام با اتفاق ملوک و حکام آن شخص را
پیرامون شهر بکا و چون گردون گردانند و قضاة رسایق را حجت مذکور در قطع و فصل قضا یا بزرگ و مباحثت اهل
نفیس بی رجوع بکلمه دار الملک شروع نمایند بکفایت آنچه شایسته دیوانی داشته باشند و اسامی عدول مرکزی را بر روزنامه قضا
ثبت کنند و اجازت تحریر قبالات و مملوک ایشا را دهند و قضاة بر خطوط مجهول بجل کنند و اجرت تحریر قبالات و تنسیح
بمنتهی مقدّم مقرر گردانند و کم و بیش بدان راه دهند و هر قاضی که ازین احکام تجاوز نماید بکلمه بر بیع از قضا معزول باشد این حکام
روزی جمعه در مساجد اسلام اسامع و استماع رفت بزمین پادشاه مجال ترویج است و دو ماه و نفعه دعل و نفعه مرو و دو و نفعه
مبطلان و ابطال مطالب و تسوئات بروی جهان چون زلف بان عقد و نفعه گرفت و درین قطع این بیت موافقین
سیاق افتاد و طبیعت ای ترا شاه جهان ساخته دارای جهان عقل داد که نبود بیفرا و ن جمشید و دیگر غلظه بشارت از ایشا
قضا صناع با سماع سخن ممالک رسید که در اطراف اُس شد و ولایت با سقا قان نباشد و بکلی رسوم مذموم و احداث شهن که بی سخن
چون حوادث و محن اودار فلک نهایت داشت بر تفعیل گردانید و ثمره خلاف مغزیان و دراز خد و تزیات اهل نمیت و نیا
صوره مصحح ان الخلاف یاد ضیاء لا یتمیز گرفت بندگان پادشاه بر بستر عافیت و جواب خوش لغو و مذوار سرتنگ بی نگر
و تحریف عریف و نخره همه روز و اغراء غلظه و بد آموز بر آسود و طبیعت عدل تو گردانید و در همه عالم گدگر از غم شهن احداث مسلم شد
و دیگر در شهر سده سبعمه حکم فرمود تا از فضل صدقات عمیره و عوارف جسمه هر سال بیت تومان زر بسبیل زکوة که نا بخشان
عمرت و از ارکان بی الاسلام علی خیس رکنی موقوف بر اموال ممالک قسمت گردانید از آنجمله چهار تومان بر شیراز اطلاق رفت و بیع
شد که در اناه آن مبلغ در هر ولایت قری و مزایع دیوانی مقرر کردند و باز تصرف دیوان زکوة و دهند تا سال بسال انتفاع
آن حلال کرده بجهت تزیینات و تعمیرات و اعمال زکوة و متقلدان آن مثل بنیل و غیر جزیل بر مقتضی امر تزیل انما الصدقات
للفقره و المساکین و العیالین علیها بمصوب و جوب طعی میدارند و عا و دولت روز افزون مابین حاکم و
لحق الا بام و سبیل لغو و انبیل است و عقیده ناکاست میگوید طبیعت توانی آن شاه که از او و دوش در شب و روز که جهان
بخشی که بر بیکان بخشائی و دیگر چون بر غره ماه سده اصدی و سبعمه جلای صورته بیت فلاح هلال مثل نون اجامه
بخش و انصار الکاتب ان هلال از فضل سده خوش و فار شاه و شکل خم ابروی و نوا خبر میداد و باب اورا رات و تسوینات و بجا
البر بر بیع نفاذ یافت و آن احکام بجا بجا ممالک روان داشتند و تخصیص ملک فارس منتهی این معنی که چون غایت ازلی که
کفایت ابدی است و شیت الهی که کفیل الطاف نامناهی باشد بحال فضل و انه لذنو الخط عظیم ما را بر گردید و مقام آبا و جد

نیکو مارا با ارزانی داشت و دولت مخالفان مطهر و مخالفان دولت مقهور شدند سرسگران نعمت و آذای حق این سوهبت را
 خواستیم که بنفس خود مملکت را با سایشی گسیم و خلفا را که در زمان فرات و بلخا پیشین باحوال راه یافته باشد بهندسای عقل
 مذاکره فرماییم و رسم جو و حد و ان و قاعده علم و طبعان از خیر عالم منجی گردانیده و در اعلا و منار حق و مشاء آثار صدق و غریم
 پادشاهانه بکار داریم و صدقات دولت روز افزون را که پیشتر این حکام و متصرفان هر ولایت جهت طعمه و طمع خویش و پرورد
 جنایات و کذاشته بودند و بر مواضع ما مرجع الحصول حواله میکرد و از روی ما جنسی در عرض نقد جنس بل در معرض بنس نیز غشوه
 روز بروز موقوف میداشتند و زبان حال از املاء مستحقان معنی این بیت که موله با که یکدی می کند غم مسامت ادوار جز سرکین
 ندیده ایم بمسامع بارگاه دولت ما لا ذالک مستغفرا لیسألک البشائر میرسانید و همچنین بعضی ادرات با سامی بیستی
 و فخر ثبت میکرد و بخیرین متصرف میشدند رحمت خسروانه و بهمت مقبلانه چنان اقصا کرد که بعد از این نامست این خیرات
 خیرات بموجب ایلمایشی که در شهر سته تسع و تسعین بلای منق و بالتون متعاه همین موج شده کم ناکرد و مقصد بهند و دیگر دوا و
 شهر سته ثمنی و سبایه یرلیخ مملکت آرای تعظیم و تقسیم سادات که رسد از آن اول بیت و وضع للناس للذی بیکه
 مبارک و هدی للعالمین فیہ الیات بیدایات زادهما الله تعالی و بافت و در استقرار و استمرار و قوف حرمین بهالفت حکم
 رفت و چون از سالها باز سبیل که از طرف بغداد مترتب نشده بود امیر قلعشاه که بحسن سیرت و نقاء سیرت خضام و شهنشاه
 سید اگر چه در جوانی قبا پوش آمده سکوفه دار بهم و طفل پیرینادی عادت گرفته با مارت حاج موسوم شد و مائین قافل را هزار سواد
 با جانب و جانب و کوس و علم و بارگاه و سر پرده و دیگر اسباب و مسکرم که فراخ چنین خیری عظیم باشد و کشف ایهام او معین گشت
 و ستر رفیع کعبه مزین با لاقاب شاهنشاهی که هلس زنگار کون آسمان غاشیه آن سرود و محلی مخصوص بنام همین که بخندان سحاب و در
 برداشتن آن خود را بر نام شهاب ثاقب از هر قطار در قطار می کشیدند بهم درین صحبت روان فرمود و دوازده تومان زر از رزوه بکوت
 زاکیه در وجه ادرات ملوک کته و مدینه و انعامات و تشریفات و وجه عرب و مشایق نایل و استعدا و زاد و راجل و دیگر کمونات و مصالح
 طلاق رفت تا قافل مصحوب امن و امان از بیدار ماکمی بحریم حرم و با پوش زادهما الله تعالی و جلاله میرسانیدند و بر مقتضای نفس
 و لله علی الناس حج البیت من استطاع الیه سبیلا و انما وجهه مبر فوده لیس لها جزاء الا الجنة سال سال با
 الحج انهم مخلوقات عاقلان جمال حرم فوج و قد من کل مکان سحی علی کل ضامیر یائین من کل فج عقیق بصیرت
 بخش و مقصد مقصود عالمان نشان میشوند و بهنگام قطع عیطان و قد قسطایا را بجاء شرف قدین لرب من لواحق شوقه مرادها
 تطوی اذ انهم در سباق سون کنت سباق شوق میدهند و دیده ارادت و در طبع شغل از ترک سلی بارض قفا و ها و لال
 و سلاک بخانه قریب بکارند و طالبان مروه و مروت و صفه صفاد و عارفان عارفه عرفات که اعظم الناس ذنبام و صفه
 فظن ان الله تعالی لم یغفر له سبب معرفت دست بر انصاف و راجل و اعجاب مرهل و اماناید چه مصرع من عاجل انما
 لم یغفر الذل و شقا شعرا شقای اهل منی و الراجلین الی نلک الذی یار و لکن این اهل منی

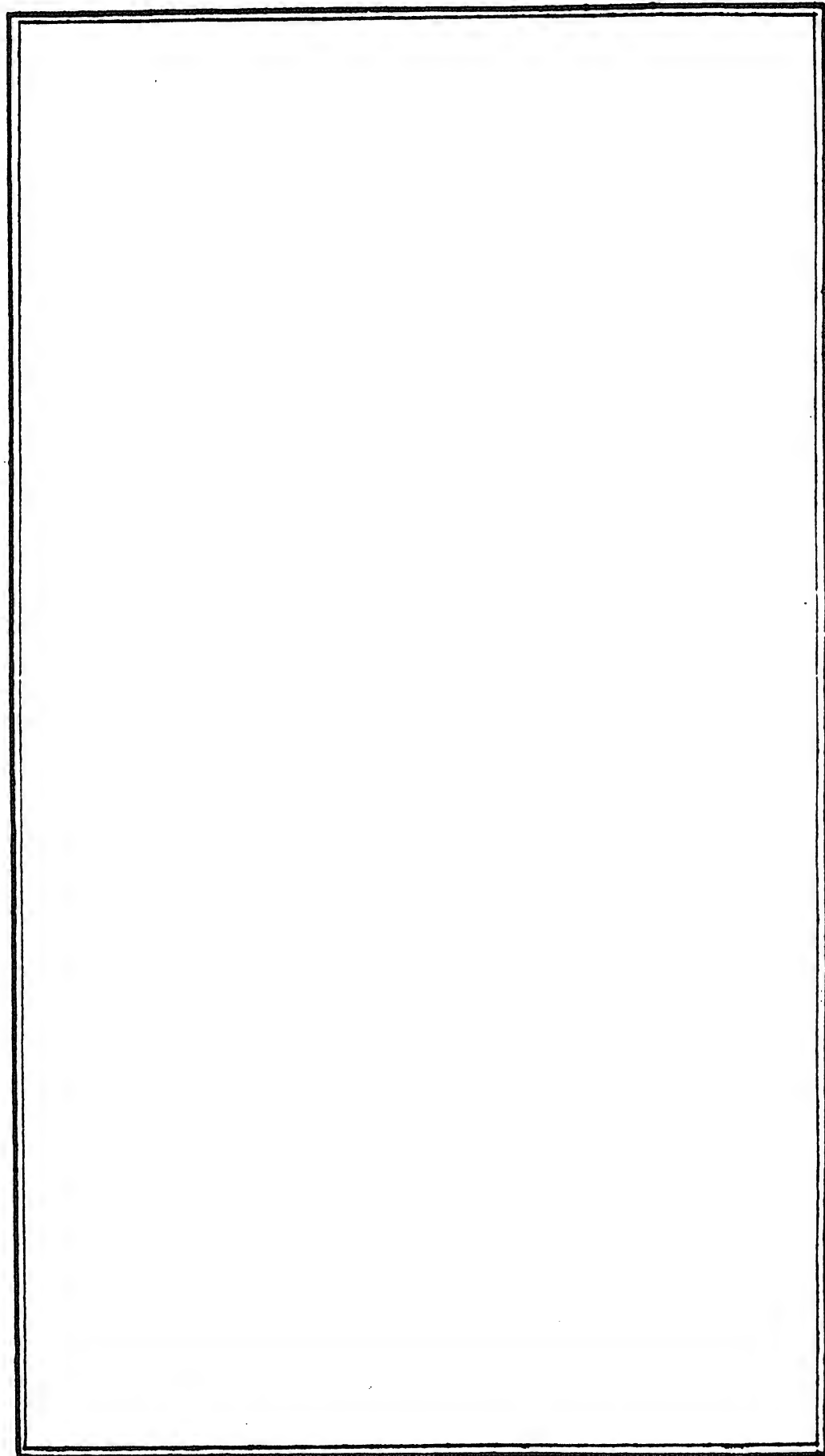
برای تیر منی نواهی شعر الجاهل مکته هذا الذی اراده عیاناً و هذا انما میا زنده و در آتش مسالک و مسالک
شریفه و معابد و مشاعر منیفه که مساعد دعوات مستجاب و مهابت برکات مستطاب و مستل خیرات مرجو و مستلزم مبررات در عوالت شریفه
فَاذْهَبْهُمْ نَسِیْکُمْ فَادْکُرْ اَرْجَیْ اَوْ دُرْهُ شَدَّ وَ تَمَنَّیْ تَنْتَبِیْ رَاوَعَاءُ اَللّٰهُمَّ اَلْغِیْ رِجَاحَیْ وَ لَیْسَ خَیْرٌ لِّیَّ اَنْ اُغَازَکَ دَهْرَیْکُمْ
که عرشان بکنت و لله علی التنازله پانچ از خلق بهمنها و طعننا شود بصا و ق ترین یثی روزگار دولت پادشاه اسلام را امد
دعوات صالحه بر صفت اعدا و خیرات و مبررات و مستلحق و ارنده و تحت من حج و له یزین فله یجیبون فی کرامه مطیبه عزیت
سوی طیت طینه طیبه کشتار از بان سلطنت با تضرع بند کانه نداء شعر باز اگیا کجا از میتهار نطوی لفلای بجایب و یذیل
فَاذْهَبْهُمْ نَسِیْکُمْ فَادْکُرْ اَرْجَیْ اَوْ دُرْهُ شَدَّ وَ تَمَنَّیْ تَنْتَبِیْ رَاوَعَاءُ اَللّٰهُمَّ اَلْغِیْ رِجَاحَیْ وَ لَیْسَ خَیْرٌ لِّیَّ اَنْ اُغَازَکَ دَهْرَیْکُمْ
بعد طول فرافیل فی السلام علیک اجمعین و لا یخلفون علی الخلفاء و در بهینه تحقیقت کرد که کعبه حرمت حضرت بن
پادشاه کعبه کرمت و چنانچه مسالک محتاج است مسالک محتاج است آن جهت کعبه دین دار است و بهیضوب قبله میده
شعرت ترف کعبه المحتاج دوماً و لکن کعبه المحتاج دارک و ان یلک معشر الحرام فنادا فَاَنْتَ مَعْتَرِ
اَلْکَرِمْ لِنَسِیَارِکَ اگر در خانه کعبه دعاء مخلصان را اجابت موعود است در ایستقام باری کعبه محض و اربزبان حال نیز قضا شکر المنعم
میگوید پروردگار تا زمره و اَلْکَرِمْ لِنَسِیَارِکَ اَلْکَرِمْ لِنَسِیَارِکَ اَلْکَرِمْ لِنَسِیَارِکَ اَلْکَرِمْ لِنَسِیَارِکَ اَلْکَرِمْ لِنَسِیَارِکَ
و اسلام بجای می آرند و زمره سرایان لَبَّیْکَ اَللّٰهُمَّ لَبَّیْکَ و سعد پادشاه شوق تقواف از میراب دیده زمره افشان میشود پادشاه
نیکی کار دولت سعادت ایثار عدل آثا دین دار فرخ دیدار سلطان محمود غار از را با خواستین طقیست سخت ساریه ثبت است
منقبت و اروع میمون او دره و شاح سلطنت و ستاره سپهر خانیات از جاده و جوانی و سلطنت و کامرانی و عیش
مصطفی و دولت و مملکت عربین و جنت مستقیض تمتع و برخوردار و در راه روشن روان ملک آراسی عدل فزای رعیت پرور
مرحمت کسره و امراء نوشین روان روان تهنن تن مظفر و ایاقان قاده همت خند و عشرت بهمن صولت را از نید جاده و جلال
و دوام تائید و نصرت کریمت کن و یرحم الله عبداً قاناً

تم المجد الثالث بالجید الرابع

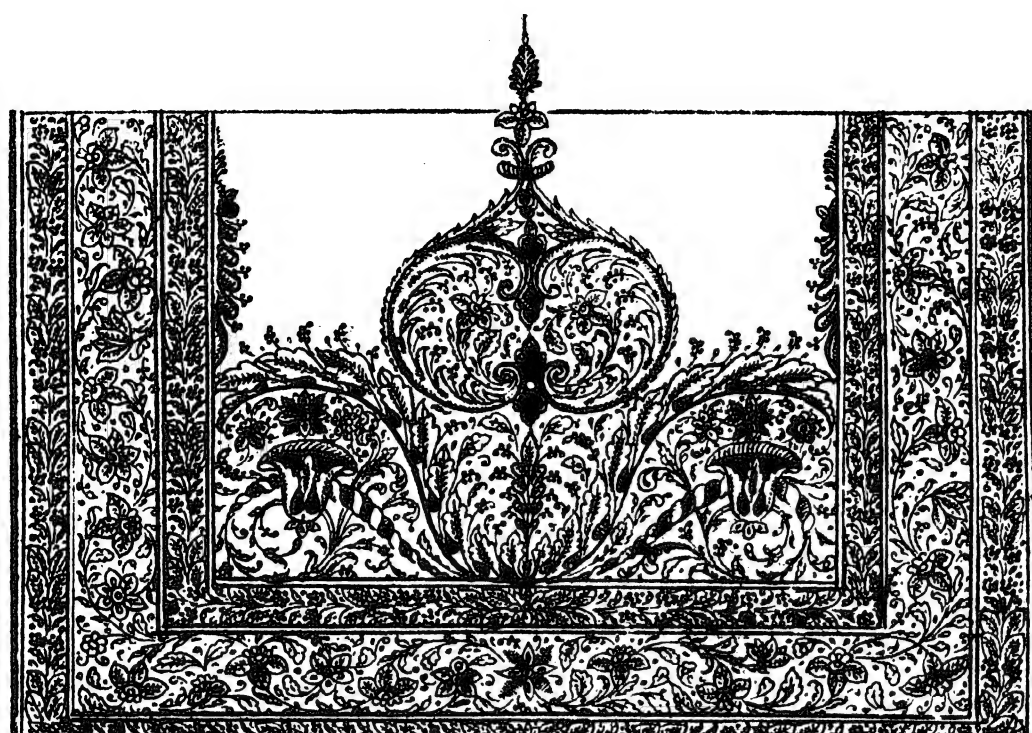
و یلوه مجده

الرابع

المجّد الرابع

بسم الله الرحمن الرحيم

بِسْمِ الْوَرْدِ بَشِيرِ الْقَسِيمِ بَشَرِي بَيْنَ يَدَيْ رَحْمَتِهِ وَآمَنَ الْعَالَمُونَ بِصَوْنِهِ بِهِمْ عِزْدًا عِنْدَ تَدْنِي حِكْمَتِهِ
 خَالِكًا فِي رَفَاءِ نَفْخَاتِ رَوَاحِ اسْرَارِهِ نَاطِقًا عِنْدَ ثَنَاءِ بَهَائِجِ لَوَاحِ اقْوَامِهِ بِلِسَانِي الرُّوحِ وَالْفَوْحِ وَبِتِلْكَ
 الذِّقْفِ وَالسُّوْفِ الْحَمْدُ لِلَّهِ مَوْجُودِ ذَا جِبَالِ الذَّاتِ مُوَحِّدِ الذَّاتِ مُبْقِضِ الْعُفْلِ قَوْمِ الْكُلِّ
 مُدَبِّرِ الْأُمُورِ مُكْرِرِ الدُّهُورِ ذَاهِبِ الْمَاهِيَاتِ مُبْدِعِ الْأَشْيَاءِ مَعْبُودِ يَسْخَى الْعِبَادَةَ مِنْ ذَوَاتِ الْوُجُودِ
 مُتَجَوِّدِ نَظْمِ مَنْظُومِ الْمَلِكِ الْمُطَاعِنَايَةِ وَشَيْخِ قُطْعِهِ پادشاهی که پادشاهان را پادشاهی زیاده پادشاهی است عقل و غیر
 شایسته بصفی زبان چو ماهی جوت حکیمی که بیک اشاره کن در عدالت سلسله انواع جناس اسباب تکی و کرب
 اخص مسببات جزئی که عبارت از ان هر دو حکم قضا و قدر است اولی باضافت با وجود که فیه المبدأ بدان که است
 آخری نیز نسبت بسکون که و الیه المصیر بدان که فادری که در قلع و قمار ایجاد و کمال تریه و اللیل ما و سق را بر خضار شین
 و الفجر اذ الفجر چون کل و سبل بطرازید و اما فی که مشاطه صنع سچو نش بغافل آل و التمیم و خجتها و ترکیت مروارید
 ریز و لقد زینا السماء الدنيا هجتها بر سر و در بر عروس کیتی انداخت و الصلوة و التلازم علی مؤتید بنایید الیقین مهند
 بالقرآن المبین کان افضل المرسلین و تاندا الفجر المحجلین و ادم ملکی بین الماء و الطین الطنجی ردود سواج عن ملوک
 عبدتها بالدفاع و صبر نائله یعونی علیه غافلله العفوف معدنسی که بهلوی سحابان خضر رازا که و نه
 ماهی شمشیری که بهار مخلفان قریش را بر صخرات هیشم ساخت دوست روی که در میجا از کتم یجئون الله بهاء و بهاء
 نده فایعونی یجیبکم الله بکار کوشه جهان رسانید و شمن بالی که در شان سیکر و قمر مجاور از شان نیک هو الا بین مصور
 کست غیر لولا که خلعت لغمرک تاج که آقاب نبوت اوز و واج و اللیل اذ ابغش تا بان شد سر که شیده و لا

القصه
 نبوت صورت
 مائیات الاشیاء
 فی العالم العقلی علی الرجب
 الکلی و العسدر و نبوت
 صور مائیات الاشیاء فی
 العالم النفسی علی
 الوجوه
 مائیات الاشیاء می یجمل فی العقل
 من ذلک الشئی یفردون جوت
 الفاعل و ذلک شقیف العفوف
 من غیره فان الرباب غنایا کون
 شرح اشارت

و قمر

چو طبله غنیمت و ماغما شاخ شکوفه ریخته بر دم شامیم و افروخته ز لاله بر سوچر غما در نعمها مغشتر است نوع طیر و زبوی خند را
صدقت را غما کر پای کلبان چو پر زلف شد کتون طوطی کشا و بل بران تیرا غما مارافراق باغ نما از فراغ یار طوطی لحن بذاک
تکی و غما گل کویا برود چه شود هست حاصل از دولت جمال تو ازل فرغما پس از حکم برین قاضی بغیر الدین تبریزی و قاضی قطب الدین
مومنی در اوایل شهریور سنه شصت و سیم رسالت نامزد و مرشد زنده مرا مکه آنکه اگر دران دیار شعار دعوت پادشاهان
میرسانند و التزام میکنند و شایب نفاق از دایره درون اخراج راه خلاف و اختلاف مسدود است و مشورت ایلاف و ایلاف
مورود و الا بیت بنجر زمین چون میستان کنم بنیزه هوا چون میستان کنم لفظاً ابلغتم و سیالته دین و صفحت لکم و لکن
لَا تَحْمِلُوا النِّسَاءَ رُسُلًا زُرُوا و رسوا شب بمصر در آورده یعنی تاریکیست تعاریج طرق مشارف و مهابی منازل و توقف نیابند و بار
روزا یسا زبیا را که سلطان حصار رفت و چون مضمون رسالت با رسانید سلطان فرمود که آئین الکواکب و صحبت رسولان و
مؤمنان اینجا نباشد و روانه خواهم کردن ایسا زانکه شریف و صلیبی ارزانی داشته باز گردانید گفت بیت پیامت شنیدم و با
شنو یکا کیت بگو و بزودی برو چون به بندگی حضرت رسیدند و مشاهدات و سموعات را حکایت کردند پادشاه با بر تقسیم غنیمت
آنچه و بقتل از آن هم رغبت فرمود و حکم برین رسانید که چرک اطراف ساختنی اسباب جنگ و غرم رکب پیش گیرند و قتل
قتلغشاه نوین و جوان و ملای را با سه تومان شکر قیمت سپاهی که از کوه تا کوه جای نیابند و کوبند کشتیهای قلوب
اُسُودَیْنِ صُدُوقِیْ جَالِیْ بَرَاهِ کَاشَفِ و موصول روان فرمود و رایت میمون بر غرم مشاه و مطه و جوقی در حرکت آمد شعیر
لَا تَزِرُ وَازِرَاهَا فَاَلَا نَامُ غَنَائِمُهُمْ وَاِنْ نَصَوْهَا فَاَلَنُوشُ و غنائمها چند روزی در آنجا و در نشاط بنجر و شکره را تقسیم فرمود و آنجا
در ماه جمادی الاول سنه شصت و سیم رسالت بر حله حله نزول میمون است و او هم در مقام رسولان مصر حسام الدین مجری و قاضی این
به بندگی حضرت پیوستند و در کلبه ای که آورده التزام طریقه ادب که رعایت آن در سده سلطنت چنین پادشاه عقلاً و عرفاً حکم و جب
دار و معلوم مانده بود و نام سلطان مصر بقل زمره کر و آنجا مصر صرح ز قلش زعل دوده و بخت قرض و در جواب آنکه بگوید از این
پیکر نفوذ و القاب عالی را افسر سر مبارک و دیار سازند و هر سال با هم خراج و انا و علی شرطی محمول قضیه مطاع و عت کر دانند و انجیل
نرمات حضرت عدول بخوبید و بصورت المصلحه فی قوه الخیریه در این صورت مخصوصه بهال نور زنده از استعانت نامحسوس
عرضه داشته بودند اما حکایت خراج پوشیده ماند که حاصلات این ممالک بخلافه در مصالح جهاد و غزاه و محافظت شعور اسلام
و دین از حوزة دین سید المرسلین و قطاع امراء صفدر و ناپاره رخا و شکر که در راه دین مرابط و مجاهدند و توجه و صرفست و بجز
بیچ از آن عاید نمیشود اگر التزامی رود و بکم و بیش نسبت مقدار خلل در انقیاد است متوقع باشد لیکن نفوذی که در اینجا جاریست
در یک صفه نام خلیفه امیر المؤمنین و نام پادشاه سلطان محمود خان در وسط متداول اجزاء متکافی ابعاض نقش کنند و در صف و دیگر
بعد از ذکر لا اله الا الله و محمد رسول الله نام سلطان مصر رقم زنند و چون نظر پادشاه اسلام در تشریت امور دین است اولاً و
تشریفات دولت مدافزون ثانیاً از این ممالک بدین مقدار ختم فرمایند پس سند قی متعلق محتمم آورده بودند چون

این نامه است

قدح

وَلَمْ يَلْقَ إِلَى الصَّيْدِ وَصَالٍ بِالْأَنْوَاعِ أَوْ بَارِئًا بِخَيْرِي وَفَكَتَ وَفُتِيَ وَقَاتَمَ حَلَابِي وَسُمِّرَ بُلْعَارِي وَجَاءَ سِجَانُ قَهْقَرِي
وَكَيْفَ نِكَتُ مَنَاقِبَ عَمْدَةٍ تَقَرَّبَ وَعَوْدُهُ تَوَسَّلَ سَاحَتِ وَبَعْدَ زَاوَا مَتَشَبِّهِ فِي صُورَتِ أَوْبِ مَخْلُصٍ مَقْرُونٍ تَلَطَّفَ دَلِيلِي
عَلَانَةً مَرَسَدٍ وَمَضْمُونٍ مَعَا وَضَعُ عَرْضِهِ دَهْشَتِ پادشاه اسلام بنور فرست غیب نیکار کاهی خسوف ضمیر مرسل و در پی تفریر
رسول و خرق و روقد که روضه ایشان مشاهد نمود و از کثرت اتباع ایشان در ششم شده فرمود که اگر ایشان با شما خلعت
و استماع ولایت مورد می آمدند اعدا ایشان زیاده از این مقدار بایستی و اگر به تبلیغ رسالت مجبور در خدمت کشیده اند
ایچنین را چنانچه نوکر تمام باشد از خود دور و بسند که خط فاضل است میان مملکت و ایل ایشان تا مقام حله چندین الاغ بر نشستن
صفه و صفه طلب دشمن از سیاق پنج یا ساق مخوف مینماید اما جواب طلب ولایت الملک عظیم و دعوی نام کینه به سقیم
بالکه از عهد هلاکوخان این دیار مضاف مالک بسطه کشته مصحح روز گذشته چه را نم سخن مغول و تاجیک با و بی و
معلوم باشد که این مملکت را بطلست که هر کانی که آئینه چهره ظفر و خطیب مبارق با و وسطی مجامع رزم و ترجمان زبان
جز آن نیست که مؤلفه ابر باری برق شکی با و دوا جاسوس فتح آب کنی با و غلی خاک بوده مادرش یعنی تیغ هندی برادر مستخلص که با و
بحث انتزاع آن هم زبان شیر ابر و باید کرد تا قاریان بر سر مشا که کنند که مؤلفه عوس ملک که مهرش بریده اند به تیغ مکر
به تیغ مرا و اطلاق توان داد چون مقیاس کثرت اجناد و برهان و فورا اعدا یعنی ارزن عرضه افتاد بدیده فرمان داد تا چندین
آورند و بیکدم در نظر حاضران انرا القاطر کردند پس فرمود که بر ترقای پوشیده بود که مرغ رعب بسیار رحمت و تقم باشد و باز بلند
پرواز بر سر کبوتران با و فرصتی بنی شمر و در کثرت کله عشق بازی ناید شعر اقصی فلسف بزای و بی و ذکا بلغ المذا و بجا و
لنخذ او چون موسم کیونکه میانی بر رسم مغول بسبت و هشتم جمادی الاول بود پادشاه فرمود که تعیین تخصیص آرزو زچندان
طالع اندازد باید که در هفتم جمادی الاخر رسم طویات کیونکه میانی اقامت کنند شعر فخذ کسر لبط السور و بیچینه و
اما الموم فکونان یمنیه بیت بیار است جشی که خورشید و ماه نظاره شدند از این حیگاه سه روز علی قدیم العاد
طوی بود و امراء حضرت و وزراء مملکت و سلاطین مین کرج و روم و ارمن و ایلیان آفاق از خراسان و مصر و شام و قفقاز
با طوک و ممالک و متصرفان و کتبه اعمال و ارجا بنوبت بر سیاق رقب کشمشیا به سبان طایر و خرام عقاب کت و انوار
مرصعات و زرمه رزمه مهملات ثیاب و تنقعات و یار میگردند و کاسها میگرد و جامات مرقق از شراب و شربت و
کاسات قیمر و اصناف بنید تخرج مینمودند و اقبیه مر و اید ریز که از عکس برقی آن دیده خورشید خیره میکشت میوشیدند پس
و کلس بسبت تابسته که چون قمر در جزا مصرع چشم لب کی کیه و کوشه خور بی سحاب شعر ذبی ملیم عاص و کخط طایف
و مضر صبت و دذنی سال مؤید الخد نمند القد لطیف الثمائل نطب الفاضل اخص البطن عن فضل الصده
طوبی الظم یضربا بلحین مر عن الطباء نوافل انج الحاجین کعوسین مر السیال التجوی فملم الانسان با یجن
مصول الرضاب سببب معقب لا صداغ کالبذ یوفه بیج العفر اذو الانف کبف فلبی بالی و خزان

رسولان مصر را به پنج ساخته حکم فرمود که طرف بدان اقامت کنند تا زمان مراجعت پادشاه اسلام و بیچین قفقاز و بصلات و
مشرف فرمود و بیت و یک منقر که آورده بودند بشکر خانه خاص سپرده هر سنقری را هزار دینار از خزانه مروارید داد و چو
شاهزاده تقی شملی بر انواع تربیت و رعایت و تحریض برالزام جاده وفاق و وفادت کروبا آنکه عطایا از مروارید آب صفو
و جامهای تنوق آتش فروغ بدان منظم شد در جواب ایمنی و وفاداری جوابی عن کلب یمنه و عوانه للناظرین فنام
عمل نماند و بدان سپند نفرو میریغ شد تا ایلیا ز ادجال و ابرصاحب آواز ان انکر الا صواوت لصوت الخیر سوار کرد و بهینه
شعر بهیضه الصبر یبکی خاف الفریض ازین ابواب چون فراخی دست داد و لشکر را که شیران جور و لیکنان غیور بودند اشارت جواز
جسر حله رسانیدند و چون اکثر آرازه موضع مسکون و مزروع بنود و سپهران سالجوده یاد داشتند که هرگز بدین سمت لشکری نهمان
شعر صدالی باح الهوج غنا خافه و یفرع فیها الطیر ان یلفط الخبایا سارفته بود تا بیرون ساختگیالانواع سلاح و اسباب
سفر که تفصیل آن بطویل میکشد بر شخصی از چرکیت و واهرا و ولفقات بردارد و بهیچ تن کینفر شتر راجه حمل طوفات تربیت
بکفر فرمان چنانکه از جنوب ریح روی دریا و تیج آید شکر و حبش آمدند و زها مشایده فت که جبجقیق چون صراط در روزها
شعر کائما الما علیها الخیر دج بیاض خطیه سطر مجاز لشکریان بود و بزبان فرات ساعه شراشه هتات کب
ماه و ماهی میرسد و ما اذ ذلک ما هی و هجی انکم و ظهیر نفصم و حبشی انهم و عقیق انهم بعد از عبور شکر سیر
پنجشنبه لوا تا سید پیکر بهتر از استار و جوار معبر فرمود و بر کنار فرات برآه غار انیه که مسجد ایام دولت غاز منیت روان شده
سوالیف ایام و احوال آن را رضی بربا به علم می معروف بوده و بروقی فرمان دوران مثال آب فرات را جدا جدا استیلا
کردند و در مدت دو سال از کثرت زراعت چنان شد که مساحت عرصات آن مزایع چون سبزه ذرا آسمان به مقیاس حواس
می گشت و غزات اشخوچان در هر طرفی تا حدی که شعر فی الاولادی فطم علی الفریض صفت حال آمداریت بهمین بزم داشت
مقدس حایری اعنی امیر المومنین حسین بن علی علیه السلام و علی ابی ترک نمود و از آنجا برآه فراتیه انبار بهیت و حدیثه و عایه
فرمود و با آنکه هر روز دوشه فرسنگ زیاده راه قطع نمیشد و در آنجا و دیکتفه رایت عقاب بنات تبرج شکا شتر مرغ حرکت کرد
روزگار خود شتر مرغ آساست شادی رود گذارش چون مرغ طیران میکند و اندوه کوه آثارش در دل ارباب همنام معنی طبع
بجمل فی سیم الخیاط جزمید پادشاه و منزل خانه نزول فرمود و چون بعد ازین منزل صفت او آء عبادان قریه و هت و نهنگام
ار و دمای خاتین و دوقر خانه و صاحب دواوین و سلاطین و نوک آفاق و دحل و افعال و هواق برآه موصل و سنجار و انج
شاهان دولت در ساختن ممتا ممالک و عزل نصب ملک جانب فرید اہتمام مبذول فرمودند و روزها و شبها کتب دیوان
لازم خود گردانیدند و بدین مصالح مشغول شد بعد از واقعه سلطان محمد که در آن نزدیکی واقع شده بود و لغیر و آیه
دولت سلک ذوالا ملک کرمان شتر منیر و از حکم بر یغ سلطنت انصوب بقطب الدین شاه جهان قرار گرفت و بران
و باینه و شریف و چرشا ہی فرمودند و چون شیخ الاسلام جمال الدین از حکومت بغداد و شیراز طوعا و روجا مستغنی بود

و سبب آنست چهار سال هر سال مبلغ هفتاد تومان زر از دیوان حضرت و جمع شیخ الاسلام جمال الدین بسته بودند و آن حساب
بفعلتک نرسیده و در آنحال چون بحث آن آغاز نمودند شیخ الاسلام تقریر کرد که در اینست مذکور بسبب آنست که بجز این مبارک بود
و حاصل آن در سال چهل تومان بوده است نورالدین بن صیاد که دعوی تجریت نمود بجز میگرد و سابقه معا و ادا و با شیخ الاسلام
تأکید یافته بود و عرض داشت که هر سال صد و سی تومان حاصل کیش و غنم است مصحح و لکن کلام النفس غرض از اینست که چون تفاوت
میان این سه قضیه متباین بود و قابل مصالحت از هیچ طرفی نبود مصلحت وقت مقتضی آن شد که در سنه هشتین و سبعمائه و ثانی
الاسلام از مملکت امور آنجا کنول نمایند و بجزئی و کلی تعلقی نماند بشرط آنکه جازات او و برادران و فرزندان و پیوستگان
بر معهود عادات و در فرزند کیش عسکر کنند و اگر شعور افتد که بد کیر جزایر رفته باشند و از دخول کیش مانع شده عمدت آن ملک
اسلام جمال الدین باشد برین شرط محبت و او از حکم بر لیغ بالتون تمغایابی از جبهه مخدوم صاحب دیوان ممالک عشر
نصره با نورالدین بن صیاد با هم حکومت بجز و سواحل را معین شد و مقرر که هر مقدار مال که مهسال در حوصله حصول کند شیخ الاسلام
سالیان گذشته را بهمان قیاس جواب گوید و مؤلف ایندیث بنده و دلخواه و مترسل عازم روز کشیده سیر و هم جیب سینه
سبعمائه بدولت کشیدی حضرت جلالت مستعد شد و عرض این کتاب که سمت و هذا کتابا ثلثه مباحث و در اینجا
مخدومان اعظم رشید ملک و ملت و سلاطین و در ارتعاشات انصاریها بالفاظ در بار و تملیلات سحر کنارت تر بیتها فرمود
و نه در حد پای و تصور بایه آن بل فراخ علوت و غلو عاطفت و فرط فضل پروری و لطف کسری آنجانب سایش گریه کرد
و لا فو لمؤلفه بنوع و غریب و فی مشکک شکفت و بدیع فی و طرفه مشمر نور از غرور و رنگ ارکلی و بوی از غریب نفع از زویش
از بل و ذوق از شکر فحوی آنکه تا بیخ در کتاب مقدم و عنوان تالیست در عرب و عجم بدین طرز و نمط در زیو صناع و کسوت
حکایتی پرداخته شده و تا بیخی بر اوراق جایده و هرگز نگشته و تا طریقه ترسل و سخن انی است این شیوه مستیر هیچ صاحب سخن نیست شعری
فی الخیر معنی النفس فی الکفر مثله و فی الثانی و لیس یوحی فی الذی و در آن حال از زبان روزگار استراق سمع می افتاد که در گوش
میگفت و اشارت بدین بنده میکرد و جلیت او همچو عار و عافیت چون آفتاب و ابر کله و لاله و ابر تربیت کنی پادشاه اسلام
شرف مطالعات را فی داشته از شرح مباحث و مناقب و مفاخر و آیات منتطق فرمود خلاصه آن بقدر
وقت عرض افتاد چون حکم بر لیغ تبیل حج و انفاق چند تومان زر در وجه مصالح شکر و خفارت قوافل نفاذ یافته بود و رساله
مشتمل بر ذکر آن در وقت مقام حدانشارفته و از ادراکات افعال غارانی با دیگر اخوات که بحقیقت توأم از بر ط
گردانیده و در آنحال بشرف عرض رسانید که از لسان بیان آری نبوت خبری صحیح و اشارتی صریح است که هر طایفه عاقل از نشیمن
قاف و کعبه معظمه طیران نماید بکر سکره سدره اجابت و در عرش اصابت خواهد نشست تا درین پیشگاه کعبه خود حلقه خلاص
کوش کشیده از سر صفا بر زبان صریح و دعای دولت روز افزون کوش طوافان عالم علوی میرساند لا شک مصحح این
نیکم که دعا مستجاب شد این نکته عز و قبول یافت بزبانی که ملک کوش نهاد و اشارت داشت و کو هر خوشایب بی آب نموده با عمارت

او تحسین فرمود چون از عرض کتاب فراغی حاصل شد و در رشته محبوبیت مثل یکی از اهل فضل که در بندگی دیوان حضرت کتابت خط
مغولی موسوم است و با اتفاق و توفیق ایلانهای ایشان سحر آفرین زمان و زمین بکلمه صداقت سابق جنسیت طالب علمی با کتابت کفایت
در چنین جائی قوت نفسانی باید که در بهشت بخورده اند و در جواب کفر حق که یک شت نسبت داده چه رسد حالی آتیه نگفت
اگر کسی بر حسب ایحال تجاری کند و ترقیق عبارت و ترشین استعارت خاطر مسامحت نماید علی الفور کفرتم فنجند اقول بنده در
حضرت طوبیت غارانی بعد از استیناس قلنا ان من جانب الطور نادا چون در شانانی بدینسان نموده بود بی دست
لن ترانی شریف کلم الله موسی نکلیما دریافت و درین سفرانده و در افراق شاق که تصور جناب آسمان مرتقی خداوندان
و مظهر حصول مروت و دران بقای زبان و حسن محاورت عیسوی اعجازا فصل و تصدیق کمال دانت قدسی بهاء موالی و کما
مناسب مثنوی سناء اکرم و شوق موصلت سعادت صلت خانان زیور آئینه صورت های خیال و دیباچه لوح معنی کما
و هم و نفس صحیفه الطیفه اما تمجید و قوت قوت حقیقت یاب عاقله و سکه نام خیار نکرده و در دوج صدف آسای حافظه و شت
این مکتوب معرازا لفظ عربی در شرح عاطفت و سیر غامشی و عرض کتاب تاریخ و تربیت مخدومان و غرضها و شوق جرات
بجوب وطن پیش دوستی موافق و یاری صادق فرستاده مکتوب اصبحت فی فاضله خداوند شهریار ایران ستوده نام ستوده انعام
سر فرزند کشور مدعی و مردم داری فلان صد بهار و دیگر دوست نوازی و دشمنی گازی با نادم و بخشش چون سرور برستی سرافرا
و کارش همیشه چون چمن در بهار رنخل و بهار و ستان برکت و سازنده آرزو مند یکجایه بندگی باینار مندی که بکرشته بآب و در
نغمه و بخواب و دل میخاره بیا و ناب دشته باشد میفرستد یافت و دیدار بهایون از او و او که خواسته می آید بکام دوستان ساخته
با این بندگی آفرین بهنگام بازگشتن از بندگی پادشاه روی زمین روز نخست از فروردین لمو لفظ که روزت همیشه چون نور و باد و نشسته
از حدیث بهشت آبادی که اگر بهشت برین آرزوی همانی او کند بی سخن سخن باشد در خانه و در و ز راه تاجیه شام بندگی خورشید شایان
فرمان فرمای جهان رسید و تاریخ را چون ماه نیلجهان بدست همیون و دیدار جهان بخش آراسته گردانید و هر گونه بر سر آن سایشها
با آنکه دران پیشگاه گردون سرکش تند خوی حمید بهشت از دور آیداده بود و کمترین بنده نوازش نشستن یافت و چون سخن برآستی از
تیر بهشت تر رفقه بود و کمان سانشکری و شکش زبانه شده از هر گوشه آواز زده بر خوست باری نوحه فراوان نمودند و جاده بکار
که بر این زر بخت خورشید و دیبای مردار بر آسمان آهزان سرور از زانی و دشت و فرمان زرین نشان که آرا ایشان التون تان
خوانند برای خواسته ریزه که فرومایگان هرگاه بهر باد آید چون لطف تان پریشان چه آشتند روان شدند و بدید که شکر سوزی
شام در شبانه و بزرگای ناپروای و روز در کت کردن و خواستار شدن از کم و بیش از بندگی نه آبروی خود نماکاسته و هیچ خواسته نخواست
از دستوران فرخنده و ستوری خست و نزد دیک خردمندان شود و دیگر بود و چکان لاجوردی بر چهره یاری دلبر لیکن هیچ روی
بازگشتن بنده همدستان نیستند و میفرمودند که از زبان پادشاه هفت کشور فسانه و دیگر آقا و انعام مغول میباید ساخت و آهنگها
بازگشتن لشکر در موصل و سنهار باشد چه هر چه او را بیدار ساختنها فرموده آید و بیرون ازین باقیه و نومیه بشمار زبان واد مصرع تو خود

که من چون باشم آنم یکی آنکه فراهم آوردن آن و تان چنانچه دیده و نیست روزگاری در اینجهست تا برخی از آن خدا بجان و نیش برود
خدیو پهنرند نواز دستور فرشته سرشت جهانان خسته سروش که تا جاست خرد پرور و پهنر گستر دار بندگی پادشاه روی زمین و پیران سال
دیده پرسیدی و با نازده خواهش و غایش بهان افسانه آرائی کردی این دست و دل کو این تاب و توان کجا مصرع این کار و دل
و ما را آن غنیت زندگانی و غنیت و پایدان روزگار کس نشود و دم آنکه دوری از خدا و ندان و برادران و دوستان بار دین
و خار دیده و کاهش جاست و همیشه دری را ساز کار خود را چار است دانسته باشد که سخن آرائی را دست و دلی آسوده بایند دستی در
آرزوی روی و دوستان زیر نیش سوده و دلی باندیشه ویدار یاران فرسوده مصرع تم اینجا و دل آنجاست که جانان اینجا بهنگام بهار
و گل خود روی بود و دل چون سبزه جوئی بهنگام مینوش و روی زمین مینا پوش چنانکه فردوسی گفت مصرع هوا پر خروش و زمین پر
ز جوش گل آردست هزار دستان جامه بر جود پاره کرده و سوسن در پییده دم راز دل بر زبان آورده و شیشه باده چون فاخته بین
و موی آواز در گلزار فاخته لعل لطف یار احمی ناب شادی افزای بده آن درو بنید درو فرسای بده جان در سپاست چه دلی
پیر ز دیار بیار فرمای بده آرزوی خاک روشن شیراز آب سرچشمه زندگانی تیره بگرد و هوس آب رگنا با و آتش در نهاد و سگبائی
میرد و سر بهنگام کار بصد چشم بندی و فسون خوانی و هزار لاله بگری و شیرین کاری پرورش تا غولدار و چتو و اوچی یکسال و ستوری خوشه تا
از کار خمره ریزه که اینجا دار و پر دوازده با ز برین پرده آهنگ اردو ساز و بهنگام یافت دیدار شادی بخش این دستان چنانکه بوده روی
بر روی چون نفبتان در دمازی کوید و سلام هر و این ایات که صفه اش است اول طرز غزل و دوم اخایات سیم
حسب حال مجرا و ذکر بعضی متنهات بغداد و شیراز شرح منازل بطریق ایام هم در آشنای این امور است گرفته بود و الشار الیه
لعل لطف نقاب غنچه چو شاد و صبا شود زمانه روی زمین لباس میاداد فشر و در دل من خنجر غنچه تو بر تو زبس که در ده من روزگار خازن
نه ساز عشق چو بیل برک عشق کل بر آبی که چو سر و من زینک ویداد بچشم زکس زلف نقشه و رخ کل به عارض حسن لطیف قامت شاد
که کر چه آب فراتست باغش و آن و کر چه روز غنچه است قطعه آباد جواب ناله کنان بر نفس می گویم خوشا به این صفتی آب رگنا
زمان زمان نال سرشته ام در روز بیاد باغ نقشه چو زلف یار با کجاست با خبران شوخ چشم شریک که حلقه زو چشم روست بغداد
حدیث این دل صفت چون کنم بکده کاه چو عانی برجه که ناشاد سرگشت من شده منشوری کل کس که ضمیر آن بدم و اغ صبرین سنا
اگر چه تازه و سگین مست قد مرا بدیش از دین و مرغوان آفتابک پایش اگر پنجهان که نشد با نیاز منم این دلم در آتش باد
و این کلمات نیز بوقت مراجعت از خانه و وصول بدین شهر اسلام برداشتم مرتبه شد ایضا وصلنا الی بغداد هات حدیثها
فقد كنت في كفاف رجبة غاليا اودن من الفلاح افلاح فرقت لقد صار ديمعي مثل دجلة جاريا فماتعني الرج
للعبث اتمنا اداوني به القلب الليل نداونا ولحبت منصور العراق لانه يذكر في ترو و شبا غاليا واهوى
لدى الورد الطري بفسحا يحاكى على الحد الحبيب غاليا خللك بافدا ديمعي حتم هذضدت بفسحا
موانسا غالا كحل العين برني جونه بهم فليل الجلد بفسحا فواديا و غفر و الورد اذ هتس جالسا و حن فدا لبا

من و هم و در آن شب
ازین بگریه بود و در آن
شب رفت و در آن شب
شب از یکدیگر دور

اذ ذلک ما یسیرا و انکنت فحش الفرات و جعله فایا الی شیل و غود و یطایفه مطالعان قرآن الله مطالعهم بالتعد و الاذین
و منعه هذا الفضل ان لا یفضل کما ین کلکات مراتع سوا یم انظار و میا و ین کیران انکار ایشان کرد و مزد که بلطف عیسم و کرم جیم و خلق
کریم تمسید و در آنانی فرماید و تطویل ین طومار را بیشتر صحیفه کمرست و در طی قبول آوردند چه درین میان زبان قلم بر عادت مالوف و پیشه
قلمش درانی از اندازد بیرون برده فی فی مصراع او را چه کند حدیث ما بود و در آن لکن بقبض الکاس غنما منکلهما چون پادشاه
اسلام غریب میمون تصمیم خواست رسانید به اول از منزل عالمه لکسر را روان فرمود و بعد از آن بولوغان خاتون و جزیره آنجا مصیحه
مقیم الزهر سنا و الدسب که چون دیده عشاق روز و اوع احباب در میان آب افاده بود برای تقدیم رسم تودیع و تمهید فاعده
تشیع نه روز که گرفت شعرا و التوضیح و الحایم هفت و الظل المظلم البیان سواد و در پنهان از زبان روزگار مرثیه مقده
لکسر بار به لهای انکار میرسد سکو فچون هویشان از کروش ملک شکست و ببل باغی کل در زمزمه خوش میکفت و نایع هذا
وقن الوبیع و الکاسب فیه من نادمه الحیث و الکاس فیه النعم و کم کل من شرف و الکاس یقول کل من تم سفید
بها را مرود و شفا و چون آب و آتش با هم در ساخته و از کف کاتب نوای ین غزل بر ساخته غزل نمودی ای بت سین بهار شفا
از آن لبان چو لاله بیا شفا و بر جفت می چون باغیان می طلم نغین و نیت انی شفا و چکفت وی تو ام من پانچ خود بهار چاکه کرد و محض
عذر شفا و چه نسبت است میانشان سبب آن سخت که بوسه توبه است از بهار شفا و هزار دستان بر روی کل با ساری و در نواسازی
و خوش سرانی آمد شعری و بنا و بیت رجع الصغیر حایم غاضب مدامها الی الاختاء تصدق غنما المعصون و انما
صدع عن قلبی عن جوی لیرحان بعد ما که سه شبان روز بر روی ریاض زکس و نهفته و از بهار کل و ریگانها و آره شعرا لاجتاد و وضعا
نوحس لحنی اندامی ریحانها سربنا علیه کما حدادها عطار ابکاس گنجانها و سنن من الکما بیدها نجر دیتا لفضانها
کبوش زهره ارغنون نواز رسانید و در یکشنبه میسم رجب بولوغان خاتون از جسر عالمه عبور فرمود و با خیل و شمش و خول و سون کبیر
و قنجه و تامت طوایف براه موصل روان شد و ایست عتاب پیکر که در سراسر نرسین جرج رهیم غریب ریش میگرد و بند
بصوب رجب حرکت فرمود و لواحق و صاحبان فرجات الی الی انان فافج الشمس لا یطرقک زمانه از کف فرود می می رسید بیت
مبا و اجرا و نجت همراهان شده تیره دیدار بدخواهتان به یکت اختروتن درستی شدن بغیر و زی و ناز باز آمدن و در یکشنبه
در پایان قلعه رجه سر پرده دولت را که پر نیان سبز گردون و خط بعضی صبح سایه بان و طباب آن سز و برافراشتند بیت دیوار
رخه ز سیلاب حادثات ما پیش عقل سز و عارف کشید ما یم لکسر حوالی آنرا چون کمین در حلقه و پری در دایره آوردند پیش پای اعلی
قلعه و سرور ساکنان آن بقعه مروی زیرک واهی بود و از بطش و انتقام و شطط و قحام شکر پادشاه جهان اندیشه کرد و سپهر در غمتی
باقاضی و چندین از اعیان قوم به بندگی فرستاد و قنمن مرصات و تحوی خدات تلقی نمود و شکر را بتبار و نعل و دو کبره و محتاج مدد داد
و عرض داشت که ما بندگان رقم ایلی بر صفی یکدی کشیده ایم بی پوشیده نمائید که ین موضع سر حد شامات افتاده و میان تاراج چای
عرضه ملات و لکسر پادشاه عالم در تخلص اند بار محمد اند بهر وقت که رؤس و نو می را در ربه طواعیت آوردند از ناب و حاشی

فان کلکات میعبات و ندها انهم

خود ایثار و خطر را بر بسیل انفعال بیاغ اذغان اسام یابند و طوفا و دور و غار و دایره ملک و ملک جمع آیند پادشاه سخن معقول پس
فرمود و با تملک ایشان بر یلغ داد و حکم رفت تا لشکر بخیر آن نواحی اقدام نمایند ابل قلعه نیز ابواب محاطات مفتوح دارند و کعب
ارتیاد و در هم بمیان سو و آکنند و فتح نامد رجه مصوب مسرعان بطراف ممالک روان گردانید از آنجا عازم حلب شدند و هر دو
قلعه مضارب خیام خافیت اختیار رفت و راستو صاحب حلب رسول فرستاد و اظهار طوعیت کرد و در دستسلم قلعه با عذر اسکان
رجه تمسک نمود پادشاه چند روزی بعثت و شراب شغال فرمود پس جمیع امارا سوتای و الفولتای غولدار با لشکر مصاحب و فتنه
نومین را روان گردانید فیروز اختر روز شعبان این سال براه موصل و سجا رجعت نمود و از اطرف سلطان مصر با لشکری موفور
حدود دمشق منظر بود و لشکر را فرمود که از مقام مقدس شهری بیشتر نروند چون لشکر پادشاه جهان از آب فرات بگذشتند و از مصر
خبری رسید و اثری ظاهر نشد با کام از راه عرض بطرف حمادان شدند و از آنجا توقف ناکرده با دهان سیر عازم حمص شدند و جوه
و اعیان و لشکر با آن بقلعه تحصن نموده بودند و آن قلعه است شهاب فخرت محول تصور در دیوار آن رخ نه ناکرده و در و اندیشه قلعه
گمید و هم را در لشکرهای آن بقیه کوفی که خرو و سچ و سیخ بی عدد بر کرده اند تیزی متعارف ایشان محکم ندیده و در شهر دوشه هزار
عربا و فقرا مانده بودند پیش از قتل گردن عن آخریم و پیرامن قلعه فرو گرفتند و ابل را چون تقسیمات عقلی منجر گردید و هر
عظیم و کوشی با خیال و بیم رفت سه روز جدلیان معرکه مکته منارغت با و مختلفه در میان می انداختند و در سوم را که غلبه لشکر خانی
و لیل راجع خواست نمود و سالکان سله قلعه تسلیم گردید و حال بریدی چون خاطر شیطانی ناموقع و مانند اعتراض جابل ناوار بر سید و تکرار
که رایست سلطان مصر بنور سجد و دمشق زرسیده است اما شامیان خزان موجود و رجل و ثقل حاضر را بر گرفته اند و با لشکر بهرین مصر
خواهند رفت درین مسئله خلا فی اختلاف در ایما پیدا آمد و دست اطاع انسانی که جز بسیر سجد مرک بر نماند نشود و امن گیر خاطر شد بعضی
قلعه حمص خود را تودولست بقید انقباض و شکول تخت آن و حیا را که داماد ام ردمیده اند در می بید یافت بتوهم سیه نقد حاضر است
پای زدند و موجود ذهنی را بر موجود خارجی مرتج شمرده و دست از محاکمه کشیده و دست و امن اجندا و در چید و بر صوب دمشق روان شدند
چو بان بیکت تقریر کرد که اول کار دمشق را بید ساخت و استراحت لشکر و تهجم مرکب واجب ساخت بعد از آن برویتی صافی و غرضی با
و و ثقی شایلی ایشان گرفت قلعش و نوبین مانع شد و گفت بی ملاقات مصریان و دل را شغل اصلی پر و هستن سجدات و فروغ شهاب
ساختن منافعی شامت و معایر مصلحت باشد شعر فجد و او کذ و ای المسیر و حاسبوا حسابا لاله قتل الرجال فذلک ادمه من
در مقام مرجع صفور و زکار را خود هر منملی معتد باشد مرجع مرجع است و مرجع مصیغ و ان الذکر تفهیم و مرجع بر سر شایسته
رسیدند چون بهامون نگاه کردند روی زمین از لشکر مصری و شامی متوج بود و برین آله چون جرم زین در جراج صورت حال که
ملک ناصر بشکر حالی آجا رسیده بود و هنوز مضارب خیام معین نشده و از انبوهی بشکر ششمار خونی در خواطر ظاهر شده و ایما
معرض تر و واقعا بعضی گفتند مصلحت وقت در مراجعت است اما مقام مصداقت و مصاف جایی دیگر تعیین افتد چو بان بیکت
علی کل حال ازین موضع پشت برداد و نباری و جوی نزار و چه دشمن با هم در مبادی گشت جبارت دادن و از خود امارات منعفت نمود

بالاسکه

دلیل بدلی باشد چون اتفاق چنین روی نمود مصطفی باشد بی آنکه قلب آراسته شود و ساقین و جانشین در موازات لشکر دشمن تعبیه کرده اند
هر کس از بجای خود کراویس صورت بزرگ بر میره ایشان حمل بریم مصرع : هرج چه سازد و کرا باشد اگر دولت یوری کردی می
برویم و نام نیک حاصل کردیم مصحح و ما النص من صنع الاله و اگر بروی دیگر باشد خود را از دینک ارباب ثبات و وقار معذور
و مسکوک و انیده باشیم و شب نیز زود در میرسد با ذیال استار تعلی سادیم باشد که عجمی و مخلصی سپید شود و لایصر و المومنان
همان تصدیق کردند و گفت اینست مقتضی ایست و اندیشه درست همصرح که روشن روان با وی دین درست چو پان یک
ای و ما النص لکمر غیند اگر نصب ضمیمه ساخته با لشکر فروزان قیاق و شاد و چو ترسا و کثو با چند هزار و یکم هر کسی از مقام خود و مقت
در حرکت آمدند قلعشاه نوین و طای بمقدار دو توهان شکر و توفیق بزرگت هم انجا خاکش موقوف شد از انطرف ملک با میر
چو خورشید نابان ز کنگد بکشت خروش تیره برآمد و شت با لشکری آراسته چون چشم خروس و علاج تن نهفته در دوع آبوس مشتمل
الذیل للویل کالتبیل منذر عین علی مؤن الجبل طبع من اللیل نریب عذبون منابها هم کانهم کلابا سون من الدنیا الذل اقلوا
با فروزینت فراوان و ساز و سلب بیکران در حرکت آمدند وصف کشف صفا کانهم نینان مرصو از افراس و بغال و جانیب
اجمال و اراش شکر کشید سوار اصفها و دیگر بشته در اختلاط فریقین جیت زکر و سواران هواست میخ چوبق در شنده و پلا تیغ
تو لقی که الماس جان داری همان کرو تیره روان داری و ده و خروش آمد و دار و گیر هوا و ام کر کش شد از پرتیر بیکدم عزم خود
لا رستان نمود شعر رانبا الشف مرید با سیف و عابنا الجواد علی الجواد ها خنکان من نهادند و او همان در طوطی کینا
آهلی بفر کون کشت و گران بگردی شهاب آورد شعر مفقود غز الجباد لبقه و جوهها یما یخوض من الدماء بلقائین
و ضحی الحدید و ضحی طودا و من رفیع السنا یلک اذها زبیرا ففی حرکت ایشان سان تیز دندان شهاب کشید و بزخم کمر فله
کشی قله یسای نه باروی میس کردون مقربش متلاشی اجزا میکشت در ملا لوتیغ آفتاب و رخس سپهرین با غزال صفت مشکت و
می آمد از عکس در اعوانی عطف ز غفرانی زمین جرم کربان برکت یافت رمانی و عقیق چشانی نمودن گرفت از صولت موت
انصال و عره نعره ابطال زهره زهره شهاب میشد چون شتری در قوس جانیخت و کمان میخ و ارباب ذنب بیکت قران کرد
فلک ازان سهم نیز سلاط جوی ترک گفت همه صحرا بال بی تن قاتن بی سر و سربل کردن و گردن بی خیز افتاده چیت از اکنون پاپین
روزی کیستی بران خاک از فردا یکبوتر زبس آغار خون کرده اند چنید طبر خون رویش در علی و زهر چو پان بکیت چون شیر
در کله آهوا فیه یا شاین که با بقات الطیر بازی کند که چون خاتم طرف یار میکرفت و که چون ذکر تسبیح مین را در شمار می
و از هر سوی تاخت و محالکت غالب از سلطنت ارواح می پرداخت تیرش کوفی حکم قضا بود که بهیچ وجه خطا نمید کرد چو بیکش آب
رکت می نمود اما خون کردار در مجاری عروق جریان می یافت که زده منی او چون رطل می مرد و کفنی شیه دشت ازان روی مانند با فز
دوستان و لشکر مشاده می افتاد و زبیرا ش در غارت روان بجایه سان دشمن را سرزنش می کرد و اگر چه کانش بدلا و در جنگ
پشت می نمود انصاف تیغش رو باروی میرفت هر چند فلک مجروری طای هر خوست کردن بی هیچ شیبست و بر استی راه پنهان پش

بدل کرد و متصع کاهی از آن پیاده و کاهی بران سوار مراحل قطع میکرد و قیامت مراحل شذلا مشکل عشق که در اخون کشت
 هر مراحل مکتوب این شکر پیاده و بجای واقعا ندو و فریاد لفظاً من سفرنا هذا تضدک بر آورد و این چند تومان زر در تجنیز مصفا
 و نفقات ایشان قسمت کرد و ایشان را بصوب اردو روانه کرد و این حدیث در بندگی حضرت موفقی نام یافت پادشاه اسلام
 چون ازین واقعه که بر حاشیه فحشاء و دولت عالی بود و قاعی چشم بد را جرسد بخار غم غره خوار استغیر کرد و این در مقام او جان ششم صفر
 ثلث و سیمای قوریهای مبارک ساخت شعر فی جمیع فرق الظلماء غنمهم و جمیع التملخ الباساء و الغیور المکررا
 یار غور نمود چنان بیکت عرضه داشت که قلعشاه نوین به اول و آخر قدم در خط معالمت ننهاد و شکر را که در آب و شش و دما قبول
 بودند و نداد و با اقدام من که سرور شکر بودم میره لکیرین منکس شد اگر لشکر او بجز و سواد و بریق سلمه و صیل خیل مدو کرد
 تا بشیر اندن و سرش اندن چه رسد کاران لشکر ساخته بودیم و دل ازین غایله پر وخته عاقبت من بنده با تفاق و معده دوی امرا
 و جمعی که جان بازی پیشه داشتند بکرات حملات بردیم تا بفر دولت زمان مدت جان کنت بوفی لشکر را از خراب هلاکت خلاص
 دادیم قلعشاه و در جواب تفریر کرد که چنان بی هنگام و در عرض مبارزت مبارزت نمود و مخالفت حکم بر لعی کرد و من بنده و ستم
 او را کاره بودم چون کار از دست مذیر در گذشت صیانت ناموس توق برکت را که در ایتام و اتم برای شقاق بر حال لشکر ازین
 محاببت نمودن بصلحت نزدیکتر دیدم پادشاه قاضی امرا که بر سر شکر بود و نذاخل تا فخر از اول تا آخر چه انکه و رتیار اقدام غوطه بسا
 و تجمل خورده بود و وجه جمعی که ساکن مسکن اجمام و عاقلش مرکب سلامت کشته معنی شعر فلو کان بی رؤ خان عرصت و ایلدا
 لکل فوجی و انبض ذبی ایز مصور ساخته بخت رقت چوب یا ساهاشتا و دهفت و دهفتا و دهفت تاسی و دهفت تاسی باقیه بر
 موعنی که کسوت از لباس خاص است زنده و چند روز ایش ترا از دخول دارد و ممنوع و دشمن چنان بهادر را که در ان واقعه
 مردی داده بود و جان بر کف دست نهاده شعر اقدم اذ کع کل لیث عن حویة الموت اذ اها فاحم الجبل فی غمار
 بغیر بالموت لهن اها عن له اوجه المنايا صافها القوم و اشنهاها تشریف و نواخت فرمود و که حاضر ازانی داشت
 اما موفقت آقا و این را متخیل سه ضربه چوب کشت و طای را تومان شکر باز گرفتند و از غلای و طغان تهور را که در اول مصادمت
 از روی بدولی پشت داده بودند یا ساطخی کرانید شعر یی کجبناء ان العجز حزم و نلک حذیفه الطبع اللسیم
 پس مصلحت چنان نمود که از اخراجات مقرر ممالک امسال ادارات و مسامحات و مواجب عمدا اعمال و کتب اشغال و اش ربات حضرت
 و مرسوم قوچیان و پارسیان که تمیمه نوحه صدقات عیمه و لطیمه بنحو میرات جبریه حضرت عیاست بسیل کر گران که عبارت از ان
 هتادیت جنت لشکر تحقیق کنند بدین مصالح اجماع نازک معصوب التون بیکجا با بجا اب ممالک انهدا کرد و نذا از آنجا بخت تومان
 سستی و مفصل بر شیراز حالت رفت در صحبت سنوس اخاچی دسی تومان بر بغه او اطلاق کردند و دوجوی که برای تسبیل حج معین شده بود
 فرمان نفاذ یافت تا مصاف آن سازند و الا هم فالاهم بر خوانند و علی با تشبه برویکر متاع ممالک و جومات محض کشت
 و در هر صوبی مصیبتی روی نمود و در هر صوبی از مملکت صاعقه افتاد و از خوانین و خوانین و ارکان حضرت نیز علی حسب المقدار و انهدا

استدافت و بدین تدبیر متعاقب از کثافت و عافیات و یاری و یاریها و احوال فتود و انواع انوار و اجناس فضل میرسد اما بدین
وصل زیاد و صلتی موصول نشد و از خللها که تابع آن افتاد یکی خسارت ل دیوان بود و محنت ملک در عایا چه و شیراز هلاکت
با آنکه نیمه مال و حالت حاصل کرده بود و چون حکم استرجاع محصلان نفاذ یافت همین مقدار دیوان را از تفاوت سحر در استیصال فروختن غله
در عایا را از اجزای محصلان خسارت بود و چون محقر هستی این کینه که پول داشت متوسط متوسط هستی را وانی با
بعد از سابقه خدمات جانی و لاجله زحمات نفسانی بر آیین ماضی بی توقع مزید و انعام جدید مقرر فرموده بودند و بران حکم
بلیکا حاصل کرده و در معرض توقع و ترقع جا و کمال کام با مصیع و ضیعت من الغنیة بالاولیای بر دل خوانده و بر صغر مناسبت
الکفة طعنا فی شعر الذی یحسب انما فی یونیعی من الغنیة بعد الکد فی الغفل طعنا فی کثید و این حال در سکت مستردات و جوا
شیراز انحطاط یافته بود این قطعه استغاثه رکب حضرت مخدوم جانیان صاحب دیوان ممالک غرضه فرستاده شد قطعه
ای آنکه با کمال معالی قدرت و بر رقه هفت طارم عالی قیامت آب حیات و کوثر و صلصال دلیل چون چشمه های جود و فایز نایاب
آن عقده های در که سرخا نه است اندر همه خزانه افراسیاب مست ممدوح و مادی چون و تو جهان است و یکت بلند لغتم و بهج حجاب
بر عارض عریض معنی بهج تو جز قطره های رشخه کلک خضاب شد کامیاب خاطر من برهنه بر بخت بهج طالع من کامیاب
تاریخ من بجزه عجوبه ز باست حرمان بنده نیز کم از آن نیست با آنکه بعد از این همه امید و عیب طباء و ما نمیم بجز از آن خجاست
شاید که در وفا و دیوان لطف چون احتساب نام ترف و خجاست و این قطعه شیرازی نسب که قطعه بغداد و در محاذات سلاست الفا
آن مردم و جمله اشک از روی خجست و در شک و در وید و متاثران میگردانید هم در شای این سفر بر رقه است و دوخته آمد قطعه
صنایک ما داند خدای عالمان تو نیز دانی و دانم که کمالان دان که در مراتب نه کتاب تاریخیم بدلیش همه بالانشین چو غوغا
نفس ناطقه کایشان بی سخنند درین غرایب معجز کار خیر اند قول سحر نمایان فضل تصنیفی مکرده اند بدینسان و نیز نتوانند
چونست حد سخن ابرو ناطق سرود که خاطر خود را و کر زنجارند ز کوه کوه صنایع ز نوعها ابداع چه چیز هست بجز هستی و را با
بهفت سال برابرستم بهفتش چو نوع و س که بر پیشگاه بنشاند بدان که چشم بدان دو باشد ازج مشاطکان قدران یکا و منجه
چونیکمی که ز روش بر بختد برقع از آن چو طره مسکین و پریشان چه سعیا که کشیدم چه خون خوردم بدان امید که در حضرت تو بخواند
ز فرق فرقه بر ترشوم بخروند بدامم ز کوه بر سر بر افشاند چو نیست باقی بر طبع من جمیع سخن بنزد طایفه کمال فضل و دیوان
روا که اکنون محاسن طاعت برات عمرم بر خراج آن نمیرشد انشاء الله ازین فداکت و جوه عمری باقی آید تا هم در شای
آنحضرت بصرف رسانیده شود هر چند غم داشت و الحق به طی که در تعلیق این ذکر و تلمیق این فکر پیش اوقات جراید اعمار و اعمال
به نقوش معروف که عبارت از آن حوادث ایام است مستود کمر و اند و خود را از ورطات تعرض قیل و قال و نابود و بود و بود
و زیان جهان بکاشیده سلاست رساند و من انما لله فالتعزله که مختار اختیار است اختیار کند چه وقتی که هوس و هوس جمیع طبع
این حکایات و انما این سیافات داشت چمن ندکانی ریح بود و روضه فراغت بریع و رنگ آمیزی خای طبع بدیع میوه شبنم

بلند شود

مدت شود

عیش لذت با کوره داشت و روز دلفروز عمر حجت بکرم قوام مطبوع حال از سکول شغال عاقل مصحح و طوطی حدیث الله عفو غافل
آتش عشق افروخته و عود ساخته و دایم در مجلس سرودن مشغول بید سوخته و علم نشاط افراخته دل از شراب عزام سرمست و جا
کده ستمانی و دوست شعر و قصص سباینا غرض و دین و نقل مثل بنا غرض و دین و نصحت حروف عشق راحم عشق مصحح
مطالب بیشتر و در مجلس با یهود و راز بهو و هوس در بهو و بهویت بی آهو و بهو و پودا و میجست و در مطایبات و مطارحات افغان
چون آب و بهو ای معتدل مزاج طرب یعنی راح را و در روح و در مصحح بکاین الزیاد و کاین الشکر المیودی با خیال و لیلان این کلمات
که نوکل کشن فصاحت و بلاغت و زلال کوثر رقت و لطافت و نیز آسمان غرابت و صناعیت است بر بدیهه اندکی کایب و دیده
در غم تو بیا و سر و آب کرم خشک و تر میدارم و کاه از دست تو و دل خویش آتش فراق و خاک غم در جان و بر سر منبر غم و می بزم
بهمیشه چنان دل با وفا و مهرت درست و شکسته و شتام و از جگر زبانب خواب و بر دیده راه خواب کشا و به بسته گذشته تا کی حجت و
انده من از دیروز و و آمدن و شدنت کم بیش شود و تا چند من و تو از نیاز و ناز و دشمن و دوست وفا و جهای یکدیگر باشیم اینم
فراق و امید وصال چون چهره و زلف خودم کاه خوش و کاه شوش میداری و جها و حق و دوستی را چون اسکت و کیس و پیش روی
و پس پشت خود می آری و می اندازی جانم را چون آتش در مغزش سینه پر کند و غوغای عشق در سرم چون رایت صبر از پای و در
ای بس کارم که بجان چون آسمان ساینده و در گوی آواکی چون شکم چپ و رست و داندیدی دلم در غم چوکان غم چون
افسانه عشقت هر دو گویند و تخم مهرم در دل نخت عجب که هر دو رویند و وصال تو با من چون عهد خو برویان هر دو با وند و صبر
دل بنجوم چون خاطر فارغ هر دو شادند سینه نالانم در غم تو چون زلف هر دو مویند و دیده هر کایم در بهوس سرو بالابت چ
مقصود بیدلان هر دو جویند شام زلفت با روز و ریت مرا هر دو در خورد و پیرا من صبرم در عشق تو با روزگار جفا پیشه هر دو بین
کار و نذاکون که از شرح شب شرحی فاند و از صفا و جام صبی صفتی بدل میکوم رباعی ابدل نمی طلب تندی شد جفا عارض
بسیه دم بدل زو شامبت کیرم که بی در قد در دست کو آن دل آن شطوان است موی قیر کون تباب بعبر شرب که لبت تپان
افغان و عذاب غدنی از آشیای غالیه بر جین حلاش غم ملین کرد و بینه کافور و کانه انفرج و بنبض بکده شمشیر
فد لاج فی لیل الشبای کو لکب ارامه لک عادنا لالی الا سفاد حاصل انکه معلوم کتب خانه حیات از طفل عمر مفتوحه خواه
اربعین شد آنجا که مدرس مدرسه تقدیر متقی است که محتوی طلب و در متقی نهایت اعمار تو خواهد بود و مسائل مختلف کفین
در مخ تلف کردن ایراد نمود و باری بهترین است مصرع که عمر بر آنچه بهترین بود و گذشت بهت زری که نقد جویت کم شد از عمر
درین سراج خالی که دل خراجم ازو باب دیده بخواب خاک می شوم بدان بهوس که ز عمر باز یابم ازو چون هر موی سفید بر با
انذار در گوش اعتبار میخواند بشر نغم حبیبی با صاحب این نغم من الالباب پاس مدتی که کنت مملتی داده اند و
غایت آن معلوم نه دستور مجازات اقوال و جراید متفرقات اعمال گذشته را به استغفار نامه شعل سنعف و الله من غیر اخضع
به جظی من الذکر کف قال و فی قبل استغفر الله رب العالین من غیر اخضعه فخر اذین و تبیلل مقابله میاید کرد

در حسن قیل فی بدای
کرم که ملک بهرم و بهر ازای
ایم شاد و خوب و دانا
بیان گذشته از کجای جمع بود
و ان که گذشته از کجای ازای

لَمَّا بَارَكْنَا فِي عَن وَاجِبٍ وَفَدَّرَ وَوَقَفْنِي وَنَمَّه وَبَشَّرَنِي مُحَمَّدًا الْمُصْطَفَى سَيِّدَ مَعَاشِرِ الْأَصْطِفَاءِ وَالْإِلَهَ وَصَحْبَهُ نَكَحَ
 الْمُرُوقَةَ وَالْوَفَا مَوْضِعَ تَمِيمٍ ذَكَرَ وَذَقَالَ أَيْلَهُمْ دَبَّارِي كَيْفَ بَخِي الْمَوْنِي قَالَ أَوْلَاهُ تَوْنِي قَالَ بَلَى
 وَلَكِنْ لَيْطَلَيْتَ فَلَبِي چون رعایا و ضعیفان و نواحی دارالملک فارس که علی الخصوص برج اولیا و بیضه از کیا و خطه جلد و آینه و
 عشاق الرحمن است و علی العموم مجمع سنت و جماعت و با حصول یافت و جماعت سیریشین ملک قناعت از دست برداشتم
 و ما فی خد طعم الله و أخذاهم چنانکه شرح آن از پیش مذکور گشت خسته دل و شکسته خاطر شد نه لطف و کرم پادشاه لایزال که
 کد آنرا عند المنکسیر فلو یهبطم بنور پادشاه و سینه مسکونه صفت و دل مصباح نسبت پادشاه بر آفرین وین و در سلطان غازی
 شهنشاه کشته رستاخیز قدم کند نشان بخیر و بهت سرخاب دل فراسیابش تنه قیال بحر است برق غم آسمان و غمت آفاق
 نوال اعظم سلطان خدای بنده غیاث الدین و الدنیا محمد الجایو خلد الله سلطانه که راسی شیر کلیل دولت و جهت و بخت و جیش چون
 فلک پر صاحبقران دوران انداخت تا ما و یب و تو بیک آن اسرار کفاره انجشتم موکب منصور مقصود اندود عای عرش فرسای
 و ثنای جان پائی اهل میان و قصاص و انتصار ایشان روزگار عدل بخار را ذخیره سنی کرد اند و زبان لایان و اطراف جهان بسته
 چه پیدا و نماند نصرت و تعزیه میبختند پادشاه اسلام غار ان محمود خلد الله ملک جت استلاک ممالک مصری و متخلف آنجا
 مسافتی دور و دراز سره ملک را پس پشت انداخته و بدان حدود و غمان گرای شد و چنین عزائن و عساکر عزمه آفاق کرده و ممالک
 و دوارقا و کان خطه شیراز اگر ملک الیهین است و بی ربیت زمین ممالک محروسه بل فذلت سرحد ممالک جهان پناه
 صحیفه قالیبر عالم میتوان بود از نظر اشرف مهمل گذشته تا چنین شکری بیکانه که خیال آید از خواب تنها هرگز نبوده
 و اقدام اودم ایشان عافیات این ممالک مانده بسوده و و ماه و اطراف آن از سر فراغی شامل و سکونی کامل بسوی و ملک
 نیکت مال و نیکت محرم مسلمانان اقدام نمایند اگر عاقبت ایشانرا پست اقدار سرگوبی تغذیه و بفرغ تیغ سود و آه و نطق دل و فضا
 سخن از داغ فراغ ایشان برون کنند آن عهده که عهده منم اند و معرض از طاعت قیوم صد چون مرغ از پی چینه و انداخته
 بر طبع طعمه و نیه مراجعت نمایند پس برین مقتضیات شایسته از کوی چون از حرکت ان لشکر و توجه بجانب فارس خبر یافت بر قصد
 اماکن ایشان چرک ما یرایع اسرکاب و استعداد رسانید و بهنگام نصف ایست شیر بیکر ترکش کرکش بر میان است و جوشی که نسبت
 علی دین بلین المرفعات لهما من نصره الله لا یمن کسبح ذل و است مدح نموده خود را که افسر شاهسواران روز رزم جز آن نیست
 بر سر نهاده و بافت بدایت میبخت قبیله چه باید مغفرا از این مراد را که بر زبان او باشد مغفرا تیغ میع کرکش توسط
 و خصم را دست در کمز و نصرت چون کند شیرینش بدوال قران نشست کرد بر یکبار آن آسمان کرد زمین نورد پای فرقه
 در آورد و در خد مبرکاب خاص نویسان هر فراق و سوخت و امراء طایه بالکری چون نیر و در مکره سرفراز و چون کان از پیش
 کرون میاز مانند تیغ زبان در کس کشیده آراوی بروی چون تیر جلیان در قلب بکشته بیکان نقطه دل شکسته موسی بوی کلک
 رستم و دستان نیرم و اسفند در روین تن و دهن شکر شکن و برین کیو و کوزین و بومان پر کین و بهرام چوبین که دهن شجاع ایشان

ولفظی و صد ذائقه و هزار دها و بیانی و صد هزار تا مصرع چو بیل بر سر می سرید هکذا هکذا و الا فلا بیت
چنین کنند برزگان چو کرد باید کار چنین نماید شمشیر خردان آثار و بنده دولخواه را یقین حاصل که از وجود با کرم وجود پادشاه
مسعود استدلال میوان کرد که کرم و شجاعت جواد اربابان و رخصت بالانند چنانکه ابوتما گفت شعر آیفینت ان من التماح شجاع
تدیمی و ان من الشجاع جودا که و سخن بشی نیز ناکید تا مست لوقه هو الهجاء بعد البخل من جبین هو الجواد یعد الجود
من بخل و در حکمت نظری بمعنی برهان ثابت شده مصرع ملام خاطر اتم که بی تفصیل میداند شعر بدو نالکات انما
و صادمکال عالجی فیهما ابدا و کفنا موضع تجدید حال قال الله تعالی لیرثک الله عنده علم الساعه و یرثک
الفیث و یعلم ما فی الارحام و ما اندیدی نفس ما ذاک کتب الله و ما ندیدی نفس یاتی فی ثوب ان الله یخیر من یشاء و قد
فکرمت و کرت ثانی از محاربت بلاد مصری مرحمت فرمود و بر آن حال چند نوبت مهربانی حاج و آبوس شب و روز از برغم
کعبین فکلی و او با خراجه بتوافقی اسباب و مستبات حکم ازل میان قاضی صائن سمنانی و شیخ الشیخ محمود که در حضرت کرد و در
کار ایشان با وج مکانست و نهایت قربت رسیده بود و محل اسرار ملکی و معتمد در امور کلی شده و از کثرت استغنا و تعول بر منزل
گشته که دلیل خرج خاصه را در رتبت بر ولید ریان راج و دستندی هاس موافقت و معاشرت بنا بر مخالفت و مکایدت محدود
اعظم عزت و تمهید یافته بود سید قطب الدین و معین الدین غانجی منصب النجفی و استیفا در دیوان اعلی حضرت لازال من
السیماک اعلی و دستند و در ملاست آن شغل استقلال نه از بخت دل کوفته و خاطر پریشان بود و دستیار سید قطب الدین که ذبیحه
خفصا و سابقه عبودیت باینکی حضرت مستحکم می پنداشت ولایه در آراء آن توقع مزید قربت و عنایت داشت و درین
مسافات کرده و در صفقه معاشرت اگر چه خاسره بود و زدن ازین حکایت بکرم الخلفه و الخیطان اذان و لا یرسل عنوان
علی التوبه و ان یرسله کان حضرت تغیر عفا دی در نویسی احوال نفس کرده و در مجتوبت این تقریر چون که هر در سلک ارسته داشته
بعض رسائید که این طایفه در کوی نفاق خانه گرفته اند و علی سبیل الانطباق دانند نادانی و در دام نهاده و اطهار شغفت بر مال پادشاه
طراح کار و متعاج با در ساحت قدس بدین البصائر من فوائدها و با شفی صدور و کبر لکنون نقص و تدارک بر غم و هم سرعت لازست
چه آتش پست بد فروغ گیرد و باران طل بنوا تر و ست در سم و ده و بزودی رودی پل کردان شود و سوسو المزاج اندک با غفل
در محالجت خلط عفن و امراض نرسن کرد و چنانکه حکما و مغلق و اطباء حاذق از تعدیل آن عاجز آیند و از دشمنان کو چاک خفیف
که بنظر اخلاص و ایشان نگرند کارهای بزرگ تولد کند که سن برین در اسد راک آن از مغازل پره زن کمتر نماید مصحح
پنج کبریا لا مؤمن صغیر هلاچین سخن معقول بود و توهم نیز بر مزاج پادشاه غالب سید قطب الدین را در خلوتی احضار
فرمود و بدست کو بر بار عقیق مذاب یعنی شراب اب و لوقه الشرب ابی من کان یشر به چه آنکه تا شیر خدریس عقل تبخیر
خنده ریش زوادی سوال فرمود که حقوق کوچ چند ساله و اخلاص تو و پدرت در عهد پریکوی با وزان این دولت که ما باید
هم مدت با و ما معلومست چنین سخن نقل کرده اند کما بی حال پوشیده داشته تقریر باید کرد که بر کمال اخلاص تو محل کرده شود و

ربیت و شہت و راحت خاطر محال ماند و بایکیت لغزین همتان ننگم فی الظلم مشاعل غایت سببی و یکمانی در موقوف نبود
 زانودہ عرضہ داشت کہ پادشاہ سبخت اصابت ای نقاب زدوار چہرہ مخدرات صہار بامہدگان بر انداختہ است و عین
 فہم معنی باشد دو سبب بر سر اسرار غیب ناخستہ چنین طایفہ و اتفاق کردہ ایم کہ برای شفقت بر خزانہ پادشاہ کہ تمامت عرضہ
 و نہیہ سلف است ہم دل و ہم زبان بشیم و تا صیل احوال و در مدت حکومت عرضہ داریم تا روشن شود کہ مال پادشاہ
 یکجہ و جہ صرف کردہ اند و مصرف آن چگونه نمودہ بہت تو خود نویسی و کوئی و لکنت من دادم کہ تو نہ مردود عا و نا فرہم
 ہیہات تقریر صدق این محال محال کجا مفید افتادی بر برای انور خانت کہ اسطرباب آفتاب معانیت ہو یک گشت کہ
 باعث بر این مطابقت و تسویل داعیہ محاسن است فہم و الامساعی جمیل محمد و مان در اخلاص عبودیت حضرت کون
 محل با و خور کفایت و مال اندوزی و فرط ضبط مصالح مال و ملک و شمول عدل و نصفت کہ سرمایہ اسعد و ہستہاں نیابت و دراز
 در حضرت سلاطین بر این مقدمات مفصلاً مانندہ قلاو انوار صبح ہیچ لیل و بیان افتقار نہاد چون جلا و ہر وہ کہ
 دہرہ زرا و دنیا مظلوم کشید و مقدمہ صابن قاضی الحکیمہ یا سا حاضر آورد و دیکوای ہی بخ اگر چہ زود و جہین بودی کل
 دُرِّ الْفَرْدِ کَاثِمًا نَسَاؤُہِی مَنَہُ عَفْوَ مَفْطَحُ قَضِیَّہِ زَمَکَانِی اذ فیض سید و جریہ اجل مستمی برسم قاضی تقدیر مسجل شد
 سید قطب الدین کہ بر فرض صد و یکبار بزرگ بر کار این معاملہ بر خاطر نمکندہ این روز پیش چشم نمی آورد مصراع ثانی با صبر
 فانی گشت بہت ای زبان کوش دار تا سرخوش کنی در سرخنی رانی معین الدین را از زمانہ وقت رفقا عفا لا رفاقا
 بحرہ کند اشقت و ذلکت فی ذی الحجۃ سبعۃ اما شیخ المشایخ بوہطہ شفاعت بولو خان خاتون و سلیلہ صلب خانت با ہم
 در حال شفیع جاہای خشن از زبان سلطنت شوند بجان امان یافت بشرط آنکہ ہرگز چون حوادث پیرامن اردو نہد و دو چشم بدہ
 باشد چون چشم ریافتہ روی اقبال دیوار دبار کند و چون در حالت قربت پادشاہ و اطمینان و تربیت و زراسی دولت با چشم تہا ہی را
 خود نگاشت بعد ازین چشم یکی از روزگار نہاد و قلاو دانست کہ در دنیا طلب زیادتی عین خیر است و فصل و فصل الاذن
 فی طلب الیٰ التبع بہت کہ گشت آموختہ و دیکری عار و زور کار چہ ملکی و دولتی وانی کہ چہیت صل سعادت فریجا
 ہنی و منحنی و کفانی و مہلتی ہر چہ زیادتین اقسام اتفاق اقدار دل و محنت جان بلکہ خذلان ہر دو جانب است پس حکم بر لغ
 شد کہ تمامت احکام و ضیاع و مختلفات صابن قاضی در حوزہ خالصات آوردہ و در جراید و قاف کند خاص مشقت کردہ اند
 بہت بہت دنیا زد و محاسب تو ہمہ برگیری و نداری ہیچ و من یجمع ہکذا فلنفرق ہکذا انما صفا لافہ و عیش و
 بہ الا سبب یوما صفوہ الکلد ای نفس کہ بخاری نہ یار و دشمن مطلق نہ دوست را آخر یکی باز سچہ ایام را اعتبار نمی داری و جز
 و معاملات و دشا کن اگر بر عمر عتقاد و داری و من بہت فروشان کہ از چندین تضاد ہم غالب و مغلوبی و حساب خواہد آمد و
 بر روت مستعار روزگار کیہ میفرمائی بد آنکہ بر مصحف آن میخدی کہ آفات حادثات از کمینہا بر جہت و اگر بطرأت چمن جانی نظر
 و خاطر می آوری ہستہ تر جلا کن و لا تفس فی الارض مرا کہ صر صلیب را پای غبتہ اند و اگر بجاہ و قرب سلطان شوخ صر

خدمت ایشان مستظهر میباشی فارغ بش که بجای چن پیمان زمان نایسته بکشاید و چون صباحت امروان بسرموی نقصان پذیرد
 و نه نند چرخ بر بزم باد شمال ثابت نگیرد و چون مسارات در کوش کراد را در دبی فایه نماید شعر دانی و نه بای یقره بعد ما
 لَحَلَّتْ بِمُجَانِبِنَا وَخَلَّتْ لَكَ الْمَخَى ظِلُّ الْقَامَةِ كُلًّا بَوَّأْنَهَا لِلْفَيْلِ اخْتَلَّتْ وَلِلْحَمْدِ لِلَّهِ مُفْتِحَ ابْوَابِ الْخَيْرِ وَ
 مُبْتَدِئِ الْبَرِّ وَالصَّلَاةُ عَلَى أَيْمَنِ مُحَمَّدٍ وَالْبُرُوقُ مَعَهُ شَرَحِ احوال ایک و ملوک انجا مرغان مره مروف مصار
 طرائق طرایف اطوار پراپندکان چمن مناقب هلاک و آنا نیکان صور محایل اثر فیل نوایان افان روایت و کشتن نایان
 فنون حکایت مشاطکان زلف پیماچ حالات جهان و چهره بکشانان هیچ برینج تحولات زمان عطاران کلبه بنجر علوم و جلال طبع
 رقوم قروم سقی بشد شری الباصین منیر و راو ثراء البقاء علی الباقین مباح ایندکان لؤلؤها الکهر موهف و زاد و صدای
 چنین رسانید که انساب ملوک شبا نگاره بشجره طاهر اصل رفیع فرع زاکل منبت نصیر شاه ارد شیر بابک منتهست و به خدای
 روایات و تغایر شواهد و آیات بمنوچهر محترمی و منشی شعرین نصیر ملکوا فالارض دارهم و اکتم جارهم و انحر جنهم
 پیش از تصاب الولیدین و دباب کوس دولت هلام هلاک ایشان صفیدان فارس بوده اند و در صفا دستور بانان از مهوران
 شعر را کلیل الخلد غرضا و زهده و نساب فیها التام صغیر ککوثر موضع اقامت داشته و بعد از انصرام عهده معدلت فاروق که
 یزدجرد با صطخر آمد و به سطر قدم او اهل فارس سر از نصیر تها کشیدند و پای در دایره ایداد و دنا و عثمان عقیان عبدالله عامر را که بعضی
 ابو موسی الاشعری با ماده بصره نصب فرموده بود و بفرستاد تا اقامت فارس بکشد و یزدجرد بدار ابرجود رفت و بعضی وجوه و روایات
 شبا نگاره با او جمع بودند چون مصطخر مستخلص شد با هر بد و اما دیزدجرد که حاکم انجا بود طرف مساعدت و مساعدت ملاحظت کرد خود
 عازم فتح جرشه و مجاشع بن مسعود السملی را انعقب یزدجرد روان کرد و فخر مؤلفهم یا ذی الله یزدجرد و راه کرمان قاصد حجتان
 چون بنای مصالحت و موافقت میان شمش شبا نگاره و امالی دار ابرجود با ابن عامر معمور بود بقاعده فارغ از مغاضبت و بجز
 طرف دار ابرجود و نواحی آن رخیله الشنار و الصیف میکرد و در ریاحل اسمعیل جدا علی فضلیه مدار امور و محل اسرار هر بد و
 هر بدشت و ببرد و او را خدمت و شمش ابنو میشد و قوم و تبع تصاعف میکرد تا زمان الب ارسلان که نوبت مردار می فصل
 ابن الحسن رسید که بزبان ایشان فضلیه چسویه گویند و او اسفلا را صاحب کافی اسمعیل ابن عباد بود و منازعت و مخالفت کرد میان
 شبا نگاره و خرا ملکوت با کالنجار حجت اموال و متصرفات افتاد و معاونه ایشان عزالله که بختیار را در تواریخ مسطور است و در
 سنه ثلثین و اربعه تاش فرش ملکوت حضرت الدوله که والی مهران بود بشکری و تقاریر مقامت مصحح آنا ابن ابی اذا
 سطح الفناء کویان قاصد و مراغم مراعی ایشان شمشک و فیصل الطرفین علی مع الحسانی بالله مقامت در پیرت مصحح
 النفع عن فتنه سید امالی و جزو از مقام دون غرم دار ابرجود کرد و در بخت نام مصحح مدارالد و مواد ارد و بختی داند که
 ساکن شد بنده خایروافروشکر مشا مستظهر و روزگار از منشا متولف بروی میوزند شعرین محتاج انشا الی الذخار فان
 الدهر محتاج الذخایر بر ریاحل و سال کذبشت تا در سنه ثمان و اربعین و اربعه ماضی فارس سید یاقوت و

هفسار بود

سپهسالار تخت تصرف آورد و در هر طرفی امیری را از شهابکاره نصب کرد چون امیر ابوسعید محمد ماما و امیر وی مسعودی و غیره پس قاور
 ابن خفربیک برادر سلطان الب ارسلان که سلفش کرمان و شست شهر بصرایم ندع الشبوف و سائللا و انامل مدع الفنا
 افضل از حاج و اجلا و ایشانرا نصبت فرمود و میان ایشان محاربات رفت و خرابی تمام بنواحی فارس را یافت عاقبت
 فصولیه دانست که بیش ازین مخالفت و مقابله بشکر قاور وی ممکن نیست بقیه عقل و اندک چه متاب زند و دست بیخ
 رد و تیش نه باندازه دروغ قصب است مندم بخدمت تخت الب ارسلان شتافت و با انواع هدایا و تسلیت جسته فارس و دارا بجزد و
 مصافات را ببلغ بیت و هفت هزار هزار درهم بیرون از اخراجات مقرر و مرسوم و موجب لشکر مقاطعه کرد بدین سبب
 قاور در دست تعرض از دنیا را کویا شد و بدارالملک کرمان مراجعت کرد و فصولیه مزید ممکن یافت و در شیراز نواب بک
 و خود در دارا بجز و شش خلیل العزیز را علیه من العلی ظل ظلمک بقصرم ارمان و اعوام در تادیبه مال مقاطعه و نیز
 متصرفات قاعد و تعصبات و تباعد و تفقرات بطور پیوست و از دیوان سلطان سبب سؤال کلیات حدان و قلت مبالغ
 بدان آنرا قدری نمی نهاد و امر دهنم با کلو او بتمنوا را کار می بست و الحاله بده تا بر عصیان ظاهر مجا بهره کرده بقطعه
 شد نظام الملک در امحاصره کرد و با قید هر دو در صخره محبوس فرمود پس کوئال قلعه با شارت و زیر او را در زنی توریه بشیرستان
 عدم فرستاد و من هاب اسباب لنا یا بکنه و کوئال اسباب التما و یسلم تا بک جلال الدین چاولی خواستار که رکنی بود
 از ارکان دولت سلطانی بقیه بکر از این سبب و نیزه ضحکه دار به تیر موی شکاف و به تیغ شیراوشن با نظام الدین
 ابن بکی این صویه که او را صویه خواندند در مابلویه سر و ستان محاربت کرد و او را مندم کر و نوب بر عقب تسارع و تباد شد تا بجز
 شهدا اشکانات رسیدند آنجا بساط محاربت از نو گسترده و حساب منازلت را از سر گرفت شعرو سبقت بلباب الاجال فیه
 جیوس الحد حناک الحیثاک را بر یکدیگر نماند از طرفین اجتهاد تمام و کوشش بی اندازه رفت بقیه از بانک ای رکت افلاک
 و زکر و حکمت و مدخوریه پر غبار شد تا گاه از شدت اقدام حرب حرکت صدهات اعراف شعری حومه الموب الی کلبی
 غمرا نهما الابطال غیر لغیم عاف بر تا بک چاولی سبیل یافت چنانکه سامان جولان بل کنت توقف یافت بضرورت
 مراجعت کرد و بهم و راه و نوعیت روح را بسیر و نظام الدین صویه چون پنجه از حالت ادب و در آشنایی مراجعت جای حصین طلب
 میکرد که خود با اقوام بدان متخصن تواند بود و از باس و قصد شکر سلطانی آسمن روزی گذرانند و درین کوه که امر و حکمت خازنه و
 ایشانست رتبه یافت بان نشسته بقیه انابک چادلی امر و بگذشت نظام دین و دولت را بقا باد اگر چه سخت حال را ندانست
 و نویسنده را ساخت اما بغال نویسنده که هم استجاعت با قامت نمود و فی الفضل اعظم جمل بعضم او عا لک
 مواضع و اما کن جهت خاصه و اشباع بنا کرد و مبرور و در کار ننگ پذیرف و عرصه دارا بجز که مختصر ترین کوره از کور پنجه فارس است
 در عهد و مفروض گشت و آنجا نوب پنجه نوبت زبیت زبیکانه که در معرض و در وی چرخ ز چار و خرو و ششم ششمی و در عهد
 بعد و احدی و کابر اعرن کابر اولاد و خداد و مصرع موصوله الاسناد و الاسناد مقتدی امور و سوری و سوری و حامل اعجاب و

تیرام

اینجا از این جهت است که
 در این کتاب از این جهت است که
 در این کتاب از این جهت است که
 در این کتاب از این جهت است که

میشد تا در شهر سنه اربع و عشرين و شمانه که نوبت دولت ملک مظفر الدین محمد بن الباز بن خویه بن محمودی مفضی شد و او مردی
 بنرمند فاضل نواز بود و شعر و کلامی حتی استغفر الله و ای الملک حالا بعد حال صیقل معاطف الغنای
 سلام فیض العز و محمود الکمال و تقویت دین و تربیت افضل و فاضل و ادرات و تسویات و ادا امت و طایف
 طاعات سعیا پیوسته شد و خدا لکن الی النانی من لکن و من لکن من یؤمل ان یتوسع عرشه ملک مروت را بدل محمود کرد
 و تا سرحد هر موز و لایات و قصبات را در تحت ایالت خود آورد و مبدأ حدود شبا نکاره از طرف فارس خویه و روم و خیریت تا
 رسایق میکانات و روسانک و دیهی که در هفت فرسنگی هر موز افتاده و نام آن کورسان و این مواضع پیوسته مجامع ارباب
 و ائمه دین و علماء کب و روضایح و اعیان بوده است مصحح کلا شکی ان الی حال بن الفکر و ملک مظفر الدین را در موز تفسیر
 اسرار تحقیق نکات و فواید بسیار است از بزرگوار طبع و عقود اسرار را بنی او نمود و از این رباعی که پیش کمال الدین سمیع فرستاده است
 رباعی چون نیست مر بخت رومی سال سر بر خط دیوان تو دارم به وسال کویم فلکا در تو چه نقصان آید که زانکه رسایق را
 بکمال کمال در جواب او این شعر در از نقصان نیست رباعی آنی تو که خورشید سر زنده است هر کسست خداوند بنرمند
 جای کمال اند بجان خلق جانا و آنکه بجان کمال جوینده است و این رباعی دیگر هم است در مرثیه سپهرش غیاث الدین پیر
 جلال الدین رباعی ای جان پد که آن جهان خوش باد رفتی ز برم که جاودانت خوش باد تو ملک بقا را بقا بگریزی سو
 سرگردی که روانت خوش باد و سبب وحشی که میان انامک مظفر الدین ابوبکر سفی بصادا الرحمة منواه و ملک مظفر الدین محمد
 شبا نکاره افتاده آن بود که رجالت شبا نکاره چون دتو دیار و مقابله جوار حاصل و شتند بر پوشیدگی ماضی می آوردند و فساد و دیگر
 مصافقات را تفرص میرساند و بهر وقت که از فارس شکری نامزد آنجا میکشت بقلعه مستحق خود مستحق میشدند از آنجمله پیوسته
 انامک حرکات و اقدام شبا نکاره را در روزان و شبان کاره بود با آنکه کمال سلطنت و ید علیا داشت شعر بد غلبه و لو فضا
 عشاء غنان التمس اطلعها الاصل یکنوب لک فرستاد و فرمود که دست ترم و عصیان بهار را مکفوف کند و ثبوت
 بازوان دیار را کف دست گرداند چون تخلص قلعه سر دستی و سر سری نبود و شکری تمام پای قیام و رناده بودند و سخی
 یافت دست مطاول بر کشاد و بخیرات با یفات لها طلع فنبه که صفت مصحح کو اعب انرا بعرض فذودا
 داشت با دیگر انواع در خان بار آور می بریدند و قلعه بار امین و فقه و ازین نوع اعمال و ریاست با خرابی بسیار کرده مراجعت نموده
 ازین ذکر آنکه مظفر الدین را صیت استقلال ساعت یافت و فاضل از اطراف متوجه خدمت او می گشتند و بصنوف صلات
 و مبرات محظوظ میشدند بر این وجه کار او است مظهر او داشت چون تمت بلا کوهان بسوه یا ساسی چکیزه خانی بر انقلع قلاع و قلع
 مستحقان رباع و بهم مواضع منع موقوف بود چنانکه هر که با تحقیق از سر سخی بر سه سخی مقام می ساخت بر بغ آن شریک از شرک
 آتش مجر میفرستاد و نظایر و اخوات آن در دوا و اله و خراسان و عراقین و کستان و حلب و شامات و موصل و فارس و کرمان
 بتقریر حاجت مزار و در سنه ثانی و خمین و شمانه که جبهه میر تو ماز از قسبه جلایر که الکنه نوین پدر شیکور و بوقا و آقچه با هم از این

مستحق

شهری فیه من یبوشا الحرب فله حفظ بالمهضات لهم فی الریح العاف تعین فرمود بهتلاص و شهاب قطعی و آنچه در دست
 کوه خمره صفر سال مذکور با شکر مغول و مسلمان که قوایه بفره هزار بودند در میان قلعه نزول کردند و محاصره داد و ملک مظفر الدین
 و اهالی را از فرغ آن شکر چون دریای بی کنار و چون کوه با جگر و چون رعد پر خروش و چون بر هر طرف تاران و چون برق انجمیت
 بر خود تاران دست از کار فروماند و کار از دست تدبیر و کدشت آما با سظهار حصانت قلعه و حصول ذخایر و انبوهی به حال
 عالی جز محاربت ردنی شد جنگ در پیستند و از بالا وزیر سکن و تیر چرخ چون سیارات کوکب صادر و با بشتند
 سوزم که منجیق تقدیر قرصه آفتاب را بر گوشه با هم قلعه کردند و انداخت و شکر کوکب و حجاب اختفا فریدند و از طرفین سپید
 کار را رشتند تا که ملک مظفر الدین تیری شهر مغفوفه فوفی المنا یا و فصله علی المرء یملی له البرج والویل بر چشم آمد
 و از اسب آن و حال از سب چون شخص کرم از پای و افتاد و بروج آما و خانه ابا و پیوست کبار اولاد و اعیان و اعیان و اعیان
 تسلیم و انقیاد و دیدند و از قلعه شیب آمدند و قبول بی مطاوعت نمودند کوه خمره چون شهابکاره را مستخلص کرد قلعه سفید را که جنوبی
 قلعه دارالامان افتاده بود و بنا عت انصاف یافته خراب کردند و مصالح آب را که آبروی سظهار ایشان بودی مصرع
 چون زلف بان و پشت عاشق شکست و سواران را با خاک شوارع مساوی ساخت نقل میکنند که بفره هزار خانه معموره بر
 قلعه دارالامان باشد تا مدت آن بیوات مترکم و مطبق بعضی منطقه و ابراهیم من قلعه درآمد و صبح و لنت عینک سوز و آتش
 و چندی خلخال آسای در پایش افتاده و شمالی قلعه قمره کوهی باشد که بسلا فی مشهور است مشرف بر آن چنانکه هر تیر و سنگین
 که از آن قلعه منحدر شود من و سلامت محذوبه که یکی از محال و از آلاک محال نماید و معدن بعضی فلزات چون نقره و قشای
 و ذره بی و مویائی و ملک بخت رکت و فولا و موصوف بحدوت و مناسبت اینجا باشد و حقیقت اگر چه آن نواحی از قبیل کرس
 آما آب و هوای نفس ایک با عدال ایل است و در بساتین و باغچه با میوه سر و سیر و کرم سیر الطایف و لذات نمودار و لذت
 فیهما حب و غنیا و فضیلا و ذین و نوا و خللا و حدائق غلبا و فاکه و آب و حاصل تخصیص با رخ مقل و بجز
 معسل و شغالی و من شعر کائنات من المجویب جن ثری مثل النصاب مثل الحدیث بر فواکه سایر و دیگر اطراف تفوق دارد و
 خزانه کایف بر گرفت و حکومت بر قطب الدین مبارز پسر ملک مظفر الدین مقرر داشته و ششمان مغول را کما شته جهت نمود
 قطب الدین یار و ده ماه با شمر میوه ای بود بعد از آن برادرش و شن آسا قصد پیوسته که در فی الاخوان غنیا و حب
 علی اعین مرضی من الشنان و در و هم ذی حجه سه تسع و خمین و ستانه او را و بجز عید و عید و عید و عید و عید و عید و عید
 نظام الدین حویه سپر غیاث الدین محمد ابن مظفر الدین جای و گرفت و در ربیع الاخر سه اثنین و ستانه در واقع کار و
 یوم النبی الجعان بر دست سلوفا کشته شد برادر او و نقره الدین ابراهیم شاه از حکم ریلخ ملاک و خان علی را نصب کردند و
 فامده با سای مغول چون برادرش در کوچ بلخانی سپری شده بود قضای حق او را فرمان شد تا دختر سلوفا با کوره شاخ رفعت
 و غنیه کلین عصمت و کوه بر کان کامکاری و دانه دام و دستبازی و درخت حکم و زوجیت او و تقاریف بعد از آن و در برادر

و لا یکنال بحال جریها خیال تبطل و لیکن بقعی عطاها بطلان و نقیضه بقعی بلحوق الزوال
اگر مصلحت این تشبیه را مخلص طلبند و این حساب را به فذلکی استیجاب اند و این محل مفقود تفصیلی کرد و دو ادعای بان دوی خاکش قلم
و عواید مقدماقی را که آن من و وایع الاصداف اصدار شده انگشتی شافی و استفساری ساری کنند حال سرشته آن حکایت بست
درایت افند و نقاب مکر ثاقب کو هر شب افروز این روایت بر سر رشته عرض هست و دلایل لافیه من بر عجب بی سوره
لا اله الا الله و محمد رسوله و در کرمان زمان سلطان محمد مظفر الدین محمد شاه ابن سلطان حجاج بواسطه تصرفات بعضی شاهزادگان
و پوستان که بکلیس و تربت امور نامنتهج بودند و در درجه فنون شعب و الالباب شعبه من الجنون نامتبرع بل نامتبرع
کمال قال العالم شعر سکران سکر هوئی و سکر مدلمی انی یقی فی یده سکران انواع خلیل احوال ملک و مال را می یافت و چون
اگر اوقات محمد شاه در اردو ملازمت می نمود هر روز خرقه تازه و قفلی با اندازه به او ساط و حاشی سرات میکرد و تا حوزة دولت از غلبت
عسارت حاصل نماند و درج و شکوه سریر و رعیت و بهاء مملکت باطل بوم شوخم نکبت در چهار نواهی آن بوم تو احمی اوبار آغاز نماند
بدین موجب نقصانی منقط و قافی موحش در مال مقرر ظاهر و متظاهر شد و زبان عذر و نطق مذاکر قاصر و متعاصر بر مصلحت و
مقتضی آن شد که محمد شاه از مدبب سلطنت اقرار کند و درین جنبوی جبرائیل لولفه و یضدنا فی صبا لفلد را لنگا پیش کرد و عیال
حل و عقد و زلیف و نقد و رسمیت مقام و دفع معضلات و تخلص و ضبط متوجبات و ترضی مطالب ارباب حاجات آن مملکت
بکفایت و بکانت صاحبی وسیع صد خیره و صد ری صاحب قدر خیره و جبری صاحب فکر خیره و حاکمی حکیم مستقل و پیشای دانا می مستغنی
کرد و چه گفته اند بیتی لمؤلفه هیچ دانی که پیشانی صیت کار دانی و کار فرمایت بر رفته این اندیشه قهره انتخاب بنام مولانای عظم
علاء علماء الايام مقتدی الائمة الاعلام فخر الملة والدین استاد المحققین منوع البیقین عبد الله بن محمد البیاری قدس الله
وعطر نواجی الفردوس رفته که طراز حله جلد و علامه اسوه و قد بود بر آید و از بندگی انصرت بصوف ار فاد و اکرام و وفور سیور فانی
و انعام مخصوص شد حکم بر لیل جان طاع بحکومت او نفاذ یافت لمؤلفه کما یفعل حکم الفضل و الفکر به فقم به ریح الاول سندت
و ستعین و ستما خط کرمان بمقدم آن مقتدای یکانه و بکانت آن علامه زمانه بر روضه جان سرفرازی کرده و زمین آن بقعه در غایت
شان با آسمان دم انبازی زد و چون حکم بر لیل بشنوائید باستصلاح احوال و تخلص اموال و عافی امور و جبر بر کسور و نظم متبذات
و تبذیه موا و مشوشات چنانچه مخمر و ضمیر روشن و مفرغ خاطر خیره و متبذل ذهن لطیف و متعارف از مخمل ذات شریف ادب و
قام نموده است که را دندان طمع کند و شد و رسته ابل غنی عین و دیکه ماند شاهزادگان و مستعدیان شغال که بر لب و نوب و رو
و گرفتن چون جراح بر قرا تقو معتا و بودند متعارف گرفته شدند و محمود شاه برادر سلطان محمد شاه سپهر سیکاه و ملوک و خواجگان
فخر المملکت محمود و توام الدین و نصیر الدین حسن با طایفه ترکمانان کوی جزائی را خشت خلعت و جث و خلعت و جبر مکیدت و
عقیدت باعث شد تا سلسله مواضع با هم پیوستند و جبال حاجات در بکدر مکت و بر اندیشه اطهار عصیان و تفر و از رتبه و
پادشاه جهان و سخطها بحصول عدت و عتا و اعتضا و با عدو و اعدان و ساختن بی تعدا و و خیال تحقن قلعه کیوان و فقت کرد و

منعت رصین بنای وسیع فاء جمیع و اتفاق کرده شعر و ما یغنی الحسون علی الصعود اذ مال الجدد عن الشجر کما
که بامازجوس مجاریت بند و شاید که اول بقعه بر خورشید و او به که با شیرریان دم مصارعت زند باید که شکستی خود را بدستی تصور
کند و صوره که باغها که محتاج میباشند که مساقوت جوید جزو قاحت حرف و غایت محض حاصل نباشد شعر و شاعر و غزل الغزل
اولی غایب میباشند و کثرت لثافت الشعر چون روزگار تاج و تاج آفتاب از فرق افق بنهاد و بشعار عباسیان طلیحان غلبت بر
محمود ه با شکری فاک نامجن و فوجی مرده شایطین انس ایره و ابر پیرامن مسکن آن قطب محور فضل و مرکز دوایز علوم و کوفته
و از دور و بام آواز گیر و ابر بر آمد بعد که اگر خدم چشم را کسور و ماسور کرد و نهید و بی باکیا تقدیم نمود و اگر گرفته بود پس فصل این
و خسرو برود و دست تاج با سباب و دوات و انواع متاع از نفیس تا خفیس دراز کرد و نهید و نفایس کتب و اطلاق زوایا
و قمار و فخر و جیت خط آن چون زلف جوان دلربای نقطه آن از خال جانان یادگار که مقاطر کلک و صفایان بلوغ و نیل
خاطر مغلطان سخن از شرح نفاست و براعت و توشیح و تصحیح و تلویح و تفسیح آن مقام بود و دست آدوان و از نال پایا کشتن
و افساف علی نهال لایلی و اهل الفاعلی الذرا الثمین مولانا سعید و سپهر از رز و چشمت بیت و غنیمت ربع الاخر من التیم
الذکره شهید کرده و خون ایشان که شاشه ذات کرم و معالی و صبا با غفر فضل و معافی و کفوفه رخسار مفاخر و نمونه آثار و ماثور و معنی
کفیف و نوح المصیغ عن شونی شکر خاک بی باکی ریخته و از نایره دیده فضل قطرات حرمت جارید و زبان زمان بدین مذبح می ناید
و بیغ آن کشف معالم تریل و حلال معاد تحصیل و نقاد و صحیح اعتقاد و وفادار مصباح قضا و وادی مناجارشا و مطلع طالع علوم و معانی
مغلق بموم شاده عظیم اشارات و تاج بخش عظیم عبارات مصرع نیکی بار که هر خط و دوصد بار دیغ و قالوا الامام فصحی و
وصفه من قد نفاه عکف نفلک و ما واحد فله مضی و لکنه ائمه قد خلک و حق فضل الدین که در مطلع ایام جوانی و ربع روزگار
زندگانی حار حقایق غمض حکیمات و حاوی دقایق عریصات تفسیر و مدبث و ادبیات شده بود این و بیتی در اینجا کلمات ادبی
با صریح که گوشت بنوع است بل احرار بدل گفتند و شرار بدل لقمه جوانان جهان فضل کیست و زیاده را دور که فضل فضل
چون اذالت حشمت و ازاله حرمت و امناعت طاعت از محمود شاه و ضلال قوم او صادر شد بالضرورة بر کلمه عصیان
اصرار نمود بلکه که انرا استظما را فرود و و خزانة موجود را در تصرف گرفت و شعار دعوت سلطنت شکارا کرد و اندید و در اینجا کلمات
این و بیتی اگر چه عباب بجهت تصاحب بود و در شیوه تفسیر این دو بیت ثبات فاد و رباعی تا چند شوم اسیر بر ناکس دون چون
کار جهان نیست ز تقدیر بر تو کردیم تنوری و دشمن کشیم تا خود فلک از پرده چادر بیرون حاصل کار محمود شاه بترتیب شکوه
اغرا از انصار و تحسین قلعه و جمع ذخائر و نفقات و تا میل طبقات اشارت راند و متوجبات و ارتقاعات را درین مصالح مصباح
رسانید و متمولان و تجار شهری غریب را به پیچ و خم قصاب و شکر عذاب منتفع اساس کردند و در معرض عار نه این حشمت
و عودن مسلمانان به او بد شد از قضا و قدر و نعوذ بالله من اللینم کذا قل و از نه اینجا تریغ احوال شامت ندیم سب
قرین طوم تیغ ندوم منج که از امثال او مطروح نبود چون شیراز رسید صاحب محترم جلال الدین شاه از واقعه با همه بدین بیان و برادر

سایه

بی بل در کواب کاتب افاده می‌گشت بهیت وید و خون افشان و جان آتش فشانست ز غمت و الحی ارفاف خاها می‌نشانست
 اتا وقت انداز بود نه اظهار آمار از خار ساواق بیکت ابر معالجه و آه غصا و دفع شر داعی ضاقل و جز آه تنور و توط کرمانیان و تلبه
 و تحط پستان تکریم کرد و شامت نفس و حمیت طبیعت او را رخصت ثبت و توانی مذا و زود با شکر حاضر مغول و ترکمان و اگر ادا
 شول شعر مختصر نظایا لقا ویدم می‌نشانست مختار القباد و با لقا ویدل مرید علم نصبت بر افراخت و کوس جیل بنواخت تا حاشا
 مکرو فساد و صا در غر و عا و و نا جم شر و استبداد محمود شاه را بر انا خم تیغ دوروی و کر زیک زخم جواب دهد و چون رایت فتح
 سرایت غلظت رایت نصرت انجام و رکاب ملک ساری زمین آرام پا شاه کجی و غلام درین سال بصوب مصر و شام نصبت
 و رکعت فرموده بود و خواست که پیشتر از آنکه عرض عصیان او بدیکر طرف نشینان راه یابد و در هر سری پنداری پیدا شود و در
 بهر سینه ما و کینه روح کیر و باب تیغ آتش قدر از فرویش نه و بیا و حمله شعر آساد مونی تختات مانها الا لقا ویدم و
 لقا الحاکم کرد و از دیار مخالفان دولت بر آورد و در ماه جمادی الاول ارسال مذکور روان شد و بجانب حماکت مسرعان لقا ویدم
 کاترین طیر من سبایک صلید رسال کرد و آتجاست چرکیت و استنجا و اجبا و امبا لقا واجب و نشت و بر توقف و تحلف و غفا
 و اجمال تحذیر و امانا کرد و در مدتی آنک امرای چور غوئی و خرمی شخه صفایان بشکرهای عراق و تیمور با که در حد و کرمان
 جوار شکر اذ غنایان یورت و شت و اناباک اعظم نصرة الدین پیر احمد بشکر لرستان و امر چشم شیراز با اقام خود و نجید مت
 پرستند چنانکه یک تومان لشکر سوار و پیاده جمع شدند و مدار شهر کرمان را بهضارب خاتم و در کار اعلام ساخت و مطیع او
 و نواری که میفرمودند ساواق بیکت تخت و محبت لغات سفر و کفالت کبر انصایح مقبلان و مواعظ عاقلان ارسال کرد و محمود شاه
 در متابعا را بر کتاب صولات سهو و نیان و جناب از جناب عفو و حسان پا شاه جهان تونف و تسخیف فرادان داد و بهر
 انشت کفایت سرپوش پذیر و نقاب لغز را پیش و خامت عواقب انکار و روی نکایت عاید اصرار برداشت و پیغام کرد که
 هر چند مرکب کاه کبر و جبارت عظیم شده چنانکه دست ترم و بتد افعال با ستوده و افعال استمال بر و قبول عذر و اوقات
 زده و در اقراف این خیانت و جنایت و جنایت و جنایت نفس خود پرست و لوث اعجاب و در انصا اب و بطارت زرم
 و غزارت قلم و مدتیار عثمان و موج زخار محیط ازاله پذیرد تا با طیت بیا که عفو شنیده ثبات آن دارد که منور نشود
 چنین برار کاه بعد از وقوع واقعه چاره نیست جز تقدم انابت و در میگاه عبودیت ایستادن و زبان خرمیت ذوقی و این
 حلت عفو کاعظم خواندن و پوزش نمودن و ساوس و پور مردمان بلبس تمیس را که نظر ایشان از اغوا و اغوا و ترکیت و تکلیک
 او بر حصول مناظم احوال و نجاح آارب و مال خود مقصود است از مژده لک فکر فاصره و خاطر خاسر و تصور باطل و تخیل بی دلیل را ندان
 و پیش ازین در مطی سباط غر و شرکین کوشیدن و فل هذیه سپیلی از عواالی الله علی بصیرته انا و امین البقی و سبحان الله
 و ما انا من المشرکین و اگر چنانکه هنوز شاه بر مصلحت وانی بروی مشبه است و ویده بصیرت از خواب ارتباب استبداد بقاعده در غا
 کار نظری نخواهد کرد و در وایع مراتع این قصیده را که عا ندان اسلاف دست مواقع بلا قع کر و سیه و و تکان زنی با و ده کاه بی عرض

خطیر

عواصق و شرک منسوب ساخت یقین دانند که تنبیه برانیده که برای و راه و جای و جاه و خدم چشم برآورد محمود شاه باشند بدست
اجتهد که برانیده از بندگان دولت اَدْلَ اللَّهُ مُؤَالِهَاتُهَا وَاَدْلَ مُؤَالِهَاتُهَا بَیْج تَعْدِی ندارد و چون ناحیت کرمان صد شهر فیج اِنجا
حصین اَجْرَاءُ تَرَبُّت حرم حرمت اگر سغبه صد مه فوجی لشکر موج بیست سیل صولت کثرتهم الله دَفَعَهُمْ شُوْد
مصرع در کله گوشه این ملک چه نقصان آید محمود شاه بزبان تلخ تلخ آغاز نهاد و علی المعهود سر بدیوار شقاوت با جوار
فرستاد که سبب اقدام برین حرکت آن بود که مولانا فخر الدین در تیسال وقع ماسعی می پیوست و اولال امانت این خان
مبالغت مینمود و دوست و دشمن زبان وقیعت دراز کرد و ایند مذموم و وزن بر تحمل این نسیم و استخفافات و غصا بر قلت مبالغه
و کثرت معادلات طعنه زن شدند و نیز قضا قاید نام این ناکه و جل بود و قدر اید ساق و جل و سوء فیه ثبات الثور و انقلاب
رفت و بچ رفت و بود آنچه خواست بود بهیت کنون بودنی آنچه بایست بود نثار دغم و درود و اندیشه سود و من بنده در موقف
عبودیت ایستاده ام و سر با و امر قدر نفا و نسا و اما از عذبات عذاب و عقبات عتاب پادشاه بر سامن مصیبت و من لقا
بِحَسَنِ طَوْلِ الْبَلْبِ هَلَاکِ اگر بر جان امن بستم و بعبق مستطردم بصوب خدمت شایم و سر از چنبر مطاعت تا بم آما اگر قضیه بر
خلاف باشد بهیت بگوئیم و فرجام کار آن بود که فرمان داری جهان بان بود بر لایه تاریقی در تن باقی بود کوشش در باقی نخواستیم که در
نام و بیک نام عمل کند است چه ذبایح نیز در وقت فوج و کعب عاجزانه دست و پایی مینزد و مرغ لبعل از حدت تیغ و دوستی جان لحقی
و دیدن میکرد و ساق بیک دانست که اطعنا بلال حتی حماقت او را نقوع از قیغ شمشیر آرد می باید سخت و دلیجی لایسی و داغ خنلای
تخیل او را طریقی نافع تر از تیغ خضر انما ویر سو دانی مزاج و کر ز صفر انشان نخواست بود و وجه شکر را بساختن بسباب رزم اشارت کرد
صبحی که تیغ آتش و شورشید بر روی سپر آگون کرد و درون نهادند و دیده غمزه زن ستاره بر منظره آمد ویر از نقاب ارتقاب منظره
آغاز کرد و فریقین سیج محاربت و غم مناصبت کردند و غر نو کوس چون آدای صور خالک از صور حرکت بهاب و اد بهیت دم بیا
روین تو چون بر آید باندیش را بر نیاید یکی دم سداق بیک لشکر سوار و پیاده را بی تعییه فرمود و وصف منازل را در تو
سلاح متوکید و خود در غلبه شایسته بکنان سبانه للقلب قلبا و هَبْ خَلْجًا لِّلْجَنَاحِ و میاسن میاسر با چو غزای و غر منجی و بوقا تیر و طعنه
و بکر از باب بعضی صیاح و باح شارع و را کنیات که سر شون کر و سید چون شون در پاییل جوت اناخت بول که رخ درخ حریف مبارات آورد
شطح آسا صف پای و کز پیش و پشت و فرمود تا سواران بجلی در در عمای آئینه صفالت شمر ملاست سحاب پیکر با تمغای مراب شد
برق لمعان آفتاب انصاف و نیز های سبک صورت شهاب صفت تین سیرت بر مرکب رعد شینه و دشنه اسیر سرعت شعر
و اَزْزَنُ مَسْنُونُ و اَنْهَرُ رَاغِفٌ و اَبْيَضُ صَفْوَلٌ و اَنْجُو صَاهِلٌ روان شدند و مقابل شمر صف است شعر خلیل کلایل خدایس
و صفاح لاحت کبجی اللیل اللیل از اندرون شهر محمود شاه نیز با مشا بهر کاه تشبیه و لادری دارد و ستمنا و شتا و در سر با سپر
و در سینه با از که درت عصیان نشینا و دلهای بر نقطه و نشان خدلان چون شینا توفیقها و هائیک اوصاف لایق تحسین الویه و علام
بیرون آمدند و پان سور فصول علی الجمله و التفصیل بسیار و با انواع سلاح و آلات قراع و کفاح و دست یازید محمود شاه جوانی معتدل

بیت خوب صورت عرق قامت بود و پیرایه وصف خاقانی است یا ملا برقد آن بالا بیت زلف تو شیطان ملکیت
 روی تو سلطان ملکستان و مع بذامتا و آب فرویت و مستوح با سبب میدان داری و صلبه رها ن بزار و سنان حلقه
 از جبین چرخ برین بر بوی و در خون ساق بونک پیکان در شب تیره موی شکافی کاش چون چرخ فلک و شکش هیچ پهلوان نشده بود
 سپردمان چون سوار بدین خطاب کشا و متصع این کمان هم تو بازوی تو در مقدمه باشکر عیان مطارده و محله سبک کشا
 و عاتد شهر و حشر این بر بالای حصار نوازی بغیر و جوش و خروش بجوش فلک ازرق پوش میرساندند را که کیر کشا و شد و اسباب کبر و
 آقا و تیردهان کشا و در غلوی این محتر بیت معری شعر فاذا الارض فیهم غبار صافات من دم الطین و زده کالذهلان
 میخواند بیت درخشان تیغ ال سکون شده لعل و آه را واد بخون بگرداند و ن سپجاری پرا که شکوف بیزد برداشت
 تراکم رزون غبار کار عطفی فی بر این ملک نیل بست و از تاجم در و رقطا ریغی می خور و کر و ارغوان ثمار عرصه زمین مکرودی و
 رخسار و نظار از نیب صیل تیغ بر جهاجم و جهاجم تازی تراوان در و رقطا عاصم ساکنان طارم علوی با کوش که شد بهرام در ام که جلا و قهر
 و خونخواره سپهر عجم است در رفت بر احوال لشکان انگ زوید و چون خون از تیغ روان کرد و شعر فاذا کثرت انبائها انقضت و لایق
 فی وجه الکیمی هیزد شکریه و شایه تخصیصا جمع تراکم از و زمره و بختا نو و صفر بیا کرد و بر تیر کشا و دی کسادی و در باران مکر که انداخت
 و در لجه بجز جلا آههء حرب را بر اعیان حمل ساخت و شکرهانی در موقف اقدام و مواقت اقدام و مواقت اقدام و مواقت اقدام و مواقت
 متجزا کالغزالین علی الشاد می نمودند و چون چاشنی صولات ساداتی می چشید و سرکوبی از دست بر و پرولان بهال مساعیر ابطال و جلا
 عرصه قتال می یافت زخوف صفوف ایشان اند تراکم صباب که با شعله خورشید متلاشی اجزا شود و کشف میکرد و با ذیال نور و صبا
 متجلی میشد و استار بتورجدان خائل و تهاب بکامن مضائق متداخل می نمود و از پس پرده مخالف در عوض ایقاع راه قراع میزد و بجای
 سورت احیاء و شدت اضطرام باقی بود تا صاحب کلین مملکت سپهر یعنی مهر کیتی فروز و ولایت نیمروز با بسوا و کشتن استبدال کرد و وضع
 الخرب و ذل و آه ها بر و شکر و امن از مهابرت و مناجرت و چیدند و پای حاجت از حوزة معارعت برداشت روز دیگر باز بوقتی که قلم
 تقدیر بغالیه صبح بر جبین روزگار معنی شعر کصبیح یوم عن یوم مجتوز واللعل یزفع عن ذبول مشیر رقم زو بیت سپهر کیتی
 بر او یقیند چو روزوان خون همی ریخته بر یکوزه روز با و ما بها چون بر صلا یه ششم رکت ملک صبح غالیه سالی ترکیب شلت را غفران خورشید
 سائیدن کرفتی تا وقتی که طلایه شام کرد و شکر کا و افق درآمدی محصره و مکاره از اندرون و بیرون برقرار بودی و در کفست و مناسبت و
 مشاقت و مخالفت روز افزون شعر حبش الدجی التفع و البیض الصوارم و الاشد الفوارس و الخطب الاکسر ساداتی تراوف و خرورج
 ایشان را بر نیم و کلیم و حیر و کسیر میرانند و بر مضاربت و ایم مصابرت می نمود و از طرفین قتل تمام میرفت علی بده الحالات کاه بزبان نهیاس
 و ابساس و کاه بنان و عید و باس محمود شاه را تا میلی و تکلیلی کار می بستند باشد که بی تخریب بلدان و تعدیب قحطان آن کا فیصلی پذیرد
 و عصبه و عقاب مبهم از پای خیال آن مظلومان عالم بنا کشا و شود محمود شاه همچنان بر سر عزایت بود و بر مواجید آن که فلان ساعت بین
 شرایط و بلدان بود چون کل از غنچه دروغن از غنچه و ناواقصالح از سنگ درک چکت از پوست بیرون می آمدند و کلمه فاکه با فخر ایهکم

ساق روز با دست مطاوعت از می صره و پای اجتناب از می صره و مقام مقامت کشیده می داشت و آیه و بندگان فی طاعتنا هم یجهدون
بر می خواند و هم در پیش و با آنکه حقیقت می دانست که کشتن اقبال او خود کدام کشتن و چه اقبال می شمست و خاقانیت کار و خیم مثل
ساز هست که کذا بقیه و قد حلهم الا دبهم تحصیل نفعات و سده ثلثه داخل و مرتب احوال لشکر مشغول کشتی تا مرخص گشت کرمان را
شب بجران رسیده متصرف کارزار دست در مان در کشت مواد و ذخایر چون روز دولت روی در کم و کاست نهاد و مسویت
جذب و نیافت قوت بجائی رسیده که خلایق را بجهل مبتلا ساخت و آتش بلای غلا چنان بالا گرفت که تمامت وضع و شریعت بخت
جوع و قحط جمع دفعی کشته مردم پوشیده بروز و روز و شب از هر گوشه و هر کنار بیرون می افتادند و معنی فتنه و فتنه و فتنه
منهم فاقوا صورت حال زمره نجات یافتگان و طایفه بازمانده کان یکشت و نظام سلک جمعیت آثار می یافت مصیبت گمانه
النجیدی سئل نظامها و اطراف شمال و جنوب سیر السحاب بخیر یخرج الجنوب اواره میشد از مواشی آنچه داغ استخوان و دیگر و آنست
لشیریه بلر جبین حال و پشت تا حمیر و بنال که بخاصیت لیس که بخواه مخصوص بود و مخرب هر جا که ممکن بود میخورد و بدان شد از
طبیعت و سدر می حال و مسکه مسکه حیات میاخت خاوانی بر زن اغششان از زن بچ آمده متمولان و غلبا با عیاله و قرا بر سر
سفره بمرکبی هم که شده شریف با مشروف در درجه مساوات فرو آمده و هماب عیش و عشرت با احزاب ذل و عسرت
انس که قند و تمامت احشای ابواب و تشریفات بیوات بر جای بیزم سوخته قلبیت بیخوش آتش قهر و طبع
تر خشک چنین بود و در افتد بر غارتش ایاب و بن آیین که بهشت برین بر آن رفعت بنا و معیت فنا تا خوان و نوکر بود و چون ممکن
بویزب بی نشان و طرکشت الهی و صفات علیهم السلام لا ارض بما ارض و طمأن لا اطمأن الله الا الله عم الخط و
الخط و شاح الخ و نزل الاهل و الرجل و نظرف الفصور الى الفصور و یسروا و یسروا الخیر عن السدور
بقایای برای از رعا تار عایه شمیری و لشکری ال بر ترک هستی خوش کردند و رخت زنکی زیر کیش شعر قوی بل ان یرضی بیدم
فوجه الى قوی مجاهد و نهضه و نهضه و معاهد وصال احباب و مشا به منازل ارباب و هماب شعر ملا عیب و اوعیل و یسروا
المنی و یسروا ما اهوای لقا و ص نزال و جراب کشت و مجالس احزاب عیش خراب شد قیمت آن مصر مملکت که نویدی جراب
و ان نل کمرست که شنیدی سراب شد ضرب الله مثلا فریه کانت امنه مطمئنه با اینها رزقها نغدا من کل مکان
فکفرت بانعم الله فاذا نفعها الله لباس الخوف و الخوف مما كانوا یصنعون سبحان الله لا حکم لنا علیک و الامر
کلّه یدیک و لا یجاءنک الا لیکلام صاعقه آتش محنت درین دیار و لغز و زبر و زخمت بجز بار صرصر و اب حد ثمان و
و عواصف قهرمان قهرمان نال نشاط این حدیقه آتش را از بن و یخ برآور و آب این خاک بهشت و ش بدست که ام خاکسار بر خیزد
و خاک تیمار بر سر این خراب آبا و کجاست بلبلان خوش نغمه این تیان چرا دم بسته شدند و غنچه غنجان را پستان این چمن چرا چون
سرخ رخ بختن ترشته اند سر و قدان را بچند و چمن چمن چمن می چمند انجمنش احواله را چمن چمن را چمن چمن رسید و روی ان چمن
خطا بطریق است و دران چون نلف قلعیان چرا چمن گرفت آن دستهای بخارین و سا عیای بخارین که از نارغینی فدا کرد و ان

بودی اگر بزمینی حاصل خاکست و آن بسا از لطافت کنش نوبه که کامکاران کشتی اگر با زنجی چون و من کل بست فاجاست
 تنگ چنان بازغ و طوطی خطن طاس حسن بکت خرام در دام ایلام ایام بسته قید حمام شدند رباعی یارب کجاست آنهمه اسباب
 مانا اثر نماند زخوبان قفل باوه نماند و خون لاله شربان ساعه سگست و دیده بخت متلی محمود شاه هنوز چون چراغ نیم مرده
 که هنگام افطاه اندک اشعالی که مصی و شغل الضیاع عند انقطاع الاوقات کونه از بدلت طبع فرا می نمود و قاید شقاوت
 ازلی را که طلیعه خذلان بادی باشد متبع بود و در رویای تیره خطرات دست و پایی میزد و از بر سوخت و پوی عاجزانه میکرد و در بخت و بی
 زمانه می میخت و چون شمع سرگشته از سوز دل زبانه بریکشید عاقبت سیکشاه که سر و قرآن عماریت و مایه فتنه آن غلوت
 بود و از روعت بوارق سطوت و قیمت ترا و ف صواعق بخت محنت معا و رت با سر موادعت ساداق بکت بجات خود
 مضطرب و استیما بجماء حمایت و استدر ابطال غایت بندکان و دولت روز افزون از خواید کمکا بد مصون نیست برین اندیشه
 از موافقت محمود شاه بطرف مهاجرت کرانید و مساجلت بر مجالست اختیار کرد و چون روزگار زندها ر خوار می آغاز نهاد و این خود
 عادتیت میان آباء زمان منداول که بهنگام آنکه نهنگان حوادث کام کشاید و در کار تراج نایه نزدیک دور و دست
 دشمن و یار غیار و خویش بیکایه کرد و شعر از اما السعدی الما ل ما ل و بود هم ا لک و ما ل و ان تکتبر حال بختی مردم جوئی
 و حرمت مردم داری که اگر از کتاب میرسی ام و ز مردم بانی جز در ردیف قطعه خاقانی نخواهی یافت قطعه بکت مردمی بجات
 خاقانی که در دور مردمی بانی نیست مرغی که حوصلش بجهان دانه پرورد مردمی بانی خود جهان محنت بخش نیست که در دور مردمی
 بانی خواست که فرصتی استوار کند و اسباب بر خنق را سازد و در باب تقریبات جانب مطا وعت بل بایل بودن بطرف
 عصیان در مدت مناست محمود شاه بوسایل اندر واهی توسل کند و تقریر که در تیر تخلص کرمان طربن اجتهاد مسلوک خود
 داشت و نقد ضمیر را بسکه خلاص مسکوک باشد که صفیات بهجات او را باقام اکرام موثخ دار و ولحات جعوات با غضا
 بنصورت از قوه بغض پارسیده محمود شاه را از اندیشه او آگاه می داند و اگر قریه بکرده در ماه رمضان بخدمت ساداق فرستاد
 و پیغام داد که سر رشته فساد و مایه عناد از اقبل تا آخر او بوده است ساداق بیک اورا همچنان بصوب بنکی روان کرد و امید محمود
 تبریز از حکم یاسا لوفد و سانی الدفین فی القصر و الالباس شربت مجازات مجازات نوشید محمود شاه را طاق طاق شد و جلال
 و وقاحت او فسانه ستاراق نه یارای شفع بذریعت ضارعت و نه قدرت توصل با سباب همانعت نه مخفیه همان بود
 امید مسکه و نه در مضیق امرا و می مسکه جزین از چرخ حرون و متحیر از سیرا خروارون قال الله تعالی و انظروا یوما لا تجزئ نفس
 عن نفس و لا یقبل فیها شفاعة و لا یؤخذ منها عدل و لا هم یبصرون صفت حال او را چه در مصطلح سور عیسی
 و چه در مضیق سکر خذلان از سمرجات و ملفوظات و منقولات و محفوظات خود لایقتر ازین بیت فاین نمی بینم عذرت
 انکم لکافرون و جنتنا ابدا لیسلا لکم از جاس عادی رقی دارد و فرغبا و نشان در قی بیش نماند اجاس انجاس کرمانی اگر همه آن
 ندیم بل بهما به هم گشتند و الی ناری الله الموفده رخت رحلت بر بست چون در مدت ده ماه محاصره کرمان می پیچ

مصاف از متعین خلق صبح تا غروب شفق روح و از بهنگام نزول قافله اسرار تا وقت قبول راحه بنا بر آن مجاہل مخاویل اتفاق افتاد
و هنوز در خواب غور بودند ابدی بجای غور و فطرت حکایت تادیق عباد و اصرار بر تعادی از شاه همراه رسا و چون بار و سپه
حکم بر لیس شد تا از موصول است و آن بمحقق را که صاحب مهارت و صایب شطارت و موسی شکاف و قلعه کشای بود بدقتین کرد
و بشیر از آمدن دوسه عدد و مخفی بر مخرج هیت جزا گفته شتاب طلب فصاحت و قدر نهاد ترتیب دادند و عازم کرمان شدند
و روز مسجدان مجلسی را در بفاخرن منجین لیکانتهاد فی التبتا طین اهل کرمان را عیش سکت اندازد صورت انداز تعلیم کردند
بر سکی کوه فرسای کوه قله رایشکا قلعه و حصار را در زلزله می آورد و ولوله چون خروشدن رعد در بهار و در نهاد و سکان
می انداخت چنانچه آیه کریمه یَجْلُونَ صَابِعَهُمْ فِي آفَاتِهِمْ مِنَ الصَّوَاعِقِ حَذَرَ الْمَوْتِ در حق ایشان و صوح پذیرفت هیت مصطفا
مصادمت بجای رسید که سکت تسویر و تهویل در قلعه مترس نه پوش و قبه مقرنس بی سون کردن گفت و هکیم جبرائیل
شاه ملک را که با برج حل خیال مسامحه می بست با قواره زمین موازی کرد و سید اند چون بخت خصم با پادار و شکستید یا مد حصار
با همه سر بلند ی بفرودنی کردن نهاد و هیت عقلم چصر احر چه کر کش بود حالی که پیاده دید کردن نهاد و فصل با تفصیل است
و آنجا را بخدا یافت و آن سور حکم مباد و سمت انکس گرفت محمود شاه و افراد اشباع او کشف صورت از بهول مکاشفه سر
خو کشیدند و قافله شبیه دست و پای کم کرد و سادان بکثبات قدم نمود و شکر را تخصیص کرد و از اجانب حمله بردند و
شهر را غایب روز دوشنبه دوم صفر سنه تسع و تسعین و شتا و محمود شاه و امراء ترا که و خو جگر را که نگاه ملک و دستران
عبد بود و مغلول و مسکول در شمار عار و لباس شمس و رداء روی و خلعت خلع بقایرون آورد و بقایل لبختم علی بعضی تالیف
و معلوم کردند که بختین چندان برینما و مثالیها همین نتیجه و او ذکر الله علیهم و لکافین امثالها و صحت حدیث نبوی که قوم
العلماء مسمونه جهان را چون چشمه نور زای خورشید روشن شد بوقتی که محمود شاه و دروازه السوء افعال خود اسیر آمد صاحب معظم
جلال الدین شاه این و دینی که جناب رباب حسب حال میزد و جواب گفته او را عید است کرد و رباعی ای ناکس دین بکل
ای غلظه دون وی عقل تو در دست بپوشته زبون کردی تو تهوری و دشمن گشتی ویدی فلک از پرده چادر و بر و از غراب
حکمت آسمانی و عجایب تقدیر یزدانی بهم ورین روز بر لیغ و دران فرمان رسید که چون کرمان تخلص شود و جرم مخالفان و دولت را
هم آنگاه بقصاص مولانا ی سعید بیاسار ساند و روی زمین را از جرس افعال و میمه و قبح اعمال التبتا ایشان طهارت و هند سادان
بکثبات اشاره فرمود تا و آورده تن را از افراد عادی دین و دولت او بجای ملک و قوا را سلطان ملک و اغوش ملک و محمود
و قوام الملک و بهرام شاه و امراء ی و طغای کنین و قلعه و کاکامک یکی را از عقب و دیگری بجا متصرف یاران همه رفتند
و ترا غنظند میرسانیدند و هیت و شستن و دیگر را تسمه سی و هشت عنقریب آیه انغر فو فادخلونا را می توانید ندوزند
تخمین خلاقی بنازل میت و هیت میرسد و هیت اذول و حصار شان خوردند چندان کر گسان کر شیه متعار و از رنج با غرض
و لکذالك بفعل الله بالظالمین و هیت باز ی کردی ما ندین مخرج مست که بازی برارد به غنا و دست زبانی و هتخت و کج و کلا

قانون خراج ممالک

۴۳۵

مدر

شرف کشمیشی یافت و بیایره و برلیغ و تشریف سلطنت مخصوص شد و پانزدهم رجب سنه شصت و سیمانه در جلالت و عظام و کرامت
وزیریتی تمام متوجه تختگاه سلطنت گشت و دره و مثال بن مال خرم طبع و قریح خال در مرکز دولت و اقبال قرار گرفت و عجم کرمانیا
قدوم او را درود و فود و رعایت و دوا با سباب کلمات شمرند و شهر و برزن چون چهره خوبان بر آراست و مسکوران نشیدند
و شعرا و عسکرانی و ثواب گشادند و صحن مبارکانه به شمار زد و سیم نمودار کسوت خانه چمن خزان و دارالقراب انجمن بشارت
و صغیر و کبیر بدین بیت تمیل نمودند بیت شکر حق رب که از رفقه و مت امروز کس برانگنده مانده است بجز زائر و چون
از راه و عشرت و سوره و سر و تمیث امور سلطنت پرداخت و نظر بر صلاح و فساد احوال انداخت بقیه در مملکت خویش درویش
بر خسته قدر کم لطف نهاد و امروز بکام میر و عمر سیر تا باز ملک چه کرد و خواهد بینا و الحمد لله و الصلوة علی نبیه محمد
و آله الطاهین و وضع قانون ممالک فارس ما انقلبت میمونه الطریق ما مونه الطورق لیم الله تهتالیکیه
و الحمد لله تکلما بیکرمه و الصلوة علی النبی محمد مناجیح من یسیر بکرمه بلطفه و یزید نذرا لاجلده و فخره چون بکرم برلیغ
فرمان قدر جلالت سپهر امکان خراج ممالک خانی غارانی مقرر و برسم و اساس قوانین مستحکم میسر نمودند چنانکه ذکر جمیل حاصل
صورت آن با جمال و مقده شرح داده آید از مبتدیه سنه احدی خانی مطابق معامله سنه شصت و سیمانه و ستمانه الحزبیه قانون
مملکت شیراز شریف صفع اذا خطوت بالقلب منته عنه لسا طغند الملتفی و مقتن گشت و برونی برلیغ قدر نهاد و تعیین
و ستور مملکت از مختصات سیمه نور و نتایج رای و رویت ملک پر در محذوم جهانان رشید انجی و الدین عز نضره که سر امر
رافت عالمان و کفیل دولت جا و دان و مجاز شمول لطف و حسان و شعر با نواع عدل امتان بود و دیوان قانون نیز
امثله مشروح مطول مکتوبات مشروط مفصل دادند محتوی بر آنکه بیرون فرج که عبارت از ان عشرت است در وجه موجب
مرسوم علیه و حق السعی مفضلان و دیگر منومات و عوارضات تأسیس پذیرفته هیچ را بدراید و ملات قنات و انواع
تکلیفات و تمکلات قلیل و کثیرا تأمینا و تمکدیرا خطاب کنند و شنیده که ستمه و بیایه امان بان مضمهر میگرد و و شنیده سویا و دولت
انان حاصل میشود جدا نفرستند و جنایت که جنایب حلیه نظم است از هیچ مجرم و جانی نماند بل بحسب اقواف جرایم آنجا که
بکسیون قنبرج با حیرت بر خوانند و اندیشه تعبیر بارهای مستلزم دکات سیر و اندو و جود العین معین را بقسط مقرر و غلات
بسیس ممالک ارتفاع و ایتناع استخراج کنند و تصور نقد و استلاف مقده و بال سب و نکال عقیقه شده و اگر توفیری
ظاهر شود صاحب خراج را تسلیم و موافق باشد و از دیوان قلم تفرض و تعرف که تا که رویند و سکت تعین و تمین در اینجا
و اوان عرض اوقات مساوی و از منی بنظر مبطلان متدین زروع با یوف را باز دیده بهمت بر تدارک مبلغ فاسد مقصود را
و علی التاسیل و التوالید بظما بعد بطن این رسوم با تدار مرسوم و این احکام با حکام مقرون شناسند بخت لا یوفین کردند
المکونین فواها و لا یقطع انقلب الامور و یجتمعا و سداها بل یصنحون فیهما تصرف الملائک فی املاک الایمانهم و
هز قهون نرفه القلوب فی ساحه الصدد و عید و طایفه نام عنهم عبون نوازل الاحداث فی الاطوار و فسد علمهم

طرف عواض المون فی کفد الاصدار وبتسبیح المالك من ذلک مطالبات الذیوان وبقول الناس علی صاف
 الانفس اليوم اساس العهد وراشر من مایمن بذله بعد ما سمعنا ما ائمه علی الذین یبدلونہ راعونانہ
 اندر وبران تجمہ تبدد قمارخ صحیفہ توجیح ساخته و ذکر رفہ کہ دلخت وخط آفرید کارطرت آیات سلطانی وبرت بنات بر
 و عتاب و بازخواست پوشاہ روی زمین خداوند کلمہ باشد بر کس کہ مناقضہ این احکام و معارضہ این فصول نماید و نواب تغیر
 کند بر بشرطی این شروط راہ و ہدایا رض دولت روز افزون سحاب فیان این جهان و انیم نامزد و دیدہ طالع سلطنت بطلان
 صورت نصرت قریران ذلک لکھو الفضل الکبر کاوہ برایا و مقام نعیم مقیم نعیم روح نصف عمم معطر و باغ شوند و اکث
 رواق آفاق بلوغ خورشید معدلت منور چراغ کرد و آریان ہذا مذکرہ من شاء اتخذ الی ربه سبیلا و اما بوطہ و و
 راسخ نہاد و دود باغ راسی اودا و تشویش ضبط اب در کارین دیار فاو اول صاحب قانون کہ نامور این امر خیر شد نہ بر خلاف
 سخن فلاطون کہ بخارج ہذا العمل الی رجل فی طباعہ یغضہ الاشرار و یفصا اصول الانور و الفیاض علی الصلوات
 اللہ علی الصلوات از پیرایہ حنکت و دربت عامل بودند و نواب و کاشان بران لو فدا کن کل اشعنی عہدی طالبہ رعایا
 تخت کنان با فہم مطہرہ قابل کوئی در علم ساقی کسیر اوراق را مستعین بودند و از علم مساحت و ضرب شش پونج ماہر تسمیہ مواضع را
 چون اسماء تسعہ و تسعین کرا میکروند اما نوشته خود را چون جذعہ لکرت حل قبول ہستند کہ در موضع معمور تخم طمع می افشانند تا
 تا بار شود اما بایرات را تخم دیوان میرانند تا ذکر کفایت سایہ کرد و در جواب سلام خاص و عام ملکند لکھو لکھو کہ کی جیت
 در آن استین کوچہ ہست و در معرض تقریر مذات شعر فہارت ہارت و ہینا ہارت لکھو فہا فان فلی عاند ذی لکھو شکر بر منو
 حاصل پردہ سازی قانون ملک بزعمہ تفتیق و تفتیق قانون طمع میروند تا آوازہ شاعت کبوش زہرہ ضیا کر سید و چون نظر
 آن طایفہ از بستن خراج اخراج زر و دینار و اکندن الیاس بودند اتباع حکم بر لیغ مطاع و اجتماع در زمرہ الیاس الناس بلا
 بسیار مواضع کہ شوب دیوانی داشت یا کج تو فر تمام بود بوطہ عدم فطنت و وجود طمع و رشوت یا استناد بوزہ بر کشتار قدیم
 اعنی حاصلات سالہای گذشتہ همچنان در تصرف و ثبت صاحب سلب و غلب باند و اینقدر مایہ نیستند کہ وہ بایزہ و بیج
 اصناف بیج ہج باشد و در مقابلہ آن تا طرف نقیض بعینہ درست و درست آید بعضی مملکتات موردی از ارباب سب غلب
 اصحاب یا غلب ایشان از رعایت تکلیف و تعین خراج آن موازی مقاسمات دیوانی افتاد و بہت معشوقہ کہ در کنار
 می بایست و اندوہ کہ بر کناری بایست چون مقتد مستقصی کہ از حکم بر لیغ بنا بہت آن موضعی بودند بر صفت ہستنا
 از نقیض مقدم عین مالی مانع گشتہ بوف کشف و فخص و دیوان اعلی حضرت جلت خوی غلبت و کرد و ہست بر صفت جان
 و دامن عرض ایشان نیست متصرع و خذہم یدیم الشوہر فواد و بر مغرور جرمیت و تقصیر مغرور شد نہ و از
 شرع مجرور سب ہر گاہ کہ وکیل از شرطات موکل منحرف شد و از بیج ہندی بدایت او متجاف شرقا از و کالت و نیاب
 معزول باشد و مطر و دو قول و فعل او از حیرا عبا بر و دو و علت ثانی انکہ شیراز از نظر کیمیا خاصیت و در افادہ و چتر شلب

افروز خورشید آسمان سلطنت هرگز بر اطراف و افکار این دیار سایه نمی اندازد و پیوسته از نصاب معدلت و عارفی که جهان
مشمول شمال مرا یا شمایل آثار و ایام مخوف صنوف عطایای باران مقدار است تا محظوظ میماند و ولایت و مستقران بر تاج و تراز
فرموده تجار سربل تقادیر میبایند و اگر بنظر انصاف باز نمید و بمصفاة اذیثه صایب در ووصاف آن بپالاید شبت نماز که طفت
تأیید بمقتدات مخالفت اعیان ملک است و غیر وثایت بعضی بیکیین و کارکنان طلیت چون طره و زلف یارب
چون زیور روی و دست غماز چون غمزه یا سحر که همچون لب دوست رشوه خواره بود زلقان بولبب خوی رغبت
را عا کوی که در تبتید مصالح همه گیر طمع بند و از غایت محاسن صیبت تأثیرا بقلب تعقیب فرورند از بهر تراشی چون تیغ
بفطانت قطیعت رضا دهند و مانند دوات جز در بند تسوید و تشویه چهره حریف بیاض نشوند سر حلقه اعمال ایشان در روزگار
اعتبار تقریری حشو باشد و نقل سائر الوجوه از موعودات انفعصل خرج هذا يوم الفضل الذی کنتم توعده عن عقدی سهوی است
از ما و ده و چون قلم قدم ننند و در سر خیره گویی بر نخیزند تا بدستان خود قدم راسلم نکنند و صورت اساس این قاعده و
اجرا تعلیه و تشید لمؤلفه مصرع کوران جهان بدید و کران بشیند مصرع را کی الاغنی قد سمیع الاحتم علی هذا از غایت تکلیس
قواعد احوال و تکلیس قوالیب افعال یکدیگر در دیوان علی حضره اعلاه الله و رفع و عایم و ولها قلم اعتبار ایشان بر او شتابند
و میان امجاد القوم و او غا و هم مغایرتی نماند و وفا خرد خامل و محمول و حامل بیایه تسای و بی زاده و بری و مجرم و فاسق و نا
در گفته کافی موزون شده لولنا و فی الناس لملکوا و یکبارگی جلالت نماید و در رابطه تفاوت از طایفه کامل ذات بارع صفات
صایب فکرت صادق فطن مبرور حالت منصور الدل مستقیم قلم قویم عقل مضبوط حرکات مضبوط سکات تا فرقه ناقص خبرت
تا صرف طرقت سافط عدت مستطامکات مخرف فعل مستغنی بیت مستضعفیت مبتدل عرض مبتدل اصل مستل مثل نسل انقطاع
انجامیده تا حدی که اگر بالفرض قضیه متضمن مصلحت ملک و مال بشری عرض قرآن یا بدیهه حظه انظر الی ما قال ولا تنظر الی من قال
رقم ارتضا و سمت مصغنی پذیرد و قیاسا علی بعضی برد گیر قضا یا محمول می افتد لاجرم اخبار باو بسط خست مشارکت هشوار
مصرع و الناس من بین اخبار و انشراح و ایم با هم فکر و پیوسته سگسته خاطر روز باید کشت و همیشه غم اندیشه و همواره بیخواره شنب
زندگانی کرد و یای نسبت شیرازی چون غین الشیخ بی تحسین بل سخت شین مانند کمال کفنی بالمره ذره کونه شهبان یا و انکان
الفضل الخانی از اقامت طلب از آفتاب این قاعده و مطموع از تاسیس این بیان آنکه برخلاف احکام بر لیغ و تجوی رضای محمدنا
عظمای غرضها و ولات و ولایات بویل آیات طمع برد عا یا خواندند و بی اندیشه بصمت است انداز کردند و خود را مطعون
استه الله و عرض طعنه از من خست لولهم مال سوء ازال الله ذلهم فذلوا لولهم خراج نهذهم منه خراج اصل کشت و حکمات
و مطالبات زواید بر منال تقاریر و تقاریر حساب بحق ناکرده حق الحساب که عین بی حسابی باشد میطلبیدند و بتقریر باطلی
التقریر را ذناب آن میبایست لمؤلفه آنرا که تقریر یکی میکردند تقریر نه این بود که باطل طلبی در مواخذت بتوفیر موهوم
تقصیر نمیکردند تا در تدارک تقصیر معلوم از اسباب تغیرات تغیرات کبوش علایات میرسید شنبه و محصل حکم بتقیاف طمع و عا

نقاد و بر

مبتدل بحر

مبتدل بحر
مبتدل بحر
مبتدل بحر

تغایر

چون منعت منسوب شده و فراغ از ارباب خراج اگر چه شرط ابتدائی نبود مرفوع محصل زیاده از ده یا ده با عملنامه هر چند صحت آن
 نیکو دم زینت بر عادت غایت قدیم میکرفت تا فرج نیکو دست در او من وصل اصل زده بود فصل از زوایا کشت لکولفه از ریح
 خراج اصل غم کشت افزون و ریح کلام شد شکایت بیرون حاصل نشود نجات کلی ز خراج کردن است شکایت کار قانون
 اعتبار قسط ماکرده و اظهار ادراک ریح ناموده خطاب تقدیم و تسعیر و تکیه چون معلول از پی علت بی تراخی روان میشد و بر سر
 خرواری غده که حکم رفته بود تا چهارمین بعثت مرسوم عهد و موامعات نقل و نقصان محارز بستاند و غله را در حضور تکیه و قابض الله
 یَقْبِضُ وَ یَبْسُطُ با تفاق رؤسای مواضع ضبط کنند با آنکه بقصد رز و در هر بعض غله در انبار میرفت میشد همان مثل است بعینه که
 شخصی در ماه رمضان خطا و عت افرین نهیدینکم التهم قلبه منه میگرد و در اقامت سنت کتحر افان الشهور بیکه شایع
 میشود و قتی این بیت بر صفحه قال مسد کشت چون کشت مناسب بر قامت این یافت باقی دهنه بسته شد ششماه از کتحر
 لی ما اکون مسافرا فذلک ع تکلیفنا لک التملک به الخ و بعد آن مشارت که مبتدای سرست هر دو کتبی با و خازان طرف
 بعثت آلاف نا واجب و موزعات و فسات مستی بهر سی و موسوم بهر سی خارج از خراج میگرد و در ششماه حق کوفی
 و سوت جوی اقلیدرانی در خاک می انهد جلیت غم بجران بسویت ترا زین تمت کن کین همه در بجان بن تناسر
 بعد از آن بو هطه عدم موافقت اولی و عرض مکاید و ریح یکدیگر نا دانسته تیر ویر سخن تو فیروقت مقام حومه سرای عرضه داشته بود
 و از دیوان حضرت مستزاد بسبیل مقاطعه الزام نموده مقطعان نیز بحسب هوا و رای خویش انواع تکلیف و تعذیب تعضیف کرد
 و فزون طنون اکاذیب تلیف و در تعیش مطلق تو فیروقت مصصر ده و ده که چارفت زبید و یا هر کجا که بقدر قدرت کوشید
 و در استکبار رزح استنما ریح اندک مایه سی کرده و بدان سبب تو فیروقت روی نموده بود عین نقصان کشت و مواضع که اصل خراج
 آن کران افتاده بود و از ریح انتفاع بر کران بعثت مجبور و شستن از تصرف و مجبور که شستن از رعایت و تحط کت بریش بود و در
 بدواع شعر جملنا من الا یام ما لا نطبعه کما حل الظلم الکبیر الصاکیا و انما این احوال در حسب حال کی از ملوک عصر کلام
 جلیت مال اگر خواهی عیت هتالت بایش و در کونیند ارباب شریک الت بایش و آخر شورسته کت و بجهت که امیر بزرگ میکشند
 صاحب عظم غالدین القوی شیخ لقی الله الخ و انما الیه لان یفیع باب جبرالت به جت ایامی ملک و اتخراج تیا
 و عادت نظر در صحت خراج بشیر از آمدن بوقت تسبیح محبات سبب کت خانی موافق سده اربع و سبب خراجی در چند ولایت که
 مرفوع تو فیروقت بود و مبالغ مال از اصل خراج مقرر قاصدا چون مطالب آن علاوه اشغال و موجب خیرال رعایا و خلل اعمال
 مجبور رعایت صحت ملک یا تقریر باقی حال را مجوی فرمودند تا صورت آن عرضه و شستن و حکم مطلق فرمودن باز در سده اربع خانی
 بزرگ استنجا کسورچی از حکم برینج استنجا بیغ برسد و فرمان آسان دوران شنایند که تاجت ساختی چرکت منصرف کتیر تم الله
 و نصر هم که بحفظ شعور مشغول بودند بر بسبیل شعور بغور رسیده هر ده و دینار خراج او دیناری بیرون از فرج مقرر به بند و نیز شاه ناگاه
 و خواتین و امرا خود را ازین خطاب معفو تصور کنند و نکست با حکام و دروغیات و مقامات و مقامات نمایند و بر اقطاعات

اهوال

و مقتضایات نیز این حکم را جازم و نافذ دهنم چون مضمون بلیغ جمهور را تبلیغ کردند و ملوک و حکام بواسطه اخراجات و مصالح بلیغ
و مصلحتان بر پیشش نیاز و بنداری و نسیم و دیگر چنانکه ربعی از اهل خراج باشند و ملوک کردند و عمال در افراد ولایات علی الانفراد و متصرفان
نواحی هستند و او استناد است این نواز چون و بیتی مستند بر می افروزد تا فحوی شعر و اهل بلیغ الرئیس حامل ربه و غاده
فی الرئیس بالریع بمنجلی معلوم بکمان شود و خلاصه را در جواب کیف صحبت شعر اصبت مأمور الیکن اذفع اغانی یا فانی شعر
زبان سخن بر نام و دوشی حصه رؤس و حصه مولشی و مطالبت متعادل بر بنیاس پیش گرفتند و ده یازده مصلحت با رسم المیزان
و نایکشت و مصلحتان در عوض ملکت که بر خاش میزدند و رشوت و خدمت می شدند تا مضاعف مبلغ تغور از رعایا استخراج یافت
و خسران شیعه و تفاوت اثمان اجناس این مضاف شد و در اوایل این حال مخدوم جهانیا ن عظم صاحب دیوان المملکت سعد
الدین غرضه و در جواب تذکره که رفع شده بود حکم فرمود و حتما فرما که یک نیمه از تغور محسوب و از آنجا حکام شیراز از غایت
شور بخشی رعایا بسین بر یکم بدل کرده موجب دشتند و بمغرفه آب در دریا کردند و کوه را از کاه و خیره نهاد و حاجت موماری مقدار
تغور باز داد و مصلحتات آن خسارت مال خراج شمره داد و عطلت و یار از آثار عمارت و تفرق رعیت از مقام بدست و ملکت
صنم روی نمود و تقصیر مال خزانه و شکایات ارباب حالات سالیانه دست فهرسم داد بلیغ دست در هم زد و غنهای
دلم چون حلقه بر در صبر چرخه نم اکنون حلقه چون رزاید که بدینگونه ذکر رفت بستند حکام باز بر بسیل تقیه عرضه دشتند و التماس حکم
مجد نمود و در طلب مسامحه نیمه تغور این اجازت معین و کاند آن بخلاف عن به بندگی دیوان حضرت رسیده بود و برای مخدوم
جهانیا ن که تبا شیرین شبست و مناسبتی طلب نیست پو شده تا ند که این مسامحه بر کار رعایا نخواهند نهادند شایسته شرف برین
عبارت که غیرت زاده صدف ینماید جواب فرمود که فریاد رعایا از مبلغ تغور که حکم بر لایع مقرر شده نیست ایشان از زوایا عین
که گرفته اند نالاند از باز کردند و در تعاریج این حالات سبب بیجایی عمال و خرابی اعمال و خطاب صواب و انجلاء رعایا و خرابی
انواع بلایا این رقع در صنعت مراعات مقابلات بر غم کتب که و علیکم بالمقابلات بر حسب حال یکی از عمال ولایات نوشته اند
رقعه فی صنعت مراعات المقابلات تا قلم مصری محمد از کتبار دوات بر عذار کاغذ رومی و شش در عباراتی عربی و
عجمی صنعت زکات خنی تحریر میکنند اقبال بنام آن صاحب دولت معنون باد و رایت کامکاری با سنا و مراد او مخضن الکرجا
از وجود مشرف و مستوفی حفاظ و نظار العی و لیکت بکلی نواب و صاحب بلوک ولایات شیراز که از حکم بر لایع بر سر ولایه نصب
رفته جریده حال سیه کردند تا در مستقبل بنوک قلم اضی منافع و اصابات از نا واجب و قنات و جمع موضع خرج نا واقع و سنگت
بر دات و الوف بخانه و الی چون برات عامل معزول عاید و راجع باشد و غم باز خواست دیوان و اندیشه تفاوت شیعه و فاضل
مرسوم از صمیم دل تمکین چون محصل از خانه ایشان نقل و تحویل نماید و معنی جلیت بقدر نف سیردی هزار جان و سیردی
است ترا بهین کشه کسور نزدیکت محاسب نصف خر و عقدی صحیح بقیه و صورت حساب و ستر فاع بر ورق عرض هیچ دیوان
باز نکرد و ذکر تنج و مقابله سائر الوجوه و معالجه مشو مطلق نماید و یاف حکم و التفند الشانی بالشان کیر و و علی التل نقص

ولایتی که بکثرت سعی و قوت طمع وین نقیب و برکت ملاست متصرفی از میزان تاریخ سال گذشته هزار سکه دار غده خراجی نقصان پذیرد تا ریح کرد و در پای خمول افتد و مالی از خالی خوشی در ظلمات بعضی فوق بعضی چون نور شمع از خامی و بی شستن و در کوزه پس است کتاب اول نواب شهبور از تن مفضل با دیگر بعد ازین به مجمل دوازده سکه و خوشنای مجری و عمر غیر محسوب و طاعت مستر و اگر یک دفعه دیگر نام محرف حساب بر نه و کتابت با بابت عقل شمرند یا از من ذلک آمل جوی باقی با خود تفریک کنند و التسلط علی من سکن من الاشیغال و سلم الی الله القناعه فی عالم الخلال قد جان پوشید بل مفهوم هر سده و طبع باشد که نظام عقد خراج چنان باید که تا هر چندستان بر ملک تا بند از هم طریقه تا بید یا بند و بهیمنی و قیامت دهد که از دیوان اندیشه خطاب زواید و از قبل رعایا توقع است در آن منافع و در میان نیاید و خود بید به فکر و قبضه الاجلان خاطر روشن است که اینکار در سه قسم مخصوص بود یا توفیر باشد یا خسارت یا مساوات اگر اصل موضع خراجی با مبلغی که از دیوان معین کرده اند مقابل افتاد و نیست عمر صاحب خرج محقق شد چه ملاست شغلی میکند که لایزال منتج فایده نیست و اگر قسم نقصانست و بیگت روزگار خود مصرع میلی نکال سوی نقصان و ذاد فی الظنور نفعه اصاعت عمر و مال عارن افتاد و خود و اعتبار باقی و زادی نیایم گذشت و با آنکه خطر نفس و قطع نسل تابع آن خواهد بود و با انفعال اساس خراج منظم و عقود احوال منقسم کرده و چه این شخص یا متمولیت که خسارت را از مال خاصه گذارد یا فقیر که از عهده الزام خراج متقاضی نتواند شد و علی کلاً الحالتین بکالتی انجامد که از او عاجز آید و بر زبان حال سزاید مصرع من از خراج چه ترسم که خود بستم نه گفته اند و این علی الجواب خراج آدمیم با قسم سوم که توفیر و غبطت در آن باشد لا محاله تجوز مزاولت هر کاری آدمی را در انصورت طلب فایده و جذب فایده تواند بود و اگر بخلاف آن بودی افعال انسان عبث افتادی و نظام سلسله مناسبات با نفع پسوستی و کسی که منظم خراج میشود اگر هم در بدایت تصور کند که بفرض نقصان معاقب باشد و بتقدیر توفیر مطالب بکونه پیرامین آن معامله کرد و پس ستر قرار و استمرار که خراج که امری ابدیت و بر تقدیر تسیر و فرض رعایت شروط چنانچه مطمح انظار پادشاه جهان و مطمح انوار آرای وزرای کامران است و قتی بر صمیمه جریده امکان مطالعه رود که راه کم و بیش بسته شود و تصور شود و زیان در خاطر آورده نیاید و باید که سخن امیر المؤمنین علی المرتضی علیه السلام که در وصیت مالک اشتر رضی الله عنه فرمود و ب العین صایر شهد فال علیه السلام نفقداً ثم الخراج عما یصلح اهلک فان فی صلاحه و صلاحهم صلاحاً لمن یواهم و لا صلاح لمن یواهم الا یهم و اعلم ان الناس کلهم عیال الخراج و اهلک و لیکن نظرت فی عیاده الارض ان یبلغ من نظرت فی لا یصلح الخراج فانک لیتذکر الا بالعیاده و من طلب الخراج یغیر عیاده و یغیر لیلاد و اهلک العباد و لک یتیم ائمه و الزام عقد خراج چون صورت الخراج خراج دواؤه و در کار بی بزرگ و بازاری تیر و دریا فی رثف بل عقله عقول بنیاد و لیل و لال عروس دعوی و خل خلل معنی است که آفات ایام و حدشان روزگار را نهایت نیست و وسعاً و شیت هر کاری و مناسبت مزاولت برامری در هر نفسی مرکوزند و در عهد خلفا چون خراج بلا واسطه مقرر میگشت تا نصاب عمو و عباسان نقبات ایام و نقبات اعرام و تفادی و لایه انشربطه خراج و تعدی طلبه در مطالبات و استخراج روز بروز از آثار خراجی ظاهر میشد و اما

اختلال معاينه می افتاد و اهل بهشت و نبات مواضع صنایع را معطل می گذاشته و جلای او طایف و مغارت خویش و پیوسته می کرد
 بزم جزا تا ارتفاعات و حاصلات بلاد و نواحی در هر دوری و هر قری بی نسبت زمان قبل لغات و بی حش و نقصانی مغرط یافت اقل
 در زمان محدث فاروق خراج عراق که طول آن از عبادان تا موصل و عرض آن از قادیسیه تا حلاوان بود بمبلغ صد هزار هزار و
 هزار و هشت مقرر کرده و در زمان معاویه سر بلای حاصلات پنجاه هزار هزار و هشت مقرر کرده و چون نوبت به حجاج
 حجاجی و سوسه سیرت سائر او رسید به پنجاه هزار هزار و هشت مقرر کرده و در عهد محدث عیسی خراج این موضع بدین موجب مقرر گشت
 و مشق چهار صد و پنجاه هزار و هشت فلسطین چهار صد و پنجاه هزار و هشت و در دور عباسیان و اقدسی روایت کند که حاصل
 آن از عقد مستوفی ایام این مبلغ باز آمد و مشق چهار صد و بیست هزار و هشت فلسطین بعد وقعه الایمن رسید
 دوه هزار و هشت و فی عهد المقدور و بیست و سی و چهار هزار و هشت و شصت و هشت و بیست و هفت و در عهد عبداللہ بن سعد
 ابی سرج بعد خلافت عثمان از مصر و اعمال چهار هزار هزار و دینار حاصل کرد و عمر و بن العاص پیش از ان مباشرت امارت
 و جایت آنجا بوده و دوه هزار هزار و دینار حاصل آمده پس در خیال عثمان اورا گفت ان اللفاح بحضر بعدک مذکور
 لبا نھا فقال لا تکلم انعمت اولادھا مقصود ازین ذکر آنکه در زمان دولت آل عباس حاصل آن بدو هزار هزار و پنجاه
 هزار و هشت مقرر شد و هر چند کمیت خراج فارس و دیگر بلاد علی التفصیل مانده و از هیچ تاریخ خوانده نیامده الا همین قدر که در
 فارسنامه مسطور است که بعد از فتنه محمد امین مجموع اهل فارس و کرمان و عثمان را علی بن عیسی برو و هزار هزار و دینار سرخ
 خراجی مقرر معین کرد و در عهد عضد الدوله چون عمارت بلاد فرمود بدین مبلغ رسید مجموع مال فارس و کرمان و عمان
 مع العشر المشرقة بحریف و معدوان الاحمر العین ثمان الف ثمان مائه و ست و اربعون الف و در هم فارس مع العشر
 المركب بحریف دو هزار هزار و پنجاه هزار و هشت کرمان و دیگر و کرمان پانصد و پنجاه هزار و هشت شیراز مع کر و فخر و
 ثمان مائه و ست و عشرين الف و دینار حضرت صخر عیان سوی الفرع صد و سی هزار و هشت اما از ان عراق عرب که مرکز رایت خلافت
 و قرارگاه سده امامت بود و از امامت مملکت و سائر اطراف مشرک و فقی اموال مقرری متوجبات سنوی بیت المال کجا
 میرسد مبتدئ مسطور است پس بن لیل نواحی جهان بآئین الیه و عند الفیاس علیہ ثمان مائه و ست و اربعون الف و دینار
 داشته باشد و از آنجا قیاس حال هر وقتی بمانی مستقبل آن توان کرد منطوق انشابات علمای تواریخ کرم الله ارواحهم
 المقدسه و مسطور در کتاب تذکره از جز و سادس عشر از باب چهل و نهم در تاریخ نیست که قبایل و بن فیر و مساحت عرصه
 عراق فرمود و دیت هزار و بیست و پنجاه هزار هزار و جریب بود مقدار ثمنی تخمینا بطلت مال و اجام و اقام و مجاری و
 و عراض شده با و دیهبا و غیر آن وضع رفت بر چهار و انک باقی قانون نهاد که در سالی نمیه از ان ستر است را بکذا رند و نیمه از
 کردن چنانکه هر سال بمقادیر چهار هزار هزار و جریب معین شد و هر جریب را دوهشتم بوزن مثقالی لازم فرمود که مجموع
 آن صد و پنجاه هزار هزار و هشت باشد و خراج ثقیلات و کرم و دیگر ثجاری و دخل آن مبلغ بوده اما اموال صدقات و چیز

کچ نحو

انحطاط حاصل ملک

۴۴۵

۴۴۵

پس ازین مقدمات تفاوت حاصلات هر قرن محقق و معلوم شد و اراءت بر روایت راجع آمد و دید بصیرت بدید که از دست
 دیده تا ولایت ششده مسافت چندست و درین ایام خود عیان فی مستغنی است از خبر و عینی فارغ از استدلال بشرچه هر ملک و
 ناحیت را که بنظر انگشاف باز بیند ارتفاع آن در موازات حاصلات زمان گذشته اقلی باشد از اگر کی و سطر ای از دقری و در
 انیمقی را مطالعه جراید جانات و مشاهد احوال اعمال محکث شیراز علی التخصیص در زمانیکه تمام است و بالاس قریب است
 کند که در عهد اتابک سعد ابوبکر بنی اندر غرت در سالی محصل ولایت کرمان تقریباً سیصد هزار خمر و ارغله بود بجز آن
 چون والی در موقف تنهال غایت پادشاه و استلال بال عاطفت آن درگاه و اطهار کفایت و مساعی درین شغل بجایگاه
 عرضه داشت اتابک بی آنکه استیانی فرمودی با تکریم چنان زبان ادبی در جواب گفت در زمان عضدالدوله ازین ولایت
 هفتصد هزار ارغله حاصل شده هنوز به بنیه آن نرسیده و حال است که امر و بکفایت کفایت و سعی دما به خرج کرمان دلائی و اینچو خاصیت
 و از باب مبلغ چهل و دو هزار خر و اید مقنن شده و تمامت معطیات و مختصات اعمال شیراز بهین حکم دار و ملوک و کما فیها فاقوا
 و بی بضایه و کار و دنیا خود روز بروز چون ماه که از چهارده در گذرد و در نقصان و انحطاط و معترض ضمول و جنایات بوده و است مصرع
 تا بود چنین بود و چنین خواهد بود و اسباب خرابی و پریشانی که چون تار نه محصور است بلال آسا در نمو و بالیدن و چون و اثنی است
 که مطالعان تصدیق این مقالات و تطبیق این حالت بی بهیج قبول خواهند کرد و برین مثال ختصار نمودن اولی شهر و مقصد و از ترتیب
 این سیاق و ترتیل تفصیلات آنکه سلاطین و علم و سلجوق و خوارزمشاهیان در روزگار عموم سلطنت و تصایف امور دولت مایل
 لغرض خراج خراج المال غنیه مقنن و توفیق راجع بل خروج خراج فرمان میداد و با جانب و اقارب در نواحی ممالک خست
 ترفیه و تخفیف میرساند و با جانب مارب عموم رعایا تا غایب گلی نکردند یا جانب عطلت و بطالت ترک دهنده استمالتها
 میفرستاد و از محصول خبرت و ثمول دبت و تجربت مواضع خراجی را که لکد کوب تخریب و تقاب و فرسوده تغذیب و عجا
 بود بعضی را بحکمت ارزانی میداشت و برخی را انواع مقاسات بلک و ربع و خمس و سدس با آسا و ابنا و بهیجت و ذراعت متوز
 میکرد و ایند و در ضمن آن نوید مملکت و مسابقت و تطیف و مساحت در آد میداد و تا زمانه که بار نماند و از باز نماند ساز کاری
 و میان آورد و ترغیب مردم و عمارت صادق شد و اسباب تمدن و جماع سلاحتی و اطلال خالیات و بار که لطلال بی
 دوی الظل میزد و بطول جهان لطلول و منازل مهول با مالی با مهول سیکشت و سخن لاندون الی الله تعالی و لانا و الاخر
 اما آن زنه بکوان مض دوران و دور جرسا قی فلک بود هنوز بطل دولت اسلامیان زیر حکیم می کو فتنه و موسی و عوت مست
 بطعنه معادیان دین کلیم می یافتند و امر و زمین قانون که تاسیس یافت و تمهید چنین قاعده که مرده تازکی بجان خوشدلی رساند
 و جان فروت و توان یافت و بهار عیش تازه و انهار را حات روان شد اینک عانه ممالک محروس از بنده و چون خطه
 مغرب طول و از خطه اوال تالب دریای قلم عرضا چون عروسی بحال جمال در نظر حریف عدل جلوه ناز میکند بغداد مصرع
 چون قطعه خویش باغ داشت و و هبط مصرع شد و هبط عقود و طرا حله از حیت حال قتل غبطت بلا فاداد با مره بصیرت

حکایت
 صاحب تعظیم البدن
 زما سبب و بعد از آن که
 الی النسر جعفر بن عبد الله الشمری
 حصی من الشرف فاطمه بغداد
 منم بعد از آنکه تعالی در آن
 فقال نکست شخصی بنی و بنی عطا
 انصر و سلاطین و سلاطین
 و بنی و سلاطین و سلاطین
 و بنی و سلاطین و سلاطین
 و بنی و سلاطین و سلاطین

بصره از آفتاب نصفت روئینها دید شوستر ار کاگاه فانی خوشترست و موصل را شاخ بخت موصل کار سیار بهنجا ر بار آمد و دیا کرد
 کرد و در دامن عافیت پر شد عراق نیم معدل مزاج عدل صانع کمال التبع ذان هواه صفت یافت بیدان هم بدان
 مثال تریل نشاط زود آوری میکند کاشان بر کاشانه جنت قم فائز میخواند و سپاه بهشت آسایه طوبی را آید کمان حسرت میکند
 و در صحنان ظلم تیره نهادن تو نصفت شایع صفایان کشت و خاک پید نزد خود بر دهنست خلد کوی بخت برد و آب جویان
 آبروی کوثر بخت تیریز بر ورق ذکر خان یلیغ رقم خط زود و در شام چین چین آورد و مصر را نیل مذلت کشد خراسان را که از آب
 نواب وایم بر اسان بودی مالک بر آسانی یافتند و کردان که قمر مار حاشه در نظر آدمی ایش صانع کند و کند و الفتح عین
 دید اگر در شیراز که شین شردارد بواسطه مشی اجلاف خلاف همین صورتی وی نمود و اختلالی دست داد چنانکه امروز جرم جود
 جرم غمور است و بجای آن امید بهی دور بارزانی درم این غصه جان نبرد و غره بیا و از غبار ظلم مغر کشت و بر مر و دست
 ارم نهاد خیل بید و کیم کشت و از تشب یام آن تشب دگشتر از میونید جان آمد و این بیت مناسب حال و زمان بیت
 ز نهار ز شیراز کشایش مطلب کز زیر کره دارد و از بالابست قامت رعایای کر میسر و سر میری ساحل ملامت از کیش بر آید و هفت
 خیب بستر و جرم می کند که اکنون شیراز چه مکان قامت هنرمندان به بیت کر کار زنی کرد و جویم فعال غوب مجرک کشت
 اهل بجز قهر بر آید عقل داند و عقل شناسند که بهنقد مات بر خلاف اعتماد و پادشاه خورشید مشرق و اسقا و وزای جیس نظر اتفاق
 و سببی خارج مشی آن تواند بود و قضیه این جزئی منافع مصالح کلی نخواهد گشت لمؤلفه مصرع برابر آنچه هست هم نامشهر
 است یا لبیت بودی زوکر جانبا الوطن و چون صورت بخیال بر دهن مشکل کشای ایشان جلوه بی غرض داده آید بدوری و ایرتزاز
 دوران آفتاب کره بجز را نوزانی کرد اند و در ساعتی سایر راز میران ب مصرع کشت امید جانی بهر سیراب شود ایام اند
 و هو الموفق و المبین کنی جریان کلمات بصفحه این بایض تقریر این حکایت و توفیق این حسب حال صورت تفسیر تقدیر ان الله علی
 ناسه تقدیر بود و دعای کاتب بیت یارب تو بکار کارها را برادر بلطف بارها که بارید و در زبان و شتی بوقع اجابت بود
 لمؤلفه و لك الحمد يا مبدع الغرائب و اذهب الغائب و مخرج اكل الاملین و مسخف طلب الظالمین و دافع قضاء التو
 و غامع الظلمة يا شمسنا لنور منك نخشى و اليك ترجوا و اليك نصبر فانك نعم المولى و نعم النصير
 بر این معنی و بیان دعوی انکه در شهر سینه است و سبعا با بطل خراج مملکت محروسه حکم یر لیغ نفا زیافت و رقاب بندگا
 از برق اندازد اگر داند و حقوق دیوانی و صنایع فانی و سایر مملکت ارباب را خطاب از تحصیل موجودت و در مانده کان اوطین
 معمود و برافرا دکان از وطن معاد که غم شرد و ادبایات ایشان را با رب برابر کرده بود آب باروی کار آمد متفقان کج محنت
 دنا و یه نشینان خانه بهشت که از زبان ایشان بیت ملایم حال فیرد بیت چونکه مصد کتم تا بطلت آه خوش و من
 از و فلس مکتس شود با تهنه شایل عدل و بهوب نسیم رحمت بابا و سحر کاهی عریضه لمؤلفه ایچ کند نسیم تو بادل من نازکی لب
 غنچه سحر با صبا میکند تازه کرد و حقیقت در یک فصل اگر غمات مکی عمارت شد و طایات مکی طاریات و باقیات اعمال

این بیت که در شهر سینه است و سبعا با بطل خراج مملکت محروسه حکم یر لیغ نفا زیافت و رقاب بندگا
 از برق اندازد اگر داند و حقوق دیوانی و صنایع فانی و سایر مملکت ارباب را خطاب از تحصیل موجودت و در مانده کان اوطین
 معمود و برافرا دکان از وطن معاد که غم شرد و ادبایات ایشان را با رب برابر کرده بود آب باروی کار آمد متفقان کج محنت
 دنا و یه نشینان خانه بهشت که از زبان ایشان بیت ملایم حال فیرد بیت چونکه مصد کتم تا بطلت آه خوش و من
 از و فلس مکتس شود با تهنه شایل عدل و بهوب نسیم رحمت بابا و سحر کاهی عریضه لمؤلفه ایچ کند نسیم تو بادل من نازکی لب
 غنچه سحر با صبا میکند تازه کرد و حقیقت در یک فصل اگر غمات مکی عمارت شد و طایات مکی طاریات و باقیات اعمال

هرم

زجل

خلفائه

الجود

صالحات و دعای دولت روز افزون پادشاه و روزگار بکند کار مکار سلطان کسری ملام دارا و شاق خورشید خلد الله سلطان
و عظم شأنه و ثانی حضرت میمون وزیران قضا اصابت فلک مهابت خورشید روتیت عزت نصیبها چون رجل ملکیت عرش فرسای
و چون ثایل یار کیتی آرای کشت بلیت این دعوت را بجا و تبیل امین امین کناد جبریل الحمد لله خدا بسطت قهر بانی
و کسب آفاق کرمه یجذب علینا کل يوم جدید جلباب عیش و غنیمت و یهدی لنا الی صراط مستقیم فارسی
الفرج لانها لیه و یبیتنا علی منبج الذین البیوم و یجرینا علی طلب الذات الباقیه و یدفع عنا بلا لیل الام
فی مراد ذلک المقتضیات الفانیة و صلی الله علی نبيه رسول الرحمة و اولاد من خبر الامت چون فتح
ناما رسومات علی قریب العهد بدست سلطان معظم علاء الدین مسیر پذیرفته بود خواست که تشبیر معجزات دولت محمدی علیهم
افضل الصلوات و الهمما هبتنا الی راج علی عراض الفکوات آن احد و ثار دین سکت پیوندی و دهی از فضل و افرح در
صورت الحاج فرمود که بر طر کتاب بمیسی از معولات اسد فاضل ابونصر العقی کساه الله حلل العفران که خایه
نیش طوطی شکر خای هندوستان بلاغت است و خاطر تشارش خضر حیوان نای منبع سلاست این فصل در اسلوب بلاغت و بجا
و اوصاف مترسلا نه می باید پرداخت با آنکه قطعه پلاس خیس بر طاق طلس نفیس هیچ زیکت مذود و وصف پارهای و بر
عزف را و معروضات یا قوت حمد و الوغرا خاتمه پیش جوهریان با هیچ بدیم حس نیار و در صد و صد شور این چند
سطر تحریر است از نظر و قیوت حسا و امون بقبول بل فضل مقرون با فکر فتح سومات لایمکن السلطان علی
الذین سلطان دهللی فی سیره المملکة و ضرب فوق الرمنین فبته المنقبه و انام یا یئد رافیه عبون الانام و سکن
بنفع عذله یبام الابام بتضرع عن حینه الاسلام لا یسئل اسلام الکفره و تقع الاصنام و حقه فی ذی الحجه حقه
و تسعین و ستمانه نلوه السقیق و صنوه السقیق الملک مقرر الذین اخیه مع نصره خان الذی کان عیاد لغیر لاده
خاندان خایه بل بده الباطشه و سبغه السلون و غنیه الناطره و عونیه المامول الی کتبات شهر بلاد هند عده
و اوفر هاعداد و اطفها هوا و اغذیهام و اخبها ربا و ان یها بقا غنیه فی العرف و الجهاد لا یسئل کار من
الطراف و التلاد و سارحت رابها و هاء از بعه عشر الف خیل و عشرین الف رجل یستقون فی عرف لغیرهم
ذلک و ما و طی جمعهم ثم التواخج علی وجه الارض الارض و ذلک فلما صرح محض الوصول عن رعو المیسر فصلا
فان بن بالفصد و البه الصبر صاد فوها بن هنر طلق الصبح فیلو الطلام و عسل ابدي التسم عن طرف الامین
برود المنام فصاد کتبات یما به خضر و صفوف السکر له مناط و الن الا دیار لاهلها و اطلق لوالفد بانامین
و عن الدهر موفضة فوموا فاما لایام بالحرب فانبه لانبه مدایر الکفره و عاذل العذر من
سینه القله و هم آخر مرضی لا یهدی الی جرها و دهش من امضاع الطفل من حجرها فی نذایا و لایا الذین
صدوا صدمه دهش منها الافلاک الذرات و شهد باصانها الی رباح السائران فاعذوا لهن و برضی الحمد

فتح كنهات

أَيْتَانِ وَمَا لَوْ دَرَسُوا الظَّيْرَاتِ إِبْرَاهِيمَ وَأَدْبَارًا وَقَلُوا قَدْ شَفَعْنَا وَشَتَوْنَا غَارَهُ شَعْوَاءَ بَحْتِ نَجَسٍ الْأَرْضِ كُنْشِ
 اسْتَلْزَمَهُمْ وَسَجَّ الْجِيَادُ الضَّمْرُ فِي كَيْحِ دِيَانِهِمْ فَأَغْنَوْا مِنْ الدَّيَانَةِ وَالْقَضَاءِ مَا لَكُمُ مِنْ دِرْزَانِهَا كَهَاتِمِ عِبَارِ الْغِيَاثِ
 وَمِنْ جَبَابِ اللَّالِي كَالدَّارِ بِرَيْفَارِ دَفَا وَتَنَابَا الْحِسَارِ مَاءَهُ وَرَوْنَهَا مَا لَنَا شَأْنِي فَلَا لَوْهَا نَوْرُ الْأَبْصَارِ غَيْدِ
 الْأَحْسَاسِ وَمِنْ مَنَاقِبِ الْأَكْمَاسِ مَا لَدَعِ الْبَرْقِ عِنْدَ التَّمَاسِ وَمِنْ فُطَايِحِ الْيَوَاقِفِ كَشْفَاهُ الْجَبَابِ وَحَبَابِ
 الرُّمَانِ صَفَاءَ وَلَطَافِهِ مِمَّنْ لَزَّ جِدَّ كَخَطُوطِ الْمَلَايِحِ طَرَاوَهُ وَنَضَارَهُ وَأَطْرَافِ الْإِسْخَرِ وَرَاقِي خَضَرَهُ وَ
 غَضَارَهُ مَا بَرَّضَ بِهِ نَظَائِرُ الْوَهْمِ وَبَرَزَتْ مِنْهُ أَنْدِيَةُ الْجَبَالِ وَمِنْ مُنَمَّاتِ التُّوبِ وَمَقَوَّاتِ الْبَرْقِ عَرَائِبِ
 الْوَسْطِيِّ وَلَطَائِفِ الشَّيْخِ وَنَفَائِيسِ الدَّبِيحِ مَا تَجَلَّى بِبَاضِ الرَّبِّ عِنْدَ غَيْبِ الطَّيْرِ وَغَبَرُ وَجْهِ الْأَرَاهِيرِ لَذِ
 جَلَاهَا نَدَى الْخَمْرِ وَمِنْ السَّبَا يَا صَبَا بِأَسْوَدِ حِسَانِ كَاللَّعْبَةِ الْبَرْقِ بِرَبِّهِ بِالْقُدْرِ وَالضُّوْرِ بِرَبِّهِ شَمْرُ مَظْلُومَةِ الْقُدْرِ مِنْ
 لُتْمِهِ غَضًا مَظْلُومَةِ الْبَرْقِ مِنْ شَيْبِهِ ضَرْبًا مَحْبُوبَةٍ كَالْإِنْسَانِ الْعَيْنِ فِي عَيْنِ الْإِنْسَانِ سَوَادُهَا كَسَوَادِ السَّبَابِ
 رَوْقًا وَلَيْلِ الْوَصَالِ دَوَقًا وَسُوْدَاءَ الْقَلْبِ شَوْقًا مَا زَبَّ عَلَى غَيْرِ بَنِ الْفِ نَفْسُ الْبَابِ عِنْدَ الْمُسَاغَاتِ وَهَلْ كَلَّهَا
 الْوَحْشُ شَرْدُ نَفَرٍ وَمِنْ أَسَارِي الصَّبِيَانِ وَالْعِلْمَانِ مَا بَاتَ كَمُ حَاصِرِ الْحُسَابِ فِي الْحُسْبَانِ وَآخِذُوا ثَلَاثَةَ عَشْرَةَ
 فَبَلَّ مَهَبِّ الْمُنْظَرِ عَظِيمِ الْهَيْكَلِ كَأَشْخَاصِ الْفُصُورِ وَالْعَوَائِمِ أَسَاطِينُهَا بِحُجَّتِ الْأَرْضِ بُوَيْطْنُهَا وَأَسَاطِينُهَا
 بَلَّ بَحَابِ يُقَالُ وَخَرَّاطُهَا كَالْحَجَرِ فِي الْخَجَرِ وَالْعُيُونُ تَدُورُ فِي أَحْدَافِهَا كَصِغَارِ الْكُوكِبِ فِي التَّدْوِيرِ فَالْحَاصِلُ
 مِنَ الْبَهْرِ بَرَانِ خَرَبُوا وَدَمَرُوا وَبَهَوُوا وَاسْرُوا دِيَارَهُمْ وَكَلَامَهُمْ وَبِلَادَهُمْ وَأَوْلَادَهُمْ كَانَتْ نَفْسُ الْقَوْلِ النَّبِيِّ
 عَلَى حَسَبِ خَالِهِمْ مُبَيَّنِي شَعْرِ لِسَتِي مَا تَكَلَّوْا وَالْقُلُوبُ مَا وَلَدُوا وَالْهَبُّ مَا جَمَعُوا وَالتَّارُ مَا زَعَمُوا
 فَكَمُ مِنْ كَايَسٍ كَاوُسُ الْمَجُوسِ الْخَاوِبَةِ وَالْهَمُّ لَهُمْ بِالْإِذْلَالِ وَالْهَمُّ وَكَانَ مِنْ جُمْلَتِهَا صَمُّ
 الْكَبْرِ يُدْعَى سَوْمَاتٍ تُخْتَمُ مِنْ حَجَرِ أَمْلَسِ كَالْبَهْلِ فَاثْمَهَا سَبْعُ ذُرَايِعَ بَدِيعِ الْهَيْئَةِ غَرِيبِ الصَّنْعَةِ عَلَى صُورِهِ
 كَادَ أَنْ يَخْرُكَ وَهَيْئَتُهُ نُوشُكُ أَنْ تَكَلَّمَ كَوْرَاهَا الْوَحْدُ لَعُيُوسٍ عَلَيْهَا بَلَّ بَعْدُ الْكُفَّارِ فِي التَّقْرِيرِ لِيَلْمَهَا
 غُلُقُ عَلَى رَأْسِهِ الْكَيْسُ لَمْ يَدْرِكِ النَّظْرُ حُمْرَهُ الدَّهَبِ مِنْ كَثْرَةِ التَّجَمُّعِ بِكُلِّ جَوْهَرَةٍ شَرِيفَةٍ وَذَرَفَ
 بِمَسْنَةِ وَبَاقُونَ بَدِيعٍ وَعَلَى اكْتِنَافِهِ مِنْ قَرَاهِدِ الدَّرَجِمَاتِ لِبَاهِي مِنْ فَلَا تَدْرُجُ الْجُورَاهُ وَهُوَ إِلَى الْحُجَّ مَائِلٌ فَتَا
 الْجُورَاهُ وَارْتَمَعُوا عَلَى قُلْعِ الصَّيْمِ فَانْحَدَ لِلْحَنَمِ بِالسَّعَادَةِ وَخَالِئَةً لِلْفَخِّ وَالزِّيَادَةِ وَطُفُوفُهَا بِالْكَفْرِ
 فِي الْهَلِيعِ وَالْعِلَقِ وَتَوَدَّعِ الرَّمَقِ وَالزَّمَوِ الْغَدِيَّةِ الْوَفِ الْوَفِ مِنَ الذَّهَبِ فَرَدَّ وَافِيَهُمْ وَكَذَّبُواهَا
 أَمَا بَنَاهُمْ وَفَعَلُوا مَعْبُودَهُمْ الْمَزُورَ وَبَجُورَهُمْ الْمُدْمَرُ وَمَلِكُهُمْ غَيْرُ مُقَدَّرٍ بِمَعُولٍ فَهَرَكَا لَوْنِيَا الرُّوْمِ
 قَدْ فَرَّوْا الْجَزَائِرَ الْمُضْحَكَةَ بِالْبَيْدِ وَالْعَبْرَ شَعْرَتَهُ وَهَلَّوْهَا إِلَى دِهْلِي فَرَسُوْهَا فِي بَابِ الْمَسْجِدِ الْجَلِيلِ
 لَذَكَارَ الْهَذَا الْفَيْحِ اللَّامِعِ لَا إِذْلَالَ لِلْسُّرُكَيْنِ وَاعْرَازًا لِهَذَا الدِّينِ وَإِضَاءَةً لِلْمُسْلِمِينَ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

چون که در این دنیا
در هر روز و هر لحظه
در هر حال و هر مقام
در هر حال و هر مقام
در هر حال و هر مقام

کما تخرج الباعث من غصيف ودين خروا سبراق وبقدر چل تراش از او کان صاحبان نکلن عت وکلب قلب آرام بودند چون چستند
راه از قیالین که سرحد ملک است بکشت اگاه و قوادان عکین مصرع چون تیر و کان بیکه که پیستند بهما بمقابل لشکر که دونه
و مغرا و ایمان بر عادت ایشان در میان آمد و شد کردند عاقبت قرعایا ربرستع قراکنیات و ضرب مشربیات یعنی
تبع کنند تا پیکار غوانی سلب شعر و طعنه طاریف کان اکفهم عرفی الذین یثاب قبل الحکم فاد صباحی که اطاب شقه طلام را
فروکشوند و این خمیه نیکون بکاج زرین خور زینت یافت از طرفین کور کای رعد آدای فرو کو فند و تسویه ترک و تعبیه شکر کرد
مقادیر ابطال و مقایم رجال بر باد پایان شعر فکما تمنا یف فیما ما فکما تمنا و کما تمنا و لکذا علی صهوا یها در جولان
ترکم قام غواشی روح را ماند و قصا دم حسام حاشی ارواح را ند ترس فارت اجل را د با کشت و دشمنیه مارت عمل را زبان
شعر صریحی الی صریحی کان جلودهم طلیت هذا الشبان و الفلام کاهی از آسوزنده و ارتقا دل کردند و از نظیر سپر کرد
محل و ساعی یان چون کر ز زبونی ویش چون دوع فروتی نمود فابوا الی التماح فککرات و انبا بالسهوف فدا انحننا
با خرقه و غالب آمد و شد از کان که بر سر شکر فاق بودند مغلوب و بارب روی براه نماند قید و غنیمت یافته یان عادت
قرین فتح قوا را که با قرن التور مقترن می زیادت برست اردو سبک کرد و سید چنین گویند که انفس خود و چهل و یک معرکه خا
شده و مصاف داده چه بشکر فاقان که این کثرت خاتمه القتال افتاد و چه باو میکرمعا ندان و در کماست حروب دست فح و فح
مغالبت و سهم نصرت او را بوده و از آروغ پادشاه کیتی شان خنجر خان پادشاهی پیروز جنگ ترا دوی نشان نداده شعر و کلام
کشتن شمشیر غیر نفسیه و که بعضی الایام السیف صلیجا چون هیچ چه مصرع ازین مقرض نکار خور و دود اندود و غیره
درین صف صاف مرادی نوشیده و نه کریم المناقب سلیم العواقب بوده و کرکش ایام خود که ام عطیت واک باز زبوده در
اشامی مرجهت مرضی که طلیعه کتبه اجل بود روی نمود و در یوتی چل اتفاق نزول افتاد و ضعف قوت او و سپهر صغرا و سوا
فرمود تا بتخلیف او را نگاه داشت و به متکی شد و گفت دست تقدیر کوس رحلت ما فرو گرفت و زمان کوچ ایک نیک نیک آمد
چون در کوچ ردیف معهود است در ایحال شعری ردیف کوچ در خاطر آمد لمؤلفه امروز اگر چنانچه کند آن کار کوچ بیگ کند نزل
جانم قرار کوچ چون قبل کوچ نالگنا نم بصیوم زیرا که کرد روز دلم همچو بار کوچ در کوچ بختیا نرا اند ز بار و آور و چون شتر
دل من زیر بار کوچ بهم را دکنظر ز رخس بر کوفت که لحظه امان دهد و زینهار کوچ او بر نیست و دلدار جان من کجا ادرفت و درفت
ازین سهیل: کوچ کفتم مننه تو داغ کنها که الوداع کفتم بار مرکب گفت البد کوچ بهنگام کوچهای ضروری ایست و خون من کوش
و کن خستیا کوچ ای ناله بیهوشی کن ای شهباز ای در دودل توقف و ای صیبا ای امید بر می شرف از نسل نسلک و ای نادر دل
امید و ار کوچ از جمله شاهزادگان که مصاحبه تو استن و ارشد و اعقل است و تحمل صواب امور بیشتر نموده و نصدی خطا
احداث زیاده کرده و ما در مدت سلطنت او را و کلف ارفا و اشبال از دیگر اخفا و اشبال اروع ممتا ز داشته ایم یقین که از
اروع ما قاریون یکی یعنی مجازات در یغ نادر پس اندیشه کرد که اگر درین منزل حالت ناکر عادت شود تا اقامت مرهم غرا کردن

مرا بکام باندیش چند باید بود

لشکر را از تنگی عذوبات رحمت برسد پس را گفت تا یا شلا میثی یعنی راهبری کرده بشکر را به یوری که آب و علف بهتر باشد فرود
آورد این بجفت و سلطان جانش از منزل کلبه تحویل کرد و از مضیق کلبه غنا بفضت فصای بقا خرسب لولفند من لا یبشایهم
الاجبا فی شیم امنی لبشایهم الاموات فی دیم لملولف لکون کوجان کو بر نیابی بود وزیر بیت او عدد و چو سیما بی بود کوئی که
نبود و خود نیاب بجهان بیدار شوائی که لکر خوابی بود تو افرمود تا بوقی ساختند و آنرا بصفا ح زرسا و مغروق کرد و روز کار بدین
بیت استلال منیر و لملولف کیرم زغرانت کنی از زر تا بوق تا بوق نه در خاک نماند خواهد شد بعد ما که بر این مغول غریب
بفلک رسانیدند تو او خود با شاهزادگان بر سر تا بوق ایستاد و با ایشان این بلیک موخر مغولانه نصیحت مفید عاقلانه آغا
نما که قید و اندام را نیکو آغای بود اگر چندین کاه بیاسای اوقیام بنمودیم او براه خود روان شد متصع الی مضع لا
نغیبه ایابا اگر تا غایت یاسای چکنه خان را رعایت میکردیم آن یاسای حوی لولفند و ان طیر نفی الحفل لاشک و
در نظر ملائق مباحثت و قایم مقامی میزد و از جمله چل سپهر بنماید که سپهر بزرگترست و در یخال غایب شمارا اندیشه
ایشان متفق اللفظ و الکلمه گفتند ای خورشید پر تو با صابت تو با مصع صدق فانی فی غیر الخایق بلیت شیا
بدی چون شوی کم بود چو از راستی بگری خنم بود گفته اند تو را محض بر مناصرت جبران بود که چون پدرش براق بر اقی
امید از چهره حریف زندگانی بر داشت بوقا تیر و فریاده چغای یعنی سپهر دم و بنی عثمان بر عادت مغول بخدمت قید و
نموده آتش بردند تا اولجا میثی کرده هر کس که مصلحت داند تقلید کار حکومت کند میان جیرو تو و دقیقه مصداقت و ذریعه
زیاده از آتش حاج قریب حاصل بود لولفند بجا و ان لفریبا الموتة لبشای و اصبح اذنی ما یعلل النالیسیبا امراد و ملازمان پدرش
که جای براق بر تو امقر دارند و در موقف جن ادب چوک زده امر از زبان او این سخن در ابلغوی غریب و عبارتی بطبع
بفرع عرض رسانیدند قید و درین باب از امر او مقربان خود تهتاج رانی کرد ایشان گفتند هر چند نوادگان چغای بسیارند و چند
بر تو از راه سن درجه تقدم دارند اما تحقیق کار حکومت و اقبال بر امور سیاست بر شا و و شامت منوط است و شرف
دات و کمال استعداد و جوهر نفس متعلق دهنی در غره شمایل و سخن محایل تو اید است و صغر و کبر و تقدم و تاخر زمانی در آن
بوت یک جاشی دارد چه بر چند یا قوت آید از کان زاید و کو هر شاه بهوار از دریا خیزد و بنات سر سبز از خاک رود
و آتش با فروغ از این حاصل آید و این چهار کانه در وجود متاخرند اما شرف لعل بر سکن مرمر و تیز و اید از آب شور و لطف
و طراوت کل سوری در انای خاک تیره و نور و صفوه آتش با که ورت و کمودت این بر هیچ سلیم حش مشبه نکرد و باقی
ناضمیر منیر قید و که رهبر و ادات غیب و منبع زباب صوابست چه فرمایند قید و گفت همچنین است هرگز استعداد ضایع
نیفتد و بهر پوشیده ماند که هر تمیت خود خود کند و مسک از فرور امعرف شرط نیست و نیز جبر علی اللہ القاء این مقترح
کرده اگر از باسحاف مقابل ندایم و پرده ابا و تمنع بر چهره طمس او فرود اندازیم چو نسل شکسته کرد پس حکم فرمود تا
تو ابا میثی کرده آتش و ما و رده جای براق بر دی مقرر فرمود تو نیز در ایحال مجازات این حق را هر چند جبر غایب بود

اسوده گذارند گاهی بشکر قانی اولاد و قدود در مقامات طعن موارات طعن باشند و از طرفی قبحی که بغیر از تو سپهر سراق است و ترس
منقض حش از ترس از زندگانی کند بر قیان با لک حایان مطاروت عادت گیرند و تقای و تقای در ممالک با تو از سر ناسا گاه
یکدیگر را پیغام کمولفه مصرع مرزا بشم یا تو هست کفتم تو فرستد بیگت این حرکات و لایل زوال ملک و اما ما را از
دولت تواند بود و از اجبت خاندان قدیم سلاطین با جلیت با جندان کنت و شوکت و اندک مدت بروست سکر تا رسید
کلی گشت چایشان از خویش و پیوند بریدند و از نزدیکان دوری جستند و در قصد سپهر کرد و برادران از برادران و برادر
بودند و دست پروردگان با اولیای نعم دست بر آوردند و با پالان سرفرازی طلبیدند کمولفه مصرع ضلال ما اردت
به ضلالا لاجرم رسید بر ایشان آنچه رسید و دیدند از عجایب و قایع آنچه کس ندید باری ما فیت کردیم که بعد ازین که معاند
نکردیم و مضمرات یا سانه بزرگ را نصب تصور و مثال مذکور و عزمه خاطر داریم و از شریعت شعری مفید لفظی العشیبه
و مؤفکیم یخوفها هضامها من مضیعتکم الالفهم و لیحلهم سئله و اما مهملها ابنا نایم برقرار اند که هر کس
از ادعای بکی و طرفی که امر و در حوزه تصرف و قبضه حکم است از ما و اکتا با قیامت نمایند و دیگری او را تعرض نرسانند
از جواب امر و اشارات قانی را منقاد و طایع و مدعان و تابع باشند و تجار و قوافل از اطراف و یار به آنحضرت متصل
دارند و از آنجا نیز مجازان اهل بضاعت با صناع توار و کنند لکسر قانی رکوب و طرد با تهمردان و یا و کیان قهی منری و منشی
چنین میش گیرند و قید و بیان و بر قیان غان کرای و یار بند و ستان و سنده و ملی شوند و اخا و صاین اجن تهمت بر مناجرت و
اتحلاس و یار مغرب و مصر و روم و فرنگت مصروف گردانند و تقای و تقای با یغیان جواب ایل مکتوبه و مکار و حبس
تا بدین اندیشه خوب و پشیمان و نیکو درای درست سلسله اتحاد آرد و گشته کرد و دو فردا در وی چکیر خان شرمسار بنایم اگر قانی
اقای نای را یا سایشی یعنی پندیده میفرماید بدین اسوه تغال یر لیغ و ده ایلیان قان و غانان خان و تقای و تقای و دیگر
شردا و کان اطراف با ایلیان ما بهم بدین سمت روانه فرمایند تا ما نیز از اینجا صاحب بر ایلی که ما مدو طرفی شده نوکری رعیتین
کرد و پیش ایشان فرستیم و درین اتفاق بطا بر تظا کهر نسیم و بدین ترافد تو فرماییم و اگر کسی ازین طریقت متفادی کرد و در
شیوه موفقیت مستمر نباشد من که تو ام شکر کشیده یر لیغ قان اقا و بر شوخم چون ایلی بخدمت قان رسید و بر مضمون ساله
و فوای الوکه و وقف اقا و رای توارا اقرین فرمود و بدین مهادت هدایان شد ایلی را سیور فایمی کرد و بدین شرط
یر لیغ تغال مبالغت و ایغال نفاذ داد و در جواب توانو شستند چکیر خان که مانند ایت خود برداشته قدرت الهی بود و کولی
قضا با تیغ او کتفه طبت سیفی و بر کشیده حق از همه خلق مرورا نامند سر کشی کردن دشمنان زن گاهی آینه چنین را به صفت
تیغ مصقول میرود و گاه صحایف اقا لیم را نیکو مطالعه کرده خطا میکرد باول چون ربت جهانبگری افراخت و هب و هب
چهاران چار گانه را هر یکی بشغلی خطیر فراخ و رستمال و طایم حال منصوب فرمود و جوی که مقدم بود شمر و خنده الله قاصد و
و انجود با دیکه و الصبد اخرا و گاه رسید و طرد و تعیین شکار گاه و معرفت اوصاف آن چون باز بروست گرفت و او گاه

بجوار ملک جبار پیوست و الموت شرعاً لکل وارد و لا یطیع علیہ الا و احد بعد کمال شرف و کان غدا و ان النعم رهن
و بعد غدا نمالاً نعیمینا یکی بخت و قصوی امنیت آن بوده که چند روزی که مقابل ملک مجازی و دوست دولت ما
نموده اند و حواله تنبیه مصالح عالمیان با فرموده هر چه صفت نصفت و عدل داشته باشد که نظام عالم بی این دو و عا
قائم نیست در حوالی خاطر راه ناسیم و ماده ظلم متعذیان که دفع آن شرعاً و عقلاً لازم است بتحرکیت هر مستعد مرتد
کردیم و تقویت دین سید المرسلین و خاتم النبیین علیه الصلوات و الرکات بوجوهی کنیم که آنچه از سنن و سنن او مبرور و
منحرف شده باشد و بعد از مخفی دیندار و اجر بی توفیق یابد و مثال او امر و تهناب از نواحی نوع جبارتی بضمیر یاه فیه بعد از
تاویب و تشدیب آن و تقرر نصاب حق طریق خسارت بر ایشان بزبان تیغ کشته و بسته داریم و سبکشت تا تل و در احوال
طبقات خلق کرده و از دلهای بسته کشته که در سبیم تا در این جهان شجره طیبه جانشانی باب نیکبانی نیک نامی ندو و آنجا
اقتطاف ثمره نونی اکلها کل چنین و حساب آید امروز از میا من آن اندیشه ادا در فایده صاف اعم را که و ادای حق
بجمله اند فایض و ذایع کرده و فردا از تیاج این پیشه با شارت فلک بعمل علی شاکلایه از تاب آفتاب حرمان و
بتعبد از جناب جمن که در رخ حقیقی است در سایه درخت طوبی لهم و حسن تاب رخت اقامت فردا توان گرفت و این
مده زمان سلطنت ما که هشت سال و نیم بود و هر چند کوفی بخت چون طفل که هشت ماهه را بد می بگذرد و جهان نیم
بقوت خدای تعالی و میا من بخت محمدی سحبا نمودیم تا بعضی ازین معانی که تقدیم یافت از استیصال عدا و متمردان وین
و دولت و وضع قوانین عدل و سیاست و رفع اقامت ظلم و بدعت بر حسب ارادت و دست و اویر لیغما نوشته بدور و نزدیک
فروتا و احکام آن هر قطر که رسید قوطه بهماع شد و امثال آن مثال روح و اعضا ساری گشت و چون روح در دل جای گیر یا
و داعیه غیرت و حیرت رفیقان و مایه عبرت و خبرت آیندگان آمد و برخی چون خواستیم که در تنبیه آن خوض بپوینیم
و فاکر دور و کار مساحت نمود و جل ملت ند و اجل لا یدر الذهر لا دق و لا اهل و کف فحجاب الارض و این نیاست
بهر روز و ای سینه با خود بردیم و ثقت بر حمت آفرین کار حاصل که با شارت نیت المؤمن خبر من عملیه و ان کل امر صاغر از اهرار
مشوبه آن بهم بی نصیب نایم اکنون شمارا باید که بعد از من یکدیگر بخلاف دیگر چاقما و او ان تعلیات طریق مخالفت سپردیم
پادشاه جهان خدای بنده قولا اخط الله عهداً لا یام من و یلیم و جعل عهداً غایباً لا یام من غایب که سه چهار سال است تا
عهد سلطنت بروی مقرر داشته ام و کرات مزارت بمنفی با شما مکر کرده و بزودی بر جای من بر سر دولت روز افزون بشمار
و منقاد و نذعان فرمان او بشید و لا تشاخوا فقلوا و انذ هب حکم و از این و یا ساق من تجاوز ننمائید و قوا عدا این حکام
مطرد و شق دارید و رعایا را برین از آنچه مقرر و معین کرده ام بزود و مساعدت و تحلیف و تا بخور که امروز از با سراسر
مرتفع گردانیده بودم مزاحم نشوید و رسم محدث ننید و خیرات و صدقات و تسوینات و اوقافی که معین شده و عماراتی که بجای آورده
بموجب شروط و استقرار و تمام آن کوشید و ادارات که در تاه ممالک فرموده ایم یا در هر موضع از شوال موضع ساخته بنام نیک

فی کفن بالامیر کان فی دسینه المطروح الحج من الشمس واليوم صار عنا بعد من امس مدفونا فی الرمل
والرمل عهدی بقواتهم بره علی مناکب منافجوزاء وهاؤم انظر اوقاف نفسه علی ابدی الحمله فوشت
القبور لو كان قبل هذا فن الكوز والخزن ^{لأن} دفر کوزه والامل باين جدير بملاصفه جذران المفا
حزوجه نعود بالجزيرة والحرار لو فباين الذخائر خرها ليله حتى يواردها وخطب ضلع ابن الحجاب
نعمي اطلعت رؤاه من ساجدين وذكيج ونحن نحمد الله الذي جعلكم خلافا لارض ودفع بعضكم
قون بعض كسف غما العوم وسكن دهما الهوم وجل خلافا للبل البهم واروى التبركا كاد العطاس لهم
اصحكا بعدا لئلا كالروض بعد فطار الزهراء وتورصد ورناباوار البهجة كما نلا لاث نباشير الصبح بعد
الظلام جبر كسر غما المسلمين في السالف انا والله برهانه بوجود لذه الزهراء الخالف بد الله سلطان
اعني بن سير السلطنة العازا بنه بر وعه اخيه ويطسم الملك الموزون باواجه فانه ضوفي للوحه
الحاشية كانه هو وصل كالمسرى في الاصل غراه لابنوا الولف يوق اليه الملك وهوله ائتم وصبوا اليه
التاج وهوله اخ سيفق لعهد سلطنة الذي ولي ولي وباسه لاعتنه العدوان عن العالمين صرف ولى
شمس طلعت على افاق الممالك مطلعها خراسان لكي تسقي به العالمون بانوار العدل والاحسان وتبقي
وجوه الدنيا من الانبياء ليرثها سيمه واولى عواد الناب من قوايح الادب طيف لفيه وسيمه اللهم
شيدوا عدا الدين الى يوم الدين وابدعنا فدا لاسلام الى يوم القيام بقاء الخان ابن الخان بن الخان
سلطان سلاطين الزمان الخافان الاعظم شاهنشاه العالم الاسكندر الثاني في باليه جشيدا العهد في
حلاله محسونا ونسروان في شمول عذله ملقى الخاف في طي التيهان بوقور بذه ظل الله في بسط الارض
الفايم باغباء النفل والقرض اعظم خدای بنده خان اللهم انظر طوع حبسه وقصر مانع عليه ومهلا باط
الزاهره ووطد خيام دولته الفاهره واخط حوزة المسلمين بين جانيه وارفع اوبه الدين بافباع راسه ما احاط
ذاؤه هالته لعقل الذي سنت المولى كن مجد كسنة الله بنه لا مقصي نت كه احوال جهاني يومه ومعرض انقلاب
ومقيدان عقال وجودهم در صد انقلاب وحوادث شعر الجبر والشرع ومان على ماشاء لاجله نفع
ولا حلد بابا بافتا هي مربوط وواروات نفع وضرر وفي مصيغ قنوف بايني بما لا يانك القدر بشيت باشاير مط
انه واهلاب يستعمل ان بشرا قدرتي وند وروفاع ان وتمام ازان فكر اكمسي اتساق واطرا ودين كلمات مني ازا
كه چون تضاعف ضعف وشد ومرض باوشاه اسلام غازان محمودا نار التبر بهانه وخرسان شايع شه هر قداق
وارون خربو هطه سولف افعال فيم وسابق فصال لشم خوش اخضر ت شاهزاده جهان سعوسلا لاله ظلي الله في الدنيا
ان جرث له ذكره بين السلاطين نجوا خايف بود وامنح خلاص متجاف لميس و ناس و سوس و شيطان خذل

أقرب

قتل الآفرنگ

۳۶۳

مرد

نظران در خیالی بودند سبب آنکه ناخوشه و آرسرشی نکنند در میان زراعتکاهی زرع حیات او را بدوند و حریف جوانی را بدود
 کرد و سخن سلطان محمود غزنوی که در حقش برادر خود مسعود گفته بود است آمد **بیت** کردیم دوباره تا بیاید دهر او زیر زمین
 گرفت و من روی من والی له و قس فی لیلۃ الرابع والعشیرین من شوال سنة ثلث و سبعمائة شانه زاده در آن شب تا
 میره تر از سر زلف نرسید کان خطه جوانی بر پشت باده که تحمل بالگر در سلاح قسبل سبل و سر او یل نفکم بککم بیا
 سوخ نوین و ملایکت را فرمود که نسبت تا بنور فرست این فی ذلک لایات للکونین و غره غره و هر قدر افاق
 رفقا و امانا رسوا الاعتقا و میدیدیم و ثوران دة افسادی در مزاج بیان شیاخت و در سیاق قوال و استلال و غیره قاتم
 فی لحن القول میکرد و خبثیت او مع لوم طبعیت معلوم رای شاهاهی بود شعر فلوب کائنات الجلاهد قسوة
 و غیره اکثر الی غیره من تجوب اذا اخر و اکند اندل علیه هم عیلم بکثیر ارا القوب لبیب تا حدی این سودای بی طاعت استیلا
 یافت که خانهای شمارا خود بخود محض کرده بودند و قصر امانی را بران سفید کاری محض تا چهره مخدرات خیال در نقاب
 تواری ستور و اشم چه نه بر نفسی کجور خزان اسرار باشد و نه بر زادی سینه صد فی مستودع کوهرش سوار اندیشه افاد کرد
 انسانی صحر و سکرانها قولا و فعله نکته صادر شدی و او بر سر سر سرای و قوف یافتی و در مکانی که بر تیر تیر که از مغفوق
 طیفین بکشدی سخن بر بدف مراد وی و هر تیغ اندیشه که از نیام تمام اختی چون برق حجاب رفتی پس هس نفس
 خویش حامل اعباء این مانت که آیه انا عر ضنا الا ماننا علی السموات و الارض و الجبال فابین ان یحکمها فاقموا
 منها و حکمها الانسان بیان آن میکند شدم اکنون سجده کار پیدا بود و به تیغ خورشید لینه روی زمین بر آزار
 سایه کران و سبک کردید ایشان ناووی سبکی برخاک نهاد و گشتند شک نیست که رای پادشاه بیوشمند که متعین
 مقادیر قدر و سطلاب اسرار غیب است به سگالی دشمن از لوح جبین ناوشت بخواند و دل نگرانی دوست در طی ضمیرهاست
 و ناخوانده بداند و سرگذشت امروز از جریده وی مانده بشود و پیشنها مستقبل از روزنامه حال ناشود نماید اگر حکم برنج
 شود هم شب که تراکم ظلام میان اعر هن و جسام و محط نظر بنندگان نام حایل تمام است و در اچون خیال معشوقان
 در خواب بر سر تاخن بریم و مانند زلف و لبران بر لبه بدیکر بندگان سپاریم شاهزاده از جسد فرمود که در جوار اردو
 جوارشکر بچنین هنگامی موجب تفرقه خواطر باشد شب مناجاج ارجا و طریق انکار محفوظ باید داشت و لشکر
 به چنین سخته بیدار بود تا چون برق مفرق روز خورشید رخ اشکارا شود و ظلام شب قیری طره ماهروی بی رقی ظلام کرد
 از سر بصیرت صافی و نصرت صافی و شامتی باخ و دیتی را سخ این غریمیت را بهضا متفرون کردیم جرب فرمود شاه که عین سبوا
 و یاد بخت و مظهر سکر من بود بل داعی و فاه آمان ترمیم اقبال اولیای دولت و مبد خطا ارباب تضاد کمالیة المتفقد و غاف
 الجهل بالانزال و ان الزمانی بالمرصاد کاف لشکر بجای خود تیغ ساره فیشاکن شد تا بیت لمؤلفه مانده چتر و طالعها
 خورشید طلوع کرد نگاه بر قراق عازم بارگاه کبریا و غمش شکو شد چون نزدیک اردو رسید پیدالشکر پوشیده دید بروی پوشیده تا

بخش مرد

نمی باغاط علی التیغ
 من لیل
 بل تیرم از سر
 خرمین و دراز کجا
 از سر بخت را و کم کین
 ای منی زده و افشانه
 لوف انا و المذلة
 جرم بیهوش
 جرم بیهوش
 جرم بیهوش

[illegible]

چون فرغ آن اصل و نتیجه آن نسل است اگر از پستان رخ او را شیرینیت میداد و در کنار دایه نامهربان خاک میجواند حکم پادشاه است
 مرحمت شامل شاه عادل آن طفل آبشید و فرمود که چون پیرست و دبیرست و عادت تو سبزی خواهد شد شخص او را در خوش
 حمایت رعایت کرده معاف فرمودیم و هر چه بجا میخواستی تعلق دارد از خزانه و ضیاع و دواب و مواشی از عمارت و اختساب مسلم و
 و او نبیها را الی ذی قیوم ذات قدر و معین این حکم تمامت لشکر را بشماریدند و بحسن تدبیر مردواران کلمه عاقله هم فرزند دلبند
 کنا رهاوت باند و بهم مال و خوات از نسب و تاراج مصون گشت و خود بنیاد پادشاه مزید سلطان را یافت و رونق حشمت فرا
 و زبان شکر او بگردید و گفت لا ینقذ الذین قالوا لا یجئونی و لا یغیر الا من عطا یا لایعفو هو امرأه هزاره صد و شکر کرد
 ایتام و امارت هر قدر اوق بود و قوا بعد قویج کما اخذ الفطار من الایحج روی بقبله خلاص می آوردند و دور ما من جوف
 بیدریغ و سایه رحمت فیاض سلطان کا مکار عقیل و مستقر می یافت و بر صفات احوال هر یک بقلم تجا و زو اعراض سطور رفت
 میکشت پس مملکت خراسان که در دهان ممالک جهان هو نفس لا یجوبه الا لسان الجسام و لا یسکده غیر سین السنان و
 الا لسان السانی فی اهلایه تکلم نایبها و اخطب فی ذی القیوم فی کلمتها شعر و بطلم فی کلمتها قواضی کثر
 لها الا القواب مغایب و کما انضه شجر الزمان و معهدا لفرع و الکفاح و منیت النبی و الضال
 و بیادین الجلال و تجال نامزد شاهزاده جوینخت جوهر کان جلالت عبرت بان ایالت شریه الحیوه خایت چه اقلب سلطنت قرة
 العین جهانماری غله الکبد کما مکاری کخیم و کعبه دانی بهمن و خند بارسین بر سر نو شیردان عدل ادای مسعود محمود کفر میرای
 خلف صدق سلمان روزگار بسطام غول که هنوز کل و لیس غنچه میوه زندگانی با کرده و سر و قبل نال و ماه جلالت جلالت
 مصرع هنوزش آب خوبی زیرگاه است فرمود و میرا ده مکیوت سپرد ادای نوین که با جمیع آلات سیاست و دوفور
 و کاست از خسروان عهد ممتاز است بر این است و لشکر گشت و معین گشت و خان بن خان با جی و دانشمند و محمد قوجانی و تاسی بوفا
 با لشکرهای معبودشان لؤلؤ قفها و مفاد غلب القواب و قفها شوش بجزا لکم میریج که بیخ از دوق چون نیره یارند و در
 بطبع چون میخ بارند و لا چون تیر در دو کشتند و جنگ را پیوسته چون گمان بر پی باشند از تابع تیغ سپهر و اردوی و هم نکتند و از تو
 تیر زده کوه را دیده هر دم نرند متاع را عین طالع تصور کنند و گریز را در غیبه و طالعیب شمرند صیحه حسان ابرش و صحبت
 حسان و دلش میسان دانند در صلح و دستا را چون چانه زنده و در جنگ و دشمن را چون بهار کینه و اقیام الاهوال من و قفها
 و کسطلام الا بطال من سطر لایم همیشه عادت دارند بمحافل اطراف آن دیار منصوب شدند صاحب علاء الدین هند پس
 صاحب سعید و جیه الدین را که بتی از اعراض امور دیوانی اعراض نموده بود و با ختن کاران جانی مشغول گشته از کسوه عبا سرون
 آورده قجای خاص پوشانیدند و تحمل اعبای مهمات ملکی تحفی فرموده و نارت آن مملکت بوی تو شایشی یعنی تفویض رفت جلالت
 همیون پادشاه جهان الجایتو بر سریر دولت روز افزون چون شاهزاده مصرع شاه لشکر
 خورشید تاج کردون کاه که پایه سریر دولت و عرش چون بنای عرش استوار باد و مرکز دل ما از شواغل غل بر خشت نشین

نوشته

روشن

ایوان سلطنت با نوار مستر روشن گشت کله را عایت پادشاه جوخت که در انواع کمال هزار و ستان دشت از خارا قمار خند
واندا و پیر استه شد و ستان و لکش که لب غنچه قطار بوس ستان عارض لؤلؤ فی فیل از خارا البیان بنضه و قدسها
عین التما غولیک بود چه افروز از غوان بیت و قامت افزا سر و بت و دیده کشی ز کس بخت و طره پیرای سبل سعادت
آمد عجلت در توجه بصوب سده سلطنت و مرکز قوایم سر بر دولت موروث لؤلؤ فی فیل لؤلؤ فی فیل لؤلؤ فی فیل
لها هضبت مصلحت نموده بافت تقدیر استعجال را باده لؤلؤ فی فیل تحت جبهه و تاج افروز آرزو مند پای و تارک بست
درمیداد و بطالع سعاد مطلع خراسان لؤلؤ فی فیل بدایت قلا و زلفه ریختی سعادت سحر جی و اقبال با ملک بند فرمان
مرح خان قصا کار ساز و قدر پیشکار ز تائید شکر ز نصرت سلاح زر رفت کلاه جوخت و شاد آفتاب کردار بر سمند کردن
حرکت عنان جهان داری بچنانید و در خدمت رکاب جهانیکه لا زال مرتبه الاقبال و معلق العز و الجلال نو میان حسین بیک و
سویج نوین و اسیر قلع و اماره لایه و جاور و قور سپر جوشی و امیر علی قوشی با یکدیگر شکر شعر و صعب گنجای التوینا لؤلؤ فی فیل
نخل الطین هذل الضراب اذ اتزلو البطاء سدا و اتل اعها یسیر الفنا و الفزنا و التلاهی و ان شید
حر عالمیه کوش و کرون با از رضوان کرد و موکب منصور استه عامیکه دال اقبال فرخان و زبان دولت سرایان بیت جوشید
بر طلعت توشاه چه باشد با با چه خبر تو خود ماه چه باشد از هر سوی بشارت بنبشرفن بنبشرفن بنبشرفن بنبشرفن
بسمهم سوا برخواست شعر بنبشرفن الما و البصله کاید و یطله بنبشرفن بنبشرفن بنبشرفن بنبشرفن بنبشرفن بنبشرفن
رایات دولت میشه ندو خاک تم کیران بل نعل سما سار به پیشانی زهره شط عطار و طست ثریا لجام جوزهر پادرم جوزا
تسام کردون خرام را اغبر هبت ویده و لؤلؤ مغبر دماغ و افسر برت میساخت پنجم ماه ذی حجه حجه ثلث و سبعا رایت طفر
یکره که بر عذبات آن بقرم غایت صمدی مکتوب بود شعر اذ اکثر فی الریح لاحت صفائح علیهن غوان من النضر مکون
بشهر اسلام اوجان نزول مبارک فرمود و در حضور رسوم عزا اقامت کرد و چند روز بر طراد عادت خواست امر عموم
چرکیت و اصناف خلایق را بش داد و صدقات روان اورد و روان فرمود و خواتین را از کسوت عزا چون خورشید طلعت
کسوف بیرون آورد پس با اتفاق هندسان مقادیر اجرام شفاف و شاسندگان طول و عرض اضلاع قبه اگیده پوشش اعی عمده
بنجوم که در قسمت اجزاء فکی خاک تخم ضرب را بوجه حساب برده ان طلیس فاشند و عطار و ممتزج طبیعت در مقابله طهر تقیم
ایشان از دوده دعوی راجع شود و در تحت الشعاع خورشید ضمیر ایشان محترق کرد و روز دوشنبه پانزدهم ذی الحجه و دویم باختر
روز خور جلوس بیوز اختیار کردند با عتی که سعور در حد و حد و حد من کل الوجه ماطر بودند و قوا طع ثانی عشر را ماطر و دینه
طالع را موافق و معاشر مناس متعاض از طالع و بر خیل کچلی پستان چین ابداع در خانه اصلی بنظر تلخیص طالع را مطلق و
و دستور خاص اود در منزل حوت مشتبه خوب عالی کشیده و پیر متمرکز و ترا و نقد شرف از کله منیران یافته و قاضی القضاة محکم
سیارات در مسند برج سرطان طلیسان مبادات و دج رفعت رسانیده و قوری شاه خزان در بهبوط خانه خرچک از با ساه عد

پادشاه تیغ خیره گسی از میان کشاوه و دیر فلک اگر چه در دیو آنجا آفتاب غریب بود تاریخ این روز فرخنده و با به حل خورشید برکت
 حاق لاجوردی نقش گشته و بختی طایر طبع مزبور نواز شبان طارم سیم ساز خود را در میزان چون میزان مستقیم ساخته و بگفته
 انوری بیت کرشمه جوی زوغای تو کم کند در حلقه مرغزار فلک خوشه رسته بود اینک بلند کرده است و از یک طلعت
 بهوشک فرینک سخت و کمال تشعشع دو کاغذ گذارد و پیشانی آفتاب طلعت را بنده دارد و در حضرت پادشاه پادشاهان
 برخاک نهاد و بزبان مناجات گفت پادشاه ایمن لایبناهی یا لایبناهی میت یارب بخدا فی حدیث و آنکه بجای پادشاه
 که چون بی آرزو در خواست تن صغیف را چنانچه انا جعلناک خلیفه فی الارض کرانبار کرد و انیدی و سلطنت ملک مجازی
 ارزانی داشتی توفیق عدل و طاعت کرامت کن و بر دست و زبانه آن ان و آن گذران که مدعی رضای تو در فاجیت بنده
 و موجب خیریت و پنا و آخرت نازد بود و لک الحمد و منیک الحمد الهی پس مبارکی بر فرار تخت که بهر کار عرش انت رفت
 اسی انده تواند که چون تخت طاقس میا کون بسا میر سین کواکب ستر بود خورشید مثال بر آسمان ستر پرت عرش
 لا زال غالباً فاجلک کلک علی مفرک التناج از وجع که بهر تاج خایت که تاج هزار دیاری ملک بر محاکمه ایمن
 سرفراز شده پسند معنی سلطنت که پروبال طارسان سدره حیوان ستر از نیکه خورشید شایان استظهار افزود با طایر
 اطباق نثار ز کوهر در تشریف و هی کریمان کش فرط ز رفعت خورشید و دامیکه جلای مریض کر دوون کشت شهادت کان
 یمن چون پروین بر کوشه سپهر برین کرسته استاده کلا کفایت یمن سطور و الالفات من غیر نفوذ و خواتین با کمال
 دلال و طرف بسیار علی کرانی و الا ستم ضد لیا ت لیسون من سندی و شتر بی متغایین نیست و از طرف بغاقت
 اگر چه کردان بیخوله پر چین بود ماه خوشه حسن چیده و از جنب جیب قرطشان زهره نازشک اذ فر چون و من کل با صبادیه
 و نینان بزرگ قلعشاه و جوان و فوله و حسین بیک و سوخ و انس قلع و اما علایده و المید و تاسی و سلطان و مصان الغود و
 و برنار و بالغود و و دیگران در مقام عبودیت چشم و گوش بر مصد روم و فرمان نهاده و بیرون با کما و صاف لشکران گزین
 ان تومنت صف صف چندا که تدبیر باشد ایستاده و برای آنکه شوکت و نشان فلک را همچون پهنه سلب کرانند و بگویم
 روزگار غشوم را کسری واجب و انداز نوع سلاح را بهر هفت بندی شعر ظالی الماء الودید و انتها لطفی بها حد
 من الماء بنوع و نیزه ای آبی و لطف صواب لخط الغالیانده کمانی خوارزمی لمؤلفه مصرع بهیجا بر دی تم غم زده بنگام
 و نیزه ای خفی مصرع گفتند ذی الکواعب العبد و بار کاسی مغولی و ناخمای ترکی مصحح احد من التواظیر الحسنان
 و دور با شمای رومی همچو افی و وزبان خسته بر دشمن شاه عداست رفع و حفظ و نصب و جرد داده و جای جای که که و باج و
 ماکولات بر هم انداخته و مشروبات زهر استعجزه اصغر کالباقون و الذهب و غیره بکالذله للسلطان چون دار روان خسته
 و اباب طبع از قیامت کاتب این قول و گوش سخن خسته لمؤلفه با من که خطا صواب مکاریم لمؤلفه کل الکلمات بیک
 فلا تفسد فی شرب الفیض عید که فلا تفسد فی شرب الفیض عید و در مشکران چهره و آب سلب که نمودار شکارگاه شاه مجمع بزرگ

صورت امن و امان نفع کتاب طفر محمدی آخرین که لطف شخص نورشخص سایه خضر آفرید کاست سالیان ابد پیوند بنوید راحت جهانیان
 و حصن جانب و کف رعایت محفوظ و محمی دارد اقبال چنانکه محیط پیرامین مرکز گرد و در عقبه غایت دودان و در گردون مستند بر چون خط
 مستقیم که سر از سمت نقطه مکرر اندا و امر او را متابع و متکان قنار افاق چون در اربابین القطبین منطقه بندگی بسته مطاوع و بخت نالی
 صفت که بر عقب مقدم باشد بر پی ارادت روان و سعادت چون عرض لازم که بجز هر قایم بود بر استان طاعت قیام نایند و دست
 مانند بیولی که از لزوم صورت منکف نماید از سایه خورشید پیکر افشاک ناپذیرند اما فی دود جهانی چون ایجاب ضرورتی الوجوه
 و سلب ضرورتی العدم صادق و دواعی سلطنت در تاج مطالب کلی چون شکل اول کامل و لاف تیغش در استعمال دشمن که در ای
 بر آجال ایشان چون علت آدی بر فاعلی مقدم و طلیعه طغرا از طلوع ریش چون علت سورسی از غایبی مکرر و موالی را اسباب خشنود
 علی الوجوب چون فیض علت اولی بی پایان و دشمن را قدرت و امکان چون تحصیل متعنا بیوسان و دواعی دولت روز افزونش در
 اصناف قصایا چون اولیات واجب القبول باو طبیعت هر دعا کان بنجاب توفست ملین کرده باو از دل دجانی مح این
 روز دیگر که در این شش شکست نای آب رنگ دست قدرت یزاند فوق آیهیم بصا بون صبح منبر جاید شب با بشت و تجمیع
 اصطلاح آقاب برای ارتفاع طالع دولت برداشت و در طبقه عکس کونی بنیدکان اجزای لایختری نور سلب که در آتش خواب
 جلوداد شاه خورشید افسر بر دست جهان داری که پاینده باو بغیر وزی پایند چون مجلسی زلال کوثر جبر جم ساقاش زبید و غیر
 فردوس خاک نشین آتش جمال حور جو کش ناز و لبرش و طوبی مصرع ای کج خدای سرودقت شد می خورن صورت و قضا
 زینت نظام گرفت و اسباب انس و مسترت چون موجبات دولت و دواعی سلطنت قوام یافت با توف سعادت اولیا
 ابن المتعزذای انا سیاف الیوم عودا کما منینا یا بربنی دلچ فی الکسوف مفعفه در کوشش این سخن دایمی قیمت باو
 بلور حقه پیش آرخورشید هوا نقاب درده آن خون سیاوش از خیم جم چون تیغ فرا سیاب درده بقاعده در داد و دست مصحح و
 بیخ من الاخران والکون انصاف از زمانه جانی و داد عیش صافی میدند و میدادند بعد از آنکه عیش و سیویشی بهایت کشید
 و اسرار می مصالح ملی بر دیگر امور مقدم نمود اسباب ملاهی و مناهی از روی سباط مجلس چون فخره نرد بر چیدند و همت برسان
 مهتات موقوف گشت به اول تکمال ریع یعنی حکم کلی رفت در تعظیم او امر شرع محمدی و تقدیم لوازم دین احمدی و التزام طریقه
 جریده اسلام و اعتنا تم بیان حلال حرام و الاجتناب عن ملازمه الملاهی و المناهی و ان کان للنفس جمیع المنی هی مشرحتی
 غدا الذین من بعد العیون به جلال بر فضل من نعمه فی حلال و باز فرمان قصا امکان داد
 که تامت یاسا و آقایی نیکو و او که تفصیل کلیات و جزئیات آن در موضع خود مذکور است از سمت تحریف و وصمت تخفیف
 مصون باشد و از طوارق معارضات محصون و جهانیان را بوفور عدل و شمول رافت و نرید با طفت و نصفت و نوید قی
 و شفقت مرده داد و قتلگاه نوین با بقاعده منصب بکلیکی ارزانی فرموده در کتب بات بال نام او مقدم داشت و چون
 بود و دجین و سوچ و این قلع نوین با با او نوکر ساخت و محمود عظم صاحب صاحبان مدبر امور ممالک جهان رشیدان

از می

تغافل

از غایب بر صفحه جمال ماه رخساری یا یکدیگر حسن افزای بر حاشیه حاضر الداری و اوقاف ممالک در نظر قطع قبا و بهاء الدین یعقوب که
وخت سده که بر موجب شروط و اوقاف آن بمصرف رسانند و عشر و دفع که بخلاف شرع و لا اتمت قافان از قدیم باز خود را تصرف
میکرده اند و از امانه منصور و علاء و معتز میسروده بر یکبارگی رفع کنند و اگر این شرایط یکی در معرض ابطال افتد و وقف بر احوال
اوقاف حاصل نگردد یا در تدارک خلایای معلوم توقف جایز نشاند و آخرت بهنجام ختم خبر کبر در نظر بهوشایی که رسا و سواد و
بنده کان بتوقیف و توقیف اوست و وقف مقام محبت تقصیر شود مصحح کوفته العبرین الودود و الصلوة در دنیا کلاست
لانان سر او را آید لولها لکنه وقف علی ابناء مملکتنا و ثانیاً شرط فی الاوقاف علیهم پس رسولان مصری حسام الدین میرزا
و قاضی ابن سکری را سیور غامی فرمود و بموجب زیرک الیچی پیش سلطان میردین فرستاد بشرط آنکه از مصر این چنین برادر سوختن
و دیگر امرار که در آنجا ماندند تخلیه کنند و استمالت مصر را از بالهام آبی از زبان شاهنشاهی در قلم آمده تا امروز اگر شاری و نغاری
اتفاق افتاد بعد قول اند سبب آن تحریر طایفه بود و فیما بعد تیغ قصد و مجاهده مسلول نخواهد گشت و بر قضیت شافعی کلی و تنوع
جملی که در دین حاصل است از جانبین طریقه اتحاد و اعتقاد مسلک خواهد بود و راه ریل و تجارت کشاده و ماده استقامت آمده چنانکه از نظر
الحکم رؤس موالیکم لا تظلمون ولا تظلمون کار بندند و مجازان در کف امن و فراغت آمد و شد کنند ان فی الصلح بالخیر الاحوال
و توفیه الرجال و یحبوا الاموال و یبغوا الاموال و اگر چنانچه این نصایح در گوش قبول ایشان جای گیر نباشد شمشیر را بایضا
الکشف لیجمعهم فولی بصولته و الکشف اصدف کوه کلکالا و چون رای سلطانی که آئینه پرتوهای نورانی بود بمصروف
که در ادارات ممالک بهر طریقه ایلیغامیشیهای متواتر تحقیق فاحش باه یافته و حقوق مستحقان صنایع مانده بیوساطت تذکیری برلغ فرود
که در هر ملی نسبت مسقطات تذکر کنند و در ازای آن غده سعادت دهند و غایله بخش و تقیر نفس و تقصیر تحقیق و تعویق بعثت
تکثیر و تسعیر مرامره کما مرارته من قبل از میان بردارند و بشارت انما لوفهم نصیبهم غیر نفوسهم مع ساکنان اطراف بشارت
میت بدیده که وکیل بی بی لایا میان شاه کوهدر بشارت کردی ارم و سیم تخی اخیام ملک انچه منخ رزین و صف قساق موعان
چون ضمیر پادشاه اسلام از تنقید یاسای قلی و تقیید او ابد ملک و اغتلاف بوقت آنکه از تاثیر دم سردی سردی مبت مبت
نقیض آتش و بر جفت خاک و توام باد ستوده قره عین و سلیل صم صلاب روان جسم لطافت مرطبات طلب قوام روح
سببی مزاج با دونه ناب مده و دل جیه یعنی روح ستمی اول لیل روم یعنی آب بسته شد و ترجمان ایام بدین آیات از کفنه
شاعر زبان کشاده نظم سرای پرده تربت کشید سبب و تیغ بطل رحلت بر زوکل و بشفه و وال کجاست آنکه پرتو نیست و ماده
عد و عود و غیر و جزا و کفر و ضلال کجوی تا بفرودند و بر فراز اند بان مهوران دی را صحیفه اعمال رایت ظفر بکریضت بیا
لا لالت فی الخافین خافیه و الکسینه الانام نینا ناطفه براد الا داغ و را برآز آمد و آن زسان بشکار و مرغان
آبی و قرق بگرای نسین پرواز سکان معلن لمو لکفه مصرع از سنقر و چرخ و بازو شاهین شتغال فرمود و طبع سلامت جوی
مبکنت بیت بر خیز و برافروز بلا قبله زد و شست نبشین و بر افکن بگم تا قمر پرشت و زبان طغه میخواند بیت جز مجلس بیا

خلد موعود كجاست بزم جام شراب ماء مودود كجاست شروى بين چو دست موى زرب اسان ده چون تش نمرود كجاست ورسالة طحية
 كاتب كغمة بارود بر جاي نصيحت منورى نهبت كنوسك باغلام قانه يوم مقصص مناسب وصف مال وروى مقال
 افاضل جهان بود وصى هذه يسو الله اجر التهم هل انيك حديث القاشيه اسرار على وجه الارض فاشيه هو
 يومئذ خاشعه ترك في سايه فضلى نارا حامية نسفى من عين نيه اماج على الرياض منيرة مختار حكمة مستبيرة
 فرائض فطيق لا يطيب عليه الهوى طعام لا يمين ولا يقنى من جوع فراضاه فضله جعلت سبائكك طلع على
 الارائك شهب براه انفضت على التهل والخرن مغجورة عن وطها وابضت عيناه عن الخزن بصعد
 بلا المراه هباء منورا ونقلب الى اهله مسورا وفتح ربى من اجاء مبيت من سايه الاجاء ابن سام
 شاب ليلها ليلاد جمة زال اخو جود بلاء الكف نداه بلا سوال مضاف بحر ورفغ للخص سنى ذل القفا
 برعى بالرفض يصب على حمله ساكن اذا حرك حرك بالكبر مبدل بفع في طريق الطرح بالرفض يارب لكنت
 تفصل عنه ما استكته مضاعف من باب التافض في الفلحة لصف غير سالى من العلة مخرجة نصير سكة منظرة
 كاتر فبفع على الاذنية والامكنة مملوطة لا يندبه عهد القطع فافيه يلقى بها التصريح عرض للنفيم
 البنى لا يحذفه وطالما تنكسر نجهه منعين في مباحث النقول مترشح للوقوف على مذهب الحول لفظ
 ما حسن موقعه عند وطاة الطبع معنى واضع يستفاد من طبقات السبع اضاح بهم بكسفه النهاج نزل
 لغراضه التلوحيات التسمية للاذعاج عرض ولكن لا بلانم الجوهر مقدم نال به ينفع اخرا لا الاصفى الاكبر
 منفصلة ذات اخره كقصل بالفارسي في الاجرام موضوع مجمل محوكة في القصة موجبة كنية لا تنكس الاجزية
 موجه وجوده زائد على ما هيته ممكن استغ عن الدائمة لوجوب مابته دقيقة تقضى الى حفيظة الانعام مستغنا
 يعرف به رضيع الحمار بلعج حجر مادته ولا ينفع الا بالحرارة الضربة سدنه كوكب استقام في سبر حتى راني
 الخصيص ولا ينجع الى القدوة بالخصيص فوسق يد ما يحس به الحوت وسبر نعم الجدى بنا بيرة في السبل
 للفتوب خارجي تمنع عن الحرفج للصلوة مسلم يردد عما هو عليه في الحالات مهاجر اجلس الانصار كاصحاب
 الضعة منعك من حاضر حاصر اقبل الببت اجمعين درر نثار من تحفيف السحاب درر نثار من مفلوب القرب
 بصر نعام تولد منه افراخ الطواويس بعدلين حواصل الطواطي على البقن جيم نغمته اليد عند
 اللس ابي عن الاسفرا في الشمس مجازف يومه اخسر من امين حديث كلى بمجو الهار برند بوي بوي
 الى الانبار سنوي دواجه في الصب حصرى قبل اهل البداة بالحيف صوفي صافي القلب الفير في
 الحب راقدة نور كل سنة بلاد اعية الحب ناعمة طافية زوف بالليل وشرخ بالهار لا الاخوان بل
 بالويل علوى لو كركا لفرش نهاف سفلى الفصدي لا يكاش تخاف طفلى لا ياني البيوت من ابوابها

نشین قراقرس سازند و سرطای را بهنگام طعام جانوران از فلک البروج فرو دارند هر یک در مقام خود با هیبت و هیبت ابتدا کی نمودند
 و امرای چاکشیک سلدوز و اویراد و قورچی و تورطای که در بر مناج مستقیم اخلاص ملازم عبودیت گشتند و بیرون سر پرده هزاره خان
 با هزار آراستگی و امرا بر باطن با صد مهتاب چون کواکب صف کشیدند و در چنان قبایح مهربان قواطع در دست گرفته چون قطب
 ساکن و یاسا ولان بقرمائی چلیه زمان توالی و در صحن بارگاه بر مشکران بر مصراع صوتی و چک و فی و طنبور و سه رود و سرود و
 و پسران و دختران غنیمت خول باواریه دست زنان پایی کوبانیت صف رژه و طوی سپهر و پیاده جرجه ایشان
 یلایای خیمت و زمر روی میان نشان شده و گشت کوه پورین که زیر جبین قیامت ساقیان مبعاطات قیمر و قراقرس فالیه بر کافو
 می بستند و زلف شب بر عارض روز می گشتند و از جرحه ریز شراب زمین را در دای ارغوانی بر می افکند و از شرح قیمر و بلیات قمر
 سقا و دایره قمره می نمود و بمنازلت صاف بنیاد افهام و الباب را به بند آب چون آب در بند می شد و در این صورت یلایان
 از طرف یمن با عاز و اغلاشی جلیه می گمان بار دارند و بر حسب مراتب بنشانند و از کف دریا موج کان بسیار سلطان کاسات
 شراب خورشید پیکر نوشیدند و بسور غامشی بی اندازه خصاص یافتند روز دیگر که بختک یام بام در بام افق چمه الاغ هر روزه مصرع
 بترک یکسواره چرخه مری گفت و صبح پرستان بنای شهر سخن من قبل آن نکاح الصبح صیرنا بعد کالفر بوا
 الصلوة و انتم سکرنا و در داند در بند کی مضمون پرینغ اشرف شرف عرض پیوست و بر سران الکما و بیکمای پادشاه بر کلاه
 و تفرایشان بمحصل کمال اتحاد و وصول بذروه حسن اعتقاد تقریر یافت پادشاه سلام برین حسن اتفاق وین وفاق که تبارک و رفاق
 هر یک و دلبشار بعد از استغفار و استیناس که از عقب سنجاش دست داد بنیشت و توجج به شاست و تروح نمود و فرمود و مرا بر احکام
 مرا بر این معاضدت ارادت زیادت از همت آقا و اینی حاصل است و پیوسته بمعنی نقش کنین مقصور و خط جبین تفکر و داغ ران بکن
 و مثال جلال سلطنت طنت فی الاستماع و کما ربا بود شعر الیوم انجزنا الامان ما و علما و کواکب المجدی فی افق العلا صعدا
 حقیقت از منتهای مصر تا آموی طولا و از کرمان و سرحد سیستان تا باکو به عرضا و از آنجا تا آب آیل و قفقاز و آلمان و آس و روس
 سقین و بلغار و از طرف و از آنهمه پیش بایق قیالین و خان بلین و بلاد ختای و از جانب کشم و بدشان و طایقان و طالقان
 و حصارشان و سیستان و غور و غرچه تا دلی و از خطه خوارزم تا چند و تا چکند با چندان جند و خیول و خول که هست و از آنجا تا اورت
 با تو و جانی که سبک خیل تا از زمین آن غبار آنچه و از ایل قحجی و ترسوینیا و شمالا تا منتهای ایل منول بین جلوس همیون پادشاه سلام
 او لجا بر سلطان اقلی اندیشه و خلد سلطان حد و بلاد متحد و عهد و داد و ماکد شد و ازین اطراف دکانف مذکور و دیگر یورتها و
 آرد و چکیز خان که نه تعداد احاد و در بهنگام میسر و نه تفصیل انهای دیار ایشان مقدور تا بر کز خاتیت قان قوافل و در احوال منال
 بمنزل و مراحل هر اهل متوکل شد و از انقضای زمان او کتای قان بیت تا با کون که فلک درس و فایز بر کرد بنوی رایت
 اسلام مغلی ترک کرد بهفت قلم زمین شش جهش مکنون ساخت الجوشاه جهان ثانی بکند کرد قریب به هفتاد سال باشد که در همت
 سمول واد فار و آنجا و او غار مساکت تا خیل خال لبران بی قراول یای کند داشت و ایچی برکت و بهیم بی قلا و زخان کرای نشد

امروز یام بیام الام بالام بی مال و علام آقا و ایضا اعلام و استعلام احوال از دور و نزدیک بی حشمت و بهشت میسر نیست کرد و بر جای و
 تیغ و سفارت تیر و بیگت بیگت و بیگت به یکدیگر میفرستند و بعضی باج و کینه قدیم طرایف و منسوقات را یکدیگر میخوانند سلطان
 عالم پشایر اشرف و نوحه پادشاه فرمود و بصلوات موفور مخصوص گردید و غیش را که در زمان غار از خان شمشه صفهان بود و
 بعد از آن سببی از اسباب او را از حاج فرموده مصحوب ایشان با منسوقات و طرف و عوالت و تحف بخدمت قان روان
 و بخدمت راجعین ممالک و تسکین ممالک سایشها فرمود و مواد تصاد با عتقاد و تبدل کشت و نقش و درختی و درختی آمد و در آن
 دور نزدیک شد و کارهای دشوار آسان و سخت در خواب بیدار و عقل سر مست بسیار مصیع و لا اله الا الله و لا اله الا الله
 لم یکن له و الاصله علی غیره و کما استعمر سلطانیة در بهار سنه اربع و سبعمائة لولاهم شکره بکینه و نفعه صفة
 حکایکی جنة التوتون نام عمارت قنبر الاکت را که پدر نیکوی پادشاه متوس فرموده بود و چون بمنزل موعود فی خیل
 و خول کوچ کرده نام نام مانده و بعد از آن تواتر عصاره و تقاطع و ابل و ملل طلل آن نیز حلال خلل خواست پوشید ریح مشک که نفاذ یافت
 و از سلطانیة لقب نهاد و وجود عمارت و مونات و اجناس آلات بر متوجبات ممالک حواله رفت علی تفصیل و اطمینان
 بر بصوات تعجیل تحصیل راه و ان کشتند و بنایان حاذق و مهندسان چاکت که بنای عمارت ستار را بدست تعجیل عرضه شفا
 جبرئیل میسر سازند و بعضی اشتغال نمودند و از اصقاع ممالک اصناف صنایع و انواع مختلفه با ابل و سکن برای توطن و تمدن در آنجا
 با سم تار و جوی روان کشتند و قهرمانان کافی و قیام فاهی که بقیة دهاة و تکرکفاة جهان بودند نصب رفت و بر ایشان معماران و سکار
 امین و قیة بین که هر حرفه شناس مسافت عمل و اسدراک هر خلل کجا شتند و هر با دکه معمار کرده زمین استعمار ممالک خاک را
 بر سر دیوار افلاک قدم نهادی ابل حرف هر یک در عمل مخصوص شروع نمودند و بر مثال فلک از حرکت یا سود مذی و بهنج
 کف آفتاب ندبار از عمد و معیار معدل النما متمایل کشته علی التدریج بر سطح افق غروبستی ترازی دای اجرت بر آرزوی اجراء میو
 بر و شتند و همه سکار از سعی مسکور و عمل مبرور و دولت پادشاه دادگر منصوب بنازل خود رفتندی و قلعه عذارا که با فحمت او چشم بینا
 چون نقطه فایده که فاف بیقرار نماید این اقباس از حمت نای مجید کرده ام لم یولف بر عذار روزگار آمد سواش خال و
 بده جنات عدن فاعلموا خالین و این تعلیق و صفت سلطانیة از انشاء بنده مؤلف در اینجا ممتثل شد و بهر بنای
 قصید لولف وضع سلطانیة کوئی که سپهریت برین با بهشتیت مشتمل شد و بر روی خلک دروش چه خوانی تو که درین
 خود قیاسی کند عقل نه بران درینا فلک اگر لکزه قلعه او را نکرد کله زرش از قصر دافندین باغبانیش اگر آنکه با برضوان
 رومش اگر انداز غمره دوران پرین شدی ارسته چون کار که کلین خاصه چون باغ شود از رخ گلبارین بر اعراف چمنها و سرابانیش
 سخن و بامین و زکس و سر و سیرن آب آن با ده نایب زردی با خاک او را صفت و خاصیت نامی سکن بر دل نهاده غیرت خشنود
 چاک بر سر کند از طیر و صفتش بنین بنید زربت او چرخ منورش تیرید یابد از صورت او صرح مژده تعجین آب زرد ابرو با خطایش
 مصرع کیش در رخ شام او دین چمن جنب و نیا صفتش فی شیب خورشید بجا و خط و بهشت چمن عقل کل بود بهمانش مندرس در

تاریخی

بود آلت ده اساو و مکر و چوین از پی تسویت آلت طیان بر روز
 جرم خورشید نمودست چو شش تین جوشن خاص و رآده و مذات سور
 طول معموره آفاق سادش تخمین کرد و زمین جان تعبیه بودی خلقش
 تا که شد تخت پادشاه روی تین بجز خورشید لغاکسری فغفور غلام
 تیغ او ساختن بجای طغرای تین و در خم رجم او سپیک فتح است عیان
 کوش کرد و آن جهان گشت و در تین عدل او سبکی از کاجب ان بر دونا
 زلف جادو کند و سرور و راجین حاصل ملک جهان شد و منت نه
 عرض ملک جهان یافت نیران از رشیدش همه شدست جهان را شامل
 تا که چو پاش بود بر امیر کرین جنگش چو بتقریر کرد اید کرد و
 ابنی توین اهلان کشیدست تین ویر و زو و کلمی حسن قلع او
 چو که نظیر کند سفر و چرخ و شان میر تقی که او خسرو ایا قانست
 میر سید و عار و ادوات تین تا بود چرخ معقل بستون قدرت
 با و چون فلک و کعبه مقررین سال بر بقصد و ده که هجرت تین
 بسم الله الرحمن الرحیم و باری تعالی در شورش و سبزه جمعی دست عیانت و سلسله تسویل زود و پای خذلان و خطه کفران
 نهاده به آلت ایقانی لا اودالتم الله با دولت محمد و ان عاظم غرضها مخالفت بحد مجاهرت رسانیدند تا مکر چراغ اقبال که بکشد
 زلفایضی و کوه نمک صف است و از فرشته عیانت رحمانی مدد نور علی نور من ربی یافته بدکم سیدی کعبه خلاف
 ایسی رسانند و چشم خورشید صدق را بعبار انکار تیره و کل اندو کردند از حکم برین امراد ارکان حضرت روزها من طفولیه الهی را
 کتوله الفضل و شهاب من شیه الغنی الی سبب الاسفا و یا رغوی بزرگ نعمت و تقصا کرد و عاقبت برهان حجت و زاهبت من
 محمد و ان غرضها جمیت روشن روشن چو شعله نور رخشان رخشان چو جبهه خورشید و طایر و لایح شد و ترو بر مخالفان و بطلان اکا و
 جمیت لم یلقه مانده کفر شنج نجدی مقرون غنی و غیر مجدی معلوم و تبیین و پادشاه اسلام سلطان عالم فرمان فرمای جهان کند
 و را غلام جمید فریدون فردا من تا نام سلطنت و سامت الی التمام اعلام و دولت برین و او تا زمره مخالفان را بعضی یقین خراب
 و برخی بنده ضرب الاحساب مخصوص کرد و انیدند و اعلامی درجه و مزید هشام محمد و ان عظمای اعلی اعلام نصرها فنون عاظمی و
 نیز و غایبی از تانی و تبیت عفو انهای مشرب و خیال فرخنده فال بنهای ممالک متوصل گشت و بسا این اتفاق بنده و دلخواه که نماند
 کشای محاذ و ناظر از مناقب و مجرود کرد و ان تا زود دولت محمد و ان غرضها است این رساله فتح مشتمل بر یکا هی احوال کو قیقت ماجرای
 شرح بایات نبیات و مزیج بد در فضل الخطاب انکار کرد و جمعی مشون بنحو علماء عهد و سلاطین قضاة و روکار که روا بر اسان فضل

خورشید

وانا هیر بوستان علم و عقل بود و عرض رفت استرا طبع افاضل و قبول و تنسیخ چرخ غریب آن راجع نمود و حاضران در تصدیق برآ
 این فریده و شایع فصاحت و دبط قلاوه اعجاز بدستی که مصراع لها من جمله القدرات بجای که مصراع حکما طامع نقاد الحما و ساز
 تفسیق چون شعر این یکی بل مصراع چون نقش هر بدل و خزان بل بدوی مصراع کوا و خافید القدرات الحما بجای که شعر که مستحق بود
 بیضا العولا علی طریق کفر فی الساب نقش کرده امید و ایزت که میان دولت محمد وین و ارضی خلاص این کینه چون بطر
 که ملان و سامع علیه ملائک مشرف شود بی کلفت سمعت و خمت اراوت این بیت از گفته ابو العدا بر زبان سپهرها که انما
 منا لها فکین قد آتينا جميعها امثالها و در انای آن ترکیبات تئیینی که چون برای آسمان از عیب مغرست بقا
 تصدیق کنند طبت که آسمان اگر سخن آورد و جبریل من بر دوش دولت صاحب بر آسمان و اگر معترضی پشت عرض بر حرف
 مدعی نهد و داعی کوئی این معانی را حمل بر عونت نمی کند جواب حاضر بنده غایب نیست که به مقصد و اند سالست انشرف و لقد
 انزلنا علیک القرآن نزول فرموده و در این مدت افاضل بلغا و مشا هیر فصحا و مصابغ خطبا و رطبون مصنفات و محمولات و مضای
 خطب و محمولات از کلمات نامات تئیین و اقباس کرده و عروس سخن را بچهار عقد اعجاز و دراری سپهر فصاحت و بلا
 یعنی کلام قدیم و مصحف کریم هر ایسته اگر کسی بدین صفت رساله ساخته و حکایت پر دخته لطف فرماید و نسخه آن را ببندد و لیس
 نسخه فرستد تا این کتاب را در دجله بغداد یا مین خرات که غزرات هر دو آب معلوم بکمانت غوطه و بد و بعد از آن ترک سخن را بکند
 و الا انصاف دهند که بعون تربیت گیر خاصیت برین افت خورشید افاضت محمد وین دولت بیان غرضها طبت را این
 کس نخواست و تو گفت در چنین کس نفست و سحران و انما هذا لیسما الله الخیر انیم و قل الحمد لله الذی لم یخذلک و لکذا
 لم یکن لکم یان فی الملک لکم یکن که ولی من الذل و کبره انما ان دیوان هو الذی خلقکم ما فی الارض جمعا
 که از مضمون آیه انما لنزله رب العالمین نزل بطریق الایمن سر می سار و زمزمی و از است مشهور میور و اذا اراد الله بقوم
 خیرا فلا مرد لکم من تربیت جای فل منفع الذی فلیک بدست تصرف ذاتی میدد که چوین مثال مثل امثال و غیر
 فضلت ارا می ان هذا هو الفضل البیر کشیده اند و غزیه داران و ان من شیء الا عندنا خزائنه شریف بهار و عد که الله
 معایم کینه که اخذ و منها یجعل لکم هذیه و کف آیدی الناس عنکم و لیکون آیه للؤمنین و یهد بکم صراط مستقیما
 و یضرب الله فی قلوبهم انما که از محکمات علمه شدید القوی و قریه فاستوی کثری منفع شیع تواند بود همیون عنصری که مرت میکند
 که از بدایت ارادت انی جاعل فی الارض خلیفه و مستبدل حال سوال یجعل فیها من یشیهها و یفیک الذی انما یجعل فیها من یشیهها
 و مختصر جواب صواب انی اعلم ما لا تعلمون که هر دو مسعود و در سلاک و اما الذین یهدوا صراطا یخرجهم خال الذین یهدوا صراطا
 یا قه باشد علیه الحمد رب العالمین و الارض رب العالمین که تا ربیت نیابت و وزارت بذات مبارک محمد وین طفت
 که مکار رسیده که مؤلفه آن که رسا و حق بهر شد مصور بر کلاکت و می مالک معنی تشریف رشید اتقی و الدیال و الدین و صاب
 جامه در مؤلفه سعادت و ملک سعادت پناه محمد مسعود و کیتی و محمد و در کاف سعادت اتقی و الدین صاعف الله جل و

وایا وینها و ضعیف حسا و انا وینها زینت باقیه است بکرامی اوی اذکر فی انبی الیه انفت علیکم کما یحب قیام
 نمود و اند نقش من عجل صالحا و انفسیه بر دین تحیده کما شسته و اشارت و انبع فیما انک الله الذل الاخر فمقدم ملاست
 بوده و بطریق حسن کثر و احسن کما الحسن الله الیک عمده و آرب و عده مطالب سروده و انما یمنع الناس یمنعک فی الاخر
 ادم فافه ضمیر و ادم محراب علم و حراب دانسته لاسکت و در موارد و مصالح و امور و تارخ و تجارب احداث رور کار عوده و الله
 یصلک من الناس بر باروی اقبال بنده اند و بارز مشوبات و تیسر مرعوبات کما اتیناکم من قبل که بر این عروس تشبیه
 سخن و شایع صد شایع مقدست فایز او و حبیب شریطه فن امن و اصلح فلا خوف علیهم و لا هم یخفون سروده از
 و متالیف نامون و مصون بوده و یوم الامتک نفس لیس فی شتا و الامر یومئذ لله برسطه قصد مالی و جایی روح مسلمان یا
 بهتصال بیج خاندن غبار دشتی بر اذیال احوال ایشان شسته بر این معنی تفصیل قد فصلنا الایات لغوم بد کرفت است
 که علوی کور سرج که در مضمون نسب نامه و کائنات و ایا الاغایب لم یولفه لقب و عرف خاصه تاج دین است غلط کفر مذموم تا چه دین
 و است و در زمان هر قداق بر اکتابت او موسوم بودی با چند غماز بر ارا و انک لا خلاق طمحه که بخود سیه سفیدی طلاق کم
 کتابت بر ایشان مجازا لا حقیقه صادق می آمد و ملحوظ نظر بریت مخدوم ان شجر یفون الکلام عن مواضعه حرفت
 زامی خود ساخته بود و ذل اسباب و محاسن و مساوات و معاجات و در هم پیوست چنانکه معنی اثابجلنا الشیاطین
 و انبیاء الذین لا یؤمنون از کیفیت آن خبر میدهد و همانا ایا در فضولات سخن مالی و ملک سیه و خفیه خونی می نمود
 و اندیشه مایکون من یحوی نلش الا هو و انبعهم و لا خسته الا هو ساد سهم و لا ادنی من ذلك و لا اکثر الا هو
 در دل نمیکند ناید و اذ القوال الذین امنوا فالوا المتأذی اهلوا الی الشیاطین فالوا انا تیرین بر آمد و یحسبون انهم علی شیئ نادیده
 سوال بنده خمس و سبهار سید خدمت سوچ زین رف و دست عرض ستمه بغير علم سر و پا برین هذا افک فدیله
 بر انداخت و عرضه و است که بر سلطنت و زینها لالنظر بن سبکس همون مانوس مزین شده و زینان پاوشا و بخت و شکا
 نین الاقوال تو مانا بخانه تصرف کرده اند و حساب مملکت برستی ناموده و لا یفون عنها حولا از مکر ریح
 بعصا و سنشد عضدک یا حیک متا ذکر دم و یفون امر اوی انوم و ذلک هو القوز العظیم مویله و داده و در
 کرده و جومات را برو جی است کردیم که اواره نحین ان هذا لیخدر مین بکوش ساکنان مومنه و السماء بها رس
 رفتار نیز سبیل سیر لغنا حصم و عددهم عدا لقب گفت این طایفه نیز ویر و اهل خیرت و تقریر مذمتها در ملازمت اردویم
 علم و ما یضرمهم و لا ینفعهم مشغل هر و در سبب ترورات مجادلان و لکن بالباطل لید حصوا به و در اظهار بلاغت
 سعایت فصیح سخنان یخلفون انکما در شیوه زینهار خوازی و ترک حق کناری صاحب منقبت و یخلفون یا الله ما فالوا و
 لکتم هم الکاذبون هنگام مذکره تمسبات و تفصیلات یه و اواران و اذ اذکر الا بدکرون و در امور رکت امیری یعلو
 ظاهر از نجه و انبا هم عن الاخر هم هم برین شرط خط میدهند و این خدمت را سر میزند اکنون در بدکی ضرة قائم علیک لک

وَعَلَيْكَ الْحِسَابُ سُبْحَ تَوْنِينَ اَوْ رَاوِيَهُ كَانَ كَلِمَةً خَرَجَتْ دَاوُدَ وَمَطْلُ بَرَاتٍ وَاِنْ قَوْلُهُمْ لَتَنْصُرَنَّاكُمْ مَقْطَعٌ كَرِهْتُمْ
خَلْقِي بِهِ يَدِ سِرِّرِ عَلِيٍّ اِنْ سَمِعَ رَابِعَةً تَقْرِيرَ جُلُودِ عَرْضِ دَاوُدَ عَلَانَةً عَلَيْهِ قَوْمُ الْخُرَدُونَ مِنْ جِهَةِ مَجَالِ يَهْقِلُ جَرْنَ بِلَافٍ وَالْتِهَارِ اِذَا
بَرَاوَاتٍ تَوْصِيحٌ وَتَصِيحٌ اَقْتَرَدَتْ بِاَوْشَاةٍ اَسْرَ لَا غَلَبَتِ اَنَاوُ سُلَى اسْكَارُ اَشُدَّ وَصُورَتِ اَلَمْ يَفْقَهُ عَلَيْكُمْ عَالَمِيَا زَارِيَةً لِي
فَاحْكُمْ بَيْنَهُمْ وَلَا تَلْبِسْ دَاوُدَ قَلْعًا وَنُزِينَ تَقَابُقَ تَوَكُّرَانَ اَمْرًا سِدُونِ رَجْعَ تَجْعَلُنَا هُمْ جَعْلًا تَتَعَ نَايِدُ وَتَدْقِنُ مَخْنِ يَرْسَدُ دَاوُدَ اَسْرَتِ
لَا تَنْظُرُ وَاِلَّا اَحْمَدُ نَحَا يَارْمَدُ تَاخِ اِبْرَاهِيْلَ رُوشَنَ كَرُو عَيْنِ الْعَيْنِ وَلِئْسَيْنِ سَبِيلُ الْمُجْرِمِينَ وَلَعِبَارَ فَضْلٍ اِيْغُو يَلِ
عَرَضَهُ دَارْدَ فَاِنْ يَكُ كَاذِبًا فَصَلِّهْ كَذِبُهُ وَاِنْ يَكُ صَادِقًا فَصَبِّحْ بِكُمُ بَعْضَ الَّذِي يَحْكُمُ عَلَيَّ كَرَفَتِي دَسْفَا بَتِ دَهْشَتِ مَوْجِهِ
مَلَامِحُ اِنْ هَذَا لَكُمُ كَرْمُوهُ مُقَرَّمُ دُوْرٍ اِيْغُو يَرْزُكُ حَاضِرُهُ يَمْحَانُ بَرَاكَ دَوْبِ قَوْلِ صَدْرٍ وَدَاوُدَ اَصْلِي فَعَلِي وَاَللّٰهُ يَعْلَمُ
الْفَسَادُ مِنَ الْمَصْلَحِ مَسْدَقُ دَعْوَى حَسْبِي اَنَا مُضْبُوطُ هَلْ مَحْبُوطُ شَكْلُ مَحْطِيْ جَرْنَ فَعَلِ اَلَمْ يَسْتَمِمْ فَاَعْلَمُ مَجْهُولُ سِيَاقِي نَايِدُ اَسَا طِرَا اَلَا يَنْبَغِي
مَعْلُولُ بَرُونَ اَوْرَدُ وَكُنْتُ هَذَا كِتَابَنَا بَطْنُ عَلَيْكُمْ يَا لِحَقِّ زَبَانِ رُوْرُكَ رَفَرَيْنِ قَوْلِي لِلَّذِينَ يَكُونُ الْكَلْبُ يَابِدُهُمْ
لَمْ يَقُولُوا هَذَا مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ لَيْسَ فَاِيْهِمْ فَاِيْهِمْ فَلَا تَعْرِضْنَا دَوْبِ رَمَزُهُ اِنَّ الْمَنَافِقِينَ فِي الدَّرَكِ الْاَسْفَلِ مِنَ الْاَثَرِ
بَرَحْتِ مَوْجُهُ وَتَصَدَّقَ مَحَاسِنُهَا وَكَرِثَ اَزَا اَحْصَا كَرُوْرَ حَطَابٍ وَاَنْتَ عَلَيْهِمْ نَبَا الَّذِي اَلَيْتُنَا اِيَانَا رَسَايِدُ كُنْتُ
سَكَنِيَّتِ كَرِيْدَ بَعْدِهِمْ فَيَمْنِيْهِمْ وَمَا بَعْدُ هُمُ الْبَطَانُ الْاَعْرُورُ اَلَمْ يَرَسِيْ رَايِيَانِ اِيَادُ وَاَزَاوَرِيْعُهُ يَحْكُمُ فَيَنْهَاهُ وَمِنْ
كُلِّ كَرِيْبٍ شَاخَتْ اِيَانُ دَرَمَامُ تَرُوْمُ مَطْعَمِينَ مَغْنِي رُفِيْهِمْ لَا يَرْتَدُّ اِلَيْهِمْ طَرَفُهُمْ وَاَقْنِدُ لَهُمْ هَوَاءُ مَا نَدُ فَيُضِيْ
عَلَى مَا اَسْتَرَوْا فِيْ اَنْفُسِهِمْ نَادِيْمِينَ جَرْنَ دَرَجَامُ رَمَزَكَ فِيْ شِيَانِ جَرَفُهُ بَاقِي دَوْنَايَتِ مَصْلَحَتِيْ وَلَا تَلْبِسُوْا هَوَاءُ قَوْمٍ قَدْ
صَلُّوا مِنْ فَبَلَدٍ اَمِنْ نَظَرٍ اَعْبَارُ اَوْرَدُ وَارْدُ بَقِ غَيْبِ دَوْبِ هَاوُمُ اَنَّهُ ظَلَمَ اَنْفُسَكُمْ اَسْمَاعُ نَمُوْرُ وَصَايَا تَزْعُ شَيْطَانُ
اَزْمَاوَاتٍ فَاسْتَعِذْ بِاللّٰهِ جِيْرًا فَيَسَّ فَلَا جَاءَهُمْ مَا عَرَفُوا كَفَرُوا بِهٖ بَاتَعَانِ اَبْعُوْرَهُ دَاوُدَ وَفَرَقَ فَاَلَمَانَهُمْ فِيْ شِفَانِ
بِالسِّنَةِ حِيَادٍ نِيْزَانُ اِنَّا لَنَزَلْنَا فِيْ سَفَاهَةٍ وَاِنَّا لَنُظَلِّمُ الْكَافِرِيْنَ اَوْرَدُ وَنَدْبُ هَادِيْلِيْ اَلْبَنِيْ كَمَا اَتَّخَذُوا مَا كَانُوا يَكْسِبُوْنَ
كَبُوشَ عَاثِرَانَ رَسَايِدُ وَهَرِيْكَ تَرَاوِيْ اَتِيْ بَرِيْ مِنْكَ سَرَسَيْنِ كَرْتَقْدُ وَرَبَانِ شَاعَتِ مَا سَمِعْنَا بِهَذَا فِيْ اَبَانَا الْاَوَّلِينَ
وَاَزَاوَرَدُ نَدْبُ عَرَبِيْعُهُ اَتَعَاثُ لَنْ كُنْتُ عَنْ اَلْوَجْهِ لَوْنِيْنَ لَكَ دَرَاكَ جَاوِيَا دَاوُدَ وَكُنَّا سَافِطِيْنَ اِيْهِمْ هُمْ اَتَقْبَلُ اَلَّذِيْنَ
اَتَّبَعُوا مِنَ الَّذِيْنَ اَتَّبَعُوا وَاَوَالِدُ الْعَذَابِ وَفَطَعَتْ يَهِيْدُ الْاَسْبَابَ سَيِّدُ بَاكِي اَزْمُونِ دَاوِيْدَ مَخَالَفَتِ كَفْتُ سِيَاقِي
اَوْرَاقِ اَزَاوَلَايِ تَوْبَرُ جِنْدُ اِيَامًا اَلْبَطَانُ سَوَالُهُمْ اَلَمْ يَكُنْ بَشُوشَ جَاتِ اَنْ مَا دَقَّتْ وَجَارَتْ بَطْلَانُ بَرَانَ سَيُوسَةُ سَحَرٍ كَرُوْمِ
تَقْرِيرُ كَرُوْمِيْ كَرَايِدُ كَانِ مَحْدُومَانِ جَاوِيَانِ عَدِيْقُ مَقْصُوفِ عَمْدِ اَتَشِيْرُ مِنْ بَعْدِ مَيَا قِيْمَةُ سَبْهَةِ اَمُ كَرِيْكَرُ مَخَالَفَتِ دَوْنُوْرَ اَمَانِ شِيَانِ نَحْمُ
تَابَعْتُ وَاَلْوَجْهِ فَاهْجُوْرَاوَرَمُ دَاوَمُ بَارَانَ وَمَا كُنْتُ تَتَلَوْنِ فَبَلَدٍ مِنْ كِتَابٍ وَلَا تَحْكُمُ بِمِثْلِكَ بَلْ مَقْدِيْ وَا
دِيْ دَوْدِيَارُ اَوْ مِنْ وَرَاكَ جُدِيْكُمْ مَيَا وَنَحْمُ اِيَانَا اِلَّا الظَّالِمُونَ اَنْ تَخْصِلَ مِنْ نَسَبِ اَبِيْ وَاَسْتَكْبَرُ سَيِّدُ
مَا عَدَّ مَبَالَغَتِ يَكْرُوْمِيْنِ مَوَاضِعِ مَوَاطَلَتِ مَيَادُ وَاَزَاوَرَدُ اَلْحَجَمُ اَنَّ اللّٰهَ يَعْلَمُ مَا لَيْسَ مِنْ طَاعِيْلِكُمْ اِيَادُ مَسْكُورُ

وفا داد هم غیر بتنبیب باری انا ما معد و ذات از مبدع و طوع یک صبح غایت ظهور چرم شب بساط سازعت ولا
 بزاقون مخلوق کسره بوده و در حلقه ای غوغا نمود و ما مخلوق می گشتند و باز ملوکا مدح و بر می پست فی رکت نیک آن
 بحال تصویر می پست و در سورت سورت آن صوغ می شود چون زمین می رسید و فالت اخرا هم لا اولهم ربنا هولاء اصلونان
 علیا فضا من القان چون از آن شخص می گذیب کردی و فالت اولهم لا اخرهم فاما کان لکم علیا من فضل فذوقوا العذاب
 کتم تکسبون و شما می این مقام و لالت خبن مناص که جهان را انبا فی بود جمع می کنند از بعضی مکران مطبقه
 که پادشاه مغروران فلکا فضا تخبه ازین آستان خاک بیوان پاک رسید هزار تومان زر و خزینه معده بود و نصفه استنهم لکن
 ممدومان بافاق قلعتا نوین دو کرامت او شکران خود بخود مست کردند و ناله لشکر عا کتم نغز و نین سخن است بر
 طایفه مزید پذیرفت و امارت ایتی ممدک و الف من المملکة مرز فین و ما جعله الله الا نبی و المرسلین و یصلوا بکم
 در حق ممدومان وضع یافت یعنی ذلکم و ان الله موهم کید الکفار و ان الله مع الموفین بر
 انور جانداری که مشعل خورشید از انوار آن مقبس است و للبینا علیهم ما بلبلون و مذکر این تعبیر چون سلب ضرورتی وجود و
 ضرورتی عدم کاذب و گفت ایشان کفایت است بل هم فی نیک بلعوت و مخر من آن محض اغوا و حساد و صرف تفصیل
 اضداد بوده و صیت انما جزاء الذین یجارون الله و رسوله و یسعون فی الارض فادان یسکون و یصلوا و یصلوا و
 یقطع ایدیهم و ارجلهم من خلاف و یسکون فی الارض محرم آمد و فالتوهم لکنون فینه و یسکون الذین
 کلمت علی عت تغیر حکم بر لیغ قد مثال و دوران امثال شد تا سید را گرفتند و از غریب بقدر و جزاء لکن کان کفیر
 از چشمه ساریغ یا که نکاد سنابر فیه یدهب الا لیسر و زهر آب یسره و لا یکاد یسفه و بابتیه الموت من کل مکان
 بجرع کروند لیدون و نال ایت و یقیر کمال کتب یقیر مسم که و قد فینا الی ما علوا من عمل فجعلناه هباء منسورا
 حسب حال و شد که ن ممدومان ک نشان کما یسکون المجرمون الی التیران علیهم غبره الطغیان و همهم فتره
 الخذلان بزبانیه انما انزلنا السباین علی الکافین و نهم از اسیر و مذکر بر معنای لکل جاعلینا و فی اللیس
 هو الکذب حکمت فاجل و اکل و احیایه لیسر و فاست ناک حد و الله نماید هر یک
 و رزق انما استزهم الشیطان یسکون کسوا و با نید و یسکون لکن و یسکون در زیر بساط فصبت علیهم ربک شوغلا
 بلا سوا علینا اجرنا ام صبرنا لانا من یحصر محصر شد جزاء بما کانوا یعملون با لایم ضربت خشب صد گانه
 انما لطیفه شعرا فین جرت فی عدها غلطه و ارجع من الارض اقله و در میان آوردند عضوهای مخصوص از آن بسیار
 کران نام چون حرب از آن بر گرفتند نمود انشب مستدر که و اندید فجعلناهم احادیث و من قناهم کل منی عاقبت حال بر قول
 انهم هببات مزوده و نیت بیت الله الذین امنوا بالاول الثابت و رحمت ممدومان بجان خلاص یافتند پادشاه سلام
 فیدلک و سلطان ممدومان که در علیه انما بر شایع خلاص خطاب انما و من اتبعکم ما الغالبون استماع کرده بودند سیر مشای

لطائف و انبیا را بخاک که بر صفحه این اوراق جلوه داده و آیات قیامت و احوال و امور استعداده و
 استیصال منشی آن دلیلی واضح و برهانی لایح است لمؤلفه دق لفظ فصل خجرام زان معنی تجمل سحر خلالت و بدانکه آیهل
 یحیی حایده الله و مصداق علی بنیه و مستغیر نیایج طبع لطیف لطایف خاطر شریف صاحب عالم علامه عصره و نسج و صده مطالع
 کرد و تکل و وصف کمالها الا لکن و فیها ما انشأ فی الانفس و کذا الا کثیر یاف بعیر لا یخفی نأ علیک انت کما انیت علی نیت
 چیزی نتوانست گفت و بدانکه فضل الله بن محمد الدین محمد البیاری حامدا و مثبنا و مستغفرا خلاق سلطه فی
 الاحوال و الارسله سکر موت بی نهایت خدای اتم نواله و جهم فضاله که روزگار را با بفر دولت زمان مدت و مین
 دوران عدت و فیض رافت دریا متوج و شمول نصف مملو بی مثال پادشاه عالم فرمان فرمای بنی آدم ذو القرنین فی جمیع تنگنا
 جهان بینی جهاندار صاحبقران سلطان کاکمکار کاروان عادل جهان غیاث التخی و الدنی و الدین عهده محمد علی الله
 شانه وایه سلطانه منور و مزین کرد و ساید و ساید چتر آفتاب دوران ملک دولان او را مقرر و مطلع نماید و نصرت کرد و در خیم تیغ
 آب سیلان آتش بیخاش را مستطیع انوار فتح و طفر ساخت سگری که امداد و فودان بقاب انفس مقرون باشد و اعدا و قرون ان
 با تعارض حرکات افلاک موقوف اگر چنان فصول که بزبان عامه میگرد و این کلمات که در آستان آسمان بسطت و عتبه فرقت
 رتبت سلطان فی الاذانت یشاه السلاطین فیکلفه و یساریر جهه الملک المنقشه معروض میدارد و صورت تذکره و مجلس آرا فی دا
 و از سر حد التزام جاوده ادب متجانیف و نظری آید چه هر در رضایح که اصداف و خطرافاضل از اسلالم تربت کند و بر نکات
 و نواید که بر صفحات افهام بجا آید ام رستم مایه های مبارک شایسته های کلوح توکیجات فطرت و دستور منجیات قدرت
 بر آن نمیتواند بود از فتنه هدایت آسمانی و ملهم غیاث رحمانی ضحای آن معلوم و مقرر شده باشد و انواع فضایل ذاتی و حصول سیات
 پادشاهی خود ملک بایان خاطر و عجله وقت ذهن و عدال کرب فکر و منصوبه ضمیمه مشرق سلطان مشرق مغرب آمده و آگاه گشته
 و خاکسوی دولت و امت ندنا و رات نکشتن با جازت نامه فلک کبر فاک الذکر فی نفع المؤمنین باغبان آسا از حدیقه
 انیضه اخلاق معطره و افان ریان محاسن شیم پادشاه ملک مجرب و با وده فایده را قطف میکند شعر فلا یاری فی شنام الا لمن الحیا
 و لا علی فی شاد الا لمن التحیل باز از ابداعی اجابت پریمو لملو لعل فی بنیه انت علیها الحلاله خصت ان الهدایا علی مقبله
 مهدیه بار طبع عرض تحفه حضرت نبوت میا شعر ففهم البلیغ قد بهدی لالکیر یرسم خد منیه من باغیه الخفا بکیده
 در خیال شایه جوهری دارد که کوهرهای کرانایه را از خزانه خاص پادشاه کیوان پایه میسازد و در مسکات تنقید و تظیم ترتیب میکند و در
 و با قوت احمر را در شسته زریه میزد و بخوانه چیان میپارد و دلاست چون تاج آفتاب منقبت بدان موضع گردانند یا بجلاء عالم
 پادشاه آن خوشه های دروا خلاق جواهر نیاب بربندکان رسانند و از ان کمباده عارض جوان و پیرایه کوش کردن و لبران سانه
 بربندکان مع جلالت و ثناء عظم دولت قاهره لزالالت قاهره خواسته گفت و ذکر صفوت مروارید و تهمان جواهر مکرر کرد و
 البته از صنعت ذرات و جوهری هیچ یار و نیاورد و بعد از تقریر این مقدمات مصدق توالی و تمهید این قواعد محقق محالی صورت این نخلان

بحقیقت نسخ خلق سلطت باشد و هیچ واسطه دیگر در میان آن و لیس الی مدحی لم یصنع خلقاً فذلک تمدح و خلقتک
 لم یؤلفه صنع مشاطه که باشد که خش آید حسن و خود و کوش جلوه گری فریاد و هم در معنی عبارت و دیگر و باید قیمت عروس لفظ و روح
 تو حکمت مشاطه است مشاطه رهنما حسن است با شعر المادج الجبل من ذی المدح منقبه اذ مدحک و صفاتک مدح است
 پس امید وائق و الهام صادق که در مشرق و مغرب عالم بود ایل و داعی مسلم و قوی مکتب همه چنان دینار که نفس سخیف و
 دشمنان و محسن فضل و زمان که در دو اسب این جهان که تا در آخر الزمان ملک جهان را نصیب است بعبص صبح محشر که محشر و ایش
 خیر انجا رو و ممداعی ارکان نشو و جهانیان بر بنامه مختلف ایام سلطت همیوزا لا اخلای الله من السوء و جلایا با نور المیاس
 الی یوم الموعود بر اسم خلاص و استقامت دولت طابت و طالت و استبقاء طراوت رونم شاد که می آغشایانها فواج
 الاقبال اهنرت و مالک با قامت رساند سطر و یا چه تقریر و فاتحه لوح تذکیر و اول صغیر بل و تو توحیدی و مبدع منطق و طوطی
 نما خوانی است که باری عز و علا و در عدا و ال التعید سعید فی الازل ذات میمون فطرت پادشاه جهان را بی واسطه ارادت او کمال
 عنایت و فضلنا علی کثیر من خلقنا تفصیلاً مخصوص فرموده بامنه همش با کلیل و یونید بنصره من کتبنا بکلیل و یونید و قباکی
 معارف و یجعلنا ذلک من رفقاءه ارفع و من و صغناه انصاع بر دوش مبارکش کسوتی برقه قدره مقدور و در دست
 مطاعت او را بر شرف اصناف الشطان ظل الله فی الارض بر اقامی و ادانی فرض عین ساخت تا خاک عین که یوان سامی او بوسه جا
 ملک جهان آمد و حاشیه بساط فلک سایه بانش سجده کاه سلاطین ایام شد کاه کاه بنوک قلم نشیان ذلیل البقر تو اکر می و غیر
 بنال فقر رساند و ساعی بزبان تیغ جلادان جاکمیری و جانانی فریاد این صفت از صفاتی خدا نیست مگر آنکه در سلطنت قدر
 مشرکی هست و مملکت را بهر ممکن نیست پس سبیکه فکر و بوی که باید انداخت و از ان چاشنی اختیار می باید کرد که این خصوصیت و کرامت
 نه از بهر آن فرموده اند تا پادشاه بر استیفاء اطالب لذات و استکمال مجالس و راحت و لوع فرماید و بخوان بسیار و جوهر
 آبدار و شکرده ای جزایق و استظفار فراید و غیب کاغذی بزر و کو هر چون تاج سر او را نشود و زمانی در چمن مملکت سر و اسب بکینی نازد
 لم یؤلفه الا فلا لا فله استغنی من الشرح زیرا که در لغت و لغت و وسیله تا غم و تنعم خود و غنیمت لازم جوهر
 و لازم تابع طرزم مقصود ذاتی و مطلوب اصلی ازین تفصیل و ترجیح و تفصیل و ترشح است که در عهد عهده ایالت او حسن سیاست
 خرد و مین و دایت راسی و ترشح عدل و فیض باران جهان و تهذیب تیغ برق و ضش و علو بهمت ملک بخش مصالح جهانی ساخته شود
 و دایت دین حق افزاینده کرد و و چنانکه مستحق دولت چند روزه کشته نمایان مملکت جاوید الاخره خشن و با کفنی شود و آنجا و غیور
 سعادت مجازی بصبح و دولت حقیقی پیونیکرد و درین جهان از عمر و سلطنت بر جزواری میزد و در آن جهان بقر حضرت مولا
 که غایت همه غایب است مناس که در دو این مقدمه بر عایت کلیات فصایل و جزئیات مآثر که جزئیات خالص پادشاه تا امید
 یافته با حرازان اشته از نماند منوط باشد اما کلیات فصایل باری تعالی ذات میمون نفس قدسی پادشاه دولت یار که همیشه کار
 و دولیار با و مجمع جناس فصایل و منبع انواع شمایل ساخته اول سرت عدالت که حافظ نظام سلسله موجودات و ادع مواد فضا

جهان نیست در غربت او مرکز کرد پس چنانکه در زمان دولت او مصرع بزه از پستان نکر کند شد پیش
 و کجای آفرینش هر پادشاه توفیق یافته که این موابب او را از خزانه ربوبیت کرامت شد بر نیاید پای همت او تا نکر اقبال سپرد
 دوست نهش نمره کارهای چلید دولت هر دو برای چون سایه پرو احوال او باشد وصیت نکو کارش در میدان روزگار با
 مصرع صبا بهمان کرد و دلا محاله معمری ربع مسکون خرمجاری عمل دست نمید و قال بعض الحكماء العدل عموماً للعدل
 فما استقر به العدل وما استقر به العدل و از اینجا گفته اند پنج چیزی وجود پذیرد که از دست کمال عاقل باشد نازدنی زبان شایان
 مستقیم نماید و شمشیر آبدار بی زنده نیک کار کردنیاید و سخن بی پیرایه صدق آرایش نگیرد و علم بی حسن عمل نتیجه ندهد و حکمت بی عدل
 پایدار نماند تا امت اعم بعدالت محاذ مثل و زوان و راه زنان و از باب مشاطره اگر میان ایشان مشاطرت مساوات باشد
 یکدیگر را ایشان هیچ وجه مستقیم نشود و از باب معصیت بغارت انجامد و قوم در صدر التناور روزگار جوانی و غوغا عمر و زندگانی که مطنه
 طلب لذت جسمانی و مطایره کتاب امور شوالی باشد برزاق علم و هو که منساک النفس عند هيجان الغضب راست
 و بر مینت جهان پیرایه این دو خصلت پادشاهان را در دیباچه و قمر مغاخر و زبور سپهر کارش تواند بود و سبب آنکه اگر چه انرا هم طهرت
 عدل چنانچه گفتیم موجب قوام عالینست خواهی اعم بمجود عدالت راضی اند بی اوساط عموم بواسطه مطامع و مطامع شستن
 که در احراز آن خواهند که از دیگران بفضیلت و رجحان امتیاز یابند از کارگاه باشند و مصداق است که از عمر که عدل و بی عدل بود و بکار
 کردند و گفتند ما بعد تو فرستیم و آدمی را و از حضرت عیسی علیه السلام و قالی بمحض عدل راضی باشند و در انسانی دعوات میگویند اللهم
 غافلین بفضلك ولا تغافلنا بغيرك پس چون پادشاهان کار فرمایند بقدر ما یغنی و محل موضوع خود حسب هم مجرمان را بصفی جمیل مقابل
 عین فضل و احسان باشد و او را قلوب بمنابت و خلاص گردانید و در رسته هو خواهی بقدم صدق پیش آید ازا سکن در جا که حکایت
 کنند که گناه کار را بارگاه آن صاحب دولت حاضر آوردند و دو مقابل اقرار جرایم دل از جان برگرفته و دست از رنگ همت
 شسته بکنند و این لغو او و تفتحه هو جبر لکنه از صفی کتاب سعادت برخواند و او را غفور فرمود یکی از مشربان سده یکصد
 برافات آن یاس است تیری کرد و گفت لو کنت انا انك لقتلته اگر در قدرت مقام تو داشتی این متور را بجا را از لعنت جات
 محروم گردانید می بکنند در جواب این لطیف در ضمن تبیین او بیان فرمود ان لک انما انک لقتلته لاجرم من چون در ضیف نقیض
 مانده تو نیستی بر قتل او اقبال کردم و هر چند مجازات بجای از کاران مکارم شرعیت است و در ذهاب سلطنت رعایت یاست
 واجب نماید حتی عراسته بطرف این معنی و قین قنیه فرموده و چرا سبک سبک یعنی مجازات اسادت اسادت بر مصرت
 اسادت دارد و این نکته سری و قین است از اسرار قرآن و از نبات در مت صد آن غمی غضب غایت محبت این خصلت
 معلوم میوان کرد و هیچ شک نیست که غضب و تندرستی متعاج و معایب و مظهر مساوی و مثالب است و ملوک با عباد
 ازین دور و ذلت که غایب آن بهر دو ماء و قف نفوس مضی میگرد و در سزاوارترند چنانکه هر سپهر نبوت علیه الصلوة و السلام فرمود
 لا یغضی الفاضل هو غضبان اسد الله العالی علی بن ابیطالب علیه السلام روزی با مشرکی از ابطال عرب و در بنو و از بنو

کو شمارفت چنانکه بیا حملات صاحب قبول ولایت حق روضه عاقبت سلطان ولایت بر شیطان غایت غلبه کرد و ذوالفقار
 اکنون بر کشید تا حلقوم او را زرد و طعام و شراب بنیازی و بدان بی آب وین را که خاکش در دکان آب در دکان با و بر پاش
 فوت بیامی مخلیه غای طلاف فرای شمس از مضامین شجاعت از خست از قتل او اعراض فرمود پای بر مرکب با حرکت خاک نورد
 و از میان میدان بیرون یافت نظار کسان سلام از تنصیع زمان فرصت و افلات چنان صیدی تعجب و سوال کردند مرتضی علی
 علیه السلام فرمود که از آب و دهان خاکسار تشنه شدم از دهنه شادان شدم که قتل و نصیبه تشنه و سبیل نفس باشد و طلب شایسته
 حق از اجبه آورده ام غفلتی کردم و حکمت است که چون وقت غضب و نفس انباشت یافت و دماغ و شرابین بچرخید و دهان مظلم گشت
 گشت افادت را می بجا بطلت و صباب جرت پوشیده ماند و تمیز میان خیر و شر و حق و باطل بر عقل شسته گردید و علی بن
 الدلیل حمیت که از لوازم وقت غضبی است و نفس چون دوران یافت از حرکت آن خون دل در عیان آمد و از دست حالت بیرون
 نباشد یا قصد و حرکت سوی کسی باشد بر تر از دیا محامل یا فروتر از حرکت سوی کسی اتفاق افتد فاین برادر وطن قدرت بر انتقام
 نباشد انقباض خون جگر از طاهر پوست تولد کند و در دل مجتمع شود که آن حالت از خون خنبد و اگر حرکت سوی محامل مساوی باشد
 و شکست فایم که بر انتقام قدرت نیست آن خون میان انقباض و نبض متردد و در هیئت راحت گویند اما اگر حرکت
 بطرفی باشد از رقت او نال و تصور قدرت انتقام حاصل این هیئت غضب نام نهند و با آنکه این سخن بر زبان عقلی منوید است
 و شریعت منوکران عرف و عادات نیز تصدیق میکنند که پادشاهان سر و صلب مجربان بدین و طله صواب دانسته اند تا محال
 اعداوت نظر در شخص حال و جنتیاد در افکار و ابقا باشد و سخن چکا نیست پادشاه را واجب باید است تا جیل عقوبت مجربان و برکت
 شتاب زدگی و ان چه آنکه سورت غضب شکین میزد و چه اگر توقف کند همچنان عفو بقیت و اگر مسامحت نماید پیش و ست اراد
 بلمن ظانی نرسد و پایی نمنت بساط مدارک سپرد و قال بعضهم اذا همت بغير قیاد و اذا همت بغير قیاد فان الناس
 الانام و الساعات علی ذلک کان غنیمه در مکافات نیکوکاران و پاکوش حقوق خدا و ندان مصطنع تعجیل از این سبب
 پسندیده تر است تا حکم و سایر عوفی الهیات تا عیبت انبیا و اولیا کرده باشد و نیز متضمن تبعه نامت در عاقبت نیست و اموال
 گفته است لَوْ عَلِمَ النَّاسُ مَا تَذَرُكَ مِنْ لَذَّةِ الْعُقُورِ لَكُنَّا بِالْجَنَّةِ نَامٍ اگر مردم بر لذت روحانی که در این هنگام عفو
 کنایه کاران حاصل است و قوف یا تقدی کنایه ما و بیلت قربت و وصلت لغت ما ساعدی هرانیه عالی تمام از لذت عفو
 از لذت انتقام چشم راندن بهتر است از برای آنکه لذت عفو مستحق محبت عاقبت است و لذت تشنه مورث لذت نیست
 و خردمند داند که ازین هر دو کدام مستحب و کدام مطلوب است سید بکر خاوت غریزی بلکه نفس شریف شایسته گشت در میزان
 جنت بلندش که قرصه مهر واه و خط مجمره کله و عمو آن سوز قطار و قیراط یکی و پنجم عطا پاشی پیش او خزان بسیار
 کمتر از اندکی دمی چون از نیسانی بسا تو انکر و ولی چون تبه عثمان بکرم تو اما تا بشنخشی بسیار پاشش چون آفتاب بر جان پاشد
 و صیت محارم فایضش چون ابر کران تا کران گرفت از مبداء غفوان سن اکنون که نوبت جا نداری بعد مدد کسش نیست

مرص پرست نیکو و شیرکاری از فضل چاشت روبا ضعیف لغت نماید و باز بندش بصید فرماید اینها را نکند و ملوک مصر را
تقرض کبابهای حیرت سازد سلطان عالی همت نیز مال همت درویش الثقات فرماید بلیت همت شاه فلک قدر که الملک
که همیشه فلک بنده فرمان باشد در زمانی که ازین کردش و ارون نترسند چیرگیان غایت حسان باشد مال چون داود بدین علم چو
محو کند بدل دوست که هم تبه و هم کان باشد یحیی شاه چو رشید زرافشان باشد نافلت را مدد دت دوران باشد حکمت حلم
بیکوست نه چندانکه محل بر عجز رود و بیست سلطنت ملایم نه چندانکه لذت عفو بر بزدستان منقص گردد و ضبط مال پسندیده و نه
نه چندانکه دلهای ضبط طاعت بیرون رود و عفو مستحب باشد نه تا حدی که بر کناه و لیر شود و دفع طال مله و بکار مرضی است نه چندانکه
از ضرورات ملکی بازماند بلیت تضایا را که کن مد او که تا بر کارها فریاد باشد مر این اعادةت خود کن تو دایم عدد اندازد
ملک اندوز باشد بیکای همت و بهنگامت کسی مر هم کسی چون سوز باشد تنبیه پادشاهان کامل و ایشا طاعت حق بعد شش
پادشاهی تقصیر روانه شده اند از بهر آنکه ارکان دولت هستند که کامت متبغیات و اسباب تقضیات مینا و مینا داشته
نیز از بعضی بندگان خود یاد می باید آوردن که با وجود آنکه در طلب لقمه و خرده اوقات مختتم عمر مصروف میکردند و در باطن
عجوبت مرعی میدادند مطاعت پادشاه بکامی آرد و طاعت حق فرو نمیکند پس هر وقتی در دل شی با عیبه طلبی لبی باری
بجایند و از فرار سخت کردن محل فرو و آید و سر تقربی بر ستانه بخرند و گوید که پروردگار اگر بر روز پادشاهی میکنم شب بنده
وار سر بر عقبه بندگی نهادم و دست کدائی کشاده و چون تاج مرصع سلطنت همه روزه بر تارک میمون نماده دست قدرت
بی متنا و است یکدمی چهره مشتری سنا به سقما و اشک لال و لیکر چون تاج خود مرصع فرماید و تا شمع دولت که افروخته
قرا شایه غایت است از مرصع کبک محروس مانده شمع و از ازل مشکو صورت سوزی بنماید که مثل کوبند از مرغی
هزار شمع توان افروخت بلیت پادشاهی و بندگی کن اگر حکم بر بندگانت می باید ناخوشیهای روزگار پیش کر خوشیها
ی باید ملک فرد طلب نامردی این خود هست و انت می باید نگه مثل پادشاه ابر است که بر تر خشک باشد و آفتاب که
بر بلند و نژد سایه افکند گوه است در محل اعیان خطا در ریاست در توفیر باغهای اسرار بلیت ای بوده در معارج اقبال مجوی
دی کشته بر جمالت آفاق کامیا تو ابر بکر موبتی بر همه بار تو آفتاب مرصعی بر همه با فایده بندگان شایسته را بنوا
و نا اهل از حضرت دورانند و که اگر نیاز از تربیت کند و بداند از مالش نه همت تمیز از میان بر خیزد آنگاه بیکان نالیده و با
بالیده شوند و در ملکی که بدینک میزد و نیک بدرسد امتیازی از استجا منقطع گردد و بلیت در زمان تو یکت همت شاه که ترا
چشم به همی ساد نیک رایج به بد نیک ناب و نیک هست هر دو مباد خلق علما و مشایخ را از بر تقرب حق جیب
و تقرب فرماید که ایشان اهل شایع و قرب اند که بید سلطان محمود غزنوی که عرق تبار رحمت باد و پیوسته عقا له اشکال
بر پای سمند تو تمیشتی یکی آنکه علی التحقین او دلیل صلب بگلگین است بانه دایم در آخرت هیچ مستحق مغفرت خواهد بود
سیم حدیث العلماء و ربه الانبیاء منحل منقطع نیست سالما در میدان این تخرجولا فی مینرو و خواص کلراد و لک برود و غل

میداد تا روزی یکی از علماء وقت مبارکاه با قزوینکی او حاضر آمد از صفو تعهیدت او را تا جیل و تریب ریادت از حد نظر از آن فرمود
و در شب صد شین صفی مصطفی علیه الصلوٰه و السلام بخواب دید که بلفظ در بار صبر پاش فرمود یا بن بکلیکین اگر گشت آتش
کما اگر گشت واری ای خلف صدق و جگر کوشه بسکلیکین از جناب الوهیت بخلعت تکریم موسوم باوی چنانکه وارث مارا نموده
اکرام و غروره تو انصافی ریع نداشتی بیکت آن تو اضع مشکل چند ساله روزگار او مل شد و جادواشتی است که سلطنت دینی و دولت
عقبی جمع خواهد آمد بهیت خرد گفت با من که مطلق بکوی بفرخنده بی شاه و طالب ندانم که مرطابا بازم رساند بمطلوب الا
طلب چو دانی که دوش به از چیره است همه چیزها را تو طلب **حاصلت** ثبات و کار با ملوک را بهترین ملکه است از
ملکات نفس و سلیم تر سفینه در بجات از عملکات ملک و ثبات و استبداد تا حدی باید که اگر پادشاه با لغرض حکمی خطا فرماید و
اعوان ملک بران تذکری واجب دانند و او از آن مراجع نشود و آثار تر و دنیاید که اگر چه اصرار بران فعل خطاست حصول ملکه
ثبات نفس را و رای همه صومیت پس از اینجا قیاس توان گرفت که درجه ثبات و فعل جمیل و اصدار خیر تا کجا باشد و این کینه را چون
دولت ازل عنوان ابد تاریخ معنی در خاطر ساخت شد که آدمی را هم در ادای وظایف طاعتی که **و ما خلقت الخلق الا ليعبدون**
الا ليعبدون بایجاب آن تعریف میفرماید هم در تقدیم آداب معاش و معاشرت با طبقه خلایق که قضیه المؤمنون اخوة
شرعاً و عقلاً اقتضای محافظت حد و حقوق آن میکند و هم در شرع قیامه مصالح نفس خود که اولاً لکل فی حق نفسه بیان بران
نمای از شایسته صدق آثار است بخصلت ثبات مستقر آید و الا بر هیچ فعل و عمل و خلق بی آن وسلیت طلاق اهم خیریت و دولت
توان کرد و بوی بی از سگوفه شاخ هیچ فضیلت از فضایل چهارگانه نتوان شنود چه اگر کسی در اطاعت حق تعالی حدی را از حد
بیت الاسلام علی ختمش کاه مرعی دارد و کاه ممل گذارد نام کمال اسلام قطعاً از وی سلوب کرد و اگر در تعیش با ابناء جنس
عدل و عذر را بصاحت رسته احوال سازد و وفاق و اتفاق را یکی از غلب دیکری بر جلوه کاه عرض فواید با نهال دوستی در ست
از میں غل غرس کند بعد از آن از سببی و غنی فراغت نماید تا عوضه قبول کرد و البته دست خوش صدمات شود و گشت کش بهر احوال
آید اگر در حق نفس خویش نانی حفظ صحت را متابعت قانون طبی لازم داند و باز بشه نفس در اوقات بر مخالطت اوقات و کوه
ناید تا مزاج از سمت اعتدال منحرف شود یا کابینی فضیلتی را از فضایل ذاتی الکتاب کند و در مقابل آن روزی اکتساب نماید که ماضی
آن منفعت و موجب قدر آن منفعت شود بجه وجه مستحق محمدی گردد و چرا توقع بقتاب اصابتی پیش آرد و نسبت فایده اول امیر
حضرت ثانی چگونه نظار موهبتی نماید بهیت در امور زمانه ثابت باش متغیر مشو بهر تغییر قطب چون ثابت است و پابرجا
است بروی مدار هر تدویر قطره ابر چون توارفت در دل نکت میکند تاثیر اشارت لشکر را چندان گنت مدد میکند
اگر و نه از طراست خدمت و چندان حرام میفرماید که فرودماند بهنجام جات بهیت در افاط جو و روی کرم کاه می بند و کاه
می کشای بستیخ کام و دوا دجان کاه میکیر و کاه میفرماید زرد برایش و جرم جانی را کاه می بخش و کاه می کشای نصیحت
ملت با خدای جان صافی و عطا و درست دارد و در هر حال توکل بجزت عزت کند و در خشم در منا جانب حق را بر آنچه مستیر کرد

فروگذار و دو عجب بک و پادشاهی کند که باری تعالی غیبت بهیت امید داری کا در مایع احوال خیط ذات تو باشد
 مستبب الاسباب بعدل و بذل و توکل کرای و خوشنوی بری شوا غصب کبر و غیرت و اعجاب نصیحت اگر احیا با سطلی
 صاحب قلم حاجت خود را در نظر اشرف که غایت کبر و حمود و عرض کند زکوة کا مکاری را بخلطه استیاس نموده بخود سخن او را
 اصفا فرماید که بزرگان مکالمت با خوردان هم از خصال بزرگ شمرده اند و سلیمان علیه الصلوة و التحیة که در مویک سلطنت با شرف
 بنوت اتمام سخن مؤضعیف بطریق استفاوت کرده ارشادی بود او را از حضرت آفرید کا عواجم بهیت ای رقت تو بر این
 بشنود سخن از چه کم ز مودم زترین تخم بدولت شاه هر چند که غیبت ز تو زورم سیاست ملوک راست باشد پوشیده از
 عفا به خوض بندگان تیغ فرمودن و نقد کینه طبیعت ایشان بر سنگ امتحان زدن تا باند که در طلبت خدمتی که به مشیت
 آن مأمور بروی نامی مشیت پادشاه زندگانی میکنند یا برخلاف آن چه بسیار باشد که ذات پادشاه چون چشمه خورشید
 افانست انوار عدل کند و تقدی و احیای خدم و حشم با غلبه ابر کردار حجاب آن کرد و آورده اند که دو پادشاه معاصر بودند
 یکی به پرایه عدل متعلق و دیگری بر دواعی ظلم متروقی میان ایشان بکلمه خدمت که داعیه مباہلت باشد مکاح و محاربت
 و ایم شد اما پادشاه عادل روز بروز امارات خرابی بر ناصیه امور مملکت خود روشن میدید و آواز خزاین موفور و نواحی معمور
 و سکر رعایای مبرور از دار الحکمت آن ستمکار علی التواتر و التوالی بوی میرسد باین و معنی بموجب متحیر و متعجب شد رسولی را
 از خویش که حافظ و فقیه را ز بود پیش او فرستاد و این کلمه با او در میان نهاد ظالم جوابی داد که نور صدق از جبین حال او متجلی بود
 و لسان صدق فی الاخرین به ثناء آن اطاق خلاصه آنکه او نفس خود عادل است اما تو بکار کنان ستمکاره بکاشته و عدل
 او بترکم ظلم ایشان وجودی ندارد و لاجرم خرابی مملکت لازم آن باشد و من تنها ظالم و خویش و دشمنان را با نفاق و عدل
 گوشان چرانی غایب ظلم خاصه من با عواید عدل عام ایشان قدیمی آدم بهیت من بگویم که ظلم در عالم چیست چون خستار
 آن کشتی کرک در کله یار اندر جیب خاک در دیده آب در کشتی نصیحت پادشاه را چه واجب باشد از ناداجب خزان معمور
 و مال مال و دل حیت حزاب و ملک با خلال کخیف اگر نظر بهر حصول مالی باشد ملک آبادان گردد و نه خزان حاصل و نفرت و
 نفرین برسد و اگر معماران عدل بر بکار و وکیل انصاف نصب کند مملکت آباد و رعیت و لشا و ماند و خزان به العرض مدخر گردد و نام
 ملک ازین سرمایه با سود کند قطعه زیان رعیت پی سود خویش یقینم که سلطان نخواهد کردید چرا که داند بهر چه
 که سود از زیان در جهان کن ندید نکته نا جهان بوده است پادشاهان بوده اند و هستند و باشند تا دولتیان را بهوشند که شاهین
 بهمت ایشان کبرای صید با می بود در آن کوشید تا در هر دو ساری پادشاهی کنند و الاغبنی بزرگ و جیفی قطع باشد و در هر
 مذکور که فدا پادشاهی و در مملکت خانه آریسته بقا کانی نظم اگر تو خواهی تا در مایع علما حروف دولت و نقش بیکر باشد
 ملک فانی بآن حکمت بقا مطلب که پادشاه جایگزین نیست باشد مذکره چون در احیای رسوم و ابقاء آثار پادشاهان کند
 اظهار صدق غیبت فرموده و خزان با بذل کرده و از عمارت شهر با مطابق بهر با می یابند یقین که دست آثار تاثر این دولت

دولت کو

بدامن ابد پیوسته کرد و داد و عای خیر بندگان از روزگار و دولتیار هرگز گزیند نشود قطعه پادشاهی که رفت و خیر گذشت نامرد
 زنده ماند نامجاوید و نمک ادبست و خیر می کند بخلافست بی شر چون بید سگر پروردگار که رشت عدل کسری و شکست
 جمید اثر روزگار دولت تو هست مسطور بر رخ خورشید عمر بادت چه سلطنت براد مستجاب است دارم این امید سیاست
 اگر چه پادشاه بذات خود کامل و عادل و شریف مصالح سلطنت را مستعمل باشد بی وزرای کافی کاروان کار ملک مستقیم و حاصل
 رعیت نیست پذیر و شعر فاصلة الخلفاء فيما حاکوا و لواء مقرر فیه بی کفایة لوزیر که اگر ملوک بنفس خود قصدی امور
 وزارت نمایند آنگاه وزیر باشند پادشاه و چون از وزیر ناگزیر است و وزیر دست و دل چشم و زبان و گوش پادشاه است
 باید که در یکی مصالح مال و ملک و لشکر و اسرار سنانی چنانچه بر عضا و جراح مبارک خود عطا نماید و از این مضمون علیه و موثوق
 به و اند و مجال که بجا فرید و از مقربان اند و فی و طاریان بر دینی و دینی و بیعت و اربابیت زبان کشاید نباید و او که طعن و درویش
 بنا بر مقدم مذکور طعن است و در ذات پادشاه و هر روز وزیر یزیدک و انا دست مذهب و نایب شایان امور و حکومت یافته نشود و وزیر
 و زار را دشمن و حاسدیش از حد اتفاق افتد سبب آنکه هر خود بینی که بر مرکب صلف سوخته در میدان تناسل بخوابد و بخت
 ناموقع بر قصد آن زبنت نماید و خواهد که با انواع جریمه و نایش خود را در نظر پادشاه جلوه دهد و انواع مخترع معصوم حال معصوم
 اعمال ساز و بوم و پناه از این معنی بخر باشد که اگر چه در جهان بعد از پادشاه سلطنت هیچ منصب برافراز از دست وزارت نیست مطلقا
 نیز هیچ کار مشکله از آن ندانسته اند برای آنکه در موازی این شریعت و ملاست این حرفت همی عالی و عدلی مجبول و انصافی غیری
 و فضلی مشارالیه و عقلی مدار علیه و تجربی تام و سجدتی شامل و غنی کریم و طبعی جواد و منطقی بهی و مخبر جمیل و فنی نزدیک و غیری
 و در و سیاقی تا ثور و ذوقی مشهور و قوی بکمال و استماعی بکمال و دیانتی بیغش و مطاوعی بی فغان و لطیفی بی غر و غنی بی غش و غنی
 معجون بطیش و تواضعی مقرون به بابت و تجربی و حساب و کتاب و تقنی و اصالت و اصابت ضرورت نماید و معرفت جزئیات
 ادب سلطنت حضرت و در بنسبت مقادیر طبقات خلایق و وجه هلم در اشغال پنهان با ینحال منضم باید و درک مواضع توفیر و تقصیر
 و شناخت زمان اتفاق و تقیر و وقوف بر احوال غیبت تصرفات دیوانی و استدراک کار عمارت و فلاحیت بی توانی و ریسنه
 آن شاید و متدی بهنگام تعجیل در تحصیل اموال متوجبات و موسم مدارات بار عایا و رعایا و قدرت تفریک عصاه و کنت
 ثغاة و همان تربیت و تدبیر ارباب صلاح و اعتدال و ترتیب تدبیر بایل کماح توابع نافع و مهمات سزد و چون این مقاصد حسب آرزو گذرد
 اتوقعات و تنجیات پادشاه را در کان و ملکات حضرات و امرای بزرگ و ایاقان غلبه غایت و طمعات و مقترحات ارباب
 حاجات علی غایر الراجات و نایب آن زحمات و مهمات شود اگر رعایت اطراف کند و دست روبرو بسینه هیچ اصل شبیه
 التماس اندیشه باز نهند با وجود آنکه قضای حوایج و ایصاف نامولات ملایف در خیر سهولت متعبر نشود طرف پادشاه و جمل منافع
 و اگر در محافظت اموال طریق تضییق و تدنق مسلک میبارد و سجد و عبادات مقربان حضرت و شکایت جمهور هم نمیگزیند
 و بعد از توط در ورطه این چهار پایه و مباشرت و متنب این اشغال بسیار غایله اگر مصلحتی جزئی از اسباب و مهمات سلطنت در

ملکت

در حجاب امتناع افتد یا در ناحی از انحاء ممالک که نام آن جز در حالت توقع بر صفا مشهور منظور نشده باشد ضللی واقع و قتی ظاهر شود
 مستند عتاب پادشاه و عرضة اعتراض معروض آن پادشاه را نیز در سر و تشویش ضمیر و که نفس اگر چند سال امور سلطنت را
 و قتی کرداند و رونق و طراوت چهره جهان داری بکن تدبیر او روز افزون باشد هنوز با با اعراض بجهان بی انصافی این ترانه سیر
 که دولت پادشاه جهان داری و سلطنت سخی غیر این کار با ساخت چه مقالیه حکومت و قبض و بسط و رفع و حط با تمام امور
 فرمود و هر کس که بدین کرامت مخصوص کرد و مساعی او بخواج موسوم باشد و با وجود این دلایل موضح و شواهد موضح اگر وزیران
 بالای حد کمال و اعتمادی زیادت از طور ترتی او با هم و ثقی را بج بر مقدار دراک انجام بعنایت و عطف حضرت پادشاه
 باشد یک شخص را بحدت ذات از خنده این کار بزرگ تفضی کجا دست دهد و نظام کار مملکت و قوام حال سلطنت بچه و بچه
 پذیرد و خدایر اسپاس و منت بیعیاس که سلطان عالم را این کرامت از حضرت حق چون دیگر مواهب تیسرست که در زای
 روشن روان و روان آصف بن برخیا و بود جبر بخت کمال و بید پای فیلسوف و بلار وزیر را هنگام تیسر فمات و مصالح و تدبیر
 بهمهات مناج عرقه بحر خجالت و حسرت میگردانند و اگر نظام الملک وزیر ملک شاه با چندان مضار و ذکا و سرعت و با و اشتها
 بدست و حکمت و قناعت بقوت رای و عنایت درین عهد بودی بمره شغل خریطه کشی ثواب ایشان عاشق و ابر بر جای و تمام
 سرانجامی و بر کاتب دیوان خلعت که عطار دنام دارد و مهابات نمودی بیت و هم غفاسیرشان از صعد پادشاه
 تا بود از چهره تو فرهای آسایشان صیت این دولت بکر و حله قلم جهان تا که باشد کار ساز ملک خسرو ایشان سلطنت
 چون طفل روز افزون بود در محضه تا نماید دایکی فکر اصابت ایشان نوع و س ملک بند و نور انصاف و عدل تا کند
 مشا ملکی ملک جهان ایشان هر یکی هستند دست و پهن پیشکار چون تو هستی در جهان بکن رود را ایشان نصیحت
 بغور کلاه نارسیده عقوبت نفرماید که باری تعالی با آنکه خلایق بصیر و رزاق قدير است در روز قیامت بنده مجرم را بی عتاب
 نمی کند اول موامره محاسبه اعمال او مقابله فرماید و صحیفه خیر و شر بد و ناید اگر انکار کند بر نفوات او غصا نمرد و عفتای او را
 بکوهی یا ورنه تا هر یک بر افعال مخصوص شهادت با دار سازند چون عذر نماند و معترف شود آنگاه مکافات یا عفو فرماید
 بهیت هر بنده را بهمت صاحب غرض کن فی قصه مال و عرض نه ابطال جاه و جا در شرع و عقل ثبت و در عرف به
 اول بیان جرم و پس آنکه جزای آن حکمت اگر در امور مملکت که مکت خلود بنیاد چیزی موجب سرت و ارتیاج نبی
 زبان را اند الحمد لله حمد لا یخلد لا یتکلم لا یفشا و کبر خلاف باشد بی آنکه تغییری بذات بزرگوار راه یابد که الحمد لله الذی
 لا یخل علی المکره الا هو پس کلیات مواهب حق تعالی که در کار دولت را فایض و متوصل است با و فرماید اندیشه
 آن جزئی خاطر شاهنشاهی را که گیمای اشیاست متغیر نگردد و چه خاطر ملوک آئینه نظر الهی باشد بر بخاری باشد که رنگ نبرد
 قطعه تغییری بضمیر منیر راه زینت و بیجهان در هر آنچه بانی تو که دزد باشد که مضطرب صفت باشد ولی معاینه بالذات
 افتابی تو حکایت در عهد سلطان ملک شاه سلجوقی پره زنی بزرگی است و زنی بر سر ملی میکند شت که دست تصایف

حد ثمان اجزای عمارت آنرا به پای اندر اس رسایده بود ناکه پای کوفسند در خسته آنان چون امید بهر زندان در آب تیره فروست
 و بر سفت پیمان لیمان در بست بشکست پیره زن هم آنجا بنیشت و فریاد و واسفاده ز درون او برخواست ناکه به بخت عنان کشائی شد
 در کاب زمین ثبات آسمان سالی ملکشاهی در کوبه انشکر جانگیر رسید بچاره برخواست و عنان مرکب تیز گشت سلطان را بست
 تضرع و آب دیده بگرفت و گفت ای سپهسالار سلطان داوودن بر سر این پل بده والا یوم نبی السیرایر که بی اعوان و انصار بجز
 محشر حاضرانی در سر پل صراط دست از دست ندارم پرسید که حال چیست و نفیر از کیست گفت در عید سلطنت صاحب جلال
 چون توکی روا باشد پل را که مجاز موکب منصور و رعایای مطیع تواند بود چنین مندم اساس و منظم اطراف گذاشتن و از آن غفلت
 نمودن تا امر و حیوانی ضعیف که بخت معاش و مسکه نهش من بی سیم و طفل یتیم درین روزگار نذر شیرین منوط بودی شکست
 پای و مختل عصا کرد و ملکشاه ازین سخن آتش را برادر بر پشت باره با درختا چون طاق پل خمید گشت و سیلاب آب از دیده و در پل
 بر وجه براندیس گفت ای زن مصروع مردی کن و مرد می بجای آر ملکشاه را هم در سر این پل بکل کن که او را طاق جواب و ناز نماند
 تو در سران پل نخواهد بود و بسر آریانه بفرمود تا هزار کوفسند از حلال برین وجهی بدان عجز نه دادند و روان شد پیره زن فارغ البال
 و رافع الحال بدعای دولت پادشاه بکوه کا مشغول گشت چون ملکشاه از منزل ناپایدار کوچ کرد و به یکدم با همه کدایان کاروان
 مات برابر شد و در آنجا بیدیدند پرسیدند که ای پادشاه عادل حال چیست گفت اگر نه دعای داوود و سر پل و شکری کردی ملکشاه
 بچاره در خطاب عذاب ایسمانده گشت ای سرگردنمشان از دست قدرت پاهال و شکری کن چو داری پایگاه سوره
 کانیقدر معلوم شد آخر کار از دولت ملک جمشیدی نماند و دولت بکندری خرده هست اگر پادشاه بزرگ نش عیب نفرماید و
 بزرگ سخنی است اگر خرده گیرد یعنی بزرگی نباشد کارهای بزرگ بخردان دادن چنانچه خرد همتی باشد کارهای کوچک را بزرگان
 تفویض فرمودن از بود جهر پرسیدند که مملکت ملوک حسان چرا زود نترزد زوال و سغبه انتقال آمد و همچون تو کجیمی در میان ایشان
 بود گفت کارهای بزرگ را بخردان و نامخردان تفویض کردند تا کار ایشان بد آنجا رسید که رسید لمؤلفه بخردان مفرا می کار بزرگ
 که ناید زو باه بچاره اگر کوچک و منقاد و زمین کند که بوتر کجا صیدش بین کنند تا بد چو خورشید جرم سنا نباشد چو کلین
 و بوی کیا رهبر در امور پادشاهی یک کار است که پادشاه را با نفر و نفسه مباشران باید بود و آن حفظ اسرار است که کو بهر
 ملوک را هیچ مخزن لا یقرا ز صند و قیصر شبانیت و بیج خازن امین مکنیت اطلاع بران نباید داد و مگر کسی که شریک است
 و متفق نفس و توأم وجود او تواند بود و بیت لمؤلفه بنای گفت راز خویش بکس که احداث زمانه در کین اند نباشد راز را محرم
 به از تو اگر چه پیشکاران بن امین اند فضیلت خلیار چنان یگانه دان که تو او را یگانه باشی تا حق توحید بجای آورده باشی
 و حق یگانگی دانستن او است که باشد کان او بجای از دو کار کنی عدل فضل بیت عدل آن باشد که در حالات و عدالت جفا
 خبر و شتر را در جزا هر یک بجای گیری قیلا لکیت اگر بد کنی نکی و نکی اوهی بیشتر از حق خود فضلی بود عالی اسباب
 اگر ریت نفاقی و شبایه انجاری و مزاج بجای از بند کان نفس کند زو و بقیع او مثال نباید داد و از برای آنکه تحصیل کماله نباشد

انسانی و حصول سعادت و فطری سمت صعود و غارت و ادوات اصلاح و شمنی و بیشتر حال به بدل و غیبه یا امن از رسیبه میسر شود
و پادشاه با ما مستعدان مُتَدَب و زیرکان کار ساز ساس حاجت زیادت ازان باشد که اصناف بند کار با بقرت و خدمت ایشان
از پر ویز حکایت کنند که اورا از زمره اتباع هری قوی های فذ غرم بود عده ای متطاوول در سلکت تربیت یافتگان
حضرت مرتبت قُربت یافته باب تشذیب و تریخ نبال وجود او عر اسبابا لاکشیده و مجلیه مساعی و مرغیبه داعی اقران شد
بسمع کسری رسانیدند که در روی حریف ایادی و عاطفت پادشاه بکمان خلاف خواب کشید و سر از رتبه فرمان برداری بیرون برد
اگر این ذکر بفرموده و این پیشینا و بجزیه ظهور رسد سروران خدمت پامی از جاده طاعت بیرون نهند و دست تطاول دراز گردانند
و درین مملکت و در باب رونق سلطنت تابع آن باشد کسری با خواص حضرت و محرمان دولت درین باب مشورت کرد
بعد از آنکه ویر قرقه تدبیر برای جمهوری بران استقرار یافت که او را بندی محکم نهند تا اختیار در نفی و اثبات باقی باشد روز دیگر که گردون
تربخی شکل نایج زرتین را بر گوشه خرق شرق نهاد کسری به تخت سلطنت برآمد چون آن شخص علی الکرم مبارک را که لیوان مرتب
خرا میداد و در وجه سنی و موضع شریف که بر تر از رتبت اکفا و نظرای او بودی جای داد و ذکر مقامات مشهود و کرامات مشهور
و مدت ملازمت عبودیت حضرت بمالغت بر زبان راند و بشریف خاص خصاص او و از تقو و وفای و نفایس جواهر عطا
پاشی کرد که حوصله باز از او بدان رفته کمر مت مملی شد و بیخ نبال کینه از ساحت سینه بختی منقطع گشت ثقا حضرت بخنده عرض شد
که هرگز منصفی این قدر ای طمعت زدای پادشاهی از لفظ موهوم تر و در کنار زنده است و نور افتاب ضمیر او بر کرم غام شبت نشوید
سبب مخالفت در بهنای غریبت چه بود و اختلاف میعاد بر خلاف ایضا و معناد بکدام داعیه رجحان یافت پادشاه فرمود که از
مضمون اجماع مخلصان و دولت تعاونی بختیم ایم و مقتضای مصلحت و دیدار کار بسته اما چندا که شبها تا تل را در شلب خور
مساکت پر خارا و ایم بر هر عضوی که بنده می نماید بیرون ازان عضو در حید تسخیر نمی آید پس عضوی شریفتر از دل او که سلطان
جارج است یا فقیه و قیدی محکم تر از بکونی ندیدیم او را بدان قید مقید کردیم تا سایر عیضا که مشابت خدمت و اعوان دارند
بمابعت در بند آیند و نیز بنده این بر یک عضو مخصوص بختیست و ندانم سواد بی سوده کرد و عیب دلفی و کرم که بر دل بی اوم
استوار شود هیچ سوادان فرسوده نکرد و قطع دهنست کونی که بدان صید توان کرد مرغ دل انسان و چه باشد به این صید
چون قید شود و و ره صید کشا و ده زنهاردست آرتو این صید بدین قید اشارت بر چند علم عدل سلطان از چتر افتاب
عالیتر و مشهور تر است و درین دوزخ سلسله نوشید دانی را چون سلسله نسل باطل کرد و سید اما معتذر باشد که از تمام
اطراف محروم از جان حرور بر استظلال آن ترویج و تبرید جویند پس گاه و بگاه ملازمان حضرت را فرمان قضا مطاع رساند
که همواره مستغص باشد و از افواه و ضمیر متبع و تنسم واجب داند اگر کسی ستمی رفته باشد از بهترین تحفه شمرند و در بارگاه سلطنت
کسرها این سخن از زبان مقربان و اینا فان در کوش دیگر امرا و ملوک ممالک و حکام نواحی جاگیر آید و از ایشان ثقیه عن ثقیه
بر تواب و متصرفان و عمال ارجا و رعایای هر جارسد و بکمان بدین سیرت مرضی نامور کردند و آلاجهایا را کماهی عقیدت کما

سلطان و او را انصاف پرور و پدیدار و دانا و ابرو و اصغر و تقصیر کا و مظلومان و تدارک حال از کار افتادگان و اعتیاد و سبقت
 مهمات و بکاران ملکه گردان و مبالغت سبب آن میرود که از ناک آه و دود آسای پیره زنی مظلوم که در سحرگاه از پشت عجز و کج
 پشت دو تا کشد و بداحترار و اجب تر است که از سطوات تیغ زمان فرقه طاعنی و حملات جانی شکر یا غنی نظم اگر چه شای
 اسباب سلطنت همه است ز آه سینه مظلوم سوزناک بپرس جانبا نرا خواهی که از تو بپرسند تو نیز بی سخن از کردگار پاک بپرس
 عزیمت سوخت دولت و مهمات مملکت را آسان نگیرد و مصلحت امروز با فردا حالت نکند که فردا نیز اگر در یابند مهمات
 خود با خود می آورد و تواند بود که این مهم فردا و وعده لغت و پره و نقد چهره چنان کند و ازین عادت اجمال بنفس شریف شود
 کرد و از آنجا باشد جلالت کار ساز و مالکی شاه کار با رابو قوت خود میانه دوستان را چرخ خود برکش دشمنان را چرخ خود
 خلق سلطان در حق بندگان خدای آن فرماید که خدای در حق بندگان سلطان فرموده تا خلق با خلاق حق کرده باشد که
 از راه تحقیق نکرد غرض از بیان التعظیم لامر الله که با ایجاز لفظ شرح بعضی معانی آن بر دگر کار با در سلک تألیف و تدوین نمودن
 آورد و در قرینه ثانی که الشفقه علی خلق الله است محصور یا بند و از اینجا گفته اند هر چه نه میگوئی مطاعت و هر چه نه آزار نه معصیت
 جلالت بجای بند مظلوم ریش عاطفتی سختی موجب آنکه تونه ادنی کن خدای غم جل بی سوابقی حدت چو کرد با تو مگوئی
 تو هم مگوئی کن عادت ملع لطیف پادشاه که تا جرم بیط مبسوطست نشیط با دگر وقتی نشاط و دل مسکرات فرمای
 بر مقداری که حرارت غریزی بدن متعش کرد و دوفوت مطرب را باعث شود مقنار باید کرد و از حد سکر هتتاب نموده سکر از عزم
 بر اطلاق مذموم است تخفیف پادشاه جهان که شبان رمه و پاسبان همه اوست و حر است و بیداری درین دو کار ضرورت حال
 مینماید و سکر زنی این هر دو مصلحت است جلالت نیافرید خدا در جهان بقدرت خویش بلند تر کهری خوبر از الت عقل
 چگونه پس کند شاه بی شیا اعراض از بر چنان طبیعت کند از الت عقل را آسای مداومت بر لعب و شطرنج و نرد و از سیر ملوک
 جهاندار ستودنیست مگر احیاناً انما الخیوة الدنیا لعب و لکوار که از لوح کریم کلام قدیم بصفت کتاب تنزیل العزیز الرحمن نقل گردان
 بر تری عظیم مظلومیت یعنی چون حد و حقیقت دنیا بازی و مجازی است پس لغو و لهو و خود چگونه باشد صحیح این دایره که بدو است
 لعب و شطرنج چون از استباط و تصنیف آن پرداخت پیش راسی هند تحفه برونه با آنکه لعبی بدیع شریف و صنعتی مخترع غریب گوشت
 مار که در عرض مملکت سجد پادشاهی بیاید گردان و از حد منصوبه مهمات که در صد و آنیم کجی را اختیار کنیم گمان بر دای لعب شاه چون
 شطرنج بجا خود بدو لهو و لغو من بگویم چون مبارزای شاه شطرنج خود دشمنان را در شطرنج از بهر با و افراکن بیدق تدبیران و سبب
 میدان فلن فیل کلی با بار و قصه هر بدخواه کن دست فلج فتح جوئی خرم فرزند بند شاه خضم دولیات خدای بخ بعد ای شاه
 لعب نرد اگر خاطر او را سلطانی نامعنی قمر القمر روشن شود و میل طاعت نرد فرماید و چهار فاصله فصول سعاد مملکت شوش
 جات بیوات اوقات مبارک مهر و مارت مشد گرداند و دست را ببدل چون محاب بباران کشاد بدوام لهو و لغو و
 از این لذت سیر کند من حیث الله الله اگر بزد و نا بخواهی مجازان قصا در همه حالی دست بردار و بر نصرت او را باشد جلالت

فاروی از جمله شاعری عبادت در زیاده چون سه تا مالان عدد و باوه هزار احزان البف خانه گیر غم شو مگر می طویل آو بکار و مهربان
 کبش کابین بود و نوی شریف عرصه ملک و مهر و صل و حق دل شکش و او بدل کعبه انصاف و توفیق صیف شکا ملایم
 لک ملوک که منافی مناقب سلطنت نباشد شکایت چه آن نه لست جد با دران مضمون و بدست بر لها بدان مقرون زیرا که
 بهایم وحشی و سباع با هم را که خلیع العذار کیم طبیعت بهیبت در حجابات و عرصات سیران میکنند از داخل سوا حق و اطراف
 برای طلب و شنیدن و بشنا با کلام و جمله مناسب مناس کردن و مریس تربیت و تعلیم بطهارت خاصیت مجبول ایشان و شک
 کرد و اندین و بر صفت اولی العقول مطواع آرد و بر و ذلول گرد و در خود ساختن عقل و اندک کار بازی نیست و در هم قبض و تبصیه و با
 حلقه شکاک و اول خوش خیرت مفتر است و ترتیب راندن بزرگ در عایت تقدیم و تاخیر و تانی و تعجیل و کاه و بکاه و غفلت
 ساهما و بهنگام شروع در و و اندین و زمان امتناع از راندن بهیمنها ثابت تعبیه با رجش و کین کشان دن بر بوش و شک
 کشیدن دارد و لغو و بطاروت و حرکت و ارتباط با خلق و تیراندختن لامحاله موجب متن در فروستیت و وسلیت سجدت و
 مبارزت و محاربت تواند بود و جوارح و ذوات الملک برتری و بکوی را که طایرات طبقه هوای اند بوقتی معین در و ام مرام
 آوردن و از او کار و محیش معهود و تجربت حاصل کردن و بعد از آن به تمیزان این حرفت و متمیزان درین صنعت سپردن تا
 اول و دیند و پای ننند و چشم جهان بن روزند و بقوت قسری از حرکت طبیعت ممنوع دارند و چون ارباب ریاضت و تلا
 معرفت از تعلق آشیای و فرج فرج متجدد گردند و نیک و بد از یک کس متعین غنید و مطواع و مذهب شوند و طعم و ذوق آن خورند
 که دیند و از پی آن روند که اشارت فرماید و جرم قبول این استعدا و و تقلم این رشا و دست ملوک مرکب خاض ایشان کرد و
 و قبا پوشش و کلاه دار شوند و مانند خفال عروسان رنجل زرین در پای کشند پس بیج و اما لغوید و لغو و چنین حیوانی ضعیف
 بدین خلاق شریف لغو عیب نه پذیرد و اما آنچه تعلق بقسم نهرل دارد و حسن سلیم بطبع لطیف کواهی تاست که در جهان بیج نتج
 و دمای آن نیست که بفران مقدان طرد و شکار چنگال کلبی معتمد و رقله کوهی تند چون دست عاشقی شوق کردن و علی نامقول کرد
 یا بروبال یونی شکاری بر عرصه صحرای فیح در سر و سرین غزالی محشوق شایل لک لفته کردنی چون تیغ شاه افروخته غمزه چون بک
 انداخته بجد و انگاه بدست اراده و منظر سلطان باز و بد و همچنین بارشاد و شکره داران خاص شایسته کبوتر جبه بقوت پروبال چید
 بر رود که در نظر صغوه ناید پس بزخم چکل و منقار و مجنات اثر آثار کلکی شریات را از فقر ملک فرود آرد و اشارت و عطا
 سلطان که متع با دنام خود را خدا بنده محمد چون بزرگ نشاند است یعنی بنده و او را میان معرفت خدای و محبت محمد بکلام
 رست باشد اند و این شایسته بدانکه مستیست و عنایت خدای تعالی باشد بنده به پیروی محمد توفیق نیابد و همچنین بهیبت
 محمد بصدق عمل نمک بنده بسر قد سر احدیت خدا رسد پس حیث باشد که صورت دل مخالف صورتی باشد که خود را میانی یا از تو
 فراموده اند زیرا که اگر خلاف آن باشی که فرامیانی نفاق باشد و نفاق درین بابا بجوی نخرند و اگر خلاف آن نمانی که از تو فرام
 نموده اند عین گندیب باشد و الله لا یحب الکیذین پس اول خدای دان ای بنده و دو تم محمد شناس و اول او و پیغمبر در میان خود را

بر مراد و بی و دنیوی کامیاب بین و الفیرة الله و الرسول و المومنین و صلى الله على محمد و آله الطيبين و فاته تیمور قان
و افضاء نوبت بدیکران تیمور قان مدت نه سال تثبیت امور جهانداري و صحت مزاج و شفاست حال کمالی
منو بعد از آن امراض مختلف موقت شد و مدت تمامی کشت تا شورسته ست و سبب آن قهرمان مزاج از موارث اطباء کبکی بکول
کرده مرفوح قطع کشت و چون بعد از کشتن برادرش ترمه بلا اندیشه داشت که خاتون او را و الکیزی را در شرا و کان منین
و بر به تازی بر این مغول بیکه کید و خاتون او بلوغان که عقیده خانت و ملکه ملک بود بر مقتضای طبیعت صحیح علی هدایت
الله کینه القتل ایشان متغیر شد از آن جهت در سال پیش خنیا را با لشکری و بیرون مقامت جبر را بایل قید و فرستاده بود
و بر به تازی و الکیزی خاتون ولایت کر میر سیر کرد و اندک اتفاقا میان امراء جنگا گشت و میان مخالفی واقع شد ترخان
جنگا گشت عرضه داشت که امرا با طایفه حاکمات یعنی مغولان شهرنزی ساکنان ناحیت پیوسته اند و در جزیره ایجا چار میرند
و کشتی را بی جاز و فرمان روان گردانیده تغافلند بولوغان خاتون فرمود که تا امرا باسی نقص تحقیق کنند و ایشان نمیکشند
که حادثات بومی و یا غور که امرای شکت بفضیل رسانند ماه به تغافل از احتیاط کرده نقد و ترغیب نمایند و موارث
و مطان حجاج باز بیند اگر حکمی جزئی یا کلی از قانون تیغال بر لیغ تحریف باشد بران باز خواهد بود و فرمانیده رهشود و هرل دهند
بعد از تحقیق بر ایشان خرو و گرفتند و تابان بجان و عبد الله بجان و تاسمی بجان و میر خواجه و مین را بکناه کاری بومی کوشید
فرستاد و باجمعی و جنگا گشت در آن غصه وفات گردید و قان چون اندک آفاق یافت غیبت امرا او را نه پسندید ایشانرا احتضار و
سید خانی فرمود و اشغال معهود را مبدول داشت امرا جده دفع کیدت بولوغان خاتون تقدیم خدمتی تذارت خاطر و دلجوئی
دیدند و باخان عرضه داشتند تیمور قان پسر کوکچک را طایفه که از بولوغان بود ولایت عهد داد و اما قطعاً لمؤلفه ندور کا
چو پیمان و عهد داری چشم کدام عهد و چه پیمان کرد و کار کند مرزا پای و داد و دیدم غم تو بدست چغتای چنین کرد
طیبه و غریب ازین عهد به عهدی در گذشت بولوغان بر امرا غضب نازد و گفت باز نشد باز است شما سپهر القیین ولایت
مبارک نیفتاد و بن جرمیت امیر خواجه را با سارساند و پایان بجان بنهاد و بهفت چوب خلاص یافت و نوکران نیز ازین بون
چاشنی بر داشتند و بخیال ملک تیمور پسر آریغ بوکا جبر عاصی شد و اردوی او را بغصب منب برگرفته چنانچه شرح آن نالی با
نوکران او در برسد و او با داد بولوغان خاتون آسانی داشت چون بولوغان تیمور قان را بر شرف هلاک یافت و در خیفه
فرستاد و آنده سپهر غلای غیره قلا قان را با ملک تیمور احتضار فرمود بعد از یکماه تیمور قان ببل عرشی ایشان را از نقص قالب
و ناقص قرشی برافزاد و دین ناز پرورد دین معاک مردم خوار بنفست و در نوکار از خاطر بایع نکار مؤلف این اجابه فقال و الله
فرخنده این فارسی معنوی کرت بهوش و کوش است هم بگو چو در خاک خواهد شدن هر تن چو از تخت شاهی چه از کفنی
جانبانی اند جان کر شویت بین کین جان چو جانان کشت کجایه شایان و فرمان دیا که کام بگذشتند این جهان
کیو مرث و بهوشک ضحاک کو فریدون و جمشید بی باک کو کجا ابرج و سلم و تور شبر که می بگذرانند نینده ناب

رکلی می آمیزد و بوی نشت از آن می آید و آنوقت آشنایان قتل چون بخت یابری و اقبال یابری خواست که در بر تانزی بانو غوث
پیرشای فیه احمد قریبه سوزی از اخلا و چکیر خان معا هت و مشاورت کرد و گفت استحقاق غایت بمقتضای یاساء افانی
مارست و بکری با بچه استمال و کلام هتدا و متعزز شود و مخیف با شارت زمان که ضعف رای و خافت عقل ایشان معلوم است
شعر لفظه سبوت جلاله بالوئی بن غالب حلاله و لکن ابن اللفظ ضایع قدیم بخت در کار عیالیه نادان و حجاب آردم بدست
تور از میان بروشتن اگر تیر میر موافق تقدیر آید مرید مراد و در کار آرد و با شیم و اگر مطلوب در پرده تقدیر ماند با وجود خوش
آقا که امروزی بر سر لک است با نکایتی تواند رسانیدن آنجا مخلص کار را بر وجهی توان اندیشید بدین رای جازم و غرضم قسم صفت
معا هت و دوشیزا و کان و بزرگ را بجا بخت خیشان و ثمول جهان ایشان نوید داد و عریفه شعر کذا لعلی لا یسبأ
یکتاها الا یبأ طلق الا کما از لوح شمامت بخواند با تفاق تو اغزل و ترخان جنگساکت و دانشمند جنگساکت ارغون و کیکو
ایور و محمد شاه بوکا پسر حیدر بوکا و میل و با فوجی که اعدا و ایشان بعد نمیدید پیش از وقت سؤلان در اند و بیرون قرشی غوثی
جنگساکت و کرای و یا ستمی را بسلطان اگر هنگام مرض تیمور قاتل بچشم بر لیل او را قصد پیوسته بودند که رفته مابودی همکین فرستاد
کشیک تان چون حال چنان شده که در مجال مخالفت و کشت متنع کجا یافتندی که مثال بسته بخدمت ایستادگی نمودند و هر یک
مع صاحب نوکران خود با حصار امرامین ستاد و بچکدام را سامان نمود و یا راسی لغو بود چه کان نمی افاد که بر بدیده بطریق تیمور بی
باکی بر چنین کاری خیر اقدام توان نمود یا بی استغاری موفور و اقتداری شامل و در آن شروع کرد بدین منوال تا مدت امر او در
رنجیده تیر کشید روز دیگر که طغان خان آفتاب در قیالین افق نیزه شعله بکرسید و گو که ستارگان از ترس او در مکان و طاق
نیلی و زوایای جوی عالی که بختند غوثی و کرای و یا ستمی از مرتبه بلند بینی و هستی بر تبه خمول و پستی که عبارت از آن عدست
رسانید و صمد و بختادتن از امر که تسمیه ایشان طغانی دارد بموافقت و بکران معروض تیغ یاسا کردند و باقی را شرف تکیه و لفظ
تسلیم مبدول فرمود و در قرشی بر کشته تخت غایت و اگر گرفت مصرع حسن زهی چشم بدان دور تو شعله کمال الانسان الا
لن یغیه فین کان استعکان بالجلد لجلد لانه سیم از وفات تیمور قاتل که ترکان از او هیچ گویند در سید و روز میلاد و شهادت و بزرگ
طوی کردند ملک تیمور و آئند ضرورت حاضر شدند و کشمش یعنی پیشکش نموده در خدمت ملک تیمور ستوری داشت در دست بر
تانزی نهاده مبارک با و گفت تو اغزل و دانشمند چنان از بین و با روستای او را بگرفتند و دست بدست موقوفان سپرد
بعیت یکی غم از دل من پای زبکش که دست بدست بکیر غمش بسیار چند آنکه بر سوابق خلاص تذکر کرد و در بینه مخالفت
جبرابر و شیخ موقت فاق و دلیل او مسلم بنند صبح که بکفام علی الذلیل دلیل آند نیز بکری کشی کرد و بکری کشی که بر تانزی گذشت
از راه آفانی که زانوی خدمت بر زمین نهد و او را کاس گرفت و بر فراز تخت پیش خود جای داد چون تیراحت را غم و ثاق کرد
رواق فرموده است و در توکیل بنده آرم بر آستانه تسلیم فرود مصرع چون هیچ در سراج تقدیر به نیست آند لغو
بسته بود که مبطا هرت اعوان اناسیب عواض لیا لی مصون اند اما رای و در بین سانی و کاخچه تدبیر بالای مشیت یزدی نتواند بستن

خشنه چو آفتاب در آب گرفت و قاتل و دها با گفتند و دوستان بزم را که معقولات کلام ایشان باشد تکرار کرده و او را کلو خان نام
 نهادند معنی کلو خان را که یونیکام باشد امرای حضرت او ترخان جنگساک او شین که کاجو اما جنگساک از جلایر تر بود با جنگساک
 جسا و سون جنگساک از جلایر سبزو جنگساک از ایغور و تیر جنگساک از او شین و ایو جنگساک مسلمان بختای بیجان از جلایر
 بیجان از کراب عبد الله سمین بود با حالت خانان ممالک چین زیادت از و جنگساک نصب فرموده اند کلو خان فرمود
 مهمات ارباب عاجات بنهایت است و کماست عرض اجمال و تعریف میکرد و پدید باشد که دوشین در دوشی چه مقدار از مصالح ملکی
 کفایت کند بدین سبب چندین امرای جنگساک نصب فرمود و بعد از و یا سا مطیع و عاصی را آسوده و فرسوده داشت و از دستان
 حکم رزین و عقل و در بین او چنین حکایت کند که یکروز به شکار یکا پش طرکوب فرمود و لمو لفه بر سندی سپهر عمر اندر دست
 زود و با قاتی چون جوانی در تنگ سازگ از غناش با فیه رضوان و دکیسبند و در کابلش ساخته سلطان انجم کوشا چون مهمات
 سلطنت با مال بهال میزد عبد الله سمین که باسی بر پشت از عقب قاتل مبادرت کرد و در حلقه نر که حضرت قاتل رسید چنانچه مقتضای
 طباع سلاطین باشد بفرج کرد و در وحوش مشغول بود یوزان در پی آهوان یاران و کلاب با ارباب در طاعب و کوران بتاق جنگساک
 و یوزان از کام افتاده و پیکان از گشا و شست سواران چون زهر کلا و کام کوزان نمانده و یوزان و چرخان غانده و غزالان بی آرام نماند
 و عول از باج مغول در عویل و طبع قاتل در هزرت و کشا و از لعبای طویل که چون قاتل در قوس آمد سیاه تیر بر پاب میکرد و کشا
 کمان جهنت برده آورده ریاست دیگر از آفرین میخواند اما عجب داند که کفن دیگر در آن خسته خان کیران آسمان جولان گرفت قاتل
 هر چند از آن هیئت مستنکر متفر شد از صفحه کمال و قاضی من لیس لیلک ان لغضب لآن الفد زمین و کشا بر خواند و از باب
 بر چنان جزات و چنین حالت سوالی که اوست امیر فرمود و عرضه داشت که قاتل بر ماثبات پدر و مادر مشفق است و عمر و حلال
 بر صفت اهل ضیع و اهل بی پدر و مادر هر آینه ضایع باشد و نیز قاتل ممالک عربین بیط در نظر باید که آن کرده و مصالح روی
 بنماید که بی رحمت حضرت تثبیت آن معتد است و توفیق مستلزم خلیل میشود بنده دست از غنا آسمان ساسی ندارد تا قاتل متفر
 عذر و زمان رحمت کند یا که بنده بیاسای غانی مخصوص کرد و قاتل لفظه قاتل نمود چون این سخن به باب حقیقت بود از منبع افساس
 و شفقت ترشح شده حال غنا بجای دولت منعطف فرمود و او را ده بالش نروسی بالش نقره و هزار بالش چا و سیور غایبی کرد و فور
 در بست و شمول شهابی او را بر زبان خالیت شای شمع مانده و دیگر از آنکه براه و رقت از ویش بودند بر اجمال آن تذکره و تذکره
 و تحلیه کرد بر سیموال مت چهار سال در نفا و امر و جلال قدر مصالح خالیت میساخت و دلهای پویشکار از کجمن مصالح جذب میکرد
 و سایه معدلت بر معارف نام میکشد و درین میان بشا به پویشکاران خا و اتمت از مقببات زود که از انشکر و کج و دنیا عویش
 وضع ندارد اشتغال میزد عاقبت بواسطه مرض دق که قد عمر صفت داشت ممالک بیجانی کدشت و ذلک فی الحاس
 عشر من رمضان سنة خمس و ستين في شهر يوليوس الثاني فلم يبق له الا يساء له الحسنات فلا تحل لها على وصلها
 في نفس اولى في انوار جلوس سعادت فانوس بويان توفيق قاتل بعد از که جانب اخوت با تقدیم رسوم غنا

فرمود چون در زمان آسند تخت خانیست را به تیغ آبدار گرفته بود و برادر استلم داشت و ولایت عهد بنام او هم در زمان جلوس فیض
مقرر و معین گشته درین وقت بی تعارض آراء و تباین هوا و ملک حق می نمود و منتهی رسید پس اجتماع قوریانهای ایلیان با جندار شندادگان
روان فرمود بزرگان میعاد و روز و نزدیک قراچه هزار و چهار صد و اند شنداد و قبا و دنها و اورنگ رنگ دارا را سی که جملها بر خیمه
نواحی مفروز داشتند و هر یک هزار الاغ خانی با مقصد نسبت رتبت بر می نشستند و در مجمع قوریانهای ماه ذی قعدة سنه عشر و سبعه
مجمع شد و لؤلؤ صفت کشف لؤلؤ کجول بد و در اینحال با دباری درویدین و شاخ سبیل و در طرا زیدن بود و هوامست اعتدال
وزمین از سبزه زینت و جمال گرفته نسیم لطافت عیسی دم و صحران حضرت خضر قدم و چمن انگلیا یوسف صورت مفروز زبان
از قول لاله می گفت بناله بیا که پیاله گردانم و سوسن و یاسمین بچشم منتظم و مضطرب با دلوان قمر پر پیام میدادند و لؤلؤ لؤلؤ شوقین
صدغ البفحج فله ناس میخی و روح نامیه و تفسیر این ترکیب غریب بود و وصلت بنفسه بنیه منظمه الی ترجیب بیک
فصائح العیض مضطربا اذ لا یلبس عین الرقب غمخ از جیب عروسان حکایت میکرد و افاضل طر فار دایت نظم و شربنده کما
چون کوش و بسبیل و در روانی روت بیت خیزای دل چرخ غمخ صفت تگدلی با دونه ناب نشان اکف ترک کجلی که جهان بشت
و اطراف چمن چون چمنه طاروسان نقش روی کیستی مانده روی و لؤلؤ انان خوش گشت سگوفه و جریب از صنع باری نگرشت
کریده و صاحب نظران از انواع نعمات لؤلؤ مطرب و داده و دلدار و دم صبح کردید صبا هر لفظ بجا کدستی مرغول بنفسه و سیرت
نخل و کلان لاله ربوده و صیقل زنان آینه صبح لؤلؤ همی روی کیستی زود و زود و بلبل در زمره چنین غزل گمان که در وقت
چنین لؤلؤ آرزو میکند سبیل سرین بایت سر و قد و رخ خوش منظر خلد آیت کل سیراب رخ نازک خورشید و زلف سیر
صبح فکن شب آسایت نکس مست کش و کش عاشق کش لب جان بخش روان پیکر عمرافزیت لفظ سحر که بنده لطف
آمارت چشم جاش فسون شیوه جاودیت طره طره طرا زنگن بخت غمزه غمزه انداز شرف فریبت تا کنم چون
زلفین و جان فشانها تا نم چون سر زلفین تو سر برایت و انشای بکفته طوی بود و مردم سیتفا و لذات را و جستجوی با
بد عای دولت و ثنای حضرت پر کفکوی و طایف اش هر روزه چهل سر و دیان و چهار هزار کوسفند را وایت کرده اند بیرون غمها
و دبیح دیگر که در دست است قهوی و چه تحریم آن روشن گوشت اعدا و نامعین است و کشت سرب و تمیز و اصناف بنده و این
بشبت آن قیاس توان کرد پس بشارت عکله نجوم ساعی که طالع با نظار رسوم منظور بود و هم سعادت از سندیس بر جیس موی و
همیون را اختیار رفت قرشی چون ساخت فراویس بفرشای طون از هر بر و سترق و در زلفت معرق مزین ساخته و تخت
که طاقیس افلاک تیکر سی آن سرور استکمال اقلیدس و کوههای در آگین پر خسته چنانکه اقبال بر طرف جنوب کرده بود و
پادشاه و دکان از سلب چکیز خان در برانغاری یعنی دست است چون میخا و لهای لکوکو جوهای جفی و شندادگان نوادگان پسر
جوجی سر برادر چکیز خان در جوانغاری یعنی دست چپ لؤلؤ لبه کمر و کله نهاده چون سرو پای استاده خوشین
شعر بنصر خطوها دل الهی و خضر خنما کسل اللیل یخض الخضر تبان الحواشی و فور الزوف مذعور الاغالی

با چهره‌ای خرم و خندان چون کل بر ضد لیهای کلبین مثال زده برار ششم نشسته و بیجان و نوبان و امرا بر بختن و بجان شکن
 بتن و در ماتب خود بیرون دادند و در روز دیک قرار گرفته و پیشگاه مجلس چمن طراوت بهشت طلاوت شیره بزم با کاسات
 و ادانی بگوهر شین ترصیع یافته نهاد چنانکه از شرم بریق و طلاوان زهره و مشتری از کنار شیر خرچ
 چنبری بر روی بساط انبر خوست افتاد و نگاه بر زمان منتظر بر به تا نرخی فریدون فر بر کلاه فلک منظر طبیعت کشا ده چشم
 او زمین و زمان نهاد کوشش کفایت را و سپهر پیا چون خورشید نور برآمد و از زبان حاضران دولت روز افزون را این دعا
 لایق و دوزخ لموقعه پهای و بیال و بار و بیا چو کوه و چو در و چو در و چو مراد و نشاط و خزانة بیاب و بین و بیاب
 او را بو یا نوق قان خواندند و جمع پادشاه زادگان و امرا را هم معهود از جوت زدن و نثار کردن و دعا گفتن و کاسه گرفتن بنیاد
 رسانیدن و هر کس بر جای خویش بیامید علاقه چنانکه رود و ساران کوش عقوبت منطن ساخت و ساغر اکنون آتش فای کیمیت
 لطفاً و رنگ آتش داد و وید را و آب سویی جان و شش سویی وید را و دشمنی مخلف خنثی لغافل منرف حی اتماع
 مینا الاغضا میسند و میسند و بعد از هفت که کالوی سپری جستجوی عشرت منقضی شد قان خسر و معاشرت بمصالح جمهور و مناج
 امور و اشاعت عدل و بذل پرداخت اول منصب نیابت و جنسائی بر تودار ارزانی داشت و دوازده امرای شک و در تهم
 او فرمود و دوازده امرای کشیک تعیین کرد و مقدم ایشان بر تودار و او را کتبه و بر سر زمره کتبه از خط ایفری و خطای و قتی و غیره
 کوکابی واریه حاکم کردند و فرمود تا از خزائن کرد و نهایی بالمش و انواع ثیاب آوردند و بیرون قرشی کو که هر بسم انداخت و مندا
 مر و اید و رازی سپهر بر بختند چنانچه روی زمین ستاره‌های شد و بر امارت و اجانب از جانب بر حسب اندازه و مراتب قیمت کردند
 و بیکس بی نصیب نماند و حکم فرمود تا سیاست پسندیده و قبل قان تقصص نمایند آنچه تا غایت وقت بتبدل احوال و تعرض امور
 منظم شده باشد بقرار اصلی باز بزد و در ساعات مملکت جز منبج لغفت و رستی نپسند و جنسائک و آراء شک و بیجانان ارباب
 علی اختلاف طبقات که از اطراف بحضرت توجه نمایند در مدت سه روز بر حسب مصلحت کار باز بزد و سخن ایشان چون مرده و شد
 میان نیندازند و اگر این مسعا و بگذرانند در گناه باشند و بر لیغ با طراف شرق و غرب چون نقد معدلت روان کرد و مثل بر شمشیر
 و نصایح آقا و اینی از آروغ چکنه خان و حت ایشان بر التزم معابد معا بدت و قیام در موقوف موقوف از انجمله ایاجی جنکسائک
 و دولتشاهی ایچی باشنده سرالایع بخدمت پادشاه جهان سلطان اسلام الی یوسلطان خلده الله ملکه نامر و فرمود و بیلا کما و سوا
 انصوب با فون و لنمو کبایان ختم کرد و ایچیان در رمضان سنه احدى عشر و سبعمائه بوقت مقام در قسلا بغداد رسیدند
 و ضمن بر لیغ و بیلا کما بعض رسانیدند سلطان اسلام در باره ایچیان نوحه و عاطفت بیدریغ ارزانی داشت و همه را که
 مرشح و جامهای حقه ب سیور فامی فرمود و کوچک و بزرگ منعم بر جمال نوال بازگشتند و در صحبت ایچیان که از نه بسلطنت
 متعین شدند حقه تنفیج محاسبه چند ساله و تحصیل وجوه حقه اطلاق خانی در انصوب و عنایت و بیلا کما می فرساده شد و در مقابل
 الکما قان سخنانی را که زبان طاعنه طرای آن غر مشرف و کوس عقل بدر آن تقریر مشفق گشت و این چار بیت از انشاء بنده

باز مکی کوه سپر با دغان آب میدان که بعرف بخش خوانند غده گشت و تقای به نوکر خویش طی بیت شرم دین عالم
 ارزق نماند آب دین خاک مطبق نماند مسافت دور و راه مملکت معبر مانده بود که متقاضی اجل طبعه بقا صابر در جره و جوبک
 فقر الدین زود عاریت دهند کسوت مطهر عمر قباقی تقای مجازی را بدست وکیل قدر استر داد کرد و بنا کام جو بر روح را در
 تعامیر روح مجر و نظم داد و چندان خزان جبات و لالی برایشان گذشت و در این حال خاطر را وی حکایات بر جبهه انشا گشت
 بیت امروز بر از زور هیچ پیو کاین غامه کار علی القطع جدیت چون کج زو طبله در می کند سود مسکین دل میهار و مانع
 کبد نیست چون تیغ هر کس که زنده بقیه از روی خرد آینه کردار مرثیت این مقلشان در سر زرقه و درویش جان از پی زرمیه هر یکی
 خدمت موافق این حال سخن با نظام نظامی است بیت خاک شد کس که درین خاک نیست خاک چه داند که درین خاک نیست
 هر ورقی چهره آراوه است هر قدمی فرق ملک زاده است ترتب اوراد و مجرب و مرقد عم ترتیب داد و نوا غفلت غیب
 جنانکه یغیبوا مکارمها للذین الی الحشر نذکر ذلک فی اواخر شهر سنه اربع و سبعمائه چون نفی فرزند غیر بعد از انتظار چند سال
 شیخ الاسلام جمال الدین رسید کمال تقوی و زهد و براعت نفس با نهایت آن صاحب لایب بر جمع شربت صافی هرات
 علم چاشنی ثبت و مظهر کربست و با انکه شعر هین علی الکفر اصبر جاهد من این لی صبر علی المحبوب صورت حال
 نمود و درین واقعه متما بکله استرجاع مرحبت که فحسب مدایج این امور چون تلاشی احوال و جفا طحا لک فارس بوسط نقصان
 خراج اعمال و ترو و اهرای متفرق و اطلاع کارکنان نامستعد از حد و قیاس بگذشت و آن فتنه مستعدی آن شد که در سال آینده
 با وجود عده مالی و علقه حالی کار زراعت عرضه اصاعت باشد و نام مهارت در جیره عبارت نیاید و سمت فلاح از رسم جمل
 برخیزد و بی برای اشاع اسباب زرع و انقاع اصل و فرع رطوبت مالی از طبقه عسکری حدقه خاکی بگریزد و در او اسط شهر سنه
 و سبعمائه حکم یرایع شد که شیخ الاسلام از دلتان کیش غریب در الملک شیراز سار و وسایه نصفی بر سر بکر تقیید کان مظلوم اندازد
 هر چند عارضه داشت و ترو و صورت و معنی مناسب حال نمیدانست بجا فیه بهم افرا و و حسیه نفوس او دغان غریب بکجا
 چون در کاخ دولت نزول کرد و اول دفع نظر او امر او و شمعان و قطع احداث فرمود طایفه که مسارا تقای کردندی تا صفت
 با دانت داری موسوم گشتند پس مثال با جمال فرستاد تا بنظر همان جنباط کرد و مقدار خسارت خراج و مستلکات با در حرف و
 و معوز ثبت کنند و مطالبت ننمایند و عایار را تخم و تقادی مدد دهند خلائق از مضایق و شست و اندوه معاهد اس و رحمت
 پیوستند هر کاری را به جاری و بر دیوانی را سامانی و هر حالی را مالی پید شد هنوز کاس و زر از دست ساقی خوات یکدیگر
 دایر نگشته بود و بجلالت چاشنی شکر محدثش مرارت طلمات مسکینه شده که عارضه ارالت یافته کسی کرد و شب کشته بستی و
 یکم جمادی الاول من سنه ست و سبعمائه روح لطیف او که صفا و تقوی و نفا و طهارت بود بهشتا و قدسی با بخت شیرازیان که غم
 بجال عطا یا و مشمول فواضل مبرات او بودند زباب جنوب از فواره دل که عبارت از ان سرشک حسرت بود بر عباد و دیده بر آ
 حکم و آنکه دین مقام ابرایم مصطفی مرقد مطهر او هم در کاخ اقبالش اختیار کردند و عمارتی دلپذیر مضاف آن گردانید خفا

امر و در فقه الاسلام موضع این فرج بخش تر از آن مشاهده نمی افتد و در خیال اتفاق است اما دشمنان با جرم من اعطی و عدل
 و ائمتی و صدق با الحقیق و صام و فاضلی جمال الثقی فی ذل المقام و شاهد حکایات زوی و ابائش منلی چون رفیق و
 بمقتضای انعام آن بزرگوار که اگر بنا بود و سوابق حقوق خلاص ارثا و کتباً بلوحتی یا بظلم این مرثیه دل غمزه است و سبب نیست و
 هذیه یوفانکه نصبت علی الاذقان سبغ الشیوخ شبیه الشبان کشف اللہف ملایم اعلام الوری رب الارامل
 مستغاث الحان عم المصاب للمالک کلها والذین والاسلام والایمان الکفر بعدک لیس عجزه والعدل بعدک
 بات فی الاکفان فی التیجودک وهو خیر ازخ فذقیس بالبحرین بلقیان فی البحر فکفک وهو فوطالع اربیت علی الوطاع
 الوکفان بنکی علیک الجود والفقوی معا بالقطر والنسکاب والهلان بحال البراهیم صامولیا فذی الخلیل
 رفعة الرضوان بانالک الفریق بانالی اهل باواحد الاعصاب الا یطان با من غدا فذی اهل الطی والنقی واجل ملک
 وفعال البرهان مرطب محمد که نطلع زایکا اخلا فکله لطهارة الاذقان نصبح برب کل یوم فذی سلم
 فاسیکم رضی الخیر فاسمع من الشاوی بطیبه برب عشر امین الصلوة کل اذان ولکما الدیان غمزه بالالیف الاذقان الاذقان
 مولانا ای عظم قطب الله والذین مسعود شیرازی نسبت نامه بخدمت ملک زاد اسلام نوشته بود و بر سبیل قاضیات بقده فخر
 و وقوع مصایب ابرار کرده جواب از ارا از شاه مؤلف این مکتوب با مبدی پست مکتوب فی جواب مکتوب کتبه
 قطب الدین شیراز از زاده مفکره مورخ کار و تالیف ذین بدایع آثار و غفواته صمیمه فیض الید عقل فیا
 و مسوده اعظم انا مل در بار و جرات الحده خاطر عاظم و ثرات الله کلک تار مولانا ای عظم ملاذ الائمة فی العالم جبر و جبر
 کامل مبرز مکمل فاضل مفضل متقن متقن متقن حادی ائمه الفضایل و غریب مقتدی مشارق الارض و معارفها کاشف
 الحقایق و ابن بختها ابو الفضائل اخو عذرنا اسناد و محققین کف الوصلین قطب الله والحق والذین لازال قطباً بائناً لاسکنی
 الفرس بل لمحج العرش چند سطر که مسطر سلیه دل جان بود و چند حرف که حرف غم زدای روان است شعر کراج فی زجاج
 بل کروج جرت فی خیم معتدل الزلج بیده معتقد و محقق شخص و شاق بی اتفاق رسانیدند مصرع بوسیدم و برودید و
 بنا و فاطر من عینی الذی کان ذیلاً و تبص من جالی الذی کان کالکاتیمه سینه خراشید و کل الجلا ویده ستمیده و تحوید
 دل سوخته ساخت کاه و ظلمات حروف آن مطلوب بکنند ری یافت و کاه از انوار معانی آن منظور کیخسروی مشاهده کرد و عجب
 ادعیه خلاص بود عرش فرسای شبیه صدق امیر کیتی پیاپی بزبان حال می گفت طبت بانا دان دوست که دوستان را شفا
 دل و راحت جان فرستد انواع تسلیت و نصیحت و تعداد و فواید مصیبت که بنوک خانه معجزهای در سلک تقریر عقل آفرین کشیده بود
 از اجرت کلم قتی بل تخه ملک قدسی شردایم الله که آن نصایح همد کانه بزبان مخلص در اهرنای برهفت روشن فلک که کوته
 بهم پیوندن عبارت از است و ده پیشکاران کائنات غنی عول عبیره مرتج نمود و بهفت عضو شش جبت و چهار طبع ربین آن متناهی
 و فایده بجهت که نقش آیه شش کعبین معصوم دست برد برد و غفر جز آن نمیداند در متابعت و شایعیت آن اشارت شریف و عبارات لطیف

شاخت بی رعوت درین غزای جاگزای مصیبت نایل کایت فرا اگر نه نصیاح مولوی که ره به عقل کل و سرشدن طعنه می تواند بود
و نیکیری و پامردی نمودی نشان مبر و بکون خبر تثبت و استقرار از منیان مثل عدم پرسیدی ای بیت حبیب دران و چنان
تدبیر الحکم بنده العلی البکر الحکم بنده ان الامیرنا و ما یفند سوئی التسلیم فی القند لمؤلفه مصرع از دور ملک جو نخستین این نیست
توقع ثبات از تدویر ملک سرگردان پای نابرجای که حاصل اجرای آفات جانیانست و مایل باضرا احرار مثل نماید بلاست و با
چه المؤلفه و اما حدیث الشوق طلال شریعت جوامع بهمت و قصای نهمت مقصودست بر تکرار عهد منافقت و منافقت سرور
که کوئی خوبنهای ایام شباب بود و چون وفای غایات بی ثبات و مانند رخ عاصف و برق خاطف ز دو کذبین و بطع غبطی خوش
امیر و متنی حیرت انگیز بر خاطر استیلا می یابد و عاشق دار المؤلفه فقلت وصال العالمین یحیى لعل الجوی بسند و یقین الحرائق
بکوش و افغان لیل و نهار میرساند بیت مار اماره ازین همه یارب وصال آید یارب مراد یارب مارا بارسانا انک و لی القول
و الا حسان در باب استقامت ملک فارس اشارت علیه فرموده هر چند پیش نهاد خاطر آن بود که و امن از طلبت شغال دیوانی کشید دارد
و بر سر روضه معطره محمد و م سعید الله بنحو حقه جانی معترف کرد و دست و استعانه ابراهیم را در شکنج منام هوا طبعیت ده
گرداند و بطرف افتاد و افادت علوم نمک ناید چه با سباب و علامات ظاهر معلوم شده که خلیل کلی احوال این دیار بحدیست
که صاحب مجر و این لایزال الاله فلا یرض از معاویه و تدارک آن عاجز آید اما چون فرمان دوران مطلع مخدوان اعظم غرض
بر آنجمله لغات یافت از انقیاد و چاره ندید و جسد بطبع بدل نماید مصرع ما میکوشیم و دیگران میکوشند انشاء الله یو عتبت
آفتاب تربیت انتخاب عواقب و خاتم بجز مقرر کرد و این اگر م مسئول موجب انحرار شهزادگان از آب آمویه
لصوب خراسان و موجبات آن مبادی حسد و داعی منافقت و منافقت که بر مقتضای سخن از سطره و ادوار حرکت
الفتک یحیى الکلمات عن حقها شیع من عادة الکلام یحیی ساکن و یفوق مجموع و یفقد شمس در سرشت آدمی را و تعبست
تا برود و رود و زیان و سود و کتاب مقیلات ناپایدا این بنای دنی فدا چون زغن مرد و احوا بیت آن مرین با همی زین غلب
وین مرا ترا همی نذمتا در مضطرب آمد تا میان سپران قید و خان جبر و ساربان غول شاه و کلمه و یکم چرا غول سپران او کتمو گز
و جبابی بنیره یانی آقا قرنبره قدا آن سپرا و کتا قان و احوا چنانای توادیسو را غول سپرا و کتمو بنیره بوقا تیسو قرنبره قدا قای
که او سپروی بنیره متبکای قرنبره جغای بود با غول و تیسو سپران ابکان بنیره جغای قرنبره جوجی قاسارانی چکنیر خان و ملک تیسو
سپرا ریغ بکا و تو کالی و قند و اغول و سپران اقبا قدا قان و طغرل و ذوالقرنین سپر قو بنیره قدا قای سپروی و دیگر سپرا و
مشاجرت و مکاحهت قایم گشت چنانکه در کم از یکسال بسی سپرا چون کار بی تدبیران در پای افتاد و اموال جانی پر و خسته و خانه ها
بر انداخته شد و از خوننا جویا بر صفت ناموس گرم و رونق و فا و آبروی هنر برفت و دو بینی غنسی کاتبه که غنسی عمر هست مؤلف را
یاد آمد بیت شهاب که بنابر تو ختم همی رفت در پا که بنوک وید به ختم همی رفت آرام دل و منس جانم بودی رفتی و هر آنچه بود
کفتم همی رفت تشبیب این ذکر منشی از نیست که قید و خان در جیات خود ساربان غول با بالای آب آمویه یورت مرعاه و محبت

فرمود و پنج تومان شکر پخت جو به در زیر رایت حمایت و مقرر داشت سه تومان از شکرهای خاصه هر تومان فی موسوم شش هزار و
 ساربان و کرسپ اغول و قنور اغول منقلای و دو تومان از شکرهای تو قای ایشان قلع خواجه اغول و امیر تیلای و این تقلید مستمر بود
 بتم جزا تا در سنه خمس و سجاه علاقه موافقت میان جبر و تو بکسخت چنانچه تفصیل آن و عقب این ذکر شرح داده شود تو پس خود را
 ایستو غا اغول که آثار و پستیاری از غره حال او تا بان بود بر بورت بشکر قلع خواجه حاکم گردانید هنوز غنیمت آنجا بستم نامست
 ساربان بوضع مروضه سیلاق بالکرا نکت نصت کرد و از تو چکود نام بطی میس ساربان آمد بهستی مهیم چون پیغام بگذارد بطرف
 طراغای فیت که لشکر قلع خواجه را میداشت عقرب طراغای بر قصد ساربان شکر می جمع کرد و در افواه افتاد که همانا بکلم توان
 تعرض بنماید ساربان در طوی بود و فارغ ازین گفت که خبر هجوم طراغای بشکر بوی رسید حالی بالکرا حاضر مستعجل شد
 هر دو لشکر در موازات همدیگر نزول کردند چون برق آهسته خورشید آشکار شد و سوار لشکر زکات از پیک روم و فزیک متفرق
 گشت هر دو لشکر بر یکدیگر حمله کردند و در میانه قتل نام فیت اعداد و لشکر طراغای زیادت بود و چو ایستول اغول سپه تو اصحاب
 دشت ساربان با هزاره بصد و سواری از خود نه مکایت عنان بجد طراغای مل و شکر را غارت کرد و فتنهای مکن شده را اثرات
 نمود لاجرم نهال معادات که مشرب آن از چشمه سار شش بار بود بالیدن گرفت از لشکر ساربان بر او ن قول یعنی دست رست مقدم
 ایشان بهادر قران و کوه جکت و جوجو اتفاق کرده بر طراغای غنند و زخمه تیغ او تا سیر باز بر ساز جکت بنهفتند و احاطه
 به خطیته طراغای راه نریمت گرفت و بسیاری از لشکر او بقتل آمد ساربان با منقل اغول و قنور اغول بمنزل خود رفتند و از آنجا
 قنور اغول و بهادر قران بشکر می از عقب طراغای بغیر ستاد تا انکار او بقتل دل فارغ گردانند و مقام انداز و اصطلاحانیره حرب
 دست داد از طرفین کشش و کوشش تمام کردند عاقبت طراغای زخم یافته بسکست و غارت و قتل مغرط بالکرا در راه یافت
 بایک نوکر عازم بوطن هند و شان شد و خاتین قلع خواجه آنجا بودند و در اسب عصیان پا دشا هزاره ساربان راه ندانند و از
 طمی شد و رانمای این حال داد و سپهرنا میل از لشکر تو آنا ختن بر و بشکر رسول قوی ساربان را یعنی دست چپ مغاضنه فرو گرفتند
 و در قتل و غارت مبالغه نکردند ساربان بشکر فرستاد و لشکر داد و را سرکوب مجاناتی دادند و ایل ساربان را که الجای برده بودند
 از ایشان باز گرفتند و بر تمار غارت کردند حاصل لشکرنا میل و مزوم و کسور و اعوان ساربان مسرور و منصور با مکن خود و حجت
 کردند چون ساربان غرم قلا مشی کرد یعنی مشی شسته نمود و ایستو غا اغول داد و سپهرنا میل لشکر می تعبیه داد و از آب آمو عجره کرد
 بر سر ساربان تاخت ساربان لشکر مقابل کشید و معرکه بیناک رفت عاقبت ایستو غا طاق مقام دست پیاد و در همندم شد
 علم اردو پیکر ساربان بالای شسته برافزختند و شکر لغیمت و ادبای مشغول شدند حالی ایستو غا با فوجی پر دلان شکر لائقه
 مناجد لکمون کل مفاضة کان غلبوا فاضلها علی الجسد عطفه کرد چون با د عاصف بشکر ساربان زد و جوجو
 و در او ف را از خود کانداز متجانی ساخت و رؤس و نو می را بشمشیر کزدانید و بموضع بطلان نزول کرد و ساربان از منازل خود فرار
 شد باز قنور اغول و منقل اغول بشکر مغرور و بهر پیوستند ایستو غا از غنیمت که کورگانا با چهار هزار سوار که روی رزده کار چو شستو

روزگار زار بود نذر تاسا پیش از آنکه جراحت ایشان التیام گیرد یا که نظام پذیرد از اندیشه ایشان خاطر پروا و فریقین حرص
محاربت را بسط دادند و از وقت ظهور تیرا عظم بر مقلطه افق تا وصول بنقطه استواصولات مصطفی و حملات جان شکر
و هر دو کرده از محاربه و مطارد و مستوره شدند و بر یکدیگر جز کرز ایشان هست رسی نیافت و از هر دو سوی جریخ بر سر نیامدند
از آن کارزار مکر تیر بدوری مایل شد و کمان پشت نمود و زه کوشه گرفت و علم سبکباری کرد و سپهرین برجین آورد و مرکب اشد
پهلوشید چون انواع اسلحه نماند و بار گیران ناتوان شدند و دست اعراب بر کشیدند و ساربانان سبب بشوید که و تفرق جمیع یافت
و مجال مقام مستغنی خراسان بجای حمایت سلطان جهان و التاج بجوم مملکت خراسان روی نیافت و دستل مشهور است
و سببها با تملو اغول سپهر لجان و منغان سپهر ملک تملو و دوسپهر خویش بر نکمای و بجز و اور کتمور و هرقدان از احاد جوجی قاسار
امراء بزرگ بهادر قازان سپهر کورنیر قلع بوقا و اور دای قزان برادر نوز و امراء قیدولی کرد و ایدل پای بخشی و شادی کشتی
و امراء بر نک بوخت و مطلق و اما تملو قرچمی و مکتوبان شکر قزاقان و امراء تملو اغول اردون بلیکتمو التانند و نهند خوار زنی کریم
و لشکر مغول عنان غنیمت بر صوب خراسان سبک کردند و انداختند و نخست ایچی فرستادند و خبر از صورت حال و تصانیع عرصه مجال
و دشمن حقوق و از عاج از ششمن معهود و آنکه پناه بیرون حول و وقت پروانی در کار جهان پناه مسطیق نوین سیاولی عالی که بر بیغام
پادشاهان و کان و بجوم جهان شکرهای نابیوسان عثور افاد و سلوک منبج حنیط و رعایت دقیقه خرم را هزاره تملو اولی ایش
روان کردند با ساختگی تمام با اتفاق رمضان و یکسوت و بجای سپردن نهند بهادر و محمد اولی و سالیقان ایچی و شکرهای محمود
از یورت های خود و حرکت آمدند بمقام قندز بغلان از حد و آمویه اتفاق مصادف اتفاق و در مبادی طافات بعضی قزاقان
جوانان کارنا از موده بودند از سر طار ت جتبی و شطط جوانی در وقاف استنکاف بر ادای صیل قزاقی زرادان و دست فغانی کردند
باز محقق شد که قدم ایشان باز بر تکتان خدیعت و تکتان طبیعت نسبت بل چون افتتح مصادف موش با گرد که در کلید آمد
باعث بر آن ضرورت وقت و صیانت ذات بود و میر از شایسته تصنع و شیوه تحمل افتاد و امرای شکر سلطان که بر یک
خسر و فقر و حفر مان بودند یکساده و روی و تازه خونی مراسم حسن تلقی با ایناس مصیع و از نفع فهدا مرفع الکتاب بجای آوردند
و شرایط تقریب و استئصال و ترحیب و هشار تقدیم نمود اگر چه با پنجه قلع و قهر خروشان و جوشان بودند تا پنجه زن و قدح نوش
کشتند و در لقیه اولی سخن نا گفته از کجوت کوی و سوغات جوی آمدند و این مثل رست است که ترکان و دستان را زود و بدست
و زود و دوست بدارند چه نظر ایشان بر احراز لذت و طمع است و این تقریب تقیسی عقلی و بر بانی معنوی دارد و اتفاق حکما تقی
و متاخر محبت که بنیات جماعات بدان صورت بند و تو ظیم معاش نوع انسان بر آن مترتب کرد و نوع است یکی طبیعی و دیگر
ارادی طبیعی چون محبتی که در طبیعت والد و مولود مغلطه باشد بلکه در جمله حیوانات عجم نیز از وحش و طیر محسوس و اگر چنین نبود و
فرزند از تربیت و فرزند را در متابعت می کردند و مودتی بودی لغای نوع اقا ارادی ستمی و جود آن سه چیز باشد لذت و
خیر و نفع و از ترکیب این سه گانه و مزاجت با هم میگردشند و با هم میگردشند که تمام و کمال این انواع بدان مربوط باشد چون حصول

فضیلت عدالت از مسالمت فضایل سه گانه یعنی حکمت و عفت و شجاعت که از تنذیب قوه بهیمنی و سببی بی میل بطرفی افراط و تفریط حاصل میشود البته مقتضای محبتی باشد که زود بند و زود کشا یلوا کفکفانوا الاغضان غنید رباح سبب آنکه لذت هر چند معمولی و تشامعی دارد و آخر سبب سرعت و انتقال و محرکه لظرف زو است و چون سبب برخواست مستبب عالی رخت بر بند و لمؤلفه دل بروی و پس بدست بچران دای آسانت بدست آمد و آسان دای و قوم نفع باعث بر محبتی باشد که ویر بند و زود کشا و ویر بستن با موجب آنکه کنت نفع رسانیدن کاری آسان نیست و زود کشا و دن جبت آنکه باعث وجود سرعت انتقال لازم نیست بلیت چون شیشه کرسیت تو به با سپوت و سوار توان کردن و بان شجاعت ستوم خیر و آن محبت است که چون کره زلف خوبان زود بند و چون در وصال جانان بروی جان عاشقان ویرشاید سرعت انفعال و سبب مناسبتی باشد که میان اهل خیر واقع است مصحح و النجس النجس کاهل بمیل و بطوء انفعال و بطوء حصول اتقا و حقیقی که لازم ماست خیر است و داعیه عدم انفعال لمؤلفه تا جان باشد عشق تو با جان باشد چون جان برود عشق تو با آن باشد چهارم مرکب ازین سه قسم قضای محبتی کند که ویر بند و ویر کشاید چه تحصیل این قسام با جمعا یعنی لذت و نفع و خیر و وجه اتم و اکمل ویر در دست و ده بلیت کی دست و ده وصل چو تو و لبندی الا به از جسد هر یک چندی و همچنین ویر در کشاید زیر که عفت وجودی که مطلوب باشد است اقتضای امتناع تنگال کند لمؤلفه ویر آمده و ویر در دست دارم لمؤلفه بلیت چند از مثل و مثال و چند از مثل ای حال تخیل و ای قال قلیل یا ساول نوین با و شانه را که از عین یورتمای مفرد و تغار و آذوق چرکت بر حسب مصلحت وقت و فراخ و مال تعیین کرد اعلام ما جرای ایلچی مصحح کالبر فی الخلف و الله یابیه به بند کی حضرت فرستاد و چون سال با فر کشید بعد ماک از شدت سرما شش جبات ربع مسکون را آثار بلا و التلج گشته بود آشکار و حشر و عذوب برق بر جان زمین بی برکت با خورده از تیره فی و شمیر از بیاهنار و نایا بهار بد مید و بشارت مصرع در عیش خوش آویزنده و در میل در شاخ گل آویخت و زراع ارباب و بریدل و لقا تبیم جلم و قلم غصوب و طهر قودل و عصن طر و ب شیراز لمؤلفه من ذل یحیی کی از نفع بلبل مرزاس جیم ز آوری در و بوی حکم بر لیغ با ستمار ایشان نفاد رفت من قضا و الله ساربان از خراسان در گذشت تا در گذشت بی شک درین کاشانه پرستان و رباط بی ارتباط و دار و در و غار و غرور و سرای محنت نای و خان مردم بی بلیت هر آمده در نامه خود میگذرد و نیکی کن چرکت بد میگذرد پس شاهزادگان تمول و غول و منقان و سپران ساربان بر کتای و شجر شمع شفقان حنوان من مفسوس هلاک الان بختان ما آقلا و امرای اروای قران و قران بهادر بلیت یلان کند افکن تیغ زن چو خسر و بدل چن تهن بین بعضی شکر اعدا یورتمای و علفزار با داشتند و بعضی را مصاحب کرده اند با امرای هزاره بصوب بند کی توجه نمودند بوقت که لمؤلفه خسر و ابلق سوار کعبه کردند و نشین چندی تا بنده تن زمزم آتش با قرصه روزی رسان چشید بی آب خور مغفر خجسته که نکل زین طبای یعنی آفتاب بر سطح این قبه شفاف و جرم و قدر و صرح حمزه و قصر بزرگ که از روی معنی بلیت بهم کعبه قدرت الهی است بهم قالب فطره تا بجای است مشاهد که در دشنه اوکان او با میشی کرده بند کی حضرت مستسعد و بجا طفت

و استیاس تمام از انعام سلطان کرد و در غلام محقق شد هر یکی را بصلوات کرانمایه و عطیات بی مبالغت پادشاهانه نوبخت کرد
معاذت ایشان چون بایست دولت بفرخت و ایشان بر زبان پس داری می گفتند شعری که در این کتاب منما که لیسنگ گلو
مَنَّاكَ اَعْنَافُ برکنای شهزاده را با اتفاق امیر بزرگ سوتای حاجی حکومت که جهان ارزانی داشت و بگوید هر مدافع با هزاره
از بزرگت فراوانست در ایتام محمد و جهانیان رشید انجی والدین غرضه کرد و تورا غول جسم دران نزدیکی راه که پایش نیش اثر آن
جهان پیرو مصیبت اِنَّ الشَّرَّاءَ فَصِيْرَةٌ الْاَعْمَارِ و ادوی قران و قران بهادر اورت مفرد و لشکر و تغار مسانته مقرر فرمود
چون ساربان و شهزادگان از مملکت تو منحدر شدند و بر لعل تو شد که شهزاده ذوالقرنین سپهر قو با شکر معهود و دیورت تورا غول
مقام کند و از شکر کربس غول سه هزار سوار مغرور و در ایتام رایت او مقرر کرد و آب چون ذوالقرنین سپهر قدسید که کربس مطا
نمود و ذوالقرنین داد و سپهرنا مید را با شکر در قید مطا و عت آورد و قاصدا شد که کربس با سعاد و حرکت اشتغال نمود و اناهی ایحال
ایچو پیش سوار غول فرستاد و سپهر با شکر پیش ذوالقرنین رفت و در تمهید قاصده مصالحت و قشید داعیه موقت فصلی پرداخت
و منافع و مضار و قاف و خلاف پنهان و چوید با زدن ذوالقرنین سخن نصح در باب صلح قبول کرد و شکر باز کرد و انید و کربس
این مطنین با شکر خود مقام کرد پس سپهر و ذوالقرنین سلسله مطالقت و هم بستند و پنهان نزد چنگشی کورگان ایچو فرستاد و بعد
او اظهار اظهار کرد و جنگشی اسعادش را استعدا و لشکر کرد و مستور شد تا بموافقت همه گیر بر قصد کربس و حرکت انید غرضه شوال
سنة ست و سبعمائة و ششدر کش این خبر رسید او با شکر اندک عناقش نکرده عازم سپهرش نهاد و پیش از انطباق باز مرده فحاشا
از دست بگریه و مطلق خوابه برادر کربس مخالفت کرده و سپهر را با نای ایحال منت نهاد و سپهر غم کرد و که جنگش چون مریخ بد منتقل
شود چه یارای کجاست و روی و رای مصالحت نداشت کربس ازین اندیشه با خبر بود سه روزه راه او را تعاقب واجب نیست
درین حال ذوالقرنین داد و سپهرنا مید با شکر مستعد مترصد انتظار فرصت کرده متصرف حروشان همچو پیل مست و چش
بمچو شیر زار و روی کربس را تا راج داد و مظفر و کامیاب مراجعت نمود انا کربس در موضع سر کرک و دیور و جنگشی رسید و بعد از
مکاح و حاکم سپهر را زخمی زد و دودمان او را شکسته و فوجی تمام از لشکر کشتند و هر بیت غنیمت داشت و آغوش او را غارت کرد
برادر کربس طغلق بوکا غدر کرد و بایک قشون یعنی جوقی لشکر بطرف سپهر رفت و قران و قرانجی نیز از اعوان کربس پیش از مقابل
صفوف فضلا عن مقاتله الزحف مراجعت کرده بودند کربس بدین موجبات خایف شد و باز گشت سپهر و جنگشی بهم پیوسته چون
و بن حال و معلوم کردند عنان مساعت و عقب او بشال و دیور سپهر دند تا بهید بگریه و محاربت در پیوست عاقبت برو
طغریا فتنه و ایرخت او را دلجا گرفت مقصود ازین مقدمات آنکه ذوالقرنین از مصحف کربس قوت یافت و برایل تورا غول حاکم
گشت و مدت دو سال ادا و ببرد و فیروز می مکرر کم بود و در مبداء مشهور سنه ثمان و سبعمائة از او ایر و مختلفه شهزادگان سبها
منقان کون که چون کن ثبات او احرزم بود انفراد یافت و مانند قافیه مترادف برانندیشه ایتلاف ایلی عازم مملکت خسرو
گشت یا سادل نوین چون قضیه معلوم کرد یا ساق راند که امرا ی تو بان هر یک از منازل خود توجیه نمایند و بیجا و در سر حد بگریه

وزود موجب ورود و با شکر معلوم گردید که بر بساط منبسط همان مهاجرین و تاراج قوتی می‌تواند فلانجا تا جایی می‌تواند
 صورت قضیه خواهد بود و چون ویرت بکثرت و توان او در آنجا بود و بیشتر ایشان بذوالقرنین رسیدند از مضمون ضمیر تقریظی کرد
 و از کنون سر بر تبقی ناموده که از ورود این و فو و مطلوب حیات یا در میان غالب و مغلوب کسب با تیغهای آخته بر ایشان
 ذوالقرنین با و شایسته قوی بیکل مهیب قامت بود و هنگام کار در در گذشتن نفس خود روی سپاهی و پشت لکری حیات
 او چون بر او رسد نیار و سر از خط کشیدن سری بعضی شکر متخلف بودند و حاضران از هجوم شکر غیر واقف و از غلبه
 خود عابت طرف بقطره پیش آن شکر با آنکه نصف کشیده عالی طعان خراب توالی شد تا که با کیر ذوالقرنین با کشت و زار کان تیری تهاب پر دزد رسید صبح چون
 اشک روان بر در آید که تا پی در حال جنبی می‌تواند تا زود صبح فلانک سیر فلانک صبر شب هم لطیف شان کوش و تهر سر پیش کشیده ذوالقرنین با
 سلاح و پوشی کران از زمین و جاده زین چیت پیوست هنوز فرار گرفته بود که باز مرکب را پیای پیچ و خولان سر کوبی دادند و از پای آورده درین میان طرغای
 مرعادل میر هزاره پستیار و کروار چون آتش سوزان بر باد پای روان در رسید و از گرداه تیغ آنگون برق و ش برق و اورد
 زخم کاکه آمد اما چون سخن بر در می‌کوش که اری پیش کز و پس تعریف را آواره دادند که پاوشا هزاده ذوالقرنین است لکتر طرغای
 از جانب محیط شدند و آن شیر جگر را و سیکر کرده چون یوز بند نهادند لمو لطف چون رو بهت کند فلک از خود غضنفری بر بند
 زمانه کرد خود سکندری در شامی وقع اینحال و شستار این اخبار دوستی با مولف گفت اگر دریا رغوی بزرگ با بکثرت مناقشه
 رود که چرا ذوالقرنین اگر فنی در جواب چکو به کفتم آنکه در اینحال همه کس را بکثرت می‌گفتند یا سا دل نوین چون بر کفیت این با جوا
 و قوف یافت ذوالقرنین را مطلق گردانید و مرا هم سلطنت و این هشام او نگاه داشت و موضع اردوی او معین گردانید و انگار
 بها فطنت نصب فرمود و اینحال را انسانی بنده کی حضرت کرد چون استحضار او فرمودند ذوالقرنین شرف اولها می‌شست شرف شد
 و نصاب عاطفت و سیور فامیشی یافت بعد از چندی بمخاطبات ایان نوین عهد کرد که از جاده مسطاعت تندی بخود بنابران
 او را با بعضی شتران و کان اجازت انصاف چون صلوات و الطاف فرمود و دشمنان را بی در محبت او نامزد شد و حکم بر بیع منفذ که
 آنچه توان بکثرت دان روز از اردوی او گرفته باشد محقق کرده چون نود و طو مار برگردانند لمو لطف ذکر من کرد چه چو طو مار بهم
 پیچی که کز خنیم چو طو مار بر و اگر دم دشمنان و در آنکوف سلامت بار و در ساندید مر جبت نماید ذوالقرنین بر مقتضای کشتن و نکل
 عن ذی القرنین قل سألوا علیکم فینده ذکر لکذا و اگر می‌باید و ما به بی شمار و شاکر عطف سلطان بن در حیات و جانی
 وی از کثرت احسان خلاص و در کوش می‌رفت سلطان حلقه مراجعت کرد و در عراسان استحضار اعیان بنجده بکثرت و قصص
 کسبت عارت فضلا عن الاستر و او دست نداد بجای اردوی خود و منت نمود و راه با و نخواست و با و حانه و باغ او شکر کاف
 و اطهار انکار و خلاف عهد پیش آورد و در اندیشه اتمام آنچه با و بقت یافته بود دشمنان را صمد سوار موکل گردانید تا با حان و نکل
 بهم در قلعه مجوس را در شکست نیست که بر دل انکار از ازار غلبه شد کل خوشبوی و فا از کشتن صفای او توقع نتوان کرد و در دست
 بر سینه که تخم کینه پاشیدند و نال جدالی استوار رفت ریح قوده و شتر و مصادقت اران بر نتوان داشت چه پستیاس بجای از سوخت و جشت

و تلقی پس از سبق آثار علی الاطلاق مفید نیست ثقیون را همانا من بسته و در اوقات کثا و یافت و پناه را می روشن و عزم شامل گزین
 با عاقبت خود مشا در دست و مو نهاده و موکلان را شتابهای گران و طلمهای و دادم و پیچیده تا از مستی خواب افتادند و از زبردستی جوار
 دست بسته چون باب با نمرده و کار مردان کار بهان برانی رفتار گزین دزیرین معده آشفته بودند چون آتش برزین بران بود و
 سوا کشند و بی قلا و زوایل را بی مادی و بهیت جو بهیسه میشد و دوند های غارت گشت چو پاره پاره و دو جامی رنگین جز
 با قدم بهوب و اذان قبول و در صفحات و عرصات از انبوه و وسیردن شیاطین و غول بخون و سهول آن داری زین
 در انقضای بیت مصرع چون زلف نازین و دانه و کیر پیش گرفت و درین سفر خطر آید و در مسافات و معاسات و عجا
 گو تا کون استعراض شد تا بخدمت تحت سلطنت مصرع که بر پایه اش فرق فرقه بسود رسید اما دو نفرین چون خبر یافت که
 صید از دهکاه میرسد عالی فوجی لکر پرغیب و مطلب از عقب بفرستد و نایاقه مطلوب و نایاقه مقصود را بجهت نمودن پس
 خان و نوبه و شغور را با غدری غلبت نمیزد بصوب خراسان روان کرد و روز کار و روشی دولت روز افزون میخواند بهیت
 تو سر سبز با نادانی هر سال چهل هزار آید و در **وَالْحَمْدُ لِلَّهِ فِي الْحَالِ لَا يَلِيكَ الْمَصْئُومُ وَفَا هُوَ الْوَكْرُ فَا لَقْتُ جَبْرَ وَتَوَا**
 و اختتام کار ایشان چون نصاریف زمان به تبدیل احوال و اخلاق مایل است و تغایر ایام لازمه قطب و محور
 هکلی که عداوت عرضی محبت اصلی میرساند و کاه موافقت مکر که بمخالفت مجتهد و بازمی آرد مصحح **كَذَلِكَ لَتَأْتِيَ بَعْضُ الْأُمَمِ**
 میان جبر و تَوَا تقصیر عاقل که حکم نصیب عقارب دارد و در خود نموده و مصافقت مخفی مصافقت کشت مصافات مصافات تیر و تیر
 متاع غنیمت در جوش آمد و سیل شجاج کینه از قله لجاج انحدار یافت و دشواریه خمس و سبعمائه بابا اغول از طرف جبر و سیور اغول
 و جنگی نوین از جمله امای تو میان سمرقند و خجند ادارت آسیای قزاق و انارت نوا بر مصراع و متعترض شدند و دو شکر پیاده
 از در یکدیگر آتشی شدند و آتش خیال از تیغ آب سیاه بر معارق بختند بهیت **بِشَيْءٍ سَنَ نَزِدُ النَّارَ أَحْمَسَ مِنْهُ لَمَنِ الشَّرُّ أَوَّلُهُ** شیر و لادن
 بیشه فرا می معرکه منظر سنان که دی جنگ است میان زینت تر زین و تیغ چون کت پخته ابای معرکه از ظهر شعله طغ
 ناصد و شعله شفق برقی سنان و شب قیام میابت صبا ج میگوید و دایره افق از عکس خون کشتن رکت شفق میگرفت
 عاقبت سیم اغول و جنگی بقوت طالع غالب شدند و خیمه از انواع طفر غافل شکر جبر را منسجم کرد و آب
 و غارت کردند و بهیر گرفت و غنایم برای اتمام شاد و برادر جبر شسوزی بهیت **وَالْحَمْدُ لِلَّهِ فِي الْحَالِ لَا يَلِيكَ الْمَصْئُومُ وَفَا هُوَ الْوَكْرُ** و کز زود
 کس بهید کبسی سوا با غرضی دلی قوی و قلبه قوی و نون علی الهدون **كُلٌّ فَيَنْتَهِطُ فَتَنْزِلُ عَلَيْهِ طَائِفَةٌ مِّنْ سَيِّدٍ**
 و جنگی شدند و دران موقف شاه بنفشه چون بجوایج و فعل مانج و لا و ربه و صفیها نمود بهیت **حِصْرُ مَدْيَنَ وَدِيْنُ قُرَيْشٍ**
 و معرکه بین بلاک دی خوزیر و دستگیر بکیر بهیت مانند ننگ و فک بشکش پیکان و دشاخ بر خدش خطا نیست
 در صدهای متواتر سیور و جنگی با نهریت کرد و بجای خجند طغی کرد و آید و از طرفین چرکت بسیار عزمه شمشیر آید و شد و
 جبر با غی فرستاد و دقیقه و لحظی بدین یافت رعایت کرد که این پسران از فرط سخت و دقت جوانی یکدیگر چهره سپین قصد

پیوسته اند و چندین ایراخته تا کرده بدایع خلاص چنان لایقتر باشد که امرای صاحب تجارب و نوکران شفق عاقبت اندیش بروند
و بار غوغا کنند تا باده اقدام و بانه تمام بر هر طرف بی توجه تو جمع نمایند سهرایشی یعنی اجمال کرده تا دایب و درکات و
دائیم باشد که چشمه مصافات و شادانگد و غیر مصطفی و مصون اند این تقریر و ضمیر جا یک آید از طرف جبر سولد تاسی و از جانب توا
معین باشند و تو کجا میشی رفت که دردت بکاه و مقام شاش که ترکان آنرا تا سنگت کوبند مجتمع شوند و باستقصای تمام سخن پرسند
شاه اغول برادر جبر حرکت را اجازت انصاف رسانیده و از جواب منتظر صلاح مجدد و اصلاح نمیکند شد پس شمان با چارون
لشکر مستعد که در روز بان غیثان کردیدین بیت تکرار شعر و معتبر کن کل یوم کریمه و جیح و عوفی ما علبه غبار بر خلاف
بر مریض معیاد حاضر آمدند و شترادکان سیور و جنبای برادر گرسنه و امرای بزرگ جنگشی کورکان و داروق مقارن پخال رسیدند بابا اغول
که امیر قول بود از قبل شاه در شاش برادر فادلی با هزار نشسته با شاق و خواجه بوقا ایچی فرستاد و بخدمت شاه که لشکریا می آید
و بهما میعاد صلح و اصلاح افلوطه و طواح بوده برود می شکر ساخته کند و دست توا فی بر تابد و پای غمبت در تده و کار راه یاب
شاه سخن خردمندانه ادرا اعتباری ننهاد و جواب فرستاد که بی ریلنج جبر اجتماع شکر چگونه میتکر دو و سینه آقا و اینی سخن تمام
کرده با برصیلت عام مجمع میشود تو قسم باطل از لوح داغ محو کند بابا مزاج دقت نامستقیم و عاقبت کار خویم میدید بشکر خود
بجانب تقای خان روان شد و بکرم حمایت و ظلال غایت الهام موضع آن که غرض عن مذله بابا با نام مصحح با کثیر اختلاف و الحسن بدین
از انطرف شترادکان سیور و جنبای و پیران اقربا قدغان و طغرل قدغان شعر مغایر هم بخانم و جها هم سما بلهم و
الفصح بنی الی الجندیم با تفاق جنگشی کورکان و داروق و دیگر امرای لشکری چون پل دمان در اوان سرعت در عرض جوی
بایلیق قاصد شمشیر کشید و زار با و حمله یلان برافروختند و دیده خورشید را در پس پرده غبار مشا بزوک سان شهاب نشان
بر دو ختنه شعر عوایل بالخصایر عفرین حی کائنات کو بطن بنا کجایا رتبع میع کون رشاش خون بر صحوای طمحه باریدن
گرفت و نوک پیکان چون طفلان نادان دیده زنگاره را خاریدن تیغ از کرم روی در سمری آمد و نیزه فروتنی و شکست از بالا
میکرفت و سپر طعنه دشمنان بنا کام منجور و دکنه خشم کردن گشای در تاب میشد و تیراگز کند و دست بر دو تا پیغام حمل رسانید
کشاده و هین میرفت و کمان در پی کینه کشیدن می بود و علم پایی چوبین و لباس زربفت بر ضرب کوس ستن فشان می نمود و گرز آقا
سرگرافنی از دستا سرکوب می یافت شاه بعد که درین معرکه جنبه جهتا و سپر داخت و بسیار لشکرا و کشته گشت با بهفت هزار سوار
که کوئی بهیت زما در مکر جنگ را نداده اند کی کسند چون نیزه اتاده اند بر قلب زودوار بجای شربت و از آنسو برودن
بر غم آنکه و رای ایشان فرو گیرد و باشد که قضا موافق آید و بهتورکاری برآید خود ناکاه اولجا تیمور سپر بوقا تیمور شتراده و سایر
از بوقا یار توچی شعری فیه صد آله الحمد للیلایهم و حلوهم علی الجمیع الاخیرة الشکر قول توای از راه اریه یادی که قشلاق
ایشانست بر سید شاه را پیش روی باشند نماند بنا کام شبت کرد و بیکه جراعول سپر قید که در نواحی فنجی بر سر تقهای فبیره اردا
از اخلا و جوی پورت شبت متصل شد و القرب بجال چون شاه را کواکب اقبال جبت نمود و از کاس انجاس ظلت جبره ناکامی

و با شکر کمسور کم سور و شیرین گرفت شزاوکان فرمودند تا مایل او را نراج کردند و در دوی زرتین را که سیرار و دو خوانند بسوقند
و خاک طراز و یکی و لکنت و چکل بر باد و دایلی در شکر کج کیده آنچه توانستند برداشتند باقی را آتش در زدند مصیح و ادبجف لکنت
بالحال ذل و العبد در حال نامت و یا ترکستان و ما در آن شهر ظلمت ظلم و پریشانی حال چون رُف و خان و کاکل ترکا حایل
بود شزاوکان قید دلی و نوالی حجاب مراقبت میسوختند و راه ایشان را در نظر فی میان ساریان و طراغی و دو و سپهر مایل
اولا و سبب بقا غول ثانیاً محاربت و ایم بود و از دیگر سو گر سپهر را با سیر و دو و القرمین مشارفند از زمین تا آسمان پنجه چنانکه در ذکر پیش
شرح دادیم و سبب بقا در آشنایی بن امور بطرف بند و ستان رفت و با لشکر قتلخواجه بابر مخالفی که ظاهر شد مکار و حات نمود
و طراغی در جکت گشته و معظم و قابع انکه جبر در تصاعیف این پریشانی بوده و مان شکر در مقام ارتیش و انانی که ششما
مسافت آن طرف ما و راه آنهم افتاده معسکر ساخته بود و اروس برادر خود را با کتبه مان لشکر مقدم ایشان ضیایان خان منقلبی آقا
و لشکر فانی با شاهزادگان نامی چند روزه راه از آشنایان با عزاء تو او موصلت او رسیده و جبر این موضع آگاه می شد
شزاوکان با لشکر فانی قاصد اروس شدند چون بیج معاشرت کردند و می لشکر اوسوی لشکر فانی رفتند و اراج چون سبب باطل
معل که ششمار اوس با معده دوی ایجان کورکان که بزرگترین ادریان بود پیوست و از آنجا ای پیج خدمت جبر فرستاد و از قصد
لشکر بیکانه و قدر شکر خوش عریضه شکایت انا کرد و جبر با شاهزادگان تکه و ملک تیر و اودا و دیکران کنکاج کرده و غیبت
لشکر فانی را در حرکت آمد ملک تیمور عذری پیش آورد و گفت بیشتر از لشکر من تخلف اند اگر رای جبر صواب بیند روانه شود تا
روز بهقیم با لشکر خدمت رکاب رنن ثابت پیوندم تکه عرصه و شت که ملک تیمور دل کتبی و سر صواب جوئی ندارد و بی تخلف
تخلف او بر شتر می مظلومست جبر از قبول این نصیحت اعراض نمود و او را اجازت تخلف داده و با لشکر روان شد لوقا و صفین نایب
الجبیع المالیف بعد که نه روز راه شکر فانی را تعاقب کرد ملک تیمور کونون ضمیر را با طهار رسانید با امر او شکر و موضع کرده
فرصت را غنیمت شناخت و توفیق را نعم الرقیق شمر و برادر دوی حبه تاخت و تیرم خاتون و دیکر خواتین و خزان و دره و کله
تفصیل صیت هر چه یافت با هر که بود برگرفت و متوجه بندگی قان گشت چون خبر ما منتظر و ذلک انت الفیض بنو بجر رسید
خاطر طرا بر او را شورید و که سبب میان دو قضیه منافض و دو کار متباین استغل من ذلالت الحنن بان و لشکر حیرت غمان نیز
ناخن آورد و با خر محبت زن و فرزند بر ناموس ملی و مهر دشمن غلبه کرد و بر پی ملک تیمور روان شد بلیت مراد دینی و در
سبب من میش زندگانی شود زن جان من شش شعرها ها و اداها و التری من ایامنا فکهن جحجحات التوا طیر حوک بعد از
پادشاه را و اداکان با ده نومان شکر چون حریف دولت از جبر تعاقب کرده کوفی چون سیاب در خاک ریختند و عازم منازل میاکن خود
گشت جبر با کام با قرا به سید سوار دان بی نوا می غنیمت پرده صحبت نو که آنکست مخالفت او ساخته بود در است گرد
گرفت چون چنگ بر برداشته و دو هم فدا و کن کان و مت زندگانه نوا او میاوری تعین کرد و انواع تسلیه و تسبیح و اری سبب
داشته علی التعاقب و التراف پادشاهزادگان نیز با لشکر با خدمت تو سپهبدان درگاه او بر سرخ برین سرفرازی کرد و اعداد

لشکران با نجوم و ثاقب انباری بن بیکہ چراغول را انجو با ہی جبر و تگمہ اغول را انجو با ہی کوک خان داد و فرمود کہ الف قول ہر جا کہ باش
برقرار باشد و گنگاج اتقا و اینی مصلحت آن میاں ہم اتقا چرکیت فید و لی بعضی با ملک تیور بطرف فآن رفتند و چند ہی پیش رفتند
و بیکہ جبر و مذوقی را و نظر شاہ اغول کرد و او را از امثال و نظائر بید غایت و تربیت مخصوص میباشند چون اطراف ممالک قید و
مزلزل میبود شہزادگان را بر طریقہ موافقت و اجتناب از مخالفت و میت کرد و ہمہ را خوشدل بیوہشتی خود روان کرد و
چندین حوادث کہ تفصیل از ابریشمہ دیم در مدت یکسال در آن ممالک روی نمود آری تہامت احوال از گردش فلک گذشت
خیالی گردانید و دور و تو قعی نا بر جاست بیت از دایرہ جگر کشی چہ زاید و زکشتی راستی نباید و یکسہ برو فای ایام غیور
دخت بیت کین خند و مہرہ با بکاید سرکہ نہ عمر میکشاید چشم بر بہبود جهان نمیشاید اندخت و آخر نہ است و سہم
نوبعتی نرمن ملک تغلی را ترک گفت بیت چنین بود تا بود چرخ کبود ازین چرخ دشا و یکدم کہ بود سپیش گنگاج بر ابل
و لشکر فرمان روائی یافت و زمان او کہ سپہ اغول نظر بر آنکہ پیش او را در حالت طفولیت بھا آن دادہ بود و بجا حضرت مزید
خصاص مشہور و بہشت سزند کشید و با سیور اغول و جگش در موضع بودی باشی یعنی سرکرک عر ضہ مجاہدلت و مہارشت بسط کرد
در مہاوی اقدام قدح مغالبت او را بود تا لشکر بچہ انقباض خلع کرد و بطرف خصم رفتند کہ سہ منکر و از حوٹہ کارزار بیرون
کرخت و لشکر اعقب متابع شد نہ تا او را دریا رفتند و بہر پنجہ قدر دست جیات بر تا فتنہ گنگاج چون ہال باخر سید نزیک پست
پہ منزل خطر اری گرفت و ذلکت او را خیر شہور نہ سب و سجاہ شہزادہ بالغو سپردہ اقامی فیہ بوری کہ ماوشس دختر ترکان کرمان
بود و عقیدت اسلام داشت مہبطا و تسلطا مملکت بہت فرو گرفت و او شہزادہ بود از راہ امتداد سن در صعوب خطوب و مضائق
حروب مجرب شدہ و چندہ در جہزہ حوادث و لو کہ شہہ چون خایت یافت و اشاعت شعار دین مساعی مسکور پیوستہ بین
اندیشہ بعضی اہماء توانائی را تد میر کرد تا خشونت باس او مستفیض شد ایچی فرستاد و شہزادگان را استحضار فرمود و ارک اغول سپہ
اجبی فیہ بوری بافاق شاہ اغول مخالف آغاز نہا و گفت ما تو را آقا میدہیم نہ ترا چون تو ابراہ خود رفت فرزندان
او رنجت رجحان دارند چنین کو بد کہ استخاث بیان بر مجاہدہ خلاف جبر میکشید پس ارک و شاہ با دو تومان لشکر نامور مرہن
با مور کرد و فر بر قصد بالغو حرکت کردند چون مصوف ہجر از ہر دو سوی تسویت پذیرفت و مراکب در زبر آن شیران جنگی حمہ
آغاز نہا و قلب و جاجین در موازات ہمہ گیر حرکت کردند از مصامت آن دو کوہ آہن و دریای آتشین موج بروی ہا مشابہ
افتاد و تراکم کرد و ہما برقع ظلمانی بر چہرہ خورشید فرو گذشت و جرم کیوان از عکس خورشیدستان برکت با قوت نمودن گرفت
باخر نہب فلج بالغو را بود ارک با سپہان دران صد طعمہ ہنک شیکشت و شاہ اسیر طبت بشو نہ حدیث بہت کرد
تا بہت فلک چنین روندہ بس ہذہ کہ شاہ گشت سرور بس شاہ اسیر کرد و بندہ کار بالغو چون و عتاف و قامت یار بالا گرفت
و دران نزدیکی برادر زادہ خود بغرغانہ فرستاد و با بندہ اغول و اروق مجاہبت پیوست و ہما نہا منہم کرد و ہذہ بغرغانہ فر
از مراکب و جوشن و محافظ فرستد و تہامت شہزادگان از جہول انتقام و فرط اقحام او را کمن خود بر جان ہر سان بود و بلا

ساخت نمک

از گوشه قصد می پویند از آنجه سوراغول که در سرفه مقام دشت با تفاق جنگی شکر کشید تا با بالیغ معارضه کند علی اغول با پا
توان بشکر با استقبال ایشان فرستاد و در فرغانه قزاقان مصادف شدند و از کثرت لشکر علی ملک خایف اتفاق کردند که هر چه
تا احتشادی عام کنیم و بستاندای موفور روی بجای آوریم بدین پیش نهاد پامی از جنگ باز پس ننهند چون اتفاقا بعد از اتفاق
علی ملک بعضی امراء توانی که لازم بالیغ بودند با شاهزاده و لکنت پسرکین توانی شدند و در طوقی آنها فرصتی کرده با سیصد
بر سر بالیغور انداختند چون عمر مقتدر را زوال رسیده بود و چشمه اقل کدر خوست شد بی قتل زیادت کفنی متصرع مقتدر از
توکل قی اورا مستخرج کردند از دست برگرفتند و نام اروغ و از روز نامی وجود محو کرد و شاهزاده از مجلس اذلال بائس اقبال
رسانید و ذلک شور نشانی و سببه چون لکنت بالیغور بر دشت اروغ اوستا جیل گشت خبر و نیکویر و کمد و ار لا و اس
اغول بر مخالفت و شقاق او اتفاق کردند و با شکری موفور متوجه است شعرون فدا کرد و الجون الی الی اوعا منبیین
و قیام اسینش لکنت و شاه و علی اغول بر اذت و مساعدت همی کرد و گفت شکر کشیدند و در اندک مدت میان ایشان با
افاد و هر یک بسیار از طرفین کشیدند بر نوبت مستعد گشته از شراب شطارت مستعد و بشندند پامیان کار لکنت غالب آمد
و بر تاد و خوار قتل و غارت بالغ جبر با سبب سلطنت چون چریک منفرد و بد و دما دانگسا معین و دودا و دودا و متفرق فیت
سر کعبین امانی که بر سبب اندیشه میکرد اندیشه نقش مخالف می آمد و در شهر رنجور و بیداری بخت می افزود و با خبر چون مهر افاد
و کشت و بیداد افاد با تفاق که بشکری از آب ایلان گشته کعبت بر حال ایشان استیلا یافت و در هر منزلی حریف بخت
سعادت و کوچه از پیش ایشان تا قند حبیب که بختی ام دوا سبب پیش رفت و زمین بدو منزل غم توپشیتت مع نهاد
راند تا ایل کمد را غارت کردند و خود غنیمت بندگی فائز مصمم کردند و به خاطر از غنمه امکان رحمت با مملکت مورو
بر داشت شعرون سلطان و قنبر علی و لم یفج الا بناد غیر اغیبا اله که چون بشکر اندک از جبر بخت بی اعتبار
در بعضی منازل با چریک و لکنت مصادف افاد و کشته شد از سخنان ابن القنبر است الجین من قبله فانتظر فها را بخت و سمع من
فیل فی القتلان مقلد اکثر من فیل مذبرا در ایندت جرب و قانع که شرح داده است بیشتر از ملک ترکمان و دایا و اورا
و مصافقات از محاربت و مجادبت اطراف و فرط تورط و تعرض پادشاه را و کان و ترزد و نوار و شکران مستقل و خانه
بر انداخته متصرع ای خانه بر انداز مسلمانان تو اصحاب مناصب و ارباب دیوان در کار خود چون پرکار سرگردان چون
قلم کاتب در خط در پیشان آمده و تجار از مشا رف و مناجرت چریک بساوت و مناجرت نمی چرخند و دوا قین
از مطالبت عوفات و سادریات کندم و در با سینه شکافه مطعون دست اسیر گشته و از بهر جو جو جو جو جو جو جو
مجروح یافته و بهر خوشه چون خوشه زوینها بر سر دیده جلاد کردند و باقی زبانشان در کام ناکامی میکرد و بهر بخت
مرا بخت بد است این و خود غیب دارم اگر جان بچنین بخت بر میگرد و چون هر کاری را مقداری مقررت و هر کاری
مقیاسی معین لکنت و شهدا و کان در مسهل نه تسع و سببه قورینای ساقند و رتا و مشا و رت و استعاج و لغاح کنج

استیاج کرد بر خاقیت شهنشاهه استیوفا که پس از گپک میش بود منطبق التمه کشند و اورا بجای نشاندند و عباد و عباد را بعد از
 غلب و سلب شرطت امین و تامل بجای آورد و بر خشکیهای دهر جان میمرهم لطف شای نهاد و شاه اغول را که بدان دولت نیاید
 بود هزاره خاص و بورت داد و بیشترین ممالک میدونی با ملک توانی حکم بنصام گرفت و اقبال را و بعد از شاهر
 وَكَذَلِكَ يَفْعَلُ اللَّهُ مَا يَشَاءُ وَبِحُكْمِهِ مَا يُرِيدُ وَاشْكُرُوا لِلَّهِ تَعَالَى عَلَى نِعْمِهِ مُتَجَلِّيًا لِلزَّيْدِ وَالصَّلَاةُ عَلَى مُحَمَّدٍ صَلَاحُ كُلِّ
 مُطِيعٍ وَمَرَامُ كُلِّ حَسْبٍ سُلْطَانِي وَرَسُولِي سَبْعَ وَسَبْعِينَ سَعْدًا شَهْرًا فَضَّلَهَا اللَّهُ فَهَؤُلَاءِ عَلَى الَّذِينَ آمَنُوا الْإِفْضَالُ
 أَبَانُ لَنَا عَالِي دَرْبِ يَلْمِي بِبَذَلِ سُلْطَانِ عَالِمِ قُرْنِ اللَّهِ بِالْخُلُوفِ سُلْطَانِ رَسِيدِ فَجْرًا كَمْ وَنُصَافِيفِ مَحَارِمَاتِ شَهْرًا
 قَعَايَ وَتَقَايَ بِالْعَاقِ بِعَاقِ وَرَانِ چاقِ بوقتی که تیغ ووروشی و سنان کیر با میگرد و پیکان باول را زنیانی سکیت لمؤلفه زون
 و لیران رفین لاله راز زیتیر سواران هوا را له بار بود و ختری را از آروغ لؤلؤ نقدین الاولین کالو حقیقی چمن دشت نصیب ملک است
 الصَّبَا لِنَظَرٍ مَنَاصِيرِ سِدْلَانِ بَغَارَتِ بَرْدَمَانِدِ وَچون رواج و فاد و رونق بنزد جهان نشان نمید بندان تیر قامت کوئی تیر پرانی
 بود که از گمان جد شد و از تراب او چون زده در گوشها با تنی تافته ماند یوسف کم شده در چاه غریب نیست اما ترک یوسف
 یکبار ما که چون چاه یوسف بزمین فرود رفت تا دود و دلمها و فرقیش چون منار هوا برآمد و بی آفتاب طلعتش جان روشن بر بنگران
 سایه چاه ساخت بهمان ماه برج خاقیت از منازل دَرْبِ که جز تبر آسمان ممالک خاقیت است بران سمت جبار زکوده با
 و آن کو برفیس که غیرت بقیس است و در دست مغنی خمیس افتاده و به بای یوسفی بی تاشی و معروض من یزید آورده اگر حکم
 یلیغ شود تا کنج شایگان از کنج هر دورانی نقص نماید و غنی زو شفته بار گشتان خود و ماه بنوی هفته بار گشتان معبود و خمر شفته
 دولت سلطانی داند چون نمغنی برای غیب غامی غلت زدای لالائ مستشع الانوار جلوه یافت با وجود بیگانهی درین و
 استیاج مسلک مناشت و کین یلیغ بنا که کشیده نماند شد و ارکان دولت و پیران حضرت مؤمنان کافی و معتمدان و
 نصب کردند تا بدگشت چراغ افروزند و شمع جمع خوبی را باز دست آورند و چون دست ریش بل مرهم دل بش نگاه دارند و محافل
 حرم سلطنت و خواجه سرایان سداوق خاقیت نیز تمام بیوات صنایع مملکت تقشش کردند و در میان سراری آن کم شده
 چون در مان دروازه بر و میطلبید عاقبت او را در دروازه باز یافتند لمؤلفه ابروش کافی نه و غمزه و را باوت برایش چمن
 جنت و زمشت و در چمن بر چال زرخ خالش بند و لب چاهی بر عارض و طره همچون شب صبح بین القصة ثانی یوسف
 کم شده را عزیز داشته بالاغ و ترغیبات و استیاج از مصر مملکت ایلیانی بصوب ممالک بانو که مغزی نبال آن صبور قافیه
 روان کردند و بروی خواند شعر اعینک بالثقیفین لای اخاف عابک من نظیر الحسود به نیز جبات حکم یلیغ شد
 که بعد الیوم در او که مرکز ریاست سلطنت است و دیگر ممالک نامیه سلطانی را و با الله بسطه و نماند و صایف و سراری زرا
 مغول چون جان بی بهان خود و نفرو کشند مکر حرم حرم سلطنت را و طویلیف مسلمانان از مطا هرت بعضی و فجور و مجاہرت
 در لغو و مشور و جتناب نمایند و خوش و مطار به بارار و دو مایر بلا و نای قوبو الی الله قوبو بصوحا را البیت ارادت و

و حایر سلطات طاعت مساکین بخلاف نمود از تردد و اختلاف در مجالس و عطف و تذکیر تا بدیکر محافل چه برسد ممنوع و مجبور دارند و اگر کسی باین
 در شایع بمکالمات بکانه یا در مجلس متهم بمخالفت غیر کثرت نای ضایع شود بقیامت باشد و شرک کرده و در کینه دشمنی چون زهر فنی که
 بر کا و بگردند و حقایق را با مصطفی با قفل ابطال کلی بردارند و تقاضای آن از قلم دوا این مخط و مسقط تصور کنند و در چنانچه
 و کلی بکین شرابخانه از دایره شهر بیرون جهت ایلیان مرتب دارند فحش و ارباب بهاب آن کار بقدر ضرورت مزاولت هم انجام
 جامی دهند و از مخالفت و مجادرت مزمنین و مؤمنات منع کنند و هیچ آفریده را در ضمت آنکه از حد تعجبی خون را غوغائی بزند
 و دختر در آنهم بکجا عزت و عجرات دن محصور دارد و نه بایلیان شاعت این جهت دین پرورد اوقات امر معروف و نهی
 منکر را با صقاع ممالک و آنکه مساکین تمدن نموده ای بسا عاشق و معشوق که صورت انجیبات لطیفین داشته بر قضیه
 کحل الله البیغ و النکاح و حرمة السفاد و لیساق عقد ساکون اکثر و را که موجب مباحات سطر سر جریه کابیات علیه التقیات الزکات
 بود و بسمند و آیه الطیبات لطیفین بر خواند لکثوفه که رطایب چو تباهی گرفت قنق رزق شایه گرفت چون خون
 ریخته رنار اقصاص میطلبید شکست اگر دهنار کرد و نه از داند آن آب حیات در خاکدان نهانجیت و اللکون لکون الدیور
 التیج بایلسلک و معاشران صاحب طبع از آرزوی باوه چون قهقهه لبی شقی نیم داده فریاد یابستی گشت ترا با کوشش ثریا رسانیده
 شیشه می از اندیشه پردلی دل پر خسته کرد و صراحی حی چششی ز دیده لیلیان بعاریت خواست شراب خیرات شد قوت نامرکلیا
 در منابت خویش میش بمشابت خویش زسانید چکت شمع و شفق ابریشین از تن خود دور انداخت و ف و دوروی حلقه زرتین از گوش
 جدا کرد و باب طریقه را زهری ترک داد لکثوفه بر لبه زنگار بر لبه باوه زدند و آن هر دو چو عهد و پیمان بستند ارباب مناجات
 و در امان نامت زده بجه کردانی پیش گرفتند نظم زان در دو سر و دم بدل صلوات و صلوات زبا هیوی و طرب کرد و باوه با
 بجای بر لبم اندر کنار مصحف هست بجای دهنه به ستم دعای تخنیا حاصل دین محمدی بر سر هفتصد و اند سال اند و دولت فخری
 نورد و اگر فتنه آن محمد ختم شد بروی و پنجمی دین محمد آتی شد و چه در دین پروری آن محمد از حق آمد به سنانی خلق را
 دین محمد شد منابع بر جنت کسری آن محمد رحمة للعالمین آمد بجای دین محمد بر حلالی ظل فضل تکرری تا بود از آن محمد دین باقی
 پایدار این محمد با داندان بر سر سردی نهضت رایت سلطانی بقسلاق هدیه السلام نهضت رایت
 میمون الخ سلط نور تانید ز منجوق فلک لباب کبک آن کوچه پیلان بر ما مرسد شاه کسری صفت خرد و جم فرست
 بست کیمه و ثانی و کین خجیش پذیرین نو و سپرد سنانست ناله کوش و کوش غفر چون عفت در تن شیر علم با و صبا چون سب
 آبر و یار طلال طلس را حاکمیت زلف پرچم بصفت نیخته ترکانست تیغ میان اثرش مکر قوی و نیزه لرزنده از آن تن خویش
 و مشهور است تسع و سبانه که مشاطه الطاف الهی بر این منابع با قاضی بر جمله زرتین بدیع پیکران دیباهی جلوه کردی میکرد آفتاب
 مسلسل میزد و در جدول تقویم باغ با و صفت بوالعجب پازیناه بار و داشت راستی نه باغ ترکس سر بر خطه سر سبز اسب و فاداری
 سنا و غنچه چون خط خوش پسران از غنچه ساده ترنج غبار آبی افاده از آبی چون بر ج آتشی دانی خروج کشته و ششتری فلک بهاد

کامه

تغییر روز و شب را از تمام عیار مغربی در کشتن ساز و خنجه لمو لطفه انکور زمرودی ذابیت در پرده محکوبت دیده صبح
 همین تا تک کوئی خون کرم شد چکیده زان آمد و چار پاره زن شد تا ببل مست شد رسید اکنون که شد آفتاب مصرع و زو
 نیکن خرمه بر روی درق نقوش زشت چون خط منفران کشیده با چشم بان چو گفت کس ای دیده ندیده چون دیده در
 نشین بر جای کل و سرین خنجه ارغوانی پروانه های یاقوت رمانی در برکت میزانی خزان ای امانت شد و عقیق کل عصفه انار الله قلبه
 می گفت پیش از عروس بنان که سبب زنج و ناپستان و غاب لب و پسته و بان بود حریفان طریف و طریفان حریفان
 گنایت لمو لطفه خوش بود خوش شراب عتابی که الف در میان خود باشم تما میزدند و زبان را وی در کار این شعر آید از توبه طبع
 سخا و خانه شیرین گاه می توان غریب آثار کوش امرار می رسد لمو لطفه در صحن باغ از باوین اوراق می ریخته بر برکت میا کون نسب
 آب زعفران خنجه آمد و زان باغزان به غیرم بود چنان که اندکشی خون رمان از خلق ساغر خنجه و نقش بدان کار کا طبعیت
 ز کین اغاب نموده خندان خاسته که عیاراب مطالع از اشارت لطیف وین عبارت شریف میزد لمو لطفه از برکت
 همین پازرب کمر دان زلف بقیه برنج سبب کرمی در قح و قح بیست ساقی از بر خدا خوبی ترکیب کردین حال بر خرم
 بغداد که کای رعد آبی فروگفتند و رایت همایون از فقر الاکت این از زلف فرمود عرض عصمت و زانست
 و انواع فواکه میثمات مدینه اسلام چون جنای آینه در نظر قبول پادشاه اسلام آمد و جلوه چون طبع پادشاه سلس و چون زلف
 بنان مسلسل و چون بوی دوستان موافق و چون سخن می دلیز و مانند شک عاشر اغازات و چون در مناب معشوق عذوب
 میوه نفعی لهذا لذلک انبار الحلال لمو لطفه و جلد زلف قطره از در میست بغداد کوچ و جلد از در میست نازج
 یعقوبی تاریخ عشرت بخوبی ناز کرد کس یک تیر با نوا می چکت هم بود مصرع کوئی ز عقیق زرد هم ساغر و زشت
 کل شور در حضرت سلطان منصور از پیرایه حسنه و خا خنجه و دود و مرز کوش رو بیف قافیه تک بقیه آمد کل نیل و در مجاورت
 به نمودنی تکراری شکراب شکرین بان برد و در معرض نو با و نخل که طعم ناز و نخل زشت ارباب طبع بطریق استراک میخواند لمو لطفه
 از طب نوع کیسین سپید کرچه کوبید بست بس لخم و هم ای جان نخل قاسته طب لعل و کیسین با سلطان
 با خواص و مذا و ز و در مشربات موفقات مصیج و جنات لهم فيها نعیم میام عیش و عشرت شده در اثنایان مدینه
 بر سع القلوب انما مغبیه الکسش ناز و بغدادی میلاد لمو لطفه خنجه مثل البدا و حنما ما کان متحلا ولا مجلوا با
 بکشدست مجلس بزم حصار رفت ازین دلبندی دلماری ساعد کاش میست زشت ناز و آبروی عاشقان قطره قطره جان لب
 لطافت از پشت دست ریخته غمره با و رت و شش و لمارا به بند کیسو در چاه رنخدان چون غنچ غنیش او نیمه و عقل کل
 در کار خانه نخل از نقش بندی طبع موقوف این غنچ خوب نخجه قییت در مصحف حسن فال قریح زشت از لطف خال کل که باغ
 رخ زشت در قلع اقترع و خان بالغ حسن انصاف و بد عقل که تنفس رخ زشت مویش در دوازی ناز شاکه ناز کرد و در و شش
 و لزاری قلیه اسلام باز کرد و در دهن چشم خال کرشمه و کردن آهویب و شیر و لاریا به بند لعل کردن حمید و سرین همین با همین کش

و شایخ طریقت را با نقش صنع الہی کہ آئینہ تحرکت نامناہی ہست ذوقی و تعلقی و کشفی و ترقیی بودہ و نظر ایشان براکملہ جمیت
بر نقش خودست فتنہ نقاش کس نیست درین بیان تو خوش باش عین القضاہ میگوید ما قادریم حق از راه مقدمات روشن شدہ
رسیدی از وجود مرادات چہرہ کس و پس حال لطف لم یزل بارہا سنبہایم ابا نسیانی الا فافق فی نفسہم در صورتی میل مشاہدہ
توان کردن جمیت آئینہ زہرا آن بیاید تا چہرہ دران مصور آید لاجرم سالکان این ماہ دو اصلان این شرب ازین بیت
این اسرار معلوم کردہ اند جمیت ایگی کہ ز چشم من فرو بارید است در کوش کشیدہ کہ مر و ازید است از کوش برون کن کہ تو بدین
کان برج من جلد عالم وید است ای ظاہرین صورت پرست ذوق تعرف یعنی چون ذات کائنات خود شحات فیض جو جو
واجب الوجودی ہست تو نام کویر و دوزخا بر خود می بندی مگر کل شیء با کلت الادبہ ترا غرہ نزدست پس مہینہ پند حرکت شہنشاہ
کوش ہوش برون کن تا بد نام ان الشکر لظلم عظیم مگر دی کہ ندایر کوتاہ در خطای امکان حقیقت از برج صنع آفرید کاری
و یقینی وجہ و نیک بینی الجلال لایزالہ اند مؤلف بہت جمیت آئینہ صنع پادشاہی حسن رونق و ملک ثنائی حسن در راہ
بچون کہ باشد کہ ہمد بر صدق مجتہد کو اہی حسن دینا نسلک ان سلتک طریق حسن المنقلب و حسن العافیہ
و فی ذلک من خیر الدنیا و سواہ الطاقبہ تتمہ فتوح و احوال سلطان علاء الدین دہلی سلطان علاء الدین
لمؤلفہ انکہ از عدلش زمانہ زینتی مکر گرفت بر سر پادشاہی زاقاب فکر گرفت از برای خدمت جاہل کہ نا جا و بداد بر سر
و تامل روزگار از سر گرفت و سلطنت کمال اہتلال یافت و بہ آشغرات و تواتر فتوحات در جان را تہی شد بل آیتی و تاہلی
بودہ ہرگز چنین سلطانی کامکا مجتہد و سیدار بر کوشہ کاہ کو بہ زین ندیدہ در شور سندان و سہجائہ علی بیک کورکان بہ تہ تومان شکر
توانی اطراف غرض بدون امضاب خیام قہام و مراکز اعلام استخلا ساخت و در خیال مصور کرد کہ در کوی عیاران سرسری خانہ
میتوان گرفت یا فریاد از چنگال شیریان کسان برون برد و سلطان خادم ہزار دیناری را کہ ملک بنو لقب و بہت و من
التماء نزل الانما باہشتا و ہزار سوار و شمن سوز فتح اندوز جمیت تیغ انجمن پانک غصہ بر تیغ نوشتہ یارب نصر ہفت
ایشان فرستاد چون میان آن دو شکر گردہ مسافت اند شکر سلام در شب کہ سطح فلک صلابہ غالیہ سای نمود و شبنون را
جمیت عنانہا کھنڈ بر پشت زن کشیدہ کردان ہمین کہین مغافصہ بر سر لشکری امین از طلایہ و فارغ از اقراس رسیدند
شعربا النما من الحان حقیقہ و التوط لسطین ہمین الفاشیہ صطلام از نیام تمام ہفتہ جمیت برآمد
ہر سودہ و دار و گیر در شہین تیغ و باران تبر تن از در و دران چو از باد بید دل از جان شیرین شدہ امید اگر لشکر
مغول از مملکت دہلی نماندہ فناء کلی عوض یافتہ جمیت لشکر کش خورشید کہ ہش سہر آمد اعلام ضیا بر سرین سرخزم فر
مانکان عرصہ و غار و حلقہ گرفتہ سلا حمار ایشان بازو شہند علی بیک را با بقایای امرا و عہدای شکر کہ راہ راست ظہر
بودند و قبضہ اسار و طوطیہ خسار بدہلی بردند سلطان علاء الدین فرمود تا شمشیر بندید و کلمہ توحید برایشان عرضہ کرد و دنیا
سر خط اسلام نہادند و از ہم بیت تعین گرفتہ باز از بختن کلمہ طیبہ و ہذا الی الطیبین من القول لا الہ الا اللہ

لله علی قلی الله که غنچه فاخته کشتن ایمان و دره شینه صدقه عرفان و شد شاد و ابد و کیمیا می سعادت سر و خط اساس این
و مبط انوار علم البقین و عین البقین حق البقین است بیا راسته و معنی عجبت من فهم بقاد فینا الی الجنته بالسلک الخزید و صرح
یافت و صمرت شمر و قما کان مکروه الامور الی الجحیم با سبب حجاب ارباب از بابات بر انداخته
این کلمه عینه بر نفی عوارض فاسوت و اثبات غوامض اسرار لاهوت شکت عیت تاجاروب لایز و بی راه کی رسی و در
الا الله و اگر دظلم خانه طبیعت و وحشت آبا و خیال و شبت سرای هم کسی اصوب ریتی پیش نظر آید یا شبهه شبتی و در اول
بگو چون محیط دایره پهای معانی شود و چون مرکزهای بر جای است قلال است دار و در مرکز و دایره تدبر نماید که نقطه مرکز است حس
و ضیق ساحت در محیط دایره است معما که بر سطح دایره صد هزار نقطه بصورت مانند آن تجویزا حیوان یافت همچنین دل آدمی صفر
بسات و قتل حجم ساین دینه فاضله جسد و قهر مان کا خانه وجود افاده و منقبت ان فی جسد ابن آدم حصه ان کلک
صلح بها سائر الجسد و ان قدت فسد بها سائر الجسد الا و هی القلب باقه و عده سه صد که مجله نور با صر است نین
صدقه نرکسین و کشتن نردین و قهر زهر و طارم خضر و نسیم کرشمه مختصر می بیند و ادراک میکند پس غیب باشد که اگر کلمه است
لکالم الطیب و العمل الصالح و ایضا معنی مضمون و فایق اسرار و منور مشارق نفوس ابرار باشد سلطان علی بکت بابا
نواخت و عافیت فرموده و درجه امارت داد و شکر مغول در میان لشکرهای اسلام معنی گردانید پس حکم رسانید تا سراسر کشاکش
جمع کردند و بر جماعت بنو و تخصیص رفت تا سپید گردانند و چون پیش ازین با مغولان کدوری همین دستکاری رفته بود و سرهای ایشان
در پایان غاری انداخته فرمان شد تا شمار کرده شصت هزار سر بر سر آه ازان برد و در دوازده بدون مناری پر شدند و جوت
و نظاره آیندگان ساخته بشارت این فتح با شاست بایر بلا و و صناع مؤمن و مشرک سائر شدند چون سال شصت و تسع و سبعمای
سنة افکت مع الافیال و زمان من الیاب من حال و همت هکت فرسای با تخلص بند و ستان و قهر کفر مزه القبا
داشت و در آن نزدیکی مملکت مالوگشاده بود ملک بنو و طغر خان و بایک هندی ابا بکت لک سوار و پیاده مصحح فینا لک
من جند بنیض مجتهد نامزد آن بلاد کرد و سپه چون بنقطه حد و توقف رسیدند ای استجارای است داشت و ایل متغاد شد و باج
شحه قبول کرد و زیادت از سی هزار پاره ولایت معمور متواج از افواج االی و الا ان نعمت افتنا هی عیت چون عارض دست
از بخوی دروسی همه آرزو که جوی در مملکت اسلام افزود روایت کنند که شش هزار فر و از زرد بی قتل رفت و کترین نغمه صفرا
پیش روی البو البی و درین غنیمت الناس چنان خص یافت که مثقالی استنه دیار راجع با آمد از این مقام شکره قاصد و یار و درین
رای بینه امتناع نمود و از معرجه است و شکر کرد و چون میان برادران بریده بندی تجدد قتل بد نزاع قایم شده بود پیره بندی مطالب
رای ملک را لشکر می راجع فارس فرستاد و باز رای شاهراه سعادت را سالک و خطه خویشین داری راه لک شد و مملکت و ولایت
بی احتیاج بمعمره تسلیم کرد و لایق عریضه بطریق جزیت و فدیة غزاة که قرآن او با هم مضبوط اوصاح آن قیام نمودند
نمود و با پیاده و پنج مربوط فیل انجیب اقبال که مغبوط اقبال درون کا رو کا مکاران اقبال با تو اند و عرافه خدمت سلطنت سالت

آن مملکت هم بروی مقرر شد و اندران دیار نیز بر جای ناقوس ناموس کسی رسوم بت پرستی دعوت کبری ایمان و سرانجام
 اذان و اقامت بوقت و بدین احوال و بنا ذکر عرواات چند گشای سبب یعنی سلطان محمود بیکتین از صفی تواریخ منکرست
 و امروز چهار صد و هفتاد و پنجاه سوار لشکری مرابط غازی سامی ایشان در قلم دیوان عرض آمد بهت و مشا بهر و مان پاره و در
 نواب ارزاق ثبت شده گوش و چشم بر سر صفر مانی که و نهاده اند و در راه دین برای جان بازی و سر اندازی بقدم خلاص ایشان
 و چهار صد و نه پیل جنگی لؤلؤ بقلین اساطین و بلعین بقیان علیهم بحافض کهن یا آلان بر ارباب مطبل مربوط و نه چنان
 چهارگان بیابان نورد که کوهان شعره هفت هفتاد اذاجین و ادبا نو هفتاد هفتاد فوج جبال که شمال و دوبر در عت
 با تکیان کسان نایه و دست مسرع اندیشه خنیال قوایم شان بنساید روز حاجت جبرکیری طراف و بشارت رسائی الکاف را در
 حوالی مملکت مرموم و مظلوم گذشته و صیت شمول عدل و داد و قیام بر اسم و موسوم جهاد و دردت و کوش کدنا رقی البالد
 الزیاج و طارقی الافاق بغیر خبا جرجب سده عشره صفدران محمود و شکر مستقین تخلص معبر را و ان گشته و بنا بر عت
 که میان اخوین قایم بود بعضی قصبات را ایل کردند پس از معبر مطن هرت مجابرت نمود لشکری ابنه و بارجال و اخیال فزاد ان
 مدافعت را مستقبل شد مذمکت نو که خود را کیوان محل می نداشت بر مدار جبت راجع شد و لشکریان باز گردانید و هم در انانی
 این امورا حضرت پادشاه جهان الحامیه اسلطان شریک باخلود سلطان خالویه ایلی و محمود شاه نام و مملکت دلی گشته
 با حکم بر یغ مشتمل بر ائمه سلاطین انجا هم در عهد پادشاه جهانگیر خلیفان و هم در زمان عاتم اخر الزمان او کتا قان دم لغت
 و مطاع عت زده اند و بر زبان یچیان علی الحالات صورت خلاص بر طبق عرض نهاده عجب بیناید که تا سیر پادشاهی بکلی
 بمیون ما مباحیشت و آفتاب سلطنت هلام بر آفاق عالم ریایات ضیا افروشت سلطان علاءالدین بر گز راه خلاص قدیم
 حدیثی و اعلام عالی نشود و اظهار تجی نکر و اکنون باید که بعد ازین بر استقام قواعد خلاص و مباح سلطنت متوقرا باشد و در ضمن
 الگو که بخت کرم از تنق سلطنت و آلی اشارت رفت سلطان علاءالدین با وجود شمامت ملک کبری و ملک داری و با
 سخرانین موقوفه شکر مطیع که عبارت از فضیلت ذاتی و خارجی تواند بود پیوسته در قتل و اهراف و قیقین بر شکر و تقیة ارزاق
 چند بان مجاورت حدی نیاید و تهور و تجریر مزاج غالب دارد و علی البدا ایما را بنده نداد و بجهه تن از رفتار پای پل اند
 که هر یک می در دیاری نیل ریخت چه رسول را در همه ذی بیقرض رسانیدن از قضیه شرع و عقل و عرف نیک مستبعد دانسته اند
 اما شرع خود طاهر که با موریست بی شایه کنایه و عرف انکه از طرف غالب و مغلوب و دوست و دشمن و صلح و جنگ سبب
 در سل مجاذد و عقل بر بدیهه میبندد که بقتل یک تن یا ده تن هیچ و بن و قصور در مملکتی ظاهر نشود و خود بنده مرکب محظوری شده
 باشد و بیوجی دشمنی ظاهر کرده و نهی خلاف رای سلیم و عقل صحیح تواند بود بقیة احوال ملوک معبر تا انجام کتاب
 رای معبر کشد یور بر مال چیل و انیسال در کمال سلطنت و قدرت و نظم امور مملکت بدت زندگانی یافت که اندیشه معانی و
 قصد دشمنی او را غل از مشاغل ضروری نیفتاد و بر عرض رضی طرح الغیر اش نشت و فرط کامکاری و بر خور داری از غزنین و

ذکر خزانه همد و دمانت و نیا

۵۲۹

نور

خارجی جلیات منجی از کتب
کوری که در کتب دیگر در کتب
نیز نیست بلکه حدیث است که در
جواب بیان کتب در آورده

و حصول مشیبات و استیفاء لذات یغمانی بدان پوست چنانکه در خزانه شهرمدی هزار و دویست کوری از مودع ساخت هر کوری
هزار لکت هر لکی صد هزار و دینار و قطاع و دوا هر نفیس و اعلاق و جواهر پیش از دویست ساره و خوش و لعل آب معفوت و با فو ت آتش
فروغ و پروانه آسمان کون و زمرد آس نای چندانکه ذکر اندک از بسیار و عشری از اعشار آن بسیار زیاده عیار عبارت خواهد
افتاد صیر این تقریر بدان ترصیع پذیرد و ازین روی صدق حدیث بنوی صلی الله علیه و آله وسلم **لَا تَبْتَغِي الْوَسْطَى وَجَدَ الْوَسْطَى**
محقق شد و تجربه خودمندان مصدق که هیچ نشاط چون تندرستی و هیچ جهت چون امن و هیچ پشتیبان چون ال هیچ و سبب چون
زندگانی و دمانت و هیچ صیقل چون دیدار دوستان چنانکه هیچ محبت چون بیماری و هیچ ناکامی چون ترس و هیچ خواری
چون فقر و هیچ طبیعت چون مرگ و هیچ اندوه چون محبت و شمن تر و لذت بود و اگر دنیا که علی الحقیقه کهن طمعت و شمایند و با
و بلاست و حضرت عت مفدا پریشان داشتی جرعه آب قراح از وی نصیب هیچ کافر گشتی و آنچه در حدیث آمده بسبیل کلی آن
لَا تَنْظُرُ إِلَى الدُّنْيَا مِنْ خَلْفِهَا بَعْضُهَا لَهَا وَ رُزْقِيَا مَت بَرِي خُطَاب رَسُلَ سَيَكُنِي بِالْآلِشَى الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا مَلْعُونٌ
بنابر آنست که طایفه رفارف قیات و زحارف لذات و نیوی را محرب و مطلوب لذات و نهند و مقصود از کارگاه
وجود آرا شناسند لاجرم سیاح شکل و بهایم صورت برزدون و وشوت را ندن بجله اقبال کنند و نفس طمعت را که
مملکت بدست در توصل بر جنایس طبعیت و تقایص غفلانی خدمتکار شهوت غصب و حسد و دیگر ذایل نفسانی سازند و بنگار
دنیا حجاب را معرفت شود و با شکاس حقیقی و اصلاح از صورت انسانیت او کند و در کار بر روی خواند طمعت از روی عقل
چه خوانی تو آنکه همت او علاج خاک کند از دم مسخانی و اما آنچه بر تفصیل جزئیات مطلقست مثل **يَا ذِي بَيِّنَاتٍ ضَارِبَانِ فِي**
لَيْسَ بِنِعْمٍ مَا شَدَّ مَنَادُ أَهْلِهَا مَرَجِي الشَّرَفِ وَالْأَلَالِ فِي دِينِ الْمَرْءِ السَّيِّمِ قَبِيهِ بِرِصْفَتِ مَحَبَّتِ جَاهٍ وَ هَلْ مَيِّفَرِيهِ وَ لَا حَصُولِ
کمال و استکمال نفس طمعت منی بر عدالت است و حصول عدالت بدالت ال حسن تقاطعی آن دست میدهد لاجرم صورت
پرستان کرک از کوفت باز نشاند و نفس عبد الدنیا نفس عبد الذر هم یعنی بنده دنیا را برین صفت دارد که **الْكَلْبُ**
يَعْبُدُ مَا بَعِي عَلَيْهِ دِينُهُمْ أَمَا لَكَ دِينَ رَاحَةَ كَنَاهُ بَاشِدَ رَزْبَعَهُ خَوْسَ زِدَا دَرِ سَاخْتَن مَهْمَات عَاجِل بَابَات وَ إِلَى الْمَنَاسِكِ
طَلَحِي مَدَنِي الْفَرِي وَ اسطه و معین او کرد و راجل منج تر مفضل الذین يُفْقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ كَلَّ جَهَنَّمَ أَتَشْتَرِعُ
سَبِيلَ فِي كُلِّ سَبِيلٍ مَا تَحْبِبُ وَاللَّهُ يَضَاعِفُ لِمَنْ كَسَبَ وَ دَرِ مَقَامَات قَدْوَة العارفين شیخ ابوسعید ابوالخیر قدس بنده
سره نقل کرده اند که مسافر طوبی صیقل از زر ساخت مکران طریقه عرفان و دور ماندگان از عالم عیان که دیده بصیرت است
سبیل جبل و شت حل بر سرف و اطهار شرف کردند و زبان طاعت لا شرف فی الشرف و از ذکر دانیده انجیفت لا شرف
فی الشرف غافل بود و شیخ در جواب گفت ای منج زر و در کل فرد بر ذریع و دیگران و دل لکوفه سخن کر جان برون آید نشیند لاجرم
در دل و عبارت دیگر که از راه حقیقت در آید عالم آفرینش با بر آفریدگار قدس تعالی در تقسیم منحصر باید اول تجزیه نماید
چون محول و نفوس و ملاکی و مقرب که از دوش سهولی و عوارض جسمی و جسمانی مقدس اند و در مشور مبتدیان **لَا يَصُونَ اللَّهُ مَا**

موقع شده و بواسطه ایشان فیض عنایت از فیاض القدر بذرات کائنات علوی و خلقی میرسد و این عالم در فجاب غرت و بخت
نوریت مست نیست غایب شده و دوم پذیرنده انجمنه و آن جسام ظلمانی و اجساد و جانیت در عالم کون و فساد که وجود آن
تغیر و انتقال و دست خوش فنا و زوال بود و بحقیقت نیست غایب از آنرا خوانند سوم هم پذیرنده و هم بخشاینده مرکب از لطیف
و کثیف علوی و خلقی و ظلمانی و این طبقه نوع انسانیست که فیض عنایت از فوق قبول نمیکند و به مادیون خود می بخشد پس
معرفت الهی بخانه و تعالی و مقربان حضرت اداگر تشبه بمبادی کند و مرتبه خود در سلسله آفرینش بشناسد و روی تکمیل چهره
نفس آورد تا مستحق جلایای قدس شود و در صدر صفه صوامع بالا بالا قربت و زلفت از جنس ملکیت برگزیده و هست
غایب شود و اگر باز نماند مایه صورت که مایه ده هوا و هوس است که در دوست از معارف روحانی ندارد و مرتبه بت بذات
و ذنب فرو آورد و لا محاله جزایا یا صف النعال بل هم مثل نباشد و نیست نیست آثار شود چون حکمت ربانی و علقه و ارتباط
نفس انسانی با دین و قوی جسمانی مبتین و مفهومی شد و تأثیر این در آن و تأثیر آن از این معین و معلوم و چنانچه انضمام
بدن بکن یا لالت و عدالت نفس منوط است حرکت نفس و کتاب کمال الت بدنی مربوط تواند بود تا نهایت کمال مقدر
برسد پس اول امور جسمانی و استعمال اسباب معاش در دنیا بقدر ضرورت و کفایت حاجت برقصیت حکمت و نصیب شعری
الدُّنْيَا فَرَعَدَ الْآخِرُ وَ نِعِمَّ الْمَالُ الصَّالِحُ لِلرَّجُلِ الصَّالِحِ مستحق منسوب است بل واجب و مقدر و نصیب که انفس نصیب
مِنَ الدُّنْيَا و اشارت شعر خود و انصیب من یغیم و لذت فکل و ان طال الدُّنْيَا فَمُكُونُكَ دَان و چون بسط اصول و تفاریح
آن در اینجا مقادیر و دار و بار یک مثال بریل اقتصاد و تقصیر نمایند بدانکه در عقل و شرع و بیخاف مغریت که مقصود از آفرینش
انسان معرفت ربوبیت است و معرفت ربوبیت معرفت نفس منوط چه هر که شناخت نفس خود را بشناسد و ارباب خود را و معرفت
نفس بی معرفت و تحصیل علم نافع و عمل صالح دست نمیدهد و تحصیل علوم و ادای عبارات بقوام بدن صورت نمی بند و بکافی کالبه
بی غذا که بدل یا تحمل از آن حاصل شود قراری پذیرد و غذای شوی که باعث باشد بر تامل و تسخیل نماید پس معرفت ربوبیت بی شوق
ناممکن است بی مقید بقدر مایه بی در موقع خود و بعد متمول آخر از احرار اجزاء و رمای بی نوع محروم نماند و در طلب سده حوائج
بشارت الصَّدَقَةُ تُطْفِئُ الْحَبْلَ بِهِنَّ كَمَا يُطْفِئُ الْمَاءُ النَّارَ و داعی و داعی او شود و اگر چنین نبودی خلق اجسام که در هر جزئی از آن
هر از وقایع مصلحت مکی مندرج است از وایر حکمت بیرون شدی و نفس ما خلفنا که عبثا عبثا فادوی تعالی عما یقولون و انما
علو اکبر آرد جمله کله یور و در ملک مجازی بختی با من و عمری بامتیق و مدتی با فراغ یافت و او را دو سپرد و بزرگتر که سندر بندگی که
بیکم خطبت و نوحا جرسب تعارف و آئین خویش در قید و حبس آورده بود و دیگر پیره بندی که منتبت نهال وجود او از خضراء
الدِّمْن بود یعنی مادرش بی علاقه زنا شوهری حریف کیشه و انیس مجلس مصطفی بودی چه عادت ملوک است آنجا است که هر روز
بعد ساختن مصالح ملک و سوانح یومی چون از فراغت بطلب آیند و از دعام بارگاه سلطنت بتفرق انجامد هزار تن از علاج و طب
خویش و قحاب در کشیک ملازم و نگاه پادشاه باشد و بمبادی خدمتها بی جزئی را امکنش شوند چنانکه حاجب و ترجمان و ساقی و دیار

در هر مرتبه از این معانی
اول معرفت ملک است
و داعی صواب است الهی بزرگ

فسق و فساد ملوک هند

۵۳۱

دور

تا فراتر از این طایفه باشند و در شب مردوزن بهر یک مختلط و بذله رایت آتورا و اخر حاتتا و باین تعین مرتبط لمؤلفه
 چون چاد ملام جهان در فتنه کیتی قبا کی شب گنبد پادشاه و محسب ارادت و استمان قمره آفتاب بر سر که انداز
 صبیح بستر و نسیس همسر کرد و مقصود ازین تقریر غریب حادثات ایشانست چون پیره بندی با و در بخت ممتاز میست و است
 عهد بنام او موسوم گردانید برادرش سندر بندی از خیال متغیر و متغیر شد و دست عبرت سره حد چشم تورا و کشید تا
 حقوق اظهار کرد و در اخر شورسته و سبانه بر تیغ عقیق سلب لمؤلفه ان کنه ناتی که باشد هر کدو محلول لاله پیر و در
 ارغوان هم دست گیر مردود و بر کسوزن بهم قاطع تن آید و هم قاضی روان پدر اقل کرد و در شهر مردی بر تیغ زنی
 بر سر نهاد و لشکری که در آن حوالی بود در ضبط آورد و بعضی از خزانه آنجا بشهر منکور نقل فرمود و خود نیز بقت با کوس و با
 سونین و پنج ابزاری سباج پیلان کج غنیمت نمود پیره بندی بر جال و اقبال طلب مار پدر از عقب برادر مبارک کرد
 بر سر غیری که لغبت ایشان بلاچی خوانند شعر میانه کو طرح بهالینکا و مشیه المیزن انکسا داکا اتفاق مصاف
 و مصافقت افتاد و تیغهای هندی شعر کج ذول ماء علی خضره مجازا المیزه فی فصره در یکدگر بستند
 چو دریای خون شد بهر دشت و راغ جهان چون شب و تیغها چون چراغ دل مرد و بدل کریران من دلیران خفتان برید کفن
 هر دو برادر کیفیت حال بهر یکدیگر خبر راه هر یک گرفتند پیره بندی را بخت تیره هندی نمود و از کشت و زنا زخمی یافت و هفت فیل و
 زر غنیمت در دست لشکر سندر بندی افتاد سخن حکاست ان اطفاه السعد الاثباتی ارواه النص الاثباتی درین خف
 الکی مناد بر مال و قدر ادا و کشتد یور که از اعوان پیره بندی بود بطرف کرام حتی از حوالی قایل افتاد و ارباب و رجال مدد کردند
 پیره بندی رسانید آن خدمت موقعی منکور یافت اما سندر بندی ستره مملکت بدست زد و گرفت و لشکر و خزانه در تصرف آورد
 درین موجبات بین الاخرین دم الاخرین افتاد و مصحح دم الاخرین غنیمت و او اخنی اخوت منقطع شد و قاعد
 سلیم و سلامت مرتفع چون در هر وقت و در هر کیش و کاری هندی نداشت و تیغی از نیکو کاری نیاز است و غالبه عذر دیر و زود منقطع شد
 سندر بندی با وجود اسباب سلطنت و ایلاف عتاید لشکر از دوا سعادت و بهجت محروم و طمع جام در دیکت ثمنی بی آتش بخت
 می بخت و از خواب بیدار نمیشد تا نکال عقوق و اصاعت حقوق در وی رسید و در او هط شهرونده سبانه پیره بندی هشتا
 لشکر و ستیفات محاربت آغازید سندر بندی منزعج و کریران شد و در امن حمایت لشکر سلطان علاء الدین ولی آویران پیره بندی
 در مملکت مردود و نوبت سلطنت و استقلال یافت هذا وان للطاغین استر قاص لمؤلفه تا بدانی که داوود ایزد کس نبار و بگو
 از تور بود و درخواسته عالمی چه شود خواست او بخلاف خواهد بود در اثنای اثبات این ذکر یکی از دوستان گفت ملوک هند کجا
 و خطرات موسوم اند چرا کشتد یور ولایت سلطنت در جیات خود بر سر کشته که در جریده ولدا لانا صبح النصب بود مقرر میباشند
 و پسر بزرگتر که در کجا و مغرس و زنا است عرق و معلوم بود و در میکرو هندی تا ملکی چون عروس آریسته در مغرض پریشانی آورد و در
 کفر از برای انجمن بخت و فساد جبلت و استیصال معانقت امور سلطنت در ناصیه هر دو بامارت طایفه بر جبا یای ملین

ذکر تغلب ملک مصر

۵۳۲

باشد نفوس میکرد پس بر مقتضای تیر صواب تقرب و تبعید ایشان برین وجه که برهان آن امح کشت مین مصلحت دانست تا در فتح
مقدور که در طی دست و قضا و قدر مشهور بودند توانست بحیث تیر اگر بدست انسان بودی هر چه حالش چرا در کسان بود و زلف
بتم نه با وادی نشویش باروی چنان چرا پریشان بودی تغلب حالات ملک مغرب ملک ناصر را بعد از اتفاق فتح و کس
لشکر خانی صیت کمال قدرت و استقامت امور سلطنت که با هم ضم بود در جهان سائر و مشهور گشت و لشکر و رعیت میصنع و مسود
و ولایت و خزانة امن و معمور تا در شهر نوبه سبع و سبعه و چشم بدور کار و کار آمد مصنع و عین الشاهی قصر المنظار و لیسف
سالار و حسام الدین بیرز چاشنی گیر که منصب امیر الامرائی داشتند بر قصد مغالبت در ملک مبالغت کردند و چون دست
مراغی خود شدند تا مگر چون بان بکام رسد بحیث ایک غلامی که پست از آدمیان حافظ بر نحویت انصاف بنیان
شده و فایم هم جنس نماند و آستان هم سلطان را بر اندیشه دشمن با بکار و پیش نهاد و دیو مردم فغان و قوف افاد و روز و اطراف
فرایم گرفت و در پناه حرم کریم متعکف گشت بحیث شبی بصبح سعادت و نوح استن که روزنامه دولت بان موبخ بود
ولی نقوش اوانی روزگار اندم چون خطهای معما نوشته برنج بود هفتاد و خروار خزانة از روز و جو پرده است و با اهل حرم و فرزندان
و صد و هشتاد تن از خواص عثمان بنده کان مؤذوب ترکان چرخ انداختن زن کمولفه سواران زره پوش زره نوی بچکان
برده از ترک فلک کوی از قلعه قاهره بشیب آمد و عازم قلعه کرک شویک شد و آن قلعه سبب کمولفه بری زرقه همچون
طبع عاقل مصون از خنچه چون کردون والا بمناعت و کثرت ذخائر از اخوات و نظایر ممتاز و لشکریای آن با شرفات سید
بمراز و طایر این ذکر در اطراف مغرب ببال شهرت در پرواز و حفظه مشفق امین و قیام زبرک کاروان دران متوطن و ساکن سلطان
باتباع آنها مطمئن و متکفل شد و قاهره را با اعاوی مقهور باز گذاشت و در باز نیچ الا قضیه السما و یقمنسکرکم للعقول علیک
للتداینیر نظر کا شت و روزگار برین بیت تمهید معذرت میکرد و شعر تو فی البدور انقص و هی اهلک و بدو کما انصاف
و هج کوا میل پس در صحبت رسولی بنی سخن دان محضی مرقوم بشهادت اعیان و مستجل بجل قضاة مثل بر بخلع از تقلد سلطنت
و سلوک ملک ترک و تجرد و نکت و ترید بمصر فرستاد و سالار و پرز چاشنی گیر فیریه خلیفه المستقیم قضاة و سادات و کرا و
امرا و کافه عسکر را احضار کرده محضر بعض رسانیدند و روزی در تعیین امر سلطنت اتفاق شور و سطلاع رای کرد و چون طایر
سلطنت و خطبان هروس ملک جزایشان بودند و ترجیح یکی بر دیگر و تعیین واحد مینما دون آخر مقدور و میسر نه غایب
سالار بر سلطنت چاشنی گیر منطبق شد و او را بر تخت نشاند و ملک مظفر لقب نهاد و یرغلی و قنچی را نیابت کلی داد و خود صاحب
حل و عقد و تمیز میان حال محل شد شعر لایحالت فانت کما یمن و ان نطق فانت لکسان بدین مطلقه
احکام و او امر و ضبط خزان و عساکر پیش گرفتند شعر کما الله هذا الذفر من شتر سابس عصا فیریه و نطق فی شاعر کما
فقال السبع از مالک الفی و جمال الدین موصی غلام بدالدین لؤلؤ و علاء الدین بعدادی که از امرای قدیم بودند باسی مقدم و
لشکر میصنع پلک جوهر شیر اوژن نکت است بحد طلب فرستاد و جمال الدین را خوش اقوم را نیابت و شوق داد و در میان

تقلب ملک مصر

۵۳۳

مصر

امارت محض و قفقاق را حامد و قراستور طلب و ستمور را طرابلس و زکوش خسرو و بستی و طغان را پیره و جکذر را قلعه صفد
 فیه لبان صفد فیه لبان و بایرکی لشکری آراسته چنانکه مصلحت مقتضی آن بود نامزد فرمود بی از طرف ملک ناصر بنی صورت
 نمی بست و اندیشه آن هر وقت خار لغاری در پای حریف تدبیری نکست چه بیت بزم دو جمشید معامی که دید جای
 شمشیر نیامی که دید و نشاط رکوب و روزهای موبک که معنوی سلاطین مصر بودی بجای فرو گذاشت بد فحاش پیش ملک ناصر
 فرستاد که چون سلطان بهرجی عززل و انزوا اختیار کرد و ملک و لشکر شکر گذاشت و جناب باحوال و اسباب راه می یافت
 باجماع طوایف ملک مظفر را بر تخت نشاندیم و بقا عده محافظت شعور و رعایت جمهور و مصلحت غرض و نشر عدل و دادارمان
 اخلاص در بستیم و قدم اجتناب و کثا و اکنون چندین خزانه مستحب سلطانست و ما را جت تجنیر عسکر و تبیل حج و حاج تمام
 حاصل و همچنین قریه و وسعت نفر خلا مان که برکت روز معرکه مصیغ اذ البطلان الشفان عن وضع القم صفدری ناماروشت
 لشکری جبارند بیفایده و در وایای جرات موقوف گردانید و در باب معاف فراموشی ربات معا جردشتن از فرد و در پیرو
 معنودوی که از عده جریات ضروری مناسب چین از وائی مقتضی تواند بود و دیگری رهسباید فرستادن تا قاف و لشکر قضا
 و سرور صفوف بیجا باشد بیت همی گفت از اینسان سخنهای نرم نه آزارم در دل نه در دیده ششم ملک ناصر جواب
 فرستاد و گفت محقر چیزی از خزانه که مصاحب است و در وجه معاش خود و آرایش قوم معین عشره عشره خزان مورد و
 مکتب نیست تا به یک خزان که در مصر بگذاشه ام چه رسد بهر سینه تا از عمر مملتی خواهد بود و چه کفاف از تکلف و سه ضرورت هر
 روزه از در پوره نتوان ساخت و اما فوجی اندک از خلا مان که لازم اند غیبت ایشان با در معرض غیبت کوئی و عیب جوئی فرا
 می نماید غایت نا انصافی و نهایت بی آرمیست چه امر روزیاد و از دوازه سزار سبزه و سبزه را ده ملک البین اشرفی و منیری
 و ناصر صری و اع کتو و کفران بر نام نشان خود نهاد و در مصر مترصد فرمان مخالفان دولت نشسته و اخبار را و مخطرات
 دل از ان بر داشته ایم و ایشانرا نا بوده انکاشته و دیگر کار عالم در صد و ستمالت و طبیعت روزگار پاداش و بنده سبزه است
 مظفر را آن لایق که از پی نهر بیت نزود و سلطنت را یکی را غنیمت شمرد و کنج عاقبت و زاویه قناعت بر مانده از برین مراد
 چند ماه بگذشت ملک مظفر بتدریج علما مان شهرتی و ناصر صری را پنهان و اسکار میکشت و در نیل غوطه و مار میزد و نامکوتمیو
 از ملک ملک شرف که بهادری پر دل بود از قصد ملک مظفر کبر بخت و عزم خدمت ملک ناصر کرد و اول دانند که از عقد جمعیت
 مصریان منحل شد او بود باز و دمشق روز موبک بیرز مجنون از افرم بنوعی آرزو و مستر بکشت و بیرز علمی نیز به وطنی شد
 بخدمت ملک ناصر پیوستند چون و ثوقی برا خلاص ایشان و فراغی از طرف خصمان نشست و ثوقی از مکه بد کا ظاهر
 باطن واجب نمود و موروث را با غراز و استیاس تقی فرمود تا در نفس قلعه راه نداد پس مکتوتمیو بمصر رفت و در پوره با چند تن
 از اهل ابلت معا هت بر ساز موفقت ملک ناصر بیاخت و بذات متعالی بیت فرارنده بر شده نه سپهر فروزنده راه
 و ناهید و مهر تعالی شانه سو کند او و بتدریج امرای طلب و صفا و طرابلس و متحد و بعضی امرای دمشق چون بهادر اسن خاوند

و علاء الدین ایدندی و این خطیر در سلک موافقان ملک ناصر مخطوط شدند مسکو بمصر حجت موضع
 بعضی امرای گرفت و پیش ملک ناصر رفت آنرا فاش نمودند و فوجات و خاندان بیات ساخت چه نظام
 کار سلطنت جز به بنده و دشمنان و آلف دوستان صورت نه بندد شعری و فلانی صغیر من کبیر و نَبِیُّ مَنْ نَبِیُّ الْقَلْبِ
 الْمَلِیَّانُ و این سخن در او اوست و عقاید و آرا اختلال یافت قراستور صاحب جلب خواست تا قال السبع و جمال الدین مولی
 و علاء الدین بغدادی را درین مطابقت با خود متحد گردانید با نمودند و غنیمت و شش ساخت ملک ناصر را خبر شد و سخن لشکر بر سبیل توریه
 بر سر راه فرستاد تا جریده بگریزند و خزانه و احوال و توق و جمال ایشان را غنیمت آوردند و درین میان از فرم بهادر اس با قیمت مطابقت
 با اعوان ناصری گرفته بمصر فرستاد و ملک مظفر خواست که او را دوست بگیرد و ماکرون معاهدت نفرزاد و امر او پرچیان شفاعت کردند
 و نیز اندیشه افتاد که پرچیان را دل و دگر گویند و عصیان آفانند به حبس و اشارت رفت ویرغلی را با و ده هزار سوار بفرستاد تا در ملک
 مصر محافظت در وب و دفع نوازل خطوب انزول کرد و ملک ناصر را پسر مجنون و پسر علی و مسکو بمصر و فوجی مقدمان به نام شمس
 وَحْشِیَّیْ بِرَحْمَةِ عَلِیِّ بْنِ الشُّوْهِدِ كَرَّحِلَهُ بِنَبِیْلِ الْحَرِّ مَحْرُوسٌ شَدْنَدَ خُرُوجُ كَرَّوْدِ مَرَحِلَةِ زَرَّاعِ مَحْمُودٍ سَاخَتْ بِهَانَ اَنْدِشِهِ
 که چون آوازه حرکت و خروج منتشر شود اجتماع اصحاب متابعت و توار و موافقت و دولت زدودن ترسید که رود و از سر به نصاری نام و
 قوی و روستی صافی کا دشمن را اندیشه ملکانه کنایه لغت و التفت بر قیاس آن که هرگز در خیال سولی پیش جمال الدین اقرم فرستاد
 و اورا تنیست و دگر می داد و در ضمن آن التماس کرد که ملک ناصر بدشمن رود و در قصر ملک ظاهر نزول کند و آنجا مرمت کاغذ
 و پیوند عقد منحل سازد از بعضی تنوع و ثباتی فرزند و جواب فرستاد که اول تحکیم مصر از وجود معاندان دولت بردارد که ماحول
 الماخذیم ازین الوله سلطان را استعمار خونی روی نمود و مواد اعما و بر شکر قصور پذیرفت فرمود تا و پیر و سوار پرده را فرو کشاند
 و علی الفوی باز بقلعه مراجعت نمود و امر او قاده لشکر بر عدم ثبات و تعجیل در مراجعت و تعجیل تویح نمودند و گفت نامت عقاید
 امر او مصری و اطراف شامات و حلب و حما و حمص چون ایات قصاید برونی مطاعت سلطان مقید است اقرم را کنایم
 انکار رود و وجود او خود در دمشق چون قطیع مصالح لنگ چه وزن آرد و مبادا طایفه که در مطابقت راسی و بیت سلطان بر غم جان
 بازی و سرشانی اند چون از فسخ غنیمت آگاه شوند شعله ارادت ایشان منطفی گردد و کارهای ساخته متلاشی شود ملک ناصر
 شَعْنُ فَلَا تَكُنْ لَنْ اَللّٰهُ مَا فِيْ صُلُوْدِكُمْ لِنَحْنُ وَمَا مَا كُنْ اَللّٰهُ لَكُمْ بِرُحُوْدِهِ و فرمود درین کار سکون و ثباتی بر عجلت نمونی
 فرج است و ازین خروج ناکاه و رجعت بیوجب و قوف بر عقاید موافق و منافق سهولت دست ده شعری و من لا یضایع فی کلام
 کثیره فخر سربانایب و یوطی بحدیم اگر هیچ مقدر است که افسر وقت موردت به بازار رسد از تعجیل در ادراک مطلب و قوف
 از نبات محمد و تفاوتی بیشتر صورت نخواهد بود شما بعهده توکل محضم باشید که انصار ناصر منصور خواهند بود و بهو المفسد
 بِكُلِّ حَرٍّ وَ مَنُوكَانَ در حالات بتائید بتائی ریائی نیابند و خلافت ساهل این مرتبه انانی تسویه صحیفه انانی نشوند و اما تکیه
 حق بروج نفس دست دهد اگر چه مرغ هر غنمی درین آشیانه آشیانه اند و هو فایام الکل فایام الاشیاء ویر کشید که امرای

تغلب ملک مصر

۵۳۵

مصری بکثرت جاه دار و ایک شامی و سپهر فرمان از ترا که روم با اقوام خود از انا کن در حرکت آمدند و بایه رایت ملک ناصر آمد
 استلال نمود فوج فوج که میرسد نه قضاة دارکان دولت ایشان را بایان غلاط و موافق شد و استظهار می جستند و چون بخدمت سلطان
 میرسد نه هفت جای بن بارگاه را بر اسم شعر بقبولون ترا با فوق اعظمی کما یقبل و سلطان الکعبه الحجر تقدیم
 میگردد باز نمود و علی کل حال من سجیل و مبرور میگوید و حکم میکرد و بنده جمال الدین افرم با ابن النصح جنی و التون غوث و علاء
 بیکلیک انصار بر خستیا کردند ملک ناصر و ابن لطیف قادر مطلق غریم و شش با مصار رسانید و در قصر ملک ظاهر نزل
 کرد و در مقام امرای طایف صاحب بخدمت مبارزت نمودند سلطان خورشید منظر بلند خرمای سر میدان اختر زریج خرمین
 تجسم نمود خاص بهادر و قلعت کبیر و قلعت کبیر و قلعت کبیر با چند افراد مقتدیان با شارت افرم و دوران خیمه اقامت مطبق کردند
 بودند چون عساکر و مقام از جانب و طوایف مخطی و مصیب راجی و خائف متوجه رایت سلطان و بدنه شان هر یک
 مصرع من نیز برانم که به خلق برانند مسافت نموده شرایط استیمن و تیشاق بجای آوردند و رافت سلطان فیل
 و اقات بر صفحات بهوات ایشان می پوشید بر غلی که ناب احد و باب آشد ملک مظفر بود و خبر مبارزت بطل استیلا و خبر
 و ملازی ندانست سلطان دوازدهم رمضان سنه ثمان و سبعمائه از دشمن غریم مصر تقسیم رسانید و اینانی که بیت
 سان و دور باش از خنده می گفت فلک را دور باش از دور می گفت اعلام و صنایع و طیر زرین افراخ و دایب کوس غلغل
 و اجزاء که و صحرانداخته لشکری چون کوه روئین با تیغ و ناک و خنجر و زرین جلوت زرین دارش سماک راجع فی
 کینه سعد فواج و خدمت رکاب روان چون خورشید نه چهار صد جنیت را با ساخت و تمام زرین بروست جو قهای یوقیه
 یعنی کوتا لیمان از سیار وین می بردند و مرکب باور قار برقی بناد و لال حرکت پروین بام قمری نام شعر و فوز اذ احلینه
 و بنایه و ان هنر هنر الارض قریط انفاضه و تحلیط طغایا و اعداج صیله و کجفت حوت الکبیر که ادا هم و هب
 و روز در حله مجارات ایشان کون ارجل و قوفان از دل میزد و ز پیش میکشید و مسقده پیش ملک مظفر رسول فرستاد و او را
 بر ابا و غصه از اقراف اقامت تنبیتی واجب و دست در جواب گفت مصرع که گوشم که بگردان روی در مقابل غایه غرض
 و قیام اقبال سلطان از شیر و صاحب تدبیر خود سالار استشاری کرد و بر حسب صوابه او پنجاه خروار از خزانة بروشت و با چهار
 غلام خاص در صنعت انگاراه سعید چون دل امیر بر بل تاج از سر برگرفت پس به شارت مواکب منصور ناصر مصری قاهره و درای
 نمودار انگ فرودس ساختند سلطان شب عید فطر که مصری هلال میل ما اعطف الشیخا بروی سپهر نگار کون معاینه
 با شکر بر ظاهره قاهره نزول فرمود و هم در شب بر قلعه رفت روز دیگر چون ساطع عبدال مصرع همجو رکان دل عشاق بغیا و
 سلطان بساعتی منتظر و طالعی مسعود بر تخت سلطنت نشست بیت مهره شادی نیست و ششده بر جوت نقش و ششده
 زخم کام برآمد و او طرب کن نام خاصه که اکنون عده خاتون خرم نام برآمد امرا و ارکان دولت بعد سلطان که عید جانا
 بود لایزال العبد عبد عبید تنیت گفتند و روی با طاسان تبت را از ثار زرو وینا شرعی شعار و نثره اما کردند چون

عید نوروز توامان بودند و از تاثیر حمدال باد بهاری بویا ترازشک داری بوزید و فاخته با غنایب نوای شید برکشید و نبات
نورسته چون طفلان شیرنا از پستان مادر میان علی الهزید بزمید و آب شمر دهن قرطه آسمان رنگ چون شمع شادان رخا چید
و بلبل زبان پهلوی راوی این غزل معنوی بود و کل سرخ برمی آمد و خوش میخندید **حبیت** آمد زمان و گلش نوروز و عید گل در
کش شراب بغش نوروز و عید و کل آذر سبخت لعبت فردوس و شد خجل از صورت پرپوش نوروز و عید گل دست صبا
ز شہر طاعت کسید در صحن باغ مغرش نوروز و عید و کل اندر بر عوس جهان خوش نغمه اند پیرایه منش نوروز و عید
براد رفت خاک دلم سافیا بار و ابی بزن برتش نوروز و عید و کل جامی چو آفتاب ده اکنون که شب شجیت از طره پیش
نوروز و عید و کل عالی مجلس بزم آریستند و بدین بیت **حبیت** باد و اندرون فکن در جام که برون رنگ اندرون دارد از
ساقیان کل رخ سمن باق شراب صافی برآق در خواست و چون کار جد پیش بود از داومت لہو طالت فزود و قرآن
و مکتوم را با شکر شامی فرستاده بود تا ما بین غره و خلیل محافط نماید و راه مجاوزت چاشنی کیرتہ دارند چون بیز چاشنی
نیزل جا و آنک که موسوست مستی بکلیک سبوتی رسید ہفتہ میکشد کہ سلاح از خود جدا کرده بودند استراحت راسلاً
بکشد و نذ و شب بکشد لمؤلفہ مصرع چون در اندیشہ فرو شد یلدا بکشد دست تقدیر مصرع برون زرش خورشید
معنی بروشت قرآن سقر و ملک تیمور با شکر بر سید و ایشا را در حلقہ گرفت علما مان خواستند کہ تیر و کار از چون غره و ابروی خود
آورند چاشنی کیر مانع شد بنا کام اورا گرفته بند نهاد و حالی رسل ہوائی را قیید کرد و سلطان عقیدہ حکومت و مشق نام قرآن سقر
بفرستاد و حکم فرمود کہ چاشنی کیر را مصاحب لشکر بمصر فرستند و خود بر سر تقید رود و بر حسب فرمان چاشنی کیر ابد را کہ حاضر
و در موقف حیرت سر جمال اندیشہ از خجلت در پیش انداختہ و از پشت پا و پشت دست مسح نظر مطرح حاضر خستہ
نَلَيْكَ الْاَلِيمُ كَفِيْ مَطْعَمًا وَلَا ذِقْنًا اَلَا مَاءٌ عَيْنِيْ شَرَّ بَا سُلْطَانٍ اَوْ اَكْفَتِ اِسْمِيْ حَمِيَّتِيْ اَرْجُوْتِ مَرْدِيْ جُكُوْنِيْ رَحْمَتِيْ
با آنکہ ترا از ضیف ضیعت بندگی با وج رفت امارت رسانیدم چنین کہ ان نعمت کنی و چہرہ و فارابنا خن تا بن بر کنی شعری
اَلَا سَيَّاهَ شَرُّ مَا وَهَبْتُ مِنْ بَعْدِ اِحْسَانٍ وَاَجْنَالٍ چاشنی کیر از بن سخن کہ حرارت شحم خصل و شت چاشنی کیر فہمؤلفہ
جہا شتی فہمؤلفہ سابقاً بزبان لال و عبارتی با کمال گفت **حبیت** از گفت خودم خجالت الود رخ در حوی زرد رستی اندو
سالار ما برین اصرار دلالت کرد و سلطان گفت اورا از قتل و حبس ہمیشہ کہ صادر شدہ معاف داشتہ ایم و با بقا بقیتی رفقاہا ہا
تا دیب چنین نا حفاظی ما مرد مستعدی تو ہمین قواعد دین و دولت و مستمع آفات مروت و دیانت خواہد بود او را ہل کند چہ
کہ نعمت ستم نہ بیند ما جبارہ و نوری کہ موجب ہدایت نکرد و ما پیدا ولی چاشنی کیر شفاست کہ تو پوزش نمود کہ او کہ بندہ میل کند سلطان
فرمود کہ ما کشتن را خصم نمیدہیم شما دیند و ہا فتمس او بزمہ کان او را کہ با ولی نعمت چون تیر دل رستی مذہبت در قبضہ جل قرار داد
و خزائن و طغان و باب عرضہ ہتلاب فرمود ای یار عاقل و دوست مشفق گوش ہن در چون آدمی را و ازین منابل طبعیت سرب عید
شعرا و ما ہمہ لبقی و لذتہا نَفَقِ الْاَفْحَقَ هَا اَبْنَاکَ مِنْ اَبْنَاکَ عَالِ کَذِبْتَنِيْ وَ بَدَلْتَنِيْ کَذِبْتَنِيْ هَت وَ ہنگام رحلت معلوم مقصد

بقیه حالات ملک مصر

۵۳۷

نامعین بلیت زمانت اذک وکارت بیست دای درین که خیره میکند و روزگار برانی چه واجب کند در کاری شروع کرد
که بر فرض پیشه مقاصد میان ذمت و دنیا و هلاکت عقبی جمع باید کرد و بر تقدیر امتناع مطلوب حالتی بر وی گذرد که مرکب
طلب مصرع نجاشی بر آنکه جهش مرکب بود چنانکه چاشنی گیر بود بصیرنا الله یعو ب أنفسنا و بنفلسنا غدا
الغافلین چون نوبت بسالار رسید لیس فیهم لایحل یولیه فکلف کلخص من غن و من یندر ملک ما صراوی پرسید که گرفتار کن
زبان همه تن پاید شدی و خود را مرتبه تصور کردی از تحمید صیغ ضایعه کل شیخان بز دل اندیشه نکردی از معلوم
که هر طبعی را چیزی و هر کاری را مقداری و هر بازاری را خریداری و در نظر عقل مرتبش من الحجل للرجل و النالج للیف لما
قوی الحجاج و هذا الذی للعین زحمت سامان آن داشت که تیغ زبان از نیام بر کشد بروق منمنس او را تقلید قلعه شویک
فرمود که اینجا قاع قناعت بر افکند و اندیشه فضول از ضمیر بیرون کند چون باطل اسباب رواند عرصه و شمس که صد خرد
از زرقه مصاحب اوست فرمود که ده خرد از زرقه او را کفایت باشد باقی را تسلیم بیت المال کند چون حجاب مخالفان
دولت از میان برداشت چنانکه ذکر آن مبوط را از آن خوابد آید قنات تقلید طلب داد و دمشق را بر فراست مقر فرمود
و حامی است ایستاده بر داشت و اقطاع قلعت بزرگ و سکری که در ایستاد دایت او بودی در دمشق ایستاد
مغرض گردانید و دیگر لغو را مرد نام یافتن ایام دولت کشت اما افرم را شام ازانی داشت چون بغیر رسید کتب
کوچک بالکسری در عقب بفرستاد و او را گرفته در قلعه شقیف توقیف کرد و سپری خرد و از آن او با تیغ و کفن خدمت سلطان
آمد و در باره پیشاعت کرد و گفت که سلطان فی بخش و اگر جلادی بخش شریک کن سلطانا هب الذی یلعنون و ان کن
جلاد اخذ الشیطان سلطان بروی بخشود و جان افرم بخشد و مختص گردانید اما فرمود که بقیه عمر سلاح نه بندد و جز بر مرکبی که شش
شراکها کوردها و شیفها زیامها و الشیوع مفودها معترف است سوار گردد و لمو لقه زین المیز و بیدان مید کس
که پیاد کشت از لب مراد چون محالست که بلند است هر چند حمل باشد تن بخمول درو بدو است تعود و تعتم فرود کرد و هر چه
الذین افرم الملامه فی الوطن غریبه و الاستلامه فی الغریبه و طن متصوره و ساخت و تهنیه اسباب غریب شغل
و ایلک یسانی الحدیث شعر و الحمد خدا دائما ابدا انصار لطف سؤل الله فی سئل موضع افرا و در سبخانه
فر کجامل ما شان بفضی شأنه له الکمال وحده سبخانه حکمت بالغه آفرید که در کل بنی غنم غنم و ان سطر
از مشور آفرید کاری است چنان قضا کرد که سعد الدین صاحب دیوان بواسطه معا بدی که میان تو اب و اتفاق افتاده بود سرشته
آن مواطاه بدست شراج الدین اوی داد و اتفاق ستمی نکال شد نه امرای بزرگ و در باره سخن پرسیدند و در مقام محمل بود
و هم شوال سنه احدى عشر و سبعمائه از حکم بر لیغ همیون خواجه بدر الدین لؤلؤ و امراء کبار قایم بقا احتاجی و جلیبن او را
با کریم و او و شاه و زین الدین ماسری و شهاب الدین مبارک شاه و ناصر الدین یحیی علی التادب عرصه تیغ یا ساگر و اندیشه
بخوش پانصد تومان زر تو فی اموال ممالک که الزام نموده بود خانهای او و تو اب مغنیه اشلاب شد و املاک و اسباب و اطر

داخل اینجکت صدق رسول اللہ صلی اللہ علیہ والہ وسلم من جمیع المالین مہاش قرفہ اللہ فیہا و درویشہ غرہ
 دنی الحجة من التہ امر اعلی عظام و مخادیم اعظم ابد اللہ معہ لقمہ نجف فاضی القضاة فی الماکت و امت طلال افضالہ و مع
 ائمہ و سادات سید تاج الدین کہ افعال و حرکات او بر ابطال نسب و اعتزاد او بجل موثوق بر توانہ بود و بروز نامہ اعمال
 راز نامہ این رزائل کاشہ شعری کہت فقی من جند بلبلین فارغی بی الحال حق صار بلبلین من جندک و لغیت حتی
 مات خلدی طریق فی فی لیکن خیر ہا بعد و دارا اساطیر یار غور کہ چون بی اشتباہ بر کترین کتہ و جو داد بود و نیز زیادت
 از سیصد ہزار وینا ز مال سادات و دیگر طوائف بغضب و غلبہ و بجز کر فہ بود و قصد محارم غلو میں پیوستہ و اٹاف غلو
 و آثار انوع ضرور کہ تفصیل آن مودی بطویل میشود و روا داشتہ و این آیات کہ بر سطح دیوار مدرسہ و زوفاں بوقت زوال
 کتب یافت شاعر مناقب دست شعر باریت فتح علی العبد الضعیف ہو محمد بن السید الاسرف العلوی و
 غریبہ و کفہ منصرفا علی ذنیم الیہ قد اساء غوی فرائ و الدن من اجل شتر نہ باریت عمل علی الادب الی
 البغوی باریت دکت دبار اطل بکنتھا و فیہ طہر بفاع الشہد العزیز فالعزیز منہک و الاصل منہک
 و الفرع الخب لک فی العلوی و حکم بر یغ با و سپہ سادات مشہد مقدس سپہ نہ اما استیفاء حقوق کردہ مجازہ او
 رسانند سادات آزار فاحشہ سعادت شمر و بر کنار شط او را بفرہ بای منوالی بقل رسانید نہ چنانچہ از مہارت و دان جف
 دوستہ تن مجروح شد نہ او از تکبیر مسلمین و مسلمات بل جہود و ترسا کوش فلک اعلی رسید و سایر طوائف فامی مستلزم
 بقا و نقاء ملک و ملت و ہستند و حقیقت چنین بود و سپہر کہ ثمرہ شجرہ خیشہ و زہرہ زمین لا ینخرج نباتہ الا لکلا بود و بار
 پدہ بین راہ روان کشند و امیر محمد زکر و زین العابدین کیا چہ کہ در شان محمود جہان غنصرہ و ارکان دولت شایستہ
 افزای نامعقول و جہایل اکاذیب نامقبول ز قبیل لا عقل و لا قران سبحانک ہذا الہک صلب کردہ بودند بہت خود ملو
 لکم ابدی علی الخالائت سکت بران اعلو خطوط مرقور نوشتہ ہم آجا از فن فن زمن ثمرہ دست نشان خود چہ بد یعنی
 بیاسا رسانید و سید عا والدین عا د الملک را کہ در موضعہ اتفاقی بانواب خواجہ سعد الدین شریک و سپہم بود و بر کیفیت
 تر ویر و فہ بل صاحب تدبیر بعد ما کہ جان بخشد میل کشید شعرا لا ینعین لا تنام و ہا پیک لکوا کت لا نلہم پس مخدوم
 جہانیاں صاحب صاحبقران و روان وزیر اعلی طون حکمت رسطو طنت آصف تدبیر بوزر جہر روت رشید الحق والدین کہ خاد
 بارش نامیہ ریاض معانی و خاطر تشارش نقاش صحایف معنی است ایجا و خوان کتب ارشادش ہزار صاحب رمی و عہدہ نویس وکیل
 خرجش و دود صاحب طمی برسایل او صابی ریل غی و باد و او صمعی ہتم غی بر طریقہ متعارف و خلوت و بچمن مششار و مومن
 حضرت جلت کشت و حکم بر یغ شد کہ در ترتیب قواعد جہاد رمی جیت عقل را رای تو تدبیر کند و جہ معاش طبع را
 ملک تو تعلیم و ہر بار ی ملک تو نیست مگر عا علیہ جہانی و نہ کہ ملک نہ است بہین جہی و با حصول این مناقب ثواب ہستانت
 نازہ خاطر اشرف را و اللہ اشرفا موضع بدہ جلد ہر جلدی و دیت من عدل تقریبا کہ مجموع آن سہ ہزار و درویشہ مستعمل بر ضما

قطع بجا آورده که ریاست از شصت هزار و دینار ریاض و اجرت نسخ و تحریر نقش و تصویر و جلد و ترسیس صرف شده مثل بر بنای
قرآنی و توضیحات برهانی و مباحث سلطانی و لطائف صاحبقرانی و اصول و اجوبه متفرق و اجابروا و آثار و فرائض و معارف
در ابطال مذاهب تناسخ و مانع ایشان در منع و معارضه استدلال بآیات مبسوط و دو کانه از مصحف مجید و بیان الحقایق و صفت
اقالیم سبع و علم تاریخ و انساب مبتنی بر جدول اشعاب که برین نظم در هیچ کتب دیده نیامده است و بدین طرز و ضابطه در هیچ
پرداخته نشده تا ادایل مشهوره اثنی و عشر و سبعمائه جامعین ترجمه و التقریب مرتب و در کتب آلهی من نزل الوعد
و قد العبد و قد الرقص و سبب التبرککها ذوب العقل و صوب الفضل و کثر التمر و طراز العلم و غلبه التجر و
التحسین من سبب انبیاءنا و اولاد الطوائف و طراوه اللطائف و تعرف من انساب نوابنا و ابرار العباد و بعضا
الصناعه لا علمها سببها الملك و رداه الحلاله بملی بلسان الخالد من یحفظ هذه الرسالة اصل الفضائل
له بخار المائیل فیها اهی و طبع فضل الربیع ام بدایع فضل ابن الربیع و نسا کلیم ام زهر نیکم و سیاف اعداد
ام قیاسات فن اباد و رسائل التسلیم ام و سبیل التوحید به حق ائم الله ان یکتب لیسوا العبد
سوءا القوی لا المدا علی طریقه و سبب الحور و التفریح من تلك الطوبیة عروس نفطش برسته از جرد نقاش بود
از لطف کلمه نقطه خال به در فضل مقرر نموده کوش سخن سروده عقل در افتد پاش چون خیال عبارت نه سحر فی کرمی است
که بی همی و جبریل که استدلال مشایخ علمای عصر و اکابر بقاء و هر هر یک از شمول فصلی بر داختند و در میدان آسمان
رسوخ علمی علی افروخته و بمعاط حروف غیر فام از معطر کلک منیف و کمال مصنف و براهه تصانیف لطفه کماله
فی خلقه غایبه قری روزه و آن فصوص فصول با سبب انساب ایشان در سبیل کتاب مثبت و منقوشت و اگر جایان نظر
انصاف نکرد ولی توسط و افراط طریقه خیر الامور بعین اوساط سپرد روشن و معلوم کرد که با وجود احوال بسبب منافع
و ملازمت بر ملازمت بندگی حضرت که لحظه زمان فراغت میا یا از شایب مصفا منبت محبت و جوی چنین تحقیقات
و تیر تقدیر بر مقرر پس این مقصود انداختن بر کمال فضیلت ذاتی و ملکات علی و وارادات قدسی بفضیلتی و تائید الهی نوزاد
و آنچه علما در هر قرن در معنی از الله تعالی دانسته اند و سبب کمال ایشان و سبب کمال آنها و در اند که در ایة اول عمر عبدالعزیز بود و در دوم شاه فیروز
سوم شهری و در چهارم باقلانی با بوسل صلح و در پنجم غزالی با السیسی و در ششم خواجه امام فخرالدین رازی با سبب
با غریزی و در سبب سبب اشارت بود و مسعودین و وزیر کامکار و یکانه روزگار است و بی شک تا اقراض عالم طوبی ام نفا
متکلف و مستعد و متفاوت از سبب اقباس معارف و اقتضای خواید خواهند کرد و مشایخ آن عاجلان و اجبار روزگار و تالیفات
کشت تائید الله العزیز و قد تفویض وزارت سلطانی بر مقتضای قدرت فعال ایشان که تفریح من نشاء و قد
من کتبها صفت صفت حکمت و لایم لغوت التبت است چون تیغ یا سبب سلطانی بنان سرای مملکت با باغبان آسایش
پیرانی کرد و نهال وجودی چند که بر لب جویا بر تربیت بالا کشیده و شجره خلاف خواست شد و فسا و طیف ایشان بلباب وار

که بانی مانی علم و عدل و متمدن قواعد فضل و بذل اند در شیره لکوفه تنین امور ملک داری توفیق مزید حق کناری سرت
 کنا و دوزنسان کیوان محل تریخ صولت و آراء غصنفور رستم سکا شرت و اینا قان نوچری چهر خسرو معاشرت بافتنا
 عرواقال در سایه عطف و جلال ابرسانا و چشم بدرسا و شمع من قال آمین ابغی الله منجته و الحمد لله الملك
 العلل و صفت عرض کتاب در سلطانی و سوالات سلطانی قال النبی علیه الصلوٰه و السلام
 بوزن لا یمنی بکون سنینا و خبیثتها و بخبثت بیت چهارم ده محرم ششانی عشره و سبعا که میاس ثلثی اعدان
 الخبثت الخ الخ الاما ل شال احوال بود و در محرم سلطانی در موضعی که بر مرصد اقبال جای رصد خانه مبارک خیار سفیر مرود
 بنده به بندگی حضرت پادشاه اسلام سلطان علم پروردگار کسرت عیبت زمینه ملک پادشاهی مخصوص بر حمت
 الهی ضاعف الله مکه و سلطانی مشرف شد و مخدوم جانیان در پیراهن روتیت سلیمان رایت رشید سخن و آید
 عز نصره کتاب تاریخ را که نایه سعادت بدان معنون خوا بود چون منشور فرمان روائی بدست همیون گرفته بنده را چون
 کار ملک پروری پیش برد و بر صفت سخنان خویش با آسمان رسانید و عرضه داشت که فلان بنده در دین مناسبت
 و تائید معاخر حضرت تاریخی پرداخته و در اسلوب بلاغت و سخن رانی بدولت قصاصهای سلطانی قدرتی ظاهر و
 بر مانی با هر دار و در این باب با اندازه عاطفت مستفیض از نیک تربیت این خاکی را برابر غنوم بنده نوازی طلبید و
 و مخدوم جانیان سلطان و زراء العالمین صاحب دیوان ممالک ریزه قدره بنفوذ دم غیر نسیم معاون شد پیش از مشول
 در حضرت کردون مثال التماس رفته بود که اگر مجال مضیق باشد که در شای مستطاب فصلی شمع ماند همین قدر که از دعا
 مستجاب دوست فرستاده موخر خواند مولست مخدوم جانیان فرمود اگر مجال باشد عرضه افتد و الا فرصت انشاء نیست
 و مجلسی دیگر تر صد کند فلین ترک میور مجبور چه در انحال پادشاه جهان چون همیون بنده بر حقایق استیلا وقف بود و
 غلام وارد کرد جزائی بر آید که کسوت زر بخت اشعه بر تاج و تاج سلطنت در عوض چتر سایه کسرت و باری سلطان عالم
 خلد الله سلطنته بفرست پادشاهانه دار باب الدول طمون ازویا چه ضمیر این کمترین سطر خوش خوان آرزوی ویرین روان
 بر خواند و فرمان را که این کتاب فصلی بر خواند حالی عقیده خود را با زجل ملاکند کرد و بی ریل ساخت و مخدوم ان اعظم غرضها
 و نام یافتگان دوات که حاضر بودند امیر را ده میر علی و خسرو و جانت تغلق و امیر محمد هرزه و امای الغو و طغای و ملک
 و جلعنی و صاحب معظم امیر جوهری بگریه لفظ این کوش عرش را زامقرط میگردانیدند و دهائی که در زمان جلوس همیون
 اشاکرده بود برین سیاق میخواند حق جل علاه دوات میمون عنصر پادشاه عادل معتقد ملک بخش جاگیر لکوفه
 است تائید حق صورت امن و امان نقر کتاب خلف محمدی آخر زما که لطف طغص و نور شخص و سایه خص آفرید کار است
 سالیان ابد پیوند بنوید راحت جانیان در حصن حمایت و کف رعایت محفوظ و سرعی دارا و اقبال چنانکه محیط پیرین مرکز
 کرد و در عقبه خافیت اودوان و کردون مستیر چون خط مستقیم که سرزمین نقطه نکراندا و اهرام تابع و سخنان قطار را فا

برفت مک

چون مدارا بین القطبین منطقه بندگی بسته مطاوع و تحت نالی صفت که بر عقب مقدم باشد بر پی ارادت روان و سعادت چون
عرض لازم که بجز هر قایم بود بر استان ملازمت قیام نمایند بلفظ سعادت بخش محال فرمود که مقصود چیست خواجه جهان بجا رسید
عرضه داشت که موجودات ماسوی الله جوهر است یا عرض و عرض چون سعیدی و سیاهی باشد که با جسم قائمست درین طرز عاقلان
تا آخر نامت کلیات عالم را بطریق حکمت جمع کرده و دوحای سلطنت را سر پوشش طبع ایهام و زیوریکر تشبیه ساخته حاصل آنکه
تا عرض با جسم قیام نماید سعادت برهتان این دولت است و کی خدا بدیندیده افتاد قریند و دیگر بر خواندم و نصرت مانند پیوسته
که از زردم صورت منفک نماند از سایه چتر خورشید پیکر انکساک نپذیرد و اینجا باز سوال فرمود مشیر دولت عرض داشت که
هیچ چیز از جسمانیات خواه عالم افلاک و خواه غصصیات از پیش و باد و خاک و آب بی صورت و هیولی نباشد و صورت و هیولی نیز
از هم دیگر جدا نشوند و اگر تفرق صورت بستی جسمیت نماند یعنی نصرت هیولی است با صورت چتر میمون چتر همیشه قرین و همیشه
تخمین و اعجاب فرمود و عا مبرج شد بدین قراین غیش در استعجال و شکر گذاری بر آجال ایشان چون علت مادی با فاعلی مقدم و
ظهور از طلوع ریش چون علت صوری از غالی کرم از توافقی علل و تلیق سخن استجاری کرد و مولانا ای عظم قاضی قضاة العالم
نظام الله و الدین عبد الملك که نعمان در مقابل سحر شیش بی لا و نعم لفظ نعمای را نذگفت که هر چیز در خارج نشان هستی دارد و
حکما از چهار علت خالی نباشد اول علت مادی چون چوبی مثلاً که از آن تختی سازند و دوم علت فاعلی چون نجار که آن
چوب را پرستیده گرداند سوم علت صوری چون تختی که کمال آستکی پذیرد چهارم علت غائی چون جلوس پادشاه
تخت و هر چند نشستن پادشاه بر تخت که غایت و غرض است بعد از این علتها که باید کردیم دست میدهند اما در تصور سابق بوده و
حاکم این حکایت مصرع نخستین فطرت سپین شمار زبان سلطنت بالماست تخمین لاولا و حساب بختن گرفت کلامی
شد بدینجا موالی را اسباب خوشدلی چون فیض علت اولی بی پایان و دشمن را قدرت و امکان چون تحصیل مستغنیان بر سران اعلا
سوال رفت قاضی القضاة گفت هر قضیه که در عالم تصور کنند از سه جهت بیرون نباشد یا الله باید که موجود باشد و آنرا واجب گویند
یا الله باید که نباشد آنرا مستغنیان باشد یا شاید که باشد و شاید که نباشد آنرا ممکن خوانند پس این کینه در حضرت سلیمان منقبت چون
منذر دوزخ و نه در بان رب او غنی آن بشکر نعمت التي اعمت علی بر کشاده گفت در اینجا تقیسی خوب رعایت رفته یعنی تخم
الله واجبست که باشد اسباب سلطنت و کما را فی پادشاه عالم هست که در تصاعف با دوا آنچه الله و هلا نشاید که وجود داشته باشد
و دشمنان دولتش که کم و کاست با دوا عظیم پسندیده آمد و فرمود و همچنین باید پس بمقربان حضرت فرمود بسیار سعی کرده باشد
تا چنین معانی پنجمه محذوم دولت پناه به نیاف تربیت و الطاف فرموده عرضه داشت از زاده خاطر غیب نگار سلطنت
که درین هفت تریب عقل را به در غرآن موشح ساخت یکی آن بود که سخن بگوید و دولت و چون بهمت آفتاب خاصیت پادشاه
مقصود است بر ترشح حکمت و تربیت حکماء مستعدان اطراف و محصلان جوانب مجتهدان بآل میکنند و اوقات خود را مستغرق
تلیق و طلیق اوصاف آن میکردند لاشک آنچنان معانی که پادشاه دولتی را از عقل فعال استغاثت کرده باشد چون در کسوت

این عبارت مندرج کرد و چنانکه این ساعت پادشاه تائید یافته و مابعد کان پستماع این سخنان اهل زمر می نایم جایان بجا
 ادوار بعد از او را در کنار قبول جای و بسند بدین واسطه بر ارسال ذکر آن بر روی روزگار باقی ماند قاضی القضاة کفایت
 کلمات جان ناسلطانی که از قبول بدینیات بایراد آن انعام فرموده درین هفته با همین بنده گفته ام در حساب که بر آن رساله
 بدین منظر داخه باشد این بنده عرض داشت که تلیق این سخنان بمیان دولت روز افزون دست داده و الا موالی عظام می
 که این شیوه در کتب مترسلان و سخن سرایان مقدم و متأخر نیست تصدیق فرموده اند که در طرز عابدین طریق نیافته ایم و مبین
 نیست پس خاندان که خاندان مسکت بود و خاندان و دعای دولت روز افزون در اصناف قضایا چون ادلیات و اجلیات
 بیت هر دعا کان بجا بود فرستاد دل من کرده و دار دل جان روح این پیش از فحای آن است سلطان فرمود قاضی
 القضاة کفایت هر قصیده که در عالم باشد یا بوجه حجت و برهان قبول کند و اگر ابرائی خواهند ص یا از غایت رؤیای
 حاجت بخیف و مستم دارند یعنی دعای دولت پادشاه هم در اول و بیت بی حجت و علت مسجع و مقبولست بستم و تخمین فرمود
 چون از ترتیل دعای بجا فارغ شد امیر معظم بپناه الدین یعقوب مصحف جمیل و سجاده که عراضه درویشانست را نوزده فقره
 داشت معرب الحضرت خواجه مرغان سجاده برداشت و خسرو بخت تعاق مصحف را سر کشاد و بدست دریا مال گان
 یسار که بین الله کلید از راق خلایق تواند بود و او دعای سخن قاضی القضاة منجر شده بود با آنکه چون سخن خوب را در جهان بجا نیست
 زیاده از کلمات مقتضیات لاجرم طلبه علم اگر برده در دم دست رس یافتند گمانی خریدند تا هم بدان مستغنی باشند و هم ذخیره است
 که عاصیان و دزدان قصداً کمتر میکنند و اگر اتفاق سرف می افتد باریافت آن آسان تر است پادشاه علی مکات قدسی دارد
 مصحف در دست داشت بطریق ایهام فرمود پس چگونه جماعتی قرائت که کتاب خدا تعالی است میدزدند یعنی احکام پوشیده میدارند
 دیگر فرمود که سوگند بقرآن یا دیگران آن باشد که راستی در قول فعل بجای آورند نه آنکه مصحف سوگند یا نکنند چنین کنیم و چنان بعد از آن
 فرمود که این بنده فصلی دیگر را تاریخ بخواند با هستی و رویت در خدمت مخدومان عرض فرمود که در وصف سلطانیه قصیده مطول است
 نظم یافته است اما از طلال خاطر طر شایسته اندیشه میرود و مخدوم جهان پناه فرمود که ابان بای سلطنت استیفاء و حد
 استصاف شهر سلطانیه بختشم فرموده است ازین مناسب تر چه باشد الحال ناطق و القال صادق پس در قافیه مترادف از نیک
 دشمن این قصیده با نثار ساند بیت وضع سلطانیه کوئی که سپهریت بر یا بهشتیت مشکل شده بروی من خلک درو
 چه خوانی تو که در ریب و ملو خود قیاسی بخند عقل نه بر آن نه بر این خلک اگر نگردد قلعه او را بگرد که ز کشت از فرق در افتد برین
 از معنی این سؤال فرمود صف ملک بعرض رسانید که مقصود رفعت قلعه صدر است که خلک را بهنگام کمیزستن بدان کلاه آفتاب
 از فرق در افتد این تقریر طبع زبیروی اما سلطنت را چنان تشبیه کرده تعجب فرمود بیت باغبانیش کرد آنکه بیاید در رضوان
 روضه اش آنکه از غمره خوبان پر چین وجه مناسب پرسید دستور عطا کرد دست تقریر کرد که روضه محل ایهام است و محمود با
 پیرامن چمن از خار پر چین ساختن و ثمره و باغ را بنجاره سان و پیکان تشبیه کرده یعنی اگر رضوان بمرتبه باغبانی آن رسد پیر

از غمره خوبان کعبه ساز و بغایت شهنش داشت بیعت شهری ارسته چون کار که بخیلین خاصه چون باغ شود از رخ گلین
 ارکان دولت از معنی انگلیون پرسیدند کفتم در پاری انگلیون ملون باشد بر شال و بقلون در عتبت بیعت همه اطراف همپنا
 و سران بنامش سمن و یمن و کرکس و سر و دوزین این دو بیت چون ارکان حضرت تهمان فرمودند مگر خانه بیعت
 سنگ بر دل ننداخت حسرت پرمان خاک بر سر کند از طیره صحنش سقین پادشاه از هرمان و نسبت آن سوال فرمودند و
 مملکت سخن بل قهرمان ملک معنی فرمود و هرمان که از سنگ ساخته اند و اینها مملکت بر دل نهادن از سنگ آن و خاک بر
 کردن مقصود که با توغان آنجا طر بسری ساخته بفرانها رسانید بغایت تحسین و تفراب فرمود بیعت و دید از رفت ادو چرخ
 مقنن نشویر یافت از صورت او صرح و مژده بچین فحوی مت را افتخار فرمود دستور ملک آرای گفت مقصود از خرج نیکو
 استادت آسانست و صرح فرمود قصر آنگه پیکر که سلیمان جنت بلعین ساخت یعنی آن بر پیش سلطانیه شفته و سر کفند
 بیعت آب زور ابرو باد خطا بنشاند مصر سبیل کشد بر رخ شام ارد چین عرض اقا که نام پنج شهر مشهور بطریق بیام
 در یک بیت با صنف مراعات و مراعات صنعت اعراق ابرو کردن دولت پادشاهست فرمود که زور صاحب قاضی القضا
 گفت نام بغداد است که امیر المؤمنین اسد الله الغرار الکذا غیر فرآ علی ابن ابیطالب علیه الصلوٰه و السلام آنرا زور اخذ نمود
 اخلاف قبله بیعت پنهان جنت و نیاست حقیقت فی فی شعب و سفش رهی و خطه قیست دین سوال فرمود بی
 القضا گفت اتفاق است که بهشت دنیا چارست یکی شعب بود آن فرمود که کجا است عرض دادم که از نواحی شیراز و دم سفند
 سوّم خطه دمشق چارم قیصره یعنی امروز با وجود سلطانیه بهشت پنج شش شریف عرض رسانیدم که گفتام سلطانیه بهشت
 پنجم است اما آن چار کاره آنرا بنده ما بطبع طرب افزای پادشاهی ازین سخن استرازی نموده گفت بهشت که بهشت پنج شش آلا
 نیست که همه اندیکه که باشد شاید که سلطانیه از آن چار کاره بهر شد بیعت عقل کل بود بهمانش مهندس در اصل بود
 الت و استاد مکر روح الین قاضی القضا گفت تفسیر عقل کل توان گفت وجود خواجه جهان رشید الحق و الدین است بیعت
 از پی توبیت الت طیان هر روز خطه یعنی کشف صبح زهی جل ستم بیان پنجمی طلب فرمود عرض اقا که بنایا را عادت
 از برای عمل ریهانی ستاره دار بروی کار بستن فرمود که معلوم است پس کفتم رشت سپید هر مسجدی از برای رستی کار سلطانیه
 پیدا کرده اند بهر متعجب فرمود بیعت تا که تا بر داند سر اویش بکار جرم خورید نمودست چو خشتی زین سه نوبت
 این بیت را عاده کردم زبان سلطنت با مکر و دایره وزارت دین مبالغه لطیف سخن راند بیعت جوسق خاص و مآله دنیا
 سور شعری شامی و جزا و سگ و پروین از توجیه معنی سوال فرمود سلطان الکا خواجه صیل الدین طوسی گفت ایامی سار کا
 ثابته است که تشبیه و ذنایای موردن کرد بیعت عرض ساعات و دایم مساحت چون کرد طول محمود آفاق نایم
 محذوم جانیان فرمود ایکه بخت خاک فرسای بر سر ذات طول عرض آن مقصود است بیعت کرد و زمین جان تعبیه بود
 خلقش دت شد ایام کردی تعیین صفت این اعراق بحضرت وزارت جلوه دادم عرض داشت گفت ما جانت قیاس

شعری چنین مبالغه رفته باشد پس تفسیرش ایام که در حجت نامه آسمانی آمده و تخریج معنی مفهوم بنکی حضرت گشت و شرف بخشیدن
 ارزانی فرمود و بیت بر اقالیم جهان یافت شرف قنقلانگ تا که شد تنگ پادشاه روی بین صاحب جهاندار فرمود بی غایت
 راست ترین مبنی در این نصیحه است بیت بجز خوشیها کسری فغفرو غلام شاه بشید توان خسرو دانا این شاه
 خدابنده محمد که خدایتی او ساخت حتی مظهر آیت مبین با شارت مقربان حضرت این دو بیت را مکرر کرد و پس بیت
 در خیم پرچم ادبیکر فحشت جهان بچو در ظلمت شکسته انوارین پادشاه فرمود چگونه تشبیه کرده است مرشد دولت ترین
 گفت در تاریکی شب نور چراغ بغایت روشن است شکست که روی حقیقت میوه تاریکی نسبت کرده و یقین را که کشف
 معانی میکند نور شایسته داده باز میگوید پیکر ظفر در پرچم سیاه چنان معبایست که نور یقین در تاریکی شکست عظیم مستحسن است
 بیت رنجه کوس جانگیر شکست کسای کوش کردون جهان کوش دارد و یقین همچنین از یقین سوال فرمود قاضی العقیلا
 گفت یقین از کوس است یعنی بهنگام نوبت خروش کوس در کوش ملک آوازی می آید از بیت عدل ادبکی از کاه جهان
 بر دو فغان جزیره در که و بند قبا اند چین استعاره معنی فرمود برای محمد دوم سخن گسترده و دهم در صفت بدیع این
 تاکید المذبح گویند و ایهام و مبالغه را هم شامل است بدین وجه تفسیر می کرد که بعد عدل پادشاه بند کرده و هیچ کار نماند کرد
 زره و چین قبا و این خود هر دو محبوب و مطلوب است بیت تا برود زره ابرش سلطان خاشاک رلف جاروب کند و زره
 خور یقین در زیر بود و جمعه تدبیر بر جام جهان نای خاطر شای عرض کرد که خور العین کیسوی مسکین را جاروب سازد تا خاشاک
 رگد از مرکب مرصع حرکت سلطانی رفتن گیرد و فرمود که مبالغه است بیت حاصل ملک جهان بخشد و منت نهد
 و کم از منت چندان که نوکونی چندین چون این تقریر در ضمیر منیر جایگزین آید پسندیده فرمود که چنین است اما در روح اره
 دولت بجز دستماع اکتفا فرمود و بیت اسی میزد که گرگ از ره بر باید موی تا که چوپانش بود بر امر امیرگزین چنانکه چو
 بتقریر در آید کرد و از ایغو ملکباشش جمل در شین میراجوی حسین است که از این حکم ابن تومن افلاک کشان ازین وزیر
 علوان این قلع ادواغ خروش نهد بر کل شیر عین از وزیرش که دستور مصالح جویند عرصه ملک جهان یافت بزرگان
 پادشاه معنی ترین پرسید گفت دین دارش بیت از رشیدش همه رشده است جبار شامل تاج او بر سر ملک است سخن
 سایه دین چون بدح وزیران دین پناه رسید محمد و جهانیان فرمود از اینجا بگذری و دوباره عادت کردم بموقع پرست
 بشکر و سر ملک میر علی خوشی او چونکه نظر کند ستور و چرخ و شاهین پادشاه بوی طغیبت شد و فرمود چون مح تو میخواند
 کم از آنکه کاسه کبری همزاده کاسه گرفت و گفت هر دو عا که امروز فلانی بنده است امت دولت روز افزون را بعضی رسیده
 مستجاب باد پادشاه کاسه نوشید و خورد میخواند بیت چو ساغر در کشی فامید گوید همه نوشتم همه نوشتم همه نوش
 بیت میرغاف که آن خسرو ایا قانست تا بدو چنین بر دل سلطان شیرین ارکان دولت درین دعا آیین گفتند و نرسا
 افتاد که در بنکی حضرت این بیت موقی طبع یافت بیت بنده میگوید و ارواح ملک دگر میسرید دعا را با رادوت

چون چکان گشته دلی چون کوی خسته پیوسته سرگردان و در طغاب بل در تب و تاب روزگداشته ام و برین کره خاکی چون آتش
 باد و دول با و در کف و چون آب با ناله بجای صل سنگ در بر و چون چکان با سپین خوشکوب
 خاک بر سر داشته همسوزگارم چون کوی بی سر و سامانست و چون چکان بزمعدلت پاوشا
 دست آویزی ندارم متصرع دل گفت تو شا و باش و اندوه مخور نه بسینی که چکان تا اول دست خوش
 مطاعت نشد و چون فلک بکرت حامی ملی زبرد بالا گشت از دست پادشاه رقت والا ندید و کوی تا زخم چکان کشید
 و بروی غبار حوادث نشست در میدان برکت با و گشت سلطان کنت مساقبت یافت زود باشد که در بقیه المیدان این
 هم چکان غایت پادشاه و تربیت مخدومان اعظم کوی این جوی بسوی مقصود رسانانست و الله تعالی حالی چکان
 اشارت سرصدیق بگناید کوی نیز بتصور انجا روعده آهنگ از نمود و در شطرنجی از جای برآمد و این داستان پشیمانی
 کوی و چکان و ثنائی دولت روز افزون در جهان یادگار ماند پادشاه با بکمال لایزال پادشاهی و سر حکمت با غنای قضیه اراک
 هر چه تو خدای جان بود که تو خدای که ناگویی اغیر رفین و خرم چکان و دران استقرار دارد و چکان زلفان محبت بیکبار
 با و صبا با کوی زندان بنان می داد و نقطه معبر خضاب با نیم و ایره غایبه بر کنار چهره دلبران از کوی چکان خبر میداد کوی
 ده چهار سینه چکان ارادت سلطان اسلام فرمان دهفت قلم با بیسانی جان بی فروغ آروغ خیکر خانی مصر
 پادشاه ملک بخش ملک که ملک دار اولجا تیو سلطان کرد و بیست این دعایت که بر این زمین است و همچو خیزش
 اجابت فرض است اگر گوست چه چکم بعد از بنواز و کرد بدست چکان مرا چو کوی بزین و آنچه بعد از آب و الصلوة
 و سلام علی من و آله و سلم و القیام و الخیر **تمه احوال مصر و موجبات توجه چریک منصور بسوی**
پیشام سخن پر پرست از و خامت که از احوست چون نخوت بیگاست مشنوی پرورش آموزد و ن پرورش روز
 برانده روزی چون لعل طرا که آفتاب حد کرد و بدو علی بدست تعالی جناب قدس عن الانقلاب ملک مصر ملک
 مصر و شات باز ملک شد و کار سلطنت با ستقامت محمود باز رسانید مصری نفوذ مباد و عاود زایل شد چنان
 که هر سال بخوار و پانصد تومان حقوق دیوانی با وجود سهولت و رفاه سکان از ان حاصل میشد بدین تفصیل قاهره و اعمال سصد
 تومان و شش و مضافات هزار و پانصد تومان حلب و بیره و حمص و حما و سواد و پانصد و پنجاه تومان مانند عربی روز بته هر هفت
 در اغوش و اما سلطنت آورد و دلال جمال آغا ز نهاد با قول که چهره حال از غبار قیامت اغیار نیست بقتل مخالفان و دولت تسلی
 جست تخت صد و هفتاد و تن امراء مصری و شامی بدین اسامی از امراء مصره موسی بن الملک صالح بیز چاشنی کیر سالار بلار غو بکیوت
 بیاس تنکور بکیوت خاذا را تدمیر خاطری طاشقور چاقا قدر قیان طغا جارسلیح دار جانی آخور سالار داد و آخور سالار کوری پول و بکیوت
 بیکری و از و شقه استنور قلنگ لری منصور الفای بیز علای بیز مجنون بیز با و التون بو عاء علای طرمطای محمدی
 قسلا می قیاق شامی جارجی ابن البصع الغوش قراجه و محی مغلای غازانی بکاسق طوغان با تب سرمون و دیگران را بر سبیل مناد باز

فاش حیات بجهنمات فرستاد و گفته و صاف بقتت نبرد و خرد این سخن و در نیت که زندان دشمن به از کور نیت برهانند
 لاجرم از اندیشه لبش و نکال او حکمت الامراء مستقر حاکم دمشق و جمال الدین اقوم والی حلب و امراء اردش و سنقر اقوم
 مسترید و مستوحش شده ابل و تبار را بکشد و با مقدار پانصد سوار همایکت ظاهر و انقود حاضر شرعی آنرا و کوا فی علی ارض
 ثقلها سنگین نمائید که در محاصره بستم و بسته به بندگی حضرت سلطان عالم التجا نمودند و در طول البیل شعر دعوی اصل
 ارفطابند بملها و اطوی لتبیح ای صیحا ^ع خوانان و در سخا به الثنا با سب و قفا ر بخطوات مراکب خوش رفتار قطع کن
 در مقدمه سلطان میردین رسول فرستاد و از صورت حال آنها حضرت جلت کرده امیران قلع قباد و او دوجی مصاحب یلغ
 و خلعت در حد و دیار بکبر بپیشان رسیدند و در ماه جمادی الاول بسلطانیه که مربع سرسلطنت بود پیوست ارکان حضرت
 شرایط جلال و انزال بر رسم استقبال بر عایت رسانیده شرف و الجا میشتی یافتند و انواع محبت و سیور غامیشتی و تشریفات
 کرانما به از قفا و کلاه و کمر مربع مبذول افتاد و شازده تومان زر انعام فرمود و در وجه تشریف اشباع ایشان شازده هزار
 دنیا صرف شد صیغی هکذا هکذا طریقی الحالی چون فرستاد و مخافت شب مصری بصباح مین و منیت سلطان رسانیده بود
 و از حضرت تغال با لقب آق سنقری مشرف شده و امیر حسام الدین همنا سردار عراب شام نیز از مطا و عت ملک استغنا
 کشته رسول سده مسدود طاق سلطنت با طیارای بطاعت و لمن مقاد و عواضه ابل و برار مرکبان مصر حرکت و جواج عتقا
 همت روان کرد و مراحم سلطان و عوطف ایما فی آثار قبول و اقبال و الاقبال و القبول قربیان با طیارا رسانید و بر لیغ مثل بر خط
 و استر عا با خلعت خاص و تشریفات اقارب و سه هزار تفرقه حواله بر عراق و دیار بکبر مصوب و له ایچی بقبرستان و صیغ
 هوادی الحیا طلق عقبا و امراء مصری بکرات حکایت فصر و غلو و ایغال او در قتل و زنا و ظلم و اجحاف عرصه داشتند
 علو همت و ثمول محبت سلطان که کفیل انصاف مظلومان و موکل بر انصاف ظالمان تواند بودند مناصرت ایشان از زبان او
 و چرکت بزرگ را با سرکاب و استعداد استنهاض و هتاد بر لیغ رسانیده رایت غفر بکبر بر غم بلاد شامی متوجه شده بود
 کشت و در ایوان جنوبی ارم نیت خورن بخار سلطان بدر الدین لؤلؤ زفر فرمود و روز با جشنها و پادشاهان کردند و در انجال
 امیر سلطان پسر امیر حسام الدین منازرا نهاد و برسد و سباعت کشمش فیض انعام شاهنشاهی مستعد و مخصوص کشت و
 فاعار با کمر کوهر بخار پوشیده و کیتومان زر انعطیات نامی و در امن ریخته با ثفاق قوم که ایشان نیز علمده جاده و زر و انعام فیه
 بودند و انورند و کاسات جین مزاج آفتاب نقاب نوشید از حکم بر لیغ حله و کوفه و شانه با اعمال که زیادت از چهل تومان
 ارتقا همت بر بیل قطاع بنام امیر متا منیا و متا کشت صیغ اذما جلدن با سع الغزالی پس ارکان حضرت با سخن
 آلات حرب و استعداد توجه اشغال نمودند و آنچه مشا به افتاد و از ارباب و عدت این سفر پنجاه و پنج هزار دینار در مونت جسد
 کنگت آنچه و مجانبین در شمار و میردین صرف رفت و به تحقیق که در بغداد بود بان مضمر شد و در اثناء این امور هزار و پانصد سینه
 و قلا و شعرها خلق ضیق و ان وضینه فوادک له خطر یقلینک هاجس از مستحلات و یوان وزارت و امت جلال کرد

فرکت ساخته بودند بر سید در توارنج مسطور ندیدیم و از ده آتش نموده نیامده که در هیچ زمان جنت پادشاهان صاحب قران و پادشاهان
یا غی ساس و صلاح خاندان نیست و دوست و شصت سرسبب بخدی ترا دو و نهاد خوش بکیر و همون نور و با جل و قشقا
کو ناگون از طلسم اکسون و زین مرصع تمام و روی بند پروین شکل و زین پوشش زکشی بردست علانان پر پوش جانت کش
روان ساخته و دو هزار و پانصد نفر شکر که تخت با و توایم ابریه جنت حل و سادری در بقیه قطار کشیدند مصیعی قلایعی و
شخصی الخیاطی مظهر و نو و چرخ و در انداز و یازده هزار و کسری تیر انداز پولاد کذا و صخره کذا و بهیفته کشت انحرافه کشف قلعه
و صد قاروره لفظا صد سوز و صد خوار و کوس پل بیات رعدا از صورتیست و صد علم عالی قامت عالی قیمت زین با پیچ
پرچم کیسوز زینت شعار مرتب کشت و کلکت و صاف را این اوصاف را این اوصاف در خیال مرکب جمیت ای با و نظره
زادای ملت سعادین فلک با پیچ ساسی ملت کسره بفر دولت سایه فتح بر بقیه مملکت های ملت و صد و شصت مرد
نقاب با کلکهای تیز منقار و گردار و پنجاه هزار پوست جبهه ناری مغولی عبه کردن ثقال چرکچی زانو نای این ساختگی شداری در
سلخ جیب طوبها و جرفایشی و بوقهارا سیلایشی کرده رایت نصرت قرین راه بنجار نصرت نمود و روی قدر بر صطحاب
و هتیناس رود این دو بیت میسر و جمیت کای چرخ فلک با رخ کلگون آتش با ملک عریض جابه افزون آتش
در آب چوموسی و در آتش چو خلیل کرد و روی خدای برون آتش پادشاه بانو نینان اعظم چوپان و سوخ و این قلع و
مخد و ان جان و اینا فان حضرت خسرو و جنت توفیق و امرای طغای حاجی و محمد هرزه و امرای تومان ساسی و وزیران
امیرانده امیر علی و طغای و محمد حواجه و تکان تیمور و وادی قاذان و امرای مصری و میران هزاره و تا غولدار و تولاک و قلع
و استعجان و ده تومان شکر است حرکت می فرمود و فضایی صحرای و عراض براری و اکام و بهصاب از جوش و خروش و
جاکیر و صطراب آمد لک مؤلفه زینزه هوا که چه پیشه نمود زخمیه زمین پیچ پید بود و این رساله در روز عرض جمیت
ان شایف بر مقتضای مؤلفه و فی الجملات اجتماع السور و روز دینه چهار و دهم شعبان سنه اثنی عشر و سبعمائه چون رسید
نشان سلطان جان با عالی بنجار که موصل با دبر رسید شکر را خجبه که جبهه واقعه نصرت است عرض قیمت میفرمود خود پای
مستقل از میان سلمه بر سر آمد کمانهای چاهی در خدمت شاه جمید این شپت عبودیت خم کرد زده هزار و ده نکران شد
ترتیب لشکر منصور از قبیل امرای جهانگیر و تدبیر و راه بی نظیر مشاهد کند هوا از بر قناره سرخ لاله زار نمود و در شان نظام
مهم عقل در کوشش گفت چرا درین سفر صورت چنین بر چنین انداخته و روز و شب ناله را با و آبی نفیر و کوس نویب
مان ساعی چون نیزه تیره را با خود در پیش آید و مانند علم بقدم راستی اسنادکی نای برای و قایت بران و قار باز و بند و نا
توفیقی الا بالله ترتیب کن و جان قار را آید ادا جاده نصرت الله تعالی بسیار بسیار لشکر فکرت عرض ده جبهه غلاص بر اکن پس
ثابت دار و مکران بیان در میدان همان بجلان در آور و تیر این دعا بر پد ف قبل چنان زن که چون کان لک مؤلفه مصرع
آواز زده زکوشا بر خیزد جمیت تا جانت شنشاه جان سلطان چرخ سرکش چو کان دست خوش فرمان باد نصرت

صفت قلعه سنجار و محاصره آن

۵۵۵

فهرست

عاصم

میرمن های آسایت رایت فتح سزده فاشه دوران باد ناصر شیعه حق تیغ تو آمد کردی بدعت آباد حراج یکی ویران باد جلیس
 نوک شام یک پلک نیست قاهره قاهره و مایه ده ایوان باد هر که در بند کیت است نشد عین پیکشیران غلامان تو هم قربان باد واکو
 نوبت تو سر بر از دوتون چون که کاسی پادای تو در فغان باد روزی که جانش پیکان نیست تن شود خاک و جگر آب و یکدیگر جان با این
 و نم خون که باغات رسد هوشان بخرن قلوبن هر چو کین باد هر که بالگر تو غم تقابل داد مغزش تیغ و دودی کوفت خقان باد نصرت
 پیش روست و غلظت و آتش روشن آمدت عطف جان باد سلح شعبان را در کنار فزات اتفاق نزول افتاد و در کبر از کشی سیاه سیاه
 به عالج در هر یک از ذاخته مصطف جبری بستند و چون آب فزات نقصان پذیرفته بود از سفاین شش بر کابستند روز یکشنبه غرض
 رمضان رایت عقاب سیاهی سیاهی سیرین سیاهی سیال اقبال جریده با فوجی خورشید فرموده سیر زاده اعظم میرمنی تو
 و امیر جمال الدین افرم و حاجی و افندی به رجه رفتند و اغریغ لولایه صکر اعترج دین بل اعترج کلام رسانید که کجا
 زمین قرار بر غم است خلاص این دیار از فزات گذشت سکان قلعه بمقاج بدایت در قبول کشاید و بقدم معادعت تقیل عقبه
 جلال امساعت نمایند تا هر یک بغایت بغیت و اما فی برسند تا فی باریچه قصا در کار بود و مقدم است بن بدر الدین موسی ابن
 او ز کشی کرد و غوری بدماغ بیدماغ خود راه داده و اما فی و جوشی مواضع رجه را در قلعه آورده و پل خراب کرده و مستعد ایستاده و در
 جواب دست به تیر کشاند و در آرم بر بستند روز آدینه ششم ماه بوقت عیاشت رکاب آسمان در رجه گشت و تا هم گشت
 در حوالی رفته قلعه ایستادند و از کثرت بیرقهای فون هشت و اکسب احمد و صفر بن امیر المومنین علی ابن ابیطالب علیه الصلو
 و السلام صحیفه حافظه بخواند لکن کون لهدیه التلبلیه شان و یجمع علیها اذ انان بنی الاصفیر بر طریقه مغول غریب
 اواز که از اسور مدی گویند و هم پیوستند و غریب کوشی چون دعای سحرهای بمقر فلک خضر رسید معصود آن بود که چون
 سواد موج تعاقب لشکر جبرامشاه کردند و رایت منصور محادات ایشان در ابراز بایده ترک عا و گیرند و سمت عتقاد پذیرند و سیاه
 در کمال کاه کاه در اعقاب حراب تیر چرخ و سنگ مخنجر اعمال عا طین دادند فرمان شد تا و ثاق و شوق دعایم کردون و او
 محاذی قلعه نصب کردند و تا مدت لشکر از جانب معاوی و مصاعد بر مثال سوار بر ساه محاط شدند و قلعه ماند فلک البرج
 دوازده برج و خندقی عمیق آن سوی که عرض پزده کرد داشت و بر سه طبقه مینی بود و اساس دیوارها بر سنگ استقام تمام باشد
 و دروازه و تاج و لب و مضاعفات از آنجا که افشان مندم ساخته چنانکه بنید کارا وضع آن ستر من خرسن نظری مد و شاه در حین است
 پنجه که فاقه قذلی یا بان علی الطین حال است و از چهار سوی تیر و سنگ را حایل میشد و فشته و مع پدای خایره و مردان و قربان سیر
 مرتب از چرخ و تیر و ناوک و مخنجر و عزا ده و عرو و سنگ مشون شده و صانع آب اعلی من رصایب الاحباب و صنفی من گوسر الباب بان
 گذاشته و ایشان را از صنفی من کلها مینشغیر و طبل بی نیاز کرد اندید چنانکه در وصف قلعه گفته ام شعر صفرن و لکن بر مضاعفه
 مکتوباتی کل یوم ذکر حکم بر لعل نقاد یافت با لشکریان بهم خندق را از بسا تین رجه و وادی فزات نقل بهریم مشغول شد
 و توار با یعنی هر که سازند و روز و شب از بخت نیاساید در روز دوم معاینه دید که کنا یا بار و انبیا یاری بهریم حاله الخطب یافتند

سلطنت سلطان محمد وقح سبجا

۵۵۶

و منیب سیفی نارا ذات کتب رسانیدند و صورت مجاہدین کہ از اطراف برافروشتند فی جید با جیل من سید نمودند روز مجاہدین
 و لشکر تخریب دور جبہ کہ در پیمان قلعه افتاده بود و تفتیش مجاہدین و بیرون آوردن ملشی از خندق اجہتا نمودند قاضی رحمہ اللہین با
 ستون شیب آمدند و بای و تفرض رسانیدن شفاعت نمودند خلعت یافتہ مراجعت کردند باز دستار چوخاں خاتم زنہارا حضرت سلطان
 سلیمان ایماں خواہش نمود چون مبدول افتاد مشروط بنزل جلد و تسلیم قلعه و عقب بوسوسہ و بومردم قان مسئلہ ہتیفہ در
 پیش آوردند و چند تن از شیب و بلا تیر خرچ رسید از حکم پر لیغ خراسانیان و فرج آسان و در عقب زدن قدم فشردند و راجہ بستند
 نزدیک رسید کہ نقابان از قلعه مفا وضع زمان با شوہران ہتاف کنند و معارلت عاشق و معشوق مشاہدہ نمایند باز قاضی ایچان
 بسط بساط صراحت و تجدیہ قاعدہ شفاعت باز نزل کرد و اجازت تصرف یافت و ہتاف را بنواختہ جان رشید الحق والدین غرضہ سرور
 عیول و محبب اولاد و پیوستگان او را بہ قلعه رجہ کوش لکند نہ قلعه کرد و گرفت و رشب سلطان برابرش کرد و خرام پیرامن قلعه
 میفرمود با و صاحب عورات و طہال سمیع اعلیٰ شہرت سرور را و آغوش شہقت و مرحمت سلسلہ عفو و اغماض را بگنجاند روز دیگر شہر
 نذیر دستور آصف رویت عرضہ داشت کہ اگر سلطان عالم دوام روزگار سلطنت را فرمان فرماید تا کارین ہجرا کارنا جہسب ہرما دوس
 فیصل کنند مشکل روزگار ہشاز ہکتر کشائی مرحمت قل دولت روز افزون داند این تقریر موافق معتقد ہما یون آمد و مصلحت آن بصورت
 او مغفوس فرمود و رای صایب دستوری با نام مصالح صلح و اصلاح و تقبہ سوانج نچ و انجاء ہتھا لنمود و روان فرود سی می سرائیت
 کلید کچ نسبتہ توفی جہاں سرورش خجستہ توفی ہر چند نوینان و آمد و بزرگ و طوائف چرک شکایت و شہانت میرسانید مذکرات
 و تعلقات و مشرطات بی طایل ایشان قرفہ تعویق کردین و شکر از حکمت سرانزدن ہنای رسم محاربت میناید اما خواہ جان فخر
 الی اصلاح الجمهور و انجاء الامور و اخلاص کواکب ہوم الحجاء و انجاء انفسا للذوالکفایت عطا را صابت و دایت نمود
 و اہل انواع لطائف و فنون حکم کار بست و بعد از توار و دو تراز و تراجم و تانج کرہ بعد از خری بران مقرر شد کہ نور کشی ہتھا و کچن از اہل
 مصر کی مجتہدہ قلعه حصنا الذل لہو بدیوت ذاتی کہ بہت از نیستی فارغ بود ہفت فروی کہ بہت پیشانی سوکند یا کند و خط شرط
 دہند و بر لیغ ان بسانند کہ تا بوی با شک و شک با کل خطر اب برابر و محدود با شراب ملارمانند بندہ و ایل و مخالف مخالفان
 و مؤلف مؤلفان حضرت باشند و حضرت با ستیزال قوم و پرداختن قلعه تکلیف فرمایند و اقطاعات و عطیات و مان پارہ و شہرت
 ایشان چنانکہ تا غایت مقرر بودہ ضعاف موافق دارند و قرا قولان و امر و شکر این علفہ و انزال ازیشان بطلبند برین شرط نوزدہ تن
 از اہل قلعه نزول و با سان عربی اولجاشی کردہ و بہت چرک طہار با آوردند و ایشانرا بہت شرف و شہتہ و چون مسجد جامع با
 لشکران تفرض رسانیدہ بودند و عمارت آن در اصل با نام نہ پیوستہ این سخن عرضہ افتاد سلطان اسلام خیزار دینار از خزانہ نعام فرمود تا
 نجم الدین و عمارت مسجد صرف کند نفیر و زفر ساکنان و نوای آوای مطربان از با ہم قلعه کوش زہرہ و کیوان رسید و عای دولت سلطان
 رحیم با صوات بلند و زخم سجہ زبا نہا کشت تا گاوارچاں لشکران آتش در ہنرمی کہ جمع کردہ بودند زدند و صورت و تربت نجم الدین
 اسکا نمود و شعلات آتش مشاعر علی را ہم بالای قلعه زبا نہ میزد و دیوار قلعه چون چراغ مجوم و دل مہموم کرگشت ہم دین مذکر

که ببت و چهارم رمضان بود سلطان بنصرت فرمود مبارکی از خوات عجمه کرد و طواف لشکریان مساحت عبور کرد
 سر جبر چون خلایق روز خسر بر سر پل صراط مجتمع شدند و در آن مضایق بوابی آثار زحمتهار رسید و در آن حال یکی از افاضل
 شیراز صفت رجب بدین عبارت نوشته آمد هر چند قلعه جبه چون قبح رعنا دعوی عذرائی میکرد و القبحه الرجبیه تارة ناتی ذوات
 تا بی اگر لشکر منصوب میکرد و دیگر علم منازل بر پای میکرد و دوشیزکی بدوشیدگی متبادل می یافت بل چون زمان حاکم در
 طلق میضافت و دهستان آن چنین صورت بقوت قهری از شیشه توارسی بیرون افتاد و از مغول مغول اجزای جبه
 زخمه رخنه میشد و لکن الله یفعل ما یشاء و یحکم ما یرید و در حدود بیت مصعب هات الحدیث عن الزواید و غیره
 این اثر و نظم و صفت بلال تنبیط سلطان فی اتفاق آنها افتاد و چون در یکی حضرت جبر و شاد رکف گرفته عزت مشول یافت و شاه بر مندی چون خوشه
 بر مقطره ارتفاع نشسته بود و نویمان بزرگ و سواران فرخنده و اینا قان زمیند برکت و موقوف خوبیتا و با در چیان علی الرسم سیر
 خاص شریک شیش در دزد و امرا و با چیان مبعثات راح شغال نمود ساعتی قنطر بود تا محمد دم جیان چه وقت باشند و آن اشارت فرمایند
 نظر آفتاب بیت سلطان را و جو و کمینده و خرم طبع شعاع ساخت بی لاحت و تکیه لفظ اعلی این خطاب طلب فی مصعب بیانا چه داری با و جوا
 باز با جبه جان بلفظی که غیرت در قنطر میزد و نگارتاب تاریخ و شمع آن بین ساق فرمود که کتابی که بنام ما خسته در سلطانیه آورده عجب
 قیامت کرده این عبارت از زبان کهر سلطنت آمده در حقیقت صیغه جمع و مطبوعه است با هی افتاد و عرصه و شت که سلطان عالم را کتاب
 کمر بنده است و مدت العزیز تمام مناقب شاهی که چون مدد ثوابت قیامت قیام خواهد نمود فرمود که میدفتم که تو ساخته میگویم قیامت که و جها
 بدست در اعطاء انبیره که که در خطاطی آن میباشی فرمود و سجده میزدی تا که زانیه بواسطه تقییل بر روی خاک نقش العبد کاشت و
 که حال غار کرد و دوش چون غریب غاری که الخ غار تون کرد و دست بر غم خوابجا غروب سر عوش نورانی از سر محمد بجا و و کس لفت
 میل از دوش انحنه در تن قی غریب بر اطراف این طاق مدور و رواق طابق قنطر خزان چون قنطر پی پیکار از دوش و کعبه عالم
 سفل نظر میکرد و لمؤلفه همه در کار چو کار کج و سرگردان اما که خلایق از کاره لشکر کا نظر کردند عید چون بوی مقوس آمده لمؤلفه فی نی چنین فعل از زبان
 بر جاشید لوح جانی می باشد افتاد بلال ناید کان بشارت شربت سوره ن والقلم و ما یسطرون مصور دیدند و آوازده لمؤلفه حال الطالاسی که
 و رکت الله بر آرد و در میان بنده و صاف این و صاف بر رسم تنبیت عید در سلک دعای دولت پادشاه جهان سلطان عالم غیاث الدین خد بنده
 لمؤلفه و فیکوا این از غون ابوه ابانا این هلاکوا این تولوا هوایر الشاه جنکر خان قبل بحر فی شها منیه العفول
 که صد عید دیگر اما حسن و نظم و او لمؤلفه عید طلعت سلطان جهان میمون باد دولت او چو کیشبه روز افزون باد تا بالاست کی بر غفلت شکل فعل
 تو تاج سرز کرده و باد هر زمانه که رسد زشب از روز ترا اخذان کام دل منجی مل مضنون باد و پناه و کف مدلت صفت اقیم از صفا
 حادث چو فلک نمون روز عیدت و کوبید با جازت فلما که چه می باید و پشت و چه خیرش چون با نصی ماه نواز خون شتی پر شده زود دل ساغر خرم
 سفل پر خون باد لمن موزون طلب بدره ناموزون کش ساقی بر نم درین چنین موزون باد و روزه کات چار سرب و جاسر است چه و محبت تو انجام طرب کلان
 هر چناند کشتی با طلبی یا خواهی سم درین ساعت و هم اندم و هم اکنون باد بالشی الوضی و علی الولی و آله و صحابه رب ختم بحسب

تذیل کتاب الاحوال جهانگشا

نَسْتُمْ قَوَائِمَ دِفَائِحِ الرَّحْمَنِ وَكُنْهِمَ لَوَائِحِ مَنَائِحِ الرَّحْمَنِ چون تمیق این حکایت برین منطقیست بدین
 و مخلص این سیاق بدین شیره ترتیب یافت مضمون سعادت بر عادت نظری بکرامت راند و ملحق عاقل اندیش برتر شایسته
 کار بست یعنی هر چند تاریخ و صفات که صفت براعت از اعطارد بقلم زرین شهاب و حل دوده زحل از دوات سیمین ماه بر لوح
 کردون تحریر کرده و کتاب جهانگشی را ذیلی مذقیت استیعاب لباب آن کتاب نیز با چند لطیف و نکات دیگر که معلوم شد
 در خلال این مجموعه عباراتی سلیس و اشاراتی لطیف و نیک فضلی مفصل تواند بود تا زمره افاضل که دست توکل بر این سلطان
 زند هم ایجا حیرتجوی بر سر شاد و از حیب معنی غیب آرای صل بر آورد و دست تدبیر استین بهیجا و تکریم بعضی روایت
 کند که مؤلفه حالی که این حدیث در اندیشه رست شد طبعم بطوع گفت که آری چنان کنم که محققا از احراز فضیلت نشأتین
 از تقصیر در تلقی سعادتین روی نماید و در ضمن آن عجایب حکمت بالغه و غرایب قدرت فاضله مشاهده رود که از ظلمت
 مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ چنانکه میزاید و از مردود مرده دل شده حیات نَجْجِجُ الْحَيَاتِ مِنَ الْمَيِّتِ بر چه صفت بکوش و لهی زند
 میرسد اگر آتش بیت جهان سوخته خیزد خانی در بدایت خروج و نهایت کفر عینی سده تسع و بتعین جسمه شعله بر کردون و کاشیده
 قَدْ هَوَّلَتْهَا دُفْلُوهَ النَّارِ بِنِشْخُونِ بَرِيقِهَا بَرِيقِ الْمَرْهَفِ لِلْعِلَّاهِ مَبَاحِجُ شَرَانِ جَانَا كُشُونِ كَرَفَتْ بِجَوَانِدِهَا
 انوار معدلت پاوشه بهفت کشور از زنده لَوَاوَسْبِرَ الْجَانِ بِي سُلْطَانِ رَسْمِ عَشْرَ سَجَاءَ مَعْمُورَةٍ وَ جَوْدَارِ عَلَى الْاِطْلَاقِ مَنُورَةٍ
 ساخت و مشاطه هُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ پیرایه کرانایه لَوْ لَقَدْ وَرَنَ اللَّهُ اسْرَارَ مِنْ لِنَعْمِ تَرَابِ تَرَابِ اَوْ هَسْ مَمْلَكَتِ يَدِ
 وزینت داد و منیران نیز بان روزگار خوان خوان رافت و جهان پیش پر و جوان چنان مطلوب بود آمده نیاوری که مؤلفه
 آغاز سخن چون کنم اندر قلم آید کاغذ همه از تو و انجام زمینیت طوایف تا تار را یعنی مغول که بیان مغیر آرای نبوت است
 صرمت ایشان چنین اخبار کرده لَانْقَوْمُ السَّاعَةِ حَتَّى تُفَالِقُوا الْوَلَدَ صَعْدًا لَا عَيْنُ حَمَرٍ الْوُجُوهَ ذَلْفَ الْأَنْفِ
 كَانَ جُوهَهُمْ الْحَبَانُ الْمَطْرُوفَ وَبِكُلِّ مَهْرَجٍ قَبْلَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَقَدْ جِدْتُ قَبِيلَ وَشَوْسَبْتَ اشْدَانِ قَبَائِلِ كَهَذَا
 چکیز خان آنجا قباب سرودی افزاشه اندامثال اروت منقوت قاعن سلجوت سو غالوت تو مات موت بارین خوش بدست
 بار و کاس ادر قین دو قولات که انتباه قرابت و اشتداد وادیرات تققومات وورنس تار کرایت جلایر با غت سلبه و زو با
 لو کیوت ارلات که سپران و دامادان بودند و دیگران چون اکیرس موتان کومین ساقات چنین لیکر برو تکیمن قربان بدافین
 بآوت اندک جرغن یان ساق و دران عهد تقدم قبله نایمان و کرامت و ساق و چند قبایل او کت خان شت و چکیز خان را
 نام تو چنین بود پدرش سید کای بهادر بن ترمان بن قبول خان و پشت سپه دشت جوجی جاتای او کتای تولوی کو لکان جو غله
 جا و در اوجو غان بدو اعی عن سعادت وین نقاب از جمله اتباع او کت خان کشت بل با و یکجان و دودن میزد که مؤلفه یک
 بیست کو دودن باش چنانکه در کلیله و دمنه و داستان شیر و شغال و محاسن نظر او امثال آمده جابل خدیعت طواح و شایسته

تا آنکه آن متهم و متهم شد کلک و باید از قصد و چنگیز خان آگاهی داد و بنگاه را بکاهی بشیر و نه قوم خویش روان کرد و بر سرش
 با بونزه یعنی آب گل آلود و آنکه آن بکشگر برسد و محارب و در پیوسته حکم سابقه ازل و کلد هرا ما مساعدا و ایتامعا لیکیرل
 چنگیز خان طغرافت و لشکر او آنکه منکسر و متفرق شد و ذلک فی مشورت و تسعین و سمانه درین روز طغرافت و زمر صاحبان
 قوم را تا زینت و ترک و کوچک و بزرگ اسامی ثبت کرد و ویرت بخشد که هر یک از ایشان مناصب رفیع و مناسب برفع و مناسب برفع
 هر سایی صاحب یاسی و هر عالمی ناصب ایتی لمؤلفه بهمت در تربیت از خاک ساز و کیمیا و زشمول مصطاعت معود
 عطا میشود کلک و باید و راترخان فرمود و آن رت بر اولاد و اخا و ایشان تا سلا و تولد و موقوف کرد و اندک و لیک
 بزرگ بهمت حقوق ادویای دولت با ضعاف مصطاع و حسن پادشاه مقابل کنند چون زمین بر و بند که تخم را کی ده تا هفتصد
 میدهد و لیسان بدسل و همچنان خود پسند مساعی پیشکاران و خدمت یزدستان هیچ بزرگ نگیرد و از تراحتی بزرگ خودشانند
 سوره رفین چند آنکه تخم در دهن او ریزند و تربیت کنند ضایع و بیفایده باشد جیت لمؤلفه نیست تا وان بر سرشک ابرو
 آفتاب کر ز شورش و حارستان برون نیکبایه پس بلیان به قابل دیگر فرستاد و اضا و انداد را برایلی و طوعا و عتوا کرد
 و هر کس که در دایره اقبال جمع شد امثال قبیله اویرات و قفقزات و جلایر بنظر عطف ملحوظ آمدند و یا سا فرمود تا از قبیله
 اویرات و قفقزات و جلایر بنظر عطف قضای حقوق ایشانرا اکثر اولاد و اخا داد و قرض خواستند و طایفه که کردن ایشان
 اخلال و بار ابدی و پشت بر بخیر قهر بیرون میکردند تا کلی قابل با او برکت بلکه چون قباکیت تنه شدند جیت طبع تیغ تو سرود
 و خشک آمد زان شدش خون گرم و تر و در آن فَاَنْ لَمَّا لَجَدَ بِالْحَيَاةِ وَ شَخْصِيَّتِ تَكْرِي نَام بود از اصل قفقز صاحب
 سفید پوشیدی و بر اسب خنک سوخته بر سرشته برآمدی و آسان از قبل و عا ساختی کفنی استراق الیام میخیم ولی خود با
 سخن میگویم باری بخود و غمخیزی و پشت و میخفت الیامات بن میرسد و اورکفت من فرستاده تکرری ام پادشاهی از ان تست
 ترا نام چکری کردم معنی چنک محکم باشد بعد از ان لفظ چکری را به چنگیز که صیغه جمع است بدل کرد و او را چنگیز خان خواند
 و مادر چنگیز خان را در حکم زوجیت آورد و گفت باید که منجوقی سه سازی و علم چاکیری را بر او نری و در آن حالت نیز گوید
 چنگیز خان بیت متوال در آشنای منامات آوازی می شنود که جیت چهار سوی جهان ملک تست روستان حقیقت
 محال اقبال و آثار فرست از حرکات و محنت و طا هر بود و بحساب ختایان که سالها به در شمس میزند و دور با بسته نام مقید
 اول را دور شاکت دن گویند و میانه را دور چونک دن و آخرش را دور خاوند از مبداء افزینش عالم تا اول سال که چنگیز خان
 با پادشاهی نیست بهشت هزار و هشتصد و شصت و سه دن هر یک دن ده هزار سال گذشته بود و از دن ناقص یعنی شصت
 چهارم ۱۲۷ سال منقضی شده بود چنانکه سال هشتادم نوبت پادشاهی او بود و بزبان ایشان او را کوفی غانی خوانند یعنی
 سال اخر از دور چونک دن و چنین گویند که در مبادی پادشاهی چون بت تکرری در صورت و معنی بود و و ککش و طاهر
 و باطن چنگیز خان روان بی مبالاات نزد یک می نشست و جزایای قابل بر نمیخواست بزرگ سالان قوم بخلوت عرضه

اویرات کوه

اویرات کوه

دلی کوه

داشتند که این کار بست بزرگ دوی پذیرد چنانکه سرود قوج در یکت قرغان بخوشد بر خست چنگیز خان اورا بمهانی قدم
کوب عدم کردانیدند و اینجا گفته ام بیت بت سگری ندانند و اما یحیی بت سگری چه باشد اصل قفغن پس و صلیا
انور علی از جزی و مکی درینا نامه بزرگ که از آن یحیی کونید و معنی یحیی احتیاط کردن و یقین و حسن باشد و جی کرد که
که شکار نامه و تشویر و آید کارا غنکش تذکیر آمد و ضبط شکر و تعیین شماره از صده و ده و هزاره و تریب انواع
سلاح و راه و سیون و تقدیم و تاخر در طعن و اقامت و طاعت و مناعت خود و مخترع ضمیر بود و چنانکه هنگام تیر کش
و میعاد استنماض شب راز و روز و راز شب و عذر راهست و ساختن رهنیت به کم و بیش بخویند و بتوقع قطع و بنا
تعلل و تکلف بخویند لشکری در کف و اتمام هندش با ساری و ضیغم صاری و بیگام سکون و مقام فلانات و
عوارضات طاری پیش رو نه سهولت چون آب جاری بجهت معاش چون پلک در حرکت خود ساخته و اندیشه هر
بیم جان چون تیر از کیش خویش و در انداخته بیت شاهین بجایه نخورد و بخت چون عقاب در آنس چون کبوتر و در جلد چون
غراب و اگر مؤلف گوید از عهد آدم تا اکنون بجایه از ارمن فیکون صاحبقرانی جهانگیر و دوستیاری و دشمنی چون او و بکا
و در بت و مضایست عمان سمنه کامکاری مفسوده و شکری چون لشکر مغول بطش و مهابت پامی در کاب فزود
و سواری نخاوه هیچ زیرک صاحب قیاس آنرا بر اطا و مبالغت حمل نگیرد بل حلیتی باشد موافق حالت و منفرد و قالب است
و خود چه محتاج سخن فروشیست تفصیل کردن گمان جهان و اعدا و ممالک آفاق که بر دست لشکر تار مستور و در گشت
و در این اوراق محرز و مقدر اگر باحوال پادشاهان سلف از طبقات فرس پشید اریان و کیانیان و ساسانیان و اشغانیان
و از دیگر طوایف رایان هند و قیصره روم و خاقان چین و خانان ترک و اقایل عرب قرنا بعد قرن مطالقه کنند ^{حقیقت}
وَإِنَّ الْمَائِثُونَ لَمَّا آتَدْنَا وَإِنَّ التَّارِدُونَ لَبَحْتُ سُنُنَا وَإِنَّ الْعَاصِمُونَ إِذَا اطَّعْنَا وَإِنَّ الْعَائِمُونَ إِذَا عَصَيْنَا
از روش و افعال ایشان روشن و معین کرد و اما صفت بط ممالک چنگیز خان و آروغ نامی و زبان خاه از تحریر
تصویر آن قاصدست و بیان و تقریر بر تعصیر مقصور و بر مثال قاعه افتاد و مطالعان بران قیاس داران است لال کبر
ابوالمعالی غزنوی در دیباچه کلید دلیل بر تساع عرصه مملکت سلطان محمود که بکرم چون دارث ممالک ساسانیان و چندین
دیگر گشت چنین آورده که گاه گاه بلفظ کفر بر آن پادشاه رفتی که مملکت مارا یک حد سپا دانست و دیگر تره و ستوم خادرم
و چهارم آب گشت و بر کس کتاب مسا لک و ممالک مطالعه کرده باشد و اندک صاحب ساحات آن ملک چه مقدار بود و
ابو نصر عینی نیز در مینی هم اطا و منقبت سلطان را این بدایع از اشعار بدیع ابو الفضل سمانی بهتشیادیرا کرده شعر ^{حقیقت}
لَقَدْ دَلَّ عَلَى سَاحَةِ جَبْرِ جَانٍ وَمِنْ فَاصِلَةِ السِّنِّ إِلَى أَهْلِ لِسَانٍ فَوَمَا رُسُلُ الشَّاهِ وَيَوْمَا رُسُلُ الْخَلِيفَةِ لَمَّا تَرَدُّ
رسل و ملی سبل بر سعت مملکت رسل الیه و لیل نتواند بود بنده و صافه و درین باب طرف رعوت بر رعایت نمیرساند و اینجا
سلطان محمود و سخن طرازی غزنوی در جوع کتاب مسا لک ممالک نمیکند و بقیاسات مجمل شعری از قبیل حسن الشعر نمی نایل

و بارگاه فلک شاد و از پیش حصار برافروخت سلطان پنجاه هزار سوار و در زیرایت غایر خان مجتمع دو شته بود قراجه خاص با
 باده نزار و دیگر مدد و فرستاد و حصار فوسیل و بار و اسلحه ها می تازه کرده در باطن شهر بسیجیده بیکار شدند بهیت بسیجیده در جهان کفر
 کنون خارا و دارمگت روزگار چون تامت لشکری خانی مرتب و و سکرده شدند جغای و او کتای پشکری بمحاصره انترار بکذا
 و جوجی را بجهت جند و جندی را از امر ابدان بجنبه بخند روان کرد و بنفس خود عازم بخارا شد از جانب عساکر و مقاب با بقا و نایر حاج
 و انفا و بریده مرکب مشغول گشته بعد از اقامت پنجاه کارا ترار با خطر رسید بوقتی که رانغ شب دران بوم جاح ظلمت کسب
 بنات غش نوگفتی که با سگونی همی نمود صورت صادی ز بهت و اندر قراجه حق و لیغمت کیسوخاوه بالکمر خوار و در وازده
 جوی خانه بیرون رفت او را با اتباع از چهره ساریخ آبدار شربت بوار چنانند و لشکر در شهر آغا لیدند بهیت چون صبح بهال
 نیک روزی بر دوعلم جهان فروزی ایالی رازن و فرزند چون رتبه کوسفند بصحرار اندند و خاک شهر بر با غارت و اندک شش
 عام کابست غایر خان که رستم ثانی بود با بشت هزار مرد و بکسار پناهنده و چون ال در سینه بارامید و از ننگا پوی یار میدرو
 بروز فوج فوج بیرون می آمدند و بر رفته حرب جا ببارنی می نمودند غایر خانده هنوز اظهار تکه میکرد و چون تبر ناز و کمان
 کار و دست شکت شکت بجهت دفعه نمود تا از عقب رفتار و ان کشت و سرلی و حصارنا محصور بخوابی محصور شد بعضی
 حرف ابقافت و طایفه بجهت برانند بهیت حشر غم که فراق تو بخت مرا صبر من چون حشر یا کیان برسم زد و الله اکبر
 و ذکر حبس و انحدود از حکم بر لیخ پادشاه اوس ایدی قوت با ستغناء جند روان شد و از قبل سپران و دامادان امر او
 لشکر مصاحب رفتند اول قصبه سقاق را که بر شرطه چون جند افتاده محاصره و اندک قهر بگرفتند و اشخاص بشمار رسیده و مار کردند
 روان شدند و او زکند و با خلع و کینا جان چار سوی مصاف الیه ساخت و چون پای در خطه معاندت نموده بودند از قتل و
 کشیده داشتند و عازم شناس شد مکان خود شناس نبودند و بجهالت معالط پیش گرفتند لاجرم بمخوابه عدم شتند پس اگر
 چنگیز خان خلیفه بر راه ایچی بجهت و از صمت محاصرت تغییر کرد چهاردهم صفر سنه عشر و شتاء با تفاق ایی قوت ظاهر
 شهر را محکوم و محکوم ساقتا شهر بگرفتند و غارت کرده ایالی را بجان مساحت فرمود و ذکر خجند و فاکت از سپران الخ
 نوین و خدمت رکاب او طغای و سکوته بالوف لشکر متوجه فاکت شد و امیکو ملک از قبالت را می بجاعت قفقیان
 مکا و حوت نمودند و در چهارم را خدمت ایتیمان بودند و با بلی و کشتادند لشکر بار بار و شتند و پیشه و از ناز و ده و صد و بجهت برانند
 و عازم خجند شدند تیمور ملک که بشامت تیار ملک سلطان دایمی انحصار بجهت تیار کرد چون تیر چرخ و سکت بنهتقی از فضا
 دور طلع معاصر بود حشریان خجند و ترار و بخارا و سمرقند بد و آورده اند تا بهتاد هزار مغول و حشری جمع شد بر سر هر ده از تارکین
 یک مغول نصب رفت تا پادگان ارکه مسافت سه فرسنگ سکت میکشیدند و مغولان و چون میر ختیه بهیت بر زمین
 خون اگر چون برانی فی عجب زانکه در چون کنی از کشته شده بشمار تیمور ملک بعد از آنکه روزها کوشش میزد بهیت شبی تیر و تیر
 پر کناه نه تیر و نه کیوان نه ناپید و نه نفس اطلب بر می رویه بود بجز غم زده شش کس که نبود بهتاد کشتی معذ بود و در چنین حال

موجب بخت گشتی با شغال بهمه و مردان بکشت مشون گردانید و چون باد بر آب زد و آب امید معانه این چون کرد و بر باد شد ای
 فوت از هجوم او با خبر بود لشکر را بر چون از جانبین آراسته داشت و از سفاین پل بست تیمر ملک بر آن زد و از کنار با خلع کین
 و چون بخارا را بست بیرون آمد و دو خان کرد و در بر باد و پیاپی سوار شد لشکر مغول از عقب روان شدند و محالست چمنود تا غرق از آب
 و از کوشش نمی آسود و در آن تاب و تها تنها ماند سه چوبه نیز داشت تیری بچکان که چون دعای بچکان خطا میرفت کشا و داد و از سه
 مغول که در عقب بودند یکی را پر کند و دید و در حقیقه صدقه برد و خست و دیگر از کف من تیر و دو کانه در بیع میدارم شایز بکانه جان چور
 در بیع دارد و بفرودت چون زه کان تا قنن کوشه گرفتند و بخوار زم افاد و با جوتی پر و دوان لشکر سلطانی بشهر گیت رفت
 شش مغول قریل کرد و باز بر عقب سلطان راه شمر سال در شبان روز روان شد و خدمت سلطان دریافت و مدتی که بار و زکا
 غدار در تگاپوی بود نیک بند کجها نمود و فرزا کجها فرود مصرع و من یقیناً نیش بجایه و کمر ما و راعی انصر چکیر خان چون
 بهمت بر اتخا ص ممالک سلطانی مقصود گردانید و از تهمین خود و ترتیب و فو که نامز اطراف میفرمود فراغت یافت بعضی خود
 اندامه زند توق قصد بخارا کرد و تلو در خدمت رکاب جاگشای بود لشکری مصرع همه ملک تن و کیوان دل و شایب سپید
 و می که بر کف فلک کبود جان از قمره آفتاب عملی دو خندایت بهایون در کنار آب برافزشتند و لی سراسیمه و قرغان و در
 و دشمنند حاجب برای ترتیل آیت نصح انجارت و گفت چکیر خان با موالکب چاکیر رسیده است و حقیقت دانند که سیزده نمون
 با مقبل و آفتاب اندودن کل کار و این کار و امان نیست بعد از آن تسلیم فرمان شدند تا قاست بازن و فرزند بصیر آمدند
 و شامه رفت جوانانرا بحسب معتین کردند و دیگرانرا اجازت مراجعت داده و دیه را قلع نام نموده روان شدند و در مقدمه طایر بجا
 با علام حرکت اعلام عالم کیر بخور فرستاد و مستوطنا را بر سلوک جا و افق و ترغیب کرد طایر بغال نیک بگذشت معارف
 رسول با منزل و قاء طاعت به بندک چکیر خان فرستاد و پذیر بیع شد که بشدای میبرد این رقه را بوی تسلیم کنید آفتال نموده خانا
 بگذشتند تا شکر سبتدای نور و اطمینت خات تیره تار کعبه مسکین ساختند چکیر خان نیز با لشکری چون طایم موج دایل بر بجا
 بگذشت و مستوجه بخارا شد و ایل قهرم سنه تسع و عشر و ستایش بر ظاهر در دوازده قلعه نزول کرد حاکم از قبل سلطان کوک خان
 ترک و امرای دیگر چون حمید بود برادر براق حاجب و سونج خان چون سپاه سیاه پوش بزور پر نور روز دست هتیلاب دراز کرد
 با اکثر اقوام از حصار بیرون آمدند و در کنار جیون طلایه داران لشکر از ایشان اثری و غمیری نگذاشتند روز دیگر که روی جان از اشعه
 خورشید کلمه یافت و در دوازده رابر صفت دل ابرار فشرج گردانیدند و معارف و سخا ویر بخارا مصاحف بست بر دشته
 بخد مت چکیر خان رفتند پادشاه مطالعه شمر و صمد را در مسجد جامع آمد پرسید که این نایب با سبط سلطنت و سروریت کشتن از
 پس بدو سپایه خبر بر آید فرمود تا از محارز غلات می آرد و در صنایع مصاحف میر بخند و عتیق و اب میا خن اوراق
 که اس مزین با عشر و خمس آفته بها و زرات و بی سر کشته قویم انعام بود و ساقیان با کاسات طان از شراب و رفو قوام
 و مطار به شهری با فواح طایبی و مغولان بر غنای محمود اوار بر کشیده و سادست و آئمه اعلام و کبار و کرام چون سید جمال آید

علی الشریعی و کن الدین امام زاده بجا فطرت سواران مشغول دوران عجایب نظر اعتبار کاریده در همه کرمی مکرر سینه و میخفت مصرع
 سامان سخن گفتن بالباب نیست پس چکیرخان بیرون رفت و در مصطفی عید بمنبر برآمد و با حضار عادت شمر فرمان نهاد یافت و غیا را
 تفصیل خواست و دست و چنان دین معین شدند بواسطه ترجمان گفت سلطان خون مال چندین سلطان بی گناه در و تبار کرد و ایند و بقیا
 غدر و غرور این ملار را بخوشید باند که شکست بزرگان شمار کتب گناهها شده و بر خوردان ستمها کرد و باید تا خدا با قوه میرا که
 صورت عذاب آسمانی ام بر شما مستطرد و پسید و بعد از آن تمام خطبه انداز بر سر متولیان ایشان بخواند استغفار مال را بجا داشت و
 در محلات زنده بچند روز اکثر سوخته گشت مصرع در سوخته آتش زدن آسان باشد اما لی را بجا صرعه حصار پر لعل رسانید و بیرون
 و اندرون منجیها هست کردند و حکما را خرم داد و تیر تران چون قطره باران و سنگ پرتاب چون نزول عذاب شد گوشت خان و
 اکثر اعوان از انطاق از اعتناق حمل الا بطاق طاق گشت قلعه آتش زنده گشت ارکان سلطنت و ایمان خامان در اطلال اول
 بارگاه خالیت و جلال آوردند و بیاسا مخصوص شد درین رقع برین رقع سی هزار گشته در شمار آمد مصرع تو دانی ویران
 و در شمار ایلی شرافت و کور و انان کمال و احداث بقا عده و صحرای مصطفی بستمصفا اجصارفت و شرجیت تخلص ستم خد
 کردند بقایا شمشیر سالک و لکشتی فی حال لانه آهسته گشت در نواحی بلاد منتشر شد ملوک و کبابات انحصار فی الی
 و کر سمرقند سمرقند گویند مغرب شمر گشت چون رکاب جهانگیر بگذشتی بدن خطه رسید و غزارت رودخانه کوثر لطف است
 تزیینت عرض بهشت سرشت بدید شمر بن یزید عرش را که دوازده هزار پادشاه زاده در زیر ایت هتاهم داشت با استیلاء آن اشارت
 و او رقع شمر مثل بر دوازده هزار بر زن تمویس کرد و ایند و در هر بر زنی دو مسجد بنا کرد و باروی محکم بنیاد و فرشت طول اربع مریض
 اول چهار فرسنگ و مریضه ثانی محیط بر اول دوازده فرسنگ بود و میان بر دوازده و هفتاد و دو مریضه و سی مریضه با سباین است
 تر از خواتین در دوزخ و درین موضع شد و آب را بجا ری مستودع و تمامی خانه شیب و بالا جاری ساختند و از کنار بار و تکیه آن چرخ
 که فاصل است میان سمرقند و بخارا مسافت آن چهار فرسنگ در عرض دوازده فرسنگ چارده هزار پاره دیه سحر و قصه شمشیر
 و سباین مریضه انواع چهار و الوان کا بهت داشت رفت مشرب اینچنین رودخانه موقوف و مقوم و عرقا به خد که یکی از بهشت چهار
 جهانت موسوم و باز از قلعه کوپی که بر جانب این فاده بجوی از زیر بر سر ریض مسافت یک فرسنگ آب بشهر داورده اری شهر هصار
 در ملکات سلطان سمرقند بود و صیت کثرت جنود و انصار و حصانت قلعه و حصار آن در جهان شایع و آثار تزیینت بقعه و نیز
 رقع بر صفحات عرصات آن لامع سلطان صد و ده هزار لشکری شصت هزار ترکان تکت خوی و پنجوی و پنجاه هزار تارکان
 باریک انداز و اینهمه خامان که اعوان پیکار و عیان تیغ گذار بودند مرتب فرموده بود و بیست مریضه فیل با خرطومهای دراز تر از
 اسب فیل شایعین شکل ممیص بنیات بیون بیکل نیکت اینک تجافیف و انواع اسلحه آراسته داشته دوازده مریضه و حصار
 ملوکات زیادت از شرح و بیان باین مقدمه چکیرخان با جند غرم تفتاح بخارا کرد و گفت نخست کار حال بیاید خن
 باز بهتلاص سمرقند پرداخت چه کرد و نیمه بزرگ را بی آنکه طاب انرا از اطراف فرو گشایند نمیتوان انداخت و در تضا عفت نصفا

بر جا بای قیقل میروند و مطاعت را تقبل کردند و بقیل و از باق مبادرت نمیکرد و جالی که قدم تمنع میفرستد و چون دیو سر و سبیل آنرا
 شریک اخوات می گردانید و بجهت دفع شریک یک بقاع مجاور لشکر می نشاند تا بمقتضای او کتبی و جاناتی نیز کار را ترار دل
 پرداخته و دیده معاذان دولت بر دوخته بخدمت پدر منتقل شدند بارگاه ملک معایت را و کوک برای انوار شده و در روز چهارم
 که بچوان عارضه سمرقند بجز آن اشارت خوان کرد و فضای عرصه بجا و آسجا از امداد انجا و تضایق گرفت البرخان و دیگر خانان و لشکری
 سر بر کف نهاده و دل از جان بر داشته چشم چنگیز در مقابل پستاده و از طرفین سرها در خاک و غریب بر افلاک شد از آنراک
 سلطان فی دین روز غم اندوز در میدان مردانگی جولانها نمود و فوجی را از لشکر خانی بشمار آورد و برخی دستگیر کرد و چون بایه کف
 مشوش شب بند و ش بر عذار و می رخ روز افتاد بر کس از لشکریان چون جده نکیان از پس قند و و دیگر چنگیز خان بنفس خود
 شد چریک منول از بیرون و اجا و سلطان از اندرون چنان در هم پیوستند و راه محراب بر بست شیخ الاسلام و دو نهمندان و دستار
 بندان بضرعت پیش آمدند و از بندگی پادشاه کامکار التماس عفو و انجا را عید نمودند آثار قبول ساطع شد و نیز روز دروازه نازک
 بکشا و دوشکر منول چون مواد فاسد و اجزا و اعضای شهر انصاب یافت و تخریب که عادت در آورده ایشاست شغل شد
 فصل از عمارت فصل جست بار و راز و زوکی بار و می و دیگر گردانیدند ای را از دستار بند و معجز پوش مصراع همه در خور و لایق بود
 و نوش بانا که و خوش بیرون را ندید پس بکسار زد و می آورد و البرخان با هزار تن روین تن برین ل بیرون تا غلظت و با قلع و انجا
 بر قلب که مشاب منول زنده در آن حمله بسیار تن بر قلع مهر که از خند و خود سلامت بیرون رفت تا سلطان پیوستند و به پر دل
 آن بجا نهفتن آن بختیار و دشمن جبهه جان منوح کشت لشکر سوار و ارحصار را چون ساعد در میان گرفتند و در یک لقمه در دهان
 بستند و دیده دوران از دوران شیر مردی میدید و می پسندید حصار خراب و کار سلام چون چشم لثمان بی آب شد ساکنان را
 از قلعه حصا که هذائی حسا بود بر رفته صحرانند و قاده سلطان بی باکر و فاده ایشال بر ساس خان و غایر خان و الای خان است
 و پنج تن از اعیان ادا که که بنده جزا را چون قلعه قران بر بسته خود میدانستند با سایر قلعیان اعدایشان سی هزار بر شمشیر خود
 که ندانید پس بیرون جبهه بستانان از ریزخو قهر و درون خستگان از گردش محنت فزای و هر بر عادت شمار کردند و سی هزار نفر جبهه
 حصار اختیار و بر بقا که جان بخشیدند و دست هزار وینار حکم فرمود که از اغیابا نند و دست کف از مصراع بهر چه جان بخود شخص
 رایگان باشد و که خوارزم نام خوارزم جبهه است چنانکه موی تصحیفی این توصیف کرد و بجز جانیه بجز جانیه چنگیز خان نیست
 که بنفس خود بی سلطان کیر و حجاب معاندان از عرصه خراسان بر وارد و انجال از مطا هرت حوالی خالی بود و چون خانه بی درخت
 بمیر میرو جاناتی و او کتبی که موهفچه چوارم خوارزم و دل شیت بالکسر متوجه آنجا گردانید و براه بخارا جوی نیز از طرف جده
 در خوارزم خار کمین با ستم سلطنت موسوم بود و حقیقت انواع فرق و اصناف هم در آنجا تدن نمود و سواد می عظم شده اما بی فای
 از با یکه خلک دغا ناگاه روزی حایفه منولان از دروازه رما سبان چون این سخن سنان سنان را ندید جمعی اعدا که نظر او را
 اشته سربانی تحقیق حال سوار و پیاده از عقب ایشان روان شدند و غلبه عوام ترادف و تضاعف گرفت تا باغ خرم رسید و بجز

مغول از مکان پس قوت را بداند نمود و شدیان بدت نشان غفلت از باغ قهرم میوه غم چیده لمؤلفه دشمن خندید برین دوست
 کریت سحر فزاید و جبهه شاد رسیدند روز دیگر پادشاه از کان بشکر مورعد و امارات مصرع چون باد در حرکت
 سیل در تندر رسیدند خوارزم چون نقطه مرکز بود و اشخاص شکر چون محیط دایره پیر چرخ و سنگ منبج و عذف لفظ و لقب و چم
 و خرق استغاثه نمودند تی برین سیاف مکاحات رفت عاقبت لشکر عانی سه هزار مرد در میان جسر زدند تا آب چون از شریان باز
 ارباب شریانی را چنان در میان گرفتند لمؤلفه که خبر غش یکی به محل رسید خوارزمیان برین جبارت بر مصارت شاربت آباد
 نمودند بهینات موج دریای دمان بهم چکونه ساکن کردند و دوزخ تا قبه بقطرات بشنم کجا نظیفه پذیرد خوارزم مستخلص گردید و صند
 ارباب حرف بدلا و شرقی فرستاد صبا یا و صبا زار برده کرده شیوخ و کبول و شبان و عجایز را بصورت از اندیشه لشکر قسمت کند هر
 یکین از لشکر را بمیت و چهارتن مغول رسید شایزادگان براه کاشغر عیان مراجعت معطوف گردانید لمؤلفه تا در خیابانی کاشغر
 خوارزم ثانی ساختند و آنچه خشب و تره چون سمرقند مستخلص بشکر استقصای نواحی را محصل شد آن بیج که باغ
 میویش و سبزه طوبی کا بود در کنار سمرقند باشد مصرع خوش باش که خوش نیست بجز خوش باشی سختستان که جهان سوم
 سوم آثار آب سان بود در مرغزار خشب بجب میل خاطر بگذرانید مصرع پس قاصد سوی قرا آمد ارباب آن بقلعه که نیمه آن
 نیز فرار و فرار چون بود که ستمهای داشتند از تسلیم قناع نموده روز یازدهم را بقدر و قحام و قسر و ختم بگرفتند بر شوه
 پیشین مصرع مرد مرد و زن زن خانه بخانه کوکب کشتند و بردند و کندند و سوختند چکنر خان سجد و پیمان را نمود و قمع و
 از بر تیغ سیلاب خون فشانند چون زمستان درآمد و عقلا را حلیت زمستان پایم نگه درده شربت برافروزد آذر بیاورد کباب
 مقام کرد تا از عداوت آن نواحی بکوش کس نرسید بر مخبر ترید استخلاص طع را عبره کرد و در مقدمه ایچان روانی مالی قبول
 ایلی کرد و چون به طبع سلطان جلال الدین و ثوقی بر مطاعت ایشان نبود و ثوقی از معاندت او دایع شد خلایق را بر لشکرست
 فرمود تا نامت بکشند و دران دیا بجز درین و علول کند است غریت طالقان و نصرت که که مالی را نصرت کا به خواست شد
 فرمود چون تو لو کا رخا سان کتمی و چهار انجرا بی ملعی ساخت آن طرف نیز مستخلص شد قلعه و حصار شهر رفت طالقان و بارو
 سرای که که منعایت ما چیر گردانیدند و اما رحیدان از ان تعبات هم برداشت پس خبر آمد که سلطان جلال الدین انقاش یافته و
 بر صغیر تخیل او صور امانی انقاش پذیرفته براه که قاصدا و روان شد مالی را شادقت ملی بر تیغ و ثباتی دلالت کرد یکای بی امان
 نموده منت قتل و تخریب بقدیم پیوست و براه نمایان نصرت فرمود در آسای مکاحات انجیزی از متوق تقدیر سپری از ان
 جنانای رسید و سپری شد تا منت را به تیغ لقا سایه برداشتند و با چنین جبارت تا چنین در شکم دوزنده گذشت انعام نیز
 بموافقت خاص و عام بگشتند و ده را خراب و نام آن ماه دوا یلع گردانید انجا دو کوچه در طلب میوه مقصود بشکری مصرع
 و غضب چون باد دود و دود و دود و چون نعل و دود میرفت تا غریه محط رحل چرکت جان آشوب شد تا مارا با سقانی نصب کرد
 و روان شد در کنار آب ز غار شد سلطان جلال الدین رسید جنانای و او گنای نیز از طرف خوارزم کامیاب رسید سلطان را

سپیل محنت از سر گذشت و سنگ تنویر و قندیل تدبیر افاد بکبار کران چون شیر خرم یافته بخود شبدر خزینه انچه ز نور بود در آب ریخت و هر کس را که مالی داشت با خاک برینخت هر مهاد و لاد و صهار و کبار را متصرع بادیده رخ بار بکالم و اوج کرد مقدار بمقتصد عمار از مفران بیکار و بندگان به شیار داشت که بر قلب و کاه بر جاحین مصیعی بکشتند خدا جفا خیزان فی امانا میدهند و در زیر آسیای فلک آسیای مهر که را بخون و لیران میکردانند امثال فرما را میکوشند تا او را چون استین و سبکبکر دانند چون وایره لشکر جهان کیر از حلقه تنگ تر نمود و فرجه بلا فراح ترکشت سلطان کندی دیگر کرد و برین سوار کشته عنان بر تافت خود چون دل از سر برداشت و بند جشن چون امید ار جان خود میرید و از ابر مثال چو س سلطنت پس پشت انداخت مقدار یکت نیزه بود از رودخانه تالب آب خان ریز تا زیانه رود و سب باد آب افکند چون ابر و بادان دریا مقدار کوه جلگه باقی چون قطره آب و سپری بر شکل جاب بر روی آب بگذشت چکیر خان شکستی را دست بردان نهاد و بپای گفت بیت سپر بچین باید از آن پر پدر را روان شاد با و از سپر چون این تیار خود بخوار بلا و نایره اصطلام غنا آثار خلا یافت مرد عاقل نا اوار دست و ده و طلب اوار پای نشیند بیت اندر طلب تو من ز پاشیم الا که مکر از سر جان جبینم بهادران مخول خجسته که در عقب بروند و عثمان فزاد آب و بند چکیر خان مانع شد پس معسر سلطان و سرارده فلک سار و اولاد و پرده کبان و پیچیده قهر مغولان پایمال غارت و دست زده امانت شد و بر مقتضای آیه تَقْلُوبُ الْأُمَمِ وَتَقْلُوبُ الْأُمَمِ لَیْسَ أَتَمُّ مِنْهُ از مردان خود و بزرگ بکشتند و از نسوان عواتق و صبا یا برده کرده و بجهرمای و دیگر غنای کرد و بهینه و بر و شادان قسمت رفت بعضی را بجل سراری بکشتند و باقیات با شراف و اودان بخشد پس بیکم ایمن خواصان در آب های سان غوطه خوردند و انچه یافتند از میان آب بیرون آوردند و در انحال اکتای را به غزنه فرستاد و اخلایق را بصحرایان بیرون محرفه و صنایع نامت را به چنایل و مطیع بودند بحالی قطع قتل کرد و و بارهای یعنی با دو تومان شکر استراک که سلطان جلال الدین را از آب بگذشت قلعه سیه را که یکی از امرای سلطانی از قهر الدین کرمانی اتزاع کرده بود و کبرف کیش شیع کرد از آنجا بمولتان رفت محمدا و دعفونت هوا مانع مقام آمد مولتان و کما دور در رسوم غارت و قتل که امر می ضروری میداشتند که رستند و در عقب چکیر خان از راه غزنه روان گشت چکیر خان در بنه که موخریم قامت میداد که دعفونت هوا می آن خطه موجب عقوبت بعضی از لشکر باقی ایچیا را بقصبات و نواحی فرستاد و اکثر ایل کرد و درایان بعد از خضوع و ستیان بوسطه محضیان بسیار ساند پس از راه هند و کشا خورشید خانان غم نکوت کرد چون ماه در سرعت و دست منزل برفت راه بیرون نبرد و نریخ وار رجعت فرمود و بفرستاد و نریخ در آمد و عثمان کامکاری بار در اصلی از راه بامیان معطوف ساخت تا بتان در مراجع بجان بگذاشت چون باو خزان که کشت رز رسیا بود و زان کشت و زان بیت بوستان از بزرگ و کوه برف و کوه درون انغم کشت زری فی شمس سیمین جلوه و شکیب شاعر بر چون جبره کرد و زمستان در سمرقند مقام ساخت و ایچی با ستمنا جوی روان کرد و جاناتی و اوکای بقرا کول آمدند و بهاشای صید پرندگان استخار نمود هر هفته چند سر وادار قوت قوا قول و من جمل الامهار با قوتما نشانه شمار که میفرستادند چنانکه ساکنان

حالات چکیرخان

۵۷۰

روی زمین ایل یاغی از حرکت ایشان در وادول و ناپروا بود و سیاحت فضا و جلالان میادین هوا نیز یک پرزن نمی آسودند
چون سبزه برب جوی مثال خط و لویان لمو کلفه لغز و تر و نازک کوش و غم پروا شد و بر بنیان چون کف را دایمانی در فشان
برق بهاری چون برق تاناری در فشان آمد جوی بشرف کشمش مستحکمت از جمله عرصات و پیشکش بشت هزار هب شکسته
کوش و دار کردن کوتاه لنگت جیت زلفها شان سطح زمین گرفته بلال زکوشا شان روی هوا گرفته سان اولیا میشی که در
شیریک را آنجا نشاء انتهای نمود چند روزه شکار گور خرا زک که بر زک که گرفته میرانند و از کسم فرسو و میکشت نعل می بستند در
موضع او تو قمار زک که سنگ شد با دل چکیرخان و دیگر بر سیاق رقت شایه اودکان و امرا و شکیان بر رفته تا شایه سب فرود
و کوران مصراع خوش می خوردند و ناک خوش می دادند جان چون را تا حق طول شدند و بقایا نوان و مزل بودند کس
داع خود بر می نهاد و دید میکرد مصراع در سال نخست از لفظ سیده از آنکه جبه و سبیدی نویان و اما ر قهر ایشان
بوقت اقبال خان بر استخلاص سمرقند خبر رسید که سلطان محمد از معبر تر مد باضمیری متواری و اندمان اسباب آن مجمع بگذشت و خان
صفدر و ناموران شکر در قلاع مملکت و قلاع مساکت متبته و نظام بگذشت از نویان بزرگ و بهادران ترک که در آنجا
گرت بودند جبه و سبیدی با تبه توان شکر جیت چو ضرغام در دم جوشان چو عفریت حردن کوشا چو ساج دمان دایم چو
سید بن یقین رفت تا از معبر سحاب چون برق از خلل سحاب لغز و کرد و اول بلخ رسیدند ارباب آنجا شعله قبول کردند و بی شکی
بگذشتند طایسی بهادر با هم منقله روان بود از آن آوازه دروازه دروازه و رستند و زبان بشتم و قبا یح کیش و نال شکر بر مد
حصار زک کشیدند و در رستم ایل قتل و آنچه یافتند غارت و حرق فرمود و نخست محره جانی که حریف و غارتا نام بنفسین
مملکت بر عرصه کستی کشاد و ادان بود مصراع ای دروسی دروازت اول دن چون بلال بیج الا اول بیج عشره شت
جیت چاکه گیری در رفته نعل ستو چاکه مالی زرنج در سروی غزال بر صفح جوس ازرق معاینه دیدند و بشا سید
اتراک سلطان فی بعرو ایل عتصام نمود و علفات و انزال پیش فرستادند و بشا ترا از بریغ و یاسای چکیرخانی کیتی بآل دادند
عایت خنصار و نهایت انداز خلاصه آنکه سردران و یار و رعیت بسیار بداند که خدای با قوت روی بین را از آفتاب براند
تا فرو شدن چکیرخان و او آنکه ایل شد بزن و فرزند نعمت مان یافت و هر که بعضیان و غور پیش آمد ما چه گوئیم از اخلاص بزر
و اند جبه و جین و سبیدی براه جام روان شدند سبیدی بطوس بسطرف شرقی ایل گشتند و حالی سلامت گویا یافت
از نفس شهر جواب ایل نه بروقی ثواب دادند شمریان و ایل راستی را قلی مغرط تقدیم رفت از آنجا غنیمت را بیکان شمری
نرسانید و شعله کاشت در جوشان و همزین خروشان کشش تمام کردند و با نجه چون عثمان بازندران حمید در آنکه و دو خط
ایل وائل با تخیر لایم از قتل و غارت بیج دریغ داشت و قلاع مشون بجرم سلطان محصور و ماسو کردانید و بخدمت چکیرخان
فرستاد و پسر از بر تیغ عرضه داشتند و عورات چکیرخان فرمود تا در کوچ بر مملکت سلطان نوه میکردند جیت از آنکه لایم
که نالیدار زار و زانو که راه جیت که گریست های های سبیدی با قوش از راه قوش هم برین سیاق شافت چون بدست

رسیدار باب آن کرد که قولا جستند لایممان و استعلا نمودند و او غاد و فاکت در پرده شب راه جنت میزدند از فریعتن بسیار
 گشته شد در صحن محاربات بقایم برافشا ند و روان شد در میان دواروی مصافات قلی میلک کردند و عالمی سپردند
 شیخ اجل با صغیر نجم الدین و ایچرا اله علیه السلام عن السبلین خیر الخیر و رویا چه مرصا و العباد را و کرده که شکر تار در شمع و عشو
 ستانه از شهر ری که مولد است و نواحی قریب به مقصد بر گشته اند و اسیر گرفته نمودند بالله من الخیر فی الخیر و این دو مینی
 او هست در ایحال حیات شایان جان بکلی شتابید تا بکه بقیتی روزین در یاسید اسلام زد دست رفت بس پیچید گرفت جان
 کفر و شهادت در خنوبد از حد دوری جبهه برلی سلطان رکاب حمل کران و عمان غرم سبک کرد و بنید با طرف بهمان شد و بنید
 بجانب قزوین لشکر کشید از هجوم جبهه به انصوب علاء الدین حاکم بهمان با اتباع اطهار اتباع فرمان قضا دوران کرد و کجاست
 نمود در ایحال خبر آمد که از اعوان سلطان ملکین سلاحدار و اوج بوقا خان در مان ایل باس و شجاس آن رباع شریا ساست
 اجتماع یافته سخت اندیشه دفع بهار زاعان کشاده رفت و همه را چون رکاب دریای هلاکت انداخت و اکثر بلاد و قصبات نامدار
 گرد و قتل مغرط مجاهره و استیلاج از آنجا بر قصد اربل حرکت نمود و قلعه را بمحاصرات مسلم گردانید و بد کیر جارات منظم شد
 فصل شتاب کرد و کوه قله و در برف رخ زمین بغیر گرفت در موهان اقامت نمود و در عراق جهال الدین ابنه سمیر می
 روز بکشتگان اطهار دین پروری رنجیده بهمان گشته و علاء الدین را سبب مطاعت تار با خود مغلول بیرو و در قلعه کبریت محبوس
 داشت بر ایحال زمستان سخت ماحمت روی بهفت و از بهار شیرین شافیه شکفت و فراش یح یعنی صبا بساط خضر من قدوم
 کل پاک برفت قیمت رفت زماهی بردن چشمه ششمان شمع فلک از صفر پیش نهاد آسان جبهه نوین بشکر ترکی بعرف
 راند و جهال الدین ابنه را با اعوان و تبار قتل کرد و شعله کاشت اما قراخه و خجوان و آنحد و در اراغی غارت و از باق فرمود و از
 ابرامان چون قطره باران در سرعت و آنحد با تان رفت و بلیقا را مستخلص و نواحی را خراب گردانید و سخن مجرب خبر آمد از حال شتاب
 ادبی اریاب حیات مسازجه خلوت درین مضیق خراب که روی صبح سعادت باز در نعلاب هر دو نینان در ایحال چو
 آتش و باد بالشکر رنجزار بهمد کیر بسته بودند و اما کرکن گرسنه در در کوه سفید و باز چهره در کله تیو و شش سوزان و دیشنه شکست
 نموده از راه شیروان که سروان لشکر متلازمان بودند بدر بند رفتند و در دشت قحاق بچراک جوجی طی شدند و از غار رفتن شتاب
 عبار رفتن از زمین آسمان نجاته پس متوجه چکنرمان شد و سبحان الله از آنگاه که قدرت و ثنیت جان فرین بساط بسطت و خبر
 قضیه و جعل لکم لادرض و انما تمرو و سکن آدمی را ساخت تا امروز که این فسانه عجیب و بهر طه لعاب را در جبین این اوداف
 بنحیله قدم قلم رسم پذیرد و هیچ عهد و زمان از کرکشان جان و جهان پهلوانان ایام نشان نداده اند و در هیچ کتاب
 منظوم و منثور نیافته و بهر ازا و آحاد رسیده که در اندک مدت از خطری قطری و از بحری نهری و از لشکری صفدری چنین برآمد
 بکیت کفایت عالمی هر رسم اندازد و جهانی از خلاقی برپا زد و چنانکه تا انقراض دوران اگر تبت نوع انسان بر بهتار شهری
 موقوف باشد اجتماع مردم بپایه محمود و نرسد عاقبت بر مثال نبی که بد خشنای چیز کرد و شعر و کائنات و نانی بالخی نعمه

انطوی فکانه لکن بلع خراسان هم جنس است و عبارت از آن لمؤلفه چار شهر است در جهات پنج و مرد و هر
 ویشا بورج را چکنر خان جنس خود خراب کرد و سه شهر دیگر که اخوات بودند بر دست تولو خان دست بردایم یافتند و دیگر قصبه
 و عرصات یمن و شمالا لشکر فرستادند و با وجود همه یافتند که داند مثال ایورد و باز و طوس و جاجرم و جین و بهی و
 خراف و سرخس چنانکه شرح تفصیل بیان شد با طاب و بطویل از هر طرف هرات که شرف سراه جهان با جزای آن صحیح بود
 تا سبستان و شورخان و آنجا و دعر ضه غارت و قتل کردند و دیگر مرد و مرد و الملک سلطان بخون ملک شاه بود که
 ده سال عمر یافت از آنجمله چهل سال است جان داری آنجا افراخته کرد و چون مالک خراسان بر قضیه انزال نال بلوق بسلاطین
 اتعال یافت بفتح رفته و کثرت صامت و مناطق و طارف و تالها و دیگر بلاد خراسان بل از سایر مهابرجان ممتاز شد
 که سلطان محمد از مبعز مد بجای انزام بکشت تویع فرستاد که ارباب شغال دیوان و متجده بطلعه تحقن نمایند و صاحب وقت
 عوم مقام کنند و لشکر تار را هم استقبال و انزال و مثال بیان مثال واجب دانند بدین سبب امور بشواید کشت به و الملک
 و جمعی معارف که در فکات مهابت سر امر حسود بودند بجهار شاق باز پناهند خوف و هراس بر طابع مستولی مستعلی شد
 در عقب جبه و ستدای بر سید مازار باب مرد و طارایی را رسول فرستادند تا طایفه بتسلیم شمر راغب و جمعی از اندیشه عو قتب
 را هب بودند غره محرم سنه ثمان و عشر و ستاده تولو با همتا و هزار شهری و لشکری محول شمر گاه انداز اعراف کائوا اعنه
 قهضمهم حسن القبات عن الیم بر سید مذکر و مرکز شهر از لشکر محیط مهابت و ایره و دوازدهون شهر افواج اعیان سلطان
 آمدند و بران منوال که لغایان صورت جنات آوران از صند و قهقهه شونده بیرون آوردند و محاربست کوه بفرس سربازی دست چنان
 کنند مطاردی عاجزانه چون جزآن نتوانستند بنمودند با مادی که مرغ سحر خوان شده با مذود و دوا و با دوا تا شیر صبح و رافق شرق
 کوئی شیر با دوا میخند بودند یا کافور از غالیه نخیده آمده با دوا را بر سالت بفرستادند و بجان امان طلبیدند با قضا فی فکات غدر
 نتوان نمود و چشم و غا از زمانه پر جهان نتوان داشت لمؤلفه تو خود از چشم از جهان پاید با دوا و نازل قضای مبرم یعنی لشکر
 ایمان عالم و شهر ریخته و چند شبانروز خلایق با بیرون می رانند و زن و مرد و یکدیگر جدا میکردند و هر آن نظاره که عورت
 حضرت یرد بنشین شعرین الالین مثل النفس کبرها فسا حید الدان لا یعلی کما می بودند و دل برادر چون بلاد غیرت
 میسخت چه خواهر که جز خواهر خوشاب کن روی او را از زیر بشپوش منبوده بود چون بید سر و کایر هندی و چون کل کشا و در
 درین و کوی میرد و عر اسیس و الجار و سپهران چون خار هیر کرد و چهار صد نفر پیشه و کرکین کردند و باقی زن و مرد بر شکر
 رفت تاز جبه کشته با نمون شکست بار و دوحصار و فصل که ارباب بودند بتفصیل با ارباب همسر ساختند و دفعه لشکران
 متعاقب میریدند و حقه مردم کشی یعنی لمؤلفه خطوط آمالی الذی کانت تسمی میطلبند عاقبت الامر طایسی بهاد نیز برین
 نامند بل بیع اکنون کلی باشد اگر چه پیش ازین مرد و مرد و مرقت بودی و مقیم طاری از زبان حال گفتی لمؤلفه ای طاب
 انس جنت از مرد و مرد و چنان شد که از دور و دوا و کجیقت نه فریب بنیب لمؤلفه و امر و افق بهی مش می آمد چنان گویند

درهم

والله على الراوى كسيدة غزالدين نسابه باجمعى از اكا بر مر كسيرو شبا نوز كشكان را تعدو كرو انچه معتقن بودند بيرون مقتولان در
اطراف محاربات و اشرف صحارى سيزده هزار هزار و سيصد هزار كسرى برآمد و وجوبى عمر قيام طاب غيمه هلال و شمس بارگاه
معنى كشت جيت افراد پاليد كه در مى پيست بگشتن آن را نميدارست چنين سر و پاى از بين از سرست در محله كه پيست
بقدر كه گشت ذكر شيا بوزر سلطان خرد چون شمس رخ و خور چون شب رخ روان شد طاهر او بر انقسام باطن
و دليل راجح بود و در افعال و اقوال آثار كبر را بهر مولايج و در انچه صفتها سبع و عشره ستاينه بنشاند و در آمد و اباى را بر
تفرين ذات اللين تحريض ميكرد و ميگفت جيت شما هر يكى چاره جان كنيد خرد را براينكار چا كنيد كه كارشكر مستعمل باشد
اسمانى و قضائى كمانيت با ايشان نه حسانت حصا و مفيد است و نه كشت جيتش و انصار كاهه بر يد احزان آخران روز بريد
كه جبهه و سبدي بالسكر نيك ساي از آب مفرق كند شده و چون آبش محرق ميرسد سلطان توريه شكار بيرون رفت جمعى كاپر
مجير الملك كافي عمرضى را بگذاشت تا به پايه تدبير فرزين بندي سازند و بفرس نفوس منصوبه كنند باشد كه فرزين روزگار شاه
به فيل سويل عربازى نه بد جبهه غره ربع الاول من ايند بريد و بهدم فصيل و سويش را از اهديت كرو و بگذاشت روز بريد لشكر كه غلظت
بود ميرسيد و علوفات ميكرفت سبيل مصان قباخان كوكان بگذاشت لشكر در مقلد تو بريد اباى محارب غاز كرو دما ز بروج قراوش تيرى روان كشت
و قباخان زان چنان شد بعضى از ان لشكر عازم طوس شدند و حصار را كه مازده بود خراب كردند و باقى بطرف سبز و اوردند در سه شانه روز بريد
چون و در ارمقون دول خاك فكن شدند و اجمال در سبب دشمن مصان و لطفه فست بهر سراسى خاك و در كارتو زوقان و قاراكه منتظر
جنگ سم كرده بودند و همچنين منتظر شايين قهر بگذاشتند و اباى نيا بوزر مجاهد مظاير ميكرد و او بايشن روز و از اغروق مغولان بهر چه خواسته و دنيا و بوم بود
بهاره شانه و عشره آمد و تو بوشكرى طول و عرض آن گرفته ميل اميل غان بطش و تكييل كند و كروند لطفه فست بوشكرى
نيا بوزر يا وجود حسانت تام سه هزار خرج بر باروى آن بر افروشتند و سيصد متجنيق و عراوه بر پاى كشتند اما سيم پايى نداشتند
روز چهارشنبه نوزدهم صفر جنگ جنگ با اسبكت از خرچنگ كند رهنه تا خندق ابا شده شد و از اطراف راه برداشته اعلام نامار
بر سر دواجره و كشت چو كشت خسرو بر افروشتند و تو بوزر بريد كويم مغولان شد كرفتند تا مست شهر مغول گرفت بعد از غارت نظام
قباخان بيرون چند نفر اهل حرف كه از حرف تنغ آبش بار خلاص يافتند و بركسان فرستادند از خيوان اثر بگذاشتند مصرع چو
كرد كه چون پشه دومان مينست بمشهر حراب كروند جيت سدر كرين نازد با كرين نه نشا بوزر اندوشت پوزر حائمه حال
چكيرخان و جلوس حاتم آخر الزمان در عالم ملك هر فرازى شيبى و هرا حى سبى در پي دارد چون بانك تدنعا
و صفاه ربع مسكون مسلم و مسخر كرايند و چار كوشه زمين از معدوان طغاه و طغيان عداه پيراست از اطراف ممالك غربى
تخما و شرقى پيست و از آنجا بگياج تكوت لسكر كشيده و از شوايب شار مصفى ساخته كفته و صاف و صف حال جهانان آه
لطفه زجور بود و حال هر پراشوب زفته كشتى مغبون بهر خيلى حر اگر نه سيم تو كفتى بدین كه با نيك و كروند تنغ تو كفتى چا
كه كان الله در اثنا مرضى قوى طبيعت ضعف قوى پذيرفت اشكال پشه حائمه را كه لازم اردوى سمان چار بودند جفائى

اوکئی و تولو و کورکان و جوردای پیش خواند و ششای قدیم را تازه کرد و اوکئی را دلاست حمد توفیق در رمضان سده اربع و شصت و شمانه لمؤلفه اندوی چین بل سده زیر زمین و بن ماه نه اورا همه رست بهین بعد از تادیت بهسم خدا پادشاهزادگان برجا
 اجتماع در قورقیا و تیه اسباب التماس عازم اردوهای خود شده چون روزگار پیرایه جانی برخواست نامی فاخته بر ساز چنگ بل
 ساخته و سار و سایه شاخسار آجار ساز موکب کل در کوش پل کوش انداخته پادشاهزادگان در حرکت آمدند سپهران جوی
 با تو دستای انصوحای قفقاز و چنانای از تیل و قاق و اوکئین برادر چنگیز خان و بلبلای نوین و اولجای نوین از مقام خود
 علی الزادف بار و پیوستند روز با طوبیا ساختند و طوبیا از غش و غل پر داشت در نه ست و عشرين و شمانه لمؤلفه روزی
 مسعود نیک عالی عالی و زهر خوش عالی اوکئی قان بر ساط فر و کوس نیت پای فرقه ساسی نهاد و شیر او در ملکیت پای
 و غفل بود و معمار بس و عدل بخش همه روز عیش و بذل بخش یا سلا بر قاعده وضع چنگیز خان مقرر کرد و آید و با قایلیم جانان
 تا کران شکرهای کران و صحبت برادران و نوینان نامزد کرد و اوکئی کهنای نوین باسی هزار سوار بجانب قفقاز و سفین
 و بلغار روان کرد و آید و جوردایون بطرف خراسان و عراق بمثل آن لشکر بفرستاد چه سلطان جلال الدین هنوز با روزگار غنا
 بر دست گرفته بود و در حالت انفراد نظر بر با پاس انداخت و فرمود که کار سلطان بدست تو کنی کرد و همچنین بکند و وقت
 از چپ و دست لشکر متوجه کرد و آید و چون بلا و ختای بجای ایل قبول کرده بود و بنفس خود و غریت انظار با مصارسانیداری از
 برادران جفایای بالغ نوین و از سپهران کیوت و دیگر شهادگان در خدمت رکاب بلال بیات روان شدند با لشکری که از
 خطوط و دوطات آن قبول و وصول عطف سهل چهل تنزل گشت و در ابتدا بشهر جفانه و بسقین رسیدند لشکر بران زمین محیط
 چون اجزای هلی محیط گشتند از وقت اسفارتا آنکه ساده رخ روز بسواد شام محیط میشد جنگ می پیوستند در مدت چهل روز
 بگرفتند و طایفه تمام حطب حمله گشتند و دختران کش خرام و سپهران سیم اندام رورقه در بله رقت آورد و از این مقام تولو و کیوت
 با کیوتان شکر چون شومایان بر قصد بلاد التون خان روان فرمود و از طرف آن غریت مخبر قلاهی رگور و قورگور در باده توان لشکر
 لمؤلفه همه نیر و قدان تیغ گذار همه سپهران بران آهین پوش بهارضا از جای بجنبه الخ نوین قلیانابه علی پائی اشارت را
 از و آسای شکر ختای ابر و مترکم و بارانها تمام شد سلاهای ختایان چون آب در شریخ گرفت بیات کوران در شخ و طوط
 آساور خ با ند منولان دست تیغ بردند و پای مصارت فشرودند بهیت خواب اندر سردان گرفته تیغشان موضع
 چو دهم اندر سرگردان گرفته رخشان کن قایدان از کرگزیر نه شدند و شیت بنمود لمؤلفه ای شیت جهان روی توان ندوی بن
 حبان پری پیکر زره پوش و سر و قلن در خوار عو شش میبار بر سر گرفته و حکم شد تا با ایشان ست صاحب لوح چنانچه ختایان از باغ
 در خیال بود کار بستند با اتفاق و صحبت رکاب دوران حرکت قانای بشهر باطیک که دارالملکیت توجیه نمودند و روزگار سکونت
 التون جان که بار و با فرزندان و پیوستگان در خانه رفت و فرمود تا آتش دروزند و سوخته هر دو آتش دنیا و عقبی شدند لشکر
 در شهر رفتند و غنیم و غنم با قنای باقیته چندان ترک خطای بیجا بردند که جان با روی ایشان ترک خطا کفت و اطراف و یاران

از حسن آن بختان کلهزار چون چمن در بنار آتش یافت قاتل حاتم عطاء و دیاسم غریز بلراج را باها فطنت ممالک خنای منصوب و علم
توجه بار دوی خان مقصود فرمود و بطرف منری میری بزرگ و بجانب قبت و تنکوت و سو مغول لشکری از مغول روان شد تا دست
شاهزادگان و لشکری اطراف منوید و مظفر مراجعت کردند و رای ممالک آرای قاتل تقصای قوریتای کرد و هنگام آنکه از طول
غزاله بر غار حل جان لکس فستقی در گرفت یکماه بر روی بتان ماه منظر و الحان مغنی و در لشکر لکھو لکھ از دست سابقان سخن
ساق سیمبر باوده اجمیر گرفتند و احکام یاسای سابق و لاحق درین سال چون ماه نو کرد و خزان غنایم بر آقا و اینی و خاص و عام
تفرقه فرمود و لشکر را بر بکر نواحی که دایع اذعان بر جنبه اخلاص ننهاد و بودند نامزد و گشت و خود با سیتفا و لذات با ارباب عشایر
و شیر عدل و او خارا نام یکوب بیل خزان و ذخایر کمارانی و کامروانی گذارد و لکھو لکھ زخمان چادوان بهاری کند ز خلعت بود
بزم او شتری چو فرخنده بزمش بستی شود شود دست او در سنا کوهری چو عنبر و بدوی خوش خلقی که بغر ووش چشم
مهری تا پنجم جادی الاخر سنه تسع و ثلثین و شتا ایچی اجل به یزلیغ برسد و این همه عظمت و سلطنت و کج و لکھ و عطا و بیا
بیات ببا گرفت لکھو لکھ در جهان بی دبی بهاری نیست همه دی کیر چون بهار نیست و این دودیت در تاریخ و قات
او یکی از اهل عصر با وراء التمه فرساده و حلیت در خلط خلط فروزن کرد و بهر سال او کتای روز و شب و او بستی خبر از بختان
اند و فساد و مزاجش اثری کرد تا مام مشتری در دربار و اثر باو دران و از وی چهار سپهر ماند کیونک ملک اغزل قدا قان نوشی
اغول و انجمنه الذی لایموت ذکر کیونک خان پیش از وقوع حالت قاتل پیمان با ستمکار کیونک با ابرو باو و همبختان
گشته بودند و از حد و قیاس میادیت را روی مثال بحضرت آورده خود فکرت فرصت ملاقات نداد و قاتل چون این سرگشته
قد گذشت تو را کیا حالتون که مادر سپهران بزرگتر بود با اتفاق خاتین و شهزادگان تعیین خانی امور جهان را عاقلانه بنیست میکرد
اما از جانب هر کس پادشا برادره را متوسل و تمسک بود و هر یک را بهو و هوس خوش معشوقی و کسل چون کیونک خان با برادر
بقاعده او امر او را مطاع بود و در مصالح ملک و مال و کم و بیش لب کشود تا مجمع قوریتای سمت اجتماع یافت و تقاضای اجار
بر خنیش لالی موالیات او حسن نظام گرفت باو از اردوی الخ نوین سر قوی یکی و فرزندان او در قبت و ابنتی مصرع
که هیچ دیده و کرباره آن نخواهد دید و کوتانی و او کین با فرزندان و اولجای و اعمام و بنی عثمان و از دوی با تو هر دو و بزنای و بزر
و بر کجا بر رسیدند و سلاطین ممالک و امراء بزرگ و صنادید ایام و بخوم و بر تخوم و بزرگان هر یک از خا و خلق و ترکستان
و ما و از آنخ و خراسان و عراق و آذربایجان و شیروان و سیستان و روم و کرجهان و بغداد و حلب و موصل و قستان و قبا
و کرمان جمع شدند با اتفاق عزمه ممان و مصره علم ایام و انطباق خاتین و پادشا برادرگان با فرود نام روزی که تیغ اقبال کیونک
خان در چار بالش فرخی و دست رفعت بخشش شاهنشاهی قرار گرفت پای طرب و میدان عشرت و در تیاج نناده و در شاهانه
ایشان نصیحت مزلف چون نوا می چکت و غرورش نای در گوش گرفت حلیت و او دل خود و عیش ای فرو جهان چون سافر
و بوسه هم به هم بستان زیرا که ندیدیم پس اثر ک کسی کو آمد و بیج داد آگاهی از این پس در معرض بحث از اعمال و تفصیل از

جلوس منکوقاآن

۵۷۶

و احوال برینجا و بایر که با دشا پیرا و کان در او ان قدرت پیرا و دود بود از ارباب آن استر و نمود و فرمایده را بدان تحویل
واجب دید و مسودا جای جئاتای رزانی و قراغول که نواده بود از داخل دور داشت و قصای عین سنی ستری محتاج برید تا دی
بود سنسای با در و جنانوین بشکری توجه آنجا کرد و نید و مثل آن سحاب ایلدی بهر سنا و بکنه حرکت بزرگ در اتمام
او بود طلب و موصل در بزرگ هم بد و مفوض فرمود و ممالک ختای بصاحب اعظم بواج سپرد و هیر بزرگ مسعود بیک را بلا
ما و از انصر و ترکستان و صفات آن در نظر او مقرر داشت و امیر ارغون بر طول و عرض عراق و آذربایجان و لر و کرمان و هند
و فارس حاکم ساخت و سلطان کن الدین را از آل سلجوق سلطنت روم موسوم کرد و رسول دار الخلافه را بنا بر شکوه شرامون
جورماغون جوابهای شکر گفت و پیغامهای دشمن داد و با ایلیان سده الموت التفات زرفت و تنقید حکام خانیات بطریق
تسلط و سطط آغاز نمود چنانکه در حضرت او عرض سخن و مجال نطق مقربان بوقت و زمان معین بودی و در محادثات آن بدل
و عطیات تا حدی که با ساحت و کرم پر دعوی مجازات کردی و بهنجا و هزار بالش بیکت لقیه مانگا بهنجیدی و این بیت
شامل او نماند بود بیت پیکر تیغ جل سایه یاسای است حاصل صد بجزو کان قطره دریای اوست بدینمقال بود تا بجز
بلا غری را انتهای فرمود و در ربیع الآخر سنه سبع و اربعین و شش که کج بود و سمرقند رسید مصرع چون قید و سرکه لخت
تمهید جلوس منکوقاآن الخ نوین عینی تولو خان پسر خور و تر چکیز خان بود از سرقوئی یکی برادر زاده او بک خان
سپهران بزرگتر تولو خان از بزرگترین خواتین برین تفصیل منکوقاآن قبلا هلاک اربع بوکا موکا و یاسای مغول مقتضی آنکه جای پدر سپهر
که مادرش بنسب بزرگتر باشد تمهید و مقرر دارند و از کیوک خان خواج و با قود هر قوما نماند و مادرش انغول غاش خان و در
که واقعه او حادث گشت ماههای ممالک فریق شد و ایلیان بر باد و پیمان متباق با تو بر غم خدمت کیوک خان بجد و قیاسی
بود چون آوازه جیل او شنید هم آنجا توقف کرد و با حضور دیگر شند و کان ایلیان روان کرده خواتین و کنای قان امیر و قزم
بفرستاد و د و حجت و او که با تو حاکم واقعات بهره فرمان و بد و صواب بنید و موافقیم خواج و با تو نیز بخدمت با تو پیوسته
نوین انصب کرد و تا در قورقلماتی بر وفق بطنان آراء جمهور از قبل ایشان خط و بدین تحمل توقف نکرده روان شد و پس خواتین
بزرگ و دشا پیرا و کان از سپهران قان قدا قان و از احفاد جئاتای قرا بلکو و توشی و از سپهران الخ نوین منکوقاآن و اربع بوکا
موکا و تولو و از آراء سرور سپه و دیگر نوینان چون پروین و جمعیّت تر بن با یقند روز با از حبیب صباح نادمن و اوج دست
فتح گیر و دامن عشرت زنند و سر خلاعت از حبیب فراغت بیرون آوردند و در خلال آن بغین خانیات با مشافعت پیوسته علی
این ران استعالت و آن بین حواله میکرد تا آخر و چندی را بی باوراک حکیم کرد و ند که خود خان شود و دیگری نصب کند و گفت
راه خانیات را مسلک استحقاق منکوقاآنست و فعلا این بنیت اردو اما تضرب استیال او سنگت کشته پس برخواست و شند و کان
بموافقت او کاسه گرفتند و خانیات را در مرکز خود جای داد و براندیشد آنکه سال قابل که جان ماثر ربیع را قابل شود و ببلان بر
شاخ کلبان نهایی عشاق قابل قورقلماتی کنند آن مجمع تفرق یافت چون زمان میعاد در سبب شرامون و بنیو قراغول برادر

فرا بلا کبر خلاف آن رای وفاق کردند و خواه و با قورعه توفیق میکردند و به طری کردن زمین حرکتی بطنی چون شکستین
 میروند و اطمینان بخدمت با تو میفرستادند که با رعایت مشکوفاً آن اتفاق نگردد ایم با تو جواب میفرستادند که نقص بیاق خلط
 یا ساسی خلیج خان است و تثبیت چنین مکی چار سوسی جازا شامل به بار بجه کوکان به مذبح و متنی طالبان المستعد کجاست
 و به چون حوصله کجاست طعمه باز بر بزرگوار و از آشیانه خطاف نشین غفا ساختن محض خطا باشد خلف میعاد و بر حسب معنی
 از خدا اعتدال بگذشت و سال با خورشید از بر کلهما بر فرق کلهما است داشته و از بنفشه بر عذارین کلهما نداده و مع بد کلهما میل
 بر نمزده جیوش کلهما در گوش غنچه گفته نهم ربع الاخره شمع و اربعین و شمشیر بطالع که سعود بمقاربت آن سهم سعادت
 می یافت و دشمنان را سخت سختین از خرچک خرچک سخت است افتد و مشکوفاً آنرا بر تخت خاقیت نشاندند بر که اهل
 بوقا تیمور سپهران او کین و اولاد کوکان که بفرکان کیوک خان بودند برخواستند و بر موافقت ایشان زمینان و امری
 تومان کلهما از سر چون غل از دل برداشتن و در اندرون اردو ازین گوش کمر چاچن غاشیه بر سر دوش افکندند و دو کشت
 را نوزده کاسات شراب گرفت و افتاب را بخت نوبت بر صفت سرو پیاده صف زده آهسته چاکه سرو سی ازین
 خم کمر و چاک زنده چون بر سر بر کین جیشم و کین قرار گرفت و او از مشکوران از مجلس غل نشان بفلک برخاست و فراموش
 که هیچ آفریده درین روز و لغز در نهایت نماید شکلی و سر یکی بر غنچه و با و صبا مقصود دارند و خوردن و زدن بکجک و ساسی
 گذاردند آهسته و آن تاشوی موجب آرازدلی زیرا که نیزه دین جان بار دلی دلهما بود است آرو به دل آرد باشد که نوزده
 کنند و رکاو دل چون نوع انسان چاکه صاحب دل گفته میان انا انا افتاده و پیغم و آسایش مشغولند اصناف حیوانات که
 قوی حی و حرکت ارادی دارند آنچه مرکب و حملات انداز عقل بشکال حل افعال مختلف حال دارند و آنچه لایق ذبایح
 و مکولات باشد از پرنده کان و پرندگان وحشی و انسی خاکی و آبی استیغ قصابان و سبب تیر میان دان بکلی و عصبانی ایشان
 نرسانند چه گفته اند لا تؤذین تکلمه فضا به الذی کما نالک نالها چون فیض انعام بر انسان و انعام شامل شد نباتات نیز که روح
 طبسی ایشان مقتضی شود و است و الخیم و الشجر یکجدا ان اشارت بدان اراعات مصون دارند و زلف سبیل و عارضین
 چون گوش مجربان بنساید و بقوت باز و پنجه میباشکند و خرمید مکشد و خون ارغوان نیزند و همچنین اصناف جهوات که اول
 مرکبی است از مرکبات طبایع و به تاثیرات و تاثرات علوی و غلی حاصل گشته و بهیتی و خاصیتی جنصاص یافته و هر قسمی از آن
 آمیزه منیع چون و نمودار امر کن میگویند کشته به یکس و باغ زمین با تبوخی و تحقیر بحفر صغیر اسوت و تصدیع نماید و در آن صافی آب
 یعنی آب صافی روان را بر شاخ و ذوات مکرر کردند و دینار مد و رسا ده روی بضر و قش که مضروب و مجد را نازند و کلهما
 که متعارض تیر بریدن کاشته نازدانی کند چون و نمودار اعات چنین متوهم شامل شد و هفتاد و سه طوی حبت آمین است
 بنی و س غر کدی که شعر است نذیری لریقه و صفاء هنج کایها اول الکاس فیها مرتب بود من غرایب الاتقان
 قریحی در میان شکر شیرامون و با قوافا و کرد و دنیای بشمار با نواع سله معنی یافت از معنی خیال تعرف کرده معلوم کردند

که در خیالات ایشان اندیشه محالات مستحکم است این معنی عرضه داشت چون خلوف یا ساسی چکنیرجان در فتوای آمدارگان
حضرت نصیر الدین میگرداند یا راز را و خرم مکنسار نوین را بشکر قسم ضمیر روان فرمودند در آنوقت که سواد معشوقان از دوشم
عاشقان حکایت کند و لعل قلاید لببندان چون نعل در آتش و لکرمی از معانقه دست نیارند از خبر و بدیع سید و
حوالی اردوی ایشان فرود گرفت و پیغام داد که آواره چون زده در کوشا افتاده که دل چون کان چاچی کز ساخته اند و ناوک در
از نفوق اندیشه انداخته اگر تیرین تقریر بعد صدق پیوند هاستی دارد چون فاق بزه تصدیق دهان بکشاید تا بدست کش
تسلیم و اعتراف طرف عفو پادشاه چون قبضه کان بدست آیم والا که بر صفت تیر نبرد و گیران تیر پر می آید بکشند و بال
و بال کمال گیرند و در پی جدال و غمی باشند لا محاله شیت یا ساسی قاتل مسامت ساعد اقبال بشا ز اسپکان و ارغاک نشین ادا
کرد اندیشه شایمون و با قوچان بی در شقه مضطرب شدند حال دفع را مجال نبود با اتفاق امراد نوینان غنیمت بندی نمودند
نه گشتی کردند و انواع سلاح از خود جدا کرده بارود در آید امراء با غوغا سخن پرسیده برگردان آوردند و کمون ضمایر بخیر طلبان
نوینان را که خمیر بایه فساد بودند چون ایچا بی و سوال و قلیهای و سر حال و طمان و سیورا و لا و تعلق قورچی و در غسون سپران
یکپای و خنثای آخر بنا و به جان بیکت و چشمسار تیغ یا سا غوطه هلاکت خورد و اغول فاش و قد اقا ح ما در شیرامون را
سرفروزی بکی فرستاد یعنی سپران همان معترفند تیره کنند نه مصافات ایشان بود و اند قرا بلاکو فرمود تا در حضور بمینوفا تون و کلا
حصانی سیم صفت هر یزباعت مذکور را لایه که در پسند و بعضی شاه را و کار از دغفیه کارب اختتام شیرامون و با قوچان
نوین و سینوفا و صحبت قبا اغول بولایت متری و ملکوت و بیکتای فرستاد تا بسبب مقرر تا دیب تنه بی بایند و خواجه
از اجاب و عنا و غشی سفر معاف داشته و در حد و بلیکیای بورت معین فرمود پس شماره تو بخورد و آوازه و خبر و حراش و تمول
و دینار و مقل یا کیدینار و درختای و متری متری را از یازده و دینار تا صاحب ملک کیدینار بریده که در پسند و بساط عدل کسین
یا ساسی بکونند چون در زمان کیوک خان و بعد از آن اغول فاش و خواجه و با قوچان تا فون و یار سودا های بزرگ کرد و بود
و احالات بران شد بعضی از آن حاصل و واسل و برخی عاقل و باطل گشته و چندی بموضع احالت یا پرسته در خیال اشتغال
کردند فرمود ما کتبه دیوان و خزانه چنان سیاط کردند و معصده هزار باش نقره بر آید بی توقف و تدبیر و تشارت از اراکان دست
یرایع داد و از ممالک اطلاق کردند و از هیچ تا هیچ مطالعه گرفته که پادشاهی قرض اعادی دولت و مخالفان مملکت گذارده
شعرا الذین بدل الخراج لطلد و دین علینا منی معقینا و کرجوچی چون جوجی از خدمت تخت چکنیرجان باز
گشت غریب بازگشت را هیش بر مخالف ارادت بود و راه آخرت که بر و بزرگ جز آن نیست پیش گرفت و از وی بیعت
ماند که بر آسمان غایت بیعت کولک بودند و شخص مملکت را بمشابت بیعت حصان مکتب هر دو با تو بر تمامی ملکوت بر که بر کجا
بوقایم و از ایشان با تو که بشامت ذات و سیرت عدل و بحیث عطا متمان ز بود و ارث مملکت بد گشت و چهار هزار خاص جوی
کرگ از آن ازل القوی که زیادت از یکدیگر ان شکر زننده بودند و در نظر برادر بزرگتر بر و بود و مکر با تو تو حجاب مبتل بود

و استنای شهری کرد و عرصه آن چون بخت اویسج و انوضع طریسری میخواند و هر چند ملت نصرانیت داشت که نصرانیت
 ان مرد را بهماست مایل و منطف هیچ طرف از مل و کل نشدی و از تقص و تصلف دور بودی چون عرصه عالم بکوس عالم
 آخر الزمان کلشن چشم جهان بین فلک با نور معدش روشن و این بیت و روز بان زمین و زمان آموخته زمین روشن از پایی
 تحت تست زمان کلشن از پایه تخت تست و در قریبای ثانی رایشا بران و اگر گرفت که شمیری از قهر بر سر مردان روس
 اس برانند چه قدم محاذات و صف مبارات ناده بودند از سزا دکان مشکو قان و کیوک و قذاقان و کورکان و بوری پاید
 و هر دو دنگوت که بر دو وصف معرکه پاید بودند با ستای با و این کار را معین شدند بهنگام جنبش با و بیع که غیبت کلشن
 ما در صف بنان کشید خیز میانه برکت نیزه سیر خفا حرکت کردند و در حد و بغا بهم بگره بستند و بلا دور و سس لنگر کشید
 یقین تیغ بندش هندوستانی علی روس و اس و الان ناند تا شهر هشت محو بشکری فزونی ترا در جلد و بلجج ترا از دباب
 هوا ذات مستخلص کردند و قتل و غارت بر مقتضای عادت بغوان کوشای کلشن بریدند آموخته بکینی بمسیرن ز تو کوشا
 ز پاس تو کیر دستم کوشا دوست و بهقا و بزار کوش در شمار آمد آموخته تو کوش کن که فلک نیز کوشالی داد پادشاه را و کا
 با امرای بزرگ و آرا دکان مظفر و کامران آموخته فلک بمبارادوت قدیم حمارت نکران و زبان ملک بدین بن سربان
 آموخته بود از آنکه در امر تو کرد و لحظه عاصی بود از آنکه در ملک تو خا به ذره نقصان بچشم اندر مرده شود بین جسم اندر عصب
 بکام اندر زبان ناخ بکلی اندر نفس بکایان باز کشند تا تو را هوس استغناء کلار و اشتر که ملت عیسی داشتند محض آمد چون
 خیل زیستان از بیم خورید روی بر تافت و کلبا چون بخت مقبلان با صد روی کشا و کی روسی نمود و طبل از کفنه متفرس بود
 آموخته دانی قینه را که چرا صوت قلقل است یعنی که بی رخ تونه کل کل نعل مل است تو کله در زلف تو بهنا و سرباز اینک
 بر عذر تو جای تو کل است پادشاه را و دولت آب مصرع سپهر نیر خمان و زمانه ریزر کاب روان شد مصرع چو کا
 و روان شد چو عجب روان را ایشان نیز به قطار مناعت حصار با چهار صد سوار هر یک پشت لشکری جزا روی کا را
 آوردند بهنگام مصاف طرفین آب شرفی در میان حایل بود با تو سپر با یکدیگر نگر بفرستاد تا جگر کردند و خود بر سر شتافت
 و در حضرت بنشاند مطلق تضرع و بیچارگی نمود وادی سونان چون چراغ شب زنده داشت و بانفسی سر و صبح آثار شبی بر روز آورد
 روز دیگر که خسر و یکساره بر جهان نورد و خوش روحی از تیغ کوه پید شد لنگر از جانبین مصاف آرستند و سرتاق در مقابل
 با یکدیگر مان حمله کرد و فرقی بعینه نیز چون کمر از طرف شیب درآمدند مانند قضای نازل که هیچ چیز دفع آن نداشت و بی نیم شمشیر
 نهادند و بشمشیر طباب سر بر پا چون جبل مودت لیسان پاره کردند و عجب و هراس برای کلا رنسانش غلب شد و سربازان
 لشکر اطعمه سباع و نخل صناع ساختند و آن ممالک نیز با اخوات انعام یافت و در شهر سینه لخت و خمین و سنه که مشکو قان
 قریبای ساخت سرتاق با بخت تخت کردن فهمت فرستاد و مراجعت کرده با تو عروس خاتم انطباق است که کویر
 کوشه چادر است سرتاق بمطاعت عولف و در غار عوارف مخصوص گشته تنگناه صلی بر پست بی زیاده کشی قطع کلی منظر

و نام بک

روی نمود از حکم پریغ منکوقاآن برافین خاتون که بزرگترین خوتین بود امور مملکت متبیت والا علی پسر سرتاق را ترتیب میکرد
الا علی نیز با بک نعت مصرع سر مایه عمر خویشان آورد بر که اغول افسر خانی یافت و سکر او را بشکر بلاکوخان بدفت
مکادوات افتاد و چون نوبت خایت بمیکوتمو رسید با ابا قان همچنین طریق منادشت مسلک بود چنانکه شرح داد و آمد و فکر
جنات می جنات می خانی بود در سایه محبت او گرت و میشت در یک اشجور بطش فخر حصین تر از سد سکندر و سیاتش دیدار
هول انگیر از موج دریا می خضر از بیم تیغ آب رنگ تشبیرا کوس یا یار بنو که بر در و آب نشستی مکر بدان آب در زیر این سطل فلون
اکنون دست از جان شیرین نشستی تا بر معتقد ظل که صاعقه از آن صوره تولد کند که موعظه چون صاعقه است خشم تو تیغ تو چو
آسی بدیغ کی بود از بر صاعقه عرضه مملکت او و آراء تهر و ختن و کاشغوش با لیغ بود آه قیالین بعد از واقعه عالم اخر الزمان
یعنی او کانی قان درگاه اسلاطین قاق و ملوک جاز را مقصود و مقصد بمطلب و مطلب شد بدین شیوه بود که موعظه تا از سر
سخت بخت تا بخت گرفت و ذات جهان بر نایبند بیت آنکه در آب نیرفت کسی از پیش غرقه در بحر محیط است که بلبان
خاتون او سکون بسنگان و پسران بزرگتر ماسرکان و میو بود و در عقب پدر ماسرکان ماسکه حیات ترک گفت قرا اغول
در حال وفات پدر پایی در سر راه وجود نهاد قان ولایت عهد و مقرر دشت بسکون خاتون بکشت عمید بجا دفت مال حبش
اشتغال نمود و چون کیوک خان بر تخت نشست با پیو صا وقت دشت گفت با وجود پسر نواده چکونه وارث باشد تحکما و بروی مقبر
گروید و عهد منکوقاآن بواسطه ظهور عصیان از میو قرا اغول واقعه خایت عهد دشت و با فلون اغوا از حضرت باز
در راه بریدستی مصداق او شد منکوقاآن مملکت بنام پسرش که هنوز طفل بود موسوم فرمود و خاتون او هر غنه را مقالیه کت
در قبضه تصرف نهاد و تتمه احوال جنات می در موضع خود مسطور است عاید الله ذکر اسلاطین خوارزم اول ایشان محمد
خوارزم شاه پیش بکاکین غریبه علامی بود آخر عهد سلجوقیان با سم شت داری موسوم کشته و خوارزم دودجه و طایف بطش
معد و قطب الدین محمد پسر بزرگتر تا نید بخت در سنه احدى و تسعين و اربعه خوارزم شاه شد و در مدت بیست و نه سال نوبت
سلطنت یکسال بنفس خود خدمت سلطان بخود یافتی و یکسال سپه خود را ببنه بفرستادی در سنه عشرين و خمسائه وفات یافت
استر بر تخت خوارزمشاهی بفرستی استقراریت خاقانی است بیعت کرد و در مکتف نامش شنوده بود کابشر نوشت
نامش بر تاج مشری اورا مقامات مشهور در خدمت سجری ثابت شد باز بر مقتضای المولفند سجری بالایساؤه کل ذنب
برو هتظار شجاعت ترمود نمود سلطان کبریات قاصد او شد تهر و شفع میکشاد و بحیث سلطان عهد و غماض کار می بست و در نیم
جمادی الاخر سنه احدى و خمسين و خمسائه کشته شد سلطان ایل ارسلان سوم رجب آن سال افسر خوارزمشاهی بر سنه
دبر او را و سلیمان شاه معتذرا با آنکه اعلیست رایاست فرموده بود متوجه خان سمرقند شد از قرا خای الملیک ترکمانزاده سوار
بدو خان فرستاد و لشکر بر جانین آب سفد نزول کرد و الملیک در مقابل شکست و در دعت خوارزمشاهی تخفیع و تذلل نمود از
خوارزمشاه برگشت در شهر سنه تسع و خمسين و خمسائه از خطای و آراء تهر هتتا و شکری ابنو کردند و متوجه خوارزمشاه شدند

عیار یک از قلعای او را و آنقدر در مقدمه دفع ایشان را با مویه فرستاد عیار یک هم در غارت و شکست و لشکر منزم شد
 چون ایلان بخوارزم باز رسید نوزدهم رجب سال بریاض عقبی پست علاء الدین کش اهل ایلان و و سپه
 بزرگتر علاء الدین کش در جبهه بود و خود ترسلطان شاه براه ولی عهده بر تخت نشست کش بدختر خان فراخانی که اسم
 خانیت داشت متوکل کش فرمانفرمای مملکت شوهر او فرمای بودیش را بخوارزم و اموال خوارزم و عده داد و فرمای بالمشک
 در محبت کش روان کرد و سلطان شاه با درگاه ترکان بکربخت و کش مبت دوم رجب الاخره ستین و هجده در خوارزم بر
 سر بخوارزمشایک کتب زو مصراع کتب برگاه که هرگاه باشد کم کن فرمایا خدات تقدیم کرد و مواعید با بخوارزمشایک
 پس نه تهمینان اخین محاربات و مصالحت رفت تا سلطان شاه در گذشت و مملکت بهتوکل کش راست کش در دواگاه
 طوس هجدهم جمادی الاول سنه ثمان و شصت و شصت و شصت را بقدر خود فرزند کی داد و او آینه جوس و در جهان مشهور
 سپهسالار محمد انبک قلع ایتانچ از عراق رسول فرستاد مشربانکه سلطان طغرل سلجوقی از مجلس خلاص باقیه است و پنهان
 مملکت عراق را در حرکت آمده و در شهر ننه تسعین و هجده قاصد و در سه فرسنگی سلطان طغرل لوائی معاومت افروخته
 بود و آنجاسی حرب در دوران آمد سلطان طغرل باکره هفتده منی در پیش صف با هزارا منی گران بود و ناکاه سپهر حق نشسته
 خطا خطا کرد و قلع ایتانچ در وی رسید و بیک ضربت روح و تن او را بمصعد اسلی و مبط سفلی فرستاد و جبهه او را بر شری نهند
 پیش سلطان آوردند از شتر دلی کردن خیر چشم که کا و خیرین با ناین شویو مستکنیت و شهاب الدین ابوالشرف الجرجانی
 در مرثیه او قصیده هیت این دو بیت از ان ثبت افاد شعر فحوایه اشباله و جبهده و جودده و الله حسب الفلایع
 ترکوا معزک الملاحم شاه جهان بین مدافع و مدافع سلطان در ری درستی عطمت و جلال توقف نمود و حلقه اتان
 با نندالکس بعضی عراق کرد و در دیوان غریز مسلم فرمایا اجابت نکرد و مؤید الدین ابوالفضل وزیر از سده خلافت با نفع
 و کرامات پیش سلطان فرستاد و وزیر ارسال رسولی کرد و التماس نمود که سلطان مرهم استقبال رعایت کند و پیاده پیش کب
 وزیر و دو سلطان سامعه را از استماع این الوک که رساخت و شکریا را استقبال فرستاد و آن شکرا متفرق گردانید و وزیر بکربخت و
 آبروی دار الخلافه بل بسی خون مسلمانان بر بخت سلطان بهمان آمد و صفهانرا در نظر قلع ایتانچ در سی بر سپهر خود یونس خان و میا
 با نکی او مقرر گردانید و چون ملامده نظام الملک را کار روز و سلطان سپهر خود را ملک قطب الدین با شکرین با نر و سلطان
 کرد و هیت اول بمحاصره ترشیر و بدو هم خندق آن قبل نمود و نزدیک بود که شخص کزد اما در کار پرتیگر بر سپهر خویش مانع آمد چه
 سلطان بعد از زوال عارض خاق عاشر للتامین شدت غضب و سورت طیشی او را بر حرکت تحریص و در منزل جاه عرب
 یکت اجل که زوال جاه و غرت کند فرارسید و در نوزدهم رمضان سنه ست و تسعین و هجده رحلت نمود سلطان محمد
 کش در هجدهم بیستم شوال سنه طیت بسر بر بنادان پرداده تاج چه زمینده باشد بر دوا تاج سلطان غور و ساک
 شیطانی و جو بس نفسانی در حرکت آورد تا با ستاع آن آواز شکری فراوان با نود و مرتبط فیل سلطان جبهه بخوارزم آمد و شایک

را غارت کردند و ارکان دولت خوارشاپها را عتوبت و کمال رسانید ملک ضیاء الدین در پیشا پور بنشینست و غیاث الدین
بر آن شد و شهاب الدین بجانب قستان لشکر کشید و افغان و غریزان در اطراف شایع گشت سلطان محمد هفتم هم ذی قحط بطاعت
شد و ناخ آمد و برادرش شکر مصطفی داشت غریزان آن خواستند قاتل عثرات بغوشا مل جلالت کرد و کاشتمان غور را
بنوخت و پیش سلاطین غور فرستاد و بعد از آن پنج دهرات رخصتی کرد و ایند و غور و غریزان تا سرحد هندوستان کشاد و کرمان
در سیح و تمانه بمیان ملک کشید و بر سر هم تخلص قتل انجمن عبره کرده و در جوار سیح و تمانه غار پرست و شکر خای را چون لطف
قتلایان کشت و کراید و تا بگو که سرور شکر خای بود تا بگو مینا کرد و خود متعبد و حضرت سلطان وید و سلطان زاد و القاب بنجرا فی ظل الله فی
در آورد و یکی اناهل عصر گوید و پنهان جلالت عالم همه چون در بیا بگفتی و زینت کتلبا بگفتی چون کج کالیات دادند و یکوشن می گفتی
آری تا گوید دولت در اودا و در جبه بی و بال بود و متوجه اودا و اعی اقبال بصره روی می نهاد و خود تانید و بخت رای و برت
اودا استقبال میزد و ملک حلقه ارماه نو در کوش میگرد و غاشیه از مهر بردوش میزد چون ممالک را فکلی مقرر است کل بر حلقه
کلین از مجاورت فارس مسلم نیافته اند و ما بر فلک از صمت محاق و خوف آسوده نبوده و دولت از دودمان کسی کسی دیگر
مقتل خواست شد از خود و فلک بر ما و نجوشت بود و از سوز و زیان نصیبه اوزیان رسیده چنانکه از پیش گفته شد و بوسطنه بوم
چرکت جهانگیر خلیفه خان سر سیمه دول دروای و بر مرکب اندیشه پای نابرجای بود هر کسی از ارکان دولت را نمی گفت
و اندیشه از سمت صواب متجانب میزد و در حسب هوا میل میگرد و در ای احوط و تدبیر ضبط پیش سلطان انکه مهر بی
کنده یعنی لکوفه جو سرست کوناج و افسه میباش پسرش سلطان جلال الدین شعر هو لا سدا لثغر غار و اضمیم الدینی
بجای خلیفه قوی الجور و قافی این را یار ابا چو سکی در میزان اعتبار نمی نهاد و میگفت هتسادی عام میاید کرد و استقبال شمن از
سرفرقتی نام و بختی شامل واجب نیست که کارها و قبضه ارادت دست لکوفه نامزد کردیم بر روشن و دوو عاقبت هم
بر اندیشه فرا از لیل توجه بصوب عراق کرد و در کنار آب تره خبر واقعه بنما شنید روز سپید بر جهان پیش سایه شد و کار بان
تا به باز گرفتن سر قندردی آن دور و پوینان جو آمد مصراع کارا و از دست و در مان در گذشت و اعا صیرفته چشم انانی
بجای طلت بر بست ناکا بر یخت رسید که جبه و سندی از آب کشند و وصول سلطان بری و نزول پیک خراسان
معلم بوصول شکر مغول معان افاد شاه اران رفته بی فروزین متوجه قلعه فرزین شد پسرش سلطان کن الدین باسی هزاره
بخدمت استقبال مبادرت نمود و هم در روز سلطان غیاث الدین را با والده و دیگر هر چهار بخت و ارون بقلعه فارون
روان کرده و با ملک نصرت الدین هزاره سفر کرد و مرای عراق در تارک حال نابسان مشورت و مشاورت پیوست و با
در جبه خلاف افتاد و تخیر دار بر عقب حرمها غنیمت نمود و در راه شکر ترکان باوی دو چهار زوند و در قمار مغالبت کعبین و غا
نقش شش بانی بی سق معرفتی عتاب آهین منقاد که جلالت مرکتیت زلفار و هند انکه همی سرش زنده پدید آمد و چون غیاث
از مبرج کشیما طیران دادند و با ریکر سلطان زخمیافته ازان و رطبه بیناک مملکت بکش طبع خود را بقارون انداخت

خود سامان ثبت نیافت بنیت از دران از راه سیلان گذشت حرم بزرگ از حورزم رسیده بودند و بقیه از دران در سیلان
از آنجا بر خیزد آبگون تعویل کرد و باز بخیزد و دیگر تعویل رحلت سلطان و نزول مغولان معاً دست داد و بمقامه قلع استمال
و در جنگ صنعت انحال رفت بعد از سه روز متخلص گردید و بنات جمال پال به جاک کشند و آنکار را آنکار از روی عصمت بر
خیزان و اتمه مشکل و ناله پال سلطان رسید چون مادر خم یافته بر خود می پیچید تا جان نیرتسیر کرد و بهم درین خبره او را
کردند و از شعله و مخوف فلک سلطان کش سلطان پرور مصرع کا نذر قد کش این نوع بزرگ است سلطان جلال الدین
چون پیش ازین کلمه عا که کلمه مقاصد او کل بخار بدل کردن و کوشش پیش عوض ساختن است بگذشت و بدار بقا بداد نمود
او با دیگر برادران از خبره آبگون از جگر رفته بشرط آمیز نیست که برخلاف پدر اجمام با قدم بدل کند با خود
اگر کار برونی و برونی مواد باز آمد و بوفیق توفیق کار اهدا است شد مصرع بروی بروی دولت و جهان بروی و اولاد
از در جلد اجتناب بی نصیب فانی در جمال از جاد مغول بر خوار عراق خیزد و از غم خوارزم نمود و رسول بشارت و وصول بشارت
کردند لاق برادر کوچک سلطنت آنجا موسوم بود در این وقت بنو و بزار رکان قفقز و تیمور لک که نفس خود کم از لشکری برآ
بنو و بزار رکان دولت او که خون جوانی داشتند از صلابت سلطان نفیستوش شدند چه دهنند که هر کاری در
خود قرار کرد و هر قاعده ضابطه پذیرد و بران شبیه عذری متوافق شدند عقیدت سلطان بران کمیت و خوف یافت بخت
مصرع وانی لا اودوم لکم وصالا کبان ملک بزداری حاصل جان پیش و انا که در بهمت بغایتی رسید تا بشد بغایتی نیر
بغرم الزجال صوب سناغان تانان شد من الاتفاق در بشنو با مغول افعال حرب دست داد و با فوجی اندک در صلاحت
کوشش بسیار نمود و در کار بطلام پیرایه بطلام پوشید سرخوش گرفت جیت چرخ شیب به جا بقا رسید از جاد جالبسا
برآمد مهر خنده چار یا قوت خفائی از لاق و وجود خانان مشرف که بر عقب سلطان میرفتند در جنگ سنگ آسار
اگر قرار آمد سلطان جلال الدین بطرف غزنین که عرش آن خطه بمبیت رب العرش از حد پدرش باز بر سلطنت او مقصود
توجه نمود و چنانکه گفتیم در کنار آب سبز با لشکری دریا متوج مکادحت پیوست و جریه بر آب زد و بگذشت و با یک دست و پنج
فوج منهدمان معرکه و متفرقان لشکر بخدمش متصل شدند با جمعیتی یافت و عازم دلی شد رسول سلطان شمس الدین فرستاد
الهامس بر وضعی کرد که چند روزی اقامت فرماید چون صرامت سلطان با صبا و فرآی کیتی بهم جولانی می نمود از غایت آن اندیشه
رسول بنزل پوشا به و غذا که لایق اقامت مراکب سلطنت جائی نیست بفرستاد و باز حد و جلال آمد ملک قلع را با لشکر کوه
جو فرستاد و غایم فرادان آورد پس خطبه دخترای کوکار استکین کرد و اجابت نمود سپهر را با لشکر بخدمت فرستاد و سلطان
اولا بمقرب قلع خانی مشرف گردانید و لشکر فرستاد و قبا جبراکه تمکنت بعضی نواحی سب بود و با کوکار استکین مناشست قدیم
دست منهدم گردانید و قلعه بالا را بکشد و اهل طلال را به سبب تبری که دران واقعه بردست سلطان زدند قتل فرمود و بطرف
و بعلی رفت و مسجد جامع آنجا بنا کرد و جمیع لشکر سلطان را به هر کاشید براه کرمان مرجهت نمود و براق حاجب چند منزل براه

استقبال و عنایت مقرر کرد و دختر خود را نامزد او و واج سلطان کرده کلیه حصا بحضرت آورد و سلطان بحصار برآمد و از روزهای
شب زفاف عوض یافت و قلعه عذر انکسود بل فصل طرب و دین بدب عذر ابردا از انجا براه فارس و ان کشت آنا بک سعد خور
سفر شاه بمرکب و معائب و بعال جمال و زرا و خانه خاصه و بیت الشرب و صرا و زر و زر و زما و جامه و سبانه نامی با مرسل
ساروان کرد و چون مغلظه سبقت یافته بود که بنفس خود هیچ کس استقبال کند عذر این تقصیر بکشت آن اجمال فرمود و سلطان آن
عذر را بقبول مقابل داشت و سفر شاه را بحقب قرناش خان مخصوص کرد و انید و در مصاهره بخت فرمود آنا بک دتد از شت
عصمت و عقد مزاجت سلطان منعقد کرد و انید سلطان عازم صفهان شد و کار سلطنت بالا گرفت و دشمنان ستمه اعدای غن
و ستمای غنیمت بغداد نمود ایطی پلوا را در مقدمه با و همرا سوار بر شاه شتر نیک و اردوان کرد و رسول بخدمت خلیفه انکا
لبن الله فرستاد که شکر تار بر بلاد و عباد و استیلا یافته بدین سبب استیلا و استیلا بنیایت دیوان عزیز مجده الله کرد و بد
اگر بظاہر بت خلیفه مستطهر کرد و اطراف نشینان ممالک اسلام از راه حمایت یا از روی محبت هر یکی بعلی و فوجی لشکر کشید
مافقت آن لشکر مصرع کار سیت مرا فدا و من دامن خست و الا چون من کرانه کم پای مقاومت ایشان کی وارد دوست
از روی اسلام یا بدست خلیفه خارا را از راه اطلاق او هنوز در ول غلبه داشت و خدشه صنیر باقی بود و عوض مد و قسمور با
هزار مر و از پرولان اگر امتحین کرد و در سل و طیب و طرب اربل فرستاد و مظفر الدین باده هزار مرد و توجیه نماید و از طرفین در سپه و
سلطان از انجاشیه ممالک او برانند قشور نظامی لشکر اربل ناکرد و مستطهر بشکست خود رسید سلطان با قلت مدد و کیشانی کرد
لحم و لقمه باشته بود و کوه عصمت نره شیری و دشتی از آهتو تامت را منهدم و مشر و ساخت و تا دور و مسافت بغداد و
عقب برفت و از انجا عنان ریز بر و قوق زد و کشت استیلا بر فروخت در انجال ساعیان از وصول لشکر اربل خبر آوردند
معا فست بر لشکر مظفر الدین و سپه و او را در قبضه افتد او را در پس سیرت عفرات مقرر شد مظفر الدین انکرده شمر سار و
و از جریمت تعالت کرد سلطان انواع خلع و کرامات مبدول فرمود و او را اجازت داد و مظفر الدین در مقابل این باده
با انواع اعراضات بخدمت سلطان فرستاد و سلطان عازم آذربایجان شد آنا بک او بک که حاکم آن ممالک بود بکبر و
ملک را و دختر سلطان طغرل که حلیله او بود در تبریز بکشد سلطان بحصار و سارت کرد و ملک و دشت که تذرو بکین لباس با باز این
چنگل زدن نخل منارت نتواند کرد و در باده و باده بانه شیر و لیر چیده معارضه یار و در دستور تمام معتمدی سلطان فرستاد و
فتاوی انده نفع حاوی بر وقوع تعلیقات ثلث که آنا بک تعلین کرده بنمود و التماس کرد که ملک را با اتباع اجازت و بدت
رو و روی شوهر را در خوی بخت مرا خدین گذارد و بعد از ان سلطان غنیمت سخنان نماید و عقد مناکحت بند و دشت گفته اند که چنان
چیز عتما و توان کرد و جوانی و تندرستی و برب و زن سلطان متمسک مبدول داشت نشانه را مصرع یعنی که بدان نشان که من غنیم
و نو که هر کانی ان بخش مجرمان بدکار معشوقان پر دانه و ستور نشان کچر صاحب بسیار جیت سجای سینه و بان و بجای کین
چشم سجای تارک دیده سجای کتف عذر یعنی کشتی بفرستاد و ملک را بچیل و خول اجازت داد و در اخر شهر ستمه شین و

عشرین هجری است و برآمد و ایوانی و عیان ملک تهمانی ز در بریزی و جان فشان کرد پس پنجاهان خرمید و یکدیگر را که کرد و اندک
در قلعه النجف بدین شنبه و غصه جان نرسیدیم کرد و فتح کرج کفر کرج بر طمع از حاج سلطان و ملک ملک آذربایجان سی برآ
لشکر تعبیه دادند و حرکت نمود سلطان لشکر حاضر پیش از چاشت بسیار از رقیب شامی کرد و در دره کمری غنی تمام بقتل آمد و مقتول
بسیار شد و ایوانی سیر گرفت و تشریف داد و مطلق گردید تا در تخلص باقی رهنمون باشند و آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم
الشیخ الاسلامی که از جاس کفر و با فرمات که بقیس و حاکم آن ملک بود و سلسله موکلات بهم پیوسته تا آن مکان بدین سلطان
در دوزخ ما سکان فرو گیرند و جز آن حرکت سابق بدیشان رسانند بخدمت سلطان بمعنی آنها کردند و متعارف در حضرت ملک سکوه
شده بی سکوه و ایوانی بابی توانی حصار کردند و بعد از شش ماه موصعه در نظر سلطان جلوه دادند چون عدنان کشیشان بی
کیش بدینش واضح شد بدست جزا پیکر خود مجزه نای شعر مجلی الهی و محسبه نود بی بخور اللیل و اتفل الهلالا
از نیام کربشید و شکره را در بارگاه ملک مقدر نمود و در سپهر ساخت و ایوانی نیز تیغ سلاح داران خاص صبیح رفیق بی توین
کشت سلطان با لشکر پیشرفت و در آن معانات و معاقل که تیغ او با هم را مجاز مقتدر بود و می روان شد خورشید شامان چنان
خسر و ملک پایا روی میکرد و لشکریان کواکب صورت بر مدارات خود علی المراتب در حرکت آمدند و عربی رفت که در تواریخ
مثل آن مسطور نیست عاقبت ملک جیم بر دیو جیم غالب گشت و الله غالب علی امیره اکثر آن فخره را تیغ برآورد
و قضا و بشارت رسان نیل مقصود را و آن تکت لیا المیرضاد در افطار مملکت سابق نمودند و در موصوع تغلیس که موصوع
و تدنیش بود و مساجد اسلام و معا بداند اعلام بنیادند و در خلال این احوال منبیا اعلام کردند که براق عاجب بر هوس شمس
عراق اطهار عصیان کرده سلطان با خواص و اهل بدت بقتله روز از تغلیس بحد و در میان راند براق عاجب براق حاجت
شد و بخت لایق و حقوق سابق تو لاجست و از آن اندیشه برآورد و سلطان باز صفهان آمد و سطوت جبروت و شوکت زهر
او در جهان شهرت یافت و کمال الدین سحیل رست در مدح سلطان بیت براق غزم تو کامی که برگرفت آیند و ناکام
دوم براق صی ایران در غیبت سلطان کرجان تغلیس آمدند و بعلیس و تدلیس آن املیس نهادن بدیش تدیم بقایخ خیر
و تعذیب اهل اسلام کرد و رایت سلطنت نصبت نمود و در حوالی اعلاط نزول فرمود و مقارن با خیال خبر و وصول لشکر جرجان
مقدم ایشان نایاش ناس و ش و دانیال با خیال با خیال سیوف و بنال بر سید بیت ای عشق کهن باشد نو کردی و
ای محنت ناکدشته زود آوردی باز در غرمت بصوب صفهان مجده شد و اسباب جنگ را بنوی مستعد با وجوب لشکر و اعیان
دولت گفت که رست افتاده و ننگ بلاد مان کشاده بیت کفتم هوس ساعد و شش نخم اکنون که بگردم در
چشمم در نظر خرد و مکاربت بر بد بربرت راجع است و کبر زار پیش قضا هر حال منج تا منت بکند و بکربان گفتند این نوبت جای
بیت بگوئیم و زکوشش چه سود کز آغاز نبود آنچه هست بود چون سوزینه صغوف در موازات خصوم کردند و بتدبیر
عیان الدین که صاحب میمنه بود رستی را چپ زد و با یحیی پهلوان چون روز کارغان بگردانید سلطان را ماسکه حیات مستر شد

سلطنت سلطان جلال الدین

۵۸۶

و آهسته میبخت بیت ای بخت سیزده کار هر دم بمن بیکانه تری بشامی دانی و قتی در شامی سخن دوستی این بیت
از کفنه اسدی برخوید بیت برادر که او مرزا دوست نیست چنان که نا آساکر کسی است علی الفزاین بیت یکم
بیت چو بیکانه باشد ترا دوستدار تو اوارا چو جان و غرود و دستار سلطان بخت غریزی در کار آورد و خود را بر قلب زد
لشکر با هم مخط شدند و روی میدان از خون میزدان رنگ طبر خون گرفت و جهان از غبار چادر گیر کون و در کشید سلطان
بایت کوتاچی در میان دشمن میگردانید و کسی از حالت او خبر نمیبختی تمام مخلص طلبید و بدرستان افتاد لشکر مغول تا هفتاد
آمدند و توقف نکرده تا میثا بورفت سلطان بشیران فرستاد خلیق بقدم او میسج و تسبیح کشید اما از اعیان لشکر دهان
صفدر که روزی که جنبش نامه بهم نموده بودند در غضب بود و بفرموده ایشان زار و دلالت تمام بیاگاه آوردند و بر صفت غوانی میخواست
نون بر سر انداخته و بفضایح کرد و اسوق بر آورد و طایفه اوساط و سقاط که بقدم قدام تقدیمی و بر عرصه مناجرت تفتی نمود
بودند بلقب خانی و شریف سلطان مشرف کردند و چون لشکر مغول را تراخی افتاد سلاطین روم و شام و ارمن از مقام
و احترام او خائف بودند مصرع جمله چون تیغ میزدان گشتند و بیکاسفت سلطان شکر از کرج و ارمن و الان و قفقاز
و کلزانات و شام و ارمن روم جمع کرده قاصد سلطان شدند چون روزی که صف آرهند سلطان رسول فرستاد که ایشان
از راه رسیده اند و اسبان عقاب اجمام دارند امروز بطاروت و چالش افراد کاظم و محاربه او تا دحماة قناعت کنیم و فردا
خروشم در جنگ چون ترشیر فلک تا که آروز بالا بریزد از دلاوران و سرداران کرج سواری که شیر کردن با فرویت او پیدا نمودند
در میان آمد سلطان بریل توریه باره چون آتش جنده بل شکر کرج انجمن خاور امن از توجید لکما التبرجیم و اللهن
خلخل بر نخفت و با آن پیل بیکل در نبرد آمد بعد از آنکه بدو رخ پاشاه بر رفته میدان غرابازی نمود سلطان مصعب بن قیس بن
الکعب بن مرقوم او را شانه مات کرده بدو رخ فرستاد سه سپاه و بنا و به درمی آمدند و بجملات چاکت و لبعهای نادیده ایشان
بجائی که بازگشت ممکن نبود روان میکرد چون انوار طفرستالی شد سبز تازیانه اشارت فرمود تا لشکر یکبارگی حمله بردند و تیغ و
برایشان بستند و صفوف کوه ثابت را زده آسپراکنده اجرا ساخت و غنایم موغور یافت و شبارت این فتح الباب بسجوا
ممالک فرستاد و ملوک جهان نیز بر دولت سلطان انبیا و داور زمانه سعادت او حسابا گرفت فتح اخلاط دره
ست و عشرين و شمانه غرم اخلاص خطه خلاط کرد و در مقدمه رسول فرستاد و چهار اهرار اطراف نشینان فرمود و ابا نمودند و بخت
حصار در صانت بار و دیوار و کثرت جنود و هندو که موجب آن جزو و شیطان نبود پناهنده شکر بر مدار شهر حلقه در حلقه
و نیمه در نیمه کشیدند و هشتمه مبارزه و محاصره رفت و در ایتمت اخلاطیان زبان اطالت بفضایح کشیده بودند قات
بکشوند سلطان فرمود تا ساعی لشکر قتل را مبادر شدند بعد از آن از زبان حجت آبی بر نایره غضب زد و از کشت
و غارت منع کرد و فتحنامه از شاه نورالدین منشی در الکاف مالک بمطائر شد حاتم کار سلطان
در شهر سته شان و عشرين و شمانه بموغان توجه نمود و غریب شکر مغول آتجا رسید معسکر خالی گذاشت و بکوهستان پنا

توجه ملاکو خان بطرف ایران

۵۸۷

رفت مغولان رستان در آرمینیه مقام ساختند و باز گشت جور ماغون املاک شکر را بر عدم استقصا و تقصیر و طلب سلطان
چوب یا ساز و پس تا پاس با لشکری نامزد کرد و سلطان بدین مقرر روشن که بهیت می کلون کف کلون مغانم روانه
اندیشه ز جانم می کلون برج باز آدم رکت می کلون ذل پرواز دم رکت چو باشد رکت رویم ارغوانی نماند و شوم را
نهانی روز با مجاطات شراباب و منافات بان پرچم چون آفتاب مشغول بود بر خلاف عادت ترکان سلاح
صبحی خان و صراحی خوی شدند که درون وحشی طرب از طره پرچ و بند می یافتند از محاده غبار و قایع شایه مد
و متاع عوض گرفتند دیده صراحی اشک خنین میخیزد مصرع ولیکن راج روح افزایش گفتند چک ناله و میگری
و سماع پشت خرگاهش خوانندای بوجه توجه محنت را مصحح نای الاقبال و اکفر باب المبتدا میخوانند نای کوکبا
نام کردند چون شب از پلاس لباس کشاد و پاسی از شب بگذشت ارکان دولت و ترکان با صولت چون چشم دلباز است و چون
کار سلطان خراب افتادند تا پاس با لشکری همه ناموس و لباس بریدند بهیت از جوجه نالم که هم اول شب وصل
این روز چو آفتاب در شیم بود اورخان بر بالین سلطان آمد و تکلیف آورد و تنبیه کرد و گفت مصرع برخیز که خفتت بی
خواهد بود از جای خواب چون حاشه دیران سر سبک برخواست و اندیشه ملک و لشکر از ماغ بیرون کرد و با فوجی از خاصان
روان شد تا مدت خانان و همان و سرداران بر تیغ معروض گشتند و خانت احوال سلطان مشتبه شد بعضی گفته در قستان
موضعی که شب را نزول کرد و گردان کرد آن و آمدند و طمع در لباس و زتی سلطنت کردند و او را بکشتند و طایفه برانند که غرق
پوشید و لباس تصوف تطوف نمود باری بر وجه که بود لک و لطفه از خرج نصیب این جانشینانند سرمایه عمر و زندگانش
نماند بروی غم و محنت جهان سز آمد و آن دولت و کام و کامرانش نماند توجه ملاکو خان بدیار مغرب
پادشاهزاده جهانزاد و دولت یاری جهانگیر بود و امور بسته جهانرا کشانیده بکر کشانی رای و تدبیر اورا صابین اجن گفتند و در
بلیک حاتم آخر الزمان او کتای قان آمده که تامت پادشاه سپران مارا بشتاب دور خاند یعنی قبا با لانی که موجب آسایش
و تایش باشند اما ملاکو و اولاد او رقت جمجه دارند یعنی پراهن شکاری که بی واسطه ماست و جویت و محل اسرار فرمان
مسلک و آن بران جبت نافذ گشت که با سوه قلا و اهل حرکت از ده نفر و نفر در خدمت رکاب آسمان مارا پادشاهزاده روان
شوند و از پادشاهزادگان برادر خود تر پستاری اغول و سپران با تو بلجای و سرتاق و تو مار و از قبل جنات می نکودار سپهری
و از جانب دامادان و نوئیان و امرا علیحد معین شدند و از دیار خای میگردار خانه عملی بخن که انداه تدفین بجز فیصل ابرو و لایم
بدقیق مشابهت دهنند و در دودجادی الاخر شنه خمین و شانه کید بوقا و باورچی را در مقدمه روان فرمود و پهلوان عسک
نمودند اما مجار لشکر منصور از سر خدمت مالک ترکان تا قهای روم و کر جتان تورو و کشند یعنی ایاب و اباب را از مراتع منقطع کردند
بجندی که عبر کیا و عمر کلناه باشد پادشاهزاده بهیت و چهارم شعبان سده احدی خمین و شانه انار دوی خاص حضرت
فرمود از سپران جو مغار اغول که سپر کوچک تر بود در دو قایم مقام گذاشت و سپران بزرگتر با قایم و شیمت تبیین کشین را

مصاحب کرد و پسند و از شاهزادگان تو مار و بلغای چون طلیح نصرت و طغراز پیش روان شدند و در حد و المالیع خویشین
 تولو با بر غنه خان و ن بخدمت استقبال قیام نمودند صاحب اعظم مسعود بیک و امرا و اوستا خبر به بندگی سپویند و در روز
 جشنای شبت آرا ساختند تا بستان سنه پنجمین و ششامه در ایلاق مقام رفت چندانکه حرارت آفتاب فور پذیرفت شعبان
 سنه ثلث و شصین و ششامه بر در سر قند زول فرمود و چهل روز حوالی آن مقام میووش کا رعیش عشرت نظام یافت و در
 کش عیان امیر ارغون و صاحب غزالدین طاهر و بزرگان خراسان رکاب آسای دولت پای بوس یافتند بل زمین بوس
 چون بزنجون از سفاین بل بسته بودند و طاهران موقوف دهنه لشکر که گوه روین بود بسلامت از آب بگذشت بوقتی که
 مرغان نواخان بالغان مختلف در چمن نهمین ساختند و زمین از اعتدال زنان برکت و نوا یافت و چهار پایان قوت گرفتند
 بعیت چو بود لاله کوهی پلنگ برتر چو بود سوسن حمرا تندر بالین قطع قلاع و دهم رباع اهل الحاد در حرکت آمد اول
 ربیع الاول این سال که کابلکا و کیه بود با لشکری بقصد قرب فرستاد چون روز به نیمه رسید از غیرت ملک نیمروز را بگرفتند
 صد و ششون رکن الدین خورشاه برادر خود را شنشاه با مخلصان قستان پسندکی فرستاد و خلاص در ایلی و طاعت نمود و بخوار
 و حضور خورشاه و تحریب قلاع اشارت رفت رکن الدین خورشاه محاطت و تسویف آفرینا دو امر و زرافرا و چابست را
 یدانام میگردانروی مبادنت دوسه قلعه را که حصانت و ذخیره نداشت خالی کرد پادشاه را محاطات و محاطات او که
 سرسرو و اس حمایت مخلصان بود معلوم شد از حکم بر بلع منقول که حرب را سوریشی و ضرب را اسراشی پندارند با لشکر
 خراسان و عراق آراسته گردانید از جانب و حرکت آمد مژکن الدین در سیاق این امور اول و وزیر را و ثانی الحال برادر دیگر و ثانی
 کودکی بنفره آنکه پیر دست متعاقب و قهرام میبود که کسالت با و محبت و هند تا قتل و پیرس را ناندون او کم شود و الموت
 و کسرت را که خاندان قدیم صلاط و جهالت است از خالی کردن معاف دارند و ایلیان با بهانهای معلول و بهانهای معلول
 مراجعت میکردند بهنقد هسم شوال این سال چتر بمیون خضر بر سر قلعه کیوان رفت که مجاوی قلعه میمون و زرافا و عی محضه
 اهل مجور و فتضاح و الحاد خانه چند ساله حسن صباح متصرع چنانکه با صاحب غنچه کشاید بکشاد و بوقایمورد کوکابلکا
 میمنه و بلغای و تو مار از میره بشکری از کاکا شاره ایشان و در دشمن متصرع همچون سر لغین و لایز نو یار روان گشتند و
 از پس پشت کید بوفا که ارکید و توفی نامکن بود و پادشاه از قلب خروشان و کوشان شدند لشکریان چند حلقه برد
 آن قلعه بیدرات برآه هزار خیمه لکوالفه ای رلف نوصد حلقه و بر حلقه دوصد خم میکیں دل من ذره و بر ذره و دوصد
 قدم گذاردند از صراخ پر دلان و صیقل اکدشان و غوغای کوس نامی و عطایانین خرسنگما از فرق قله تا کمر که قلعه کوش
 آدمی را و کرسد بعیت به نیزه کرده سمران چشم بد سکا لان کور بنفره کرده دیلان کوش خاکساران که عاقبت رکن الدین
 خورشاه پنج شوال سنه اربع و شصین و ششامه با نامست اقام و هر که بود و هر چه داشت بشیب آمد و بتغییل عتبه غایت
 نمود و با قزاق جرابم در موقف نامست عراف کرد و عراف شامل شامانه و عراف کامل خسروان خوف و بوس

باستطاف و پنهان زایل گردانید سلطان خود مصاحب ایلیان بقلع و بقاع و کبر و فساد و کونوان الموت نزال راستانی و نزول شد
 شده شزاده طبعی مجاهره تعین رفت سیلاب غضب و بر بطن ایلیان بستند و میاد و کما و بر کنده آنچه موجود بود و بر پشت
 و اسلامیان میمون نقیب مهنون منت و مر بول نعمت پادشاه جان کشند موضع و کمر چون فتح مملکت الحاد و بیت چنان
 پادشاه بار و دعت و داد و دست داد صاحب علاء الدین رافران شد که کتب خانه ایشان را تفتیش کند مجله ای یافت که با مصفا
 مصافح ساخته مثل برابریل و تعیات و امثال معتقدات حسن صباح که با مصطلاح زنده فصاح آنرا سر کشید سید ناخونده اسم
 بی مستی و طلسم معناه و الحسن بن علی بن محمد بن جعفر بن الحسن بن محمد الصباح الحمیری علیه لغه الاعمین اذ کان حقیقه بعینه اللہ
 مذ هب پر شفت او من حیث الظاهر نقل شیعه اثنی عشر بود علیهم السلام و الرضوان و طاهر شریعت را باطنی و حکما و حکما
 تا و بی گفت یعنی چون بر بطن شریعت عثر حاصل شود اگر در تنفیذ علوم اسرار اخلالی رود مضر نفعند و معرفت
 ربوبیت بوجود امام معصوم منظومست و مجروح عقل در هدایت کافی نه اما قلعه الموت یعنی آن شبانه عقابست حسن صباح
 چهارشنبه ششم جب سه شنبه و ثمانین و اربعه بخت با بط بر آنجا صاعده شد و از غرایب اتفاقات حروف الاموت کجا
 جل موافق تاریخ صعود اوست و این صورت نیز نمید تو بهات بی طایل کشت حسن برورد و حوالی الموت دعوت به
 ارایی و اضلال جمال قوم به خوزیری و فتنه انگیزی آغاز نهاد تا سلطان ملک سلجوقی و وزیر او نظام الملک طغرل
 بهمت بر ابطال و استیصال ایشان صرف کرد و ایند و قتل سارع مجاهره آن نواحی سارع شد پیش از استخلاص خبر
 وفات ملک شاه رسید و آن شکر متفرق شد حسن صباح کار روزی را فریب داد و شب آویند و وار و هم رمضان ته
 خمس و ثمانین و اربعه نظام الملک را که خاتم وزرا بود در مرو کار روز و در گذشت و لَقْدَ صَدَقَ مَنْ قَالَ بَلِیت هر
 وزیر و عالم و شاعر که او طوسی بود چون نظام الملک و غزالی و فردوسی بود و پسران نظام الملک احمد و فخر الملک
 در بغداد و نیشابور با مذمت هم کار روزند و این سنت موضع شد و از قتل و بکت و نکت و فکت مد
 امن و امان از میان مسلمانان مرفوع چون میان برکیارق و پسران سلطان ملک شاه منازعت ظاهر شد
 چنانکه بر صفحات تواریخ مسطور است رئیس مظهر قبول دعوت صباحی کرو و در ارادت چنان را سخ بود که حسن صباح
 علوی مشدی را صاحب قلعه الموت بدین صیغه و قسم براتی و او رئیس مظهر سه هزار دینار زر بهای قلعه الموت
 معلومی شدی رساند چون بوی رسید بوسید و سخن ناکفته زرتشلم کرد و در آنحال رئیس مظهر امیر و حبش بن التوالت
 قسبط کرد و ناکفته کرد که از برکیارق التماس نمود مبنی دل و شته آنجا رفت و در استحکام عمارت آن خزان پرخت
 و بکسانت آن معتقل و کثرت مال مستطرد شد و چند سال در متابعت طریقه حسن صباح و متابعت مذموب
 قبیح او بسر برد که حسن مبطا بهر او حسن و نوانی یافت و از اتباع خویش کیا بزرگ امیر را بشکری
 از طلا عده نفرستاد و قلعه لُمر که در رود بار الموت افتاده و دعوت بی اجابت قبول نمیکرد و شب چهارشنبه

لَوْ لَفِهْ وَ كَلِمَاتُهَا الرَّاعِبِينَ لَدَيْهِمْ جَالِ يَحْذَرُ فِي مَجَالِيسِ جُودِ غَرِ قَبُولِ يَأْتِ وَ بِوَاطِفِ بِادِشَاهُ وَ لَقَبِ وَ مَاتِ لَفِهْ
 خُصَّاصِ سِتِ دَاوَاوَا وَ تَرْتِيبِ مَحْدُومِ جَانِيَانِ لَمْ لَوْ لَفِهْ رَشِيدِ دَوْلَتِ وَ دِينَ عَصْرِ جَانِيَانِ كِهْ هِلِ مَكْمُومِ وَ حَكْمِ رَهْتِ دَرِ جَانِ بَانِي
 جِيَانِ نَدَا دِ چُونِ اَوَاوَا وَ جَانِ دَاوَا حَقِيقَتِ كَلِمَاتِ نَدَا دَرِ چِيَانِ ثَانِي دَاوَمَتِ خِلَالِ دَوْلَتِ شَايِعِ شَدَا قَبُولِ وَ اَحْسَانِ مَوَالِي
 عَقْدَامِ وَ فَضْلَاءِ اَيَامِ تَالِي اَنِ كَشْتِ بَعْضِي اَزَا فَاضِلِ مِثْيَانِ وَ رَحْمَتِي كِهْ ذِكْرِ مَحْسَنِ اِيْنِ كِتَابِ بِمِرْفَتِ تَقْرِيرِ كِرْدَكِهْ دَرِ غَرَابَتِ كِتَابِ
 وَ بَرَاعَتِ تَقْصِيفِ وَ شِيُوَهْ سَخْنِ كَسْرِي وَ مَعْنِي اَنِي يَحْ نَبْتَوَا كِي كَفْتِ بِيَمِينِ قَدَرِ شِيُوَهْ نِيَسْتِ كِهْ مَقَا صَدَا بَرِيخِ وَ ضَمْنِ دِيَالِجِ وَ ضَمْنِ
 دِيرِ تَرِ يَفْهِيْمِ مِيرِ سِدِ هِرْ چَنْدِ جَوَابِ اِيْنِ بَدَلِ زَنِ خُوبِ رُوحِي وَ كَرَامَتِ تَامِ سِتِ كِهْ پَرِ سِدِ مَذْهَبِ عَجِيبِ دِهْتِ يَكِي اَزِ عَجِيبِ جَوِيَانِ كِفْتِ
 اَبِ اَزِ سِرْ حُرُوفِ بِيَا رِيخْتِ شَعْرَا اَلْحَاسِي اَللَّاهِي اَلِيهَا كَانَتْ ذُنُوبَا فَكُلَّ لَكِي لَقِيْلَا اَلْمُخْتَصِرِ جَوَابِ فَرَمُودِ وَ حَاوَمِ اِيْنِ
 تَصْدِيقِ كِرْدَكِهْ مَوْضُوعِ اِيْنِ كِتَابِ دِيَالِجِ تَرْسِلِ وَ عِلْمِ مَعْنِي وَ سَخْنِ رَهْتِ وَ حِكَايَةِ بِالْعَرَضِ پَرَايَةِ اَلنُّصُورِ سَاخْتِ وَ چَنْدِ جَايِ شِيُوَهْ اِيْنِ
 دَاوَدِ بَدِيخُوبِ دِهْتِ اِيْنِ سَفَرِ چَنْدِ رَسَايِلِ مَخْرُجِ چُونِ مَدْرَسَةِ سِيَارِ وَ رَسَالَةِ تَصَانِيفِ خَدَايَا كَالِي وَ رَسَالَةِ كَشْمُوشِي وَ رَسَالَةِ مَلِكِ
 كُويِ وَ چَوَاكِنِ وَ رَسَالَةِ مِثْيِشِ دَرِ اَفْرِيَشِ وَ رَسَالَةِ عَرَضِ جَبِهْ وَ تَهْنِيَةِ الْعِيدِ وَ غَيْرِ بَابَاثِ دَاوَا وَ رَسَايِدِ چَا سَخْنِ زَا بَسَلَاتِ اِيْمَارِ
 اَلْفَاظِ اَنِ جَارِي بُوَدِ وَ بَلَنْدِي اِهْلَكْتِ مَوْسِقَا مَعْنِي اَنِ بَعْلَاةِ حِكْمَتِ نَاهِيْدِ مِيرِ سِدِ مَعَ اِيْمَانِ وَ تَجَنُّبَاتِ وَايَا مِ وَ تَلَوِي
 وَ تَصَرُّحِ وَ تَرْمِيعِ وَ تَجْعِجِ وَ تَوَشُّحِ وَ تَدْقِيفَاتِ شَعْرِي وَ تَحْمِيلَاتِ شَعْرِي اَشَا مِلِ مِيرِ وَ شَعْرَا اَلْجَا مَوْسِقِي اَلْبَابَاثِ هَذَا
 بَطَّلِ السَّخَرُ وَ السَّاحِرُ وَ بِي شَكْتِ مَطَالَعَةِ اَنِ رَسَايِلِ رَحْمَتِ اِيْنِ وَ عَوِي دَسِلِ تَامِ بَا شَدِ عَرَضِ كِهْ چُونِ رَسَالَةِ كُويِ وَ چَوَاكِنِ
 بِرِ وَاخْتِ يَكِي اَزَا فَاضِلِ عَهْدِ چَوَاكِنِ تَهْمَانِ كُويِ لَهْفِي مِيرِ بُوَدِ وَ مِيرِ فَرَمُودِ مَاوَرَاوَا اِيْنِ عِبَارَتِ دَرِ ظَرْفِ حَرْفِ كَخْدِ وَ بِيَمِينِ سِتِ
 سَخْنِ پَرِ دَرِي لَمْ لَوْ لَفِهْ خْتَمِ سِتِ بَرِ نَوْحِنِ وَ بَوْصَفِ تَوْ چُونِ شَرْفِ اَهْصَافِ وَ كِهْ خْتَمِ سَخْنِ پَرِ دَرِي كِرْدَكِهْ كَلْفَمِ مِيدَانِ قَدَرَتِ اِيْنِ
 فَيْسَمِ وَ زَبَانِ بَايَانِ نَصِيحِ سِتِ لَمْ لَوْ لَفِهْ كَلِمَاتِ لِقَوْلِي اَنِ دَفْصِي عَلَيَّ مِفْذَالِ اِلْفَتَا حِ اَلزَّمَانِ اَكْرُوَاعِي تَرْتِيبِ وَ اَسَاثِ
 نَاهِيْدِ بَا شَدِ مِتُوَكْمِ كِهْ دَرِ خِلَالِ اَلْفَاظِ وَ نَسْخِ سَخْنِ طَرَارِي اَعْوَالِ عِلْمِ بَايَانِ اَزِ اِمْجَازِ وَ تَشْبِيهِ وَ اِسْتِمْرَارِ وَ كَلَامِيهِ وَ مَضَاحِ كِهْ مَعْظَمِ مَعْنِي
 اِمْجَازِ اَنِي مَبْنِي بَرِ سِتِ بَا اِمْتِلَاةِ پَارِ سِي بِرِ سَبِيلِ اِمْجَازِ وَ سَبِيلِ مَسْنُوعِ مَبْصُوطِ اِيْرَاكُوسْمِ وَ اَهْلَا سَبَا وَ كَلْفِ وَ تَقْصِيفِ
 دِيَا چَهْ عِبَارَتِ كَلِمَاتِ بُوَجِي كِهْ دِكِرِ مَصْطَلَحَاتِ وَ مَسَا اِلِ اِيْنِ فَنِ سَامِعِ رَا اَرْصَفِ فِكْرِ دَرِ اَنِ مَبْنِي وَ بَدِ چُونِ تَهْنِيَةِ رُودِ
 اَزَا غَايَتِ وَ مَوْضُوحِ مَبْتَدَا اَزَا اَصُولِ وَ فُرُوعِ اَنِ هِمِ مَعْلُومِ كِرْدَكِهْ وَ بَدِينِ سِيَاقِ قِسَامِ مَجَازِ سِتِ وَ چَوَاكِنِ اَوَّلِ اَطْلَاقِ
 بَرِ مَعْلُولِ وَ دُومِ عَكْسِ اَنِ سِتُوَمِ مَزْدُومِ بِلَاوَمِ چَا رَمِ عَكْسِ اَنِ تَجْمِيعِ حَالِ بِرِ مَعْلُومِ شَتُمِ عَكْسِ اَنِ هَفْتَمِ
 اَطْلَاقِ اَحْدَا الثَّابِتِينَ هَشْتَمِ اَحْدَا الضَّائِنِينَ نَهْمِ اَقَامَتِ مَحْدُوفِ مَقَامِ مَذْكُورِ وَ هِمِ مَذْكُورِ مَقَامِ غَيْرِ مَذْكُورِ
 بَا رُو هِمِ مَقَامِ مَقَامِ اَلْيَوْمِ مَعْلُومِ تَسْمِيَةِ اَعْتِبَارِ مَكَانِ چَا رُو هِمِ اَعْتِبَارِ اَوَّلِ
 بَا رُو هِمِ اَعْتِبَارِ مَا يَتَعَلَّقُ سَا رُو هِمِ اَطْلَاقِ كِرْدَكِهْ بِرِ عَمُومِ هَفْتَمِ مَعْرِفَةِ بَرِ كِرْدَكِهْ هِمِ شِيُوَهْ اِيْنِ
 رُو هِمِ اَلتَّشْبِيْهِ بِرِ شِيُوَهْ اَطْلَاقِ كَلِ بَرِ مَبْنِي وَ دِكِرِ عَكْسِ اَنِ مَبْنِي وَ دُومِ مَصْطَلَحِ بَرِ تَقْدِيرِ مَبْنِي وَ سِتُوَمِ عَكْسِ اَنِ مَبْنِي

جو ہر عرض برای علم معانی ثبت علم البیان و او در بیان بیان تقریر بیان بیان با کلمات جاری اللسان نسا و صانع کار فرما ہے
 زیر این کلمہ غیفری زہار ہا چون کبرک تری بر فراز قامتہای عمری آراستہ و بیت ہر دم ازین باغ بری میرسد تازہ تر از
 تازہ تری میرسد و قوم و جاننامی بابتہ بگردار سرکش ثابۃ بر ملک تن فرمان رو کہ است سوم آفتاب زر کہ را شعر کا تھا بولفہ
 تجت بہول فیہا ذہبت ذائب جہت حقیقت سادہی در حوض افلاک روح اساجاتش جانیان کرد مصی و النفس کا الی
 لکڑی الافلاک چارم جان پاک با و عرف مرغان کس کہ بے بغیر تجنبہ الظمان ماء جہ حقیقت سادہ عقل آفتاب و ش ملک
 آری داد و افواج کا التمجید اشخاص اشخاص در صبح سرات صبا منع او انجنت معبر غنچہ مانند نفحہ حبيب عرومان خون میر
 در جگر نافہ خن انداخت و ان للعنیر لیسجد ششم و در شب سارات طبیب الطافش اطلاق و لہو و دوتا ز صبح کلمہ
 الکلمہ نزل الاملہ ہم جرات سیدہ مجروران باخت و ان من البیان لیسجد لیسجد ان شیت او قبلہ معتل معشوقان کہ منی نصیحت
 در غایت روح افزای ہشتم از قضای ہر شمس حمد و بیان و لہان بر قیست درخشہ و باد سی جنبہ ہا بجای ہم نیم سیم ہر ششم
 چون نفوس قدسیان صفا کسر ہم و بخور شک اند و ز عینہ الود چون خلاق ہشتیان معطر بر روضہ منور پیغمبر با محمد مصطفی صلی اللہ علیہ
 و آلہ وسلم کلفشان صلوات نامیات و مجروران تجیات زکات با و یار و ہم ماطلع الصباح کوجہ العبد و از ہم بعد از تجت
 التجائب کصباح العبد ثقا و نقو و فضل معلوم باشد کہ سیر ہم سخن خوب کو ہر خوشا بست کما از ادخل اوہ و لطلوہ و صفا
 ثمنہ بجای سہ کہ شرح محاسن آن در حوصلہ عبارت بخند سیم کہ چار و ہم طبعی برق و ش معانی روح صورت آراستہ عقل جودہ
 و کما و آغوش زہرہ زہر پروردہ شد ہجام این کتاب در مقام تحول و مقام مدوینا خود محولست بیت صبحش چو غدار و لہان
 مرغش چو سرور و دوزاران آن چہ ہای بن ہشتم وین کیہ را بی عقل ہستم آخر ہفتاد و نہ دست و دامن شدہ اثنی عشر و سجاہ فی
 کہ عارمان شکر ریح بخیال ز کس نیواب برا علام با قوت شیرین علی ریح من زید جلدی می افراشتہ و بقوہ دہی غار سریر
 خوی دامن گیر الکن لب النبیہ در گوشہ شمع مشرق زوہ کل ازین پیکر کو تاہ عمری آویختہ و با و صبار سر و جد و را این دم و جد
 سید و بیت کا چہ تواری رشن نام دارد و چشمہ بان دور با و از آنکہ تواری و طفل غنچہ ہم مد پرودہ نفث با با طبل سکفت
 شعر شربت بکاس الحب فی المہد سربہ خلا و ثنائی فی الغیامہ فی خلفی و در طری مار چرخ و دار و چمن دار و دار این ترکیب
 عجیب ہستی بود شعر و کان اجرام السماء و امعا ذریرین علی لیساط اذ بیت سر شاخ از سکوہ کشت جنان حرم
 شد در خندہ دل و افرا و طیر و صفت افرا و میر سیدہ بیت بفتہ سر سبزین بر سادہ چکر و عافش لعل جابل غرض تشبیہ
 تشبہ آنکہ در مجلسی از مجالس بیت بر زم را آراستہ چون روی جوان در شمع مجلسی چون کا مقبل بی تحلف خستہ سادہان بیع جمال بر
 العرض المربک من الامور الاربعہ بن عند الامعان بدت فرما و مالک خوطا بان ففاحف
 غنچہ گودن غرا لا در شست در بر خست و غنچہ و ناز آمدند و باب طبع و صواب نظر مقابل تقریر این بیت در تشبہ اول با برشت
 ارکان اربعہ تا جا ز ہشت ہشت و نہاید مطارحہ تشبیہ باہ آغاز کردند کہی گفت متصرع و خدا کا الفیر فی الصباح بیت

نکارم چو ماه است اندر بخونی که دیت مایی بن خورشید و یکی گفت مصرع مثل القمر فی القبا بیت بنام یزد و چون ماه بود و در
ولیکن از نظرش مهر گشت روز افزون و یکی گفت بیت ماست بزمین چه روشن گفتم سروست نکاهن بلند من است و یکی
گفت بیت جانست بشیرنی و عمر بغیری ماست بخونی و منور بشایل و یکی گفت بیت تعالی الله که دلدارم است
چنین ماه روی دلدارای کرا هست و یکی گفت بیت چون ماه چارده شب نمود روی خویش و ز شرم ماه رفت به غیب و درون
و یکی گفت بیت دلدار ماه من شده رقص غم تا رقص ماه نه بنید بجز زبان و یکی گفت بیت ماه است اگر روی
ماهی که کمر بند و سرویت اگر باشد سروی که سخن گوید و تاثیر و تقریر بیت و محاکات و تمثیل را زبان حال و جواب مقدر مقابلت
مذکور میخواند که مؤلفه عهد و نفس را بست و ته الحمد است امید من و وعده و توشیته و باد و چون با قوت سیال و ساغری چون بر
منجد مصرع آب فسرده که در آتش نیست ترغیب عشرت را حاضر آورده و از روی آواز وصف بیخ بر دست ساقیان کالبد
بل اهل و کالبان کل امیل ترین مانده و عقل جهت امکان وجودین خطاب میگردد که آب و کلی برتر از آب و کلی در جان
و دلی خسته از جان و دلی و آن فی الخمر معنی الحسنی الطرب و در مجاری اطراب که با کثر از لطف تمثیل حسن هطراف بودانی است
از نثره زرین ایان بیت کوفی بر فرخنده می پست بخت ثعبان سیم بکمر برده استخوان بهر غزازی مزاج اشرافین لؤلؤها کانه
کل جبین لخطها بخبر من السلیک موجه الذهب و الحال که به و بدی حالت ثقه لمطف حق تعالی حاصل که چون
انصاف بخش افاضل شریف شود و در رکت آمیزی الفاظ و تشبیهی خیال و معانی و معانی این کلمات معانی کنند و اندک
بیت زکر و برج بر کارش بود جز آرایش کرد و کارش نبود آرای چون نقش از بید سرخشت حیرت بدندان کنیز و انصاف
که کلامه کلمات تشبیهی یا خاشبته قشایات بر شاخصا لطف تقریر عرضه دادن و بچین عبارت زلال آسا در حلال طلبه وحدت پدید آید
ارصاف بیع فنون صنعت بیع از ایهام و اغراق و تجمیع و تمثیلات و تشبیهات بی بل بر اوسن ذکر حضور و نقل مجلس نرم و سنا
بستن که ای من است بر خاطر سحر فرین بل اعجاز زمین و نیز مصلحتی باشد بر آنکه تا غایت این طریقه مقد و برین امان جان نبوده و اگر فاضل
بمعنی بر مبالغت و در عین حل کند و گوید تواند بود که بهتر ازین ساخته آید اما باز رسیده جواب آن باشد که بهرینه متابعت تفریق سلوک از
جذیع طریقه مرعبل آسان تر باشد التماس نماید تا معجز نمایان سخن و فضیلهای عسکه فارسان جلله علم معانی و بیان باشد چه شباهت یکی
بشیر از اقسام چکانه که در صدر رساله یاد کردیم با امثله و مناسبات این فن برین طریق و از آن مصیوع و قد قبل و غرض از این است
اگر تواند ساخت این در بیانی که با وجود و پدیدیم از باری از احوات جدا نمائند حکم را امکان مثل آن برالف توان کرد و لؤلؤها کانه
عاز و شکو و نساغند و نساغند و ساخته خورشید آری و ذلک فضل الله یؤتی من یشاء و اکستلام و لب الخمر
خاتمه الکتاب و الحمد لله الوهاب چون فائده علم تاریخ و تجرید احوال گذشتگان است که زیرک خردمند بدانند
که در دوازده جات شرعنا ناید خورشید تا بر موعظ و نصایح که دین و دنیا را سودمند باشد ختم کتاب کرده شود و از عواید حکمت و فواید
سخنان ائمه الهی عجل الله تعالی فرجه و علی غایت بر طیفه قلم خواننده آید چه نظر در مناسبات معنی است

در شرم ماه رفت به غیب
درون نهاد

و سهولت در یافت و استفاده سایر طبقات و الله اعلم الخیر فی السعادات پس بنی با همتی با الفاظ در بر پیشانی است که اگر نداء بودی و پیشانی کنی
چیز در موعظه و درس و که از صدف صدق بجز از خیر نبوت را بدید و صراط مطایفه با آن اسلاک یافته بود عقد کردن عقل و زیور صبر
شاید قال علیه السلام لا مال أعوذ من العفل ولا وحده أو حش من العجب ولا عفل كالشبه ولا حش كالشبه ولا حش كالشبه ولا حش كالشبه
التقوی ولا فیه من حسن الخلق ولا میراث كالآداب ولا فائده كالالتوفیق ولا بخاره كاللعل الصالح ولا زنجیر كالنواب ولا ذرع كالوقوف عند النبیة ولا نهك كالهدی فی الحمار ولا علم كالفکر ولا حساب كاللؤلؤ
ولا شرف كالعلم ولا مظاهرة كاللشاوره فاحفظ الرأس وما دعی والبطن وما حوی
و اذكرك الموت و طول البلی از ترجمه الفاظ مر تصویبی این کو بر خوشاب حکمت بک قلم الماس و ش شفته شست بر که غیب
دید غافل شد از غیب و گران هر که شمشیر کشید هم بدان کشته شد و هر که بر او خود را چا بی کند ما چار در آن افتاد و هر که تنگ پرده
دیگری را داشت در کشف عورات مردم خود سعی کرد و هر که بر مردم مکر کرد و خاری یافت و هر که سفاهت پیشه ساخت خود را بدید
و سخن از فرجام کرد و اندید و هر که مجالست علم بر کرد و موقوف گشت و هر که فعلی از افعال بسیار کرد و او را بدان شناختند پس فرمودست
با قصیده رحم افروزی و نه با فخر تو انگری سر علمای رفیع است و خوشنوی و آفت آن حماقت و ستیزه جوئی هر آنکه حساب نفس خود
کرو سو و مند شد و هر که از آن غفلت ورزید زبان زد گشت و هر آنکه ترسید مان یافت و هر آنکه اعتبار گرفت بدید و هر آنکه دید و بدید
و هر آنکه دید یافت و بدید از جمله بلا است و سخت تر از درویشی بیماری تن و سخت تر از بیماری تن بیماری دل و تو انگری از جمله بلا است
و فاضلترین تو آنکه با صحت بدست و فاضله از صحت بدن پر بهر کاری مل پرسید ندک عدل فاضله است یا جو و فرمود و کمال ندان
چیز است در موضع خود وجود بیرون بردن چیز است از موضع خود و دیگر عدل فضیلتی عام است و سخاوت عرضی خاص پس عدل
شریفتر باشد از سخاوت از شجره نخل است نوباد و بستان خلافت الحسین بن علی علیه السلام این شرفه نواید قیاف کرد و بدید
نخونی شناخت هر که طالب آن شد و بدی شناخت هر که خود را از آن دور داشت این سخن با قلت الفاظ بر معانی بسیار مثل است
معرفت اشیا و قسم است اول موجب منفعت دوم موجب مضرت و حق تعالی مردم را خود در داغ از آنجهت و دعیت نهاد و ما در طلب
منفعت سعی کند و خود را از مضرت و ممانی نکه دارد بلکه سایر حیوانات را در وقت این تمیز با انواع ایشان مشارکت است و اشیا را با اشیا
دفع مضار و جرم نافع بر حسب مصلحت وقت و قدر است و ساخته و قیما و از عمر ابن الخطاب بن فصل الخطاب روایت کرد و اندک
گفتند فلا کس جی نمیشناسد گفت سزاوار باشد که در آن افتد از قلا اند انکار محمد بن علی علیه السلام این فرا به معانی یافت
چه زشت است بد خوئی نزد طغیان من بر مقصود و اند و بهائی در حالت نزول بلا و رفتی بر درویش و سخت دل با همسایه و مخالفت
با یار و بد خوئی با ابل و دراز گفتن در قدرت و غیبت بهشتین و دروغ در سخن و سعی در سخاوت و عذر از سلطان و سهو خوردن از بار
مروت از ثورات احوال محمد بن علی ابن موسی علیه السلام نوشته میشود اینجا میتن و الفاظ بیتی بهتر از بیتی کند
است و بخیر از نیکوئی گویند آن و افزونتر از دانش برانده آن و بدتر از بدی خواهند آن و ترسانتر از ترس از کتاب

نایده آن از خوان حکم لقمان نوال این نوال نصیبه جان ملال بان آتش ساجدیم راجع در حال خشم و دلیر راجع در زنجب و برادر راجع در وقت حاجت
 و معونت بر تحصیل مکرم اخلاق از علم است برا خدا و آن چنانکه موسی گفت آفت مرث کبر است آفت خلق نهشین بد آفت
 علم فراموشی آفت حلم خواری آفت سخاوت اسراف آفت فضل بخل آفت سخن فحش آفت عقل عجب آفت
 طرافت مکتف آفت حیا صفت آفت جلالت کاهلی آفت خاموشی فرامانگی در سخن صاحب کلید این لطیف
 حکم در نظایف کلم درج کرده بهترین یاران و برادران آن باشد که در نصیحت مهاله کند و بهترین دوستان آنکه از لاف و دوپه
 و بهترین اخلاق آنکه بر پر بهیز کاری معانت نماید و بهترین سلاطین آنکه بطر در راه نیاید و بی نیازترین نواب و اشراف آنکه
 بسیر دام حرص نکرده و عاجزترین ملوک آنکه مملکت آسان گیر و در نظر و عواقب کم کند فر فریوس که و فر فریوس
 حکمت از الفاظ او متصل است فرمود که اگر چیزی با شکال و نظایر متمیز و متحقق شدی دروغ بیا بدلی یا نشندی درست
 با بدلی و تن آسانی با کوه کاری و طغز با بر و باری و خواری با حرص و غرت با قناعت و امن با عفت و سلامت با تناسل
 یکی از لغات و لغت حکمت عیار اینی بر محکم تجریت زده یکوئی نباشد در گفت رجز با کردار و نه در صورت جز با معنی و نه
 در مال جز با سخاوت و نه در دوست جز با وفا و نه در علم جز با عمل و نه در خدمت جز با حسن اوب و نه در زندگانی
 جز با متعت و این و شادی لذات دنیا منحصر است بر شش قسم اول لذت یکساعت و آن مباشرت است دوم لذت
 یکروزه و آن مجلس شرب است سوم لذت سه روزه و آن استراحت بنیست بعد از استقام چهارم لذت یکماه و آن
 نشاط بعرض و سماع و تجم لذت یکساله و آن بهنج و فرح است بفرزند ششم لذت بهیشکی و آن ملاقات برادران
 و دوستان است و سعت و قدرت خاطر فلیسوفی تاج ارشاد و مستر شدن را بگو هر شب افروزان مناصحت بیا
 بسیار چیز باشد که بی قرین و معین خود سودمند نیفتد علم بی درع و حفظ بی عقل و جمال بی ملاحظ و حسب بی ادب و شادی
 بی امن و حکم بی عدل و اعتماد بی تجریت کلمه چندی که بگویم و متانت چندی در صنعت مطارعات و تمیلات و بعضی
 اسوه با مواعظ و امثال محرر میگرد و مصرع لعل یبذل الناس غدا لکوالج بر که هرگز بگذراند زمانه بنید و کبر از اراد از او
 و جویا نیاز تبار تبار شمار و دیگر بکس که نیک گردید روزی جزای خویش باید و دیگر چون دوستی بر جاست تکلف بر سخا
 و دیگر هر آنکه بزرگتر از خود بر کبر بخرد و دیگر ای دل نیک باز بین و بیک ناز بین خورسند شود و جویان و خان بسیار مباحث
 و آلات ترک برکت عاقبت عاقبت خواهی خواهی کردن و دیگر فرود کردن و ن بر ن کن غل چو قرا به در کلو آب خفت ساق
 چنه چو جرمه ریختن و دیگر نایبده یا بنده اثر ابر احسان باشد خداوند جل و بد نشود و در بندگی دیگر روزگار از سر و با سین منور
 یا سین حریر و حکمت ترو شکست هیچ باقی نخواهد داشت و دیگر چهار چیز است که وجود آن لازم چهار چیز دیگر است که کاری برین
 با کفرا کردار جمال گیرد و تواضع شاعر خود سازد و دل خلق شیرین کرد و خود را بعبودیت بلند تا خدا را بر بوبیت شناسد و ثبات
 در کار با اعتبار کند تا بر مراد و طغز باید و دیگر چهار چیز آنکه انعدام آن رهنیه انعدام چهار چیز تواند بود نصیحت نماید تا جبریت مستوی نشود

و دوستی دنیا و دل نیا و تا غم پیوہ چہستن نیا و واز یاد حق تعالی غافل نباشد تا چراغ دل فرو نشیند و دور کار با بلج نہ بیند و تا
 در خوشی بر خود تہ بند و ثبوت چار چیز مستیع استغناء چار چیز نافہ اندکتر را پشت دست بہت زند تا پای در سنگ نہلت نیاید
 و نال در زمین بر و مند نشاند تا ثمرہ پشیمانی نہ چید و مزاج را با قہار مزاج بجشد تا بخصومت نہ انجامد و طاعت را با خلاص بیاورد
 تا سی صایع نیفتد استغناء چار چیز مستعی ثبوت چار چیز دانستہ اند بد کند تا امن زید ترک قناعت بخند تا ناکر با بد و دیگر صفت
 در ہم نشود از آنچہ آید تا شاد شود بد آنچہ یابد و در روح نکوید تا وقار برقرار بیند و دیگر مطیعہ ذکر کوئی یخیزد اگر گذشت نیست **اللہ**
عز و جہلہم ہم نباشد بختیہم را ثمرہ بخونہ دان و او با بختیہم ما من عتہ و وفی بعد کثرتش اسد عوفی متعاطیس و ت اسبج کلمہ
اے وضی اللہ تعالی در زندان را ہنمای و وضو اعنہ شناس و لیکن شکرت و نعمت وجود لا زید نگذشت مشاطہ من
بطیع الرسول چہ کثی شایہ فہذا طاع اللہ است و من رأینے ایتہ زدودہ فہذا رای الحق دست و
 لیکن جاہد و اہینا جز در کردن فہم سبیلنا صلہ شود چون مہکان اللہ غمرہ دلال زد و لہذا رکان اللہ
 لہ جمال وصال در ہمہ حال ارزانی داشت بخت مر و باید کہ بوی داند برد و نہ عالم پرانیم صبا و دیگر قناعت اہل
 دنیا وی صعوبت فصلا از مانوس و فطام از مالوف دارد تا بدیج چون دیگر کارای طبعی باستانی دست میدہد نہ منی کہ
 بچراغی از خورشید خورشید میوان بود و با مذک شیمی از طبلہ عطارد و حدیقہ کلزار است و از آن نمود اشارت و خلعت
 مذموم است و بہ نسبت با دہ ظایفہ مذموم تر متعاطیہ در ملک آوہ در اشارت دروغ در قضا و قریب در عالمان خشم و زکوان
 و شمرہ در توانگران مصیبت و پیران خوشنہمی از عاقلان بیماری و طبیبان نکسات از جوانان و دہ چیز محمود است و بہ نسبت
 با دہ کردہ محمود تر قناعت از جوانان است و ثقیان آفرینی از بزرگان و شکر از درویشان و بی تکلفی از توانگران و حلم از
 پادشاهان صبر از مصیبت زکوان ثبات از دوستان راستی از اہل بران ہر کہ در دنیا دہ عادت پیرایہ مغاخر احوال و سرایہ
 آثار اقوال باشد عنی با حق بصدق با خلق برفق با دوست بوفاء با دشمن بفاق با دانا با تواضع با نادان بکلمہ با ہمتان بسجده با
 فروتنان بشفقت با سلطان بمطاوعت با ظالم بمانعت ہر کار اگر کردش روز کار بخروشد و فخریست رخسار جان اورا خراش
 با اہلها الناس فذ جاء نکم موعظہ من ربکم و شفاء لہا فی الصدور و ہدی و رحمہ لکم و یمن
 یوفی رب العالمین تمت در بیعہ النصایح و لسان العقیل لنا بالایقان صایحہ

و بانما مہا فی الکتاب و ربنا مشکور و لہ لبنا نائل موفور شمت

الصلوۃ علی الشیخ محمد ما یصلی علیہ المصلون و علی آلہ و سلم

الصلوۃ علی محمد و آلہ و سلم

الحمد للہ رب العالمین

نور فہرست

برای

چشم کتاب
وصاف اخضر
بند معسورة
مطبوع کرد

وای

جلد پنجم و ص ۱۰

بسم الله الرحمن الرحيم

هر پاس که ساحت اوضاع و ملامت منزه از ساحت خیال و اوام تو اند بود و هر تاسیس که انوارش متعالی از مدارک
 عقول و افهام در تصور خواهد آمد جناب عزت الوهیت را که عزت و جوب و جود العزّه الوهیه جلّت ان نذیرک
 الا بعزّه الا ذلک الوالیچه صفت حقیقت اوست مسجودی که چون فیض جود او ذوات و ذات اکوان در جهات صفات
 و الوان مست بود و در کمال صفت صفاتی سر پرده جلال او این زبید که الخالق المصور له الاسماء الحسنی
 و چون ذات مقدس متخیّر و منقسم نیست او را جزء نباشد پس او را جنس منقسم نشود و چون جنس در حساب نمی آید فصل ممکن بود
 و چون جنس فصل هر دو مدرک نکرد و او را حد نتوان گفت و چون او را موضوع نبود پس ضدا و در آئینه وجود و چهره نماید و چون
 نوعیت وجود او را جز متعین یافته اند تا او اطلاق کنند و چون عرض نتواند بود تصور تغییر جناب صمدیت را شاید لا شک صفت سلبی که
 یلذّ خلفه یولد و له یکن له کفوا الحدّ مثا به نعت الّبت و مثا کل صفات هویت او آمد و چون نامست سبطات و سموعات
 معلوم علم شامل و مقدور قدره کامل است و در همه ممکنات این صفت ناممکن بود در صفات مرکب حقیقی و اضافی هو العالم
 الظاهر لیس کثیره یثقی و هو السّمع البصر و ان توان گفت پس صرع ترا ندان کس ترا توانی پس و چون سر تا پای کائنات
 جزا هر عقل مالاک و ارواح مجرد پاک و اجرام کرات افلاک تا کره غیر خاک و سنگ آن که از کان ارکان بیرون آمد و بیرون
 بروی مکتب سبقت نداشتند در صفت مرکب انجیفت و سلب ازلی و قدیم حق او را اطلاق کردن حق مطلق تواند بود و چون هستی او
 مبداء همه هستیهاست و بر وی هیچ هست سابق نه و همه ممکنات از وی هست شده و کس بدو لاحق نه در صفات مرکب از سلب و اضافت

وَأَسْأَلُكَ وَالْإِصْطِفَاءَ لَا تُوجِبُ كَثْرَةً فِي الذَّاتِ مَصْرُوعٌ شَدُّ تَوَرُّقِينَ عَاوِدٍ بِهَرَكَةٍ هُوَ الْأَوَّلُ وَالْآخِرُ وَغَيْثُ عَنِ الْكَلِّ فِي الْأَوَّلِ وَالْآخِرِ قَوْمٌ صُنْعُ أَصْنَعٍ بَسِينٌ جَوْنُ شَعَاعٍ أَزْأَقَابٌ سَبْعُ أَتَمَّ الْإِنْفَانِي الْأَفَافِي
اشاره بدان باشد قومی صانع بنید پس منع یعنی آفتاب بنید پس شمع اولی که یکتا است آنکه علی کل شیء شهبند برین
کواهی سید پس آن قوم قاصر نظرند که اول آخرینند و آخر را اول زیرا که موجد است و عالم در ذات خود و آخر و عالم است و
موجد آخر در نظر از اینجا گفته ام شعر لمؤلفه خورشید ندیدیم و بدیدیم شمعش القصد توان گفت که قاصر نظر ایم خورشید چو مییم
از پس خورشید استخوان توان گفت که صاحب بصیرتیم باز قومی صانع را در صانع یافتند و قومی صانع را در صانع گم یافتند مانی
الذات بنی الا لله مَصْرُوعٌ در کوزه ترا بیم اگر آب خورم لاجرم البنان این قوم را سوسطانی نام نهادند و نه هستند که
نظرشان کل شیء هالک الا وجهه پیدا شد و کل من علیها فانی خود را و ایشان نمود و بنی فحبه در بخت با ایشان غم
آری یکی از اینها یافت خود خبر نداد و دیگری دریافت از خود خبر نداد و پادشاه اگرست معبود منع بود بدیدارند همه و دولتی بجا
سرحد همه کیست از سرحد همه کیست مَصْرُوعٌ من بریقین خویشتم که تو را گشت شعر لمؤلفه چون بدانی که عالم جمله است
با دیمالی نمکن چون تلف است او را ندانی او کو شود دوست چون هم دوست پس هم دوست دوست نظر مغزی ای که
با دوست فدا خوش بود خوش کردی از زبونت بر که چون نکس نشد بیا در او رهتی چون غنچه گل رنگ است سر و پای
که در رقص آمد است حالتش از غمزه لبهای جوت طبع و صفات از صفاتش چنین با رخ گل قبل از کفکوست فیض
لطیف لم بری انزال آید مخلوق است و بدین نظر هر چه هست و هر که هست مخلوقی بدیدار است چه هر دل که حقیقتی است
نایدست یقین شد که حق او را از مقام پنداشت دور پنداشت بعیت هر که او عاشق آن تلف و لب و رو باشد هم از او
بدو باشد هم او باشد درین حال صوره اما الحق منصور می برآید و برآید وقت معاینه که زو تیر لیس فی جنتی سیوی الله
سر از جیب غیب لا ریب بیرون آورده و در نظر جلوه ناز آواز کند و معنی خلوق الله اده علی صونیه و ما خلق الله شئنا
اشبه به من دم ذرات کلمات را روشن و بوی شود و از بحر سخن بسط می شنجایی ما اعظم شأنی که بحری بسط می
جائز که بر کرانه ی توحید است آید بعیت چه میگویم نمیدانم تو میدانی که میگوئی چون گویای ما نام تو خود میگو که میدانی عقیب
این حمد بقیاس بر عدد کثر نفوس و کثر انفس از تحیات ارجیات حیات بخش و از صلوات صلوات متوصلات بر روی
مطر صدف صفا و نقطه و آبره صفا محمد مصطفی صلی الله علیه و آله وسلم و دایمیت و یارمان و پروان او را شمس
کفطر الطر و المطر هایل سلام کذا الورد و المزن غاسل اء بعد مَصْرُوعٌ وَفَضْلُ الْخَطْبِ بِفَضْلِ الْخَطَابَةِ عَابَتُ الْكَلَامِ
حادث علوم فضایل و حمایت سالکان طرائق نجوم و دلائل و سیال ذیال فضل برار باب فضل و تقوی و اولال نوال تجل
استاب عقل و تقوی شما عاقله که حیاض معانی معین عبارت غزاله مال و شسته دریا ض مانی بنسین ستار زهر
بجهل کدشته که از از بارش است و لغریب و انوار مبدعات با فروزین ایشان بیضه ملکات جهان در روضه اراکت جانین

وگاه به آثار نثار خانه غیر برشت بازار کار نامه برشت برشت برسم زده شمر عینیت پیش آباء زمان مورو و کوشی یعنی مساجد
جهان مورو و طریقتیست بکارم اخلاق محمور و حقیقی از مخارم اخلاق مجبور و تا بر نوکل چمن توکل صبا بوده و بر لبیل زمین قفل صبا
فروزه سیر صانع آداب و بکار بر دافع الباب جالین علیاً جزء من الفضل کرمه و جالین الکنادزه من البذل
بکرمه معلین استار الصباغه مقلین استار البلاء فی البراعه طاعین فی العیدی باو فی فناء
ضاربین للعلی یا نفی طلبه و جواهر صبا وید ایام و شاهر صبا نام شربان عاقل جهاندار و ولیدان کامل
اکمکار معنی متصرع همان به که نکل بود با دکار بر تخته سیاه سفید لیل و نهار نقش کرده و خا طبان عرس فرمان بی و جالان
اوس رومی بر مقتضی شعر مرود عیشک فی الحاکم الطایف و الخیر مغمیم و الذکر غریبه اثر الطیبه عطر و باغ و بهمنه
سطر باغ و تیان معارف نیکامی و عنوان خلائق شاد کامی بهمت دایره زان زبان و تربیت باغ جان جهان و کتاب قصص
و احصای نفس و اسم دین و دودنه پر صدای مانی و زمزمه خوش نوای مصیح انا الشاکه کفیل عیونان شانه و شیه
بهیت دانسته اند باقی ایام تو نیست در باغ و بهر خار و گل و میر و سوسنت این مقدمات مبرهن دعاوی و این کلمات
کشن معنی و می بران و مبنی از است که بنده و صاف انکه زاده و صاف اوصاف واده اوست و همواره با واده دعا و عرش
فرمانی مسامح ملائک تمهیداً علیاً مطمئن داشته و در آناه شاع فرس بجای مجامع ملکات قبه خبر از امرین کرده و سیده در آناه
اوصاف اوصاف ریقات صابی ریقات صابی نموده و از انواع ابداع و تجنید افس و ترصیع بدیع و تسبیح انیس و تخیل اشل و مجاز
با عجاز و کنایه مبرر از وصفت نکایت و بهتار متعارفات ادالت و تسبیح تفری سجعات و ترجیع موسیقی ججات و ترشح تسبیح
اراسی و تجنید تجنید مانی و بکار زنجار آمیز و احباب ارباب کبیر و نهار اظهار اوت و کبر بر تعزیر افادت و تعلیق القیات سحر
پروند و تعلیق صفات بجز مانند غراب معانی با علل و الفاظ چون راحت غوانی در خلاست انما ظایم الله که ابوالفتح بستی لقب است
و صاحب و دایره بکفت متصرع زین آتش ابرسی را شب گرفت و ابن القری التمری و محاضره کلامک بالانجاء صفا
بنده مکاتب کشت و مبنی کاتب مبنی مکاتب آمد عبد الحمید زخیرت کتاب عمید حمید و ابن العمید از غیرت و کاتب عمید
رسیده صمعی لغوی با صمعی لغوی متعزری شد و لغوی لغوی مشهور کشت و روان ابوالفتح عسبی روان انا ابن عسبی و روحان بل و روحان
شمر و بل بر تعلیق مبنی که پند و ارفضایل بسیار دارد و مصحح بختی اجمعت شلت بختی از قول سترجم آن خواندن گرفت و
عبر را از مقامات صناعت جبریزی یافته و جبر را در محافات صباغت جبریزی جبریزی شمری مذیده و دیگر مترسلان عربیه
رضن و مترسلان مبلغه سخن و بهان جان بکار معانی و بیان و تیا جان مظهر مبنی قیام مع فصاحتی اللسانین و صبحان
البسانین هرگز در فضل فضل و در آداب کتابی و در براعت اشاعتی و در بلاغت سها غنی تواند بود از نیایج کلمات و بیان و
تسبیح ملکات بیان خود در جهان آثاری نامی تواند که داشت اگر درین مبارات کلماتی و درین منافذ معادله و درین مقدمات بکار
عمرانی اعرافه نقیاضی در خاطر جای گیراید متصرع که توفه تعریف بنده حاضر و کاین من اندم هر چند با و نورسن عقاد و نور

این چیست و اجماع بر طریقه سخن بانی و ارباب بر عقیده سخن بانی نصیبی نیافت بل کرم است اشراف منت استعباد می نماند و محبت
 اسلام صیت است و آدمی فرو و حاصل از دو چراغ خوردن و دو دماغ آزدون در مباح هر عقل اندوزی و دماغ جمیع فضل
 آموزی که تحصیل و انساب اجزاین باشد و اسبیت و همدام صریح همان جانی پر بود و بی اساس و اما حدیث و بیایچه باشد
 موجودات خواه همه کایات علیه من الصلوات از کایات و من النجات اسنانا منسلی دل مہموم و محفل کل غموم ساخته ام
 که من ذوق حلق فی صنایعہ فهو محبوب من ذوق ہما کہ این شاعر مشاعر فضل که در عبارت باعث بخار و غائب رجا
 آثار مشاعر عقل را صافی و دماغ نقل را صافی داشته است عباس ازین اناس خورشید را و غرق ازین اوصاف ناہید نظر کرد
 حبت بقول بیت با لطف طبع خویش باز یقین بدان کین لطف طبع بر نوروزی نوشته اند ای بیت و در و چو
 عیبر بخارین عین نیست زین پس ہم عیب تو ای عقل روانی و الله الموفق لاسباب التذانی و هو من الاولی البقیق
 فی الحال ان و لیسان الضد فی المصراع غافل از آنکه دول کر از نادانی و این قصیده پاری محمدی که رسالین با و محمدی
 این خاست و القصیدہ صبحی که گوش چرخ کبر و زمین کرد و رنگت دهن من اکبرین رقاصہ فلک با در قص آید
 بسته نالهای خوش از درین از که تیر ساغم و شخص خود کن تا متحرک شود فلک از رخ زمین از گردش فلک همه تاثیر اند
 یا هر چه اند هست همه هست یمن ناہید و ما و تیر شرفید پس چرا دون پر دست این و ناہید یمن رویم زیر کمرست ولی زور و زنا
 بر نام من زند ز محنت ز زمین خشم کم از کم هست صیقل یمن نیست در زمانه قلیل کشیرین در طاشن زمانه من آن بیکم عقل
 چون کل دید جاہ صبر از صبرین برابر عطار و تر فین کشد چو چون یکت رقم کشد سر فلک یمن منصوبه باز عقل باید و فروزان
 در زو فصل ازین شوش غایب فرزند صفت اگر چه سخت گردا بر خط هو است رخ هما میرین سلطان نشان فضل و ملک سخن
 کج ز نیست فضل و معانی سر برین آن ملک لی که روشن و در کج جرات ملکیت با و دان سخن دلپذیر اسکندر کم گرفته جهان سخن بے
 جام جهان ناست حقیقت نمیرین عرضم عزیز و مال نیست تو را عقل عزیز داند و فضل عزیزین حمز و داو کوئی با شکر بر سر
 در عهد عهد و در ایام شیرین در طرتم بر از فضیلت نبود پنجه گشت نان امید از نظیر بر کرد خوان خام سلاطین کند فک
 از سفره قناعت نان و مہرین بر نیست جبر و بیا هم باغش دود چرا عدان بر شب دان یمن لفظم شراب با و ساعمر ملک
 معنی کرمونه ناکریرین کر بر راق بخت خو من شوم و اراج قدسیان منواری صغیر رحمت و مساکت غمی مرا یمن
 عقلت و مالک صوفی زین چرخ ارچه هست این کوئی ازین و نم یقین که بہنم بنظیرین بنیم زخمه نیست بالای ہمیدیم
 تا لطف و عفت اوست بشیرین کر سار و یاد من نیست که باشد نعم الاکیل اوست نعم تعمیر مخلص این تشیبات و طغیان
 تقریرات است که در عالم اسباب هیچ سستی بی سبی چہ نمی نماید و هیچ کاری بی مقداری کجصول نمی پیوندد و بر شعلی از صافات صواب
 تا بجای طاعت و صباغت رسد آتی و دانی است کہ آن صوفی مغروض در آن دوقه مخصوص بی آن آلت معلوم بمقداری رسد چہ قتی
 کہ سبب فاعلی با قوت قابل مقارن افتد وجود فعل تام شود مخفی آنچه تعلق تلغین سخن نهان و معانی دارد کہ نتیجہ جانست و از

انسان مقصود است و معلوم است که بعیت با و مصلحت نیستی جهان بر کی و مبدی کل زخار و چون گرفتاری بکلی کرد دست
تربیت بودی و فیض ماه و نور رالذکی شتی و در خون چون شدی شکست آب تربیت باید سخن باز آنکه دست تربیت خاک را بر و کم کند
و اندک علم با تصوب باری اسباب ظاهر آن که از فراغ بال و رفاه حال نتواند بود و الا اوقات اشراف مشروبات و علی
و خارجی مصطفی مانند علی صلی الله علیه و آله و سلم را و چون در مجله چهارم از تاریخ و صفات توفیق اتمام از ملک غلام روی نمود و شرط افوی
تالیف و تصنیف مانند سیرت و کیمیا روی در پرده توری نهان کرد و گوشت امید از دود شرف جغت کوزه آغاز نهاد و در ساغر
خوشه لی ناده اما فی باجره فاقه و مصیغ و آنی بکون السکین ^{الطیلة} برین رقه قرعه اقل و لا تقفل بی رتوید میگرد و دوزخ واریا
رجوع بحضض و عروج بدروه بر روی می نمود و از جدول غالب و مخلوب تقاضای میکرد تا عاقبت صورت عقلی مستغنی شد و خاطر فانی
تسطیحی مقبلانه و نمود و اشاره را که لا تضطرب من کساد سوفی الفضل و خوی پنهانها و اضطرب لک الامور و نحو اینها
بجهاد الله اسباب آداب و قدر سخن فانی و بلاغت سبحانی روز بروز افزونست در عهد دولت پادشاه و پادشاهان بزرگ جهان سلطان
جوانمخت کامران مساعده و دولت محمدی را فقی بر فقی ملت احمدی ابرو عبید بهادر خان بی سبانی جهان فانی فروغ آروغ خلیفه فانی
نصر الله الیوم الذین یرضیه الی الیه المنشور و انجز آمانی العالمین کوالله المیسر و عا تاریخ دولت فانی که بطور و عکس تاریخ
و عا دولت عاقبت و عیان فصائل و برهان افاضل جز آن نیست چون نظم طبعی واجب دان چه بعیت را از دوزخ و توفیق بر
یابی خرابی از دولت او هر آنچه خرابی بی بدین این عهد است نموده کفتم ای نقطه وحدت و آدم معنی و معلول علت ادلی اسباب
ناقد و فرمان طاعت با مثال ادلی بی در مجله رابع مسطور است و در دستور حافظ مستور که قسام این کتاب عناصر و ابرج چهارده
لایق ترمی ناید پس وضع خامس با کلام مواج متعرض شوم عقل گفت عجب مصرع چو میدانی که میدانی که می دانی که بیل جبر
عناصر رابع است که حرکت عنصری یا از مرکز باشد محیط یا از محیط بگذرد اما آنچه از مرکز باشد محیط خفیف مطلق باشد یعنی آتش خفیف باشد
باشد یعنی هوا و اما آنچه از محیط باشد بر مرکز مطلق باشد یعنی خاک یا ثقیل یا صاف یعنی آب و حرکت فلک حرکتی مستدیر است
پیرامین مرکز و با صطلاح حکما از طبیعت خامس خواهند و بیولی فلکی از قبول تغییر و تبدل مصون است و ترکیب آن از عیب معری چه با
بیولی عناصر که مشترک افتاده بی ترتیب و صور آن باید مکرر و معرض تبدل و انقلاب چنانکه هوا آتش کرد و آب هوا خاک آب شود
و هوا آب اکنون چه وضع عالی تر از آن میجوای که وضع این مجله پنجم زیبا تر از مجله فخره موافق طبیعت خامس افلاک باشد و بر
بعین العباب را بهره پادشاه و محاکم که دولت روز افزونش چون اجرام فلکی باید و باقی خواهد بود بعیت تا فلک پرور کون باشد
بود پرور بخت تا کواکب را قرآن باشد بود صاحب قرآن و کلمات و معانی که تعلق کنی از نتیجه عقل فعال عین حقیقت و عرفان باشد
شیر سعادت کبری و دلیل بر این مدعا که این پادشاه و ولیا را باشد و از کمال غیر طبعی متبع و بر خردار است که عهد سمیون در سلسله
آروغ سمیون تا مبداء دولت چنگیز خان مقدم درجه خانان است و بعیت از روی حساب و برهان را غلطی حد و کامل باشد چه عدد
که منفصله و مانعه الجمع است در تقسیم عقلی چهار مرتبه وارد یا زوج باشد همچون دو که اول عدد است و یکی خود و نباشد بلکه علت عدد

تقریف پادشاه

۶۰۶

بِغَاثٍ سَبْعٌ مِائَتٌ وَ سَبْعٌ مِائَتٌ خُصِرَ وَ خُصِرَ بِأَسْنَانٍ وَ مَازَانٍ اَزْغَابِ مُوَهِّمِ بَرِّنِ سَافِی فَاِسْ
 بَاِیْدِ كَرَفَتْنِ وَ الْعَجَبِ اَزْ رَاہِ صُورَةِ وَ عَرَفِ وَ رَسْمِ خُوبَا نَزَاهِتِ اَرَاِشِ مَعْمُورِ اَشْدِ جَبِیْتِ كَرْتُو بِرِجَفْتِ كَرْدِ اَمِی حَرَجِ وَ رُتُو
 جَعْفِ رُو رَا اَزْ اَزْدِ وَ خُوبِ رُو ی وَ كَمِ كَشِدِ مُنْطَرَا عَلِی عَنی مَا هِیْمُ بَدِ وَ هِفْتِ تَامِ شُودِ وَ اَكْ طَبِیْقِ نَقْلِ مَعْتَبَرِی اَمِی دُشْتِ
 وَ بَعَالِ تَقَالِ كَرْدِ اَزْ اَزْنِ رُو ی كَرْدِ رُو ی اَنَّهُ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ يَحِبُّ الْفَالَ وَ قَالَ الْمُرْصُوفُ كَرَّمَ اللَّهُ
 وَجْهَهُ شَقَّ النَّفْلَ يَمَانَهُوْی بَكْنِ فَلَقَلَّا يَفَانِ لَا مِرْكَانَ إِلَّا يَكُونَا مَعْتَبَرَيْنِ فَالِ سَهْتِ كَبِی تَعْرِضِ طَبِیْقِ وَ لَعْنِ طَبِیْقِ
 اَوَارِی شُودِ اَوْضَعِی كَرْدِ هِنْدِ چُونِ سُوخِ صَبِی كَهْ اَزْ مِیَا سَبِی مِیَا مَنِ اَیْدِ وَ مَنَ اَنِّ اَشْكَالِ شَا نَزْدِ كَا نَكِهْ بَرْتَجَهْ رَعْلِ رَسْمِ كَرْدِ
 وَ بَا شَا رَهْ كَانَ لِیْتِی مِّنَ الْاَلْبَانِ بِحُطِّ خَطِّ اَفْنِ وَ اَفْنِ خَطُّهُ فَهَؤُذَا لَنْ بِطَلُوبِ اَلْاَلِ اَشْدِ وَ كَامِ عَالِ صَادِقِ
 وَ كَجَا فَاَلِ طَقِ رَا زِیْنِ تَوَانِ یَفْتِ كَهْ لَفْظِ فَاَلِ قَبَالِ تَمَالِ عِجَازِ وَ عَمَّا نَطُوقِ عَنِ الْهَوَى وَ اَشْكَالِ اَشْكَالِ فَاَلِشِ بَرْتَجَهْ تَوِجِ مَحْظُوطِ مَسَلِ
 تَا مِیْلِ قَدَرْتِ اَرْتَا مِیَا فَا تَهْ وَ دَرِ نَصْرَةِ اَلْدِ خَلِ سُو ی اَدِ وَ لِ سَیْمُ حَرْتِ جَمَاعِ طَرِیْقِ تَوْفِیْقِ جَا عَشِشِ بَرِیَا شِ نَقِی اَلْحَقِّ حَقِیْقَتِ كَشِیْدِ
 لَعْنِی تَا مَسْتِ جِهَامِ عَالَمِ صَغَرِ وَ اَكْبَرِ مِطَابِقِ اَبْنِ عَالِ مِیْمُونِ وَ مَوَافِقِ اَبْنِ اَشْكَالِ سُو زُونِ وَ عَدِ وَ كِیْرَ حَاصِیْتِ اَفَا دَهْ وَ فَضِیْلِیْتِ ذَاتِی وَ
 خَا جِی زِی نِی هِمْدِ كَمِ مِطَابِقِ كَشِیْدِ اَمَّا فَضِیْلِیْتِ ذَاتِی چَا كِهْ كَمِ كَشِیْرَ خَا نِ مَغْدِ وَ مَغْدِ مَغْفِ قَهْرِ اَلْحَمْدِ بُو دَهْ دَا تِ هِمَا یَرِیْنِ پَا دِشَا بِطَرِیْقِ مِطَابِقِ
 لَفْظِ نَا تَمَا هِیْتِ لَا سَكْتِ چُونِ دُورِ قَهْرِ سَبَا بَیْتِ رَسِیْدِ وَ دُورِ لَطْفِ اَمَدِ وَ بَا لَعْرِضِ اَزْ سَا قَاتِ اَبْنِ تَقْرِیْرِ فَا كِهْ مَجْمُوعِ سَبَقِ تَقْطِیْقِ
 بِلِ رَقِیْقِ تَكْمِیْلِ بَرِ بَا رِیْعِیْنِ رُشْنِ وَ مَحْقُقِ كَشْتِ وَ بَرِ بَا هِیْبِ سُو فِطَا لِی اَنكَارِ حَسْتِ تَوَانِ كَرْدِ وَ پَا دِشَا بِی سَبُورِ دَرِ مَطْلَعِ نَا رَلْدَا
 جَوَانِی وَ مِیْرِیْعِ بَا رَا نَا وَ كَا مَرَا لِی جَبِیْتِ مِیْمُونِ اَوْ كَمِیْلِیْتِ حَلْمِ دُورِ قَا رِیْرَانِ جَا مَزِیْدِ اَرَهْ وَ شِجَا جَعْتِ صَفْدَرَانِ سُرُودِ كَرْمِ حَشِیْدِ
 وَ نَقْشِ عَقْدِ وَ پَا كِ وَ مِی بَرِ كَمِیْنِ عَقِیْدَهْ شَا مَا نَهْ كَا شْتِ دَا رِیْتِ سَخَا وَ هْ وَ عَدَلْتِ اَفَا بَ رُفْشَانِ اَفْرَشْتِ تَا سَجْدِی كَهْ عِلْشِ مَدِ كَرْدِ
 كَسَرِی كَسَرِی اَوْرُودِ بَدَلِشِ ذِكْرِ حَا تَمِ رَا دِ طِیْقِ بِنَانِ اَنذَا خْتِ چَا كِهْ اَزْ خُوَانِ عَا شِشِ كَمِ رِیْطِ تَهْیِ شَكْمِ مَا نَدِ اَزْ خُذْمَتِ وَ تَسْلُوسِ
 كَمِ رَا عَرَبِ رَهْنَهْ بَا رَكَشْتِ قَبْضِ وَ مَسَا كِ اَكْفِ كَا فِلْشِ كَسْ نَزِیْدِ وَ اَمَّا لِ اَبْلِ پَرِیْشِ بَحْرِ قَبْضَهْ شَمِیْرَهْ وَ دُوالِ عَنَانِ كَرَفْتِ مَرَا نِی
 سَخْنِ مِیْنِ وَ رَحْضَهْ اَوْ مَجَالِ مَوَاجِدِ وَ شَا فِهْمِ یَا فْتِ بَحْرِ كَا غَدِ وَ رُو ی وَ عَا نَهْ دُورِ بَا نِ جُورِ وَ تَا بِی وَ رَمْدَهْ پَا دِشَا بِی كَرِشِ رَوَا نَدِ
 اَلْاَبْجَا رُجُكُ كُشْكَا نِ كَا نِ بُو جِنِ مَا نَدِ كَا نِ تَجْ عَمَانِ دَرِ تَا رُو ی هَمْتِ بِلِ هِمَا شِشِ قَطَا رُوقِ اَطَا هِرُ وِی كِی وَ دَرِ مَقَالِ بَلَدِ شُشْ وَ شِجَا
 بِلِ نَمَا شِشِ خُزَا نِ وَ جَرَا نِمِ سِیَا رَمِیَا رَكْمَرَا اَزْ اَنْدِ كِی وَ مَطَا لَعَانِ اَبْنِ تَا یَنْجِ نَا قَلِ فَرَا مِیْدِ كَهْ پَا دِشَا جَا كَمِ كَشِیْرَ خَا Nِ سَا قَاتِ تَسْتِ كَهْ
 سَجَا B خَا نِیَا Nِ نُو دُ وَ شِیْ تَا رُ وِ سِیْ دُ وَ نَهْ سَا لِ اَزْ اَقْرِیْشِ عَا لَمِ كَدُ شْتِ بُو دَ وَ اَزْمَدَهْ حَلُوسِ اَبْنِ اَبْنِ عَمْدِ كَهْ بَا مِ نِ اَخِرَا Nِ اَبْنِ
 بَا وَ تَقْرِیْبَا صَدِ جَبِیْتِ سَا Lِ سِتِ دَا یِنِ عَدِ هَمِ سَمِ بَرُ وُفِی طَبِیْعِی كَبِی اَفَا دَهْ وَ هِیْمِ فَا لِی اَبْشَا رَتِ وَ شِیْرِی اَمَدِ وَ اَزْ عَمْدِ خُرْدِ جِ وَ عِیْجِ
 چَكِیْرَ خَا Nِ بَقِیْرَهْ قَلْدِ جَا كَمِیْرِی تَا مَرُ وِ رِیْجِ پَا دِشَا اَزْ اَرُ وُخِ مَا فَرُ وُخِ چَكِیْرَ خَا Nِ بَعْنَهْ وَ رِیْ سَلَهْ سَبِ وَ اَوِ یَهْ چُونِ اَوْنَهْ مَرْتَهْ بَعْنِ وَ رِیْجِ
 سَا بَعِ عَلِی اَلْاِتْصَالِ یَا فْتَهْ بَدِیْلِ اَبْنِ تَفْصِیْلِ كَهْ وَ رَخَا نِی تَقْرِیْرِ كَرْدِهْ مِی اَیْدِ پَا دِشَا جَا Kَمِ Kَشِیْرَ خَا Nِ چَا Rِ پَسَرُ وِ شْتِ كَهْ تَحْتِ خَا نِیْتِ
 چَا Rَا مَدِ شُخْصِ مَمْلُكْتِ رَا چَا Rِ عَضْرَهْ فَا نَهْ اَقْبَالِ رَا چَا Rِ وِ رِ وِ سَا Sِ جَا مَزَا Rِی رَا چَا Rِ عَدِ بُو دَ مَزْجِی جَا نَا یِ اَوْكَا یِ نُو ی لَشِشِ

تعریف بخت و طالع پادشاه

۶۰۱

۱۰۰

حیث بی آنکه در نزد فرزند شد حاتم بی آنکه در مصاف و خنده شد سان در یک شب عنان مراجعت در محام و اندام و اسراع و
 جهان نام مخلوق کرد اینده چون آتش آمد چون دود شد ویر آمد و روز و فرستند و غنای این صبح قضیه کیدت و سوء عقیدت
 یا خیال بزرگ و گردان ترک قومی و این چنین است که بر روی سب با حضرت جلت خال بود و قارون ل و فرعون خیال با دیگر
 احوال بی عنایت بخت چاشت که خورشید خانان و دیگر جوانی چون سبند سان کین برست و تیغ مرتج کذا بر کشید همه را چون شمشیر
 یا وکل سارکان از تیغ کشی صبح صادق متفرق کرد و سید و اکثر سبند دست روال و عرصه تیغ غیا کشتند و پیونمان فتوح در وجه
 و الثالوث خیر یسود جور و بیکتوت محفوت که دشمن خیره و دوشیر حضور بود و شکر قیام و اثر ایشان که در سر شتر و در بدل غل و
 در جان خاندن عصیان و شستند و بجا بهره بی حکم بر تیغ قشلاخ مار نذران و آمده بی احتیاج سعی بندکان دولت قاهره بخت
 بی آنکه شکستید و یکی خوارانیم بی آنکه شکستید و یکی ناوک از کمان شذا و بکبت از آب آمویه کشته ایشان را هر دو بر سار بره
 خراب مکنی آبادان بر دخت و اعوان و اتباع را در قطار جهان چون ایات قصاید متفرق ساخت و ساحت مملکت خراسان بخت
 بر راحت و تن آسانی شد بخت از بهر آنکه نصرت زاید برای تو هر روز بخت ما در دولت پدر شود و الراجح نزهة المراجح چاک
 این قضیه قصه و مشق است که زبان بخت الکس لی ملک مصر و هذه الانهار تجري من تحتي أفلا تبصرون
 جاری میگردانید و پنجم این احوال چو یان و پنجم مع غنم کپای از سرخوت بر قله ناک فلک می نهاد و امثال این احوال که
 بمطهر رسید متصرع لمؤلفه چاک که فال زواین بنده مبارک فال منبست با آنچه منظر و موعود است چه باشد بخت با شتاب
 عدل بر بد کین نخستین شکوفه شربت سبک کن تا علم فراز و مهر کین تا شیر ضیح را اراست پس مقرر و معلوم گشت که سالها بایدا
 فلک بسیر و پای بدین قطب و مجری معلق دوری مکرر زنده مکر بعضی ازین اسباب و مستببات توافق نماید و ازین نوع طالعی از مطلع
 توافق طلوع کند سر که بدین مرده جان دولت و تن مملکت چون گل نسیم صحران زو بدین موته سنی ابر بر و عطف پادشاه
 بسی بحال نوال صدقات بر عالمیان چون رالذ میسان یابد و در اوی روزگار از کفنه بنده و صاف این بیت آرد بخت لمؤلفه
 عالم از جود شاه یافت نصیب بنده هم نصیب و فریاد و خواتین عظمی مکات مملکت و ارکان دولت و اباقان حضرت
 و اصناف بندکان علی تغایر الدراجات هر کسی بقدر قدرت و اندازة توان تا توان ادا و شکر و سکران پادشاه ولی نعمت را
 بر خود و بر خود فرض عین شکرند و بدین مرده و تحسین و همان در تیغ نماند و از حکم بر تیغ نوید عدل و مقابله این فضل که از حضرت و اول
 و الا کرام که مکتب بصغاف و غایت با صغاف رسانند ما جانیان نیز واقف گشته در سجده و شکر نمایان موته با مقایسه با
 سحر کامی متصرع که پای مردود و رانف الهی میطلبند و امیدوار باشند که بیا من دولت این پادشاه صاحب طالع سعادت پادشاه
 جهان حرف خراب چون بخت مقبل دل عاقل جوان و آبادان گردد و بر مصداق حال شعر بقول الدهر طوا عاذا لولا
 كَفَى لِلْعَالَمِينَ بِهِ دَلِيلًا لِمَيْتِ جَانِ اَرْسَتْ جَانِ تَجَانِ مَنِ بَرَارِزِيبِ و نکار و فرود آین شعر زمان انت هفید
 لِفِرَاطِ بْنِ يَمِينَ عَلَى الْبَقِيمِ الْوُفُوسِ مِنْ مَيْتِ جَانِ لَهْطَتْ بِحُكْمِ جَانِ جَانِ و لَمَنِ مَبْدَا لِبَاغَتْ

این بیت ترکیب است

بوتون ارکون چه و صیقلین فی بیضا کرمه جان من بی اگر دین حال و مناف زبان تنبی بر حسب گفته شاعر دینی شعرها آنها
 باله یحیی و لودنی با تله نوبی شعره لک الهما کویده شعر مستظهر بعبار ایت الینسه لغت کالیر یحیی
 اکوانا اهکالی لغه لآخر ایتبعها و دان بالمطوف التری خافاناها ما چون تیغ پادشاه سرخ روی باشد و بدین بیان عذر این سخن را
 توان خواست باری چون سخن نجر معنوی بدین مقام منجر شد و جواب تقریر عقل مصعب و ما فانه عطل فذلک معقول گفته عذر الله
 علیه و عون الله دائما لک بیت زعم کم شد و در غم فرو و عشق و چه شد من از تفسیر کرم برای پیش کسی علی بدنا بر شارت است
 قزای بعد از بهاره از طعن عقل و تها زوایب فضل در سرعت مایوف و المؤمن الف ما لوف شعر نفوسنا لعل الحید عایشه
 فلو نلتک لسلناها علی الکمل هم باز سر حرف معصومیت و الفیبر اولی بخیر فیه و انا قول الماهر بصیر بخیر فیه ان نسلنا فضل
 طایفه که با ما بر این کسبه و داورند و تن بیاری با دل و خانه دریافت را و رند و دیدند و نوشتند که در او آخر رمضان سه ثلاث عشر
 و سبانه سلطان روی زمین از جنبه شام غان انصاف بدین اسلام که مرکز انصاف و بهتاف بود بر صفت اوقات خود
 مدد و بدل مروت کرسید و چرکیت منصور با کن و یورتا متحد نمودند چون موسم ربیع قانع قانع از جره کلهاء رباع برشت
 بیت و زنگنه باغ شده مانده رخسار دوست و زنبقه راغ شده زلفین و در کار جبین غزل اینک کسید بیت
 هنگام تفرج و تماشای کز لاله چمن چو یی حور است در باغ عشق کل قبل و صفر صفر صفر برشت بر غم بلیاق سلطنت
 منت همایون فرموده به حکام خریف که بیت شست پذیری رخ آبی آب زعفران یا چو دشتی زعفران آلوده شد دست چای
 امور ممالک روم متزلزل بود و قروم آن بوم نامنول و شکری که آنجا مقام داشتند و دین مدت بدو و عدت و عهد و محاج
 نوین اعظم چو پان بکت را برید عواطف و تجدید عوارف مخصوص و شت و چون در آن نزویکی شهادت را اجابت کرده شایه
 جهان زهره برج سلطنت و دره و ج مملکت ساتی بکت را زیدت عظمی نامر و از دواج او فرموده حکم برین شد تا بشکری که در
 ایتام رایت فرصت شکار را و ید بکامات آن ثمر شارب نماند و ساعات آن ممالک را از غیبت و عباد و فساد و رکاب
 قروانی که بد وقت پای در خطه نافرمانی می بناوند و سرچسپرا و بر سلطانی می کشید پاک گرداند و میر جغت حسین با قامت ملک
 اران و حفظ و بر بند مردان ما مکر کرسید عان مساعت با نصیب بکت ساخت و در حال یی رسید از پیش سلطان بادل
 که شاهزاده بکت با دیگر شهادگان توانی لشکری که جدل و جدل و راحم و جسم کی پندارند بر قصد استلاک خراسان از حیون چون
 قبضه کان چای سیر و تیر و مانده که از دست تدبیر گذشته و هزاره که در مقام بقا اولی نشسته بودند تعاض نمودند و با سلطان بادل
 در موضع محاربت پیوستند و غالب آمد و اول بکت سوار منظم بطوس رسید و ایالی دروازه بکشودند و از طرف حیاتا میکسوزند
 روز دیگر چون هزاره بوی طمی شدند و مسوره حال معلوم گشت دروازه کشودند سلطان بادل ملک طوس با محمد شاه حمید بایسا
 رسانیده از بند کی حضرة استمد و لشکر نمود مصعب و یاسیل لا اعداء فخر خلفا از حکم برین میر علی قوشچی و امر اطعمی که در طغیانی
 سپهرومای نوین قریشی سپهسالار با برادریا دل سمان با جی زرنجی هیر را ده سو غنمش بر شاه مبارک شاه برادر را ده بجای ملوغا

با چهار تومان شکر صندل صندل مستعد است که در مضار مضاربت سرچرخ بر خط نیزه خطی ننهد و در مقام مقارعت چون تیغ خود
 جز در زدن و دم زنند شعر غنویان مذکور را بخواند اَلُوغَا مُتَقَبِّلِينَ وَفِيهِمْ اَيْدِيَانَا و در اول رسانیدن سال مذکور سلطان بکشت
 بیت شناسایی که نامش در خراسان پادشاهی را چو فرق ملک راتاج و چو روی تاج را کو هر نفس خود با نوینان کوسن امرا
 بزرگ و میران چارگیست و اینها فان دولتیار و ویکرامه تومان و هزار مصراع کردان کار دیده و مروان کاروان نصف خود
 در بیانی که شیه فلک تن بروی می نهاد و زبان ملک بر او می و فزونی میخواست بمیکشت بیت مفتاح نصرت و طغی فوج کف
 آن سرشکاف تن بگر جان شکار باد چون است سلطان خافین بر حد و دلوکس عافق شد و آوازه حرکت جان غان غایت
 و رکاب زمین آرام با طراف خراسان لایق مصراع آوازه تو کار و ویکرامه کرد و در آستان آن مبشران که مباشر آن انبیا
 بودند بر سیدند و عرضه داشتند که لشکر توانی به طله آنکه بکیت با در پوشیده و از هر طرفی در طلب غنیمت یافتنی کرده بود در آن حال
 خراسان از شیران شکر و عالی کشته بر سبیل مغان فصد جبارت کشته یا فصد و چند روز راه و این سوی هراه در مدخلت تو غل کرده
 صبح کشتی القصد عن غنیمته الاستد و با سلطان سیاه و طاروت اتفاق افتاد و چون در آن نزدیکی آوازه حرکت بکیت
 و وصول امرا بچرک پکت کین غنیمت آید از دو طرف شریکاران و شراکایان پشیمان رسید و باز حرکت پادشاه جهان پدید
 قرینه و میسر آن تیره شد سر از پای نشاخته و دستگیر قرار از دست عامل اندیشه انداخته بدان باب مراجعت نمودند بیت
 اری چه بانک جلی باز آید از هوا کنجک زود باز کرد پشیمان بیت کلاه کوشه خورشید چون نمودار دور ستاره
 همه از سر فرو نهند کلاه فَاَنَّا كُنَّا نَمْسُ وَالْمُلُوكُ كَوَاكِبُ اِذَا طَلَعَتْ لَمْ يَبْدُ مِنْهُمْ كَوَاكِبُ امرا و شکر سلطانی عقب
 ایشان از چون عبور کردند و از آن سوی تردد و مرفق معاصرت دست داده و لا وریا و بهادر بیاموزد بیت کرد با کوشش
 کیتی کور کوسها کرده کوش کردند که سپیده چون نقشه کور در چون مغرور کن گفت غنیمت مغرور عاقبت شهزاد بکیت و ملک
 منزه شد ندو و ملوک که میگردید بهماست انقب بکاف کرده و اولجای گرفتار دشمن گذار طلبین من طلب الاعا دی و
 مِثْلُ مُلْكِكَ فَلْيَكُنْ اِلَّا طَلَبُ سُلْطَانِ غنیمت تغیر متصدیات بازندان و طلاع آنجا بمضار رسانید چون با شیر بار زیاده
 عشر و سبعا بیت از دل بلبل شده و غوغا برخواست سبزه همچون دل سکین من ارجا برخواست غنیمت بر جمل کلبن بشاند باز قاف
 سروسسی بر تاشا برخواست رایت نسین فرسای بصوب سلطانیته نشاء نصفت فرمود و باع سلطانیته خود برسی و دیگر نمود و با
 انوار مرین بل بستی صورت بود و روی زباب ستیغ و کور معین و از جمیع مهارت مجد که مخترعات صمیر میزد کشای صاحب اعظم
 تاج الدین علیشاه غرضه بود و ایوانی خورق نکاح کردند روانی مختصر سلطنت را فراشته بودند که نطق نه طاق فلک از غیرت
 آن جفت خفت و غفلت و ندیم ذم و دهنست میکشت در صورت سقف مرفوع و نقش موضع آن دیده روشن چون چشمها
 زرتیش از حیرت باز می اند و جناح جناح کسترش میج صرغ مژده خاک نشین جناح میکروید و از آن غوغا پر طرف شرف
 فردوس علی شاعر حریف مینمود و در مطالع آن مناظر بخت فزای از ارا که جنبه الاوی آوازه حسرت نامی حورار این بیت مانده بود

جمیت بجای وصل چون نیست دست برانجام بر آستان که دایم فرشته رست مقام و با شارت و ستور جهان باز
 بنده و صاف باین قصیده خرا اوصاف آرا در جریه نشا ثبات کرد مصحح و آتفا هذیه و آلفه و غیره القصیده
 این کاخ سدره پیکر همچون شبنم خاش قنات خیزد برین زلات و کوثر خیره نای جنب خیر الباء عالم بیت التور و اعظم و دارالامان کبر
 چون طبع و لغز نیست چون عقل و فضا چون میش غمز نیست چون عروج ایوان هشت جنبت که طایرش پنا میدان هفت کردون خزان شمس
 خاشاک ساحت او هر باد آید حوران زلف مشکین چیل بطرف آنچه از نیست یزدان موجود و دارا بخت شبت سلطان حاصل نموده
 نقشی که می بخار و نقاش بر سطوح از لطف می پذیرد بر لطف جان ای شاخ و بر کما جین چن کشا شاداب و نقره نازک میراب تازه
 بارفت بنایش ادراک و هم کما با نغمه بوش مغر فلک معسبه کولی نموده ای در خم سولجانی زیر نطق طاقش ز قبه مدینه
 تا سوت پذیرد آلت زیست از خط صبح کرد و تقدیر خط سطر تایافته تاملی ترست سرای دنیا هرگز ندیده باشد وضعی چنین منصور
 در وصف او چه و صاف از غوغا و حیران کما خرد که نالی رانی سخن مستبر یا کعبه هیت دروی ساکن شد محمد یاسان چارم شاه اقباب آذر
 خاقان خسرو آیین جمشید سام صولت خورشید شتری قزاقه سار لشکر خان ناز سلطان الجایتو محمد دارا و ربع مسکون کسری ده سکنه
 مسعود و بر دو کیتی مخا ازین آید مقصود و چار عنصر سلطان متعبد فیض محیط چووش از دهم تعبد عرض سبط ملکش از شام تم کجا
 تاب هم کندش در خلق صد چو چشم نعل سیم مندش در کوش صد چو چو چنان رزم سوزش بهرم شکر نطق توفیق بزم سازش پر عیش شکر
 تیغش جواب جاریست از عرفان تیرش چو خواب خوش رود دیده هر کس که بر کشیدش چون تیغ خود را از پای با سر شد چون تیغ غرق کوه
 و کس که دور اندیش چون تیر از خود دار و مثال پیکان از خاک تیر بهر تا عدل شامل و ظل مان کسیر و بیار عشق باز و دیتو و زار و مضطر
 ملکش بر نیم اشارت از بهر محاسن منفک کند عرض از الزام و انجمن مواهب در عهد شاه عالم ایکست ویر شفق و ستور عدل کس
 گزین نظم و دولت چون آج نیست و اندرین ممالک چون روح مستغرق فلش کجا ساز می چن عقل کل کند رایش بکار وانی چون یک مدینه
 عیش تمام کرد این ایوان عیدنا بی دال و فال رفقا از بهر تسمیه ناکعبه بست باین ایوان قیام تا هرج نیست با و سلطان معتمد
 بر تخت کارانی از چار خیزش خطی که تیره پیوسته چار خیزش خطی که تیره طبع از شراب احمد جان لوطا و چشم از جمال و لبر کوش از نوا می نه بر
 و پیوند این عمارت در قلعه کردون رواق از طرف فلان بر وضع چهار خانه و چهار صفا اراکلت آیین برافروختند از سقف تخت و از
 سیر و ناکری و تخت و چهره و ابواب و شباک و میزاب از زیناب پروخته بر هیاتی که خازن شبت هشت در و محاذات آن خزان
 نخلت و دهبشت در نمی آید مصرع نیست چار در که ارازان بست هشت در و صمن سراج و دکشا حوزه مدوره زرین خسته
 و در میان طعما بر شکل شدت و را و به فایده نصب کرده و از مرکز آن درختی طوبی و دیار بر مقدار قدس و بالائی با شاخا متعبد
 از سه ساق مجوف لطف بهدیکه مرتفع یا قوت و در رفته و در بر نخسته بیت ز شک و عبور و یا قوت و لعل و مزارید
 نمانده بر سر شاخ کوه کون باری ازین جواب و این عطرها بهر ایری منیده هر که گوهر فروش و عطاری و بران امشاف
 سرخان و انواع میوه با مصور کرد و منیده و پوشیده از زیر دیوار نایزه بار اراکجان سرمدان حوضه نمانده چنانکه شراب و شربت

و قیر لذة لیسارین از ان زمانه روان در مرکز حوضه بجاری ساقه و سه کانه در اجواف متعین متصاعده میشد و ان ساقه
 بابرک و نوا است که تراوشا حاکم چون ساقه را بین اعراب و حاجی دشت تار شاش با نعات را از تفرق با نعات باشد بهر قسمی از
 حوضه سه خانه به منصب یکشت و ساقان چون حرمین با کوپ و ابابری و کاسین منیعین آن زلال کوثر است نیم سیر سبیل
 سلاسل بر می داشتند و عقل بر گشت حیرت در دوزخ آن گرفته میخاند مصراع این آن صفتی دان که چه موصوف خوش آمد و اگر
 بجای آب سلفاج و می دران نایره و میدندی از سنا قیرمغان و اجواف غصان اصوات مختلف همچون نغمات مختلف است
 حاضران رسیدی سلطان جمشید بیت و طیش با پادشاه پرویز عشرت و عیش شبا و روزها بیت افوخ از ان وصال لغز و ناله
 مجلس رغودیده بهی ساز و سوزها برین بی چو لطف و رخ یگان گذشت شبا و روزها و چه شبا و روزها دران کاخ میوه
 عیشا کرد و در شکران آوازه العیش العیش کوش زهره که بار بد نوا مجلس خلاست رسانید شعرا با طیب لذة
 انام لنا سلف و حسن لذة انام الضی عودی انام اخف ذبل من بطا لهما اذ انتم صوب التای والعود و ههنا
 سلاف الخوضا فیه کالسک و الصبر الهندی والعود تلب عفلک فی لهن فیه لطف اذ اجرت منک منج
 الماء فی العود ذکر التجاء شهزاده سیور با ملی سلطان عالم و پادشاه و پادشاه جهان ابوسعید خلدی
 ملکه بصوب خراسان در اوایل شهر سنه اربع و عشرين و سعمانه چون شهزاده بکک عادل سپه نوا با سکر میو از خراسان
 و ان الله بهر با ترجیع راتی براه مخالف در پرده انرام چون تیزی جینی با گشت چاک که یک نوبت این قول با اصول برستی
 مقام پیش گفته شده میان شهزاده سیور سپه و کتور بغیره بو قاتیمو بغیره قدامی از او لا و جاتای و شهزاده سیمو فاسبا کی کست
 بود علاقه موافقت بکجاست چاک که باز نون پست چون رشته مطابقت نکشاید و با دیگر شهزادگان توانی نیز دل همی و سرگردانی
 بل اساس مخالف نموده و فاعده مناست ممتد میمورد و در اواخر این سال مرده و ثقی بذکی خضره معتصم ساخته بجره مثلی می و شد
 صلیقه تلیمت و طبعی گشت و بر جیون جبریست و با کتیران لکرها صده که از شهر حدید بر حریر بردارند و مغفر معطر از
 فخر قصیر دوست زارند کتاب چون کتاب رفیع پیش ایشان کیان نماید و در رزم سر بر دست چون در رزم دست بر زبان
 استان در حل ثول فراوان انواع موشی بی پایان که از سر قند با دلجای و غارت رانده بود بده سه ماه از امویه عبور کرد و شعر کاتام
 لانا هبنا البهر الشده مؤسسی یوسف سق الجیور در سر شهر غان یورت و علفوا خستیا کروند اتفاقا و بالی که لغت ایشان بیت
 خوانند روی نمود چاک که یک من آرد بهشت اقمه یافت می شد و سخن این رومی مناسب حال آمد شعر فاذا غلا شعی علی ترکک
 فیکون اخص ما یكون اذا غلا الا الله فیکون الله هو فوننا فاذا غلا یوما هذ عظم البلاء و کوهنا
 آجا علفی باشد که مغول از ترن کونید عوام از مسکه معاش و لسته نقاش می ساقند پس قوشن مبانی خلاص را ایچی با الکها خبا
 آجا بحضرة سلطان فرغانه که در شعر لیسار لیسار کل لایه فرادی و از داجا کاتام التملط طلف تیج سلطان اسلام بدین شایده
 در ابله زاده و ایچی را اغلا می یعنی اعزاز و مرسل را سیور فاشی و محافظت فراوان ببدول فرمود و بفواخر خلع و کرامات فزون تر

و انعامات پشاورا مخصوص کرد و سید و علما و رؤساء و مشایخ و بزرگان و اعیان را در ان روزها
و نواحی پنج و خمرس و حکم را اندک از کامت ممالک مملکت بر سبیل سعادت و کرامت یراق و جواهرات استعدا از لغات لکچر و
مقتضیات اخراجات مقرر اطلاق کرد و پس حکم بر لیغ نفاذ یافت که شهادت عالم تحتگاه خراسانرا بطلعت خورشید بهجت منور و برین
کرد و اندوختن نوین بر اهل بیکریکی و سیلا و سون در خدمت رکابش روان شود و امیر و اکان حضرت و نام یافتگان دولت کبر
موسوم برابی در بندگی رکاب آسمان ساسی تعیین رفت بدین تفصیل ساسی قلع سپهر قلعه سرور تومان برادون قار نوین زادین
سرور تومان چون قار نوکال سپهر استیقلع با اتفاق رسم سپهرای بر سر دیوان یوسامیشی و عبدلطیف سپهر خواجه رشیدالدین
براه صاحب دیوانی محمد بیک سپهر پیش با بغلا و دپه ایلا مش نوکیر بر اه فو شیخی سیکر و سپهر نورین
نوین بر اه انداجی علی پادشاه سپهر حاکم بمشاکت ایلا مش سپهر سوخ فنا جزا پنجه جیکم سپهر طای شاک
براه علم داری اسپن سپهر سلطان بیادل بر اه بیادلی مصر خواجه سپهر محمد اوداجی قرا محمد سپهر ساس
نوین با اتفاق سپهر شمس سپهر بغدادی : اجاتاجی شیخ علی سپهر یکنین بر اه قشقا اجاتاجی بنو بر اه بوز اجاتاجی منظم تقریب ایانی و بزر
جانیان خواجه تاج الدین علی شاه بسا خلق مصالح امور سلطنت و تجنیز عساکر و صرف خزان و ذخایر چاکمه لایق شاه نو و تختگاه
نوباشد اشتغال نمود با خدای مسعود طبیعت سرپرده شاه بیرون زدند سید خیمه دار ابا مومن زد چون زمان حرکت رسید
جیت فرمانفرمای ربع مسکون بر طالع سعد و فال مبین تووایع فرزند بسند قره العین جانیانی جبه القلوب جهانداری
رکاب کرد و نواحی متجسم فرموده و بیاید چه چاره سلطنت را بر اهل شک شفقت چون عارض گل شبنم سهری باران زده ساخت
همانا بفرست شامانه و نورعین میدانت که مصرع ویدار توای دوست مکر باز پسین بیت دل من همی داد کونی کوای
که باش مرار وری از تو جدائی بی بی شکی هر چه آید بدم بران پیش از ان مید بد دل کوای جدائی کان بدم آید دست لیکن نخبه
که کیسوی آشنائی پس پادشاهزاده و دلبار مبارکی و فرزند کی طبیعت قدر چون ریختی تو فین یونکاش فرناش طفر
دولت چو اوباش روانه شد چون عرصه خراسان تخیم حرکت شاهزاده عالم گشت ایلیان سپهر بخدمت تخت شرف جبه
الجامیشی کردند شاهزاده استیاس و عاطفت تمام ارزانی فرمود و چرکیت او را با تمام جزیل و اسرمیشی مخصوص کرد و اندک کارها
نسقی درونقی پیدا آمد و هر چیز در خیر خود قرار گرفت و سودای بتبدل و زل و دماغ قاصر نظران ازاله یافت و دیگر امراء تومان
هر یک در مقام صدق خلاص و موقف خوف و رجا که و اعلیه طوعیت و مطاعیت باشد بدشت در عایا و شگری در هما و نهاد
خوش براسودند و آنک زمان عرص خراسان و رباع ربیع آسمان آن بار و ضات بنات دم انباری زد و در دولت روز افزون
رو به بی لغات شیرین نمود و تیهو برستی باشاین بازی کرد و شب روز در ان طرف خیال مشغوفان با فتنه خف و کامل ترک
قانی بر سر میثانی بود و بس و در حضرت شاهزاده هلاک امور مملکت و چرکیت مغول و تا جیک مصلحت آل و حال در دور و نزدیک
بر تیغ نثار شیر و کلاک سحر و بر نوین بزرگ سوخ و صاحب معظم علاء الدین بند و بود و شعران لعل الفی به

بن شریکی جنت

شمسًا حَلَّ مُنَازِبَ الْأَلْفَابِ چون سلطان چهار گوشه ملک را به قضا و لان خرم و رای مضبوط و محفوظ فرمود ساعل در
 ملک او نماند مگر شاعل لهو و طرب و کمند کفن و خوشنوازه بود الا و لیران و آن نیز تاب و دوزلف و عتاب و دلب خون ریز نشا
 ندادند جز دست ساقی اما از دیده صراحی و را برین نماند مگر یک چنگ لیکن صوبی بیت خا زمره کجی از ساغر می باز کرد
 لاشکسته از دست علامت بخون نگرفت چنگ اگر راه زنی ترک نکردست و لیک در کرفی و فغانی چو دل شکست کار میر
 ارانگ آراسی و کاه و راتین ایران روضه بزم پرورنی آستی و جام جمیدی شعر و فقه و من بد المفعول صافیه کاتها
 عَصْرَتِ مِنْ خِلْفَتِ خَوَاسِی و کشتی بیت نماند و بری دین تنگ دام نه پرور و بزم و نه جمید و جام در نه خسر و بزم
 چون ترک خیل تابک جنگ را تاب کرد و حجاب شیشه گری بر روی آب صبح و بکشت بخانهها بلا آخران خا ط مدت
 قبائی سیاهی در پوشید و آفتاب در فرو و شعر و افراط البرد قتی الممس ما طلع الا منقلة فی فزو و انتخاب
 مصرع زبی فرزندار کسی قزو خزیم حکم ربیع شد تا در سلطانی ساز اقامت چون برکت زسان ساختند و این دو بیت از
 گفته میر معزی که در قفسه صورت معزی است و شاید آسا و پیرایه حال تقری بنو و صبحی نغمی به کل ما بهواه انسان
 عریضه حال پر و جان کشت بیت دو کو هرست و دین وقت شرط مجلس قفینه معدن بن و نور میکن یکی جواب زاندا
 جام و قدح یکی چوبک کل اندر میان تشون برقاعده مالوف غزیت میمن قاعده تقامیر عیش و عشرت بود و عدل آستین
 عدل و بذل و افایض بر شریف و نذل در تصاعیف آن خاطر شایسته ای بر نام عمارت سلطانی و خیرات جاریه و ابواب تبر
 سلطانی مشعل بر شمع تنه معطوف اما در کار چنانکه عادت و آرون اوست بجکس مطالب و لوعی و ادویا قوت هم
 بسکلی سنگ سیاه و دانه در نوش پیمیش زهر آلوده بوقت مهر و محرابانی از قد قدما می کند و هم در شب وصل مشور فوق
 نویسد و بهنگام کام کامی بکنار که کام فرایش نهد از شراب لهو و سراب سهو فایده در اظهار و دمی دل نه و جان بتاندر لطف
 طرب همه را غم پیش آورد و هم نغم آرایش بر دلبسته بر سر انگاه و به که چون مقراض شمع سر بر دآب بر روی وقتی زند
 دست بخون ترش و دست در آغوش نازش و آغوش شی کند که کارش چون سر آغوش بر سر شود از قریحه لعل لب و لبان نهاد
 روزی فایده که جان جان رساند وانه اینجا باشد که دم غم انجام ستروم آدم و مکه دروم سر برد شعرا که زان الدهر
 ههلم منابنی و باخذما اعطی و بهند استگبیت نیست همیشه عادت چرخ کبود چون بی غمی وید زوال روز و وفا
 سلطان اسلام اما رالع بر ما نه چون محاسبان جامع الحب فحاسبنا کم حسابا و محتران دیوان ایجاد ایراد او
 حسیبا که در دفتر خانه ازل با فراغ محاسبه محاسبه و محاسبه مشغول بودند و قلم نجری و لاینجری بر جریده کائنات میراند و معانی
 اعطوا علی منکما تا کتم اتی عامل مستوفایه جمع بکار بر و جو و آدمی نادرست که دایده او را در مباشرت بیت العمل حیات پیر و بزر
 اثراف خاطر وضع روزانه حال بر قانون عله حوس با هر و باطن بنیاد نهاد و در قطع مفصلات اموال اعمال که حاصل آن
 بر جمع افعال و اوار و تغریق رس المال هتیا رستیت بابت سماعی و جهاتش جزو مشو مطلق با زبید و تا زمان عزل قلی

طیت بدفعه ایام حرف مراد حکم جبر قضا میکنند استتعال و در مقابل صد خون جگر بر عقیدی که از شما
 من ذلک انما فی برکیز و بالکمه کارش هنوز قرار و استقرار نپذیرد و از تحویل و تبدیل امین نباشد بر دم انسان از الوجه و ادب
 بر از کسور غم و اندوه بروی تخریج و ترجیه و دو منفردات قوی نفسانی را در یاقوت رانی و نراوله ملکات فاضله منع ناکرده و
 محمل وجود بیولانی سرالاء تحمیل عقلانی یافته و اریا و برات فمجمعا بهم جمعا خرج انفس مقدر و حرف طلاق عمره و زور با
 اوارجه و سوز قضا باز انداز و چون نشان تصرف عقل بالفعل که مشهور مشهور فقیر کایه یحیی که تسبیحهم بالذکر
 وَالْوَلْفِ عِنْدَ النَّاسِ فِي الدُّنْيَا وَعِنْدَ اللَّهِ فِي الْآخِرَةِ دارد رسیده باشد محبوب ندارد و تمامی متوجبات حقانی نفسانی
 که بر رسوم ربی الله عنهم و رضوانه مشروط است و انجبات حقایق مبصار و حجب و استحقاق نرسانیده مستور فزاید و بر
 باز و جوش که ناکت بسیار نیست زیرین غنا بوده و از مناقشات فایب دخیل و خارجی مبلغی بر سر وی گذشته ترین
 کُلِّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ بَسْمِی کُشد و عاقبت معنی طیت حاصل بر صرف شدن ذلک فتن این جمع مکرر که نیست یا
 در وجه باقی تقریر مصرع وَاللّٰهُ لَعَلَّ جَلَّ فَعَلَهُ بَاقِی فذلک این حساب و حاصل این تقریر است که سلطان عالم در شعبان
 شصت و شش و سبعمائه از دارالملك سلطانیه بر غم مطاردت و شکار متوجه جهان نادر شد و ده مہست روز در آنجا و با
 میزد و بخیر می انداخت و بر کیت سوار گشته در عرصه میدان مصرع حاصل ز جهان عشرت و جامی میدان در پی غزلان
 پی آهومی یافت در عشره آخر شعبان کجای جهان گامی در روضه بهشت حضوره صبحی کا قفا سر رفت من طلیب جنتا رجهت فرود
 و جمع مفصل از خیره سری دست بروی نمود و سبب آنکه در آن سفر کاب عمان ساسی رنج گشته بود بعد از قدم شاه سرفرا
 افتاد و اران در کافه خلایق در ماندن چنانکه لطف لخصیب بر صلا یفلک ضدل ساسی شد و خاتون نخره شین منظره سوم در پور
 آمد طلیب حاذق و اذ امر صنت فهو کشفین ما در کف مصرع در و سر پای شاه تاجند و بی نیدانی که قدس فرق
 فرقد می ساید و خاکی که از انصص قدم او انجخته شود فلک را که انصص خدمت اوست زور و دیده میثاید چون در ولعی از پای شاه است با
 کشید و سر خویش گرفت تمام فرمود ناگاه با سال موی مودی گشت و پنج از دست معالجت چون سنی برستی از دست و گند
 سلطان تجلیب مجوسان و تسلیت مایوسان و افاضت خیرات و اضافت مبرات حکم فرمود وزیر ملک که در غرقاب تصحیح
 غوطه میخورد و از شفقت و آتش حرقت میبوی صدقات و مذور فقر و مساکین و معطمان و کوشه نشینان ریزان و شت و پریش
 که در ممالک بیطه اسامی خلفا و رشیدین علیم رضوان الله جمیعین الی یوم الدین در خطب جمعات و مجامع تذکر و ختمات
 بر تربیت واقع ایراد کنند و اگر بعد از این معصیان و خبر و مقلدان و دراز نظر که دشمن محارب و دوست نمانند بر صورت تعلیم
 و تاخیر اعمار استحقاق بقضی نامشیا ن بر زبان رانند کما زما جاری تعطیلات اصوات و نظروف حروف و کلمات یعنی
 دمان از سنک و خاک بر کنند و این بیات معتقد ضمیر پاک جاندار می انصو شعری علی عندی قرینه حُبِّ وَلِجَلِّ الْمَصْدَقِ
 وَالْفَارُوقِ وَالْعِثْمَانِ شَرِیْفِ هَؤُلَاءِ لَمْ يَكُنْ اَحَدًا وَلَا مَطْرُوفًا مَا اَرَى نَفْسًا لَمْ يَحْضِ عَدُوًّا بَلْ اَرَى بَعْضَهُمْ لِبَعْضٍ مَّصْدَقًا

چون اهلک خواجه سعد الدین وزیر درجوزه گرفته و قف ابواب البرسلطانیة فرموده بودند درین حال سلطان تذکری وجوب دید و
 اشارت فرمود تا نیزه اهلک بر فرزند ان اصدقه کند پس دانست که کار نوعی دیگر است و معنی شعر کَلَوْ عَلَیْ سَابِیْ فِیْ سَهْمِهَا
 وَصَبْرًا فَاَنْدَ مَا نَا فَاَلَا طَوْنُ مَا لَنْ دَوَا الْمَوْتِ لَا یَعْنِدُنْ فَاَنْدَ مَا لَنْ دَوَا الْمَوْتِ لَا یَعْنِدُنْ مانند دیگر اسباب منتهی نظر
 عقل مصور بخط اشراف که پیوسته خط شرف عطا رد بودی محبت نامه رشت محتوی بر ولایت عهد پادشاه بزراد عالم ابو سعید و
 وزارت بر منقش کار دولت و متخی منزله عاقلست و تربیت خواجه جهان تاج الدوله والدین علی شاه و هر دو که شواره فرقد خورشید
 چون بن سرسری و حکایت ملک و سلطنت این سری از کوش میرون کرد و با حاتم خورشید کین و تفویض ولایت عهد در
 دستار چه خاص بسته خسرو عادل بیقتلغ را سپرد تا بر سبیل دولیت و ارباب تاج و تخت و عمارت نهادت ابو سعید را
 و نوین عظم چه بازار از روم مراجعت کرده این بن رسانی که کوچ آقا و نیکوئی جهان دادی که در روز نامه معاصر جهان اثر رسیده
 بر استان که داستان باستان گشت و در زمان دولت نیز مجدات پندیده و بندگیاه کرده و تسل بل تحمل نمودی بعد از اجابت مراد
 و طوبیت فرزانگی و حقوق تربیت و صلح چند ساله قضا آن کند که ثمره الفواد خانیت یک دایه عهد سلطنت را بر سر پادشاه
 بهتوار دوی و محافظت ملک و لشکر با صناف معبودانی و مده العمر سواف حقوق و تربیت ما بر داف عبودیت عهد و
 و خدمت میدان و ایران بیت چرخش استی دایم کمر بندی دل بر جان چو تنفش بر سر خدمت تو در بندگی باشی این بیت
 در بان بکلمه طیبه و اثر دول حاضر در عین شرو و ناظر با ملات قرآن و ولایت جان که خلاصه ملک جهان بود بخوانه خاندان
 تسلیم کرده شب جمعه بیت و نیم شهر رمضان مصرع از روضه برونده رفت و رخاخ باغ شعر آناه اردی قمری عارف
 وَ اَتَمَّا اَبیْ جُوْدُهُ اَنْ یَّرْجِعَ الْمَوْتُ خَائِبًا کَیْتِ اَنْ یَّرْجِعَ الْمَوْتُ خَائِبًا کَیْتِ اَنْ یَّرْجِعَ الْمَوْتُ خَائِبًا کَیْتِ اَنْ یَّرْجِعَ الْمَوْتُ خَائِبًا کَیْتِ
 عظم تاج الدین علی شاه با طهار و اقع غم اندوز ساوی اندر خدمت نداده تا تجیر پادشاه از تابوت زمین و مراسم تدفین و کفن
 اقامت کرد و نگاه از کفن بهشت شاد و روان غریب و اخرنا و وادیل و واطلانا چون نامه که کاشی شاه بکوش خورشید و ماه رسانیده
 و مطربه بر نگاه بفرستی چون حکمت خود و دان ماتم موی بر ساد بسته و دف صوره تا پنج بر چهره روان داشته این ابیات از
 انشاء بنده و صاف بناله مجازی و دیگر و بیت لمؤلفه بر جان که چرخ سکر سم دینج که چه دینج می بخند سو حسم دینج
 دست تو بر این دلت کان یار بود محروم گشت عالم ازین کان و بم دینج صداه و صد هزار دینجست در دلم باری دینج داده و
 اقلالم دینج بکیت روزگار جاکار ناگهان ز سبب کت عاده این باجم جم دینج میخی به بند و از همس و دناک ملک طبعیت
 بر محمد دینج بر باد رفت تحت سلیمان عدل آه و دناک گشت تعبیه شخص کرم دینج بی برزم جانفرازی تو دانه خرد که هست چرخان
 زهره زمره بر خیم دینج چون بر جای سر بر اثر رفعت و ستر و شیر الدین و نعمت اسباب تجیر از تابوت و کفن ساخته شد احتیاج
 تعدیر در عرض سمن و خوش مرکب جنازه و نقش و کثیده تمامت خوین و شاهزادگان و امراء دولت و درازا و ملک و مهاب
 دیوان و در باب ایوان و عموم رعایا و موقوفان و لشکران و ارباب خشت چون چشمی آب لیان برمدید کان ترمانند

بر میان بسته جان بطوع که هر چند معلوم بود که از حکم رلیخ سلطانی تقویر را بولا و قیاسب مواخذت شزاوگان ساربان ذوالقرنین
 غار لشکر ایشان بیا سارسانید چنانچه در مجلد راجع هراتی بدان کرده شد اما چون مبادی جلوس همیون بود و خراسان عالی نماند
 وجو بکیت و در انصوب لشکر بیکار زانندی حدید و کسب شید و شیر سبک زنده و شمشیری برنده شهر ختم بجای و هنر بر سطر
 و سبف مضمون و سنان صدغ می نمود رعایت معصیت کلی را برین اقدام خلعت ابفا و غفو و غضا و رفو ازانی اودا و
 که در البصغ مقابل کرده شد بل بسور غامشی و ملاحم مخصوص کشت او نیز طاهر ابرنج بندکی استرار می نمود مصحح کما استقر التهمیر
 انباز الکر در او اهل شهر نه سبج عشر و سبج نه چون پادشاه زده جهان سیر خانیت را بجلوس عالم پناه که تا روز قیامت عالم پناه
 ریب و نیت داد طلیت از پنج دولت انتر اقبال رونمود و ز شاخ خرمی گل رش بر بون و مید میرزک این قطع خط مملکت
 خراسان و بی ضبطی آن مید نیست بی انکه از حضرت جلت اشارتی رفتی یا نگر می بر تکه کیران تو فرمودی التزام بیا میشی و محظمت
 نصد چون تمرد و بکیت ظاهر بود و تعلق سببی مظهرت سیو پویدان شده عرضه داشته تکفل کرد که من بنده او را بر جاده بندگی در
 مستقیم دارم این خدمت و در بندگی حضرت موقی عظیم فیت و تامت امر او را در کان دولت بر تابت حقوق خلاص در حضورت ممنون
 منت شد و حکم رلیخ شد که در خدمت او امراء تومان یکان تمرد و میرزا و ده سوختش و برزکی و طوغان برادر شادی کورکان
 تر متار و شیخ محمد سپهر لاند و طغانک شعری چپس کائما التمر و الابطال جبه غیل حخته آشودان شدند و در امان و این امر
 شرا و ده متعلقان کون در خراسان با امراء تومان حاجی پهلوان برادر بهای و اوامی قران و سالیان اباجی وری ملک سپهر سلطان
 سیاول و بهرامشا سپهر محمد او که ای و امراء هزار توکال و اردو بوقا و جبریل سپهر قبا و دیو توامی و حاجی سپهر پنجو و شادی و سلیمان ابوبکر
 و علی شاه و چرکیت و حاور بوقا و مقدار سه تومان لشکر معاهده و موضع کرده بکیت را تا ختن کنند بقصاص سیاول امیر بزرگ
 بیستقلع را بهیمنی معلوم شد عالی ایچیک نام پیش شرا و متعلقان کون فرستاد که سخن بکیت اینجا برنده شد و بران حکم رلیخ نفاذ
 باید که ازین اندیشه متفادی شود و لغرض نرساند به بیو اطله بجای نرسیده هر کس از امر او را مانکن خود ساکن شدند چون امیر بیستقلع نرمان
 رسد بکیت پنهانی ایچی فرستاد و بهمانی وصول اثر بهتاج و تیش را بظهار رسانیده و خلاصه پیغام آن بود که با متعلقان کون با شمشیر
 ترسیم کرد و کارو کیران سهل است امیر بیستقلع با طایفه مواطاه کرده چون کوه زین را رسوا و شب نمودار کلبه مسکین نمود متعلقان کون را
 کار با عقد روز و کر که مکرستی فرو ز بر فرار اخی قدم نهاد و شبت نمود که این معادلی حکم رلیخ نبوده باشد و الا امراء قراجا ارتقا
 نفس خود برین نادره اقدام نتوانند نمود و عنقریب بکیت فایع البال خدمت امیر بیستقلع با مضار رسانیده و در مقدمه او را
 از وصول خود اعلام کرد و با قصد سوار را با استقبال فرستاد و تا اورا محافظ و مراقب بوده دل مخالفان نگشته و راه خطرات در خواهر
 مانده بکیت چون خدمت امیر بیستقلع رسیده او را بر حیب و تکریم تلقی نمود و طوی مقلانه فرمودار استن و خلعت از قبا و
 مرتض و سب بارین و ساخت زرین و او و وجوبی که از حکم رلیخ در وجه چرکیت خراسان معین شده بود تامت بکیت و چرکیت
 او را ازانی دشت و از اینجا بر سارسانا و ارکشت و اللدی نولی آکسر که امیر بیستقلع را بر مخالفان توین جرم فرمان چوبان بکیت

نشر مناقب شهزاده کر و چین

۶۲۳

۲۰

با بکیت نوع موافقت و معاهد بود مصححی که بکن هکذا حین کان فذ متصرع باشد ترس از طوفان چو باشد نوح کسی بان
چون از ضبط امور فراخی روی نمود و لشکر را با اسایشی کرده و در پرتو مهر و مقرر کرد و سپه و اردوی قزاقان را برادر نوروز که خلافت
بنوز سبقت داد و برادر مهر نوروزی می بود و در خراسان نصب کرد و متوجه بکلی حضرت شد بنوز شرف کشمشی رسید و بود که متعجب
انجا و حسان بکیت از انوار اشاعت یافت و بار و ات حرکات بار و ات نفس انصام و بار و ات افعال و ات کون نفسیه
این بیت می گفت شعر الالاری دلخسته فی هوا ده یحییها الالاسید و ادیفها وقال المرتضی کرم الله وجهه
لحد منبنا الاظهر فی فلکات لسانیه و صفات وجهیه نامی احوال او در موضع خود ایراد کرده و شواهدش را الله تعالی و حده و الله
بصر عبده حتی یوافی حده یعنی من لای عقبه نشر مناقب شهزاده جهان کر و چین و ذکر خیرات جاریه او
خداوند و لشکر و قبل سمراتھا در حالت حدوث حادثه و لایه سلطانی تو لا اله الا انت بر جسته الواسعه پادشاه و پادشاه
جهان ابو سعید سلطان خداوند سلطانه و نصر جده و اعوانه در خراسان بود و سوختن نوین ملازم آن استان نصرة ایشان و سرور
رهتین ز مینده تیغ و کین عظم چوبان در روم و امر و بزرگ ایرجین و کرج حسین بکیت در بغداد و لشکر با چون اسباب خوش
متفرق و خلعا با احوال اموال و امال اعمال متفرق و پیروز از میر بزرگ استقلع و صاحب عظم غرت انصاره را محافظتی نه و بجا
شاه و شاهزاده جهان بقیس و دران ملکه ملکت آراسی عقیده جهان بخش عاقله عدل پرور عادل عقل برادر کافله دولت ساره
ملت آسیه عصمت صفراء و صفوت مسفرة الدنیاء و الدین کر و چین لمؤلفه فسروده سلفه که همیون نمیش در محراب
اروغ و سطره ترین است تیار که نظر بر رخ چهرش بختد دیده خورزاشته همه پر وین است عصمت است چو ترکیب فلک
دور اغیب رستی این بنهم معتقد جبرین است ابرش به میرش چونند کام بین جای ریش که نه بگوید حواله العین است تا نام
کرش صبح شکست و است خوشد برکت و بر عاتق طریقین است حضرتش بایسول صدیک و تغرافانت بنده خجسته
قسطین است غف و طغش بجهان فاند فقر است غنی خشم و خوشنودی او را یکفر وین است تبریک اسباب خرا و تسلیه خور
عظمی بیا شهزاده رهتین و دره و شاح سلطنت ثمره شجره غایت ساقی بکیت زانند عظیمیها و جهاد سادانه فرمود و در محلات
سریر دولت و رعایت پر بکیت و رعیت در جهان هرج و مرج بزل مجبوس که روان تو را گنیا خاتون که بعد از وفات او گنای قان بی
تغییر فی و کین جابانی رعایت اولوس و اولوش چر بکیت چکیز غانی بوجی نمود و آن احد و شة عنوان باریکنا آمده ازین رای و در
در خی خلعت غرقه کشت بل از دست سلاطین ایام و خوقین فلک غلام با صد هزار عغان و سنان عشر معشار آن بر بنایه و بجا
کر متفکمه متفک مصححی فذ غانی اریه الالاجال خوار هلمی تواند بود با طهار رسانید که ناج همه سروران عالم با سر بلندی چون خلعت
خوبان از دست طغنه زنان و پاپی شرمساری افتاده لاشک و در کار از زبان بنده و صاف میگوید لمؤلفه بر کار ابرش
باشد بر مکتوب خود و بطف لایزال حق بود منظور هم مشکل ایام برایش شود مل لاجرم وین چینی که نایب از چین کن
اول اعلام و اشته بول کثیر و انما و حالت ترخیز غای ایلمی حکمت یام در تعجیل یام میندک پادشاهزاده ایام سوی مشرق

تقرین بحر

مبرات کرد و چین

۶۲۰

درس اندر اس شعرا غنای لغز فاعا صغصفا و غنای مزار س از هاندا میگوید و جنداد بار معید و اربصداء مصراع
 الکده فاعا صغصفا و غنای مزار س از هاندا میگوید و جنداد بار معید و اربصداء مصراع
 چهار تکبیر برنج ناز خاومه بجای ناموم دیوار و مقوف در کوع و سجود و مؤذنان از یکدگر آواز خرابی بقعه بندای علی الفلاح
 می شود مستعان غریب کینیب و محفلان فغیر معیل و مستعان مجید بنوا از تحصیل علم و تکمیل نفس باز نمانده و تمامت موقوفات
 موقوف آفت مساکمه و مستعلبان فاعا و اللغات تبلیغ بی لغو آسمانی و ابلاغ رسالت محمد عربی مانده و حکم بر یلیغ خانی
 و ایلو یا سانه چکیر خانی باشد و ارواح و افغان اولئك کتب فی خلقهم الا بیکما که یوفانی و بنا و کین کثانی و سبک عا
 عمر ساخته بودند و مال حلال خود در نظر دوستان خود چون داده خدای بود هم از بر خدای بر خلق خدای وقف کرده از
 خیره بالا در حضرت و الانبیین نالنده و بزبان حال سکانده که عفا الله مولان دولت مغول که چون ثواب مرده را بی
 بر سر چوب می کنند و آنرا قویغان می خوانند تا مرغان هوا را پیوسته رسد یکچکس آن طعمه از حلق مرغان گرسنه باز نمی گیرد و طبیعت
 همت باز خشن بر تر است که او چه مرده و شکر نمی گیرد چرا موالیان قت رسول صلی الله علیه و آله و سلم حکام انام
 ملوک عظام و امرا کرم و قضایا عظام و اکابر اکرام و زاده کوشه نشین و عبا و مرقد پوش و وضع و شریف دبی و داده در
 این خیرات و استملاک این برات کوشند و با حق صرف لذت قیوب و ذیذب و وسلیت جاه و حرمت و مزید زیب و
 خود سازند و غنیدیشند که بر دانه ازان خیر اگر بر شمر بطه واقف بمصبت استحقاق به پیوند و بساط تعلقات ارواح و بدای
 حالات آدمی کرد و مصراع رکوت است که گشت است بد روح طلس و هر دم که ازان آدمی بر اید ملی مغرب شود
 و تسبیح آن ملک این دعا باشد اللهم اغفر لصاحب هذه الحثرات وارزقه ربا ض خلدک و هو الله فبلا
 بفضلک العیم و حموله و جهل الکرم و انما الله انما کی ان عقیبت خلاص پیوند و همت آسمان نماند و نظر آفتاب فیض و جان
 ابر پیش و توفیق سعادت رفیق در سه شاهی مصراع اسی عاقله خرج بنام تو مهابی در جوار و تلخای ابا کی سجده فرمود
 شعر ان الیاء اذا انما عظمنا اصغر بدل علی عظیم التلک بقعه چون حور اعرق در و زیور و چون جوار مرین بجز
 و در رقیبت چون قبه کسری بقا و بر مرین چون نماند نامی بتایل نقش چون چشم فلک روشن و چون خلد برین خوب چون
 بیت م فرخ و چون باغ ارم خوش چنانچه بکمال آستکی و فنون پر استی و صحت ساحت و دقت صنعت و طیب هوا و
 بنا نظیر آن در رفقه ربع مسکن شمل بر هفت اقالیم بوقلمون آمار هیچ دیده ندیده و هیچ زبان نشان نداده است و از طرف قبل قبه
 شما نمودار قبه شما و در زهرت غیرت جنت الماوی چون بیت دولت بر افراشته یعنی چنانکه شاه فلک پایجا با بارگاه کیوان
 رقت در و دنیا بکار آمد هر انچه بعد از حقیقت کبری خواجگاه بهشت مرشد در عالم عقبی ضرورت نماید و عمل ساحت
 و وقت جت میقات صلوات خمس و معرفت مقام و بر شرب و روز نزول و عروج سیارات سبع در منازل بروج در صغص صفا
 از جانب بین و انیس و مقرون و انیس و شیکا ساحت راحت قرین مشتمل بر دقائق علم و عمل مانند نگار خانه چین بر آستانه دارا

بنده و صاف که علی سبیل الارث و الاکتیاب پرورده مطیع و رافت برآورده نظر محبت ارمیده دستیار سلف نیست ازین باب
بر سطح آن ایوان بهشت ارکان آب زر و کجیل لار و در چون نقشانی بل صورت امانی بر دیوار تجلی مسطور کرد و سپید نهاده که گفته
وقت و ساعات تو دلفروز است شب تو قدر و روز نوروز است ساحت قبایح چو خلد برین محنت اندر زهر است
از بندگی طاق بارگشت دل قندیل چرخ پر سود است بر سطوحش چو روز و شب پی هم باز و تپید و آهوی دیو است
پیش آن بندگان لعل که کمترین بنده چرخ پر سود است بازوی ظلم از توبی زود است عدل انجبت از تو پر سود است
پیش خوان نوال اید چیت چرخ با قصه بهر دیو است طبع و صاف و ثنائی تو شای خوش باقبال تو دلفروز است
کرد چین با دور و دنیا شای حافظش خالی شب و روز است و این دو طبیعتی هم بر جوشی طاسی که همزه نزد وقت در آن
شود نوشته آمد لمؤلفه و صاف گفت طاس فلک میخند از مرده سعادت و قبل که در چین دنیا و دین متغیر بل کمال شد
با دست تو کمالات آن دین و در حوالی آن عمارت سر بسجانی چون سخن ارم و بهشت خرم غرس رفت که از مشایخ آن دین
سایه پرور و زمره مرغان نوادر دشام و سحر و دلت سمع و بصیر بسزایستی و از طرف یسار و الیهین البیاضین الله سقانی
رفع ارکان منیع بنیان سقانی الرضوان رضوان الثواب که آب روی دجله و فرات آبی ریخته شود و از آب ظاهر ظهورش میباید
مت جینی در روز عشره اعظم غر مجلی ولی غیر مجلی شوند تا لی آن مواهب سی گشت و حاتم شمر آبها تو با غیاب و در
بها لیمای فی جیم در مقابل آن آری که جان بر صفی پر خورشید که از غایت غایت جن مصرع قیامت که در وی
تن بشیم و سر که طشت سیمین به سطل زرین خورشید کمترین آلات قیامت آن باشد و ماهی فلک در حوضه که در زب آن سب
امروز و شانه بصیر زبان سنجاند ما اعظم شمس طاب کنا مقامنا حنا منار حنی منبر بر جمع را ند و چشمه که آب خورشید
پرست لغزب فی عین حمله شاید که در آنجا بی همت جناب غلی و جب شمر و بدست نیاز کل خوشبوی آنجا بر سر کس
تا جانی از روشن کرد که مصرع خورشید بجل همی توان اندودن و در العین از سر چشمه سلسیل و ماء معین چون طالت فرائد
پوشیده از رضوان به شای آن گراید شعر از این من الحما و مائله اوزا که من صیقلان العرفین و او شکر شعر حجر
الحما عنیدی بد و منیه لست اود بها هو ارحل صیقل لانی عن طبع فی الرحل یونی از دست منت شزاده
میگو کرد و در دال کان بسیار بکوش زمره خوانان عالم بالا یعنی ملائکه بیل و نهار رساند پس نوامی اطلاق ارثا و انسابا موازی انک
من معدنش تو مان از رض رحمة نامه مجید عنی قرآن ملک دیان من جاب بالحنه فله عشر امثالها مشکفل شود مشو با
ان والله ضاعف لمن يشاء صدق این بیان صدقا و احسبا طلبا لوجه الله تعالی بران خیرات ماریات
وقف نهد و در مشعنه المواهب الی نایح ذخیره هذه المکاره و التمام کچک شایست و میاد و مایه علوم و عمده
حفظ و مستوفه و مرزقه و معیم و طاری چون دعاء با فی این بیانی بلیث ز نورت پر تو ی بر حال من تب بگو ای تغافل
تاب بر زبن سلکان غیر مرتاب مرتب و موقوف گشت و مقرر کرد و سپید که اسحق از مصارف این خیر جمیل که فیل اجر جزیل خوا

مناظره و صاف با منی

● 1 ●

کند و مفتون نکر دو کسان حاجت رفع کند و حاجب بشود و بیشتر وقتان محاطت کند و در حسرت و مذمت نیت و محبت
 سلطان اختیار کند و سباحت بجهت مقصد و عجب بپیدا کرد که پاری بی مثل برین طرز تنسیق کردن دلیل است بر کمال قدرت سخن
 رانی و شاید که آنرا قرآن پاری گویند در جواب گفته ام لا و سباحت مضاعف مهلا مهلا هندا هندا و از کل حدیث سبحان الله سخن باطل مشغول
 سخن نباشد بلکه اول مرتبه سخن باید که از خلل عالی باشد آنچه بجلل مدایح عالی بگویم که اولاً دُئِلَ لِمَ بَرَأَهُ كَتَمَ صَمِيعٍ وَلَيْسَ كَذَّاءٌ كَلَّا
 عَلَيْهِ الْيَكُنْ بِنَايُ الْخَلْبِ اَوَّلُ بشود بدان پس مخیر پیش میان انصاف و ادب و تقصیب نمودن حسن افعالی کار بستیم
 بهدیه عقل معلوم که مقصود از سخن علی الاطلاق چه در لغت عرب و چه سایر لغات است نظماً و نثراً معنی است و درین متنی
 مجال جولان نیست و معانی کلید و دونه استباط حکما بهندست و مصنف اصل بیاید پاری بر همین از زبان و شش و طیر و سوا و هر چه
 در نحو حکمت و کنوز معطفت و صورت افانیه جمع کرده پس با شارت کسری انوشیروان بر رویه طبیب از زبان و کتب بزرگان
 بر همان و تیره استعلام و استساج کرده و در کسوة الفاظ پهلوی تجر عرض رسانید و در عهد سیمون خلیفه ابو جعفر منصور بن محمد بن
 علی ابن عبد الله بن العباس رضی الله عنهم جمعین چون کتب حکمت از زبان یونانی طبع عربی نقل میفرمود ابن المقفع کلید را
 تعریب کرد و در وی شاعر و در زمان نصر ابن احمد سامانی ترجمه آنرا از نظم پاری پرداخت باز ابو المعالی نصر الله ابن محمد بن عبد الحمید
 غزنوی بنام سلطان ابو جعفر بر مشاه سلجوقی بر زبان وری چنین مثنوی مشحون بمبتدلات از آیات و اخبار و ابیات عربی و فارسی
 برین طرز بساخت اکنون نمونه لفظی مجرود که بدل الفاظ دیگران و احوالاً بعداً واحد سبیل نسخ و نقل بر همان نسق و پنج ایراد کرده است
 زاده خاخر غزنوی باشد فصبیح بد آنرا قرآن پاری میخوانی و در عوض قارع قرآن حفظ کرده پس قرانی بمعنی باشد و اگر
 جای این قرائت الله نور السموات و الارض حفظ و درست کردی پاری نفس بدان زنده جاوید کشی چه مشکوه مثال
 هیولانیست و مصباح عقل البعل و زجاجه عقل بالملک و نور علی نور عقل مستفاد و یکا و در تبايضی و اولم تفسه نار صاحب
 حدس که مرجع علوم بحدس ضروری تواند بود و شجره ریون و زیت اشاره به مراتب و مراتبی از باب فخر و تبار بقل فعال که مفید
 حصول این مراتب و مفیض صور حقایق است اکنون بدان که غزنوی رحمه الله تعالی در ترجمه این موعظه دوازده قرنیه اول
 مثبت و ثانی منفی برین طریق عطف تنبیس کرده و در قرنیه آخر را هر دو مثبت رانده و میان اجزای جنبی مانده اما از آن جمله
 تکرار هیچ نیستی است کتاب نموده شش روابط است چنانچه گفته مجاست کند و حاجت رفع کند و محاطت کند و اختیار کند
 و بی باک نشود و حاجب نشود و در سه قرنیه معانی با سبب و بیشتر الفاظ تکراری طائل است یکی در معرض خطر نیت دوم
 در مقام ملک نیفتد سوم در حسرت و مذمت نیفتد و چون از اول تا آخرین قرائن بر نسق عطف رانده و معطوف معطوف
 علیه حکم اتحاد و در آنجا محل شرح آن نموده از وی علم معانی و وقع عن المفضول مغزل و بینه و بین المطلوب المفضل
 دوازده ادب کتاب مرسم و ترسل و مینو سخن رانی و سخن دانی مکرر است سلسله عریب و عوار چنانکه باز نموده آمد و این
 خانه رضانی در مقابل آن مثبت و چهار قرنیه بدو قسم مشتمل بر سی و دو مثل بمثال مسرع و معقول که علی مرزبانان

میرزاخان کو

بیان بعض مراتب بدیع

۶۲۹

در

از سحاب و دوازده آفتاب خواهد بود و تعیین میکند در قسمی حصص مراتب نفی و اثبات مداول و ثانی مرعی دارد و در قسمی دیگر التزام
 طریق اما بر مثال تجنيس کفر و سجع مرود کار بند و در هر دو قسم یک رابطه کفر نکند و زیرا که بر ذائق طبع بصیفت کفر از
 در ترجیع اقوال مرود و تجریم سلسال مرود خوش نمی آید و با این خصلت لفظ و معنی را در خاطر باشد نه افتاد و فائز و این نیز
 که از اطراف تجنيس و ترصیع و استعارت و دیگر بدایع خالی نگذارد و لیکن در سلاست و روانی بر مقتضی البلاغه مأمور است
 و در صیقله الخصاصه مفهوم و مقبول خواص و عوام گردانند و به العزیز است که مطالعان که شایسته نیز نظر ایشان
 کبوتر خبر بر یقین باشد بداند که تعرض انوری در شان امیر مغزی و شاعت اتمال او و دیوان ابوالفرج رومی و مسعود سعدیان
 حسب حال و صاف و غیر نویست چنانکه گفت بیت کس دایم از کار برگر نکشان و کورامیج خون دود دیوان بگرفت
 باری مرآت شعر من از هر صفت که هست کرنا مرتب است و کرنا مرآت و لا ازیه علی الکتابه سجدی الوصف
 الحضرة و کلیله و دمنه ثبت برداشت کلمات و کافه و فرفر و فرشت مشهور فضل صاحب صابی بر و ثانی نوع
 اول مقدم و ثانی هر دو مثبت اول و دوم هر دو اثبات آن گیت که با قدر مقدور و معرض ستیزه تواند آمد یا طبع
 دنیا بند و عرض او بر قرار ماند و با سلفه پیوند کرد و کار او استقامت پذیرد و بدی ماه طبع تخم بدی کار دوانکاه ریح نیکو
 کند و در مقابل نعمت لباس کفران پوشد و از دست ساقی مکافات کاس جهان نوشد مقدم و ثانی هر دو
 یا از هر کار دین دنیا فرو گذارد و نکشت حسرت بدندان خبر و ثبات بر طریق خود ننماید و با خرد چنانکه نیست نه نماید
 و سر کینه مرآت کشاید و در آفرین بر خورند و بزرگ عمل و قربت سلطان گوید و مال و سر بر سر آن ننهد مقدم
 و ثانی منفی اول اثبات و دوم نفی یا در پی آتش بهار و دو آبروی برخاک بی باکی بریزد و با دو مردم مخالفت فرماید
 نو مید و بد نام کرده و در کامعشت باط جالت سپرد و مصرع و زکروش ایا م جهالت نخورد و بتدبیر خود اثنی باشد
 و از تقدیر جالت کند کافیل فی المثل عرضت الثانیة علی الخیر مقدم منفی و ثانی مثبت اول نفی دوم اثبات یا در
 دنیا غدار عاقبت اندیشی نور زو از طاعت کبریا سلامت بیند و روز نامه حالت خود و مقابل لغو نماید و وجه باقی عمر صرف
 و خوب رساند و ببال همت نیرو بر نشین معصوم نشیند و انصاف ملا از خود نداند و کام از زمانه بستاند نوع دوم سجع
 مرود اول مثبت و دوم منفی همچنین از صاحب خرد کجا در خور که از وی خیری بغیری یا دست توان بدان
 نرسد و طالب راستی که بدان رستگار و دجانی شود نشود و نیکی با چهر که تواند و اگر چه او بکشت نخندد و در اطبع و فاک شخص
 بهترین خصلتی بود و مرود اول منفی و دوم مثبت یا دست از بیمار داشت آنکه جز مضائق وقت در دل ندارد
 و بدی کسی که جز نیکی رساند و در دل اندیشه انقطاع از آنکه بریدن از وی نیاید و بیاورد و حاجت از سنجلی که نیکامی
 اصلا بخوید بخوید مرود هر دو منفی یا دلش بر حال کسی که دلش بر حال کسی نوزد نسوزد و باید خونی و اگر چه کس سازد
 سازد و مشورت پیش دانا نه قبول و نه بر تو نبرد و در همه کاری هیچ هر چه جاسوس هم گوید نه خرد نخورد مرود هر دو

مبشبت، تصور به و که نال سعادت بی آنکه هزار چوبار را دوت بر آرد و بر آرد و بلبل طبع بی آنکه می در ساغر سبزه سبزه
 و شمع از باطل و اگر نیز معصوم و بیاید و ترک صحبت ناصح هر چند تلخ بگوید بگوید چون سخن بدیجا رسانید امید حاصل که مطلقا
 از اساطین حکما و لغا و علما و ارباب لطف طبع و صاحب ذوق معنی و سایر طبقات ملل و خلل خاص و عاقل فاضل و مفضل
 انصاف و هند که این کلمات بدائع نگار غرائب آثار عجز از پیوستن سخن پاریسی نسب حجازی حسب را که بر بیان علم معانی و
 بیان که منسخر سراجی ز قرآن عربیت قرآن پاریسی توان خواند یا سخن غزنوی بل از راه شرع مظهر اگر تفسیر قرآن بفرست که آنرا
 افتد اطلاق حکم قرآن بر آن گنند مفضل باشد و از اجناس که قرآن دانی بهتر از قرآن خدایت اللهتم افصح علی نفوسنا
 من العلوم العلویة القدسیة الاضالیة الکشفیة الفصیحة واعضنا من المبل الی هذه الزخارف الالهیة
 الخیمایة السفلایة الزکلیة انک اکرم مسؤل و اجل ما مؤل صفت بعضی ظلمه
 فارس و فرة خواطر و عمارت و زراعت که تمیما للقصص شهیدا للقصص اریا و کرد
 آمد در اکثر ممالک بسیطه بواسطه خراجی که از ده شرط متولد می شود و بهر یک محذور موهوم ده مخطوط معلوم مقصور مشاهد
 آفرین با صلی می شود و هر دور از نور شاد و مآل لفقن کنه و انفقن بر کنه مستجاب کشت چنانچه در شهر سنه
 عشره خانی موافق سنه ثمان عشره و سبعمائة خراجی در مملکت شیراز که ببلوک معین فرمودند خطاب موجب و حذر فاحش بر رعایا
 مضطر مستوحش کرده اخراجات بسیار انداختند و باز اکثر توفیر موهوم تقصیر محقق دیده آمد عمت بار غرض بر فراز انداخت
 و حاصل بختی برداشت و در دیار امار عمارت کند است بعضی تخمی که در ول من زمین و دین میبایست تا نا بخش فی کل سبیل
 میانه جبهه و الله یضاعفکم فی ثلثه و تخم غم در ساخت سیدها میباید و از ان ریح مذمت حصا و دفت و نمودار را صور و ولایت
 فیروز آباد که از حکم بر لیس خراج آنجا بنده و تصاف بکسره معین کرد سیده بر بیان بخشی و صدق این دعوی ساخت و معالطه
 سال مذکور این ولایت داخل بلوک صاحب حمید علاء الدین هند و بود نصر الله وجهه الکرم و از نیابت او یکی از آل همین ممالک
 مصرع نه سید هم ولی با من چو رستم میکند همین با وجود تکریم در تقریر و بر طیل و خدمت و افرغیت با اذیت و خطاب
 و بی محض و لا مئله طلیعی الحی و الخیله که در عین خراج عین بی رسمی تواند بود و اجتماع سه حاکم و شش نائب و هفت مقرر
 و ولایت سوار و پیاده حکم و احلیب علم انهم یجلیک و یجلیک بعد از اقامت شش ماه مواضع خراجی را مال با اخراجات مستخلص
 و محصولات را حصه دیوانی بجنس برداشت و حق السعی را با معتمد و رسم محدث خردار سه من و علوفه با آریه و شش بر تخته رنج
 و از هر مباحان و خراسان با دپاسی فی فی مساحان دروغ آرای و مقرانی که لاخبره و لا غیره و لا عفل و لا ذین
 صفت و ششند جلالت نه فکر و نه تحریر و نه تدبیر و نه تقریر هم طامع جسم جابل و هم مغلس و هم عور و نه مبالغه و نه فکر
 سر بر عین تقصیر بود تخریج کرد جلالت در وجه خرابه بار آمد نیست مثلی که سار آمد توفیر غم آورد و توفیر تقصیر میکند تقصیر
 اما سحر صلال دین حال حصو و مزایع مواضع محمولی نیز که صاحب خراج اصلا داشت و بنا بر غیبت مال حکام شرمنا محمول

احکام داده بودند و بعضی ملک غائب را همین اجماعات کار بستند و بعضی قریه و کیل مزارع و مالک غلات را در محراب زکریا
 و از دیوان مبرف رسانیدند باز از راه توفیر بکثیری مباحث فرودینی از بر ترینی و فیه تردینی تقریر یافت و همی دقافات را
 فنی کردند لاسک توفیر بسیار بر حسب اثار و اختیار روی نمود از راه مذاتر سی بعضی بر جریده تحقیق ثبت شد و بر سبیل تنگم
 مشروبات الشعم لایزاله در رعایت عدل و دلا و برکات الشفق علی خلق الله در اقامت بدل ثانیاً بهم جمع کردند
 و از اهما جمعا بلیت طلحه و عدل است و بخش طلحه چشم بدان و در رحمة و کرامه پس باقی شمع ترازم خذلان از
 بر صفحه عمر باقی مالک و مزارع چون هیچ دیگر نداشتند و هنوز دعوی مبالغ باقی باقی و الله هو الباقي با هر چند تحقیق این
 مستمع میبود بر سبیل تقییه با دیوان در وجه تقریر باقی تعبیه رفت و آنچه کافیه تصرف گرفت عفو اصفوا و ارفقا ما ندکم
 عفو اصفوا و عفو ارفقا و ازین نکته غرا فاعل و ازین روی زیبا فاعل بودند که درین صورت مالک و مزارع محروم محراب را و
 حتی الزامه و حقه مالکی از نسبت این توفیر که دیوان بر حصول آن حکم میفرماید حکما جز ما میرسد تا بدعوی باقی به سد محض منحل
 آنکه بازنده چار و دینار و عوض برابر حکم التماس عایار از منحل خراج محسوب افتاد چون شایا از درین فراخ روی روی و
 مطلقا مجری دشت و دیکت آنچه در فذلک این بی حسابی با نام آن جمع فرو نیاورد و بلم جزا و ده تومان با انواع اجماعات و جزا
 مستخلص کرد و در این ابواب از بالا باز خواهی رسید و ادعی از هیچ طرف در کار نیاید بجا قبت و مضافات که حتی و انصافا
 رکعت مصافات نداشت تحقیقی که صورت تحقیق بود و در خارج از این حیث الوجود تحقیقی نه در حشوبی فافشو بازمی دید
 بلیت مصادرم همه تکرار این مصادره بود نه بی سامی سامی کجاست تقریری و عاتم الحسن ابن محاسن با مؤلف این تاریخ که
 حکم برین ترخان است و وصاف حضرة ایمان و حکم فرمان شهادت جهان بهضاء آن چون قصار و ان دل با تر از حال
 بر جال نخب بان صبیح نقاشه علف من ناعم العنص و ندغی بنو الملک الحار علفا خطاب این اقسام مقام افزای
 کار بست اما از نوک خانه یافت بر انداز بیک نقطه موهوم جمع که فرو چکید و دوخته نژاد حسانی تخریج فرمود چنانچه بدان
 فصل متمیز و صاف الحضرة از دیگر عایا شرف اعتبار یافت و بر قدرت قس ساعده و سیاق معن زاده ترین تعین کشید
 اول یکد موضع در ملکیت او قاف خاص با مشارکت دشت و خود که ام کواد از دیوان پاوشا معتبر تر و حساب آیه قضیه
 او قاف خاص را هم از نسبت این تفسیر و ظل جمع پریشانها کرد و آنچه از حاصل حصه مذکور مستوجه دیوان او قاف خاص بود
 خرج مجری دشت تا از حصه او قاف نیز توفیری توفیر بر کار خانه نشاند بلیت که نه تحول ازین حساب ماند دست بخل
 نویس با مفضل این تضمین تجنیسی اینجا مناسب بود ببلل العاد لولهم بعدا عدله مشوا اسی خوبرو خوبی زین خوبت مشو
 و الله فی نعمته اللانی سیدی قدمت خدمت با حاکم که حاکمی حاکم سدوم بود ثابت دشت و مالک و صاحب خراج بود
 دیوانی بود بوقت تعدیل قانون خراج با نام او منعقد شده و ادار و مسامحه مقرر در موضع فرو آمد و زراعت این موضع
 وکیل و صاف الحضرة میگردان محمول جواب با صاحب خراج میگفت در این حال سید غائب بود و من غائب غائب نمیدانم

تمه صفت ظلمه و ظلم ایشان

۳۲

بقاعده متعارف حصه دیوانی شوی و صیفی سالانه بکسب در محارز کرده دیوان برداشت و وجه ادراک بر بصری و بیخ نکاشت در
مساحت زمین این موضع را نیز ربعی و بی تقریر کردند چون عرضه توهم را سعی و لاهی تمام میباشد حاصل موضع سیصد و
بود برکت بهمت عادل ششصد و بیار تو فیروز عالم غیب چهره نمود پس وجه ادراک سید غائب را از دیوان عدم اطلاق
کردن عین معلک نمود تا مظهر شاعرت بر خیزد و نقش حق بر بند اصل خراج مالک و تو فیروز که بسائر الوجوه در قلم آمد
داخل متصرفات و صفات الحضره کرد و بنید و تمه تو فیروز بود هم را بر سبیل تخفیف لا خفت الله عنه بنام مالک از اصل
بعد کرد و وجه ادراک در خراج تمام و کمال بی شائبه تخصیص و مانع تفتیش مجری داشت و سید را دعوی وجه ادراک تخفیف
که در خراج و جمع محاسبه بنام او محسوب و موضوع شده بر وکیل و صفات عقل و عرفا باقی و متوجه باشد و تفاوت نقد غفر
باخراجات و محصله مستخلص کرد و حقیقت این فائده این ظلم ظلمت و زای نسبت با مملکت پادشاه با شعاف رعایا بر
نمود چسی و نه موضع از خراج موضع که خراج از از حکم ربع به سه تومان و کسری مقرر گشته بود و در سال قابل با بر و طالع
و مستغنی مطلق و ناحی آنجا نشان ندادند و چگونه حال بدین مال زبیدی اگر این مساحت و مساحت جنت اتفاق افتادی خیر
خازن فروز که در بان الرضا باب الله الاعظم است از روضه بهشت برین و حره آید معین بای تعجیل بکبر خجی اگر
خازن میزان از سر گذشت مالکان این دیار خبر یافتی از ترس هم نامی ایشان در بطلان تافلیق متصرفات خاصه یعنی
جمیم و غلین و آما همیم نشان کشتی لاشک امروزیان ولایت که در میان ولایات فارس صاحب جا فاده است و پاد
تومان بهشتین و صفای بهادان بی شبهه از مظهر و ظلمات و مظهر و ظلمات و ظلمات و در کات و در کات و در کات و در کات
و احوال اخوات این ملک معمود محمد الله و منته بهمن که گفته اند بهمت رخ و زلف و لبست بنامیز همه از یکدیگر
تراند وجه جایی این حدیث است متصرع همه عالم بدین حدیث درند این ابیات شارح حالات میاید چنانکه علم
یرلیخ قاض محالات بهمت از کیومرث تا بعد قباد پس از آن تا کسری پرواد بازار احمد شاه نوشروان تا بصفا
کشد بنیاد بعد از آن و یکی سالها تا زمانه بنزینان شد و پس از آن تا پنج ملک سلجوقی تا بخوار میان قرارفت همچنین از
زمان جلیلی تا بدین دوکان فخلد تا زمانه باورادان بخت نصر افزین بر وجود با مان باد حرز و محصول دفع و خرج و خراج همه
با هم کسی ندارد و یاد خرمن انور و ماه فرور دین راستی را فتنه به پرواد بازار آنکه طلب کند تو فیروز اگر کسی بی بکار است
قلم بخار سید و سبکست طشت و شست بنام ظلم فقا و چون درین سال حال ولایت فیروز آباد و اخوات آن کی بود از
موجبات جمل انشائی رساله استقانی این دو بیت مناسب است بهمت ای سر غمزه تو کرده مراجان غارت طرفه هرگز نیا
ز قواخان غارت همچو چشم و رخ و ابروی تو مر و لهارا وقت استجا بخند لشکر سلطان غارت و امانی را کار بطاقت
و حال بقاقت کشید و العجب متصرع مگر این غم با فافت بکشد و حدیث شد بی تفرغی را اثر ظاهرا هر شد و معنی دعو
الظلم لا یؤد برهان بنود و اکر انقوا بحان الصغفا تقویت ضعیفان بکرو تیراه مستمندان در بره سحرگاه چون

تیغ جلادان شاه کار آمد و سخن افلاطون الهی لایزال الظالم مستورا علیه ظلمه حتی شجا و بطلیمه الی ضعفه الرعیه الذین لا یجوز
 فیهم سوسی البیه فینفذ فیهم منه قیم العالم و یجازیر الطبیعه باشیخیه تحقیق پیوست و دعاء یا مستقیم تهتم و البیه
 عزیز و اهتمام بدست امابت چهره بشود تا مژده آن داد که در سال قابل صفات صحاری از زیوهارت شوی عامل
 و در اندیشه مدارک آن اعجاز یعیان موسی و برهان دم احیاء عیسوی کما استخط علی صفحه الیاء معما باطل و اکثرها
 مستقرن چون مثل سار و آوازه خرابی در اقطار زمین چون فلک دایره پس از حکم فرمان شاهزاده جهان خلد کنما
 بنده و صاف الحضرة که سالها بود تا از عهده مباشرت اعمال دیوانی و تصرف مال تعدادی بسته جبهه مدارک
 حال و اجتماع حقیقت و استعمار ولایت در سته شان عشر خانی انجارت هر چند بعضی اوان عمارت صیفی فاه
 شده بود و تحصیل بقایا منوجه سبه و عشر خانی که از بسع عشر خانی حکایت میکرد و مراحمیت ولایت ویت
 آمده و در نفس دارالملک سلیمانی و منصفه عوارف آسمانی رنود و او با شس که حکم بهانیم و انعام دارد بمجا بهره
 بر قتل شیخ و عمارت فطیح خود بخود اقدام مینمودند و حاکمی مستقل نه که بحسن تدبیر یا سوء تدبیر و تفسیر ایشان
 که داد و دهان ایه سولان و الراء و دیگر مفسدان که چنین روزی را یا بندوبی می مستی نمایند و بی سماع در قفس
 آیند عصایه و قافیه بیه در آنجا شب و روز دست نقدی کشاده و شستند و باز یاران و آبیارانرا مثله میکردند و با
 از مقام می انداختند و آتش در خانه و خرمنها مینزد و با سحاق قوه دفع و قدرت منع داشت و چنین عالی بنویس
 حق تعالی و میامن دولت روز افزون راه تجربت بحسن تدبیر و لطف جلت بر دفع اسباب شر مشا برت نموده رعایا
 حاضر را از مطالب شاقص و خلاص داده تخم و تقاضی تعیین میکرد و چون تصرف در مال بواسطه عهدهی که سفت
 یافته معتذر بود از دیوان اعلی متصرف وجه تخم معین فرموده بود و رعایا و ثانیق مستجل در عوض برآه متکمل بوی سکیم
 و جوده از تقدیر کار بلیغ و تدبیر میکردند اما مواضع با شکر که اصلار رعایا داشتند مزراعان جنبی از نفس ولایت و نوحا
 بدست آورد و ایشانرا بشرط محصول حبس ترغیب و تشویق کرده بر سر عمارت داشت و در کمتر از یکماه تمامت ولایت
 مسکون و معمور میدادند موضوع با ثرات که با ثراب داشت خادمان مجادمان بودند که زمره دی از حضرت و نصرت بر
 میان بست و در قرطه صفر و همر تجر معشوقانه نمود و تمغایا و الطمع کان العا با زیات از مقرر خراج با حق التقریر جبهه دیوان
 و رست و در تقریر شوی بمحض متصرف ال بل مجبوفت آنچه تعلق بمغلبان داشت بر وابط حفظ و استیاط و ضوابط خرم
 اعتبار محصول کرده باندک و بسیار مجال خلط و غلیظ نگذاشت شجر و اما کان عن خلق یضی یطاق و لکن لا حد
 با حینا علی حال چنانکه در چند موضع از نسبت خراج توفیر مضاعف بیست و غلته شاعت بود و بنود بر خاست و
 عموم را بعد از امان در مساحت و ربع و حرز و محصول تمیز داشت لاسکات حقوق دیوان و حصه رعایا برستی موقوف
 و غلات را بی خطاب سلسلاف بعد از وقوع مستر و قواعد دفع و تخفیف احوال و بر اسم دفع تخفیف و احوال من کل الوجوه

ساخت و رسوم مذموم چون زیادتى چهل و مساحت ملان و سفره هر روز وادلاغ بی شوبت و رخوت ایچی خانه رفع کرد
 و ده تپا دل نواب با حق که معظم سباب خرابی ولایت و تفرق رعیت تواند بود قطع و ذرات کاینات کو اهی و بیع مذا
 تا با مالی چو رسد و الصدیق شید یقوی حتی با مالی که بر حسب عادت متعارف شعرواتی لعف عن مطاع عم حتمه اذین
 الفتناء للنفیس جو غما بیرون حق الشعی که در وجه ارجات ضروری معین بود و بقلیل و کثیر و صابت از مال دیوان و عتبت با
 حق الحاب و تغیر که آئین اهل دواوین باشد و باقی خود رسمیت مشتمل بر نحسی ستم بخود راه اندا و این احد و ده معصن بخت
 شاهزاده جهان خلد ملک اسید و تقدیمات فرستادن و مشتمل بر آنکه مساعی او کثره بعد از اخی و موره بعد ادلی در پایتخت
 کیوان محل عرضه داشته پسندیده افتاد و سیور غایشی فرمود و هر سه در حضرت حق عزو علام حارات آن بخرید و خر خوا بود
 و چون او لباس اعمال و متصدی عمده اموال میشود و بعضی در نفس او مانع میباشیم ولایت را محاطعه داده شد و الا حکم و لیت
 بدگیری رفتی و الحاله بده مع ما کان ذلک الامر کذکک چون زندگانی برین منطک و دلتکم لتغلب فقط لاجرم از هر طرف
 کین مکرری بروی کشاند و از هر گوشه بکمان قصدی در وی کشید و عاقبه الامر بواسطه اقرا نی دور از عقل و نقل که نزدیک
 هفتاد و دو دولت باریکه کو دکان نماید و از عین بطلان بر مان بهتان ظاهر بود و مبالغ خرج و قرض افتاد و امار صاحب
 که بعد از آنکه بیدل مساعی و متانی قرا پنج هزار خردار صغی صه خاص بر دشت و منت یکت جوشت بخلاف حکم بر بیع سب
 و فرمان لاحق کثیر صریح و قصد صراح کرد و خطاب تغییر را ند و فرغ بعد از دفع خراج و نا واجب واجب ثابت و مسترد حق ایجا
 روا داشت که منت رد و امار و در درگاه مکینت نشر خضبت شیدا کسبت شیدا حفظت شیدا و غایت غکث اشیا این
 کلمات سبیل اجمال تفصیل غایت این حال را در قلم آمد من التعلقات الوصافیه معروضه علی المعینه الثاقبه و الصافیة
 بنا بر کلمه کلکم راع کلکم سطر ای معانی حکایت یعنی سطر ای زحمانی شکایت با مدا و مدا و بر صفت سین باص نکاشت اگر
 غنای غنای جانب مرغی خائب مرغی ندانم غنای بی بل پروبال که نیست حال و رتبت بر و بال اوست بر و بال آید تا بدان چه
 که انسان که ایشان خدا صه عالم ملک و عالم ملک عرفانند و مایوه منو عرفان و حکومت مجازی و مازالت امور مجازی چنان مغرور
 شرب و در پهنه که چشم خشم نظر بر بر حال تعالی ال و امال مظلومان و مظلومان بخت و بدست اهل حلقه اهل خبر طمع طمع که طمع زندگین
 شخص مروه و وفا که وفات یافت و درین جان مرومی و حیا که از نعمت حیات محروم ماند زهی بازار مخوف و نفاق که نفاق
 تمام گرفت و شکفا پیرایه محاسن اخلاق که بدست خلاق سمت اندر اس پذیرفت و بد لا یقسی الی یوم نقیض مصرع
 که روی فضل سیه باد و خان بان کرم و انیک مثل بیثال اوصاف فیروز آباد است ووصاف که نکبات و بیات ایام نام
 بابت نایب با سحاق بهتاق آجاست و قد قیل فیکت قبل ما بین و شوم الشوم و جالشوم چه با تفاق دروغ با نفاق
 او در بیدار بهتان و پیدایشان بل صحاب ولایت چون ولایت خراب خرابی و زکالشت و رغبت رعیت در جلا وطن
 بیشک و غن صاوق آدم سلمانی که در قضاوت نام سلمانی بر حسب نص تبلیغ تبلیغ آسمانی و حکم بر بیع خانی بدل است بدل مساعی

رسیدن اوزبک خان کبار کر

۳۳۶

حال را مصادف او شد و کثرت صور بشکر معلوم کردند اما توقف نمود تا حوالی مزار پیر حسین که رحمه بر روان آن وصل
موصول بود و مراکز اعلام بمضارب جیام چرکیت بیکانه گشت و از آنجا بر جناح مساعت بصوب بندک مرصبت کرد و شهادت
اوزبک چون بر بنی اسلام متزنی بود و گردن خلاص و بعقود حسن اعتقاد متزین زیارت را با تواضعی بسیار و فوجی اندک از
ایقان بنی نغاه فرستاد و پیر در کار مسکفت خان و قان در خانقاه درویشان بژنده پوشان یکسیت مسرای قلعخ برا قلعخ
پیش از آنکه چرکیت مورد در این بسیار و منقلا و کچکا در حال خود فرو و آمدندی زیارت را کلاه نخت و سلطنت از
اختیار نهاد و متواضعانه سری برستان استکانت و افتقار بعد که علی رسم الصوفیه سین سفره با سین مقام
افتا و ساکنان بقعه از سبب و تعرض آن لشکر که طول و عرض آن بر و نه اقامت کتاب و بند شد و اقامت حسابات
پذیر نمود استغاثت برد و عرض شد که از متعلقان و موطنان اوقاف شیخ رحمه الله چندان از مردوزن اسیر بودند
و هر چه فیتند غارت کردند چنانکه سی هزار کوسفند و مقدار بیت نهرار کا و و دراز کوش از ان طایفه عرضه تاراج گشته بود
و مغول اندوخته خانقاه نیزه فرو کردند که پرده نخ را بر دارند گفت آن بر چه یعنی نخ مارا و هید تبار کردیم ساکنان و عورت نفیر
و عویل بر آوردند و ایشان برقتند چون در خدمت اوزبک خان این عریضه عرضه افتاد و بر لیغ شد تا سخت آن دوش که از
بهر پرده بی ادبی کرده بودند یکی را بسیار رسانیدند و دیگر را مثله کرده سر بریده را در گردن او آویخته کرد و لشکر گاه بر آوردند و
عاقبت او را نیزه باریق بی توفیق پنجاه مظهره عدم کردند پسند از خرشم با امراء اولس قلعخ و رعیسی اغریغ رسانید که هر که را
گرفته اند با هر چه برده حالی بریدان شیخ سپارند و بعد ازین یکم و بیش خدمت رسانند و اگر سر بریشی و تقصیر کنند و جان ایشان
بمصد و مبط آسمان و زمین رسانم بدین مهم شمه تعیین رفت چون حکم بر لیغ از امراء تومان با امراء هزاره و صد و ده
رسید علی الفور پرده و غارت برده را حاضر کرده سپردند و تانک کوسفند و یکت ارغچی که در میان تلف شده بود عوض آن
رفت بل غاصبان لولایشی نهاد حکم پادشاه و مطاوعت لشکر سپاه بدین سیاق باید پس پنجه عدد و ششصد نفره که برده
طرف آن سمع باشد و از رسوم خورشید هر روحی معادل مسیت دینار ریاج ساکنان بقعه را انعام فرمود و بیک شمشیر
و قاقم درویش نوازی و خرقة بازی کرد و روز دیگر را که خورشید رخشان و فشان نواز کوشه قلعه میاگون برافراشت
کورکای تداوای کوچ زدند و غرمت توغل نالاب اسکر بمضاربیت چنانکه روی دریای محیط از غیش باد صرصر و کباب
در موج آید اینجا خیمه ختمه الله بالحقیر لنا و جعله علینا مطیبا مطب کردند پسند چنانچه رود بین الفریقین مانند خطی مستقیم
سیان دو سطر قویم جاری بود چرکیت نیزه را با آب رسانیدند و مغول آن را سر ویشی خنند و یغنی سمت بصلف
اوزبک با مریدان پیر حسین قدس روحه گفت که ترمناز ما چنین عرضه و شت که چوپان قراچخت پادشاهی دارد اکنون
نمی نایند که او خود کجاست و روی از ما کشیده داشته است دین حال نهین عظم چوپان بیک که طبیعت زیچاکش
تف آتش رسیده زیچاکش دل آیین نکارت زشمش چچا و شتره شیرا بستی پنجه شاخ چاربت قیاس

لشکرش نتوان گرفتن که در مدی بیکی از جن برار است با چریت و جال شکر که جریت دلی ندانند در حد و دلیقان بود و همسر
 باشکر محمود جهت دفع غایب یور و بکیوت که درین سال یکم پر لیغ در ماندران شلاع که در مذمت و توبه آن نواحی کشته و همسر استقلع
 با تومان لشکر که در ایهام دشت در مبادی غریت بصوب آران چون از یورت مسلمی براه از غما کوچ کرد و از غنائ فلک
 بی عنایت بعد از دوسه روز مقدور بر عرض مرضی انفاست معدود و بپایان آورد و از آن خیلا و خیالات جز در لیغ حسیره و حسیره خبری
 نماند و دیگر امراء تومان و هزار در یورتها و محمود و در مانده و چریت حاضر و بپایان تراکم بابان و بر فدا و تصادم رعد و برقها
 که هرگز مثل آن مشاهده نیفتاد و بیشتر مواشی سقط شده و بخلاف معاد و ران و یار غلافی تمام دست داده چنانچه کین جو و
 شلتوک راسته افجه بپا معقل بود و یکت خروارگاه و جگر که بده درم مساوست تکر و نذی و بچیل و پنج یار خرید مانده با وجود
 مقدمات بدیع و اوضاع غریب صاحب عظم تاج الدین علیشاه عز نصره بحال فرزانگی و بهمت نامی و بخت رای جهان
 آرای شرایط ناموس ملک داری و وفای حبس و بیداری بر عایت رسانید و ایلیان چون آهوی رمنده و باد و منده
 با حضار چریت از دور و نزدیک روان فرمود و موهلکه گرفت مقید بشهر و ماعا آنرا غنیمت بپایان فی هوا یعود و لقا
 بجز فیله المنکامیت منم چو تیری کا دستند سوی هوا رسیدن من دو کشتنم کی باشد میان اهل نظر خلافت که
 تیری را چون سوی هوا اندازند اندک زمان بشی کند آنجا بشیب باز کرد و محققان گفته اند که قطعاً هیچ توقف و مکث متصور نیست
 چنانکه قوه محرکه که از کشا و شیب و قبضه کمان لغا و یافه مستی شد بالضرورة میل کند پس آخر زمان رسیدن او بهوا بعینه
 اول زمان باز شن او باشد برین و دریافت این مبنی محبت و قتی دارد و همچون خط فاصل میان آفتاب و سایه که قابل اشاره
 نیست و نه بوهیم و نه بعقل و مساحت نمی آید مثال دیگر آب سرد و گرم چون هم آمیزد اعتدال محسوس و مرکب میشود یعنی چون
 نخست دان زنده چنانکه از گرمی متکلیف شود از سردی نیز متکلیف گردد و باز سرخن و دیم چون ایلیان بر مناکب ریاح روان
 گردانید لشکر حاضر را بسیار میثی کرد و سلب و ساز و سلاح و ادلاخ و عدت و عطا و مرتب و آراسته دشت چنانکه مادرهای
 رود از انواع جبه و بریق اسلحه در نظر خصمان کو بی آهنی و سدی سکندری نمودن گرفت و مادی قدر از زبان وزارت در
 بند کی حضرت سلطنت این بیت خواندند بیت زمین بر نباد سپاه نخرشید تا بد کلاه ترا پس نایت منصور پادشاه
 جهان شنشاه زمین و زمان مسامت کیوان کردید و هر که دید گفت هذیه الخی فیلوا و لا یعلی و در روز با کمال نشانه نصفت
 فرمود و در کنار آب بفرخندی نزول کرد و از آن طرف چون ایلی سجدست رستم احراز زمان چوپان نویمان رسید با امراء لشکر
 و در مجموعان صندر که کج کرد و غرم جرم فرمود که از راه پل شزاده منکو تیمور راه و رست برای شان بنیاف کشاید و ششده مملکت
 بزخم شش و پنج کعبین الحرب خذ عثا ده گردانده بچین از اطراف مملکت چریت منصور روی بمرکز بیت سلطنت خفا شدند
 با کتف و التائید نماند و فوج فوج چون دریا در موج رسیدن گرفت پادشاهی که وفود نصر او بر عرض سپاه و سلاح و رتیب
 قلب و جناح و تعبیه طلیعه و یرک و تسویه میمنه و میسر و میک حاجت نادرگاه او هر عصمت افزاید کاری او تار و تار و خلبو

حصن حصین و دوستان سازد و گاه عوهر قد جباری او بجزکت پرتشیم مغلوجی و مار از دماغ هستی و شمان برادر و فقره فاصد آن
 مملکت و حاکمان دولت روز افزون راه داد و سبب ظاهر آن بود که دو مغول از چرکیت سلطان عالم گرفته بخدمت او
 خان بروند و بخوار ایشان استعلام حال امیر چوپان کرد و گفتند چوپان با و ده تومان شکر براه و چوپان از روی کین کشائی پس پشت
 شما گرفته از بکت خان مغولی با قلع و عمارت عیسی که بکت خان گفت بکت خان که مطلوب است در پس پشت ماست ماروی در کجا داریم
 صبا حی که سیاف آفتاب تیغ لناع بر کف قله راند و بنور شعشعانی سحاب ضباب که میان آبی و مری حایل بود بر گرفته عرص صحرا
 از خیمه بشیران خیمه نشین نشان داشت از بکت خان با آن شکر منکر منزه چون دل عاشق اندوز فراق و منکر چون زلف
 بتان در شب وصال مراجعت نمود و تیر اندازان اذان کارزار مانند کمان جکت ناکرده پشت بدو زد و چون وفا در جهان قضا نمود
 در چاهال و استعجال و در روز راه بکت روز می نمود و منازل در مراحل می شکست و شب در روز می پیوست چرکیت با و شاه و دیار
 تا و مرتب متابعت نموده او را می گرفتند و برید قضا کسی بعینه این اسانید می رسانید قتل الموانی انشا متا و اما خلاصه
 چون این جن و فاق علی الافاق بالاتفاق و میامن انجاح که مفتاح ابواب فتوحات و مصلح مسر و در تاج بود و روی نمود
 بشارت نامها با طراف ممالک پیران کشت و ضلایق راند و در بوفای پیوست و قال بنده و صفای صدق مقال نمود و بر زبانها
 از شکر حق شایا بود و در و لها از فتح شاه سرور و شعر رجت و قود الائن بعد قودها و الحیا الانام فی سینغارها
 لدنوبها حتی لکن بغفورها والله شکور و عیز و عفور اللهم زد کفای در رهانابی بصائر عقولنا
 و سوف و ههنا نایچوا هیر و اخنا و شهود و عیانابی ضایق اسرارنا و نور البصیر بن ابدنا و ایماننا حقه
 توجه الی جناب جبر و نیک الاعظم خطوان خطوانا و کرد و مارا عادی دولت قاهره را و هم
 و مارا و عادی اخلاف خلاصم طیب در صفین قضا و قدر حادثه رای این نوی و قدر ضعیف و بیاد است قیل
 للغوی انت لغوی فقال لا والله انت لغوی قضا برف لغوی حکم قاطع و امر جازم باشد و قدر از تقدیر گرفته و بر معادیر
 حلاق کنند بالذات همچون جسم و طول و عرض و عمق آن و بر ذوات معادیر بالعرض همچون سواد و بیاض که تقدیر کنند
 کمیت و نسیط ایشان بدانچه ایشان دانند که از سطوح جهام و بر سبیل هتکاره و مجاز بر غیر معادیر و ذوات معادیر نیز گویند همچون
 حرارت و برودت و شدت و ضعف آن و حلاق و علوم و معارف و آنچه بدانند که از طول و عرض و عمق و مقدار و تقدیر بالذات
 نباشد و بر حسب قضا و قدر عبارت باشد از هر چه بود و هست و باشد و رفت و میرود و خواهد رفت چه در عالم ملکوت و چه در
 عالم کون فسا و بقتضا و حرکات افلاک و تاثیرات انجم که در علم حق تعالی سابق بوده پس اسباب کلی را که مسببات بدان بر بوط
 باشد قضا و اول و حکم مبرم نهند متصرع قضا و اول حق حکم لا یتبدل است که صورت و قضا امرنا الا و احده
 کل المعیر دارد و ظهور مستقبیات جزئی مرتب بر تفصیل آن اسباب حالا فحال و بتدریج و ترتیب و قضا امرنا الا یتبدل معلوم
 قدرت و حالی مثال غائب قضا و قدر را روشن تر و محسوس تر از این قضیه نمیدانم که در عین تشویش ششزاده از بکت خان

چهاره اثر از حکم یرلیغ چنانچه در مقدمه اشارتی بدان کرده شد ایلمچی با مختصار قورمیشی سپهر لیاق نیز رفته بود و تخطف نمود چوپان نونین
نقاری از دور خاطر دشت از حکم یرلیغ ایلمچی فرستاد و او را حاضر آوردند و یا رخو چون سخن پرسیدند چوپان نونین از کفت با کلمه
یرلیغ آمدیم که من چه باشد ازین تقریر خاطر چوپان بیک بهم برآمد باری حکم شد که او را صد ضرب چوب یا سا علی الرسم
بموضع ازار نهند باز اما مراقبت کرده ظاهر آود سه ضرب زدند از باب شایسته عرضه داشتند که روی دیده ضرب معدود بر
موضع معهود زده اند از حکم یرلیغ امیر زاده جوخت مصر خواجده لاس معین را بیرون کرده جسیط نمودند اما جراحت نبودن
تضرب بضریت شمشیر چه مشابیه دشت نیک معنی کشت از معنی و از آن خاطر مثنی چون در مجلس معاشرت بقاوب مرا فاشه
میکرفت زانوده بر امیر نجم الدین ابوبکر سرور نواب چوپان نونین عرض لایق کرد و او را راه امتداد سن زانوزد و شرب نوشید
این خلعت اضافت حکیمان و دیگر شد و بدین قلت التفات تشدد و متوجش کشت مصرع و علی المربیب شواهد کلمه
عمده تدبیر سیاستی که معظم ترین قانونی از حکمت علی تواند بود دشت که منحرف مرا جان عصیان را و از لطف و عنف آمیزند
چه گاه باشد که بر حسب تفاوت امر جبراعض از نادیب نافع تر از اقبال بران در حساب آید بلیت چو خیا طمان درنده
باز دوزند سر و هم رسم و چندان که سوزند باری تحم کینه در زمین سینه پاشید و باز یاری و آبیاری قیام نمود تا برومیدشت
و شمره این داد که با همثال و کافا موضوعه و مواطاه کرده با تفاق خسریل نظاریل شرحیل ابقیا ایرنجن و دیگران بر مخالفت و قصد
رسم آخر زمان خسر و امراء جهان چوپان بیک اطباق پیش گرفت هلم جتار از حکم یرلیغ ایسنبقا ایلمچی اولاد امیر معظم
نجم الدین ابوبکر آخر ابراه ایلمچی ساختن تمهات را بطرف کر جنان پیش قورمیشی فرستادند خواست که ممره اندیشا بر بساط مجامع
مشدد گرداند و سرشته مخالفت بدست حریف روزگار دبد و سرچوش اظنق مطابقت براندازد و جاعه عصیان را سبانه اودا
بنوازند و زور فوران ماده معاودات علی القدر بی اندیشه آن باندیش فرعون پیشه ایشان را در گریه ترین صورتی و شیخ ترین
قتل کرد پس آن غدار طاعنی با از باب موضوعه لکثیر تعبیه داد که در شبی چون دل نادن تیره مخافه شبنجن و از خون کشته
مصرع جانا نمودار چو کن کنند اما دعه حق خلاف نباشد و هر کرا عون حق نکبان باشد مصرع کر شود شمن
ادجه عالم چه شود از نزدیکان قورمیشی قرطی که حقیقت برید حمت اسلامیان بود صورت حال معلوم گردانیده مانند دغا
نیک وافع قصاء بد شد بیکای بی بکاه خود آنجا کشته سجده نونین دین ملجی و دادار در حوالی نیلاق افسر کر جنان شست
و اطباق اضداد و شبنجن تقریر کرد و بسو کند تا کید چون صاحب مشفق بیغرض بود و سلوک طریق احتیاط منقرض چوپان
توفیق را در بورت بکشد و با تفاق ملک عظم ناصر الدین قرطی که آق طغای شده و امرا از نیاس قشای و کرجی و حیدر
و دیگر از خدم منکر و بیرون رفت بلیت بدین تو منکر و از حال روزگار می پرس که روزگار ازین جنس با بکار دشت حال
لکتر عفریت اثر پیرامن خانها چون دایره محیط شده و تا ختن که و معلوم کشت که شیر و بیشه و میر و درخاکه منبت پس دست
قتل و غارت بر کشاند و راه مارات برست توقا بدیشان پیوست چون دو دین دختر انجمن توقا حطبت کرده بود

نفاق امرای شاهی با امیر چوپان

م ۶

جبهه سپهر خود باز از حکم یاریج او بجا می‌تواند سلطان در سلک اردواج نوین زاده اعظم دمشق خواجه نظام یافته آنرا ملوح بام شفاق
 و صبح شام نفاق ساخته با کام اتفاق باز مره نفاق اختیار کرد و بهیت اختیار نه باشد آنکه در عقرب بود کرجا
 او را بدی پیوسته در جزایری و اگر بحقیقت نکرند ماتم اختیار آدمی را و مضطرب است سخن بخود و نفاق علی الاخبار و کفایت
 علی الاخطار و مانند کسی که از نسیب تیغ و شبنمی خوریز خود را از سطح با می بلند یا قلعه کوهی سندر تاب کند و درین حال نه هب جبر باز باد
 مطالعان آید و اینجا جای تحقیق و ابطال این مسئله نیست چون شبوش شب تیره از رخسارشان روز و لغز و زبر رفتند و بایرگاه
 که دشمن ملک پادشاه و بدخواه دین اسلام بودند بقیع حال چوپان نوایزا با دو تومان لشکر متابع با رفیق تو فین همعانی نمود
 شب و روز چون چنبر چرخ از حرکت و سرعت نیاسود در آن نزدیکی نوین زاده اعظم حسن و امرا فرمان و شست و قرا به پانصد
 سجدت رکاب پدر متصل شد بعد از سه روزه قطع مسافت و تحمل مسافت و کنگره کلی و دیگر از نواحی نچوان تویشی و ماچا
 و ساقی سپهر تو قیا و ارس و خوارزمی و قرا و نا و چوبان میریزار و اسفول با دو هزار سوار در مقدمه رسیدند و چون در وین جنگ
 زدند و از طرفین کوششهای بل کشتیهای تیغ رفت بهیت ز تیغ کشته هوا همچو تیغ آتش بار زبیره کشته زمین همچو تیغ آتش
 اما خواجه و چند تن دیگر از طرف یاغیان بقتل آمد و اغر و قچی از قورمشی زخم یافته سپری شدند چون اعدا و اعدای ضعیفا و معضای
 بود و قورغان و بولباس و چند اعیان و اعوان هم بدان راه روان گشتند و طوفان با و جو است و زمین و آسمان نمود و تراکم بسیار
 که مغول آنرا نومان خواند میان افی و درنی جابی مبرم داشت و نوایان اعظم رازخی رسید بر سرشته مجتمع شده در خدمت رکاب
 پنجاه سوار بیش نماند مصراع رستم آخر زمان خسرو پیر و چونک که پیوسته در حومه قتال و عرصه نزال با صفدران بجای
 و مساعیر ابطال اینک مفارقت بهیت مرادید در جنگ شیر و نهنگ فشرده بی پای مروی چونک تیغ آتش کشته
 بود و زبان صدق و دعوی بخت شعر حرام علی ارماینا طعن مذکور و فتنه فدا فی الصد و رصدها و رها مسکله
 انجاز جنلی فی الوغی و مکلونه انجازها و نفورها چون میر کشاده قصد کرد که حله خانه الفاعل بناید مصراع با چرخ
 کرد و و تقدیر که سازد ملک اعظم ناصر الدین تذکیری واجب و بد عرصه داشت که در وین بجنگ و نه هب فرزانه و شجاعت
 محذور است و حکم شرع و عقل محذور که پنجاه تن با قرابه و هزار دشمن قدر معارضه کند تیا که اما و خصم متعاقب میرسد قل
 او نیامد و پر دل بپوشید درین حال ترک نمود و اقدام که موجب تلف نفس بی بدل و جان بی عوض تواند بود بکند و بهین سعی و اقدام
 بوقع و بهنگام استراک کار دشمن کار بند و تا امید و فین حق هم شرط رعایت گزارده آید و هم دشمن با بکام دل دیده شود
 مصلحتی حال مقتضی است که نوین زاده اعظم حسن ساعتی درین مقام باس و یاس حسن ثباتی و مقاومت و مدافعت بنماید و کما
 انعکاس تخیل برایشان بنماید چندانکه مسابقتی اتفاق افتد فرمود که از حریف بهمت و شفقت کجا رخصت طلبم روی از دشمن گردان
 و فرزند و بلند را در سطر بلا و تبه عا که شستن بهیت چه نیکو تر از زره شیر شیان به پیش پدربسته جان بر میان پس نهی را
 با نوین زاده باز اند عرق کریم و العرق نزاع و مجده رای و شهوت ذات داللد شیرا پی صدق و رغبت در الزام این اشارت

بعض حالات مخالفان

بمظهر رسانید و روان فردوسی از گفته خود بین طرزی سید بهیت پسر کو مار و نشان از پدر تو بیکانه و انش مخوش سپهر
و تغیر از لاف و دلباسه و بارانی را و انتخاب بارانی تا میل کردار علی شریطه التفسیر نصب کردن و صلیت نزدیکه دید که آنکه نو بان جهان
با چند تن که رکاب را در امثال زده و کاهه افزایابی و دوست برده و مفتونان سفید یاری مانند دل ساغر و روز بزم کران و شسته بود
فرزند خلف او تالی رستم کیودوم بهمن سفید یارانی با آن فوج معدود و در مقابل آن لشکر نامعدود و غناکش مقام توقف گشت شعر
بلفی الشوق بوجهه و یخیره و یقیم هانمه مقام المغیر و بقول للطرف نسام الفقه فهدت دکن ان لم نعقر
تا حالت حیلوت که مضر تر من شب نیز چون بخت بهر مژگان سایه طلعت انداخت ما ز عقب خسر و کامکار تعاقب نمود و قتی
که قورمشی داعوان بی عون چون از مطلوب خود جز با دور دست ندیدند با دنا و جماعه با ال کتا با خانه و ماغ بی دماغ ایشان حاجی کبر
آمدی در محبت ایلخان جنوب جانب شمال بجانب بیخواب مالک فرستاد و مذی محسو بذکر ایرنچمن قورمشی سوز دین و چون
بخیالات و محالات و دور از عقل و دین و حالی ارس با سید سوار کرین که بناخته سصد بتحیف و در جبهه هیت معاینه خوا
دید چو شان برزین از عقب چوپان نویان جو یان و پویان گردنید بعد ما که معظم مسافت باین نقل خطرات و قائم را کتب
شد بر سرشته مرند اعداس که بی مرید درخوی تبریز افتاده و سر برآورده و انداز بعضی مجازان استعلام حالی رفت و دست که عجب
قله معالی بکناح بکناح بقرب نشین و شمس دولت پیوست ارس با کام خانبا غلظت در دم با پشت بهیت چو الوندش غمی بود
ولیکن ز چشمش دیده می شد آب ارس درین حال صاحب عظم آج الدین علیشاه در تبریز ملازم بنکی شده و چکنیر خان با
سلفری فروغ را دست عظمها بود و بنا بر قصدیر مرد قورمشی و القاء اراجیف مصرع ادنی جفا جمیع المجهنا شیطان
تسویل در بعضی معشعش و ما غنا بیضه و ساوس بنا و مصرع و هل لذل الوساو کلا التواوین قضیه من سمع یکل مقررت و
حکایت من یصبر یقع واقع شیخ علی سپهر ایرنچمن قصد نوین را ده اعظم دمشق خواجه پیوسته بود چنانکه بنا را ارجاء و عین
قورق مطبخ را سغبه غامات و عرضه تاراج کرد و اندید و تصاعیف این امور اما بکت ایچی از اردو و استعلام کیفیت حال امانتوجه بفر
گردنید به تبریز رسید و مرده و موصول رکاب خسروی شریکار با این عنان هیزر رسانید صاحب اعظم لشکر حاضر آراسته بهشت
و عدت تمام از جانب و معائب و صنایع و اعلام و کوس کوکا و خمیه و خرگاه و درآ و خانه و سپان نامی و کوسها و سامی و کولها
پادشاهانه مراحم استقبال حسن تلقی تا بهیت رسانید و حقیقت ذکر این احوال و جمیل برتجه لیل و نهار تا روز قیام ارتسام یافت
و جمهور خلایق وصول و احصول مقاصد جهان و زوال نواب مصائب حدان و رونق بازار اسلام و اسلامیان نهسته و آبا
بقوادم هوادی طیور پرب کی حضرت که مورد و اردات قدس باطیران نمود پادشاه جهان تیج و ابره تیج و تفریح و اریاح فرود و اوار
نرخان فرمود و برابر زادت عظمها و زیدت معدله و عزت انصاره بشرکت کشمش بنکی حضرت خلد سلطان تشریف جستند
و در حضرت جلوت در اسریشی و جلال و اغلاشی و سرغال عظم نوین غلو و ایغال رفت و بهستین پتاس رنگ و بهشت رنگ
و شست از صفی خاطر و سخته حال اوزایل و باطل گردنید و مغرب یا غیان و ارون خضر الشکر پولا و جلک بنواحی رخنان سیدند

و آنجا خیم ساخت پادشاه بیت زمانه غم قضا قوه قدره ساره زینت خورشید رای چرخ آثار زمین توان هوا صغوه آید
 نسیب جهان مکنات دریا نوال کوهره شعله اوقاف البذر جانب الله علی سبیل فدا ماضی و مضی و ماضی
 آن باشد که مانند روز زم را یعنی خانه زین بر کوشه تخت با فزین مرتج داریم و آتش این فتنه را آب حسن تدبیر فروشانیم
 اگر چه بان آغایین شکر بر تقابل و تقابل اقام نماید بواسطه تغییر عقاید و تغایر رایا این کار هیچ چون زلف بان دراز کرد و
 بسیار ریخته تابه شود و حقیقت اندیشه صائب این بود که ملحق غیب و خاطر ظریف جهان داری انداخت سبب آنکه تو هم برین
 اکثر خلایق مستولی بود که موجب چنین اقدام با خطر ازین شکر متقا و فرمان برتیا با چنین توفیقی خسرو فرما در پرده پنهان مصر
 آواز کل در چمن خیزی هست که طائر نکرت و کیران بر لنگره ادرک آن نمیتواند نیست تکلیف که ایرنجین با وجود آسمان قرابت
 پیشوای بیاست نیست پس رایت مسعود مطرز بطراز هو المودید بنصره شعر و بختش بخش نوح الاعادنی بقلوب علی
 الخوف حراص طیعی انبر الغلاء الحوفا بالواضی بطوفا و الخواص ناری انبر الاعادی کبش
 اباجی الشام بالاعلام منصف و مودیدون قارش آیه بعوضه اعصمت بحمل الله چون قارش فار از اجاء نصر
 پر است با سلمی و ما نوفی فی الا بالله کجگاه استظهر بظاہر و ما النصر الامیر عبد الله از کشت چهار کاه سله و شمس
 تصرف کشته و معنی لا یصرف الشوة الا الله ابراروش بر کنین یقین نداشت نقش و ما یکو من نعمه فی الله جوش
 در کیش خاطر نیک اندیش یافته قدح معنی و الله یصکت من الناس و من دار و من محسن است که ان الله لا یهدی القوم
 الکافین روز جمعه که مستعدی جمعیت اسلام و اسلامیان بود و موجب ازالت کفر و طغیان بیست و چهارم از جمادی الآخر سنه
 و عشرة و سعمائة بر کناره و دیماه مصرع خنک کسی که گرفتست زین میانه کنار عسکین مقابل صف کشیده و عجب که آن بی
 احاطان کافرت را سخن خارجی که با قطری گفت و در تحریض بر مقابلت تجاج شعر انفا نزل الحاج فی سلطانیه بید نقش
 بانها مولانه ما اذا قول اذا رقت اراک فی الصیف و احببت له قتل الله و من کیر نیامد پادشاه اسلام در قلب چو
 دل ابرار و محاشی همراست مستقبل نور وجه رب العزة مطمئن و چوپان نوین جوان کنین با هر دو خلاف صدق بیت
 شیران شیر پنجه که در بیشه شیر از بیم تیغشان بند تن بر روی در میمنه باین میهن الله و کلنا بدنه بین چون تیغ
 خوروی در روی دشمن که در دستور سوار از روشن ضمیر مصرع فتح آثار مبارک پی میمون تدبیر با هزاره او کسواران با
 خراسانی که مصرع رستم دل و دین تن و دین رخمد ملک مرکب اپای فرق و این غن مصرع همه سپهرین و
 صبر و کوه جلر در میسر و یار بر سر جان بازی ثبات قدم نموده و امر و بزرگ او کنج رزم سنج و آله و جنک جو ستای سلطان
 و میرزا و هم نام اساتذ شج علی با و در سیور غمش بزرگ منس و و یکد امراء تومان و هزار برکات و مقام انتقام بر غم سزا
 ایستاده از جانب یا خیانت کجاک و خسر سلطان احمد با شوهرش اینچنین مصرع شوهر توجه خواهی زبیدی بروی خواه از
 عقل و کثرت بختی در قلب چون قلب عجب معقرب پای طغیان پیش نموده و تورش با سپهر و شمشاد در میمنه تا میمنه از باد

مصرع بیون پیکر از برنجستند و چرکین منصور یکبارگی عیان ریز را ندید بیت زمین چو مرغ شد از خشت و نایخ و خمر
 هوا چو همیشه شد از گرد و نیر و زوبین تیغ از دست بردیلان و پرولان بر سر آمد تیر برستی از قبض ناکی زرد و پیران شد کمان
 از پی کینه توزی و زمرغ بود زه چون عافلان در کشاکش قنیه کوشه گیری آموخت کوس در استقاء طبل غیر با تمان برداشت جان
 در تن علم با دامن ناند جراحان ما بر بخور جراحیت نیکو میرسد کند درین میان از تعان بر خود می چسبید نای روئین ناچون
 دشمنان دولت روز افزون دم فرود رفت از نسیب جان لب خنجر رسید خود بی خود از سر خود برخواست پیکان چون لیان نو
 منصب بعض خاک در صد نشست پیشانی سپر چون چرکین چکنیر خانی در لاف یار در پیشانی چین گرفت رزه همه چشم تن
 که بیت شیر ملکان سکر صغیر بشیر شگن خسرو بهمن من رستم آخربان سلطان جبار انظاره شود تا چگونه درین مقام
 ترس و بیم بیت اگر دایم پیش کند نیزه بچی و کرکیت آید پیش کند تیغ و دیم کرد و دوا که چون صیت لشکر کشی و
 کشی غفلت و زلزله از سناکت عیان و ران کبوش سمک پیرت بیت زکر و موبک توری و پر خاکست ز نعل کرب
 روی خاک پرمایه است از شاش خون بر اشخاص که پیکران با و پای برق رفتار عداوتی بوزنیر و قلیون کلکون تهر و قله
 سحر و سیاه بجرده اشتباه آورد حکیمی که بقادری در کوزه تن آب روان میدارد لشکر سلطان عادل را بر اتباع شیطان عالم
 منصور کرد و سپید این چنین با معدودی گرفتار آمد و دیگر محاذیل راه اندام گرفتند آوازه تحسین ملائک فرس کبوش سخنان و
 حَقِّقَ الْمَلَاَئِكَةُ حَوْلَ الْعَرْشِ پُوسْت و بدل بی بل ارباب نظر و خاطر و صاف از اطباء قدس این الهام میرسد لمؤلفه ابو سعید
 که امروز بهادر جهانست انکه عالم همه مانند تن واد جانست شاه خورشید و ش و رستم انجم جیش است پیش او کسری و دارا و قبا
 و فسانست چون بلال ارچه که در عهد ستموست و متو عقل و اندک تحقیق الع سلطانت با سخا و کرم شاه و عطا پاشی او سخن
 حاتم طی در سخن نیانست تیغ خوریز روی اندر کف کو بر بارش چون بحا بیست که با برق و بار بار نیست بنده و صاف کباب
 از پدر و عم و توشاه شرف سوره شیا و لقب بر پاست گشت شد بدسی از رستم و جو غفلت سایه حق چو تویی بر کرم است
 از نازل عنصر و نام نوچو مسعود آمد تا بد ذات و اندر کف نیردست چون سر و سر در آن اقیان با سر و دم در بند از سر هم نانو
 چرکین منصور تیغ در شکر منورم نهاد و ذوق قتل تمام رفت ارس و برادران حسن حسین و چوپان و ماموق و نواب سکه کانه
 سلم و بکیمور و قرا و ما همه در جنگ کشته شدند پادشاه عادل انا بر رفت باران عفو و جهان ریزان کرد و اندید و فرمود بکینا
 چرکین خود را تبا کرد و از اساس قانون جهان داری تا سر با شد مخفی که سر در آن طوایت مخبر ایشان با انواع تسویل
 و تضلیل از راه است و طوایت و در انداخته اند شعر و جرم جرمه سُفْهَاءُ قَوْمٌ وَ حَلَّ بِغَيْرِ خِائِنَةٍ الْعَذَابُ
 تا و این کناه را نظر بر تادیب حق آله باید و دشمن چرکین تیغ در نیام کرده با راج مشغول گشتند و لَبَّ رَبَّنَا إِنَّا أَطْغَيْنَا
 وَ كَبَّرْنَا فَاصْلَوْْنَا السَّبِيلَ رَبَّنَا إِنَّا أَلْهَمْنَا لَعْنًا كِبْرًا وَ رَسَّانَ بِنِجَارِكَانَ وَ صَح
 گشت و بهر طایفه این نوازندکی مصرع نواز زندکی از سر گرفتند لمؤلفه پادشاه جهان بهادر خان مهر و شمشیر اونداد خان

عالمی فکرم در یکدم بسترخ تابدا جان مردی و مرید پشیه شاه و در فی العلا بهادریان مؤید و کامران مؤلفه
 حفظ خدای و تقویت چرخ و معیج بخت بوده و راپناه و معین و نگهبان غنان کامکار بی کجای جهان در سی مغطف فرمود علی التاج
 رفقاء یا عیان که از معرکه معرکه زخمیسم که ریخته بود انداز بر کوشه و کسند چاره کشیده بدیگران نمی کرد پسند چنانکه خواهم
 مقرب الحضره لشکر کش آفاق بدرالدین لؤلؤشع اتمانبدن غمار سحاب هطل فیه ثواب و عقیاب و در شای
 از حد و کوه گرفته بیاورد و پسرش که ریخته عازم ایل شزاده اوزبک شد پس از حکم بر لیغ ایرنجین و قزوین و او قورمش با سر
 دیگر و اینها برادران و بکیت و توقاف بعد ماله بر شتی و اذلال و سلاسل و اغلال کرد و شهر بر آوردند و علی التاج میمنه
 از دست لک چنان خاص تیر تیر بر سینه پر کینه آمد با یوسف بوکان برادرش فیروزه و قلع و مریع شکل مصراع بن
 صفت که بود بسته بر بهار پرده شمشیر کرده چون کوشی بر حلاق کرد و شمع بلغ الدستبک فزدان کان له شاغل
 عن الدستبک و بعضی هم بر معالین آتش و لفظ زو ند پس وفادار پسر ایرنجین جفا کار کردی که وفادار و بهادر صفت
 شکار بود با سپه سالار محمد حسین و پسر شاد دجی محمد و نامها و ماریق و خوارزمی ترخان و چوپان میرزا و قران تفصیل بطول
 تا جیل حسیت طیت همه سیرتیت و نالیم نال همه ندیم نالمت و نالیم نالمت بر تیغ یا سان گذشته راهان
 جهان گرفتند اما تیغ آب صفت و چنان که آینه صورت نامی ظفر است بخون ناپاک لکنت لوث نشد آن سکن سکیار
 سکنار ساخته برهنه تن در فضاقت تام بر ممر عام بی سپرد و آب و انعام کرد پسند ربا عی باز سحر روزگار گذار
 در یک نفس صبح و بیکار کرد در نوش شرک و قهر و طغش دان در باده کار و در کفش خار کرد پیو این فتوح نامدار و غنای این بوج
 اما فی نکار در روم با آفتاب ایرنجین و قورمش که بعد از محاربت در کچ و کیر تشریفات طغناویده و فتح ناکرده پیش امرا فرستاده
 که بوقا برادر امیر بزرگ این متلع و بر ساری پسر ساری نوین و پسر محمد نوین نوین و عرب میرزا شاعر نوین و بکیل بوقا و نامدار
 و طوعان و خضر و آرمی و دیگر اعیان بی عون ایشان کنج کرده بر قصد نوین معظم خسرو کامکار اتفاق و بهماستان شد
 نوین زاده شیردل پیغمبر را در ساری ایشان تفتح فرمود بغرضی درست دول قوی و دانی واری الزناد و رویتی وافی التاج
 طیت تیغ شهابت همه ملک در زحام شجاعت همه شیکر بباطن روم رفت ایشان تده بجهه روز که نقش
 شش محنت زده بودند با مارت مزور و حکومت متمر و غیره ایام و اعلا طر روزگار در مقام غرور افتادند تا ما بیوسان
 سلامت ذات اعظم نوین که حامی ملک و ملت و ماحی رسم بدعت است متضمن قهر اعدای دین و دولت معلوم کردند
 مرکب نالمت در جولان خذلان آوردند اما کار از دست تدارک گذشته بود و از بار کبر خذلانک امید رهبری مانده عن بادی الکرا
 میان که بوقا و بکیل مخالفت افتاد و بانفعال در دیگران سیرت کرد و هر کس خواست که دست بدامن ستمیان نوین زاده اعظم تر تیش
 زده و تسلیم جوید و براءت مباح خود و تحتی بر غیر ثابت کرد و انداز به دیگر مستوش شده بی تیره تر از دل جا بل دوست از دشمن ناپید و خو
 از کردار و پسران از یکدیگر بر جان استیلا با قه تیغ بی محابا در بیکار بستند طیت چو تیغ رفتند از کله کبود بی زمین و حلقه زب

کرد و شکار بعضی امرا و شکر یان کشته بودند و بعضی بر تیغ بیدیع شتر تاشی عنقریب راه شهرستان عدم گرفتند از اطراف شتر
قطع و بر پیوند فتح و امرا و از مصحوب یحییان با کاف ممالک چون مثل سائر و از شتر و خلائق دست بدعا صالح بود
لب را ثناء و فاش بکشودند و جازا بصدق نیت خالص بیارست و چون دستور عادل غرت انصاره اول صف عادی شکسته
بود از حکم بر تیغ برآه جلد یعنی انگس که اول شکاری را زخم زد اطراف طرف و عضا پشت و سر دست و پای و پوست او را بشدت
او بجای حرم این چنین قبول فرمود و قلعه شاه خاتون نام و امیر پولاد قیامت و یعنی خاتون و قاتل یکی از اوساط موسوم کرد و بنده
بر پیر و ریس رخ و از ارشین بنشین خلاص داده امیر زاده سیور غمیش که بحقیقت نعم البیدل بود عدیل او شد و در پنهان
بنده و صاف الحضره را مصدوقه فال سابق از سعادت نامه بوسعیدی بر مصدق حال لایق با و آمد و گفت لمؤلفه تاریخ
زمت توان یافت کار که ممالک را زیغ توان یافت استوار چون با و تیغ تواریکات زورمند چون کوه با و ممالک تواریغ باید
بمحمد المختار و الیه الاختیار ذکر السلطان علاء الدین الدہلی و اخینام ایتامیه فدر سرب السلطان
علاء الدین المملک بدہلی لسنه خمس عشره سبعمائتہ خادیمہ الب خان المشرقی ہزار دہنای
الی بلاد مغربہ عسکر جزار و قلیق فلان کاسبول مددا و الی مال عدد و الی جمال عدد و الی
طوائف فیدا اعدادهم الذین ربی علی اربعہ لک و لک ان تحبها یا ربعة مائتہ الف فرسانا و
رجالا بطاء و رجالا خفا و ثیقا لا شعر جوش اذا اربت علی عدد الحصى بغض بها فیعنا و الی
مع الاسواق و از باب الحرف مختلفہ الصور و التبر لا علاء اعلام الاسلام فی اطرافها و کافها
و نظیر تلك الخلوای و رجائهم من انجاس الکفره الفخره و ارجاسها و لان بلقہم کلہ لا الہ
الا اللہ محمد رسول اللہ بلسار السیف و الا یلقہم الی الحف و الحف فلا یسئل ولا یسمع لم
ولا و کف فلما سماع الاخوان سیمما الکونجا و اسمہ عند الفرس حلال زاده یجوز تلك العساکر
الذی سربیا ض الثمار غنم معاجر الد باحیر فادای را با اوط من الاختفاء فی سوز
الاجام و العیاض شتی بلغم جنک و کف بقاء البعوض مع الزباج العواصف و انی بسلام
بغار الطور قد نشر المجناح العفیان الفواصف فدخل العسکر ستره معبر و وقع القوم فی
سلاحم بل امهل فاخنا و الب خان الفنا و طرف الذہر منهم بالزیغ نائم بحت حمل عن
خرانہ الصنم الا کبر من الذہب الاحمر صرک و اللہ اکبر و الخلیفہ جعفر سبعمائتہ فیلہ
و قبل بلغ حصہ کل جنیدی خمسہ و عشرين متا بالقبان لبودون الی دہلی قبا و افا و
غنیمہ عظمت و صنعہ مرعید اللہ کریمہ و کان الملك العظم سراج الدین ابن الشیخ
الاسلام جمال الدین ابراہیم طب اللہ بطیبات خبرا نہ ما و نہ و جعل رباح الفدس مفرہ

ختم أيام سلطان علاء الدين

٦٤٧

دعوى

وَمَوَاهُ فِي أَوَّلِ الْوَهْلَةِ لَمَّا أَنَّ اخْبَرَ بِهَذَا اخْبَرَ حَرَمَ الْعَرْشِ الْمَقْمَرِ لِنَقْلِ الْخَرَابِ وَنَقْلِ الْجَوَاهِرِ إِلَى
بَعْضِ مَحَاصِنِ أَمْكِنَهُ الْبَيْتِ فِي هَذَا الْيَوْمِ لَمَّا كَانَ مَا سَبَقَتْ مِنْ سُلْطَانِهِمْ مِنْ مُرَاعَاةِ جَانِبِهِ وَدَعَى
الْجَانِبَ بِهِ تَوَكَّلَ عَلَى الْكَيْسِلِ جَوَانِبِ حَرَمِهِ وَكَلَّ بِهِ فَوَاضِبُ عَزَمِهِ فَأَمَّا لَهُ أَمَالُهُ وَأَعْمَالُهُ لَعَالَهُ
وَهَذَا كَمَا كَانَ وَالْبَّ بِالْكَانِ فَإِذَا السَّوَابِيُّ عَيْنِ غَفْلَتِهِ عَوْرَاتِ الْفَرَارِ وَاحْتَوَا بِدَارِهَا
يَذَارِ الْأَغْيَارِ كَسْبُوا فَجَاءَ دَارُهُ وَكَسَبُوا مِنَ الْغَفْلَةِ ذَهَبَهُ وَضَارَهُ وَارَاهُ الْأَقْدَارُ فُذَارَهُ فَضَّ
مِنْ هَذَا الثَّقَابِ لِلْيَمُوتِ وَالْكَافُورِ الْبُصُورِيِّ وَهُوَ سَمٌّ فَأَيْلُ كَاتَهُ سَمِعَ الصُّورِي فَاعْتَاخَ
رِبَاضَ الْعَقْبِ الْحُكُومَةِ فَأَيْلُ وَبَلِّهِ دُرُ الْقَائِلِ فَانْصَرَفَ الْعَسَاكِرُ الْأَسْلَامِيَّةُ ظَاهِرِينَ وَافِرِينَ
سَاجِدِينَ حَامِدِينَ شَاكِرِينَ ذَاكِرِينَ غَامِضِينَ سَالِمِينَ فَأَيْلُ بَيْنَ نِعَمِ أَجْرِ الْعَامِلِينَ شُكْرًا لِلَّهِ
وَعَلَا عَلَى مَا أَوْلَاهُ فِي آخِرِهِ وَأَوْلَاهُ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ فَإِذَا قَرَعَ وَسَمِعَ السُّلْطَانُ بِالْمَخِ
الْمَبْسُورِ وَالظُّفْرِ الْمَقْدُورِ ابْنِ الْجِدَا الْأَيْلِ وَافْتَنَى لِلضَّبِثِ الشَّهْرِ وَاعْتَنَى بِالذِّبْنِ الْعَوْنِ وَ
اسْتَقْبَلَ الْعَسْكَرَ الْمَهْمُونِ مَسِيرَهُ يَوْمَ وَلَبَّاهُ لِفَيْضِ الْعَنَاءِ وَصَبَّ سَوَارِدَهَا وَاحْتَدَلَ لَالُ الْمَاءِ
فِي مَصَبِّ مَوَارِدِهَا وَنَجَّ بَيْحَ الْفَيْحِ الشَّهْرِ وَالْفَيْحِ الْكَبِيرِ وَذَلِكَ هُوَ الْقَوْرُ الْكَبِيرُ ثُمَّ تَنَكَّرَ عَلَى
الْخَادِمِ الْبَخَانِ وَمَا أَهْلُ مِنْ دُخَالٍ رَفَا بِالْكَفَرَةِ فِي رِفْعَةِ الْأَسْلَامِ وَاسْأَعَهُ الْأَذَانُ فِي
مَقَرِّ أَذَانِ عَبْدِهِ الْأَصْنَامِ لِيَزِيدَ بِهِ دُونََ الدِّينِ وَطَرَاوَةِ الْأَسْلَامِيَّةِ إِلَى يَوْمِ الدِّينِ وَ
جَاءَ فِي الْعَسْكَرِ الْمَلِكُ نِظَامُ الدِّينِ ابْنُ الْمَلِكِ سِرَاجِ الدِّينِ مُسْتَعِينًا مِنْ سَوْءِ حَالِهِ وَمُسْتَضْرَجًا
مِنْ نَهَبِ أَمْوَالِهِ مَصْبَحَ كَيْفِ أَمْسَادِ رَامٍ وَالِهِ فَكَرَّمَهُ وَأَوَاهُ فِي مَرْجِعِ كَرَمِهِ وَمَرْجِعِ جَدْوَاهُ إِذْ
كَانَ بَيْنَ السُّلْطَانِ الْفَهْمِ وَجَدَهُ سَبَّخَ الْأَسْلَامِ جَمَالَ الدِّينِ إِبْرَاهِيمَ الطَّبِيبِ الطَّبِيبِ لَمَّا
وَسَبَّ الشَّرِيفَ أَكْرَمَهُ وَحَسَبًا الْجَمَلِ أَحَدُوهَ وَتَسَابُوهَ لَاهُ كَرَمَهُ وَمُرَاسَلَاتُ فَدِيمَتُهُ
فَأَمَرَهُ بِبَعْضِ آخِرِهِ وَالتَّقْدِيرُ يَنْفَعُ بِمُصَرِّفَانِهِ وَابِلِ وَهْنٍ وَمِلْفَانِ عَلَيْهِ وَنُفُوضِ زِمَامِهِ
الْحَلِّ وَالْعَقْدِ كَمَا عَهْدَ إِلَيْهِ وَبِئِ عِنْدَ السَّمَاعِ بِهَذَا الْفَيْحِ الْمَيْنِ كَيْفَ أَيْادِهِ وَسُودَاتِ أَعْيَادِهِ
بَيْتُ شَعْرِ بَارِي بَيْتُ شَعْرِ لَوْ لَقَدْ سَرَى بَحْرَ الْقَبْلِ الْخَيْرِ وَالْجِدَا أَضَافَ إِلَى مَوَارِدِهَا
هَذَا فَهَاشَ السُّلْطَانُ مُسْتَفِيمَ الْأَمْرِ مُسَاعِلَ الْبَحْرِ رَفَعَ الْعِمَادَ مُنْشِلَ الْأَوَامِرِ فِي الْبِلَادِ وَ
الْعِبَادِ مُنْهَبِرَ رِابَاتٍ بِأَسِيهِ شَرَفًا وَعَزًّا بِأَمِيرِ رِابَاتٍ اسْتِنْسَاسِيهِ نَعْدًا وَفَرَبًا وَعَلَى هَذَا فِي
أَرْغَدِ حَالٍ وَأَسْعَدِ فَايٍ وَأَضْرَجَ جَيْشَ وَأَضْرَعَ عَيْشَ حَتَّى فَضَى نَجْمَهُ وَلَفَى رَبَّهُ وَذَلِكَ فِي شَهْرِ
سَنَةِ سِتِّ عَشْرَةَ وَسَبْعِينَ وَالْخَادِمُ الْبَخَانُ الْكَلْبِيُّ هُوَ رُكْنٌ وَهُنَّ مِنْ أَزْكَانِهِ وَالنَّاسُ عَيْنُ

ذكر سلطان قطب الدين

٢٣٩

فهر

في لباس فرقت تلك القلوب الفاسية لذلك السلطان الرحيم حتى رجموا على المظلوم و
 عن اللوم واليوم وخافوا اليوم المعلوم فالفوا عن ايديهم اعداء بدو قلوبهم بهذه الصعبة
 صكفوا كود جنانهم وكفوا بؤس سلطانهم اسرعوا في خدمة السلطان الى من من ما و
 عده ينفذ بالله من اللبث اذا قدر فقلوه حبث نفوه في مبيته بذلك السلاج المجد والبار
 المجد واستخسر وابي تلك اللبث سخر الاسلام بجم الدين وعلى السلطان قطب الدين على سهر
 الملك فلما اصابه الصباح ونادى المؤذن محي على الفلاح والذبح للصبح صاح على ذبح الاصب
 ببادر اركان الحضرة واعظم الامارة لهنية زفاف عيلة الملك اليه واعلان السعاطية
 الشقي كجران البعير في المهلكة لديه ففكروا الله تعالى على نصره الاسلام وبهجة المسلمين اذ
 صاروا من بنا اسبلا الممالك المسلمين فاستعمل السلطان بافامه رستم المالك وحسن مواد
 الممالك وضبط الخزان والاموال وربط المصالح والاوال شعري وري وجد علي ركب
 جري وعش هتي وكان وزره وكافل نديره فاصفي خان وامراء دولته واعيان مملكه مري
 وبهرام خان وحسروخان وهو امرد سواه عنده قول اورد ذو جمال رايح مناظر وحسن ماري
 نادر فكان مطورا اليه حل محل الناظر مطورا فوق جنبيه العلق لا يطلع والله ساطر قاطر
 دمه من العنان الداربه وانتهروا افرصة حين كان في مجلس الانس للخلوة مقبلا بالورد والاك
 والورد والكاس طلبا للاسناناس وحلبا على الانسائس ورسد خسروخان حجرة لرايس السلطان
 وسد حجرة يصنع الشيطان فجمعوا وقلوه بالشوف المتلا اليه والضروب المتالبة ونعود
 بالله من بغايت استنصر وكلب سناسد وتغلب ثلث وقرمان نديت فجلس الخان الغادر
 الله على ما يشاء فادر بالعلو والسطنه في دسك العلو والسطنه وذلك في ربيع الاخيرة
 شمع عشرة وسبع مائة وسمي بالسلطان ناصر الدين خسروخان وكان طفلا في مجار بقول احد بامر
 السلطان علاء الدين صاحه اوجه وحوالي سندا سامانه قبض له عن الحبة واظهر الانفة
 الاسلامية فخرج عليه بعد اربعة اشهر في اربعة الاف من العسكر وجر السرايا اربعة وهم
 الاف الفراع والمصاع ساروا البثا في فرج الفراكيتا وبقون من مشرب المشرفات ولا
 برجون الا بظلال الرديتات فاذا احس خسروخان الذي خسروخان خرج طفق بجر
 اعيان الامارة بغواير الخلع والكرامات وبصت عليهم سجال العطايا مصنع مطا باي مطا
 في مطا اما ولم يقصر على ذلك حتى نصب الجاني على سهرية الشد بلا التفسير بلقي على جواب

العسكر يدرا الذهب والكناس النصار والعساكر لا مطارا الذهب فطار بحسب الجاهل القرو
 ان قضاء الله بئيل الرشي او بمير بين الاسد وارشاد يهدي الى مراد التقدير سبيل او
 يعني المال فيلدا لا ولا تجد لسنه الله تبدل سوا صوف المناخره من الجانبين وكذا
 ان بوسط سفر النبال والسفوف في البين قبل ان يطار دلهام من البخان وبجالد عبها
 الفرسان رخص العسكر خرو خان في حومه السفه كاهمال القرن الاسلاميه مخطواري
 الفلاسفه فاخذوه وسلكوه في اسار الخسار وشعار العار وانزلوه في ديار الدمار
 وجوار البوار واظهروا الطاعة والاذعان لاطلق خان فعلا سيرا السور ونظم شوار
 الامور وجمعوا بد الجهور واما ميثاق رايه الرزين او ذالمالك وطب بالطب
 الطاشقي من نديم مرض الممالك وملك الدفائن والحرابين واذهب الخائذ والقنا
 فحافظ على كل موال مريد ودمدم على كل منار مريد وكذلك يفعل الله ما يشاء
 وحكم ما يريد وكان له سبع بين كلهم في سماء الشهامة نجم ساطع وشهاب لامع ووامان
 الشقيقان الشقيقان شادي خان ونضرة خان وكان شهاب الدين الوزير جمع بين الامارة و
 الوزارة وله حمة المصاهرة وحرمه المظاهرة وامراتها المفوي لرايه بهرام الموسوم بملك
 خان ومن الدليل على كياسته وضبطه انه يتبع امر العساكر وكل مال صرفه وابذله
 خرو خان في ذلك الفرج والرج يندبروا واسرا فاضما واجحافا استردتهم بالتمام و
 اسنواها بجث لا بغادر صغيرة ولا كبيرة الا احصاها فاشاع انار باسه واسبناسيه في الاف
 وحدت بها الزمان على الاطلاق فقص طوره واستوفى عمره في شهور سنة ثلث وعشرين
 وسبع مائة فافضله التوبة الى ولده خلف صديقه وقلدوه كبده الغ خان واظهر حسن الوفا
 الدهر لذي خان وقد اذهن الاخوان والاعوان لنا فدا احكامه وحصلت لارجاء
 والاعوان بمير و احكامه اصاب فيما قال وصال فيلدا ورا با وافي بالتجار العلي والملك الدهلي
 فلدا ودايا شعر فجد مطيع وامر مطاع وسبق مضيع ومال مضاع ومن اهبة سلطته انه
 بصطف حالي منطاط دولته اليوم سبع مائة من الفول كالشوف مهابه وكالجمال
 ضخامة الجملة بالذبايح المحترمة بالتحايف الشهرة مصحح بهرقن بالوان ولبعض سبعا
 فاضى الدهلي ملكا موروثا له بعد ما كان ملكا مكتسبا وفي حسابات الوهم ما لا يكون محسبا
 ولي فيه بيتان فارسيتان حين اتاني الحز تجلوسه والزمان اذن ربيع وشبي الرقص يدع

لمؤلفه خبر آمد که الفخ خان بجان سلطان بیل نمره خان بر سر کلینان شد بذل و کرمت عاتق طالع کرد عدل و غیره ده فتنه نشو
 شد و سکتب فی موضعیه احواله ما هو من العرا لالا و عث احوی له قبیله و تذکره
 جهان و اصف و واران این استفتاء استفتاء نیک نامی و استفتاء جهانگامی حضرت مخدوم جهانیان ما در قریه
 آورد و هر سوال بر زبان سالف وارد است اما جواب دماغ ازان جناب مامول تواند بود زیرا که علی الاطلاق صاحب دولت
 عالی هست آن بود که زمان دیگران دیده باشد و ازان انتفاع گیرد و تجربت حال که شکار از صیقل آئینه راسی خود سازد
 و از این کفر اندک شیعده من اعطی بغيره و العاقل من تمنع بحجره فاسترده مقول من مقول و مقول فاقول
 مقبول پیشگاه قبل من قبل لا لعلیه منی و انا من امن و عمل صالحا فله جزاء الحسنی حاکم مکه فاحکم
 وکیل مصلح و لا نظرد و فل الحی قری نکات فتلقی ادم من رینه کلمات ناظر معالیه قبل انظر فاما
 حافظ مال اجلی علی خزائن الارض انما یصلح من یساق بین و کفنی حاسبین شکسته نواز و ما انا بطار و
 الذین یؤمنوا بالله و یصلحوا علیهم اجمعین متقابله خوان بل نفذ فی بالی علی الباطل توفیق یافته ازان اختم
 اختم لکن شکسته خلق با خلق و ما ربک یظلمکم فسی طع اطراف الحمد لله الذی صدق و عمل و عمل شکسته جنایت
 معاذ الله ان نأخذ الا من وجدنا متاعنا عنده مکمل مذک و کذلک یجزی الظالمین یعنی مخدوم جهان
 نائب سلطان وکیل رحمن که بدیت بیت از جناب صومیت در شان ذات بیمن او ظاهر و متظاهر است و حسن شاق بر جان
 مال و مملکت پادشاه ولی نعمت و زاریت عرض حجت زبنت و بنا بهت اخلاق فضل نبابت مانند تابش صبح مشهور و در صفت
 عطار و مشهور و زار آتش و نایش هر سخن کسر دور می نماید چه فرماید در جلیت این حالت و صورت این معالمت که در چندین
 خزان جهان مثل برالوف تومان اولاد و در ثناء و الملک سلطانیه عمره الله تعالی بدولت سلطانه صرف شد تا چنین مصرع
 جامع بل نوری لامع و ظلمت خانه جهان یاد کار ماند و ما مقصود عالم و مختم کار بنی آدم مؤمن و مؤمنه استجا بگاه توال و توال
 می یابد و بر مقتضی سلطان العادل خلیفه الله خلافت حق است خیرات و برکات ناقصه بل بسیر نور الهی ازان حاصل
 میشود و ثواب و ثناء آن بردان سلطان سعید و وفق بتا سید بروز کار دولت روز افزون مصرع پادشاه جهان بجا
 ابوسعید خلدی سلطانه میرسد و با وجود این خیر تمام و منقبت قائم که مقصود بالذات است اصناف آن که در استعاش
 آن اتفاق اتفاق افتاد با عرض خزان بزرگ را وصل و متصل شد و خواهد شد این مقدمات مستعدی آن بود که در مشفق
 متدین روشن نمیشد شبل تجرد چون از در اسب آمویه تاحد و مصر و تحت تصرف و قبضه ملک او بودی مانع و مانع و مانع
 بدن با تخیل اندیشه صائب کاسبی و استظهار محال و استظهار احوال با اصناف عمارت ایوان مقرب
 و کارخانه منقش با دریاچه مجمر و بازارچه مسقف سعی و جهاد صرف فرمودی و الهامه بدید بر صفحه تخیل این نقش هر چه مستعد
 و در نماخانه ضمیر این فکر و مقدر گشت که در استثناء مسجدی هزار تومان نشیمن آت محالی را صرف کرد و غایت قریب

پانصد تومان بمصرف پیوست و چون در حکمت روشن شده که ز ناموس صغیر است و مصالح و مناجح جهان بران مقدار مقدار
نظر عقل و شرع اندک باشد بلکه سالها باید تا خازن کان یعنی آفتاب زر کرد و سپیک را بر میان بسته بر سطح منطقه البروج بمقدار
ارتفاعی و بخطاطی بالا و بر اوج و حقیض نماید و خاصیت تاثیرات اجرام عالی و تاثیرات جسام سفید و صمیم صلاب اجزاء
با هم را پیوند و باشد که این مقدار در نظر عقل کمر بند و باز اگر آن در وجه تخم و لغا و
بر ممالک پادشاه عهد محض کشتی یا بعضی از آن بر علایا در وجه حق التقریر معهود و مستحق
رفتی یا بر دیگر ارباب فقر و فاقه تفرقه و صدقه کردی بشارت **هَلْ أَطْعَمْتَ جَائِعًا هَلْ كَسَوْتَ عَائِلًا**
آبادانی حال ولایت و شادمانی بال عیث ناصرو مکنتم حق جل و علا و اندک در چه نصاب بودی این مثبت و حضرت حق
چه مثبت داشتی مع پادوران عمارت غایت تقوی و نهایت تمدن تا حدی که بستاند که در نقل سگی شصت هزار سب
زر خرج شد و چون عمارت طاق سیمه نطق بقرب اتمام پیوست بتصور آنکه در رفعت بنا وسعت فاطان کسری جفت
کسری باید کرد ایند ابطال و استیناف آنرا تو مانا با خاک بر آئینه شد تا در اصل طاق خلل شایع ظاهر گشت و آن عمارت
تا تمام و نامنتفع ماند و عکس شعر ظهیر الدین فاریابی **بیت** جزا و حسن عمل من که روزگار نبیند خراب می کند بارگاه کی
از تلقیق یکی از افاضل شیاره عرضه زبان و سغبه داستان سپرو جوان آمد **بیت** جزا و قبح عمل من که روزگار نبیند نام
نا شده طاقی بمی کند ویران آورد و اندک بهرون ترشید در دار الخلافه ایوانی را سبک بکوبان برادر است و فضلا و شعرا عصر
در شان آن بنا فصول و قصاید خردستند عقل الهی مین در آمد و او خطی خوب نوشتی خلیفه او را فرمود که بر سطح دیوار آن
چیزی نویسد فحم پاره برداشت و این کلمات **تَحْتَ دَفْعِ الْكَلْبِ دَفْعُ الْبَطْنِ وَ دَفْعُ الْبَطْنِ وَ دَفْعُ الْبَطْنِ وَ دَفْعُ الْبَطْنِ**
إِنْ كَانَ مِنْ مَالِكَ فَقَدْ اسْرَفْتَ وَاللَّهِ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ وَإِنْ كَانَ مِنْ مَالٍ غَيْرِكَ فَقَدْ ظَلَمْتَ وَاللَّهِ لَا
يُحِبُّ الظَّالِمِينَ و نیز **يَا بَنِي إِسْرَافِيلَ إِنَّمَا نَعُوذُ بِكَ مِنْ أَنْ يَكُونَ مَسَاجِدُ اللَّهِ مِنْ أَمْنٍ بِاللَّهِ وَالْهُدَى وَالْآخِرَ وَ حَيْثُ مَا تُورِثُ بَنِي اللَّهِ سَجْدًا**
وَلَوْ كَفَخَصْ فُطَاهُ بِنُ اللَّهِ لَهُ بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ مندوب و مستحب و موجب قربت و رضاء حق غرضه دانسته اند آنکه
که محققان گفته اند مراد از مفحص از میان هتانه اشیانه است بل از مفحص شستن است یعنی مقدار آنکه این مرعات حقیر نیست
منقار لام بیات خود را بذوالنون زمین رساند پس نهی بمصدوقه صدق و خلاصه اخلاص باشد متصرع صدق
پیش از که اخلاص به پیشانی نیست چنانکه در نظم کلام قدم از بناء حرم دیبا پوش کعبه و خلاص ابو الانبیا ابراهیم خلیل است
علیه و علیهم الصلوٰۃ الزکیات این حسن اخبار از زانی فرموده و از نفع ابراهیم القواعد من اثبت و استعمل
وَبَيْنَا نَقْبَلُ نَبَاكَ أَنْتَ التَّجْمَعُ الْعِلْمُ وَالْأَبَاسِي که بیان کعبه از سیم و زرد و دیوار مرصع بیا قوت و در ربوبه
و از نظم رحمة نامه از این آیت **يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّبِعُوا هَذِهِ السَّبِيلَ** که دلیل ظاهر است **كَيْفَ تَلْوَنُكَ مَاذَا يُنْفِقُونَ فُلْ مَا أَنْفَقْتُمْ مِنْ خَيْرٍ**
فَلِللَّهِ الدِّينُ وَالْآخِرِينَ وَالْأَنَامِ وَالْمَسَاكِينِ وَابْنِ السَّبِيلِ ظاهر اجواب و سابق این مثال

مطابق نیست زیرا که سؤال است که راه حق چه اتفاق کنیم و در جواب بیان مصرف فرموده و محل این اشکال است که
مهم تر از این سؤال لاین حال و ملائم مال ایشان است که چون توفیق اتفاق چینی یا بنده رف و وجوب رسانند تا
موصول شود و موقوف ارتضا پیوند و شغلان الصبغة لا تكون صبغة حتى يصاب بها طهر في المصنع چون در این
سؤال آنچه استم مقاصد ابدال نمودند گفت بالغه در جواب حکیم دقیقه مصلحت کلی را رعایت فرموده و مقصد علی بدست
فرموده و از آن جهت این مسئله را در علم معانی اهل بکیم خوانند در خدمت شیخ الشیخ ربانی سیاح بجای العوارف سیاح قفا
المعارف جید الزمان عشق جلاء الرحمن شرف الملة والدین محمود درگزینی ادام الله برکات انفا سده الشریفة
کرده اند از زبان صاحب معتبه نقل الله میزان حسنة که فرموده و متابع معلوم کردیم که در دیار فرنگ کفره فخره
دیری را جهت معبد صوم و مشعل بر سید و شصت قائمه معبد بر دو تاق در غایت تکلف و استیجابی تمام
پیر و خستند و خزان جهان در آن دینیه ساختند و نیز خوانستیم که بدولت محمد علیه من الصلوات از کما یا در بلاد اسلام
فرید منقبت اسلامیا را جهت معبد خانه صوم و چینی عمارتی ساخته شود شیخ فرمود اگر کسی از مال طلق و کسب حلال
خود در دیوار و ستون مسجدی را صنوف تزیین و آرایش کار بندد و تصور ثواب کند متصور نباشد تا سخن در عقاب
رود و الحال آنکه در مقابل آن اسراف و جگرک پراقی سیور و تدارک آفات لشکر دیرسون بلخ و قاطع امر او ایضا
حضرت از مشرف صدقات دولت روز افزون اطلاق فرموده که بنیاد آن بیشتر در عهد و دولت خانان پیشین بود
بیکانگی و رویتن سیر یافته و بعد از آن پادشاه عالم غار آن محمود و بایزیدان اسوه سلطان مغفور و لیا تیه محمد نقل شد
میزان حسنة آنها غرضاً من فیض مزیدی فرمودند و در مواضع معمور باهل مبلغی از اصل مال مسقط کرده و بنده در شو
بارز و دیدند چنانکه در دستور المملکه از قضات مخدوم صاحب سعید خواجه رشید الحق والدین نور الله مرقد در سیر
قانون مسطور است و این احد و جمیل در شرق و غرب مشهور و مذکور بشرطی که بی کم و حیف کم و کیف نخویند و بعلت ایضا
و ایضا میشی و جالیقی و دیگر مناقشات دیوانی متعرض نشوند و متصرفان اعمال و منصفان از اعتدال در ادا امر و فرما
نکویند و کمینه نبند و در وصف الحضره بروفق فرمان در ولایت فیروز آباد و قیر و کازین بوقت تعیین خراج صدق
و چهار لوح مشتمل بر شرائط مذکور نقلاً علی شرطه التذکیر افرشت لاشک چون حکم ستر و اطراد یافت رفارف عوارف
شاهی از سوارف کوکون نامتاهی مأمون و مصون باند طامعان مجاز تصرف و خصت مداخلت یافتند چنانکه
شهر سته ثمان و عشره و سبعه یکی از آل بهمن براه نیابت صاحب سعید علاء الدین هند و مباحث بلوکی از شیراز بود و
ذکر جمیل واحد و ثانیل او مغر و مسطور گشت با آنکه ولایات را عالیها ساقطها گذاشت و آیت لاتبعی ولا تد
برصفه حال رعیت نداشت وجه ادارات از دیاری چهار دانگ حواله کرد و اما از نو فیروز موهوم یعنی عدم مطلق که
بر مذنب معتزله اطلاق شینی بران هم نتوان کرد و بر مسند این مسند مکینه غفلت میزد و نکته دور از عقل و نقل میرا

که دلایت را معاطعه گرفته ایم و خسارات و اخراجات فاحش اقامه هر سه تسمیم مال و تقویم حال از اخراجات مقرر تون
 انجنت بمعنی دانند و پیغمبرند پس بد که لامحاله یحیی کسان بزرگ در کسوة ایلی و جنگی قصد دولت پادشاه و جوی
 کرده باشند که دست یا غنی و طاغی شرک بدان نرسد سبب آنکه یا غیان و مرفه هم اند بر فرض ختلاس فرستی
 که ایشان را مبادر و در وقتی از گوشه قصد می داند و مظلومانی و عکس ضرائف نائل تواند پیوست و در اکثر اوقات
 خائب و خاسر باشند باری بهر حال استلاب منقبت یک نامی و قطع تعلق چندین بهم و فواید و فواید و فواید و فواید
 و موجب نیکامی ارکان حضرت و امراء دولت تواند نمود و اکنون در نظر اشرف جهان بانی این سوال متوجه است
 یا نه چون امروز عهد دولت ابوسعید است که تدش و امن زمانه کیرا و در میزان هست کیران مقدارش قطار و قیرا
 یکسان نماید و وزیر بی نظیر صاحب تدبیر که بلایت تا جهانست چنین صاحب دیوان باشد ملک آراسی و جانش
 جهان بانی باشد تومان در استبنا بانی صرف نمیکند که از صدقات دولت روز افزون شده و در دو بند و صاف
 الحضره از زبان بندگان دولت قاهره که وظیفه خواران انعام عام شاهنشاهی و حراست سامان دیوان عوطف نماید
 جواب استقاجون دوام عمر و سلطنت پادشاه دین دار نیکو گرداری جوید و میکوید اگر در بروی خوان عدل و احسان پادشاه
 شاهی فرماید و مخدوم جم فرمان و وزیر نصف مکان در بار غوغا شفقت سر امیشی نماید و در موبست توفیق یار خوشنود
 کرد و مسرقت صدقات همیشه که ناشرقت و مسکه معاش و عده انتخاس چندین هزار حلائق است از علما و سادات
 و مشایخ و صلی و توانکر و درویش و زمان بیوه و طفلان مار سیده موقر باشد و بر یخ جهانکشی و آل متاع ممالک آراسی نماید
 پیوند که بعد از این مستوفیان عطاء و دایت مشتری نقیبت و دیوان علی حضرت بهنگام وجه انگریزی و تیغ غبطه دیوان
 صدقات دولت روز افزون را که بهر میستی و موسوم شده و در امور مسامحه و حسابی و فواید و فواید و فواید و فواید
 رقم تر قین نکشد و در حرف موقوف و معمر بنویسد و مستوفان اعمال قسط بقسطی بقوین و تمحی چون از اصول اموال
 و مقوجات مسقط است تمام و کمال برسانند و حجت و مکتوب تازه نطلبند و در کعبه معاذیر طواف نمایند تا بدین مرده و غلام
 نوع آراسی و آسایش دست و بد و کوب طالع این طایفه بکوری چشم فلک کبر و از رجه اتر اقی بیرون آید و سرار و
 دولت قصاص دولت پادشاه جهان بسا میر تاج ستر و آثار جمیل و مساعی مشکور وزیر جهان بانی و سوز جم فرمان و مشایخ
 و مغارب جهان علی تر الزمان سمر کرد و بعد از این عمر با ع دار بسق خوانان کتب وجود که موقوفه از نخته ایام بخوانند
 که این بود کور انظری بر نسق ملک و دین بود و عقل پیرسد که خوست چه کند بهیات بهین بود بهین بود
 اللَّهُمَّ وَفِي السُّلْطَانِ لِعَظَمَ وَذَوِيهِ لِمَا تُرْضَى وَهُوَ ضَيْدٌ وَأَرْزَقْ لَهُ الْعَبَسَ الرَّفِيعَ الدِّينِي لَا تُشْرِفِيهِ
 وَصَلَّى اللَّهُ عَلَى نَبِيِّنَا مُحَمَّدٍ وَآلِهِ الطَّاهِرِينَ الطَّاهِرِينَ جَمْعِينَ خَيْرَ كِتَابٍ وَصَافٍ بِدَعَايِ پادشاه و بیان

حسن بدایع ان الیٰ حق آفتاب سایه کسترش که آفتاب در سایه اوست و سایه آفتاب پیکرش که آفتاب همسایه اوست تا آفتاب آسمان نور و سایه زمین کرو و تابنده و پاینده است تا بنده و پاینده باد و ناله کامیابش در مطلع پادشاهی بشیر توفیق و تیسیر تقدیر عطاء کبریٰ یابنده و گردش چرخ خضر جنبش ماه و ختر فرمان تصامیما چاکر یابنده رباعی ای چتر و در سایه گرفته خورده تا سایه خورشید بوسه سایه نگاه خورشید چو در سایه چتر تو که بخت ای سایه حق جام چو خورشید بنخوا بر ضمیمه آفتاب پر تو مخدوم جهان با نظم مناظم دین و دولت غیاث الحق و الدنیا و الدین عرفان بالائین ابدأ انصاره و حلت بالائین ابدء علما و ان مثل کشای موالی اعلیٰ سلاطین علم حکمت و اساطین فضل فطنت که بهنگام درک و دقایق معانی و دقایق الفاظ که کرده و عهده تعقید بر عاقله عطار و اندازند پوشیده نماند که روز عرض تاریخ در پایه سریر اعلیٰ مثیل معقول و مثالی محسوس نموده شد عینی و ذاتی معلول از چوب بقوت استنباط صنایع و وقت حمایت اختراع پر خسته بودند و بجا بکستی و خورده کاری رنجیده و مقلد آن بانقوش منبت و اشکال مصوره هم از اصل بکین آنچه و بنوک قلم صنعت بخاری بار بار و معرض خلل و خطر آورده آنرا بفرع عرض رسانید و تقریر رفت که این چوب پاموش ازین لایق گوشت خواره یا گوشت خار نمیدان صاحب حرفت بواسطت حسن عمل و استادی بدین مرتبه رسانیده که بسبب استی رنجیده آن اختلال پذیرفته و از زر طلا که بر آنست جوهر و متانت و غرت وجود ما موس صغیرست پیوند آن رفته و آنرا هیچ عیب ما و امی و صفت این منقصت مستدرک نیست اکنون بنده و صاف الحضره تا به مناقب دولت روز افزون و تاریخ اثر عهد همیون یادشاد و پنج کون را موضوع علم معانی و بیان که میزان حرف فصاحت و علمت و مجرعه و لا یدب ولا یابس الا فی کلاب منین جز آن نیست ساخته و آنرا در عمل چنان آورده که در نظر اولوالالباب وضاد و ذاین فن برهان ادوات معقول از مشاهدۀ ادوات محسوس روشن تر و بویذ تر باشد زیرا که در حکمت مبرهن است که نفس انسانی را صعودی هست از محسوس مسموع بمعقول معلوم صعودا من الکفر الی اللوحده و از محسوس معلوم بمحسوس مسموع صعودا من اللوحده الی الکفر و علی البیان بالله التوفیرین دعا که بمصان اجابت پیوندا و قرینه پاری ویره عذبا لتناول سهل التناول میان خاص و عام اتفاق افتاده مثل برسی کلمه و نیست و امیر و هفت روابط و در خلال این کلمات اندک و مجال مضیق بفقده صنعت از حصول فصول صنایع و فصوص نصوص شایع و ادراج کرده چنانکه سماء تکلف بر جاشیه عارض عروس سخن نشسته و غبار تصلف و درامن نازنین خواص ترکیب آن که از ترکیب آسمان بی عیب تر هست مشاهده نتوان کرد اول طرد و عکس طردی چون قاعده عقل مطرد و عکس صواب و معنی سلس و و هم حسن تکریر بوجهی که اگر یک لفظ مکرر مقررند از نظم و نسق سخن و زینت ترکیب بکلی خلل پذیرد و سقم تشبیه بیخ همچون چتر آفتاب پیکر که مانند حضرت فردوس خضره و طلعت مشتری انارت بی ادوات تشبیه گفته اند یعنی چتری که پیکرش چون پیکر آفتاب و حضری که در خضره همچون فردوس است و طلعتی که در اناره همچون مشتریست بجلال

تشبیه سازه مغسول چنانکه در عربی گویند **ذَبْدًا كَالْأَسْتِخْ** الفخاخ و در پارسی گویند رویش ماه ماند در روشنی و از اینجمله در عربی
از جمله مراتب هشت گانه تشبیه زید است که کل نسبت اند و در پارسی بنده و صاف این نوع تشبیه را که نموده شد بر آن
تخریج و تطبیق کرده و نه بر صاحب ذهن در اسلوب فارسی از عمده این تشبیه بواجب تفسی تواند نمود چهارم
اعراض الکلام قبل الکلام که صاحب عباد و آنرا شولویج خوانده پیچم همین شولویج ایام است و در مصراع **یومناکم**
ما کنت که ایام ما کنت ششم تفسیر مروج که در اثنا و سخن شش سج شعر کتب الفارسی و اطرافها و این
طهزاد و اطرافها نگاه داشته هفتم و عا **یابده** هشتم مطارعه تجنیس خط مجانس دعا مانده و یابده و یابده
و یابده آمده نهم لف و نشر را که آفتاب را تا بنده و زمین پاینده که حسب تداخل و استعمال صفت کرده و هفتم
مسافات و در دعا یابنده نگاه داشتن و گفتن که تا آفتاب و سایه چنین است چنین با و در حال آنکه در عجم و عرب اکثر غلب
رعایت این لطیفه کنند بل عرب گویند **شعر الله بکل کلمه فی عزه و علی ما دام جنت الی مرعایها الایله** و در عرب
پارسی گویند تامل و مورد و باقی است جاه عرض چشم متفیض در تصاعف با و بلغا و بنده که میان این دو مرتب
تفاوت چند و چگونه است یا در و بهم مراعاة نظیر در رعایت و ملازمیت آفتاب و سایه که گفته ام آفتاب آسمان خود و سایه
زمین که زیر آن در صدر کلام چون آفتاب و سایه ملازمان بودند در رعایت تا بنده نیز آفتاب را ملازم آسمان و سایه را ملازم زمین که بنده
تا جان معنی در سبک تناسب و تناسب علم میان که بر ملازمیت است زنده داشته آمد **فضائل الحی الحکمة** فها الحسن
الا التناصب کما تفتح و تزی مصیح رب الوری و المری و البکی و وار و هم حسن بیان قول معنی بیان بیان
کنم از این لغت بیان یا مصدری باشد از تبیین یا اسمی باشد از بین همچون آیات از بیت و کلام از کلام و سلام از سلام اما از
راه معنی **مصراع** معنی بیان بیان معنی است زیرا که بیان پیش علم این فن نقل صورت معنی باشد از بین مستحکم بدین معنی طلب
بعبارتی واقع چون این مقدمه معلوم شد بیان حسن این حسن بایزاعاده آن تمام باشد فحجب چنانکه صمعی از معنی
درین بیت سوال کرده **شعر الایلی الذی یظن بک الظن کان قد رای و قد تمعنا سیر و هم** فضا
مذهب صاحب مفتاح و بعضی متأخران است که معنی از تعقد و در باشد و لفظ از منافرت سلیم ماند و در استعمال او
و اشهر یافته باشد و ز محشری گفته **عذبة علی العذاب** سلسله علی الایله و مذهب امام عبدالعزیز که معلوم است
درین علم آنکه فصاحت و لفظ است و بواسطه نظم و تشری که در معنی باشد نه مجرد جرس و صورت و صد حرف و اختیار بند
وصاف نیست بنا بر این مقدمات و اثبات که بر حصول مدعی متقلدان مذهب باجمعم کواهی درین ندارد و منصفانه
تصدیق فرمایند **چهارم** بلاغت جمهور علماء باین اتفاق منعقد است که بلاغت آن باشد که مستحکم شود
آنچه در ضمیر آن باشد ابراز و ابلاغ کند مخاطب را بوجهی که سخن بر مقتضیات حالات رانده باشد اما ارباب طبع
و صاحب حدس با در این مقام انظار متفاوت حسن این سهل گفته ما فیهما العامة و رخصته الخاصة

بلاغت آن باشد که عوام آرا فهم نهند و پسند نظر خواص باشد و اذا هما الجمعا و خود که نام عام از در یافت این الفاظ روان معانی
 فاصرا ندیکدام خص الفواخص فضل بر خاصیت این ترکیب و بر اعلی و عبارت و فریب شیفته و مقنون نگردد و پانزدهم
 که جزالت بلاغت نیست در اصل معنی جزل قطع است گویند هذا من الجلال و الجلال بمعنی صا و صا و الجواز له نام عطا و درست
 و نیکو رای شدن در تامل تسمیه اگر معنی عطا باشد گویند مقطوع من الخلل و معنی اصابت گویند مقطوع من الخلل و الخلل
 و معنی درستی الفاظ و تاملی سخن گوئیم مقطوع من الخلل پس چون لفظ و حق معنی بستین باشد چنانکه می بینی گویند لفظ جزل
 قول فصل فها هو الجلال و هو هم سلاست در تعریف آن گفته اند کلام ما جمل فی الاذن بلا اذن و تامل و در متا يقول
 و قبله القلب بلا تأقیل و تأمیل گوش بوشمند و دل سخن پذیران سخن و پذیرا باسانی سمیع و مقبول دارد و بهفهم سلیخ
 دلیل سهولت و آفتاب گردش چون آفتاب و پای شهر و معروفست و چون چتر سلطانی عالی و مرفرا و همچنین مبتدیان طریقت
 نوین آفتاب دولت آینه و سایه مبارک پاینده با و اما تا بر صفت تیل محسوس که بعضی پیوسته مثال اینها می معقول
 و مدح نکرد و دعوی قناع الی یوفی الشاهد قائم و باقی خواهد بود بعد از اقامت بر بان بر ساحری و بخوری سخن
 مناسب حال نماید بیت ساری کوتایا بدو شمال لاس و کف لا و فی سخن در روی گردون هم کو چه پیرا و میل
 ناصع بر مرثیه صدق و اهلاید لمؤلفه می سخن تا سخن اندر سخن افتد باشد سخن از سخن از سخن آتی من درین مذهب که گوید
 ابر دست بمنصوبه عجب و ذهن سخا و مجاز هنری عقل فعال خصل فضل بهفهم عذرا رسانیده شد اگر کعبین غایت مخدوم جهان
 عزت انصار و دولت نقش تشبیهش و پیش انعام و تربیت و ریغ دارد لمؤلفه ریغ طبع مرا که مرتبی بودی زبان طمعه و اوجی
 به بندیش قرار توفیق در افاضت احسان که کفیل عرنا نیست لایزال و در کار و ولتیار مخدوم جهان را که مرت با و شعر
 و هذا دعاء لو نسکت کفیه لای سالت الله فیک و قد خیر
 و الحمد لله رب العالمین و الصلوة علی رسول
 الله محمد و آله الطاهین

بعون الله و منه حسن توفیق کتاب مستطاب و صاف المحضرة تصنیف ادیب فضل الله ابن عبید الله
 شیرازی که مشتمل بر ذکر احوال سلاطین مغول و اوان استیلا ی ایشان بر اکثر معموره عالم می باشد و چنانچه
 مصنف خود ایراد نموده که مقصود اصلی او نه تاریخ نویسی و وقایع نگاری بود بلکه آنرا موضوع بدایع ترسل و علم
 معانی و سخن رانی نموده و حکایات را با لعل و پیرایه انصوری ساخته و از روی انصاف در سیاق سخن طرازی شیوه
 فصاحت کسری و حسن ابداع و اختراع و تصنیفات نظم و نثر و غیره مستغنی از اوصاف و صیت شهرت
 او جمله قاف تا قاف است سخن بر فصیحی و عین فصاحت اگر با وی لاف بر سر می زند ملا خلاف جهان

حکایت زردوز و بوریاست و کلام هر بلغی با کمال بلاغت اگر با او هم چستی نماید بدون کراف همان حدیث
بهای و طریق خطافست در بندر معمور و بیستی بسعی و فرمایش عالیناب معنی القاب فضایل و کمالات
الکتاب سلاله الاعظم والا عالی فنیجۃ الافاضم والا الهی فخر الانامی و سید الزمانی اقا محمد مهدی صفهانی
بخط فقیر حقیر سر با تقصیر قل عبدا لله محمد ابراهیم الشیر باقا خلف مرحمت و هفزان
پناه جنت و رضوان آر حکماء المستغرق فی بحار رحمت الله الملك المنان محمد حسین خان اولیا سمیع الشیرازی مطبع
عالیشان عزت و سعادت تو امان عمده الاعیان اساتذ المطبعین و التهرین جناب اقا میرزا محمد حسن کاشانی
صفت ترقیم و سمت طبع و ترسیم یافت فی یوم الاربعاء

سا و س عشر شهر ربیع الثانی من شهر ۱۲۶۹

تسع و ستین و اثنین بعد الف

من الهجوة النبوة

م

فرهنگ لغات غریبه غیر شایعه و صاف بحضرة

حرف الالف ابی انکار کننده است بیجا م بمعنی تبارک است آخته بمعنی آخته
که خضی و خای کشته باشد مطلق جانور و خصوصاً سب را خسیجان بمعنی اضداد است و مراد از آن غنا
اربعه باشد ارپه در زبان مغولی باریک را گویند آرام ایوان سفید باشد اغا لیدن
تذوین نمودن مردم باشد بچکن و خضومت و شورانیدن بهمیکر اق تبری سفید را گویند اقا بزرگ
مغولی برادر بزرگ و غم باشد و بمعنی صاحب و بزرگ نیز است و کلمه تعظیم نیز است آچی زیر میک را
مغولی گویند آل بمعنی مغولی میر یا پادشاه بود آل تمغا بمعنی فرمان و مهر پادشاه باشد التون سلیکا
مشور زانسان باشد مغولی التون تمغا بزبان مغولی فرمان زانسان را گویند التون والین هر دو
در مغولی پیشانی باشد امل امیدوار باشد اما بمعنی خورش و خیز خوردنی باشد و بمعنی فولاد جوهر در
نیز آمده است امیتمن بمعنی بیرون آوردن و کشیدن باشد عموماً و خصوصاً بیرون کشیدن شمیر را گویند

حرف الهمزة

اباوت بکسر همزه هلاک نمودن ابتدار تعجیل در کار و اشتغال بان باشد ابراد بفتح اول جمع
برو است که جای مخطوط باشد ابراق بکسر همزه رزن برق کسی را و بر داشتن نا دم خود و جیب استنی

و بختن آب بر روغن زیت و سر زش نمودن و با قلع یعنی بره با ست و معرب است و نام کوهی است در نجد
 ابرام بکسر اول ستوار نمودن بسته آوردن و طول نمودن و اصرار کردن باشد ابرح بمعنی کلفت
 و ضخیم تر بود ابریز بکسر اول زر خالص عیب باشد اباس بالکسر با کردن ستور باب و پس
 گفته اند تا قرا وقت دو شدن و فرستادن در بلاد و تفریق آن ایتست سخت و عظمت و کبر و بخت
 ایتض کنایه از شمشیر است اما وه خراج باشد اتراب بکسر اول توانگر شدن و خود را بجاگ آوردن
 و خاک بر چیزی فشاندن و با قلع بمران و دوستان و همسالان اترار بضم اول نام شیر است
 برکنان انظر ردو سیون بکاره و ست شاج حشوم شدن اتمال اعتماد نمودن آثار
 بالکسر کرد بر نخن و تخم زدن زمین و آوردن باد ابرار و با قلع بقیه هر چیزی که مانده باشد اثر است
 بمعنی بقیه چیز باشد ایل با قلع کنایه کار و انگیر و ستور و بمعنی برای نیر آمده و بالکسر ماده کاوشی و در
 گرفتن کردن از نامه واری بالین و با قلع همزه و یا نایت زمان عمر و مدت مهلت و وقت ادای فرض باشد
 اجاوت نیک گفتاری و نیک کرداری و روان کردن اجتماع میوه چیدن اختیار سلوک و جود
 باشد اجحاش دفع کردن اجحاف غم و اندوه و سوز و افسوس باشد اجحام باطن
 و قریب هلاک رسانیدن اجفال بالکسر دیدن شرم و کرختن شباب و بردن باد چیز را و ثبات
 نمودن و با قلع سرکین فیلان باشد اجله با قلع نگه داشتن راموی نباشد و با قلع کلهای جمع شده دور
 نخل و اجتماع قوم اجحام راحت نمودن احالات تغییرات زمان و گفتن سخنان محال و بازدا
 جوابا و جستن بر پشت اسبها احتشاد استعداد جمع شکر و اجتماع بخت امری و اجابت بعت
 احتشام خداوند خدم و ششم بودن و شرم شدن احتطاء بهره یاب شدن احتکار نگه داشتن
 قله بخت کران فروختن احتواء جمع و احراز و ذخیره نمودن هر چیزی و احاطت بشی اختیار اجتماع
 نمودن اخیال حیل نمودن و تسبیل حواله باشد احجاف ایراد ظلم و تعدی و اضرار باشد
 احجام بالکسر برگردان پیمان و نزدیک آمدن و آسایش دادن ستور بخت سواری و بازداشتن و بازگردان باشد
 احرار با قلع آزادگان و بیکان و بالکسر صاحبان شتر و تشنه شدن باشد احراس بالکسر مقیم بودن
 بجائی احقاب با قلع جمع خُقب است که بشاد سال باشد احمر و اسود کنایه از عجم و عرب است
 بخت آنکه غالب بر لون عجم یا ض و حمر است و غالب بر لون عرب سواد اخایر بفتح همزه برگزیده
 و پسندیده و نیک است احتاجی و احتیاجی میرا خور و طویل و دارا گویند مغولی است احتدام مخفی
 نمودن و طلب آن کردن اخترام بریدن و بردن و اینج برکندن و گرفتن مرکب کسی را اختزال

انفراد و انقطاع است **اختلاس** بودن باشد اخته جانور خاکشیده عموماً و اسب خصوصاً باشد
 چنانچه گویند اخته مراد اسبان اخته باشد لا غیر ترکی است **اخطار** بالکسر خود را بخطر انداختن و قلب گذاشتن
 چیزها و بالفتح بلاها و خطرها و منزهها و تقدیرها **اختار** نقض عهد و غد نمودن **اخلاف** بالفتح باز پستان
 آتما و بکسر اول فروشاندن آتش **اخص** بالفتح باریک میان و کف پائی که بر زمین نیاید **اولت**
 بالکسر دولت دادن و یاری کردن و نگاهداری نمودن باشد و بمعنی غلبه کردن و تغیر دادن و تغیر نمودن
 هم آمده **اوکن** بسیار بی پایل بودن **اوال** ناز و کرشمه کردن و حمله نمودن باشد **اومات**
 بالفتح و استیلا و موافقت باشد **اومان** مداومت شراب باشد **اوان** بالفتح مردمان
 خیس و پست را گویند **اویم** طعام و نان خوش و طعام کسره خصوصاً در وی زمین و پوست و باغی که در
 باشد **اواخت** بالکسر آشامیدن تمام آب حوض یا کوزه و آشکار کردن و پراکنده نمودن و پاشیدن
 بل **اوت** زیاده خشک بودن سرچشمه و متر و در و سرشته تر و مضطرب تر و لاغر تر و لب خشک تر
 بودن از عطش **اوعان** بالکسر خضوع و قبول نمودن باشد **ارجمیف** سخنان دروغ و بی حس را
 آسایش دادن و آسودن و شباهت آوردن ستور و شب چراندن آن و حق بستن رسانیدن و کندن و مردن
 و نفس کشیدن و بوی چیزی در نیستن **اراق** ریختن آب و هر مایعی **ارامل** مساکین و فقرا **اران**
 که جتان و اطراف آن که ملک میان آذربایجان و کوهستان بزرگ بالای قله است باشد **اراست**
 نمودن و شناساندن است **ارب** بفتحین حاجتی و سختی روزگار کشیدن و زیرکی و افتادن اعضا و
 بفتح و سکون ثانی دانا و بالکسر عضو حاجت و عقل و دین و فرح و شرب و بدی باشد **اربطة** که بهای و بگیاهی
 هر چیز **ارماق** بضم اول بغولی شرکت و انبار و صاحب باشد **ارتجال** بی اندیشه چیزی گفتن و شعر و خطبه
 بسیار ساختن و خواندن و پای کوفتن **ارمداع** آلوده شدن و از کارها باز ایستادن و اثر گرفتن از آن
 و بوی چیزی **ارتام** فرمان بردن و نقش گرفتن و دعا کردن و بکسر گفتن و صورت پذیر شدن صفحه
ارتش رشوه خوردن **ارتشاف** مکیدن و خون از بینی آوردن **ارتقاب** چشم داشتن
ارتیاب شک افتادن **ارتیاح** شاد شدن و راحت یافتن باشد **ارتیاش** حسن حال
 نیکو شدن احوال است **ارتیاض** ریاضت کشیدن و رام شدن و تعلیم یافتن باشد **ارجاء** بفتح نوای
 و اطراف را گویند **ارجاف** سخنان دروغ **ارغام** بالکسر خوار نمودن و بخشم آوردن و بجاک بالیدن
 بینی **ارفاو** عطاء و اعانت **ارواء** سیراب کردن **اروع** ترسده تر و عاقل تر و عجب تر **اروع**
 بضم اول بغولی معنی خاندان و خوش دتا باشد **اروم** بالضم اول هر چیز را گویند **ارماق** بلوغ

رسانیدن و تاخیر ناز تا وقت دیگر و تخلف و شتاب کردن و سختی داشتن کسی آریب بزرگ دعاقل باشد ایچ
 خوشبوی دادن و خوشبوی شدن آریحیت وسعت خلق در هر چیز و خصوصاً در گرم آریکه سر بر تخت است
 آرامک جمع آن آراحت دور کردن و دفن آرزو آء تحفیر نمودن آرزو آء خوار و بون کردن
 و معیوب نمودن کسی را و پنهان داشتن چیزی از کسی و پوش دنی کردن در کار و نتوان نمودن آء عالج قلع باز
 مکان نمودن و شکر را از پیش برداشتن آء ماع غم کاری نمودن و دل بران بستن و دویدن و رکوش آء
 بمعنی گوشه و نزدیکی گذاردن قدهما آء باق اخراج و بلاک و پایال نمودن چیزی را آء سارت بمعنی
 حساب و حدت است آء طیر افشا و باطل و قصه های دروغ باشد آء اغت رولان مجاری
 و دشمن عطا و نشانیدن شرب و بخلق نمودن آن بطور سهل و لیت آء بال بالکسر فرو گذاشتن شلوار غیر
 آن و باریدن باران و یخین اشک و بر آوردن زرع خوشه و بالفتح بارانها و خوشها و لیس آء تنجا و تنجا
 ایستادن و مغرور شدن آء بطاء کابلی و سستی نمودن آء سحاب سقامت در کار و معیوب بودن
 در امر باشد آء سترع تعجیل و طلب شد و بستن در باشد آء سجا شت ترس و اضطراب قلب است
 استجار استجا و با حجارت استجمام طلب راحت و اسب را بجهت آسایش را کردن استجاث
 خفاس باشد استخفاف استوار شدن و تنگ شدن روزگار بر کسی استرداو باز پس گرفتن
 استرفاد استعانت باشد استرقاق مبدل کردن گرفتن و نیک شدن استسلااب ربودن و جا
 عزادونیدن استسلام انقیاد و تابعیت باشد استسلاط التاب غضب را گویند و مبالغه در
 ضحک نیز باشد استشعار خوف باشد استطرف طرف دهنستن و نوکری کردن استعلاء استعلاء
 و بهمار استعزاء حرص داشتن بچیزی و میان دو نفر دشمنی انداختن و بر آنجتن و فتنه بر پا نمودن باشد
 استفارت تریدن و طلب باری نمودن استقواء شیفته و حیران کردن استقالت سخت
 و طلب فسخ و استعفاء نمودن باشد استقراء طلب ضیافت و جستجو نمودن و جمع کردن آب و جلد گرفتن
 شکار نمودن و قریه بفریشتن استقصاء کوشش کردن و بنهایت چیزی رسیدن و احاطه بشی نمودن با
 استکراء کرایه گرفتن باشد استلاب ربودن استلا و التجاء استلام حجر لس کردن
 آن بیوسیدن یا بدست مالیدن استلانت نرم گردانیدن استلای طلب نوشتن از حفظ و اطباء باشد
 استقامت اطمینان بهم رسانیدن و تواضع نمودن و بدروغ چیزی بکسی از خود نمودن استساج
 طلب اولاد نمودن استسجا و باری خوشتن استسها ز طلب حاجت روانی نمودن باشد
 استساض طلب کج و بد خوشتن باشد استسناک مبالغه در عقوبت استسطاق

طلب سخن و راز کسی نمودن باشد استخفاف تنگ و عار داشتن از چیزی استسار طلب موت
نمودن است استیجاب سزاوار شدن استیصال ازین دین کندن باشد استیجاب بعضی
استیصال است استیفاء تام فرا گرفتن باشد استیفاء طلب حق و فرا گرفتن آن استیلاء و پناه
خواستن استیصال ضعیف شدن و ترسیدن استسرة جمع سرة بعضی جید و است و بعضی و پاکیزه
پاکیزه و پاره حریر سفید و بضم موضعی که از آن ناف را ببرد استسرة اعلاء و غلبه است استسقا
جمع استقس و بزبان رومی عناصر را گویند و اصل چیز را استعاف قضای حاجت استعاره
منت گذاردن و روشن شدن و بروشنی نماز صحیح گذاردن و بالفتح کتابا و منفردا استلوب بضم اول
طریقه و روش استسباب بیابا کوئی اسوه بکسر اول و ضم آن خصلتی که شخص آن لایق مفذائی میشود
کرد و پیشوا و مقتداران نیز گویند اسوله فریب با و غایتها استسوات بلند کردن نام اشباح به
سیاهی و هیأتی که از دور بنظر آید و اشخاص و کالبدها استسبال بالکسر معربانی نمودن و بجه زادن شیر صبر
کردن زن شوهر مرد و با فرزندان و دیگر شوهر با نمودن و بالفتح جمع شبیل است که بجه شیر باشد استسبال
آمین کار با به دیگر استات بالکسر پراکنده کردن و بالفتح پراکنده استسمام بوئیدن استسمام
داخل در کاری شدن استسر بکسر شین تنگ و از حد گذشته و بسیار شادی کنند و بفتحین و تشدید بکار
اشطان جمع شطن است که طاب دراز باشد استسکره مرغ شکاری را گویند استسقا ص جمع
شقص بالکسر است که بعضی حصه و نصیب و پاره از زمین و از هر چیزی باشد استسنة دهی است با صفتان استسوط
دویدنا و گردش کردن با جمع سوط است استسب سبایه و سفید به هم آمیخته که سفیدی او غالب باشد
اصداغ جمع صداغ است که موی بناکوش و میان چشمها و گوشها استصطباح با بداد شراب خوردن
استصطباح با هم بیک صحبت داشتن استصطحال گرفتن کلوسینه و آواز استصطباب گرفتن کردن
استصطکاک بهم زدن و کوفتن و پیچیدن استصطلاء گرم نمودن استصطلام ازین دین بکندن
استصطناع نیکی کردن و برگزیدن استصقاع نواحی و اطراف استصلع کسی که موی پیش سر نداشته باشد
و بضم اول نوعی از مار است استصطرام زبانه کشیدن پیش و دویدن و سیلان آب اطراف و مبالغه در
اطراف و فسانه و اعدو است اعاری زمان اعباء بالکسر خسته و مانده شدن و دشوار نمودن کار
خسته کردن کسی را در کار و بالفتح احوال و اقبال استعراء خود را منسوب بکسی نمودن استعسا
میل و عدول از حق و جور و ظلم استعقال بند نمودن و بستن و پای جانور را گرفتن و بستن استعساء و لاحت
و طرف داری و با عنایت بودن استعناء و مخالفت و مجانبت و معارضت و میل از کسی یا چیزی

اعتناق دست بکردن با کسی نمودن و چیزی را بکردن خود گرفتن و بدنه و عهد قبول نمودن آعراف
 ریشه و دانیدن دخت و مضبوط شدن در کار عشار بالکسر صاحب ده کیت و تهمی شدن و بالفتح دکیما
 و نصیبهای قمار و قوادم پرمغ اعلاق جمع علق است بمعنی نفیس هر چیز است اعمان السماء صفا
 اعواو نیزه جمع عود است اعیان قوم اشرف و بزرگان ایشان باشد اغارت بنشیب رفتن
 رفتن و سخت تافتن و فور رفتن چشم در مغاک و نیک تابیدن رسیان و غارت کردن و شافتن و غور نمودن
 در کار انجباب میکرو ز راه رفتن و میکرو ز اسودن در سفر انجبر خاکی رنگ و کرواود و انجبان
 شرب خمر بوقت عشا انجرباب بخریب شدن انجربار فریقه شدن و ناگاه گرفتن انجصاب
 بزور و ظلم پسیرا گرفتن اغتبال حیل و قتل سجده اغراء ولوع و حرص دادن و برنجختن اغرا
 کرامی داشتن و خاص کسی شدن و غم بزرگ کسی آمدن اغرنده بمعنی اعتلاء و غلبه است اغریر لغ
 فرمان راه اغرلا میشی بزبان مغولی اعزاز باشد اغضاء شرکان بهرم نهادن اغوار بالفتح جمع
 غار است که جایهای اندرون کوه که جانوران مادی گیرند باشد و بمعنی لنگر و جمع گیر از مردم نیز هست افاف
 جمع افات است که بمعنی دروغ و بهتان باشد افانین جمع افان است که شاهای دخت و اجناس کلام و طعن
 و اسلوب آن باشد افذان سخنانی سرخ و قصهای مشیده باشد اقراع بکارت دخت بردن قصاص
 بالکسر فصیح زبان شدن و روشن شدن صبح و خالص شدن شیر و آمدن عید ترسایان افضاء رسانیدن
 و بصرف رفتن و راز خود کسی ظاهر کردن و بازن مباشرت نمودن و برود راه آنرا یکی نمودن افلات
 ناکما نیهای بدون خیال و فکر و چیزهای سخت و جبری و نام مرغی است افلاؤ پارهای بکر افالت
 فسخ کردن و سامحه نمودن و در گذشتن از گناه اقا نیم جمع اقوم است برومی اهل بر خیز باشد اقبیه
 جمع قباء است اقمحام انداختن خود را در کاری بفریاد و ناگاه اقداح آتش زدن و عیب کردن
 و آب بدست برداشتن چشم بهرم نهادن اقترح بی اندیشه و فکر سخن خوب و شعر گفتن اقرف
 کسب کردن و ورزیدن چیزی را اقتصا و میانه روی در هر چیز و راه راست یافتن اقتصاص
 قصه گفتن و از پی رفتن و قصاص گرفتن اقطاف نزدیک شدن میوه بچیدن و چین آن و قطع
 نخود پوشیدن اقامص طلب صید نمودن و شکار کردن باشد اقیال استبدال باشد اقحوان بابونه است
 اقشعرار لرزه بردن افتادن و موی بر اندام خاستن اقیال جمع قیل است ملک عرب را گویند
 همچون که شاه عجم را کسری گفت اند اکاسره جمع کسری است که شاه عجم باشد الکباب نوشیدن آب
 از کوزه و حسرت بر مافات اگدیش بکسر اول و نیم کیکه مادر یا پدرش ترک و دیگری هند و یا فارسی

فرهنگ و صفا

۶۶۴

باعرب باشد **الکون** بفتح اول جائه سیاه قیمتی که اکابر می پوشیده اند و بکبر اول هم آمده است **الکف**
 بمران و مانند آن جمع کف است و بالکسر نوعی از عیوب قافیه باشد و بمعنی کج نمودن طرف که آنچه در روی
 باشد بریزد و خم دادن بجان نیز آمده است و بکسر کاف و تشدید فاء منع کنندگان و باز دارندگان باشد
 جمع کاف باشد فاء **الکوه** مکانهای تنگ و سوراخهای دیوار **الکوب** سیاه و غبار دار و سرخ تیره
الاکوچ خانه است که ترکمانان و اهل دشت سازند مثل برجند چوب که بر زمین نصب کرده و بر آن
 آنرا بهم بندند و در آن بسر برند ترکی است **الاکم** بفتح اول بمعنی موضع و جای منزل باشد معولی است البتة
 نام موضعی است **الکب** ارسلان نام پادشاه مشهور سلجوقی است و معنی آن شیر بزرگ شجاع است
 چه در ترکی **الکب** بمعنی شجاع و ارسلان شیر بزرگ و طاهر شیرال دار باشد **الکواء** بمعنی چیدن و تابیدن
 و شکنیدن بار و مانده شدن از کار باشد **اللقاط** بر چیدن و ناکاه بر سر چری رسیدن باشد **اللقام**
 لغز کردن و فرو بردن چیزی را گویند **الکاسی** بضم اول بمعنی اسیر را گویند **الکاء** افکندن و باطل
 نمودن باشد **المالغ** نام شهر است در ملک خنای مغربی **الکام** اخذ معنی شهری که دیگری گفته باشد
الکوس بضم اول مخفف اولوس است که قبیله و جماعت و طایفه باشد ترکی است **الکوه** بمعنی رسا
 و پیام باشد **اما طط** دور کردن و سوزانیدن است **امتطاء** امتداد و طول باشد **اقم النجوم** مجر
 عطیه که بفارسی ککشان گویند **امعان** و در اندیش و تحقیق باشد **اطلال** از برجی نشستن و طول
 گردانیدن و اقرار کردن باشد **امعاء** جمع موه که رطب و مروارید و ریک سفید و سردی و شمیر نازک
 و شیرین باشد **اما بیر** جمع انبار است **انمار** پراکنده شدن باشد **انحال** سخن کسی بر خویشتن
انتقاض سلب کردن عهد و پیمان باشد و باز شدن تاب ریمان **انکاس** نکو سازی است **انماء**
 انساب باشد **انتهاج** روشن شدن راه و روش است **انتهار** فرصت یافتن و غنیمت داشتن آن و
 انتظار فرصت کشیدن است **انتهاض** برخاستن و کوچ نمودن باشد **انقلاب** معیوب شدن و ملامت
 شنیدن باشد **انجاء** بالکسر دیدن و پشت کردن ابرو و بالفتح بندبای زمین **انجا** و یاری کردن
انجاء ز سجا آوردن و عده **انجد** جای خوب زمین **انجر** لنگر کشتی **انحسام** انقطاع اندر راه
 سرکش و حیران انداز **ابلاغ** وعده ترس و بیم و عقوبت است **انز** حاج کننده شدن از جای و اضطراب
 و پس رفتن **انصلاح** بیرون آمدن ماه از تحت الشعاع و از پوست بیرون آمدن هر چیز و گذشتن از چیزی
الاسباب فحش شنیدن **الاسباب** عطا یافتن و تعجیل و تسدیی راه رفتن **انشوطه** عقد **انصرام**
 انقطاع و آخر شدن شئی باشد **انصلاح** و درستی آمدن هر چیز **انصاء** برهنه شدن از جامه و کشیدن

شیر و قطع شدن بلا و زایل شدن رنک و نخبه انفعال جمع نقل معنی غنیمت است انفت بافت
 نکت و عار باشد انقصام شکسته شدن و از هم جدا شدن انفکاک جدا شدن هر چیز از هم و از
 شدن انقاس جمع نقص بمعنی عیب و سحر به باشد انقشاع باز شدن ابراز آسمان و دل غم
 انقصاص شکسته شدن و پراکنده گردیدن اجزای اعضا و افادون و تباه شدن و فرو آمدن چیزی بخیری
 انگلیون بمعنی ملون است و آن در فارسی مثل بوقلمون است در عربی انواعه بالفصح هسته های خرماد و کبکسر
 قصد نمودن و دور شدن و طول کشیدن سفر و قضای حاجت و بسته شدن هسته خرمای نارسیده آنها را
 ریختن آب و غیر آن و بریزان شدن آنها کوشش نمودن در کار و مبالغه و اصرار در آن و جدا
 کردن اینق خوش و خوب و تفریح و خوش نایده آواید و خوش و دواهی آوای
 خویشی و قرابتها و عهد با و کناها و مستقامت و زمینهای مرتفع آوای نام جزیره بحرین که در خلیج فارس
 و مروارید خوب از کنارهای آن بیرون آورند آویه در ترکی بمعنی پشته و توده است آووک بمعنی
 موزه و مغف و نجشیده شده را گویند آوخمسی بمعنی عرضه داشت باشد آوژن بمعنی فکنده است
 اوصاب امراض باشد اوصار چرکهای چربی و بدبیا باشد اوطار بمعنی حواج باشد
 اوعیه جمع وعاء است که ظرف باشد اوعا و جمع وعاء است بمعنی خدمت کردن بجهت خوردن
 و ناکس و فرومایه و خادم قوم و تیری از تیرهای قمار که آنرا نصیبی نیست و کودک را نیز گویند اویجا
 اوعار شدت گرمیها و حقد و عداوتها و آوارهای شکر اوکار آیشهای مرغان آوکوس
 قبیله و طایفه و جماعت مغولی و ترکی است آوکوش نصیب بخش قسمت و حصه آویه بمعنی کاشا
 گویند آویجت بضم اول عدت و شوکت باشد آویتر از بیماری و شکلی و سرعت در حاجت
 و خنده و زیا و نمودن در بیع و بجاقت مغبون شدن آبداب بالفصح طرف جابه و شرکانهای چشم و لب
 قطع نمودن و میوه را چیدن آبراق ریختن چیزی را آبرلمان آرام داشت ریزی و واکل کردن
 شیر بچراگاه و مطلق واکل کردن و دوام باران بر سبیل سکون آیاق بمعنی پایله را گویند آیات
 حکومت و سیاست آیاقچی بمعنی آبدار و شدابدار را گویند آیلتاع رسیدن میوه باشد ایجاء
 بمعنی اعطاء و بخشش است ایجاء و حی نمودن است آیداع رنک سرخ کردن و امانت دادن و پود
 نادن باشد آیدون بالفصح و الکسر بمعنی هیطور و اکنون باشد ایراع بمعنی آتش زدن و از انبرش
 بیرون آوردن باشد ایفاق ترکی سخن چین و تمام و مفید را گویند ایفعال داخل شدن در کار و
 بهتمای چیزی رسیدن و دور شدن و آمدن و شد نمودن ایفاق موافقت باشد و بمعنی درست نمودن نیز

فرهنگ و صف

ع ع ع

آمده ایصال فراوان نمودن خیر بر کسی ایقاع بجنک انداختن مردم را بهمیدر و مبالغه در کارزار و چون آوردن و انداختن و برنجختن ایقاع هرزه کوئی و با آواز آوردن سکت و صد ایقان تحقیق یعنی نمودن ایل بمعنی پیام و مطیع است ایلاق بکسر اول در ترکی جای سر در اکویند که سلاطین بوقت گرمی انجاروند با ششم خود و بعضی مصیف خنند و بفتح اول نام ملکی است در ترکستان بکاره رود و چون ایلچی بزبان ترکی و مغولی رسول و سفیر و قاصد را گویند و بیارسی بکت و پیام بر باشد چه ایل بمعنی پیام است و چی اقاده معنی فاعلی است یعنی پیام دار یا پیام کد باشد ایلغار بمغولی و ترکی سبعت و تاخت هر چه تا متر راه طی نمودن باشد ایلغو بمعنی قرض است و بمغولی ایلگی بمعنی اطاعت و فرمان برداری است ایل بضم اول بزکی و مغولی قبیله صویشین والوسات و هشام را گویند ایلیم الله بمعنی ایلن الله است یعنی قسم میخورم بخدا که انی القاموس ایقاع مصاحب مقرب درگاه باشد مغولی است ایلش بمعنی مغولی گویند آینی برادر کوچک و برادرزاده را گویند آیواع نزول شخص و جای دادن آن باشد عربیت

حرف الباء

باتر شمشیر بان باوره بدیه و هر چه قولا و فعلا از روی غضب حدت اشخص سرزند باودی آمانا کننده و آفریننده و مرد صحرائی و اول جریز و باودی الرای اول فکر باشد باوخ کردن کش در کشی کشته بارز آشکارا بیه بن آینه و نشر کننده بارقه شمشیر باشد بار یا بمعنی باریاست باسل بمعنی شیر است و کنایه از شجاع نیز هست باسفاق بمغولی شخه را گویند باقعه سختی زمانه و دین ملی باکوره برون با بونه میوه نرسیده و باران اول موسم باشد و چوب دستی را نیز گویند بالش زرد معنی بوده در ترک و مغول طلا و نقره هر یک بوزن پانصد مثقال باقم بمعنی صبح است بان نام درختی است که ازان روغنی گیرند خوشبوی و از ادویه البان گویند بایره بمعنی پازره است و ان حکمی باشد که ملک کسی دهند تا مردم اطاعت او کنند بالیقه بمعنی دایه باشد بالیض مرغ تخم کننده باسن غدا و شدت حرب و اشد حاجت باسره ای باستقلاله واحد باوس خلا نعم است بیت بریدن و نیت خرم نمودن بیتا بریده و توشه درخت خانه و طلیسمان و خنر و صوف بیت پراکنده و فاش کردن خبر و برنجختن غبار و آمده سخت و اشکارا کردن راز و حال بجزو سرایکی از ترس و سیراب شدن بجزوه بالضم میان سنجکال بمعنی کج بخت رولیده طالع است بخوس زمینهای کشته دیم باشد که آبش از باران است جمع بخش بدادت سوء حال بدار بالکسر بر یکدگر پیشی گرفتن و شاقین بدیع نوباوه و نوازه و بخیری و مدتی پیدا

و عجیب و غریب و حادث و علم بدیع علم بیان و فصاحت بر آعت تفوق بر اصحاب در علم و غیره
 بر انکار بمغولی طرف دست راست باشد بر شش چنگال جانور درنده بران جمع است بر چاس
 بضم اول نشاء تیر است و سکی که در میان چاه بکشند تا چشمهای آب از آن بکشد و آب آنرا شیرین نماید
 بر زن کوچه و محله بر زن نام اشکده است بر سن پنبه یا شبیه آن بر طیل سنگ در
 برکت بالضم بمغولی کلاه است برالت شکافکی و قطع امر و با تجربه بودن و رای درست بمضبوط
 بسالت و لیری بسد بخ مرجان و مرجان باشد بستین قمر زنگ بسق آب دهن بکن
 و بلند شدن نخل بسیم بستیم و ضبط بشوکید پریشان بصاصت نازکی پوست آدم
 و پرکشت و آهسته آهسته رفتن آب بصاعت مال التجاره که بجائی فرستند بطانه بکسر است
 خالص و آستر جاده و دوستی نهانی بطر طعنان بخت و بزرگ منشی و اسودکی بطل شجاع باشد بجا
 بالضم نام موضعی است قریب مدینه که میان اوس و خوزج در آنجا جنگ عظیم شده بود بعاث بالضم
 و القح و الکسر نام مرغی است اغبر که شکار کند و مرغ ضعیف زبون که مردار میخورد بعاق بفتح اول
 کلاه باشد بغمته ناکاه است بغمه حاجت و مراد باشد بقیه بمعنی باقی مانده و بالکسر هم بعدی است
 از ابعاد و صغائر که مصطلح است در تالیف آواز بکمی بفتح اول و سکون ثانی شری باشد که از برج و از زن و جو
 و امثال آن سازند و بعر بی بنید خوانند و آنرا بوزه نیز گویند بکور بضم اول باد و بجایه برخاستن باشد
 بلارک شمشیر جوهری را گویند و جوهر را نیز گفته اند بلبال بفتح اندوه و ناله و وسوس باشد بلبله
 بضم کوزه و صراحی و مشرب باشد و بمعنی اندوه و مشورت و ساعه خوش مزه نیز آمده بلعاق بفتح و اشوب
 بمغولی است بلغم رسیدن بختی عیش و سیاهی و سپیدی هم باشد بنات الماء بطریق
 بنجیک بکسر اول بمغولی جای بستن اسبان چار در راه باشد و عبارت اخری یا م خانه است بنید
 معرب فذق است بنصر بالکسر انگشت پهلوی انگشت کوچک را گویند بواتر برنده بواتر بلال
 بوارق جمع بارقه است که شمشیر آن باشد بواقی دواهی باشد بوار رکت است بمعنی
 و بمعنی آرد و کبک و زمین خراب و هلاک شده و تپاه را نیز گویند بهرا زیور است و ابریشم و بیشک
 گویند و بمعنی برای چیزی نیز آمده است بهی زیبا و خوب و نقره خانه خالی و وسیع بهیم لون خالص
 که باد هیچ لونی آمیخته نباشد بیاب بمعنی خراب است بیان ایضاح و روشن نمودن است بید
 بیابانی که رونده در آن هلاک شود بیری علم باشد بیرنگ هیولائی را گویند که نقاشان پیش از
 کشیدن صورت کشند و آنرا رنگی نباشد و ظاهر این تصحیف باشد چه بمعنی نیز رنگ است بیش بالفتح

نام شهری بوده در خای مغربی بمیض جمع بعضی است که گنایه از شیر باشد بیغاره طعنه و سرزنش
بیلک و بیلک و بیلک بمغولی و ترکی ساعد و ساق دست و معرفت و تحفه باشد بیوسید
امید و طمع داشتن باشد و بمعنی چالپوسی ملک گفتن نیز آمده است

حرف باء الفارسیه

پائیزه حکمی باشد که ملک شخصی دهند و او بر جا رود و همه اطاعتش کند پائیز فصل خزان و برکت یزدا
گویند و گنایه از ایام پیری است پتیاره اقی و بلاورشت و مویب و نازیبا باشد و بمعنی مکر و فریب
حیل و دغا و شدت و سختی نیز آمده است پرچم چیزی باشد سیاه و مدور که بر کردن نیزه و علم بندند
در منه را گویند شرمان بکسر و فتح اول بمعنی افسرده و غمین باشد پیسج قصد و آهنگ و سازگاری
و سفر را گویند شیر ه فلس بایی و پول بسیار نازک مسین که کمتر از آن چیزی نبوده باشد پکنی نوعی از
شراب باشد که بعبری بنیدش گویند پیکان بمعنی فغان و گویند معرب است و بمعنی هرگاه
و پیاله عموما و طاس مس توراخ بجهت تعیین ساعات را که بر روی آب گذارند خصوصا باشد

حرف التاء

تارس سپردار را گویند تار بمعنی تنک و تار یک و حلقه دام و کل سرخ باشد تالک مال کهنه
و ستور و غیره باشد تاتی اباد حاشاست تامل بمعنی استوار نمودن و اسیل بودن است تامل
فراوان نمودن باشد تالک بمعنی تحیر است تامل بمعنی اندیشه و امید داشتن و امیدوار نمودن
تامل مر جا و بلا گفتن است تباعت پیروی کردن است تبایعه جمع تبع است تبخ
فرحاک و شاد شدن باشد تبخیل تعظیم نمودن و عترت داشتن بود تبختر مشیه حنه است تبید
بمعنی تفریق است تبصص قلیل شیر یا آب نوشیدن تبغ طایفه از سلاطین مین را میگویند
تبلیل و سوس و هم و اختلاج زبان باشد تبلیک کنده دهن نمودن و از حیرانی و پشیمانی دست بهم
سودن و سرزد بودن است قمره بمعنی کوس و طبل و دهل باشد تکیجی جاسوس و استراق
سمع کننده است مغولی است تبخیر شکستن و هلاک نمودن است تریب سرزنش و طعنه بود
تجاسر دلیری باشد تجاوب بمعنی محاوره و پی در پی نمودن کاری است تجذیر حساب
نمودن و قطع کردن است تجر به الامصار و ترجیح الامصار نام اول کتاب و صفت
المحضرت بوده تجشم رنج بردن و زحمت کشیدن باشد تجنب دوری نمودن است تجن
پنهان نمودن و اظهار جنون نمودن تجنی گناه کردن تجهم روزش کردن تخرمی قصد چیزی

شایسته نمودن و سخت نمودن و صواب جوئی و درنگ کردن باشد **تجلیل** دست و پای آهسته رسیدن کردن باشد
تخریص برانگیختن و اغوا نمودن و گرم نمودن شخص بر چیزی باشد **تخسیر** تجزیه و ایراد بود **تخصیص** ظاهر نمودن
و شمار کردن باشد **تخصیض** بمعنی برانگیختن و اغوا نمودن باشد **تخلیق** طایر ارتقا است در طیران
تخریت سوراخ نمودن است **تحنیق** خفه نمودن باشد **تخوم** جمع تخم است فتنی برقریه و زمین را
گویند **تخوید** سرعت نمودن تدلیس پنهان نمودن عیب متاع بر خریدار و نیز پنهانی هر عیبی و در غلط و اشتباه
اند **تدقیق** و **تدنیق** نظر در شیئی و غور و دان و دور شدن و نزدیکی شدن آفتاب بغروب
تدوار بگردانیدن محوطه **تذبذب** جنبیدن و تردید میان دو امر و عدم استقرار در مکان **تذمر**
علامت نمودن خود را بر چیزی و تفرقه شده **تذلیب** دنباله دادن شیئی **تذیل** چیزی را دادن چیزی
نمودن و موهبای متوالی را گویند **تراخم** محبت و ملائمت با یکدیگر **تراخی** کاهلی نمودن و تقصیر کردن
و دور گردانیدن **ترافد** تعاون **تراکم** جمع شدن اشیا بر روی هم و یکدیگر و غلیظ شدن پی در پی و پیوسته گردیدن
چیزها و موهبای متوالی را گویند **ترانه** و دوبیتی و سرود باشد **تراسب** اتخا انهای سینه و موضع فلان
تراب بگردانیدن و همین و بالفتح خاک آلود شدن **ترجین** بخشش **ترجیت** امیدواری **ترجا**
بالفتح کوچ کردن و روانی **ترجیب** مرجا و اقربین لغت **ترخان** بمعنی و ترکی بمعنی آزاد و کینه معا
از تکالیف دیوانی و غیره باشد و نیز بکناه مواخذه شدن نام پادشاهی از قوم ترکان خزر **ترس** سپردن
ترشح بمعنی زبیت و تراوش آب از جانی چکیدن آب از چشم و غیره و اندک اندک شیر دادن
بچه را تا قوت مکیدن هم رساند **ترشش** آواز قلم مین کتابت **ترعید** نندید **ترغید** توسیع و تب
ترقد استعانت و طلب عطاء **ترقرق** تحرك باشد و بمعنی **تلولو** و لمعان نیز هست **ترقین** تسوید
موضع و خصوصاً موضع حساب بجهت نشانه که در حساب آمده **ترکیک** تضعیف رای نمودن
ترکک بگردانیدن جائی استین کوتاه پسین باشد **ترمیمص** جبر و مصیبت و صدمه کسی و صلاح
قوم نمودن **ترنگ** بفتحین و کاف فارسی تارک سرو و آوارگان باشد **ترهات** راههای باریک
ترشب از جاده و کنایه از چیزهای پر پیچ و باطل است **ترجیه** دفع بلیت **ترغو** بمعنی نزل
گویند **ترویق** نقش کردن و راست و درست کردن هر چیز و کتاب را خصوصاً **ترشیف**
زینون و نا چیز کردن **تاجم** اشک ریختن و تقاطر را گویند **تسجاع** کلام با قافیه را گویند
تسجیع تکلم نمودن بقافیه و وزن و تردید صریح **تسکوت** و موالاة کلام بر روی باشد **تسحب** بازگرد
تسخی بخشش و اعطا باشد **تسحیف** تحفیف نمودن خصوصاً عقل کسی را و نسبت آن بر زبونی دادن

تسريح پرايدين مال و تطبيق زن و آسان كردن تسيميط خيزي بفرانگ بستن و ارسال غريم و بنگا
 و اسكان و تميم باشد تسوين بچا انداختن شتر و تجوز و اعطاء تسويل تاخير كردن تسويل
 اغواء و آراستگي خيزي نمودن در نظر كسي تشبب افروختن آتش و اظهار جمال هر چه تشبب
 تعلق و حكت زن تشبيب وصف جمال محبوب و مطلق توصيف باشد و معني عرض حال جنون
 نيز آمده تشبث پراكندي تشجيع شجاعت نمودن و كسي اوتوي دل كردن تشذيب راندين
 و اصلاح تنه درخت و عمل اول در قح که از ازاله است و تفریق و پاره پاره كردن تشديد طر و تفریق
 تشمير دامن بر كمر زن و حيث روان شدن و چاكي در كار و دريا نمودن و متياس شدن تشوهر نجات
 و شرمساري تصادم بهم زدن و كوفتن و از بهد يگر بريدن تصادم كرى بخود بستن نصبر
 بتكلف صبوري كردن تصحيف كتاب نوشتن و تجنيس و خطا كردن در نوشته چنانكه صورت لفظ
 تغيير نكند چون بوسه و توشه و غلط در نقاط و اعراب بود تصفيق رزد و امر و تعرض باشد تصلف
 تهن نمودن و لاف زدن تصويت آواز بر كشيدن اتصال آواز شديد تصفا
 تشبه تشبيب طلب علم نمودن تطرف چشم بر هم زدن تطرق راه يافتن تطرف
 تازه نمودن باشد تطفل تدبير در كار است تطفيف كم نمودن تطواف خواش طوف باشد
 و طوف نمودن نيز هست تطهير پرايدين و تبخير خواب نمودن و نخيدن درم و ديار ايكه فسه
 بعد از ايكه متفرق بخيده باشند تطاقر طفر خواستن تطا هر مد طلبيدن و بهد يگر را ياري دان
 باشد تعاريج بلند يا تعارضي تعزيت گفتن بهد يگر را تعاطي رسيدن بخيزي و نوازي با خا
 بر سيدن نوازي كه مستحق آن نباشد و معني ارتكاب امر هم باشد تعا و ر بعاريه طلبيدن تعارف
 بي مبالغه در محبت سرعت تعريض سخن سر بسته و بگنايه گفتن و اظهار كردن و پيش آوردن خيزي
 تعريق دوشيدن و شراب با بانك آب مخين و عرق كردن تعريكت ماليدن و كوشال دادن
 و ادب نمودن باشد و معني درجك انداختن نيز آمده تعزير ملامت و زدن بدون حد يا ضرب
 و معني تخمير و تعظيم نيز هست و تقويت و ياري بهم گفتن تعفف ميل و عدول از راه راست و ظلم بود
 تعضي تجزيه و تفریق باشد تعلقي اوختن خيزي بخيزي عاشق نمودن تعولف بهر كردن و
 معالي نمودن تعويل اعتماد كردن و با دوا بلند كرستن تعييد حاضر نمودن و جمع شدن تعالي
 تافل باشد تعار بهخولي وجه معاش را كويند تعاريق لجاهاي غرق فسه و خيزي هاي زينت و
 و قتل با جمع تفریق است و معني غرق نمودن هم هست تعزير ترفيع صوت طائر تعزير ده گناه

و خطر انداختن خود را تعمق آواز شجاعان مین قاتل و سزاوارتی که خوب معلوم نشود تعمیر اشاره
 بدست یا چشم با برود و معنی سخن چینی نیز است تقاضای اجتناب باشد تقاریر جمع تفریع است که معنی
 فرو دادن و بر آمدن بکوه و فرع چیزی بر آوردن باشد تقاریق جدا جدا پراکنده نمودن باشد تقش
 قسته انگیزی تقشیم معنی تعظیم است تقصی خلاصی از خیر و شسته تقوه سخن گفتن باشد تقاس
 تاخر را کوبید تقاضای یکدیگر را و اخذین و زیاده‌ای شرکت کاری نمودن تقصیر تنگی نمودن در نفقه
 عیال تقیرل تعیف و ملامت شدت تقشف قناعت بقوت اندک و جاید درست تقصا
 قلاوه و کردن بند تقضی از بهادر آمدن جانور و سبب آمدن مدت و از تنگی و دشواری بیرون آمدن
 تقطین ریمان پنبه کردن تقلقل حرکت و مضطرب نمودن تقمّن طلب کردن و قصد نمودن
 باشد تقویض بر کندن خیمه تقیل اقدار و خود را نماند کسی نمودن و در چاشنگاه شراب خوردن باشد
 تمکیر ماصاف و تیره نمودن شیء تمکرمع وضو گرفتن و آب از دهان چون حیوان خوردن تمسّی
 بمغولی اغراز و لوارش و القات باشد تمکعب چهار گوش نمودن از سه طرف عرض و طول و عمق و از پنا
 شدن تکلّم کلام چند تملّاد و برای که نزد شخص توله شد باشد تملّو اضاات تقسیم رسیدن
 تملّج تزدود و هر چیز تملّط مهربانی نمودن و چاکلی و بار بکین بینی تملمّم مکث و درنگ تملّیق
 در هم پیچیدن و عبارات را بهم آمیختن تملّاع بکمر اقل دیدن و بفتح جبت برابر و سوس تملّیح نزدان
 یاد بیان و ناطق و حامل نمودن انبارا تملّوح اشاره کردن و روشن نمودن تملّوب زبان کشیدن است
 تملّیف حسرت خوردن و محزون شدن تملّید معنی تملّاد است تملّوی بر راه و گمراه شدن
 تملّج طوری گفتن یا نوشتن که چیزی معلوم نشود تملّج مکرو سید نمودن تملّیق معنی البطال و هلاک
 نمودن تملّو سرکشی و نافرمانی تملّرن نرم شدن و ورش چیزی نمودن و عادت گرفتن باشد
 تمّعا نشان داغ که بر ران سبب نهند و باج تملّح نکین بودن و عالم شدن تملّل معنی تقلّب است
 و داخل شدن بدین هم آمده تملّیت کسی را با روزی چیزی انداختن تملّیل مال دار نمودن تملّو
 تملّیس و خبر دادن بغیر آنچه سوال بوده در سخن ابر باران بسیار است عطاء طلب عطا
 تملّاصر بهر که را یاری نمودن تملّاصل تیر بدعوی با یکدیگر انداختن تملّاوب بهوت بهر که را کرد
 و قسمت نمودن تملّره دور کردن و پاک نمودن و صاف شدن از چیزهای رست و ناپاک و زین
 معنی دوری از عمت آب و جانوران موزی و بخارات و فساد هوی تملّک پرستش خدای و قاعدا
 خدا پرستی معمول داشتن تملّوق و تملّق معرب تملّح است که چیز نفیس و تحفه یا یاب باشد تملّیق

ترتیب نظم و نثر و غیره **تغال** بغولی حکم کلی را گویند **تغیر** افزودن شدن کسی بر کسی و ماندن و رفتن دادن تیغ سیراب نمودن و بر خور آمدن و دوامی یابح به شمار دادن و آواز و فریاد نمودن و شتر و گوسفند گشتن بجیت مهمانی تشکیل عیрт نمودن کسی و عقوبت کردن **تتم** بمعنی تکمیل است **تمیق** ترغیب است **توق** مبالغه و تجدد امر است **تو** طایف است **تو** توانی ضعیف و توانی مستی کردن باشد **توجع** در مندی ظاهر کردن و نوحه و مرثیه گفتن **تو** خنی حسرت و پشیمانی **تورط** بوطه و مملکت افادن **تورمی** جاء منسوب بشتر توز و ظاهر اکثر گمان باشد **توستد** بالین و بکیه نمودن و ملازم و بخدمت ن بچیزی و خوار کردن و بریزانیدن چیز را **توسا** میشی بغولی بمعنی توفیق باشد **توغل** دور رفتن و بلوغ و امر و سپردن در ارض **توفر** رعایت حرمت و استیفاء حق **توق** بغولی علم باشد و طوق معرب است **توقل** صعود خصوصاً بر کوه **توقی** پرهیز نمودن و خود را از چیزی نگاه داشتن **توقیر** بزرگ داشتن و عزت و حرمت دادن و آرم نمودن و آرام نمودن **توکیک** موقع نمودن **تومان** بر کی بمعنی ده هزار باشد عموماً ده هزار دینار را خصوصاً گویند که عبارت از ده هزار مثقال زر مسکوک باشد **توامی** نرم رفتن و هدیه فرستادن و دادن بکلیه که **تواف** افادن و آفریدن و مفرخات قوی **توانی** چیز قلیل خواستن **تجم** هجوم نمودن یعنی دخول جمعی بر کسی بدون اذن **تجین** بمعنی بقیع است **تهدی** رشد و دلالت و راه راست یافتن **تکلم** غضب کردن و سرودن گفتن و خراب و ویران شدن و بر چیز گذشته پشیمانی خوردن و تکرار کردن **تیاق** گنگ است که چوبی باشد **تیار** بمعنی موج و تلاطم دریا باشد **تیجان** جمع تیاج است که افسرستانان باشند **تین** انجیر را گویند

حرف الاء المثلثة

تور بلاک و خسران شبه بالضم و التثقیف جها و کرده و میانه حوض **تور** کوهی است بکه شجاج بالفتح و التشدید فروریزنده و روان شونده **ثروت** کثرت مال و عدد مردمان **ثرسی** بفتح ث و لاف مقصوره خاک نمناک و زیر زمین و جای نشی آن و بفتح اول و کثرانی و تشدید یاء بسیار مال و توانگر **ثرتا** نام یکی از منازل بیت و هشت خانه قمر است که بغاری پروین گویند **تغر** بالفتح و ذانهای پیشین و قلعه سرحد کفار **تغور** جمع تغر و چاکهای سینه و رخسار که زیر کردن میکنند **تغار** جمع تغر پاردم را گویند **تغاف** خصومت **تلمه** بالضم رخه را گویند **تمال** کبریا و فریاد رس و مردم کا کدار و بالضم سوراخ غنچه زمین بلند و عقبه کوه **تواقت** جمع ثاقب یعنی سار و روشنی دهنده مرتفع بر نجوم **تورا** بفتح ثین برخواستن کرد و غبار فوخته و مثل آن

حرف الجیم

جارات جمع جار همسایه و شریک و کنعان و زنا داده شده باشد جاریه بمعنی آفتاب وزن جار
 باشد جوار جمع است جاش اضطراب قلب از ترس و پر شدن صحرا از گیاه و هست دادن جالبه
 کشنده و برای کینه انداختن و جای بجای برنده جاکلی بفتح میم راتبه و وظیفه و آنچه برای جابه بهاد و خراک بگو
 دهند جا و مغرب چاد است جایل جولان کننده جبات بدول و ترسان شدن جمع
 نمودن خراج و گرفتن آن جحیدن و جحیدن بمعنی ستیزه کردن است جد بمعنی حظ و عطا و توکل
 و پدر پدر و پدر مادر و بالکسر کوشش باشد جدان جمع جدا که بمعنی دیوار است جدل بفتح اول
 و سکون ثانی عضو و اندام و ذکر و محکم تا فتن ریسمان و قوی و محکم شدن و بفتح ثانی خصوصیت باشد جدو
 عیب داری و عیب کردن و تنگ سالی جدیر سزاوار مکانی که دوران دیوار کشیده باشد جدل
 شادمان شدن و سرگود و بالکسر خج و تنگ و دخت جراره عقربیت که دم خود را بر زمین میکشد و زبش
 کشنده است و کنایه از نیرزه است جربز مغرب کربز است که فریفته جنبش باشد جرتوه بضم اول
 اصل هر چیز بود جرح بالضم خشکی جرده قحطی و نایابی جرار با لفتح و التشدید بسوی جگر
 و شکر بیار و بکسر اول و تخفیف ثانی سب و چیزهای سفالین و زخمها جرار بالکسر بریدن بار خشت
 و شاخ آن و بریدن پشم و درویدن گشت و بالضم آنچه از چرم و غیره بعد بریدن زیاده ماند خراکت
 متانت لفظ و درستی آن با تا می معنی و ملاحظه اختصار جرر دم بریدن و کمی آب و بالکسر لباس زنان
 که از موی شتر باشد و بفتح ثانی مغرب که زردک باشد جشن بفتح اول و دوم حرارت تب را گو
 و بسکون ثانی مجلس عیش و شادی و عید باشد و گویند مغرب کن بمعنی انبوهی نیزه است جغرات است
 باشد جفاف خشکی جفوات جمع جفوه است که بمعنی ستم و بدی باشد جلابیب جمع جلباب
 جلابیل زکمانی که بچرم دوخته بگردن سب و شتر بندند جلب بفتح ثانی زن قحبه را گویند و بسکون
 ثانی کشیدن و بختن باشد جلباب بالکسر چادر و رداء و قمیص و معجز باشد جلبه شبکه و دام است
 و توبره را نیز گویند جلدوی بترکی انعام و صله بهادران باشد که در کاپیش دستی نماید جلی رین
 و اشکار جلید نم زمین یکی از پردهای چشم باشد ججاج بالکسر سرکشی سب وزن باشوهر و بالضم
 و تشدید المیم تیربی پیکان جاجم کیلما جاجش تراشده موی سر و عشق بازی کننده باشد و پنهان
 و تخفیف میم در فارسی بمعنی شوخ و شوخی و فریادگی دستی باشد و بمعنی آرایش و عریضه نیز هست جمجاء
 مبعولی پیراهن باشد جهر پارهای اهلک افروخته باشد جمع جهره جموح سرکشی سب و نافرمانی

شهر رازن و رفتن نزد خویشان خود بر صای او و سرعت در چیزی و متابعت هوای نفس نمودن جمهره
 بمعنی مجموع است **جائب** جمع جنیت است کنایه از اسبان باشد **جنب** بمعنی پهلو است و کنایه
 و بار و صاحب **جنبه** معرب کندیست **جندره** چوبی که در پس و کنارند **جنگساز** برودگان
 فارسی بزبان چپاوی وزیر و اسیر را گویند **جسی** بمعنی اقطاف و چین میوه است از دخت جواب
خشک سال و قحط باشد **جوش** قطعه از شب یا گذشتن آن و سینها جوانان و دست چپ و
 آن باشد **جوسق** کوشک باشد **جو قون** قانام پادشاه چین که قبلاً قاناک از اتراع نمود
جوش مصغر جوشن است که سینه و حلقه بود **جیاو** جمع جید نیک و سره و دراز کردن باشد

حرف الجیم الفارسیه

چالش رفتن از روی تکبر و ناز **چاو** بزبان چپاوی کاغذی بوده از طرف پادشاه هر دو روی
 آن عباراتی چند نوشته و در بازار چون زر رایج بوده و خرج میشده **چتر خانه** و دیواری باشد که از چوب
 و علف سازند و حلقه و دایره که از مردم و حیوانات کشیده شده باشد **چرک** لشکر پادشاهی و بعضی
 اوقات مطلق لشکر را نیز گویند **چمدن** جنیدن و خرامیدن باشد **چندره** بمعنی خنده است
چهار تکبیر کنایه از نماز است **چکل** نام بلاد منع رود سیحون است در ترکستان **چیره** بمعنی چپا
 و عابد و زبردست و دلیر و توانا و مستطاب است

حرف الحاء

حاجر بمعنی مانع است **حاسر** مرد برهنه بی درع و جوشن و خود **حافات** اطراف و جوانب و حاجات
 باشد **حای** جامع و مثل و ما بر محیط باشد **حایز** جامع باشد **حباء** بکسر اول بخشدن و بزانودن
 دست رفتن کودک **حجور** بضم و فتح جمع جر است که بمعنی عالم و دانا و اثر نعمت و حسن و مثل و نظیر بود
حقف مرکب باشد **حث** بر انگیختن و شتاب نمودن **حجاء** جمع حجر بکسر است که بمعنی جره و خطره
 شتر و مطلق حايط باشد **حجال** جمع جل که بمعنی خنقال باشد و کبک زور راه رفتن کلاغ و مطلق جسته
 راه رفتن را نیز گفته اند **حجه** سه را گویند **حذاء** بکسر برابر کردن چیزی یا چیزی و نعل و ستم شتر و آب
 و غیره **حذافیر** سرها و گندهای چیزی **حرار** زنهای گرمه **حرون** بفتح سرکش و تخیری که بالایی
 کوه باشد **خزار** بفتح و بضم سنبوسه و دروست که بسبب غضب در دل پیدای شود **خرم** هوشتاری
 کار باشد **حسان** بکسر نیکان و بضم نیز آمده است **حسان** شمار کردن و عذاب و تلخ و تیرهای این
 ناک و پسند کردن و آتش دیت و بکسر فرمان **حکام** بردن **حسبت** تدبیر و حساب **حسک** غار چپا

پهلو دپشته کوه وزمین و سوسمار و خار مغیلان کینه دشمنی باشد **حسم** بریدن و پیوسته داغ کردن **حسام**
 بقیه روح در جسد و رمق آخر را کوبیدن **حشو** آکندن چیزی که بالاش بقیه بدان گفته کنند و شران خود
 سخن زیاد و خاک پاشیدن **حصافت** محکم عقل بودن **حصان** سبزه حصه در دادن و فحش
 کلاه خشک **حصرم** خرمای نارسیده و انکور سبز نایشین **حصیف** محکم عقل **حصانت** در کنار رفتن
 کودک و پرورش نمودن او را دیر بال گرفتن مرغ و بینه را و با لفتح دور کردن کسی از کار **حط** بمعنی فرو گذاشتن
 باشد **حطام** خورده و شکسته و پوسیده و ریخته شده باشد **حطایر** جمع حظیره جانی که خرمای خشک کنند
 و محوطه که از چوب و نی سازند **حفاوت** مهربانی و مبالغه در پریشانی کسی **حفایط** نگاهدارنده و دیوار
 دارندگان باشد **حقایب** جمع حقیقه نوشته دان را کوبیدن **حکمه** حلقه آهنی که در دهنه بجام سبب کند و
 و منزلت و بکسر حادش و در حقیت شی و عدل و علم و هر خوبی **حلبه** با لفتح اسبانی که تعلیم داده بجهت
 از هر جامیدان جمع آرد و فحش شیر و دوشندگان **حکمت** سیاهی سخت باشد **حمایه** فعل با ی بل **حمام**
 پودنه **حمام** موت باشد **حجمه** صدای یابو باشد **حمیا** بضم اول و فتح ثانی سورت و شدت کاسه سبز
 وستی آن باشد **حکمت** بضم اول فهم و استحکام آن باشد **حنیف** رست در دین و مایل بحدی و ثبوت
 بران **حوالک** جمع حالک است که بمعنی شایسته است و باشد **حوایل** بمعنی منکر و جمع حایل بمعنی سحر و شوم
 و بمعنی متغیر لون و نیز جمع حویل که بمعنی کواه و کفیل است آمده **حور** با لفتح بازگشتن و کم شدن و حیرانی و قهر
 و کت چیزی و باز کردن و ستار **حوراء** زمین سفید و پوست باشد **حومه** موضع کارزار است و معطم خبر
حیارات جمع و اعاطه شی **حیا** ریم جمع حیزوم است که بمعنی میان سینه ستور جای تنگ بستن باشد
حیر مکان کنجایش هر چیز و نیز کناره آن **حیص** و **بص** اختلاط و افتاد و در کاری که راه خروج نداشته باشد
 و بمعنی ضیق و شدت است و این هر دو اسم مجهول و احدی بمعنی بر فتح **حیطان** دیوارها و حایطها **حین**
 هلاک و نوسیدی و نزدیک شدن هنگام **خافت** بمعنی ساکن و ابری که در او باران نباشد **خالب**
 خطیب بنده **خافق** لرزنده و بنده و کناره عالم **خاقان** بزبان ترکی بمعنی شهنشاه باشد و پادشاه
 چین را بخلط کوبیدن **خاوسی** خالی و خراب خایر بمعنی ضعیف است **خباء** بالکسر خبر و خرا
خجابت حیل و مکر کردن **خباط** داغ سرین ستور **خبال** با لفتح ریم و خون تن و در خیابان باشد
 و بمعنی تباهی و هلاک و رنج و مانگی و فساد و زهر کشنده نیز آمده است **خبا** یا مخفیات و پنهانیا باشد
حبط زدن و دو دست و دو پا بر زمین **جبل** با لفتح دست و پا بریدن و دور کردن و عاریت نمودن و تباهی
 و فساد اعضا و نقصان عقل **خامی** بزبان مغول و تاتار ملک چین را کوبید و خا می مغربی ملکی که در آن

خن است می باشد و خطای معرب است خراسی شکست بضم اول زبان چیا وی شهر بزرگ باشد
 سابقا خانایلیغ را میگوید از حجل بفتح اول و سکون ثانی شرمند شدن و شاکر دیدن و زمین پر گیاه باشد
 خدر بالکسر پروه و بفتحین باران و بالضم سست باشد خراید جمع خریده بگردست نخورده و مروراید بهفته
 خر خسته بیجا و بموقع مجادله و خصومت کردن و قتل و غلبان خاطر نیز هست خرات جمع خرزه سطر
 و درازالت مرد و خرص اندک شدن و تخمین نمودن میوه بردخت و کشت بر زمین و گمان بردن و دروغ
 گفتن و بالضم ن سیزده و نخل برآیه از برگ و شاخ و حلقه زر و نقره و کوسواره و بالکسر حصه و شرقوی و بفتحین
 کرسنه شدن و خم می باشد خرق بالضم ضد رقی و کذب باشد خراز بالفتح موزه و درخت خراسی
 بر وزن سکاری نام گیاهی است بیار خوشبو خرو و قهر و مطیع نمودن و مالکیت باشد خسر بالضم زیان و
 بفتحین بفارسی پدر زن و پدر شوهر را گویند خشک کدورت و آزار و خشکی باشد خص بالکسر
 بسیاری گیاه و فراخی عیش و شهر آباد باشد و بالضم کنار و بالفتح شکوفه خرماد و درخت خرما و بیار بار را گویند
 حصل بفتحین غلبه بر کسی بتر و پیمان و زود قمار و تیر انداختن باشد خضم بکسر و فتح آب مجتمع باشد خطا
 بالفتح روشنی ناپاییده باشد و شیطان را نیز گویند و بالضم پرستوک باشد خطل بسیار فاسد و خطا و بی ابرامی
 خطوب امرهای ایشان و عظیم باشد خطوه باین قدین خفت بکساری و بهمغزی باشد خف
 نقض عهد و عداوت خفض عیش و اسودکی و تن آسانی خفقان بالضم بیماری در کلو و بفتحین طپیدن
 دل و جستن باد و جنبیدن علم و غیره خفیر حافظ از فساد و خلأب جای پر کل و لای خلاست
 ربودن خلاعت بالفتح از فرمان پدر و مادر بیرون رفتن و پریشانی و فسق و فجور خلافت بالضم
 و نادانی و فساد و بالکسر قایم مقام نمودن و شدن باشد خلأل بالضم جمع غلت خصلها باشد و بالکسر و
 خلج بفتح اول و ضم ثانی نام شهری بوده در ترکستان قریب رود سیحون خلد بفتحین خاطر و قلب نفس
 و بالضم بیشکی خلست ربودن باشد خلط بفتح اول و سکون ثانی تباهی و فساد و سخن باطل و خطا
 باشد خلق کننده و رنده است خلوب دروغ گویی و فریبده باشد خمائیل جمع خامل است که بمعنی
 ساقطی که او را بزرگی و مجد نباشد خمول خفا و انزوا و بقدری باشد خنث بالضم کسی که در او عیبی باشد
 و بمعنی سخن بد و بد گوئی نیز هست و اسم زنی هم بوده خندریس بفتح ناء و وال شراب کنه و کند کم
 باشد خنسی نام دختر خدام است که شاعر بوده خنصر بالکسر انگشت کوچک را گویند خنقه خفه شدن
 و گرفتن آواز باشد خوان خیانت کننده و ست نظرد نام شهر ربیع الاول باشد خور بمعنی سستی باشد
 خور لوق بالضم نام کوشکی است که لغمان این مندرجهت بهرام کور ساخته بود و خاص درق نخل است

خوط بالقسم شاخ باریک تازه و مرد جسم چالاک خوش سیر و درخت انکور است خوطه موضعی است بنوع
خول یعنی چشم باشد خیلست بالفتح نامی و حرار را گویند خیر آب موج آب که از کنارها بگذرد
خیلاء بضم اول و فتح ثانی یعنی تکر و پند باشد خپول بضم اول یعنی اسبان است

حرف الدال

دار دوزخنده و کروش کننده است واه بمعنی ده است و کنیک و دایه را نیز گویند و آهی زکر
دوست رای و چیز نکر و آهی سخنی و بلا و امر عظیم منکر و باج جمع دیباچ که معرب است
و باوب بضم اول مرد بزرگ جسم نام تراشیده بلند و از را گویند و بدیه جاه و عظمت حیثیت و
عظیم و صدای دهل و نقاره و امثال آن را گویند و پور بادی است مقابل صبا و عیب بزمی فن و درود
و راه باشد و تار جاش که بالای جاش شعار پوشد که بدن فریب نماید و بمعنی شیوه و شعار نیز باشد و تار مالدار باشد
و خل بتحرک خام بمعنی درد و عیب است و خلست بکسر اول نیت و مذهب و هر کار شخص
باشد و راری جمع درسی که لکب عظیم نورانی باشد و رایت بمعنی دشت است و ریت
عادت و جرئت در هر چیز و رخس بمعنی برقی باشد و رخم بروزن شلغم نام جامیست که شراب خود
از آنجا آورد و می درغی منسوب بآنست و رور دوران و رفت و آمد است و رست صدرا طایفه
گویند و عامه بکسر مته و پای زرد مزاج و طینت و عام ستونها و عهد نام زینت جمیده
محبوبان عرب که عاشق رباب بوده و عه و سع عیش است و فین در زیر خاک کردن چاه
و حوض و چشمه انباشته و ق خت و جل و قاقه از چاه تا شصت سال دلال حالت عیش و
زنی را گویند که ظاهر اظهار خلاف و غضب میکند و قهر مینماید و حال آنکه چنین نیست بلکه عشو و غمه میکند و آله بالفتح و الک جمع دلو
و بمعنی دایه نیز میباشد و لک مالش نمودن بدست و ادب کردن کسی و مار بک است و وامه بالفتح رشت
و نقاره را نیز گویند و دمه افسون و حیل باشد و دمر بک و هجوم و استیصال را گویند و مر قبی بمعنی
قلعه و کوه است که کایه از صخره سخت و مضبوط و منته آثار مردم و من جمع نیت و منیه صورت نقش شده بر
سنگ یا بر صورتی باشد عموماً و بت را نیز گویند و آن خمره را گویند و نس چرکین و ناپاک باشد و در
لحاف باشد و والیب جمع دولا است که چرخ آبگشی باشد و وجهه شجره بزرگ باشد و سکا
بمعنی پاله و یا غر بزرگ است و ول تیر جاز باشد که عبری و قل نخند و ولان انقلاب زمان باشد
و ون القلین آب قبل را گویند و و قعج نوعی گشتی باشد و وای جودت رای و بزرگی باشد و وای
جمع دایه است که بمعنی بزرگ و منکر عظیم باشد و وهره بمعنی داس و الت در و بود و ویشیت

فرهنگ و صفا

۶۷۸

بالفتح مجز و خوف است و هماء سختی و عدد بسیار و کرده آدیان باشد و همه آهن لجام که در دهن چهارپایان
و جهری نیز هست که در دوا با جگر آید و هلی مکر باشد و یار ساکن دارد و صاحبان با
ویر باز مدت دراز و پرسون یعنی بسیار و انبوه باشد ترک است

حرف الذال

و باب بالضم کس و زبور عمل و لفظ ضایه میان حدقه و ب دفع و منع باشد و ذب
دفع و نکا پدشت و معنی الت رجولیت و موضع مخصوص زن نیز است و ذبل رماح باشد و ذبول پر شده
و کاهیده و لاغری شده و با و سختی که بفرشتگان کند در آری جمع ذریه یعنی عمر است و ذایر دانه های متوقه در آلیح جمع
ذریعه است که معنی پویگی و وسیله و شفع باشد و ذور هر دوئی که در چشم کشند و عاف بالضم زهر قاتل
باشد و لاقت بالفتح فصاحت و تیز زبانی باشد و ذلول بالفتح معنی رام باشد و ذما به بالضم معنی دنباله و گاه
خویشی و نام موضعی است و زهد از اینز گویند و یضم اول هر تابع و ضم هر چیز را نیز گویند

حرف الراء المهمله

ر آد ارتفاع شمس باشد و جوان حسین را نیز گویند ر اوع پس برنده و باز گرداننده است راسی است
و مضبوط باشد راع مرغزار و صحرا باشد رامش عیش و طرب را گویند راکم معنی ثبات است
راوق آنچه بدان شراب صاف نمایند را نین شلوار باشد راسی معنی راجه است که شاه بندگان
را اید دست آساید و کسی بطلب فرستندش رایض سوار کار که آموزنده کرده باشد رالع
خوش آئیده و اسب نیک باشد رائق فضل و اول چیزی و خوب آن و خوش آئیده و افسون کننده باشد
رایکان مفت چیزی که در راه یابند ربات کوفته های زئیده رباع جمع ربع است که
خانه و محله باشد ربان ناز و خدای کشتی را گویند ربحن بفتحین کرد و قلعه و حصار و آرمگاه باشد ربقه
ریسمانی است که بر کردن یا دست حیوان ببندند رت معنی ریس مته و فوک زراعت گفته اند رتوت
جمع رت رثا و رثا کسکی و پستی و بقیه ری رجاحت معنی میل نمودن و عطا
کردن و عجز باشد رحب بزرگ داشتن و بختین ترس باشد و معنی رود و نیز آمده رجه معنی میان
سرا و جای فراخ و نام جانی است و بغداد ر حیق شراب بهتر از همه انواع آن رواع جاهت مشهور
و معنی عیال نیز است ر دو معنی طلب است روم معنی تبت رز معنی مصیبت است رز
بسته جاه و تخته جاه و پشته و بالکمر کنار هر چیزی باشد رزون مکانهای مرتفع باشد رزیت معنی ز
مصیبت است رسیل بر تریل خواندن هر چیز ر شق انداختن تیر و غیره و آواز قلم ر شیق نیکو

وزیبا اندام **رَصانت** استقام **رَصین** مستحکم مضبوط **رَض** کوفتن **رَضاب** آب بین شستن
و نرگن باشد **رَضخ** عطائی که زیاد نباشد **رَضراض** نکت ریزه کوچک **رَضیعاء** بچه های شیرخوار
و کنایه از مساکین سائل باشد **رَعاع** رذل حق دنی خادم قوم **رَعیل** قطعه از اسباب و بعضی حق نیز آمده
رَعایب عطا با دالهای بسیار **رُعایت** کف و مسکه **رُعیبه** عطلو کثیر و امر مرغوب
رَفَاة پوشیده دریزه ریزه **رَفارِف** جمع رِفَرَف است **رَفاع** وسعت عیش است **رَفد**
بمعنی عطا باشد **رَفوف** طاقچه در عمارت و جاهای سبز که از آن بساط و فرش سازند و دهنهای خرگاه و دیوانی
بساط و فرش و بعضی بالش و خیمه باشد و پارچه دیبای نازک و نام مرکب حضرت رسالت بعد از عروج و مرور از عالم جسمانی
رَفو اصلاح و نیکین **رَقاد و رَقوت** بمعنی نوم باشد **رِکات** ضعف و پستی امر **رِکب**
شتر سواران و سب سواران باشد و بالضم موی ز باران و مرد **رِکت** سُستی و ضعف و پستی پایی و غیره و
اول بر خیز **رِکض** و **رِکضت** تحریک پهای و دو اندین سب **رِقمه** بالضم قطعه از طباق و کاسه
بمعنی پوشیدنیست **رِمداء** بالفتح شتر مرغ و بالکسر خاکستر باشد **رِمس** در خاک پنهان کردن **رِمت**
اهوات باشد **رِمد** درخت پاک و خوب و خوشبوی و بعضی درخت عود را گویند و بالکسر در فارسی زیر کت و
و فتنه و چالوس کسی که خود را بلامت اندازد **رِیقات** زمینی که گیاه نروید و بمعنی که روان صافی نیز هست
رِئو بالضم ادا نه نظر و نداء مد صوت و طرب **رِواء** بالکسر و الضم تر و تازه و سرسبز و بمعنی خصب نیز آمده
رِوعت بالضم ذهن و عقل و بالفتح خوف و فرح و جمال باشد **رِوسی** حرفی از قافیه باشد **رِوی**
تفکر در امر است **رِمان** مخاطره و مسابقت **رِخیل** بالضم ترس و بالفتح شتر ماده لاغر و پیکان
باریک و تحقیق است **رِیغ** رقیق باشد **رِیوة** کشادی میان پای در قمار سهل و نرم و مکان بلند و پست
و فراخی فرج **رِیبه** ترس و تعبد باشد **رِی** سیراب و نیکو شدن **رِیات** بلابل شیشه های پراز
رِیع ثرب **رِیع** فضل هر چیز و زیاد شدن آن **رِویع** جمع نیست **رِیقات** سیلان آبها بر وجه ارض و نیز
آن و بمعنی آب طیل نیز آمده و لغمان را نیز گفته اند و نمود و روشنی **سراب** هم هست

حرف الزاء

ز آخر دریای پر و نیز کناره پُر آن و جوش صحرا از گیاه و جوش مردمان و بمعنی فخریه نیز آمده است
ز آهره روشن و مرتفع **ز**ج آهنی که نعل نیزه است **ز**جل نیزه زدن باشد **ز**حاف بالکسر
مستی و از اصل خود دور افتادن و کم شدن عقل و صلاحی است در شعر **ز**حوف جمع زحف بمعنی جیش پا
باشد **ز**حیم دفع و کنده شدن کشت باشد **ز**راد زده ساز باشد **ز**راعت کشت کردن و دیدن

فرهنگ و صفت

۸۰

مال بعد حاجت زرقاء اسم زینت از ابل یا به از قبیلہ جدیس که اگر مافی و مقابل نبوده تا مسافت سه روزه راه میبرد زرقا بمعنی عیاست زرقه بمعنی قطع و خذروادی باشد زروسی نام داریوست که در چشم کشند و بمعنی زلو بهم است زریجه خطره کوسفند را گویند زرع بمعنی شاید باشد زعیم سید قوم را گویند زعما جمع است زقه مرغ کوچک را گویند زلازل حرکت های زمین زلقه بالقسم نزدیکی و درجه و منزلت و بعضی زشب زسخ ذقن که آنرا چانه نیز گویند زمد چوب است باشد زوبین نیزه کوچکی که سر آن دو شاخ است زوراء نام دجله بغداد است زهاب حشره است گویند زهره بمعنی متلا الا باشد زهره کیه را گویند زلع بمعنی شک و میل از بهر خیر و نفرت و کینه و فراغت جمعیت خاطر و گردیدن آفتاب و نوعی از حصیر باشد زراغر برای فارسی چیده دان مرغ باشد که به عربی حوصله خوانند زرف بالقص بمعنی عمیق و منکاک و زود رفتن و زود بختن تازه شدن حرارت و به شدن باشد

حرف لشین

ساکین قح و پالۀ شراب خوری باشد سا فوج شاخ و برکی که بروی آب آیند مغرب ساده است سار خوشحال کننده و پنهان نمایند باشد ساسان جدار و شیر با بکان و سلاطین با ساسانی فسوب آیند ساطع بمعنی مرتفع است سالی دیرینه را گویند سامت طالت باشد سماء جانور زرد کزنده که نمشد چون زنبور و عقرب ساو بمعنی زرخورد و باج و خراج باشد ساهره روی و سطح زمین ساید بمعنی سید باشد سائیس آمر را گویند سباب جمع سب است که دشنام باشد سباب خواب و راحت را گویند سباب جمع سب است که بمعنی بیابان و ارض مملکت بعید الساف بود سباط بالقصبت باشد و بالقصم کثرت و وسعت را گویند سباق بالقص پیشی بردن و درویدن و در چوب سبای و بازو سبال جمع بلبت دایره وسط لب علیا را گویند سبت بمعنی رحمت و قطع و دهر و زشتی سرد حیرت و اسب خوب و غلام شوخ جری و زدن کردن و در زشتی بود سبل بمعنی خوشه و باران و غلی میا در چشم سببی نوب و تاراج بود سبیکه ریخته شده مذاب سارس بضم شیار نمودن زمین باشد و بالکسر بمعنی سپردن کسی کبسی و سفارش بود سیر عجم مطلق کل و ریاضین را گویند و در کجا را خصوصاً نامند سترک لجوج و تند و خشن و درشت و بی ازرم و بزرگ باشد سترون بمعنی عقیم است سباحست نرمی و آرامی مزاج سجال جمع سبل است که دلو بزرگ پر و مرد سخی و جواد باشد سجا یا جمع سحیته است که خوبه و خوی و عادت سیکو و خوش

فرنگ و صاف

۶۸۱

بود سبیل و لوزنک پر آب و شخص سخی سبج آب بن و اشک چشم سبج لیت و سهل سبج عادت فری
 باشد سبب کشیدن و بسیار خوردن و آشامیدن سبجان بالقح و الکسه نام مرویت فصیح از و اهل مشهور در
 که بد و مثل نهند سبج لیت و هیات و کیفیت بشود و صورت سدا و صواب از قول و عمل باشد سده سبج
 چه انباشته و بختین اندازه و پشیمانی باند و خوشم و حرص بخیری و نری که شوش غالب گشته سده و بختین
 در بان و حادمان غایه خدا و تجا سده در ب خانه سید میر نام قری است که غنای ابن منزهت برام کو
 ساخته بود سبب مال پیر این با هر چه پوشید بود سراسر آب آغوا باشد سبب کرده زمان و کلام
 و مرغان و غیره و تن دول و نفس را کوبند سبب معروفست و مع التثدی کنیز کی که او را و تصرف آرد و جی
 از شراب که در زنگان معارف است سبب و شاخ را کوبند از کایا کو سفید یا جانور دیگر دیال شراب خوری را
 گفته اند و بعضی دروغ و بهتان نیز آمده است سبب و سبب اول یعنی سبب باشد سبب و تشدید را
 موضعی که از آن ناف میرزد و فصل مواضع ملک و زمین و دای سلطت فرد و بطش سعادت سخن صبی
 سبب بالکسر نرخی و بالقح از دختن آتش و گرم شدن و بالضم گرمی و حرارت آتش و کرسکی شعور جمع است
 سبب معنی فریفته شده و عرضه باشد سبب و سبب از هر چیز و امر حقیر باشد سبب و خوریزی و بسیار
 کوئی و اشک خوین باشد سبب را لپی و صلی را کوبند سبب و سبب بشیم سقا آب دهند کان و سبب کنگ
 سقا نیزه و کسانیکه پیش براندا اموی باشد سبب نام ملکی که دارالکوت آن حاجی ترخان است و از
 ملک خرنیز نامند چه وقتی تصرف ترکان خرنیز بوده سبب که کوچه را کوبند سبب جمع است سبب
 بر کشیدن شمشیر و کار و از نام سبب و سبب که روان از عصیر غیب قبل نشود آن سبب و بکسر سین معنی
 حجاره است سبب جمع سبب است که بعضی طویل عظیم باشد سبب و بدون و بکسر لام نیزه و دراز
 و چاک سبب آب عذب که سهل الدخول در خلق باشد بجهت عذوبت و صفا سبب و صفا
 سلوت عیش فراخ و خوشی سبب بغاری بنسبیلی را کوبند که چیزها در آن گذارند و سبب از این بند و غیر
 مرضی باشد و رویه و از آو ساکت راه شریعت و طریقت را نیز کوبند سبب و لدر را کوبند سبب
 جو اندوی و جان بخش باشد سبب سبب جمع سبب سبب سبب نطق طعام باشد سبب و سبب
 و فتح آن روغن فروش باشد سبب سبب طریق و جهت باشد سبب بفتح و کسر نش و بفتح باشد سبب و کوبند
 سبب بالکسر رسته با و درید را خند سبب ذکر جمل را کوبند سبب بالضم بلندی و بفتح بجهت شکار
 رفتن و بفتح سین و میم تره و شتی باشد سبب جمع سبب مقدم سبب سبب سبب سبب سبب
 باشد سبب بالقح بر وزن و معنی کبیل است و وزن کردن و کشیدن سبب از نیز باشد و چاشنی و صدف نام

فرهنگ و صفا

۶۸۲

کوهی و چیری که از روی و برنج سازند و میان اوقبه دارد و ریسان دروی نموده بجای شش و شادی بهم زند ^{سخت} سقو
 بمعنی شقاوت و آن مرغی است شکاری از جنس مرغ و در دشت ترک و تار و عالی چین بمرسد و گویند بسیار زنده است
 و دو قسم میباشد سیاه و سفید و از آن سقور و قر سقور خوانند سیما ر کبک سرین و نون و تشدیدیم بمعنی ماه و
 که شب خوابد و در دوام کفشگری است سنن طریقه و قانون سنی بمعنی رفیع باشد سوار کبک سر
 برجن و بالقسم بکسار از شادی و خشم و بالقسم مشهور بر جند و عریکینده سوال بیار او گننده و زینت
 باشد سوام جانوران و هر دار و بفتح سین سوران صوفی باشد سوام جمع سائم است که بمعنی چرخه
 باشد سور شهری بوده در بلوک لجان صفیان بمعنی شادی و ضیافت و دیوار حصار و پایه شهر باشد صورت
 بالقسم تیزی شراب و تب و خوی باشد و خشم را نیز گفته اند سوغات برکی شمع که مسافر بجهت بیان خود
 برد سوما و جمع سمد که خوابی باشد سهرایشی بمعنی تادیب را گویند سیاط جمع سوط است که تازیانه
 باشد سیبا و سیمه برکی دیوار است را گویند سیمس بمعنی آب تند و تیز و جلد و نیز بمعنی
 جت و خیر است و طرف شراب را نیز گفته اند سیور غایشی بمعنی نوازش و نطف باشد

حرف الشین

شاد کج بر آوردن بنا شادخ شکنده هر جز و میل کننده از قصد و کوکبت باشد شاد دروان
 سرار و سلاطین و سالیان و فرش منقش و بساط بزرگ کرانامه و نام لحنی از سی لحن بار باشد شاسع بعینه
 شانی مبغض و قبیح کننده شایبه زشتی و آمیزش باشد شایک جمع شکست که بمعنی دام است
 شبق بفتح اول و کسر و نیز سکون ثانی شدت شهوت مجامع باشد شبل بجهت شپوش کلاه و طاق و
 لباس شب را گویند شتاب متفاوت باشد شجن بالقسم هم وزن است شح بالقسم خیلی و حریص بود
 شخ بالقسم شاخ دخت و زمین پلید و اندام و جائه چرکین شاد و شدید بمعنی شجاع و دلیر باشد شحق
 جانب فم را گویند شراح سرکوه و سفیدی پشانی است شر است بخلق و شدت خلا شرخ جوانی و
 جوان شدن و بر آمدن دندان شتر شرفومه کرده اندک و پاره چرخه شمر زه خشکین با قوت تیز دندان
 شمر عهه بالکسر زه کمان دراهدین شرکت بالقسم و الکسر زهر و خیزه تلخ و خطل باشد شرائطه تعلق چیزی بچیز
 و پیمان و شرط و رسن با قه از لطف خرما شط بمعنی رود و دوری بود شطارت بیابکی و نافرمانی بود شطوط
 جور و ظلم باشد شعب شاخه و طرق است شعب انتشار باشد و اشقی موی و گرد آلوده و سرود
 نیز است شعاع متفرق و منتشر باشد شعوه چاکلی است و نمودن چیزی که حقیقت ندارد همچون بحر
 شعب بفتحین بر آیین و شور و فتنه و فساد و بایستی باشد شش کدم باشد شفاوه بمعنی قلیل نفع

فَرْهَنگ و سَنَد

۵۸

هَلَاک و حرف بر خیز باشد شَفِیر ناز و طرف و ناحیه بر خیز شَقَاق جمع شَقَقَه است که بمعنی بخت شترتر
و کج شک و شکافتن بیزم و سخن با آب و تاب بر معنی بود و فرطوم شر که صین هستی از دهن بیرون آورد شَقَاق
یکطرفی و مخالفت و دشمنی و شکاف بود شَقَاق لغمان لاله حمرا بود شَقَقَه بضم اول جاء پیش شکاف و پاره
لوح و عصا باشد شَقِیق برادر باشد شَکَا سست سختی غلظت شَکَا یست مرض دایره و وجع و ناخوشی
کم و کله باشد شَکِکَه بمعنی سلاح باشد شَکَر شکر کننده و شکند باشد شَکُول مانند شَکِکَمه آهنی است که
در جام است و فلان ذوقیکم است یعنی تابع نمی شود شَکَل دادن و دوختن و شک کردن جاء و تبا شدن و کج
زدن جاء و بکسر سلاجی است و تیر کوپک باشد شَمَا مرتفع باشد شَمَائِل خلفها و عادات و فصلهای پسندیده
و دستهای چپ شَمَر بالفتح خرامیدن و بختن اکتیر باشد شَمَل پراکندن و جمعیت و کارهای جمع شده
شَمَن بَست شَمُول خمر و قمر سردان که بطبع شمال باشد شَمَار عار باشد شَاعَت سَکَا
و قباح زیاد شَمَعَاء قبیح با فراط شَمَف کوشور شَمَقَصَه بمعنی هتقضاء است که کوشش بود
و بنهایت چیزی رسیدن باشد شَمِیع قبیح مفرط شَوَار و رمنندگان و قضاء مشهور شَوَاهِق بلندیا
کوه و بناهای بلند سَوَب بمعنی غلط و بختن است شَوکت شدت بَاس و تیزی سلاح و مزاج شَهَامَت
بزرگی و روان شدن حکم و جلد ذکی الفؤاد شَهْم ذکی روشن و قلب و سید نافذ حکم و آب تیز رفتار با قوت
شَهَامَت کنایه از نیست شدن و اتصال و شکست خوردن و باختن باشد شَهْوَق بلذت شدن است
شَهَبَت سفید موشی و پیری شَمِیمه غلیظ باشد شَین عیب را گویند

حرف الصاد

صَاب بیا را شامیدن و درختی تلخ باشد صَا و و صَاوِی تشنه را گویند صَارَم سیف قاطع و
شمیر زن را گویند صَاغَر راضی بذلت باشد صَاهِل مردخت حمد کننده و شتر دست و بازنده باشد و او را
سخت کننده رهنیز گویند صَبِیوح بالفتح شراب با ماد و نیز وقت صبح بجائی رفتن صَایِیَات جمع صَایِ
که رسیده و فرو آمده و صاحب یار و خداوند و زیر و نام مردی باشد صَبِیوحی شراب صبحگاهی است
صَبِیوی بفتحین شمالی باشد صَحْیو بالفتح هو شباری و بهوشی شدن از غمی دور شدن و بر و گذشتن و گوی
و چیز باطل را صَحْرَه سنگ بزرگ صَدْر بمعنی بالاسی مجلس و سینه و با صطلاح فصحا و شعرا کن اقول
از مصراع اول مطلع است صَدْع بالضم زلف و مابین چشم و گوش صَدِی عطش باشد صَر بالکسر
سردی که گشت و نباتات را بزند صَرَّاح خالص بر خیز باشد صَرَامَت جلدی و شجاعت بود
صَرَح قصه و بنای عالی و آشکار نمودن چیزی و بختن خالص بر خیز صَرَصَر باد سخت و جانور سب و

شتران عظیم صریر آواز قلم باشد **صَعْلُوك** درویش و قلندر است و مصالیک جمع آن می باشد **صَفَاد**
 بالکسر دوال و بند و غل باشد **صَفَاق** بالکسر پوست نازک زیر پوست سطر که بروی موی روید و بالفتح و تشدید
 فاء مرد بسیار سفر و تصرف و تجارت کننده **صَفَح** گوشه و پهلوی چیزی و دهن کوه و پهنای روی و شمشیر **صَفَقَه**
 بفتح دست زدن خریدار بر دست فروشنده بقصد قرار بیع **صَقَب** بفتحین معنی دوری و نزدیکی ضد هم دیگر
صَقَع صیغه و بختن ناچیت **صَلَاب** سختیا **صَلَف** بالکسر و بفتحین لاف زدن و بی بریدن
 زن از شوئی و ناباریدن ابر **صَلِيل** آواز آهن و سلاح **صَم** سخت **صَمَاء** مشتق از انبت که معنی صلب میا
صَمَاح سوراخ و اندرون گوش **صَمَاج** جمع سخنو است و این لغت روحی است معنی علم و نشان و کمر نبی
صَنَاجَات جمع صنایع معنی چک و دف است **صَنُونَه**ل خرما باشد **صَنِيع** معنی احسان و العاف و وسیله
 نمودن حق تعالی و اسب نیکو نما شده **صَوَادِی** تشکان **صَوَلَت** حمله و جستن بروی باشد **صَوَلَمَان**
 معنی چوکان است گویند معرب است **صَمَال** بالقلم آواز اسب و بالفتح و تشدید با اسب بیا را که زنده
 باشد **صَمَوَات** جمع صهوة است که معنی جابای طایم و اطراف پشت اسب و پس گوگان شتر باشد
صَهِيل معنی مهال است **صَيَاح** آواز تشدید هر چیز و خصوصاً روبا را بود جمع صیحه است **صَيَال**
 حمله کردن است **صَيَب** ابر باران ریز باشد

حرف الضاد

ضَا فِي فراخ عیش و تمام نعمت و با کثرت مال بودن و فایض الوجود **ضَبَاب** بالفتح ابر یا که متقل بین
 شود و از آبپوشاند و مرد و قوی جبری فحاش باشد **ضَجَرَت** تنگی دل و بی آرامی از غم و قلق بجهت آن
ضَخَامَت کلفت و بزرگ شدن **ضَر** سوء حال باشد و سکت **ضَرَاب** جلع شتر و با کسی شمشیر
 زدن **ضَارِعَت** زاری نمودن **ضَارِعَر** مالهایی که کسی با و اعتماد کند و از و نباشد و بعضی از مال شتران
 و کوسفندان را نیز گویند **ضَرَب** صنفی از هر چیزی باشد **ضَرَعَام** بالکسر شتر درنده باشد **ضَرَم** شاخ
 نخل و گنبدی است که بان آتش افروزند **ضَعَايِر** مویهای کیس که در هم بافته باشد **ضَغَايِن** کینه **ضَلِيع**
 کج و سخت باز و سخت پهلود اسب تمام خلقت و کمانی که در چوب آن گنبد **ضَمِين** کفیل و متعدد و پذیرنده
ضَمْنَت نخل و سبب طبعی **ضَمْنَك** تنگی **ضَوَارِب** مرغانی که بطلب روزی روید و زینهای است
 پر درخت و شبهای تاریک **ضَيَاب** جمع ضئب جانور دریائی است و دانه مروارید **ضِيم** ظلم و
 نقصان نمودن حق کسی و تضییع آن **ضَمِيرَان** کیا هی است که شاه سپهر غم گویند
باب الطاء

طَارِف مال متحد را کوبید طَرَائِف جمع است طَارِم یعنی خانه چوبین و خرگاه و سایر درخت
 باشد طَارِی آینه از جانی و ناکاه روی دادن و عارض و ظاهر شونده طَاف مست پراز شراب باشد
 طَاقَت تکلیف و دشواری و مع را کوبید طَاقِدِیس تخت خسرو و نیز و معنی ترکیبی آن طَاقِی است
 طَاق نیم خایه کنایه از آسمان باشد طَاقِیات جمع طَاقیه است طَبَطَاب و طَبَطَبه آواز آب
 باشد طَرَد راندن و دور کردن طَرَف صرف درویشی باشد طَرِی اقبال و مرد درویشی
 طَرِیان بر سر چیزی در آمدن طَرِیف مال طَرَف و متحد است طَرِیقَه لباسی است بافته شده
 از پشم یا مو که صوفیه پوشند و رفقا بقاعده دین و با اخلاق حسنه متخلق شدن طَعَان نیزه زدن
 و بالفتح عیب کسی نمودن طَفَرَه برجستن طَفَرَات جمع است طَفَل باریان و نزدیک بغروب شدن
 آفتاب طُغُول غروب شمس باشد طَلّ مطر ضعیف در طوبت طلاوه بر سه حرکت غولی
 و بهجت و قبول و پذیرائی دل و بحر طَلّاح جمع طلح است که معنی شکوفه خرا و درختی است خاردار طَلّاح
 پیشروان لشکر طَلّایه نگاهبان لشکر که با طرف آن شب بگردند و نفوس لشکر بجا نهند طَلّق بالفتح
 آه و سکن شکاری و ناکه را کرده و روز و شب معتدل و در دزد که زانرا صین زانیدن پیدا شود و جسمی است
 سفید شفاف چون شیشه و ریسمان تابیده طَلَل پشته با طول جمع است طَلَح بصر ارتقاع آن باشد
 طَنز استرا و افسوس باشد طَنَطَنه صوت و آواز و حکایت صوت طَنُور باشد طَنین آواز
 کس و طشت و طاس و کوس و مانند آن از آواز پشه و زنبور بود طَواری مرو کنند با طَوایه
 اطاعت باشد طَواعِیت جمع طاعی است که رئیس صال بود طَوُو جبل عظیم را کوبید طَوُک
 معنی جشن و مهمانی بود طَوِیت خانرومیرویت باشد طَیَارَات قسمتهای آب طَیْلان
 کلمه را که در نه طَیْره خشم و غضب طَیْره خجالت طیش تند مزاجی و غضب طَیْلَسَان نانی که خلیج است

حرف الطاء

طَالع میل کننده و نمت زده دستور لنگ و سکی که در شب خواب کند طَبَاء اهوان است طَعْن
 بالفتح و فحش کردن و از جانی بجائے شدن و رسی که هو دج و بار بدان بندند

حرف العين

عَاقِقَه کنیزک جوان مسوره عَار لزم عیب بر چسب عَاصِف یح شدیه عالییه بالای نیزه
 عِباب بالضم درخت خرا و دهنه وسیل عظیم و بلند ی آب مائل پر خیز عِبارَه تعبیر کننده و تر
 کننده و شکافنده عِبَث استغنین و کثک بافتاب خشک نمودن باشد عَجْرَه هکت چشم عَجْوِی

فرهنگ و صاف

۶۸۶

بساطهای کرانایه و هر چیز نفیس **عجهر** زکس و بستان فروز و پامین عتقا و عدت و ساز راه و ساختگی سفر
عقاق سبب نجیب **عتب** میان کشت بابه و وسطی یا میان وسطی و بنصره و بالضم ششم گرفتن و ملا
کردن و بالکسر بار عتاب کننده **عتقه** حاضر و مهیا **عتامی** یعنی فساد و لون بایل بسواد و احمت و پر موی
اطلاع باشد **عترات** کتابان **عشور** مطلع و با بصیرت **عجر** بضم اول و فتح ثانی غلیظ و درشت
و بفتح ثانی سطر و فربه شدن و بضم حاشیه ها که دور کتاب نویسند و بفتح اول و سکون ثانی دم برداشتن و بشا
و دیدن سبب **عجز** مؤخر شئی **عداة** دشمنان **عده** آنچه ساخته شده باشد برای حوادث **عدا**
رخساره و خط ریش و سفیدی که میان گوش و زلفین است **عذراء** بالقح دوشیزه دیگر باشد **عذل**
ملامت باشد **عرابت** فحش و کلام قبح **عراص** جمع عرصه است **عراضات** جمع عراضه
که بمعنی تحفه و هدیه از طعام و غیر آن باشد **عراعر** فربه و منتهر و بفتح اول و کسر چهارم اطراف که آن است
و منتهران باشد **عرجاء** کفاره باشد که بربی ضبع خوند **عکرده** کوه فسطاطی که در ته آن آب باشد
عرج درخت سرو که هی است **عرف** جود است معرفت جاد و با احسان **عرقوب** بالضم کمی
و چپ که دای و ساق مرغ سنگ خوار و راه تنگ در کوه و کار بزرگ و دشوار و هست و حجت و دلیل حلیه
و بهانه و نام مردی بوده که بدروع و خلاف وعده در عرب شهرت یافته و ضرب المثل است **عمرم**
معنی شدیدی است **عروض** رکن اخیر از مصرع اول مطلع است **عریف** بیارشناسنده و ترس
و سردار قوم **عزالت** گرامی شدن و کیاب بودن و دشوار شدن و قوی کردن **عرب**
مردوزن بی جفت **عسیر** دشوار **عصف** میل و عدول است **عسلی** نشان دو صله جهودان که در
پیش سینه دوزند **عشوا** آمدن بر کسی بی اراده **عشور** ده یک و خراج و باج کرک باشد **عشیر**
جزئی است از عشره مثل معشار و عشر **عصا** به جماعت و کرده **عصا** کار دشوار و بیماری سخت
عطب بلاکت باشد **عطفه** بازگردان هر چیز و اطراف رز **عقر خاک** عطار می و نوعی از جفا
سرخ **عقیره** صوت مغنی و در کیسند و قاری **عقیده** جمعش عقایل است بمعنی کرمه هر چیز **علا** له
و انا و بقیه شیردانی پر خیز **علق** نفیس هر چیز **علاق** جمع است **علقم** درخت تلخ و هر چه تلخ باشد حصا
خبرزه **علک** صمغی است مشهور **عمران** آبادی و بالفتح دو گوشت پاره آویخته بر کام عمه کوری عودا
عغنه نقل کردن سخن **عغفود** خوشه انکور و خوشه میوه اران و غیره **عغین** کسی را که مطلق قوت با
نباشد و مادر او چسبن باشد **عواقق** کینه زکان جوان **عوار** بهره حرکت عیب و شکاف و خستنا
و بضم و تشدید و او خاشاکی که در چشم افتد و مر و بدل و ناتوان **عوهر** جمع عاصر نوعی است از باد و کنایز

مواد شتر عواکب جمع عاکب بمعنی جمع کثیر و از دحام و غبارها عوالی بالای نیزه و ارضی است یا
نجد و ارض تمامه ماوراء که دتری چند قریب مدینه عوان زنان شهر دار جمع عون است عواکب
جمع عائد صله و معروف و منفعه و تبعه چیز عوحش و هر را گویند عولیس چیزی که اتحاج معنی
آن مشکل باشد خصوصاً از شعر عویل باواز بلند گریستن ععی در ماندگی سخن خلاف که گفته و راه
بردن بجزیری و عاجز شدن از استقامت چیزی ععیث افساد باشد عقیام درخت خار را گویند

حرف الغین

غاب بیشه شیر در فارسی سخن پیوده و چیز ضایع شده بیکار مانده و بقیه و زیاد آمده خوردنی غا
نعمت باشد غاویه ابری که با باد براید یا باران با باد غارب کابل باشد غاص پربا
غال زمین است و نام کیا هست و بنت درخت سلم و در فارسی خانه زنبور و سوراخ جانوران باشد
غامرات زمینهای خراب و غیر ذی زرع غایله دایمه باشد و شتر و حقد گویند باطن را نیز گویند
غباوت احمق و کند ذهنی غبیس رنگی است خاکستری غجبور ذهاب و مکت ضد بهیگر غبوت
شراب بقاء غجبی نادان در کار و حق غداف زاع سياه و در کس بسیار پروموی سياه دراز و ب
در فاهیت قدر ضد و غدتی صبح کننده و بصبح چیزی خورنده غراء آفتاب و روشن و با
و کنایه از عبارت فصیح بود غرث جوع و در شکلی باشد غرر و در کنایه از عبارات فصیح باشد غرر
جمع غره است که ماه و سه و قومی و سفیدی پیشانی سب و بهتر از هر چیز باشد غعرش بالقسم شتم و غضب با
غعرض نشانه تیر غرم نادان و بالقسم کوسفند و بزکوبی میش دشتی بود غرماء قرض داران
غزارت کثرت عقلمن چرک و خون اهل جهنم غشتم بالفتح ستم و ظلم و سب و شکستن و فتنیدن
چیدن در شب غشوم ستمکار غصص شاخ درخت باشد و بالفتح بریدن و گرفتن چیزی و از اجابت
بازداشتن کسی از غصارت طیب عیش غفر بر گشتن از چیزی غفصت بمعنی فحاشه باشد غلا
لباسی که زیر جامه می پوشیده اند غلواء بالقسم حدت و غر و اول جوانی باشد غمام بالکسر ابرغیب و عالم
و بالقسم زکام باشد غمرات آبهای شیر غمران شده تا و نام جائیت و پوشیدگی غمته اندوه و
پوشیده غملاء بالقسم غنا کنندگان و غنا غنچ بفتح و ضم غرامیدن و عشوه نمودن و غمره و کرشمه با
غوار کثیر الغارات غوارب اعلای باشد غواشی پردا و پوشنده و جمع غاشیه که زن پوشش باشد
غوالی جمع غالیه است که خوشبوی باشد غوانی جمع غایه زن جمیده استغنی از زیور جوان را گویند غواو
ابریائیت که وقت صبح پیدا شود و باران دهد غوایل دواهی باشد غخی کراهی و نام وادی است در درخت

فرهنگ و صاف

۶۸۸

ویراه و تباہ و نا امید شدن **غیاض** بالکسر است و بالفتح بیشا غیث باران عمید نعمت باشد
غیض بالفتح کم شدن آب و فرو رفتن زمین و قلیل از کثیر باشد **غطان** جمع غوطه است که بمعنی فرو
 رفتن و کدوال باشد **غیلان** جمع غول است عیله حیل و قیل بحله

حرف الفاء

فانک جری باشد **فاحشه** هر چیز بدی که از حد بگذرد وزن بدکار و کنا همت و زشت دوی **فارد**
 یکنه و جد و کاد و شتی و شکر باشد و بفارسی یکی از بازیهای هفتکانه نرودا گویند **فار** هر موش و نامش
 مشک باشد **فایزه** نام کنیزک بارون که بیار به صورت بود و نامون از او بهسم رسید **فانک** جریها
 یا بسیار جری **فتش** جستجو و کاوش باشد **فتق** شکافتن باشد و پراکنده و اختلاف میان کرده
 نیز گفته اند **فتک** هر سه حرکت غفله بر کسی رفتن و شدت بر او نمودن یا تمل نمودن او را و کارهای
 عظیم نمودن و دلیری و غدر کردن و زخم زدن باشد **فجیعت** مصیبت و الم سخت باشد **فحشاء** کاری
 که از حد گذشته باشد و زنا و بخل و امساک و منع صدقات **فدان** دو کا و که با هم بندند بجهت کارزار
فذلک سر جمع حساب که محاسبان بعد از اتمام نویسنده و انرا میزان گویند **فر** زیبایی و شکوه و
فراہیت زیرکی و اسادی و نیک رفتن است **فراش** جمع فرسید است و آن شکاری باشد که شیر گرد
 او را شکسته باشد **فرخ** جوجه مرغ است **فرض** جمع فرضه است که کرک باشد **فرقر** شتاب بخیر
 خواندن یا نوشتن **فرند** کبیر شمیر و جوهر آن باشد **فره** سبقت و پیشی بردن در بازی باشد **فرماه**
 بمعنی فرم است **فروه** لباسی است معروف و پوست سر و زین سفیدی که در او کلاه نباشد و بمعنی غنی
 و ثروت بود و تاج را نیز گفته اند **فرهی** شان و شوکت و عظمت باشد **فرعان** ترساک و پناه
 جوی باشد **فره** از عاج کنده و غالب و بفارسی زشت و پلید باشد **فیط** ناخن گرفته که دور اندازند
 و پوست سفیدی که بر خرم باشد **فیل** نعل باشد **فشل** فرع و جبن و ضعف **فصیل** دیوار و دیو
 حصار و بجهت شتر از مادر جدا کرده **فضاحت** رسوائی و رسوا نمودن باشد **فضاضت** شکستگی و ریزه
 ریزی چیزی **فطام** قطع باشد و از شیر باز کردن کودک **فطیم** بچه از شیر باز شده **فطاطت**
 درشت و غلظت **فطاعت** شدت شاعت و قباح و دشمن چیز **فقطع** شمع و قیج از حد و اندازه
 گذشته و بمعنی آب کوارا و زلال نیز آمده **فعم** و فعا به مثل باشد **فکاست** طیب نفس و نعمت **فلا**
 بیابان خالی از آب و گیاه و معمای فراخ و وسیع **فلاق** شکافنده **فلج** بالضم طغره و غوز باشد **فلده** پاره
 جگر و پارهای طلا و نقره **فلوات** جمع فلوات **فماء** بالکسر ستان و درگاه **فقطاس** ظرف آب

کشتی **قنک** جانوری باشد پر موی که پوستش از سوز زم تر و گرم تر است و منسوب بقرف که جائی است در دشت ترک و تاتار فواش جمع فاحشه است فواش جمع فحش است فیا فی جمع فیه و فیه است که بمعنی صحای بی آب و نیز بیابان همواره باشد **قیالت** قبیح رای و ضعف هستی آن باشد **فح** بوی خوش داون و ارزانی فصل بهار و فراخی باشد **فیروزان** شهری بوده در بلوک لجان اصفهان ۵

حرف القاف

قآن بزرگی و مغولی پادشاه و نشان عظیم باشد **قاره** نام قبیله تیرانداز است در عرب و راه پیشین بلند **قاریوان** معرب کار و نهت **قاف** و دال کنایه از مغرور و هرزه است **قانت** طالع و فرمان بردار باشد **قیاب** بالکسر قبه یا و بالتضم شمشیر بران و مینی بزرگ و فربه **قبایع** جماعه و طایفه پس ماندگان **قبس** آتش گرفتن و دهنش از کسی کسب کردن و آنرا اقباس خوانند **قبقب** بالفح شکم باشد و بالکسر صد فی است دریائی **قمام** گردوغبار **قحاب** بالتضم نوعی از سرفه سبب و شتر و مردم و بالکسر جمع قبه است که زن بدکار باشد **قحمه** بفتح اول و سکون ثانی پیر فروت بسیار سال و بالتضم رفتن در مملکت و انداختن خود را در خطر **قد** دراز بریدن و از بریدن بکنند سخن کوتاه کردن و بریدن میان و بالا و قامت و اعتدال باشد **قداحه** نکت آتش زن **قدح** بالکسر تیر آشفیده بی پرو و پیکان **قدر** بفتح اول و ثانی ثبوت صور با هیات اشیا است در عالم نفسی بوجه جزئی **قدرخان** نام پادشاه ترک در سمرقند **قدغن** بزرگی منادی و حکم با تاکید **قدف** تنزیح ماء و ریختن آن و آب بدست از حوض برداشتن از هر چیزی و بیخ وخت **قذرا** قدر پلیدی و ناپاکی ضد نظافت **قدف** نکت انداختن و تی کردن و پشام دادن نیست بدکاری و زنا کسی دادن **قرا** بزرگی سیاه را گویند **قرا ب** غلاف شمشیر باشد **قراکینی** عمومیت منسوب شخصی ترک که با قراکین بوده و نیز قبیله منسوب با و را گویند **قرا ره** بهر سه حرکت چیزی که در ده دیک از مرق مانده باشد و آب سردی در آن ریزد و جای مطمئن از ارض و کوتاه قد و بیابان همواره **قرا ع** بالکسر قریه زن و شمشیر زن و بالفح و التشدید مرد سخت صلب **قرا قزم** نام تختگاه چکنیز خان است در مغولستان که شمال دیوار حد ملک چین است و معنی ترکیبی آن ریت سیاه است بسبب آنکه آن شده و اطراف اکثر ریت نکت آن سیاه میباشد **قربان** جای شمشیر با غلاف و حامل آن **قرپوس** کوچه زمین که قاش نیز گویند **قرطه** گوشواره باشد **قروم** جمع قرم است که بمعنی شترافزار نگرده و متهر قوم باشد و نیز خورون شترکیه را **قرمجه** و **قرمچیت** جودت ذهن و عقل سلیم و استنباط هر چیزی با آنها **قریر** بالفح و التشدید نوعی از پیشی است و پرنیز کاری و مرد پرنیز کار و نفرت از چیزی و در ترکی یعنی اول

فرهنگ و صا

۴۰

بهارا گویند قریح سید و بزرگ و یکانه قریق و قرق و قوروق منع و بند و بست را گویند قرغان
 و یک سین قزل سرخ و بیکجا باشد قزلجه بمعنی اشرفی و آبله سرخ که سرخش نیز خوانند قسطا
 بالضم و الکسر برومی بمعنی میزان باشد قسطل گرد و غبار باشد قستی گمانا قسین سخت دست درگاه
 و نام مقامی است قسعم شیر درنده است قشلاق جای گرم که ملوک در وقت سردی روند و از آستانه
 خوانند ترکی است قصارا پایان کار و آخر چیز باشد قصعه کاسه ده مرد قصم شکستن چیزی
 چنانچه بد شود و بضم اول و فتح دوم و بفتح اول و کسر دوم شکنده باشد قصا ثبوت صور با هیات شایسته
 در عالم عقلی بوجه کلی و بمعنی حکم نیز است قصب جمع قضیب که شاخه درخت است قضیم پوست
 که در آن چیزی نوشته شود و علف سوز قطا طایری است معروف به دایت و عرب بدان مثل رنگند
 مذاقت و راهبری بفارس او را مرغ سگ خوار گویند مرغی است کوچک و سیاه رنگ کامل و آنکه سنگریزه بخورد
 قطان مقیمان و ساکنان باشد قطر بالضم طرف و جانب و ناحیه باشد قطمر بالکسر شکاف است
 خرما و پوست نازک آن یا نقطه سفید که بر پشت دانه بود و در اصطلاح محاسبین شش دانه است که آن سدس تقریب
 و تقریب سدس فیل و قیل سدس فلس و فلس یک جز از دوازده جزء خردل و خردل سدس حبه و حبه ربع طلوع
 و طلوع ربع دانه و دانه سدس درهم میباشد قطیعه رسته کوسفندان و کا و غنای آن و جاده محل
 معروف قعبری و قعبره شد بدخیل بد خلق یا شد بد برهیل و یا صاحب خود قعبره کودل
 و عمیق و دود باشد وزن بعید الشبهه که خواش در قعر فرج آن بود قفار جمع قفر زمین خالی غیر آباد که
 و گیاه در آن نباشد قلاح بالضم جستن آب و راه جسته رفتن آن قلامات ترکی باقیها باشد
 قلاوز ترکی طلایه شکر را گویند و دلیل آنرا نیز خوانند قلج ترکی شمشیر را گویند قلج اضطراب و بی
 آرامی قلماش بالضم پیوده و هرزه و یا و باشد قما جمع قما است که بمعنی خواری و فربهی و کوچکی باشد
 قمار نام شهریت بهندستان که عود قماری بدان منسوب است و بالکسر بدو باخت و بازی که معروف است
 قما حله بالکسر جادری است که بچه را بدان چینه قماطر بمعنی شدید و سخت باشد قماقم بفتح و ضم
 سید و بزرگ باشد ققممه طریقی است معروف قمه بالضم اعلی و سر بر چیز باشد ققمیز بالکسر ترکی
 نام خوردنی باشد قما فذ جمع قفذه است که خارش باشد قنخی خرنده باشد قنطار بکسر وزن چهل
 و قیه زره است یا هزار و دویست و یار یا هشتاد و هزار و درهم یا صدر طل از طلا و نقره یا هزار دینار یا بقدر پر شدن
 پوست کا و از طلا و نقره قنقل بضم هر دو قاف نام طایفه است و ترک و نیز گفته اند نام موضعی هم است
 و قنقل منسوب بآنست قنوخو خسته خرما و خالص از هر چیز قنه بالضم و نشدیدن و سرکوه و بالای

فرهنگ و صفت

۶۴۱

خیر و بالکسر تارسیان و نام داروئیت قنیت مکتب باشد قنینه شیشه شرب باشد قوا و جمع فایده است
که بمعنی عصا کش و لشکر کش و برنده آن و پیش برنده ستور باشد قوا و ص پرهای بلند بال مرغان باشد قوا و
معنی اندازه و یک جا و دار باشد قوا و ص شیرهای بز و قوریلای برکی جمع کنکاش و شوری
و جشن را گویند قوشون برکی اشام و فوج لشکر را گویند قهرمان خازن و کسبل و حافظ و زیروست
شخص قایم بامور و دراکویند قهرمزی بمعنی جوع پس و بکشتن بازگردد را گویند قیادت لشکر کسی
آن باشد و عصا کشی پیش بردن ستور را نیز گفته اند قیاس صره جمع قیصر است قیاس را نام شریف در
ملک غور قیصر نام شهنشاه اول روم است و بعد از آن یازده نفر دیگر از شهنشاهان آن مرز و بوم را بلیق
داده اند و ابالی مشرق عموم سلاطین روم را قیصر خوانند قیصوم نوعی از برنج است که گیاه بومی مادان باشد
قتل پادشاه عرب را میگویند چنانکه کسری شاه ایران را قتیات کیزر کان مغنیه باشد

حرف الکاف

کایت خاکسند و پلاک سازنده و بروی اندازنده باشد کاب بمعنی شراب خوردن است
کایت پرکننده میان شیئی باشد کجج لکام سب را کشیدن کبست بمعنی حفظ و زهر باشد کتیا
جمع کتیبه است و بمعنی شکر و نیز آمده است کد کشش بطلب چیزی و کوفتن و در جست رفتار و آب جا
کشیدن باشد و بمعنی رنجیدن و رنجاندن نیز هست کدح سحی و عمل و کسب باشد ککر بالفتح و التثنیه توانا
و مراد و بمعنی حمل کردن نیز آمده کرا بمعنی کدام کس را بود و کرایه رهنه گویند و بمعنی چیز قابل نیز باشد کراوس
رسمهای سب و نزدیکی کامها کراس اجزای صحیفه باشد کرش بمعنی نشواری باشد و عبال مرد و ولد
صغارا و نیز باشد و آواز و صدائی که در وقت خواب از راه دماغ مردم آید کروس لغز و چپان باشد کروه
مشقت و بی میلی و ناخوشی باشد کزک بقحمین جزای عربی و فارسی قلاب و قلابه و آهن سرکچی که بدان قیل را
رانند و برای فارسی و کاف فارسی چینی که برای تغییر دایقه بعد از شراب خوردن و بمعنی کمزیری باشد
کسری شاه عجم را میگویند گویند مغرب خسرو است که بمعنی شاه باشد کسیره نان پاره باشد کسط
رفع و ازاد و قطع باشد کشتک مخفف کوشک باشد که بمعنی قصر است کشم نام شهری است و نیز نام در
سروی که زردشت گفته بود کفاح بالکسر جکت روبرو و گفتن چیزی و بوسه دادن کلال و کلات
ماندگی و خیرکی چشم کلاشت بمعنی حراست و زدن تازیانه و ناخیزدین باشد کلکل بفتح هر دو کاف لری
بسیار ترش بود و بمعنی برزه کوئی و کا و کا و نیز آمده است و بفتح هر دو کاف صغنی است که آنرا مقل گویند کحماه بمعنی
شجاعان باشد کمیت بالقسم شراب بسیار سرح که بسیار میل باشد کز بالکسر شش کنائس جمع

فرهنگ و صا

۶۴۲

کنیده است که معبد یهود و نصاری باشد گفتش بافتح زنون خانه کنشکات بضم اول و فتح ثا ث مغولی پنهان
گویند که نو گویند کفران نعمت کنند است کو آرش در اندوه افتاده باشد کو اسمر جمع کا سر است که شکسته باشد
کو مال حی متر سب و خادم و راعی آن باشد ترکی است کوچ بفتح اول جائه باشد که روز خبک پوشند
کو و ن آدم کند زمین و بفهم باشد کور بفتح اول در عربی معنی افزونی و چ و ستار و شتر و کا و بسیار باشد
و بغاری جای خراب که پشته و شکلی بسیار داشته باشد کیفر بفتح اول مکافات نیکی یا بدی باشد که محنت بکسر اول
و ضم ثا ث بروزن می بخت پوست کفل و ساغری سب و خربست که بمعنی خاص و باغت کنند و دانه دار
می باشد و پوست و هم کشیده و ترنجیده را نیز گفته اند

حرف الکاف الفارسیه

کمر از ان بضم اول بمعنی خزان و جلوه گاهان باشد که رفت رتبه و تخر و ناز باشد کزک بکسر اول
و دهم سیر و تماشا باشد و بضم هر دو سر را گویند و این لغت مغولی است کوچ دادن بضم اول و در ترکی بمعنی
زور و کومک و مدد دادن باشد کوز کا بفتح اول و ضم ثانی و هر دو کاف فارسی بمعنی کوس و طبل باشد مغولی است

حرف اللام

لائی بمعنی کوئی است چون هرزه لائی که بمعنی هرزه کوئی است لا و دیاهی نازک باشد لایح بمعنی آشکار
باشد لباقت بفتح اول بمعنی خدایت است لبوق بفتح اول و کسر ثانی عاذق را گویند لبوق شوق
زنی که در شدت حرکت شهوت و غنج و دلال باشد لتوت بضم اول پاره پاره و استوار یا وزنده و گویند
باشد لعلجه بفتح هر دو لام لقمه در دهان گردانیدن و شوریده سخن گفتن و پیشان بودن کلام چنان که مطلب
مفهوم نشود لعلجه ترکیبی باشد خوشبوی که بجهت تربیت دماغ تربیت دهند و نیز ترکیبی است معطر که بجهت بر
و خوشبوی بر بدن مالند لدم بفتح اول و ثانی زدن سنگ بهم وقت صیقل یافتن لطیمه بازار عطاران و بی
که دواهای خوشبو بر آن بکنند و ظرف و کیسه طیب را نیز گفته اند لفق بالکسر کناره درز و دو سخن را بهم آوردن
و بهم چیند لقمه بکسر اول یکبار دیدن تم بفتح جمع آوردن و نیکو کردن و صلاح نمودن باشد لوازه
معنی نواذب و حواش باشد لواحج سوزندگان جلد و بدر داورندگان بدن و ختیا لواحج زندگان شمشیر
و سوزندگان لواحج آستان و بار داورندگان لواحج جمع لایح است که آشکار باشد کو عت بفتح
سوزش عشق و دوستی و سوزن دوستی دل کسی را لقمه بفتح و ضم ثانی لقمه زبانه اش لیان
بالکسر تن آسانی و فراغت و نرمی کردن با هم و بفتح در فارسی بمعنی تابان و درخشان باشد لیث شیر و زنده

حرف المیم

ما شقه بمعنی جاذبه و مصابت است و زنده تازیان نیز آمده است ماهیت شیئی چیزی است که حاصل شود
در عقل از آن چیز نفس آن سواى عوارض خارج او مثل بخار و محل ترکیب و محل اجتماع شیئی مآویه طعابى است
که بجهت مهمانی یا عروسی درست نموده باشند مآلوس دوست و منقې همراه جسم خوی گرفته مآلوف
یعنی همان وقت حادث شده و تازه رسیده مآویه مرعده باشد مآهول ابل کرده شده مثلا مکان یا هول
یعنی جایی که اهل و عشیرت خود را نرفته مآیوف آفت رسیده مبارات بمعنی معارضه باشد
مبارک بفتح میم و کسر راء جمع مبرک است که خفتن کا شتر باشد مباسم بفتح میم بمعنی ثغوب است
مباغی مطلوبات باشد مبانست مواضع حدیث و استخبار مستغنیات مطلوبات و خواستهها باشد
مبجل بمعنی سیده معظم باشد مبدوات متفرقات و غایات هر چیز و قسمت شده باشد مبرح شیئی
دبند و زیاده کننده آن مبرحه جای شدت و سختی مبرز شخصی که بر صاحب خود فایز آورده باشد در
فضل و شجاعت مبرمات بضم میم و فتح راء مسکما مضبوطها و جامه که تار و پود آن مضبوط بافته و با
قماش باشد مبضع بکسر میم چیزی که قطع کند و ادیم کند مبهوت حیران گشتار هر چه مبهیت خوابگاه
و جای نازن شب ممتا و و بمعنی منقطع و کسی که بر او ثقیل شده باشد ممتا و زود رسیده و زود گذشت
متباسق نورانی و درخشنده متبذو بمعنی متفرق باشد و حقه کننده و نسیه نگذاشته متبهرک
شده باشد متبرع عطا کننده که بر او واجب نباشد آن عطا و بمعنی فایز بر صاحب و فضل و گرم نیز است
متبرم محکم را گویند متجانی زایل شونده از مکان خود و عدم استقرار در جای باشد متجانف بمعنی
متایل باشد عموما و میل از حق خصوصا متجاوب جواب دهنده و میگردد متجوه صاحب جاه و گویند
متداع بلاک شده و شکسته شده و بریده شده و فود گرفته و سادی شده باشد متدفع جوشن دارا
متدفع بمعنی ثابت و مضبوط است متدش چکین و ریختن بر مایع باشد متدفع بمعنی
مضطرب و ترساک باشد متدفع متحرک باشد متداجم بمعنی متقاطعوئی در پی چکین شک و
باران باشد متدبرل جوشن دار و پیراهن پوشیده باشد متدکرب نار و مینج آن باشد متدکرب
ساکوس دار و بقیل باشد متدو متفرق باشد و بمعنی رانده نیز است متددر دهن بگردد و دهنیا باشد
متدقاب بمعنی نزدیک است متدضع خاضع و ذلیل و فقیر باشد متدغرق ضرب خورد
و متدغرق در آه گیرنده باشد متدقاد با هم عید کنند باشد متدقلل متحرک را گویند و بمعنی آواز
کننده نیز است متدکرب بمعنی کلاه دار است متدکرب چل کننده و صاحب کید و کربا باشد متدکرب
صاحب فضل باشد و عادت دار نیز است متدکل دخل دین و ملت باشد متدکرب بمعنی مناسب و متابع

و بالظن باشد متناصل یرون آمده باشد وریش خضاب کرده رانیز گویند متوسد یکمیکه کنده است متوقل
 بمعنی متصد و بلند مرتبه باشد مشابرت بمعنی موافقت باشد مشار محل ظهور و هیجان و بلند شدن است
 مثال عیوب باشد مثانی اوتار عود می که بعد اول است مشری صاحب مال و ثروت
 مشقه بضم میم و فتح و تشدید قاف یکی است نرم که نلین کنند بان بساط را بتخفیف و کسوف زنی که حل او
 ظاهر شده باشد مشکی بضم تائیت مثل است یعنی حاصل تر و درست تر مشول بضم میم نقاب قیام باشد
 مشیب جزای نیک دهنده و عطا کننده را گویند مجادح کنار پای دریا و ستارهای مایل بغروب
 مجاذبت چیزی را با یکدیگر کشیدن و با هم دگر نزاع نمودن باشد مجارات دشمنی با و دفع الوقت
 نمودن است و بمعنی با کسی رفتن و چیزی را را اذن نیز باشد مجارات مکافات و پاداش را گویند مجاز
 حدس در بیع و شرا باشد مجازی بضم میم کدکننده و خبر دهنده باشد مجافات بضم جیزی از
 جانی برداشتن محاطه نیکوئی کردن کسی باشد محامای حامیلی باشد مرصع بجواهر که زنان اندازند و سپهر نیز
 مجاهرت مغالبت و جنک رو برو و اظهار دشمنی باشد محاهر مسارع و اثبات قتل کننده و مهتیا
 کننده باشد مجبول مخلون باشد محذاف بالکسر پاری گشتی و بال مرغ باشد محذر بضم میم و تشدید
 دال آنکه آید و آید داشته باشد مجدود صاحب بخت باشد مجلبه مکتب باشد مجلوبات مکتبات
 باشد از غایم و غیره مجلبه بالفتح محل عرض و اظهار جلوه محبت سپهر و حامیل مرصع زنان باشد مجون
 بضم اول بی باک باشد مجا جر جمع مجربستان و گوش چشم که از نقاب منکشف شده باشد محاضرة محال
 و دلیری نزد پادشاه باشد محاماة ممانعت باشد محاطه بر یکدیگر حمل نمودن و برداشتن چیزی با هم باشد
 محاکلت جستن و خواستن چیزی باشد محجر منقش از هر رنگ را گویند محتمال متکار و حیل باز را گویند
 محمد اصل و منزل بر خیزد محمشد بمعنی مستعد باشد محجل هب چهار دست و پا سفید را گویند محجور
 حرام کرده شده است محذر بفتح اول و کسر تیم جای حرب و نزاع و دایره را گویند محروم ضبط
 کرده شده و سخت بسته شده باشد محصص بمعنی مبین و ظاهر شده باشد محصون در قلعه باشد
 و محفوظ را گویند محض بفتح اول و کسر ثانی تشدید و مایل بان را گویند محط منزل باشد محفوظ
 پوشیده و دور گرفته شده را گویند محقون ممنوع ریختن خون باشد محلق سزده شده محمک
 دریافت کننده است محول بضم و فتح و او موضع غربی بغداد و طفل کیلا را نیز گویند محما زید کانی
 و جمع وجه باشد محیر و محیره حیران کرده شده و بدوران انداخته شده محاششت دشتی و سخت زنی
 با یکدیگر نمودن محاضن بالفتح دروزه گرفتن و در آب خوض نمودن و فرو رفتن و شور شراب و شروع

در کاری با تامل نمودن محالیت است مرتبه کان و شسته قدان محال آثار و علامات و جایابی خیال
و مکان و نشانه باشد محبوس کمون و مخفی و مخزون را گویند محال بالضم منکر و فریبنده باشد محظوظ غلام
مخطوط را گویند محرقه آلت شکافتن باشد محرقه آلت طعن و تند نمودن را گویند محظوظ چوب
باشد محظوم نشان کرده شده و ممنوع از تکلم نموده شده باشد مد بمعنی سیل و برآمدن روز و مد و از دو
و بسیاری آب و پهنی و رسیدن و چشم بچیزی و طول مدت و مهلت و جذب و مد و درودت کردن و در کمر فچی و
گذشتن و دراز شدن چیزی و کشیدن و ستودن و بالضم پایتیه است مد ابرت تدبیر نمودن و ببردن آوردن
تیرازد ف و دشمنی کردن و پشت نمودن باشد مداج بالضم مطاع و مشع را گویند مدارج بمعنی پله
و مراتب باشد مدارج جاها باشد مداولت مداومت و انقلاب زمان و دورزون باشد مدر
بفتح اول و ثانی کل و خ و کل و شهر باشد مدرقه بکسریم و تشدید قاف الی که بدان چیز را گویند مدر
هلاک و متاصل کننده باشد مدعی پایان و غایت مدت را گویند مداح اغنام جمع کرده شده
مراء سیزده و مجادله و جد و انکار مرابط بضم اول موجب برابر باشد و بالفتح جای بستن اسبان مراد
بفتح اول و یم جای خالی از زمین و مکان تنگ باشد مرسل جمع مرسله است مرافقه کمیدن به دیگر را
مرافقت معاونت و عطاء باشد مراقب جای ناک نرم مراقبی بالارونده با به دیگر و تفوق جوینده بر
هم مرام بضم اول مراد باشد مراهمه بالضم کربستن کسی و بمعنی مسابقت و مخاطره نیز هست مراکه
جمع مریر است مربع منزل قوم خصوصاً در بیج مربعه بکسریم چوبی است که دو نفر از طرف با یکدیگر بر
دایره بایستند و بالفتح زمینی است که در آن ربوع که عبارت از موش دو پا است داشته باشد مراتب صاحب
شک باشد مرما و بمعنی طلب دارا گویند و درنده است مربع بازگشته میرجل پای بند شده و هر
مخفی مانده و شعر و خطبه بدیه گفته شده و لفظی را از معنی بمعنی دیگر بنیاسبت برده مرلخی بالارفته و بلندتر
مرج آمیختن و درهم شدن و آفته شدن کار و کشت و چراگاه باشد مرتب تعظیم داشته شده است
مرد و کردش و گردانیدن مرزمن بکره اول دو ستاره است نزدیک و دشمنی مرتس با می مضبوط
گذاشته شده مرسله قلاده و گردن بند بلندی که بر سینه افتد مرش تراویده و چکیده باشد
مرصد جای انتظار و نگاهداشت و بالکسر راه فراخ باشد مرصوص بنیاد ستوار و برآورده شده
مرغبه مسلت باشد و بمعنی عطاء و اراده و میل کشته نیز هست مرغول بالفتح پیچیده و موی زلف و
کاکل و آواز مرغان و نغمه مطربان باشد مرق شور بانمودن در دیک و پوست بوی گرفته و سر و دکنیزگان
و فرومایگان و موی از پوست با گردن و ببردن شدن از نسیم و بکسر را فتیکه در کشت زار افتد مرموق

تنگ و ضعیف و قلیل گردیده مرعی جای انداختن تیر باشد مروق شراب صاف کرده شده که اصلا دروغش و درو نباشد مرهقات نازکها و پارچهای رفیق و شمیرهای دم نازک تند مرهقات دریا شد با مرمر طناب مضبوط سخت مراحف اسقاط حرفها مراولت مطالبیت و معالجت نقل از جای خود باشد مزدوری چیزهای حقیر و بی قابلیت باشد مزدوریات جمع نیست مرقور داع کرده شده باین تفت باشد عموماً و حمار را خصوصاً گویند مزله جای لغزش باشد مرموم مهار گرد شده باشد مزجر بالکسر ربط باشد مزتیف بمعنی مردود است بجهت غش یا کمکی و پوسیدگی یا چرکینی مساجرت دوستی داشتن با یکدیگر مساجلت بمعنی مفاخرت باشد مسار بالفتح محل سرکوشی و نام قلعه است مسارات بضم اول سرکوشی گفتن را گویند مساری بضم اول شیر درنده را گویند و نام موضعی نیز هست مساعیر بالفتح قیمتهای مقدره و شدت های حرب و اشغال یزید آن و افروزش بارها مسیا بفتح اول جای راندن مساقات بضم میم با کسی نرمی کردن و با هم آب کشیدن و زمین کسی برای زراعت مسام بفتح میم سوراخهای باریک بن موی بدن و بضم میم معارضه باشد مسامتت همراهی و برابری و محاذات باشد مسامیر جمع مسامتت بمعنی معامله منسبت و یکسال در میان کاری کردن مساومت کث در مباحثت باشد مساوسی بالضم برابر و بالفتح بدینا باشد مسجعه بن جانور دار از چرند و درنده مسج بضم اول و معت و رفاهیت داده شده مستباح بالضم متاصل کرده شده مستح بمعنی برنجته ثناب باشد مستصاع صاحب عیال باشد و بلاک شده نیز گویند و بمعنی صاحب ضیاع و ملک نیز آمده مستطرف بمعنی مستحدث و متائف و تازه پدید آمده مستطیر فاش و آشکار باشد مستعل بضم اول جای غله مستقدر سؤال کننده مستحی استعانت کننده مستند نصیحت کننده ثعلب و شونده قباچ شخص با و متفرق و رهنده باشد مستود بفتح و ال امانت گاه و بکسر امانت گذارنده باشد مستوفر بر سر پاشینده چنانچه مهابی جوختن باشد مستوکر بضم میم جای آشیان مستهام سرشته و حیران باشد مشهجن تقیج کرده شده مستهل تخم با دانه مسرب بالفتح چراگاه مسرح مرعی باشد مسارح جمع است مستقب بضم میم نزدیک و دور باشد متد بهدیکر مسلول شمشیر یا کار و از بنام کشیده مسمار بالکسر منج باشد و هر چه بد چیز یا جائی را بند و مضبوط نماید مسمر مضبوط و مسدود شد باشد مستی رفیع گردیده مسود بضم ثانی بزرگ گردیده شده باشد مسور بمعنی مشد و باشد مسوع بخور و عطا کرده شده باشد مشاب خطاطا موز بسم و التباس نمودن آن باشد مشامتة بمعنی فحش دادن بهدیکر باشد مشاخرت

مناعت باشد مشاحنت دشمنی کردن و بدعت گذاردن باشد مشا رطت با هم دیگر شرط کردن مشا
 قری چند است بعرب که سیوف مشرقیه منسوب است مشا رفت بضم اول با کسی تفاخر کردن بحسب و بزرگی
 و بر چیزی مطلع شدن مشا طرت دو نیم نمودن مال قسمت کردن آن و نیمه پستان دوشیدن مشا
 مصطاد باشد مشرقیه بضم اول منسوب به شرف که نام جائی است بعرب نزدیک شام و شمیر را بد آن
 نسبت کنند چه آنجا شمیر خوب سازند مشعوف مجنون باشد و آشفته دل را نیز گفته اند مشعوف معنی
 جفت است مشق از شغ مشق محاوره بر چیزی نمودن و سرعت طعن و ضرب مشكول مشكول مقید و مغلول
 باشد مشكوی بفتح اول و ضم آن نیز تخریج باشد و گنایه از حرم سرای پادشاهان باشد و قصر و بالاخانه و
 باغچه را نیز گفته اند مشف کو شواره دارا گویند مشوب امیخته باشد مشوبات
 قبیح گردانیده شده و عیب کرده شده باشد مشترک یا باشد مصا وفت یافتن کسی را یا چیزی
 مصا ورم بالضم کو بنده و دو چیز بهم و اینرا رساننده و بالفتح سختیا و اینرا با مصاع بالکسر شمیر زدن و
 بالفتح افتادن که از زم مصا فحت حین ملاقات دست یکدیگر گرفتن مصا قبت بالضم
 نزدیک باشد مصا قبت نزدیک و دور شدن از ضد است مصا قبات جمع است
 مصا قع بالفتح جمع مصقع است و بالضم فصاحت نمایند با علی صوت را گویند مصا لغت ریشه
 دادن و مدارا و دما بنده باشد مصا ولت با کسی بر جستن و حمل کردن مصا هرت دامادی با
 مصطا و محل صید باشد مصطح شراب صبح خورده و چراغ روشن نموده مصطبه بکسر المیم
 و کاسچه است که بران نشینند مصطلی گرم کننده و بریان کننده باشد مصع بالفتح ضرب بشمیر باشد
 مصفف برپاشیده و سف زده برای حرب مصقع بالضم بلع عالی صوت باشد مصنع
 بفتح اول حوض و برکه که آب باران در آن جمع شود مصنعه بفتح اول و ضم ثالث یعنی همان مصنع است
 مصار موقع ضرر و نقصان باشد مصافاة منسوب است و مستندات باشد و قری طرف و حوالی شهر را
 که بآن متعلق بود گویند مصا فاة شبیه بچیزی شدن باشد مضرس و ندانه دارا گویند مضطرم
 افزون است باشد مضبوط فشرده شده و زخمی داده شده و سعایت کرده شده و تنگ گرفته شده باشد
 مطار جای پرواز و مرغان باشد و بشدید طاء است تند و مطا ریه با هم طرب نمودن یا مسرور
 نمودن به دیگر را و بعضی عکسین ساختن یکدیگر را هم است مطا رح جمع مطرح است که شکارگاه و اقلان
 باشد مطا روه بالضم بر یکدیگر حمل کردن مطال بالکسر پس افکندن کار دور و دور شدن آن مطا
 جمع مطرح است که جای افتادن نظر باشد مطا ولت معنی عدوت یا یکدیگر است مطا وی تنگنا

و نورد با و چپید با باشد واحد آن مطوی است **مطایا** شتران سواری باشد **مطرا** چشم پوشیده و تحمل
 نموده و نقصان رسیده شده و عود کرده و قدر کاسته باشد **مطریان** قدر کاسته شد با و نقصان رسیده با و با
 کشته با باشد **مطل** بفتح اول و سکون ثانی تاخیر ادای دین و پس انداختن کار باشد و بفتح ثانی نیز درست است
 بهین معنی و در از کشیدن نیز باشد **مطلول** خون مباح شده و از باران تر شده **مططح** بفتح هر دو میم محل افکندن
 نظر **مطمع** بفتح هر دو میم چیزی که طمع در او شده باشد **مطموس** کنه و محو و زایل شده باشد **مطمطن**
 او از کرده شده و او از ره رسیده باشد **مطو** کشیدن و نیک را زدن سوز و سفر و طول **مطمئه** زن فرجه زیبا
 از صد یا زیاده و لاغر تار و بمعنی بسیار خوش صورت نیز هست و کرد صورت و صورت با و الود را نیز گویند و کراست
 داشته شده نیز باشد **مطیر** عود نموده باشد **مطیه** شتر بارکش باشد **مطایه** برت بهم پست بودن
 امداد نمودن و خاطر جمع بودن کسی و جاه در هم پوشیدن و از زن طهار کردن **مطله** بکسر میم و تشدید و فتح لام
 سایه بان **معارف** باز بها معارزی طوائف باشد و بمعنی منسوبات نیز هست و صبر شد با نیز باشد
معاسرت سخت گرفتن کار کسی معاطاه چیزی را کسی بخشیدن و عطا نمودن باشد **معاطب**
 شد تهای غضب باشد و بمعنی دواهی و تلج های دریا و ممالک نیز هست **معاطر** خوشبو با و با جامه های کامله
 باشد **معاطف** شققها و بارکشها و اطراف هر چیز **معاقرت** منافرت و مغایرت باشد و بمعنی
 اودان شرب خمر نیز هست **معافل** جمع معقل است که بمعنی لجاجت باشد **معالقه** بمعنی مصافقت و محبت
 و خصومت و عداوت ضد هم دیگر باشد **معالی** بلندی مرتبه باشد **معاماة** برابری کردن و منازعت
 و رحمت و سختی رسانیدن کسی باشد **معانقت** با کسی دست در کردن نمودن باشد **معآ وقت**
 موجب تاخیر امور شدن و پس انداختن کار **معبا** بضم اول تعبیه شده **معتری** خود را بکسی و سپردن
مععق فحما را بر چیز **مععوه** ناقص عقل باشد **معرة** کناه و امر قبیح و مکروه باشد **معره** بضم اول
 و فتح ثالث رنگی است در روی که مایل به سرخی بود **معرس** محل تشریفات آخر شب و خایه مسقف
 شوی یا نیز گویند **معرض** جاه است که کتیک پوشیده در آن جلوه نماید **معشش** بضم میم و فتح و تشدید
 شین و تخفیف آن مرد لاغر و چیر اندک شده و عطای کم کرده شده و طلب شده و جمع آورده شده و کسب کرده
 و مرغ ایشان لازم گرفته و پیراهن رفته دوخته شده باشد **معفر** خاک آلوده خاکی رنگ باشد **معفف**
 که سفیدی که او را از بقیه و فاضل شیری که در ظرف باشد بنوشانند **معفر** بفتح میم جای شتران و محل گز و فز
معلاق بکسر میم برجیه بان چیزی آویزند عموماً و محل صلب را گویند خصوصاً **معوز** بکسر و فتح و او میانه
 کنه و بضم میم درویش باشد **معول** بکسر میم و فتح و ادالت آهنی است که بدان سنگ را شکافند و بضم میم و

فرهنگ و صنایع

۴۹۹

فتح عین و تشدید آن و نیز فتح و او مشدود کرده شده و یاری خواسته و مد کرده شده و بمعنی معتمد نیز هست
معین روان بر روی ارض و چاه باشد معنای ترک نمودن چیزی معارم جایهای پلاک و طلب
 کار و مدیون و معازل جمع منزل است که بمعنی دکن باشد معاص محل فرو رفتن آب باشد
 معافیه بمعنی ناکاه و فحاشه و نیز در مغروری کسی اگر رفتن باشد معامرت مدافعت و نیز بهم زدن و جد
 بردن به دیگر باشد معانب حرکات اطراف خدین غلامان طلاح صباح و غنایم بسیار را نیز گویند
 معایلت از یکدیگر غایب شدن و بحضور و بر سخن گفتن باشد معبوط محسوس و بدون زوال مخالف آن
 معمال پلاک شده و غلام فریب عظیم معقب شرب خورنده بوقت عشاء معترف بدست آب
 بردارنده را گویند معرق محلی و زینت شده را گویند مغفل رساله برداشته و فرستاده شده از بزرگی
 بسوی بلدی بمعنی سرعت و زدود کرده شده نیز هست معاصاة فاصله شدن و خلاص یافتن حساب
 کار باشد معاوضت اشراک در هر امر و هر چیز و مساوات باشد معقول یافته و پیچیده شده باشد
 معجوع بدرآمده از مصیبت و معدوم را نیز گفته اند معخص محل بحث و جستجی مفرج مشفق و کا
 هموم و غموم باشد مقرر بضم اول و کسر سیم شده و جدا کننده و کشیده باشد مفرغ بفتح اول و سیم
 بمعنی بجاء باشد مفروز جدا کرده شده و کشاده را گویند مفضی بضم اول و کسر ثالث جدا کننده
 و بفتح آن شکسته شده و جدا شده باشد مقوف بفتح ثالث پارچه نازک که در آن خطوط باشد مقوف
 کسر ثالث بالا برنده مرتبه باشد و بالفتح مرتبه بلند داده شده مقادیم بفتح اول پرهای بلند بال طایر باشد
 مقار محل قرار و ثبات و اطمینان باشد مهارعت با کسی قرعه و شمشیر زدن است مقاساة سنج
 کشیدن و تحمل کلفت نمودن باشد مقاصه دور شدن از هم دیگر مقامرت با یکدیگر قمار بازی نمودن
 مقانب کرکان زنده و چنگال های شیر را نیز گفته اند مقبت بمعنی بغض باشد مقتم بفتح خود را
 در کاری انداختن مقفی از پی رونده مقنیات بمعنی کتبات باشد مقدوح طعنه زده شده
 مقرو ذلیل و خاضع و فریب خورده و موی پیچیده و پشم بهم چسبیده و دندان خوروشده و ابر تراکم باشد
 مقرط صاحب برد مصری و صاحب کتاب و کاغذ و جاری بلند قامت سفید باشد مقرر عه بکسیر
 تازیانه باشد مقرو چشم زخم رسیده و سوراخ خورده باشد مقص کسیریم مقراض باشد مقصوص
 بریده شده باشد مقل بضم اول فقیر درویش باشد مقله کسیریم اول قلند را گویند مقله
 بضم سیم تمام کار چشم با سفیدی را گویند مقطره بضم سیم با صطلاح اهل هیات دوا و صغاری است
 متواری مرد ایرانه افق بعضی آن فوق الارض و بعضی آن تحت الارض آنچه فوق الارض است مقطرات ارتفاع

فرهنگ وضا

۷۰۰

و آنچه تحت الارض است مقنطرات انحطاط خونند مقنن واره کرده شده ثوب و پاره شده بقواره و ازینیا
پاره کردن و در آوردن چیزی را مدور **مقیل** بفتح اول و ابجاء را گویند **مکابدت** رنج کشیدن **مکابر**
بزرگی با یکدیگر دشمنی و درشتی با هم گفتن و مناسبت باشد **مکاحوت** معاشرت و محبت و کسب **مکاسم**
خوشروئی و تبسم با یکدیگر نمودن **مکاشفت** با کسی اظهار جنگ و دشمنی کردن و اظهار شدن و نمودن
هر چیز **مکافح** بضم اول و بر روی باشد **مکافحت** مواجهت و روی روی شدن باشد **مکاحوت**
با کسی کوشیدن با شکار دشمنی کردن و دشنام دادن باشد **مکثار** پر کوئی باشد **مکرسع** آب نوشیده بودن
مطرف از زمین و دایره شدید القاعه **مکروس** به پشت افتاده شده و برسم نشسته شده و بنای خانه ها
شده **مکفت** بهم ضم کرده شده و قبض شده مکفات جمع است **مکفوف** باز داشته شده و نابینا و
پوشیده و کف بر آورده **مکمل** بضم اول بمعنی مصدر باشد **مکمس** بکسر اول جاروب باشد **مکمل**
بفتح و تشدید لام خمیر در آن کش کردن و جامه دوختن و سپردن و بالضم شراب **مکلبست** شباهت
بیکدیگر داشتن و بکاری در رفتن و شته نمودن کار **مکلاذ** ملای باشد **مکلاست** نرمی باشد **مکلفت**
چسبیدن بهم و ضم شدن **مکلان** با خلق را گویند و بمعنی آشکار و ستوار و پر نیز باشد **ملح** بضم اول و فتح
ثانی سخنانی خوش و کمین و بکلام و تشدید حاء الحاح کننده باشد **ملحمه** بفتح کارزار و جنگ عظیم
ملق بفتح اول و کسر ثانی آنکه بزبان چالپوسی کند و بدل خلاص داشته باشد **ملقات** حوادث دنیا
و محنت و غمها **ملواح** بالکسر چارپائی که زود تشنه شود و مرغی که برای صید مرغان بجایده بام بند **ملوک**
بفتحین شب و روز باشد **ملهوف** بمعنی مظلوم است **مما فوق** دوستی دارند و غیر خالص **ممارات**
کاوش در خصومت با کسی نمودن و عداوت کردن **ممازق** مسابقت کننده و دشمنی **مماصعت**
با هم شمیر زدن **مماطله** دفع الوقت کردن و فرصت نمودن و دراز کشیدن کار **ممنخصه** بالکسر شک و خکی
که در آن دوغ زنند که مسکه حاصل شود **ممر و** بضم اول و فتح ثانی ساده و مطول باشد **ممل** بالضم ابراهیم
باشد **ممره** بکسر سیم خبر دهنده بخلاف آنچه سوال شده و متبیس کننده امر **مموهات** بفتح سیم خبرهای
دروغ و شته کرده شده **مما جرت** مبارزت و مقاتلت باشد **مما حج** ظفر بردار و یافتن جثه
مما خل جمع مغل است که غزال باشد **مما زلت** کارزار کردن و سختی نمودن باشد **مما سیر**
بفتح اول جمع منسبت که بمعنی معار مرغان و کله سب تا دویست و مقدره لشکر است **مما ص** طبا
و پناه باشد **مما صبت** با کسی دشمنی و جنگ آشکار کردن **مما صل** بفتح بیکانای تبر را گویند
مما ضل بالضم تیر بر روی همدیگر اندازنده **مما ضلت** مصدر است **مما ط** بفتح اول موضع

تعلیق شی و بتشدید طاء محل سخت بستن و در چسبیدن باشد مناسطه بضم اول شاخ بهم رسانیدن قوی جانور
 مناعت عزة در نفس باشد مناعاة بالضم معارفت و با کسی سخن گفتن که او فریفته او شود بنگاه و مکالمه و
 کتافی نمودن منافسته بالضم دم و میدان بر یکدیگر و افسون باشد منافست رغبت در شی باشد
 منافله مطالب و عطا نمودن یکدیگر و با هم سو کند خوردن و اخذ غنیمت باشد منافرت کدورت
 و کفتوی فیما بین باشد منافست سخت گیری در حساب و غیره و منافعت دران باشد مناوات
 معاوات و قصد و اظهار دشمنی بود مناوبه تعاقب هم دیگر نمودن و به نوبت کردن کار را منا وشت نزدیک
 شدن دو شکر بهم باراده جکت مناولت چیزی که کسی دادن و رسانیدن باشد مناهضت مقادیر
 و بجنگ برخاستن بر کسی و غوغا کردن باشد مناهل جمع منهل است که معنی شرب باشد منایاء حمر کنایه از قبل
 و ابراق دم است منایح بیرون آمدن عرفا و بمعنی عطاء نیز باشد منبرم سخت و مضبوط باشد جمع
 بفتح جیم منزل بجای علف باشد منتمی نسبت داده و افزون شده باشد منظم رخنه یافته و لب شکسته بر چیز
 منبخر درست شده و احسان یافته منمخط افتاده و زرخ چیزی کم شده و فرو گزیده و زمین خوب منمخت
 تراشیده شده و از دست کسی افتاده منمحول عطا کرده شده و بمعنی منسوب و خلاص شده از مرض نیز باشد منمحرّم
 بمعنی منقطع و شکسته و شکافته باشد منمد به محل خطر و دعوت باشد منمدک بفتح اول و سیم کساد و مناع
 ناردای و کالابود منمرحف خریده و بعلیه بر دشمن رونده و کم عقل شده منمرعج از جای کنده شد
 و باز پس رفته منمری ملکی است با قاصی بین طرف شمال آن ظاهر حال منجوریه گویند منمسم سیال
 جاری و متعاطر باشد منمصرم منقطع باشد منمصره بفتح حمله عروس و بالکسر چیزی که عروس بر آن نشاند
 جلوه دهند منمنضبط فشرده و رخت یافته و تنگ شده باشد منمقر بالضم قرح و کاشه بزرگی که دران بر
 خورند منمنقص عیش کند شده منمعلای بفتح اول مقدّمه شکر را گویند منمنقل تافته و بازگشته باشد
 منمنقصم شکسته و از هم ریخته و جدا شده است منمقور زده شده و عیب کرده شده و در بوق دمیده و سائیده و
 سوراخ شده باشد و بمعنی خشناک نیز باشد منمون بفتح زانه و مرک و بسیار منت روزگار و کم کننده قوت
 منته بمعنی قوت باشد منهل بمعنی شرب باشد مننهر سیال و جاری باشد مننی آرزو و ابتلا باشد
 احمر کنایه از قتل و اهرق دم است مننیف بالضم بلند و زیاده و مشرف باشد مواتات بهای بای
 بنی و سکنی مواتات بمعنی موات است و بیک نمودن نیز باشد موارات مدافعت است موات
 بانصیب نمودن کسی را از مال خود و محفوظ نمودن موات جمع موسم و چیزهایی که نشان و دایع کرده شود با و
 حیوان موات صحر گفتگو نمودن و قرار کاری با هم دادن مواتات بمعنی موقوف است مواتات خبر کا

موتال بسیارال باشد موتامره مشاوت باشد موتل بمعنی بجا و ملخص است موتف تازه و ابتداء
هر شیء و عطا داده شده موتل بمعنی مضبوط شده بزرگی و با تکین مال جمع شده باشد موچکا بضم اول
مغولی دستخط را گویند موزع قسمت شده و پرکنده کشته و دشت یافته موطده مضبوط و ثابت شده موب
لشکر و شتر جمعیت همراه باشد مواکب جمع است مومن بضم اول جمع مؤنث است که قوه و شوکت باشد و کنایه از
دولت و مالدارى نیز هست مؤنت در لغت سابق گذشته مؤنق تعب کننده و سرور و خوشحال باشد مؤنقا
جمع است مهاجرت هجوم آوردن هرسم و غارت نمودن باشد همدات تسکین همیکه باشد همدات
صلح و آشتی است همارشت افساد میان مردم و فتنه انگیزی باشد همامه بالفتح صحرای مقام حیرت
باشد همانه بالفتح خواری هماوسی بضم میم بمعنی ملاکسند و دفع کننده نیز باشد و بفتح میم سپهیا
زمین و کوه و الهامی بزرگ و دودهای میان دو کوه باشد همبل آدم بسیار دروغ کوی حید در را گویند همدار
بکسر میم هرزه کونی باشد همزول ضایع و بیکار و بیپوش است همففات بضم میم و فتح هر دو باد میان
باریک و چیزهای براق و پیراهنهای رقیق شفاف حمل بضم میم کداخته و روی و زیت و حرکت و زور و
و فلز کداخته و بختن زرمی و آستنی و زمان حملل بضم میم و فتح هر دو باد پارچه ناک از ششم و غیره معناه
گوارا و عافیت بود همدم بضم اول و فتح و ال مصلح بر مقدار باشد همول بفتح میم بسیار ترسناک و کسکه
بجالت خوف است و نمیداند برادر چه خواهد رفت میا و بفتح میم متحرکان و مردمان با تجربه و با سکر باشد و طعمه و
دوا و تراض را میگفتند میاسر صاحبان غنی و ثروت و زرمی و آسانها میا و مه بضم اول معانه
بایام باشد میغ بالفتح میخته و بالکسر بر و بخاری که در ایام زمستان بر هوا سپید شود

حرف النون

ناب خالص و بی عیب است نابض بمعنی متحرک است نابغه مرد عظیم الشأن باشد نابوسان
بفتح ثالث بمعنی ناکه و غافل باشد چشم داشت و توقع را نیز گفته اند ما حجم ظاهر و واضح و طالع باشد ناست
طلب کننده و شانس اند و سکه خورنده و آواز بلند کننده ناشطه ناقه شد یا تسیر و کشانده و بیرون کشنده و
رونده از منزلی بمنزلی باشد ناصع خالص از هر چیز باشد ناض دینار و درهم نقد را گویند ناطف سابل
و جاری و نسبت و هنده بغفور و عیبی و ریزنده آب را گویند نافع زبر کشنده و خون تازه باشد ناؤس
دخمه مجوس را گویند ناهق مخرج آواز چهار و آواز بر کشنده باشد نایره فی میان تپ که بعضی انبوه خوانند
نایل عطا بخش کننده و نصیب دهنده باشد نبش ظاهر نمودن هر پوشیده و کشادن چیز را از چیزی و پرو
آوردن خبر و کسب کشادن و کندن قبر را گویند نبع جوشیدن آب از چشمه و درختی است که تیر و کان از آن سازند

فرهنگ و صاف

۷۰۳

نبل تیر باشد نبال و نبال جمع نبت بنوح بضمین فریاد و آواز سگان باشد نبوة از کار ماندن و کند شدن
 زشت صورت کشیدن و قاصد ماندن باشد و موضع مرتفع زمین نیز گفته اند سبزه دونه و فرومایه باشد قبیل حساب
 دکان و محببت سماج بالکسر بجه گرفتن از شتر و کوفتند شتر بسیار طعنه زننده بهمانه و تعلیل کننده در کلام و
 بشتن گوینده و فساد کننده و جذب کنند باشد نثایف برگزیده و چسبیده باشد نثف بالفتح برگزیده
 موسی و برگزیدن و بدست خود چیدن و بختین غله و میوه و غیره را بدست خود چیدن نجات شجاعت و
 شدت باشد شجعه بالضم طلب آب و گیاه کردن در موضع آنها شجلی بالفتح نسل و اولاد و فرزند و آب روان
 باشد شجوة بالفتح زمین بلند باشد شجمع خون اندرون بدن خاصه و خون سیاه شخر کشتن شتر و بریدن
 سینه و زدن بر سینه و یازدهم و دوازدهم ماه ذی الحجه شخر سیر عالم با هر شجر و نیک و امارا گویند شکت
 بالکسر دادن چیزی که عوض آن گرفته باشند و دعوی کردن و قرض و بخشش بی عوض نیز باشد شخور بضمین جمع
 شخر است شخمجه بالضم خلاصه و برگزیده هر چیزی باشد شمد بفتح نون و تشدید دال نوعی است از بوی خوش و رفتن
 ستور و پراکنده شدن و رسیدن شتر و شسته بلند و بالکسر مثل و مانند و بهمانا باشد و در فارسی معنی رشد و افزونی و بگوشت
 مذاب بفتحین دو بر هفت باشد در بازی نزد نذل خاست باشد نرکه بفتح نون و کاف فارسی معنی
 جرکه و حلقه زدن و صف کشیدن مردم و حیوانات دیگر باشد کوبیدن ترکی است نرزر بالفتح اندک و پیمزه نرخت
 بالفتح جمع نزع است که انداختن فساد و تباهی میان مردم و تباه کردن و عیب کردن و طعنه زدن و اغرا باشد نرقت
 بفتحین خفت و طیش و شتاب و حتی باشد و بضمین شده نرقات جمع نرث بالضم آنچه پیش نهاد
 ارزا از طعام و غیر آن و عطا و برکت نیز باشد نر هست پاکی و دور شدن از بدی و باطراوت و صفا باشد
 نریغ غریب و پرداختن از کار باشد نر مذکوره اول و فتح ثانی اندو کین و غمناک و فزوده و فرو مانده و فرو
 افکنده و پزمرده و سرشته و خشکین و پست و حنیض را گویند نسیاج علمای بی نظیر باشد نسج بالفتح
 پارچه و تخم کلام باشد نسک بضمین قوامه خدای پرستی و قربان و ذبح حیوان به تسلیم بالفتح غل
 کفن و بلند کردن نشأ به بالضم تیر باشد نشوة بالفتح مست شدن و بالکسر بوی یافتن و روشن شدن
 رفع حدیث و گذاردن مناع را بالای هم دیگر نصاب بالکسر دشت کار و شمشیر و ملال که زکوة بران و
 شود نصال جمع فصل است که معنی پیکان تیر و تیغ و نیزه و کار و خویش نیزه و کار و بهشت نضار بالفتح
 خالص هر چیزی را عموماً و زرا خصوصاً گویند و قدح چوبین نیز باشد نضارة بالفتح تازه رونق و تازه و آباد و نیکو
 نضاضه بالفتح و بالضم بخت آب و غیره باشد نضرة بالفتح حسن و رونق و نازکی و نیکوئی و سیرابی و نصیر
 زریانه و چیزی تازه نطاسی طبیب نیک و استاد و ناطق بفتح تقریبی و در عبارت و صافی

فرهنگ و صف

۷۰۴

ربع مسكون آمده از قبيل تسميه كل بسم جزء و كمر بند را نيز كويند **نطائف** آبهاي قليل كه در ته دلو و مشك با
 و در ياهار سبك كند **نطع** بالفتح بساط چرمي و بساط شطرنج و كام و مطلق بساط نيز باشد **نطف** بضم
 اول و فتح ثاني كوشور باشد **نطراء** جمع نظير است كه مانند باشد **نغاب** بالضم آواز زاغ باشد لغت
 مثله نعي خبر موت را كويند **نقار** دورى كردن و جرع باشد **نقمة** دم دميدن **نقعات** جمع نعت
نقمة رايحه خوش و معنى قطعه نيز آمده است **نقص** بالفتح فشاندن جامه و رفت **نقير** فرياد و بوق است
نقاب نقب زننده **نقابته** بالكسر نقبي كردن **نقات** بالضم اخبار و برگزيده كان **نقار** كدورت
 و آزدكى باشد **نقاوه** بالضم برگزيده و خلاصه باشد **نقص** كاستن و كلى قدر و آبرو **نقلت** بهضم
 نقل كردن **نقوع** بالفتح سيراب شدن و باد روشن خبر و خيسانيدن چيزى **نقيبت** بزرگى نمودن بر
 قوم از نقيبت است كه بزرگ طايفه باشد **نقير** اصل و دانه خرماء و حقير **نقيع** چاه بياراب و آب ميوه خشك
 كه خيسانده گرفته باشد و آب ايتاده و بانك و فرياد و شير خالص است **نقمة** بالضم خلاصه و برگزيده چيز
 باشد **نكال** بالفتح عقوبت و عذاب و سنجيده باشد **نكها** بالفتح بادست سوزنده **نكول** بازگشتن از قول
 و از سوگند باشد و بازگشتن از دشمن را نيز گفته اند **نمارى** نقات و خطوط سپاه و سفيد و جامه هاى كبريا
 صيد كرك سازند و كوسفند در آن بنند **نما مى** سخن چيني **نمرق** بضم نون دراء و نيز كسر چرد و پاش خود و
 نالين بالين و لاغر و باريك و خورد **نمط** بالفتح طريقه و نوع **نميمة** سخن چيني **نوا** صحابت و همرا
نواع شعراى باجودت و نيز جمعى از شعراى مخصوصه عرب را ميگفته اند **نوا مى** خلقهاى خدا و شاخاى دست
 انكور كه بران خوشها باشد **نوان** جهان و خرامان باشد **نوايب** حوادث و مصيبتها باشد **نوين**
 بضم اول بمنولى سردار را كويند **نوبته** بالفتح وقت چيزى و مدت و كرت و كار سخت و مصيبت و كروبي از
 سپاهيان و در فارسى خيمه بزرگ و نقار باشد **نوكر** بفتح اول بزرگى هم شور و چاكر را كويند **نهبوع**
 بضم اول نام طيارست و كشتى بلند تندر فارسى كه آنرا دويج نيز كويند **نمرب** دوفى است **نهره** بضم اول
 شتاب چيزى را در بودن **نمك** جامه كهنه پوشيدن و مبالغه در اكل طعام و در هر چيز ضعيف نمودن تب
 و بيمارى كسى و سخت عقوبت نمودن **نممت** بفتح اول بلوغ بخت و خوابش در چيزى و حاجت باشد

حرف الواو

وازع كسى كه تدبير امور شكر كند و معنى زجر كننده و سك نيز هست **واسف** پوست يا موسى كند
 باشد **واقف** سوار بر اسب نجيب و شتر ميش و در رسول در و نده نزد پادشا **واقفوا** فى ابى جا
 اى فى باطل **وال** نوعى از ماهى طوس دار است **و بال** بفتح اول شدت باشد **و بيل** باران

درشت شیده و مد بفتحین میخ و دند و ثانی جمع و شیفته است که عهد و پیمان محکم باشد و ثوب حقیق
 باشد و شیر بستر نرم و شیر زن فربه پر گوشت که موافق بمخوابی باشد و چار بالفتح خانه کفتر
 و جاهت صاحب جاه و بزرگواری بودن و روی شناس شدن و جل بفتحین ترسیدن و کسر جیم
 رتنده و خیر کوتاه و مختصر باشد و جمیع الم در باشد و حال کل رقیق باشد و خامت
 کرانی و دشواری و ناسازگاری و ناگواری باشد و رج بالفتح قدر و مرتبه و بمعنی کندن نیز هست و رد
 کسر و او پاره از خواندن و موظبت آن و وظیفه و نزاد ماندن و بالفتح کل و شیر درنده و اسب گلگون و لقم
 لکرو درخت باشد و ر قاء بالفتح اتم ربیع شاعر است وزن جمید و وسط سینه را نیز گفته اند و ری
 تشید یاء فربه با تخم و سم باران بهار و سن بفتحین اول خواب و سنگینی آن و نفاس نیز باشد
 و شاح بضم و کسر ایدم عرض که مرصع بجا گیرند و شاقان بالقصم غلامان و خدمتکاران باشند
 و شایه سعایت و نیز باشد و شاح جمع و شاح است و شمر بالفتح روشن و نیک و تیز کردن
 باشد و شک بالفتح شتاب باشد و شکروه بالفتح جلد چسبان باشد و ششی بفتح اول
 نقش ثوب بالوان مختلفه و شیقه گوشت قدیر را گویند و صالیف جمع و صیفه است که کینک باشد
 و صمت بالفتح عیب و شکلی و کسالت باشد و طاء موضع پست زمین که بسیار در پستی نباشد و شکرا
 نیز گویند و طاعت کرفاری شدید و عل بالفتح پناه و چاره و بکسر دوم مرد قوی و برکوبی
 و عول بالقصم مرد مجتهد باشد و غا بالکسر باران و طرف باشد و صوت و جلبه نیز باشد و جکت رابر
 آن و غا گویند که در آن صوت و جلبه بود و غدا حقیقی باشد و او غا جمع است و فاد و وفاد و فاد
 و او وارد شدن و قرب و نزدیکی پادشاه نیز باشد و فد در دو هممان شدن و نزول در جانی بود و فود
 مثله و قاحت سخت روئی و بشیری باشد و قاد و طریف و مضی بود و قاف موافقت باشد
 و قدت شدت گرمی را گویند و وقع بالفتح جای بلند و مسکوه و سختی سرما و خایک و بیکت در انداختن و
 سخن از جبرئیل راندن و تیز کردن مرم و رهجن و کار و دشمنی را تندنمودن بفسان و قعه بالفتح جکت
 و کاف معارضه کننده و عیب دارنده و بسیار قطره چکنده و گناه کننده باشد و کر بالفتح آشیان طای
 و کید موثق عقد و قصد کننده و ناکی کننده و قائم باشد و لاء و ولای بمعنی ملک و متابعت و
 تقلید باشد و بمعنی دوستی و یاری و پیایی نمودن کار نیز هست و ممیض لامع و درخشنده باشد و نی
 بفتح اول و سکون ثانی تعب کشیدن و ست شدن و واکلاردن و ترک دادن و بالاردن استین و نی
 صفت مشبهه بهین لغت است و هاد بالکسر زمین های پست و کدوال باشد و هله بالفتح مرتبه و دفعه و نی

فرہنگ و صفت

۷۰۴

حلول شر و فسیخ و سخی عذاب و نام وادی است در دوزخ گفته شده نام بیابانیت در غایت گرمی و نیز نام چاهی
یاد است که در جہنم میث

حرف الہاء

ہا ر بنای خراب را گویند و بمعنی متہور و نیز ضعیف سا قط باشد و در فارسی ہر چیزی در پی ورشہ بکشد
و فضلہ ہر حیوان متخیر و در مانده و خاموش و دیوانہ را گویند و نیز گوشت کندہ شدہ و ہمارا شر را گفته اند
ہامہ بتخفیف میم سر چیز را گویند و بتشدید میم ہر جانور ہر داکشندہ و مطلق جانور نیز باشد ہا کم
حیران و سرکشہ باشد ہتک پردہ دری و تخفیف و ضعیف باشد ہجوع خوابندہ شب ہجیر
حوض بزرگ را گویند ہدب بالفتح دوشیدن و میوہ چین و بضم و ضمتین موسی شرکان و نصبتین
برکی را گویند کہ پناہ دارد و ہر برک درختی کہ ہمیشہ سبز است چون برک سرو و شاخ کیا ہی کہ برک ندارد و آن شاخ
قایم مقام برک است ہدو بالفتح آواز غلیظ سخت و مر و ضعیف و بضم ہا اسم ملک الذی یاخذ کل شیئہ با
ہدم بالفتح ویران کردن و باطل نمودن و بفتحین آنچہ از کارہ چاہ خراب شد باشد و بسیار در نمودن شر
دادہ زرا ہدہ بالضم صلح و آرامی و آشتی باشد ہدیل آواز کبوتر و قمری و غیرہ و کبوتر زرا نب کہ گفتہ
ہدینہ آرامی و سکون و رفائیت باشد ہذر بالفتح ہذیان و بیہودہ را گویند ہرے بالضم سخن
باطل و بیہودہ ہرب بالفتح کرختن و بوخت باز پس رفتن باشد ہرمد بکسر اول و ضم سیم تخفیف سیر
کہ خادم تشکدہ فارسیان باشد ہرمان دو کسب بزرگ از میان کنند ہای ساختہ قدیم بسیار است
کہ در مصرت باشد ہرولہ بفتح اول و سیم نوعی از زقار است کہ حاجیان در مکہ کنند و از اعمال حج عیا
ہر ہفت زینت باشد و آرایش ہفت کاہ را کہ عبارت است از خا و ہمتہ و کلگون و زک و غالیہ و سر نیزہ گویند
ہراہز فندہ باشد ہریت حرکت و نشاط و ارتجاج باشد ہررم بالفتح شکستن شکستہ از ہر چیز
و بکسر اباران بخت بارندہ ہشیم بالفتح شکستن چیزی و خورد نمودن نان و کیا خشک و پوسیدہ و مر و لاغر باشد
ہصوہ درندہ باشد ہضبات بالفتح جبال بنسبتہ برارض بضمہ مفرد است ہطال ابر بارندہ
پی در پی و اشک بیارزون از چشم ہفت اخگر نیارہ ہفت طبقہ دوزخ یا ہفت انگدہ مشہور ہفوا
بفتحین خطا باشد ہلوع شدید الحوص قلیل الصبر را گویند ہمل بفتح ہر دو ہا موسی نازک پاچہ
و سنی نیز می باشد ہماز بسیار عیب کنندہ و چشم اشارہ کنندہ و سخن چین باشد ہمس بالفتح آواز نرم و
جنبین است ہموع بالضم فرو ریختن اشک ہنئی بمعنی سیرت ہنیشی بمعنی کوارا باشد ہو
جمع ہجر بالفتح نیم روز بسیار گرم را گویند ہوا جس بمعنی دوسا ہا باشد ہوا و نرمی و امید و صلاح

در صفت هوا و جمع هوزه طایری است همواطل بارانهای عظیم درشت و سخت متفرق هواقم جمع هاقم
که حشرات باشد هوان بالفتح خاوری باشد هوش بفتح هاء جنبدین و برخواستن بفته و دوشیدن و برآین
و فته نمودن و عدد بسیار از هر چیزی و اضطراب قوم هموینا ع سهل و آسکی و وقار نیز باشد همیجا
حرب و کارزار باشد همیون شتر و گویان است

حرف الیاء

یار شمشیری بفتح سیم ترکی صلح و پوشاکی و موافقت گویند یارغو مؤاخذه و پشکننا
و تقشیش آن باشد ترکی است یاسا بمغولی قاعده و قانون و یاست باشد یاساق ترکی بعثت و جمع
و سفر و کومت و مدوی که پادشاهان را رعیت کنند و روانی شکر بدون موجب بوقت ضرورت و تیارسی جنگ
باشد یاسا میشی بمغولی پسندیده و نیز کارسازی و سرانجام کار باشد یاساور بضم و او ترکی صف
آرامی باشد یا سچ بکسر سین تریسکان داریا تیری که پادشاهان نام خود بر آن گویند و بضم سین چیم فارسی نژاد است
یام بمغولی آب چار و چارخانه را نیز گویند یقیمه هر چه طریف و بی نظیر بود یراع بالضم فی قلم باشد
یرت بالضم ترکی مقام و آرامگاه و مقبره باشد یرغو بالفتح بمعنی یارخواست که گذشت یرکغ بالفتح
و القم فرمان پادشاه و رحمت باشد مغولی است یرلیغیدن بمعنی ییچاکی باشد گویند ترکی است محو
اوراق گوید که این لغت در هیچیک از کتب معتبره دیده نشده و آنچه نوشته شد از کتاب غیر معتبر گفته که اول و آخر
نداشت و متلفش نیز معلوم نبود یرک بفتح اول و ثانی مقدمه و پیشرو شکر و پادشاه و جاستین نیز گویند
یسار توانگری و دست چپ را نیز گویند یساور همان یاساور را گویند یساول صف آرامی باشد
ترکی است یسون بالفتح و القم ترکی دستور را گویند یسیر بمعنی قلیل باشد یسلا میشی بمغولی
ریبری باشد یصاع توده بلند و فراز و فراخ باشد یلمق بفتح اول و سیم معرب یله است که قباد جاش
پوشیدنی باشد یلملم بفتح یا و هر دو لام نام وادی و یا موضعی است که ابل یمن در آنجا احرام بندند یلمه بفتح
و ثانی بمعنی را و در هر دو و کج که مقابل رست است وزن قبه را نیز گفته اند و بمعنی پیوده و هرزه و تنافوز
و دوان و آزان نیز آمده یلکه و نیکی بکاف فارسی نور را گویند یورت بضم اول و دوا مجهول مقام
و مقبره باشد ترکی است یوسا میشی بمعنی یاسا میشی است که گذشت یوسون ترکی و مغولی طریقه قانون
گویند یسلاق ترکی مصیف را گویند که جای اندن تابستان باشد و چراگاه و میدان را نیز گفته اند
بر پیشگاه ضایر مد نظایر صاحبان بصایر مخفی دستور ناماد که لغات غیر شایعه عربیه و فارسیه و ترکیه مستعمل در
عبارات فارسیه و صاف الحضرة بترقیب و تظنی که بایست و شایست جمع نموده گردید و با وجودیکه حین جمع

و ضبط آن کتب لغت متعدده از قبیل قاموس و کثر و منتخب اللغه و شمس اللغه و فرهنگ جهانگیری و برهان
قاطع و فرهنگ ترکی و لغت مغولی و یک دو نسخه دیگر از فرهنگهای قدیم ترکی که مؤلف آن معلوم نبود
مستوا و اوراق موجود بود هنوز یک لغت عربی ماده و چهار پنج فرع که مواد آنها موجود بود یافت نشد و این

چند لغت ترکی و مغولی بدست نیامد فروع لغات عربیه از روی قیاس

ماده آن ضبط نمود و یک لغتی که ماده آن مفقود بود در آن

و عمل بر غلط کتاب کرده لغات نیاب

ترکی نیز ضبط را ترک نمود

شد و اتمام

خام

۱۲

آخری درج شدہ تاریخ پر یہ کتاب مستعد
لی گئی تھی مقررہ مدت سے زیادہ رکھنے کی
صورت میں ایک آنہ یو۔ یہ دیرانہ لیا جائے گا۔*
